MARTINI

Ab

AZPILCVETA

DOCTORIS NAVARRI

CONSILIORVM

Siue

RESPONSORVM

VOLVMEN SECVNDVM.

Nunc primò in Germania in lucem editum, diligenter recognitum, ac multis denuò locupletatum consilijs.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus Ioannis Gymnici, sub Monocerote.

Anno M. DC. XVI.

CONSILIORVM SIVE RESPONSORVM MARTINI AB AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI,

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij sacramenti materia est vtriusque consensus, forma autem sunt verba, vel signa, quibus ille hinc inde manifestatur.*

CONSILIVM I.

QVÆRITVR, quis consensus sit materia matrimonij, an primus, an secundus?

Ad quæstionē respondeo primò, me non satis intelligere quis cōsensus appellatur in quæstione primus, & quis secundus volentium contrahere.

Secundò, quod si per primum consensum intelligitur consensus primus consentientis, & per secundum consensus posterius consentientis, perpensa varietate de hac re opinionum, ego delegi eam, quam posui in Manuali confessariorum, *a* scilicet quod consensus vtriusque est materia; & verba, vel signa, quibus ille idoneè exprimitur, forma. *a Ca.22.nu.20.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium fictè per procuratorem fictionis ignarū, cum vna, & deinde per se cum alia contrahens, bis censetur contraxisse, sed coram Deo solum secundum tenet.*

1 *Matrimonium qui cum duabus eodem tempore cōtraxit, pro remedio antequàm molestetur, accedat ad officium sanctæ Inquisitionis.*

CONSILIVM II.

N. DEDIT mandatum P. ad contrahendum matrimoniū cum A. sine intentione vlla cōtrahendi cum illa P. recepto mandato ignarus huius intentionis mandātis, cum A. contraxit. Deinde idem N. contraxit matrimonium publicè, & cōsummauit cum alia. Quæritur quid agere debeat.

1 Respondeo primò, quod D. cōsulens cēsebitur in foro exteriori cōtraxisse bis matrimoniū tam à iudice ecclesiastico, quàm sæculari. Secūdò, quod in foro interiori iudicabitur cōtraxisse tantùm cū secunda, & quod ei cohabitare debet. Tertiò, quod ad excusandū se à pœna, quam meretur in foro exteriori, oportet vt ipse accedat ad Illustrissimorū Inquisitorum Romanæ Vrbis officiū, & præsentet vnā petitionem, quæ cōtineat vnam narrationem facti; & præter eā dicat se pœnitere plurimum, quòd vsus fuerit prefata simulatione; & quod confitetur eam planè corā predictis Illustrissimis & supplicat eisdē, vt sua sententia diffinitiua condēnent eum pœna, & pœnitētia, quam meretur in foro interiori, & exteriori, vtentes misericordia solita: attento quod nondum est vocatus ad vllū iudicium, neq; ecclesiasticū, neq; sæculare; & quod venit ad Vrbem mille labores & pericula passus; & quod spōte sua cōfitetur hoc peccatū, quod tamen non cōmisit propter vllum errorē, quem circa sacrosanctum sacramentū matrimonij haberet; & quod se subdit eorū summo iudicio, promptus ad suscipiendam pœnam, & pœnitentiam, quam lacrymabundus petit.

SVMMARIVM

1 *Plebeius nobilem, primogenitum, & diuitem se fingens, quo nobilis secum matrimonium contrahat, Deum, & familiam offendit, sed tenet matrimonium.*

2 *Papa ex iusta causa matrimonium non cōsummatum dissoluit. & nu. 4.*

2 *Error personæ & conditionis seruilis matrimonium annullat, ad quem multum accedit error, vilitatis. nu. 3.*

3 *Error personæ, vbi plebeius, nobilis, primogenitus, patri diuiti in primogenio successurus falsò creditur, dici posse videtur, ad effectum, vt Papa matrimonium ratum dissoluat. nu. 4.*

CONSILIVM III.

A. PLEBEIVS, se nobilem, primogenitum, & diuitem fingendo matrimonium cum nobili puella ex illustri familia orta nepte D.B. contraxit. Quæritur, an matrimoniū teneat: & cùm non sit matrimoniū consummatū, an adsit iusta causa, vt illud Papa dissoluere valeat.

1 Ad propositā quæstionem respōdeo primò, præfatum A. si premissa sunt vera, grauissimè offēdisse Dēū optimū maximum, & Illustrem D.B. & familiā eius, tot falsitatibus & dolis aspirando & machinādo ad tam sacrū sacramentū, quod sanctissimè & limpidissimè vti vnū de septē sacramentis à D. Iesu Christo summo Deo nostro institutum iuxta canonem *a* summa reuerentia tractandum est. *a 1. sess. 7. Concilij Tridentini.*

Secundò, quod etsi præfatus A. grauissimè peccauit vtendo falsitatibus & dolis præfatis, ad inducendum prefatum Illustrem D.B. & eius neptem in multos errores, non tamen videtur induxisse penitus in errorem personæ, qui solus ipso iure annihilat matrimonium, *b* & nos post alios tradimus in Manua. nostro confess. *c* & consequenter dicendum videtur de rigore iuris matrimonium præfatū per verba de præsenti contractum seruata forma in id necessaria per Concilium Tridentinum inducta in ca. 1. *d* esse validum, & non separabile regulariter. *b Cap. 1. 29. q. 1.* *c Cap. 22. nu. 32.* *d De reform. matr. sess. 24.*

2 Tertiò, quod S.D.N. qui, vt dixit Anglicus poeta relatus à glossa in proœmio clem. propter suam admirabilem altitudinem & potentiam, est quidam stupor mundi, *Nec Deus est nec homo, quasi neuter inter vtrumq;*, potest iusta de causa dissoluere illud; quia nondum est cōsummatum iuxta glossam celeberrimam & receptam. *e* *e In cap. ex publico. de conuer. coniug.*

Quartò, quod meo tenui iudicio in casu proposito occurrit iusta causa id faciendi. Tum ob multa falsa, & dolosa quæ machinatus est præfatus A. Tum ob scandala magna, & etiā homicidia, quæ probabiliter præsumuntur occursura. Tum quod error non solùm personæ, sed etiam conditionis seruilis ipso annihilat matrimonium, vt habetur in d. c. 1. *f* *f 29. qu. 1. & in titulo de coniugio seruorum.*

3 ET error vilitatis, & (vt ita dicam) plebeitatis, qua præsertim vir creditur valdè nobilis, cùm sit plebeius, multum accedit ad errorem seruilis cōditionis apud nobiliores, quorum de numero sunt Illustres D. B. & eius neptis. Tum quod error, quo falsò creditur esse aliquis primogenitus in primogenium patris diuitis successurus, censeri potest error personæ, annihilans matrimonium, vt & nos tradimus vbi suprà *g* post Calderinum *h* & Hostiensem *i* quos sequitur Angelus. *k* *g Num. 32.* *h In c. 2 de cōiug seruorum.* *i In summa.* *k In summa. verbo matrimonium, impedimento 4. §. 3.*

4 Tum deniq; quod licet nulla predictorum constituā, omni-

omninò errorem sufficientem personæ, qui matrimoniũ ipso iure dirimat: omnia tamen coniuncta videntur profectò cõstituere errorem proximũ errori præfato personę dirimenti: quæ conficiunt iustã causam, ob quã S.D.N. iustè ac sanctè possit illud dirimere, iuxta glossam præfatã celeberrimã, *a* præsertim considerãdo, quod præfatus A. per se ore proprio finxit præfata falsa, & dolo malo persuasit ea præfato Illustrissimo D.B. octogenario, & præfatæ nepti in cuius potestate manebat; quorũ alter ob iuuenilem eius ætatẽ, & alter ob senilem facilè poterat decipi: & quod nõ solũ quo ad vitã in terris pacificè agendã, sed etiã quo ad vitam æternã consequẽdam plurimũ prodest præfato A. vt præfatũ matrimonium dirimatur, ad gloriã Iesu Christi, qui nos omnes saluet in æternum. Amen.

a *Ca. ex publico. de conuers. coniug.*

SVMMARIVM.

1 *Infideles sponsi, qui se citra animum consummandi matrimonium cognouerunt, conuersi matrimonium contrahere debent secundùm formam Trid. Conc. & subijciuntur alijs canonum impedimentis.*

CONSILIVM IV.

IACOBVS & Lętitia neophyti nuper baptizati in proximo præterito Sabbato Pentecostes, dum essent in Hebraismo, factis tantùm sponsalibus de futuro per instrumentum dotale parentum, se ipsos per incontinentiam semel carnaliter cognouerunt, non animo, vt aiunt ipsi, tunc consummandi matrimonium; cùm existimarẽt nullũ adhuc inter eos esse posse matrimoniũ; quia nondum secundùm ritum Hebræorum publicè & legitimè cõtraxerant. Quibus sic stantibus conuertunt se ad fidẽ.

Quæritur nunc, an inter eos fuerit legitimũ matrimonium, an post baptismum debeant in facie Ecclesiæ saltem in dubio contrahere.

1 Respondeo primò, quod proculdubiò præfati Iacobus & Lætitia debent denuò contrahere matrimonium, vt sint veri & legitimi coniuges: quia nullo iure naturali, diuino, nec humano potest esse inter aliquos verum matrimonium, nisi contrahant illud per verba de præsenti, sicut enim sufficit consensus legitimus sine copula subsequuta ad essentiã matrimonij, iuxta c. *sufficiat*. *b* & leg. *nuptias*. *c* ita requiritur consensus per verba de præsenti, & nõ qualis qualis, sed liber, & legitimus. *d* Vnde Augustin' relatus in ca. 1. *e* dixit duas esse fides circa matrimonium; alterã pactionis, siue promissionis; alterã consensus, qua mutuo se recipiunt in cõiuges: & quod hæc requiritur ad constituendũ matrimonium, & illa nõ sufficit. Nõ obstat ca. ex parte, *f* quamuis habeat, quod per illa verba, *Ex hac hora te habebo in vxorem*, licet sint de futuro, cõtrahitur verũ matrimoniũ: quia licet formaliter sint de futuro, virtualiter tamen cõtinent consensum de præsenti, vt in eo declarant oẽs doctores: qualia si fuissent verba præfatorũ Iacobi, & Lætitiæ, verũ matrimonium esset inter eos contractum, nec oporteret denuò inter eos cõtrahere, per ea, quæ in alio casu aliqua parte huic simili nuper respondi.

Secundò respondeo, quod præfati sponsi tenentur cõtrahere matrimonium secundũ formam sacrosancti Cõcilij Tridentini quod sunt faciẽdæ proclamationes; &, si per eas inuenirẽtur cognati, vel affines intra 4. gradum, non possent absq; dispensatione verum matrimonium cõtrahere; licet ante conuersionẽ & baptismum potuissent: quia simul ac fuerunt Christiani effecti, cœpit obligare illos ius canonicũ, de quo in c. *non debet*. *g* Concilium Tridentinum arg. ca. *h* & ca. *gaudemus*. *i* Salua, &c.

Aducrte Auctorem per hoc, quod hic requirit expreßionẽ consensus per verba non excludere expreßionem consensus, si fiat per signa vt sup. cons. 1. & infrà cons. 5. nu. 12.

b *27. q. 2.*
c *ff. de reg. iu.*
d *Ca. cũ locũ. de sponsal.*
e *De sponsal.*
f *De sponsal.*
g *De cõsang. & affinit. & ca 1 de refor. mat. sess 24.*
h *De constit.*
i *De diuort.*

SVMMARIVM.

1 *Catholico cum hæretica matrimonium non licet contrahere, contractum tamen tenet.*

2 *Matrimonium præsumptum, quod olim oriebatur ex copula post sponsalia, non cessat, nisi vbi Concil. Trid. est receptum, & eius decretum sess. 24. de refor. matrim. cap. 1. fuit in parochiali publicatum. & nu. 4.*

3 *Sponsalia clandestina valida, licet non matrimonium post concilium.*

5 *Spõsalia inualida aliter, quam ob defectum consensus, vt sunt contracta à Catholico cum hæretica, causant quidem, vbi Concilium non est receptum, impedimentum publicæ honestatis, non tamen iuncta cum sequenti copula inducunt matrimonium præsumptum. & nu. 11.*

6 *Promißio de matrimonio cum hæretico contrahendo turpis, & ipso iure nulla.*

7 *Sponsalia cum vna ex pluribus filiabus Petri ob incertitudinem personæ sunt nulla.*

8 *Sponsalia per superuenientem hæresim dissoluuntur.*

8 *Matrimonio contrahendo plus impedimentum præsens, quam futurum, obstat.*

9 *Sponsalia cum duabus contrahere iurans, dicens, Iuro contrahere matrimonium cum vtraq; vestrum, alteram cognoscens, matrimonium non censetur contrahere.*

10 *Sponsalia per copulam in matrimonium trãsire præsumuntur ne præsumatur peccatum fornicationis.*

10 *Hæreticam sponsam cognoscere vxorio affectu, per quem contrabitur matrimonium, grauius est peccatum, quàm cum eadem fornicari.*

11 *Sponsalia per causam notoriè iustam dissoluuntur ipso iure.*

12 *Cognoscentes se affectu maritali sine præcedentibus spõsalibus ita demùm contrahunt matrimonium, si aliquo signo externo ad inuicem animum contrahendi sibi significent.*

12 *Matrimonium ad contrahendum requiritur & sufficit mutuus consensus de præsenti hinc inde per signum exterius significatus.*

CONSILIVM V.

QVÆSTIO hæc vt noua, ita magna videtur: pro cuius resolutione diuido casum in duas partes. Prior sit, an sponsalia de futuro Catholici contracta cum hæretica, consecuta copula carnali, transeant in matrimonium? Posterior, an in casu proposito, etiam si talia sponsalia non transirent per copulam in matrimonium, censendum sit matrimonium contractum per copulam carnalem & cohabitationem menstruam enarratam.

1 Pro resolutione prioris præsuppono primò, quod quãuis non liceat Christiano Catholico contrahere matrimonium cum hæretica, si tamen contrahit, validum est, iuxta glossam memorabilem, *a* & omnes cõmuniter. *b*

Secundò præsuppono, quod in parochiis, in quibus Concilium Tridentinum est receptum & publicatum, non habet locum ca. is qui finem de spons. argumento *c* Concilij Tridentini: adeo quod nullum sit in eis hodiè post præfatum Concilium matrimonium præsumptum per copulam carnalem subsecutam, vt nos adnotauimus in Manua. confess. *d* In terris tamen, in quibus præfatum Concilium nondum est receptum, & minus in Ecclesiis parochialibus decretum dicti Cõcilij publicatum, iura antiqua videntur seruanda. Tum quia lex non recepta non ligat, vt est in c. in istis. *e* & glossa solemni latè dilatata per Felinum. *f* Tum quia in prædicto Concilio, *g* expressè statuitur non esse locum illi cap. nisi in parochiis, in quibus fuerit publicatum, & lapsi 30. dies.

3 Tertiò præsuppono, quod licet per præfatum Concilium *h* matrimonia aliter quã coram parocho, & duobus testibus cõtracta in terris vbi receptum est præfatũ Concilium Tridentinum sint ipso iure nulla: sponsalia tamen de futuro videntur valida, vt dicimus in Man. conf. *i*

4 His præsuppositis, pro parte affirmatiua huius quæstionis, scilicet, quòd præfata spõsalia transeant in matrimonium per copulam carnalem, facit primò, & quidem neruosissimè d. c. *is qui*. *k* quamuis habet sponsalia de futuro per copulam carnalem subsecutã facere matrimonium saltem præsumptum, & quod illi nõ est derogatum per Concilium Tridentinum in parochiis, in quibus illud non est publicatum, vel non sunt lapsi triginta dies à publicatione facta, & quod in casu proposito narratur Concilium præfatum non esse receptum in terris, in quibus casus hic contigit, nec c. eius *l* in parochiis publicatũ.

5 Secundò facit, quod sicut spõsalia etiã quamlibet nulla ob aliam causam, quã ob defectum consensus, produ-

cunt

a *Cap non oportet. 28. q. 1.*
b *In 4. li. sent. dist. 29.*
c *Ca. 1. de reforma. matr. sess. 24.*
d *Cap. 25. nu. 144.*
e *§ leges. 4. d.*
f *In cap. 1. de treu & pace.*
g *Ca. 1. §. fin.*
h *Cap. 1.*
i *Ca. 22. nu. 3*
k *De sponsal.*
l *1. de reform. matr. sess. 24.*

cunt impedimentum publicæ honestatis, *a* ita & in casu nostro secuta copula inducere videntur matrimonium.

6 Pro parte autem negante, nempè quòd non transeat in matrimoniū, facit primò, quod omnis promissio turpis rei est ipso iure nulla. *b* At promissio Catholici de cōtrahendo matrimonium cum hæretica est promissio rei turpis: cùm secundùm omnes peccatum sit contrahere matrimonium cum hæretica, licet contractum teneat, vt prædictum est & consequenter præfata sponsalia, fuerūt nulla, & ita nullum videntur producere effectum, argumento ca. *non præstat.* *c* & illius poëtæ:

Ex nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.

7 Secūdò facit, quod promittēs contrahere cū vna filia Petri, qui habet multas filias, habens copulā cum vna, nō videtur cōtrahere matrimoniū; quia spōsalia illa propter incertitudinē personæ sunt nulla, secundùm glossam notabilem Bernardi *d* quam Præpositus efficaciter defendit.

8 Tertiò facit ca. *non solùm.* *e* allegatū à Ioanne Andrea *f* quod secundū ipsum probat sponsalia de futuro dissolui per superuenientē hæresim. Nec obstat, quod in casu proposito nō superuenit: quia plus obstat circa matrimonia & sponsalia impedimentū præsens, quàm superueniēs: affinitas enim præsens reddit matrimonium nullum, non autē superueniens, *g* cognatio item spiritualis idē facit. *h*

9 Quartò, quod qui iurauit contrahere sponsalia cum duabus, dicens, *Iuro contrahere matrimonium cum vtraq; vestrum*, licet postea rem habeat cum altera earum, nō censetur contrahere matrimonium, eo quòd illa sponsalia erant nulla secundùm Astensem sum. *i* quē sequitur Ioannes Brūnus. *k* Ergo cùm in casu nostro sponsalia fuerint nulla ratione turpitudinis promissionis, cōsequitur eadē ratione dicendum ea non sufficere, vt per copulam carnalem secutam censeatur matrimonium contractum.

10 Quintò, quod ratio potissima, quare spōsus cognoscens spōsam præsumitur id facere animo consummandi matrimoniū est, ne in dubio præsumatur peccare: quę ratio cessat in casu proposito: nam Christianus promittens hæreticæ contrahere cum ipsa, non euitat peccatum cognoscendo illam vxorio affectu, immò magis peccat cognoscēdo illam tali affectu, & contrahendo cum illa, quā cognoscendo affectu fornicario; quia committit grande sacrilegium, secundùm omnes, *l* ergo non est censendus velle complere sponsalia, seu consummare matrimoniū.

11 Sextò, quod sponsalia quāuis iusta dissoluuntur ipso iure per causam notoriè iustam, præsertim si sunt clandestina, vt resoluit Siluester, *m* quem nos sequimur in Man. conf. *n* At in proposito casu causa non solū dissolutionis, sed etiā nullitatis sponsalium est notoriè iusta; quia notorium est nō posse illa sine peccato sacrilegij impleri, ergo cēsenda sunt dissoluta, & nullius momenti. Per quæ omnia hæc pars videtur probabilior.

Nec obstant opposita. Non primum: quia præfatum cap. *is qui fidem.* non procedit in spōsalibus, quæ sunt ipso iure nulla per prædictas rationes.

Non obstat etiam secundum: quia sponsaliū varij sunt effectus, vt tradit Ioannes Andreas, *o* & effectus publicæ honestatis est diuersus ab effectu transmutandi sponsalia in matrimonium, de quo in d. c. *is qui.* & ita cōcedo quod sponsalia nulla producebant effectum publicę honestatis impedimenti ante Conciliū Tridentinū sed nego, quod produceret effectū transmutandi illa in matrimonium. Tum quia à diuersis non fit illatio. *p* Tū quia in hoc casu non est eadē ratio. Tum quia cap. *illud,* *q* est exorbitans à regula illa supradicti ca. *non præstat impedimentū.* *r* immò & ab illa iuris naturalis, *Ex nihilo nihil.* Et ideo tamquàm exorbitanti Conciliū Tridentinum, *s* derogauit. Tum quia nusquàm reperitur expressum sponsalia ipso iure nulla producere effectum matrimonij per copulā subsecutam.

12 AD POSTERIOREM respondeo illam pendere à quæstione illa parū tractata, an cognoscentes se carnaliter vxorio affectu, nullis pręcedentibus verbis matrimonij, vel sponsalia efficiētibus, censeantur contrahere matrimoniū? Et quo ad forum quidē exterius respondendū est quod nō, si non cōstaret de tali vxorio affectu per confessionem vtriusque; quo ad forum autē conscientiæ dubitari potest: quia glossa, *a* recepta ait, quod ad contrahendum matrimoniū verba requiruntur in valētibus loqui, per illud c. *tuæ* *b* & hi de quib. loquimur valebāt loq.

In contrariam partē facit, quod secundùm receptiorē sententiā sufficit, quòd interueniant nutus, vel alia signa exteriora, vel sensibilia sufficientia ad exprimendū consensum vxorium, vel resoluitur in d. c. *tuæ.* & c. *cum apud,* *c* à nostris & à Theologis, *d* ita quod secūdùm omnes licet nō sufficiat solus consensus, nec sola verba illū exprimentia sine illo; sufficit tamē & requiritur quòd interueniat consensus, quo vir de præsenti velit accipere fœminam, & quod verbis, vel alio signo exteriori eis æquipollenti ab vtraq; parte alteri significetur: quod clarè colligitur ex c. *licet.* *e* ibi, *vel mutuo consensu.* Et quia id pendet ex facto, ideo non dilato latius. Salua, &c.

SVMMARIVM

1 *Matrimonium consensum vtriusq; partis requirit.*
2 *Cōsensus defectus ex protestatiōe colligitur, & alijs cōiecturis.*
3 *Testis vnius dicto fides non est adhibenda: ne deponenti ex interuallo contra id, quod prius in iudicio etiam summario deposuit, creditur. & nu. 4.*

CONSILIVM VI.

DISTVLI dicere id quod sentiebam super hoc dubio, donec afferretur mihi D. Tiberij informatio, ne qui causam cōmendaui dominationi vestræ reuerendissimæ, magis affectu quàm ratione duci viderer. Nūc ea visa, & perpēsa confessione Ioannis de Caiataud, & testiū dictis proculdubio videtur dubium resoluendum negatiuè. Primò quidem ob ea, quæ ipse D. Tiberius eruditè adduxit. Deinde, quod matrimonium sine cōsensu vtriusque partis consistere nequit, vt est textus in c. *si inter.* *f* ibi, *mutuo consensu,* & ibi, *vtroq; dicente:* qualis hic non fuit, quia defuit consensus alterius partis, & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. *g*

2 Quod autē omnes non habuerint intentionem contrahendi, neque consentiendi, sed decipiendi prædictam Mariam abnuentem, iudicādum est ex multis coniecturis: nempè, quod cùm contraheret, expressit se nolle cōtrahere secundùm legem Romanam, & quod ipsemet id testatus fuit, tam cùm interrogaretur, quàm cum ad arā S. Antonij solemniter iudice deferente iuramentū iurauit: & quod Bartholomæus, & Francus testes principales testantur se fuisse rogatos ab eo promisso pretio, vt essent fictionis & deceptionis illius iniquæ mediatores, & quod ad contrahendum sinistram manum contra morem omniū obtulit: & quod id per se est verisimile, eo quod prædicta Maria erat pauper, ipse autem Ioannes filius patris diuitis: & quod prudentissimus Vicarius generalis maxima inquisitione præmissa ita iudicauit, cùm adhuc factū esset recēs: & quod tam ille quàm illa iudicatis saltē facto paruerunt, ille quidem cōtrahendo cū alia, illa verò cum alio: & quod 30. circiter annis sine vllo consciētię scrupulo mãserunt sic cōiugati: & quod firmiter creditur, quod nūquàm ea de re vlla quæstio mota fuisset, nisi amor inordinatus habēdi partis aduersæ fuisset causa eā mouēdi.

3 Secundò, quod nō satis videtur probari, quod ter fuerūt dicta verba cōtractoria matrimonij, quia sola vna testis 13. annorū dicit illud, & duo testes principales solū deponūt de vna sola vice, quā illa dicit esse tertam; & omnes contestantur, quod illa vice renuit Ioannes se velle contrahere secundùm legē Romanam, & ita cùm non videatur satis probari, quod ter fuerunt dicta illa verba; & probatur sufficiēter, quod illa vice, qua fuerunt dicta, interuenit renutio, siue noluntas Ioannis contrahendi secundùm legē Romanam; necessariò videtur iudicandum nō fuisse contractum vllum matrimonium inter illos ob adiectionem declarationis noluntatis contrahendi; & cōsequenter matrimoniū inter eos cōtractum, defectu consensus & intentionis alterius partis, fuisse omninò nullū.

Tertiò, quod etiam si esset probatū quod ter fuit contractum matrimonium, vt dicit prędicta testis; quia tamē illæ tres vices fuerūt cōtinuæ, declaratio nolūtatis cōtrahendi secūdùm legē Romanam adiecta tertiæ cogit præsumere,

a Cap. 1. de spons. lib 6.
b Cap. in malis promissis. 22 q. 4. l. ius gentium. § si ob maleficiū ff. de pac. l generaliter. ff de verb. obligat.
c De reg. iur.
d Ca. ex literis. il 2. de spōsal.
e 28 q. 1.
f In sum. de sponsa. nu. 4.
g Ca. 1. e. discretionem. de eo qui cognouit consan.
h Ca. 2 de cognat. spirit. c. audientiam 30. q. 2.
i Lib. 8. tit. 6. de effect. spōs. q. 13.
k De spōs. consilio s. post n. 1.
l In dist 39.
m Verbo spōsal. q. 11.
n Cap. 21. nu. 18.
o In sum. de sponsa. à nu. 2.
p Lege Papinianus. ff. de minor. cap. ad audientiam. de decim.
q 1. de spons.
r Lib. 6.
s Cap. 3. de refor. matri.

a Dist. c. tua.
b De spons.
c Eod. tit.
d In 4. di. 27.
e De sponsal. duorum.
f De sponsa.
g Leg. nō omnis. ff. de reb. cred. cap. fin. de prob.

sumere, quòd ea noluntas fuit etiam in duabus vicibus præcedentibus, per ea multa, quæ prædictus D. Tiberius adducit; addito præsertim, quod ideo videtur non declarasse in duabus prioribus vicibus illam noluntatem, quia de lege Romana nulla fuit in illis facta mentio à desponsante illos, & in tertia sic.

4 Quartò, quòd depositio secūda Ioānis nil videtur obstare. Tum quia antea in prima depositione deposuit cōtrarium: & deponenti contrariū eius, quod antea deposuerat ex interuallo nō creditur, iuxta glossam receptā; *a* quā Panormitanus, Felinus & alij approbant tam per illū textum, quàm per cap. *sicut.* *b* & cap. *per tuas.* *c* etiamsi prima depositio fuisset facta in iudicio summario, & secunda in plenario, iuxta glossam singularē recep. ibi per Panormitanum, Felinum & alios, *d* & ante illos dixit Innocentius receptus ab omnibus. *e* Tum quia post illam secundam depositionem solemnius idem quod in prima ad altare diui Antonij deposuit.

a In cap. cum in tua. de testibus. *b Eod. tit.* *c De probat.* *d In c. veniēs. 2. verbo vtrūq; pars de testibus.* *e In ca. præterea verb. incontinenti. de testib. cogēd.*

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia non contrahit, qui iureiurando mulieri, vt illa potiatur, dixit, Promitto tibi me aliam non ducturum, nisi te: sed videtur quod sic deceptam teneatur ducere, iudexq; fori externi eum coget.*

CONSILIVM VII.

Sempronivs cum iuramento mulieri viduæ hæc protulit verba, *Promitto tibi me non aliā ducturum vxorē, nisi te, neq; aliam mulierem ingressuram in domum meam, nisi te ipsam.* ita autem Sempronius mulierem est allocutus, vt illam ad secum concumbendum induceret, vt induxit.

An Sempronius teneatur dictam mulierem ducere in vxorē? & supposita obligatione, an ab ipsa liber esse possit, si vel mulier se monialem faceret, vel ipse Sempronius sacris ordinibus initiaretur?

1 Respondeo primò, quæstionem hāc esse magnam, & quod veriorē puto opinionē Hadriani, *f* quod per præfata verba nō fuerunt contracta sponsalia inter prefatos, saltem quo ad forum consciētiæ tantùm: & quod licet de rigore iuris nō fuerint contracta sponsalia, videtur tamē interuenisse deceptio, qua Sempronius decepit prefatam viduam, argumento l. *vnica.* *g* & diffamatio, propter quas videtur teneri ad contrahendum matrimonium cum ea.

Secundò, quod si Sempronius fateatur præfata coram iudice in foro exteriori, cōdemnabit eum ad contrahendum matrimonium cum ea, per opinionem Panormitani, *h* nisi ea fuerit contenta remittere illi obligationem illam, iuxta cap. *præterea.* *i*

Aduerte hoc responsum non esse integrum. Deest enim responsum ad vltimum dubium.

f In 4. lib. sent. q. 12. de spons. *g § fin. C. de rapt. virg.* *h In c. ex parte. de spons.* *i De spons.*

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia per parentes, sponsis præsentibus, vel ratificantibus, contracta tenent, & sponsos obligant, nu. 3. aliàs non, nu. 2.*

2 *Parochus non intererit matrimonio contrahendo, sciens horum alterum cum alia tertia persona spōsalia de futuro contraxisse.*

3 *Pœna ad matrimonium contrahendum nemo obligari potest.*

3 *Sponsalia etiam iurata, mutuo consensu, etiam tacito dissoluuntur.*

CONSILIVM VIII.

Parentes sponsalia inter A. filiū, & B. filiam contraxerunt, & ex parte B. fuerunt iurata, pacto apposito, vt is, per quem fieret, quo minus matrimonium inter eos contraheretur, alteri pœnæ nomine 300. solueret. Nunc A. spōsus matrimonium cum B. sponsa, nisi aucta dote conuenta, contrahere negligit: B. autem ad augendam dotem non teneri, nec velle, respondet.

Dubitatur primò, an teneātur ad matrimonium contrahendum.

Secundò, an præfata pœna peti possit.

Tertiò, an obligationem contrahēdi sibi mutuo consensu remittere possint.

1 Ad has quæstiones responsurus dico primò, quòd si præfati sponsi non fuerunt præsentes: quando parentes contraxerunt pro eis sponsalia; neque posteaquàm sciuerunt ea esse inter ipsos per suos parentes contracta, ratificauerunt ea; omnes quæstiones manent solutæ: quoniam illa nihil valuerunt, & nullum effectum produxerunt. *a*

2 Secundo dico ad primam quæstionē, quod si præfati sponsi fuerunt presentes predictis spōsalibus, cùm cōtraherentur, vel ea postea ratificauerunt, tenentur cōtrahere matrimonium, etiam illa non iurasset contrahere: quia sponsalia valuerūt: & magis illa, quàm ille, cùm illa iurasset contrahere, & nō ille; quia duo vincula sunt fortiora vno, *b* & consequēter ei volenti contrahere cum alio poterit opponi vinculum spōsalium cum altero ab ea contractorum, & iuratorum, argumento cap. *ex literis.* & c. *iurauit.* cum eis adnotatis, *c* adiūcto d. §. *porrò.* Et parochus, cui hoc impedimentū denunciabitur, non audebit interesse matrimonio eorum contrahendo, donec Episcopus declaret esse dissoluta spōsalia inter illos per respurtionē præfati sponsi: quod nō declarabit Episcopus, nisi audito illo.

3 Ad Secundam respondetur, quòd non poterit peti pœna illa: quia nemo potest obligari per pœnam ad contrahendum matrimonium. *d*

Ad Tertiam respondetur, certū esse quod sponsalia etiā iurata possunt solui de consensu amborum sponsorum, *e* & quod si sponsus verè noluit contrahere cum spōsa sine auctario dotis, neq; ipsa cum illo dando auctariū, videntur sibi mutuo remisisse fidem, & promissionē datam, & etiam iuramentū vti accessorium earum: & quod non indigebit absolutione vlla, si res ita se habet. Cauēdum autē an res ita se habeat: quia non videntur omninò cōuenire in sese mutuo absoluēdo. Quāuis de rigore Iuris per quādam consequentiam satis præsumetur sponsus voluisse discedere à sponsalibus, si satis probetur cū noluisse contrahere, & implere sponsalia in forma conuenta sine auctario nouo dotis, & quod illa noluit dare auctarium, & per consequentiam voluit etiam discedere ab illis.

a Ca. 1. § porrò. de despon. impub. lib. 6. *b Cap. 1. de treug. & pace.* *c De spons.* *d Ca. gēma. de spons.* *e Cap. præterea. de spons.*

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de futuro dissoluuntur, si superueniat aliquid, quo tunc existente verisimiliter non fuissent contracta.*

2 *Pœnitentiaria super occultis tantùm in foro conscientiæ dispensat.*

CONSILIVM IX.

Francisca contraxit sponsalia de futuro cum Francisco: deinde Franciscus propter crimina fuit bannitus. Quæritur, an Francisca indigeat dispensatione Pœnitentiariæ, vt possit legitimè alij nubere.

1 Respondeo, præfatam D. Franciscā consulentem nō egere dispensatione sacræ Pœnitētiariæ. Tum quia sponsalia de futuro dissoluuntur, quando superuenit aliquid, quod si à principio interuenisset, verisimiliter nō fuissent contracta, per ca. *quemadmodum.* *f* adiuncta glossa & ei adnotatis: & sic delicta, & bannimēta, quæ post illa cōtracta superuenerūt prefato D. Frācisco, si interuenissent tēpore quo ea fuerunt contracta, non contraxisset ea cū illo.

2 Tum quia si præfata sponsalia transissent in matrimonium per aliquem modum legitimum, non potuisset sacra Pœnitentiaria dispensare, & ita nihil profuisset eius dispensatio, & sic non eguisset præfata D. consulens tali dispensatione inutili. Tum quia dispensatio sacræ Pœnitentiariæ non prodest, nisi quo ad occulta, & quo ad forum conscientiæ tantùm: & præfata D. consulens vel nō indiget illa, vel indiget etiam quo ad forū exterius, quia videntur fuisse publicè contracta.

f De iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium bona fide contra ius humanum contrahentes, & longo tempore continuantes in sua bona fide sunt relinquendi.*

CONSILIVM VI.

Convenervnt parentes A. masculi, & B. fœminæ filiorū suorum, in domo vnius eorum, vt cōtraherent matrimonium, vel spōsalia post Concilium Tridenti-

dentinum, sed nescitur quæ quæ verba protulerunt, prę ter quā quod symposium fecerūt, & pręfati A. & B. manibus se tetigerunt: & postea mortuo A. sine copula carnali, ad consilium Rectoris contraxit B. cum patre A. mortui bona fide, in qua manserunt decē annos, & nunc manent suscepta prole. Quæritur quid faciendum.

1 Respondeo primò, multa posse adduci circa hāc quęstionem pro eius vtraq; parte ab eo, cui vacaret id facere. Secūdò quod omissa vlteriori perscrutatione videtur cōsulendum præfato D. Rectori, vt nihil super hac re moneat præfatos, q. contraxerunt, sed relinquat eos gaudere suo matrimonio bona fide cōtracto, & cōtinuato: attēto quod impedimentū præfatū est huius humani tantùm, & quod nescitur an fuerit ortū, quia nescitur qualia verba fuerunt prolata, & per consequentiā non potest probari fuisse ortū impedimentū in foro exteriori: & scitur ꝙ nō interuenit copula carnalis: & quod quādo impedimentū est solius iuris humani tantū, & matrimoniū est contractum bona fide, & continuatū tanto tempore eadē bona fide, relinquēdi sunt contrahētes in illa sua bona fide permanere; vt est casus in c. *quia circa*, *a* secundùm intellectū veriorem Goffredi, quem citat ibi Hostiensis quemque nos irrefragabiliter defendimus in ca. *si quis autem*. *b*

a De consang.

b De pœnit. dist inct. 7. à num. 68. vsq; ad n. 75. &c.

SVMMARIVM

1 *Affinitatis impedimentum sine copula carnali non oritur.*
2 *Publicæ honestatis impedimentum oritur ex sponsalibus & matrimonium non consummato.*
3 *Publicæ honestatis impedimentum restringitur per Conciliū Tridentinum: & hoc solum quo ad illud quod oritur ex sponsalibus de futuro: quod autem oritur ex matrimonio rato durat vt prius, vt declarauit Pius V. & nu. 4.*

CONSILIVM XI.

PETRVS cōtraxit matrimonium per procuratorem cum Maria, quæ mortua est, priusquàm esset cōsummatum, immò & priusquā de facie fuisset cognita. Quæritur, an & quod impedimentum sit inter ipsum & sororem D. Mariæ iam mortuæ, nomine Ioanam, ortam, quo minus matrimonium contrahatur.

1 Respondeo primò, quod nullum impedimentū consanguinitatis, neq; affinitatis, neq; cognationis spiritualis, neq; legalis, quòd impediat matrimonium; est inter illos, vt palàm est: quia si esset vllum tale, maxima esset impedimētum affinitatis, quod tamen non est: quia nō fuit habita copula carnalis cum sorore mortua, & sine copula carnali nō potest inueniri affinitas, per definitionem affinitatis, quam ponit glossa recepta in arbore affinitatis.

2 Secundò, quod impedimentū, quod ipsi prohibentur cōtrahere matrimonium inter se, vocatur impedimentū publicæ honestatis, de qua est textus solemnis in ca. *sponsam*, *c* cuius verba sunt, *Sponsam alterius (maximè si est nubili ætati proxima) nullus consanguineorum aliquo modo sibi potest matrimonio copulare.* Ex quo colligunt omnes doctores, contrahi publicæ honestatis impedimentum impediens & dirimens matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos sponsi: dummodò sponsa sit septennis, cùm contrahit sponsalia, iuxta ca. *literas*. & ca. *accessit*. *d*

Tertiò, quod id quod statuunt prædicta iura de sponsa, quæ contrahit sponsalia de futuro, idem est seruādum fortiori ratione in ea quæ contrahit matrimonium, vt declarat Panormitanus receptus ab omnibus. *e*

Quartò, quod idem quod statuunt prædicta capp. de sponsa quo ad consanguineos sponsi, censetur statutum & seruādum de sponso quo ad consanguineas sponsæ, vt satis expressit prædictus Panormitanus receptus ab aliis his, *f* proferendo illud verbum, *& contra*, *g* licet solùm expresè exemplificet de affinitate.

3 Quintò, quod Concilium Tridentinum, *h* restrinxit hoc impedimentum publicæ honestatis, & statuit duo. Alterum, quod post illud non nasceretur ex sponsalibus, quæ ipso iure forent nulla: per quod corrigit cap. 1. *i* Alterum, quod etiam natum ex sponsalibus validis non impediret, nisi in primo gradu consanguinitatis; id est spōsa contrahere posset cum cōsanguineo sponsi, qui vlterior gradu quam primò esset consanguineus prioris spōsi; & è contrario sponsus posset cōtrahere cum consanguinea sponsæ, quæ illi esset consanguinea vltra primum gradū, non autem cum ea quæ in primo gradu esset cōsanginea: per quod corrigit præfatū ca. *sponsam*. & alia similia, quibus antea prohibebatur matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos. sponsi vsq; ad quartum gradum, & è contrario inter sponsum, & omnes consanguineas sponsæ vsq; ad quartum gradum.

c De sponsſ.

d De desponſ. impub.

e In d. c. sponsam.

f In d. c. sponsam.

g Nu 2. & 3.

h In sess. 24. tit. de reform.

i De spōſ. li 6.

4 Sextò, quod fel. recor. Prius V. declarauit in extrauagāte quæ incipit, *ad Romanū Pontificē*, &c. quod correctio, qua Concilium Tridentinū correxit præfatū ca. *sponsam*. cum ei similibus, nō se extendit ad impedimentū publicę honestatis, quod diximus suprà nasci ex matrimonio per verba de præsenti contracto, etiā non cōsummato, licet aliqui vocēt illud sponsalia, sed nō sunt propriè talia, immò sunt verum matrimonium ratum, licet nō consummatum, vt tradit Panormitanus, *a* cōmuniter receptus, & multum dilatatus ibidē à Felino, *b* ita quod extrauagās prædicta intendit in summa, quod solū impedimentum publicæ honestatis natū ex spōsalibus propriè dictis, quibus nō contrahitur matrimonium, sed solùm spondetur & promittitur, vt habet l. 1. & 2. *c* quod impedit & dirimit matrimonium, restingatur ad primum gradum.

Septimò, quod præfata Ioāna erat cōsanguinea prædictæ Mariæ sororis suæ in primo gradu: quia fratres & sorores sunt cōsanguinei in primo gradu secundū ius canonicum, vt habetur in arbore cōsanguinitatis, & eius glossa recepta, & consequēter prędictus P. non potest cōtrahere cum prædicta Ioāna propter impedimētum publicæ honestatis, quod est inter ipsum, & cōsanguineas primi gradus prædictæ Mariæ mortuæ, qualis est prædicta Ioanna; quod cùm sit natum ex matrimonio de pręsenti, impediret & dirimeret, etiam quòd esset in vlterioribus gradibus.

a In rubr. de sponsal. Num. 1. & seq.

c ff De sponſ.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus regulæ ca. non firmatur de reg. iur. lib. 6. nu. 4.*
2 *Matrimonium vi contractum per spontaneam cohabitationem sine nouo consensu videtur contrahi, sed contrarium verius. nu. 3.*
2 *Matrimonium ignoranter cum coniugato contrahens, vxore mortua non separetur, si decepta de nouo contrahere velit. & num. 3.*
3 *Matrimonium solo contrahitur, si sit legitimus.*
3 *Matrimonium sublato impedimento nouum consensum requirit, tuncq; incipit valere.*
4 *Votum ante pubertatem emissum non censetur ratificatum, ex eo quod pubes factus proposuit adimplere, sed requiritur vt ratificet sciens illud irritabile.*

CONSILIVM XII.

AN habita dispensatione super impedimēto matrimonij iā contracti, ꝙ altera pars ignorabat, sit necessarius nouus cōsensus amborum, etiā partis ignorātis?

1 Et quidē pro parte negante facit primò, quod regu. illa ca. *non firmatur*. *d* & illa, *quod initio*. *e* quæ habet, id quod nullū est ab initio, tractu tēporis non conualescere: fallit, cum tractu tēporis superuenit id, ob cuius defectū actus non valuit; vel ablatum est id, quod impediebat actus valorem; vt alienatio, quæ facta est sine assensu Capituli, est nulla; postea illo consentiēte ratificatur, *f* & matrimoniū quod non valet inter ancillam, & liberum hominem ignorantem eam esse ancillam, fit validum, si resciuerit eam esse ancillam, & maritali affectu tractauerit eam. *g*

2 Secundò, videtur ad hoc casus in ca. *ad id*. *h* quatenus habet, eam quæ metu contraxit, fieri vxorem eius, cum quo contraxit, si cohabitauerit illi sine alio nouo consensu; & ibi glossa allegat similes, *i* & ita ibi videtur casus adiuncta glossa pro hac parte.

Tertiò videtur casus in d. ca. 1. *k* quatenus habet, eam, quæ contraxit matrimonium cum aliquo nesciens eum habere vxorem, non esse separādam mortua prima vxore; & nihil meminit de huiusmodi nouo consensu.

3 Sed contrarium est tenendū cum glossa, *l* cui concordat S. Thom. cū aliis omnibus, *m* præsertim Scoto, *n* vbi prædi-

d De reg. iur. lib. 6.

e ff. eodem.

f Ca. 3. de his quæ fiunt à præla.

g Cap propo suit. de conuer. coniug.

h De sponsa

i In cap. 1 de eo qui duxit in matrimo quam poll.

k De eo qui duxit

l Prædicti c. 1.

m In 4 di. 35.

n Q. est. 1.

prædictæ glossæ tenoris bonam partem refert. Primò quidem, quod licèt matrimonium solo consensu contrahatur, *a* illud tamen debet esse legitimum, *b* qualis non est consensus solutæ cum coniugato, qui non potest habere duas vxores. *c*

a Cap. sufficiat. 27. q. 2. & c. cum apud. d. stio f.
b Ca. cum locum eod. tit.
c Cap. gaudemus de diuortijs.

Secundò, quod matrimoniũ contractum ab inscia impedimenti, cum eo, qui vxorem habebat viuentẽ, est ipso iure nullum secundùm omnes, & patet in d. c. 1. quatenus probat à contrario sensu esse faciendum diuortium, etiã quo ad vinculũ coniugale ad petitionẽ vxoris, quæ ignorans nupsit marito alij coniugato, etiam quòd petat diuortium post mortem primæ illius coniugis: & cùm primus consensus non fuerit matrimonialis, nullatenus (vt verbis Scoti vbi suprà vtar) potest esse licit⁹ virtute illius; & ideo ad hoc, quòd sint coniuges requiritur consensus.

4 Tertiò, quod vt votum simplex factum ante pubertatem censeatur ratificatum sic, vt à parentibus irritari nequeat, non sufficit quòd post pubertatem intendat illud implere pubes factus credens illud à principio valuisse, sed oportet vt sciens illud à principio fuisse irritabile ratificet, vt pulchrè determinat Caietanus. *d*

d 2. 2. quæst. vlt. art. 5.

Quartò, videtur casus expressus in c. *veniens*, *e* in illis verbis: *potuit de nouo consentire.* vbi glossa addit, quod valebit matrimonium vt ex nunc, id est ex tempore cõsensus noui, & non ex tempore contractus, sed nec ex tempore noui consensus, si mulier non consentiret: & ità determinauimus in Manuali confess. *f*

e De eo qui duxit in matrim. quam poll.
f Cap. 22. nu. 86.

Non obstant contraria: non primum: quia illud intelligitur de actu, qui nõ est ipso iure nullus, vel cùm superuenit omne illud, quod requiritur ad actus valorem, & consequenter consensus nouus, si is fuisset necessarius.

Ad secundum, quod qui vel quæ per metum cõtraxit, scit vel scire debet matrimonium non valere: & ita si cessante metu cohabitat, spontè videtur consentire de nouo, & ita nouè contrahere matrimonium.

Ad tertium respondetur, quod illud cap. 1. quatenus habet non esse separandam vxorem insciè contrahentem, debet intelligi, si vult denuò consentire, vt glossa ibi satis explicat.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum matrimonij probabiliter ignorans nõ est monendus quo ad effectum vitandi peccatum, à quo excusat ignorantia; sed sic quo ad effectum, vt sublato impedimento validè denuò contrahi possit.*

CONSILIVM XIII.

AN coniux ignorans impedimentum matrimonij dirimens debeat certa fieri de illo, etiam si sit occultum, ad hoc, vt denuò in matrimonio consentiat?

1 Respondeo primò, non esse necessarium ad excusandum eum, vel eam ignorantem à peccato, si probabilis erat ignorantia: quia illa excusat à peccato vt est in cap. 2. *g* cap. *ignorantia*. *h* cum eis adnotatis & tradit S. Thomas receptus communiter. *i* Secundò, quod ad hoc vt matrimonium incipiat valere, oportet vt ignorãti coniugi innotescat impedimentũ, & habita iusta dispensatione consentiat nouè, vt dictum est in Manual. confess. *k* vbi additur quod coniugi ignoranti debet notificari præfatum impedimentum, & fieri libertas ad consentiendum, vel renuendum consentire; & quod satis videtur id notificari, & dari libertas faciendo, quod ibi apponitur.

g De consit.
h De reg. iur. lib 6.
i 1 2. qu. 76. art. 3.
k Cap 22. nu. 47.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in gradu prohibito contrahentes, obtenta dispensatione, de nouo consentire necesse habent. & num. 5. & per totum.*

2 *Dispensandi mandata super matrimonio cõtracto hanc olim ex stylo continebant clausulam, vt in contracto matrimonio remanere possent: hodie additur, de nouo præstito consensu. & num. 1. & 15.*

3 *Impedimenta, excepto primo gradu ascendentiũ, sunt de iure positiuo, qua Papa auferre potest. nu. 9. cum seq.*

4 *Papa dispẽsare potest per legem specialem, & tollere impedimenta quo ad aliquos, ita vt in illis locum non habeant.*

5 *Matrimonium sacramentum est: & Papa quod non est sacramentum, non adhibitis necessarijs ad sacramentum, efficere non valet.*

6 *Dispensatio reualidat collationes beneficiorum, & contractus à principio nullos, non tamen matrimonium absq; nouo consensu. & nu. 14.*

7 *Dispensatio superueniens matrimonium cõtractum sub conditione, si Papa dispensauerit, sola non reualidat.*

8 *Graduum Leuitici prohibitio non moralis, sed iudicialis.*

9 *Papa inter fratrem & relictam fratris ob grauem causam dispensat.*

10 *Gradus primus ascendentium & transuersalium pertinet ad naturalem honestatem.*

11 *Papa potest auferre impedimenta, ita vt subsequens consensus sit legitimus, sed non vt consensus illegitimus sufficiat ad matrimonium.*

13 *Consensus olim præstitus censetur durare: vnde si alter consentiat, efficitur consensus.*

15 *Matrimonium præcedentibus denunciationibus contractum, habita dispensatione super defectu occulto denuò sine parocho & testibus contrahitur.*

CONSILIVM XIV.

AD interrogata respondeo, quod in signatura sacræ Pœnitentiariæ propositæ fuerunt variæ supplicationes, in quibus petebatur dispensatio pro coniugibus, qui matrimonium cõtraxerunt, & postcà detecto aliquo impedimento: præsertim affinitatis ex actu fornicario prouenientis, supplicabant vt secum dispensaretur.

2 Antiquus quidem sacræ Pœnitentiariæ stylus erat, vt cum talibus dispensaretur, vt in contracto matrimonio remanere possent, &c. Sed dubitatum fuit, an esset necessarium vt de nouo consentirent. Et stante decreto sacri Concilij Tridentini videtur etiam necessarium, quod saltem coram parocho & duobus testibus præstetur hic nouus consensus.

Pro defensione styli, & ita pro parte negatiua, quòd non sit necessarius nouus consensus saltem expressus, adducebantur huiusmodi argumenta.

3 Primum, quod ferè omnia impedimenta huiusmodi, præsertim illa quæ nata sunt ex copula fornicaria (qualia impedimenta, quia solent esse occulta, frequentiùs proponuntur in foro consciẽtię) excepto primo gradu ascẽdentium, sunt ex iure positiuo, vnde cum illa possit Papa auferre, videtur quod impedimento sublato prior cõsensus possit dici reualidari, & ita non sit necessarius nouus.

Eam opinionem videtur tenuisse Innocentius, *a* sed clarius Ioannes Andreas, *b* quam opinionem idem Ioannes Andreas suo tempore ait fuisse secundùm omnes, & ipsum sequũtur Ancharanus, Panormitan⁹, Præpositus. *c* Ancharanus latè, *d* quam etiam sequitur D. Couarruuias nunc Episcopus Segobiẽsis. Et quamuis distinctio Ioannis Andreæ in eo quod distinguit gradus prohibitos in Leuitico, & eos gradus accipit, quasi sint in lege Euangelica iure diuino prohibiti, non sit tenenda, vt infrà latiùs dicam: tamen in eo quod dicebat de impedimentis lege canonica inductis, quòd Papa posset ea liberè auferre, videbatur nõ carere magna ratione, & si negaretur post dispensationẽ seu legitimationẽ valere matrimoniũ prout ex tũc, vt ait Ioãnes Andreas, quia hoc esset quodãmodò dicere quòd Papa posset supplere consensum coniugum; saltẽ hoc non videretur negandum, quod valeant prout ex tunc, nempè post obtentam dispensationem: quæ videtur fuisse sententia Innocentij. *e*

a In cap. 1. de eo qui duxit in matrim. quam poll.
b in cap. per venerabil. qui filij sint legit.
c In eod. cap. & repetit.
d consil. 409.
e In d. c. 1.

4 Secũdum argumentũ quod pro ea opinione facit, est, q a negandum nõ est, quod Papa per generalẽ cõstitutionẽ possit tollere & mutare multa huiusmodi impedimẽta, sicut in Concilio Lateranensi tempore Innocentij III. habito, *f* & in Concilio Tridẽtino factũ est, *g* & in 3. & 4. gradu affinitatis fornicariæ, *h* & q a dubiũ poterat esse, an ex dicto decreto essent omninò sublata, vel cessent impedientia contrahendũ, non autem dirimẽtia contractum, S. D. N. per propriam constitutionẽ declarauit illa impedimẽta esse omninò sublata; & quaten⁹ opus esset, ipse illa penitus abstulit. Sumebatur ergo ex his argumẽtum hoc

f Ca. non debet. de cõsan. & affin.
g In decr. de cland.
h Ca. 4. de reform. matrim. sess 24.

A modo: Quemadmodum Ecclesia potest per legem generalem mutare ac tollere huiusmodi impedimenta, ita etiã per legem specialem, nempè cum aliquibus ex causa dispensando, potest, potest eadem tollere, ita vt in illis locũ non habeant, & consensus ab illis præstitus cẽseatur omnino legitimus. Facit pro hac glos. singularis *a* in qua expresse dicitur, quòd tanta est Papalis potestas circa ea quę sunt simpliciter de iure positiuo, quod reuocat illa, vt ex tunc. & quia hæc glossa est Ioan. Andreæ addit hoc pertinere plurimum ad ea, quę dixit in d.c. *per venerabilem.*

a In clem. 1. de immunit. eccles. in vers. in rectis.

Tertiò adducebatur c. fi. *b* in quo ponitur à principio fuisse impedimentum seruitutis, & ad conseruandum illud matrimonium ibi non dicitur quod de nouo vterq; B debeat consentire; sed innuit quod matrimonium sit legitimum, si vir postquam sciuit, quam duxerat, esse ancillam, facto, vel verbo in eam consensit. Ad idem potest optimè referri c. 1. *c* vbi videtur quod non sit necessarius nouus consensus viri, quia ille erat in dolo: sed si mulier eum velit, ipse cogendus est, vt habeat eam tãquam vxorem. Ad idem videtur pertinere etiam c. veniens. *d*

b De coniug. seru.

c De eo qui dux. in matr. quam poll.

d Eod. tit.

5 Et quia præcipuum argumentũ eorum, qui asserebãt nouum cõsensum legitimum esse omnino necessarium, vt infrà latius dicemus, erat; quia cùm matrimonium sit sacramentum, si à principio non fuit legitimè contractũ, nõ potest reualidari; quia nulla est potestas humana, quæ C possit facere, vt quod non est sacramentum, non adhibitis his, quæ necessariò requiruntur, fit tale; propterea in contrarium adducebatur hoc argumentum: Si duo contrahunt per verba de præsenti, & alter verbis tantùm, nõ autem animo, nec mente consentit, non est dubium hoc non esse matrimonium quo ad Deum: quare neq; erit sacramentum, & quandiu hic perseuerabit in eo animo, nõ erit sacramẽtum: quòd si mutauerit animum, illud, quod non erat sacramentum, sine alio consensu nouo illius cõiugis, qui simpliciter à principio verbis & corde cõsensit, efficietur sacramentum. ergo videtur, quod facto hominis matrimonium, quod prius non erat sacramentũ, possit effici tale. quod si hoc potest facere priuatus, multò maD gis videtur posse facere Papa tollendo impedimentum à lege canonica inductum, vt suprà latius diximus.

6 Quintò adducebatur quoq; à simili, quod quamuis collatio alicuius dignitatis à principio fuerit nulla; si postea dispensatio accedit, videtur reualidari. & hæc est opinio Innocentij & Hostiensis, *e* quos sequitur Antonius, *f* qui hoc præsertim vult locum habere, quando illud impedimẽtum veniret ex irregularitate occulta: vt tunc verè dicendum sit, illum, qui postea est dispensatus, esse tutum in conscientia; eo quod collatio, quæ prius erat nulla, validetur per dispensationem subsequentem. Hanc opinionem Antonij & aliorum sequitur Felinus, *g* à simili, & sic deducebatur argumentũ: Quemadmodum proE pter irregularitatem, vel aliud impedimẽtum occultum, collatio beneficij, per quam etiam fit quoddã matrimonium, est quidem nulla; sed si postea accedit dispensatio, validatur; ita quod ille sic obtinens beneficium est tutus in conscientia: pari modo matrimonium, quod à principio fuerit nullum ob aliquod impedimentũ occultum, si postea accedit dispensatio, videtur reualidari.

e In cap. nisi cum pridem. de renunc.

f In cap. innotuit. quæst. 1. de elect.

g In c. cum dilectus. 4. de accus.

7 His tamẽ non obstãtibus contraria opinio per longã disputationẽ ferè per tres signaturas super ea habitas fuit approbata; nempè requiri nouum consensum, vt matrimonium dicatur legitimè contractũ. Ratio præcipua, q̃ vt hoc omnes asseremus vicit, est, quia matrimoniũ ChriF stianorum est sacramentũ, quod si à principio fuit nullũ, nõ potest ab vlla humana potestate cõfirmari; quia si hoc esse posset, diceremus Papã id, quod non erat sacramentum, posse facere sacramentũ, quod est falsum. Vnde cùm matrimonium, seu cõtractus matrimonialis habitus stãte aliquo impedimento dirimente contractũ, non possit dici sacramentum; fit necessariò, vt postquã fuerit sublatum impedimentũ, adhibendus sit nouus consensus legitimus, ex quo legitimum matrimonium, quod sit sacramentũ, oriatur. Et in confirmationẽ adducebatur c. *super eo. h* vbi dicitur non esse matrimoniũ, etiam si præcedant verba de pręsenti, si illis additur aliqua conditio, vt, si pater consenserit. & quãuis ferè omnes iuris Pontificij Doctores innuant potius, quàm expresse dicant, adueniente conditione valere matrimonium, neq; opus esse nouo cõsensu; id tamen, quod in glossa *a* dicitur, nempè quod si ante euentũ conditionis alter coniugum cum altero cõtrahat, valet hoc secundum matrimonium, apertè probat illum priorẽ consensum, etiam si esset per verba de præsenti, ob conditionem appositam non esse talem, ex quo inducatur matrimonium: nam si esset, cùm sit sacramentum, esset indissolubile. ac propterea Panormitanus qui dubitat de ea glossæ opinione, rectius fecisset, si ob hanc rationẽ glossæ refutasset eam opinionẽ; qua dicebat, adueniente cõditione esse matrimonium; nam causa diuersitatis, quam ille ait se non videre in matrimonio, & alijs contractibus, est, quia hoc est sacramentũ, alij verò sunt tantùm contractus ciuiles, ac politici. & hæc est cõmunis opinio Theologorũ: ob quã etiam rationẽ sacramenti reijcienda est cõmunis opinio Canonistarum in hac parte.

h De cond. ap. pos.

a 2. illius ca.

In eodem c. *super eo.* quærunt Doctores; Quid si stante aliquo impedimento dirimente contractũ, contrahant per verba de præsenti sub hac conditione, si Papa dispensauerit; an accedẽte dispensatione sit matrimonium sine nouo consensu? Innocentius, Cardinalis, Panorm. & cõmunis opinio nostrorũ est, quod ex illo consensu nõ possit effici matrimonium; & singuli suas rationes afferunt: sed illa Panorm. facit ad nostram quęstionem principalẽ, cùm ait: *Quia matrimonium non poterat esse à principio tempore contractus, ergo non potest retrotrahi.* hæc enim ratio probat, stante quocumq; impedimẽto dirimente contractũ, non posse vllo modo cõfirmari matrimonium, quacunque dispensatione adueniente: quæ opinio Panormitani hic expresse videtur repugnare cum his, quę dixit in cap. per venerabilem. *b*

b Qui fil. sint legit.

Theologi autẽ, quorum opinionem in hoc verissimã iudico, nõ dicunt illud matrimoniũ non valere ob aliquã illarum rationũ à Zabarella vel Panorm. adductarum; sed quia consensus, ex quo inducitur matrimoniũ, debet esse mutuus, purus, ac sine vlla conditione. Adducta etiam fuerunt multa à simili in alijs sacramentis, q̃ suppleri non possunt, sed necessaria est repetitio sacramenti: vt si quis aqua rosacea baptizaret, Papa non potest facere, vt ratum sit hoc sacramentũ, sed necessario est reiterãdum. Item si quis confiteatur sacerdoti excõmunicato, hæretico, vel schismatico, cùm scit eum esse talem, debet repetere confessionẽ. Et vt aliquid etiam ex iure ciuili pro hac opinione citetur, facit l. *inter stipulantem.* *c* vbi apertè dicitur, rei sacræ, vel religiosæ, & hominis liberi nullã esse stipulationem: quin etiã si dicatur, *Eũ, cùm seruus esse cœperit, dare spõdes?* vel, *Eum locum, cùm ex sacro religiosove profanus esse cœperit, dare spondes?* huiusmodi stipulationem ait ibi Vlpianus nullã: & addit optimam rationẽ, *quia nec præsentis obligationem temporis recipere potest: & ea duntaxat, quæ natura sui sunt possibilia, deducuntur in obligationem.* A simili ergo in casu nostro, quia tum inter illos, in quibus est aliquod impedimentũ dirimens contractum, non potest esse legitimus consensus, fit, vt nec postea possit cõfirmari, cùm est sublatum impedimẽtum: quemadmodum non valet stipulatio, nisi in his quæ de præsenti promitti possunt.

c §. sacram. de verb. oblig.

His positis, nunc respondendum est ad ea argumenta, quæ pro altera parte adducebantur.

8 Ad primum ergo fatendum quidẽ est ea impedimẽta esse iuris positiui, & Papam posse illa auferre per legẽ generalem; sed negandum est, quod vigẽte illa lege canonica possit facere, vt cõsensus, qui à principio illegitimus & nullus fuit, sit legitimus & validus; quia hoc est quodammodò supplere consensum; quod omnes tam Theologi, quã Pontificij iuris doctores negãt fieri posse: sed de hac re latius in secundo argumẽto tractabimus. Ad illã verò cõmunem opinionem nostrorũ, *d* fatendum est verè & ingenuè in ea tripliciter nostros errasse. Primum peccatũ est, dum putãt prohibitionẽ Leuitici valere in lege Euãgelica. Alterũ peccatum est, quod in his aiunt Papã posse dispensare, prout tunc. Tertium peccatũ est, quod aiũt in impedimẽtis lege canonica inductis posse dispẽsari, vel legitimari prolem, prout tunc: q̃ perinde est, ac si diceretur

d In cap. per venerabilem.

posse Papam facere vt proles sit legitima, ac si à principio matrimoniũ esset legitimè cõtractum. ac quamuis posset aliquid subtiliter dici, ꝙ ipsi totum referunt ad effectum legitimationis prolis, non autē ad stabilitatem matrimonij: sed quia dicunt hoc posse fieri in impedimẽtis lege canonica inductis, quia illa Papa potest tollere, fit vt ipsi iudicarint, sublato impedimẽto huiusmodi matrimonium ita confirmari, ac si tunc legitimè contractum fuisset: ac propterea cẽsent ipsi prolẽ omnino ea via legitimari posse, ita vt excludat etiã venientes ab intestato. Ad primum ergo peccatum nostrorũ, dum putant gradus in Leuitico prohibitos obligare nos, qui sub lege Christiana sumus, dicendum, hoc verũ non esse; & hæc est cõmunis opinio Theologorũ, quamuis Paludanus cum nostris sentire videatur. Rationes Theologi plurimas adducunt: pręcipua est, ꝙ nos nullis pręceptis legis veteris tenemur, nisi quatenus ius naturale, & morum honestatẽ attingunt: hęc autem prohibitio graduum Leuitici nõ est simpliciter moralis, sed potius est cæremonialis, vel iudicialis, quod omnes fatentur, & latè multis adductis rationibus, quas ineptum esset hic repetere, docet noster Frãciscus Victoria; & cùm ex multis locis noui testamenti apertè demõstretur legem amplius non obligare: sicut est illa vox Domini in cruce pendentis, *Consummatum est:* a & illud decretũ Concilij Apostolorum b, *Visum est Spiritui sancto, & nobis, nihil aliud imponere vobis oneris, quã hæc necessaria:* & illud Pauli Rom. 7. *Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. Itaq; vos fratres mortificati estis legi propter corpus Christi:* quod declarat Paulus comparatione mulieris, quæ mortuo viro soluta est à lege viri: & ad Gal. 4. affert similitudinẽ pueri, qui sub pædagogo est vsq; ad tempus præfinitum à patre. & ad Hebr. 7. *Reprobatio fuit prioris mandati propter infirmitatẽ eius & inutilitatem.* & Hebr. 8. inducit illud Hiere. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & cõsummabo super domũ Israël, & super domum Iuda testamentum nouum, nõ sicut testamentũ quod feci patribus eorũ:* & addit Paulus, *nouũ antiquauit prius, quod autem antiquatur, & senescit, propè interitum est.* ex quibus, & alijs, q̃ aliunde colligi poterãt, rectè probat Victoria omnia præcepta legis antiquæ, quę cessare potuerunt, cessauisse, ac proinde præcepta moralia nullã vim habere nunc ex lege; sed omnem vim, quam habent, habere vel ex iure naturali, vel quia sunt aliqua in Euangelio, aut lege canonica repetita: ex quo infert idem vir doctissimus, hæreticum esse, si quis asserat Christianum prohiberi aliquo gradu consanguinitatis, quia sit in Leuitico prohibitus: quia esset quodammodò asserere pugnare legẽ cum Euangelio, quod est damnatum. c

At quãuis hæc omnia vera esse iudicem, negãdum tamen non est in aliquibus canonibus maiorẽ habitam fuisse rationẽ illorum graduum, qui expressè erant in Leuitico prohibiti, quod habetur in c. *literas.* iuncta glossa, d ꝙ quidem factum est ob honorem quendã diuinæ legis, & quia illi gradus inueniuntur aliquando præcepto diuino fuisse prohibiti: propterea tamen dicendũ non est Christianos ea prohibitione Leuitici obligari ob rationes suprà adductas: & hæc de primo peccato sufficiant.

Alterum peccatum est, cùm dicunt in his impedimẽtis lege diuina inductis Papã posse dispensare, vt nunc: quod illi intelligunt, vt si matrimonium contractũ est stante aliquo illorũ impedimentorũ Leuitici, Papa possit dispensare, ita vt matrimonium valeat, ac si nunc, id est, post dispensationem statim esset contractum: quod quidem illi ita accepisse videntur, quasi Papa in omnibus illis impedimẽtis possit dispensare, quod verum non est: nã in primo ascendentiũ, vt inter patrẽ & filiam, & matrẽ ac filium, ac filiastrum & nouercã, ac vitricum & filiastram dispensare non potest: nõ quia in Leuitico, sed quia iuri naturali est contrariũ, vt inter quos debet esse dominatus, & subiecto iure naturali, inter eos sit paritas matrimonij; & quia hoc natura abhorret, vt pater filiæ, vel matri filius carnali copula misceatur, quod etiã multa animantia detestari narrãtur. Inter fratres etiã, ac sorores, vel relictas ex fratribus quãuis aliqui iudicarint iure naturali esse prohibitũ matrimonium, tñ verior ac ręceptior opinio est non esse illis tale impedimentũ; rectè tñ videtur dixisse Alex. Alensis, qui inter fratrẽ ac sororem ait prohibitum matrimoniũ ob quandam decentiam & honestatę à iure naturali profectam: ac propterea nunquam legitur fuisse dispensatũ, vt quis sororem suam ducere posset.

9 Inter fratrem tamen & relictam fratris ob graue causam fuit aliquoties dispensatũ: & si illa nõ habuerat prolem ex alijs fratribus, similitudine illius, quod Deut. c. 25. habetur, in c. fin. a legitur cum tota natione Liuoniensi, cùm ad fidem Catholicam venerunt, fuisse dispensatum Ergo vera non est illa opinio, quod in vniuersum Papa in illis impedimentis contentis in Leuitico possit dispensare: quia saltem in primo ascendentium, quia iure naturali est prohibitum, nõ potest Papa dispensare: ac si à iure diuino essent adhuc illa impedimẽta, sicut ipse videtur accepisse, cùm referẽda essent ad præcepta negatiua, in nullo posset Papa dispensare, sed quia, vt suprà diximus, omnis vis huiusmodi prohibitionum fuit sublata, fit vt inter Christianos in huiusmodi impedimentis tantùm consideranda sit prohibitio à iure naturali emanans, vt in primo gradu ascendentium, ac primo etiam transuersalium ob honestatem quandam naturalem, vt suprà dixi.

10 Reliqua verò omnia impedimenta pertinent ad prohibitionem canonicã: ex quo fit, vt nõ possit dici cõstare illa distinctio, vt in his impedimentis valeat prout nunc, in illis prout tunc; quia, vt suprà diximus, excepto primo gradu, in quo Papa non potest dispensare, alia omnia à lege canonica vim inter Christianos habent: quare eadem potestas est dispensandi in omnibus.

11 Ad tertium peccatum, cùm dicunt in impedimentis lege canonica inductis Papam posse dispensare, vt valeãt prout tunc; respondendum est ex his, quæ suprà dixi in probanda parte affirmante; quod requiritur nouus consensus: nam cum matrimonium sit sacramentum, & constare non possit sine legitimo consensu; si hic non pręcessit, à nullo suppleri potest: sed quia de hac re latissimè suprà tractauimus, non videntur hic ea fastidiosè repetenda: & hæc de primo argumento.

12 Ad secundum, fatendum quidem est, Concilium generale, ac Max. Pontificem per se posse auferre aliqua impedimenta, vt factum fuit in magno Concilio Lateranẽsi, & nuper in Concilio Trid. b quod etiam fuit declaratum & extensum per extrauagãtem Sanctiss. D. N. Pij V. & posse etiam addere aliqua impedimẽta, sicut in eodem Trid. Concilio c factũ fuit; & ex eo textu probatur, quod Papa generalem cõstitutionem edendo possit tollere huiusmodi impedimenta; ita vt illis sublatis, consensus, qui subsequetur, sit legitimus, sed vt consensus, qui à principio fuit illegitimus, possit efficere matrimoniũ, quod sit sacramentũ; hoc inde nullo modo probatur, nec probari potest. quinetiam ex decreto de clandest. si rectè consideretur, clarè demonstratur, ante latã legem generalẽ non posse dici vlla ratione vel additum, vel sublatũ impedimẽtum matrimonio: nã in eo decreto, in quo tolluntur clãdestina, in principio tamen damnantur anathemate illi, qui dicerent ea ante illud decretum contracta, vera ac rata matrimonia non fuisse: ergo à contrario, qui dicit matrimonium stante aliquo impedimento dirimente contractum posse fieri verum ac ratum (quod propriè ad rẽ nostrã facit) videtur eodẽ anathemate damnandus. Et ad glos. singularem d dicimus ipsam secum afferre respõsionem; quia loquitur in his quæ sunt iuris positiui, quod etiam fatemur. sed quod fiat matrimoniũ sacramentũ sine legitimo consensu, obstat ius diuinum, vt suprà diximus.

Ad tertium, dicendum est c. fin. e & c. 1. & ca. veniens. f propriè pertinere ad forum externum. & quod matrimonium non sit inter illos ratum demonstratur: quia si post scientiam veri, quod vxor sit serua, & ipso volẽte consentire, si illa nolit, & interim alteri nubat, tenet hoc secundũ matrimonium, vt omnes fatentur; ergo primus ille consensus nullius est momẽti; & ille qui potest facere ratũ matrimonium, est hic secundo pręstitus post sciẽtiam impedimẽti, sed necesse est quod sit mutuus, vel verbis, vel facto iudicatus, nec te moueat ꝙ in d. c. fin. non videtur haberi ratio cõsensus ancillæ, sed tãtùm est mentio de cõsensu viri; hoc enim verum est; quia præsumendũ est coniugem,

a Ioan. 19.
b Act. 15.
c ca. maioris, de baptismo & eius effec.
d In vers. diuina lege, de restit spol.

a De diuort.
b Sess. 24. de reform. mat. cap 4.
c In decre. de clandest.
d In clem. vn. de immun. eccles.
e De coniug. seruor.
f De eo qui dux. in matr. quam pol. per adult.

gem, qui habet deteriorem causam, non negaturum esse consensum: quare in eo casu ancilla, quæ faciebat meliorem conditionem, libẽter consentiebat: sed si nollet præstare consensum, esset quidem cogenda in foro externo, modò prius alteri nõn nupsisset. Idem etiam colligitur c. primo suprà citato; vbi dicitur, quod vir, qui erat in dolo, cogendus est vt cohabitet; sed ex eo quod significatur ad petitionem mulieris posse fieri diuortium, demõstratur inter eos non esse matrimonium: vnde si alter contrahat, valebit hoc secundum matrimonium. Idem dicẽdum est ad cap. veniens. quod propriè referendum est ad forum externum, & intelligi consensum legitimũ secundo loco esse præstitum.

B

13 Quartum argumentũ, quod videbatur multum stringere, fuit solutum duobus modis. Primum, quod consensus illius, qui simpliciter verbis & animo consensit, censetur semper durare: vnde cùm alter, qui verbis tantùm consentit, constituit etiam animo cõsentire, fit mutuus, purus, ac perfectus consensus: & hæc solutio videtur bona. Altera fuit, quod etiã hoc casu requiratur nouus consensus mutuus, ac plenus: & quod hæc coniux quãdo habet in animo, corde, & verbis consentire, debet cautè interrogare alterum, vt tum etiam mutuo consentiat. pro quo facit, quia cum per procuratorẽ contractum est matrimonium, solet semper præsentibus coniugibus peti, si ipsi etiam consentiant, prout procuratores nomine ipsorum fecerunt.

C

14 Quintum argumentum, quod similitudine quadam collationis inualidę nititur, facilè dissolui potest: nã quia illa omnia sunt iuris positiui, rectè per dispensationẽ possunt confirmari, secùs est in matrimonio, quod est sacramentum, ac propterea pendet à iure diuino.

Qua quidem dispensatione habita, fuit constitutum, vt in futurum mutaretur stylus, & in huiusmodi consultationibus adderetur hæc clausula, *de nouo præstito cõsensu.*

Sed dubitatio magna orta fuit, an propter decretũ Cõcil. Trid. *a* in hoc secundo cõsensu præstando necesse sit saltẽ adesse parochum cum duobus vel tribus testibus: & propter illa verba decreti, *Et huiusmodi contractus irritos ac nullos decernit*, visum fuit esse necessariam præsentiam parochi & testiũ: sed quia hoc in multis casibus nõ posset fieri sine periculo maximi scãdali, & in Cõcilio non videtur fuisse cogitatũ de huiusmodi casibus occultis, dictũ fuit Illustriss. Cardinali Propœnitẽtiario, vt nomine totius signaturæ exponeret Sanctiss. videri æquissimum, vt per aliquam constitutionem declaretur, quando præcesserunt denũciationes, vel alias seruata est forma Concilij, in hoc secundo consensu sufficere, vt secreto prętetur, sed ita vt coniux, qui ignorabat, in genere intelligat impedimentũ dirimens matrimonium subesse, & necessarium esse, vt de nouo mutuo consentiant, vt matrimonium valeat. & ita Illustriss. Cardinalis Alciatus Propœnitentiarius retulit in signatura placuisse Sanctiss. vt in huiusmodi impedimentis occultis, quando matrimonium est renouandum, possit hoc fieri inter ipsos cõiuges secretè, & quod non sit necessaria præsentia parochi, vel testium: & ita exprimenda est clausula, *& secretè inter se contrahere.*

a De cland.

D

E

Vide pro hoc vltimo dicto infrà de despons. impub. cons. 3.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentalia, & sacramenta, excepto baptismo in morte, ab hæretico vel schismatico scienter accipere non licet.*

2 *Benedictio nuptiarum, siue benè, siue malè, puta ab hæretico accepta, nec auget, nec minuit vinculum essentiale matrimonij.*

CONSILIVM XV.

INueniuntur homines, qui suscipiunt benedictionem nuptialem à sacerdotibus Græcis hæreticis, qui blasphemant ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ: & ex istis inueniuntur quidam, qui propterea dereliquerunt vxores suas: & isti homines sunt Orthodoxi, qui habitant inter Græcos hæreticos in Bosna Turcæ supposita. Quæritur quid agendum sit?

F

1 Respondeo primò, quod oportet eos pœnitere peccati, quod in hoc admiserunt, quia nulli Catholico licet accipere ab hæreticis vel schismaticis, quos nouit esse ta-

A

les, sacramentalia, de quibus est benedictio nuptialis, neque sacramenta, præter baptisma in morte, vt est in c. *præter. a* iuncta glossa *b* cõmuniter recepta *c* per nostros, cui concordat D. Thomas communiter receptus. *d*

2 Secundò, quòd etiam peccant separando se à suis vxoribus, cum quibus legitimè contraxerunt: quia benedictio nuptialis neq; benè accepta auget vinculum substantiale & essentiale matrimonij, neq; malè accepta minuit illud; quia illud vinculum est indissolubile. iuxta illud Christi: *e Quos Deus coniunxit, &c.* relat. in c. *quos Deus. f* & consequenter quod debent ad eas redire, etiam si secũdas duxerint. *g*

a Verum.
b Verbo sed agentibus.
c Dist. 32.
d 3 par q 92. art. 7. & in 4. dist 13 q 1. art. 1 quæst. 3.
e Matth. 19.
f 33 q. 2. & in c. inter corporalia, de trãsl. præ. prælat.
g Ca. 1. & vltim. de sponsa duorum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in foro exteriori præsumitur contractum per hæc verba, Volo hunc accipere in maritũ; & hæc, Volo hanc accipere in vxorem; prolatã à viro & muliere ad interrogationem parochi præsentis, & postea subdentis, Ego nõ possum modò vos coniungere, sed coniungam post Pascha. At coram Deo attenditur contrahentium intentio.*

CONSILIVM XVI.

PArochvs, vt matrimonio contrahendo interesset, accersitus, volentibus matrimonium contrahere dixit: *Cùm sit tempus Quadragesimale, non possum vos coniungere: coniungam vos post Pascha:* statimque interrogauit virum in hæc verba: *Vis tu Petre Mariam in vxorem accipere?* & Petrus respondit, *Volo.* similiter Mariam interrogauit, *Vis tu Maria Petrum in virum tuum accipere?* & Maria respondit, *Volo.* his auditis subiunxit Parochus: *Ego vos post Pascha coniungam.* Dubitatur an sit inter Petrum & Mariam matrimonium contractum?

1 Respondeo, quòd iudex in cuius tribunali tractaretur hoc negotium in foro exteriori, iudicaret esse matrimonium contractum inter præfatos Petrum & Mariam: in foro autem conscientiæ, quia mulier affirmat voluisse quidem matrimonium contrahere, si Parochus voluisset eos coniungere; sed quod tempore quo ipsa verba prædicta protulit, ex quo parochus dixerat ea quæ præmittuntur, noluit eum in maritum accipere, sed solùm sponsalia de futuro contrahere; non est matrimonium: nam perinde est, ac si diceret in effectu, Volo hunc Petrum habere pro marito, quando contraxero cum eo; sed nunc nõ accipio eum in talem.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere nequeunt, qui se per adulterium polluerunt, si probetur fidem datam de post mortem mariti contrahendo.*

2 *Vxor duorum nulla esse potest? Vnde matrimonium secundũ non valet.*

3 *Mariti prioris mors nisi probetur, præsumitur eo viuẽte matrimonium contractum cũ secundo, cùm quis præsumatur viuere vsq; ad centesimum annum.*

4 *Matrimonium, nisi aliunde impediatur, sufficit si in præsentia parochi & testium contrahatur, etiam si desint aliæ solemnitates.*

4 *A iure antiquo non recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo.*

5 *Filij spurij nati viuente primo coniuge, non legitimantur per subsequens matrimonium.*

CONSILIVM XVIII.

AN quis possit ducere in vxorem eam, quam antea cognouit, dum dubitatur an esset nupta alteri, & dubium est vtrùm maritus viuat, vel vita functus sit?

1 Huius quæstionis decisio videtur pendere plurimum ex facto: & ideo respondetur primò, quod si probari posset virum dedisse fidem contrahendi matrimonium post mortem mariti sui, viuente illo, nõ valere matrimonium propter impedimentum, de quo in titulo. *h*

2 Secundò, quod non valeret matrimonium, si viueret adhuc maritus cõcubinæ: quia nulla potest esse vxor duorum, vt per totum tit. *i*

3 Tertiò, quod nisi probetur mors mariti prioris, pſumeretur eo viuente fuisse contractum, & ita nullũ iudicaretur; quia præsumitur quis viuere vsq; ad centum annos. *k*

h De eo qui ducit in vxo. quam pol.
i De sponsa duorum.
k L fin. & ibi not. C. de sacrosan. eccles.

4 Et nota matrimonium aliàs non impeditum valere etiam omissis alijs solénitatibus, modò pręsentia parochi, & duorũ, vel trium testium sit suffultum, esto quod possit ob id parochus castigari, *a* quoniam à iure antiquo nõ est recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo, *b* & iure antiquo nullum matrimonium eo solo, quod clandestinum esset, reddebatur nullum, vt ipsummet Concilium *c* affirmat: iure autẽ nouo prædicti Concilij tunc demum fit nullum matrimonium ob clãdestinitatem, quando nõ fuit contractum præsente parocho, & duobus testibus.

a Ca. cùm in hibitio. de cland despon.
b L. præcipimus, C. de appellat.
c In princ. c. 1. de refor. mat. sess. 24.

5 Et nota hic filios spurios natos ante legitimum matrimonium, non fieri legitimos per matrimonium contrahendum. *d*

d Cap. tanta, qui fi. ij sint legit.

SVMMARIVM.

1 *Fidem præstitam, & præcipuè in sponsalibus præsertim iuratis, in vtroq; foro seruare quilibet tenetur.*

1 *Trid. Conc. circa spõsalia de futuro nihil mutauit: quare perinde in eis locum habent antiqua iura post illud, ac antea.*

2 *Matrimonium contractum absq; parochi præsentia, vel alterius presbyteri de eius vel ordinarij licentia, vel sine testibus, est nullum post Concil. Trid.*

3 *Matrimonium præsumptum per copulã affectu maritali post sponsalia habitam cessat post Conc. Trid.*

4 *Sponsalia etiam iurata diluuntur, si sponsus etiam post motã litem contrahat de præsenti cum altera.*

CONSILIVM XVIII.

PETRVS contractis solenniter sponsalibus de futuro cum Paula, antequã matrimonium per verba de pręsenti coram parocho & testibus per Concilium Trid. ad id requisitis cõtraheret, habuit rem cum ea, & postea frequenter confessus est illam esse suam vxorem.

Quæritur primò, an præfatus Petrus teneatur esse maritus Paulæ?

Secundò, an iam sit verè talis?

1 Ad horum prius respondeo affirmatiuè, quòd præfatus Petrus tenetur esse maritus Paulæ in vtroque foro; quia in vtroque foro tenetur quis ad præstandam fidem, pręsertim stipulatam, *e* & maximè fidem sponsalium, quę sunt futurarum nuptiarum promissio, *f* præsertim iuratorum. *g* Nec quicquam obstat Concilium Tridentinum quippe quod nihil circa sponsalia de futuro mutauit, & ita in eis perinde habent locum antiqua iura post illud, ac antea habebant. *h*

e L. 1. ff. de pac. & L. 1. ff. de verb. oblig.
f L. 1. ff. de spõsalib.
g Ca. ex literis, de sponsal.
h Arg l. præcipimus, C. de appellat.

2 Ad posterius respondeo (& quidem doleo) negatiuè, nimirùm, quòd præfatus Petrus in neutro foro est verus maritus Paulæ: quia nullo modo quis potest fieri hodie maritus alicuius, nisi contracto matrimonio coram parocho vel de licentia eius, vel ordinarij, corã altero presbytero, & duobus vel tribus testibus, secundùm ius nouũ inductum à prædicto Concilio, *i* & inter prædictum Petrum & Paulam non fuit contractum matrimonium saltem coram parocho & testibus.

i Cap. 1. de reform. matr. sess. 24.

3 Nec prodest Paulæ cap. illud solemne, *is qui fidem*, *k* quod habet matrimonium præsumi contractum inter sponsum & sponsam de futuro, sequuta copula carnali: quia sublatum est illud per præfatum Concilium Tridẽtinum, quod & nos nuper adnotauimus in nostro Manual. confess. *l* vbi diximus cessare huiusmodi matrimonia præsumpta.

k De sponsal.
l Cap. 22. nu. 144.

4 Quare cùm Petrus contrahendo de facto matrimonium cum altera, possit præfata sponsalia dissoluere, licèt cum grauissimo eodemque mortifero peccato, etiam post motam litem, prudentiæ (vt mihi videtur) fuerit, vt prædicta Paula, & mater eius prudentissima Hadriana, antequam illam moueant, rem hanc prouidè tractent, nullisq; iniurijs nec minis prædictum Petrum exasperẽt, & ad iram prouocent, immo publicè dicant se ipsius nobilitati & Christianitati fidere; secreto autem quanta poterunt maxima instãtia, querelis, lacrymis & eiulatu plenę moueant Illustrissimum Cardinalem & alios magnates, quo misereantur earum, & nitantur persuadere prædicto Petro, vt in constantia & fide suæ maximæ nobilitatis iurata perseuerans præstet promissa: quin & magnoperè curent, vt Maiestas Regia, quę huiusmodi fraudibus maximè est inimica, scribat ei, & Illustrissimo Cardinali, ne rem adeo fœdam in suo Regno cum filia tanti ministri sui admittat. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Promittens ducere aliquã in vxorem, tenetur ducere, etiamsi talem promissionem fecerit absq; animo adimplendi.*

2 *Iuramentum quacunq; arte verborum concipiatur, debet adimpleri in eo sensu, quem cui iuratur intellexit.*

CONSILIVM XIX.

PROMISIT quis puellæ ducere eam in vxorem absq; animo implendi, sed potius decipiendi. Quæritur, an teneatur eam ducere, cùm nõ haberet intentionem eam accipiendi?

1 Ad quæstionis præfatæ decisionẽ, & ad ea quæ respõdentur à prædictis viris doctissimis, addo primò, quod qui promittit mulieri, præsertim virgini, ducere illam vxorem, tenetur ad implendam promissionẽ, etiam si absque animo illam ducendi promiserit. Tum quia omnis promissio rei notabilis licitæ deliberata obligat promittentẽ ad implendum promissum sub pœna peccati mortiferi iure naturali, & canonico. *a*

2 Tum quia quacunq; arte verborum iuretur, ita iuramentum est implendum, vt is cui iuratur intelligit, *b* & nos diximus in nostro Manual. confess. *c* & in nostro cõment. super cap. humanæ aures. *d*

a Cap. 1. de pact. & iuramenti. 22 q. 5.
b Ca. quacunque. 22 q. 5.
c Cap. 16. nu. 18.
d 22. q. 5. à n. 6. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Conuersationem, vsq; ad tactum & impudica oscula deueniendo, cum puella sub fictione illam in vxorem ducendi habens, ob id non tenetur illam in vxorem ducere, et si dotem damni illati compensatiuam dando satisfacit.*

2 *Restituere damnum qui tenetur puellæ læsæ, potest id secreto facere, ac etiam palàm, adiecta tamen causa dationem honestante.*

3 *Dotem qui puellæ deceptæ tenetur præstare, non cogitur antequam nubat fructus dotis persoluere magis, quam si ex contractu teneretur.*

CONSILIVM XX.

VIRGINEM quidam vir diu solicitauit, fingendo eam velle vxorem ducere, & tãtùm ad tactus & oscula peruenit. Postea ad Deum conuersus dubitat an teneatur illam ducere, seu saltem dotare: & quomodo salua eius fama, cùm eam non cognouerit, dotem constituere valeat: & an dotem in manibus mercatoris teneatur constituere, vt lucretur interesse interim dum nubat.

1 Visis & perpensis suprascriptis responsis egregia pietate & eruditione datis, respondeo primò illa mihi videri iuridica, attento quod D. consulens volens decipere non peruenit ad habendum rem cum decepta, & quod offert iustam restitutionem damni, quod illa ex sua conuersatione passa est.

2 Secundò, quòd etsi aliquo respectu cõueniat (vt primus D. consultor tãgit) ne nomen D. consulẽtis in restitutione exprimatur; alijs tñ videretur conuenientius, etsi nõ necessarium, vt exprimeretur se facere illã ob egregiã, quam habet de virtute illius Christiana opinionem conceptã, & quod videt eam non habere fortunas suæ virtuti respondentes. Et licet expediret (quod cumulatæ pietatis fuerit) vt D. consulens fiat presbyter in pœnitẽtiam præfatæ deceptionis, non tamen est necessariæ iustitiæ.

3 Tertiò, quòd licet prudens & vtile consilium sit, quod pręfatus D. secundus consultor addit, nempè q pecunia restituẽda reponatur in manibus alicuius, vt inde aliquid lucri eueniat præfatæ puellæ, iuxta ca. *per vestras*. *e* non tamen videtur necessarium, modò D. consulens tradat ea, q̃ ob damnum illatum restituturus est ei, & eo modo, quo restituendo, ac si deberet ex contractu, satisfaceret.

e De donat. inter vir. & vxor.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

SVMMARIVM.

1 *Pubes, qui cum impubere contraxit sponsalia, non potest cum alia, etiam impubere, antequam fiat pubes, consentiente, sine pec-*

ne peccato contrahere matrimonium, & contrahendo punitur, licet teneat matrimonium.

CONSILIVM I.

Vir vigesimum annum agens contraxit sponsalia de futuro cum agente decẽ. Quæritur quid agẽdum?

1 Respondetur primò valere sponsalia, & nõ posse puberem discedere à puella etiam de consensu eius, donec pubescat, & peruenerit ad duodecimum annum.

Secundò, quòd expectare debet, donec illa pubescat; & si tunc noluerit illa contrahere cum ipso, potest vterq; resilire à præfatis sponsalibus: si autem voluerit ipsa contrahere cum illo, tenetur ipse ad contrahendum cum illa.

Tertiò, quòd si vir contrahat cum alia matrimonium per verba de pręsenti, etiam de consensu sponsæ, antequã illa perueniat ad pubertatẽ, vel postquam peruenerit ad pubertatem sine consensu eius, peccabit grauissimè, quãuis matrimonium aliàs legitimè contractum valeret, sed deberet ipse puniri secundùm communem opinionem Doct. a quam sequitur etiam Couarruuias. b

a *In c. de illis, 1. de desponsa impuber.*
b *In epitome super 4. 1. par c. 3 §. 1. &c.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium per verba de præsenti inter impuberes contractum, matrimonium quidem non est, nec adueniente ætate efficitur; sed talia sponsalia, quæ plus obligant, quàm sponsalia contracta per verba de futuro: vnde tales tenentur: & si nondum cum alijs de præsenti contraxerunt, qui renuit vt contrahat, potest cogi.*

2 *Coactio, qua iudex cogit sponsum ad contrahendum cum spõsa, non est iniusta; immo ei sine peccato, nisi adsit causa, potest resisti.*

CONSILIVM II.

N. & M. impuberes per verba de præsenti contraxerunt inter se matrimonium, à quo M. vellet resilire, & cum alio contrahere. Quæritur an liceat?

1 Respondetur primò, certum esse non contrahi matrimonium inter impuberes, nec inter puberem & impuberem, etiam si se desponsent per verba de præsenti; sed tantùm iuris fictione censentur sponsalia de futuro, c nisi sint pubertati proximi, & malitia vel potentia suppleat ætatem.

c *Cap. 1. §. idẽ quoq. de despons. impub. lib. 6.*

2 Secundò, certum esse quoq; talia sponsalia non transire in matrimonium per solam ętatem superuenientem, vt ibidem habetur: & ita, si alter non vult esse coniux alterius, non potest cogi ad illud.

Tertiò, quòd mea sententia vtraq; pars obligatur cõtrahere cum altera in foro conscientię, nisi aliqua iusta de causa excusetur: quoniam matrimonium illud est potentius, quàm sponsalia de futuro, secundùm omnes; & sola sponsalia de futuro obligant in conscientia ad contrahẽdum; ergo illud matrimonium. argumento reg. *Cui licet quod est plus, licet vtiq; quod est minus.* d Quod autem suprà dixi nõ posse cogi ad illud, in hunc sensum dixi, videlicet, quod si ipse contraxerit cum alia, erit validum matrimonium, & erit inseparabilis ab illa: sed antequam cum alia contrahat, poterit compelli ad contrahendum cum illa, tanquam sponsus eius, qui virtualiter contraxit cum illa priore: nec se poterit defendere iustè sine peccato ab huiusmodi coactione, quam conscientia in foro interiori, & iudex in exteriori facere poterit. Salua, &c.

d *De reg. iur. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui seruata forma Concilij contraxere antè iustam ætatem, de licentia ordinarij iterum, omissis solemnitatibus, coram parocho, vel debita etiam ad hoc præcedẽte licentia coram alio sacerdote, & duobus testibus secretè, cum impedimentum sit occultum, contrahant.*

CONSILIVM III.

Rogatus quid facere debeant duo coniuges, qui pridem Concilium contraxerunt matrimonium, & susceperunt filios, & nunc resciuerunt vxorem nõ habuisse tempore cõtractus duodecim annos, quamuis maritus haberet plus quàm quatuordecim.

1 Respondeo, quòd latissima super hoc disputatio haberi potest, tangendo ea, quæ nuper allegauimus coram S.D.N. super dispensatione ad contrahendum matrimonium inter duos Illustrissimos impuberes. a

a *Vide cons. seq.*

Sed omissis illis, videtur respondendum, debere pręfatos, de quibus q̃ritur, dicere ordinario, quòd ipsi ex causa quadam, quam nõ oportet ei notam facere, habetur scrupulum, qui iam cessauit, de valore matrimonij sui cõtracti coram parocho ante tot annos: & quod deponendum illum vellent denuò contrahere: & quod supplicant ei, vt det eis licentiam id faciendi coram suo parocho, vel alio sacerdote de sua licentia, non præmissis denunciationibus per Concilium Trident. requisitis, attento quod iam antea cum illis contraxerunt: & post illam licentiam habitam, adeant suum parochum, vel alium sacerdotẽ, cui det licentiam ipse vel ordinarium ad assistendum matrimonio contrahendo: & vocatis duobus vel tribus testibus amicis suis, qui rem teneant secretam, contrahant in nomine Domini, qui omnes nos saluet. Amen.

Aduerte hic præsentiam parochi, ac testium requiri ad cautelã, ne detecto impedimento matrimonium validum negetur: nam in conscientia possunt inter se sine parocho, & testibus validè contrahere. Vide suprà de sponsal. cons. 14. in fine, & clarius in Manual. confess. cap. 22. num. 70.

SVMMARIVM.

1 *Coniugio regulariter ineptus est, qui debitum reddere nequit. num. 18.*

2 *Leges determinantes ætatem ad matrimonium, videntur, sed non sunt naturales, nu. 13. 14. & 18.*

3 *Obligari quis ad impossibile nulla lege nec priuilegio potest.*

4 *Matrimonij de essentia videtur esse actualis potentia coëundi tempore contractus, sed non est, nu. 14. & 19.*

5 *Pueros antè certam ætatem voto solemni nõ obligari facit ius humanum.*

6 *Papa consensum ad matrimonium requisitũ supplere nequit, nec discretionem, nec potentiam iure naturali ad matrimonium necessaria, nu. 20.*

7 *Papæ omnis lex humana subijcitur.*

8 *Lege humana multa iuris diuini indeterminata determinantur: ita vt licet ipsum indeterminatum sit iuris naturalis indispensabile, ipsum tamen determinatum sit iuris humani dispensabile, & nu. 12.*

6 *Ætatis ad matrimonium determinatio iuris humani, super quo Papa dispensat, nu. 12. & 13.*

10 *Matrimonium ante pubertatem ex aliqua vrgẽtissima necessitate contrahi potest.*

11 *Pubertati proximus, masculus inquam post decimum annum cum dimidio, & mulier post nonum cum dimidio, contrahendo, saltem naturaliter obligatur.*

12 *Ius naturæ ad matrimonium contrahendum prudentiam requirit; sed humanum, respiciendo id quod solet communiter accidere, determinat quando illa eueniat.*

13 *Coëundi potẽtiam inesse multis antè tempus à iure præfixum.*

15 *Impotentia non omnis ad coëundum, etiam perpetua, est contra matrimonij essentiam.*

15 *Senex ad coëundum impotens potest matrimonium contrahere, & nu. 18.*

16 *Papa etsi legem diuinam nec tollere, nec limitare, nec in ea dispensare propriè possit, attamen ex ratione desumpta ex alia lege diuina potest declarare ea non procedere in tali & tali casu.*

17 *Voti & iuramenti iure naturæ reddendi obligationem remittit Papa, faciendo de voto & iuramento non votum, non iuramentum.*

17 *Vota ne fiant, vel iuramenta, potest ex causa Pontifex efficere.*

19 *Corporum traditio necessaria est ad verum matrimonium, etiam si in tradente non adsit potentia copulæ.*

19 *Traditio corporum necessaria ad matrimonium potest fieri sine actu carnali.*

CONSILIVM IV.

Tractatum est diu in Hispania de mãdato regiæ Maiestatis Catholicæ per multos proceres, & tandẽ authoritate eiusdẽ conclusum, vt ad vtilitatem priuatam & publicã contrahantur duo matrimonia, alterum inter Illustriss. Don Ioannem Ludouicum de la Cerda Ducem Medi-

Medinæ cæli, & Marchionem, ac Comitem aliorum dominiorum, & Domnam Ioannam del Alama Ducem Alburquerquensem relictam quondam Don Gabrielis Illustriss. Excellentissimiq; Ducis Alburquerquensis, qui antè paucos annos fuit Ducatus Mediolani Gubernator, eandemq; multorum dominiorum dominam: alterum inter Illustrissimos & Excellentissimos Don Ioannem de la Cerda Marchionem de Cogolludo filium & successorē prędicti Ducis Medinæ cæli, & Domnam Annam del Alama, & de la Cueua, filiam prædictæ Ducis Alburquerquensis, impuberes, quidem, sed prẹter communē aleam animorum & corporum viribus à Deo & natura dotatos. Conclusum inquā est, dummodò intra sex menses, quorum iam tres sunt elapsi, S. D. N. dignetur dispensare, vt prædictus Don Ioānes Marchio de Cogolludo ætatis 12. annorum possit contrahere matrimonium cum prędicta Domina Anna 10. annorum, & non aliter, nec aliàs: quoniā visum fuit viris eruditissimis, nulla pœna, nec arrha, nec fideiussione fieri posse certā & securam prędictā Ducem Domnam Ioannam de matrimonio futuro inter pdictam Domnam Annam filiam suā, & prædictum Don Ioannem de la Cerda filium prędicti Ducis Medinę cæli, nisi mediāte prædicta dispēsatione. Et quia sunt, qui subdubitēt, an S. D. N. id facere possit, petitur informatio iuris, quo palàm ostēdatur suam Sanctitatē id facere posse.

Responsurus ad hanc quæstionem, à nemine, quod sciam, tactam, primum opem diuinā submississimo animo imploro; deinde humiliter supplico S. D. N. vt dignetur sublimitatem animi sui demittere ad hæc humilia, q humiliter suæ censuræ sublimi, eidemque profundo iuris tam naturalis, & diuini, quā humani callo munitæ subijcimus. Et quidē pro parte negante, quod non possit, facit primò c. *quod sedem.* a vbi puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, & videtur loqui de aptitudine requisita iure naturali diuino: nā per illum textū tenet Sotus, b quod impotentia ad carnalem actum omni iure impedit matrimonium: & postea in solutione 2. arg. tenet, quòd senex omnino impotēs ad actum matrimonialem nulla ratione potest matrimonium cōtrahere. At prędicti Illustriss. domini ambo sunt impuberes; quia puella non impleuit duodecimum annum, neque attigit, & puer nondum impleuit decimumquartum, neq; attigit illum: & ita præsumuntur impotentes ad actum carnalē, & consequenter omni iure esse inepti coniugio, cui consequens est, Papam non posse eos aptos facere.

2 Secundò, quòd lex tam canonica, quàm Cæsarea, quæ statuit, ne fœmina ante duodecimum annum completū, nec masculus ante quartumdecimū annum completum possit contrahere matrimonium, c videtur esse potius lex naturalis diuina, quàm humana, cùm vbiq; gentium seruetur, d & Papa licèt possit supplere omnem defectū prouenientem ex lege humana, e non potest tamen supplere defectum prouenientem ex lege naturali & diuina; quia secundùm Vrbanum vsq; ad sanguinem tenetur eam seruare, f ergo non potest supplere prædictum defectum.

3 Tertiò, quod nulla lege, neque Papæ priuilegio, vel dispēsatione fieri potest, vt quis obligetur ad impossibile, g nam neq; Deus, secundùm S. Hieronymum receptum ab omnibus, obligat quem ad impossibile, at impossibile videtur prædictos dominos impuberes debitum coniugale reddere posse, vt pręcitatæ leges significant. ergo nō possunt obligari Papæ priuilegio ad reddendum illud.

4 Quartò, quod ad substantiam matrimonij requiritur, vt contracturus illud tempore cōtractus habeat potentiam coëundi, vt præ cæteris tradit Scotus, h illa ratione, quæ videtur firma, quod de substantia matrimonij est datio potestatis corporis pro parte, quam dat sibi alter: & qui illam non habet, non potest eam dare, iuxta illud: *Nemo dat, quod non habet.* i Cùm ergo præfati Illustriss. impuberes nō possint dare potestatem suorum corporum, quā non habent; consequens videtur per nullam dispensationem posse eos contrahere matrimonium.

5 Quintò, quod prædicti domini impuberes non possunt se obligare ad contrahendum matrimonium spirituale cum Deo per votum solemne, secundùm omnium sententiam, ex defectu sufficientis discretionis, & prudētiæ: ergo nec ad perpetuam seruitutem matrimonialem, cùm iudicium sufficiens ad obligandum diabolo, vel homini, sufficiat ad obligandum Deo, iuxta glossam solemnem & receptam. a

6 Sextò denique, quòd Papa non potest supplere consensum necessarium ad matrimonium, vt tenet Ioan. Andreas, quem sequitur Panormitanus, b quem sequuntur alij illa firmissima ratione, quod licèt Papa possit supplere defectus iuris humani, iuxta c. 1. & ei notata, c non potest tamen supplere defectus naturales, vt Speculator receptus ab alijs tenet, d pro quo aptus textus in clem. *pastoralis.* e per quem Cardinalis etiam receptus, f adnotauit, Papam non posse supplere defectum citationis, quia iuris naturalis est. At præfati domini impuberes non vidētur habere tam liberum, tam discretum & prudentē consensum, quàm necessarius videtur iure naturali ad tantū sacramentum, & iugum maritale perpetuo duraturum, argumento textus & glossæ singularis in c. *notificasti.* g ergo Papa non potest illum supplere.

7 His tamen non obstantibus, contrarium proculdubio est dicēdum. Primò quidem, quod Papa est summus, & vnicus summi Christi Dei & hominis Vicarius, de quo est illud Ioannis Anglici citatum per glossam. h *Papa stupor mūdi, qui maxime rerum Nec Deus est, nec homo, quasi neuter, et inter vtrumq;*, cui omnis lex humana subijcitur, i saltē quo ad hoc, vt pro loco & tempore iustè possit eam relaxare, vt dixit D. Thomas receptus ab omnibus, k & probatur irrefragabiliter per l. *princeps.* l & ca. *proposuit.* m & per tradita ab Innocentio, n & per alios alibi sæpè.

8 Secundò, q licèt aliqua generalia indeterminata sint iuris naturalis, vel diuini? determinatio tñ eorum, quo ad quantitatē, tempus, vel locum facta à legislatore homine constituit ius humanum: ita quod ipsa determinata, puta tēpus, locus, sint iura humana, & nō naturalia, nec diuina. Verbi gratia, ius naturale diuinū est, vt delicta puniatur. o At determinatio, quod illa vel illa pœna, tanta vel tanta, tēpore vel loco illo vel illo puniantur, ius humanū est secundùm omnes: & licèt nō possit legislator homo statuere, ne crimina puniantur, potest tñ dispensare, ne illa vel illa pœna, illo vel illo tempore, & loco puniantur. Pręceptum itē, vt confiteamur saltē semel omnia peccata mortifera, diuinum est, latum à Redemptore omnium Christo Domino Deo nostro, vt declarauit sacrosanctū Concil. Trid. p determinatio autē, vt confiteamur illa semel in anno, q humana est, & licèt Papa non possit dispensare, vt non teneamur confiteri mortifera saltē semel in vita; potest tñ ex iusta causa dispensare, vt non teneamur cōfiteri mortifera semel in anno, vel in Quadragesima, secūdùm mentem omnium, r quidquid Panorm. s inuoluat. Ita etiam licèt præceptum de ieiunando sit præceptū iuris naturæ indigenti eo ad salutē, vt tradit D. Thomas, t determinatio verò, q illo vel illo tempore ieiunemus, est præceptū humanum: & licèt Papa nō possit dispensare super lege illa naturali de ieiunando, potest tamē dispensare, & quotidie dispensat ex causa super ieiunio illius vel illius diei. Insuper, licèt præceptum de cessando aliquo tēpore ab opere seruili, vt vacemus Deo, & diuinis, ac spiritualibus, sit præceptum naturale, & lex naturalis; præceptum tñ determinās, vt illo vel illo tempore feriemur ab opere seruili, & Deo vacemus, atq; rebus diuinis, pręceptum est humanum, & lex humana, vt colligitur ex D. Thoma etiam recepto, v vnde infertur omnia festa Christianorum, etiam dies Dominicos, esse præcepta, & iura humana, vt post multos alios nos quoq; intulimus in Man. confess. x & vltra omnes irrefragabiliter probat Thom. Waldēsis. y

9 Sic igitur, licèt iure naturali ætas aliquorum annorū requiratur ad matrimonium cōtrahendum; determinatio tamē eius, quod requiratur in masculo ætas quatuordecim annorum completorum, & in fœmina duodecim, ius est humanum, & lex humana est: & ita licèt Papa non possit dispensare, quod nullorum annorum ętas requiratur ad contrahendum matrimonium, potest tamē dispensare ex causa, quod non requiratur ætas quatuordecim annorum in masculo, & duodecim in fœmina.

a De frig. & malef.
b In 4. lib. sent. dist. 34. quæst. 1.
c L. 4. ff. de rit. nupt. & l. sancimus, C. de nupt. & c. puberes, & c. de illis. & c. fin. de desspon. impuber.
d Arg. c. ius gentium, & c. ius naturale 1. dist.
e Cap. cuncta per mundum, 9. quæst. 3.
f Ca. sunt quidam. 25. q. 1.
g L. impossibilium ff. de reg. iur. & c. nemo ad impossibile, eod. tit. lib. 6.
h Lib. 4. sent. dist. 34. q. 1.
i Ca. quod autem, de iure patron. l. si vniuersa, C. de legib.

a In summ. 20. q. 1. & in c. mulier 32. quæst. 2.
b In c. per venerabilem, nu. 21. qui fil. sint legit.
c De trāslat.
d Tit. de legat. §. nunc ostendendum. ver. 18.
e §. cæterum, de re iud.
f Ibidem.
g 33. quæst. 5.
h In proœm. Clem.
i Cap. cuncta per mūdum, 9. q. 3. c. innotuit, de elect.
k 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 2.
l ff. de legib.
m De concess. prebend.
n In d. c. innotuit.
o L. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. & c. vt fama, de sent. excom.
p Sess. 14. c. 6.
q Ca. omnis, de pœnit. & remiss.
r In 4. sent. dist. 17. & cō in c. omnis.
s Ibidem.
t 2. 2. q. 147. art. 3.
v 2. 2. q. 122. art. 4. & 5.
x Ca. 13. nu. 1.
y In lib. de sacramentali. cap. 24.

10 Tertiò, quod est casus in cap. 2. *a* quatenus habet expressè, matrimonium posse contrahi ante pubertatem pro aliqua vrgentissima necessitate, puta bono pacis. Et ne quis dicat cap. istud loqui de sponsalibus tantum, consideret glossam & ante illam Innocentium intelligere illum textũ de cõiunctione tam matrimonij, quàm sponsalium; & quod Panormitanus, *b* probat irrefragabilibus argumentis potius intelligendum esse de matrimonio, quàm de sponsalibus.

11 Quarto, quod pupillus proximus pubertati, qualis est fœmina post nonum annum dimidiatum, & masculus post decimum dimidiatum, contrahere potest, & contrahendo obligari saltem naturaliter iuxta l. 1. *c* & per alia, quæ citat Decius, *d* immo & tunc negotium rectè gerit tutore auctore, vbi eius auctoritas est necessaria iuxta §. pupillus. cum ei concordantibus. *e* At matrimonium est contractus: ergo auctore Papa, cuius auctoritas tantum, immo plus potest in spiritualibus, quàm tutoris in temporalibus, *f* poterit contrahere matrimonium.

12 Quinto, quod licet iure naturali ad contrahendum matrimonium requiratur discretio, prudentia, & iudiciũ ius tamen, quod determinat tale iudiciũ euenire masculo in 14. anno, & fœminæ in 12. non est ius naturale, sed humanum determinatũ arbitrio legumlatorum, qui respiciunt id, quod communiter accidit, vt ait Celsus, *g* & ita, quando contingit discretio & prudentia alicui ante tempus determinatum, sanctè potest legislator, habita ea de re iusta informatione, permittere, vt illud ante determinatum tempus fiat. At per iustam informationem constat prædictos Illustrissimos dominos impuberes habere, præter cõmunem suorum æqualium, aliam prudentiam, discretionem, & iudicium sufficiens ad cognoscendũ & iudicandum magnitudinem sacramenti matrimonij, & iugum maritale perpetuum, vt in facto proponitur, ergo iustè potest S. D. N. permittere inter illos matrimonij contractum.

13 Sexto, quod licet coëundi potentia nõ soleat euenire vt plurimũ ante prædictas ætates, tamen frequenter euenit ante illas, illis maximè, qui nati in murice & auro, & nutriti, vt ille ait, inter superbas opes, & delicias, vires maiores, maiusq; robur corporeũ sibi quærunt. Vnde Gregorius lib. Dialogorum 4. relatus à glossa, *h* in summa refert. quemdam puerum ætatis nouem annorũ nutricem suam fecisse prægnantem: & D. Hieronymus narrat in epistola ad Vitalem presbyterum, se audisse, quemdã puerum decem annorum grauidam fecisse suam nutricem, Salomonemq; in decimo anno genuisse Roboã, & Achaz in anno ætatis vndecimo Ezechiam, & sunt viri magna fide digni, qui asserunt quamdam puellam decem annorũ ante paucos annos peperisse in regno Neapolitano. Cum ergo prædicti domini impuberes sint in murice & auro nati, & in delitijs nutriti, sitq; iam puer duodecim annorũ ac puella decem, facile potest per iustam informationẽ & corporis staturam suaderi, eos habere potentiã coëundi; qua probabiliter credita, nulla est difficultas dispensationi locum esse cessante præcipua causa, ob quam facultas contrahendi matrimonij in illas ætates differtur, argumento cap. *cum cessante.* *i* & l. *adigere.* *k*

14 Septimo, quod potentia actualis coeundi non est de substãtia matrimonij, secundũ sola iura naturalia diuina. Tum quia pueri quatuordecim annorũ possunt contrahere matrimonium, licet non euenerit potentia coëundi secundum receptam sententiam, quæ probatur, eo quod nullatenus debent tales propter frigiditatẽ separari. Tum quia impedimẽtum, quod processu temporis tolli potest naturaliter, vel per artem, non est contra substantiã matrimonij secundum D. Thom. receptum, *l* & probatur in ca. *fraternitatis.* & fere toto tit. de frig. & malef. Tum quia nullum impedimentum naturale, quod non est perpetuum, est contra essentiam & substantiam matrimonij, etiam secundum legem humanam canonicam vt est in d. cap. *fraternitatis.* in quo ipse Innocentius III. definit, impedimentum perpetuum esse illud, quod non potest tolli per naturam, vel medicinam, absq; periculo vitæ probabili. At impotentia prædictorum dominorum ad actum carnalem (si qua talis esset) tolli potest, & vita comite tollitur processu temporis: ergo eorum petitio non solum non continet, vt S. D. N. dispenset contra id, quod de iure naturali est contra substantiam matrimonij, sed neq; id quod de iure humano est contra substantiam eius, sed solùm vt relaxet ius humanum, quo vetitum est fieri matrimonium ante illas ætates.

a De despons. impub.
b Ibid.
c ff. de actio. & oblig.
d In l. pupillus l. in negotijs. ff. de reg. iur.
e Instit. de inutilibus stipul.
f Arg. cap. vlt. de iudi. lib. 6.
g In l. 4. & 5. ff. de legib.
h 2. quæst. 1.
i De appella.
k § quamuis ff. de iureiur.
l In præd. di. 34. artic. 2. in corp. quæst.

15 Octauo, quod non omnis impotentia ad actũ carnalem, etiam perpetua, est contra substantiã matrimonij, etiam secundum legem humanam: senex enim quamlibet impotens, & quamlibet senio grauatus, potest cõtrahere matrimoniũ; quod tota seruat Ecclesia, vt ait Scotus vbi supra, propter rationem, quã reddit D. Thomas. *a* Mulier etiã sciens virum esse aliqua impotẽtia perpetua facti impotentem ad actum carnalem, & hoc nõ obstante contrahit cum eo, tenet matrimoniũ, per rationem, quã reddit S. Thomas. *b* Ergo defectus potentiæ ad actum carnalem ratione ætatis nõ est contrarius, iure naturali solo inspecto, substãtiæ matrimonij; quia illa crescente tolli potest, & passim tollitur: quamuis iure humano ob illam reddatur quis inhabilis ad cõtrahendum: & consequenter S. D. N. iusta de causa iustè illum tollere potest.

16 Nono denique, ad redundantiam, licet nõ ad necessitatem, facit, quod quamuis Pontifex Maximus non possit tollere, neq; limitare legem Dei naturalẽ, vel diuinam, & consequenter nec dispensare super ea, accepto verbo dispensationis propriè & strictè, secundum eos, qui verius & exactius videntur nobis loqui; eo quod inferior nõ potest tollere, nec limitare leges superioris, nec consequenter legislator humanus legem Dei legislatoris supremi, *c* potest tamen eam interpretari, & declarare, vt nõ debeat seruari, quando ratio desumpta ex alia lege ipsius met Dei naturali vel diuina id suadet: vt in clem. 1. *d* declarat illam legem naturalem Decalogi, quæ damnat homicidam, nõ comprehendere occidentem ad defensionem sui omnino necessariam, & in ca. 1. *e* declarat, legem decalogi de seruando iuramento non obligare iurantem seruare statuta Ecclesiæ quo ad illicita. Potest etiam per viam epicheæ, siue epijciæ, siue æquitatis, de qua Philosophus, *f* & S. Thomas, *g* efficere, quod aliquod factũ hominis, quod suapte natura includitur sub verbis legis naturæ, vel diuinæ, propter aliquã causam non includatur sub ea. Verbi gratia, lex naturæ & diuina præcipit, vt inferior obediat superiori, iuxta l. *vt patriæ parentibusque obediamus.* *h* At Pontifex Maximus potest efficere iusta de causa, non quidem vt inferior non obediat superiori, sed vt is qui est inferior alicuius, desinat subditus illius per suam iustã exemptionem, & consequenter ne teneatur parere illi, qui iam nõ est suus superior.

17 Potest etiam facere, quod votum, & iuramentũ, quæ per legem naturalẽ sunt reddenda & implenda, *i* iusta de causa desinant esse vota, & iuramenta, *k* & consequenter licet non possit efficere, quod vota, & iuramenta licita nõ debeant adimpleri, quia id esset tollere, vel limitare legẽ naturalẽ, vel diuinam; potest tamen efficere iusta de causa, quod nõ sint vota, nec iuramenta: quod post alios declarat Sotus, *l* & ante illũ profundius Caietanus ad aliud propositum, *m* & alio stylo Didacus à Couarruuia, *n* feliciter dilatando seminaria, quæ à nobis olim Salmanticæ susceperat. Et nostro proposito non est necessariũ, quod S. D. N. tollat vel limitet legem præfinientẽ certam ætatem ad contrahendum matrimoniũ, quamuis id proculdubio facere possit, quia est lex humana per prædicta: sed satis est, quod sua Sanctitas declaret, quod illa lex, quæ lata fuit habito respectu ad communiter accidentia, secundum quæ nõ habetur iusta prudentia, & potentia ad contrahendum matrimonium ante illas ætates, non habeat locum in præfatis excellentissimis impuberibus, quibus per iustam informationem constat inesse illas.

18 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur primo, quod ca. *quod sedem.* in eo allegatũ, & alia iura, quæ habent, puerum, qui non potest reddere debitũ, non esse aptum matrimonio, intelligenda sunt primo de aptitudine regulari cõmuni præsumpta, & ideo nõ habere locum in casu proposito; cum præfati domini habeant aptitudinem

a Vbi supr. in respons. ad 4.
b Vbi supra in corp. quæst.
c Arg. cap. inferior. 21. dist. clem. ne Romani de elec.
d De hom.
e De iureiur. lib. 6.
f 5. Eth.
g 2. 2. q. 120. art. 1.
h ff. de iust. & iur. & cap. 2. de maior. & obed.
i Cap. magnæ de voto. & cap. si vero. de iureiur.
k Ca. 1. & cã. debitores. de iureiur. cap. 1. & c. literaturam de voto.
l Lib. 7. q. 4. ar. 1. de iust. & iur.
m 1. 2 qu. 100. art. 8.
n In epito. 4 2 par. cap. 6. § 9.

tudinem veram & particularem maiorem, quàm sit communis & præsumpta, vt prædictum est.

Secundo, quod id quod videtur dicere Scotus in arg. citatus, scilicet, senem omnino impotentem non posse contrahere matrimoniũ, non est verum; quia, vt & ipsemet ait in propositione argumenti, cõtrarium seruat Ecclesia, & tenet D. Thomas receptus, *a* & Michaël Medina, *b* negat Scotum id asserere, quod satis ex eo colligitur.

Ad secundum respondeo, quod licet leges super ætate ad cõtrahendum matrimoniũ latæ essent iuris gentium, non sequeretur ex eo, quod essent leges naturales; quia aliud est ius gentium, & aliud ius naturale, per rubricam de iur. nat. gent. & ciuili. & definitiones illorum positas ibi, & in cap. ius natur. & cap. ius gentium. *c* & à diuersis non fit illatio. *d*

19 Ad tertium respondeo primo, negando esse impossibile præfatis dominis impuberib' reddere sibi mutuo id, quod debetur virtute matrimonij. Tum quia virtute illius solùm tenentur dare potestatem suorum corporum, quæ dari potest sine actu carnali, vt cõtigit virgini Matri, & sponso eius Iosepho, inter quos fuit verũ matrimoniũ secundum receptam sententiam, per ca. *beata Maria. e* & alia multa. Tam quia senex omnino impotens potest cõtrahere matrimonium, vt supra probatum est. Tum quia etiã potens nõ tenetur debitum coniugale, quia possunt deliberare prius de intranda religione. *f* Tum quia maior 14. annis, cui nondum venit potentia coëundi, satisfacit reddendo postea, cum venit, & vt probatum est in arg. 7. pro parte nostra facto, præfati DD. impuberes possunt hæc omnia facere, etiã si nõ inesset eis potentia coëundi. Secundo respõdetur negando, quod nõ inest eis potentia coëundi: quia per iustam informationẽ probabiliter creditur eos illam habere. Tertio, quod nõ est necessariũ ad substantiã & essentiã matrimonij, quod insit eis actu potentia coëundi: quod cõstat ex eo, quod senex, & infirmi possunt contrahere, & ex alijs, vt supra probatum est.

Ad quartum respondeo primo negando, quod sit de substantia matrimonij vt potẽtia coëundi insit actu tempore contractus per supradicta, quicquid sentiat Scotus. Secundo negando, quod non insit illa præfatis dominis impuberibus, cum per iustam informationem contrariũ probari possit.

20 Ad quintum respondetur concedendo, quod præfati domini non possunt solemniter vouere religionem ante præfatas ætates, immo nec post illas ante decimumsextum annum completum post Concilium Tridentinũ negando tamen, quod id eueniat per legem naturalem, vel diuinam, secundum quas votum obligat omnes doli capaces, & potentes mortiferè peccare, quia, vt supradictum est, quæ discretio sufficit ad obligandum diabolo, sufficit etiam ad obligandum Deo. Et ita concedimus, quod etiã prædicti domini non possunt obligari ad prædicta ante prædictas ætates; sed negamus id statutum esse per legem naturalem, vel diuinam, sed tantùm per humanam, quam S. D. N. iustè potest ex causa relaxare.

Ad vltimum respondetur, concedendo non posse Papam supplere consensum, qui lege naturali requiritur ad matrimonium, nec consequenter discretionem, & prudentiam ad illud lege naturali necessariam; nec illud prędicti domini petunt: negando tamẽ quod illis desit prudentia, & discretio iusta ad consentiendũ in illud, vt per informationem allatam constat, & largius constabit per faciendam, si placuerit S. D. N. quem vti Ecclesiæ pastorem incomparabilem, & huic sæculo accõmodatissimum & necessarium D. Iesus cuius est summus Vicarius, pro sua in populum Christianum misericordia quam diutissimè seruet incolumem. Amen.

a In loco citato in argu. 8. pro nostro parte adducto.
b In lib. 5. de sac. hom. contu. cap. 74.
c 1. disting.
d l. Papinean. ff. de minoribus.
e 17. qu. 2.
f Ca. commissum. de spons.

SVMMARIVM.

1 *Impuberibus quibusdam, vt matrimonium de præsenti contrahere possent, concessisse dicitur Pius V.*

2 *Impuberes non habere consensum sufficiens ad matrimonium de præsenti contrahendum, etsi insinuare videatur cap. 2 de despons. impub verium tamen est id solum verificari in infantibus, & alijs doli non capacibus. num. 3. nam in alijs potest inueniri. num. 4. & 6.*

3 *Decretalium decisarum initia antiqua etsi ad opportunitatem facilioris citationis ponantur, ex eis tamen potest desumi aliqua præsumptio mentis statuentis.*

5 *Tolerare, verbum est generale ad tolerantiam bonam & approbatiuam, & ad illam qua actus non approbatur, sed relinquitur impunitus; & in vtroque significatu sæpe in canonibus reperitur.*

CONSILIVM. V.

1 **B**EATISSIME Pater, interrogatus heri à S. V. an viderim aliam dispensationem antehac à sacrosancta Sede Apostolica datam aliquibus impuberibus ad cõtrahendum matrimoniũ, respondi me nõ vidisse: sed postea sub noctem didici, quod fel. rec. Pius V. cuius acta S. V. præter fere omnium successorum morem raro & mirabili exemplo libenter solet imitari in ijs quæ iure sustineri possunt, & in alijs ad viam iuris redigere, dispensauit per suum legatum & cõmissarium Rosanum in Hispania in quodam simili casu illius nationis. Quare humillimè supplico S. V. vt dignetur condonare mihi hanc importunitatem, & audire duo, quæ sequuntur.

2 Alterum est, quod ad illa duo argumenta, quæ S. V. opposuit mihi grauissima ex cap. 2. *a* quæ nullus comminiscentium in illud meminit: quorum in vnum est, quod per illa verba, *Vbi non est consensus, & infra,* significari videtur quod impuberes non possunt habere cõsensum sufficientem ad matrimonium: secundum est, quod illud capit. non videtur probare quod matrimonium inter impuberes contractum approbari possit, sed tantùm quod propter vrgentem causam solum tolerari possit; & quod multa tolerantur, quæ non approbantur. *b*

3 Ad quorum prius respõdebam, quod Gregorius Nonus non posuit clausulam illam integram, *Vbi non est consensus, non est coniugium.* sed solùm posuit initium, scilicet, *Vbi non est consensus, & cætera,* ad opportunitatem allegandi, vt sæpissime fecit in compilatione libri Decretalium; & quod omisit residuum, ad denotandum quod id non erat verum in omnibus impuberis, sed solum in infantibus, & alijs, qui nõ sunt doli & consilij capaces. Ad quod facit, quod licet Antonius Augustinus, vt S. V. optimè ponderauit, non ponat in initio cap. illam clausulam, vt ego putabam, ponit tamẽ postea in sua nota desumptam ex Nicolao, quem Gratianus citat. *c* Ex quo patet, quod Gregorius IX. noluit vt illa integra reponeretur in suo libro Decretalium.

4 Salua grauissima censura Sanctitatis vestræ, humiliter respondetur primo, quod per memoriale, quod heri Sanctitati vestræ tradidi, irrefragabiliter probatur posse inueniri consensum sufficientem ad coniugium inter impuberes, vt inuentus fuit in casu cap. *continebatur. d* & in casu cap. vlt. *e* Et ita nec per illud ca. nec per vllum alium textum potest probari contrarium.

Secundo, quod præfatum cap. adeo non probat contrarium huius conclusionis, quod immo videtur probare illam, ea consideratione vt supra. Facit etiam illud, quod idem Antonius, *f* allegat ex quodam loco Greg. illa verba, *Manifestum est, eum puberem esse, qui gesticulatione sui corporis talis est, vt iam procreare possit, licet ad metas legibus definitas non peruenerit.* cui satis concordat cap. *puberes. g* in illis verbis, *Certum est, eum puberem esse, qui ex habitu corporis pubertatem ostendit, & generare iam potest.* Facit etiam, quod Nicolaus Papa relatus à Gratiano, *h* ex illa clausula integra, *Vbi non est consensus, non est coniugium,* solum infert, quod pueri in cunabulis existentes non possunt contrahere matrimonium, nec contractum pro eis à parentibus eorum valere: & ita mens eius fuit, dicere quod consensus infantilis non sufficit; quod omnes fatentur.

5 Ad posterius autem argumentũ cum eadem reuerentia & humilitate respondetur, præsupposito quod verbũ, *tolerare,* est generale, & significat ferre, pati, & sustinere, secundum omnes Latinè callentes; & ita est genus ad patientiam, & sufferentiam bonorum, & malorum, & iuxta illud Terentij, *Vna tecum bona mala tolerabimus.* Vnde duplex est tolerantia: per quam actus approbatur tamquam bonus: altera, per quam actus non approbatur, sed relin-

a De despons. impub.
b Cap. cum iamdudum. de praben.
c 30. q. 2. c. 1.
d De despons. impub.
e De eo qui cog. consang. vxo. sua.
f In ca. 3. eiusdem tit. de despons. col.
g Eod. tit.
h In cap. vbi 30. q. 2.

quitur

quitur impunitus, iuxta glossam cebrem & receptam. *a* De priore approbatiua loquitur ca. *si quando*. *b* quatenus habet, Papam patienter sustinere, vt ab eius mandato rationabiliter supplicetur: & cap. *cum teneamur*. *c* quatenus habet, Papam æquanimiter sustinere, ne mandatum eius, quo mandat alicui prouideri, impleatur, si ipse habeat aliud beneficiū sufficiens, & in l. *quæsitum*. *d* sententia bona appellatur tolerabilissima, & in ca. *tolerabilius*. *e* patientia malorum pœnæ, per quam vitatur consensus in peccato, dicit tolerabilis, & toleranda; & tamen actus ille toleratus est optimus. vnde patientia martyrum appellatur tolerabilis, quæ tamen adeo est bona, vt per eam ipsi dicantur, *victorum genus optimus*. De posteriori, qua non approbatur actus, sed tantū relinquitur impunitus, loquitur præfatum cap. *denique*. *f* & cap. *cum iamdudum*. *g*

6 Hoc igitur præsupposito, respōdetur quod prefatum cap. non est intelligendum de tolerantia priore approbatiua. Tum quia in dubio verba in meliorem partem sunt intelligenda. *h* Tum quia sancta Sedes Apostolica approbauit matrimonia contracta inter impuberes in casu cap. *continebatur*. *i* & cap. fin. *k* sequuta copula carnali, non tamquam contracta per copulam carnalem, quia illa non facit matrimonium, sed à tempore quo illa fuerunt contracta per verba de præsenti, per quæ matrimonium contrahitur. Tum per alia, quæ in hesterno memoriali fuerūt Sanctitati vestræ præsentata, & alia plura, quæ in informatione prima fuerunt scripta.

Refertur Greg. 13. die 13. Aprilis 1580. respondisse Sedem Apost. ob hoc non esse interpellandam, cum si desit discretio, vel potentia cnnsummandi matrimonium Sedes Apost. nihil possit. Quod si neutrum deesse cognouerit Ordinarius, poterit (si causæ, quæ narrantur sunt vera) suo iure dictam licentiam concedere.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Parochi remittere nequeunt denuntiationes trinas matrimonijs contrahendis præmittendas.*

CONSILIVM I.

QVIDAM volentes matrimonium contrahere, & timentes ne si publicaretur, antequam esset contractum, à maleuolis retardaretur, vel etiam impediretur, quæsiuerunt, an denunciationes trinæ, quæ ante fieri debent, possint à parocho remitti.

1 Ad quam quæstionem respondimus id quod diximus in Manu. confess. *l* scilicet, quod parochi non possunt relaxare obligationem præmittendi tres denunciationes faciendas super impedimentis eorum qui volunt contrahere matrimonium. Tum quia Concilium Tridentinum concedendo hanc facultatem Episcopis, videtur tacitè negare parochis, vt ibi diximus. *m* Tum quia illa trina denunciatio præcepta fuit ante Concilium Tridentinum per Concilium generale, de quo in cap. *cum inhibitio*. *n* quod Concilium Tridentinum non tollit, immo confirmat: & secundum mentem communem doctorum non poterant parochi obligationem illius cap. tollere, vel relaxare, &c.

SVMMARIVM.

1 *Commendatarius potest omnia, quæ Abbati titulari competunt ratione dignitatis; & si sit exemptus habens iurisdictionem quasi Episcopalem, potest regulariter omnia, quæ sunt iurisdictionis Episcopalis, & est ordinarius: vnde & ipse remittit denunciationes matrimoniales. & num. 2.*

1 *Indefinita locutio legis & canonis intendentis tradere regulam æquipollet vniuersali.*

2 *Diœcesanorum appellatione non veniunt inferiores Episcopo prælati, etiam exempti licet veniant appellatione ordinariorum.*

CONSILIVM II.

AN Commendatarius abbatiæ, quæ habet iura episcopalia, & est nullius diœcesis, possit tamquam ordinarius remittere denunciationes matrimonium, quę fieri deberent in ecclesijs suæ abbatiæ, iuxta decretum Concilij Tridentini. *o*

1 Videtur dicendum affirmatiuè quod sic. Primo quidem quod quidquid potest Abbas titularis ratione dignitatis, potest commendatarius illius, vt notat Panormitanus, *a* quem & alios sequitur Decius. *b*

Secundo, quod omnis ordinarius potest remittere denunciationes matrimoniales: quoniam præfatum Concilium Tridentinum indefinitè disponit, quod ordinarius potest; & indefinita canonis vel legis intendentis tradere regulam, æquipollet vniuersali, iuxta glossam solemnem & receptam. *c*

2 At palam est præfatum Abbatem commendatarium esse ordinarium, per glossam adiuncto textu cap. *ordinarij*. *d* & per rubricam de offi. ordinar. adiuncto cap. *cum ab ecclesiarum prælatis*. *e*

Tertio, quod glossa solemnis & recepta, *f* definit plurimum referre, & constitutio concedat aliquam facultatem diœcesanis, an ordinarijs: quia priore casu videtur concedere solis Episcopis, posteriore verò etiam alijs inferioribus ordinarijs.

Quarto, quod prelati exempti, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalē, possunt regulariter facere omnia, quæ possunt in diœcesi sua Episcopi, circa ea quæ sunt iurisdictionis, iuxta glossam quæ putatur singularis. *g*

SVMMARIVM.

1 *Parochi loci, vbi contrahitur matrimonium, siue sit habitationis viri, siue mulieris, præsentia sufficit.*

3 *Matrimonium sine præsentia parochi cōtractum nec vim sponsalium habet, adeoq; notoriè nullum est, vt contrahentes propria auctoritate possint alteri nubere. num. 2.*

4 *Deflorans virginem tacitè saltem rogantem, vel leuiter sine deceptione rogatam, quamuis intercesserit matrimonium ob impedimentum nulliter contractum, non tenetur eam in conscientia nec ducere, nec dotare; licet secus in foro exteriori. & num. 5. & 7.*

6 *Fornicatio commissa post matrimonium contra formam Concilij contractum liberat quidem virum ab obligatione validè contrahendi, sed non dotandi, si quam fortè prius occasione deflorationis contraxerat.*

CONSILIVM III.

QVÆSITVM fuit primo, coram quo parocho contrahi debeat matrimonium, quando coniungendæ sunt personæ diuersarum parochialium, viri, an mulieris, vel vtriusque?

Secundo, an qui matrimonium sine parochi presentia cōtraxerunt, possint ab eo absq; iudicis licētia discedere.

Tertio, an matrimonium sine parochi licentia contractum vim saltem sponsalium habeat.

Quartò, an matrimonio sine parochi præsentia cum virgine contracto, si vir eam deflorauerit, nec amplius cum ea contrahere velit, eam dotare teneatur.

Quinto, an ad idem teneatur, qui virginem pellicentem deflorat.

Sexto, matrimonio sine parochi præsentia cum virgine contracto, consummato, si mulier cum alio fornicatur, an vir qui eam deflorauit, nec amplius cum ea contrahere intendit, ad damni restitutionem teneatur.

Septimo, an etiam ad idem teneatur coniugatus, vel in sacris cōstitutus, qui cum virgine coit, & eam deflorat.

1 AD PRIMAM respondeo, quod ad hoc, vt matrimonium valeat, sufficit quod interueniat parochus habitationis fœminæ, quando contrahitur in parochia habitationis eius, & sufficit parochus viri, quando contrahitur in parochia habitationis viri, vt declarauit Congregatio Illustrissimorum Cardinalium ad dubia Concilij Triden. declaranda deputatorum.

2 AD SECVNDAM respondetur affirmatiuè, quod contrahentes matrimonium sine præsentia parochi, vel eius substituti, possunt discedere à tali matrimonio propria auctoritate, & sine vlla iudicis auctoritate potest vir ducere aliam fœminam, & fœmina nubere alij viro. Tum quia tale matrimonium est ipso iure nullum, & omnino irritum, per *g* Concilium Tridentinum & impedimentum non præstat, quod de iure non sortitur effectum. *h* Tum quia censetur ab illegitimis personis contractū per prædictum

a In ca. denique. 4. dist.
b De rescrip.
c De preben.
d ff. de hered. inst.
e 32. quæst. 5.
f 4. distin.
g De preben.
h Capit. 2. de reg. iur.
i De despons. impub.
k De eo qui cognou. consang. vxo. su.
l Cap. 22. nu. 70.
m Arg. cap. nonne. de præsumpt. & l. cum prætor ff. de iud.
n De clādest. despons.
o Sess. 24. ca. 1. de refor.

a Ca. quarelam de elect.
b In cap. ædoceri. in vltim. q. de rescript.
c Cap. vt circa. de elect. lib. 6. verbo aliorum ecclesiasticorū.
d De officio ordi. lib. 6.
e Eod. titulo.
f Clem. de iurepatro. verbo diœcesanis.
g Cle. 1. ver. proprij. de re. eccles. non alien.
h Cap. 1. de reform. matrimonij sess. 24.
i Reg. nō præstat. de reg. iur. lib. 6.

prædictum *a* Concilium: & consequenter adeo notoriè nullum, quod non est cur adeatur iudex ad illud dissoluendum. *b*

a *Cap. 1.* b *Arg. ex. ad nostram. de iureiur.*

3 Ad Tertiam, quod tale matrimonium non videtur habere vim sponsalium. Tum quia contextus prædicti *c* Concilij habet huiusmodi contractũ esse irritum, & nullum, & habendum pro contracto inter personas omnino illegitimas, inter quas non possunt interuenire sponsalia. Nec obstat cap. 1. *d* Tum quia matrimoniũ contractum, eo quod sit contractũ inter impuberes, nõ censetur contractum inter personas omnino illegitimas. Tum quia casus ille est specialis, & non est trahendus ad alia saltem dissimilia, & in quibus non militat eadem ratio, argumento cap. *præsenti. e* & cap. *qualis. f*

c *Cap. 1.* d *§. 1. de desponſ. impub. lib. 6.* e *§. loca. de præb. lib. 6.* f *25. dist.*

B

4 Ad Quartam respondeo, quod is qui matrimoniũ cum virgine sine parochi præsentia contraxit, & eam deflorauit, ad eum modum satisfacere tenetur, vel nõ tenetur, quo modo tenetur, aut non tenetur is qui deflorauit virginem volentem, & no deceptam: quomodo autẽ hic teneatur, aut non teneatur, vel videatur ca. 1. & 2. *g* & ea quæ nos diximus in Man. confess. *h* vbi resoluimus, eum, qui deflorauit aliquã leuiter rogatam sine vlla deceptione, & à fortiori rogantem saltem tacitè, non teneri ad dotandum eam in foro cõscientiæ, licet in foro exteriori sic: eum verò, qui deflorauit magnis precibus ad consentiendum adductam, teneri ad dotandum.

g *De adult.* h *Ca. 16. nu. 16.*

C

5 Ad Quintam respondeo, quod adolescens deflorans virginem pellicientem seu inducentẽ ad fornicationem, vel stuprum, in foro conscientiæ non tenetur ad ei restituendum aliquid, sed in foro exteriori cõdemnabitur, vt in dicto Man. *i* dicitur in simili fortiori casu, videlicet, cùm adolescens non rogatur, sed rogat, leuiter tamen, & sine vlla deceptione, vt proxime dictum est.

i *Vbi supra.*

6 Ad Sextam respondeo primo, quod qui contraxit cum aliqua contra formam prędicti Concilij & consummauit matrimoniũ, si postea illa fornicata fuerit, nõ tenetur contrahere cum illa, argumento cap. *quemadmodum. k* quatenus probat; eum qui iurauit ducere aliquã, nõ teneri, si postea fornicata fuerit. Secundo, quod tenetur ad dotandũ, si ante illam fornicationẽ, erat obligatus: quia fornicatio sequens nõ est causa tollendi obligationẽ, qua ante illam tenebatur dotare. *l* An autẽ teneretur ante illam fornicationẽ, videtur collegi ex responsione ad quartam.

k *De iureiur.* l *Arg. totius tituli Instit. quibus modis tollitur obligatio*

D

7 Ad Septimam respondeo, quod si coniugatus vel sacris initiatus deflorauit virginem consciam coniugij, vel ordinis sacri, nõ tenebitur quidẽ illam ducere, vt proponitur in ipsa quæstione; nec tenebitur eam dotare in foro conscientiæ, si deflorauit volentẽ, vel rogantem, vel tantùm leuiter rogatam sine vlla deceptione, per responsa ad quæstionẽ quintam. Si autem deflorauit rogatam magnis precibus, tenebitur ad dotandam in vtroq; foro, per responsum ad quartam quæstionem. Addo tamen id, quod apud neminẽ legere memini, preces quæ viderentur esse leues, si fierent à gregario iuuene, posse dici graues, si fierent ab aliquo magnæ auctoritatis viro puellæ gregariæ, argumento illius vulgaris, *Preces superioris sunt iussus. m* & glossa, *n* & consequenter fieri posset, quod rogatio, quæ esset leuis, si fieret à gregario iuuene, diceretur grauis & importuna, fieret ab aliquo, cui notabilem auctoritatem adderet coniugium, aut sacer ordo.

E

m *L. 1.* n *Verbo quẽadmodum. ff. quod iussu.*

Aduerte, ne ex solutione prima quæst. inferas; Ergo si solus parochus viri interueniat, quãdo matrimoniũ contrahitur in parochia fœminæ, vel è conuerso, sit nullum, quia refertur à sacra cõgregatione resolutum validum esse, vt etiam auctor refert consilio seq.

F

SVMMARIVM.

1 *Parochi vnius contrahentium præsentiam etiam sufficere in quacumque parochia contrahatur, Congregatio Concilij declarasse refertur.*

2 *Parochi illius præsentia requirenda potius videtur, in cuius parochia, siue sit viri, siue mulieris contrahitur matrimoniũ, & hoc etiam censuit Congregatio. & num. 1.*

CONSILIVM. IV.

VTrum ad matrimonij valorem sufficiat præsentia parochi viri in parochia mulieris, vel contra præsentia parochi mulieris in parochia viri?

A

1 Respondeo primo, quod decisio huius quęstionis pendet ex intellectu illorum verborũ Concilij Tridentini, *a* quibus requiritur ad valorẽ matrimonij pręsentia parochi, vel alius sacerdotis de licentia ipsius, siue ordinarij; & ex intellectu verborũ, quibus Congregatio Illustrissimorum Cardinaliũ cum assensu Papę declarauit pręfata verba cum dubitaretur vtrius parochi præsentia requireretur, quando vir & mulier sunt diuersarum parochiarum.

a *Cap. 1. de reform. sess. 24.*

Secundo dico, quod quia inciuile est iudicare de lege, nisi ea tota perspecta, *b* ita nõ potest apte responderi huic quæstioni, nisi respectis omnibus verbis, quibus constat declaratio illa præfatorum Illustrissimorum.

b *L. inciuile. ff. de legib.*

Tertio, quod ego à fide dignis accepi, quod declaratio præfatorum DD. Cardinalium constabat ex verbis, quæ significant id, quod adieci in Man. confess. *c* scilicet sufficere parochum mulieris, cum in eius parochia contrahitur, & parochum viri, cum in eius parochia contrahitur. Nunc autem subaudio præfatam Congregationem declarasse, quod præsentia parochi vnius contrahentium sufficit, in quacumque parochia contrahatur.

c *Cap. 25. nu. 144.*

Quarto dico, quod si per priora verba declarant, arbitror non sufficere pręsentiam parochi viri, si contrahatur in parochia fœminæ, neq; è contrario, si contrahatur in parochia viri. Si vero declarant per verba posteriora, arbitror sufficere alterum parochum, in quacumque parochia contrahatur.

2 Quinto, quod prior declaratio in dubio mihi videtur esse germanior verbis & menti Concilij. Tum quod secundum illam neutri parochorũ datur auctoritas in aliena parochia, per aliam verò sic: quod ægrè conceditur in his quæ pertinent ad forum exterius, cum pręiudicio tertij. *d* Tum quod duplex ratio secundum primam interpretationem cõcurrit: scilicet quod est parochus alterius contrahentium, & contrahitur in parochia sua: & secundum alteram vna tantùm, scilicet quod est parochus alterius contrahentium: & duo vincula sunt fortiora vno. *e* Tum quod parochus, in cuius parochia contrahitur, videtur quadamtenus esse parochos vtriusque contrahentium, alterius quidem propriè ratione domicilij, vel habitationis, alterius verò ratione contractus matrimonij, iuxta cap. *f*

d *Lugdunen sis. 9. q. 2. & cle. 1. de priuileg.* e *Cap. 1. de treu. & pace. auth. itaque. C. communia ff. de successio.* f *De foro compet.*

Sexto, quod si vir parochum suum duxerit in parochia mulieris, cum qua volebat contrahere, nihil concludit pro matrimonio. & cõsideratio illa subtilis, quod mulier per matrimonij cõtractum mutat domicilium ad locum domicilij, viri, *g* nihil prodest: quia matrimoniũ est causa illius mutationis, & acquisitionis domicilij, & præcedit eum saltem natura, siue ordine naturæ: & cum effectus non possit esse causa suæ causæ, mutatio illa & acquisitio domicilij noui non possunt esse causa matrimonij, quod est ipsorum causa, iuxta tradita per Aristotelẽ & omnes, *h* & sæpe à nostris recepta. Nec argumenta sumpta ex facultate exercendi iurisdictionem voluntariam in alieno territorio videntur posse concludere pro matrimonio. Tum quod in proposito nõ agitur de exercenda iurisdictione, sed de exhibenda præsentia. Tum quod illa concluderent, quod præsentia parochi viri sufficeret in parochia, quæ non est viri, nec mulieris, quod non videtur admittendum. Quæ omnia subijcio Illustrissimi Domini mei, quæ emunctissima est, censuræ.

g *l. cum quadam puella. ff. de iurisdict. omnium iud.* h *In 2. Physicorum.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, cui nec parochus, nec alius sacerdos de parochi seu ordinarij licentia aßistit, adeo nullum est, vt partes à se ipsis poßint discedere, & alteri copulari. & seq.*

3 *Diuortium quo ad cohabitationem potest petere coniux, qui ex suspicione probabili timet ne alter sibi mortem machinetur.*

CONSILIVM. V.

N. & M. contraxerunt matrimonium per verba de præsenti coram quodam presbytero, & quibusdã alijs testibus, nulla denunciatione in Ecclesia faciendarũ facta, & posteà septennio coniunxerunt vt veri coniuges. Quæritur primo, an matrimonium valuerit, vel ratificatum fuerit per cohabitationem septennij.

Secundo,

Secundo, supposito quod non valuit, an possint à sese separari, & cum alijs contrahere.

1 AD PRIOREM quæstionem respondeo, quod si præfatus presbyter non erat parochus vllius eorum, neq; habuit licentiam ab eorum parocho, vel ab ordinario, ad assistendum præfato matrimonio, vt quæstio ipsa videtur significare, illud fuit nullũ, & cohabitatione præfata septennij non fuit factum validum per *a* Concilium Tridentinum.

a Cap. 1. de reformat. mat. sess. 24.

2 AD POSTERIOREM respondetur, quod ex prioris solutione redditur ipsa superflua, cum ex illa sequatur quod etiam sine alia vlla causa, quàm defectu præsentiæ parochi, vel alterius sacerdotis de licentia eius vel ordinarij, matrimonium contractum adeo sit nullum, vt vir ipse possit se ab illa putatiua coniuge separare: & consequenter potest quilibet eorum nouè contrahere matrimoniũ, vir quidem cum alia fœmina, & ipsa mulier cum alio viro, perinde ac si illo septennio in puro concubinatu conuixissent.

3 Quamuis etiam si matrimoniũ valuisset, posset petere separationẽ ex suspicione probabili, quod illa machinaretur sibi mortem, per textum singularem. *b* Salua, &c.

b In cap. literas. §. fin. de restit. spoliat.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de licentia parochi tempore pestis coram acolytho contractum est nullum.*

2 *Episcopus, seu parochus solis presbyteris potestatem assistendi matrimonio contrahendo delegare potest.*

CONSILIVM. VI.

AN valeat matrimonium cõtractum tempore pestis coram sacrista Ecclesiæ parochialis, clerico minorum tantum ordinum, de licentia facta sibi ad id per parochum eiusdem Ecclesiæ?

1 Respondeo quod non. Tum quia tamquam necessarium statuitur in Concilio Tridẽtino, *c* quod matrimonium quod nõ contrahitur præsente parocho, aut alio sacerdote de eius licentia, sit nullum: vnde cum prædictus sacrista neq; sit parochus, neque sacerdos, matrimonium coram illo contractũ erit nullum. Tum quia verba illius canonis videntur adeo clara pro hac parte, quod in nullo casu videtur posse ab illa forma recedi. Tum quia, si dicatur ꝓpter pestẽ posse ab illa recedere, oportebit cõtinuo dicere posse ab ea recedere propter metum, & quodlibet aliud notum impedimentum: & consequenter aperietur ostium ad inducendas multas fraudes, & aliqua, & maiora forsan impedimenta, quàm quæ ante Concilium oriebantur ex matrimonijs clandestinis.

c Cap. 1. de refor. matri. sess. 24.

2 Tum denique quòd nec parochus, nec Episcopus, siue Ordinarius (hoc enim verbo vtitur Concilium, & nõ verbo Episcopi) potest delegare hanc assistentiam, nisi ei, qui sit sacerdos, etiam si parochus nondum fuerit presbyter, neque Episcopus consecratus, sed tantùm subdiaconus: quos tamen demandare posse illam sacerdoti, non videtur dubitandum.

SVMMARIVM.

1 *Parochus contrahentium, & non loci vbi contrahitur, interesse debet matrimonio contrahendo.*

2 *Parochianum non facit habitatio ad tempus extra domicilium.*

2 *Domicilia duo potest quis habere in locis separatis, si in vtroq; aequaliter habitet.*

3 *Confessio sacramentalis facta parocho rurali, ad quem pœnitens rusticandi gratia aliquoties accedit, non valet.*

CONSILIVM VII.

CIVITATIS incolæ, & in iure prædia habentes, & ad rusticalia exercenda aliquoties in anno ad rus accedentes, dimissa in vrbe parte familiæ, coram parocho rurali & testibus matrimonium contraxerunt, cum in dicta ecclesia esset Conc. Trid. receptum, & publicatum. Quæritur, an matrimonium teneat?

1 Ad quæstionem hanc respondendum est, proculdubio prædictum matrimonium iudicandum est inualidũ, illa ratione syllogistica in prima figura, & modo tertio, qui dicitur vulgo, *Darij*, scilicet; Omne matrimonium contractum post Concilium Tridentinum receptum & rite publicatum, aliter quam præsente parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, aut ordinarij licentia est inualidum & nullum, *a* at matrimoniũ prædictum est contractum post Concilium Tridentinũ rite & rectè publicatum, aliter quàm præsente parocho, aut alio sacerdote de ordinarij, vel parochi licentia; ergo est inualidum & nullũ. Non obstat, quod prędictus presbyter ruralis erat fortè parochus Ecclesię parochialis illius ruris. Tum quia contextus Concilij intelligendus est de parocho contrahentium, vel saltem alicuius eorum, secundum omnes: & prædictus presbyter nullius cõtrahentium erat parochus, licet esset parochus ruris.

a Ca. 1. de refor. matrim. sess. 24. Concilij Tridentini.

2 Non obstat etiam, quod prædicti contrahentes, vel alter eorum habent domus & prædia in illo rure, siue pago, & quod aliquanto tempore soleant ibi commorari causa recreationis, vel rusticandi, vel exercendi per se, vel per alios aliqua rusticalia: quia ea non sufficiunt ad faciendũ quem parochianum parochiæ ruris, vt est casus irrefragabilis in cap. *u qui. b*

b De sepult. lib. 6.

3 Nec obstat, quod potest quis habere duo domicilia in duobus locis separatis: quoniã id est verum quando quis in vtroque loco æqualiter habitat, & non alias, vt est casus in c. 2. *c* & in l. *assumptio d* ibi, *si vtrobique*, &c. cui satis concordat l. *eius qui*, *e* & Paulus Iurisconsultus in l. *Labeo*, *f* requirit ad hoc, vt ex ęquo se habeat ad vtrumq; locum. & nemo auderet dicere, quod confessio sacramentalis facta prędicto presbytero rurali sine licentia sui parochi valeret: quia id esset contra cap. *omnis vtriusq; sexus*, *g* & contra Concilium Tridentinum requirens quod sit iudex competens, & habeat iurisdictionem spiritualem in confitentem. *h* Salua, &c.

c Sub fin. eo. tit. & lib. d § iuris prudentibus ff. ad municip. e §. si quis. eo. tit. f Eod. tit. g De pœn. & remiss & ca. fin de pœnit. dist. 6. h Cap. 5. & can 9 sess. 14. eiusdem Concilij.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ob defectum parochi non desinit esse validum si in parochia Concilium Tridentinum non est publicatum.*

2 *Matrimonium contractum coram schismatico parocho saltem coloratum titulum habente: si non fuit vt talis declaratus & parochia priuatus, validum est.*

CONSILIVM VIII.

AN TENEAT matrimonium coram parocho schismatico tum parochialem ecclesiam regente contractum?

1 Ad quæstionem respondeo primò, desiderare me scire, an hoc contigerit in terris vbi est receptum Conciliũ Tridentinum & vbi eius canon, qui de hac re disponit, sit publicatus in ecclesia parochiali, cui subditi sunt contrahentes: quoniam si non est receptum, ita vt prædicitur, censendum est validum matrimonium, iuxta canones antiquiores.

2 Secundo, quod, si receptum est, & publicatio facta, videtur distinguendum, an præfatus sacerdos habuerit canonicam institutionem: si enim eam habuit, & non est per sententiam declaratus schismaticus, & priuatus suo iure, videtur censendum validum: si autem non obtinuit institutionem canonicam, neque coloratam, videtur censendum non fuisse validum, per ea quæ non vacat in præsentia scribere.

SVMMARIVM.

1 *Parochus etiam qui sacerdos non est, matrimonio contrahendo præsens esse potest, num. 2. & seq.*

1 *Alternatiua vna pars declarat alteram; sufficitq; alteram implere. num. 6.*

1 *Relatiuum* alius *significat similem qualitatem in relato.*

2 *Verba sunt in propria significatione accipienda, à qua tamen propter communem vsum receditur interdum. num. 3.*

2 *Parochus est, qui habet partem curæ animarum populi intra certos limites congregati, vel habeat parochiam, licet sacerdos non sit. num. 3.*

4 *Parochus nondum sacerdos potest omnia, quæ ad parochum spectant, per se exercere, exceptis actibus pertinentibus ad ordinem.*

4 *Dare licentiam alteri, vt exerceat sacramenta, potest etiam is qui non habet ordines.*

4 *Episcopus non consecratus omnia quæ pertinent ad Episcopum, præter ea quæ sunt ordinis exercere potest.*

5 *Parochus actu regimen animarum ante promotionem ad ordines habet.*

CONSILIVM. IX.

VTRVM in contrahendo matrimonio sufficiat præsentia parochi, qui nondum est sacerdos?

1 Pro parte negante, quod *a* Concilium Tridentinum videtur requirere, quòd si sacerdos, per illa verba: *Parochus vel alius sacerdos.* Tum quod vna pars alternatiuæ declarat alteram. *b* Tum quod relatiuum, *alius*, significat similem qualitatẽ in relato. & ita cum altera pars alternatiuæ habeat, *sacerdos*, cum relatiuo, *alius*; præsupponit, quod alia pars alternatiuæ, quæ est, *parochus*, debeat intelligi de parocho sacerdote.

a Capit. 1 de reform. matrimonij.
b L. 1. ff. de reb. dub.

B

2 Pro affirmatiua tamen facit primo, quod verba in propria significatione sunt accipienda. *c* At verbum, *parochus*, secundũ linguæ Latinæ callentiores significat habentem munus præbendi quædã necessaria vitæ quibusdam: est enim dictio Græca deducta ἀπὸ τοῦ παρέχειν, quod est præbere, vt ad notauit Budæus. *d* Et parochus, de quo est quæstio, licet nondum sit sacerdos, habet potestatem præbendi quædam necessaria vitæ spirituali.

c l non aliter. ff de leg. 3.
d ff. de mune. & honorib. in l fin.

3 Secundo, quod licet interdum recedatur à propria significatione propter vsum cõmunem, *e* & quod secundum vsum communem idem significat parochus, quod curatus sacerdos: attamen quia etiam secundum vsum communem Iuristarum significat eum, qui habet partem curæ animarũ, videlicet populi infra certos limites cõgregati, iuxta Archidiaconũ, *f* receptum cõmuniter ibi, & in rubrica de parochijs & alie. par. sed etiam canonibus insertum significat habentẽ parochialẽ ecclesiam, vt satis colligitur ex d. ca. *licet canon.* & cap. *cum ex eo.* & cap. *commissa. g* & cõstat prouisum canonicè de Ecclesia parochiali, etiam si nondũ sit sacerdos, habere Ecclesiã parochialem, & curam animarum certo loco deputatarum: ergo etiam secundum communem vsum dicitur parochus.

C

e L. Lab. ff. de supel leg. cap. ex literis. de sponsalibus.
f In cap. licet canon de elec. lib. 6.
g De elect. lib. 6.

4 Tertio, quod parochus, de quo est quæstio, potest facere omnia: quæ pertinent ad habentẽ parochialem Ecclesiam, etiam per se, exceptis actibus pertinentibus ad ordines, arg. ca. *suffraganeis.* & ca. *transmissam. h* quæ probant electum & confirmatum in Episcopum, & nondum consecratũ, posse exercere omnia pertinentia ad Episcopum, præter ea quæ sunt ordinis: & præterea dicit glossa recepta, *i* posse parochum adhuc nõ presbyterum, de quo est quæstio, dare licentiã religioso ad administranda omnia sacramenta in sua parochia: quia illud non requirit ordinem, at exhibere præsentiam matrimonio cõtrahendo non pertinet ad ordinem: ergo potest eam exhibere.

D

h De electio.
i In clemen. 1. de priuileg.

5 Quarto, quod huiusmodi parochus dicitur habere regimen animarum actu, vt probant prædictum ca. *licet canon.* & ca. *cum ex eo.* & cap. *commissa. k* quatenus expresse habent, eum, cui est collata Ecclesia parochialis, debere assumere presbyteratum intra annum à commisso sibi regimine animarum: per quod clarè præsupponuntur eum habere regimen animarum: ante promotionẽ ad presbyteratum.

E

k De electin. lib. 6.

Quinto facit, quod in d. Concilio, *l* vndecies facit mentionem Synodus de parocho, & nulla illarũ vicium facit mentionem de sacerdotio, nisi cum actus permittitur fieri per alium, quàm parochum: & ita sensus germanus illius canonis videtur esse, quod parochus sine sacerdotio potest exhibere præsentiam matrimonio contrahendo, sed non per alium nisi sit ille sacerdos.

l Cap. 1. de reformatio. matrim.

F

6 Sexto, quod ad satisfaciendum dispositioni alternatiuę sufficit præstare alteram partium. *m* At Concilium alternatiuę requirit parochũ, vel alium, qui sit sacerdos. ergo sufficit quod sit parochus, licet non sit sacerdos.

m Leg. plerũque ff. de iure dot. cap. in alternatiuis. cũ gloss. de reg. iur. lib. 6.

Septimo, quod non est verisimile, voluisse Concilium tollere proprio parocho auctoritatem exhibendi præsentiam in actu, qui non requirit ordinem, cogendo eum ad concedendum illum alteri propter sacerdotium: cum maiorem auctoritatem habeat ipse in hoc, quàm sacerdos.

A

Aduertendum, referri sacram Congreg. inclinasse in sententiam, vt parochus non sacerdos non possit matrimonio contrahendo interesse, sed debeat licentiam alicui sacerdoti illi interessendi concedere, vt etiam auctor tradit consilio seq.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi non sacerdos matrimonijs contrahendis non præsit, sed sacerdotem ad id deleget.*

CONSILIVM. X.

AN vicarius Episcopi, qui sacerdos non est, possit præsentiam matrimonio contrahendo præstare?

1 Respondetur, quod articulus est satis anceps, in quo intellexi Congregationem sacri Concilij, cum quæreretur an sufficeret in contrahendo matrimonio præsentia parochi, qui nondum sacerdos est, inclinasse in negatiuam, ponderando verba Concilij posita ca. 1. *a vel alio sacerdote.* in quibus colligi videtur, quod etiã parochus, si vult matrimonium auctorizare, debet esse sacerdos. vnde licet affirmatiua sit etiam de iure probabilis, non auderem tamen recedere à declaratione sacrę Congregationis. Quare consulto faciet talis Vicarius dando licẽtiam alteri, qui sacerdos sit, vt matrimonio contrahendo interesse possit.

a De reform. matri. sess. 24.

Vide supra Concilium proximè præcedens.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium coram parocho & testibus licet ad id non vocatis contractum valet.*

CONSILIVM XI.

QVidam contrahere volentis matrimonium, & suspicantes quod parochus, cuius præsentia erat necessaria ad valorem matrimonij, iuxta *b* Concilium Tridentinũ nollet esse præsens illi cõtrahendo, vocauerunt eum quasi ad aliud propositum in quandam domum; & mox eo præsente, & ignorãte quid agere volebant, surrexerũt prædicti contracturi, & mutuo se receperunt in coniuges per verba de præsenti coram illo parocho, & alijs duobus vel tribus testibus. Quæritur an matrimonium valeat.

b Capit. 1. de reformat. matrimo. sess. 24.

1 Respondeo, quod multa pro vtraq; parte possunt adduci: sed quia non vacat, breuiter dicimus, prædictum matrimonium valere. Tum quia est contractũ præsente parocho, & duobus vel tribus testibus; quòd solùm requirit præfatum Concilium ad substantialẽ valorem matrimonij. Tum quia non requiritur saltem regulariter, vt testes sint rogati, & sciant ad quid rogantur, sed sufficit quod sint præsentes ad id quod agitur per aliquẽ sensum corporeum: & prædictus parochus, licet nescisset quod fuisset vocatus ad hoc, vt videret contrahi dictum matrimonium, tamen vidit, & audiuit illud cõtrahi per sensum corporeum visus, & auditus: ergo satisfactum fuit Concilio. Tum quia finis & causa principalis, propter quam id statuit Concilium fuit vt matrimoniũ alioquin indissolubile contrahendũ non esset adeo clandestinè, vt probari, non posset, & quod sciretur esse cõtractum, & in casu proposito satisfactum fuit huic fini, & causæ principali: quia potest probari, & scitur esse contractũ; immo est magis publicum, quam si parochus sponte, & prudens rei futuræ adijsset locũ, vbi contrahendũ erat: quoniã parochus cõquerendo de cõtrahẽtibus, quòd eũ decepissent, magis illud publicabit, quàm aliàs publicasset. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Licentia, quam dat parochus sacerdoti, vt intersit matrimonio contrahendo, sufficit vt sit verbalis, & probari potest per testes.*

1 *Scriptura fit ad faciliorem probationem, in nulloq; actu est necessaria, nisi in casibus, in quibus lex eam ad actus valorem requirit.*

CONSILIVM XII.

VTRVM licentia, quam dat parochus alteri sacerdoti vt sit pręsens pro eo matrimonio contrahendo, debeat esse scripta, an sufficiat data verbo tantùm, & quomodo probetur?

1 Respondeo, quòd sufficit verbalis tantùm. Tu quia omnis dispositio potest fieri verbo, nisi canon vel lex requirat ad actus valorẽ scripturam, iuxta glossam singularẽ

& receptam

& receptam. *a* Tum quia quamuis sententia definitiua debeat in scriptis ferri, iuxta cap. vlt. *b* quia id ibi specialiter statuitur; interlocutoria tamen, & alia præcepta in iudicijs possunt verbo tenus fieri, iuxta glossam receptam *c* qui nulla iura specialiter requirunt ad eorum prolationem scripturam. Tum quia etiam collatio beneficij potest fieri; & probari absq; scriptura secundum omnes. *d* Tum per illa multa, quæ post alios adducit Decius *e* pro illa conclusione communiter recepta quod ad essentiam & valorem gratię non requiritur scriptura: & sic dici potest, quòd prædicta licẽtia potest probari per testes. Tum quia quo ad effectũ probandi regulariter testes & instrumenta æquiparantur. *f* Tum quia nihil valerent, saltem quo ad forum exterius, dispositiones sine scriptura factæ, si per testes absq; scriptura non possent probari, vt palam est, cum facta non præsumantur, nisi probentur. *g* Tum deniq; quod regulariter scriptura non requiritur ad probationem, sed tantum ad illam facilius faciendum. *h*

a *In cap. 1. de censib. lib. 6 sub fin. gloss magna.*
b *De senten. & re iudic. lib. 6.*
c *In d. ca. vlt. verba definitiua.*
d *In cap. 2. de restit. spolia.*
e *In rubr. de constitutio.*
f *L. in exercendis. C. de fid. instru.*
g *l. in bello. § facta. ff. de capti & post lim. reuer. & in c. iureperitis de offic. deleg.*
h *l. contrahitur. ff. de pignorib.*

S V M M A R I V M.

1 *Specialia nota digna, nisi specialiter notentur, neglecta censentur.*

2 *Matrimonio interesse potest sacerdos habens generalem à parocho licentiam exercendi curam.*

3 *Parochus vices suas committere valet, & à regula non disceditur, nisi expresse caueatur.*

4 *Vicarius parochi contrahendis matrimonijs assistere valet, & hoc etiam si sit datus ab eo, qui ad modicum tempus sine licentia scripta Episcopi recessit.*

5 *Parochi in matrimonio contrahendo assistentia requiritur, ne desit probatio, nec reputatur inter functiones digniores parochi.*

CONSILIVM XIII.

AN sacerdos ex generali licentia sibi impertita à parocho, vt possit exercere omnia, quæ ad curã pertinens, possit interesse matrimonio contrahendo, iuxta decretum Concilij *i* Tridentini.

1 Ad hanc quæstionem respondetur, quod pro parte negante, scilicet quod non sufficiat licentia generalis parochi, facit, quod ea quæ sunt speciali nota digna, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta, *k* & præfata licentia videtur speciali nota & concessione digna.

2 Pro parte autem contraria facit primo, quod regulariter concessio & dispositio generalis generaliter est intelligenda, *l* ergo concessio vicium suarum facta alicui sacerdoti à parocho, comprehendit etiam vicem, & facultatem assistendi matrimonio contrahendo.

Secundo, quod à regula nõ est discedendũ, nisi expressè caueatur discessio, & exceptio, iuxta glossam celebrem *m* cui similis in rub. de reg. iur. *n* & probatur per l. 1. *o* At omnis parochus regulariter omnes vices suas potest committere alteri sacerdoti generaliter, & specialiter, argumento glossæ solemnis & receptæ: *p* quatenus habet iure canonico omnia esse delegabilia: ergo parochus generaliter & specialiter potest committere præfatam licentiam assistendi.

Tertio, quod sacerdos, cui committuntur generaliter exercenda in aliqua parochia, potest administrare omnia sacramenta, immo & dare licentiã alteri sacerdoti ad administrandum illa omnibus parochianis, iuxta glossam notabilem *q* quatenus habet præfatum sacerdotem posse ministrare sacramentũ Eucharist. & extremæ vnctionis: ergo à fortiori potest præfatam assistentiam facere, argumento auth. *multo magis.* *r* cùm administratio sacramentorum longè maior sit, quam assistentia præfata.

4 Quarto, quod consuetudo est optima legũ interpres, *s* & receptum videtur, quod omnes vicarij substituti à parochis nondum factis presbyteris iux. ca. *licet canon.* *t* vel aliam absentiam iuxta *v* Concilium Tridentinum, *x* etiam quando parochi absunt ad paruũ tempus sine licentia scripta Epis. vt durante illa absentia assistant matrimonijs contrahendis, etiam non mandetur specialiter illa assistentia. ergo ita seruandum videtur.

5 Quinto, quod ratio, quare illa assistentia iubetur committi alteri sacerdoti, non est quod illa sit maior & dignior functio parochi: quandoquidem aliæ functiones sacramentales sunt longè maiores; sed vt non desit probatio matrimoniorum, ne clandestinè matrimonia contrahantur: & cõsequenter nõ obstat argumentum pro contraria parte formatum, scilicet quod speciali nota digna videntur neglecta, nisi specialis de illis fiat mentio.

i *Sess. 24. ca. 1. de reforma. matrim.*
k *l. apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniur.*
l *Cap. si Romanorum. 29 dis. l. de pretio. ff. de pub. in rem actio.*
m *Lemnis definitio. ff. de reg. iur.*
n *Lib. 6.*
o *ff. eod.*
p *In ca. peruenit. 93. dist.*
q *Clem. 2. de priuil. verb. presbyterij.*
r *C. de sacro. eccles.*
s *Cap. cum dilectus de consuetud.*
t *De elect. lib. 6.*
v *Ca. 1. de ref. form.*
x *Sess. 23.*

S V M M A R I V M.

1 *Cardinales in suis titulis habent iurisdictionem quasi episcopalem; vnde & dant licentiam, vt in eis corã non parocho sacerdote à suis subditis matrimonium contrahatur.*

1 *Matrimonij contrahendi coram alieno parocho licentiam dare potest ille, qui est ordinarius illius parochi, coram quo & in cuius parochia debent contrahere: at si matrimonium sit contrahendum in aliena parochia vel diœcesi, nec licentia, immo nec præsentia parochi, vel ordinarij ipsorum contrahere volentium sufficit, nu. 3. & 4. quandoquidem præsentia auctoritatiua ordinarij, parochive, vel alterius sacerdotis ab ipsis licentiati, quæ à sacro requiritur Concilio: in alieno territorio, in quo sunt priuata persona, præstari non potest. num. 4. & 5.*

2 *Licentiam pœnitentiæ sacramentum, ordinesque etiam extra diœcesim ab alieno accipiendi, sicut & alios contractus faciendi dat proprius ordinarius; quia in his sola sufficit licentia nu. 6. secus quo ad contrahendum matrimonium, in quo sola licentia non sufficit, sed auctoritatiua requiritur præsentia. num. 4.*

3 *Voluntaria iurisdictione vtimur extra territorium, modo in ea exercenda non requiratur præsentia auctoritatiua. num. 6.*

4 *Banna matrimonialia debent fieri in parochia, non ipsorum contrahentium, sed in qua contrahitur matrimonium.*

6 *Extra territorium suum existens ordinarius potest licentiam dare alicui sacerdoti, vt intersit matrimonio per subditos ipsius licentiantis contrahendo, modo illud contrahatur in territorio eiusdem licentiantis.*

CONSILIVM XIV.

QVIDAM volentes cõtrahere matrimonium inter se, & timentes impedimentum sibi factum iri in ciuitate, cuius erant incolæ, abierunt in aliam ciuitatem longè ab illa sitam, in qua post aliquot dies de licentia ordinarij prædictæ ciuitatis, cuius erant incolæ, contraxerunt matrimonium in facie Ecclesiæ. Quæritur, an valeat matrimonium.

Respondeo primo, quod decisio huius quęstionis pendet à declaratione illius particulæ, quæ habetur in Concilio Tridentino *a* *Qui aliter quàm præsente parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licentia, &c.* de quo ordinario intelligatur.

1 Secundo dico, quod sufficit licentia illius ordinarij, cui subijcitur parochus cius præsentia sufficeret ad contrahendum in parochia huiusmodi parochi; ita quod sufficeret licentia Episcopi, vel vicarij eius generalis, vel alius prælati, qui habet iurisdictionẽ quasi episcopalem, qua esset superior parocho, cuius parochianus est, qui vel quæ vult contrahere, qualem habent Illustrissimi Cardinales in suis titulis, *b* argumento glossæ singularis, *c* quatenus habet, tenendum esse, saltem post factum, Episcopum, vel vicarium generalem posse dare religioso licentiam administrandi sacramentum Eucharistiæ, vel extremæ vnctionis parochianis parochorum Episcopo subiectorum: & quod etiam ante factum id sit tenendum affirmat communis, & probat efficaciter Bonifacius. *d*

2 Maior tamen est difficultas; an licentia ordinarij proprij sufficiat ad contrahendum matrimonium extra diœcesim & territorium suum. Nam pro parte affirmante facit primò, quòd sacerdos de licentia parochi potest audire confessionem illius parochiani extra parochiam (vt ita dixerim) licentiati secundum omnes, *e* & etiam Episcopus extraneus potest ordinare subditum alterius Episcopi de licentia eius extra ipsius episcopatum, secundum omnes. *f*

Secundo, quod mulier, vel minor, qui iure prohibentur communi vel particulari cõtrahere aliquibus casibus sine licentia suorũ iudicum, possunt contrahere cum illa, extra

a *Cap. 1. de ref. form. matri. sess. 24.*
b *Cap. 1. de quib. de maior. cũ ibi not.*
c *Clement. 1. ver. presbyteri. de priuileg.*
d *Ibidem nu. 32.*
e *Cap. omnis. de pœnit. & remiss. & ca. placuit. de pœnit. dist. 6.*
f *Ca. cũ nullus. de tempo. ord. lib 6 & ap. cum quis §. 1. de sepult.*

extra eorum territorio, si nihil aliud obstat secundum omnes. ergo.

3 Tertio, quod potest quis sua voluntaria iurisdictione vti extra suũ territoriũ, vt habet glossa, *a* & iuncto textu. *b*

a l. 2. ff. de offic. procons. *b In capi. nouit. de officio legat. ergo.*

Quarto, quia alioquin sequeretur, quod si duo Romani diuersarũ parochiarũ vellent contrahere in aliqua domo alicuius Illustrissimi sit in tertia parochia, non possent contrahere in ea, etiã ambobus parochis præsentibus; & quod ad hoc esset necessaria licentia Papæ, vel eius vicarij.

Quibus tamen non obstantibus pars negatiua videtur vera. Primo, quod præsentia ipsiusmet ordinarij proprij, licet esset sacerdos, non videtur sufficere extra suam diœcesim, nec præsentia parochi extra suam parochiam: quia id videntur significare verba illa prædicta ipsius Concilij; *de ipsius parochi, seu ordinarij licentia*: videntur enim significare, quod præsentia parochi, vel sacerdotis ipsius licentiati debet interuenire in sua parochia, & quod non sufficit vt interueniat in aliena. & idem eadem ratione videtur de præsentia ordinarij, vel licentiati ab eo, quod non sufficiat, vt interueniat extra territorium, vel diœcesim suam, sed quod interueniat illam.

4 Tum quia parochus extra suam parochiam, & ordinarius extra suam diœcesim vt est censentur priuatæ personæ, saltem quo ad exequendũ suam potestatem ibi, l. 3. adiuncta gl. *c* & gl. *d* adiuncto tex. l. Tum quia banna, seu proclamata facienda tribus diebus festis cõtinuis, videntur esse facienda in parochia, in qua est contrahendũ, iuxta ca. fin. *e* & notata ibi per Innocentium, & latius per Panormitanũ receptum, & Præpositum. *e* Tum quia alioqui Episcopus, vicarius generalis eius, & parochus possent ire ad ciuitatem per centũ milliaria distantẽ ad exhibendam suam præsentiam matrimonio contrahendo per sibi subditum, & etiam possent ibi licentiare aliquem sacerdotem, qui eiusmodi præsentiam præstaret. quod videtur contra mentem Concilij, & ita non dicendum. *f*

c ff. de offic. præsid. *d Sub fin.* *e Ca. 1. de rap.* *f De clandest. desponsa.* *g Eod. nu. 7.*

5 Tum quia ratio quare Concilium desiderauit præsentiam parochi, vel sacerdotis ab eo, vel ab ordinario licentiati, in contrahendo matrimonium, fuit, vt cum maiori auctoritate illud contraheretur: quæ auctoritas cessat, cum eiusmodi præsentia exhibetur extra parochiam, vel territorium; quia, vt dictum est, ibi censentur esse priuatæ personæ: & sensus genuinus prædictæ clausulæ videtur esse, quod parochus, vel sacerdos alius de licentia eius, debet esse præsens matrimonio contrahendo, & quod illud contrahatur in sua parochia, vel quod sacerdos licentiatus ab ordinario sit præsens matrimonio contrahendo, & quod illud contrahatur in sua diœcesi, vel territorio.

h Arg. l. in conditionib. ff. de cond & demon. ca. fi. de prob.

6 Ad opposita responderi potest: Ad primũ negando, quod sit eadẽ ratio de confessione & ordine ac matrimonio: Nam id de confessione & ordine verum est, sed nõ est eadem ratio de volente contrahere matrimoniũ de licentia parochi: quia in assumptis sufficit consensus facientis facultatẽ confitendi, vel ordinãdi sine præstatione præsentiæ, vel auctoritatis: in contrahendo autem matrimoniũ non solùm requiritur cõsensus parochi, vel ordinarij, sed etiam præsentia auctorizans per potestatem, quam habet in subditum in eo loco; in quo cõtrahitur matrimonium.

Ad secundum respondetur, quod etiam in assumpto eius sufficit decretum siue licentia iudicis sine præsentia illius auctoratrice; quod in matrimonio non sufficit.

Ad tertium aut concedo posse vti quem iurisdictione voluntaria extra suum territorium, & consequenter posse parochum & ordinariũ extra parochiam & diœcesim existentes præstare licentiam alij sacerdoti ad auctorizandum matrimonium sua præsentia in parochia vel diœcesi licentiati: sed negando, quod executio illius auctorizationis posset fieri extra parochiam vel territorium eius, per prædicta, quæ subtiliter sentit glossa. *g*

i Dicta l. præses. ff. de off. præs.

Ad quartum respondeo, concedendo cõsequentiam, & sequelam; sed negando, quod ea sit nimis dura: præsertim quia, si illa concederetur, consequeretur illud absurdum, quod illatum est in quarto argumento pro nostra parte facto, nempe quod vnus Romanus de licentia parochi sancti Laurentij posset contrahere matrimonium ab hinc mille milliaria præsente sacerdote sibi nominato, & quod passim parochi aliarum parochiarum possent præstare præsentiam necessariam matrimonijs cõtrahendis in alienis parochijs. Salua, &c.

Vide tamen suprà consil. 9. & 10. ex quibus videtur posse concludi contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium clandestinum contrahentes ante Conc. peccabant, sed censuram aut pœnam non incurrebant.*
2 *Absoluti ab omnibus virtute cruciatæ, etiam ab oblitis reseruatis, & censuris eisdem annexis absoluti censentur, cum de omnibus & ipsi contritionem habuerint.*
3 *Sponsalia per copulam ante Conc. fiebant matrimonium.*
4 *Matrimonium qui clandestinè ante Concil. contraxerunt, possunt nunc secretè coram parocho & duobus testibus denuo contrahere.*

CONSILIVM. XV.

Dvo ante Concilium Tridentinum dixerunt ad se mutuo verba apta quidem ad cõtrahendum sponsalia de futuro, sed nesciunt an fuissent sufficientia ad cõstituendum matrimonium de præsenti, & conuixerunt sic in hunc diem, & habuerunt & habent liberos. Quæritur, quid facere debeant?

1 Respondeo primo, quòd videntur peccasse contrahendo matrimonium clandestinè contra cap. *cum inhibitio. a* & quod peccatum hoc per solam contritionem & confessionem potuit deleri, & videtur iam esse deletum per confessiones tot annorum præteritas.

a De cládest. desponsa.

2 Secundo, quod nõ videntur indigere absolutione vlla censurarum: quia iure communi nulla censura incurritur ob matrimonium clandestinum: & si qua excommunicatio inuenitur in diœcesi sua cõtra sic clandestinè cõtrahentes, illa potuit tolli ab Episcopo, & per bullam cruciatæ, quam consulentes videntur accepisse, & post eam acceptam confessi fuisse, & absoluti à cõfessarijs: & quamuis fortè ipsi non fuissent confessi illud peccatũ, quia tamen habuerunt contritionẽ omnium cõmuniter ab omnibus censuris, quatenus possunt, iuxta ea quæ nos consuluimus in Man. confess. *b* manserũt absoluti ab eo tempore, quo post acceptã bullam cõfessi fuerunt, per quamdam singularem cõclusionem, quã nos ponimus in prædicto Manuali, *c* etiam si non soluerint pœnam per constitutionem synodalem impositam: quia solutio eiusmodi nõ est necessaria in foro conscientiæ, iuxta gloss. sing. *d*

b Cap. 26. nu. 10. *c Cap. 26. num. 13.* *d In cle. 2. §. 1. de hæreti. verbo officij.*

3 Tertio respondeo, quod non indigent vlla ratificatione matrimonij: quia licet verba prædicta non fuerint sufficientia ad efficiendum matrimoniũ de præsenti, fuerunt tamen sufficientia saltem ad contrahenda sponsalia de futuro; & quia sequuta fuit copula, transierunt per illam in matrimonium, iuxta c. *is qui. e* cui erat locus ante Concilium Tridentinũ, ante quod hæc fuisse facta præsupponitur in casus propositione.

e De sponsal.

4 Quarto possent ad maiorem securitatem, licet non sit necessarium, nouè, si & quatenus opus est cõtrahere matrimoniũ coram suo parocho, adhibitis duobus testibus secretò: quia in hoc casu nõ sunt necessariæ denũciationes, & alia, quæ requirit Concilium Tridentinum argumento eorum, quæ nos diximus in Manu. confess. *f*

f Cap. 22. nu. 70.

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS IN DESPONSATIONE, VEL ALIIS contractibus.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium post Conc. Trid. per verba de præsenti sub licita conditione coram parocho & testibus cõtractum, si antequã mutetur voluntas, purificatur conditio, perinde est, ac si tunc purè contractum fuisset, adeo vt non posit postmodũ cum altera contrahi. nu. 6. nec est opus vt amplius contrahatur, secundum magis cõmunem, nu. 7. vnde nec erit necesse, vt denuo coram parocho fiat. nu. 5. conditione autem pendente, minorem habet vim, quàm sponsalia de futuro purè contracta: cùm ex hoc, sicut nec ex sponsalibus de futuro sub conditione contractu, nequaquam oriatur publicæ honestatis impedimentum. num. 4. & 10. & si internus consensus*

consensus reuocaretur, prædictum in matrimonium euanesceret. num. 4. idem, si interim cum altera contraheret, & secundum teneret. num. 4.

2 *Consensus de præsenti ad essentiam matrimonij necessarius debet esse liber, liber inquam à metu & coactione, pendens autem ab alterius voluntate, modo sit spontaneus, similis est illi, qui à quacumq; alia pendet conditione. num. 8.*

3 *Matrimonium confert gratiam ex opere operato, vt cætera sacramenta.*

4 *Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum oritur quidem statim ex sponsalibus de futuro purè contractis, sed non, si sint contracta etiam per verba de præsenti sub conditione, nascitur autem ea purificata. num. 10.*

6 *Conditionalis dispositio, purificata conditione, perinde ab eo tempore censetur perfecta, ac si à principio purè fuisset cõtracta.*

9 *Matrimonium inter absentes per procuratorem, etiam post Concilium contrahi posse videtur, secus per nuncium seu per epistolam.*

CONSILIVM I.

AN qui contraxerunt matrimoniũ coram parocho & testibus per verba de præsenti sub conditione licita, teneantur post purificatam ipsam conditionẽ denuo coram parocho iuxta præceptum Concilij contrahere.

1 Pro parte affirmante facit primo cap. *super eo. a* quatenus habet, eum qui contraxit matrimonium per verba de præsenti cum cõditione, si patri eius placuerit, superueniente eius beneplacito, cogendum esse ad contrahendum matrimonium: per quod videtur præsupponere nõ fuisse prius contractum.

a *De condit. apposit.*

2 Secundo, quod ad substantiam & essentiam matrimonij non sufficit cõsensus de præsenti, nisi fuerit liber: quia requiritur ad id liber cõsensus, iuxta glossam singularem, *b* quæ suam conclusionem probat per per ca. *cum locum. c* & alia: & consensus pendens ab alterius voluntate non est liber, vt habet dictum ca. *super eo.* nec eadem ratione pendens ab alicuius alius conditionis implemento.

b *In ca. notificasti. 33. q. 5.*
c *De sponsal.*

3 Tertio, quod matrimonium est sacramentum, quod ex opere operato confert gratiam, secundũ communem & veram opinionem, quam pro infallibili articulo fidei tenendam esse ait Concilium Tridentinum, *d* & in can. 1. declarauit: & videtur absurdum dicere, quod conditione impleta, ignorante fortè vel dormiente vtraq; parte, vel altera, conferatur eis gratia ex opere operato, cum coniugandi debeant se parare ad gratiam illam suscipiendam, in quod præfatum Concilium expressim hortatur. *e*

d *In sess. 24. de reformat. matrimon. ca. 1.*
e *In dict. ca. 1.*

4 Quarto, quod matrimonium per verba de præsenti sub conditione contractum, effectu, est sponsalia de futuro: cum secundũ omnes valeat matrimoniũ cuiuslibet partis, si pendente cõditione contrahat cum alio, vel alia: & quod pendente cõditione nõ producit impedimentũ iustitiæ publicæ honestatis plusquam sponsalia conditionalia, iuxta ca. 1. *f* & quod si alter eorũ ante ad impletam conditionem mutaret voluntatem, non esset matrimonium coram Deo, etiam, si parte alia ignorante illa mutatio fieret. *g*

f *§. fi. de Sponsal. lib. 6.*
g *Arg. cap. fi. de procurat. lib. 6.*

Quinto, quod hanc partem videntur tenere Theologi, quos refert. Couarruuias. *h*

h *In epito. 4. 2. par. capi. 3.*

5 Pro parte autem contraria negante facit primo præfatum ca. *super eo.* quatenus in casu illius interrogatus fuit Papa, an ille, qui sub cõditione contraxit matrimoniũ per verba de pręsenti, adueniente illa posset compelli ad consummandum illud; & Papa respondit posse compelli ad contrahendum. quod verbũ videtur intelligendũ de contractus perfectione, siue consummatione, vt responsio congruat interrogationi, sicut congruere debet. *i*

i *Arg. ca qualiter & quando. il. 2 sub fi. de accusa. & l. final. Co. de fideicomm. libert.*

Secundo facit, quod verba, omnia illius cap. quæ pro parte contraria ponderari possunt, solùm probant, quod consensus cõditionaliter pręstitus non perficit matrimonium, durante conditionẽ; quod nemo negat: & à contrario sensu significant, quod consensus cõtinuatus vsq; ad impletam conditionẽ perficit illud. Nam verbam illi significant in directo sensu, cõsensum non esse liberum, pendente conditione: à contrario vero, quod ea impleta fit liber, cum desinat pẽdere, & verba illa, *Nisi patris voluntas interueniat, &c.* significant in directo sensu, non fieri matrimonium antequam conditio impleatur; à contrario verò sensu, quod sic illa impleta. & verba Alexandri citata ibi in directo sensu significant valere matrimoniũ contractum cum altera, pendente conditione, ab eo, qui contraxit matrimonium de præsenti sub illa: & à contrario sensu significant, quod non valeret, si contraheret post impletam illam.

Tertiò, quod regula iuris receptissima est, quod dispositio conditionalis adueniente conditione purificatur, & perinde ab eo tempore censetur perfecta, si à principio purè fuisset contracta, *a* & nullo canone inuenitur exceptum ab illa regula matrimonium: ergo iudicandum est secundum illam, iuxta glossam solemnem. *b*

a *§. omnis. adiuncto § ex conditionali. Inst. de verb. oblig.*
b *L. omnis quod initio. ff. de reg. iur. & in rub. eodem tit. lib. 6.*

Quartò, quod durum videretur dictis cõtrahentibus, si postquam contraxerunt semel iuxta formam Concilij Tridentini præmissis denunciationibus in facie ecclesiæ, vel coram parocho, & testibus, matrimonium per verba de præsenti, iterum deberent cum eadem solemnitate contrahere post adimpletam conditionem: quod etiam esset grande scandalum populo, si illi post impletam conditionem nulla mutatione consensus antea facta, dimissis primis sponsis, validè (quod esset admittendum, si prima opinio esset vera) contraherent cum alijs.

Quinto, quod æquum videtur, vt quemadmodum contrahens matrimonium per procuratorem cogendus est in eo perseuerare, nisi probet se mutasse voluntatem, & reuocasse mandatum; ita etiam contrahentes conditonaliter per verba de præsenti, cogerentur perseuerare in contractu, nisi volens discedere ab eo probaret se mutasse voluntatem, per d. capit. fin. *c*

c *De procur. lib. 6.*

7 Sexto, quod communis opinio Canonistarum est pro hac parte, vt ipsemet Couarruuias testatur, inclinando in opinionem Theologorum: & à communi opinione non est discedẽdum sine textu, vel efficaci ratione, iuxta conclusionem Ioannis Andreæ, *d* communiter receptam per cap. *de libellis. e* & nullus textus nec vlla ratio adduci potest, cui facile non respondeatur.

d *In cap. 1. de const.*
e *20. distinct.*

Septimo, quod hæc opinio fauet sacramẽti auctoritati, fidei datæ conseruationi, obuiat leuitati, aufert materiam delinquendi, & diffidia inimicitiasq; contrahendi.

Ad primum oppositorũ responderi potest, quòd adeo nõ obstat, quod potest in argumentem retorqueri, vt in primo & secũdo argumẽto pro hac parte factis retorquetur.

8 Ad secundum respondetur primò, quod iura probantia cõsensum matrimonij debere esse liberũ intelligenda sunt de libertate à metu & coactione, ita quod sit spontaneus, & nõ meticulosus, vt dixit prædicta glossa singularis, *f* & in casu proposito agitur de consensu conditionali spontaneo: & ita nihil obstat proposito. Secundo, quod etiam intelligendo verbum, *liberum*, ita vt significetur nõ pendens, vel nõ suspensus conditione, nihil obstat: quia concedimus cum cõmuni consensum conditionalem nõ esse quidem liberum in hac significatione, pendente cõditione: consequenter cõcedimus non fieri per illum matrimonium, durante conditione, & suspensione: sed negamus quod non sit liber, adimpleta conditione: nec pars contraria potest dicere contrarium: & ita quamuis consensus conditionalis non sufficiat ad constituendum matrimonium, durante conditione; sufficiet tamen, simul ac impleta fuerit conditio: quia incipit esse liber.

f *Præfati cap. notificasti.*

9 Ad tertium eadem facilitate responderi potest, qua respondebatur ante Concilium Tridentinum ad simile argumentum, quod fiebat ad probandum, quod matrimonium non poterat contrahi per literas, vel literas, vel per nunciũ inter absentes: eadem item facilitate, qua defendi possent matrimonia, quæ quotidie contrahuntur per procuratores in absentia; cùm cõtingere possit, quod altera pars contrahentiũ dormiat, vel nihil cogitet, quando altera pars accipiens literas, vel nunciũ, vel audiens verba procuratoris corã parocho & testibus præstat cõsensum.

10 Ad quartum respondetur, concedendo, quod matrimonium conditionale per verba de præsenti contractum nõ habet maiorem vim durante conditione, quam sponsalia de futuro: immo nec tantã, quantã illa, si sint pura, sed ne-

sed negando, quod non incipiat habere maiorem vim, A quàm sponsalia de futuro, simulac cõditio impletur; quia per illud implementum consensus, qui à principio fuit suspensus, & vsq; ad implementum perdurauit pendens, & non liber, fit in illo instanti liber, & sufficiens ad constituendum matrimonium: sicut etiam sponsalia de futuro nullam vim habent pendente conditione; sed in illo momento, quo illa impleta fuerit, fiunt efficacia, & producunt impedimentum publicæ honestatis, & alios effectus, quos producunt spõsalia de futuro pura. quod cum omnes tam Theologi quàm Canonistæ concedant, non satis intelligo cur non aduertant, quod qui hoc concedit de sponsalibus cõditionalibus, cõsequenter tenetur concedere idem de matrimonijs conditionalibus. B

Ad quintum respondetur, quod si prædictus D. Couarruuias audiuisset me verbo supradicta proponentem, & inducentem, vt me audiuit totum fere quartũ librum Salmanticæ prælegentem, non inclinasset in opinionem Theologorum, quia id non satis perpenderunt, &c.

SVMMARIVM.

1 *Filia post vigesimumquintum annum stuprum committens exhæredari nequit, nec dote priuari.*

2 *Matrimonio collocare qui puellam tenetur, siue sit pater de iure, siue hera vel herus ex promissione, constituitur in mora per lapsum vigesimiquinti anni, vel saltem per lapsum temporis sufficientis arbitrio boni viri. num. 3.*

3 *Indeterminato tempore promittens facere, intelligitur obligatus intra tempus arbitrio boni viri declarandum exequi. & num. 4.*

4 *Nuptiæ primæ nec directè nec indirectè prohiberi possunt virgini fœmina, aut masculo.*

5 *Facta ad augmentum, diminutionem operari non debent.*

5 *Dote promissa ancillæ, si honestè vixerit, non tollitur quin deficiente conditione ei debeatur iustum salarium iuxta tempus seruitij.*

6 *Promissio geminata plurimùm operatur.*

6 *Conditione, sub qua facta est promissio, deficiente, seu defecta, si promittens perseueret aliquid attentando circa negotium ipsum, censetur denuo se obligare.*

CONSILIVM II.

AN MVLIER, quæ promisit ancillæ centum pro dote, si ei honestè seruiret, teneatur dare illa, si post nouem annos seruitij, & vigintiquinque ætatis ipsius ancillæ permiserit se illicitè deflorari?

1 Pro vtraq; parte quęstionis multa possent adduci, quibus vtraque coloraretur: sed nobis vero propior videtur pars affirmatiua, scilicet quod pręfata D. cõsulens videtur obligata ad soluendum ei centum promissa, vel saltem salarium honestum, & consuetum solui ancillis eius qualitatis, cuius erat, & est præfata. Primo, quòd filia non potest exhæredari, nec dote sua priuari à parentibus, E propterea quod peccet in corpus suum, & stuprum admiserit post vigintiquinque annos, eo quòd fuerint in mora tradendi eam marito, per Auth. *si si post.* a & constat magis peccare filiam committendo stuprum manentem in custodia & domo parentum, quàm peccet ancilla manens in custodia & domo hærę suæ: ergo minus poterit illa pro minori peccato dote sibi promissa priuari.

a *Co. de inoff. testam.*

2 Secundo, quod sicut parentibus definitur à iure tempus vigintiquinq; annorũ ad incurrendũ moram collocandi filiam in matrimonium, eadem vel maiori ratione videtur constitutum idem tempus ei, qui sua promissione tenetur ad locandum aliquã in matrimonium: ergo pręF dicta hera tenebatur eam locare, antequam attingeret vigintisex annos, & ita ob moram perdidit facultatem negandi dotem promissa.

3 Tertio, quod ea, quæ debent fieri in tempore interminato, facienda sunt intra tempus, quod leges vel bonus vir determinauerunt, b ergo præfata hera promittendo centum pro dote siue vlla præfixione temporis tacita, vel expressa, videtur promisisse dare illa centum pro dote intra tempus, quod iudex vel bon⁹ vir arbitraretur. At bonus vir iure arbitrati posse videtur tempus nouem annorum esse sufficiens tempus, immo sufficiente maius ad

b *l. 1. ff. de iur. delib. cap. de causis. de offi. deleg.*

tradendam illam dotem, & constituendam in mora præfatam heram: & consequenter præfatam ancillam non peccasse post illam moram quę debet nocere potius herę, quàm ancillæ, iuxta reg. *mora sua cuilibet est nociua.* a sicut & parentibus nocet mora dotandi filiam quo ad hoc, vt dictum est in primo arg.

a *De reg. iur. lib. 6. & l. vinum. ff. de reb. cred.*

4 Quarto, quod virgini, siue sit vir, siue mulier, non possunt directè, siue indirectè, prohiberi nuptiæ primæ, vt habetur toto tit. b Ergo per conuentionẽ præfatam de dando centum, si seruierit honestè, non debet intelligi, quòd debeat seruire honestè tota vita sua, sed vsq; ad certum tempus, quod prudenti viro videbitur iustum: seruitium nouem annorũ videtur iustum Romæ, vbi communiter accipiuntur ancillæ ab hæris cum promissione dandi eis id, quod conuenit ad collocandas post seruitiũ trium vel quinque annorum.

b *De indict. vindsuit.*

5 Quinto, quod pręfata hera tenebitur ei soluere salariũ honestum cuiuslibet anni, in quo seruiuit, etiã si non teneatur ad omnia centum soluenda: quoniam promissio illa dandi centũ pro dote fuit facta ad augendũ salarium: & quę fiunt ad augmentum non debent operari diminutionem, c & si præfata hera absolueretur à solutione centum, & non condemnaretur ad soluenda salaria honesta, promissio illa operaretur diminutionem eius, quod iure naturali & diuino debetur, iuxta illud Euangel. d *Dignus est operarius mercede sua.* cum addãctus à Gratiano ex Dionysio. e Et in cõsequenter necessario tenetur præfata hera soluere centũ promissa, aut omnia salaria pręfatorum nouem annorũ, inter quæ nõ videtur multũ distare, si rixa & impensæ litis coniungantur cum debitis salaris.

c *L. rem. legatam. ff. de adim. leg. & c. si de verb. signif.*
d *Luca 10.*
e *Cap. Ecclesiam. 1. 9. qu. 1.*

6 Sexto, quod ipsa hera repromisit illa centũ in sponsalitijs; & posteaquam sciuit eam fuisse defloratam, procurauit vt sponsalia verterentur in matrimoniũ, ne sibi & ancillæ resultaret incõmodum: quæ geminatio multũ prodesse ancillæ ad vincendum, & nocere dominæ ad hoc, vt vincatur in iudicio, iuxta adnotata post alios per Felinũ, f de geminatione actus: præterquã quod ancilla, vel maritus eius, si fortè probaret, quod domina sciuit, vel olfecit stuprum antequã fieret repromissio, cõdemnaretur in iudicio virtute secũdę repromissionis, & cogeretur soluere promissam dotem, & perdere multas curas, labores, & impensas in lite faciendas, & aliquã honoris sui iacturam.

f *In capit. si quando. de rescrip.*

Per quæ omnia consulendum videtur pręfatæ, D. heræ, vt faciat super hoc aliquam bonam concordiam, qua fiat contenta illa ancilla; vel, si id fieri nequit, det ei eleemosynam, quam ad nubendum promisit.

SVMMARIVM.

1 *Clausula illa bona fide posita in fine instrumenti census (quod si quid in eo contineatur cõtrarium bulla Pij V. habeatur pro non apposito) excusat partes, item & notarium coram Deo: at in foro exteriori tunc demum, si per illam pacta bullæ contraria verè tolluntur. & num. 2.*

CONSILIVM III.

QVÆRITVR, an instrumentum constitutionis census, in quo multa pacta & clausulæ ponuntur cõtra bullam Pij V. iustificetur per clausulam generalem, quę in fine eiusdem instrumenti apponitur, scilicet, *Non intendentes partes contraire Bullæ Pij V. & si quid contra illius dispositionem appositum est volunt pro non apposito haberi, & ad illius formam reduci*; *an etiam excusetur notarius, & partes quod ad vtrumque forum.*

1 Respondeo, quod (vt rectè proponens illam insinuat) non potest excusari notarius à peccato, ponendo clausulas contrarias pręfatæ bullæ Pij V. propter pręfatam clausulam generalẽ, quam in fine ponit nisi iusta ignorantia eum excusaret: quæ ignorãtia iusta posset euenire duplici de causa. Altera, quòd inter doctos dubitatur, an prædicta clausula sit cõtraria alicui parti bullæ pręfatæ: ignorantia enim illa, quæ nascitur ex socordia, vel negligentia interrogandi doctos, nõ videtur probabilis. Altera est eo, quod dubitant, an in terra, in qua cõficiunt instrumentũ, obliget pręfata bulla quo ad illud, cõtra quod clausula illa adijcitur: vt enim nos, g profundè diximus, non omnes particulæ præfatę bullæ videntur in omnibus terris extra statum Apostolicum necessario seruandæ.

g *In clement. de vsur. super præfata bulla num. 105.*

2 Secundo

2 Secundo respondetur, quod si ambæ partes bona fide absq; fraude sua & notarij conuenirent, vt clausula præfata generalis apponeretur, esset tantæ virtutis, vt deleret clausulas contrarias, & excusaret notarium ab infamia, & suspicione mala fouendi vsuras, vel aliam iniquitatem. Item putarem eum excusatū in foro conscientiæ, quamuis fortè in foro exteriori reprehendi posset ob ignorantiam supinam, socordiam, vel fraudem, quā præfatæ bullæ sanctissimæ facere voluisse crederentur. Partes autem in hoc bona fide conuenientes à peccato excusarentur, & permitteretur eis in vtroq; foro, vt curarent effici aliud instrumentum, si opus esset, absq; vllius partis damno.

QVI CLERICI, VEL VOVENTES MATRIMONIVM CONTRAHERE POSSVNT.

SVMMARIVM.

1 Votum religionis non tollitur per sponsalia, etiam cum copula postea subsequuta.

1 Matrimonium per verba de præsenti non tollit votum religionis præcedens, si statim vult illud adimplere.

1 Religionis, & castitatis voto astrictus, si postea habeat copulam carnalem cum puella, cum promissione illam in vxorem ducendi, tenetur votum implere. & num. 2.

2 Votum religionis non tollit, sed differt restituendi obligatio, siue ante, siue post votum nata sit.

CONSILIVM I.

QVæsitum est, an qui post votū emissum de intranda religione, & seruanda castitate, promisit puellæ ducere eam in vxorem, vt consentiret in copulam carnalem, quod illico fecit, & manet ob id infamata, teneatur potius votum implere quàm eam ducere, vel contra potius eam ducere quàm votum implere.

1 Respondeo, quòd pro implemento voti facit, quod prius fuit obligatus Deo, quam puellæ; & consequenter prius debet ei solui, per ca. *qui prior.* cum suis similibus. *a*

Secundo, quod sponsalia de futuro nulla ratione tollunt votū de intranda religione, argumento c. *commissum.* *b* quatenus probat, quod etiam matrimonium per verba de præsenti contractum non tollit votum, si vouens vult illud statim adimplere.

Tertio, quod est casus formalis in ca. *rursus.* *c* quatenus habet eum, qui vouit castitatē, peccare promittēdo alicui contrahere matrimoniū, & magis si iurauit promissionē; & quod non obstante iuramento tenetur adimplere votū castitatis, quamuis matrimonium per verba de præsenti contractum præferatur voto castitatis, vt ibidem habet.

2 Quarto, quod nō obstat, quod puella fuerit infamata, & quod ipse obligatur ad restituendū ei damnum, quod intulit, per ea quæ habentur in ca. I. *d* Tum quia illa obligatio tolli potest per restitutionem damni illati, dando ei tantùm, quanto eget, vt æquè bene collocetur, non obstante hac infamia, ac collocata fuisset, si non fuisset infamata. Non obstat etiam dicere, quod transiturus ad religionem debet prius soluere sua debita, arg. ca. I. *e* & aliorum, quibus id contra Paludanum & Siluestrum probamus in com. I. de reg. *f* quia obligatio voti præcedit obligationem restituendi.

Sed quia contra hoc facit, quod ex eo sequeretur, eum, qui fecit votum de intranda religione, nō teneri prius ad soluendum debita contracta post votum, quod videtur reprobari per allegata: *g* ideo melius responderi potest, quod illa obligatio restituendi poterit differre ingressum religionis, donec fiat, sed non tollit votum, neque obligat ad remanendum.

a De reg. iur. lib. 6.
b De sponsal.
c Qui cle. vel vou.
d Et cap. de adult.
e De obligatis ad ratio.
f Super cap. cui portio. 12 qu. 1. num. 8.
g In dictio num. 8.

SVMMARIVM.

1 Peccati venia non datur nisi correcto, & male percepta restituenti. num. 2.

2 Fingens beneficiarius se habere illum ordinem, sine quo fructus seu distributione non lucraretur, restituere tenetur ijs, quibus accreuissent.

3 Intentio nedum ordinantis, sed etiam ordinem suscipientis saltem virtualis conferendi & suscipiendi sacramentum ordinis est necessaria; alioqui non imprimitur character, potestque in conscientia sine dispensatione coram Deo vxorem ducere, num. 5. & cum eadem manere, num. 9. licet secus quo ad Ecclesiam, qua adhæret apparentibus, & non occultis. num. 4.

6 Dispensatione fori exterioris non eget, qui cùm coram Deo verè impeditus non esset, creditur, etsi falsò, dispensatus.

7 Probat dispensationem obtentam semplenè fama, adiuncta probatione deceptionis bonorum, ac tolerātia ordinarij; quæ probatio perfici posset per iuramentum suppletiuum.

8 Interrogatus super aliquo impedimento fori exterioris, quod verè coram Deo non patiatur, vt se purget, potest allegare se dispensatum, dispensationemq; amissam, petereq; sibi deferri iuramentum, & iurare exterius simpliciter, addita tamen intrinsecus cautela, qua euitetur mendacium.

9 Legitima proles est nata ex muliere, quæ bona fide nupsit subdiacono, quem talem probabiliter ignorabat, vel quem probabiliter credebat sufficienter dispensatum.

CONSILIVM II.

N. PROVISVS de præbenda in quadam collegiata, iubente patre, vt posset lucrifacere fructus, ad subleuandam domū necessarijs, ficto animo accepit sacrum subdiaconatus ordinem: post octo annos, dimisso beneficio, fingens secum dispensatum, duxit vxorem, & prolem suscepit plurimam, & militiæ sæculari se dedit. Quæritur, quo medio præfatus N. possit exire à peccatis, quibus (vt multis videtur) est vinctus, ita vt coram Deo & hominibus iudicetur absolutus, & regno Dei dignus, quam minima honoris iactura facta.

1 Ad quæstionem propositam respondeo, petita prius ope diuina, primo quidem quod D. consulens ad recuperandam & conseruandā postea gratiam Dei, quam perdidit, debet primū indolere plurimū de peccato illo grandi fictionis adeo magno tempore cōtinuato cum mala fide; quia peccati venia non datur nisi correcto & pœnitenti. *a*

2 Secundo, quod debet restituere fructus omnes, quos percepit inseruiendo canonicatui & præbendæ sine vero subdiaconatus ordine, quem nec suscepit, nec voluit suscipere, sed tantum finxit decipiendo proximos, ad quos pertinuissent illi, & quibus fuissent quæsiti si non malè percepisset eos ipse: quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. *b*

3 Tertio, quod debet credere se non esse subdiaconum, nec vmquam fuisse coram Deo, & in foro conscientiæ; quia noluit assumere illum, nec habuit vllam intentionē assumendi; & ordinatus ab Episcopo, vel baptizatus ab alio sine animo & intētione actuali, vel virtuali recipiendi ordinem, vel aliud sacramentum, non recipit illud coram Deo, & quo ad forū interius, sed est falsarius, fictor, peccato mortali se maculans, vt est in ca. *maiores.* *c* & tradit S. Thomas ab omnibus receptus, *d* sicut & intentio ministri ordinantis requiritur secundum eumdem, *e* vt ibi pulchrè tradit Caietanus.

4 Quamuis etiam credere debeat, quod quo ad forum exterius sit censendus ordinatus, & cogi possit ad vtendū ordine, puniri, nisi eo vtatur, quando Ecclesia id facere iubet, nihil curādo de defectu intentionis recipiendi ordinem, & de mala fictione ordinati: quia de nō apparentibus idem iudicium est, quod de non existentibus, in foro exteriori. *f*

5 Quarto, quod ex præmissis infertur non fuisse vmquā, neq; esse necessariam dispensationem Papæ D. consulenti ad contrahendū matrimonium, non obstante subdiaconatu quo ad forum Dei & interius; quia quo ad illud non est subdiaconus: & quod non est non potest tolli, & dissolui, *g* quia priuatio præsupponit habitum. *h*

6 Quinto, quod etiam probabiliter dici potest non esse in proposito casu necessariam dispensationē quo ad forum exterius. Tum quia probabiliter credi potest neminem vmquam facturū esse illis controuersiam super hoc: eo quod in facto præsupponitur vxorem D. consulentis, & cognatos vtriusque, & etiam alios extraneos credere dispensationem interuenisse; & quod ipsi sunt licitè coniuncti, non obstante illa; & quod in neutro foro est hactenus accusatum prædictum matrimoniū tamdiu continuatum, quod iam sunt multi liberi suscepti; & ita minus videtur accusatum iri in futurum.

a Ca. legatur 24. q. 2 & c. venia. de reg. iur. lib. 6.
b Ca. si res aliena. 14. qu. 6. & cap. peccatum. de reg. iuris lib. 6.
c § item quæritur. de baptismo.
d 3. par. q. 68. art. 7.
e In eadem 3. par. qu. 64. art. 8.
f L. duo sunt Titij ff. de testament. tutel & cap. si sacerdos ad iunct. glos. verb. remouere de offic. ordin.
g Cap ad dissoluendum. de desponsa. impuberum.
h l. decem. ff. de verb. obli.

Sexto,

Sexto, quod si accusaretur, responderi posset à D. consulente, & ab vxore, & à filijs, primò quidem negando ordinem talem verè suscepisse, sed solùm finxisse suscipere, vt satisfaceret precibus, & minis matris, & vt non negarentur ei alimenta, & vt lucrifaceret illa ex seruitio facto Ecclesiæ ad sustentandam decenter suam nobilitatem: & ad colorandam eiusmodi responsionem, allegare, quod nunquam vsus fuit ille tali ordine nisi semel, & tunc non quia erat ordinatus verè & ad seruiendum Deo, sed ad lucrandos fructus præbendæ ad se alendum: & quod nunquam vllibi est visa nec inuenta dispentio super impedimento talis subdiaconatus, nec inuenietur in vllo regesto Curiæ Romanæ, quia non egebat ea coram Deo: & quod non est verisimile, quod homo nobilis & Catholicissimus fuisset ausus cõtrahere matrimonium in statu subdiaconatus, & alia similia, quæ D. consulens posset congerere, præsertim si haberet aliquos testes, quibus secretò & amicè dixisset, antequam ordinem susciperet, ipsum illum suscepturum, vel suscepisse fictè, & non verè ad satisfaciendum matri & suæ sustentationi: neque vllum Christianum esse adeo malum iudicandũ, quod ecclesiam tam insignem relinqueret, & arma caperet ad exercendum ea perpetuo inseruiendõ fidei Catholicæ Romanæ absque vlla dispensatione super impedimento subdiaconatus, si vero animo suscipiendi ordinem ordinatus fuisset.

7 Sed quia probatio ordinationis publicę poterit multis modis probari, securius videtur, vt respõdeat alio modo, scilicet, quod habuit dispensationem: & ad probandum illam allegare famam præfatam sparsam de dispensatione habita, & quod est prædita cum multis alijs bonis, quæ perdiderunt tam maritus, quàm vxor in tumultibus tot & tam grandibus, quod vix suas vitas seruarunt: & quod præfata fama cum probatione amissionis bonorum, quæ in facto allegatur, seruiret eis prò semiplena probatione: & in supplementum probationis plenæ posset addere præsumendum esse Episcopum, vicarium eius, vel parochum, coram quo contractum fuit matrimoniũ, vidisse dispensationem, de qua erat fama, & offerre iuramentum faciendum licitè eo modo, quo infra dicetur iustè offerri, & fieri posse.

8 Septimo, quod præfatus D. consulens potest iustè offerre iuramentum super prædicta dispensatione habita & perdita, ad finem propositum gerendo in mente & quo ad Deum & interius forum aliud quã sonent verba eius foris quo ad homines & forum exterius, per illa quæ nos latè adduximus in commu. cap. *humanæ aures.* *a* vbi efficaciter probamus, eum qui non tenetur respondere secundũ mentem interrogantis, posse respondere id quod est verum secundũ suam mentem, licet sit falsum secundum mentem interrogantis. interrogatus enim quis, an peccauerit, vel confessus fuerit confessario certum peccatum, quod ipse nullo iure naturali diuino vel humano tenetur ei reuelare, potest respõdere quod non, intelligendo intra se ita vt sit obligatus ei manifestare illud, licet verè id fecerit vel confessus fuerit; per illum modum, quo in Euangelio interrogatus Dominus ab Apostolis quando futurum esset vniuersale iudicium, respondit se nescire, intelligendo intra sese nescire ad indicandum illud eis, quamuis ab æterno illud sciebat; & per alia quæ cum hoc dicto Domini adducimus in d. cap. *humanæ aures.* & D. consulens nullo iure tenetur ad cõfitendũ se obtinuisse & perdidisse veram dispensationem, quia numquam tali indiguit: ita potest iustè affirmare, immo & iurare se habuisse dispensationem ad ducendam vxorem post diaconatum susceptum, intelligendo intra mentem suam per verbum dispensationem facultatem à diuino & humano iure sibi datam ad ducendam illam: & interrogatus an verè perdidit illam cum bonis alijs potest iustè respondere quod sic, intelligendo intra se per perditionem dispensationis facultatem ducendi aliam vxorem præsenti viuente. Quæ omnia sunt seruanda secretissima, & solum reuelanda alicui cõfessario erudito amico & Catholico, si per semetipsum non potest prædicta satis intelligere.

9 Octauo, quod D. consulens per semetipsum, si est eruditus, aut per confessarium eruditum amicum & Catholicum intelligere potest, quod ad redeundũ in viam gratiæ ac salutis æternæ nulla dispensatione indiget super subdiaconatu ad remanendum in matrimonio iam contracto ad forum Dei & interius: immo nec quo ad forum exterius quoad legitimationẽ filiorum suorum eget aliqua dispensatione, si præfata vxor ignorabat ordinationem prædictam, vel probabiliter credebat dispensationẽ sufficientem fuisse impetratam: quia bona fides alterius coniugum credentis matrimonium valere sufficit ad legitimandum illos, iuxta cap. *ex tenore.* cum glossa ab omnibus recepta, *a* nec etiam indiget quo ad alia, si præfata secreta tenuerit, & iuxta ea respõderit. Quæ omnia fiant in gloriam D. N. Iesu Christi, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quibus hic dies sacer est. Salua, &c.

a 22. quæst. 5.

a Qui filij sint legitimi.

DE EO QVI DVXIT IN MATRIMONIVM QVAM POLLVIT PER adulterium.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium solùm non impedit, quin adulter possit adulteram viro suo superstitem ducere, nec sola fides data: at si concurrat fides data de contrahendo cum adulterio dirimit.*

1 *Machinatio in mortem coniugis, si fit ex parte vnius tantùm, non dirimit; secus si ex parte vtriusque: nisi fortè occidissent in alium finem, quàm contrahendi: quia tunc non esset machinatio, nec dirimit matrimonium etiam inter adulteros contractum. num. 2.*

2 *Vxoricidium machinatum ideo Ecclesia statuit esse impedimentum dirimens, vt sic impediret, ne qui cupiunt ducere quas amant, incitentur ad occidendas coniuges.*

2 *Adulterium cum machinatione causat impedimentum dirimens.*

CONSILIVM I.

MARITVS vxorem adulteram, & adulterum oderat, & per insidias occidere parabat: adulter, & vxor hoc scientes absque intentione contrahendi matrimonium illius mortẽ machinati sunt, & secreto occiderunt, postmodum matrimonium cõntraxerunt in facie Ecclesiæ. Quæritur, an teneat.

1 Respondeo, præfatæ quæstionis decisionem pendere ab illa generaliori, an occidens coniugẽ alterius ad alium finem, quàm ad contrahendum matrimonium cum relicto, vel relicta, impediatur contrahere matrimonium cum illo, vel illa. Pro cuius decisione dico primo, quod Panormitanus *b* videtur sibi satisfecisse quo ad omnes casus: resoluendo primo, quod solum adulterium habitum cum aliqua, viuente vxore. *c* Secundo, quod nec fides data per verba de præsenti, vel de futuro, non interueniente adulterio, per c. fi. *d* Tertio, quod neque machinatio mortis vnius volentium contrahere, sed machinatio vtriusque sic, per cap. 1. *e* per quam resolutionem videri potest dicendum quod in casu proposito non valuit matrimonium: qua vtraque pars consensit, & cooperata est mortem mariti, præsertim quod interuenit etiam adulterium viuente marito: & ita concurrunt adulteriũ & mahinatio mortis ab vtraque parte.

2 Secundo, quod prædicta resolutio Panormitani non videtur tangere punctum huius quæstionis: quia illa agit de casu, in quo vtraq; pars procurat, seu mahinatur mortem ad cõtrahendum matrimonium post illam: quæstio verò nostra est de casu, in quo neutra pars procurauit, nec machinata est mortem coniugis ad finem contrahendi matrimonium, sed ad alium. S. Thomas non videtur satis apertè hoc determinare, *f* solùm enim ait, quod adulterium cum machinatione mortis coniugis impedit matrimonium; sed non aperit, an dicatur machinari mortem, eo solo quod occidit, an requiratur quod machinetur, siue procuret mortem ad contrahendum matrimonium. Nos autem in Manual. confess. *g* re satis perpensa dicimus non videri mortis machinationem quo adhunc effectum interuenire, nisi procuretur mors ad effectum contrahendi matrimonium cum relicto, vel relicta. Pro quo facit principaliter cap. 1. *h* quatenus probat non imperiti matrimonium inter duos, eo quod alter occiderit coniugem

b Tam in c. 1. de eo qui duxit in matrimon. quam in cap. 1 de conuersio. infide.

c Cap. significauit. de eo qui duxit in matrimoniũ.

d Eod. tit.

e De conuersio. infidel.

f In libr. 4. sent. d. 35. in ex. litera, & quo lib. 5. art. 5.

g Ca. 22. nu. 46.

h De conuers. infid.

coniugem alterius in bello, vel odio, aut alia causa, quàm contrahendi matrimonium cum eius coniuge. Secundò facit glossa c. *super hoc.* *a* quatenus determinat hoc impedimentum non nasci ex sola occasione, sed ex illa facta ad matrimonium contrahendum cum eius coniuge. Tertiò, quod S. Thomas *b* ait, quòd tunc demũ vxoricidium inducit impedimentum dirimens contractum, quando quis interficit vxorem, vt contrahat matrimonium cum qua est mœchatus. Quartò, quòd Panormitanus etsi non omnino apertè, tacitè tamen *c* sentit quòd requiratur propositum cõtrahendi cum coniuge relicto, vel relicta. Siluester etiam hoc ipsum videtur tenere. *d* Deniq; quod ratio & fundamentum inductionis huius impedimenti fuit, ne coniuges suos vel coniuges suas occiderent ad cõtrahendũ matrimonium cum alijs, quos, vel quas amant; quæ ratio funditùs cessat, cùm alia de causa eos, vel eas occidũt: & causa finali cessante cessat lex, *e* & in casu proposito prædicti oratores non occiderunt maritum alterius ad finem contrahendi inter se matrimonium, sed lõgè alium. Salua, &c.

a De eo qui duxit in mat.
b In 4. dist. 37 q. 2. art. 2.
c Vbi supr. & in d. c. super hoc.
d In verb. matrimonium. 8 quæst. 8.
e L. fin. ff de hæred. instit.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium, cum fide sub cõditione etiam impossibili, vel nulliter data causat impedimentum dirimens.*

2 *Conditio impossibilis, modò nõ sit contra essentiam matrimonij, vitiatur, & non vitiat.*

CONSILIVM II.

QVIDAM, qui rem habuit cum coniugata, cum illa peteret vt ipsam vellet ducere, dicens posse fieri, q̃a vir absens fuisset per septem annos, respondit se id facturum, si illa probaret posse fieri, vt dicebat: nec aliud factũ est, nisi quod perseuerabãt in adulterio. Postea viro mortuo duxit illam. Dubitatur, an sit matrimonium validũ: quia non promisit formaliter, sicut doctores requirunt, quod duceret illam post mortem viri; sed quod duceret, si ostenderetur quod posset eo viuente. Quod autem sit inualidum, videtur, quia promissio adulteri de ducenda adultera: & quidem doctores & textus simpliciter dicunt talem promissionem esse impedimentum dirimens.

1 Respondeo verò propius videri, ortum fuisse hoc casu impedimentum impediens & dirimens matrimonium, de quo in rubr. de eo qui duxit in matrimonium, &c. Tum quia interuenit promissio conditionalis ducendi adulteram, si probaret id fieri posse propter absentiam tam longam mariti: & licèt promissio conditionalis non habeat effectum obligandi promittentem ante conditionem impletam, habet tamen effectum ad hoc, vt verè dici possit esse datam fidem, quę datio cum adulterio sufficit, *f* &c. Tum quia non requiritur valor promissionis ad hoc, vt ex illa, & ex adulterio oriatur impedimentum, cùm palàm sit omnem promissionem etiam puram de contrahendo cum adultera post mortem eius mariti nihil valere.

f Cap. fin. & per totum tit. de eo qui.

2 Tum quia nihil prodest dicere, ꝙ dicta promissio fuit facta sub cõditione impossibili. Tum quia vt dictũ est supra, nõ requiritur promissio valida. Tum ꝙ in matrimonialibus cõditio impossibilis reijcitur, & nõ vitiat, sed vitiatur, *g* modò nõ sit contra substantiã matrimonij, qualis hæc non est, vt per ibidem notata probatur. Salua, &c.

g Cap. fin. de cond. app.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, qui viuente prima publicè, sed nulliter cũ secunda impedimenti occulti ignara contraxit, tenetur vel eam dotare, vel iterum cum eadem legitimè cõtrahere, nu. 2. quod occultè inter se contrahere validè possunt, nu. 3. expedit tamen vt adhibeantur parochus, testes, & notarius. nu. 4. Quod si hæc secunda vxor, sciens primam adhuc viuere, passa fuisset se à dicto viro cognosci carnaliter, dispensatione opus esset.*

4 *Matrimonium publicè, sed ob occultum defectum nulliter cõtractum, quando denuo secretè validè contrahitur, expedit quandoq; adhibere notarium.*

CONSILIVM III.

A. VIVENTE priore vxore, motus rumore mortis eius, quæ degebat longè absens ab eo, contraxit cũ B. absolutusq; fuit ab illo peccato per iudicem competẽtem, demùm est mortua prior vxor. Quæritur quid oporteat eum pro salute vtriusq; hominis facere.

1 Respondetur primò, quòd pręfatus A. non potest iustè conuiuere matrimonialiter cũ prædicta B. nisi denuò contrahant matrimonium: quia prius contractum non valuit quicquam, quia fuit contractum viuente priore vxore, quod lex Christiana non patitur. *a*

a Ca. gaudemus, de diuort. cum similibus.

Secundò, quòd A. non potest contrahere cum B. quæ habita notitia primæ vxoris adhuc viuentis nõ abstinuit à copula adulterina; nisi habita dispensatione quo ad vtrumq; forum super impedimento, quod nascitur ex tit. *de eo qui duxit in matr. quam poll. per adult.* vt probatur per c. 1. & totum illum titulum.

2 Tertiò, quòd præfatus A. potest cogi ad contrahendum denuò cum B. vel ad dotandam eam, eo quod videtur decepisse illam, & abstulisse pudorẽ eius deceptoriè, & infamasse, per c. 1. & 2. *b* & ea quæ vtiliter traduntur in nostro Manual. confess. *c* eo quod non manifestauit ei se habuisse vxorem, de cuius morte non habebat certum matrimonium.

b De adult.
c Cap. 16. nu. 16.

3 Quartò, quòd ex quo prædictum impedimẽtum est occultum, potest dictum matrimonium denuò contrahi clandestinè absq; denunciationibus, quas requirunt antiqua iura, & noua Concilij Tridentini, quia vt declarauit Pius V. potest matrimonium contrahi denuò absque denunciationibus, quãdo prius contractum fuit cum illis, quòd praxis sacræ Pœnitentiariæ seruat, & latiùs tradimus in d. cap. 16. *d*

d Vbi suprà num. 16.

4 Quintò, quòd conuenit plurimũ in hoc casu, ne causa, propter quam prius matrimonium fuit nullum, sciatur ab alijs, quàm ipsis A. & B. ne detur occasio Inquisitori loci tractandi de illa iterum; qui licèt cessaret monstrato absolutionis instrumẽto; tamen fieret aliqua molestia, & spargeretur mala fama de A. etiam quod est reconciliatus; & fieri potest matrimonium coram parocho & testibus, nescientibus illis quidquã de culpa in specie, sed tantùm in genere, vt tangitur in sequenti dicto.

Sextò, quòd licet omnia supradicta non requirantur in omnibus casibus, in quibus matrimonium prius publicè contractum denuò est contrahendum; secundum tñ & quartum, & hoc quod sequitur frequentissimè seruari possunt, & debent; videlicet vt contrahant etiam pręsente parocho, testibus, & notario, qui cum illis testibus fidẽ faciat de matrimonio denuò contracto; attestando quod fuit rogatus à prædictis A. & B. vt faceret publicã fidem de hoc matrimonio contracto coram præfato parocho & testibus, eo quod prius matrimonium, quod publicè antea contraxerunt, non erat validum ob quoddam impedimentum, quod ipsi sciunt, & conuenit eis ne publicetur. quoniam si huiusmodi instrumentum non fieret, cõtingere posset quod mortuo parocho & testibus reuelaretur impedimentum prædictum, scilicet, quod prius matrimonium fuit contractum viuente priore vxore; & si non posset probari postea denuò cõtractum fuisse sublato impedimento, ipsi castigarentur, & filij eorum iudicari possent illegitimi, & multa alia scandala orirentur.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium qui viuente prima cum alia impedimenti ignara publicè contraxit, mortua prima, si impedimentũ sit occultum, potest cum secunda, nouo præstito consensu, clàm validè contrahere; sed & debet, vt possit in eo perseuerare, num. 2.*

CONSILIVM IIII.

CONTRAXIT M. clàm ante Concilium Tridentinum cum N. & postea eo viuente cum O. ignara prædicti matrimonij, in facie Ecclesiæ. deinde obijt N. postquam habuit liberos ex præfata O. Quæritur remedium, quo possit præfatus M. contrahere cum præfata O. denuò, & viuere cum illa absque scandalo, & peccato, non obstante quod N. fuit à principio vera vxor præfati M.

1 Ad hanc quæstionẽ respondemus primò, necessariũ esse remedium, quo præfatus M. & O. conuiuere possint

absq; peccato: quoniam matrimonium eorum non fuit validum; quia matrimonia clandestina ante Concilium Trident. contracta, licèt peccarint contrahentes, erāt valida: & ita cùm M. fuit coniugatus cum O. iam erat verus maritus N. & non poterat contrahere cū præfata O. quia lex humana non patitur vllum virum habere simul plures vxores, nec vnam fœminam plures viros, iuxta c. *gaudemus.* *a* quod se fundat in Euangelio *b* Marci.

a *De diuort.*
b *Cap. 10.*

2 Secundò, quod nullum remedium potest adhiberi, vt ipsi conuiuant absq; peccato mortali, præterquàm contrahendo denuò matrimonium, cùm possint contrahere iam illud mortua præfata N. vxore legitima.

Tertiò, quod possunt contrahere, si volunt contrahēdo nouè, legitimè nouo consensu præstito, & non aliàs: quia matrimonium, quod ab initio est nullū ob aliquod impedimentum, non potest validari, nisi denuò contrahendo, vt tradimus in nostro Manual. conf. *c* & suprà repetimus in alijs consilijs.

c *Ca. 22. nu. 47. & nu. 86.*

Quartò, quod possunt contrahere absq; scandalo cōtrahendo denuò clàm: quia omne matrimonium cōtractum inualidè in facie Ecclesiæ potest etiam post Concilium Triden. denuò contrahi clàm & secretè, vt diximus in dicto Manual. conf. *d* Quo iure de consensu Papæ vtitur sacra eius Pœnitentiaria. Modus autem notificandi impedimentum vxori ignoranti, ne renuat denuò consentire, tangitur præd. Manual. *e*

d *Ca. 22. nu. 47. & nu. 86.*
e *Ca. 22. nu. 47.*

SVMMARIVM.

1 Papa solus dispensat super impedimēto procedente ex eo, quod quis duxit alteri adhuc viuenti nuptam.

CONSILIVM V.

1 AD Quæstionem respondetur, quod non potest Episcopus permittere matrimonium cōtractum inter eos, de quibus quæritur; quia illud à principio non valuit, eo quod viuebat maritus mulieris, & mortuo illo oportet nouè contrahere; quod non possunt facere sine dispensatione propter impedimētum, quod est inter eos natum ex tit. *de eo qui duxit in matr. quam pol. per adult.* super quo solus Papa dispensat; quia est impedimentum impedimentum impediens, & dirimens, secundùm omnes.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

SVMMARIVM.

1 Cognationem spiritualem non contrahit non baptizatus baptizans; secus si baptizatus, licèt non confirmatus teneat confirmationem.

CONSILIVM I.

AN non baptizatus baptizando cōtrahat cognationem spiritualem? Et an baptizatus non confirmatus tenendo ad confirmationem eandem contrahat?

1 AD PRIOREM respondeo, quod sicut nondum habens vitam carnalem non potest esse cognatus alterius carnaliter, sic expers vitæ spiritualis non potest esse cognatus spiritualiter: & consequenter non baptizatus, vt ait S. Thomas communiter receptus, *f* non contrahit cognationem. Non dixi autem, vt Siluester, nondum natus carnaliter, &c. Quia nondum natus carnaliter potest esse cognatus alterius. *g*

f *Lib. 4. sent. dist. 42. q. 1. art. 3.*
g *ff. de liber. & posthu. per totum.*

AD POSTERIOREM respondeo, quòd baptizatus non confirmatus tenens confirmandum contrahit cognationem spiritualem, vt concludit Siluester, *h* quia habet vitam spiritualem. Salua, &c.

h *Verb. matr. 8. q. 7. not. 12.*

SVMMARIVM.

1 Infans occidens nec lege Cornelia ligatur, nec pœna irregularitatis, nec aliter potest se obligare, nu. 2. quia regulariter præsumitur incapax doli, nu. 3. At si haberet talem rationis & iudicij vsum, quod sufficeret ad peccandum, obligaretur iuramento, nu. 4. & esset occidendo irregularis, nu. 5. & factus compater contraheret cognationem spiritualem, nu. 3. & hoc etiam si plenè non intelligeret id, quod agit, nu. 7.

2 Pupillus, seu impubes, quidquid videt, ignorat: hoc est, licèt possit habere tantùm vsum rationis, qui sufficiat ad peccādum, plenè tamen id quod agit non intelligit, num. 7.

2 Patrinus is regulariter assumi debet, qui sit aptus ad catechizandum infantem, & erudiendum in virtutibus: sed defectus huius qualitatis non impedit quin contrahatur cognatio, num. 6.

6 Lex generaliter loquens, non distinguens inter sexum, & sexum, ætatem & ætatem, omnes generaliter comprehendit, licèt maior ratio militet in vno, quàm in alio.

7 Rationis vsum etsi impubes habere non dicatur, ita vt ignoret quod agit, non tamen tollitur quin habere possit sufficiens iudicium ad peccandum.

CONSILIVM II.

QVÆRITVR, an infans tenens baptizatum in baptismo fiat patrinus, & contrahat cognationem spiritualem cū baptizato. Ex quo infertur solutio quæstionis post hæc propositæ, scilicet, an puer decennis tenens puellam sexennem, contrahat prædictam cognationem, tenendo eam ad confirmationem.

1 Quæstio hæc noua est, & profectò difficilis. Pro parte negante facit primò, quod infans occidens aliquem non patitur pœnam legis Corneliæ de sicarijs, *a* nec incurrit irregularitatem. *b*

a *L. infans ff. ad leg. Corn. de sicar.*
b *Clem. 1. de homicid.*

2 Secundò, quod carens rationis iudicio nō potest obligari, nec iniuriam facere, licèt pati sic. *c* At infans est expers rationis, & iudicij, & æquiparatur furioso, *d* immò & de pupillo maiore infante dixit Imperator, *e* quod quicquid videt ignorat.

c *L. illud ff. de insur. transla ta in c. illud. 15. quæst. 1.*
d *In d. L. infãs. & in d. cle. 1.*
e *In l fin. C. de fals. mone.*

Tertiò, quod patrinum oportet esse doctum, qui docere possit baptizatum fidem Catholicam, & admonere eum castitatem, & alios bonos mores, iuxta ca. vos ante. *f* & tradit antè & post alios S. Thomas. *g* At infans nō potest prædicta docere, neq; admonere: ergo neq; potest esse patrinus.

f *De consecr. dist. 4.*
g *In 4. dist. 6. q. 6 art. 2.*

Quartò, quod, vt profundè docet S. Thomas, *h* ineptus est quilibet intra primum septēnium ad quoquo modo contrahendum, & quòd ideo non potest contrahere sponsalia. ergo pari ratione nemo poterit se obligare intra illud septennium ad faciendum ea, quæ ad officium patrini spectant. *i*

h *In 4. distin. 27. q. 2. art. 2.*
i *L. illud ff. ad leg. Aquil. c. dudum, il. 2. de elect.*

3 Pro parte autem affirmante facit primò, & grauissimè, quòd infans licèt nō præsumatur doli capax, & communiter verè non sit talis, frequenter tamen est talis, & adeo quidem, vt Hippolytus *k* testetur se vidisse, & scire, ꝙ mult infantes in sexto, & septimo anno plus doli & malitiæ exercent hodie, quàm olim in 14. & 15. & probatur irrefragabiliter per illud B. Gregorij, *l* asserētibus filium cuiusdam quinquennem propter blasphemiam arreptum à diabolo de vlnis patris in gehennam inferri, quem refert S. Thomas, *m* & Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij, *n* quod fieri non potuit, nisi fuisset doli capax. Nec obstat quod aliqui dicunt id fuisse factum ad terrendum patrem, & non propter peccatum filij: quoniam, vt rectè ponderat Sotus, *o* verba ipsa beati Gregorij repugnant eis.

k *In l. infans. ff. ad leg. Cornel. de sicar.*
l *In 4. dialog.*
m *In d. dist. 27. q. 2. art. 2.*
n *In cap 1. de delict puer.*
o *In d. dist. 27.*

4 Secundò facit, quòd infans doli capax etiam obligatur iureiurādo, & potest esse periurus, vt probatur ex multis quæ Ioannes ab Anannia scribit. *p*

p *In c. 1. à nu. 7. & 8. de delict. puer.*

Tertiò, quòd iudicium sufficiens ad obligandum diabolo, est sufficiens ad obligandum Deo, iuxta glossam celebrem. *q*

q *In c. mulier. 32 quæst. 2.*

5 Quartò, quod licet clem. 1. *r* absolutè statuat infantē occidentem non fieri irregularem, tamen Ioan. Andreas, & Panormitanus *s* aiunt esse limitandum, vt procedat in eo, qui nō est doli capax: is enim illam incurrit, vt ipsi ibi aiunt. quæ opinio cōmuniter recepta est secundùm Didacum, *t* Hippolytum, *v* qui licèt verè dicat posse inueniri infantem doli capacem, & hodie aliquos in 6. & 7. anno plus habere doli & malitiæ, quam olim in 14. & 15. parùm tamen consideratè in hoc allegat glossam c. fin. *x* quia nō loquitur de infante, sed de puero.

r *De homic.*
s *In c. 1. de delict puer.*
t *In d. clem. 1. 3. part. relect. §. 1. à nu 5.*
v *In d. l. infãs.*
x *De sent. excom.*

6 Quintò, & efficacissimè facit, quod lex generaliter loquens generaliter est intelligenda, *y* etiam si maior ratio militet in in vna specie, quàm in alia, *z* & tradit post & ante alios Decius *a*. At canones generaliter statuunt, vt

y *Ca solitæ de maior. & obe. l. de pretio. ff. de publ. in rem act.*
z *l 1. §. quod autem, ff de alea lusu.*
a *Cons 669. num. 3.*

leuans

leuans de fonte baptismi, contrahit cognationem spiritualem, non distinguendo inter sexum & sexum, nec inter ætatem & ætatem, inter iuuenem & senem, puerum & infantē: ergo in illis omnibus habet locum, quàuis aliqua maior ratio militaret in iuuene, quàm in senio confecto, & in puero vel infante.

Sextò, quod nemo auderet dicere, quòd senio confectus & iamiam moriturus non contraheret cognationē, si quem leuaret de fonte: ergo neque id negare debet de infante doli capace, cùm maior sit spes quod huiusmodi infans possit instruere leuatum, quàm senio confectus, & iamiam moriturus.

Septimò deniq;, quod nulla ratio reddi potest, cur infans, vel furiosus leuando de fonte non contrahant prædictam cognationem, nisi quia non habent vsum rationis, nec sunt capaces doli, vel prudentiæ. Cùm ergo in infante homine vsus rationis & doli & prudentiæ capace cesset hæc ratio, consequens est, vt & cessare debeat in illo responsio negatiua, scilicet quod non contrahat illam cognationem.

7 Quibus omnibus satis perpensis, videtur resoluendum primò, quod argumenta pro parte negante adducta debent intelligi de infante, qui nondum habet vsum rationis, nec potest peccare, nec obligare se voto; argumēta verò pro parte affirmāte adducta, de illo infante, qui iam vtitur ratione, & potest peccare, & obligare se voto.

Secundò ex hoc sequitur, quòd non est necessaria dispensatio in specie proposita, ad hoc vt oratores contrahāt, si verba illa in supplicatione porrigenda posita, *quod omnino ignorabat quid ageret.* intelligantur de ignorantia, quæ causaretur ex defectu iudicij, & vsus rationis sufficientis ad peccandum, & obligandum se voto; quia non fuisset doli capax.

Tertiò, quod esset necessaria dispensatio, si verba illa prædicta significarent ignorantiam, quam habet impubes etiam doli capax ante secundum septennium, de qua ignorantia loquitur l. vlt. *a* quatenus habet impuberem ignorare quidquid videt: illa enim ignorātia non solùm inuenitur in eo qui nondum est septennis, nec vtitur vsu rationis, nec potest peccare, sed etiam in eo qui est maior septennio, & iam habet vsum rationis, & potest peccare, vt prædictum est.

a *Cod. de fals. mon.*

SVMMARIVM.

1 *Cognationem spiritualem tunc demùm contrahit minor tenendo in baptismo, vel confirmatione, si habet iudicium ad peccandum mortaliter.*

CONSILIVM III.

Tannorvm duodecim tenuit Iuliam puellam sex annorum, dum susciperet sacramentum confirmationis. Quæritur an inter ipsos sit contracta affinitas spiritualis?

1 Respondeo, quòd ante paucos dies multis & firmissimis rationibus nixi respondimus, quendam infantem doli capacem, & habentem iudicium sufficiens contrahere prædictam cognationem spiritualem, leuando alium infantem de baptismatis fonte. ex quo infertur, quod si is, de quo quæritur, non maior duodecim annis erat iam discretus, & doli rationisq; capax, & habebat iudicium sufficiens ad peccandum mortaliter, cōtraxit cognationem spirituale impedientem & dirimētem matrimonium cum ipsa Iulia, *b* & licèt per Concilium Trid. *c* aliquot cognationes spirituales fuerunt sublatę, ista tamē non. Si autem is non maior 12. annis erat doli & rationis expers, adeo quod nō habebat iudicium ad peccandum sufficiens, nō contraxit prædictam cognationem, sed qa credo eum non fuisse adeo vsu rationis carentē, non subiicio prædictas rationes, sed cōcludo necessariam esse dispensionem, quo iustè possint contrahere.

Vide in cons. superiori.

b *Cap. 1. §. 1. de cogn. spir. in 6.*
c *Ca. 2. de reform. matr. sess. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Patrinus non requiritur quod sit maior baptizato, nec gerit personam patris: cùm in baptismo baptizans patris, & aqua matris personam gerant.*

CONSILIVM IIII.

AN patrinus ætate maior baptizato esse debeat?

1 Respondetur, quòd pro parte affirmante facit primò, quod Panorm. & Archidiaconus determinant, *a* non debere patrinum esse baptizati, qui non est maior baptizato saltem 14. annis, argumento §. *minorē.* *b* qui habet, adoptantem debere maiorem adoptato 18. annis. Secundò, quod patrinus censetur pater baptizati: & monstrum videtur, quòd quis dicatur pater alicuius, nisi sit maior eo tot annis, vt possit esse pater eius naturalis, cùm ars imitetur naturam. Tertiò, quod argum. à patrino baptizati ad patrinum confirmati valet. *c*

a *in c. debitū, de baptis.*
b *Instit. de adopt.*
c *Ca. 1. in pri. de cognat. spirit. lib. 6.*

Quibus non obstantibus, pars negatiua videtur vera. Tūm quia fundamenta Panormitani & Archidiani vidētur infirma & parabolica. Tum quia præsupponunt falsum, scilicet patrinum, vel matrinam gerere personā patris, vel matris. quia tātùm baptizans gerit personam patris, & aqua matris, vt ait Augustinus.

Vide tamen quo ad hoc vltimum dictum infrà cons. seq. in fin.

SVMMARIVM.

3 *Baptizans in necessitate filium suum ex vxore, nullum cōtrahit impedimentum, seu cognationem talem, quæ impediat vsum matrimonij.*

2 *Cognatio impediens & dirimens contrahitur, vbi quis filium suum fornicarium etiam in necessitate baptizat.*

CONSILIVM V.

Sponsi ante Concilium Tridentinum in eorum terris publicatum se carnaliter cognouerunt, & prolem susceperunt; & cùm paruulus in periculo mortis esset, pater eum baptizauit.

Dubitatur primò, an impedimentum ad contrahendum matrimonium cum dicta sponsa contraxerit?

Secundò, an baptizans in tali necessitate suum & concubinæ filium illud incurrat?

1 Ad Priorem quæstionem respondeo, quod ex prædicto baptismo nullum impedimentū, quod noceat, ortū est inter prędictos parentes baptizati: quia per sponsalia præcedentia, & copulam carnalem subsequutā constitutum fuit matrimonium de præsenti, iuxta ca. *is qui. d* & pater baptizans in necessitate in casu relato filium suū, & vxoris suæ, nullam contrahit cognationē, quæ noceat, vel impediat vsum matrimonij, vt est casus in c. *ad limina. e* quia per actum bonum non debet pręiudicari matrimonio sanctè antea cōtracto: & certum est quod Concilium Trident. nihil obstat matrimonio clandestinè contrahēdo in terris, in quibus non est publicatum, *f* quæ responsio firma est in foro exteriori, in quo præsumptio est iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium: præsumitur enim, copulam, quam sponsus habet cum sponsa, esse matrimonialem, & vxorio affectu habitam. est etiam firma quo ad forum exterius conscientię, si res ita habet coram Deo, ac præsumitur exterius. si autē copula prædicta verè fuisset fornicaria, & non habito vxorio affectu, secùs esset dicendum; quia nō esset coram Deo & in foro interiori cōtractum matrimonium, & cōsequenter attendenda est decisio sequentis quæstionis.

d *De spons.*
e *30. quæst. 1.*
f *Cap. 1. de reform. sess. 24.*

2 Ad Secvndam respondeo affirmatiuè: regula enim iuris habet, quod inter baptizantem, & patrē & matrem baptizati oritur cognatio impediēs, & dirimens cōtractum matrimonij, *g* & quāuis prædictum Cōcilium *h* abstulerit aliquas cognationes spirituales, non tamen abstulit hanc, vt ex eius tenore apparet. & ita qui fornicariū filium baptizat in necessitate, includitur sub illa regula, & non excluditur per d. c. ad limina. & alia similia ei, quod tantùm excusat patrem baptizantem filium suę vxoris in necessitate, nec potest extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium suæ concubinæ: quia non est eadem ratio, cùm illo casu agatur de non præiudicando matrimonio iam contracto, in hoc autem de non præiudicando contrahendo; per quod videntur solui argumēta, quæ in contrarium adducit Sotus, *i* qui tamen non fuit ausus tenere contrarium, nec etiam Paludanus, vt nos diximus in nostro Manual. *k* Salua, &c.

g *Ca. 1. de cog. spir. in princ. lib 6.*
h *In prædicto cap. 2.*
i *In 4. distin. 42. art. 1.*
k *Cap. 22. num 40.*

SVMMARIVM.

1 *Regula illa: Poteſt quis per alium quod per ſe, fallit in cognatione ſpirituali, & alijs, num. 5.*

1 *Matrimonium per procuratorem & literas cõtrahi poſſe, expreſſo quidem iure cauetur; ſed de cognatione ſpirituali hoc non reperitur expreſſum, nu. 9. & verior videtur negatiua, num. 5. & 7.*

1 *Cognatio ſpiritualis olim contrahebatur, etiam mediãte perſona ſui coniugis ſuſcipientis, nu. 10.*

2 *Patrinus in baptiſmo fideiuſſorem, pædagogum, & cognatum ſe facit, nu. 10.*

3 *Cognatio ſpiritualis actum proprium patrini per ſe tenentis & reſpondentis requirit, nu. 4.*

3 *Cognatio ſpiritualis eſt attinẽtia ex ſacramenti datione proueniens.*

6 *Impedimenta matrimonij reſtringi Reipublicæ intereſt.*

6 *Patrinum ſola præſentia ſine alio actu non facit.*

7 *Cognationem ſpiritualem per alium non contrahi, verius: ſicut etiam dicitur de corporali & legali cognatione, nu. 5.*

8 *Conſuetudine induci poſſet, vt cognatio ſpiritualis per alium contrahatur; ſed an ſit inductum, dubitatur.*

8 *Conſuetudinem eſſe, niſi probetur, non creditur.*

CONSILIVM VI.

AN cognatio ſpiritualis, ſiue compaternitas contrahatur per alium, ſcilicet per procuratorem, vel mãdatarium, ita vt perinde impediat matrimoniũ, ac ſi per ſe ipſum fuiſſet contracta?

1 Pro parte affirmante facit primò regula illa iuris, *Poteſt quis per alium quod poteſt per ſeipſum.* a

Secundò, quòd poteſt quis contrahere matrimonium per alium. b

Tertiò, quòd ſecundùm antiqua iura Concilium Trident. præcedentia, cognatio ſpiritualis per alium contrahebatur: vxor enim, vel maritus ſuſcipientis, vel leuantis, fiebat patrinus & cognatus ſpiritualis earum perſonarũ, quibus ſuſcipiens, vel leuans fiebat. c

2 Quartò, quod patrinus per ſuſceptionẽ baptizati nihil aliud videtur facere, quàm conſtituere ſe quendã anadochum, & fideiuſſorem pro perſeuerantia illius in fide Catholica, & pædagogum, & erudito rẽ ipſius, iuxta c. vos antè. d At certùm eſt, quod poteſt quis per alium fideiuſſor fieri, & ad docendum obligari, ergo & patrinus fieri.

3 Pro parte negante facit primò, quod ad hoc vt quis fiat patrinus, requiritur leuatio, vel tactus, e & quod quo ad hoc parificantur carnalis generatio, & ſpiritualis, f ſed carnalis requirit actum patris, ergo & ſpiritualis actum patrini.

Secundò, quod cognatio ſpiritualis definitur eſſe attinẽtia proueniens ex ſacramenti datione, ſecundùm gloſ. receptam, g quæ probatur per canones, qui de hac re loquũtur, per illa verba, *ſuſcipit, accipit, tenet, leuat,* h & interdum per illa verba geminata, *ad ſuſcipiendum accedant.* i

4 Tertiò, quod canones antiqui habent, quòd patrinus offert, reſpondet, geſtat, profitetur, k per quæ omnia coniuncta probatur, quod requiritur propria perſona, vel propria manus oblatio, & reſponſio, & cõſequenter, quod non ſufficit aliena perſona, iuxta notata in ca. *cùm paratt.* l

Quartò, quod requiritur, vt baptizandus perſonaliter aqua tangatur, iuxta c. 1. m ibi, *Ego baptizo te,* quaſi *non aliũ loco tui.* & ſi eſt adultus, per ſe reſpondere debet, non per alium. n Ergo etiam requiritur, quòd patrinus per ſe teneat, & reſpondeat, & non per alium.

5 Quintò, quod cognationis tres ſunt ſpecies, carnalis, legalis, & ſpiritualis. Prima diuiditur in conſanguinitatẽ, & affinitatem: ſecunda in adoptionem, & arrogationem: tertia in paternitatem, & compaternitatem, & fraternitatem. ſed prima quo ad neutram ſui ſpeciem contrahi poteſt per procuratorem: quod patet per ſe, & ex definitionibus conſanguinitatis & affinitatis datis per gloſſas receptas in arboribus earum. Item neq; ſecunda quo ad aliquam ſui ſpeciem, o ergo nec tertia, vt pars congruat ſuo toti vniuerſo. p

a Lib. 6. cum ſuis concord.
b Cap. fin. de procur. lib. 6.
c Ca. Martinus, de cogna. ſpirit. cum cõcord ei.
d De conſecr. diſt. 4.
e Cap. vlt. 30. quæſt. 4.
f Cap. debitũ, de baptiſ.
g Ca. 1 de cognat. ſpir. li. 6.
h Ca. 1 2 3 4. 5. & 6. & omnes. 30. q. 1. & c. 1 2. & 3. & 4. ſuſcep. ü. 30. q. 3 c. 1 2 & c. Martinus, & c. cõtracto, & c veniens. de cognat. ſpir.
i Canon plures, de conſec. diſt. 4.
k Cap. illud, & ſeq. & ca. hi qui, c. quarũ, c. mater Eccleſia, de conſec. diſt 4.
l De appella. cap. 2 primo reſponſ. de hæret lib. 6. c. cupientes, de elect. eod. lib.
m De baptiſ.
n Cap. cũ pro paruulis, de conſec. diſt. 4
o L. neq; & l. poſt mortẽ. §. fin ff. de adop
p Cap. quæ contra. 8. diſtinct.

Sextò facit, quod regula prædicta, poteſt quis per aliũ, &c. fallit etiam in alijs multis caſibus, vt notat gloſſa illius. nam non poteſt quis confiteri per alium, a nec adire per procuratorẽ hæreditatem, b nec per alium petit maſculus veniam ætatis, c nec ſubſtituit quis datus ad certum miniſterium. d

6 Septimò facit, quod videtur expedire reipubl. vt impedimenta matrimoniorum potius reſtringantur, quàm amplientur, vt colligitur ex Concilio Tridentino, e quod iubet, quòd parochus antequam ad baptiſmum conſerendum accedat, diligenter ab his, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint, vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant, & eum vel eos tantùm ad ſuſcipiendum admittat, & in libro nõmina eorum deſcribat. Per quæ verba ſatis probatur, Concilij mentem & propoſitum fuiſſe, vt illi tantùm fiant patrini, qui ad id nominantur, & nominati ſuſcipiunt baptizandum, qualis non poteſt eſſe abſens.

Octauò, quod non ſufficit, quod quis conſentiat, neque quod ſit præſens, ad hoc, vt fiat patrinus, ſed requiritur vt ſuſcipiat, teneat, vel tãgat; & faciat aliquem perſonalem actum, iuxta canones in 2. argum. citatos; qualem non facit, qui per procuratorem ſuſcipit.

Nonò, quod nemo diceret, quem contrahere cognationem ſpiritualem ex eo, quod rogaret, vel mandaret alicui, vt baptizaret alium: ergo neq; contrahet, qui mandat alij, vt teneat, vel ſuſcipiat. f

7 Reſpondeo igitur dico primò, quod per hæc omnia poſteriora cõiuncta videtur verior de iure hæc poſterior pars negatiua, quam tenuit Archidiaconus, g quem ſequuntur ibi Ioannes Andreas, Ancharanus, Dominicus, & Franciſcus, & Ioannes Andreas, h contra ſuum magiſtrum Marſilium, & eum videtur ſequi Bartolus, i dum dicit, ita tenere Canoniſtas, quem ſequitur ibidem Aretinus poſt Ioannem Imolenſem, quod etiam tenet Silueſter, k & alij alibi; licet contrariũ tenuiſſet prędictus Marſilius, quem Cardinalis & Panorm. videtur ſequi, licet nõ omnino firmiter, l Panormitanus enim, quem ſequitur Angelus, m dicit ante factum ſequẽdam eſſe opinionem Ioan. Andreæ, poſt factum verò opinionem Marſilij.

8 Dico ſecundò, quod per conſuetudinem induci poſſet contrarium, ſcilicet, quòd cognatio ſpiritualis cõtraheretur per alium, & ſic per procuratorem, & mandatarium: quia quæcunq; induci poſſunt per legem, poſſunt induci per conſuetudinem, vt latè probamus in cõment. de ſpolijs cleric. n

Tertiò dico, quòd an cõſuetudo id habeat, nec ne, dubitari poteſt: nam Baldus ſignificat partem affirmãtem, o quod etiam videtur ſentire Felinus, p cùm dicit cõmuniter id teneri; quia verbum illud, *communiter*, non videtur referri ad ius, cùm communiter teneatur cõtrarium, ſed ad factum conſuetudinis. ſed ipſe id non credo. Tum q a, vt prædixi, contrarium eſt iure communi tenendum: & neque gloſſæ, nec alij doctori, quantumuis præcellenti, aſſerenti aliquam eſſe conſuetudinem, præſertim contra ius commune, eſt credendum, niſi aliter probetur, ſecundùm eundem Baldum, q quem ſequitur Iaſon, r & eſt verior & receptior ſententia contra Bartolum, s & quoſdã alios à ſe allegatos. Tum quia nõ aſſerit firmiter eſſe conſuetudinem generalẽ inter omnes, ſed ſolùm inter principes, qui non poſſunt perſonaliter ire ad ſuſcipiendum baptizandum. Tum quia nunquam in tota ætate mea vidi aliquem eſſe cognatum iudicatum ſpirituale,, eo quòd per mandatarium vel procuratorem aliquem baptizauerit, vel ſuſceperit in baptiſmo, vel confirmatione. Quanquam ſtandum eſſet huiuſmodi conſuetudini, vt prædixi, in ea regione, in qua probaretur illam vigere.

Non obſtant oppoſita. Ad primum enim reſpondeo concedendo, eſſe verum regulariter, poſſe quẽ facere per alium, quod poteſt per ſe ipſum, & eum qui facit per aliũ id, quod poteſt per ſe, videri facere per ſe ipſum: negando tamen, quod id non fallat in multis caſibus, vt tactum eſt in 6. arg. pro hac parte facto, de quibus vnus eſt hic.

9 Ad ſecundum, concedendo, quòd quis poteſt cõtrahere matrimonium per procuratorem: negando tamen

a Ca. quẽ pœnitet, de pœnit. diſt. 1.
b l. Paulus, alias per procuratorem. ff. de acquir hære.
c l 2. C. de his qui veniam ætat. impetr.
d Cap. fin. de offic. deleg.
e Ca. 2 de reform matr. ſeſſ. 24.
f Arg. l. illud, ff. ad leg. Aq. & c dudum. 2. de elect.
g In c. 1. de cognat ſpirit. lib. 6.
h In Mercur. regula poteſt quis. de regul. iur. lib. 6.
i In l. Gallus. §. forſan. ff. de lib. & poſthu.
k Verb. matrimonium. 8. q. 7. verſ. 14.
l In c. veniẽs, de cogna ſpir.
m In ſumma, verb matrimonium. 3. q. 7. §. 14.
n §. 14. num. 7.
o In l. 1. §. ſi autem, col. 3. C. de caduc. tollen.
p In c. licet ex quadam, de teſtib.
q In l. conſentaneum, col. 6. oppoſit 5. C. quomodo & quan. index.
r In l. de quibus, num. 17. ff. de legib.
s In ead. l.

ex co

ex eo inferri posse etiam contrahere spiritualem cognationem. Tum quia sunt diuersa & separata, & à diuersis & separatis non benè infertur.*a* Tum quia nullo iure expresse nec tacitè cauetur, quod quis contrahat matrimonium personaliter per se ipsum, immo expresse cauetur, quod potest contrahere per nuncium, & literas, *b* & multi canones suprà citati, qui quasi expresse requirunt præsentiam & actum aliquem personalem susceptionis, vel tactus, ad hoc vt quis sit patrinus. Tum quia, vt ait Aretinus *c* prædicta præsentia & actus videtur introducta pro solemnitate producendi effectum cognationis spiritualis, quæ tamen non sunt introducta ad effectum producendi actum matrimonij.

10 Ad tertium respondeo, concedendo, quod secũdùm iura antiqua cognatio spiritualis contrahebatur per personam sui, vel suæ coniugis: sed negando, quod ex eo inferatur posse contrahi per procuratorem. Tum quia ratio, quare contrahebatur per coniugẽ, erat, quia per consummationem matrimonij coniuges fiunt vna caro, & vna persona: quę ratio cessat in alijs. Tum quia nemo vnquam dixit, quod coniux, eo quod rogaret coniugem, vt baptizaret, vel susciperet, fieret patrinus, vel patrina, sed solùm quod coniux communicabat illam cognationem spiritualem coniugi, propterea quod essent vna caro. vnde retorqueri potest argumẽtum contra arguentem, sic; Speciale est in coniugibus, vt per suum vel suam coniugem contrahant huiusmodi cognationem: ergo regulariter est dicendum contrarium.*d*

Ad quartum respondeo negando assumptum, quod patrinus nihil aliud faciat, quàm se cõstituere fideissorẽ, vel pædagogum: quia immo se facit cognatũ spiritualem, & non qualem qualem, sed patrem, vel matrem eius, Ecclesia vniuersa id testante: & ideo non sufficit promissio erudiendi, & curandi, vt perseueret in fide, sine tactu corporali, per quã nascatur illa cognatio spiritualis, quæ est dignior, secundùm omnes. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Actus factus contra legem regulariter est nullus: fallit, quãdo lex, absq; eo quod expresse actum annullet, vlterius progreditur imponendo pœnam cõtrafacienti, nec validitas actus fauorem respicit illius, cui pœna imponitur, nu. 2.*

3 *Patrini etsi plures, quàm duo, contra prohibitionem iuris cõmunis, & Concilij, designati & admissi fuerint, actus tamen tenet, & omnes efficiuntur patrini.*

CONSILIVM VII.

PARENTES cuiusdã baptizandi nominauerunt tres patrinos, quos admisit parochus contra *e* Cõcilium Tridentinum. Quæritur quid iuris?

1 Respondeo, quod pro parte negante facit, quod factum contra legem non valet.*f*

Pro parte autem affirmante facit primò, quod aut est dicendum nullum eorum esse patrinum, aut omnes: sed durum est dicere primum, ergo dicendũ erit secundum.

Secundò, quod multa prohibentur, quæ tamen facta tenent.*g*

2 Tertiò, quod licèt regulariter actus factus contra legem non valeat per d. l. *non dubium.* fallit tamen, quando lex expresse non annullat actum, & addit pœnam extrinsecam, quæ potest consistere cum actus valore, & valor actus non respicit fauorem eius, cui pœna imponitur, vt resoluit Bartolus communiter receptus, *h* & in casu proposito præfatum cap. 2. non annihilat adhibitionem plurium patrinorum, & addit pœnam parocho admittenti plures patrinos: & valor actus patrinorum non respicit fauorem, vel vtilitatem parochi, sed baptizandi: ergo valet actus.

Quartò, quod quantũ ad hoc nihil noui induxit Concilium, quia etiã iure antiquo prohibebatur, ne plures patrini fierent eiusdem baptizandi. *i* Attamen semper seruatũ est, vt omnes leuantes, immo & tangentes, etiam si non essent designati à parẽtibus, fierent patrini, & haberentur pro talibus, per c. *quamuis. k* & à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus per nouum exprimitur.

3 Cùm ergo per nouum Concilij ius non annulletur actus patrinorum plurium, non est dicendum eorũ actum esse nullum, vt diximus in nostro Man. conf. *a*

Quintò, quod non debet alteri per alterum iniqua inferri conditio, *b* ergo nec per parochum admittentẽ plures patrinos debet inferri iniqua conditio baptizato, vt careat patrino, & minus solemnitate tanti sacramenti, quod iam inde à nascente Ecclesia ornatur assistentia patrini tanquam pædagogi baptizandi. & ideo merito Cõcilium addidit pœnam parocho, nulla de annullatione actus facta mentione.

Sextò, quod non obstat dicere, quòd sublato vno remanẽt alij duo: quia nulla ratione potest dici, cur magis aliorũ adhibitio valeat, quàm vnius, cùm omnes fuerint designati, & omnes à parocho admissi, & omnium nomina in libro descripta.

SVMMARIVM.

1 *Incestus, qui inter consanguineos & affines committitur, etsi causet impedimentum impediens, secus tamen, si committatur inter cognatos spirituales, nu. 8. nec est propriè incestus, nu. 6. licet cognatio spiritualis sit nobilior carnali quo ad reuerentiam & casus in iure expressos; non tamen ab vno ad aliud arguitur, nu. 10.*

2 *Impedimenta plura cum adsunt, potest ab vno peti dispensatio, absq; eo quod de alio fiat mentio; potestq; postea super alio separatim impetrari alia dispensatio, nu. 5. etiã si vna à Papa, & altera ab Episcopo esset petenda, nu. 9. sed & absolutio ab vna ex duabus excommunicationibus potest obtineri, alia tacita, nu. 5.*

3 *Falsa expressio vitiat quidem gratiam; ac taciturnitas illius, quod scitum principem redderet difficiliorem, tunc demum vitiat, cùm iura id iubent exprimi.*

4 *Criminoso facta collatio beneficij, tacito crimine, modò nõ inducat irregularitatem, tenet.*

7 *Filiam spiritualem pœnitẽtia cognoscens sacerdos, adulteriũ dicitur committere, sed impropriè.*

11 *Coniuncta personæ cùm sit mentio in iure, intelligitur in dubio de coniunctione carnali, non autem de spirituali.*

CONSILIVM VIII.

I. & A. qui erant cognati cognatione spirituali compaternitatis, tractauerunt de matrimonio inter se contrahendo, & scripserunt Romam pro dispensatione habenda, nullis sponsalibus, neq; matrimonio contractis; antequam tamen impetraretur dispensatio, vel mandatum, vel commissio ad dispensandum, habuerunt inter se copulam: & commissio ad dispensandum fuit impetrata, nulla mentione facta de copula. Quæritur, an impetratio sit subreptitia.

Pro parte affirmante facit primò, quod taciturnitas eius, quod expressum redderet principem difficiliorem ad gratiam concedendam, reddit eam nullam, *c* & videtur ꝙ Papa difficilius cõcessisset dispensationem, si nouisset eos copulam inter se habuisse.

1 Secundò, quod incestus impedit matrimonium contrahendum, *d* & copula inter cognatos spiritualiter videtur esse incestus: ergo oportet habere dispensationem super eo.

2 His tamen non obstantibus contrarium est dicendũ. Primò quidem, quòd nullo iure canonico, vel Cæsareo cauetur, quod in impetratione dispensationis super vno impedimento matrimonij debeat fieri mentio de alijs, ad hoc vt valeat dispensatio quo ad impedimẽtum, ad quod illa impetratur: & non est inducenda obligatio iuris sine iure ad id obligante. *e*

3 Secundò, quod licet omnis expressio falsi, qua mouetur Princeps ad facilius cõcedendam gratiam, faciat eam subreptitiam, & ipso iure nullam, *f* non tamen omnis taciturnitas veri, cuius expressio retraxisset Principẽ ad nõ tam facilè concedendum, reddit gratiam nullam, sed sola illa, qua tacetur verum, ꝙ iura iubent exprimi in tali impetratione. quæ est resolutio Rotæ, *g* & Egidij, *h* Felini, *i* relata à nobis in Manual. conf. *k* pro qua facit glossa recepta, *l* quatenus habet in impetratione beneficij faciendã

h *Decis. 669.* i *Dicto c. postulasti, de rescript col. 4.* k *Ca. 22. num. 86.* l *Clem. 1. de praben. in verb. vel alteri.*

a *L. Papinianus. ff. de minor. l. fin. ff. de lum. c. ad audientiam, de decim.*
b *L. mulierẽ, ff. de rit. nupt l. sufficit. ff. de sponsal. c. fin. de procur. lib. 6.*
c *In d. §. forsitan.*
d *Arg. c. præsenti, §. locat. de præb. lib. 6.*
e *Ca. 2. de reform. matr. sess. 24.*
f *l. non dubiũ, C. de legib.*
g *Cap. 2. de matrim. contract. contra interd. eccles. cap. 2. de cler. per salt. prom.*
h *In l. prætor ait, num. 3 ff. de noui operis nunc.*
i *Ca. non plures. de cõsecr. dist. 4.*
k *De cognat. spirit. lib. 6.*

a *Ca. 22. nu. 30. & seq.*
b *l. non debet, de reg iur.*
c *Ca. postulasti, de rescrip.*
d *Ca. 1. & 2. & c. transmissa, de eo qui consang. vxor sua.*
e *Arg. c. consuluisti. 2. q. 1. & c. 2 de trãslat. prælat.*
f *Ca. super literis. de rescr. l. & si legib. C. si cõtra ius vel vtil publ. qua est §. sub c. dicentis 25. quæst. 2.*
g *De rescr. 32 decis. in nouis num. 5.*

quidem esse mentionem de beneficio habito, sed non de cura, vel ordine illi annexis, licèt mentio illorum difficiliorem redderet Principem ad cócedendum: quia id nullo iure præcipitur.

4 Facit etiam, quod valet collatio beneficij facta criminoso crimine non inducente irregularitatem, & inhabilitatem ad beneficium, non facta mentione de illo crimine, licèt expressio illius difficiliorem reddidisset Principem ad conferendum, vt sentit Innocentius, a & resoluit Felinus post alios. b

5 Tertiò, quod valet impetratio absolutionis ab vna excommunicatione, non facta mentione de alia, secundùm glossam 1. communiter receptam. c

Quartò, quod passim contingit in curia impetrari dispensationem super vno impedimento matrimonij, non facta mentione de alio, & postea impetratur dispensatio super alio, quarum vtraq; iudicatur valida.

6 Quintò, quod copula inter cognatos spiritualiter tãtùm nõ est verè incestus: quia incestus definitur esse consanguineorum affiniumq; coniunctio, d & palam est cognatos spirituali ter tantùm non esse consanguineos, neque affines, vt manifestè demonstrant rubricę diuersæ de consanguinitate & affinitate, & de cognatione spirituali: & expressè dicitur, e quod talis cognatio non est consanguinitas: neque iura, glossæ, & Doctores appellant illam copulam incestum; & sicubi appellaretur, deberet intelligi de appellatione impropria, & similitudinaria: sicut in ca. *si sacerdos.* f appellatur adulterium copula sacerdotis cũ filia spirituali pœnitentiæ, quam tamen constat non esse verè adulterium.

7 Non obstant citata in contrarium: non primum. quia non cuiuscunque veri taciturnitas reddit gratiam nullã, solùm illius quod iura iubent exprimi, per resolutionem in secundo fundamento positam.

8 Ad secundum respondetur primò, negando copulam inter cognatos spirituales esse verũ incestum, per tertium fundamentum. Secundò, quod nullibi probatur, quòd per talem copulam inducatur impedimentum ad cõtrahendum matrimonium, & ita non est dicendum per primum fundamentum. Tertiò, quod impedimentum incestus non dirimit matrimonium contractum, & super eo potest dispensare Episcopus, immo videtur consuetudine sublatum, per ea quæ dixi in Manual. g

9 Et ideo esto quod esset necessaria dispensatio super illa, posset haberi ab Episcopo ante vel post impetrationẽ super cognatione ipsa spirituali, quam certum est nõ esse necessariam ad hoc vt matrimonium contractum valeat, secundùm omnes; neq; est vllus qui dicat eam necessariã etiam ad impediendum peccatum, quod in cõtrahendo committeretur, per prædicta.

10 Nec obstat, quod nobilior est coniunctio spiritualis, quàm carnalis, h quia id verum est quo ad ius quoddam reuerentiale, & spirituale, & quo ad effectus expressos in iure, non tamen quo ad alia.

11 Vnde licet coniuncta persona possit pro coniuncta agere sine mandato, & canonici vnius ecclesiæ sint cõiunctę personæ spiritualiter, non tamen potest alter pro altero agere sine illo, vt est glossa celebris, i recepta à Panormitano & communi, & dilatata per Felinum concludentem, quod vbicunq; aliquid statuitur in iure de coniuncta persona, debet intelligi de coniuncta carnaliter, & nõ de coniuncta spiritualiter, nisi quo ad effectus expressos: & nullibi reperitur expressum quod huiusmodi coniunctio & copula sit incestus, nec pariat vllum impedimentũ ad matrimonium, licèt ipsa cognatio spiritualis producat impedimentum, non solùm ad contrahendum, sed etiam ad dirimendum contractum.

a In c. proposuit, de cõcess. præb. in verbo executore.
b In c. 2 nu. 4. de rescript.
c In c. ex parte, de off. ord.
d 36. q. 1. ca. 1.
e In c. 1. 30. quæst. 3.
f 30. quæst. 1.
g Cap. 22. num. 71.
h Cap. ita. & c. Pictatium. 30. quæst. 3.
i Ca. cùm M. de cõst. in ver. consortes.

DE EO QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVÆ.

SVMMARIVM.

1 *Incestus cum consanguinea, sicut cum affine, impedit matrimonium contrahi cum quacunq; alia, secundùm Canonistas contra Theologos, & nu. 2.*

CONSILIVM I.

AN incestus cum consanguinea impediat contrahere matrimonium cum alia, sicut incestus habitus cum affine?

1 Respondeo, quòd communis opinio Theologorum videtur tenere quod nõ. nam id tenet S. Thomas, a communiter receptus, & Sotus, b S. Antoninus 3. part. cap. 16. §. 4. tit. 1. Siluester, c quos sequitur Couarruuias. d

Tum quia videtur eis nullo iure id caueri, eo quod ca. 1. & 2. & 4. e solùm tribuunt illud incestui cum affine habito, & non incestui cum consanguinea. Tum quia, vt ait Richardus, f non videtur hoc inductum ob grauitatem criminis, sed ob iniuriam quę fit matrimonio per coitum cum cognata coniugis.

2 Contrariam verò tenent Canonistæ pleriq; cum Panormitano & Pręposito, g quos sequuti fuimus in nostro Man. confes. h cum Angelo. i Tum quia, vt ibi dixi, stylus curiæ id seruare videtur, quatenus cùm dispensat, vt consanguinei, qui se incestu polluerunt, contrahant inter se matrimonium, apponit clausulam, vt superstes sine spe coniugij maneat. Nec dicatur, incestum quidem impedire matrimonium contrahendum inter ipsos consanguineos, qui se incestu polluerunt, non autẽ contrahendum cum alijs: quia per illam clausulam iubetur superstes sine spe coniugij manere cum alio. Tum quod ca. si duo. k habet consanguineos matrimonio coniunctos separari debere, & posse cum alijs contrahere, si iuuenes sint; significando se indigere dispensatione, quæ propter iuuentutẽ & timorem incontinentiæ illis concedi potest. Tum quia cap. fin. l de cõcubinarijs consanguineis habet: *Si alter eorum morte prauentus fuerit, alter quamdiu viuit grauiter pœniteat, & sine spe coniugij maneat.* Tum quia ca. *de incestũ.* m habet: *Incestuosos nullo nomine deputandos.* Tum quia c. *qui propinquam.* n habet: *Qui propinquam sanguinis vxorem ducunt, & separantur, non licebit eis, quamdiu vterque viuit, alias vxores sibi in coniugio sociare, nisi ignorantia excusentur.* Tum deniq; quia ratio Richardi non concludit: quia potest assignari aliqua alia ratio, quia præd. capp. o disponunt de incestu cum affine, & non de incestu cùm consanguinea; scilicet quia de illo plus potest dubitari, quàm de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Deflorans virginem post sponsalia nulliter cum eadem impedimenti ignara contracta, vt minimum tenetur damnum resarcire.*

2 *Dispensationem petere non tenetur, qui simpliciter cũ aliqua occultũ impedimentum ignorante in gradu prohibito contraxit: & hoc, etiam si tacitè in mente sua gerat intentionẽ illam petendi, quod si eam deflorauit, damnũ resarciat: si tamen intendebat se obligare, vel promisit illã petere, tũc tenetur: at si solùm promisit eam ducere, si Papa dispensabit, non tenetur illã procurare: ea tamen à parte obtenta, tenetur (contra sententiam Innocentij) ducere.*

CONSILIVM II.

AN qui cum matre rẽ habuit, postea contraxit sponsalia cum filia, cum qua etiam rem habuit, post quę iterum habuit rem cum matre, teneatur in foro consciẽtiæ quærere pro viribus dispensationem, vt possit cõtrahere validè cum filia, & post eam obtentam contrahere solemniter cum eadem?

1 Pro parte negante facit, ꝙ impossibilium nulla est obligatio, p ergo sponsalia illa non valuerunt, quia non erãt impossibilia ob impedimentũ affinitatis in primo gradu.

Pro parte affirmante facit primò, quod decepit filiam ignorantem fornicationem eius cum sua matre, & consequenter impedimentum, quod erat inter ipsos: & ita tenebitur resarcire damnum deflorationis eius. Secũdò, quod non est omnino impossibile quod posset fieri iustè aliquo modo, saltem per dispensationem Papæ, quamuis aliquo modo sit tale, q saltem si solet super eo dispensare Princeps, vt ille §. significat in illis verbis, *non valet,* ac satis probat l. *quidam relegatus.* r

2 Pro resolutione videntur considerandi multi casus. Primus, si contraxit sponsalia simpliciter, nulla facta mẽtione

a In 4. dis. 34. q. 1. art. fin.
b Dist. in 37. art. 2. sub fin.
c Verbo matrimonium 7. imped.
d In epit. 4. 2. part. cap. 6. in princ. nu. 4.
e De eo qui cog. cons. vxoris sua.
f In supradicta dist. 34.
g In d. c. 1. & 2. de eo qui cog. cons. vx. sua.
h Cap. 22. num. 71.
i Verbo, incestus. § 87.
k 25. quæst. 6.
l 35. quæst. 8.
m 35. quæst. 3.
n 35. quæst. 3.
o De eo qui cog. cons.
p L. impossibilium. ff. de reg. iur. & l. nemo ad impossibile, de reg. iur. lib. 6.
q l. apud Iulianũ. §. cõstat, ff. de leg. 1.
r ff. de rebus dub. & in l. interdicit. ff. de condit. & demonstr.

tione expressè, nec tacitè de dispensatione: quo casu sponsalia videntur omninò nulla, & ita ad nil obligātia, *a* quāuis ob deceptionem, qua sciens impedimentum contraxit cū ignorante, teneatur resarcire damnū ex alio capite, nempè damni dati. Secundus casus, si contraxit cum proposito & intentione obtinendi & procurandi dispensationem: quo casu videri potest alicui ipsum teneri ad procurandū dispensationem; sed alij videri potest contrariū: quia nō sufficit intentio vnius partis se obligandi, nisi id alij patefiat, *b* sicut neq; emendi, vel vendendi, nisi emat, vel vendat; nec ascendēdi arborē, nisi ascendat, iuxta notata per glossam. *c* Et puto, quod si intra se habuit animum obligandi se Deo, qui vbique est præsens, teneretur in foro interiori, alioqui non. Tertius casus est, si promisit ducere, si Papa dispensaret: quo casu si non promisit procurare dispensationē, non videtur teneri ad eam procurandam, immò neq; ad contrahendum procurata illa per aliam partem, secundùm mentē Innocentij, *d* quamuis cōtrarium putem verius per adducta à Couarruuia, *e* sed licet teneatur ad contrahendum, non videtur teneri ad procurandam dispensationem. Quartus, in quo promisit tacitè vel expresse illam procurare: quo casu tenebitur adhibere mediocrem diligentiam ad impetrandam illam, & ad contrahendum post eam impetratam, &c.

a Arg. reg. nō præstat. de re. iur. lib. 6.
b Arg. l. qui absenti. ff. de acq. poss.
c In l. in vendentis C. de contrahemp.
d In ca. super eo de condit. appos.
e In epi. lib. 4. 2 par. ca. 3.

Vide infrà Cons. 5. de consang. & affinit.

DE CONSANGVINITATE ET AFFINITATE.

SVMMARIVM

1 *Affinitatis impedimentū ex illicito coitu, tam occulto, quàm publico nascitur.*
2 *Matrimonium iustè nemo contrahit, nisi credat non adesse impedimentum.*

CONSILIVM I.

ANTONIVS vellet matrimonium contrahere cum Lucretia, quam Hieronymus eius frater adamarat, & dubitat an secretò eam cognouerit. Quæritur, an Antonius tuta conscientia illud matrimonium contrahere possit.

1 Ex coitu carnali illicito nascitur affinitas iure canonico quo ad effectum impediendi matrimonium, secundū omnes, siue coitus sit publicus, siue occultus, vt colligitur ex definitione affinitatis data in arbore affinitatis, *f* & singulariter colligitur ex cap. *discretionē. g* quatenus probat non referre quo ad hoc, an coitus incestus sit publicus, aut occultus, colligitur etiam in cap. *concubuisti.* & aliquot aliis, *h* quatenus probant per coitus admissos cum cognatis primi gradus impediri matrimonia: & clarum est huiusmodi coitus esse solere secretos, & occultos.

2 Et ideo sicut publicus coitus generat affinitatē quo ad forum publicum & consciētiæ, ita coitus occultus generat affinitatem quo ad forum conscientiæ, & consequenter præfatus Antonius cum præfata Lucretia non potest iustè contrahere matrimonium, nisi coram Deo credat quod Hieronymus nō cognouit Lucretiam, vel nisi obtinuerit dispensationem, saltem quo ad forum conscientiæ tantùm, etiam si nullatenus probari posset, nec vllum scandalum ex contracto matrimonio generaretur; quod stylus sacræ Pœnitentiariæ quotidiè seruat. Salua, &c.

f Lib. 6.
g De eo qui cognou. con san. vxo. suæ.
h 32. q. 7.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahendum nō potest impediri ad dictum vnius testis asserentis se ab vno alio audiuisse eos esse consanguineos. Idem est, si secundus deponens de veritate nollet iurare: secus esset, si plures deponerent, se à pluribus id audiuisse, vel vnus tantùm iuratus deponeret de veritate nu. 2.*
1 *Tutior pars non est de necessitate sequenda; sed sufficit vt tutam, etiam in contrahendis matrimonijs, sequamur.*

CONSILIVM II.

VOLENTIBVS duobus, viro scilicet, & muliere, contrahere matrimonium, dum fierent denunciationes in Ecclesia, mulier quædam declarauit & testificata est intercedere inter eos impedimentū, quia vt ab vno ex suis maioribus audierat, quarto consanguinitatis gradu sibi inuicem attinebant. Quæritur, an illud sit impedimentum, ita vt contrahere non valeant.

1 Videtur resoluendum, quod dictum præfatæ mulieris non sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum inter eos, quos ait se contingere 4. gradu consanguinitatis. Tum quia est vnica testis, quæ nihil probat. *a* Tum quia est testis de auditu, qualis non probat, etiam in hac materia, nisi audisset à pluribus maioribus, *b* & hæc non audiuit nisi ab vno tātùm. Tum quia dictum vnius testis de auditu, & alterius de veritate sine iuramēto non probat sufficienter impedimētum, etiam ad contrahendum, secundùm Panormitanum. *c* Tum quia ad opposita responderi potest.

Ad primum quidem concedēdo testes de auditu plures, & qui à pluribus audierunt, probare quidem allegata in argumēto; sed quod hæc est vnica, & singularis, & non audiuit à pluribus.

Ad secundum, nō esse necesse eligere tutiorem viam: quia sufficit eligere tutam, vt nos latè probauimus in ca. *si quis autem. d*

2 Ad tertium negādo, quod ex eo, quod dictum vnius testis de veritate sufficiat, cōsequatur quod dictum vnius de auditu sufficiat; quoniam maioris pōderis est dictum de visu, & veritate, quam de auditu, etiā si dictum de auditu esset validum: quia testimonium de veritate est probatio naturalis, & regularis; testimonium autem de auditu irregularis; & non est relaxandum vltra casum, ad quē admittitur. argu. cap. *tua. e* & ait Felinus. *f* Et esto quod eiusdem valoris esset dictum testis de auditu, cuius est testis de veritate, intelligendum tamen esset de testimonio de auditu valido, quale non est hoc, de quo loquimur, per supradicta pro nostra parte.

Ad quartum negando, quod hoc testimonium nemini noceat, cùm palā lędat facultatem à iure naturali, diuino, & humano concessam volentibus contrahere.

Ad vltimum, negando assumptum, licet enim cap. *in omni. g* probet denunciatorem admitti pro vno teste, non tamen probat sufficere vnum, immò clarè requirit alterum, vel duos.

a Cap. cum à nobis. de testibus.
b Ca. licet ex quadam de testibus.
c In ca. 1. nu. 2. de consanguinit.
d De pœn. di. 7 num 35. & seq.
e De cōsang. & affini.
f In c. licet ex quadam. de testib. nu. 1.
g De testib.

SVMMARIVM.

1 *Cōsanguinei sunt, cū vnus descēdit ab alio, vel ambo à tertio.*
2 *Primum genus affinitatis hodie post cap. non debet, de consanguinit. & affinit. solum inducit impedimentum: hoc autem contrahitur inter viros, & consanguineas mulierum cognitarum, & vice versa.*

CONSILIVM III.

IVLIVS duxit vxorem Artemisiam sororem Saturni, & ea mortua duxit Pantam, & mortuus est. Quæritur, an Saturnus possit ducere Pantam.

1 Respondeo quod sic. Tum quia nullum impedimentum canonicum inuenitur inter eos; non quidem consanguinitatis, quia non sunt consanguinei, quia non descendit vnus ab alio, nec ambo à tertio, quod requiritur ad consanguinitatem, iuxta glossam receptam in arbore consanguinitatis: neque impedimentum affinitatis, quia nec Saturnus cognouit vllam consanguineam Pantę, neque Panta vllum consanguineum Saturni, quod requiritur ad impedimētum affinitatis, iuxta glossam receptam in arbore affinitatis, quoniam fusius nō erat consanguineus Saturni, sed solùm cognatus, vel affinis eius.

2 Tum quia solū primū genus affinitatis inducit hodie post ca. *non debet. h* impedimentum; quia per illud sublata sunt secundū & tertium genus affinitatis. Primum autem genus affinitatis solū contrahitur inter viros & cōsanguineas mulierū, & inter mulieres & consanguineos virorū. Nā genus affinitatis, quod oritur inter viros & mulieres cognitas ab affinibus eorū, & è cōtrario inter mulieres, & viros cognitos ab earū affinibus, est quidē genus affinitatis secundū, vel tertium, sed non primum, quod solū hodie indit impedimentū, vt dictum est. Et ita inter Saturnum & Pantam est quidē genus affinitatis secundum,

h De cōsang. & affinit.

quia ortum fuit ex cōiunctione Iulij affinis sui cū Panta, & nō ex coniunctione cōsanguinei; & ita nō inducit impedimentū hodie. Et qui contrarium responderunt Reuerendiss. Episcopo, inaduertēter putauerunt omne genus affinitatis inducere impedimentū; q̃a solū primū genus inducit illud, & nō secundū, nec tertium, vt dictū est.

S V M M A R I V M.

1 *Affinitas propriè sumpta non contrahitur, nisi interueniente copula carnali, quæ sit completa per seminis commixtionem, adeò vt non sufficiat claustra pudoris fracta fuisse; sicut nec pollutio extraordinaria, vel contra naturam, nu. 5. eaq; definitur quòd sit proximitas personarū ex copula carnali proueniens. nu. 4. & 5. quæ licet de iure ciuili nō proueniat nisi ex iusta maritali copula, tamē de iure canonico oritur etiam ex illicita, & etiam cum proprijs consanguineis habita. nu. 3. & 4. At quæ oritur inter ipsosmet maritum & vxorem, qui non affines, sed affinitatis causa appellātur, item & quæ oritur inter sponsos, propriè affinitas non est. nu. 2. sicut nec quæ oritur ex matrimonio rato, & non consummato. nu. 1. & 4. per totum. Vnde sacrum Concil. quod prohibet ne nisi cum principibus dispensetur in primo & secūdo affinitatis gradu, non est extendendum ad dictas affinitates impropriè dictas. num. 8.*

3 *Affinitas & affinitatis impedimētum differunt, sicut cognatio, & cognationis impedimentum: nec omnis affinitas parit impedimentum, etiam quòd sit licita; quia extra quartum gradum illud non producit. nu. 7.*

8 *Iustitiæ publicæ honestatis impedimentum fuit solo iure humano post legem Euangelicam introductum; vnde facilius tollitur, quàm alia impedimenta.*

9 *Dispensatio, & actus dispensationis sunt restringendi, quia sunt contra ius, & sic odiosi: at facultas dispensandi est fauorabilis, adeò vt illius restrictio & sublatio sit odiosa, & strictè intelligenda.*

CONSILIVM IV.

1 CONTRA id, quod aliàs respondi, scilicet nō contrahi affinitatem, nisi ex copula carnali, dicuntur aliqui scrupulū mouere, ex eo quod S. Thomas in additionibus ad eius tertiam partē, *a* videtur tenere impedimentum affinitatis nasci ex sponsalibus, vel matrimonio ante copulam carnalem habitam. Ad cuius sublationem præsuppono primò, verbum hoc, *affines*, generaliter & largè sumptum significare secūdùm suam etymologiam duo, quorum vnū trahitur ad finem alius, & è contrario: quo modo accepit Cicero, *b* ibi, *Huic sceleri ne paucos affines esse putetis*; & Modestinus, *c* ibi, *Affines dicuntur, eo quod alter ad alterius cognationis finem accedit*: per quem contextum idem dicit glossa recepta & approbata per omnes. *d*

a q. 55. art. 4.
b In Catilinam.
c In l non facile §. affines. ff. de gradib. affinit.
d In arbore affinit.

2 Hoc etiā modo videtur accipi in l. *non ideo minus. e* quæ habet institutionem vxoris factam à marito appellando eam affinem valere; licet, vt ibi ait glossa, vxor propriè nō sit affinis viri, sed causa affinitatis, vt habet lex præallegata *non facilè.* sic etiā accipitur in l. *quod seruus. f* quæ dicit, inter sponsum & sponsam de futuro esse quamdam affinitatē: vbi glossa recepta per omnes ait, impropriè, & non propriè esse affinitatem, & ita largo & generali modo illā ibi appellari affinitatem. Sic etiam glossa recepta per omnes, *g* ait, regulam illius legis, quæ habet, ratione affinitatis non dari successionem, procedere vniuersaliter, licet aliquando vxor succedat marito, & aliquando maritus vxori: quia licet largo modo & impropriè marit' & vxor possint appellari affines, non tamen sunt propriè tales.

e C. de hære. instit.
f ff de codicil. causa data.
g In l. affinitatis. C. communi. de success.

3 Secundò, quod aliud est loqui de affinitate, aliud loqui de impedimento affinitatis: sicut & aliud est loqui de cognatione, siue de cōsanguinitate, & impedimēto cognationis, siue consanguinitatis, sicut enim non omnis cognatio vel consanguinitas parit impedimentum consanguinitatis, ita neq; omnis affinitas parit impedimentum affinitatis: & consequenter non omnis, qui ait esse aliquā affinitatem inter aliquos, videtur dicere inter eos esse impedimentū affinitatis, nec iure Canonico, nec Cæsareo, quo nō nascitur affinitas, nisi ex legitimis nuptiis copula carnali subsequuta, licet iure Canonico nascatur etiā ex sola copula illicita sine vllis nuptiis legitimis præcedenti-

A bus, iuxta ca. *discretionem. a* & ei concordata, quæ omnia sunt ab omnibus vtriusque iuris interpretibus recepta.

4 Tertiò, quod hæc consequitur rectissimam esse definitionem affinitatis, quam posuit glossa in arbore affinitatis typis excusa tam in Decreto Gratiani, *b* quàm in Decretali, *c* quam lib. 6. *d* & receptam per omnes in omnibus prædictis locis, & per omnes Theologos, *e* post S. Thomam, *f* scilicet, *Affinitas est proximitas personarū ex copula carnali proueniens omni carens parentela*: intelligēdo per illa verba vltima, quod ea ratione qua est affinitas, nō requirit vllam consanguinitatem interuenire, licet alia ratione possint concurrere consanguinitas, & affinitas, vt concurrit cùm contrahatur etiam ex concubitu consan-
B guineorum licito, vel illicito, vt declarat S. Thomas. *g*

a De eo qui cognouit consang. vxoris suæ.
b Sub 35. q. 5.
c Post titu. de consang. & affinitat.
d Post tit. de cognat. spirit.
e In 4. li. sent. dist. 42.
f In q. 1. art. 1. quæstiūcula 2.
g In prædicta quæst. 1. art. 1. quæstiūcul. 3.

5 Quartò, quod ex his colligitur, quā friuolus sit scrupulus, quo angere cupiūt nos, & nostrū responsum, ex eo quod videtur eis dixisse S. Thomas ex soló matrimonio sine copula consequuta nasci impedimentum affinitatis in primo gradu impediēs & dirimens matrimoniū. Tum primò, quod additiones prędictę nō sunt D. Thomę, sed longè post eius mortem collectæ ab alio, vt in titulo ipsarum expressè docetur. Tum secundò, quia S. Thomas in 4. *h* vnde videtur desūpta additio illa, expressè tenet definitionem datā à prædicta glossa prędictę arboris affinitatis, scilicet, quod est propinquitas personarū ex carnali
C copula proueniēs omni carēs parentela, & quia bona definitio est de substātia & essentia definiti, & cōuertitur cū eo; ita quod cui conuenit definitū, cōuenit definitio, & è contrario, vt probatur in l. 1. *i* & l. 1. cū notatis à Bartholo & aliis, *k* & latè tradit Decius, & citati ab eo, *l* cōsequitur, q̃ S. Thomas approbando illam definitionem, sentit expressè nō posse dari propriā affinitatem sine interuentu copulę: quia definitio eius habet eā nasci ex copula & coitu. Tū tertiò, quod ipsemet S. Thom. paulò post ait, *m* q̃ affinitas adeò requirit copulam carnalē ad sui productionē, quod quantūcumq; aliquis claustra pudoris inuadat, vel frangat, nisi cōmixtio seminum sequatur, nō contra-
D hitur ex hoc affinitas, vnde nec copula cōtra naturā, neq; extraordinaria pollutio generat affinitatē, secundū eumdem, *n* pro quo facit cap. vlt. *o* & ca. *extraordinaria. p* Tum quartò, quod nō obstat id quod ipsemet S. Thomas subdit, ex contractu matrimonij per verba de præsenti nasci quādam propinquitatem, seu affinitatē, quæ pertinet ad societatem: quia loquitur de affinitate generaliter & largo modo sumpta, sicut leges citatæ in primo pręsupposito, quarū omnium glossæ receptæ ab omnibus dicunt eā nō esse propriè affinitatem. Tum quintò, quod aliud est dicere quod aliqui sunt affines, & aliud, quod inter eos est impedimentū affinitatis, vt habet præsuppositū secundum, & ideo ex eo quod S. Thom. dixerit ex matrimonio
E solo nasci affinitatē, non infertur quòd dixerit ex illo nasci impedimentū affinitatis: q̃a à diuersis non fit illatio. *q*

h Dist. 42. q. 3. art. 1.
i ff. de dolo.
k ff de testa.
l In rubr. de probatio.
m In responsione ad secūdum.
n Ibidem.
o De sponsal.
p 25. q. 2. & 1.
q L. Papinia. ff. de minorib.

6 Tum sextò, quod aut est dicēdum S. Thomam loqui variè, aut esse sibi ipsi concordandum, si dicamus loqui variè, non est ei credendum; quia testi variè vel contrario modo loquenti non creditur, vt tradunt Panormitanus & Felinus, *r* & alia citata per ipsos. Aut esse ipsum sibi cōcordandum: & non sese offert alia concordia melior, quā quod in vna parte loquitur de affinitate propriè dicta, & de impedimento affinitatis, & in alia de affinitate largo modo & generaliter dicta: quoniam glossæ citatæ in primo præsupposito sic concordant textus de affinitate lo-
F quentes impropriè & largo modo accepta. Tum septimò quod ipse est ferè solus, & omnes iuris interpretes sunt ei contrarij, & communis opinio præfertur singulari, vt est doctrina receptissima Ioannis Andreæ. *s*

7 Tum octauò; quod etiam singularis opinio præfertur communi, quando neruosiore ratione nititur, vt probat cap. *capellanus. t* vbi Panormitanus ab omnibus receptus tradit, & Felinus & citati ab eo, *v* & S. Thomas fortiore ratione tenet id quod communis ferè omnium, quam id quod prædictis scrupulosis videtur dicere.

Per quæ omnia cōcluditur efficacissimè, friuolum esse prædictum scrupulum: & quod illo non obstante planè asserendū est affinitatem propriè dictā nō posse generari

r In prin. procem. decret. in prima eius gloss.
s In ca. 1. de constit.
t De feriis.
v In cap. 1 de consti. nu. 54.

sine

sine copula carnali licita, vel illicita, & minus impedimẽtum affinitatis: quia id requiritur quòd sit intra gradum quartum.

8 Quod autem lex Concilij Tridentini, *a* quæ prohibet dispensationem dari coniunctis secundo gradu consanguinitatis, & affinitatis, non comprehendat impedimentum publicæ honestatis primi gradus, facit præter alia, quod longè aliud est impedimentum publicæ honestatis ab impedimento affinitatis: quoniã hoc saltem quo ad aliquas personas & gradus fuit inductum iure diuino scripto antiqui testamenti, *b* illud verò nullo iure veteri, nec scripto, sed est inuentũ nouum post passum Christũ, secundùm omnes; & ita non est tanta ratio inhibendi dispensationẽ circa illud: & lex præsertim prohibitoria non est extendenda ad casum, in quo nõ est tanta ratio prohibendi. *c* Facit etiam illa ratio firma, quod nulla dispositio restringibilis est extendẽda vltra terminos propriæ significationis illius, per reg. *quæ à iure*. *d* cum ei concordant.

9 Et sublatio prædicta dispensandi est restringibilis: q a contrarium eius, quod est potestas dispensandi, est fauorabile, iuxta glossam solemnem, *e* receptam communiter per omnes, quorum aliquos citat & sequitur Felinus, *f* quamuis ipsa dispensatio, & actus dispensationis sint restringendi; quia sunt contra ius: sicut dispensatio illegitimi est odiosa, sed potestas legitimandi est fauorabilis, & ampliabilis, vt tradit idem Felinus post alios. *g* Salua, &c.

a *Sess. 24. c. 5. de reform.*
b *Leuit. 18.*
c *Arg. ca. pœna de pœnit. dist. 1. cum similib.*
d *De reg. iur. lib. 6.*
e *In cle. 1. de offic. vic.*
f *In ca. postulasti. de rescr. nu 10.*
g *Vbi sup. nu. 8.*

SVMMARIVM.

1 Stipulatio, etiam in matrimonialibus, quæ fit contra bonos mores, non obligat.

1 Promissio rei, quæ iure impleri non potest, non valet.

2 Sponsalia contracta inter habentes impedimentum publicæ honestatis sub conditione si Papa dispensauerit, de iuris subtilitate non obligant partes, etiam si postea mandet Pont. super eo dispensari. contra num. 9.

4 In obligationem ea dumtaxat deducuntur, quæ natura sua possibilia sunt.

4 Euentus illius rei frustrà exspectatur, quæ etiam quod eueniret, nullum produceret effectum.

5 Stupratam cum promissione ducendi tenetur stuprator ducere, & dotare. & 9.

6 Stuprans de iure ciuili non tenetur stupratam ducere, nisi particulari statuto caueatur.

7 Obligatus ex statuto aliquid facere, tenetur facere, vt actus valeat.

8 Promissio rei sacræ, seu religiosæ, licet non valeat; si tamẽ adsit iuramentum, cum conditione, si ex dispensatione principis fiat profana, tenet.

9 Stuprans consanguineam cum promissione ducendi illam, tenetur quærere dispensationem, & obtenta per se vel per alium tenetur eam ducere. Impensas verò in dispensatione factas vtraq; pars soluet. Quod si non poterit obtineri, tenetur eam dotare.

CONSILIVM V.

CVM quidam nobilis quamdam filiamfamilias virginem sibi secundo cõsanguinitatis gradu coniunctam adamaret, post decreti Concilij Tridentini de matrimonio publicationem iam anteà sufficienter factam, ad cubiculum d. virginis accedens, præcedẽte promissione, quòd eam in vxorem duceret, eamdem deflorauit, & posteà scientibus & consentiẽtibus dictæ mulieris parentibus cũ eadem in sermone, mensa, & lecto, tamquã cum vxore, per multum temporis cõmoratus est, & liberos ex ea suscepit; quæ cum ordinario loci innotuissent, eisdem, ne simul cohabitarent, prohibuit. Qua separatione facta, dictus iuuenis sæpius dictæ mulieri, quã vxorem nominabat, per literas significauit sicuti omni opera nitebatur à summo Pontifice dispensationẽ ad cum eadem contrahendum impetrare. Tandem post aliquot annos dictus iuuenis à d. ordinario petiit declarari inter ipsum & dictã mulierem nullum extare matrimonium, secumq; dispensari, vt nõ obstante prædicto incestu possit liberè & licitè cũ alia sibi aliàs de iure non prohibita matrimonium ad euitandã incontinentiã contrahere. Opposuit dicta mulier, immò dictum iuuenẽ cogendum ad pro posse impetrandã dispensationẽ prædictam, vel saltẽ pati, vt ab ipsa impetretur, & successiuè ea impetrata cogendum ad cum ipsa matrimonium contrahendum, prout tenetur, tum quia promisit, tum quia deflorauit modo prænarrato. Quæritur quid iuris, & quid soluere debeat impensas in obtinenda dispensatione factas.

Responsum alterius Doctoris.

1 Videtur respondẽdum primò, quod si dicta sponsalia fuerunt absolutè, vt præmittitur, contracta, nulla fuerũt, nullumq; produxerũt obligationem, arg. l. *si stipulor*. *a* vbi si quis sororem adoptiuam nupturam sibi stipuletur, nõ valet stipulatio, quia statim fit contra bonos mores, vnde non obligat. Facit cap. *non est obligatorium*. *b* Et hanc opinionem admittunt omnes doctores infrà adducendi. Nã vt inquit Petrus Sotus in hac materia, *c* non valet promissio rei quæ iure impleri non potest. *d*

2 Secundò, si dictis sponsalibus adiecta fuit conditio, si Põtifex dispensabit, res habet maiorem difficultatẽ. Nam Couarruuias, *e* tenet hęc spõsalia esse etiã valida. Antoni de Butrio, *f* idẽ tenet, in quam partẽ inclinat Præpositus ibi, licet relinquat cogitãdũ; & inter summistas tenet Angelica, *g* & inter Theologos Adrianus. *h* Contrariũ, scilicet ꝙ hæc sponsalia sint nulla, & nullã producant obligationẽ, tenent Innocẽtius, Hostiẽsis, Ioãnes Andreas, Cardinalis, Ancharan, Abbas, *i* Aretinus, *k* qui in causa inter Ducẽ Mediolani & Marchionẽ Mantuę tenet, quod spõsalia cõtracta inter habẽtes impedimentũ publicæ honestatis, sub conditione, si Papa dispensauerit, de iuris subtilitate non obligant partes, etiã quod post dicta sponsalia Pontifex mandasset super d. impedimento dispensandum; licet additio Abbatis, *l* adducere videatur Aretinũ pro cõtraria parte, & hanc opinionem Innocentij prædictam fatetur cõmunem, idem Adrianus vbi suprà, & alij.

3 Hãc eadem opinionẽ tenet inter summistas Rosella, *m* Siluester, *n* & Victoria de sacramentis, *o* & cõtra Adrianũ tenet Sotus, *p* & concludit quod non obstantibus prędictis sponsalibus vna pars, etiam altera inuita, & etiã post obtentum dispensandi mandatum à Papa potest ab eisdẽ recedere. Pro quo dicto facit Baldus, *q* qui respõdit, quod si inter consanguineos sit tractata parẽtela, & subsequuta subarratio, vna pars potest ad aliud conuolare matrimonium, siue Papa velit, siue nolit dispensare, quod dictũ refert & sequitur Parisinus. *r* Et hanc partem amplectimur per rationes, quas vltimo loco refert & ponit Sotus vbi suprà, & tanto magis in casu proposito, in quo agitur de dispẽsatione in secundo consanguinitatis gradu, cui resistit Conciliũ Tridentinum, *s* & in quo rarò solet Põtifex dispensare. Couarruuias aũt & alij loquuntur in gradibus magis remotis, in quibus faciliùs dispensari solitum erat. Itẽ ex quo sumus in casu, in quo dispensatio nondum est obtẽta: in quo casu, inquit Sotus nullũ est dubium, quin vterq; possit, etiam altera parte inuita, à pacto recedere.

4 Et certè pro hac parte me multũ vrget tex. l. *inter stipulantem*. *t* dum reprobat hanc stipulationem; *Eum locũ, cum ex sacro religiosove profanus esse cœperit, dare spondes?* & subdit rationẽ, quæ communis est casui nostro, dicens: *Quia nec præsentis obligationem temporis recipere potest: & ea dumtaxat, quæ natura sui possibilia sunt, deducuntur in obligationem.* Sed quod si tacitè vel expressè promisit propriis expensis & labore dispensationem impetrare, & cùm vt dictum est secũdùm magis communem opinionem prædicta sponsalia nõ obligent, vtiq; nec hoc accessorium tenebit: frustrà enim expectatur euentus illius rei, quæ etiam quod eueniret, nullum produceret effectum. *v*

5 Descendendo autem ad articulũ stupri, videtur, quod ex quo ex narratis constat dictam puellam seductam, & prout etiam præsumitur ex Carrerio, *x* Abbate: & ibi additio, *y* dictus iuuenis tenetur eamdem dotare, & ducere, *z* & Dominatione tua in Man. confess. *a*

6 Nec obstat, si dicatur textum c. 1. & 2. *b* procedere solũ inter subditos locorũ & terrarum subiectarũ iurisdictioni Ecclesiæ, non autẽ in locis subditis principi sęculari, in quibus seruãda est pœna iuris ciuilis, vt notat Abbas, *c* de iure aũt ciuili stuprans nõ tenetur stupratã ducere, vt ait Carre-

a *De verb. oblig.*
b *De reg. iur. lib. 6.*
c *De sacramento matrimonij lect. 18.*
d *L. pacta quæ contra. C. de pact.*
e *In 4. in epis. de sponsal. 2. p ca. 3. nu. 7.*
f *Ca. sup. eo. de condit. appos.*
g *In ver. matrimonium 3. in 3 impedimento nu. 4.*
h *In 4 de matrim q 10.*
i *In d c. super eo.*
k *Cons 142. ex facto. nu. 1 2. & 3.*
l *Dict. c. super eo.*
m *Ver. matrimonium. 6. in fin.*
n *Verb. matrimonium. 3 q. 9.*
o *De sponsal. q 258.*
p *In 4 sen. di. 29 q 2 art. 1. ante fin.*
q *Cons. 60. vol. 2.*
r *Cons 52. nu. 4. cum seq. vol. 4.*
s *Sess 24. c. 5.*
t *§ sacram ff. de verb. obli.*
v *L. pen ff. de fideiuss l ali quando § fin. ff. ad senat. consult Velle.*
x *In sua pra. crimin § circa igitur quartum. nu. 7.*
y *Cap. 1. de adulter.*
z *In c. 1. & 2. de adulter.*
a *Ca. 16. nu. 16.*
b *De adulte.*
c *Dict. cap 2*

Carrerius. *a* Nam respondetur Abbatem,& alios doctores solùm dicere ius canonicum mitigasse quo ad subditos Ecclesiæ pœnam legum statutam contra stupratores; ita tamen , vt iudex sæcularis minimè prohibeatur pœnã legalem imponere suo subdito,qui stuprum perpetrauit: non negant tamen quin index ecclesiasticus possit hunc stupratorem oppidi subiecti principi sæculari in hac materia, quæ etiam spectat ad forum ecclesiasticum, punire pœna canonica, secundùm Ancharanum,*b* & hoc tanto magis procedit in hoc casu,in quo (vt audio) oppidum, in quo moratur dictus iuuenis,& mulier,est sub principe sæculari,qui vniuersali statuto obligat stuprantes, vt ducant deflorantes ; vnde ex hoc capite pôtest iudex ecclesiasticus in decisiuis sequi & seruare ipsorum laicorum leges,secundùm Abbatem, *c* & ibi Felinum. *d*

7 Facit etiam c.1. *e* Cùm autẽ teneatur dictus iuuenis eamdem ducere,vtiq; tenetur necessariam dispensationẽ pro posse obtinere. *f* Nam vt singulariter inquit Iason, *g* qui ex statuto tenetur aliquid facere, tenetur facere vt actus valeat;vnde & legatario debetur ab hærede via ad ædes legatas,ne ius ipsius legatarij sit inutile,vt est in l.*binas ædes*.*h* & habet Bartholus,*i* licet secus sit in fundo empto, quia potuit emptor apertiùs legem dicere vt ait Decius. *k* Quæ ratio cùm cesset in hac puella seducta , non videtur dubium quin iuuenis, qui tenetur eam ducere,teneatur etiã procurare dispensationẽ ad hoc necessariam: sicut & qui tenetur dare hominẽ,talem debet dare, qui ab eo nõ possit auferri,iuxta l.*qui decẽ*. *l* cũ cõcordatis sibi per glo. *m* & l.3.vbi etiã gloss.*n* Hoc aũt totum debet dictus iuuenis suis expẽsis procurare. *o* Et si d.mulier dubitat ne dictus iuuenis ꝓcedat bona fide in procurãda dicta dispẽsatiõe, poterit ꝓ suo interesse in ipso negotio assistere,&adesse.*p*

8 Ex quibus arbitror dictum iuuenem condemnandũ iuxta petita à dicta puella;& hoc multò magis, si nedum promisisset eam in vxorem ducere,sed & iurasset , vt voluit Tabiena. *q* & Baldus. *r* Nam licet non valeat promissio rei sacræ,seu religiosæ ; si tamẽ adsit iuramentum, adiecta conditione, si ex priuilegio, seu dispensatione principis dicta res fieret profana,teneret. Et hæc opinio potest teneri,licet Sotus, *s* teneat in hoc casu dicta sponsalia non obligare.

Responsum Doctoris Nauarri.

9 Visis supradictis, quæ prudenter & eruditè sunt perpensa, & citata, & aliquot aliis, arbitror partes Reuerendiss.Episc.esse, declarare quidem nullũ extare matrimonium inter præfatũ iuuenem,& præfatam puellam, iuxta petitionẽ præfati iuuenis;teneri autẽ eum ad contrahendum matrimoniũ cum illa,si S.D.N.placuerit dispensare super prẹfato impedimẽto cõsanguinitatis gradus secundi;teneriq; ad procurandã bona fide præfatã dispẽsationem,& ad acceptandam , si ea per præfatam puellam,vel procuratores suos fuerit obtenta : & casu, quo non potuerit obtineri, obligatum esse ad dotandam eam arbitrio boni viri:impensas autem, quæ in dispensatione impetranda factæ fuerint ab vtraque parte soluendas esse, siue ipse,siue ipsa eam obtinuerit.

a Vbi supra num 9.
b Ca.cõquestus. de foro comp.num.7.
c Cap. quod clericis.nu.11.
d In fine de for.compet.
e De nou ope. nunc.
f Arg.l.2.ff. de iurisd.om. iudic.
g L huiusmodi.in prin nu. 27 ff de leg.1.
h ff de seruit. vrba.præd.
i L.1.ff.de seruit.legat.
k Dict. l. 2. nu.33.
l §. Qui hominem.
m ff.de solut
n ff. de actio. empt.
o Argu l.suo victu. ff. de oper.libert.
p Arg.c.2. in fin. de procur lib.6. l si suspecta.ff. de inoffi test
q Verb sponsa.nu.9. vers. 8 quaro.
r Ca cũ contingat nu.22. de iureiuran.
s Vbi suprà.

S V M M A R I V M

1 *Affinitas,quæ ex illicita,sicut & quæ ex licita procedit copula,semel orta, etiã post mortem sic cogniti durat , matrimoniumq; postea subsequutũ dirimit , at antea contractum nõ, immò nec impedit illius vsum,nisi respectu delinquẽtis,qui nõ potest sine peccato debitum exigere:restringitur tamen modo post sacrum Concilium ad secundum gradum;ita vt quæ oritur ex illicita copula in tertio vel quarto gradu , nullum ex prædictis amplius operetur effectum.nu.2.& 3.*

3 *Impedire dicitur etiã id,quod in aliqua tantũ parte impedit.*

4 *Negatiua præcedens,omnia quæ sequuntur,destruit,& contrarium eorum ponit.*

CONSILIVM VI.

DVBIVM est, an impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium postea factum dirimit,quod ad eos tantùm,qui in primo vel secundo gradu coniunguntur,restringitur, habeat locum etiam in impedimento affinitatis superuiuẽtis post contractum matrimonium , vt non extendatur vltra dictum secundum gradum.

1 In hac quæstione:si errore amanuẽsis non est scriptũ, *superuiuentis*, pro *superuenientis* , non video quod dubium contineatur;cùm palàm sit,affinitatem contrahi ex coitu illicito iure canonico , cap. *discretionem*, *a* & tradit glossa recepta, *b* & quod affinitas semel contracta nõ extinguitur morte personæ,qua mediante contrahitur,iuxta cap. *fraternitatis*, *c* & traditur à dicta glossa recepta.

2 Si autẽ per errorem scriptum est,*superuiuentis*,pro,*superuenientis*;respondendũ videtur, quod nulla affinitas superueniens matrimonio contracto dirimit illud , licet partẽ culpabilem impediat ab exigẽdo debito, *d* & consequenter palàm esse impedimentũ huiusmodi præueniens matrimonium in prædictis duobus gradibus longè maioris virtutis esse quo ad matrimoniũ præuẽtum,quàm superueniens quo ad matrimonium præueniens ipsum ; cùm præueniẽs affinitas matrimoniũ sequẽs impediat,& dirimat,superueniẽs aũt nec dirimat,nec impediat,nisi quo ad hoc ne culpabilis debitum exigat, per iura supradicta.

3 Maius dubium esset,an affinitas tertij & quarti gradus cõtracta ex illicito coitu superueniẽs impediat exactionẽ debiti;licet præueniens non dirimat matrimoniũ cõtractum,per expressam Concilij Tridentini decisionẽ, *e* nec etiam impediat contrahendum,per declarationem Pij V.

Nam pro parte affirmãte facit,quod aliud est dirimere matrimoniũ, de quo loquitur Concilium & aliud impedire tantum , de quo ait declaratio Pij V. & aliud exactio debiti, de qua nihil statuit Cõcilium,nec declaratio prẹdicta:& secũdùm ius commune vetatur exactio per prædictam affinitatem superuenientem:& casus omissus habetur pro omisso. *f*

Pro parte verò negante , quòd non impediat exactionem,facit,quod lex per similitudinem rationis extenditur ab vno ad aliud. *g* Facit etiam , quod Pius V.declarauit,quod nec dirimit,nec impedit ; & consequenter non obstante illa,licitè contrahitur , quod videtur consequi, quod etiam licitè petatur debitum. Tum quia minus est exigere,quàm contrahere, ergo qui concedit cõtractionem,à fortiori videtur concedere exactionem , argumẽto cap.*cui licet quod est plus*. *h*

4 Tum quia id,quod impedit exactionẽ debiti, quo ad aliquã partem impedit matrimoniũ; & prædictus Pius V. declarauit simpliciter,quod non impedit,& consequẽter quod nulla ex parte impedit:qa negatiua prẹcedens,omnia quæ sequuntur destruit, & contrarium eorum ponit, iuxta glossam singularem receptam. *i* Facit etiam, quod verba declarationis Pij V. scilicet quod non impedit matrimoniũ,satis includunt per proximè dicta impedimentum exactionis;& ita per illa tollitur illud: quia lex generaliter loquens intelligenda est generaliter. *k* De hoc aũt dubio, quod aliàs in sacræ Pœnitẽtiariæ prætorio propositum fuit,& non resolutum , non videtur loqui quæstio proposita : & ideo non resoluo illud,tametsi multum inclino in partem negantem,scilicet vt non extendatur.

Et ita refertur sacram Congreg.inclinasse in hanc partem , vt incestus vltra secundum gradum superueniens non impediat exactionem debiti.

a De eo, qui cogno.cõsang. vxoris suæ.
b In prima arboris affinitate lib.6.
c 35.q.10.
d Cap. transmissa.& cap. tua, de eo qui cog.cõs.vxo. suæ.
e Sess.24.c.4.
f L.cõmodissimè ff. de liber. & posth. & cap. susceptum.de rescript.lib.6.
g L.nõ possũt. ff.de legib. & cap.dudum. 2 de elect.
h De reg. iur. lib.6.
i Ca. cùm dilectus.de consuetud.
k Cap. solitæ. in fin. de maiorit.& l.de pretio.ff. de pub.in rem act.

S V M M A R I V M.

1 *Dispensatio super affinitate non extenditur ad publicã honestatem concurrentem,nisi de ea saltem tacitè fiat mentio.*

2 *Dispensationem super affinitate taciturnitas publicæ honestatis concurrentis non vitiat,remanet tamen ipsum publicæ honestatis impedimentum.*

3 *Impedimento vno ex duobus sublato,remanet alterum.*

4 *Subreptio non vitiat gratiam,nisi pro illa parte , cuius fuit causa:potestq; gratia & rescriptum pro vna parte valere, & non pro altera.*

CONSILIVM VII.

QVÆRITVR, an dispensatio super affinitate extendatur ad publicæ honestatis impedimentum , & an valeat quo ad affinitatis impedimentum.

1 Per dispensationem, per quã tollitur affinitatis impedimentũ, non censetur sublatum impedimentũ publicæ honestatis concurrentis cum affinitate, iuxta glossam cõmuniter receptã in arbore affinitatis circa principiũ, cui videtur cõtraria glossa. 3. ca. *non debet.* *a* quæ est vera, quãdo saltem tacitè fit mentio de illo: altera verò, quãdo nec expressè, neq; tacitè fit talis mentio, iuxta concordiam, quam inter illas ponunt Panormitanus & Præpositus. *b*

2. Sed quæstio noua est, an dispensatio super affinitate valeat saltem quo ad affinitatis sublationem, licet nõ valeat quo ad sublationem publicæ honestatis. Nam pro parte negante facit, quod tacetur aliquid, quo expresso difficilius concessa fuisset dispensatio super affinitate; & ita videtur subreptitia. *c*

3 Sed præfata glossa arboris affinitatis à nemine adhuc ponderata cõtrarium tenet, & idẽ videtur sentire Panormitanus & Præpositus, *d* & alij omnes, qui sequuntur eã in sensu prædicto, quatenus in cõfirmatione eius allegãt illud vulgatum, Vno de duobus vinculis sublato, remanere aliud, *e* per quod significant, per impetrationem dispensationis super vinculo affinitatis, nulla facta mẽtione expressa, nec tacita de vinculo publicæ honestatis, alterum quidem tolli, & non alterum: & hoc est aptum ac singulare exemplum illius theoricæ Rotæ, *f* scilicet taciturnitatẽ veri, quod expressum retraheret principem à gratia facienda, nõ efficere illam subreptitiam, nisi sit tale, de quo iure caueatur illud esse exprimendum, quam decisionem nos quoque sequimur in Manu. confessar. *g*

4 Cuius theoricæ exemplum, vt prædicta Rota dixit, est in collatione criminoso facta à principe, quæ valet regulariter per resolutionem Felini & eorum, quos ille citat, *h* quod nos resolutius tractauimus nuper. *i* Tũ quia subreptio nõ vitiat gratiam, nisi quo ad illud, cuius causa fuit; & potest esse gratia subreptitia quo ad aliquid, & valida ac non subreptitia quo ad aliud, *k* vt dicit Nicolaus de Millis, *l* Panormitanus, *m* & sic potest pro parte valere rescriptum & gratia, & pro parte non; & sic vtile per inutile non vitiatur.

a *De consang.*
b *In d. ca. non debet.*
c *Ca. postulasti. de rescript.*
d *Vbi suprà.*
e *Ca. ex tuarum. de auct. & vsu pallij. & l. si domus ff. de seruitu tib. vrbanor. præd. & §. affinitatis. Inst. de nupt.*
f *c. 52. in nouis. de rescript.*
g *Cap. 22. nu 86.*
h *In ca. 2. de rescript.*
i *In Misc. 34. de orat.*
k *Ca. si eo tẽpore. c. susceptum de rescript. lib. 6.*
l *In repe. ver. gratia. ad fin.*
m *Cap. super literis. de resc.*

SVMMARIVM.

1 *Incestum qui cum consanguineis cõmiserunt, secundùm communem Canonistarum contra Theologos, contrahunt impedimentum impediens contrahendi cum quacunq;.*

2 *Dispensatio super vno ex duobus impedimentis, tacito altero, etiam si expressum principem difficiliorem reddidisset, validè impetratur; remanet tamen in suo robore non narratum, nu. 1. & 3. & super eo potest separata ab habente potestatem fieri dispensatio. Vnde qui à Papa obtinuit dispẽsationem super impedimento affinitatis dirimente, potest separatim anteà vel post ab Episcopo obtinere dispensationem super incestus impedimento impediente. nu. 4. sicut diaconus, qui vult ducere affinem, potest separatim impetrare dispensationem super impedimento diaconatus, & separatim super impedimento affinitatis. nu. 7. Fallit prædicta conclusio, quando lex id, quod tacitum fuit, exprimi iubet. Vnde qui impetrat remissionem super secundo homicidio debet exprimere remissionem primi. Item fallit, quando materiæ sunt adeò connexæ, vt vnus defectus alterum augeat. Vnde qui fuit dispensatus super defectu natalium, si velit obtinere dispensationem super pluralitate beneficiorum, tenetur de prima dispẽsatione mentionem facere. nu. 6.*

4 *Episcopus dispensat quidem super impedimento impediente procedente ex delicto incestus, at super impedimento consanguinitatis dirimente solus Papa.*

5 *Copula, nullis præcedentibus nec matrimonio nec sponsalibus inter consanguineos, sine animo & intentione, vt sic facilius impetrarent dispensationem, habita, nec de iure, nec per sacrum Concilium est facienda mentio: at nunc tempore Pontificatus Gregorij XIII. de eiusdem S.D.N. mente, de ea est facienda mentio. Quod si etiã contraxerunt matrimonium, vel spõsalia clandestinè, de ea etiam ignoranter habita; quod si publicè cõtraxerunt; solùm de scienter habita esset facienda mentio.*

CONSILIVM VIII.

AN consanguinei, qui copulam habuerunt secretè, teneantur exprimere Papæ hoc delictum, si petant dispensationem contrahendi inter se?

1 Respondeo, visum fuisse aliquibus in hac curia, esse necessarium, eo maximè, quod incestuosi prohibentur contrahere non solùm inter se, sed etiam cum aliis, vt cõmunis tenet opinio Canonistarum, contra communem Theologorum, vt scripsi in Manu. *a* quod seruat curia, vt ibi dixi, & nunc hic repeto: pro qua dudum allegaui quatuor textus, qui expressè id probant, & ita duo impedimenta concurrunt in prædictis, vnũ consanguinitatis, aliud incest⁹: & ita impetratio tacita copula incestuosa videri potest impetratio subreptitia: quia tacetur aliquid, quo expresso difficilius dispẽsasset Papa, quod argumentum maximũ coloris habet, præsertim quod sublato vno ex duobus viculis, alterum non videtur sublatum. *b*

2 Sed oppositum est tenendũ per multa, & primò ex decisione Rotę, *c* quam sequitur Felinus & allegati ab illo. *d*

3 Quatenus habet in impetratione dispẽsationis nõ esse necessariò faciendã mẽtionem, nisi de illis tantũ, de quibus iura iubent; etiã si talia sint, quib⁹ expressis difficilius Papa dispẽsaret: & q̃a stylus curiæ videtur tenere, vt impetratio super vno impedimẽto matrimonij valeat, nõ facta mẽtione de alio; nõ quidẽ ad hoc, vt cẽseatur sublatũ aliud, neq; quo ad hoc, vt possit contrahi matrimoniũ licitè ante dispensationẽ super alio; sed quo ad hoc, vt dispensatio valeat, & censeatur sublatũ impedimentũ, super quo habita est illa; & quod post habitam dispensationem super alio iustè poterit contrahi matrimonium.

4 Ex quibus infertur primò (cùm in casu proposito sint duo impedimẽta, primum consanguinitatis, secundũ incestus; & impedimentum cõsanguinitatis solus Papa tollere possit, impedimẽtum autem incestus etiã Episcopus ex iusta causa,) *e* quod habita dispẽsatione à Papa de consanguinitate, non facta mẽtione de copula, habita dispẽsatione ab Episcopo super incestu, ante, vel post dispẽsationem consanguinitatis, possit matrimonium contrahi.

Secundò infertur parùm referre quo ad hoc, quòd copula sit occulta, vel manifesta, & confessario confessa, & absoluta, vel non confessa, nec absoluta, si Episcopi dispensatio non interuenit.

5 Addendũ tamen, quod si dicta copula occulta, vel manifesta, eo fine fuerit habita, vt facilius impetrarẽt dispẽsationẽ, esset facienda mentio eius tempore Sanctiss. Domini nostri, qui declarauit nõ esse animum dispẽsandi cũ talibus: quãuis iure antiquo, & etiã Concilij Tridentini, *f* non videtur id obesse, si neq; matrimonium, neq; spõsalia contraxerunt. Si auẽ contractis illis publicè habuerũt scienter copulã, vel contractis clandestinè habuerunt eã etiam ignorantes, nõ valebit dispensatio, nisi fiat mentio de illa; & si fiat, nõ dabitur huius Sanctiss. Domini tẽpore & meritò: quia Concilium Tridentinũ vbi suprà statuit ne cum huiusmodi dispensetur; immò neq; cum eis, qui scienter, vel ignoranter non seruatis solemnitatibus requisitis contraxerunt, etiam si non consummauerint. *g*

6 Obstare autem prædictis videtur, quod indulgentia secundi homicidij non valet, non facta mentione de indulgentia prioris, secundùm Gulielmum de Cuno, *h* relatum per Baldum ibi: & etiam dispẽsatio concessa super pluralitate illegitimo non valet, non facta mentione de priori dispensatione super defectu natalium, qua factu est habilis ad vnum. *i* Sed respondetur ad primum, quod lex illa tertia requirit expressionem iterationis, siue geminationis delicti. Ad secũdum, quod caput illud 2. illo casu illam mentionem requirit ob specialem rationem: & ratio specialitatis est, quòd illæ dispensationes se contingunt, & sunt quasi idem; & tacitum auget delictum, vel defectũ expressum, super quo dispensatur, quæ ratio cessat in casu nostro, in quo dispẽsatio fit super diuersis: vnde gratia facta de pœna adulterij non requirit mentionẽ de gratia pœnæ homicidij, nec gratia pluralitatis beneficiorum facta illegitimo requirit mentionem gratiæ factę de non ieiunãdo certis diebus, vel non soluendo pœnam periurij, vel fruendi stationibus Romanis.

7 Per quæ respondimus gratiam ducendi vxorẽ factam

a *Ca. 22. nu. 75.*
b *Ca ex tuarum. de auct. & vsu pal. l. si domus. ff si serui. vend §. affinitatis. Inst. de nupt.*
c *32. de rescr. in nouis.*
d *Ca postulasti. col. 4. de rescript.*
e *Ca. si duo. 36. q. 6.*
f *Sess. 24. c. 5.*
g *Vt in d. c. 5.*
h *L. 3. C. de episcopali aud.*
i *Cap. 2. de filijs presbyte. in 6.*

subdiacono occultissimè, & malè ordinato, nō vitiari, eo quod tacuit, præsertim absque dolo, quod erat affinis illa quam volebat ducere: nec gratia posteà impetrata super affinitate, non facta mentione de dispensatione super ordine, fuit subreptitia; q̃a sunt res separatæ, nec vna auget alteram, nec vllo iure requiritur mētio alterius in altera. *Vide infrà consilio seq.*

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas illius, quo expresso difficilius dispensasset Papa, vitiat gratiam: sed hoc procedit, quādo lex mandat illud exprimi; vt, quod in impetratione secundi beneficij fiat mentio de altero, quod prius obtinuit, nu. 2. & vt impetrans remissionem secundi homicidij mentionem faciat de gratia primi. num. 1. & 4. in alijs non. num. 3. Vnde qui impetrat dispensationem super gradu affinitatis, vel consanguinitatis, non cogitur exprimere incestum causantem impedimentum impediens. nu. 4. & 5.*

2 *Duplici excommunicatione, vel alio impedimento dupliciter ligatus, ab vno potest validè absolui, & dispensari, altero tacito. num. 3. quod quia non censetur sublatum, durat. num. 4.*

5 *Incestus peccati impedimentum impediens contrario vsu fuit sublatum, seu saltem pro eo nō petitur dispensatio, nisi quando quis vult ducere quam per incestum polluit: sed & Episcopus super eo dispensare potest.*

6 *Occultum peccatum incestus qui etiam ad effectum petendi dispensationem super alio impedimento reuelat, peccat grauiter.*

CONSILIVM IX.

AN Valeat dispensatio super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, non facta mentione de copula prius habita?

1 Respondetur, pro parte negante facere primò, quod tacitum est illud, quo expresso difficilius dispensasset Papa; & per consequens non valere. *a*

Secūdò, quod impetratio veniæ pro secūdo homicidio cō̃ expresso non valet, si nō fiat mētio de venia data pro primo, secundùm Gulielmū, *b* per illum textum, quē sequitur ibi Baldus, *c* communiter receptus, vt tradit Felinus. *d*

2 Sed contrarium videtur verius. Tum quia nullo iure cauetur, dispensationem super vno impedimento matrimonij esse nullam, eo quod super altero non sit habita. Tum quod stylus Curiæ videtur habere, quod dispensatio facta super vno impedimento valeat, antequā dispensetur super alio; licet non possit iustum iuris effectū sortiri, donec super alio dispensetur, sicuti excommunicatus duplici excommunicatione frequenter absoluitur ab vna, antequā absoluatur ab aliis, & valet prior absolutio, licet non restituatur ei communio, donec ab altera absoluatur, per cap. *ex parte.* iuncta glossa recepta. *e*

3 Tum quod Egidius ait, *f* quod nō omnia tacita, quorū expressio potuisset mouere principē ad difficilius concedendam gratiam illā vitiant, sed ea solùm de quibus reperitur iure expressum, quod in impetranda gratia debeāt exprimi, nam impetranti beneficium, & dicenti se criminosum, Papa verisimiliter difficilius illud concederet; at tacere hoc minimè nocet: quia valet collatio facta criminoso, nisi sit crimen inducēs inhabilitatem ipso iure: quē refert, & sequitur Felinus, *g* & declarat pulchrè Rota. *h*

Quibus sic constitutis, non obstant in contrarium adducta. Nam ad primum respondetur, scilicet ad cap. *postulasti.* quod textus ille loquitur de taciturnitate in beneficiis prius impetratis, in quibus iure cautum est debere prius exprimi, per cap. *cum adeò. i* & cap. *si motu proprio.* de præbend. lib. 6.

4 Ad secundum, cui nō videtur ab aliquo doctore hactenus satisfactū, respondetur primò eodē modo, scilicet quod etiam iure cauetur per d. l. 2. *k* & ibi Baldus, *l* quod in impetratione veniæ pro secundo homicidio debet exprimi venia data ꝓ primo. Ex quibus infertur, quod quibus rationibus defenditur, impetrantē dispensationem super impedimēto consanguinitatis non teneri manifestare copulā incestus, eisdem etiā rationibus defendi potest, impetrantem dispensationem super impedimento affinitatis non teneri ad reuelādum incestum admissum.

Nec obstat prædictis, quod aliud est impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis, & aliud impedimentum incestus; & consequenter quod vno illorum sublato non censeatur alterum sublatum. *a* Nam respondetur illa esse diuersa impedimenta, & quod sublato vno non censetur sublatum alterum; negando tamen, quòd sint paria: quia impedimenta consanguinitatis, & affinitatis sunt impedimenta impedientia, & dirimentia, impedimētum autem incestus solùm impediens: itaque licet peccent contrahentes sine dispensatione illius, non tamen dirimit contractum, secundùm omnes, præcipuè secundùm Paludanum, *b* quē sequitur D. Antoninus, *c* eo quod videtur consuetudine abrogatum, vt ait idemmet Paludanus & citati à nobis in nostro Manu. conf. *d* cui credimus.

Primò, eo quod in tota nostra ætate numquàm legimus, nec audiuimus dispensationem super hoc solo impedimento, nisi aliud consanguinitatis vel affinitatis cōmittatur, impetratam etiam ab Episcopo, quem in hoc dispensare posse communis habet opinio.

Secundò, quod etiam si non esset abrogatum, tamen nullo iure cauetur, vt vna cum alio impedimento debeat impetrari; & per consequens sufficeret, vt per se impetraretur.

6 Tertiò, quod hic loquimur de incestu secreto, quod non est reuelādum in literis Apostolicis cum grandi opprobrio volentium contrahere, sed sufficeret impetrare clàm à summo Pœnitentiario, vel suo Episcopo: immò arbitror grauiter peccaturum, qui se coniugemque suam huiusmodi notarit infamia, contra præceptum Decalogi, & ea quæ diximus super eo. *e* Salua, &c.

Aduerte, quia refertur Congreg. censuisse cōsanguineos, vel affines, qui tacita copula obtinuerunt dispensationem super impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, esse subreptitios, & matrimonium postea contractum esse nullum: cui sententiæ videtur etiam ipse D. Nauarrus postea adhæsisse in quarta editione sui Man. cōfess. f & ita obseruat praxis. Vide etiam consilium præcedens, & duo sequentia.

SVMMARIVM

1 *Incestus delictum, quod impedit, sed nō dirimit, inter consanguineos perpetratum non vitiat mandatum Apostolicum super impedimento gradus dirimente dispensando antea impetratum, nec dispensationem matrimonij postea subsequutam. & nu. 2.*

1 *Impedimenta matrimonialia duo patiens. dispēsationem super vno, altero tacito, impetrare non prohibetur, sed non debet contrahere, nisi vtroq; sublato.*

3 *Filij nati ex matrimonio validè contracto, sed cum peccato, sunt legitimi.*

3 *Debitum matrimoniale vt sanctè petere possint, qui cum impedimento impediente tantùm contraxerunt, dispensatione egent episcopali.*

4 *Parentum confessio subsequens obtentam dispensatiouem super occulto impedimento filijs negantibus non nocet quo ad legitimitatem.*

4 *Opinionem grauis auctoris sequens in ijs, quæ sunt iuris humani diuersimodè intellecti, non peccat.*

5 *Incestum occultè post commissionem ad dispensandum admissum commissario intorroganti contrahentes fateri non tenentur: peccant tamen, si cum iuramēto absoluere negant. & num. 1.*

CONSILIVM X.

1 N. TRACTABAT de matrimonio contrahendo cum C. secundo gradu consanguinitatis sibi attinente: & post missam informationem ad Vrbem, & impetratam commissionem dispensandi, antequàm dispensatio fieret, cognouerūt se carnaliter; & postea commissarius accepto iuramento, quo iurarunt sese non conouisse, dispensauit, & contraxerunt publicè matrimonium, & multis annis vixerunt coniugati. Quæritur de remedio salutis animæ & coporis præfatorum.

Ad hanc quæstionem respondeo primò, illam esse grauissimam,

a *Arg. cap. postulasti. de rescript.*
b *In l. 2. C. de episco. audientia.*
c *In nu 4.*
d *In c super literis. de rescript.*
e *De offic. ordin.*
f *In deci. 698 incipiente, Conclusio extra Rotam.*
g *In c postulasti. col. 3. de rescript.*
h *In nouis decis. 32. de rescrip col. pen. & fina.*
i *De rescript.*
k *C. de Episcopali audien.*
l *Num. 4.*

a *Arg. cap. ex tuarum. de auct. & vsu pallij. & l si domus ff de seruit. vrbanorum præd.*
b *In 4. di. 34. q. 1. col. 3.*
c *In 3. pa. tit. 1 cap 15. §. 4.*
d *Ca. 22. nu. 75.*
e *In c. 18. dicti nostri Man.*
f *Cap. 22. nu. 86. in fine.*

grauissimam,& multiplicem; ita quod eius plena decisio multarum aliarum decisionem requirat; ideoq; non vacare nobis nunc eam pro dignitate decidere: tamen pro amicitia, qua sum in dominum interrogantem, per pauca seminaria ita eam tractabo, vt ex eis colligi possint in id necessaria.

Secundò, quod præfati grauissimè peccauerũt per incestum,& periurium; quorum oportet eos verè pœnitere,vt condonentur à Deo misericordissimo.

Tertiò,quod iure ipso attentó valuit dispensatio præfata. Tum quia in impetratione commissionis eius Papalis non fuit admissa vlla subreptio; quia nondum incestum admiserant. Tum quia nullo iure cauetur,quòd nõ possit impetrari dispensatio super vno impedimẽto, non facta mentione de alio;quamuis non possit contrahi matrimonium iustè,donec super vtroque dispensetur,sicuti excommunicatus duplici excommunicatione absolui quidem potest ab vna,non facta mentione de altera; licet non possit iustè communicare cum proximo, donec ab omnibus absoluatur,iuxa cap.*ex parte.* & glossam magnam eius receptam in theoria & praxi. *a* Faciunt multa quæ adducit Felinus. *b*

2 Quartò,quod præfatũ matrimonium valuit, quãuis iniustè fuerit contractum:quia impedimentum incestus, licet impediat contrahendum,non tamen dirimit cõtractum,secundùm omnes,& ita,cùm per præfatam dispensationem fuisset sublatum impedimentum secundi gradus consanguinitatis,quod impedit & dirimit; solùm remansit impedimentum incestus impediens, & non dirimens,iuxta tradita in nostro Manua.confess. *c* super quo potest dispensare Episcopus,vt traditur ibidem. *d*

a De senten. excommuni. *b In cap querelam de iu reiuran.& in cap.omnipotens. de accusat & in cap 2. de rescript à num 3.* *c Cap.22.nu. 74.* *d Num.75.*

3 Quintò,quòd filij præfatorũ sunt legitimi; quia nati sunt ex legitimo matrimonio, licet cũ peccato cõtracto, qualia sunt,vt ego arbitor,pleraq; matrimonia.

Sextò,quod ad manendum cum salute animæ, corporis, & honoris sufficit prædictis consulentibus legitimè pœnitere, & confiteri,& pœnitentias iniunctas implere, & implere dispensationem ab Episcopo petẽdi debitum à se mutuo,ad hoc,vt suo matrimonio sanctè fruantur.

4 Septimò,quod consultè ac prouidè facient tacenda, & non fatendo incestum illum, quem admiserunt; cuius tamen publicatio non noceret filiis legitimis natis,& negantibus illum, per ea quæ traduntur per Bartholum & alios *e* & alibi sæpè de filio non credente matri dicenti eum esse spurium.

e In l.filium. num 2 ff.de his qui sunt sui vel alieni iuris.

5 Octauò facit pro consulẽtibus,quod quando aliquid depẽdet ex intellectu iuris humani diuerso modo intellecti,non peccat quis insequendo intellectum grauis auctoris, etiam si ille esset verè falsus, secundùm Innocentium, *f* communiter receptum per Baldum & alios,quos citat Felinus, *g* & ea quæ nos tradidimus nuperrimè. *h*

Nonò facit, quod ante multos annos tenuit Thomas corrector Pœnitẽtiariæ, qui post fuit Episcopus Ilerdensis,quosdam,qui impetrarunt commissionem ad dispensandum,& posteà ante dispensationem commiserunt incestum,non fuisse obligatos ad confitendum illum commissario interrogãti,quia fuit occultus & secretus,& eius manifestatio non erat ad substantiam dispensationis necessaria,per iura vulgata.

f In cap. per tuas. il 2.de simon. *g In cap.1. de senten & re iud.fal.7.* *h In commẽt. pe alienat.rerum eccles. in summa 8.& 15.*

Aduertendum,casum, de quo in præsenti consilio, differre ab illis, de quibus in duobus præcedentibus consilijs: sed nihilominus referri ad sacram Congregationem inclinasse, & in hoc casu hos ad sedem Apost.pro quibusdam certis literis obtinendis remittendos à iudicibus, antequàm in vim priuatarum literarum dispensent. Item aduerte id de quo in 6. dicto in fin.forte non exigi nisi ad cautelam,vt videtur posse colligi ex cons.seq.Nec enim videtur necessarium vt qui contraxerunt cum impedimento impediente, & consummauerunt,teneantur impetrare dispensationem ad petedum debitum.

SVMMARIVM.

1 *Incestus inter consanguineos post literas Apostolicas de dispẽsando, antequàm dispensatio fieret, subsequutus, causat quidem impedimẽtum impediens, sed non annullat dispensationem,nec matrimonium subsequutum.*

CONSILIVM XI.

QVIDAM quarto gradu consanguinitatis sese attinentes decreuerunt contrahere matrimonium; & procurarunt impetrare dispensationem à Papa,& obtinuerunt eam commissariam: antequàm tamen dispensatio fieret, cognouerunt se carnaliter, & posteà dispensatione consequuta contraxerunt matrimonium, & assequuti fuerunt benedictionem nubẽtium à parocho, qui solus in confessione sciebat incestum,& susceperunt prolem. Quæritur quid oporteat eos facere.

1 Videtur respondendum non indigere præfatos consulentes alia dispensatione super præfato impedimento consanguinitatis: sed peccasse, quando contraxerunt nõ habita dispensatione super incestu à Papa, vel ab Episcopo qui eam dare poterat, sed quia illud impedimentum licet impediat contrahendum, non tamen dirimit contractum, matrimonium remanet legitimum, per multa, quæ non vacat nunc scribere.

Vide consilium proximè præcedens.

SVMMARIVM.

1 *Filius fornicationem committens cum cognita à patre iure diuino grauissimè peccat & plusquàm si cum alia. & nu.4. & si erat patris concubina, non poterat cum illa contrahere matrimonium iure Romano,nu.2. illud propter honestatem prohibente.nu.5.*

2 *Baptismus etsi tollat adulterij peccatum,attamen secundùm aliquos non tollit affinitatem ex illo procedentem: quod tamen non est verum.nu.5.*

2 *Affinitas licet naturali ratione oriri videatur ex illicita copula,tamen solo iure canonico est inducta,nu.3.7.& 8.ita vt non extendatur ad copulam in infidelitate habitam,nu.6.& 7. & tunc demùm oritur, si copula naturali ordine habita fuerit.nu.4.*

3 *Cognitam fornicariè à patre in infidelitate,conuersam, conuersus filius ducit in vxorem,& nu.6.*

4 *Naturalis iuris non sunt omnia, quæ naturali nituntur rationi, nisi sint per se nota,vel quæ in bona conscientia ex per se notis inferuntur.*

8 *Consanguinitas seu cognatio ex copula etiam illicita iure Ethnico Romano & Pontificio oritur.& nu.8.*

8 *Cognationis impedimentum, etiam ex illicita copula in infidelitate contractum, lex canonica ampliauit quo ad postea conuersos.*

8 *Affinitatem ex illicita copula lex canonica decreuit esse impedimentum,vt sic cohiberet fornicationem.*

CONSILIVM XII.

AN qui Iudæus coiuit cum ea,cum qua pater Iudæus coierat, factus Christianus possit contrahere matrimonium cum eadem facta Christiana? Cuius quæstionis decisio videtur pendere ab illa, an nascatur affinitas impediens & dirimens matrimonium ex coitu illicito inter Iudæos & Paganos?

1 Et pro parte affirmatiua facit primò, quod Amos 2. pro grauissimo peccato improperatur, quod pater & filius ad eamdem puellam accedebant; & quod D.Basilius ad Diodorum ex eo inferre videtur, absurdum esse contrahi matrimonium inter filium,& amicam patris,attenta lege diuina;licet non prohibeatur sæculari

Secundò, quod D.Gregorius, *a* videtur dicere, ordine naturæ fieri incestuosum eũ, qui cognoscit cognitam etiam illicitè à cognato suo.

2 Tertiò, quod D.Thomas, *b* receptus significat affinitatem naturali ratione inductam, & consequẽter apud omnes Iudæos & Paganos inueniri.

Quartò,quod Ioãnes Andreas & Cardinalis dicunt, *c* quod per baptismum tollitur adulterium,& nõ affinitas: per quod præsupponũt ante baptismum nasci affinitatẽ.

Quintò, quod etiã iure Romano antiquo à Paganis cõdito videtur nasci affinitas ex coitu illicitu,quo ad effectũ impediendi nuptias,iuxta l.*liberi.* *d* quæ vetat liberis ducere parentũ concubinas:quod affirmat Præpositus in dicta arbore affinitatis sequutus Cardinalẽ ibi citãdo & in

a In cap.nec eam.35.q 3. *b In 4.di.q.1.* *c In cap.1. de conuer. infidel.* *d C.de nupt.*

in hoc l. *& nihil intereſt.* *a* quæ habet nihil intereſſe, an cognatio deſcendat ex iuſtis nuptijs, an nõ: quod ipſum tenet Panormitanus ſequutus eumdem Cardinalem. *b*

3 Pro parte autẽ negatiua, ſcilicet, quod nulla affinitas ex ſolo illicito coitu cõtrahatur iure naturali, nec veteris legis, nec vllo iure antiquo Romano Ethnico, facit primò, quod textus expreſsè habet in d. l. *non facilè.* *c* affines non eſſe niſi ex iuſtis nuptiis, & idem habet textus. *d*

Secundò, quod nullo iure antiquo Romano, nec veteris teſtamenti probatur, quòd non poſſit quis contrahere matrimonium cum perſona cognita carnaliter ab aliquo cognato ſuo, etiam à patre.

Tertiò, quod ex nullo iure naturali illud elici poteſt: quia id non eſt per ſe notum, nec ex per ſe notis in bona conſequentia inferri poteſt, & conſequenter non eſt iuris naturalis, cùm ſolùm tale ſit ius naturale, vt eſt in cap. *ius naturale.* *e* & tradit D. Thomas, *f* per totam. *g*

Quartò, quod nullo iure veteris teſtamẽti id conuinci poteſt, immò ex *h* Leuit. per locum ab ſpeciali probatur contrarium.

Quintò, quod in nullo Bibliorum, vel vllo iuris Cæſarei loco appellatur affinis ob coitum illicitum: & in d. l. *non facilè.* *i* expreſsè dicitur affinitatem nullam poſſe prouenire niſi ex iuſtis nuptiis.

4 Ad oppoſita reſpondetur. Ad primum quidem concedendo, quod peior eſt fornicatio cũ amica patris, quàm cum alia: ſed negando, quòd ex ea naſceretur affinitas ante ius Pontificium.

Ad ſecundum, quod verba illa, *ordine naturæ,* poſita in dicto ca. non ſignificant coitum illum, de quo loquitur, eſſe inceſtum iure naturæ, ſed tunc demũ eſſe inceſtum, ſi copula habeatur ordine naturæ.

Ad tertium, quod non omnia quæ nituntur ratione naturali, ſunt iuris naturalis; alioqui omnes leges rationales eſſent naturales: ſed illa tantùm, quæ per ſe nota, vel in bona conſequentia ex per ſe notis inferuntur, vt prædictum eſt.

5 Ad quartum & quintum reſpondeo, quod DD. in eis allegati nõ ſatis cautè loquuti ſunt; nam eorũ fundamẽta nihil concludũt: non prędicta l. *& nihil* quia in ea nõ agitur de affinitate, ſed ſolũ de cognatione, ſine parẽtela; cõfirmat enim ſuum dictũ ex eo, quòd non poſſit quis ducere ſororẽ vulgò quæſitam; quia licet ex illicito coitu ſit habita, cognata tamen, ſiue conſanguinea, & ſoror eius eſt, nec etiã prædicta l. *liberi.* Tum quia nõ habet inter filium & concubinã patris non poſſe conſiſtere matrimonium ratione affinitatis, ſed ratione prohibitionis, qua propter honeſtatẽ lex Romana id prohibuit, ſicut & inter alios multos, vt videre eſt per totũ titulum, *k* in quem intellectũ inclinat gloſſa, *l* ſi ſatis perpendatur. Tum quia apud Romanos non erat illicitus concubinatus, vt habet expreſsè textus, *m* & conſeqüẽter ibi non interuenit coitus lege Romana illicitus: & ita ad ſummum ſolũ probare poſſet ex concubinatu induci affinitatẽ, qui non contingit in caſu propoſito, ſed quidã coitus illicitus vagus, qui nullo iure Romano Ethnico, nec veteris Teſtamẽti probatur impedire matrimonium. Tum quia lex illa, *liberi.* poteſt retorqueri pro hac parte; ponderãdo primò, quod nõ habet nullos cognatos poſſe iungi matrimonio cum concubinis ſuorũ cognatorum, ſed tantũ, quod liberi nõ poſſunt iungi matrimonio concubinis parẽtum. Ponderando ſecundò, quod illa lex ſolùm prohibet matrimonium inter filios, & concubinas parentum, non autẽ inter filios, & alias mulieres, quas etiã vago coitu parentes eorũ cognouerunt: & & quod de vno definit, de alio negare videtur, *n* ſaltẽ quando in alio eſt diuerſa ratio, vt ibi ait Dominicus qualis eſt inter concubinatũ, qui iure illo putabatur licitus, & inter vagũ coitum, q̃ non probabatur: leges enim Romanæ Ethnicæ per concubinã ſignificant mulierẽ in domo retentam, quaſi quãdam vxorẽ, vt colligitur ex l. 1. & d. l. *in concubinatu.* *o* & annotatis ei per Bartholũ. Cùm ergo lex illa ſolùm loquatur de liberis, & non de aliis aliter cognatis à latere, cumq́; ſolũ loquatur de concubinis, & nõ de aliis aliter cognitis, ſignificare videtur nõ includere omnes cognatos, neq́; omnes mulie-

a ff. de ritu nupt.
b In c. diſcretionem. de eo qui cognouit conſang. vxo. ſuæ.
c §. affines. ff. de gradib. affinit.
d In eod l §. ſciendum.
e 1. diſt.
f 1. 2. q. 99.
g Præſertim art. 4.
h Cap. 18.
i §. ſciendum.
k ff. de ritu nupt.
l In d §. affines.
m In l in concubinatu ff. de concub.
n Cap qualis. 25. di. cũ ſuis concord.
o ff. de cõcub.

A res qualitercumq́; cognitas; & cõſequenter, quod nõ intendit inducere affinitatẽ, quam iura Pontificia induxerunt, tã extenſam, quàm eſt cõſanguinitas, ſeu cognatio.

6 Sunt tamen qui dicant, quod licet ex coitu illicito nõ oriatur affinitas impediens iure naturali, nec diuino, nec Romano Ethnico, tamẽ ille coitus illicitus producit poſt baptiſmum affinitatem impedientem, & dirimentẽ matrimonium, & confirmant hoc ex illo Pauli. *a Qui adhæret meretrici, vna caro cum ea efficitur.* Sicut cognatio tertij & quarti gradus non impedit matrimonium inter Iudæos & Gentiles, *b* ſed poſt baptiſmum fit tale impedimentũ. Sed contra hos concluditur. Tum eo quod nõ enti non poteſt ineſſe qualitas, *c* ergo ei, quæ non eſt affinitas, non B poteſt adiici qualitas impediens matrimonium: & conſequenter cùm nulla affinitas fuerit nata inter Iudæos ex illicito coitu, nõ poteſt dici quòd per baptiſmum eorum fiat affinitas dirimens matrimonium.

7 Tum quia affinitas naſcitur ex copula, & nõ ex baptiſmo: & ita ſi ex copula præcedẽte baptiſmũ non fuit nata affinitas, non poteſt naſci per baptiſmũ ſequentem. Non obſtat eorum fundamentum. Tum quia à ſeparatis non fit illatio, & conſanguinitas, ſiue cognatio eſt res ſeparata ab affinitate, vt conſtat ex ipſa rubrica de conſang. & affinit. in qua illæ coniunguntur per coniunctionem, *et,* quę denotat copulata eſſe diuerſa, iuxta gloſſ. *d* Conſtat etiã C per diuerſas arbores conſanguinitatis & affinitatis, & per alia innumera. Tum quod nõ ſolũ ſunt ſeparata, ſed lõgè diſſimilia: q̃a omni iure naturali diuino veteris & noui teſtamenti, & iure Romano Ethnico, & Põtificio naſcitur cognatio & cõſanguinitas ex coitu illicito, vt exprimit p̃dicta l. *& nihil intereſt an ex licito vel illicito oriatur cognatio.* *e*

8 Et ideo nõ eſt mirũ, quod cognationi iam natæ ante baptiſmũ poſt illũ adiicitur qualitas impediens matrimonium: quia ei quod eſt, qualitas adiici poteſt: affinitas aũt nullo iure prædictorũ, excepto Põtificio, naſcitur ex illicito coitu, & ex Põtificio nõ poteſt ea inter Iudæos naſci, q̃a non ligãtur eo, *f* & ita ei, quod non eſt ante baptiſmũ, D nõ poteſt adiici qualitas poſt illum. Ad confirmationem aũt concedimus illud dictũ Pauli probare quidem, quod nõ ſine ratione iure Põtificio inducta eſt affinitas ex coitu illicito contra oĩa iura Romanorum, & aliarũ nationũ: ſed non probat, quod etiam tẽpore Pauli ex tali coitu naſcebatur affinitas, & q̃ illa ante baptiſmũ nata fiebat impedimentũ poſt baptiſmũ, ſicut & homicidiũ, quod ante baptiſmum cõmittitur, licet inducat quẽdam horrorem, nõ tamen talem, qui fiat irregularitas poſt baptiſmũ impediens ordinationẽ, quæ iuris Pontificij inuentũ eſt, ſecundùm Innocentium receptum. *g* Sic etiam coitus illicitus, qui non producit affinitatem ante baptiſmum, nõ producit poſt illum affinitatẽ impediẽtem matrimoniũ.

E Confirmatur etiam, eo quod ratio, quare iure Pontificio inducta eſt affinitas ex coitu illicito, non eſt, quia ex eo naſcãtur amicitiæ, cùm ex eo potius ſeparatio & inimicitiæ cõmuniter gignãtur, vt palã eſt; ſed illa quod ius Pontificium fornicationi eſt valdè inimicũ: & vt Chriſtianos, in quam ſunt proni, arceret ab ea, ſtatuit, vt ex ea oriretur affinitas prædicta, quæ impediret matrimonium, & conſequẽter fornicationem, qua tolleretur libertas contrahendi matrimonium fornicatori. Salua, &c.

a 1. ad Cor. 6.
b Cap. gaudemus. de diuor.
c l. ſi ſeruum. §. 1. ff de act. empt.
d In rub. ff. de iur. & fact. igno. & in c. querelam. de um
e ff. de ritu nupt.
f Cap. gaudemus. de diuor.
g In c. ad audientiam. de hom.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſandi cauſam quidem præſtant nedum vrgens iuſta q́; ratio, ſeu maior vtilitas, ſed & ignorantia prohibitionis, ſecundo proles habita, tertio diuturnitas matrimonij malè cõ-* F *tracti, quarto ſcandalum graue, vt mortis euitandæ; quinto miſeria puellæ indotatæ, puta mouens principem ad miſerendum; ſexto minor ætas 18. annorum. nu. 2. Sed hæc de rigore iuris non ſufficiunt ad diſpenſandum in ſecundo, cum Conc. eam diſpenſationem reſtringat ad ſolos principes, iuncta publica vtilitate. eod. nu. 2.*

CONSILIVM XIII.

AN infraſcriptæ quinq́; cauſæ ſufficiant ad iuſtè diſpenſandum cum quibuſdam ſuper cognatione in ſecundo gradu.

1 Pro

1 Pro parte negante facit illud Concilij Tridentini de reformat. matrimonij. *a In secundo gradu numquàm dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam.*

Pro parte affirmāte facit illud eiusdem Concilij de reformat. *b Si vrgens, iustaq́ ratio, & maior quandoq́ vtilitas postulauerit cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate, atq́ gratis, à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; alterq́ facta dispensatio subreptitia censeatur.* Prima causa, ignorantia rigoris prohibitionis, iuxta illud Pauli, *c misericordiam sum cōsequutus, quia ignorans feci.* Secunda proles iam habita. *d* Tertia diuturnitas matrimonij malè contracti. *e* Quarta, scandalum inde oriūdum mortium puellæ, & cognatorum. *f* Quinta, misericordia Papæ; quia puella est pauper, & eam vult iuuenis patruelis honestè dotare. *g*

2 RESPONDEO primò, quod huius petitionis & adiectæ informationis auctores eruditè ac amicè colligunt causas dispensandi hoc casu, quibus addi potest minor ætas decem & octo annorum, quæ miserationem ad pœnam diminuendam inducit. *h*

Secundò, nō arbitror illas solas sufficere de rigore iuris quo ad dispensandum cum prædictis. Tum quia verba præfati Concilij sunt præcisa, quatenus continēs nullatenus dispensandum esse in pręfato secundo gradu, nisi cum principibus, & ob vtilitatem publicam; quorū neutrum cōcurrit in eo. Tum quia tam S.D.N. quam fe. rec. Pio V. frequenter ita visum est de similibus causis.

Tertiò, quod sicut misericordiæ Domini non est numerus, ita misericordiæ S.D.N. nemo alius ab ipsomet modum necessarium impçnere potest. *i*

a Cap. 5. sess. 24.
b Cap. 18. sess. 25.
c Ad Timot. 1.
d Cap. fin. 35. quæst. 8. l. quis in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt.
e Cap. de gradibus. 35. q. 8. & d. l. qui in prouincia.
f Argumento ca. qui circa. de consangui.
g Arg. l. 1. ff. solut. matri.
h L. auxiliū. ff. de minor.
i Cap. cuncta per mundum. 9 q. 3. & ca. proposuit. de concess. prab.

SVMMARIVM.

1 Episcopus propter scandalum dispensat super impedimētis occultis dirimentibus matrimonia publicè contracta, si nō possit haberi recursus ad Papam, nec ad eius legatum.

CONSILIVM XIV.

AN Episcopus super impedimētis dirimentibus dispensare valeat cum iis, qui de facto matrimonium publicè & in facie Ecclesiæ contraxerunt?

1 Respondeo primò, vt diximus in Manual. confess. *k* nos fuimus primi omnium, qui in Academiis Hispaniæ vulgarunt opinionem tenentem Episcopū posse dispensare in impedimentis etiam dirimētibus matrimonium, quando impedimentum esset occultum, & matrimoniū publicum, & separatio magno scandalo foret, & nō posset, vel nonnisi cum magna difficultate haberi recursus ad Papam, vel Legatum eius, propter paupertatem, aut alia legitima impedimenta.

Secundò, quod non potest dari certa regula de concurrentia prędictorum necessariorum ad hoc, vt Episcopus huiusmodi potestate vti possit, sed relinquitur arbitrio viri prudentis, iuxta l. 1. *l* & cap. *de causis. m* Salua, &c.

k Ca. 22. nu. 85.
l ff. de iur. de lib.
m De offi. de leg.

SVMMARIVM.

1 Dotis incompetentia tam mulieris nubendæ, quàm eius sororum, etiam per tertium supplenda, causam sufficientem præbet dispensandi, vt consanguineo nubat. & nu. 2. 3. & 5.

2 Paupertas parentis, quæ narratur pro obtinendis dispensationibus in gradibus prohibitis, attenditur etiam habito respectu ad hoc quòd non possit filias competenter iuxta suam conditionem dotare. & nu. 6.

3 Preces principis nudæ etsi fortè non videantur sufficiēs causa dispensandi in gradibus prohibitis; attamen si dicta preces fundentur super iusta causa, secus erit. & nu. 4.

3 Dispensatione ad preces aliorum obtenta, modò causa expressa sint vera, vti possunt ipsi dispensati. nu. 4. & 7.

CONSILIVM XV.

INSTANTE quadam vniuersitate, & Regia Maiestate, Pontifex dispensauit cum quadam M. vt posset nubere suo cōsanguineo, ex eo quod quidam F. volebat nedum dictam M. competenter dotare, sed & alias eius sorores in certum euētum dotare, quas I. earum pater non poterat secundùm suum gradum competenter dotare. Dubitatur an dispensatio sit legitima, & sit tutus in conscientia.

1 Ad hanc quæstionē respondeo primò, quod sua Sanctitas mota fuit ad dispensandum per prædictas causas. Primò quidem, quod ait illas sibi fuisse expressas, & constat eas esse notabiles, & magni momenti ad dispensandum in his secundùm ius & etiam stylum Curiæ.

Secundò, quod sua Sanctitas ponderat indigentiam præfati I. etiam quo ad dotem præfatæ M. qualitasis pōderatæ, quod scilicet nō poterat dare ei idoneam dotem ad nubendum sine hac dispensatione.

Tertiò, quod etiam ponderat quod præfatus F. dotat præfatam M. in decem millibus ducatis: quod arguit aliquam indigentiam sui patris.

3 Quartò, quod etiā ponderat quòd pręfatus F. promittit dotare alias quatuor filias in certo euētu: quod etiam præsupponit indigentiam patris sui ad onera tam grādia.

Quintò, quod etiam sua Sanctitas ait quod oppidum Victoriæ, & maiestas Regia propter præmissa mota sunt ad exonerandam præfatam dispēsationem: ita quod preces Regis præsupponunt indigentiam præfati I. ad dotandum omnes suas filias decenter.

4 Sextò, quod non ait sua Sanctitas se dispensare simpliciter ob preces Regiæ maiestatis, sed ob preces præfatę Victoriæ, & Regię maiestatis, fundatas super dote decem millium, quam præfatus F. constituit præfatæ M. & super onere dotandi decenter alias filias, & super promissione F. dotandi eas in certum euentum.

5 Septimò denique, quod sua Sanctitas respondit Illustrissimo D. Legato, quod inclinaret se ad dispēsandum, si præfatus F. se obligaret ad dotandas alias filias præfati I. & quod dato consensu ad obligandum se ad id in certum euentum, dispensauit.

Per quæ proculdubio nobis videtur dispensationem præfatam fuisse fundatam super indigentia præfati I. ad dotandas decenter secundùm statum suum præfatam M. & alias filias.

6 Secundò respondetur, quod præfatum breue fideliter & prudenter est impetratum, estq́; conforme ad memoralia ex Hispania missa: quia illa multis modis, vt prædictum est, significant indigentiam pręfati I. ad dotandas filias suas decenter: & licet in eis non dicatur, nec appelletur pauper expresse, appellatur tamen tacitè & æquipollenter: & non refert quid de æquipollentibus fiat: neque in præfato breui appellatur simpliciter pauper, sed cum additione ad dotandas tot filias secundùm statum suum. Nec debet sua dominatio reputare id sibi esse decori, cùm id passim contingat nobilibus viris suæ conditionis, & magnis principibus, & dominis.

7 Tertiò respōdetur, quod dispēsatio pręfata est valida, & sine vllo scrupulo possunt vti ea per eam dispensati, si præfatæ causæ, super quibus dicta dispēsatio; sicut & preces Regiæ, & Victoriæ fundatæ fuerunt, sunt veræ.

SVMMARIVM.

1 Subreptitia est dispensatio matrimonialis, in qua narratum fuit oratores ignorasse impedimentum, cùm vnus sciret: nec propter indiuisibilitatem prodest ignoranti; immò si postea [...]uit, vterq́ eget vt reualidetur.

CONSILIVM XVI.

QVÆRITVR, an dispensatio de contrahendo matrimonio non obstante quarto gradu consanguinitatis, cum supplicatione quod ignorantes impedimentum contraxerunt matrimonium, valeat, si vir sciebat vel scire tenebatur impedimētum, quod tamen fœmina penitus ignorabat.

1 Respondeo primò decisionem huius quæstionis pendere ab illa, an ignorantia impedimenti fœminæ efficiat vt ipsa & vir dicantur ignorasse impedimentum, & puto quod non, & quod vir indiget reualidatione dispensationis: & quia id iam scit mulier, indigebit & ipsa. Secundò, quod dispensatio prędicta non prodest viro, nec per quādam consequentiam vxori propter indiuisibilitatem & vnionem huius matrimonij.

DE FRIGIDIS ET MALEFICIATIS.

SVMMARIVM.

1 *Diuortij sententia etiam quo ad vinculum si ob veram probatam perpetuam impotētiam sit lata, valet; secus si sit lata ob præsumptam; nisi prius coniuges triennalem cohabitationem probentur impotentes: aliter autem licentiati conuolātes ad alia matrimonia tenentur ad primū redire, & dictum triennale experimentum facere. nu. 3.*

2 *Impotentia coeundi ex maleficio procedens potest esse quo ad duos inter se tantùm: vnde horum vterq; lata sententia diuortij, & licentiati possunt iustè alia inire matrimonia.*

4 *Papa ex causa potest matrimonium ratum, modò nō sit consummatum, dissoluere, ita vt vterq; ad alias possit conuolare nuptias.*

CONSILIVM I.

CAROLVS & Anna matrimonium inter se contraxerunt, & cùm simul per aliquod tempus minus triennio cohabitassent, nec illud consummare valuissent, ab ordinario ob illorum impotentiam per sententiam impetrarunt, vt scilicet Carolus cum alia, & similiter Anna cum alio matrimonio iungi possent, prout factum est, ex quo filios vterque procreauit. Dubitatur, an iustè in secundo matrimonio perseuerare possint, attētō quod sententia præfata videtur iniusta ex eo, quod vterque cum alio, vel alia filios habuit.

1 Respondeo sequentia. Primum, quod sententia diuortij lata inter Carolū & Annam non videtur fuisse iusta: quia nō videtur fuisse verè probata impotentia, cùm per consequutum matrimonium constet vtrumq; illorū fuisse potentem, nec etiam fuit probata impotentia præsumptiuè, quia ad id requirebatur cohabitatio triennalis sine facultate coëundi, per cap. *laudabilem.* & cap. vlt. *a* & notata in cap. *fraternitatis. b* iuxta resolutionem receptam communiter Panormitani in eiusdem capp.

a De frigo. & malef.
b Eod. tit.

2 Secundò, quod possibile est, quod inter Carolum & Annam interuenit verum impedimentum perpetuum maleficij, non obstante quòd vterque illorum habuerit potentiam coëundi cum aliis: quia potest quis maleficio impediri: quo ad vnam personam, licet non impediatur quo ad aliam, argum. cap. *si per Sortiarias. c* & colligitur ex notatis à Panormitano & aliis vbi suprà: sed non est præsumendum tale impedimentum, nisi præcedente cohabitatione triennali sine facultate coëundi.

c 33 q. 1.

3 Tertiò, quod per nullum remedium iuris ordinarij possint iustè remanere, vt nūc de facto iniustè remanēt, nisi redeundo prius ad cohabitandum per triennium, & experiendum impotentiam, & iurandum illud cum septima manu, vt dicitur in dicto ca. *laudabilem. d*

d Et dict. cap. vlt.

4 Quartò, quod potest dari remedium extraordinarium dispensationis Papalis, secundùm illam opinionem omnium purè Canonistarum, & eorum qui sunt Canonistæ simul, & Theologi, immò & aliquorum paucorum purè Theologorum, ex quibus est Caietanus quos nos quoque referimus, & sequimur in Manual. confess. *e* secundùm inquam illam opinionem, quę habet posse Pontificem Maximum dissoluere iusta de causa matrimonium ratum, & non consummatum: quādoquidem matrimonium inter eos contractum non fuit consummatum, vt in facto proponitur: & satis iusta videtur esse causa prædicta: nam & in simili casu dispensauit sua Sanctitas quo ad forum conscientiæ cum multis. Verum tamen est, quòd illi, quibus cum dispensauit, contraxerunt occultè, hi autem publicè: & ita videri potest alicui facilius potuisse dispensare cum illis, quam cum his. sed quia illi contraxerunt mala fide, & nulla sententia diuortij prius inter eos lata, hi autem bona fide, & sententia diuortij prius lata, satis potest dici esse par ratio, saltem ad dispēsandum quo ad forum conscientiæ tantùm.

e Cap. 22. nu. 21.

SVMMARIVM

Publicatis testibus, etsi saltem super eisdem articulis alij non sint recipiendi testes; hoc tamen fallit, quando deponitur per artis propriæ peritiam. & num. 25.

2 *Testiculis ambobus carens etsi generare non possit, nec semen emittere, matrimonium tamen contrahere potest, modò possit virginem deflorare, seu cum muliere coire. nu. 3. vt sic coeundo possit in se ipso & muliere sedare copulæ appetitum, aliàs secus. 11. 16. 20.*

2 *Seminis commixtio non est de essentia matrimonij, modò mulier possit membrum viri recipere, & vir ita intromittere, vt sibi ipsis in desiderio copulæ satisfaciant, illud sic sedando. nu. 12.*

3 *Matrimonium cùm sit viri & mulieris coniunctio indiuiduā vitæ vnitatem continens, eo debent animo illud contrahentes contrahere, vt intendant cum coniugibus habitationem indiuiduam & perpetuam facere, & nu. 4. hoc tamen ad illud contrahendum non sufficit; cum alia requirantur, vt est quòd personæ sint habiles. nu. 14.*

4 *Copula non est de essentia matrimonij, actualis inquam, secus est de potentiali, quæ necessariò requiritur, num. 7. & 14. immò etiam actualis per commixtionem seminum actualem, vel potētialem requiritur ad hoc, vt sit consummatum. nu. 8.*

5 *Impedimentum perpetuum impotentiæ vsque ab initio matrimonij contracti patientem, etsi alter possit diuertendo relinquere, cùm tale non sit matrimonium, num. 9. & 12. concedi tamen eis volentibus potest, vt tamquàm frater & soror cohabitent, num. 5. cum omni inquam castimonia, abstinentes se ab omni immunditia, num. 10. ab osculisq; & tactibus impudicis. nu. 15.*

5 *Cohabitatio maris & fœminæ, qui verè coniuges nō sunt, periculosa censetur; vnde nec concedenda, nisi personarum qualitas excludat suspicionem peccati. nu. 14.*

6 *Senes etsi generare non possint, possunt tamen matrimonium contrahere; & hoc modo possint ita erigere, vt possint membrum in vas mulieris immittere, ita vt appetitū copulæ hinc inde sedari valeat. nu. 15.*

8 *Consummatio matrimonij copulam actualem, & commixtionem seminum actualem, vel potentialem requirit, vt sic repræsentare possit indissolubilem Christi & Ecclesiæ coniunctionem.*

11 *Spadones, quorum multæ sunt species, illi validè contrahunt matrimonium, qui etiamsi semen non emittant, ita tamen valent coire, vt appetitus seu ardor copulæ in vtroque sedari valeat.*

13 *Seminis mutuam commixtionem ad matrimonij cōsummationem necessariam esse, nullibi cautum esse videtur.*

17 *Matrimonij nullitatem post prolem natam, & pro sua tractatam, proponens vir prætendens se vsq; ab initio impotētem fuisse, non est audiendus. & nu. 23.*

18 *Legitimi ex iuris præsumptione reputantur filij nati ex cohabitantibus in figura matrimonij, licetq; cōtrarium possit probari, attamen ad id probandum nō debent admitti parentes, qui eosdem vti proprios filios nominauerunt.*

19 *Confessio etsi possit tamquàm erronea probato errore reuocari; fallit, si versaremur in errore facti proprij, qui nisi alia concurrant, non excusat: & tanto minus est admittendus, si velit allegare suam turpitudinem. nu. 23.*

20 *Confessioni coniugum non statur in his, quæ per partes non sunt inducibilia, vel remissibilia.*

20 *Coeundi impotentia, ad effectum, vt matrimonium declaretur nullum, non probatur ex carentia testiculorum, medicitate membri, & ineptitudine ad generādum: sed nec ex præsenti impotentia argui potest quod affuerit etiam tempore contracti matrimonij. nu. 21.*

22 *Speciali & indiuiduo effectui, qui dicitur subsequutus, magis adhærendum, quàm generali regulæ cōtrarium dictanti, vnde si in casu hoc speciali reperitur hunc generasse, huic effectui magis inhærendum, quàm generali regulæ asserenti tales non posse generare.*

23 *Generales regulas multos fefellisse & fallere reperitur: vnde specialibus magis adhærendum.*

23 *Virginis matrix, etiam claustris pudoris minimè fractis, potest semen recipere, & ita concipere.*

24 *Medici in suis regulis sæpe falluntur, sicut & oculi & manus ipsarum obstetricum inspicientium integritatem, & alias mulierum dispositiones.*

CONSILIVM II.

POSTQVAM B. spado cum L. circiter annos 14. tamquàm cum sua legitima vxore cohabitauerat, & filios susceperat, & longo tẽpore tamquàm suos & à se genitos in domo suo educat, coram ordinario Episcopo comparuit, & petiit prædictum matrimonium nullũ & in inualidum fuisse & esse declarari, eo quod nunc & tẽpore contractus erat, & fuerat ad copulam impotens: medici & in materia periti, dato ab ordinario iuramento, tria testati sunt: Primũ, quod d. B. carebat omninò testiculis: Secundò, quod illius genitale membrum maius dimidio digiti articularis non erat. Tertiò, quod propterea nunc erat, & fuisse à natiuitate constabat ad generandum inhabilem.

Quærit modò iudex quid agere debeat in re tã graui, vbi agitur de honore personarũ, & filiorũ legitimatione: maximè cũ d. L. petat ante sẽtẽtiã alios adhiberi peritos.

Duo dubia videntur in hoc casu concurrere. Alterum est, an prædictæ L. petitio, qua petit, vt alij peritiores & in arte periti consulantur ante diffinitiuam sententiam, sit admittenda, necne?

Alterũ, an nihilo alio probato, quàm quod suprà dictũ est, debeat iudicari præfatũ matrimonium validũ, necne?

1 AD PRIMVM DVBIVM respondeo, prædictam petitionem debere admitti: quia licet testes non sint admittendi regulariter post publicationem testium super ijsdem saltem articulis, iuxta cap. *fraternitatis.* *a* cum multis aliis citatis à glossa & doctoribus vtrobique & alibi sæpè; fallit tamen prædicta regula in testibus deposituris per artem & peritiam, vt est textus satis expressus in cap. *causa.* *b* & tradunt ibi Baldus, Panormitanus & Felinus, *c* quæ recepta conclusio est.

a *De testibus. clement. 2. eo. tit.*
b *De probat.*
c *In c. fraternitatis. nu 8. de testib.*

AD ALTERVM DVBIVM respondeo, quod ante paucos menses respondi ad aliam quæstionem ex Hispanijs ad me missam, quæ profectò digna erat Papali decisione: quod responsum cum suo casu, quia in eo tanguntur multa huc pertinẽtia, ad verbum subscribam, & post illud huic respondebo.

Sequitur responsum prædictum cum suo casu ex Hispania transmisso.

QVIDAM carens testiculis 18. abhinc annis contraxit matrimonium cum L. in facie Ecclesiæ, & antequàm huiusmodi matrimonium contraheret, consuluerunt officialem ecclesiasticum illius loci, si, stante quod vir ipse carebat testiculis, poterat contrahere matrimonium: qui officialis respondit posse cõtrahere, ex eo maximè, quia vir ipse eam deflorauerat, & aliquibus vicibus ante contractum matrimonium habuerat copulam carnalem cum ipsa muliere, quia erant concubini: & tam ipse, quàm mulier dixerunt prędicto officiali, quod ille erat potẽs ad copulam & commixtionem carnalem sexuum, & quod emittebat aliquod semen, quamuis parum, & ineptum ad generandum. Sed quia nunc aliqui curiosi imposuerunt illis scrupulum asserentes prædictum matrimonium esse nullum ex eo, quia carẽs testiculis est incapax ad generandũ, & quod similes homines de iure nõ possunt contrahere matrimonium, prout creditur, quod tenent omnes Theologi & Canonistæ: tamen Medina, *d* & frater Ildefonsus de Veracruz, *e* tenent, tales homines, licet careant testiculis, posse contrahere matrimonium. Ideo desideratur valdè pro eorũ tutiori conscientia consilium excellentissimæ dominationis vestræ.

d *In lib. de cælibatu.*
e *In speculo coniugiorum*

1 Quæstio hęc satis magna est in specie, in qua proponitur, & lõgè maior mihi fit propter opinionẽ prædicti D. Michaelis à Medina, cui consulens videtur inniti. Quapropter dicam primò quid mihi videtur de prędicta opinione, & deinde q̃d in specie de hac proposita quęstione.

Opinio prædicta prędicti Reuerendissimi patris, eiusdemq; eruditissimi viri habet in summa, verũ matrimonium posse contrahere cuiuslibet generis spadones; ita quod illa, quæ cum aliquo eorum contraxerit, etiã postquàm resciuerit illum nõ posse ita cum ea coire, vt emittat semen, & fiat seminum commixtio intra vas genitale, potest licitè cohabitare illi, & possunt ambo se osculari,

A amplexari, & condormire in vno lecto, & commiscere quoquo modo honestius potuerint, tamquàm veri coniuges: quamuis teneamus illud matrimonium non dici consummatum, nec ex eo oriri affinitatem, & quod Pontifex Maximus posset illud auctoritate sua maxima dissoluere, sicut alia matrimonia rata non consummata.

2 Pro qua facit primò glossa, *a* quatenus habet vtroq; testiculo carentẽ posse contrahere matrimoniũ: quod videtur probari in l. *si serua.* *b* Nec obstat, quod glos. in prin. intelligat illum §. de spadone habente saltem vnum testiculum. Tum quia est sine textu, & contra legem generaliter loquentem, quæ debet generaliter intelligi. *c* Tum

B quia in fine dicit quosdam tenere spadonem posse contrahere, etiam si generare posset. Nec obstat l. *Pomponius.* *d* quàm doctissimus Dominicus Sotus ait limitare prædictum. §. *si spadoni.* Non enim id facit, vt ex eis collatis palàm est: sed potiùs probat dicendum esse generaliter, spadonem nõ esse morbosum, quia spado vnum testiculum habens non est morbosus.

a *In ca. hi qui 32. q. 7.*
b *§ si spadoni. ff. de iure dotium.*
c *L. de pretio. ff. de publ in rem act.*
d *§ spadonẽ. ff. de adil. edi.*

Secũdò, quod vir & vxor pari iure sunt in hac materia cẽsendi, *e* & fœmina apta est ad matrimoniũ, siue seminet siue nõ, modò sit apta ad patiendũ copulam viri, secundũ Innocentiũ communiter receptum, *f* ergo & vir siue possit emittere semen, siue non, modò possit immittere mẽbrum genitale intra membrum genitale fœminæ.

e *Ca. intelleximus. & ca. tua. de adult.*
f *In c. fraternitatis de eo qui cog. consang. vxor. sua.*

C Tertiò, quòd nõ videtur vllo iure caueri, quod de essentia copulæ carnalis sit seminis cõmixtio. nam ca. vlt. *g* quod ad hoc citat Panormitanus, *h* quem illud citantem prædictus Sotus & alij sequuntur, non probat illud: non enim habet, quòd ille adolescens: de quo agitur, immiserit mẽbrum virile in membrum fœmineum, & quod nõ potuit seminare, sed solùm quod non potuit carnaliter cognoscere, quod ob aliam causam potuit contingere.

g *De spons.*
h *In cap. 2. de frigid. & malef.*

3 Quartò, quòd vir reperitur spado potens deflorare virginem, qui aliquale semen nõ emittat, etiam si sit ineptus generationi, vt aliqui medici affirmant: ergo poterit matrimonium contrahere.

D Quintò, quod definitio matrimonij, nẽpè coniunctio viri & mulieris indiuiduã vitæ societatem cõtinens, posita Instit. *de patria potest.* *i* & relata à Gratiano, *k* conuenit spadonum matrimonijs: siquidẽ spadones contrahentes matrimoniũ eo animo contrahunt, vt faciant cũ suis cõiugibus habitationẽ indiuiduam & perpetuã, vt palã est.

i *In principio.*
k *27. q. 2. §. 1.*

4 Sextò, quod ad essentiam matrimonij nõ requiritur copula carnalis, siue coitus, sed sufficit consensus in mutuam eamdemque perpetuam & indiuiduam cohabitationem. *l* Vnde & inter sanctissimam Virginem matrem, & sanctissimum Ioseph fuit verum & perfectum matrimonium, *m* quicquid Gratianus sentiat, *n* contra quem tenet D. Thomas communiter receptus. *o*

l *l. nuptias. ff. de reg. iuris cap. sufficiat. 27. q. 2.*
m *Ca. B. Maria. ead. cau. & quæst.*
n *In cap. sufficiat. § si ergo. & in c. quod autẽ § ecce. 27 q. 2.*
o *In 4. sententiarum dist 30. q. 2. art. 2.*

E 5 Septimò vrget, quod Lucius Papa, *p* & Cælestinus, *q* expressè faciunt facultatẽ conuiuẽdi eis, qui propter impedimentum perpetuum alterius vel vtriusq; possunt iustè separari, si etiã postquàm sciuerũt illud, voluerint sibi mutuo cohabitare perpetuo, & iuri suo discedẽdi ab impotenti renunciare, quã non videntur vllatenus potuisse iustè facere, nisi coniunctiones illæ vera matrimonia essent, propter probabile periculum peccandi mortaliter imminens eiscõuiuentibus in tã coniuncta societate sine vinculo cõiugali, arg. ca. *interdixit.* *r* & multorum quibus regulariter vetatur cohabitatio marium & fœminarum non coniunctorum matrimonialiter: quia periculosa est hæc non coniugum maris & fœminæ cohabitatio. *s*

p *In cap consultationi.*
q *In cap laudabilem de frigid. & malef.*

F Octauò, quod communiter DD. simpliciter docent, senes, qui vt plurimum nõ possunt coire, & minus generare, posse verum matrimonium contrahere.

r *30. dist c. in omnibus 81. dist & c. 1. de cohabit cler.*
s *Cap. definimus. 18. q. 2.*

6 Nonò, quod matrimoniũ non solùm fuit institutũ ad generandã prolem, sed etiã ad euitãdam fornicationem, vt latè docet Gratianus, *t* allegando illud Apostoli. *v* *Propter fornicationem habeat vnusquisq; suã vxorem.* At licet matrimonium spadonis nõ possit dirigi in finem prolis habendæ, potest tamẽ in finem fornicationis vitandæ. Nec obstat, quod tria sunt bona matrimonij, nẽpè fides, proles, & sacramentũ. *x* Quia ad verã essentiam matrimonij nõ requiritur quod ex eo proles habeatur, *y* alioqui inter

t *In cap. sicut nõ. § 1 32. q. 2.*
v *1. ad Cor. 7.*
x *Cap omne 27 q. 2.*
y *Ca. B. Maria ea causa, & quæst.*

steriles non esset matrimonium, nec fuisset inter Virginem matrem & S. Ioseph: quorum vtrumq; est falsum. *a*

7 Contra tamen hanc Medinæ opinionẽ faciunt multa: & in primis, quod communis opinio ferè omniũ tam Theologorum, *b* quam etiam ibi nouissimè sequitur Sotus, *c* quam Canonistarum, *d* tenet, quod impotens ad copulam est impotens ad matrimonium contrahendum.

Secundò facit, quod licet sine consecutione carnalis copulę actualis possit esse verum matrimoniũ, secundùm opinionem communem, quale fuit inter Virginem matrem & Ioseph; non tamen potest esse absque copula potentiali. Impossibilitas enim coëundi, & habendi copulam, reddit matrimonium nullum. *e*

Tertiò facit illud. *f Et erunt duo in carne vna.* id ẽst, fient quodammodò vna persona ex carnis copula, vt exponit D. Thom. *g* & sentit Gregorius, *h* & ita necessaria est carnis copula actualis, vel saltem potentialis, ad hoc, vt valeat matrimonium.

8 Quartò facit, quod ad hoc, vt sacramentum matrimonij significet indissolubilitatem coniunctionis Christi ad Ecclesiam, requirit coniunctionem sexuum, vt ait Augustinus, *i* aut carnalem copulam, secundùm Papam Benedictum, *k* ergo sine carnali copula, vel commixtione sexuum, quod videtur fieri per commixtionem seminum actualem, vel potentialem, nõ potest consistere matrimonium.

9 Quintò irrefragabiliter videtur facere, quod si post contractum matrimonium constiterit, non posse illud copulam carnalem consequi, dissoluẽdi sunt coniuncti; & ei qui fuerit ad copulam habilis, dãda facultas cum altera persona contrahendi, *l* quod fieri non posset, si verũ matrimoniũ inter eos intercessisset; cùm, secundùm omnes, matrimonium ratum, etiam nondum consummatũ, sit indissolubile in hũc sensum, quod iuxta ferè omnium Theologorum sententiam non potest solui quo ad vinculum, nisi per professionem alicuius religionis probatæ, etiam per dispensationem Papæ: & licet secundùm Canonistas possit per hanc dissolui, non tamen debet id fieri sine maxima causa.

10 Sextò, quod friuolum videtur dicere, Pontifices illos Max. & grauissimos, Lucium, & Cælestinum, *m* dum his, qui ob impedimentum perpetuum dissoluuntur, faciunt facultatem conuiuendi vt frater & soror, voluisse dicere, quòd possent cohabitare in vna domo, condormire in vno lecto, osculari, amplexari, & alia omnia munia coniugum sibi mutuo reddere, excepta copula, quam non possunt habere: eiusmodi enim cohabitatio lõgè aliena est à cohabitatione fratrum & sororum, quæ debet esse castissima, & ab omni impudicitia aliena, vt palàm est. Et ad argumẽtum, quo Medina ad id asserendũ nititur, quodque ipse grauius suprà muniui, mox respõdebitur. & mea sententia satis est cuiuslibet eruditi modesto animo ad id credendum, quod omnes, qui super ea re vsque ad Medinam scripserunt, tam Theologi, quàm Canonistæ, ita illa duo responsa duorum illorum sanctissimorum Patrum intellexerunt. Quare nos quoque hanc, quæ ferè omnium est, opinionem sequimur, & suscipimus.

11 Non obstant pro contraria opinione adducta. Ad primum enim respõdeo, quod spadonum multa sunt genera, & species, *n* & concedo non solùm spadonem, qui vnum testiculum habet, posse cõtrahere matrimonium, sed etiam qui nullum habet, etiam si sint thalasiæ, quibus testes fracti sunt, siue thlibię, qui eos habent attritos modo arrigere collem & virgam, & coire possint, iuxta prædictas duas glossas in argumento citatas, quod etiam eruditissimus Alciatus tradit, *o* in quod me mouet maximè, quod ex medicorum respõsis didici, per huiusmodi spadonum coitum sedari, siue tolli, vel vitari tentationem, & periculũ fornicandi tam in viro, quàm in fœmina; etsi non tantùm, quãtùm, si vterq; de more aliorum seminaret; aiunt enim spadonem sic arrigere & coire potentem, etiam si nihil seminis immittat in vuluam mulieris, exsiccare tamẽ illum humorem vtrinq; seminarium, ita vt eo exonerentur, & consequẽter huiusmodi matrimonium consequitur illum finem, in quem est institutum, quare nus est remedium. Nego autem, alios spadones, siue sint castrati, qui penitùs non erigunt, siue quia naturaliter sine testibus geniti sunt, siue quia ante pubertatem omninò exscissi, siue sint thlasiæ, siue thlibiæ, si nequeant arrigere, neque coire intra vas debitum, ita vt prædictum est contrahere posse.

12 Ad secundum concedo in eo assumptum, & quod matrimonium contractum cum fœmina nihil seminante, potente tamen recipere semen viri intra suam vuluam seminantis, est verum matrimonium, & eadem ratione contractum inter fœminam seminantem, & spadonem potentem intra vas debitum illam ad id prouocare, ita quod etiam ipse per illam prouocationem exsiccet suum humorem, quo calefit, & sedet suam tentationẽ, & passionem, ex hoc tamen nõ sequitur idem dicendum de aliis spadonibus, & fœminis ad coëundũ prædicto modo impotentibus: quia longè alia in eis ratio aliud, vt palàm est, suadet.

13 Ad tertium conceditur, ad consummationem matrimonij non esse necessariam seminum viri & mulieris commixtionem; quia id nullo iure efficaciter probatur, præsertim quod D. Thomas, *a* post Aristotelem, *b* quorum vtrumque latè refert Caietanus, *c* dicit, semen fœminæ esse quid imperfectum in genere seminis, & ideo de se non esse aptum generationi; nec necessariò requiri ad conceptum, sed sufficere & requiri coitum supradicto modo habitum.

Ad quartum conceditur, spadonem, de quo loquitur, posse contrahere, vt ad primum est dictum.

14 Ad quintum respondetur, definitionẽ matrimonij non esse intelligendam de coniunctione cuiuscumq; viri & fœminæ, sed tantùm illorum, qui habent legitimas personas contrahendi: & negatur omnes spadones habere tales personas, vt dictum est ad primum, per argumenta pro parte negatiua adducta.

Ad sextum concedimus non requiri ad essentiam matrimonij carnalem copulam actualem coniugum, sed bene potentiam eorum ad eam habendam.

Ad septimũ respondetur concedendo Pontifices illos Maximos in eo citatos facere facultatem conuiuendi, de qua in eo; sed negando nõ potuisse eos eam cohabitationem iustè facere: nã licet regulariter cohabitatio virorũ cum fœminis sit periculosa, frequenter tamẽ non est talis, vt cùm cognatio valdè propinqua tollit periculũ, iuxta cap. *in omnibus. d* vel cùm deuotio & virtus animorũ ab eo liberat, argumento cap. *quod Deo pari. e* quatenus probat nõ solùm iustè, sed sanctissimè sibi mutuo conuiuere posse coniuges, qui voto abstinẽdi à venereis pari cõsensu se astrinxerunt: vel ætas, vel morbus, vel aliquid aliud huiusmodi, cui innitentes facilè possunt conuiuere, vt frater, & soror, vel vt pater, & filia, & patruus, & neptis: fatemur autem multos coniugatos esse adeò iuuenes, adeò infirmos, & in venerea propẽsos, & à virtute, animi abstinentia, & deuotione in Deum, & virtute castitatis & pudicitiæ alienos, vt non deberent ipsi tali facultate vti, nec vt vterentur permitti: sicut neq; cum est suspicio de lapsu, & lubricitate, permittitur etiam clericis cohabitatio cum fœminis etiam primi vel secundi gradus. *f*

15 Ad octauum respondetur, concedendo, senes contrahere posse regulariter, esseque personas ad id faciendum legitimas: si tamen essent omninò impotentes, non debent contrahere, secundùm illam Scoti, quæ sua subtilitate digna est, sententiam, *g* qui subdit, nonnullas, quæ cum senibus contrahunt, potiùs desponsare diuitias, quàm personas, licet ei Medina repugnare videatur. Illi autem senes per superiùs dicta dicendi sunt impotentes, qui nec generare, neque adeò arrigere possunt, vt immittere queant genitalia membra in mulierum vuluas; qui ideo non deberent, nec possunt inter se contrahere; & si contraherẽt, matrimonia essent inualida: ideoque non licere eis impudicè osculari, amplexari, & minus ad se polluendum prouocare; cùm non liceat etiam iustis coniugibus prouocare ad pollutionem extra vas & modum ordinarium, & ipsi non possunt intra vas debitum ordinario modo se polluere.

a d. c. B. Maria.
b In 4. di. 34.
c Quæ 1. art. 2 post conclusionem quartam.
d In cap. 2. & 3 de frigid. & malefic. & d cap fraternitatis. de eo qui cog. consang. uxo.
e Ca. quod autem. §. ecce. 27. q. 2.
f Genes. 2. & Matth. 19.
g In d. ca. 19.
h In d c. fraternitatis. 35. qu. 10. de eo qui cog.
i In c. non est dubium & in ca cum societas 27. q 2.
k In c. lex diuina. ea. caus. & quæst.
l Ca. fraternitatis. ca fi. de frigid. & malefic. & c. decreta. 27. q 2.
m In ca. 2. & 3. de frigid. & malefic.
n L. spadonũ generalis appellatio est. ff. de verb. sign.
o In d. l spadonum.

a 3. par. q. 31. art. 5. ad 3.
b Lib. 1. de generat.
c 2. 2. q. 154. art. 12.
d 81. dist. c. à nobis. ac coh. cler & mul. c. 33. q 5.
f Ca. 1. de cohabit. cler. & mul.
g In 4. sent. dist. 34. q 1 ad a.

16 Ad nonum concedimus matrimonium esse institutum, quatenus est remedium ad vitandam fornicationē, & ita concedimus valere matrimonium contractum à spadone, qui licet non possit generare, nec mittere semen in vuluam mulieris, potest tamen cognoscendo eam intra vas, & ordinario modo, facere vt tollatur vel sedetur appetitus vtriusque ad habendam copulam carnalem cōceptus, qui ad fornicandum posset incitare.

Circa igitur primum, videlicet opinionem admodum reuerendi patris eiusdemq; viri doctiss. fratris Michaëlis à Medina, videtur dicendum in summa, eam esse partim amplectendam, & partim relinquendam, vt ex prædictis colligi potest.

Circa verò secundum breuiter dico, matrimonium, de quo est quæstio, esse mea sententia validum, & non posse quoad vinculum diuidi: quia vir est eius generis spadonum, qui possunt contrahere; cùm vxorem, quam habet, deflorauerit, & illa adeo appetitui commiscendi se viro satisfecerit, vt elegerit cum eo contrahere; & ipsa patiendo intra vas debitum coitum eius ordinarium, etiam sedet appetitum ipsius viri: eo maximè, quòd in facto præsupponitur eum aliquale semen emittere potuisse, hoc enim ex prædictis circa primum efficaciter inferri videtur.

Sequitur responsum ad primò propositam secundam quæstionem principalem.

17 PRÆMISSO igitur tenore prædicti responsi, respondeo ad secundum principale dubium, quod nihilo alio probato, quàm eo, quod in facto proponitur, proculdubio iudicandum est prædictum matrimonium fuisse & esse validum, ab eo qui sequeretur opinionem prædicti doctoris à Medina, vt palàm colligitur ex eo: sed quia nullatenus videtur tenenda, per prædicta: respondeo, quòd ad iudicandum prædictum matrimonium nō fuisse, nec esse validum, plurimum vrget conclusio illa, quę desumitur ex tenore responsi præmissi; scilicet, non posse consistere matrimonium inter illas personas, quarum altera non habet potētiam coëundi cum altera. & prædicti medici curati; & artis periti attestati fuerunt tria, videlicet, quod carebat omnino testiculis, & membrum virile non erat maius quàm dimidium digiti auricularis, & quod ob hæc est, & fuit ad generandum prorsus inhabilis.

Sed pro contraria parte, nempè, quod prædictum matrimonium est validum, facit primò confessio vtriusque, tam B. quàm L. qui ambo tractando, nominando, & educando prædictos duos filios intra domum suam magno tempore tanquā filios suos à se genitos, per quandā consequētiam confessi sunt habere potentiam coëundi, immo & generādi. cùm enim habere filium necessario præsupponat potentiam coëundi, & generandi; qui vel quæ confitetur se patrem, aut matrem alicuius, necessario cōfiteri videtur se habere, vel habuisse potentiam coëundi, & generandi, *a* & ideo prædicti B. & L. qui confessi sunt toties & tanto tempore prædictos esse filios suos, nō debent audiri negantes id; nec consequenter B. qui negat eos esse filios suos, iuxta c. *per tuas. b* & l. *generaliter. c* vnde illud desumptum est.

18 Secundò facit, quòd etiam si ipsi negarent, tamen p̄dicti filij præsumuntur esse sui; quia filius natus ex nupta viuente cum suo marito præsumitur filius eius. *d*

Tertiò, quod non obstat dicere, quod potest probari contra præsumptionem, qua quis præsumitur esse filius alicuius, vt dicta l. filium, probat efficaciter: quia in nostro casu vltra prædictam præsumptionem concurrit cō fessio ipsius B. contra quam non debet audiri, vt prædictum est.

19 Nec obstat, quod confessio facta per errorem potest reuocari probato errore, vt est in l. non fatetur. *e* & glossa recept. *f* quia illud intelligitur de errore facti alieni; quia error iuris non excusat, *g* nec error facti proprij, *h* nisi cōcurrentibus certis circumstantijs, vt traditur in locis prędictis, & in c. præsumitur. *i* Et in hoc casu, si quis erat error facti, ille erat proprij facti, videlicet, de impotentia coëundi, & non concurrit aliqua de prędictis circumstātijs. ergo non licet illi ea reuocare.

20 Quartò, quod non obstat dicere quòd non est standum confessioni coniugum confitentium vel negātium aliquid, quod non est inducibile, vel remissibile per consensum partium, iuxta mentem glossę *a* & declarationem Panormitani: *b* & in hoc casu videntur prædicti coniuges confiteri aliquid, quod non est inducibile consensu partium contra matrimonium; eo quod, confitendo se habere filios, confitebantur se habere potentiam coëundi, & generandi, quæ non erat inducibilis per consensum partium. Non inquam hoc obstat. Tum quia potentià coëundi & generandi non est de essentia matrimonij, secundùm prædictam opinionem Medinæ, quam si teneremus, vt prædixi, omnia essent plana: sed quia diximus, eam non esse tenendam, alia ratione dico non obstare, nempè quod non probat se impotentem ad coëundum. non enim hoc dicunt medici, solùm enim testantur tria supradicta in argumento pro contraria parte formato, videlicet quod caret omninò testiculis, & quod membrum eius genitale non est maius, quàm dimidium digiti auricularis, & quod prorsus ineptus est ad generandum. quæ tria non concludunt necessariò non fuisse illi potētiam coëundi, vt in præmisso respōso probatum est: cùm secundùm omnes inueniatur spado, qui careat vtroque testiculo, & arrigat virgam, adeo vt virginem deflorare possit; qualem posse contrahere matrimonium, etiam si generare nequiret, in prędicto præmisso consilio *c* firmiter tenendum probauimus.

21 Quintò facit, quod fieri potest, quòd à tempore contractus matrimonij vsque in diem inspectionis medicorum fuerit B. membrum genitale contractum, sicut Sulpitius testatur in vita S. Martini fuisse viro sancto cōtractum suum, adeo vt tempore suę mortis videretur membrum infantis: & quod verisimile est membrum pudore medicorum præsentium contractius, quàm aliàs appaliàs apparuisse, & certum est eiusmodi membrum appetitu coëundi calefactū crescere, & in aliquibus plus quā in duplum, vel amplius, & ita potuisse coire.

Sextò, quod nec medici, nec B. dicunt cū non habuisse potentiam seminandi, & verisimile est eum solitum seminare, cùm alioqui nullatenus potuisset credere prædictos filios fuisse suos, nec continere iram, qua moueretur ad occidendum vel accusandum L. aut certè ad petendū diuortium propter adulterium.

Septimò, quod nihil obstat dictum medicorum, quatenus habet, eum qui caret testiculis, non posse generare: quia potentia generandi nō est de substātia matrimonij, sed solùm potentia coëundi: alioqui inter steriles, etiam coire potentes, & seminantes, non posset consistere matrimonium, quod est contra omnes.

22. Octauò, quod potius est standū ei, quod videmus in specie, siue in indiuiduo effectum, quàm ei, quod in genere definitur non esse effectum, vel fieri non posse. *d* Ita quod à regula generali, immo & vniuersali discedimus in casu, in quo in specie inuenitur contrarium, siue casus ille specialis præcedat, siue sequatur, *e* & sic videtur in hoc casu particulari recedendum à regula illa communi medicorum dicentium, carentem vtroq; testiculo non posse generare; eo quod videmus in particulari filios natos, & educatos longo tempore ab vtroque parente, & habitos & nominatos ab eis pro filijs suis, sicut frequentissimè multi ægroti, quos medici per suas regulas generales definiunt nullatenus à suis morbis vnquam liberandos, immo & quam citissimè morituros, sanantur, & liberantur.

23 Nonò, quod licet probatio prędicta sufficeret ad impediendū matrimonium contrahendū inter p̄dictum B. & L. & etiā ad dissoluendum contractū, si non haberent filios: tū cùm videat Ecclesia eos multo tempore esse cōfessos habere filios: & agnoscere & tractare illos pro filijs, & matrē eorum idem etiā nunc facientē, & q̄ est tam honesta, quod nunquam de illa est cōquestus B. & quod frequenter q̄ iudicantur steriles, fiunt prægnantes; & multæ antè legem Euangelicā, & post illā senio confectæ, & centū ac plures annos natæ genuerunt filios; & q̄ idem Deus est, & gubernat nūc, qui olim; credendū profectò videtur potiùs euētibus & gestis in specie & indiuiduo, quā regulis

a Arg. l. illud, ff. de acq. hæred. & c. præterea, de offic. deleg.
b De probat.
c ff. de nō numer. pecun.
d L. filium. ff. de his qui sūt sui vel alien. iur.
e ff. de confess.
f In cap. fin. de confess.
g Ca. ignorātia, de reg. iuris, lib. 6.
h Ca. ab excōmunicat. de rescript. & l. quisquis, C. de rescim vend.
i De reg. iur. lib 6.

a Ca super eo, de eo qui cog. consang. vxo. sua.
b In c. iurauit, num. 4. de probat.
c Num. 3.
d Cap gener. de reg. iur libro 6. & l in toto. ff. de reg. iur.
e L. sed & posteriores ff. de legib. & glos. l. sciendum. ff. qui satisda. cog. adiuncta alia in authē. offeratur, C. de lit. contest.

lis generalibus, quæ multos fefellerunt, & fallunt non solùm medicos, sed etiam ipsammet Ecclesiam, iuxta cap. *à nobis*. a cap. *fraternitatis*. b quatenus habet, ob euentum, qui nonnunquam contra peritorum in arte regulas euenit, mutari iudicium etiam Ecclesiæ. Facit, quod regulariter nulla virgo manens virgo, fit prægnans, & tamen interdum cõtigit virgines suscipere sine violatione claustri pudoris ex semine viri circum illud effuso, testante id D.Thoma. c

a 2 de sẽ exc. b De frigid. & malef. c Quodlib. 6. art. 18.

Decimò, quod magis videtur credendum prędictæ L. dicenti habuisse copulam cum B. & ex eo genuisse filios, quàm B. Tum quia vxores solent petere communiter separari à viris impotentibus coire, & non contra viri impotentes ab vxoribus potẽtibus, vt experientia docet, & est argumentum ca. fin. d & ca. *proposuisti*. e Tum quia ipse multo tempore idem fuit verbo & facto confessus. Tum quia suam turpitudinem videtur allegare, contra ca. cùm super. f quandoquidem consequenter videtur confiteri se peccasse contrahendo cum L. & abutendo ea, & non confitenda illa peccata confessario, vel sine vlla emendatione communicando corpori & sanguini Domini: per responsum enim præmissum g constat huiusmodi impotentes in his omnibus peccare.

d De frigid. & malef. e De probat. f De concess. preb. & c. inter dilectos, de donat. g Num. 5. 8. 10. & 15.

24 Vndecimò facit, quòd hanc partem tenendo solùm credimus contra illam regulã medicorum, quòd carens vtroq; testiculo non potest generare: tenendo autem cõtrariam, crederemus contra multas regulas naturales, diuinas & humanas, nempè prædictam fœminam honestã toties & tanto tempore adulteratam fuisse, & B. patronũ adulterij fuisse, & filios adulterinos & spurios esse, & parentes eorũ tanto tempore mentitos fuisse, & in tam graui peccato perseuerasse contra tot regulas iuris naturalis, diuini, & humani, contentas in c. fin. h

Non obstat argumentum pro parte opposita formatum: quia satis superq; diluitur in 5. & 6. argumentis, in quibus ostenditur, quod medici supradicti non deponũt prædictum B. caruisse potentia coëundi, immo neq; potentia seminandi, sed tantùm caruisse testiculis, & potentia generandi: & per responsum præcedens, i constat esse spadones carentes vtroq; testiculo, qui possunt coire; & quod potentia generandi nõ est de essentia matrimonij, sed solùm potestas coëundi. & in sequentibus fundamẽtis ostẽditur credendum esse in hoc casu particulari propter multas circumstantias in eo concurrentes, quod in B. fallit regula medicorum, quæ habet carentem testiculis non posse generare, sicut, vt ait Cyprianus, k sæpè manus, & oculi obstetricum, & pari ratione aliorum artis peritorum falluntur: & frequenter experimur multas eorũ regulas in multis casibus contra sua prognostica fallere. & in prędictis fundamentis, l responsi præmissi probatur, quod ad solùm iudicandum hoc matrimonium validum, non est opus defendere B. potuisse generare, sed solùm potuisse coire, hoc est membrum suum genitale immittere in vas genitale vxoris, quo se, & vxorem saltem ex parte exoneraret appetitu coëundi, siue fornicãdi modo ibi prædicto.

h De præsũp. c. 2 de reg. iuris, in 6. l. merito ff pro socio, & alijs similibus. i Num. 3. k In c. nec aliqua. 27. q. 1. l Num. 13. & 16.

25 RESPONDENDVM igitur videtur ordinario consulenti, partes ipsius esse accipere alios medicos physicos, vel alias artis peritos, quos prædicta L. ad id duxerit eligẽdos nõ obstante publicatione aliorum testium: & si quid maioris lucis pro ea, vel pro B. allatum fuerit, illud diligẽter perpẽdere, iuxta omnia supradicta: quod si nihil aliud probatũ fuerit vltra id, quod in facto narratur, declarare prædictum matrimonium fuisse de se validum, & nullatenus eius dissolutionem esse faciendam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Spado ad copulam omnino impotens potest remanere in coniugio de facto contracto, vti frater & soror, non vtendo delectatione carnali.*

2 *Impotentia coëundi est impedimentum etiam dirimens matrimonium.*

CONSILIVM III.

QVIDAM spado, cui Turcæ omnia virilia abscidcrunt, ita quod nec virga nec testiculi remanserunt, contraxit matrimonium cum Christiana id sciente, & monita. Quæritur, an possint remanere in coniugio tanquam frater & soror.

1 Respondetur id, quod nos diximus in Manual. confess. a videlicet, quòd possent quidem remanere vt frater & soror nullatenus vtendo delectatione carnali, sed non vtendo illa per oscula, tactus vel amplexus, præsertim se polluendo.

a Cap. 22. num. 60.

2 Quia id nunquam licet facere extra coniugium legitimum, quale non est hoc ob impedimẽtum impotentia coëundi, quod secundùm omnes est impedimẽtum non solùm impediens, sed etiam dirimens: quod ipsum etiam nunc absq; scrupulo affirmamus.

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTVM ECCLESIÆ.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium alicui ad tẽpus prohibere ex causa potest Papa, immò & sua lege aliquod genus personarum inhabilitare: certas autem personas suo interdicto inhabilitare, indignum, & sine exemplo esset, nu. 2.*

2 *Parocho, & Episcopo interdicere, ne tali intra tale tẽpus volenti contrahere præsentiam suam præstent, nec alij præstãdi licentiam faciant, si subsit causa iudicio boni viri rationabilis, iustè potest Papa, nu. 3.*

3 *Fascinationis facta timor iusta causa videtur, vt prohibeatur parocho, & Episcopo, ne tali volenti contrahere intra tale tempus præsentiam præstent.*

CONSILIVM I.

QVIDAM iuuenis filius nobilissimæ ac illustrissimæ familiæ, vt prætenditur, fascinatus, vult inuito eius patre cum muliere vilissima matrimonium contrahere, non sine maximo eius familiæ dedecore. Quæritur modò, si ab eius patre iustè potest impetrari à summo Pontifice motus proprius, per quem filio prohibeatur, ne per annum absque patris voluntate contrahat; & si contraxerit, sit irritum, & inane; ad hoc vt infrà tale tempus videatur, si orationibus mediantibus, ab huiusmodi fascinatione liberari possit, adeo quod in se reuersus, quod sibi & suæ familiæ conuenit, faciat.

1 Respondeo primò, certum esse circa hanc quæstionem, quòd Papa summus Christi Vicarius potest iusta de causa matrimonium interdicere alicui vsque ad aliquod tempus, vt satis probat totus titulus *de matr. contract. cõtra interdictum Ecclesiæ*.

Secundò, huiusmodi interdictum inducere quidẽ impedimentum impediens matrimonium contrahendum, sed non dirimens post contractum: vt ibidem probatur.

Tertiò, constare quod Papa potest facere legem, qua aliquod genus personarũ fiat inhabile ad cõtrahendum, vt colligitur ex tit. de consang. & cognat. spirit. & nouissimè ex b Concilio Tridentino.

b Ca. 1. de reform. matr. sess. 24.

2 Quartò, rem sine exemplo esse, quòd Papa per suum interdictum particulare duas personas alioqui habiles faciat inhabiles ad contrahendum inter se matrimonium, ita vt contractum sit nullum, & ita mea sententia indignam quæ petatur, & indigniorem quæ concedatur, c cui consequens prædictum motum proprium non debere concedi.

c Arg. c. legatur. 24. q. 2. & c. si habet, 24. quæst. 3.

Quintò, quod videtur iustè & honestè interdicere posse Papam cuipiam parocho, & ordinario, ne interessent, præsentesve essent, neve facerent facultatem, siue licentiam alteri presbytero, vt possit illi interesse, censuras, & alias pœnas imponendo eis, si contra fecerint; modò iusta causa id prohibendi subesset. Tum argumento c. final. d Tum quia habet potestatem summam prohibendi peccata, & occasionem eorum, vt in hac ipsa materia satis exprimitur in prædicto tit. *de matr. contract*. & c. *præterea*. e accepta tamen prius informatione de iustitia talis causæ prohibitionis temporariæ.

d De cland. despõs. & Cl. de consang. e De sponsal. & prædicto c. fin. de cland. despons.

3 Sextò, quod prædicta fascinationis suspicio prouenies

ex tanta

ex tanta imparitate personarum, & ex tanto tantæ familiæ dedecore, & ex tanta pertinacia iuuenis diuitis & nobilis in deligendis nuptijs adeo indecoris, & timor quod pœnitentia, quæ illos de more cõsequetur, possit esse occasio, vt illa vel ferro occidatur, vel veneno, videntur iustæ causæ, vt S. D. N. prohibere dignetur sub censuris & pœnis grauissimis parocho prædictæ mulieris, qui nunc est, & qui mutato domicilio foret, & ordinario eius, ne interessent huiusmodi nuptijs, nec alijs presbyteris facultatem in eis interueniendi facerent intra annum ad effectum pium in quæstione propositum: quia quæ causa in hoc iusta sit, cùm non definiatur à iure, arbitrio prudentis & boni viri definiendum est.*a* Salua, &c.

a L. 1. ff. de iure delib. & c. de causis, de offic. deleg.

Aduertendum tamen temporibus nostris Papam ex causa prædicta consimili inhabitasse quandam Illustriss. personam ad cõtrahendum cum quadam muliere: itemq; & quendam alium, qui vt eluderet sponsalia de futuro, pro quibus lis mouebatur, tentabat cum alia contrahere matrimonium de præsenti. Timebãtur enim in vtroq; casu non leuia scandala.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ne quis cum heretica contrahat, potest Papa præcipere, nisi aliqua particulares circumstantiæ contractum adeo iustum facerent, quod redderet tale præceptum iniquum.*
2 *Papa licèt possit inhabilitare ad contrahendũ matrimonium certas personas, inter quas iure naturali, diuino, & humano tenet aliàs matrimonium contractum; an tamen cõueniat, non facilè est iudicare.*
2 *Doctrina generales circa moralia non sunt adeò vera cõmuniter, ac circa naturalia.*
3 *Prohibitiones matrimoniorum non sunt facilè facienda propter facilem transgreßionem.*
4 *Leges etiam generales, quæ præiudicant alicui particulari, solent dici iniustæ, & non ligare.*

CONSILIVM II.

VTRVM Papa possit præcipere propter bonum publicum, ne quis ducat vxorem hæreticam, irritãdo matrimonium, si fortè post præceptum [contra]heretur?
1 Respondeo primò, quòd potest præcipere ne contrahat, iuxta intellectum verum ca. *caue.* & c. *non oportet.* *b* nisi aliquæ circumstantiæ conditionum, personarum, locorum, vel temporum contractum adeo facerent iustum, quod redderet præceptum iniquum.*c*

b 28 quæst. 1.
c Arg. c. non semper, & c. qui resistit, & c. Iulia. ... 11. q. 3.

2 Secundò, quod mea sententia non debeo respondere huic quæstioni, quatenus per eam quæritur generaliter, an summus Pontifex possit addere huiusmodi præcepto clausulam, qua reddat aliquam certam personam inhabilem ad contrahendum cum aliqua alia certa persona, inter quas iure naturali, diuino & humano recepto & seruato tenet matrimonium contractum.
3 Tum quia est quæstio vaga & generalis, quali raro respondent Iurisconsulti respondentes potius ad praxim, quàm ad disputationem, eo quod doctrinę generales circa moralia non sunt adeo veræ communiter, ac circa naturalia, vt ait S. Thomas.*d* Tum quia non memini legisse apud aliquos, qui testarentur aliquẽ Summum Pontificẽ id vnquam tentasse: & ideo licet in ea essem opinione, ꝙ de absoluta potestate posset hoc facere, non tamen facilè mihi persuaderem, quod conueniret, vt præciperet fieri hoc ætate nostra, in qua multi (proh dolor) multa etiam vetera præcepta eius ægrè suscipiunt.

d In prin. 2. 2.

4 Et non solùm pręcepta particularia, sed etiam generales leges, quæ præiudicant alicui particulari, solent dici iniustæ, & nõ ligare, vt colligitur ex c. cùm omnes, & notata ibi per Felin.*e*

e Num. 1. & seq. const.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio Imperatoris non se extendit ad spiritualia.*
2 *Dispensatio ad quæcunq; beneficia data illegitimo, dum esset sæcularis, restringitur ad sæcularia, nec se extẽdit ad regularia, etiam si dispensatus postea fiat regularis.*
3 *Professio in religione approbata tollit irregularitatem precedentem ex defectu natalium quo ad susceptionem ordinũ, sed non vt possit habere dignitates & prælationes.*
4 *Dispensare censetur Papa eo ipso, quod inhabili scienter confert beneficium, alij autem inferiores, licèt habeant potestatem dispensandi, tamen ob hoc non censentur dispensare, nisi expressè dispensent.*
5 *Lex mandatumve Papæ & dispositio non traditur ad præterita perfectè acta, etiam si plenum adhuc non sint sortita effectum, sed effectus dependeat à futuro euentu, nisi ex verbis dispositionis legis, vel præcepti aliud insinuetur.*

CONSILIVM I.

REGVLARIS quidam, cùm laicus esset, ab Imperatore fuit legitimatus, & ab Apostolico Nuncio ad ordines sacros & quæcunq; beneficia ecclesiastica fuit dispensatus; postea religionem approbatam ingressus, & professus est, & beneficia & dignitates ordinis est adept⁹. Quæruntur tria: Primò, an tuta conscientia illa retinere valeat virtute talis dispensationis.
1 AD PRIMAM quæstionem respondeo primò, legitimationem Imperatoris nihil profuisse prædicto consulenti religioso quo ad habendum dignitates ecclesiasticas regulares, immò neq; sæculares: quia nec Imperator, nec Rex possunt legitimare, nec habilitare quemquã ad spiritualia beneficia, & dignitates, vt habetur in ca. *lege.* *a* vbi expressè glossa recepta ab Archidiacono, & vtroque Cardinali ibi, & ab omnibus.*b*

a 10. dist.
b In c. per venerabilẽ, qui fil. sint legit.

2 Secundò, quod dispensatio facta à Nuncio nõ monstratur; & ideo nõ potest satis certo responderi, an illa dispensatio extenderetur ad prædictas dignitates, & administrationes regulares, nec ne, *c* sed verisimilius videtur, quod nõ prodest ei quo ad beneficia, dignitates, & administrationes regulares; arg. c. *cùm de beneficio.* *d* ex quo Dominicus, & Frãcus in vltimo notab. colligunt, ꝙ verbum qualificatiuum additum in literis beneficialibus; quod potest denotare qualitates diuersas, intelligitur de qualitate congruente personæ impetranti: & quia consulens adhuc erat laicus sæcularis, quando obtinuit dispensationem à Nuncio ad beneficia, videtur illa intelligenda de beneficijs sæcularibus, & non de regularibus.

c Arg. l. inciuile, ff. de legi.
d Sub fin. de præb. lib. 6.

3 Tertiò, quod ex his sequitur, eum indigere alia dispẽsatione maiori, qua possit habere beneficia regularia, vel dignitates, & administrationes regulares. Nec obstat, quod defectus natalium, & irregularitas ex eo procedens tollatur per professionem legitimam in regione factam, per c. 1. *e* quia id intelligitur, vt in eodem cap. exprimitur, quo ad ordines sacros, non tamen quo ad dignitates & prælationes.

e De fil. presb.

SECVNDA QVÆSTIO. Quæritur, cùm religiosi facultatem, seu priuilegium habeant, vt possint cum illegitimis ad beneficia & officia ordinis obtinenda dispensare, an saltem eligendo, conferendo, seu prouidendo cẽseantur dispensare?
4 Respondeo, quòd prælati prædicti consulentis non potuerunt eum admittere ad pręlationes & dignitates sui ordinis, nisi præuia dispensatione, etiam si prædicti prælati habuissent potestatem dispensandi, & sciuissent eius defectum: quia licet Maximus Pontifex conferendo aliquam dignitatem ei, quem nouit esse inhabilem ad eam, videatur dispensare tacitè cõferẽdo eam ei, inferior tamen habentis potestatem dispensandi, non videtur ob hoc dispẽsare, nisi expressè dispenset, iuxta duo dicta singularia Innocentij, quorum alterum posuit in c. *veniens.* *f* & alterum in ca. *diuersis fallacijs.* *g* quæ in specie contraria secundùm hanc distinctionem conciliatur à Panormitano in prędictis locis, quem etiam post alios nos sequimur in Manual. confessar.*h*

f De fil. presb.
g De cleric. coniug.
h Cap. 25. nu. 74.

TERTIA QVÆSTIO, si Papa motu proprio & viuæ vocis oraculo mandet Generali ordinis, ne admittat illegitimos ad dignitates, an per huiusmodi decretum dispensatio antea obtenta sit reuocata.
5 Respondeo primò, facilè videri posse cuipiam, ꝙ nec huiusmodi viuę vocis oraculum factum Reuerendissimo Generali, nec breue idem continẽs directum toti ordini, præiu-

præiudicat prædicto consulenti. Tum quia lex non trahitur ad præterita.*a* Tum quia cap. *statuimus*, *b* quod disponit, quod canonicus maior in ordine præferatur minori, non præiudicat antea receptis, qui iam quæsierunt præcedentiam.*c* Tum quia forma data testametis faciendis non comprehendit testamenta iam facta, etiam si testatores eorum viuant, & nondum sint sortita effectum, *d* & eadem ratione habilitatio illegitimi ad dignitatem iã facta, licèt nondum sit sortita effectum, non videtur tolli propter statutum, & minus propter mandatũ de non admittẽdis illegitimis ad dignitates. Tum quod videtur casus in specie in cap. *ex tua*. *e* quatenus probat, quod literæ Apostolicæ præcipientes, vt filijs presbyterorum tollãtur Ecclesiæ, quas patres eorũ immediatè tenuerunt, non præiudicant filijs presbyterorum, qui dispensatione Apostolica facti habiles tenent eas. Tum ob alia multa, per quæ concluditur, quod præterita perfectè acta non tolluntur per dispositionẽ sequentem, etiam si effectus eorum pendeat à futuro euentu, vt Panorm. Imolensis, Felin. & omnes concludunt, *f* & colligitur ex Bartolo & alijs. *g*

a Cap. fin. de rescr. & l. leges. C. de legib.
b De maior. [?]
c Iuxta ea. 1. eod. tit.
d L. iubemus. C. de testam. cum ei annot.
e De fil. presbyt.
f In d. c. fin.
g In l. omnes populi q. s. de iust. & iur.

Secundò respondeo, quod quia tenor prædicti oraculi viuæ vocis facti, vel breuis idem continentis, potest esse varius, & talis quod præiudicaret prædicto consulenti, & talis quod non præiudicaret illi, non possum ipse respondere quidquam certum, nisi monstretur illud, vel eius copia, quod non fit in quæstione proposita.

SVMMARIVM.

1 *Filij ex matrimonio nullo, ritè tamen in facie Ecclesiæ cõtracto, & durante amborum, vel alterius coniugis ignorantia nati, sunt legitimi.*
2 *Papa, immo nec Deus, potest facere, vt factũ, non sit factum, & nu. 10. licèt possit fictionem & præsumptionem in contrarium inducere.*
3 *Papa sacramentum sine his quæ sunt de eius essentia, facere nequit.*
3 *Consensus verus, & liber viri ac mulieris est de essentia matrimonij.*
4 *Papa nequit quæ sunt de sacramenti essentia supplere.*
4 *Matrimonium inter inhabiles contractum, non ratificatur per solam Papæ dispensationem, sine nouo contrahentium consensu.*
5 *Resuscitatus ad suam vxorem sine nouo matrimoniali consensu redire nequit.*
5 *Papa stupor mundi, nec Deus est, nec homo.*
6 *Papa, quidquid fieri potest lege humana, potest per se ipsum.*
6 *Papa, & Imperator sunt canones, & leges animatæ.*
7 *Papa plus quàm consuetudo & priuilegium potest.*
7 *Consuetudine induci potest, vt nati ex matrimonio putatiuo bona fide aliquo certo tempore continuato sint legitimi.*
8 *Papa ex causa legem naturalem & diuinam limitare, & desuper in aliquo occurrenti casu dispensare valet.*
9 *Papa leges suas & prædecessorum reuocare potest cum omnibus effectibus ab eis productis, modò nõ processerint virtute iuris naturalis, vel diuini, nu. 11. nec reseruati Deo, aut Regi sæculari, nu. 12. 14.*
12 *Legitimat nequaquam Papa natos extra terras Apostolicas, nisi simul dispensando in radice matrimonij.*
13 *Leges super matrimonio latas, quatenus humanæ sunt, potest Papa ita cum suis effectibus reuocare, vt fingatur eas nõ latas, & effectus ab ipsis producti, quatenus eius subijciuntur potestati, non essent producti, & nu. 14.*
15 *Papa sine magna & iusta causa legem suam de non contrahendo in quarto gradu cum effectibus subsequutis reuocãdo, peccat, sed valet actus.*
15 *Papa plenitudine potestatis sine magna causa vti non debet.*
15 *Papa non potest licitè sine magna causa ob scandalum, quod aliàs sequeretur, suas leges etiam habentes clausulam (scãdalo non obstante) reuocare, nec in damnum rerum temporalium suorum subditorum, & nu. 16.*
15 *Papa non potest suas leges cum scandalo populi reuocare.*

CONSILIVM II.

AN Papa possit facere, vt post mortẽ alterius coniugis putatiuæ, q̃ verè non erat coniux ob impedimẽtum consanguinitatis, vel affinitatis, filij incestuosi fiant legitimi, approbando matrimonium inter ipsos, perinde ac fieret, si ambo viuerent, & approbaretur à S.S.

Quæstio hæc est maxima, & maximo dignissima cothurno, quam quo ad vtrumque forum paulo latius, sed quam breuissimè fieri potest tractabo.

1 Respondeo igitur primò, quod filij qui nati fuerunt antequam vterq; coniugum sciret impedimentum, sint legitimi absq; vlla Papę dispensatione: quia ignorãtia impedimenti parentum vel alterius eorum efficit legitimos filios, si matrimonium contraxerunt factis legitimè denunciationibus debitis, & nullo denunciatore apparente, vt clarè probatur in capit. 2. & in capit. *referente*. & in cap. *ex tenore*. adiunctis suis glossis communiter receptis, *a* & cùm in casu proposito matrimonium fuisset contractum seruata forma Concilij Tridentini, & quod præmissis denunciationibus nemo denunciauit impedimentum, si vterq; parentum vel alter eorum verè ignorabat impedimẽtum, certum est filios eorum ante scientiam impedimenti natos esse legitimos.

a Qui filij sint legitimi.

2 Pro parte negante, scilicet quòd filij, qui concepti & nati fuerunt postquã vterq; parentum sciuit impedimẽtum, nõ possunt legitimari per S.D.N. ita vt sint legitimi à tempore, quo fuerunt cõcepti & nati per approbationẽ matrimonij factã à sua Sanctitate post mortẽ alterius parẽtum, facit primò quod nõ potest eius Sanctitas facere, vt q̃ factum est, nõ sit factum, iuxta l. *in bello*. *b* & c. *si Paulus*. *c* vbi D. Hieronymus ait etiam Deum ipsum nõ posse id facere: quia implicat contradictionẽ, vt declarat D. Thomas, *d* qui ereddit rationẽ sui dicti clariorem, q̃ licẽt Papa & Imperator inducere possint fictionem aut pr̃sumptionem alicuius actus, qui verè non fuit factus, vt fingatur, vel præsumatur esse factus, iuxta cap. *is qui*. *f* & tradit Bartolus, *g* & ponendo exemplum de l. *postliminium*. *h* fingente redeuntem ab hostibus non fuisse captum; & de lege Cornelia fingente captum ab hostibus mori cum capitur ab eis: non tamen posse efficere, quod verè nõ fuerint capti: quia non possunt facere, quod duo verè cõtradictoria sint vera, vt tradit S. Thomas vbi suprà.

b §. facta. ff. de captiu. & postl. reuers.
c 32. quæst. 5.
d 1. par. q. 25. art. 3. & 4.
e In 3. art.
f Et c. tua. de sponsal.
g In l. si is qui pro emptore. à num. 2 ff de vsucap.
h ff. de captiu.

3 Secundò, quod nõ potest facere Papa, vt aliquod sit verum sacramẽtũ à D.N. Iesu Christo institutũ, nisi cõcurrant ea q̃ sunt de substantia & essentia sacramenti, per ea, quæ omnis turba doctorum Theologorum tradit, *i* & probatur in c. *veniens*. *k* tradit S. Thomas receptus: *l* & ita per nullã potestatem humanã potest effici verum sacramentum Eucharistiæ sine vero pane, & vero vino, neque sacramentum baptismi sine vera aqua, nec consequenter verũ matrimonium sine vero consensu viri & mulieris: quia sicut panis verus, & vinum verũ sunt de essentia sacramenti Eucharistiæ, & aqua vera de essentia baptismi, ita cõsensus verus viri & mulieris est de essentia matrimonij, *m* & non qualis qualis consensus, sed liber. *n* Sicut ergo Papa, qui potest efficere quod aliquid pr̃sumatur esse sacramentum Eucharistię, vel baptismi, vel ordinis, tamẽ nõ potest efficere, vt aliquid sit verè vnum horum sacramentorum sine his quæ Christus Deus voluit esse de essentia eorũ, ita licèt possit inducere præsumptionem, qua putetur aliquid esse sacramentũ matrimonij, *o* nõ tamen potest efficere, vt id quod coram Deo non est sacramentum matrimonij, sit tale verum coram hominibus.

i In 1. dist. lib. 4. sent.
k De presbyt. non bapt.
l 3. par. q. 64. art. 1. & 2.
m Cap. suffiiciat. 27. q. 2.
n Ca. cum locum. de sponsal.
o Dicto ca. is qui. & c. tua. de sponsal.

4 Tertiò, quod Papa nõ potest supplere consensum requisitum, vt post Ioan. Andream tradit Panorm. *p* quos etiã nos post alios sequuti sumus in Man. conf. *q* insinuãdo rationem eam esse, quę iure naturali & diuino ad substantiam matrimonij requiritur. Sed & Franciscus Aretinus tenet, *r* quod matrimonium contractum inter inhabiles, non ratificatur per solam dispensationem Papæ, sed oportet vt nouo consensu post dispensationẽ nouẽ contrahatur, quod in casu nostro fieri non potest.

p In c. per venerabilem, num. 22. qui filij sint leg.
q Cap. 22. num. 86.
r In cons. 142. num. 4.

5 Quartò, quod mors omnia soluit, *s* & consequenter matrimonium, adeo quod Lazarus resuscitatus non potuisset de iure accedere ad suam vxorem; si quam habuisset, & reliquisset viuã, non contrahendo nouẽ matrimonium, iuxta glossam solemnem. *t*

s Authent. de nuptijs §. de inceps. col. 4.
t In c. licitè. 32. quæst. 7.

Pro parte affirmante, scilicet, quod potest facere Papa per suã dispensationẽ & dispositionem, vt per matrimonium

nium prædictum fiat filij legitimi, facit primò illud pœtæ Anglici relatum à glossa *a*, *Papa stupor mundi.* & infrà, *nec Deus est, nec homo, sed neuter inter vtrumq;*. pro quo est ca. cuncta per mundum, *b* & c. proposuit. *c* A

a In prœmio Clem.
b 9. quæst. 3.
c De concess. preben.

6 Secundò, quod quidquid potest fieri iustè per canonem humanum, potest fieri per Papam, cùm ipse sit pater & auctor canonum, *d* immò etiam canones viui, iuxta c. *ipsi sunt canones. e* per quos addit ibi glossa summos Pontifices esse canones animatos, sicut & Imperator est lex animata. *f* At posset generali canone statui, vt filij eorũ, qui bona fide certo numero annorum permanserint in matrimonio aliàs legitimè contracto per ignorantiam probabilem, sint legitimi, sicut statutũ est, vt sint legitimi filij quorum pater vel mater bona fide putauit matrimoniũ, B ex quo geniti sunt, esse verum, iuxta supradicta: *g* quia talis canon esset contra ius naturale, neq; diuinum. ergo etiam Papa potest per suam dispensationem id facere, cùm qui potest facere quod est plus, possit facere quod est minus, per reg. *cui licet quod est plus, & quod minus est licebit. h*

d Ca. 1. de cõstit. c. si Romanorum. 19. dist.
e 9 quæst. 3.
f §. fin in aut. de consulib. col. 4.
g Cap. 2. c. referente, & c. ex tenore, cũ suis glossis, qui filij sint leg.
h De reg. iur. lib. 6.

7 Tertiò, quod Papa plus potest facere, quàm consuetudo, etiam immemorabilis, & priuilegium, vt palàm est. At consuetudine immemorabili & priuilegio induci potest, quod in aliqua prouincia, vel in aliquo genere hominum sint legitimi filij nati ex matrimonio putatiuo bona fide, aliquo certo tempore continuato: quia hoc non est contra legem naturalem, neq; diuinam. ergo etiam id C potest efficere Papa.

8 Quartò, quod Papa potest limitare iusta de causa legẽ naturalem, & diuinam, & dispensare circa illas iusta de causa in aliquo casu occurrenti, vt tradunt Innoc. & omnes *i* per l. *Lucius. k* & Papa dispensat iusta de causa super omni voto, licèt illud iure naturali obliget, immo etiam in solemni castitatis, faciendo monachum verum, qui vouit tria substantialia religionis vota, habilem ad coniugium, secundùm Innocent. à Canonistis receptum, *l* & etiam Caietanum contra S. Thomam, *m* tanta est eius potestatis plenitudo, vt monstrant illa plurima, q̃ citat Felinus. *n*

i In c. quæ in ecclesiarum, de constit.
k ff. de euict.
l In c. cùm ad §. fin. de statu monach.
m 2. 2. q. 88. art. 11.
n In c. 1. à nu. 6. de const.
o In Clem. 1. verb. pro infectis, de immun. eccles.

9 Quintò, quod glossa putata singularis, *o* recepta cõmuniter habet tãtam esse plenitudinem potestatis Papæ, D quod potest reuocare omnes leges à se, vel prædecessoribus suis latas, cum omnibus effectibus ab eis productis, ita vt censeantur reuocatæ à tempore quo factæ fuerunt, cum omnibus effectibus ex eis consequutis. At lex, quæ inducit impedimentum in 4. consanguinitatis gradu, est lex lata per Papas, quia nec iure naturali, neq; diuino vllo sunt prohibita matrimonia in illo gradu. ergo potest reuocare illam cum suis effectibus: ita vt censeatur reuocata non tantùm ex nunc, sed & ex tunc, scilicet à tempore quo fuit lata. quæ glossa procedit etiam in Papa reuocante legem sui prædecessoris: loquitur enim de reuocatione qua Clemens V. reuocauit legem factam à Bonifacio E VIII. prædecessore suo habendo illam pro infecta: per quam eandem glossam Petrus ab Ancharano tenet hanc partem, *p* quin & Panormitanus magnificãdo illam glossam, asserit ferè idem. *q*

p In cons. 409
q In c. per venerabilem, à nu. 22. qui filij sint legit.

10 Præmissis pro vtraq; parte supradictis, ad cõcordiam reducendo dico primò, argumẽta pro priore parte negãte formata concludere illam quoad ea, q̃ iure naturali & diuino sunt instituta pro sancto sacramẽto matrimonij, & consequenter q̃ Papa non potest efficere quòd matrimonium non fuerit verè solutum per mortẽ vxoris, iuxta illud Pauli, *r* secundùm solã naturalem & diuinã legem loquentis: *Coniux mortuo coniuge soluta est à lege illius*, neq; F facere potest, vt matrimonium de quo agitur, non fuerit iniustum: quia contradictoria eius est vera, scilicet, quod fuit iniustum: & non potest Papa facere, vt duo contradictoria sint vera, vt prædictum est: nec consequenter potest efficere, vt prædictum matrimonium verè reuiuiscat inter præfatos coniuges inhabiles ad illud, cessante inhabilitate per dispensationem, vel alio modo, sine nouo cõsensu: quia iure naturali & diuino cõsensus est de substãtia & essentia matrimonij, vt dictũ est. Nec potest facere q̃ fiat sacramentum sine materia, & forma quas instituit Christus ad eius essentiam necessarias: quia, vt pdictum est, non potest legem naturalem & diuinam tollere. Nec

r 1. ad Cor. 7.

potest etiam facere, quòd filij nati post scientiam vtriusq; parentis impedimenti, non fuerint illegitimi, quia implicat contradictionem, quod aliquis fuerit & non fuerit illegitimus.

11 Secundò, quod Papa non potest efficere, vt leges à se vel prædecessoribus suis factæ habeãtur pro infectis quo ad illos effectus, quos iam operatę sunt virtute iurisnaturalis, vel diuini; non enim potest efficere, quin coniuges, qui inualidè contra leges Papales matrimonium scientes impedimentum cõtraxerunt, vel eo vsi sunt, peccauerint mortiferè: neque quod non damnentur ob illa peccata à Deo si eos non pœnituerit eorum iustè; neq; quod non peccauerint mortiferè accipientes sacramentum Pœnitentiæ vel Eucharistiæ in illo malo statu; quia deletio & extinctio peccati mortiferi iam admissi non pertinet ad nutum Papæ, sine iusta contritione, & necessaria confessione, iuxta c. *legatur. a* & c. *venia non datur nisi correcto. b* neque gratia sacramentalis recuperari potest per solam legis reuocationem: quia solus Deus illam restituit. *c*

a 24. quæst. 2.
b De reg. iur. lib. 6.
c Cap. omnis, de consecr. dist. 4.

12 Tertiò, quod nec sua Sãctitas reuocare posse videtur prædictas suas leges ad effectum tollendi effectus, qui licèt non sint reseruati soli Deo, sunt tñ reseruati Regi sæculari: qualis est legitimatio filiorũ natorum extra terras Apostolicas, quã licèt Papa facere possit dispẽsando in radice matrimonij, non tñ potest simpliciter dispensando circa ipsam solam legitimationẽ, vt satis sensit Panorm. *d* & videtur praxis seruare illud, vt colligitur ex *e* Rota. *f*

d In d. c. per venerabilẽ, nu 26. qui filij sint legit.
e Decis. 1.
f In nouis, eo. tit.

13 Quartò, quod Papa potest reuocare omnes leges à se vel prædecessoribus suis super matrimonio latas, quatenus sunt humanæ: & ita reuocare, quod fingantur nõ esse factę, & perinde iudicentur ea super quibus factæ sunt, ac si nunquam fuissent factæ, per multa quæ adduci possunt ex dictis Bartoli & aliorum nouorum repetẽtium, *g* quæ fundantur super prædicta glossa. *h*

g In d. l. si is qui pro empt. ff. de vsucap.
h Clem 1. de immun. eccl.

Quintò, quòd non solùm potest S. S. leges prętatas reuocare, & fingere vt pro infectis habeantur, & censeãtur non esse factæ quo ad ipsasmet, sed etiam quo ad effectus ab eis vel propter eas productos; ita quod non habeantur pro productis; & perinde iudicandum sit de omnibus rebus, super quibus factæ sunt, ac si non fuissent factæ: etiã si effectus essent excommunicationes, suspensiones, interdicta, & irregularitates, vel aliæ inhabilitates, modò sint tales, quę subijciantur potestati eius mirabili, vt glossa prædicta à plerisq; ferè omnibus recepta tenet, & multis rationibus confirmari potest. Dixi, *modò subijciãtur potestati eius*: nam illos, qui soli diuinæ potestati, vel alterius superioris sęcularis reseruantur, non potest reuocare, neque pro nõ consequutis habere, vt dictum est, *i* qualis est condemnatio ad infernũ, vel absolutio ab illo & à peccatis, vel impressio characteris baptismi, confirmationis, & ordinis, quæ per ea, vel propter ea consequutæ sunt, iuxta ca. *hi qui.* & ca. *quod quidam. k* & ca. *degradatio. l* cum eis & alibi sæpè adnotatis, & recuperatio gratiæ sacramentalis, quæ per contrauentionem eorum perdita fuit, & à solo Deo recuperari potest, vt dictum est.

i In 2. & 3. dicto.
k 1. Quæst 1.
l De pœn li. 6.

14 Sextò, quod certum est, legem, qua non licet contrahere in 4. consanguinitatis gradu, in quo attinentes prædicti contraxerunt nõ esse legẽ naturalem, neq; diuinã, sed solùm humanam positiuam inductam per Papas, vel Concilia, quorũ caput est Papa: & consequenter posse illã reuocare S. D. N. in Concilio, vel extra Concilium, licèt non fuerit facta ab ipso, sed à prædecessoribus suis, iuxta c. *cuncta per mundum. m* & ca. *proposuit. n* & quod potest reuocare, ita vt fingatur nõ esse facta, nec produxisse vllum effectum; cuius sublatio subijcitur eius potestati: & consequenter prædicti filij illegitimè nati fingantur esse nati legitimè; vt nati fuissent, si tale impedimentum gradus quarti cõsanguinitatis vel affinitatis per dictã legem non fuisset inductum: immo ita, vt iudicarentur legitimi eo modo, quo solo iure naturæ & diuino inspecto nati essent, vt nascebantur omnes olim antè legum humanarũ prohibitionem, iuxta auth. *o*

m 9. Quæst. 3.
n De concess. prabend.
o Quibus modis naturales effi. sui. §. 1.

15 Addo etiam primò, quod licèt S. D. N. de plenitudine suæ potestatis possit in casu proposito prædictam legẽ de contrahendo in quarto gradu reuocare, non solùm vt

censea-

censeatur reuocata ex nũc,sed etiam à tempore, quo fuit facta;& ita reuocare, vt fingatur vel habeatur pro infecta cum suis omnibus effectibus subiectis suæ potestati, & voluntati; non potest tamen hoc facere absq; peccato sine aliqua magna & iusta causa:quia sua Sanctitas non debet vti plenitudine potestatis sine illa; licet possit ita vti, vt valeat actus, secundùm Innocentium receptum ibi à Panormitano & alijs. *a* Tum quia alioqui,si vellet,pro libito sine causa iusta posset tollere omnes canones inducentes iure humano impedimentum matrimonij, & habere illos pro infectis absq; peccato:& quòd omnes malè coniugati propter impedimenta solo iure humano inducta possent benè coniugari. Tum quia pro libito posset efficere, vt omnes monachi & monachæ desinerent esse verè religiosi,id est,non solemniter professi,tenendo cõmunem sententiam, quæ habet solemnitatem voti esse iuris humani;licèt votum ipsum,modò sit validum,iure diuino & naturali debeat seruari, nec possit reuocari ita, vt habeatur pro infecto.

a In c. innotuit,de elect.

16 Secundò, quòd non posset S.S.saltem sine maxima causa facere tales reuocationes cum scãdalo populi, *b* nec prodesset quicquam clausula,*nõ obstante scandalo.* quia id excedere suam potestatem dicit Baldus, *c* quem sequitur Decius. *d*

b Arg. c nihil,de præscr. & c 2 de ope. noui nunc.
c In l rescrip. C.de precib. Imp offer.
d In c si quãdo,num. 4. de rescript.

Tertiò, quòd abstinentia ab huiusmodi reuocatione, saltem sine maxima causa facienda,persuadet, quod prædictæ personę videntur esse de temporalium iurisdictione dominij Venetiarum: & quod huiusmodi reuocationi vix sine grandi scandalo parebit illa Serenissima, quæ par est Regiæ,dominatio: & quod prædicta reuocatio est præiudicialis tertio,scilicet filijs antè scientiã impedimẽti natis,vel agnatis:quibus, quãuis suæ iurisdictioni temporali subiecti essent, nõ posset iustè sine iusta causa præiudicari:quia sunt laici,vel saltem agit de bonis temporarijs laicis.

Quartò, quòd si sua S.hanc reuocationem fecerit, ita vt prædictus canon inducens prædictum impedimẽtum habeatur pro infecto cum omnibus effectibus suæ potestati & voluntati subiectis,accedet ad eam innumerabilis multitudo,non solùm Gallorum,Hispanorum, & Germanorum,sed etiam Italorum, vt legitimet filios suos illegitimos ob impedimenta canonica per huiusmodi reuocationes canonum,quibus illa sunt inuenta: & consequenter magna multitudo monachorum &monacharũ, vt idem faciat circa eorum & earum professionem.

Quare concludo,posse quidẽ S.S.hoc facere,ita vt valeat factum; sed non absq; graui peccato & scandalo populorum, si sine maxima & iusta causa id fecerit. Salua eius,quæ maxima,canissima, omniq; iure fundata est censura,immo & cuiusuis alius melius sentientis sententia.

Notandum, Gregor. mense Nouembr. 1584. negasse petitam hanc dispensationem: ac addidisse non posse. Aduertendum etiam, quod ponitur suprà num. 8. esse intelligendum secundùm notata consi. 3. de his, quæ vi met.

SVMMARIVM.

1 *Filios natos ex iniusto matrimonio non legitima credulitas parentum credentium super matrimonio per solam bullam concessionis de dispensando Episcopo præsentatam esse dispẽsatum. Secus esset, si Episcopus, licèt nulliter ob non seruatã formam commissionis, dispensasset; quia hæc credulitas esset iusta, præcedens autem non.*

CONSILIVM III.

EPISCOPVS accepta commissione à Papa ad dispensandum cum impeditis tertio gradu consanguinitatis, qui iam contraxerant, nullam informationem accepit:& ipsi coniugati credentes se esse iam dispensatos mãserunt in eodem coniugio, & susceperunt prolẽ. Quæritur,an filij eorum sint legitimi censendi.

1 Respondeo primò, quòd si Episcopus commissarius non accepit informationem, nec fecit dispensationem, non erunt censendi legitimi: quia non habebant bonam fidem, & sciebant, vel scire debebant inter ipsos impedimentum.Si autem Episcopus, accepta commissione, facta,vel non facta informatione dispensauit, licet non facta ordine iuris seruato,credo quod erunt legitimi, si bona fide credebãt dispensationem fuisse legitimè factam: quia habuerunt iustam causam credendi eam benè factã, quod sufficit ad legitimandam prolem,argumento ca. ex tenore, & glossæ communiter receptæ, *a* & per alia quæ quæ non vacat nunc scribere.

a Qui filij sint legitimi.

DE DIVORTIIS.

SVMMARIVM.

1 *Adulteria coniugum: siue sint publica, siue occulta, ipso iure suum operantur effectum, tam quo ad amissionem exigendi debitum, quàm recuperandi amissum: mutuaq; compensatione tolluntur, etiamsi diuersis contingant temporibus, alterumq; sit publicum, alterum verò occultum. Vnde vir adulter, etiam occultus: nisi vxorem adulteram publicam etiam post sententiam diuortij iustè latam dimissam, velit recipere, vel repetere, non est absoluendus, nu. 2. & 3. & hoc etiam quod mulier taceat, nu. 4.*

5 *Pollutio extraordinaria non videtur æquiparanda adulterio, nec quo ad effectum perdendi ius exigendi debitum, nec iã amissum recuperandi.*

6 *Sodomiticum crimen an sit æquiparandum adulterio quo ad effectum perdendi ius exigendi debitum, vel non, rem: siuè.*

CONSILIVM I.

VIR PROPTER notorium adulterium vxoris; apud iudicem diuortium iustè obtinuit, postea secretè peccauit,& nunc continet.

Quæritur primò,an sit cogendus repetere vxorem tacentem quidem,sed perseuerantem in peccato,& quę repetita cessaret peccare?

Secundò, quid si dictus vir etiam nunc peccet aliquãdo,sed secretè?

Tertiò,quid si publicè etiam ipse postea peccauit?

Quartò,quid si semel vxor ita dimissa, cognito adulterio viri petijt reconciliationem, sed viso quod vir noluit reconciliari,perseuerauit in adulterio,& nunc tacet?

Quintò, an inquam vir sit cogẽdus vxorem repetere?

Sextò,an sicut adulterium viri impedit, ne possit vxorem notoriè adulterã dimittere, idem operetur pollutio extraordinaria præcedens,vel sequens, maximè si timetur quod in eadem perseuerabit,cogatq; eundem,vt mulieri publicæ adulteræ reconcilietur?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM dico primò certum esse adulteria coniugum,quo ad effectum perdendi, vel recuperandi ius petendi debitum, mutua compensatione tolli. *b*

b Ca. intelleximus,& c. tua. de adult. cum eis adnotatis.

Secundò,quod sicut alter coniugum per suum adulterium ipso iure perdit ius debitum exigendi, ita ipso iure recipit & recuperat illud adulterio suæ consortis, per ea quæ latius adduximus in Man.confess. *c*

c Cap. 22 à nu. 23.

Tertiò, quòd non videtur quo ad hoc differentia, an eodem tempore simul vir & vxor adulterentur, an successiuè prius vir, & postea vxor; aut contra prius vxor,& postea vir. Tum quia nullo iure id cauetur;sed solùm statuitur virum & vxorem perdere ius exigendi debitum per suum adulterium,& recuperare illud per consortis adulterium. Tum quia id in quo fundatur prædicta compensatio, est illud, *Frangenti fidem, fides frangatur eidem. d* & in id vtroque casu videtur habere locum. ex quo sequitur,idem esse iudicandum in casu proposito, quod iudicaretur, si vxor prius adulterata fuisset publicè, & postea vir secretò.

d L. cum proponas, C. de pact. c. pen. de iureiurand.

Quartò, quod licèt quo ad forum exterius plurimum referat,an adulterium sit publicum,nec ne, per cap. *significasti.* & cap. *porrò. e* & per eis adnotata; quo ad forum tamen Dei & conscientiæ (quo ad quod omnia sunt nuda, & aperta, *f*) nihil vel certè parui refert, quo ad nostrum propositum.

e De diuortijs.
f Ad Hebr. 4. cap. Deus omnipotens. 2. quæst. 1.

2 His præsuppositis, ad primam quæstionem respõdeo, non videri absoluendum in foro Dei & conscientiæ prętatum maritũ,nisi velit suam vxorẽ recipere. Tum quia si vtrumq; adulterium esset publicum; vel vtrumq; secretum,

tum, id esset respondendum: & vt prædictum est, nihil aut parui refert, an sint publica, an secreta quo ad forum Dei & conscientiæ.

Ad Secundam respondeo, quod à fortiori idem est respondendum, si maritus interdum, vel raro adulteretur, immò tunc nullum dubium foret.

Ad Tertiam, quod idem à fortiori dicendum, si mariti adulterium esset notorium.

3 Ad Quartam respondeo, prædictum maritum teneri ad idem in foro Dei, non obstante prædicta separationis sententia. Tum quia quo ad illud forum per suum adulterium amisit ius sibi per illam sententiam quæsitum. Tum quia sententia ipsiusmet D. N. Iesu Christi veri Dei, qua ipso iure absoluitur à necessitate cohabitandi vxori, non prodest ei, per prædicta: ergo à fortiori minus proderit sententia hominis. *a*

Ad Qvintam, à fortiori tenebitur præfatus maritus recipere illam, si ea cognito viri adulterio petijt ab eo reconciliationem. Addo, quod vbicunque supra reperitur verbum *tenetur recipere*, potest addi quod tenetur & repetere. Confirmatur per illud Apostoli, *b Vir caput est mulieris, & tenetur eam, regere.*

4 Item cum mulieres sint timidiores, etiam si cupiant, non tamen solent ex verecundia repetere maritos: vnde etiam augetur obligatio viri, vt ipse repetat eum etiam tacentem: potest tamen vti aliqua honesta arte, vt tacitè moneat aliquem: qui tanquam communis amicus à seipso videatur moueri, vt cupiat, roget, ac instet ipsos virum & vxorem reconciliari.

5 Ad Sextam respondeo, quod non auderem legem, quæ habet perdi per adulterium ius petendi debitum, extendere ad pollutionem extraordinariam præcedentem, vel sequentem, etiam continuatam. Tum quia lex pœnalis non est extendenda ad casum in ea non comprehensum. *c* Tum quia non est eadem ratio propter multa, quę cõsiderari possunt diuersa inter adulterium, & huiusmodi pollutiones: & à diuersis non fit illatio. *d* Quid autem de vitio Sodomitico, vide Couarruuiam. *e* Salua, &c.

a *Arg. auth. multo magis. Co. de sacrosanct. eccles.*

b *Ad Ephes. 5.*

c *Cap. pœna. de pœnit. dist. 1. l. prases. ff. de pœnis.*

d *Leg. Papinianus ff. de minorib. cap. ad audientiã. de decimis.*

e *In 4. par. 2. cap. 7. §. nu. 5. num. 6.*

SVMMARIVM.

2 *Fornicatio precedens sponsalia non prabet legitimam causam sponso ab eis recedenti; nec marito, etiam si eamdem solum post matrimonium resciuisset, diuertendi: immò si ipsa ob illam sibi timens clam aufugisset, tenetur vir eamdem, qua fortè erubescit petere vt recipiatur, repetere. num. 4.*

2 *Debitor etiam non exactus, iure poli, modo sciat, vel scire debeat creditorem id velle, tenetur soluere debitum. & nu. 4.*

3 *Maritus, qui tentatur vxorem, quia ante matrimonium fornicata fuit, occidere, non potest ob id eam deserere, nec est absoluendus, nisi proponat saltem post aliquam modicam ei non denegandum moram ad eam redire.*

4 *Maritus ad vxorem, quæ ipsum ob fornicationem ante matrimonium commissam sequi non audet extra patriam, reuerti tenetur, non obstante mundano dedecore, quem timet, si inter notos videatur tali cohabitare mulieri: quia non est iustus timor aut iusta causa.*

CONSILIVM. II.

Nam postqvam prima nocte reperisset vxorem ei traditam vt virginem, fuisse prius corruptã, per triduum abstinuit ab vxore; quę timens sibi clam ad patrem reuersa est, & vir alio migrauit; & in patriam ob dedecus non vult ad illam reuerti, nec mulier ob timorem fortè audebit ipsum sequi.

Quæritur primo; an credens ducere virginem in vxorem, ducendo corruptam, possit eam dimittere.

Secundo, an maritus sic dimissus teneatur vxorem tacentem requirere, & repetere.

Tertio an timor occidendi eam, si cohabitet illi, excuset virum ne secum viuere teneatur.

Quarto, cum huiusmodi vxor virum, ob timorem, ne ab eo occidatur, extra patriã sequi recuset, & maritus indecorum reputet cum ea in patria habitare, & ipsa nec virum, nec debitum, petat, sed taceat, adhuc teneatur maritus ad eam redire, & debitam soluere.

1 Ad Primam Qvæstionem respondeo negatiuè: A quia nullibi reperitur scriptum, quod maritus possit relinquere vxorem propter fornicationem ante matrimonium per eam admissam; copula enim præcedens non continet iniustitiam contra maritum, nec consumat matrimonium sequens; nec est sufficiens causa, vt sponsus per verba de futuro promittens aliquam ducere in vxorem, possit iustè ab implemento suæ promissionis recedere, vt est in cap. *quemadmodum, a* vbi hoc expresse Panormitanus & alij notarunt.

2 Ad Secvndam respondeo affirmatiuè, quod sic: quia debitor tenetur soluere creditori sponte, etiam non expressè exactus, si scit, vel debet scire, quod creditor vult suum debitum sibi solui, & non detineri à debitore, B licet ob metum vel aliam causam grauem non petat expressè, arg. ca. *sæpe. b* quatenus habet, paria esset retinere alienum, vel capere illud; quia præceptum de non retinendo, *c* vtrumq; præcipit, scilicet non repetere, nec detinere alienum, secundum D. Thomam, *d* & in nostro Manu. *e*

3 Ad Tertiam respondeo quod non, nisi fortè ad aliquantulum temporis: quia in sua manu situm est resistere ope diuina eiusmodi tentationi, quam, cum possit tenetur vitare, vt quotidie per orationem dominicam orat ex formula Christi.

4 Ad Qvartam respondeo, quod si vxor probabili- C ter id timet coram Deo, nõ tenetur sequi maritum extra territoriũ vbi degit: & quod vana & mala imaginatio est, quod sit dedecus coram Deo, & bonis Christianis, habitare cum huiusmodi vxore: quandoquidem inter opera caritatis computatur ducere meretricem etiã publicam, ad hoc, vt à via erroris in viam rectam reducatur. *f* Nec excusatur à peccato grauissimo, qui prouocatus ad duellum acceptat illud, & exequitur; eo quod commilitones, & alij vulgares, qui colunt diabolum, & suas leges, reputent illud non acceptare esse probrosum; cum Deus iustissimum, & veri honoris cõseruator optimus id grauissime prohibeat. *g* Nec excusatur à fornicatione, qui rogatus à pulchra puella in opportuno ad id loco consentit D ei, eo quod Holofernes, *h* & eiusdem farinæ homines contrarium reputant probrosum, sed dissentire tenetur, sicut Iosephus dissensit, *i* nam *obedire oportet Deo magis quàm hominibus.* k *Et ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij. l* Non obstat responsioni ad secundum, quod communiter dicitur, debitorem non esse in mora soluendi ante petitionem creditoris: quia quo ad forum interius sufficit petitio interior; qualis videtur esse in casu proposito; præsertim si vxor est iuuenis, & vir non est continens: etenim creditor non desinit petere sponte, sed coactus metu, verecundia, vel alia causa, quam nouit debitor, vt notatur in l. *vinum. m* Salua, &c.

E *Aduertendum secundum dictum, de quo nu. 1. intelligendũ secundum distinctionem, quam facit D. Nauar. in Manual. confess. cap. 22. nu. 27. vers. (Dixi superuenientem) sibi contradicat.*

a *De iureiurando.*

b *De rest. spoliat.*

c *Leuit. 19.*

d *22. qu. 62. a. fin.*

e *Cap. 17. in princ. & nu. 54.*

f *Cap. inter opera. de spõs.*

g *Cap. 19. de reforma sess. 25. Conc Tri. & c. mox o machia. 2. qu. 4.*

h *Iudith 12.*

i *Genes. 39.*

k *Act. Apost. cap. 5. & cap. qui resistit. 11. quæst. 3.*

l *Et quæst. 3.*

m *ff. si certum pet.*

SVMMARIVM.

1 *Adulteri occulti pœnitentis petitio ad vxorem porrecta, vt velit resipiscere, etiam iuncta pertinacia vxoris, non æquipollet sententiæ diuortij: vnde ante illam non poterit irreuocabiliter religionem ingredi, licet possit ob id illam dimittere. nu. 3.*

2 *Adultera pœnitens potest quandocunq; viri professionẽ reuocare, probando eumdem ante professionem adulterasse & vir adulter occultus non potest ingredi religionem nisi sententia diuortij, ex eo quod mulier timens viri sæuitiam, nec illi* F *cautioni, quam vir dare potest, acquiescendo ad virum reuerti recuset, vel etiam ex capite adulterij lata esset. nu. 4. & hoc dummodo vir pœnitens rogauerit, sed frustra, vxorem, vt vellet resipiscere. num. 3.*

2 *Moram cõmittere non dicitur mulier, quæ rogata ideo nõ vult ad virum reuerti, quia timet ne contra ipsam ob adulteriũ commissum sæuiat, estque parata stare iudicio iudicu.*

CONSILIVM III.

Excellentissime Domine, super casu sequente, & rationibus pro vtraq; parte adductis desideratur iudicium. Vir ex vrgentibus & vehementibus præsumptionibus

nibus habens vxorem de adulterio suspectam, contra eamdem ad diuortium coram ordinario iudicium intentauit: vxor negauit adulterium, & simul se subduxit de domo viri, ac adultero adhæsit: verum, quoniam vir ob eius inopiam, & potentiam vxoris, non potuit dictum adulterium probare, in casu non fuit vlterius processum. Post aliquot annos dictus, vir, qui tamen interim nec ipse continuit, sed secrete adulterium perpetrauit, ad cor rediens, ab ordinario loci petijt, vt cogeret dictã eius vxorem ad cohabitandum cum eo: negauit vxor reuerti, asserendo ante omnia terminandũ iudicium diuortij contra ipsam intentatum: & quia vir non habebat modum litigandi, nec hæc eius petitio effectum habuit; vnde per aliquot annos quieuit; sed tamen nec continuit, immo secretè adulterauit: tandem per communes amicos eandem vxorem interpellari fecit, vt vellet ad ipsum reuerti, quia obliteratis omnibus ante actis volebat eamdem recipere, & vxorio affectu tractare. negauit d. vxor velle reuerti; & prolem ex adulterio, non tamen notoriè, procreauit. vir etiam & ipse minime continuit, sed secretè peccauit: nunc autem non sperans in sæculo ab vxore separatus continere, decreuit denuo iudicialiter & extraiudicialiter tentare rogare, vt reuertatur; vt si hoc obtinere non possit, de cætero continere, & religionem ad loca remota accedendo ingredi, & professionem emittere. Ob hoc Romam venit, & consilium petit pro salute animæ suæ; & an hoc ei liceat exequi.

Pro negatiua facit primo, quod tunc demum vir sine licentia vxoris religionem ingredi potest ex capite adulterij, si de eo constet notoriè, vel lata sit sententia diuortij, vt ait glossa in cap. *Agathosa.* *a* vbi Archidiaconus & Turrecremata *b* quorum neutrum cum hic intercedat, nec licebit religionem ingredi.

Secundo propter adulterium non potest vxor dimitti, si vix simili laborat vitio, *c* nec religionem intrare. *d* Non obstante, quod viri delictum sit secretum, vxoris autem publicum, *e* Archidiaconus d. cap. *nihil.* & licet vir ageret pœnitentiam præteriti peccati, nõ tamen tollitur ius exceptionis mulieri competentis. *f*

Pro affirmatiua facit: nam ideo vxoratus inuita vxore prohibetur ingredi religionem, quod ex lege matrimoniali tenetur eidẽ adhærere, nec potest eam iure suo priuare: ergo seruitute cessante cessare debet & prohibitio, vt deducitur ex ca. *constitutus.* vbi glossa 1. cap. *veniens.* vbi glossa 1. *g* ca. *Agathosa.* *h* & alibi sæpe. Sed sic est, quod in casu præmisso peractis prędictis dictus vir liber erit à prędicta seruitute, adeo vt possit ab eadem vxore diuertere: ergo poterit religionem intrare, vinculo matrimonij nõ obstante. Consequentia patet, assumptum probatur ex Goffredo *i* dum inquit, si maritus sit correctus, & vxor sit impœnitens in peccato perseuerans, potest petere diuortium, & dimittere eam secundũ eundem Hostiẽsem, *k* Turrecrematam, *l* qui addunt S. Thomã & Bonauenturam quos refert & sequitur Sum. confess. *m* inquiens, quod licet occultus adulter non possit nec dimittere, nec accusare vxorem publicè adulterã; si tamen vir egit pœnitentiam, & mulier monita nollet se emendare, poterit vtrumque. idem tenet Paludanus, *n* adducens rationem, quia vltima mora nocet, S. Antoninus, *o* Siluest, *p* Sotus: *q* facit etiam ad hoc glossa in cap. quemadmodum ver. præcedentem. de iureiur.

Ad contraria respondetur: & ad primũ dicitur requiri vel sententiam, vel notorietatẽ quo ad forum exterius, & ne Ecclesia, cui non constat de adulterio, cogere possit diuertentem ad dimissam reuerti. Vnde Goffredus, *r* inquit: *qui post sententiam diuortij ingreditur religionem, irreuocabiliter ingreditur ante, ingreditur quidem sed reuocabiliter.* idem & clarius notat D. tua in Manu. confess. *s* dum vult in foro cõscientiæ innocentem posse diuertere sine iudicis sententia. ratio est, quod non sententia, sed delictum ipsum priuat vxorem adulteram iure suo, vt deducitur ex ca. *dixit Dominus.* *t* & ex Abbate, *v* & Ioanne de Anania. *x*

Ad secundum respondetur, vt suprà dictum est, quod procederet, si dicti coniuges numquam se nec adinuicem repudiassent, nec aliud interuenisset, quod eandem vim

A obtinere potest, vt est prædicta repetitio, & admonitio, quam fecit vir vxori, per quam dicta vxor in vltima mora contumacia constituitur pertinaciter, quod voluit & vult permanere in adulterio. Vnde, sicut si post reconciliationem peccaret, posset dimitti, *a* ita & si modo peccet post prædictam interpellationem & monitionem, quæ vim reconciliationis habet, ex prædictis, maximè ex doctrina Soti vbi supra. Ne igitur hæc obstinata mulier ex dolo suo reportet lucrũ sine sui spirituali vtilitate in perniciem viri, qui ad Deum vult cõuerti cupio huic pœnitenti licere religionem in remotis locis ingredi, si tamen reperire poterit beneuolos receptores.

B Sed numquid ingrediendo teneatur propalare se vxorem adulteram habere? Et si de hoc non interrogetur, non video quod teneatur. maius dubium est, si nominatim interrogetur, an vxorẽ habeat, & fortè adhuc posset respondere se ex hoc capite nullum habere impedimentum: & si adhuc vrgeretur respondere an habeat vxorem viuentem, & fortè respondendo ad intentionem interrogatus posset negare, intelligendo se nõ habere vxorem, quæ præbeat ei ad ingressum impedimentum, vt in simili voluit D. tua in suo Manual. *b* post Siluestrum. *c*

RESPONDEO, quod quæstio hæc magna est in se, & eam erudite profecto, & acri iudicio, magnoque caritatis zelo tractauit, qui adduxit prædicta, quisquis ille sit. Et
C primo respondeo, quod facti narratio videtur secum pugnare, quatenus habet maritum non potuisse probare adulterium, & quod vxor fugit ab ipso, & adhæsit adultero: item quod maritus petijt diuortium, & postea repetit vxorem, & quod illa vult ferri sententiam super diuortio, & quod ipse non potest facile habere super eo sententiam.

Secundo, quod præfata narratio facti non videtur sufficiens, eo quod non continet causas, ob quas vxor negat reditum, cum tamen neget adulterium.

1 Tertio, quod ego cupio determinationem præfati D, eruditissimique consulti esse veram; & quod iugulum quæstionis videtur consistere in probando, quod pœnitentia præfati viri, adiuncta requisitione, & petitione,
D qua vxorem petit, & cum eius pertinacia æquipollet sententiæ diuortij: & quod pro parte affirmante videntur adducta supra omnia substantialia, quæ adduci possent.

2 Quarto, quod pro parte negante facit, quod non videtur inueniri vllus canon, qui hoc exprimat, nec videtur occurrisse vllus casus, in quo expressè aliqua glossa vel auctor ordinarius id dixerit; & quod in foro exteriore ingressus huius viri in monasterium, eiam consequuta professione, reuocabitur, si vxor præfata suæ malè actæ vitæ pœnitens petierit illum, & probauerit ipsum quoq; adulteratum fuisse: & quod nõ est in mora resipiscendi, neq;
E regrediendi ad maritum, eo quod fortè allegat, quod nõ audet regredi ad maritum timore iusto mortis, ne veneno, vel aliquo alio modo publicè vel secretè occidat eam; & quod parata est stare iudicio iudicis, coram quo lis est ad instantiã mariti cœpta; & quod non datur ei, vel non potest dari cautio sufficiens de non occidendo eam publicè, neque secretè.

3 Et quod prędicti auctores, quamuis dicant, quod adulter secretus post iustam pœnitentiam, & requisitionẽ sufficientem, potest adulteram impœnitentem dimittere, & petere diuortium; non tamen dicunt, quod potest intrare irreuocabiliter religionem. quod non abs re videntur omittere: quia dimissio, & petitio diuortij nulli tertio
F præiudicat, ingressus autẽ religionis grauiter præiudicare potest monasterio, & religioni, quã ingrederetur, & profiteretur: & quod non potest ipse dicere verè etiam quo ad forum conscientiæ, & coram Deo tantum se non habere vxorem, quæ non possit suo ingressui præiudicare: quia immo posset, probando mariti adulterium, cum per pœnitentiam eius nõ sit ablatum vxori ius compensandi suum adulterium per adulteriũ mariti, saltem in foro exteriori. quin etiam posset quis dicere sententiam diuortij datam ex eo, quod non probauit adulterium obiectum marito, nihil prodesse ei quo ad forum cõscientiæ: attento, quod secundum receptam opinionem sententia in se

iniusta

a Ver. fornicationis. & ver. conuersionis.
b 27. qua. 2.
c Cap. nihil iniquius. 32. q. 6 ca. significasti de diuo.
d Abb. ca. veniens num. 7. de conuers. coniug.
e Abb. ca. constitutus nu. 9. de cõuers. coniug. S Thom. in 4 dist 35 q. 2. art. 6. Sot. dist 36. ar. 6. ad fin.
f Abb. ca. fin. num. 3. de adult. & ibi Ioan. de Ana. colum. penul.
g De conuer. coniug.
h 27. qua. 2.
i Tit. de diuo. nu. 15.
k Eod. tit. nu. 21.
l Cap. nihil iniquius. 32. qu. 6.
m Lib. 4. tit. 22. de diuot. q. 15 fol. 240.
n In 4. dis 35. qu. 1. art. 2.
o In 3. par. c. 21. §. 6. vers 7.
p In ver. matrimonium 9 nu. 6. & ver. diuortium. num. 9.
q In 4 d. 36. ar. 1. ver. qua propter.
r De conuers. coniug. nu. 7. in quæst. 14.
s Cap. 22. nu. 23.
t 32. qu. 1.
v Cap gaudemus. nu. 5 de conuer. coniug.
x Dict. cap. fi. col. 3. de adul.

a Arg. glo. ca. quemadmodum. per illũ textum, de iureiur.
b Cap. 12 nu 19.
c Verb. iuramentum. 3. q. 2. ad fin.

iniusta non prodest coram Deo ei, pro quo datur. licet ad hoc replicari posset, quod illa proficeret quoad forum exterius, & pœnitentia iusta & requisitio sufficiens mariti cum pertinacia vxoris excusaret eum quo ad forum interius conscientiæ, iuxta præfatos auctores.

4 Itaque securius mihi videtur, quod obtineat sententiam diuortij, quam (vt ex facto conijcio) facile habebit, & tunc in nomine Domini ingrediatur religionem, respondendo ad interrogata modis eruditissimè suprascriptis. Dixi autem, quod facile obtinebit: quia potest petere diuortium, vel quod iubeatur redire ad suum maritũ. & si replicauerit, quod timet, ne occidatur ab eo, triplicabitur, quod dabit cautionem iuratam. & si respondeatur, quod illa non sufficit, addi potest, quod si nõ est contenta de tali cautione, quam maiorem ipse dare non potest, feratur sententia diuortij vel ex capite adulterij, vel ex capite inimicitiæ capitalis, quam ipsa fatetur, iuxta textum singularem. *a*

a *In c. literas § final. de restitut. spoliat.*

SVMMARIVM.

1 *Adultera damnata per iudicem sæcularem, & monasterio inclusa, eam viro intra biennium repetente, redire debet; secus, si per ecclesiasticum sententia diuortij sit lata: quia tunc potest ingredi etiam religionem. num. 3.*

3 *Adultera de mariti sæuitia timens non tenetur ad eum redire, nec credere quod sincero animo repetatur. num. 2.*

CONSILIVM IIII.

VXOR sæpius adulterata fuit, & ob id à marito expulsa, & deinde reconciliata iterum peccauit: vnde per iudicem ecclesiasticum instante marito lata fuit sententia diuortij, & vxor in monasterium inclusa est.

Quæritur, an marito petenti iterum reconciliari vxor restitui debeat, cum dicat illius amore teneri, & quod metu consensit in diuortium.

1 Respondeo, quod, licet vxor damnata adulterij per iudicem sæcularem, & in pœnam eius inclusa intra monasterium debeat redire ad maritum eam recipere volentem intra biennium, iuxta authen. *b* vxor tamen separata à viro per sententiam iudicis ecclesiastici non tenetur redire ad maritum, nec è contrario maritus ad vxorem, iuxta glossam memorabilem. *c*

b *Sed hodie. C. ad leg. Iul. de adult.*
c *Cap. Agathosa. 27. qu. 2.*

2 Secundo, quod non est facile credendum marito dicenti se metu cõsensisse in diuortium, si sententia iudicis fuit illud factum: quia fingere potest id maritus ad effectũ trahendi illam ad cohabitationem secum faciendam, quo eam ferro vel veneno occidit: cuius rei in casu proposito suspicio & coniectura nasci potest ex eo, quod illa post primam recõciliationem adulterata fuit, & tanta instantia illam petit post adeo notorias repulsas, quod nõ videtur procedere ex amore, quo fingit se amare eam sed ex ira, quam habet occultam contra eam, ex amore contrahendi cum alia post mortem ipsius pręsertim in viro gentis Hispanæ, quæ procliuior est ad parum amandas vxores etiam castas, quam ad conciliandas sibi vxores adulteras, præsertim vltra primam vicem.

3 Tertio, quod, si hæc mulier ob prædictas cõiecturas, vel alias, probabiliter putat, quod maritus quærit eius cohabitationẽ ad habendam opportunitatẽ occidendi eam ferro, vel veneno in vindictam, vt postea possit aliam ducere, nõ tenetur ad ipsum redire, per textum singularem, *d* & consequenter potest bona conscientia vti sententia, quam habuit diuortij, & intrare monasterium conuertitarum. *e* Primum tamen dictũ intelligendum secundum terminos glossæ, *f* scilicet de volente ingredi religionem.

d *Ca. literas. § fin. de rest. spo.*
e *Arg. præfa cap. Agathosa.*
f *Pen. d. capi. Agathosa.*

SVMMARIVM.

1 *Sæuitia viri perpetuo duratura dat causam perpetuo diuortio, vt pro sæuitia ad tempus duratura potest concedi separatio, seu diuortium, etiam temporale: primum autem nõ potest concedi, nisi parte citata, secundum verò potest; & mulier interim poterit recipi in aliquo monasterio.*

2 *Ingressum mulieris secularis in monasteria monialium ex manifesta & rationabili causa Concil. Trid. & bulla Pij V. non impediunt, cum licentia tamen Episcopi, vel superioris in scriptis obtenta.*

CONSILIVM. V.

EXISTENTE discordia cum lite inter virum & vxorem propter sæuitiam viri, & alias quærelas, petit mulier an possit inscio & inuito viro obtinere facultatem ingrediendi monasteriũ monialium, interim dum hæ controuersiæ componuntur, & vir mitior reddatur; & an hoc ei liceat facere tutà conscientia.

1 Duo videntur obuiare concessioni huius facultatis. Alterum est, quod per eam separatur vxor à suo marito. Alterum est, quod sit facultas fœminæ sæculari & nuptæ ad ingrediendũ monasterium regularium, quod vetatur in cap. 1. *a* Quorum tamẽ prius tollitur ea ratione, quod præfata vxor non petit diuortium, nec separationẽ à thoro, quæ non possunt peti neq; dari sine citatione aduersę partis, iuxta capit. 1. *b* sed petit licentiã manendi aliquantulo tempore in monasterio, quo discordia inter eos durabit; quod in summario informationis dari potest. *c* Tollitur etiam illa ratione, quod propter sæuitiam coniugis probabiliter perpetuo duraturam potest separatio perpetuo concedi, *d* ergo etiam propter sæuitiam parum duraturam potest concedi separatio parum duratura. *e*

a *De statu re. lib. 6.*
b *De causa. possess.*
c *Ar. l. aquissimum. ff. de vsufruct.*
d *Cap. literas §. fin. de resti. spoliat. cum ei adnot.*
e *Arg. l. qua de tota ff. de rei vendic.*

2 Posterius autem tollitur ea ratione, quod cap. 1. *f* etiam adiuncta innouatione Concilij Tridentini & Pij V. non impedit ingressum sæcularis intra regulares monachas ex manifesta & rationabili causa cum licẽtia Episcopi, vel superioris in scriptis obtenta: ita quod de licentia Episcopi & superioris præfatarum monacharũ in scriptis obtenta, posset mea sententia præfata vxor manere intra præfatas monachas; quoniam causa est rationabilis, & nõ potest esse non manifesta inter personas adeo illustres. Quanto ergo magis poterit manere iustè inter illas de licentia S. D. N. qui viuat in æternum. Amen.

f *De stat. regul.*

Aduertendum referri à sacra Congregatione processisse quamdam formulam, secundum quam similes mulieres debent recipi in monasterijs; ideoque occurrente casu ad illam recurrendum.

SVMMARIVM.

1 *Nupta Iudæo, Turcæ, Pagano, catechumeno, immo & schismatico, siue hæretico, qui non secundum sufficientem formam baptismi baptizati fuerunt, eum matrimonium non teneat, non potest tali cohabitare, nu. 2. At si nupsit schismatico, vel hæretico secundum sufficientem formam baptizato, cum matrimonium teneat, non potest ab eo diuertere: & si diuertit, tenetur redire ad virum, si ipsam vult tractare honestè absque contumelia creatoris, & absque eo quod trahere tentet ad peccatum mortale, aliàs non nu. 2.*

CONSILIVM. VI.

QVÆRITVR, quid si hæretica, seu schismatica nupta schismatico, postmodum conuersa nubat Catholico, vel postquam nupserit conuertatur, debeat cogi redire ad primum, cum sine licentia recesserit: quia aliquando redire ad primum esset periculũ errandi iterum, & relabendi in aliquod peccatum, & in contumeliam fidei Christianæ, aliquin nõ consentirent cohabitare in simul. hoc dicimus, quando alter coniugum non vult conuerti, cùm vt plurimum aliqui hæretici contrahant cum conditione.

Secundo, quid si Catholica nubat infideli Turcæ, & cum eo habitans in sua fide, an possit absolui, & Eucharistiã sumere, vel nõ assentiente postea Catholico nubere.

1 AD PRIMAM respondetur primo, quod matrimoniũ contractum inter fidelem, & infidelem baptizatum valet, & consequenter inter Catholicam, & hæreticum, iuxta glossam receptam, *g* & D. Thomam receptum, *h* licet nõ inter fidelem, & infidelem non baptizatum, qualis est Iudæus, Turca, vel Paganus, iuxta glossam, *i* etiam si iam esset catechumenus, vel catechumena, vt eadem glossa dixit, & traditur, *k* præsertim per Sotum q. 1.

Secundo, quod serio animaduertendum est in casu proposito. Nam si prædicti hæretici, & schismatici sunt baptizati iuxta formam prouinciæ Bosnæ, censentur non baptizati, vt aliàs dixi, *in conf. 4. de baptis.* Si autem sunt baptizati iuxta formam Græcorum antiquam, de qua loquuntur iura & DD. in ea citati, censentur baptizati & consequen-

g *Cap. non oportet. 28. qu. 1.*
h *In 4. dist. 39.*
i *Capit. caue. 28 qu. 1.*
k *Dict. di. 39.*

consequenter valet matrimonium: si autem secundum formam Bosnæ, non valet matrimonium.

Tertio, quod illa, de qua quæritur, nullatenus tenetur redire ad priorem, si erat baptizatus secundum formam Bosnæ: si autem erat baptizatus secundũ formam aliam, tenetur redire, si vult ille tractare honestè illam absque contumelia creatoris, & absque attractione ad peccatum mortale, & aliàs nõ quamuis non possit nubere alij, iuxta notata ca. *gaudemus. a* & ea quæ nos tradimus in Manu. *b*

2 Ad Secundam respondetur, quod non potest absolui: quia prædictum est in quæstione præcedenti. quod matrimonium cõtractum inter Catholicam, & Turcam non baptizatum non valet, per textum glossæ, *c* & consequenter eorum cohabitatio esset status fornicationis, qui est malus & intolerabilis. *d*

a Cap. quanto. de diuort. b Capit. 22. à num. 48. c Dict. cap. caus. d Cap. nemo. cap. meretrices. 32. quæ. 4.

SVMMARIVM.

1 *Coniugata potest coniugi, qui à fide apostatauit, si eam sine contumelia creatoris tractat, licitè cohabitare; & de illius solo consensu possunt filij baptizari: at eo viuente nõ potest alteri nubere, etiam, si deberet in seruitutem iniustè redigi. num. 2. & 3.*

3 *Consentiens mater filiæ, vt cui non licet nubat, peccat; sed pœnitenti & facienti quod in se est, vt à peccato discedatur, est danda absolutio.*

4 *Coniugati propria auctoritate sine legitima probatione impedimenti maleficij vel impotentiæ diuertentes, & secundas nuptias contrahentes nõ possunt absolui, quia perseuerant in peccato.*

CONSILIVM VII.

1 Pro resolutione quæstionum Episcopi Græci, ad primam quæstionem dicendum primo, quod mulier nupta fideli, si ille fiat infidelis, non potest alteri nubere, *e* potest tamen conuenire illi sine contumelia creatoris eam tractanti vt post cap. *si infidelis. f* traditur in 4. lib. sent. *g* & filij paruuli baptizari possunt de solo consensu vxoris, *h* vt habet glossa, Panormitanus & alij, *i* & debent educari penes illam, *k* & non est cur illi denegentur sacramenta.

e Cap. quanto. de diuort. f 28. quæ. g Dist. 39. h Cap Iudæi. 28. qu. 1. i In capi fin. de conuers. infid. k Dict. cap. Iudæi.

2 Ad Secundam dicendum, quod si præfata vxor fidelis nubat alteri viuente priore marito, peccat, etiamsi crederet quod à superioribus infidelium, inter quos viuit, redigeretur in seruitutem per aliquam calumniam ei impositam, nisi nubat: & ita negandum est ei sacramentum pœnitentiæ, quod non datur non contrito, *l* & sacramentum Eucharistiæ, & eo quod perseuerat in mortifero peccato, non debet ministrari, *m* quod ipsum est dicendum de illo, qui sciens eam alteri viuenti fuisse nuptã ducit illam in vxorem.

l Ca. firmissimo. 15. qu. 1. & cap quod quidam. de pœn. & remi. m Ca. quotidie. de consec. dist. 2. adiuncta gloss. ver. affectu.

3 Ad Tertiam, quod sacramenta sunt deneganda marito, qui duxit alteram, viuente priore vxore, & etiam priori vxori, quæ nupsit Turcæ: quia perseuerant in peccato mortifero notorio, matri verò, si pœnitet eam consensisse peccato filiæ, & faciat id quod debet, vt filia resipiscat, possunt conferri sacramenta, non aliàs, iuxta cap. *peccati venia non datur nisi correcto.* n

n De reg. iur. cap legatur. 24. qu. 2.

4 Ad Quartam, quod non debent dari sacramenta illis, de quibus quæritur: quoniam auctoritate propria sine probatione legitima se separauerunt propter impedimentũ frigiditatis, vel maleficij, & se alijs matrimonio coniunxerunt: quia perseuerant in peccato mortifero. *o*

o Cap fraternitatis. & ca fin. de frigid. & malefi.

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM ET VXOREM.

SVMMARIVM.

1 *Hæres scriptus, cuius culpa testator obijt, illi succedere nequit, & à fortiori venit priuandus, si illum occidit.*

2 *Fornicatio matrimonium præcedens, nec vxori, nec eius hæredi obest.*

2 *Bona constante matrimonio quæsita sunt mariti, nisi aliud consuetudine, vel statuto caueatur. num. 3.*

CONSILIVM I.

In contractu quodam antenuptiali in Italiæ partibus adiecta fuit clausula, quod si alter cõiugum decederet nõ relictis liberis, ad superstitem pertinerent omnia mobilia, & debita, etiam actiua, cum onere soluendi omnia passiua. Accidit, quod maritus pro certo sciuit adulteratam esse vxorem: ipsa enim, cum celare non posset, confessa fuit; & quia admonita à praua consuetudine nõ cessabat, immo maritũ veneno tollere parabat, vnde & cõmunem cum ea mensam fugiebat; in tali anxietate constitutus maritus præuenire malens, quam præuiniri, curauit illi certum venenum dari, ex quo postea in febrim incidit, & post plurium dierum spatium defuncta est, nesciens se ex veneno mori: vnde & factum occultum est.

Quæritur, an maritus ad aliquid teneatur hæredibus vxoris virtute prædictæ clausulæ, & quia incertũ est vter coniugum superuixisset, si naturali morte vterque mortuus esset, cùm vterque fere ætatis esset eiusdem.

1 Pro parte negante est textus in l. 2. *a* quæ habet, hæredem scriptum, cuius negligentia mortuus fuit testator, non posse succedere illi, per quam Azo in summa dicit à fortiori esse priuandum eum, si occiderit illum.

a ff de his quib. vt indi.

Pro parte affirmante facit, quod illa voluit illum occidere prius & quod fuit adulterata, & quod ante matrimonium fuit corrupta, & pro virgine tradita, & quod nulla bona mobilia in dotem attulit.

Sed respondeo primo, quod hę rationes pro parte affirmatiua nihil cõcludunt: quoniam ipse quoq; maritus adulteratus fuit, & non licuit ei præuenire eam veneno, eo quod ipsa voluit illum præuenire. Neque fornicatio præcedens matrimonium quidquam obest vxori, vel hæredibus eius, iuxta notata in cap. *quemadmodum. b*

b De iureiurand.

2 Secundo, quod alia ratione posset eius intentio defendi, nempe quod, vt audio, Romæ vtuntur iure Cæsareo, exceptis illis casibus, in quibus per statuta Vrbis receditur ab eo: & quod iure Cæsareo omnia, quæ maritus & vxor constante matrimonio quærunt, pertinent ad solum maritum sustinentem onera matrimonij, cum obligatione restituendi dotem, si quam accepit. *c*

3 Nec obstat capit. *significauit. d* quia intelligenda est eius decisio, quando pactum nuptiale, vel consuetudo terræ aliud haberent, vt Panormitanus & Præpositus communiter recepti declarant. *e* Nescio tamẽ an sit aliquod Romanum statutum contrarium ei, quod supra dico me audisse. Nec etiam obstat dicere, quod pactum prædictum nuptiale significare videtur, quod, si pactũ illud non esset adiectum, hæredibus præmorientis deberent dimidium bonorum quæsitorũ durante matrimonio: quia hoc ex nulla parte illius colligitur, licet colligatur pactum illud fuisse fauorabilius vxori, quàm marito, immo nihil profuisse marito, vxori autem potuisse prodesse plurimum: quod nihil præfatæ nostræ decisioni obstat, vt palam est.

c Leg. dotis fructus. & l. plerũque ff. de iure dotiũ. leg. Quintus Mutius ff. de donation. inter virum & vxor. d Quod est 2. extra eod. de donatio. inter virum. & vxor. e In eodem c.

Aduertendum, immo magis veram, & cõmunem sententiam esse, occidentem ipso iure succedere occiso, licet ab eo prout indigno possit per fiscum auferri, gloss. l. his consequenter. §. 1. verb. non pertinere. ff. familiæ herciscundæ. Salic. l. 1. nu. 5. cap. vnde vir. qui loquitur de coniuge occidente alium ciuem coniugem, Clarus. §. homicida. verb. priuetur. De hac materia vide etiam Palatium de donat. int. vir. in rubr. §. 70. num. 13. & seq. fol. 121. Et de marito, qui si occidat vxorem adulteram amittit lucrum, quod ei lex defert. Couar. in 4. decret. par. 2. cap. 7. §. 7.

SVMMARIVM.

1 *Donationem iuramento firmatam, factam vxori, non potest vir etiam legando ad pia opera reuocare, secundum communem, nisi obstet ius municipale.*

CONSILIVM II.

Paulus donauit Romæ vxori suæ ducenta scuta in augmentum dotis, & iurauit non reuocare illam donationem, & veniens ad mortem reliquit centum ex illis alijs operibus pijs. Quæritur an vxor teneatur soluere illa legata.

1 Respondeo, quod præfatus Paulus non potuit reuocare illam donationem iuratam, secundum communem opinionem, quam nos semper sequuti fuimus, & nunc sequimur, per ea quæ adducit Couarruuias. *f* An autem hæc opinio seruetur in Vrbe, nescio; quia sum alienigena, & parum versatus circa Vrbis statuta, quamuis credam vix posse ab Vrbis Senatu statui licitè contrarium huius opinionis.

f In 2. par rubrica de testamentis num. 10

DE SECVNDIS NVPTIIS.

SVMMARIVM.

1 *Mors mariti an per famam solam, vel cum alijs coniecturis probetur, arbitrabitur iudex.*

2 *Testis vnus deponens de fama illam non probat.*

CONSILIVM. I.

VXOR, eo quod subolfecit maritum suum mortem obijsse, cupe ret secundo nubere, sed tamen dubitat id posse iustè facere, eo quod mors mariti in dubio versatur: quia tantùm vnicus testis deponit de publica fama; alter, quod audiuit illum valde ægrotare. Quæritur, quid iuris.

1 Respondetur primo, quod omnium textuum in hac materia disponentium optimus videtur esse cap. *in præsentia, a* & post illud auth. *hodie. b* & cap. *quoniam frequenter c* adiuncta glossa, *d* in quibus omnibus locis, & alibi sæpe tractant de hac re doctores: & quidquid alij dicant, verior sententia videtur esse, quam tradit Panormitanus quem sequitur ibi Præpositus, *e* & Couarruuias, *f* videlicet, quod relinquitur arbitrio iudicis, an fama mortis coniugis absentis satis probet eam sola, vel cum alijs coniecturis, etiam si nulli sint testes deponentes de visu, vel scientia mortui.

2 Secundo, quod non videtur satis bene probata fama mortis præfati viri: quia solus vnus deponit de illa, & nō tam amplè, quàm illa requirit, iuxta doctrinam Bartholi, *g* quam etiam nos post alios retulimus in rub. de iud. *h*

Tertio, quod, si probaretur per duos vel tres testes idoneos, ita vt requirit Bartholus, *i* sufficeret satis abunde cum cōiecturis alijs supradictis bene probatis, ad hoc, vt iustus & æquus iudex arbitrari possit prædictam mortem esse satis probatam, ad hoc, vt prædicta vxor possit licite secundo nubere: & quod ego sine vllo scrupulo id arbitrarer, in gloriam D. N. Iesu Christi., qui nos omnes saluet. Amen.

a *De sponsal.*
b *C. de repud.*
c *§. si autem.*
d *Vt lite non contest.*
e *In d. ca. in præsentia.*
f *In epitom. super 4. lib. Decreta 2. par. cap. 7. §. 3. num. 4.*
g *In l. de minore. 4. plurimum. nu. 13. ff. de quæstio.*
h *Num. 52.*
i *Vbi supra.*

SVMMARIVM.

1 *Viuere vltra centum annos etsi homo non præsumatur, non tamen præsumitur vsq; ad dictum tempus viuere. & nu. 2.*

2 *Vxor, nisi certo sciat mortuū maritum, alij non nubat, etiam si de eo absente ante annos 8. audiuerit ab aliquo quod ad mortem paralyticus ægrotabat: quod si nupsit, donec sciat eum viuere, non separetur.*

CONSILIVM. II.

QVÆ nupsit in India, & marito se absentante, venit ad Vrbem, & nil certi sciuit de morte ipsius, nisi quod ante septem aut octo annos dixit ei quidam, quod ægrotabat ad mortem, & iacebat paralyticus non potens ambulare, nec edere sine ope & aliena manu, & nunc cupit nubere; Quæritur an possit.

1 Pro desiderio huius cōsulentis facit lapsus quindecim annorum, & testatio vnius, quod ante octo annos vidit eum ægrotum, & paralyticum, & quod suo iudicio non poterat diu viuere; & quod licet pręsumatur hominē non viuere vltra centum annos, *k* non tamen præsumitur viuere vsq; ad 100. annos, vt efficaciter probat Corneus, *l* & quod secundū glossam receptā, *m* mulier, quę verisimile credit maritū esse mortuum, posset alteri iustè nubere.

2 Contra tamen facit, quod iure Pontificio non potest nubere mulier, antequam habeat certum nuncium de morte mariti, quantocumq; tempore ille absit, *n* & quod quilibet præsumitur posse viuere centum annis; & quod multi ęgroti etiam potagra & chiragra laborantes conualuerunt ad simplices mensas redacti. vt ait D. Hieronymus, *o* & quod nullus est testis, nec vlla fama de morte mariti. Quibus pro & contra perpensis, auderem dicere, quod non teneretur illa separare se à marito, si iam contraxisset, donec sciret maritum viuere. *p* Si tamen essem iudex, non auderem dare illi licentiam contrahendi. *q*

Aduerte, quia præcedens dictū fortè intelligitur quando bona fide contraxisset. Sed & quia materia hæc est satis anceps, vide D. Nauar. in Manu. confess. cap. 6. nu. 40. & cap. 22. nu. 53. Sot. in 4. q. 37. q. vnica. art. 5. Couar. in 4. decret. ca. 7. §. 3. nu. 4. Rebuff. in praxi. sup. regul. de dispens. in grad. prohib. gloss. 5. num. 43. & Monoch. de arbitr. iudic. quæst. lib. 2. casu 420. num. 118. & sequ.

k *L. fin. C. de sacros. eccles.*
l *In cons. 181. vol. 2.*
m *In cap. in præsentia. de sponsalib.*
n *In d. cap. in præsentia.*
o *In cap ligimus. de consec. dist. 5.*
p *Arg. cap si. de secūd. nup. & cap inquisitionis de sent. excomm.*
q *Per d. cap. in præsentia.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium post adulterium, & promissionem de contrahendo post mortem coniugis, contractum non tenet.*

2 *Matrimonium secundum, vbi primi mariti mors non probatur, præsumitur nullum.*

2 *Sententia super matrimonio lata non sic in rem transit iudicatam, quin probato sufficienter cōtrario retractari valeat.*

3 *Matrimonium coram parocho & testibus contractum tenet, licet aliæ solemnitates non intercesserint.*

4 *Filij adulterini per subsequutum matrimonium non legitimantur.*

4 *Matrimonio nihil obest defectus licentiæ Episcopi, nec concubinatus triginta annorum.*

CONSILIVM III.

OCTAVIVS vir diues filios ex Septima eius concubina suscepit: Septima verò longè ante matrimonium cum alio viro contraxerat, qui ab ea discesserat, nec amplius comparuit, nec de eo habita est notitia: & cum dubium esset an Octauius & Septimia personæ habiles ad contrahendum matrimonium essent, & an filij ex adulterio suscepti essent, & verisimiliter ab Episcopo licentiam ad cōtrahendum habere desperarent absq; dicta Episcopi licentia, & nullis denunciationibus præcedentibus, & absq; alijs solitis solemnitatibus, cum senes ambo essent, & in cōcubinatu per triginta annos vixissent, coram parocho & testibus contraxerunt, & ordinarius habita de facto notitia contra eos processit, sed pro matrimonio sententiam tulit, quæ in rem iudicatam transiuit. Modo agnati Octauij, seu alij cōsanguinei ab intestato hæredes venientes, dubitant primo, an matrimonium inter Octauium & Septimiam contractum fuerit validum. Secundo, an filij suscepti ante matrimonium contractum sint legitimi. Tertio, an possint ad retractandam præfatam sententiam agere.

1 Huius quæstionis decisio videtur plurimum pendere ex facto: & ideo respondetur primo, quod si probari posset, Octauium aliquando viuente primo marito promisisse, siue dedisse fidem contrahendi matrimonium cum illa post mortem mariti sui, nō valet matrimonium propter impedimentum, de quo in tit. *de eo qui duxit in matrimon. quam pol. per adulterium.*

Secundo, quod etiam matrimonium non valet, si viuebat maritus concubinæ, tempore, quo fuit contractū, de quo dubitari dicitur in facto; quia nulla potest esse vxor duorum, per totum titulum. *de sponsa duorum.*

2 Tertio, quod nisi probetur mors prioris mariti, præsumetur eo viuente fuisse cōtractum, & iudicabitur nullum; quia iure communi præsumitur quis posse viuere vsque ad centum annos, vt notatur in l. fin. *a*

Quarto, quod cum sententia super matrimonio lata non ideo transeat in rem iudicatam, quin data informatione collusionis, vel alia sufficiente, de integro possit cognosci, iuxta cap. *lator.* & cap. *tenor. b* potest opponi ab hæredibus Octauij de nullitate contractus matrimonij cum Septimia, per quē tota fraudis structura destruetur.

Quinto, quod si per exceptiones oppositas contra parochum & testes elidatur probatio secundi matrimonij, etiam cadet Octauius. Ad iudicandum autem hoc, maior informatio facti desiderari potest.

3 Sexto, quod si matrimonium probetur contractum coram parocho & duobus testibus, etiam sine alia ordinarij licentia, iudicabitur verum matrimonium, etiam si aliæ solemnitates non interuenerint, esto possit recto ob id castigari, *c* quoniam à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus exprimitur in nouo, *d* & iure antiquo nullum matrimonium eo solo, quod esse clandestinum, reddebatur nullum, vt ipsummet Concilium Tridentinum, *e* affirmat: iure autem nouo illius Concilij Tridentini demum fit nullum matrimonium ob clandestinationem, quando non fuit contractum præsente parocho, & duobus testibus. & in facto præsupponitur, hoc de quo loquimur, fuisse contractum coram illis: ergo nec iure antiquo, nec nouo potest dici nullum.

a *C. de sacros. eccles.*
b *De re iud.*
c *Ca. cum inhibitio declā. de spons.*
d *Leg. præcipimus C. de appellat.*
e *In cap 1. de reform. mat. sess 24.*

4 Septimo, quod filij concubinæ, qui probabuntur fuisse nati viuente priore marito, non legitimabuntur quidem per hoc secundum matrimonium, quamlibet solemniter contractum esset; alij tamen, qui probarentur nati postea legitimarentur per ipsum contractum eo modo quo in facto narratur, iuxta cap. *tanta*. quod vtrunque probat, *a* etiam si nati essent durante lite super matrimonio priore.

a *Qui filij sint legit.*

Octauo, quod nil officit prædicto matrimonio quo ad substantiam & veram existentiam, quod nõ probetur esse factum de licentia ordinarij, neq; quod parochus mentitus fuerit ei interuenisse: quia sufficit quod ipse parochus vere interfuerit, vt colligitur ex dicto Concilio neque quod 18. 20. vel 30. annis fuerint concubinarij, & adulteri, si non interuenit fides de contrahendo: ob hæc enim non tollitur, quin iudicetur Octauius coniux Septimiæ, licet parochus aut testes aliàs castigari possint.

Ex quibus colligitur quæstionis dubiæ responsio, quam quia contra consulente esse videtur, non est cur amplificem.

FINIS QVARTI LIBRI.

CONSILIORVM SIVE RESPONSORVM MARTINI AB AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI,

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVISITIONIBVS ET DENVNCIATIONIBUS.

SVMMARIVM.

1 *Offensus potest tuta conscientia instare apud iudicem, vt delinquens pœna mortis merita mulctetur, modo cesset rancor, & adsit iustus finis, à quo ad id moueatur.*

CONSILIVM I.

QVÆDAM mulier, cuius filius fuit occisus, cõtra infectorem quærelam exposuit apud curiam sæcularem, vt iuxta suorum demeritorũ exigentiam puniretur, & sine odio & rancore intendit ius suum prosequi vsq; ad vltimum supplicium, si de iure tali pœna veniret puniendus: quæ omnia cum ad aures loci ordinarij, &c. Quæritur an possit ista mulier tuta conscientia, &c.

1 Respondeo, quod est tuta. Tum quia licet quilibet teneatur dimittere rancorem, & remittere odium inordinatum, *b* nemo tamẽ tenetur remittere iniuriam sine satisfactione præuia, iuxta cap. *& qui emendat.* iuncta glossa & cap. *si quis prælatus.* & cap. *si illic.* adiuncta glossa, *c* & clarius cap. *si quis contristatus.* adiuncta glossa. *d* Tum per ea quæ scripsimus in Manual. *e* Tum per illud D. Thomæ. *f* *Si intentio iudicantis feratur principaliter ad aliquod bonum, ad quod peruenitur per pœnam peccantis, puta ad emendationẽ peccantis, vel saltem ad cohibitionem eius, & quietum aliorum, & ad iustitiæ conseruationem, & Dei fauorem, potest esse vindicatio licita, alijs debitis circumstantijs seruatis.* Salua, &c.

b *Cap. fin. de pœnit.*
c *23. qu. 4.*
d *90. dist.*
e *Cap. 14. num. 25.*
f *2. 2. q. 108. art. 1.*

Aduertendam præterea referri quendam ordinarium à sacra Congregatione Cardinalium reprehẽsum, eo quod cuidam mulieri recusanti dare pacem in scriptis ijs, qui eius occiderunt filium, asserenti se odio prædictos homicidas non prosequi, mandauerat denegari sacramentum confessionis, & communionis.

SVMMARIVM.

1 *Correctio fraterna à denunciante peccatum occultum potest omitti; si probabiliter creditur nõ profutura. & nu. 2. item & iustus timor damni præsertim animarum excusat. nu. 3.*

1 *Correctio creditur non profutura peccanti ex deliberatione; secundum quam, & non ex passione is creditur peccare, qui omnino sine freno peccat peccatum, ac si non esset prohibitum.*

2 *Occultum peccatum infectiuum aliorum, siue alteri nociturum, sine correctione præcedente reuelandum, quale est fornicatio. num. 4.*

3 *Conscientia magis seruanda, quam fama.*

3 *Socium criminis denunciandum secreto superiori tamquam patri præcipere superior, & statuere potest religio: & qui contrarium docet, dogmate damnando inuoluitur.*

4 *Accusari potest ob bonum publicum etiam is qui est iam correctus.*

5 *Collegium notum dicitur, quod illud repræsentanti notum est.*

CONSILIVM II.

AN possit fieri denunciatio criminis occulti ante fraternam correctionem?

Secundo, an notum parti repræsentationẽ collegium videatur notum toti collegio.

1 Respondeo, quod denunciatio criminis occulti fieri potest ante fraternam correctionem, quando probabiliter creditur quod non emendabitur peccans per fraternam correctionem; & quod id iustè credi potest, quando peccator huiusmodi peccat ex electione, vel malitia, & nõ ex passione, vel infirmitate: & quod præsumitur quis ex electione & malitia peccare, qui frequenter, & quasi improhibitè, ac si non esset prohibitus, sine freno peccat; tradit Thomas, *a* & Richardus, *b* Siluester, *c* scilicet quod correctio fraterna non est præmittenda, quando creditur non profutura vt ait S. Thom. *d*

2 Peccatum etiam occultum infectiuum aliorum non requirit correctionem, vt ait Richardus, *e* & Siluester. *f* Peccatum, quod est nociuũ alteri, potest sine correctione denunciari, vt ait Siluester vbi supra, & præterea Panormitanus, *g* ait timorem excusare à correctione quem sequitur Sotus. *h*

3 Conscientia enim magis seruanda, quam fama, vt ait S. Thomas, *i* & Sotus, *k* & adde quod nos *l* dicimus, posse procedi sine correctione præuia, si timetur damnũ futurum, præsertim animarum. Iulius III. in statutis Franciscanis ait, damnandũ esse dogma, quod habet religiosum criminis sociũ nõ teneri ad denunciandũ illud superiori.

4 Fornicatio est peccatum infectiuum, & denunciari potest sine prẹuia monitione vt ait S. Thomas. *m* Accusari potest etiam iustè ad bonum commune is, qui iam est emendatus quo ad se, vt scribit Innocentius, *n* Syluest. *o*

5 SECVNDVM DVBIVM, quatenus habet notum parti repræsentanti collegium, videri notum toti collegio, sic resoluitur, dicendo non videri id firmum, cum notum syndico non censeatur notum Capitulo.

a *In 4. dist. 19. qu. 2. art. 3. ad 2.*
b *Ibidem.*
c *Verbo correctio.*
d *2. 2. qu. 33. art. 8. ad 1.*
e *In 4.*
f *Verbo correctio. qu. 6.*
g *In c. nouit. de iudic. nu. 51.*
h *De tegen. vel detegen. secret. memb. 2 qu. 2. coroll. 6.*
i *Quol. 11. qu. 3 art. 2.*
k *De tegen. memb. 2. qu. 4. conc. 5.*
l *In rubr. de iudic. nu. 92.*
m *In 4. d. 19. qu. 2. art. 3. ad 2.*
n *in ca. de his de accusat.*
o *Verbo accusat. qu. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Infamis & criminosus repellitur ab accusando, nec eius testimonio creditur. num. 2. sed & iure Pontificio sola facti infamia notatus ab accusando repellitur. num. 1.*

2 *Socio criminis contra socium deponenti non creditur.*

3 Iudaus

3 *Iudicis factum in dubio iuste & bona intentione factum fuisse præsumitur, nisi probetur contrarium.*

3 *Occulta delicta vt aliquibus manifestentur potest quandoque iudex mandare, immo id faciens præsumitur iuste & bona mente fecisse.*

4 *Iudex non potest procedere contra aliquem via accusationis, nisi adsit accusator, non quicumque, sed legitimus: nec per denunciationem, si non præcessit correctio fraterna: nec per inquisitionem, nisi præcedat infamia non quæcumque, sed legitima, orta à beneuolis, & ante iudicium.*

CONSILIVM III.

VIR nequam regularis & apostata confessus est inter alia cõmisisse crimen pessimum cum alio eiusdem regulæ viro probo, & optimæ famæ.

Quæritur primo, vtrum confessio illa contra præfatum Patrem sit recipienda in iudicio.

Secundo, an debeat ei fides adhiberi, cùm non habeat vllum contestem, neque vlla indicia sufficientia.

Tertio, an prælatus examinator illius infamis, qui fecit vt idem infamis diceret coram quinque vel sex fratribus nescientibus hoc dictum, & postea dixit alij fratri sic, quod cum esset secretum, modo est quasi publicum, bene fecerit, nec ne?

Quarto, quomodo præfatus Pater possit se defendere ab hac calumnia.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quòd præfatus frater apostata non habet legitimam personam ad accusandum alium; quia est criminosus, & infamis, quales non permittuntur ad accusandum, *a* vt tradit glossa, *b* quæ sentit quod etiam infamis infamiam facti repellitur ab accusando: quam glossam esse seruandam iure Pontificio tenet ibidem Panormitanus communiter receptus, & Goffredus, *c* & alij, quos ipse citat, & probant satis iura citata per præfatam glossam præsertim cap. *omnipotens.* & cap. *meminimus.*

2 AD SECVNDAM, respondetur, quod nõ est standum suo dicto. Tum per cap. 1. *d* quod habet, eis, qui confessi sunt proprium crimen, non esse credendum deponentibus contra alios participes suorum criminum: pro quo glossa cõmuniter recepta, *e* & Panormitanus citant alia, quę apud illos & citatos ab eis videri possunt. At præfatus frater cõfitetur crimen proprium nefandum, ergo non est credendum ei de participe illius criminis. Tum quia est criminosus, & infamis infamia iuris, & ita nõ est credendũ ei, per cap. *testimonium.* *f* cum multis alijs, quæ citant ibi Barbatius & Felinus. Tum quia testimonium vnius dicitur testimonium nullius, in cap. *cum à nobis.* *g* cum suis concordantibus & ipse non habet contestem, neque alia indicia sufficientia, vt ponitur in facto.

3 AD TERTIAM respondeo, non posse me sine ampliori relatione pręfatum prælatum examinatorem condemnare, nec absoluere, quippe qui alia iusta de causa potuit id facere, & etiam aliqua iniusta: & iudex in dubio præsumitur bene facere; quamuis admitteretur probatio contraria, quod mala mente & iniustè, id fecerit; quod nõ est credendum, donec probetur, per cap. *in præsentia.* *h* & l. *merito.* cum similib. ff. pro socio.

4 AD QVARTAM respõdeo, quod ex prædictis responsis potest colligi modus defendendi præfatum Reuerendum partem, apponendo, quod prælatus præfatus examinator non potest procedere per solum dictum præfati fratris. Tum quia non potest procedere per viam accusationis, quia non potest esse legitimus accusator; nec per viam denunciationis, quia non præcessit correctio fraterna; nec per viam inquisitionis, quia non pręcessit sufficiens infamia, iuxta cap. *super his,* *i* adiuncto cap. *inquisitionis.* *k* per quod probatur, quod non sufficit vnius, vel alterius, neque trium testium dictum ad procedendum per viam inquisitionis: sed oportet quod sit orta infamia: nec sufficit qualiscumque infamia, vt procedit contra huiusmodi approbatos viros, & prælatos, sed oportet quod sit exorta legitime à beneuolis, antequam incipiat procedi, vt est casus in cap. *qualiter & quando.* *l* & ibi glossa notabilis recepta, quæ declarat non sufficere illam, quę

a *Leg. qui accusare. ff. de accusat. cap. prohibentur. 2. qu. 1.*
b *In cap. 1. de accusat.*
c *In cap. omnipotens. de accusatio.*
d *De confess.*
e *In verbo confess.*
f *De test.*
g *De testib.*
h *De renunciat.*
i *De accusat.*
k *Eod. tit.*
l *2. de accusat.*

orire tur ex maleuolis, & in casu præsenti si qua oborta est, censenda est orta ex illo maleuolo, & ex machinatione examinatoris, quæ non est iudicanda sufficiens, per ea quæ nos latissimè dicimus in rub. de iudic.

SVMMARIVM.

3 *Correctio, seu admonitio fraterna, quæ regulariter denunciationem præcedere debet, nõ est necessario præmittenda contra illum, qui ex malitia & quasi improhibite peccat, modo is talis vere sit. num. 1. neque est necessaria in criminibus aliorum infectiuorum, vt est hæresis, & etiam fornicatio regularium: & hoc, si non speratur emendatio. num. 2.*

3 *Inquisitionis iudicium præcedere debet infamia, etiam quo ad regulares; nec sufficit depositio de delicto vnius, immo nec duorum etiam legitimè receptorum testium: ad quo ad impedienda mala futura potest; modo de dicto futuro malo sufficienter aliunde, quam à maleuolis & susurronibus, timendum esse constet. num. 4.*

3 *Socij criminis depositio, etiam quod exstent duæ mulieres de se ipsis contra reum deponentes, non aperit viam iudici, etiam religiosorum, procedenti contra suos monachos; sed inquisitionem debet præcedere infamia, & denunciationem admonitio fraterna: possunt tamen legitime inchoato iudicio admitti ad coadiuuandas alias probationes.*

CONSILIVM IIII.

DVÆ mulierculæ prælato denunciauerunt, quod N. sacerdos religiosus ad eas accedere frequenter, & quasi improhibitè solebat, & sine fræno eas carnaliter cognoscebat; & interrogatæ, quando, dixerunt, ante vnum annum. Cum d. N. sit modo vir egregiæ opinionis, & ante præfatum tempus bonum religiosi nomẽ habuerit; dubitat superior, an teneatur inquirere, & procedere contra dictum N. & quidam doctor ob quatuor rationes asseuerat superiorem teneri ad inquirendam veritatem, & procedendum cõtra d. N. Superior desiderans, nec omittendo, nec operando, diuinæ maiestati vllo modo displicere, petit à Dominatione vestra, quid in hac re debeat facere.

Ad doctrinam S. Thomæ citatam à prædicto D. Doctore post alios respondetur primo, pigere me quod adeo debilia tela in clypeos crystallinos, canones scilicet resplendentes, intententur; pudereque quod adeo male collimata iaciantur.

1 Primo, quod non est necessaria monitio, neque correctio, quando aliquis frequenter, & quasi improhibitè, & sine fræno malitiosè in aliquod peccatum lapsus est. Non inquam obstat: quia D. consulens nullatenus potest dici de ordine illorum, qui frequenter, & quasi improhibitè, & sine fræno in peccatum ex malitia labuntur: quoniam ex his quæ narratio facti continet, apparet ipsum ante tempus, quo præfate mulierculæ dicuntur asseruisse eum cum illis peccasse, & tempore illo quo dicunt id fecisse, & longo tempore postea fuisse habitum pro religioso egregiè bono, sincero, & virtutibus Christianis valde ornato, qui non solùm inprohibitè, & effrænatè, & ex malitia & consuetudine, sed neque frænatè, neque ex infirmitate, neque ex ignorantia peccasse, peccareve putaretur. Et ita doctrina illa S. Thomæ nullatenus ipsi adaptari potest: quoniam lex vel dispositio non potest adaptari ei cui verba eius non aptantur, vt est in l. 4. *a* vbi Bartholus receptus id colligit, & ca. *indemnitatibus.* *b* quatenus ad hoc iuris optimum appellat Felinus. *c*

2 Non obstat secundo doctrina eiusdem S. Thomæ, *d* quod hæresis & fornicatio sunt crimina infectiua aliorũ, & quod crimina infectiua possunt denũciari ante admonitionẽ & fraternam correctionem. Nihil inquã obstat. Tum quia S. Thomas nõ loquitur de quolibet peccante hæresim, vel aliud crimen infectiuũ, sed de illo qui peccauit eiusmodi crimen, & non speratur emendatio: litera enim eius sic habet: *Si autem non speratur emendatio, tunc considerandũ est, an crimẽ sit infectiuum, vt est hæresis, vel fornicatio.* D. autem cõsulens nõ est talis, de quo non sperabatur emendatio, si quid peccasset, immo secunde apparet

a *Toties. ff. de dam. inf.*
b *§. supradic. de elect. lib. 6.*
c *In cap. nonnulli. de rescri.*
d *Ibid.*

legitimè illum peccasse peccatum, cuius insimulatur: immo, vt prædictũ est, in casu proposito narratur eum fuisse & esse egregium virtutis studiosum, & ante tempus quo dicitur peccasse, & eo quo dicitur peccasse, & multo tempore post iudicatus est castus, & bonitate cõspicuus. Tum quia S. Thomas expresse habet, *a* quod etiam in peccato hæreseos occulto habet locum præceptum de correctione fraterna præmittenda; si verisimiliter creditur propter eam emendatum iri. Tum quia quædam hæresis est dicere, quod S. Thomas & qui eum sequũtur omnes teneant in peccato fornicationis nõ esse locum præcepto de correctione fraterna, quando speratur correctio, sed solum quando nõ speraretur emendatio, & probabiliter timeretur aliorũ infectio, vt ipsemet limitat in locis supradictis.

a In 2. 2. quæ. 33. art. 7.

3 Non obstat tertio doctrina Panormitani, *b* qui in nulla parte sui commenti meminit de iudicio, licet meminerit de præsumptione illa quali quali, quæ iuuare potest probationem: quod nihil facit cõtra ea, quæ prædiximus. Non enim ex hoc sequitur quod procedi possit per viam inquisitionis, non præcedente infamia; neq; quod procedi possit per viam denunciationis, nõ præcedente monitione charitatiua, quod nos dicimus. Nam nec dictum vnius testis, neq; duorum etiam legitimorum sufficit ad inquirendum specialiter: vti est casus expressus in cap. *inquisitionis. c* quod in prima responsione citauimus: & ad procedendum per viam denunciationis Euangelicæ requiritur admonitio, *d* vt declaratur. Tum quia Panormitanus loquitur de socio, & sic viro consorte criminis: nos autem loquimur de fœmina consorte criminis, quæ longè minorem præsumptionẽ facit, quàm vir; quia regulariter repellitur à testimonio in criminalibus, à quo non repelluntur viri. Tum quia in casu d. ca. *quoniam.* iubebantur adduci mulieres participes criminis, postquam crimẽ fuit denunciatũ legitimè, & procedebatur per viam iustæ denunciationis: quo casu cõcedimus posse adduci testes etiã non legitimos ad quale quale augmentum probationis: sed in nostro casu agitur de incipiẽdo processu, & quæritur an possit incipi virtute dicti consortis criminis sine notorietate, infamia, denunciatione legitima, & accusatione; & dicimus nõ posse, per textus supra citatos.

b In d. ca. quoniam de testi.

c De accus.

d In eod. cap.

4 Non obstat quarto id quod dicitur nos dixisse in rubri. de iud. scilicet posse inquiri contra aliquẽ absq; infamia vel indicijs, ad impedienda & euitãda mala futura, & etiã contra hæreticũ, suspicione aliqua præcedente. Quoniam in casu nostro nec id vel leuiter timebatur, nec timetur, nec de illo habebatur suspicio, nec habetur, nisi ab indicijs maleuolis, susurronibus, & detractoribus, quales olim etiã de Christo Domino nostro fuerũt aliquot Pharisęi, & principes, & scribę populi, de quorũ conceptis & dictis nõ est curandũ, *e* quia cęci sunt, & duces cæcorũ. *f*

e Cap. qualiter. 1. & 2. de accus.

f Matthæi 15.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio specialis de aliquo delicto contra aliquem, nondum de eo diffamatum, formari non potest, etiamsi adsint duo vel tres idonei testes.*

2 *Delicti particeps non est testis idoneus; vnde per duos illius participes quis nõ potest conuinci, maxime si sint mulieres, quæ contra sacerdotem non debent in criminalibus admitti.*

3 *Reuelans delictum occultum, antequam à iudice iuridicè iubeatur, peccat, quid autem, si iudex iubeat, vide remissiuè. num. 4.*

3 *Testis vnus integer si deponat de delicto ipso, semiplene probat; secus si deponat de sola confessione delinquentis: quia deponit solum de indicio, ex quo semiplene probato nihil probatur de delicto.*

CONSILIVM. V.

QVIDAM sacerdos verè commiserat delictum, nulla tamen laborabat infamia circa hoc.

Quæritur primo, an stantibus duobus testibus possit iudex via inquisitionis procedere cõtra dictum sacerdotem inquirendo specialiter de illo.

Secundo, an prædictus sacerdos possit conuinci per duas mulieres, quæ erant complices criminis.

Tertio, an cum sit vnus fide dignus, qui scit delictum hoc per confessionem ipsius delinquentis, possit illud reuelare, antequam à iudice interrogetur iuridicè.

Quarto, an si iudex ecclesiasticus præciperet etiam sub pœna excommunicationis, vt quicumque sciuerit tale delictum reuelet, teneantur in conscientia reuelare qui sciunt, si delinquens nulla laborat infamia.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondetur præfatum testimonium non esse sufficiens ad inquirendum specialiter cõtra præfatum sacerdotẽ, vt habet decisio expressa, quæ est Innocentij III. *a* quatenus habet nõ posse inquiri contra aliquem etiam propter dicta duorum vel trium testium etiam idoneorum, nisi laboret infamia: in quod faciunt plurima quæ nos congessimus in rubr de iudic. *b*

a In ca. inquisitionis. de accusatio.

b à nu. 52. & sequ.

2 AD SECVNDAM, quod non potest per præfatas mulieres conuinci præfatus sacerdos. Tum quia confitentur se participes criminis: & particeps criminis non est idoneus testis, vt est in cap. 1. *c* cum ei latè adnotatis. Tum quia sunt mulieres, quę non debent admitti contra sacerdotem in causa criminali. *d*

c De confessis

d Cap. mulierem. 33. qu. 5. cap. forus. ad. iuncta glos. de verb. signif.

3 AD TERTIAM respondeo, quod præfatus fide dignus peccaret grauiter reuelando illud secretum, antequam à iudice ordine iuris seruato iuberetur id facere: & quod licet dictum eius sufficeret ad probandam confessionem semiplene, ad probandum tamen delictum etiam semiplene non sufficeret, quia licet dictum vnius testis idonei deponentis de ipsomet delicto inducat semiplenam probationem; dictum tamen testis etiam idonei deponentis de confessione vel indicio, nihil videtur probare de ipso delicto: quia indiciũ nisi plenè probetur nihil probat de delicto, secundum Bartholum cõmuniter receptum: in quod, quia non vacat, nec est necesse, non dilato magis.

4 AD QVARTAM, quæ nec vllam de iuris ordine mentionem facit, colligere potest responsum D. consulens ex nostris dictis in nostro Manu. confess. *e* & in rubr. de iud. vbi supra, & latius in cap. *inter verba.* f

e Ca. 18. nu. 1. remissiuè & de. 1. siuè nu. 38. & 40.

f 11. quæst. 3.

SVMMARIVM.

1 *Accusatus de crimine, pendente lite, modo non præcesserit infamia de eo apud graues viros, promoueri potest, & concurrere ad beneficia.*

CONSILIVM VI.

AN accusatus de crimine possit pendente lite promoueri?

1 Respondetur, quod sic. Tum quia cap. *omnipotent. g* cum suis concordantibus limitatur non procedere in accusato per maleuolos, & non grauato apud graues & bonos viros, secundũ Hostiensem & Ioannem Andream, *h* quos refert & sequitur multum commendans Felinus & meritò: quia alioqui facillimè cuiq; pateret via optimos & doctissimos impediendi ab assequutione beneficiorũ per cõcursum; si sola accusatio à quouis maleuolo, vel improbo facta, nõ sequuta apud bonos & graues viros infamia, sufficeret ad repellendũ à concursu & petitione beneficij; quod esset absurdum, & ita non dicendum. *i*

g De accusat.

h In cap. minime. de accusat.

i L. nã quod absurdum ff. de bon. liber. &c.

SVMMARIVM.

1 *Quærenda facilius impediuntur, quã quod quæsita tollantur: vnde prælatus, & seruus, qui non possunt nocere ecclesiæ nec domino in quæsitis, præiudicant tamen in quærendis.*

2 *Appellatio interposita à sententia lata super crimine inhabilitante ad honores, etsi suspendat ipsam sententiam, ac inhabilitatis pœnam quo ad honores adeptos, quos retinet, non tamen tollit infamiam (si qua ante orta erat) impedientem, ne ad nouos eligatur honores.*

3 *Accusatus de crimine inhabilitante ad honores, non debet post iudicium & eo pendente ad illos eligi, nu. 5. & hoc, si præcesserit legitima inscriptio, nu. 4. & propter accusationem sit factus infamis apud graues viros: adeo vt licet sit sparsus rumor quod accusatus fecit tale delictum, si tamen graues viri illud non credant, non impediatur. nu. 6. & 7. sicut nec impediret, si accusatio malo animo facta fuisset. num. 7.*

3 *Denunciatus de crimine inhabilitante ad dignitates, ea pendente, non debet ad illas eligi: & hoc, dummodo denunciatio fuerit rite recepta, videlicet præcedente fraterna correctione, nu. 4. & non formata animo calumnioso & malo, & quod de dicto crimine remaneat apud graues viros diffamatus, & quod non fuerit à maleuolis orta, num. 7.*

4 *Inquisitus de crimine inhabilitante ad dignitates, ea pendente, non debet ad illas eligi: & hoc modo inquisitio non sit solùm generalis informatoria, licet cum voluntate deueniendi ad specialem, num. 7. sed debet esse simpliciter contra talem personam solemniter formata, & super ea cœptum iudicium taliter, quod reus saltem fuerit ad illi respondendum citatus, num. 5. præcesseritque infamia apud graues & honestos viros suborta num. 7. & sit de graui crimine, nu. 8. & quod non fuerit à maleuolis suborta, nec calumniose formata. num. 7.*

6 *Infamatus infamia impediente promotionem non dicitur is, cui sententia cōdemnationis fuit intimata, sed tamen graues viri non credunt, nec crediderunt reum esse de dicto crimine culpabilem.*

8 *Promotionem ad honores non impedit omnis accusatio, denunciatio, & inquisitio, sed debet esse de crimine graui, puta capitali, vel status.*

CONSILIVM VII.

1 SVPER antinomia l. 1. vers. *ergo.* *a* ex vna parte, & l. *reus.* *b* ex altera, dico primum eam optime tolli per earumdem glossas Accursij quæ in summa habent, quod præfatus vers. *ergo.* agit de honore præterito iam quæsito, l. autem *reus.* de honore futuro nondum quæsito: & ideo nil mirum, quod appellatio non iuuet tantum in casu illius, quantum in huius: quia *Turpius eÿcitur quam non admittitur hospes.* *c* & seruus potest nocere in quærendis, & non in quæsitis. *d* Prælatus item potest nocere Ecclesiæ in quærendis, non autem in quæsitis, vt ait gloss. fin. *e* & irregularitas non priuat ipso iure beneficio quæsito, quærendo verò sic, vt ait Innocentius. *f* Secundo, quod ille versic. *ergo.* facit aliquid, sed ex longinquo, pro parte affirmatiua quæstionis, an suspensio suspendatur per appellationem: & leg. illa *reus.* facit, sed ex longinquo, pro parte negatiua eiusdem quæstionis.

a Dig. nil nouari appell. pend.
b Dig. de muner. & hono.
c Cap. quem admodum. de iureiur.
d Leg. seruus. cum gloss. Co. de pact.
e 16. qu. 6.
f In ca. cum nostris. de cō cess. prabend.

2 Tertio, quod tenens partem affirmatiuam præfatæ quæstionis facile potest respondere præfatæ. l. *reus.* quod ratio, quare reus condemnatus de crimine inhabilitante ad honores, nō debeat promoueri ad illos, etiam si appellauerit, quod habet illa lex, non est quia appellatio non suspendit sententiā; sed quia infamia exorta ex receptione inter reos ob crimen faciens quempiam inhabilem ad honorem impedit eum ab illo assequendo, iuxta l. 2. *g* & cap. *infamibus.* *h* & ita illam intellexit glossa recepta. *i*

3 An autē illud c. & dict. l. *reus.* cum allegatis à suis glossis obstent promotioni N. electi prioris generalis, ea ratione, quod accusatus nō sit promouendus, alia quæstio est, ad quam non respondi antea, cum præfata responderem: quia non quærebatur de illa. Nunc autem quando quæritur, licet occupatissimus, respondeo primo, quod pro eius parte affirmante facit præfatum cap. *omnipotens.* & cap. *tantis Daniel.* *k* quatenus habent, denunciatum de aliquo crimine, pendente causa denunciationis, non debere promoueri ad aliquā dignitatem: & præfatus Prior N. videtur fuisse denunciatus de crimine, & quod pendente denunciatione contra Priorem fuit ipse electus.

g C. de digni lib. 12.
h De reg. iur. lib. 6.
i In cap. omnipotens. de accusat.
k 81. distinct.

Secundo, quod l. *reus.* *l* & l. *qui de libertate.* *m* probant, eum qui de crimine accusatur, vel seruus esse prætenditur, lite pendente non esse promouendū ad dignitatem: at super crimine præfati Prioris videbatur lis pendere tempore suæ electionis, & promotionis.

l Dig. de muner. & honor.
m Dig. de lib. causa.

4 Pro parte tamen negante, quæ verior est, facit primo, quod non pendebat lis vlla super aliquo crimine contra præfatum Priorem tempore suæ electionis: non quidem super accusatione, quia nemo illum accusauit: nam accusationem debet præcedere inscriptio, *n* non item semper denunciatione, quia denunciationē præcedere debet correctio fraterna, *o* quarū neutra in casu prædicti Prioris interuenit, non item super inquisitione: quia nondū fuit processum contra eum specialiter, licet generaliter & præparatoriè contra totum conuentū professum fuisset. Duplex enim est inquisitio, scilicet generalis, siue præparatoria, qua generaliter Episcopus, vel Visitator inquirit crimina nemine nominato; & altera specialis, siue solemnis, qua procedit specialiter contra eum, quem per generalem inquisitionem, vel infamiam, vel aliam viam inuenit culpabilem, secundū Speculatorem, *a* receptum communiter ab omnibus, *b* & singulariter probatur in c. 1. *c* & nemo per solam generalem & præparatoriam inquisitionem dicitur inquisitus, & contra neminem dicitur pendere lis propter generalem inquisitionem.

n Capi. super his de accusa.
o Dict cap. super his.

5 Tum quia nondum est iudicium cum ipso cœptum, cum nondum sit citatus, siue vocatus, siue iussus respondere ad culpam intimatam: & sine citatione non potest esse iudicium, nec lis pendens. *d* Tum quia alioquin contra omnes, qui per generalem inquisitionem inuenirentur notati, censeretur cœpta lis inquisitionis, antequā citarentur, & antequam quidquā eis intimaretur, quod est cōtra mentem omnium vbi supra, quodq; nemo vmquā dixit. Tum quia non potest dici litē inquisitionis pendere, donec incipiatur: nō potest autē incipi donec citatio, vel intimatio culpæ ad respondendū, quod effectū idem est, fiat. & consequenter propter inquisitionis pendentiā non potest præfatus Prior à promotione repelli: & ita propter nullius litis super crimine pendentiam potuit repelli, quæ profecto ratio omni responsione maior est, & ex ea efficax solutio colligitur ad d. l. *reus.* quæ de reo accusato, immo & condemnato promouendo appellatione pendente loquitur: & ad dict. l. *qui de libertate.* quæ etiam de illo, contra quem super seruitute lis pendebat, agit: & ad d. cap. *omnipotens.* & cap. *tantis Daniel.* quæ loquuntur de denunciatis, contra quos procedebatur.

a De inquisit. § quando.
b In cap. 1. de offic. ord & in l. congruit. ff. de offic præsi. c § de censi lib. 6.
d §. fin. Instit de offi. iud & clem 2. vt lite pend. & l. vbi cœptum ff. de iud.

6 Secundo pro eadem parte negante facit dictum Hostiensis, *e* cōmuniter recepti ibi per alios, & Felinum, *f* & antea per Ludouicum, *g* quem ille, & alij communiter vitiose citant, scilicet, quod tunc demum impeditur promotio per accusationē, quando propter illam accusatus est factus infamis apud bonos & graues viros, & nō aliàs. & præfatus Prior per visitationem generalem non fuit factus infamis apud bonos & graues viros, immo neq; apud aliquos alios: quia visitatio fuit secreta; & nulli præter Visitatorem, notarium, & deponentē, sciebant Priorem fuisse notatum de tali crimine, donec fuit intimata pœna suspensionis, quę intimatio nō produxit infamiam. Tum quia conuentus, qui erat clerus, non credidit eum ita deliquisse, nec tenebatur credere, iuxta doctrinam Innocentij probatam à Felino. *h* Tum quia fuit lata sine vocatione, siue indicatione culpæ, & sine vlla copia se defendendi facta, & ita inualidè, & nulliter.

e In cap. meminimus. de accusat.
f In dicto cap. omnipotens.
g Singu. 443.
h In dict. cap. omnipotens. num. 4.

7 Tertio, quod præfatum dictum Hostiensis adeo est verum, quod, etiam si nec ipse, nec alius illud dixisset, erat tamen asserendum: quia ratio, quare accusatus, denunciatus, vel inquisitus non debet promoueri, est, quia per talem accusationē, denunciationem, vel inquisitionem factus est infamis, vt supra in concordia antinomiæ tetigimus, & affirmat Ananias per glossam receptam, *i* nemo autē dicitur infamis, vel laborare infamia, nisi ea sit apud bonos & graues viros, licet rumor aliquis sit sparsus, & etiam creditus apud aliquos, vt probatur in cap. *qualiter & quando.* *k* cuius glossa *l* recepta ab omnibus id declarat, & subdit, quod requiritur etiam quod nō sit orta ab inimicis, neque maleuolis, ergo accusatio, denunciatio, vel inquisitio nō impedit promotionem, nisi per eam sit orta infamia apud bonos & graues viros.

i Ibi in d cap. omnipotens
k 2 de accusa.
l In verb. ad inquirēdum.

Quarto, quod pendētia accusationis, vel inquisitionis factæ calumniosè, vel malo animo, non impedit promotionem, vt probat cap. *meminimus.* *m* at hic malo animo interuenit, vt conijcitur ex multis in facto contentis.

m De accusa.

Quinto, quod voluntas accusandi, inquirendi, vel denunciandi non sufficit ad hoc, sed oportet quod actu pendeat, vt notat Ananias. *n* At in casu proposito nō fuit inquisitio formata contra Priorem, sed solum facta præparatio per generalem inquisitionem, & voluntas fortè descendendi ad specialem, ad quam tamē per octo menses non processerat, nec vt creditur processisset, nisi vt innocentem electionem perturbaret contra breue Apostolicum, quo iubebatur ne directè vel indirectè impediret liberam electionem Prioris faciendam.

n In d. cap. meminimus. num. 2.

8 Sexto, quod tunc demum accusatio, denunciatio, vel inquisitio infamat, quando est facta de graui causa, puta capitali,

capitali, vel ſtatus, vt notat Ananias, *a* & probat, eo quod aliàs ſequeretur, quod accuſatio de fractione ſilentij, vel ieiunij, vel omiſſione precum horariarum vnius vel alterius diei, induceret hunc eff. ctum; quod eſt abſurdum, & contra mentem contextus præfati cap. *tantis*. & d. cap. *omnipotens*. & ſimilium, quæ loquuntur de graui crimine, at comburere vnum librum de conſilio ſeniorum, relicto tranſumpto ad id neceſſario, non erat tale: & præterea iam fuit ſuper eo ſententia nullam vel leuiſſimam pœnam continens lata. ergo, &c.

a *In dict. cap. omnipotens. nu. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Legem humanam aliquid nec iure naturali nec diuino præceptum obſcure iubentem qui bona fide credens bene facere non obſeruat iudex, nec mortaliter peccat, nec ad aliquam tenetur reſtitutionem parti, idem dicitur, ſi eamdem ex* B *cauſa ſibi bona fide iuſta iudicata, et ſi reuera talis nõ eſſet, non obſeruat. num. 5.*

2 *Indiciorum copiam reo torquendo, non diuina, nec naturalis, ſed ſola humana lex, & hoc ſubobſcurè, & tunc demum ſi petatur, dari iubet.*

3 *Iudex tunc demum aliquid ſibi ſub pœna mandatum omittendo pœuam incurrit, ſi pars vt id faceret petijt.*

4 *Torquens iudex reum, contra quē vnra ſufficientia adſunt indicia, ad nullam coram Deo tenetur pœnam, licet contra legem humanam non dederit indiciorum debitam copiam.*

5 *Teſtes contra reos condemnandos examinatos repetendos eſſe,* C *nec diuina, nec naturalis, ſed ſola humana lex, cui et etiam particulari conſuetudine derogari poteſt, mandat.*

5 *Conſuetudo à pœna ſaltem temporali excuſat tranſgredientem etiam legem naturalem.*

CONSILIVM. VIII.

SACERDOS quidam pius, & doctus, olim inquiſitor multos reos aliàs ſufficienter indiciatos torqueri fecit, non data eis copia indiciorum, nec aſſignato termino ad faciendas ſuas defenſiones, quia non petierunt ſibi dari: & præterea in cauſis proceſſit ad reorum condemnationem, non repetitis teſtibus, qui de conſuetudine loci vt plurimum non ſoliti ſunt repeti. Cum igitur an præmiſſis bona fide; & credens bene agere proceſſerit, quæritur an teneatūr ad aliquam ſatisfactionem parti læſæ.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM reſpondeo, quod non videtur teneri ad vlteriorem reſtitutionē faciendam parti, ſaltem in foro conſcientiæ. Primo quidem, quod ipſe omiſit dare copiam indiciorum ſine dolo, & bona fide, non credens ſe male facere: idq; omiſit in materia nullo iure naturali, neque diuino, nec humano claro præcepta: & qui iudex modo præfato tranſgreditur legem humanā ſuboſcuram, non peccat mortaliter, ſecundum Innocentium, *b* quem commendat Baldus, *c* & vtrumque ſequitur Felinus. *d*

2 Secundo, quod lex de danda copia indiciorum reo eſt humana, & obſcurè lata. Quia licet communis opinio teneat dandam eſſe copiam indiciorū ante torturam, iuxta doctrinam Bartoli, *e* ob rationes quas tradit Alexander, *f* nullus tamen videtur textus in hoc expreſſus: quandoquidem l. *vnius*. *g* quæ videtur omnium probatiſſima, obſcurè id dicit; immo in ſenſu directo ſolum probat id eſſe faciendum poſtulante reo, ſignificans à contrario ſenſu non eſſe neceſſarium id facere, eo non petente.

3 Tertio, quod D. iudex nō incidit in pœnam, ſub qua tenetur aliquid facere, niſi requiratur à parte, iuxta gloſſam receptam & notabilem, *h* & alia multa quæ tradit Felinus, *i* & citari ab eo.

4 Quarto, quod licet regulariter iudex mereretur pœnam, non dando copiam iudiciorum etiam non petenti; id tamen falleret quo ad forum conſcientiæ, quando indicia verè coram Deo eſſent ſufficientia: quoniam omnia ſunt ei aperta, *k* & ita quoad Deum D. conſulens non peccauit: quia præfati rei erant ſufficienter indicati, vt ponitur in caſu.

5 AD SECVNDAM, de omiſſione repetitionis teſtium, reſpondeo, quod neq; ob illam videtur D. conſulens ad vlteriorem reſtitutionem teneri. Tum per argumenta reſponſionis præcedentis. Tum quia cōſuetudo illius terra

b *In capi. per tuas. 2. de ſimon*
c *In l ab eo. Co. quomodo & quando iudex.*
d *In c. 1. in limi. 2. de re iudic.*
e *In l. fi. in q. pen. de qu.*
f *Conſil 65. volum. 1. col. 2.*
g *§. cognituris ff. de quæſtiō.*
h *In capi fin. de reſcriptis, in verb. damnis.*
i *In cap ſi autem. de reſcri num. 4.*
k *Ad Hebræos 4. & capit. Deus omnipotens. 2. q. 1.*

A habebat vt plurimum ne repeterentur neceſſario, vt ponitur in caſu; & cum lex de repetendis teſtibus iuris naturalis non ſit, nec diuini, ſed tantùm humani, potuit ibi conſuetudine limitari. *a* Tum quod conſuetudo excuſat à pœna ſaltem temporali, etiam tranſgredientem legem naturalem, iuxta gloſſam, *b* quæ habet ſimilem in cap. *cum venerabilis*. *c* Tum quia qui tranſgreditur legem humanam ex cauſa, quæ bona fide ſibi videtur iuſta, licet verè non ſit omnino talis, non peccat pluſquam venialiter, ſecundum mentem D. Thomæ, *d* vbi pulchre hoc explicat Caietanus & tradimus non in Manu. confeſſ. *e* & paulo explicatius infra, *f* vbi hoc videri poteſt.

a *Cap. fin. de conſuet.*
b *Cap denique. 4. diſtinct.*
c *De conſuetud.*
d *In 2. 2. qu. 96. art. 6. & 2. 2. qu. 147. art. 3.*
e *In 9. prælu. num. 14.*
f *In capi. 23. num. 42.*

DE SIMONIA ET NE ALIQVID SPIRITVALIBVS EXIGATVR vel promittatur

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca eſt & nulla omnis diſpoſitio, per quam recepto temporali traditur beneficium ſpirituale, num. 2. & 6.*

3 *Simonia committitur accipiendo aliquid, etiam pro eo quod eſt annexum rei ſpirituali.*

5 *Literarum tituli beneficialis pretium ſpectat ad notarium, diſfertque ab annata, earumq; valor ſemoto reſpectu traditionis rei ſpiritualis modicus eſt. num. 4. Vnde Epiſcopus qui partem fructuum pro eis exigit, conuincitur non pro valore literarum, ſed pro pretio iuris ſpiritualis, ſimoniacè exigere. num. 3.*

6 *Simoniacam labem vetantia iura non poſſunt per non vſum tolli, fueruntq; præterea innouata per ſacrum Concilium, quod non poteſt adhuc dici ſublatum.*

CONSILIVM I.

DE Epiſcopo accipiente pro expeditione literarum collationis beneficij tertiam partem fructuū illius; an id iure facere poſſit, ita vt collatio valeat?

1 Reſpōdetur primo, quod omnis beneficij collatio, prouiſio, confirmatio, electio, præſentatio, & quælibet alia diſ- D poſitio ſimoniaca ſimonia reali eſt ipſo iure nulla, per extrauagantē, *g* & plurimos antiquos canones, quos pro ſingulos modis prędictis prouidēdi & alijs multis citat Coſmas in gloſſa Cōcilij Bituricenſis, *h* per quæ, & per tradita à nobis poſt alios in Man. confeſſ. *i* id colligitur: quo Concilio fuit etiam expreſſe prohibitum ne quid exigeretur à collatoribus pro literis ſeu bullis prouiſionis beneficiorum.

g *De ſimon.*
h *In tit. de annatis, in prin.*
i *Cap. 23. nu. 103. & 111.*

2 Secundo, quod omnis, qui tradit ſpirituale beneficiū per modos ſupradictos, & alios, & accipit aliquod temporale pro illa traditione, committit ſimoniam realem, ſi ab vtraque parte compleatur ſaltem in parte traditio, & acceptio per prædicta.

E 3 Tertio, quòd omnis, qui accipit aliquod tēporale pro expeditione literarum collationis, prouiſionis, cōfirmationis, præſentationis, electionis, vel cuiuſlibet alius diſpoſitionis beneficialis prefatarum traditionum, cenſetur accipere pro traditione illa ſpirituali, ad cuius probationē literæ expediuntur. Tum quod non ſolum committitur ſimonia accipiendo aliquid pro traditione rei ſpiritualis, ſed etiā accipiendo aliquid pro eo, quod eſt annexum rei ſpirituali, vt patet ex definitione ſimoniæ data à gloſſa, *k* quam nos profundè declaramus in d. Manu. *l* & per ca. 1. *m* & conſtat expeditionem literarum ad probandum collationem, vel aliam traditionem rei ſpiritualis, eſſe quid annexum rei ſpirituali, ex eo, quod de illarum iuſtitia & F valore non poteſt cognoſcere iudex ſæcularis. *n* Tum quod ſophiſtica, falſa, inuſitata, & pueriliis interpretatio eſt, dicere, quod liceat accipere pro literis titulorum beneficiorum ſpiritualium, & nō pro titulis ipſis. Tum per dictum cap. 1. *o* quod cum multis ei concordantibus clare definit, ordinantem Epiſcopum, qui capit ab ordinato aliquid pro paſtellis, & literis ordinationū, eſſe ſimoniacum: quia cenſetur capere pro traditione ordinum, & eadem ratione qui capit aliquid pro literis, vel expeditione literarum, quibus probanda eſt traditio beneficij per aliquem modum tradendi, eſt ſimoniacus.

k *1. qu. 1. in ſumma.*
l *Vbi ſup. nu. 100.*
m *De ſimon.*
n *Arg. capit. quanto. de iu. cum ei adnot.*
o *De ſimon.*

4 Tum quod valor ſolarum literarum expeditionis ſine

respectu ad traditionem rei spiritualis non valet vno scuto, neque dimidio, neque quandoque vni iulio: copia enim simplex literarũ expeditionis tanti valet in sua substantia, quanti valent literæ tituli originali, semoto respectu ad traditionem rei spiritualis. Et cõstat valere parum ipsam copiam simplicem. Nam palam est pro iulio extrahi copiam simplicẽ originalis scripturæ: & ita grande peccatũ mortale esset iniustitiæ accipere pro substantia literarũ expeditionis tertiam partem fructuum, contra legem naturalem contentam in 7. precepto Decalogi quod est iuris naturalis, & alia præcepta, vt declarat S. Thomas, *a* & sentit alio in loco, *b* & cõsequenter teneretur restituere illã, cùm omnia peccata iniustitiæ obligent ad restituendũ iniustè acceptum, per ca. *peccatum, c* & ca. *si res aliena. d* & nos latius tradimus in dict. Man. *e*

a *In 2. 2. qu. 100. art. 1. & 8.*
b *In 2. 2. qu. 122. art. 1.*
c *De reg. iur. lib. 6.*
d *14. qu. 6.*
e *Cap. 17 n. 7. & in tract. de redit. eccl. qu 2. mon. 1. 2. & 7.*

5 Tum quod pretium scripturæ literarũ est aliud à tertia parte, quæ accipitur pro annata; quia illud soluitur notario, hæc verò Episcopo: & consequenter non potest dici eam accipi pro pretio literarũ, sed pro traditione tituli. Cui consequens est, illam acceptionem esse simoniacam; & esto non esset simoniaca, esset tamen peccatum mortale iniustitiæ inducens restituendi obligationem.

6 Quarto, quod negari non potest id esse vetitum per Concilium Tridentinum, *f* quo simoniaci reputantur omnes modi conferendi, instituendi, & prouidendi spiritualia beneficia, accipiendo aliquid temporale pro illis.

f *In cap. 14. de refor. sess. 24.*

Quinto, quod etiam non prodest Episcopo dicere dictam Concilij Bricensis prohibitionem sublatam esse per Regiam constitutionem (de qua per Rebuffum, *g* permittentem per huiusmodi posse quid accipi) & per non vsum. Tum quia constitutio illa fuit præfato Concilio conformis cum aliquantula illius relaxatione; quia per illud vetatur, ne quidquam accipiatur, & constitutio permittit accipere vnum aureum. Tum quod iura simoniacam labem vetantia non possunt tolli per non vsum, quia sunt conformia iuri diuino, & naturali, contra quod præscribi non potest, vt late notatur per omnes. *h* Tum quòd ad tollendã legem canonicam receptam requiruntur 40. anni, vt latè tradit post alios Felinus, *i* & à Concilio Tridentino nondum sunt lapsi 22. anni, quod innouauit omnia iura statuta cõtra simoniacã labem, & innouauit etiam insueta contra illud, *k* non obstantibus contrarijs, etiã consuetudinibus immemorabilibus. Per quæ omnia satis superq; monstratur nõ licere prædicto Episcopo percipere predictam tertiam partem, & teneri eum restituere ea, quæ percepit, nisi remissionem vel condonationem aliquam iustam consequatur. Salua, &c.

g *In prax. tit. quot modis beneficia acquirantur. nu. 13.*
h *In cap. fin. de cõsuetud.*
i *In cap. 1. de treug. & pace. num. 7.*
k *In cap. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo capiendi vnum scutum pro subscriptione & registratione seu sigillo bullæ prouisionis beneficij non excusat secretarium collatoris.*

2 *Notarius non potest magis capere pro calamo, quam Episcopus pro ordinatione.*

2 *Innouatio legis antiquæ consuetudine abrogatæ operatur vt antiqua consuetudo amplius non excuset.*

CONSILIVM. II.

QVÆRITVR, vtrum tua conscientia Romæ à secretario Cardinalis collatoris, cum ibi ita cõsuetudo vigeat, possit accipi scutum vnum pro subscriptione, & registratura bullæ prouisionis beneficij ecclesiastici, quamuis nullum alium laborẽ in huiusmodi bulla habeat. Item pro impressione, seu appensione sigilli in supradicta bulla alterum scutum accipi possit, cum & ita se cõsuetudo habeat, cumq; Concilium Tridentinum neq; cap. 14. sess. 24. neq; cap. 1. sess. 21. de hoc aliquid decreuerit.

1 Ad duas quæstiones præmissas videtur respondendũ negatiuè. Tum quia prædictum Concilium, *l* expresse habet, ne quid accipiatur pro institutionibus, vel collationibus beneficiorũ. Tum quia idem latius iubetur cap. *ex multis. m* & cap. *instituatur.* cap. *cum in ecclesia.* & cap. *Iacobus. n* quæ probant non licere quidquam accipere pro collationibus beneficiorum, etiam in pios vsus conuertendum: quamuis quantum ad hoc prædictum Concil. Tridentinum limitauerit illa.

l *Cap. 14. sess. 24.*
m *1. qu. 3.*
n *De simon.*

2 Tum quia cap. 1. *a* & cap. *sicut Episcopum. b* statuitur, ne notarius magis capiat pro calamo, quam Episcopus pro ordinatione, & institutione. Tum quia prædictum Concilium Tridentinũ innouauit omnia iura antiqua: & ita licet in desuetudinem abijssent, reuixerunt tamen, & sunt hodie valida. Tum quia prædictum Concilium declarauit, nullam consuetudinem etiam immemorialẽ contra hæc quidquam valere. Cum itaque consuetudo nihil prosit; & iura antiqua, quæ hoc prohibent, sint innouata per nouissimũ, quod idem prohibet; consequens est non licere supradicta.

a *De simon.*
b *1 qu. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniam non committit, qui in actu collationis exigit id quod pariter exigeret, si non ab ipso, sed ab alio fieret dicta collatio. num. 4.*

2 *Immemorialem quasi possessionem qui habet exigendi aliquid à collatario beneficij, quamcumque causam iustam dictæ exactionis etiamque & priuilegij Papæ allegando, eo ipso quod illam vel illud allegat, probat.*

3 *Annatam, seu fructuum dimidium primi anni vocationis beneficiorum plurimæ ecclesiæ ex antiquissima consuetudine percipere solent, hocque Pontifex iustè concedere potest.*

4 *Collationis tempore collatarius promittens collatori soluere quidquid ei iustè debebit, non est simoniacus; quia promissio eius quod tacitè inest non vitiat.*

CONSILIVM III.

CANONICI cathedralis ecclesiæ N. nonnullarum parochialium collationem habentes, soliti sunt ab Ecclesijs, quas ipsi conferunt, quamdam præstationem exigere, & præcipuè à plebe montis Morini medietatem decimarum per immemorabile tempus exegerunt. Nunc modernus de plebis rector, cui à Gregorio xiij. fuit liberè facta collatio, nulla obligatione seu onere adiecto, recusat talem præstationem medietatis decimarum dictis canonicis persoluere; canonici verò ipsum teneri omnino prætendunt, & ad talem obligationem probandam adducuntur tria instrumenta collationum dictæ plebis, in quibus promittuntur ea, quæ solent in collationibus promitti: promittuntur etiam dicta medietas decimarum, quæ deducitur in promissionem ac stipulationẽ in ipso actu conferendi, cum in dictis instrumentis dicatur, quod is, cui fiebat collatio, promisit, & cõuenit medietatẽ decimarũ persoluere, quæ quidem præstatio in prædicto instrumento collationis nuncupatur affictus, in reliquis verò instrumentis collationũ non appellatur amplius affictus, sed promittitur tamquã debita huiusmodi præstatio de iure, & antiqua & laudabili cõsuetudine, nullo alio tali præstationi imposito nomine, siue causa, nisi quod sit de iure, & laudabili cõsuetudine. Accedit præterea, quod & alij etiam, quibus post collationes in dictis instrumentis contentas fuit liberè à Papa facta collatio, dictã medietatem decimarum dictis canonicis persoluerunt, prout & alij ante fecerant, quibus ab ipsis canonicis erat facta collatio. Quam quidem præstationem modernus rector soluere recusat, cum nulla ostendatur causa illam præstandi, & initiũ, quod ex dictis instrumentis apparet, videtur vitiosum, cùm libera debeat esse collatio, nullo pacto, promissione, seu conditione apposita, prout in dictis instrumentis collationum promissum apparet. Queritur, an talis præstatio valeat de iure fieri absq; simoniæ labe.

1 Respondeo primo, quod narrata in hoc facto secum pugnare videntur, quatenus primò in eo dicitur, quòd canonici prædictum dimidium decimarũ consueti sunt petere, & exigere à plebe montis Morini. Deinde præsupponitur, quòd non plebs, sed rector plebis solet illud soluere, vel quod nunc rector renuit soluere; de plebe autẽ, an ipsa velit, vel nolit, nihil dicitur: & nemo videt, plurimum referre ad iudicandum interuenisse simoniam, an plebs, cui non confertur rectoria, dicatur soluere solita, an rector, cui illa confertur, sit solitus soluere.

Secundo, quod in facto præsupponitur solitum solui prædictum dimidium decimarum canonicis, etiam cum rectoria cõfertur à Papa, & nõ à canonicis; cui cõsequens est, quod predicti canonici nõ sunt soliti capere prædictũ dimidium

dimidium propter collationem, quam faciunt; quandoquidem illud capiunt, etiam cùm ipsi illam non faciunt.

2 Tertio, quod in facto præsupponitur à tempore immemorali factam fuisse hanc præstationem, cui consequens est, posse probari per illud quamcumque iustam causam, quæ ad id imponendum occurrere potuisset à principio, arg. l. *hoc iure.* *a* & cap. *super quibusdam.* *b* & eis ad eis adnotatorũ. At palam est priuilegio Papæ potuisse illud onus iustè imponi siue plebi, siue rectori, præsertim cõsentienti. qui cõsensus probabitur etiã per illud tẽpus, si oportuerit, & allegatus fuerit per prædictos canonicos.

a §. *ductus aqua. ff de aqua quoti dia. & æstiua.*
b *De verbo. sig.*

3 Quarto, quod in multis ecclesijs habet antiquissima consuetudo, vt medietas fructuum beneficij, quoties vacauerit, debeatur fabricæ, vel mortuo beneficiario, vel alicui alij, vt clarè colligitur extrauagante, *suscepti.* *c*

c *Ne sede vacante. inter communes.*

B

Quinto, quod iustissimè potuit Papa imponere huiusmodi annatæ solutionem faciendam, quoties vacauerit, prædictis canonicis, seu Capitulo eorum ad se honestè sustentandum, argumẽto prædictæ extrauagantis: & ita, si voluerint canonici allegare ista, audiri debebunt.

4 Sexto, quod certum est, eum cui confertur beneficium, posse iustè sine labe simoniæ promittere conferenti, vel cuilibet alij etiam in tituli acceptatione, quod post acceptationem soluet, quicquid iustè debebit: quia expressio eius, quod tacite inest, non inducit simoniam, vt habet glossa memorabilis, *d* Quare non auderem in præsentia subscribere me consilio contra illos dato, & mihi ostenso, licet videatur mihi illud à viro ingenio, iudicio, & eruditione præstanti redditum. Salua, &c.

d *Cap. ad audientiam 2. de rescrip. ar. cap. significasti de elect. & l. 3. de lega. 1.*

C

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij, cum pacto, vt dimidia fructuum detur collatori, vel tertio, est simoniaca; & si sequuta collatione, dicti fructus dentur, efficitur realis ab vtraque parte completa habens annexas censuras. nu. 3.*

2 *Pensionem etsi ex iusta causa possit imponere Episcopus super beneficio; attamen quia hoc est contra ius regulare, Episcopus numquam censetur velle facere, nisi id exprimat.*

2 *Dispensare censetur Papa, eo ipso, quod scienter facit actum, qui sine dispensatione non teneret; Episcopus autem non, nisi expressè dicat se dispensare.*

D

CONSILIVM IIII.

AN committatur simonia realis, si Episcopus conferat beneficium simplex vni, cum pacto, & conditione vt dimidium fructuum daret alteri, & ille acceptet illam collationẽ cum prædicto pacto, & conditione, & capta possessione det dimidium fructuum eius alteri?

1 Respondeo, quod Panormitanus expressè dixit, *e* quod conferens alicui beneficium cum pacto, vel conditione, vt aliqua pars fructuum sibi detur, committit simoniam; & eadem est ratio, si faciat pactum, vel ponat conditionem, quod aliqua pars fructuum detur alteri. Tum quia omne pactum, & omnis modus, & conditio, quæ iure non inest, adiecta collationi beneficij efficit eam simoniacam, vt habet cap. *quam pio.* *f* & facit glossa solemnis, *g* & hic apponitur collationi pactum, coditio, vel modus. Tum quia non possumus dicere, quod Episcopus adijciendo præfatum conditionem voluit imponere pensionem: quia non dixit illud Episcopus, & cum Episcopus vult facere aliquid contra ius commune, etiam in casu in quod id facere potest, non videtur illud facere velle, nisi id exprimat.

e *In cap. 1. not. ab. 13 vt ecclesiastica beneficia sint diminut.*

E

f *1. Quæst. 2. cap. fin. de pactis.*
g *In cap. dudum verbo libere. de praeb. lib. 6.*

2 Illa enim est differentia solemnis inter Papam, & inferiores, quod Papa faciendo aliquid, quod nõ potest valere propter aliquem defectum iuris, nisi dispenset, si scit illum defectum, videtur tacitè dispensare, non autem inferior, eo, nisi expressè dicat se dispensare: quæ est doctrina Panormitani recepta, *h* quam colligit ex concordia dictorum dictorum Innocentij. *i* Et ita cum imponere pensionem beneficio sit contra ius regulare. *k* Episcopus nõ potest id sine iusta causa facere, nec videtur velle pensionem imponere, nisi id exprimat. Tum quia aliud est imponere pensionem super beneficio, & alud facere collationem conditionalem, vel modalem: & in casu proposito fuit facta collatio cõditionalis, vel modalis, vt in ipso

F

h *In cap. diuersis fallacijs de cleri. coniuga.*
i *In cap. venicus. de fil. presbyt. & dicto cap. diuersis fallacijs.*
k *Cap extirpanda. de præbend.*

A

casu proponitur. Tum quia verba prędicta Episcopi non significant mentem suam esse onerandi beneficium pensione, sed beneficiarium modo & onere soluendi dimidium fructuum.

3 Itaque dolens profectò respondeo, prædictam collationem esse simoniacam, & realem ab vtraq; parte completam, & consequenter inducere censuras. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia etsi dicatur tunc committi, cum pro spirituali traditur temporale, non tamen requiritur actualis traditio: cum sola conuentio, nu. 3. immo & voluntas quærendi spirituale per contractum non gratuitum sufficiat. nu. 4. ad hoc tamen, vt si realis, non sufficit sola voluntas, immo nec conatus, num. 2. nec promissio dandi temporale, sed requiritur vera traditio rei, nu. 5. illius inquam, ad quam vt detur principaliter & cum effectu se re ipsa respicitur. n. 6.*

2 *Conatus qui fuit aliquid facere, non ligatur pœna contra tale quid facientem decreta.*

3 *Instrumentum continens obligationem promissæ summa iuxta conuenta traditum causat adimplementum conuentæ simoniæ: & hoc, si receptio instrumenti erat principaliter intenta, secus si principaliter intendebatur receptio pecuniæ, & minus principaliter traditio instrumenti ad probandum. num. 6.*

5 *Remissionis instrumentum falsi debiti quod hinc inde vere subsistere credebatur, prout simoniacè conuentum fuerat, tradens, simoniacam non adimplet. num. 6. & per totum consilium.*

CONSILIVM. V.

IS, ad quem pertinebat collatio cuiusdam beneficij vacantis, indubiè credebat debere se centum Petro petenti sibi conferri illud beneficium, & Petrus etiam certo credebat deberi sibi illa 100. & cõuenerunt ambo, vt Petrus remitteret & donaret illud debitum collatori beneficij, & quod ipse conferret illud eidem, remissione facta per d. Petrum, collator contulit ei beneficium: collato illo, constitit collatorem nihil debuisse Petro. Quæritur, an interuenerit in hoc casu simonia, & qualis.

1 Pro parte negante, quod nulla in hoc casu interuenit simonia, facit primo, quod ad hoc, vt interueniat illa, requiritur vt aliquod temporale de pro spirituali, vel contra aliquod spirituale pro temporali, iuxta definitionem simoniæ positam in summa, *a* receptam communiter à S. Thoma & alijs, *b* declaratam à nobis in Manu. confes. *c* & in casu proposito nil temporale fuit datum pro spirituali; quia reuera nihil debebat collator, & ita reuera nil fuit remissum, vel donatum.

a *1. Quæst. 1.*
b *In 4. dist. 25. & ab. od. 2. 2. qua 100.*
c *Capit. 23 à num. 100.*

2 Secundo, quod, qui tentat facere aliquid, quod verè non facit, non incurrit pœnam contra facientem illud impositam: vt qui percutit laicum credens esse clericum non est excommunicatus, iuxtam glossam, Panormitanũ & alios. *d* Neque qui iugulat hominẽ mortuum, putans se iugulare viuum, est irregulare viuum, est irregularis, vt tradimus in Manu. confess. *e* post Archidiac. *f*

d *In cap. si vero. 2. de sent. excom.*
e *Cap. 27. nu. 219.*
f *In ca. si quis 15. qu. 1.*

3 Pro parte vero affirmante, quod interuenerit simonia, facit primo, quod omnis traditio rei spiritualis facta mediante aliqua conuentione, aut conditione, saltem tali, quæ iure non inest, dicitur simoniaca, *g* & constat in hoc casu traditam fuisse rem spiritualem, præmissa conuentione & conditione remissionis, & donationis, quæ consequuta fuit.

g *Cap. quam pio. 1. qu. 2. & capi. cum pridem. & ca. fi. de pactis.*

4 Secundo, quod simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexũ, iuxta glossam prædictam, *h* id est voluntas quærendi aliquod spirituale per contractum non gratuitum, vt nos declaramus vbi supra, & ita non requiritur ad essentiam simoniæ, quod detur aliquod temporale pro spirituali; quia sufficit, vt interueniat voluntas emendi, siue quærendi non gratuito aliquid spirituale, quod constat hic interuenisse.

h *In summa 1. quæst. 1.*

Pro resolutione dico primo, negari non posse interuenisse in hoc casu aliquam simoniam, per rationes pro parte affirmante factas. Nec obstant rationes pro parte negante adductæ: quia soluuntur per rationẽ secundam

pro

pro parte affirmante adductam, qua probatur ad essentiã simoniæ sufficere voluntatẽ quęrendi spirituale per contractum non gratuitum, quod hic contigit.

5 Secundò, quod ad dicendum quod non fuit simonia realis, multum facit decisio illa Caietani, *a* relata à nobis in prædict. Man. *b* scilicet quod promittens in instrumẽto publico 100. scuta alteri, vt conferat sibi beneficium sine vllo animo emendi sibi illud, nec soluendi illa, non committit simoniam, quod ipsum illum sequutus dixit Sotus, *c* facit inquam, eo quod etiam in nostro casu, licèt interuenisset animus remittendi, & donandi, verè tamen nihil fuit donatum, vel remissum. Facit secundò, quo ad simoniam realem requiritur, quòd conuentio fuerit cõpleta pro vtraq; parte, vt traditur in d.Man. *d* & in hoc casu licèt conuentio fuerit completa ex parte collatoris, nõ tamen videtur impleta ex parte collatarij; quia verè nihil remisit, vel donauit, licèt putauerit se donasse.

> a In 2. tomo tract.9.q.2. de simon.
> b Cap.22.nu. 106.
> c Lib 9.q 5. art 1. de iust. & iure.
> d Cap.23 nu 105.

Sed ad dicẽdum quod sit realis, facit primò, quod nos tenuimus ibi firma ratione contra Caietanum. Deinde facit id, quod nos ibidem subiecimus, videlicet, quod esset simonia realis, conuentio, qua conuenirent duo, vnus ad dandum spirituale, alter ad dandum instrumentum promissionis 100. si alter daret spirituale promissum, & alter traderet instrumentum eiusmodi promissum, etiam si nunquam solueret: & in casu proposito conuentũ fuit de dando beneficio, si alter chirographum remissionis traderet, quod tradidit.

6 Sed pro solutione prioris horum facit, quod nos tenuimus cũ Caietano dicendo, quod talis non esset simonia realis, sed quod esset tantùm simonia conuentionalis.

Pro solutione autem posterioris facit id, quod nos statim ibidem subiecimus, videlicet quod nõ completur simonia realis propter traditionẽ instrumenti de soluẽdo factam ab eo qui daturus est temporale, quãdo is qui traditurus est spirituale principaliter considerat quod promittitur, & minus principaliter instrumentum ad solam probationem promissionis exposcit: quod in nostro casu videtur contigisse, quia in eo collator principaliter desiderauit remitti & donari sibi, quod putabat debere, & minus principaliter chirographum, tantùm ad hoc, ꝙ probaret, si opus esset, remissum esse sibi debitum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est, conferre beneficium vacans, cum pacto quod resignetur alteri, vnam certam pensionem sibi, & alteram (si beneficium alterius erit capax) tertio reseruando.*

1 *Realis & completa etiam dicitur illa simonia, in qua nõ omnia hinc inde conuenta, sed solùm pro parte adimplentur.*

2 *Error circa ius humanum obscurum, intellectuq́; difficile, nõ est peccatum mortale.*

CONSILIVM VI.

CARDINALIS quidam habens indultum ad conferendum beneficia cuiusdã Ecclesiæ, vacante quodam canonicatu eiusdem, cõtulit illum cuidam familiari nobili, dicendo: Accipe illud, quia postea resignabitur cũ pẽsione, ita quod tibi pẽsio scutorũ 100. & reliquũ, si maioris pẽsionis erit capax, alteri reseruabitur. Qui familiaris acceptauit illum; & quia erat litigiosus, renunciauit illum collitiganti, reseruata sibi pensione 100. scutorum, per concordiam, in qua si maior pensio potuisset reseruari, eo erat animo quod consensisset, vt reliqua maior pensio reseruaretur, cui vellet Cardinalis. Quæritur, an fuerit admissa simonia etiam realis?

1 Pro parte negante facit, quòd nõ videtur interuenire vlla pactio, sed tãtùm quædam admonitio, & significatio modi, quo possit habere familiaris pensionem prædictã, & quod non videtur fuisse exequuta voluntas Cardinalis: quia renunciatio non fuit facta, vt ipse volebat, & in eum, quem ipse elegisset, si lis non fuisset consequuta.

Pro parte verò affirmante facit, quod familiaris cõsensit voluntati Cardinalis, volentis, vt canonicatus renunciaretur, & renuncianti reseruaretur illa pensio, immo & altera alteri; item quod licèt non fuerit exequuta voluntas Cardinalis in totum, fuit tamen exequuta quo ad partem, quod videtur sufficere, per ea quę scripsimus in Manual. *a* Et denique quia cum pactum sit duorum in idem consensus, *b* & in casu proposito D. Cardinalis consenserit in hoc, vt ipse conferret canoniam familiari, & familiaris renunciaret illam reseruando sibi pensionem centũ, & alteri quidquid amplius posset reseruari, nõ potest negari interuenisse in hoc pactum, & consequenter simoniam conuentionalem: & cùm ex parte Cardinalis fuerit completa in totum, & ex parte familiaris saltem pro parte consequitur eam fuisse realem per ea quę in dicto Manual. *c* scripsimus.

> a Cap.23. nu 105.
> b L.1 ff. de pact.
> c Num.105.

Quare respondendum videtur, vt consulens porrigat summo Pęnitentiario petitionem contentam in scheda, quam ad me misit, addendo in fine illius sequẽtia verba, si per verba Latina voluerit eam porrigere; sin autem per verba Italica.

2 Attento quòd prædicta simonia adeò subtilis videtur, quòd à paucis, nisi valdè eruditis, iudicabitur esse talis: & ideo orator non iudicauit eam fuisse talem: & quod non est simonia à iure naturali, vel diuino prohibita, sed solùm iurę humano canonico inducta: & quod error circa ius humanum obscurum & difficile intellectu non est peccatum mortale, secundùm Innocentium, *d* receptum à Felino, & alijs relatis per eum. *e* Attento denique quod huiusmodi consensus inter cõferentes, & familiares, quibus conferunt, solent interuenire quasi quædam gratiarum actiones sine cogitatu simoniæ.

> d Ca. per tuas 2. de simon.
> e Cap 1 col. pen. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Collatario dicens collator, Ego dabo tibi beneficium, & tu ex fructibus illius dabis mihi 20. scuta, quæ pro tuo prædecessore expẽdi, præsumetur simoniacus: at si verè accepit pro dictis expensis, & non pro collatione, non erit talis corã Deo; tanto minus, si non ideo minus contulisset, etiam quod dicta 20. non esset habiturus.*

CONSILIVM VII.

QVIDAM Episcopus coniecit in carcerẽ quendam monachum, & archipresbyterum suę diœcesis propter monetam falsam, quam simul cõficiebant: pro quorum victu expendit duodecim, vel plures fortasse ducatos. Præterea cùm iste archipresbyter aufugisset, prædictus Episcopus soluit 25. alios ducatos ijs, qui eum ceperunt: nam ita promissio facta erat. Morte deinde ipsius archipresbyteri interueniente Episcopus contulit archipresbyteratum in quendam sacerdotem; sed ante collationem dixit huic sacerdoti: Ego feci tot expensas in capiendis his malefactoribus: dabo tibi hoc beneficium, & tu ex fructibus ipsius dabis mihi 25. ducatos: quos sacerdos postea dedit, qui tamen volebat tunc soluere duodecim ducatos: sed cùm Episcopus iterum dixisset ei, vt mitteret sibi 25. ducatos, misit per fratrem. Sciendum tamen est, quod iste Episcopus non contulit huiusmodi beneficium principaliter propter pecuniam: nã etiamsi sciuisset illam sibi non posse solui, nihilominus dedisset ei beneficium, quantum existimare potest.

Quæritur modò, an talis Episcopus, & sacerdos archipresbyter factus commiserint simoniam: & si posset iterũ conferre Episcopus archipresbyteratum in eundem sacerdotem, in euentu quod beneficium vacaret. hoc factũ sciũt plures fratres istius archipresbyteri, ac tres, aut quatuor alij, & fortasse plures.

1 Respondeo primò, prędictum Reuerendiss. quisquis ille sit, iudicatum iri simoniacum in foro exteriori; quia in eo præsumeretur prædictos 25. ducatos datos & acceptos esse principaliter, & tanquã causa, sine qua non fuisset inductus ad conferendum beneficium. *f*

Secundò, ꝙ in foro conscientiæ non est iudicandus simoniacus: quia verè, & coram Deo, coram quo nihil valet præsumptio contra stantem veritatem, iuxta c. *humanæ aures. g* & c. *tua. h* cum notatis vtrobiq; *i*, non fuerunt dati principaliter pro beneficio, sed pro impensis factis pro capiendo, & alendo beneficiario, cuius morte vacauit beneficium, immo neq; tanquam causa sine qua non fieret collatio, vt ex facto colligitur: & huiusmodi datio vel acceptio non est coram Deo simoniaca, per illa multa, quæ nos in hoc citauimus in Man. confess. *k*

> f Arg. c.1. & multorum aliorum, de simon.
> g 22. quæst 5.
> h De sponsal.
> i Et in c. is qui.
> k Cap.23 nu. 100. vers.5 & num.101 &c.

SVMMARIVM.

1 *Electores meliorem & vtiliorem eligere tenentur: quod si absque rationabili causa minus dignum eligant, peccant quidem, sed tenet electio, si electus est dignus, nec ad restitutionem tenentur, at si eligant indignum, indeq; sequatur damnum, tenentur restituere, non quidem digno excluso, sed ipsi ecclesiæ, nu. 2.*

3 *Amicitia sperata, vtilitasq; priuata eligentis, non facit vt eligendus sit reputandus dignior altero non tali.*

4 *Eligere debentium si aliqui conueniant, nō nisi pro se ipsis, vel pro aliquibus reciprocè suffragium ferre, committunt simoniam conuentionalem, quæ si ab vtraq; parte compleatur, efficitur realis, habens pœnas excommunicationis, nu. 5. in qua ante absolutionem celebrantes efficiuntur irregulares, nu. 6. sed & sic electi statim de prædicto vitio habita notitia tenentur resignare taliter obtenta beneficia, nu. 5.*

4 *Suffragari sibi inuicem, vel alteri, si conueniant electores, cōmittunt simoniam, quia sic per pactionem acquiruntur beneficia.*

7 *Excommunicatus à peccato, etiam quod sit contritus, absolui non potest, nisi prius ab excommunicatione absoluatur.*

CONSILIVM VIII.

CVM ad triginta presbyteros beneficiarios duarum ecclesiarū parochialium pertineret auctoritate Apostolica præsentatio curionum, quos curatos appellant, eligendorum ex ipsismet beneficiarijs, & institutio ad Episcopum; maior pars eorum conuenit, vt in quibuscunque vacationibus occurrentibus ita eligerent de se ipsis, vt pro nullo suffragia ferrent, donec ipsi omnes fierēt curati, siue curiones; & vt conuenerunt, ita etiam conuentionem fuerunt executi. Quæritur quid iuris?

1 Ex hoc facto resultant multæ quæstiones, quę sic deciduntur. Prima quidem, quod prædicti presbyteri debēt eligere digniorem ad exercendam prædictam animarum curam, iuxta cap. licet. *a* & alia quæ allegat glossa in d. cap. licet. & glossa pragmaticæ sanctionis Gallicanæ, *b* & Panormitanus, Francus, & Decius. *c* Mihi semper placuit, & placet resolutio, quæ colligitur ex S. Thoma, *d* quæ communiter videtur recepta, videlicet quod eligentes quidē tenentur eligere meliorem & vtiliorem: & si absq; rationabili causa eligunt minus dignum, peccāt quidem peccatum acceptionis personarum, sed valet electio, si quem eligunt est dignus.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod, si elegerint dignum, etiam omisso digniore, non tenentur ad restitutionem: si autem indignum elegerint, & inde consequutum fuerit aliquod malum, sic: & quando tenentur restituere, non tenentur restituere digniori prætermisso, sed Ecclesiæ læsæ, vt resoluimus in Man. confess. *e*

3 AD TERTIAM respondeo, quòd prædicti presbyteri sic conuenientes & coniurantes peccant primò peccatum acceptionis personarum, accipientes pro causa eligendi amicitiam, & spem prouidendi sibi, vel alijs amicis, cùm illa non faciat eligendum dignum electione, vt colligitur abundè ex S. Thoma. *f*

4 Secundò peccant peccatum simoniæ. Tum quia omnes, qui faciunt aliquam conuentionem, quo sibi vel alteri quæratur beneficium spirituale, committunt simoniam, *g* & prædicti faciunt eiusmodi conuentionē. Tum quia canonici ita cōuenientes, vt vnus suffragetur alicui in vna electione, vt alius suffragetur ei in altera, simoniam committunt, vt diximus in dicto Manual. confess. *h* post Angelum, *i* & Siluestrum, *k* addita noua & neruosa ratione.

5 AD QVARTAM, quod scientes se fuisse electos virtute huiusmodi conuentionis, & coniurationis, tenentur statim, ac sciuerint renunciare illa beneficia curata, iuxta c. *de regular.* & cap. *ex insinuatione*, *l* & glossam receptam, *m* & quod sic conuenientes & coniurantes admittunt simoniam mentalem, & conuentionalem tantùm, si non fuerit completa; si autem fuerit ab vtraq; parte completa, erit simonia realis, per quā incident, vel inciderunt in pœnas, de quibus in Manual. confess. *n*

6 AD QVINTAM respondeo, quod prædicti conuenientes & coniurati tenentur pęnitere tam grauis peccati, cuius antequam pœniteat, reatus durat, & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ reseruata per extrauagantem 2. *a* & consequēter si antequam absolutionem consequerentur, Missarunt, facti sunt irregulares. *b*

7 AD SEXTAM, quod ex prædictis colligitur, ad eam respondendum affirmatiuè: quandoquidem venia non datur nisi correcto, nec quis absolui potest nisi cōtritus, aut certè adeo attritus, quod eum pœniteat peccati, & proponat ab illo cessare, nec amplius illud committere, *c* immo nec possunt absolui à peccato, nisi prius fuerint ab excommunicatione absoluti, per ea quæ adduximus in Manual. *d*

a 8 q. 1. c. vt nū § nunc autem. 25 dist. c. constitutis. 2 de appellat.
b Tit de elect. §. ego N ver. vtiliorem.
c In d. c. constitutis, de appella.
d 2 2 q. 63. art 3. ad 3.
e Cap 17. à nu. 72. & 73.
f In d. art. 2.
g Cap quam pio 1. q. 2 cap. cum pridem, & c. fin. de pact.
h Cap 23. nu 100. vers. nā cùm quis.
i In summa verb. simonia 3. § 2.
k Verbo simonia q. 13. n. 4.
l De simon.
m Ca ex multis 1. q. 3.
n Vbi suprà.

a De simon.
b Ca 2 & c. si celebrat. de cleric. excom. ministr.
c Ca. peccatū, de reg. iur. lib 6. c. firmissimè. 15. q 1 et c. omnis, de consec. dist. 4.
d Cap. 26. nu. 7 & seq.

SVMMARIVM.

1 *Simonia sola voluntate cōmittitur, sed non pœna eius incurritur, nu. 5. nec obligat restituere, nu. 3.*

2 *Electores ad coëligendum, alios non habentes vocem vocare, & eis vocis suffragium dare possunt; quod in dubio nō præsumitur, & seq.*

4 *Subscriptio, quam feci scriptura cōtinenti multa capita, venit restringenda ad ea quæ ad me de iure spectant, vt sic euitetur delictum.*

CONSILIVM IX.

MANDATO de simoniacè aliquē eligendo, & Ecclesiam defendendo, tam vocem actiuam habentes, quàm N. qui solùm quo ad defendendum vocem habebat, se subscripserunt. Dubitatur, an d. N. inciderit in pœnas simoniacorum.

1 Pro parte affirmante facit primo, quod simonia est voluntas emendi, vel vendendi spirituale pro temporali, iuxta glossam receptam, *e* & declaratam à nobis in Man. confes. *f* & ita etiam non dando, nec accipiendo spirituale pro temporali, sola voluntate potest committi simonia. Vnde si quispiam laicus nullam habens potestatem vellet conferre aliquod spirituale pro temporali, cōmittere simoniam; sicut qui vellet furari, committere furtū, licèt non furaretur. *g*

2 Secundò, quod electores habentes potestatem eligēdi ad aliquod beneficium, possunt vocare aliquos ad coëligendum secum, & dare illis voces æquipollentes suis, argumento cap. *Cumana.* *h* & notatorum in cap. *obeuntibus.* *i*

Tertiò, quod licèt consulēs non haberet potestatē, nec vocem ad conferēdum beneficium, habebat tamen eam quo ad dandam potestatem defendendi Ecclesiam.

3 Pro parte verò negante facit primò, quod simonia mentalis nullam pœnam, nec censuram, nec restitutionē habet annexam. *k*

Secundò, quod habentes ius eligendi, vel conferendi, non censentur in dubio dare alijs vocem ad conferendū. Tum argumento præfati c. *Cumana.* & ca. *in Genesi.* *l* Tum quod nullus videtur bona sua velle iactare. *m* Tum quod præfatus D. consulens quasi inaduertenter fuit admissus ad subsignandam scripturam, quatenus cōtinebat commissionem potestatis conferendi beneficium.

4 Tertio, quod in dubio actus præsumitur bonus, *n* nec est præsumēdum esse malum id quod potest iudicari esse bonum. *o* At subsignatio consulentis potest interpretari bona quo ad collationem potestatis ad defendendam ecclesiam: ergo non est interpretanda malè ad dandam potestatem ad collationem faciendam.

5 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur concedendo quod potest committi simonia sola voluntate committendi eam; sed negando quod per talem simoniam incurratur vlla censura, per d. c. fin. *p*

Ad secundum respondetur concedendo quod habētes potestatem eligendi possunt dare voces alijs ad coëligendum illis; negando tamen quod in dubio videātur eas dare: & in casu nostro non fuerunt datæ; & ita in casu nostro non debet præsumi fuisse illi datam ab alijs ampliorē potestatem, quam habebat, per prædicta.

Ad tertium, quod simonia nō fuit commissa propter dationem potestatis ad defendendam ecclesiam, sed pro-

per

e 1. quæst. 1. in sum
f Cap. 23. nu. 106.
g Ca si cui, de pœnit. dist. 1.
h De elect.
i 63. dist.
k Cap fin. de simonia.
l De elect.
m L cùm de indebito ff. de probat.
n Cap. 2. de regul. iur. & l. merito ff pro socio.
o L si procurator ff. de cōdit. indeb & c. 1 de iureiu. lib. 6.
p De simon.

pter potestatem datam ad conferendum. Per quæ pars hæc posterior videtur verior. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est, patrono, qui præsentare promisit, sed postea non præsentauit, petēti sibi in gratiā dictæ promißionis aliquid pecuniarum concedi, tradere, non quidem realis, sed cōuentionalis tantùm, quæ sola simoniacum ad beneficia obtinēda inhabilem nequaquam reddit, nu. 2. & 4.*

3 *Criminoso, etiam quod sit conuentionalis simoniacus, nu. 4. & cuicunque alteri crimini obnoxio, modò non sint de ipso iure expreßè inducentibus irregularitatem, vel inhabilitatem ad ea, facta collatio tenet, nu. 3.*

4 *Ratificare possum simoniæ delictum in mei gratiam perpetratum, sicut & cætera alia delicta, nu. 7. ex eo tamē quod pecuniam in mei gratiam solutam restituo, non probatur necessariò ratihabitio, cùm illam alia mente & ob alium finē potuerim & poßim numerare, puta, ad releuandum dantem à damno, nu. 5. & seq. & ad seruandum meum honorē, nu. 11. & similes alios fines principales: & hoc, etiam si aliter non dedissem dictā pecuniam, nisi in mei gratiam malè data, & sic perdita fuisset, nu. 8. & seq.*

5 *Species peccatorum distinguuntur magis ex diuersitate finis, quàm rerum, temporis, & personarum.*

6 *Confeßio qualificata non potest reiecta qualitate acceptari, nisi quando ius præsumit contra confitentem, vt in delictis, cùm ea malo animo facta præsumantur.*

9 *Turpiter ob delictum perpetrādum promissum, etiam sequuta causa, non obligat; immo neque dicta causa promissum potest solui: etsi poßit ob aliam causam, & ob alium finem principalem dari, puta, ad conseruandam amicitiam, in signum grati animi, & reciprocæ beneuolentiæ, num. 8. & ad conseruandum proprium honorem, & æstimationem, num. 11. & 9.*

CONSILIVM X.

PATRONVS cathedralis, Episcopo tunc ægrotante, promisit præsentare L. & cognatus rogatus à patrono, vt in gratiam prædictæ promissionis aliquam summā pecuniarum concederet, eam tradidit: sed patronus, antequam ipsum L. præsentaret, obijt, & promissio nullum habuit effectum: & L. cui post mortem patoni hæc tantummodò innotuerunt, rogatus à cognato, dictam summam, ne damnum sentiret, ei soluit. Quæritur, an L. factus sit inhabilis ad alium episcopatum seu beneficia obtinendum?

1 Pro resolutione huius dubij dico primò, certum esse quod prædictus patronus, & cognatus admiserunt simoniam.a

a Ca. de hoc, de simon.

Secundò, quod simonia illa non fuit realis, per quam incurruntur censuræ, & aliæ pœnæ ipso iure, quas nos tetigimus in Man. conf.b

b Cap. 23. nu. 111.

2 Tertiò, quod prædicta simonia fuit conuentionalis tantùm, ab vna parte solùm completa, & ita punibilis, & ob eam posset quis priuari beneficio etiam habito, vt dicitur in dicto Man.c

c Vbi sup. nu. 103.

4 Quartò, quod nulla simonia conuentionalis tantùm facit quem ipso iure inhabilem ad beneficia, licèt ob eam per sententiam posset inhabilitari, vt tangitur in dicto Manual.d

d Num. 103.

3 Quintò, quod collatio tali simoniaco facta, & electio de illo celebrata ipso iure valent, vt elicitur ex dictis, e & quia quidquid inuoluat Felinus, f & alij alibi, veritas est, quod collatio facta criminoso ipso iure valet; nisi quando crimen est tale, quod inducit ipso iure irregularitatē, vel inhabilitatem expresè, per ea, quæ ipsemet Felinus citat & scribit retractans prius à se dicta, g & irrefragabiliter probari potest per illa, quæ ibi tangit ipse, & citati ab eo in suis locis, & per illam regulam glossæ receptam, h scilicet, quòd nulla pœna incurritur ipso iure, nisi in casibus expressis in eo.

e In illo num.
f In c. fin. de præsumpt. & in c. querelā, de iureiur. & in c. 2. post prin. de rescr.
g In d. c. 2. nu. 4. ver. sed contrariam.
h In c. fin. de iur. patr.

4 Sextò, quod ex eis sequitur prædictum L. etiam si esset verum quod admisisset simoniam prædictam per ratificationem, tamen non esse excommunicatum, non suspensum, non irregularem, neque inhabilem ipso iure ad vllū beneficium; & quòd collatio illi facta, & electio seu præsentatio de illo celebrata ipso iure valeret, & sine vlla dispensatione retinere posset: quamuis iudex causa cognita posset eum priuare iure per ea sibi quæsito.

Item dico, quod per ea, quæ contra ipsum proponuntur, & adducuntur, non est dicendum quòd ipse admiserit simoniam etiam cōuentionalem tantùm. Primò quidem, quia ipse non admisit eam per se, vt præsupponitur in facto.

5 Secundò, quod non probatur satis eum ratificasse illam. Nec enim probatur aliud, quàm quod cognato pecuniam, quam contemplatione ipsius dederat patrono, ne retrocederet à promissione, restituit eo fine, ne cognatus afficeretur damno propter amorē eius. per quod non probatur eum ratificasse simoniam admissam à cognato. Primo quidem, quòd à diuersis non fit illatio.a At aliud est ratificare simoniā à cognato commissam, & aliud soluere illud pecuniam ab ipso datam, non eo fine, vt approbaret simoniam à cognato commissam, sed lōgè alio, videlicet, ne pateretur iacturā ob id, quod amicè fecit. quorum diuersitas constat ex eo, quod sunt diuersi actus, diuersæ personæ, diuersa tempora, & diuersi fines principales. quæ quatuor, præsertim vltimum, inducunt speciei diuersitatem, iuxta S. Thomam.b Deinde, quod in dubio non præsumendum delictum.c At solutio prædicta potuit fieri benè nobiliter, & meritoriè, & etiam malè, & vitiosè: ergo pręsumendum est, quod fuit facta benè, nobiliter, & meritoriè.

a L. Papinianus. ff de minor. & c. ad audientiam, de decim.
b 1. 2. q. 7 & 19.
c Cap. 2 de reg iur. & l. merito ff. pro socio.

6 Tertiò, quòd de solutione illa per solam cōfessionem præfati L. constat: at confessio eius est qualificata, cū qualitate, quod fecit illam prędicto fine. ergo, quantum constat quod fuit facta, tantùm constat quod fuit illo fine facta: quia confessio qualificata non potest ita diuidi, vt acceptentur confessa, qualitate reiecta, secundùm Bartolū receptum.d quem sequitur Panormitanus.e

Quartò, quod non obstat, quod Bartolus ibi limitat suum dictum, quando præsumptio iuris esset contra sic confitentem, vt quia confitetur delictum, puta homicidium cum qualitate, quod ad suam defensionem fecit: quia in nostro casu agitur de confessione actus, qui in se non est delictum, Bartolus autem loquitur de confitente actum, qui per se est delictum. sicut in simili in ijs quę per se sunt delicta, pręsumitur in dubio malus animus, f in ijs autem quæ nō sunt delicta, in dubio præsumitur bonus, per iura citata.

d In l. Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de liber. leg.
e In c bona, il 2. sub fin. de postul. præl & in c. cùm venissent notab. 8. de insti.
f Ca 1. de præsumpt.

7 Quintò, quòd non obstat, quod ratificatio habet locum in delictis, g etiā in simonia, h quia negamus in nostro casu vllatenus fuisse ratificatam simoniam: quia illa fuit commissa in dando pecuniam, vt ad episcopatū præsentaretur L. quod non ratificauit ipse, sed solùm soluit pecuniam sic datam, vt non pateretur iacturam amicus; quod longè aliud est, quam ratificare simoniam in dādo illam pecuniam commissam: præsertim quod iam omnis spes & finis habendi episcopatum per illam promissionē essent adempta; & nequeat præsumi, quod soluit in finē, in quem data fuit, scilicet ne pro promissio reuocaretur, cùm iam esset omnino irrecuperabiliter data.

g Cap. cùm quis, de sent. excom.
h Cap. penul. cum gloss. in verb ratum habente, de elect.

8 Sextò, quod non obstat, quod præfatus L. non soluisset illam pecuniam, nisi data fuisset ob causam prædictā; quia hoc solùm arguit, quod illa datio fuit causa impulsiua soluendi, non tamen finalis, & principalis: & causa talis impulsiua non inducit simoniam, vt per plura exempla probatur in dicto Manual.i

i Cap. 23. nu. 100 ver. quid id quod.

Septimò, quod potest quis iustè & sanctè dare aliquid alicui pro recompensatione damni, quod suscepit delinquendo pro illo, vel pro subsidio vitæ illi, qui pro suo amore peccauit, proponendo pro finali & principali causa virtutem, caritatem, & misericordiam, per asserta in d. Manual.k potest enim quis dare subsidium vitæ ob amorem Dei principaliter illi, qui ob amorem suum occidit aliquem, & vertit solum; quod dedisset, nisi illud damnū pro eius amore suscepisset; nullatenus approbando, neq; ratificando maleficium quod pro eo fecit.

k Cap. 17. nu. 41.

9 Qui etiam promisit aliquid, vt quodpiam maleficiū faceret, consequuto maleficio, licitè posset soluere illi promissum, non quidam vi promissionis, nec ratificatio-

nis maleficij; sed in eleemosynam, & subsidium paupertatis suæ, & conseruationem sui honoris: quod pulchrè ante nos dixit Caietanus, *a* ita quod promissio illa mala, vel delictum amore ipsius factum, non sint causa principalis illius doni, sed solùm causa sine qua non. sic prædictus L. potuit reddere præfatam pecuniam prædicto suo cognato, non quidem principaliter tanquam debitam iustitia legali, neq; tanquam datam pro simonia, sed tanquam insumptam ob amorem eius, intendendo pro fine principali amicitiam, & sui honoris conseruationem, & gratitudinem, quam merebatur ille amor, quo motus fuit ad dandam illam prædictus cognatus; licet datio illa sibi displiceret, & eam damnaret.

a 2.2.q.62. art.5.

B

10 Octauò, quod non obstat cap. *sicut tuis.* *b* quatenus probat, eum qui soluit, vel reddit pecuniam pro sua promotione se ignorante, & etiam inuito datam, reputari simoniacum. Tum quia illud agit de promoto, nos autem loquimur de nullatenus promoto, nec ob eam simoniã promouendo. Tum quia illud agit de illo, qui probatur aliunde soluisse, vel reddidisse pecuniam; nos autem de illo, quem non constat aliunde soluisse, quam per suam confessionem qualificatam circumstantia principalis finis videlicet quod fine bono longè alio, quàm ratificationis soluisset, qualem solutionem nemo potest asserere fuisse malam.

b De simon.

C

11 Nonò, quòd nemo præsumitur ita iactare bona sua, vt reputari debeat imprudens, & omnino stultus, *c* & si præfatus L. præsumeretur ratificasse præfatã simoniam, præsumeretur vanus, imprudens, & stultus: quia sine vlla spe, & specie boni, honesti, vtilis, delectabilis, suam pecuniam iactasset; cùm fecisset actum malum sine vlla spe promotionis factæ, vel faciendæ, nec voluptatis, vel vtilitatis inde manantis, cùm iam promissor & promissio penitùs interijssent.

c L. cùm de indebito. ff. de probat.

D

Cùm igitur præfatus L. ignorasset simoniam præfatã, donec promittens & promissio interijssent, nihilq; fuerit assequutus, nec speret assequi; cumque simoniam illam postquam sciuit, nullatenus approbauerit expresse; nec constet eum fecisse aliquem actum, per quem præsumi debeat ratificasse illam; immo actus, qui ei objicitur, sit ita benè qualificatus, vt debeat laudari potiùs, quàm vituperari, cùm feratur esse Abbas in primis, & primariæ nobilitatis, quem plurimum decebat facere illum actum principaliter ad conseruandum honorem suum, & amicitiam tanti magnatis; credendum est fecisse illũ ad hunc finem principaliter, & non ad ratificandum sine vlla spe simoniam, vt sua fide testatur, cõsequitur nullam ob hoc debere pati repulsam.

SVMMARIVM.

E

1 *Personatum, seu temporale beneficium instituens, cum pacto quod ad illud præsentabit resignantem sibi suum beneficiũ, est simoniacus.*

1 *Præsentare promittens aliquẽ ad beneficium nondum erectũ, sed erigendum, vanam & nullam facit promissionem.*

2 *Simoniacè fundantes beneficium possunt in pœnam priuari bonis dicto beneficio applicatis.*

3 *Ordines accipiens ad titulum beneficij nulliter erecti est malè promotus.*

3 *Dispensationis facienda causa ex pluribus simul iunctis potest colligi.*

CONSILIVM XI.

F

QVIDAM A. clericus cum P. clerico iuxta Tarraconensis diœcesis constitutionem & consuetudinem personatum dotare & constituere valoris 10. ducatorum conuenit, & dictum P. ad sic creatum & constitutũ personatum præsentare, & cum eo pro alio beneficio simplici permutare: & postmodũ absq; ordinarij auctoritate, seu decreto, personatum iuxta dictã formam dicti valoris erexit, & dotauit partim super rebus mobilibus, partim super pecunijs debitis, & nõ exactis, nec minus in stabilia bona cõuersis: & personatũ sic creatum permutauit pro alio beneficio parui valoris cum d. P. & ipse P. ad titulũ d. personatus & aliàs legitimè fuit ad sacros ordines promotus, non tamen in eisdẽ ministrauit. Quæritur quid iuris?

A

1 Ad quæstionem propositam respondeo primò, erectionem personatus, de quo agit quæstio, malè fuisse factam. Tum quia non potuit illa fieri sine auctoritate Papæ, vel ordinarij, iuxta constitutionem Tarraconensis diœcesis, vt in cons. 8. de iur. patr. diximus. Tum quia nõ fuit dos eius constituta super reditibus censualibus, nec alijs reditibus perpetuis, vt debet constitui secundùm eãdem constitutionem. Tum quia fuit facta saltem partim super rebus mobilibus, & pecunijs cuiusdam crediti nõ dum exacti, nec in bona stabilia conuersis. Tum quia fuit facta, antequam decretum erectionis fieret ab ordinario, contra eandem constitutionem. Tum quod fuit vana: quia fuit factum pactum de præsentando ad beneficium nondum institutum. Tum quod fuit simoniaca: quia facta fuit cum pacto permutationis factæ, vel faciẽdæ sine auctoritate superioris. Tum quia proponitur factum fuisse interueniente quadam renũciatione sine vllius superioris auctoritate. Tum quia, vt diximus in d. cons. 8. de iur. patr. nullum pactum potest apponi in fundatione à patronis aut fundatoribus horũ personatuum, quod non possit apponi in fundationibus vel erectionibus aliorum beneficiorum perpetuorum, præterquam ꝙ sint temporaria, & non perpetua.

2 Secundò dico, quod S.D.N. iustè posset omnes præfatos, qui in præfata erectione mortaliter peccarunt, pro crimine simoniæ, & alijs quę in hac re admiserunt, priuare saltem quo ad forum conscientiæ illis bonis, quæ fuerunt data pro erectione hac iniusta & simoniaca, & applicare oratori pauperi clerico illa quo ad vitam suam, relicto saluo iure petendi post eius vitam illis, qui ad aliqua eorum prætendere potuerint esse sibi ius repetendi propter inualiditatem, siue nullitatem actuum, quos temerè fecerunt: quandoquidem non intenderunt facere perpetuam donationem, sed solùm quo ad vitam eius, quo ad quam solùm intenderunt personatum constituere.

3 Tertiò, quod paupertas oratoris, & ordinatio eius ad præfatum personatum nullum, & abstinentia ab executione ordinis malè assumpti, & confessio spontanea peccatorum, & humilis petitio redemptionis bonorum malè assignatorum beneficio personali quo ad vitam suam, & secretum peccatorum in hoc commissorum videntur posse suam Sanctitatem mouere, vt illam faciat ei in pœnam culparum fundantium, & amorem Iesu Christi Domini nostri.

SVMMARIVM.

1 *Præsentatus ad beneficium litigiosum, cum pacto quod suis expensis teneatur verificare iura præsentantis, est simoniacus.*

1 *Præsentans cum pacto, quod ei, nisi præsentatus intra tempus à iure statutum suam prosequatur præsentationem, liceat præsentationi contrauenire, & oportuna agere, non est simoniacus, si per hoc pactum aliud præsentanti non reseruetur, nisi id quod ei iure competit, num. 2. 4. 5.*

1 *Interpretatio continens delictum in dubio reijcienda.*

2 *Facta prouidorum recta præsumenda, etiam ex parte literam impropriando.*

2 *Argumentum à contrario non valet ad inducendum delictũ, & pœnam eius.*

3 *Intellectus l. Titia. §. fin. ff. de manum. testam. varius.*

3 *Lex aptè varios recipiens sensus, pro firmo fundamento, nisi pro parte vitio carente, citari nequit.*

4 *Dictio, nisi, post negatiuam orationem, nisi accedat aliquod affirmatiuum, in odiosis & pœnalibus secundùm communem nihil ponit: idem secundùm aliquos in non odiosis.*

5 *Præsentans, præsentato ius suum non prosequẽte, potest alium præsentare.*

CONSILIVM XII.

1 ABBAS & conuentus præsentauerunt quendam ad beneficium sui iuris patronatus litigiosi cum pacto, quòd nihil ipse præsentatus intra tempus à iure prosequeretur suam præsentationẽ in solidum, ipsi possent contrauenire præsentationi, & agere ea, quæ forent opportuna & necessaria. Euenit quod quidam impetrauit

uit prædictum beneficium sub prætextu, quod in huiusmodi præsentatione esset admissa simonia,& causa in Rota commissa: quæsitum fuit de sensu & intellectu præfatæ clausulæ, vtrùm contineret simoniam, an reseruatio nitatur iure communi?

Hoc dubium resoluendum videtur, scilicet quod solùm videtur reseruatum ius cõtraueniendi, & agendi solùm illa, quæ iure communi poterant præsentantes facere, etiamsi nulla huiusmodi reseruatio in præsentationis instrumento fuisset facta.

Primò quidem, quòd interpretatio contraria, quam aduersa pars prætendit, nullo iure firmo nititur: quia negari non potest, sensum clausulæ, de quo agitur, esse dubium, & clausulam illam vario modo intelligi posse: & intelligendo modo quo aduersa pars ait, contineret præsentantes labem simoniæ incurrisse: & intelligendo eo modo, quo nostra pars ait, vitatur delictũ simoniæ, quod est maximum, *a* ergo in dubio reijcienda est illa interpretatio. *b*

Secundò, quòd secundùm interpretationem contrariam verbum illud, *in solidum*, significaret, quòd præsentatus teneretur verificare suis impensis, quod ius patronatus pertinet ad præsentantes, quod tamen est nimium diuinare: nullum enim verbum in instrumento præsentationis id significat: sed aduersa pars pro suo affectu videtur diuinasse.

2 Tertiò, quòd facta virorum prouidorum, quales sunt Abbas,& monachi præfati valde Illustris monasterij, relata in aliqua scriptura debent præsumi rectè facta, etiam impropriando aliqua ex parte literam, *c* & præfata clausula impropriando tãtillum eius literam potest intelligi, vt nullam contineat reseruationem potestatis, quæ iure non competat præsentanti post factam præsentationem, ergo illa sic est interpretanda.

Quartò, quòd interpretatio prædicta non potest colligi ex prædicta clausula, nisi argumento à contrario sensu: & huiusmodi argumentum nihil valet, quando colligitur aliquid, per quod disponens incideret in aliquod delictum, & pœnã eius. ergo non potest illud ex ea sumi.

3 Quintò, quòd nihil faciunt pro aduersa parte dicta Didaci à Couarruuia quæ dicitur ipse pro se citasse. *d* Tũ quia citat illa, quatenus tractat intellectum l. *Titia*. *e* qui multipliciter & probabiliter à multis intelligitur, vt ipse Didacus ibi,& alij, *f* & alij alibi tradunt, & lex, quæ multiplicem eundemq; probabilem intellectum habet, non potest pro firmo fundamento allegari, *g* nisi allegaretur pro parte quæ vitio caret, *h* & ita vel ille §. non potest citari pro firmo fundamento ad propositum casum, vel est intelligẽdus pro nostra parte, cùm sic intellectus nõ concludat vitium & delictum.

4 Tum quia ipsemet Didacus expressè tenet, quòd dictio, *nisi*, quæ sequitur negatiuam orationem, nihil ponit, nisi aliquid aliud affirmatiuum accedat; sequutus in hoc Adrianum, & alios dicentes, quod qui promittit alicui non ducere aliam nisi eam, non promittit ducere illam, nisi aliquid aliud affirmatiuum interueniat; quod multis ibi confirmat. Tum quia communis opinio habet, etiam referente Decio, *i* quòd dictio, *nisi*, sequens orationẽ negatiuam, nihil ponit in odiosis & pœnalibus, cuius contrarium certè defendi non potest ab eo qui tenuerit glossam illam solemnem, *k* cui ferè omnes consentiunt,& nemo probabiliter ab illa dissentire potest. Ergo nec in proposito nostro potest fieri interpretatio, qua illa dictio, *nisi*, ponat aliquid odiosum & pœnale, cùm nihil affirmatiuum ad hoc faciens contineat; neq; consequenter, vt ponat reseruationem alicuius potestatis cõtrariæ iuri communi, per quam auctor incidat in delictum & pœnas; sed tantùm reseruationem potentiæ, siue potestatis faciendi ea, quæ iure communi licuisset ei facere.

5 Sextò, quòd sine vlla verborum impropriatione potest ita intelligi præfata clausula, vt solùm videatur per eã reseruari potestas faciendi ea, quæ iure communi potest præsentans, non prosequente præsentationem præsentato. Nam, si præsentatus omitteret prosequi causam, eo quod moreretur, vel renunciaret suo iuri, vel etiam priuaretur per sententiam iudicis, vel ipso iure ob hæresim, verè & propriè diceretur eam non prosequi; & omnibus illis casibus iure communi liceret ei, qui eum præsentauit, alterum præsentare, iuxta cap. *si electio*. *a* cum ei adnotatis, adiuncto ca. *licet*. *b* Ergo hæc interpretatio est suscipienda; quia inhæret proprietati verborum clausulæ prædictæ. *c*

a Cap. tanta est labes, de simon. *b Ca. 1. de reg. iur. l. merito, ff. pro socio.* *c Cap. nisi essent viri prouidi, de preb.* *d In epi. 2. pa. cap. 4. nu. 6.* *e § si ff. de manum test.* *f In L. actione. C de transac.* *g L. in ambiguo. ff. de reb. dub. cum ei adnot.* *h L. in ambigua. ff. de legibus.* *i In d. L. actione.* *k Cle. 1. verbo facere, de vsuris.* *a De electio. lib. 6.* *b 2. de preb. lib. 6.* *c Arg. l nõ aliter. ff. de leg. 3 &c.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca præsentatio gratiam subsequutam annullat.*
2 *Simonia vt sit realis, sufficit ex duobus in pactum deductis alterum compleri.*

CONSILIVM XIII.

INTER F. & P. & populum præsentatorem Ecclesiæ parochialis conuenit, vt F. renunciaret illi Ecclesiæ, & populus præsentaret P. & P. ipsi F. solueret pro pensione 16. scuta; & consequenter F. renunciauit in manibus ordinarij, qui contulit illam P. qui dedit mandatum ad cõsentiendum pensioni prædictæ, quod tamen noluit admittere Papa, & ita non soluit. Quæritur an titulus P. sit canonicus?

1 Respondeo, quòd præfatus P. non habet canonicum titulum præfatæ rectoriæ: quoniam eius præsentatio fuit simoniaca. Primò quidem, quia conuenit inter F. & P. vt ille renunciaret beneficium, & hic constitueret pensionem, siue consentiret illius constitutioni.

Secundò, quòd inter F. & populum patronum cõuenit, vt F. renunciaret, & populus præsentaret P. & ita interuenerunt duo pacta simoniaca, immò & fortè tertium, scilicet quod populus præsentaret P. & P. consentiret constitutioni pensionis 16. scutorum; quæ tria clarè sunt simoniaca. *d*

2 Nec obstat, dicere, quodlibet prædicta pacta sint simoniaca simonia conuentionali, non tamen sunt talia simonia reali, quia non fuit completa ex vtraque parte, quod requiri ad simoniam realẽ dicimus nos post alios in Manual. confess. *e* & quamuis F. compleuisset pro sua parte, quia renunciauit, P. tamen non impleuit, quia non soluit pensionem, non inquam hoc obstat. Tum quia conuentio secunda, qua conuenit inter F. & patronos, vt ille renunciaret, & hi præsentarent P. completa fuit ab vtraque parte: & etiam prima potest dici satis completa ex parte P. quia dedit mandatum ad consentiendum constitutioni pensionis. Tum quia etiam tertia conuentio, quæ fortè facta fuit quod populus præsentaret P. & P. consentiret constitutioni pensionis, potest dici completa ex vtraque parte. Salua, &c.

d Arg. c. quã pio. 1 q. 2. & c fin. de pact. *e Cap 23. nu 100. & seq.*

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficium principaliter, vt ob id ad aliud præsentetur, est simoniacus, secus si secundariò, & vt in causam impulsiuam. Idem dicitur de præsentante, & nu. 8.*
2 *Simonia non est dare alia ratione, quàm pro pretio quærendi spirituale.*
3 *Præpositio, pro, aliquando principalem, aliquando remotam causam signat.*
4 *Temporale pro spirituali minus principaliter dari & accipi potest.*
5 *Causa solùm impulsiua esse potest illa, sine qua non fieret actus.*
6 *Simonia non est mutuare Episcopo principaliter ob amicitiã, & secundariò vt quærat sibi, vel alij beneficium.*
7 *Simonia non est dare pro sustentatione ministri, pro damno iniustè dato, & pœna peccati.*

CONSILIVM XIV.

SEMPRONIVS petijt à patrono præsentationem ad dignitatem vacantem, & pertinentem ad eius præsentationem; & quo facilius eam obtineret, obtulit se relicturum vnum beneficium simplex valoris centum ducatorũ: & post multum temporis cõmisit patronus suo procuratori, vt præsentaret Sempronium ob aliquas causas, modò ipse renunciaret præfatum beneficium simplex liberè in manibus ordinarij ad conferendum cui vellet. quo facto Sempronius obtinuit præsentationem, & dig-

nitatem. Quæritur, an interuenerit simonia realis?

1 Respondeo primò, ęgro animo me onus respondendi huic quæstioni accepisse: quia per plurimas & grauissimas occupationes non poteram illi pro eius dignitate respondere: sed vim mihi fecit amicitia rogantis, & auctoritas Illustrissimi, cui seruit.

Secundò, quòd nō miror variè à varijs responsum fuisse illi: quia multa pro eius vtraq; parte possent adduci.

Tertiò, quòd arbitror D. consulentem de rigore iuris in foro exteriori iudicatum iri simoniacum realē, si omnia proposita in facto probarentur: quoniam ex illis resultaret conuentum & pactum fuisse inter patronum, & ipsum in absentia per nuncios, vt consulens prius renunciaret beneficium, & postea patronus vel procurator eius præsentaret illum ad dignitatem. & omne pactum huiusmodi, etiam si nihil temporale detur, vel accipiatur, est verè, vel pręsumitur in foro exteriori simoniacum, argumento c. *quam pio.* a & ca. *cùm pridem.* b & tradimus nos in Manual. confess. c & cùm ab vtraque parte, tam à patrono, quàm à consulente fuerit impletum, consequens est debere iudicari simoniam fuisse realem, per ea quæ post alios nos tradimus vbi suprà. d Cui consequens est, iudicandum esse in foro exteriori D. consulentem incurrisse excommunicationem, & pręsentationem sibi à patrono, & institutionem ei ob eam ab Episcopo factam inualidas & nullas, & fructus malè perceptos.

a 1. quæst. 2.
b Et c fin. de pact.
c Cap. 23. nu. 100. cum seq.
d Num. 103.

2 Verùm satis defendi posset per supradicta inter patronum & consulentem acta non interuenisse veram simoniam coram Deo, & quo ad forum conscientiæ, per ea quę nos altius alijs tradimus vbi suprà, e pręsertim primò per illa verba: *Non est simonia, dare, vel accipere alia ratione, quàm pro pretio, vel causa principali & immediata quærendi aliquid spirituale, putà pro sustentatione ministrorum, vel pro liberalitate, vel eleëmosyna, vel pro solutione obligationis, legis, vel consuetudinis, vt sentit S. Thomas,* f *& exprimit ibidem Caietanus, & melius in summa.* g & nos probauimus in ca. sicut. h Et si narrata sunt vera, consulens non obtulit renunciationem præfati beneficij simplicis principaliter pro pretio, & causa principali & immediata quærendi præsentationem ad dignitatem, sed pro causa impulsiua & incitatiua ad eam habendam.

e Num. 100. in 4 notab.
f 2. 2. q. 100. art 3.
g In verbo, simonia.
h 3. de simon.

3 Secundò colligitur hæc respōsio ex illis vbi suprà positis verbis: *Præpositio, pro, aliquādo significat pretium, vel causam principalem immediatam: in qua significatione accipiendo vniuersaliter est verum nil pro re spirituali vel ei annexa posse accipi, vt probat cap.* sicut. *& cap.* non satis. i *& declarat Archidiaconus,* k *nihil inquam, etiam paruum, vel minimum, secūdùm S. Thomam.* l *Aliquando significat causam impulsiuam, vel remotam, vel sustentationem, vel aliam ex prædictis; & in hac significatione verum est posse accipi aliquid pro spirituali, iuxta glossam iuncto textu,* m *vbi etiam Archidiaconus, & communis.* n Et p̄fatus D. consulens non renunciauit, nec voluit renunciare beneficium suum simplex pro pretio dignitatis, neq; pro causa principali immediata habendi eā, sed pro causa impulsiua & incitatiua animi patroni ad præsentandum eum ob suam sufficientiam, & quia relicturus erat vnum canonicatum, quem habebat incompatibilem dignitati, & spectabat ad præsentationem ipsius patroni, & ob alias qualitates, quas sciebat patronus inesse illi, & ob quas decebat eum præsentari.

i De simon.
k In c. ordinationes, & c. iudices. 1. q. 1.
l In 4. lib sen. dist. 25. q. 3. art. 3. ad 1 & in d q 100. art. 3.
m In d. c. iudices, & c. Agatho, 63. dist.
n In c. ad Apostolicam, de simonia.

4 Tertiò colligitur ex illis vbi suprà, o positis verbis: *Licet dare vel accipere aliquid temporale minus principaliter, & tanquā pro causa impulsiua & excitatiua pro spiritualibus. Tum per proximè dicta. Tum per glossam cap.* cùm esset. p *& ca.* cùm ad nostram. q *quæ aiunt, simoniam quidē admittere illum, qui prælato inseruit principaliter ob beneficium ecclesiasticum, præsertim interueniente pacto, non autem qui principaliter ob alium istum respectum inseruit, licet secundariò & minus principaliter ob illā spem seruiat: quod pulchrè de more declarat Adrianus.* r *Tum quia glossa illa celeberrima,* s *ait peccare quidem eum, qui surgit ad matutinas preces principaliter propter distributiones quotidianas, non autem illum, qui surgit principaliter vt Deo inseruiat, & minus principaliter & secūdariò vt eas lucretur. Tum quia Vrbanus Papa,* t *& Cælestinus,* v *determinarunt licere clericu seruire Deo in ecclesiis ob spem ascendendi ad dignitates illarum: immo Gelasius,* a *dixis eos ad hunc ascensum spe maioris cōmodi compellendos. Tum quia glossa recepta,* b *dicit expreßè per illum textum licere clerico seruire in Ecclesia ad quærendam aliquam dignitatem, modò principaliter ob id non seruiat: cui similis est glossa cap.* hoc ad nos. c *Tum denique quod glossa* d *recepta communiter, & confirmata multis contra Sotum,* e *habet, quod licet peccet qui mutuat principaliter ob lucrum; non tamen qui principaliter id facit, vt iuuet proximum, quamuis minus principaliter & secundariò id speret.*

o Num. 101.
p De simon.
q De elect.
r Quodlib 9. art. 2. sub litera L, M. N, O.
s In c. 1. de cleric. non resid. lib. 6.
t In ca. si officia. 59. dist.
v In c. quid proderit. 61. dist.
a In c. consuluit. 74. dist.
b In d. c. quid proderit.
c 59. distin.
d Ca. consuluit, de vsur.
e Supra c 17. num. 209.

5 Quartò colligitur ex illis verbis, quæ habent, *Causam impulsiuam & incitatiuam voco etiam illam, sine qua non fieret actus, modò ille fiat principalius ob aliam, quàm illam; vt in hac specie dixit Maior,* f *& ante illum sensit* Thomas, g *loquens de clerico surgente ad matutinas ob distributiones, alias non surrecturo. Tum quia, vt in comment. cap.* cùm minister. h *probauimus, non est bona definitio illa Bartoli,* i *qua definit causam principalem, esse causam, qua cessante cessat effectus. Tum quia secundùm eam omnis causa, quæ appellatur, sine qua non esset principalis, quod est falsum, secundùm omnes, & per supradictos textus & glossas, quæ habent locum etiam in his, qui non seruirent Ecclesiis, vel prælatis, nisi sperarent beneficia: & quia actus virtutum licèt fiant vitiosi ob finem principalem temporarium, non tamen fiunt tales ob minus principalem, per adducta in dicto cap.* cùm minister. *post Adrianum ibi citatum, alioqui enim omnes ferè actus nostri essent vitiosi: quia paucißimi fiunt purè propter solum Deum, & solam virtutem, sine aliquo respectu, retributionis, quem etiam Dauid habebat in seruiendo Deo.* k *Inclinaui cor meum, &c. propter retributionem, & vt quidam dixit, Quis virtutem amplectitur ipsam, Præmia si tollas? Itaque verè coram Deo incurrit simoniam, quicunque dat, vel facit aliquid temporarium, etiam minimum, vel spirituale pro spirituali, tanquam pretium eius, vel causam principalem & immediatam eius habendi, & è contrario nemo, qui alia ratione, & minus principaliter dat, vel accipit etiam temporale pro spirituali, verè coram Deo, & in foro conscientiæ simoniā committit, quamuis in foro exteriori interdū præsumatur cōmittere. Quæ solutio ex prædictis, & ex Archidiacono & Caietano, vbi suprà, irrefragabiliter colligitur.* Et ex narratis in facto quæstionis colligitur, quòd consulens non renunciauit præfatum beneficium principaliter, & pro causa principali habendi dignitatem, vt dictum est: licèt id fecisset pro causa, sine qua non fuisset fortè consequuta præsentatio patroni: neque patronus præsentauit consulentem principaliter ob renunciationem beneficij, accipiendo illam pro causa principali, sed ad summā pro causa impulsiua, sine qua forè non fecisset præsentationem.

f In 4. dist. 25. quæst. 1.
g Quodlib. 8. art 2.
h 23 quæst. 5. num. 27.
i In l. 2. §. fin. ff. de donat.
k Psalm. 118.

6 Quartò facit, quod ibidem aio me respondisse pridē, nō commisisse simoniam illum, qui mutuauit Episcopo nouè prouiso bonam pecuniæ summam principaliter, & & immediatè, vt ei benefaceret, & ad ineundam amicitiā, sperans secundariò sibi vel alij gratiam alicuius beneficij; quia non mutuauit pro pretio, neq; pro causa principali & immediata rei spiritualis, saltem vt hoc in loco spirituale accipitur, sed pro bono, & æquo, & bona amicitia ineūda, licèt secundariò & mediatè speraret aliquam gratiam beneficiariam.

7 Quintò facit, quod ibidem *l* dicitur non esse simoniā dare, vel accipere pecuniam pro impensis, vel pęna excōmunicationis, vel absolutionis per iurisdictionem spiritualem imposita, *m* etiam si pœna non erogetur pauperibus, *n* licèt id esset melius. Ad quod reducēdum est, quod ait S. Thomas, *o* cum alijs quibusdam. Quorum ratio est, quòd non dantur illa temporalia pro pretio rerum spiritualium, neq; pro causa principali immediata earum, sed pro interesse, & damno partis iniustè accepto, vel dato, vel pro pœna peccati, & contumaciæ.

l Num. 102.
m Arg. c. venerabilibus. § porrò de s. excom. lib 6.
n Arg c dilectus, de pœnis.
o In 4. dist 25

8 Cùm ergo D. consulens non renunciauerit beneficium pro pretio, neque pro causa principali & immediata quærendi præsentationem, sed pro causa impulsiua & illectiua animi patroni, vt eam faceret principaliter pro sufficientia & virtute animi, quæ inerant renuncianti; cumq; patronus non præsentauerit eum propter renunciationem, accipiendo illam vt pretium renunciationis, neq; pro causa principali & immediata suæ p̄sentationis; dicendum est à neutro fuisse vllam simoniam cōmissam

coram

coram Deo, & in foro interiori, licet à iudice exteriori iustè posset præsumi esse commissam: quia, vt habetur 1. Reg. *a* & in c. *humanæ aures. b* homines & forū exterius iudicant secundùm ea quæ apparent exterius, Deus autem & forum conscientiæ secundùm ea quæ verè & realiter sunt, etiam si sint contraria præsumptis.

a Cap. 16. b 22. q. 5.

Sextò, quod licet securius esset D. consulenti eligere viam fori exterioris per Datariam ad tollendum quem concepit scrupulum, fastidiosior tamen & damnosior erit illa sibi: quia oportebit eum quærere absolutionem ab excommunicatione, & refectionē tituli, & nouam prouisionem, & facere restitutionem fructuum, vel componere se cum Camera Apostolica; quæ magnum sumptum requirunt: & cessant omnia illa eligendo viam conscientiæ, & fori interioris: & si præfata dignitas non pertineret ad præsentationem prædicti patroni, cōsulerem ei, vt eligeret viam exterioris fori; quia credo præfata narrata in facto probari posse per prouisiones patroni, & per eius commissarium, & alios qui ea nouerunt; & posset illa impetrari à Sede Apostolica, & inferri ei magna molestia mihi tamen satis videntur probare fundamenta superiora proxima nullam interuenisse in casu proposito simoniam quo ad Deum, & forum conscientię, & consequenter posse ipsum sedare animum suum. Salua, &c.

Aduerte candide lector, ne hoc responsum sit tibi causa erroris, nam D. Nauarrus respondet ex suppositione, videlicet quod nulla nec actualis, nec virtualis intercessit conuentio, quodq́; nec resignatio fuit facta in causam & finem principalem obtinēdi præsentationem: quam suppositionem potuit D. Nauarrus facere ex qualitate personarum, quarum alteram nos nouimus, de qua ob eius eximias virtutes nihil mali poterat suspicari: nam si attēdatur narratio facti, non potest negari, quin intercesserit virtualis conuentio, dum præsentator mandat suo procuratori, vt præsentet Sempronium, modò Sempronius renunciet aliud beneficium: ex quibus constat, quod præsentans non fuit contentus sola oblatione, sed voluit vt prius exequutio fieret, sed & oblatio resignationis respicit principaliter ipsam præsentationem, rogauit enim patronum, vt præsentaret, offerēs se resignaturū prædictum aliud beneficium. Vnde ij, quibus similis contingat casus, caueant ne se ipsos decipiant: quia moraliter loquendo huiusmodi vix possunt esse aliena à vitio simoniæ.

SVMMARIVM.

1 *Renuncians beneficium in manibus ordinarij, cum spe quod collator, vel etiam præsentator præsentabunt, & conferēt secundùm voluntatem resignantis, nullo iure peccat, nec est suppositus extrauaganti Pij V. de confidentijs, quæ non omnem intentionem resignantis, sed solum illam quæ est illicita damnat, num. 2. & hoc modo cesset omnis etiam tacita conuentio. num. 4.*

2 *Lex, seu constitutio, quæ fit ad alterius legis interpretationē, secundùm terminos legis interpretatæ est intelligenda.*

3 *Præsumptiones inductæ à Pio V, ad probandam confidentiam non habent locum in foro conscientiæ.*

4 *Impetrare quis licitè potest beneficia ea spe, quod ea renunciando in alios, poterit inde aliquam vtilitatem, vel pensionem licitè imponendam habere.*

CONSILIVM XV.

MVLTI renunciant beneficia sua in manibus ordinarij purè, simpliciter, & liberè, cōcepta tamen spe, quòd illi conferāt ea illis, quibus ipsi volent, vel quod patroni præsentabūt ad ea, quos ipsi volent, nullo tamen pacto, nec modo, nec conditione super hoc expressis.

Quæritur, an huiusmodi peccent, & incidant in pœnas contra renunciantes cum confidentia per Pium V. impositas in extrauagante cuius tenor exprimitur in nostro Manu. confess. *c*

1 Respondeo, quod non. Tum quia nihil videtur fieri ab eis illicitum, neque interuenit voluntas id faciendi, & consequenter non est peccatum; cùm omne, quod est tale, sit trāsgressio alicuius legis iustæ, vel voluntas eā transgrediendi. *d* Tum quia nullo iure naturali, diuino, nec humano talis spei conceptio prohibetur: ergo non est dicendum esse prohibitam. *e*

c Ca. 23 nu. 110.
d §. definitio. 15. q. 1. & ca. nam cōcupiscentiam. de consecr.
e Ca. legatur. 24. q. 2 consideremus. auth. de triē. & semis. col. 3.

2 Non obstat extrauagans fel. rec. Pij V. de confidentia, quatenus in duobus locis reprobat confidētiam procedentem ex solo animo & conscientia renunciantis, vel conferentis, vel præsentantis: non inquam hoc obstat. Tum quia loquitur de confidentia illicita, de qua Pius IV. edixit: nam constitutio interpretās aliam intelligenda est secundùm terminos interpretatæ, *a* & extrauagans Pij V. facta fuit ad interpretandum dictam extrauagantem Pij IV. & consequenter intelligenda est de confidentia illicita, quia ex multis locis illius colligitur eam constituere de tali.

a Authen. constitutio hac interp. §. 1. colla. 6.

3 Tum quia illa constitutio Pij V. non emanauit tantū ad declarandum quæ confidentia sit illicita, quantum ad inducendum modos probandi eam per indicia & præsumptiones, vt ex eius tenore patet; quod ad forum contentiosum pertinet, & non ad forum conscientiæ, in quo cessant præsumptiones. *b* Tum quia alioquin consequeretur, quod ferè omnes collatores, electores, & præsentatores, etiam Cardinales, Archiepiscopi, & Episcopi, Reges, Duces, &c. admitterent confidentiam illicitam, & animabus suis mortiferā: nam ferè nemo illorum est, qui non concipiat aliquam spem alicuius gratię referendę sibi à beneficiario, quem eligit, vel præsentat, vel cupit vt per renunciationem suam ei conferatur; quod omni iure naturali, diuino, & humano licet, cum omni tali debeat quis esse gratus benefacienti, vt habent iura, *c* & tradit S. Thomas, *d* præsupponit Iurisconsultus. *e*

b Ca. tua. & cap. iiqui. de sponsal. & c. humanæ aures. 22. q. 5. et ei à nobis latè adnotatis.
c Leg. si non fortem. §. libertus. cū gl. ff. de condict. indeb. c cum in officijs de testament.
d 2. 2. q. 78. art. 2 ad 2.
e In l. sed & si §. consuluit. ff. de petitio. hered.

4 Addo, quod idem videtur dicendum de his, qui impetrant aliqua beneficia à S. Sede Apostolica vel aliunde, concepta spe, quod renunciando ea in alios, consequentur aliquam pensionem, vel vtilitatem legitimè constituendam; dummodò nullo pacto, vel cōditione expressè vel tacitè id fiat, cùm nullo iure id plus videatur prohibitum, quàm id quod superiùs est determinatum.

SVMMARIVM.

1 *Renunciās beneficium principaliter, vt detur digno, cum minus principali spe gratitudinis, etiam sine qua non fieret illa, non est simonia.*

2 *Debitum, quod non est legale, sed antidorale, non habet vim pretij.*

2 *Simonia nō est resignare spirituale ob amicitiam consequendam, sperando inde mediatè aliquod temporale.*

3 *Causa, sine qua non, non semper est principalis.*

4 *Beneficium acquirēdi spe prælatis seruire licet, modo hæc spes sit minus principalis causa seruitij.*

CONSILIVM XVI.

SIMONIA an sit renunciatio beneficij facta principaliter, vt idoneo cōferatur, & secundario cum spe quod erit gratus? & quid vbi erat talis, quòd sine ipsa non renunciaret?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo nō esse simoniacum resignantem suum beneficium principaliter, vt detur alicui idoneo, cum spe minus principali concepta, quod ei gratus sine qua non renunciaret: nec contra erit simoniacus, qui recepit beneficium ex renunciatione huiusmodi. Tum quia non est simonia, dare, vel facere aliquid spirituale minus principaliter ob aliquod temporale, nec contra dare vel facere aliquod temporale minus principaliter pro spirituali, vt per plura exempla declaramus in Man. *f*

2 Tum quia in eodē cap. *g* determinamus verius esse, quod intentio renunciandi, intentione tollendi obligationem antidoralem, nō inducit simoniam; quia debitū, quod nō est legale, sed tantùm antidorale, nō habet vim pretij, vt colligitur ex D. Thoma, *h* ergo nec intentio inducendi debitu antidorale inducet simoniā: quia qui operatur propositū in proposito, operatur oppositū in opposito. *i* Tum qa simonia, nulla cōmittitur, eo quod quis per huiusmodi renunciationē, vel illius acceptationē principaliter & immediatè velit quærere beneuolentiā, & amicitiā, quæ sunt bona inęstimabilia, qualia licet quærere ex spiritualium collatione, & actione, etiā sperando mediatè & minus principaliter aliquod tēporale ex illa beneuolentia,

f Cap. 23 nu. 100. versic. quinto.
g Num. 106.
h 2. 2. q 78. art. 2. ad secundum.
i Leg. si cōtra tabulas. ff de vulg. & ca scienaum. 8 q. 1.

lentia, & amicitia, & contra licet dare vel facere aliquod temporale principaliter ad quærendam beneuolentiam, & amicitiam, quæ sunt bona inæstimabilia, sperãdo ex eo mediante & minus pri●cipaliter aliquod spirituale donũ vel factum, vt efficaciter colligitur ex vtroque Thoma, *a* arguendo ab vsura ad simoniam, quæ est fundamentalis ratio limitationis, qua Felinus, *b* limitauit Innocẽtium, *c* immò & eius, quod nos adiecimus illi vbi suprà. *d*

a *In d. q. 78. art. 2.*
b *In c. ad audientiam. el 2. de rescrip. nu. 10.*
c *In c. tuam. de etat. & qualit.*
d *In dict. nu. 106.*
e *23. q. 5 n. 27.*
f *In l. 2. §. fi. ff. de don.*

3 AD SECVNDAM, videlicet an causa alicuius actionis dicatur principalis eo solùm, quod est causa talis, quòd non fieret actus, si illa non interueniret: ad quam, quia eius decisio videtur esse radix & fundamentũ multorum aliorum numquàm non contingẽtium, paulò latius respondẽdo dico, quod vt in com. cap. *cùm minister.* *e* B probauimus, non est bona definitio illa Bartholi, *f* qua definit causam principalẽ, esse causam, qua cessante cessat effectus. Tum quia multis causis minus principalibus, sine quibus actus non fieret, conuenit. Tum quia secundùm eam omnis causa, quæ appellatur sine qua non, esset principalis; quod est falsum secundùm omnes. Tum quia multi sacrifici dicunt Missas sanctè, & sine simonia, quas non dicerent, si pitantiæ solitæ nõ darentur eis, vt in hac specie dixit Maior, *g* & ante illum sensit D. Tho. *h* dicens, quod benè facit clericus surgẽs principaliter ad horas propter Deum, licet minus principaliter surgat propter distributiones, quas ob id lucratur; etiam si non surgeret ad illas, nisi sciret se illas lucraturũ. Tum quia alioquin nulla ferè actio esset bona, siue virtuosa; quia paucæ sunt collatione aliarum, quæ propter solum Deum & solã virtutem fierent, si nulla speraretur retributio, iuxta illud: *Quis virtutem amplectitur vnam, Præmia si tollas?*

g *In 4. d 25. q. 1.*
h *Quolib. 8. art. 2.*

4 Tum quia glossæ, *i* quę habent licere seruire prælato minus principaliter ob beneficia, procedunt etiam in illis, qui nõ seruirent, si aliàs illa non sperarent. Tum quia Vrbanus Papa, in cap. *si officiat.* *k* & Cælestinus, *l* determinarunt licere clericis seruire Deo in ecclesijs ob spem ascendendi ad dignitates earum; imò Gelasius qui *m* dixit eos ad hunc ascensum spe maioris commodi compellendos, intellexerunt etiam de illis clericis, qui nõ seruissent prædictis Ecclesijs, nisi illa sperarent. Tum denique quia alioqui oporteret dicere, omnes ferè clericos, quantumlibet religiosos inseruientes summis, & aliis inferioribus Põtificibus sperãtes aliqua sacerdotia, de quorũ fructib⁹ tandẽ sustentẽtur, esse simoniacos; cùm paucieorũ ita purè seruiant, quòd seruirent eis, etiam si talia nõ sperarent: quod est maximè absudũ. Hęc satis, quę raptim & tumultuariè dicta submitto cuiusuis melius sentientis censuræ.

i *In cap. cum esset de fi. no. ca. constituit. 74. dist & c. ad nostrã de elect.*
k *59. dist.*
l *In ca. quid proderit. 61. dist.*
m *In c. consulere. 74. dist.*

SVMMARIVM.

1 *Spiritualia tradi possunt sub conditione, vel modo, qui iure inest; & hoc, dummodò conditio exprimatur eo modo quo inest, & non aliter.*

1 *Renuncians beneficium ea intentione, vt certa detur personæ, et si videatur dare spirituale pro temporali, tamen non est prohibitum, & vt plurimum qui sic renunciat, communiter principalius renunciat ob aliud quàm vt detur illi. num. 2. in fin.*

3 *Mandatum datum ad liberè resignandum, & successiuè admissa resignatione ad rogandnm collatorem, vt certa conferat personæ, simoniam non continere Rota pronunciauit.*

4 *Intentio confidentialis, quam damnat Pius V. intelligitur de expresse vel tacitè in conuentionem deducta.*

CONSILIVM XVII.

QVOD renunciare beneficium intentione, vt conferatur alicui, videtur esse vetitum per Pium V. in bulla eius, quam nos referimus ad literam in nostro Manua. Confes. *n* & per extrauagantem eiusdem quæ incipit, *Quanta.* pro quo facit, quod quamuis spiritualia possint dari, vel dimitti sub conditione, vel modo, qui iure inest, *o* & tradit vtiliter Felinus, *p* & de iure insit conditio, vel modus vt beneficium ab vno renunciatum cõferatur alteri; non tamen iure inest, quòd conferatur illi aut illi certę personę: & omnis cõditio & modus, qui exprimuntur aliter, quàm iure insunt, inducunt simoniam. *q*

n *Ca. 23. nu. 110.*
o *Ca. significasti. de elect. & l. 3. ff. de leg. 1.*
p *In c. ad audientiam. 2. de rescrip.*
q *Cap. cum pr. dem. & c. fi. de pact.*

A 2 Sed nos contra respondimus in d. nostro Manual. *a* Tum quia nullo iure id cauetur, & gloss. singularis recepta, *b* id tenet. Tum quia tam illud cap. *ordinationes*, quàm ca. *qui studet.* *c* requirunt dationem, & receptionem per pactum, vel conditionem, vel modum expressum dandi, vel recipiendi. Tum quia renunciare sola intentione, vt alteri detur, non est simonia; quia non conuenit ei definitio eius, quæ secundùm glossam receptam, *d* & declaratam à nobis, *e* est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituale annexum: qualis non est voluntas sola resignandi, sine pacto conferendi illud facto cum collatore: neque potest dici contractus nõ gratuitus, neque gratuitus, nec voluntas contrahendi gratuitò, neque non gratuitò cum eo, cui conferendum est illud. Tum quia qui nimis emungit elicit sanguinem, *f* & transfertur in cap. *denique.* *g* Tum quia id expresse tenuit sanctus Antoninus. *h* Tum quia minus principalis intentio accipiendi vel dandi aliquid temporale pro spirituali non efficit simoniam, vt probatur post alios, *i* & vt plurimum qui renunciat beneficium sola intentione vt detur alicui, principalius renunciat ob aliquid aliud, quàm vt detur illi.

a *Vbi sup. nu. 107. & 110. ver. 6. not.*
b *In c. ordinationes. 1. q. 1.*
c *Ead. cau. & quæst.*
d *In summa 1. q. 1.*
e *In d. c. 23. nu. 106.*
f *Prouerb. ca. 30.*
g *4. dist.*
h *2. p. tit. 1. c. 5. § 11.*
i *In d. c. 23. nu. 106.*

3 Tum quod DD. Rotæ declarauerunt, non committere simoniam, eum, qui dedit mandatum ad renunciandum cum clausula, vt post admissam renunciationem aliqui amici rogarent collatorem, vt conferret ei, cui volebat renuncians, vt refert Cassador. *k* & certum est ex tali mandato colligi intẽtionem renunciantis fuisse, vt ei cõferretur. Tum quod vix vllus est, qui renunciet spontè suum beneficium, qui non habeat intentionem tacitam, vel expressam, principalem, vel minus principalẽ, mediatam, vel immediatam, vt cõferatur alicui & ita esset eijcere laqueum quamplurimis, contra ca. de viduis. *l*

k *In dec. 2. de simon.*
l *27. q. 1.*

4 Tum quod nõ obstat constitutio Pij V. quia est intelligenda de intentione tacitè vel expressè in conuentione deducta.

Neque etiam obstat eiusdem Pij V. cõstitutio de confidentia: quia nõ probat definire ipsum, quod sola illa intentio efficiat simoniam, sed quòd præsumatur simoniaca, vt in dicto Man. dicitur, &c.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de præstando consensu in pensionem super meo beneficio, si alter resignet suum beneficium in fauorem eius quem volo; est illicitum, & simoniacum. nu. 2. & 4.*

2 *Reciprocæ conuẽtiones circa spiritualia sunt simoniacæ; & si adimpleãtur, sunt supposita censuris & pœnis: secus, si solùm habiti fuerunt tractatus, & discursus, licet posteà liberi illi ad effectum perducti fuerint. & nu. 4.*

3 *Beneficium si quis resignet in manibus ordinarij, præmisso pacto vt conferatur tali, est simonia.*

E

CONSILIVM XVIII.

FRANCISCVS, & M. frater Petri tractarunt, quod Petrus resignaret beneficium in manibus ordinarij, ad effectum; vt Ioannes frater Francisci de eo prouideretur, & quod Franciscus post consentiret super suo beneficio pẽsioni in fauorem Petri, Petrus autem ad effectum prædictum resignauit, & Ioannes fuit prouisus, & Franciscus in pensionem consensit.

Quæritur, an prædictus tractatus, & inde sequuta sint illicita, & an constitutio pensionis sit simoniaca, & an Ioannes teneatur dimittere beneficium.

F 1 Respõdeo primò, quod omnia prędicta potuerũt fieri licitè, & illicitè; licitè quidem, si Franciscus, & M. frater Petri simpliciter tractauerunt, nihil promittendo, neque paciscendo, sed solùm inter se disserendo, & discutiendo modum, quo illa fieri possent, vt Petro constitueretur pensio præfata auctoritate Papæ; illicitè autem potuerũt fieri si tractata fuerunt, promittendo, & paciscẽdo, quod quædam renunciationes, & consensus ad quasdam pensiones fierent, & darentur, si aliæ quædam renunciationes, collationes, & consensus ad pensiones fierent, & darentur.

2 Secundò respondeo, quod si hæc omnia processerũt

ex tractatu Francisci & fratris Petri illicito concluso per pactionem & promissionem, qua Fräciscus promisit fratri Petri facere illa, vel illa, si ipse efficeret, vt Petrus frater suus faceret illa, vel illa; & cötra frater Petri promisit facere illa, vel illa, si Fräciscus faceret illa, vel illa, quæ pmisit; si inquam omnia ista processerunt ex dicto tractatu illicito, omnia fuerunt illicita, siue Petrus ignorarit illa, siue non, quamuis si eo ignorante fuissent facta, non incidisset ille in censuras.

3 Tertiò, quod Petrus simoniam admisit, si renüciauit beneficium in manibus ordinarij, præmisso pacto, quod ordinarius cöferret illud Ioanni. Dixi, *præmisso pacto*: quia sola intentio in mente retenta, vt beneficium cöferretur Ioanni, nö inducit simoniam, vt nos post S. Antoninum & alios diximus in Manu. conf. *a* per glossam. *b*

4 Quartò, quod constitutio pensionis à Francisco facta, eo quod Petrus prima vice renunciauit beneficio, vt daretur Ioanni, fuit simoniaca, si facta fuit ob pactionem præcedentem, aliàs non: & ita proportionabiliter dicendum est de aliis.

a *Ca. 23. nu. 107. & 109.*
b *In ca ordinationes. in verb. pretio. 1 q. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia non dicitur reciproca, quando non interuenit pactum, nec conuentio.*
2 *Resignare in fauorem, intentione, vt alter prouocatus simile faciat ex gratitudine, non est simonia reciproca.*
3 *Confidentia non omnis est iudicanda illicita, sed tantùm inordinata,*
4 *Renunciatio non est illicita, etiam interueniente intentione mentali, si non adfuerit expressa vel tacita conuentio.*

CONSILIVM XIX.

RENVNCIAVIT quis beneficium in fauorem N. quem M. amicus resignantis volebat, hac intentione in mente retenta, vt M. tantumdem faceret ob gratitudinem in fauorem filij sui. Quæritur, an hæc fuerit confidentia damnata pœnis.

1 Respondeo, quod simonia non dicitur reciproca, quando non interuenit pactum, nec conuentio; quia tüc dicitur renunciatio reciproca, quando plures reciprocè cöueniunt, vt alter in fauorem amici alterius renunciet. arg. cap. *vbi periculum*, *c* ibi. *Non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in subs*, *d* & satis significat, *e* Concilium Tridentinum. At in præsenti nulla fuit talis conuentio, ergò non fuit reciproca.

c *§. cæterum.*
d *De ele. li. 6.*
e *Cap. 15. sess. 25.*

2 Et quamuis aliquis habeat aliquam intëtionem mouendi alium ad faciendum aliquod aliud simile in fauorem filij sui ratione gratitudinis, nö ex eo sequitur quòd sit facta reciproca conuentio. *f* Et dato quòd esset aliqua reciprocatio mentalis, non tamen esset illicita, & reprobata per d. Concilium, *g* quia nö omnis confidentia, sed tantùm inordinata est illicita, vt in nostro Man. *h*

3 Et ita non omnis reciprocatio, sed tantùm inordinata iudicanda esset illicita: quia reciproca illicita est, quädo conueniunt duo, vt alter renunciet beneficium in fauorem alicuius quem alter designat, vt ille alter renunciet in fauorem alterius, quem ipse designauerit. *i*

4 Nec obstaret, quòd intentio præfata interuenisset: nam quando nö interuenit conuentio tacita, vel expressa, etiam si interueniat intentio mentalis, non propterea renunciatio est illicita. *k*

Nota, quod benè potest conferri beneficium alicui cü intentione mentali tantum sine pacto ob quandam ordinatam & studiosam gratitudinem ex obligatione naturali antidorali suadëte, vt benefacienti benefaciamus. *l* Vide differentiam, quæ ponitur inter ea quæ incontinëti fiunt, & quæ ex interuallo, iuxta l. *lectam. m* & l. *legem. n*

f *Arg. l. neq; natales. C. de prob. cap. in præsentia. eo. tit.*
g *Cap. 15.*
h *Cap. 23. nu. 111.*
i *Vt d. cap. 23 nu. 110.*
k *Gloss. singu. cap. ordinationes 1. qu. 1. & d. c. 23 nu 107. 109. & 111.*
l *Leg. si non sortem. §. libertus ff. de cond. indeb. & l sed & si. §. consuluit. ff. de pet. hæred. c. cùm in offi:ijs. de testa.*
m *ff. si cer. pe.*
n *C. de pact.*

SVMMARIVM.

1 *Resignans beneficium in manibus ordinarij cum spe quod cöferatur portionario, de quo speratur quod resignabit liberè portionem conferendam postea Titio, de quo etiam speratur quod de portione disponet ad voluntatem primi resignantis, si cesset conuentio, etiam quòd omnia postea liberè perficiantur, non est confidentia prohibita. & nu. 3. & 4.*
2 *Mandatum de renunciando, cum clausula vt post renunciationë rogaretur collator, vt conferat alicui, non est illicitum, secundùm Rotam.*
2 *Ordinarius licitè potest illum qui iam resignauit beneficium, vel in cuius gratiam fuit liberè resignatum, interrogare vt nominet aliquem cui cupit illud conferri, & conferre.*
5 *Lex fundata in præsumptione non habet locum in foro Dei, cùm veritas sit in contrarium.*
5 *Lex naturalis est, vt recipiens beneficium teneatur benefacienti benefacere.*

CONSILIVM XX.

B THEOPOMPVS renunciauit beneficium suum liberè in manibus ordinarij, intentione & proposito in mente, vt conferretur cuidam portionario, & portionarius resignaret portionem dandam Titio: & ita fuit factum, posteà Titius, cui fuit collatum beneficium: præstabat renuncianti singulis annis partem fructuum beneficij renunciati. Quæritur, an sit confidentia illicita, & simoniaca.

1 Respondeo, quod perpensis quæ suprà narrantur, nö video vllam confidentiam illicitam & punibilem admissam fuisse coram Deo. Tum quia confidentia, qua quis renunciat beneficium suum in manibus collatoris, cum spe in animo retenta quod ipse dabit illud cuipiam eo digno, pro quo ipse rogauerit, aut quem ipse nominauerit, C licita est, si non fuerit pactus cum collatore, antequàm renunciaret, quod ipse ei illud conferret, vt habetur in nostro Manua. *a* adeò quod DD. Rotæ deciderunt licitum esse mandatum de renunciando, cum clausula, vt simul ac renunciasset, rogaret eum, vt conferret tali, vel tali, secundùm Cassadorum. *b*

a *Cap. 23. nu. 109.*
b *Decis. 2. de simon.*

2 At D. consulens renunciauit Ecclesiam in manibus ordinarij, non fuit pactus cum eo, vt cöferret illam præfato portionario; nec ipse portionarius cùm renunciauit portionem, pactus fuit cum ordinario, vt conferret illam Titio, vel illi, cui vellet D. consulens; licet fortè intra suä mentem & voluntatem id gereret, quod non officit, vt D in nostro Manua. *c* Tum quia nihil obest D. consulenti, quod ordinarius post renunciationem simpliciter & liberè factam petiit ab eo, cui vellet illam cöferri, vel quod de consensu eius contulit illam portionario: quoniam id fuit factum post renunciationem. Neque eadem ratione obstat ei quidquam, quod etiam ordinarius cötulit portionem Titio, quia id voluit D. consulens; quia etiam id fuit factum post renunciationem portionis.

c *Vbi sup. nu. 107.*

3 Nec obstat, quod in casus narratione dicitur, quod licet Titio nihil dictum fuit, cùm ei conferretur portio, ipse tamen accepit eam in confidentiam pro illo, quem vellet eligere D. consulens: quia illa narratio nö concludit confidentiam illam fuisse illlicitam, sed tantùm liciE tam: quoniam continet, quod nihil fuit dictum Titio; & ita præsupponit, quod ordinarius, vel consulens sperabat quidem, quòd ipse Titius renunciaret illam in quem vellet consulens, sed nihil tale fuit expressum; & talis confidentia solo animo concepta, & in mente retenta, donec renunciatio fuisset facta, & sortita effectum, non est illicita, vt *d* vbi suprà probauimus. Tum quia nec obstat, quod præfatus Pius V. statuit, vt sufficeret, quod confidentiæ crimen alterius tantùm partis conscientia sit admissum; quoniä nulla pars in hoc casu crimen confidentiæ commisit, cum confidentia (si qua interuenit) fuisset licita, & omni iure permissa, vt suprà probamus.

d *In d. n. 109.*

F 4 Tum quia non obstat, quòd ipsemet Pius ait confidentiam illicitam censeri probatam eo ipso, quod renuncians beneficium post illud renunciatum accepit omnes vel aliquos fructus eius; quoniä D. consulens nö accepit fructus beneficij à se renunciati, sed fructus portionis.

5 Quoniam itë non asseruit Pius V. quòd sit confidentia illicita coram Deo accipere aliquos fructus beneficij renunciati post renunciationem; sed quod præsumitur, quod præcessit confidentia illicita per pactum, quòd darentur ei tales fructus post renunciationë, & lex fundata super præsumptione non habet locü in foro Dei, cü veritas sit in contrarium. *e* Et in casu proposito veritas est in contra-

e *Cap tua. c. is qui fidem. i. spons.*

contrarium: quia nullum tale pactum præcessit, licet aliqua bona confidentia mentalis interuenerit, oriens ex illa lege naturali, quà beneficium capiens tenetur benefacienti benefacere, *a* quoniam præfatus D. consulens posteaquàm nouit extra. Pij V. nullos fructus percepit, & ita videtur satisfecisse, per extrauag. dicti Pij V. quatenus videtur habere, quod qui confidentiam admisit, euitet pœnas extrauagantis si celeriter ab ea discesserit. Salua, &c.

a *Leg. si non sortem. §. libertus. adiuncta gloss. ff. de cōd. indebit. l. sed etsi. §. cōsuluit. ff. de petit. hæred.*

Aduerte, quia hoc vltimum dictum meritò fuit dubitatiuè adiunctum, quia illud ex dicta extrauag. non ita latè deducitur, sed solùm in certo casu.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca renunciatio est ipso iure nulla, & omnia quæ post illam sequuntur.*

2 *Titulus beneficij per simoniam resignati remanet penes simoniacum, donec per sententiam eo priuetur: quia per simoniam beneficium non vacat. nu. 3.*

4 *Extrauag. 2. de simon. nihil statuit de beneficijs ante habitis, vel post habendis.*

5 *Lex, vel sententia generaliter loquens tum generaliter intelligenda est, cum nulla alia lege, nec efficaciori ratione restringitur.*

5 *Beneficium per simoniam realem renunciatum non acquiritur etiam ignoranti illam, quia est alienum, & verè non vacat: aliud videtur, quando beneficium verè vacans mihi ignoranti simoniacè confertur.*

CONSILIVM XXI.

AN SIMONIACVS, qui resignauit accepta pecunia ad resignandum à quodam consanguineo resignatarij ignorantis hoc factum, dici possit abdicasse à se ius, ad effectum, vt beneficium potuerit acquiri sic ignoranti, & fecerit fructus suos durante ignorantia?

1 Pro parte negatiua, quam asserimus, quod simoniacus non abdicet à se titulum, facit primò dictum Innocētij receptum *b* & est expressa decisio Rotæ *c* quam Sarnensis refert & ait esse sequutam Rotam. *d*

2 Et ratio est: quia omnia, quæ sequuntur post simoniam, sunt nulla: ergo resignatio, & alia erunt nulla, & ita manebit titulus penes simoniacum, donec per sententiam priuetur.

b *In cap. cum vniuersorū, de rerum permut.*
c *7. de renun. in antiq.*
d *In reg. de trien. q. 12.*

3 Dico secundò, quod nullo argumento efficacius cōcluditur decisio prædicta Rotę 7. de renun. quam per extrauagantem. *e* Tum quia illa habet omnem dispositionem per simoniam realem factā super beneficiis esse ipso iure nullam, cùm ergo renūciatio beneficij sit dispositio de beneficio, illa est ipso iure nulla; quod consequitur per illam non vacare beneficium renunciatum. *f*

e *De simon.*
f *Arg. eo. non præstat impedimētum, & c. de reg. iur. lib. 6.*

4 Tum quia illa nihil statuit de beneficiis habitis ante simoniam commissam, neque de habendis postea; sed solùm statuit, vt collatio, electio, vel quæuis alia dispositio facta de beneficio per simoniam realem, sit ipso iure nulla, nulla mentione facta de beneficiis habitis ante illam, neque de habendis post eam. Nec obstat, quod DD. loquentes de beneficiario ignoranter per simoniam promoto, non distinguunt, an illud vacauit per obitum, an per renunciationem.

5 Tum quia lex, vel sententia generaliter loquens tum generaliter est intelligēda, quando nulla lege alia, nec efficaciori ratione restringitur, vt notatur per glossam & Baldum, *g* at in casu proposito est manifesta ratio restringendi, cùm enim vacat beneficium per obitum, vel priuationem à iure vel homine factam, vel per renunciationem liberam, verè vacat beneficium; & ideo potest fieri eius, cui per simoniam commissam cum alio à renūciante à se ignoratam confertur: at cùm prætenditur vacare per renunciationem factam per simoniam realem, quia illa est ipso iure nulla, non vacat; & ideo etiam ignoranti illam non potest quæri, quia est alienum.

g *In l. de pretio. ff. de pu. in rem act.*

SVMMARIVM.

1 *Permutare volenti qui dat temporale, ne eum pœniteat, sed inceptam perficiat permutationem, simoniam committit: & hoc, quando dat prædicta ex pacto. num. 6. vel in principalem causam dictæ effectuandæ permutationis, aliàs secus. num. 4. & 6.*

2 *Preces, subsistente iusta causa obtinendi à collatore beneficiū, simoniam non inducūnt.*

3 *Mutuare ad amicitiam ineundam, vnde mediatè beneficium consequatur, licet.*

4 *Intentio minus principalis non inducit simoniam.*

5 *Causæ principalis definitio quod sit, sine qua non fieret actus, reprobatur.*

6 *Simonia solo iure humano prohibita, sola intentione, sine pacto non committitur, secus si sit diuino iure probibita.*

CONSILIVM XXII.

FRANCISCVS & Petrus conuenerunt super suorum beneficiorum permutatione in manibus sanctæ Sedis Apostolicæ & fuit signata supplicatio: sed antequā illa signaretur, mutuauit P. aliquot pecunias F. animo eas recuperandi, intercessitque fideiussor pro eo accipiente alias per viam cambij: & postea cum signata fuisset supplicatio, ante tamen quam extenderetur consensus, P. præstitit F. aliquot officia ei grata, intercedendo vt fideiussor, & solicitando in lite, quam super beneficio permutando F. patiebatur: idque fecit, & facit partim ob amicitiam inter eos iam diu contractam, partim vt ostendat se gratum ei volenti per permutationem trāsferre in ipsum Petrum beneficium, quod valdè desiderat consequi partim ne discedat à proposito permutandi cum illo, quod iure facere posset: quæ officia omnia respiciūt in se spem habendi beneficium. Quæritur, an Petrus in hoc simoniam admiserit, vel an sana conscientia possit permutationem complere.

1 Ad dicendum, quòd admittat simoniam, facit, quod P. dedit & dat aliquas pecunias, vel alia, quæ sunt pecunia æstimabilia F. vt faciat præfatam permutationam, & ne retrocedat ab illo proposito: per quod videtur præstare temporale pro spirituali, & consequenter esse simoniam. *a*

Sed contra videtur dicendum. Primò, quod simonia definitur esse studiosa voluntas emendi, vel vendēdi spirituale, vel ei annexum, secundùm glossam receptam, *b* & S. Thom. *c* vbi omnes hoc tenent, post quos paulò latiùs tradimus nos in Man. nostro confess. *d*

2 Secundò, quod preces, quibus rogatur collator beneficij, non inducūt simoniam, quādo subest debita causa, propter quam confertur beneficium, secundùm eumdem S. Thom. *e* at in nostro casu subest causa debita, scilicet dignitas, siue idoneitas personæ, ac permutatio iusta: & obsequia, de quibus in facto, præstita compermutanti ad summum videtur esse quædam preces: ergo tanto minus inducent simoniam, quanto minus iuris habet ad conferendum compermutans, quàm collator.

a *Cap. Saluator. 1. q. 3. & c. sunt nōnulli. 1. q. 1.*
b *In summa 1. q. 1.*
c *In 2. 2. qu. 100. art. 1. & in 4. dist. 21.*
d *Cap. 23. nu. 100.*
e *Vbi sup. art. 5. ad 3.*

3 Tertiò, quod licitum est mutuare alteri ad consequēdam eius amicitiam, ex qua ei proueniat aliquod beneficium, iuxta doctrinam eiusdem S. Thomæ, *f* vbi clarius id explicat Caietanus, quam sequimur in com. de vsur. *g* & in Man. confess. *h*

4 Quartò, quod ea, quæ minus principaliter intenduntur, nō inducunt simoniam, iuxta cap. *quid proderit. i* & cap. *si official. k* quatenus cum glossis, habent quod obsequia eorum, qui principaliter inseruiunt ecclesiæ & prælatis propter Deum, vel quia iustum & honestum est, licet minus principaliter inseruiant ad consequendum aliquod beneficium ecclesiasticum, non committunt simoniam, sed neque qui vadunt ad officia diuina principaliter propter Deum, & minus principaliter propter distributiones quotidianas, iuxta gloss. singularem. *l* At causa principalis, propter quam Petrus vult quærere beneficium præfatum, est id, quod dat per permutationem, & non obsequia prędicta, quæ non præstat illi principaliter propter habendum illud beneficium, sed minus principaliter, & quod præfatus P. nihil dedit præfato F. præuio pacto, vt illam permutationem perficeret: immò per ipsum Petrum stat quo minus perficiatur, vt in facto proponitur.

f *In 2. 2. q. 78. artic. 2. in corp. qu.*
g *Num. 22.*
h *Cap. 17. nu. 209.*
i *61. dist.*
k *59. dist.*
l *In cap. 1. de cler. non resi. lib. 6.*

5 Quintò, quod non obstat dicere, quod Bartholus, *a* ait, quod causa principalis est illa, sine qua nõ fieret effectus; & quod præfatus Petus non præstitisset tot officia F. quod præstitit, nisi sperasset per illa eũ retinere in proposito transferendi præfatum beneficium in ipsum per permutationem. Non inquam hoc obstat: quia illa definitio Bartholi non est bona, vt nuper in commentario cap. *cùm minister.* *b* clarè monstraui per multa exempla, & iura, quibus probatur quòd multi ad officia diuina non irent aliquoties, nisi distributiones quotidianas lucrarentur: multi non inseruirent Papæ, neque Prælatis, nisi sperarent beneficia, quibus essent digni: multi sacerdotes aliquando non missarent, nisi pitantiæ offerrentur eis, & nisi rogarentur vt id facerent. immò rari sunt, qui virtuti studeant sine vlla spe inde consequẽdi aliquid, iuxta illud Iuuenalis, *Quis virtutem amplectitur ipsam Præmia si tollas?* Attamen rari ex prædictis ponunt finem principalem in distributionibus, pitantiis, precibus, & beneficiis speratis, sed in Deo ipso, in honestate, & virtute, licet minus principaliter per illa temporaria moueantur ad illa. Nam vt Ioannes Maior apertè exemplificat, *c* passim contingit aliquem habere aliquod negotium magnum in platea, ad quod tamen agendum non iret, saltem tali, vel tali hora, nisi superueniret aliud munus, quo superueniente vadit principaliter quidem propter negotium maius, & minus principaliter propter superueniens.

6 Sextò denique facit peremptoriè, quod nemo committit simoniam iure diuino prohibitam, nisi qui intendit emere, vel vendere spirituale, vel illi annexum, vt probamus in dict. Manu. conf. *d* & quod prædictus P. nullam talem voluntatem habuit; & ita non commisit simoniam iure diuino prohibitam. Nulla verò simonia iure humano inducta committitur sine pacto, seu conuentione, *e* nam intentio intra mentem retenta, vt fiat hoc, vel illud; quòd non posset licitè per pactum exprimi, non efficit simoniam iuris humani, vt vtiliter tradit D. Antonin. *f* & tradimus nos vbi suprà, *g* cumque præfatus P. nullatenus intenderit, nec intendat emere aliquod ius per præfata officia; cumque illa faciat nullo pacto præuio, vt ob ea F. permutet; cumque illa sint officia, quæ passim amicis fiunt ab amicis, cumque non sint illa causa principalis consequendi beneficium illud, sed alia beneficia commutandi cum eo; nulla profectò simonia iuris diuini aut humani verè reperitur in hoc casu, præsertim quo ad forum conscientiæ. Salua, &c.

a In l. 2. §. fin. ff. de don.
b 23. q. 5. nu. 39.
c In 4. dist. 25.
d Cap. 23. nu. 100. in princ. & corol. 4.
e Cap. tua. cũ glo. & Doct. de simon.
f Par. 2. tit. 1. cap. 8. §. 11.
g Num. 107. ad 10.

SVMMARIVM.

1 *Resignanti, & ante præstitum cõsensum, mutuam pecuniam petitam qui numerat ob amicitiam principaliter, non est simoniacus: at si principaliter, ob resignationem adimplendam, cessante omni pacto numeret, erit simoniacus mentalis, qui beneficium sic receptum restituere in conscientia non tenetur. num. 2.*

1 *Mutuo si collatario pecuniam principaliter ad acquirendam eius amicitiam, sperans ab eo vt ab amico beneficium, & ille motus principaliter ob amicitiam conferat, non est simonia.*

CONSILIVM XXIII.

ANTONIVS dixit Petro velle se illi renunciare canònicatum, & quòd quæreret datam, quam appellant paruam: & multis mensibus in eadem voluntate permanẽs, antequàm præstaret consensum, petiit ab eo quãdam summam pecuniæ mutuam, qui eam illi mutuauit cum obligatione soluendi, post quod extendit consensum, & Petrus per literas expeditas accepit possessionem. Quæritur, an admiserit simoniam, & teneatur relinquere canonicatum.

1 Respondeo in foro interiori minimè cogendum, ad dimittendum. Tum quia verè nulla interuenit simonia realis, cùm nulla emptio formalis interuenerit, neq; aliqua æquipollens; quia verus cõtractus mutui intercessit. Tum quia nulla conuentio illicita interuenit. Tum quia, qui mutuat pecuniam alicui principaliter ad contrahendam vel augendam cum mutuatario amicitiam & subleuandam eius necessitatem, non committit vsuram, nec consequenter simoniam, licèt secundariò speret ab eo aliquod beneficium, etiam conferendum sibi iustè principaliter propter amicitiam, & realiter posteà conferatur illud ei ab eo, vt colligitur ex S. Thoma, *a* vbi clarius Caietanus explicat, quem nos sequimur in commẽt. de vsuris, *b* vbi etiam citauimus Sotum; *c* clarius hoc dicẽtem: idem etiam dicimus in Manu. confess. *d*

2 Tum denique quòd si intercedat simonia mentalis etiam secundæ speciei, illa videlicet, qua quis intentione praua, non tamen expressa, neque deducta in pactum, quærit aliquod beneficium spirituale, non tenetur illud relinquere, per cap. fin. *e* & ea quæ nos ibi latè tradimus. Cùm igitur Petrus non emerit, nũc vllo contractu oneroso quæsierit ab Antonio renunciationem prædicti beneficij, immò ipse suo motu proprio voluerit ei renunciare; cumque nulla conuentio interuenerit inter ipsos, vt Petrus mutuaret pecunias, & Antonius renunciaret; cumq; post oblatum beneficium mutuauerit pecuniam ob amicitiam, & necessitatem, & gratitudinem, quam debebat ei propter amorem, & voluntatem benefaciendi, quam ei monstrabat; cumque liceat mutuare alteri ad conciliandum sibi eius amorem & amicitiam, etiam sperando quod ratione amicitiæ posteà in eum est aliquid ille collaturus: cùm denique non teneatur quis restituere beneficium quæsitum per simoniam mentalem, hoc est faciendo, vel dando aliquid temporale corrupta intentione, non tamen deducta in pactum: cõsequens est prædictum Petrum iustè posse retinere præfatum beneficium, nulla super eo habita dispensatione, cùm facilè per adducta pro hac parte soluantur allegata pro contraria.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam non inducit sola intẽtio resignatarij gratiosè dandi temporale, & reciproca spes resignantis gratiosè accipiendi, etiam si id non facerent, nisi sperarent consequi quod intendunt. nu. 2.*

2 *Simonia si sit solùm mentalis, etiam quòd sit reciproca, non habet censuras, nec actum vitiat.*

CONSILIVM XXIV.

A. NVLLVM beneficium ecclesiasticum habens rogauit B. habentem plura, vt renunciaret in fauorem eius vnum simpliciter in manibus Papæ, nullo inter eos inito pacto de danda vel accipienda vlla remuneratione; quamuis B. habet spem mẽtalem tantùm recipiendi aliquam remunerationem, & B. voluntatem etiam mentalem tantùm faciendi eam: & expeditis literis, acceptaq; possessione, A. dedit aliquam remunerationem, & B. eam accepit.

Quæritur, an incurrerint simoniam aliquam talem, quæ obliget eos ad relinquẽdum beneficia, vel ad faciendum aliquam restitutionem.

1 Pro parte affirmante facit, quod omnis pactio, vel conuentio, qua promittitur spirituale pro temporali, vel contra temporale pro spirituali, est simonia, *f* & in casu proposito licet non interuenerit pactio expressa, videtur tamen interuenisse tacita super remuneratione danda, & accipienda.

Pro contraria tamen parte est textus expressus in cap. fina. *g* secundùm communem & ferè omnium intellectum, quem nos neruosius omnibus aliis defendimus in Manua. confess. *h* Non obstat oppositum: quia negamus in hoc casu interuenisse pactum vllum tacitum de danda vel recipienda remuneratione: quia longè aliud est sperare ab aliquo aliquid, si fecero illud, aut illud, & illum velle dare id quod sperat ille, si fecerit illud, aut illud, & facere pactum etiam tacitum de illo accipiendo, vel dando. Tum quia velle pacisci non est facere pactum, sicut nec velle emere, est emere, nec velle ascendere arborem est ascendere illam, nec velle confiteri est confiteri, nec velle contrahere matrimonium est contrahere illud, vt notatur in glossa. *i*

2 Tum quia simonia mentalis nõ inficit actum, nec ac- vllam

a 2. 2. q. 78. art. 2 ad 3. & in corp. quæst.
b Super ca. 1. 14. q. 3. n. 22.
c Lib. 9. q. 1. art. 2. de iust. & iur.
d Cap. 17. nu. 209.
e De simon.
f Cap. quam pio. 1. q. 2.
g De simon.
h Cap. 23. nu. 102.
i Leg. in venditis. C. de contrahend. empt. cap. ex parte. de spon sal.

vllam restitutionem obligat, *a* etiam si pertingeret ad culpam mortalem, vt clarè nos vbi suprà probamus. Tum quia non omnis spes remunerationis temporariæ accipiendæ vel dandæ pro datione rei spiritualis est illicita, sicut nec omnis confidentia, vt nos probamus, *b* alioquin ferè omnes, qui conferunt beneficia, essent simoniaci, & confidentię vitio infecti; cùm ferè omnes habeant spem, quod beneficiarius reddet aliquam gratiam re, verbis, vel animo, & quod erit gratus, iuxta legem naturalem, quæ nos obligat, vt benefacienti benefaciamus. *c* Tum quia nō est simonia renunciare beneficium, etiam in manibus ordinarij, ea mente ac intentione, vt detur tali vel tali; etiam si eo animo esset, vt non renunciaret illud nisi speraret, quòd conferretur illi; dummodò non paciscatur, nec conueniat cum ordinario, vt illud ei conferat, iuxta D. Antoninum, *d* quem retulimus & sequimur in d. Man. *e* Salua, &c.

a Dist. ca. fin. de simon.
b In d. ca. 23. num. 109.
c Leg. si non fortè §. libertus ff de condictio. indebi.
d 2 par. tit. 1. cap 5 § 11.
e Cap. 23. nu. 107.

SVMMARIVM.

1 ***Annata solutio pro beneficio ad resignatarium, at pro reseruata pensione ad reseruatarium spectat, vnde si & hanc resignatarius soluere promittit, cōmittitur simonia, etiam quòd dicat se illam soluere velle solo intuitu subleuandæ paupertatis resignantis; quia decipit se ipsum, cùm eam soluat etiam vt resignet.***

1 ***Gratuita solutio oneris ad resignātem spectantis potest quidē à resignatario fieri, sed reuera vix sine simonia esse potest.***

CONSILIVM XXV.

SVNT duo sacerdotes, quorum alter vult renunciare beneficium suū in manibus Papæ, reseruata sibi pensione, quæ illi placuerit; sed non habet vnde soluat annatam. Alter vult donare purè & gratuitè id quod est necessarium ad soluendum illam, si absq; peccato fieri potest. Respōdet quidam eruditus, quod sic, si nulla alia de causa, quàm subuentionis leuandæ paupertatis id faceret. Quæritur an sit iusta responsio.

1 Respōdeo primò, quod in argumēto, siue facto, præsupponitur vnum falsum, scilicet annatam esse soluendā à renunciante beneficium: quod tamen non est verum; quia immò est soluenda à renūciatario, licet compositio, quæ soluitur pro pensionis impositione, debeat solui ab eo, cui reseruatur, saltem si voluerit expedire literas.

Secundò, quod in foro exteriori iudicabuntur ambo simoniaci. *f*

f Arg. c. quã pio 1 q. 2. & ca. fi. de pac.

Tertiò, quod etiam videtur aliud falsum in facto præsupponi, scilicet, quod resignatarius vult gratuito dono donare resignanti, vel soluere pro eo annatam, siue compositionem; cùm tamen etiam præsupponat, quòd non solueret eam, si renunciaret in fauorem alterius; & ita non solùm vult soluere illam, quia Titius est pauper, sed etiam eo quod vult resignare beneficium in fauorem suum.

Quartò, quod præfatus D. consultor rectè respondet quo ad forum conscientiæ sub conditione, si renunciatarius soluit dictam pecuniam non alia de causa, nisi &c. Attamen conditio non purificatur, cùm renunciatarius velit soluere illam pecuniam, non solùm vt paupertatem Titij subleuet, sed etiam vt renunciet in fauorem eius vt palàm est, &c.

SVMMARIVM.

1 ***Mediator rogatus vt oblata restitutione expensarum bullarū suadeat resignationem, si illam simpliciter fieri procuret, & posteà pecuniam gratuito à resignatario absolutè datam recipiat, non dicitur causata simonia realis, sed solùm mentalis ex parte resignatarij; ex parte autem mediatoris, si proposuit resignantem simoniacè interpellare.***

CONSILIVM XXVI.

IOANNES beneficiatus in Ecclesia N. erat valdè amicus cuiusdam Ludouici. Petrus videns quod dictus Ioannes ex dicto beneficio nullos percipiebat fructus, adiuit Ludouicum amicum Ioannis, & dixit illi; Domine Ludouice, quandoquidem Ioannes nullos fructus percipit ex suo beneficio, fac mihi gratiam, vt intercedas cum illo, vt dictum beneficium in meum fauorem resignet, & ego soluam illi expensas, quas fecit in expeditione bullarum. Ludouicus rogauit Ioannem, vt dictum beneficium resignaret in fauorem Petri; & non dixit illi, quòd Petrus solueret illi expēsas, quas fecit in expeditione bullarum, sed simpliciter absque aliquo pacto & conditione resignauit illud in fauorem Petri. Petrus autem postquàm assequutus fuit beneficium pacificè, quodam die dedit Ludouico gratuito 17. scuta, non dicendo illi, Ego do ista scuta, vt des Ioanni, neque minus do tibi illa, quia procurasti resignationem: sed simpliciter illa dedit. Ludouicus illa recepit, & Ioanni resignatori nihil dedit, nequeminus aliquid super hoc dixit.

Dubitatur, an iste Ludouicus incurrerit simoniam, aliquamve irregularitatem, quia tempore supradicto erat presbyter, & obtinebat beneficia, prout obtinet, & semper celebrauit.

1 Respōdeo primò, quod Petrus resignatarius peccauit peccatum simoniæ saltem mentalis, quo ad forum saltem exterius, sed non talis simoniæ realis, quæ ipso iure inducit excommunicationem & nullitatē tituli, iuxta extrauag. 2. *a* Ioannes autem nihil peccauit: Ludouicus verò, si cùm rogatus fuit, proposuit animo promittere præfato Ioanni Impensas bullæ nomine Petri, potest dici peccatum peccasse simoniæ mentalis, sed non tale, quòd ipso iure induceret vllam censuram.

a De simoni.

Secundò, quod Ludouicus recipiendo prædicta scuta nullam simoniam commisit. Quare gratias agat Deo, qui eum liberauit ab ea, quasi à fauce draconis, quem vtinam semper omnes vincamus. Amen.

SVMMARIVM.

1 ***Simoniam committere saltem in foro exteriori censetur, qui etiam post quæsitum ius in re aliquid dat ante adeptam possessionem.***

2 ***Papæ beneplaciti reseruatio non excusat exequentes conuenta, antequàm illud impetretur.***

CONSILIVM XXVII.

QVIDAM renunciauit beneficio in fauorem alterius in manibus Papæ, reseruata pensione: & post signatam supplicationem & præstitum consensum, ante adeptam possessionem conuenit inter partes fieri aliquam reseruationem sub beneplacito Papæ, quæ sine illo non licuisset: sed antequàm beneplacitū Papæ accederet, exequuta fuerunt, & adepta fuit possessio. Quæritur, an interuenerit simonia realis.

1 Respondeo, præfatas conuentiones iudicatum iri simoniacas, saltem in foro contentioso. Tum quia fuerunt factæ ante adeptam possessionem: & non licet habenti etiam verum & bonum ius in beneficio, & carēti eius possessione, quærere illam per dationes & remissiones rerum temporalium, vt expressè adnotauit Panormitanus communiter receptus. *b*

2 Dixi, *quo ad forum contentiosum*. nam quo ad forū conscientiæ saluari fortè posset per ea quæ nos adducimus in Manu. confess. *c* Tum quia non prodest ei reseruatio beneplaciti Papæ: quia antequàm beneplacitum eius impetraretur, resignatarius accepit possessionem beneficij, & resignans retinuit ea, quæ per conuentionem ei reseruabantur, & quod reseruatio huiusmodi beneplaciti nihil prosit si anteà fiat, quod conuētum est, præsupponit pro certo Ludouicus Gomez, *d* & multis probari potest, & pætorium sacræ Pœnitent. seruat, & nunc imprimitur in dicto Manu. confess. vbi suprà. *e* Salua, &c.

b In ca. dilectus. de simo.
c Ca. 23. nu. 101.
d In q 12. lib. t. de trinn pos.
e Num. 107.

SVMMARIVM.

1 ***Conuentio omnis circa beneficia simoniaca est; sed hoc tunc demùm, cùm datio rei spiritualis principaliter respicit acceptionem pretij rei temporalis, vel ei æquipollentem, num. 37. non tamen requiritur quòd sit pecunia, sed sufficit promissio alicuius facti, quòd sit causa principalis promissionis rei spiritualis. num. 2. sed quod sit tamquàm illius pretium. num. 8.***

5 *Maior expressio fructuum beneficij facta per resignatariū, & resignantem, ad effectum, vt admittatur resignatio cum reseruatione certæ pensionis, etsi videatur continere in se traditionem facti, quod sit loco pretij rei spiritualis obtinendæ, tamen verè id non continet. num. 6. & 7. nec continet simoniam. num. 8. licet sit mala, profana, falsa, & peccatum. nu. 3. & 6. causetq; subreptionem. nu. 6. & 7.*

5 *Taciturnitas veri, & expressio falsi, possunt quidem causare subreptionem, sed non simoniam. & nu. 6.*

6 *Simonia ad hoc vt committatur, requirit cōtractum, per quē pro spirituali principaliter detur pretium rei temporalis, vel ei æquiualentis.*

CONSILIVM XXVIII.

AN Expressio valoris vero maioris facta à resignante, & resignatario pensioni consentiēte, efficiat eos simoniacos.

1 Pro parte affirmatiua facit primò, quod conuentio circa beneficia ecclesiastica videtur simoniaca. *a* At inter prædictos conuenit, vt mentirētur valorem beneficij Papæ circa beneficialia; ergo, &c.

a Cap. cum pridem. & c. fin. de pact.

2 Secundò, quod ad hoc, vt aliqua c conuentio sit simoniaca, non requiritur, quòd alter det, vel promittat alteri aliquam pecuniam, vel rem æstimabilem; sed sufficit, quòd faciat, vel promittat facere aliquid tāquàm quoddam pretium, & causam principalem promittendi rem spirituale: vt cùm quis pro spirituali renuntiat suo beneficio in fauorem vnius, vel alterius, vt præ aliis declarauimus in Man. *b* & in casu proposito videtur facta conuentio mentiēdi, vt Papa admitteret resignationem cum reseruatione pensionis: quod mēdacium fuit causa principalis: cur Papa tantam pensionem admisit, & cur resignans resignauit, cùm ipse non resignasset, nisi reseruata illa pensione, nec Papa eam reseruasset, nisi expresso valore vero maiori.

b Cap 23. nu. 100.

3 Tertiò, quod qui exprimit valorem verò maiorem, ad finem, vt fiat renuntiatio, videtur dare aliquid profanum & temporale pro renuntiatione beneficij: dat enim verba mendacia, quæ non solùm sunt profana, sed etiam falsa: ergo admittit simoniam, & similiter qui renuntiat beneficio, vt constituatur sibi certa pensio, & mentitur pretium beneficij, vt illa sibi constituatur, credens eam alioqui sibi non constitutam iri, videtur renunciare ob aliquod profanum malum, & temporale, prædictum scilicet mendacium.

4 Pro parte verò negante facit primò quod simonia est voluntas studiosa emendi, vel vendendi spirituale, vel spirituali annexum pro temporali, iuxta glossam receptam. *c* & hoc casu nulla occurrit voluntas emendi, vel vendendi.

c 1. quæst. 1. in summa.

Secundò, quod per temporale positum in illa definitione potest intelligi pecunia numerata, vel aliquid ea æstimabile, secundùm vulgarem intelligentiam: & in casu proposito neutra pars alteri promittit, vel dat pecuniam numeratam, nec aliquid ea æstimabile.

5 Tertiò, quod ad incurrendam simoniam circa beneficium nō sufficit voluntas tacēdi aliquod verum, vel exprimendi aliquod falsum ad obtinendū beneficium, quo non tacito, vel non expresso Papa non concessisset illud, quia nulla iura loquentia de taliter impetrantibus, qualia sunt cap. *ad aures.* cap. *si proponēte.* cap. *super literis.* cap. *si motu proprio.* *d* & alia similia, nulla inquam eorū exprimunt, nec insinuant eiusmodi impetrantes incurrere simoniā, sed solùm perdere, vel non perdere gratiam.

d Cap postulasti. de rescr. lib 6.

e Ca. non potest. de preb. eo. lib.

6 Quartò, quod omnis simonia requirit contractum, vel voluntatem contrahendi super re spirituali, ita quòd alter det aliquid alteri in verum pretium, vel similitudinem, aut in causam principalem pro re spirituali, vel illi annexa, at id hic non contingit: quia nullus contractus interuenit inter resignantem, & resignatarium, quo alter alteri daret, vel pro altero faceret tamquàm in quoddam pretium, vel causam principalem rei spiritualis; sed solùm conuenit inter eos, vt mentirentur Papæ pretium, per quod gratia fuit facta subreptitia; quod non sufficit ad inducendam simoniam per proximè dicta.

A Quintò denique, quod conuentio, vt ambo, resignaturus, vel resignatarius, supplicent Papæ pro admissione resignationis, vel pēsionis, nō est simoniaca, nec efficitur talis, eo quòd aliqua qualitas beneficij vel personæ taceatur, quæ esset exprimenda, vel exprimatur quod esset tacendum, licèt taceatur vel exprimatur maior vel minor valor beneficij: quia de similibus idem est iudicium. *a*

a Ca. dudum. 2. de elect.

7 Ob hæc posteriora fundamenta videtur verior pars negatiua. Et ad primum oppositorum respōdeo, negando, quod omnis conuentio circa beneficialia sit simoniaca: locatio enim, & conductio fructuum beneficij & constitutio vicarij cum illo vel illo salario, & conuentio prædicta, vt ambo supplicent pro resignatione & reseruatione B pensionis, & id genus aliæ conuentiones non sunt simoniacæ, etiamsi alioqui essent iniquæ, & malæ; sed illa sola conuentio, quæ principaliter respicit dationem iuris spiritualis vnius in alterum pro aliquo temporali, vel simili pretio, quod non contingit in casu proposito: quia neutra pars dat, vel promittit alteri quidquam ob pretiū, vel quasi pretium iuris spiritualis; sed solùm conueniunt ad impetrādum subreptitiè ea, quæ volunt, nihil dando, vel promittendo alicui pro obtentione.

8 Ad secundum respondeo, concedendo, quod admittitur simonia, non solùm quando pecunia, vel aliquid ea æstimabile datur pro spirituali, sed etiam cùm aliquid, C quod non est æstimabile pecunia, fit, vel promittitur in quoddam pretium & recompensam rei spiritualis: at negando, quòd in casu proposito contingat aliquid tale, vt in responsione ad primum est declaratum.

Ad tertium respondeo, concedendo, quod expressio illa maioris valoris est res profana, falsa, mala, & peccatum, sed negando quòd sit simonia: non enim est pecunia, nec ea æstimabile, nec est aliquid quod datur aut promittitur in quoddam pretium Papæ, vel parti, vel alicui mediatori.

Aduerte, quia copia huius responsi non videtur integra, sed supplenda ex consilio sequenti in fine.

D

SVMMARIVM.

1 *Simonia non est, vbi non datur temporale pro spirituali, immò nec si detur, modò non detur in causam principalem seu immediatam pro habendo spirituali. nu. 10.*

3 *Auctoritas viri docti asserentis aliquid non esse ad summum plusquàm veniale excusat à peccato mortali, & illius pœna, etiam si erret.*

4 *Pensionem sine auctoritate Papæ impositam, vel nulliter cōstituendam velle soluere paria sunt: vnde sicut ex prima potest incurri simonia, si propter illam detur spirituale, ita & propter secundam. & nu. 5.*

5 E *Fructuum maiorem expressionem si faciat resignatarius, ad hoc vt resignanti reseruetur maior pensio, & sibi conferatur beneficium, videtur æquipollenter dare temporale pro spirituali, & sic simoniam committere, sed verè non cōmittit. nu. 11. quia intentio partium non fuit dare temporale pro spirituali, nec vt dicta falsa expressio esset pretium, nume. 8. nec causa principalis, vt fieret resignatio. num. 10. Verùm quia maior expressio facta fuit ex conuentione partium, ad hoc vt desiderata resignatio compleretur, quæ aliàs completa non fuisset: ideo auctor non audet à simonia excusare. nu. 11. iuncta figuratione quæstionis.*

7 *Maior expressio fructuū valoris beneficij dolosè facta, ad hoc vt resignatio cum reseruatione certæ pensionis admittatur, causat subreptionem, iuncta positione casus.*

8 F *Intentio dantis vel facientis temporale attendenda in iudicanda simonia: nam si cesset intentio emendi, & detur non in causam principalem: seu immediatam pro habendo spirituali, non erit simonia. nu. 10.*

CONSILIVM XXIX.

AN Committtant simoniam resignans & resignatarius conuenientes, vt exprimatur valor beneficij esse 160. ducatorum, cùm non sit nisi 100. vt pensio 60, ducatorum constituatur à Papa quæ expressa veritate non fuisset constituta: quia oportebat, vt resignanti manerent 100.

1 Quæstio profectò quotidiana & difficilis est. Nã pro parte negãte facit, quod in casu proposito nihil spirituale videtur dari pro temporali, neq; contra: ergo nõ committitur simonia: qui non conuenit ei definitio eius, de qua 1.q.1. *a* & in locis citatis in Manu.confess. *b*

2 Secundò, quod ignorantia excusat à peccato; & à pœna peccati. *c* At prædicti ignorauerunt prædictum pactum fuisse simoniacum. ergo, &c.

a In summa.
b Cap 23. nu. 100.
c Ca. 2. c. nã de consf.

3 Tertiò, quod auctoritas alicuius viri docti excusat quem à peccato, etiam si erret, vt tradit Panormitanus commueiter receptus, *d* & glossam eius. *e* Er præfati duo conueniẽntes nonnullos habuerunt auctores doctos & expertes, qui dixerunt id non esse peccatum saltem plusquàm veniale: ergo non admiserunt simoniam, quæ excommunicatione plecti mereretur, cùm id quod est veniale tantùm ea non plectatur. *f*

d In ea capel lanus. per illũ textum.
e De ferijs.
f Cap. nemo. ca. nullus. 11. q. 1.

4 Pro parte verò affirmãte facit primò, quod nihil refert quid de æquipollentibus fiat. *g* At si duo ita conuenirent, vt alter renunciaret beneficium 100. ducatorum in fauorem alterius, & alter promitteret soluere ei 60. pro annua pensione sine consensu Papæ, cõmitteretur simonia, vt palàm est. Sed qui conueniunt, vt valor beneficij valentis 100. exprimatur esse 100. & 60. ad hoc vt constituatur pensio 60. à Papa, æquipollẽter coueniunt ac duo supradicti, cùm habeant propositum, vt resignatio fiat, & pensio malè & inutiliter constituta soluatur.

g Le. f. ff. ma dati. ca. licet ex quadam. de test.

5 Secundò, quod omne pactum expressum vel tacitum dandi spirituale pro temporali, vel contra, sine consensu Papæ, est simoniacum. *h* At conuentio hæc inter resignãtem & resignatariũ facta, vt exprimatur maior valor beneficij ad constituendam maiorem pensionẽ, quàm aliàs constitueretur est pactum vel conuentum dandi aliquid spirituale, scilicet beneficium, pro temporali scilicet pensione malè & inutiliter imposita sine cõsensu Papæ; quia id Papa minimè nouit: ergo est simoniacum.

h Ca. quam pio. 1. qu. 2 & c. fin. de pact.

6 Tertiò, quod omne mendacium de re graui est peccatũ mortale, iuxta illud Psalmi, *i Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, & tradit sanctus Thomas, communiter receptus, *k* & hoc mendacium non fuit officiosum tantùm, immò fuit perniciosum, & de re graui & perniciosa, qua imponebatur seruitus grauis rei spirituali, scilicet beneficio, & directũm ad acquirẽdum spirituale: & ita videtur simonia.

i Psalm 5.
k 2. 2. qu. 100. art. 4.

7 Pro resolutione videtur dicendum primò, hoc præfatum mendacium fuisse peccatum mortale, vt probat 4. argu. pro parte affirmante formatum.

Secundò, quod fuit mendacium, siue falsitatis expressio talis, quæ fecit gratiam nullã: fuit enim expressio dolosa falsitatis, quæ facit gratiam subreptitiam, & per consequens nullam. *l*

l Cap. super litteris de rescript. c. & si illegibus. 25 q. 2. d. si sump ex iis & si legib. C. si. contra ius vel vtilit. publ.

8 Tertiò, quod ad dicendum, quod inducit simoniam, vrgent duo prima argumenta pro parte affirmante allata.

Sed contra facit primò, quod animus & intentio præfatorum conuenientium non fuit vendere aliquid, vel emere, neque dare, vel recipere spirituale pro temporali, vel contra: & actus agentium non operãtur vltra intentionem eorum. *m*

m Le. nõ omnis ff. si certũ petatur.

Secundo, quod actus agentium sunt iudicandi secundùm intentionem principalem eorum, *n* & intentio prędictorũ principalis fuit, vt resignatio fieret, & pensio admitteretur, & non quòd pensionis constitutio esset pretium renunciationis: sicut obsequia, vel munera præstita collatori, vel præsentatori beneficij ad quærendam amicitiam eius nõ censentur pretium collationis, quam postcà ipse facit ex amicitia per illa obsequia & munera pri contracta, vt probamus in d. Manual. *o*

n Leg. si quis nec causam. ff. de rebus creditis.
o Cap. 23. nu. 100.

9 Tertiò, quòd alioqui sequeretur, quod omnis subreptio facta in impetratione beneficij esset simoniaca: quia est quoddam temporale, quod fit vt detur aliquid spirituale, quòd sine illo non daretur: quod videtur absurdum, & à nemine hactenus assertum, & ita non dicendum. *p*

p Leg. nam quod absurdum. ff. de bonis libertorũ.

10 Quartò, quòd datio, vel factio alicuius rei temporalis, quæ est causa minus principalis vel mediata quærendi aliquid spirituale, nõ est vera simonia, per multa quæ adduximus in d. Manuali. *q* Et præfatum mendacium nõ videtur fuisse causa principalis & immediata acquisitionis beneficij, sed quædam impellens & remota: causa verò principalis fuit, ne tantam iacturam resignans ex sua resignatione acciperet, & quædam sustentatio ei remaneret: quamuis expressio falsa tãtorum fructuum mouisset Papam ad pensionem constituendam.

q Num. 100. & 101.

11 Per quæ quatuor fundamenta arbitrarer, quod non fuit in hoc casu commissa simonia, si solum mendacium, & sola expressio falsi valoris sine conuentione inter partes promissa interuenisset. At quia vltra illam falsam expressionem conuenit inter partes, vt ea fieret ad perficiendam resignationem desideratam, non auderem excusare illam à simoniæ labe ob argumenta pro parte affirmante formata.

12 Quare principaliter dico, consulentem debere petere in sacra Pœnitentiaria absolutionem, & dispensationem, si & quatenus oporteret, sine vlla nominis expressione, narrato quam breuissimè poterit toto facto, relictis, tamen quæ nõ sunt necessaria, & meam operam polliceor ad corrigendam petitionem, si antequàm ea offeratur, mihi monstrata fuerit, &c.

SVMMARIVM.

1 *Resignanti non licet pacisci quòd alius aliud teneatur renunciare beneficium, seu pensionem soluere, vel expensas bullarum restituere, nisi exprimatur Papa.*

CONSILIVM XXX.

TRES videntur quæstiones proponi. Prima, an liceat renunciare Ecclesiam parochialem in fauorem alicuius, eo pacto, vt ille renunciet aliud beneficium simplex in fauorem sui nepotis?

Secunda, an liceat renũcianti imponere renunciatario onus soluendi, vel reddendi sibi 60. duc. quibus redemit pensionem qua aliàs dicta parochialis grauata fuerat.

1 Tertia, an liceat pacisci, vt prædictus renunciatarius soluat impensam bullæ expediendæ super renunciatione prædicti beneficij simplicis?

Ad quas tres omnes respondeo negatiuè: quia omnes pactiones & conuentiones super beneficiis & eorum renunciationibus sunt simoniacæ, & prohibitæ, *b* nisi cùm fiunt ita, vt de iure tacitè insunt, *c* vt ait glossa memorabilis, *d* quales tamen non sunt præfatæ, quare oportet exprimere illas Papæ in supplicationibus, quæ super prædictis renunciationibus fient. Credo tamen Papam non esse illas admissurum. Si tamen hæc omnia sine conuentione tacita vel expressa liberaliter expedirentur, & posteà confectis omnibus, & adepta possessione, redderentur vel soluerentur prædicta, nulla esset simonia, neque confidentia coram Deo: quamuis si patefierent, ita vt probari possent, notarentur vitio simoniæ, vel confidentiæ in foro exteriori, propter ea, quæ habentur in nostro Manual. *e*

b Cap. quam pio. 1. q. 2. cap. fin de pactis.
c Cap. signific. cassi. de elect.
d Cap. ad audientiam 2. de rescript.
e Ca. 23. nu. 111.

SVMMARIVM.

1 *Simonia conuentionalis est, si resignandi promittitur, quod percipiet nihilominus fructus, vel quod talis eius propinquam ducet in vxorem: tamen adhuc non incurritur pœna, num. 2. efficietur autem talis, si ex vi pacti recipiat dictos fructus, aliudve loco illorum, num. 3. vel sequatur matrimonium. nu. 4. quod si à pacto recedatur, licet posteà liberè contrahatur, vel aliquid ex sola liberalitate detur, etiamsi aliquis, sed minus principalis respectus ad præcedentia habeatur, non incurritur pœna. nu. 3. & 4.*

1 *Ignorantia circa contractus simoniacos an sit probabilis excusans, ex qualitate personarum dijudicari potest.*

CONSILIVM XXXI.

TITIVS & Sempronius conuenerunt tacitè, vel expressè, quòd Titius renunciaret beneficium suum in fauorem Sempronij, & quod frater Sempronij duceret neptẽ Titij, & quòd Titius perciperet post renunciationem omnes fructus beneficij, dum viueret. Renunciato

ciato beneficio, & accepta possessione, discesserūt à pacto de fructibus retinendis à Titio, & posteà dedit Sempronius quasdam pecunias in remuneratione hiuusmodi discessiouis. Quæritur quid iuris?

1 Primò dico præfatā renunciationem fuisse simoniacā ob illud pactū, quo pacti fuerunt, vt Titius post renūciationē acciperet fructus, & etiam ob aliud pactum, si fuit expressum quod neptis Titij nuberet fratri Sempronij.

Secundò, quod ignorantia iuris tale pactum reprobātis non excusat eos, qui non erat probabilis, attenta eorum qualitate.

2 Tertiò, quod præfata simonia fuisset conuentionalis tantùm, si Sempronius non egit vt frater eius duceret neptem Titij, nec vllos fructus beneficij soluit, neque reliquit, vt Titius caperet illos post renunciationem: & consequenter renunciatio valuisset, & non incidisset in excommunicationem, per ea quæ nos scribimus in Manual. confess. *a*

a Ca. 23. nu. 104. 105.

Quartò, quòd ex narratione proposita non colligitur matrimonium fuisse cōsequutum, neque Titium accepisse fructus, sed quod Titius, & Sempronius discesserunt à pacto de dandis vel relinquendis fructibus beneficij Titio.

3 Quintò, quod illa discessio à pacto de relinquendis fructibus duobus modis potuit fieri: primò cum promissione, vt Sempronius remuneraret illam discessionem aliqua pecunia: alio modo liberè sine vllo pacto, quo se astringeret Sempronius, licet spes aliqua minus principalis liberæ remunerationis intercederet inter vtrumque: ita quod Sempronius ad nihil teneretur vi pacti, sed solum vi gratitudinis liberæ: & si discessio primo modo fuit facta, simonia illa conuentionalis facta fuit realis, per quam censura & pœna simoniæ incurritur ipso iure: si autem secundo modo fuit facta discessio, simonia non fuit facta realis.

4 Sextò, quòd caueant ne pactum de contrahēdo matrimonio vllatenus exequantur, antequàm omninò discedant ab eo: ita quod ex vi pacti non fiat exequutio, sed ex sola amicitia liberali, quamuis aliquis respectus minus principalis ad illud posset haberi.

SVMMARIVM

1 *Simoniaca est omnis renunciatio beneficij ecclesiastici cum pacto etiam conditionali, etiam inani, & inutili, saltē si præbuit causam dictæ renunciationi. nu. 2.*

1 *Regressum habens, si vigore regressus beneficium adipiscatur, & illud denuò resignet, non habebit ampliùs regressum; quia expirauit, quando illi locus factus fuit.*

3 *Conuentionalis simoniaca resignatio ab vna tantùm parte adimpleta valet, & tenet, nec habet pœnas.*

CONSILIVM XXXII.

HABEBAT quidam regressum per decessum, aūt aliàs quomodocumque vacaret, ad quamdam præbendam in quadam Ecclesia cathedrali, quam obtinebat quidam illius frater, qui propter quędam delicta pereum commissa dubitans priuari ea: dixit fratri, quod si restitueret ei suam præbendam, cùm liberaretur, illam vacare permitteret, ad effectum vt esset locus regressui; & ille, qui habebat regressum, acceptauit, si sibi remaneret ius suum, prout prius habebat: quod sic fuit factum, quia possessor renunciando seu cedendo vacare permisit dictam præbendam, & habens regressum accepit possessionem, posteà verò alter frater liberatus ab eo dictam præbendam petiit; & quia qui illā habebat, cōsiderans quod illius regressus expirabat, noluit illam restituere, mouit oratori litem: & in effectu qui prius cesserat, videns quod non habebat ius, cesset liti. Dubitatur, an orator incurrerit aliquam simoniam.

1 Respondeo primò, quod in hoc casu vera simonia contingit, quādo frater, qui titulum, & verum ius, & bonam possessionem in beneficio ecclesiastico habebat, renunciauit illud in manibus superioris, ita quod vacauit, & factus fuit locus regressui alterius, cuius virtute illud adeptus fuit, pacto facto, quòd si renuncians liberaretur à delicto, cuius accusabatur, renunciatarius illud ei restitueret, si ob id regressus eius non expiraret: & omnis renunciatio beneficij ecclesiastici facta cum conditione, modo, vel pacto, est simoniaca. *a* Nec prodest quidquam, dicere, quod habens regressum, non promisit absolutè, sed cum conditione, si regressus eius ob illam restitutionem non expiraret. Tum quia eo ipso, quod beneficium fuit renunciatum, regressus fuit fortitus suum effectum, & expirauit; & quia res semel extincta reuiuiscere nequit, *b* non potuit expirare posteà per restitutionem beneficij: & ita illa promissio, licet fuisset facta verbis conditionalibus, effectu tamen fuit absoluta.

b Cap. dudū. iuncta gloss. verbo liberè de preb. lib. 6.

b L. qui res. § aream. ff. de solution.

2 Tum quod ad constituendū actum simoniacum sufficit promissio conditionalis, saltem talis, quæ præbeat causam actui spirituali faciēdo: generaliter enim iura dānant omnia pacta, siue absoluta, siue cōditionalia in spiritualibus, *c* & in casu proposito promissio illa cōditionalis fuit causa, vt renuncians renunciasset suū beneficium.

c Cap. quam pio 1. q. 2. cap. fin. de pactis.

3 Respondeo secundò, quod prædicta simonia fuit conuentionalis tantùm, & non realis; quia solùm fuit completa ex vna parte, scilicet renunciante, & non ex altera, scilicet regressum habente, iuxta scripta in nostro Manual. *d* & consequenter renunciatio valuit, & neutra pars incurrit excommunicationem, & sufficit vtrique vera contritio, & bona confessio peccati, per notata ibidem. *e* Salua eiusdem summi Pœnitentiarij, summique eiusdem prætorij censura.

d Cap. 23. nu. 104.

e Num. 111.

SVMMARIVM.

1 *Resignans cum pacto, vt ei relinquantur fructus percipiendi in vita sua, est simoniacus, sed non est comprehēsus sub extrauaganti de confidentijs; vt esset, si dicti fructus essent alteri dandi. nu. 4.*

2 *Completa ex parte debentis resignare dicitur simonia, eo ipso quod talem facit resignationem, quæ si non esset simoniaca valeret, nec requiritur quod sit talis, vt per illam resignatario aliquod ius quæratur.*

3 *Simoniam conuentam pro sua parte non dicitur adimplere resignans in manibus Papæ, nisi post præstitum secūdum consensum, secus si resignet in manibus ordinarij: nec resignatarius tradendo instrumentum obligationē rei temporalis promissa continens dicitur adimplere nisi & traditio instrumenti esset pars rerum promissarum.*

CONSILIVM XXXIII.

QVIDAM rogauit fratrem suum, vt renunciaret quamdam capellaniam in manibus Papæ in fauorem nepotis vtriusque, cum pacto, & chirographo tradito ei à nepote de relinquendo resignanti omnes fructus ad vitam suam, & ita resignauit: sed antequàm cōsensum præstaret, & ille extenderetur, aduertentes illam pactionem esse illicitam, & simoniacam, rupto & laniato chirographo resilierunt penitus à prædictis pactis; & decreuerunt vt simpliciter sine vllo pacto resignaret: & ita rogatus resignauit, & fuit signata supplicatio in fauorem resignatarij.

Quæritur, an sine peccato possit resignatarius expedire literas, & frui capellania, eius possessione apprehensa.

1 Respondeo, quod pro parte negāte facit primò, quod pactio prædicta videtur simoniaca realiter: quia resignaturus resignauit beneficium vt promisit, & resignatarius tradidit chirographum de relinquendis fructibus: & ita fuit impleta simonia ab vtraque parte. Secundò, quod pactio prædicta videtur continere confidentiam illicitam, eo quod resignatarius promisit relinquere fructus eius resignanti ad vitam suam: quod videtur facere conuentionem simoniacam confidentialem, per declarationem Pij V. cuius bulla non requirit complemētum confidentiæ vtriusque partis, vt & nos adnotauimus in Manual. confess. *f*

f Cap. 23. nu. 110.

2 Sed contrarium visum est verius duplici ratione. Prima, quod non videtur fuisse simonia completa ex parte resignantis: eo quod resignatio eius non valuit, neq; per illam vacauit illa capellania; & ita non fecit actum, per quem posset quæri ius resignatario; quod videtur requiri

a De simonia. per extrauagantem 2. a ad hoc, vt illa censeatur completa ex parte resignantis. Sed hæc ratio non videtur sufficere ad excusandum. Tum quia frater solùm promisit resignare, & resignauit; & licet per illã resignationem nõ fuerit quæsitum ius alteri, nihilominùs tamẽ ipse fecit quod promisit. Tum quia resignans nõ potest transferre ius in resignatarium, sed solùm resignare, & superior post acceptatam resignationem tradit ius resignatario, secundùm omnes. Tum quia resignatio beneficij spiritualis est actus spiritualis, & dare aliquid pro illo actu solo resignandi est simonia. b Tum quia, vt simonia realis committatur, nõ requiritur quod actus spiritualis, qui promittitur, valeat, sed sufficit quòd valeret, si non esset simonia infectus. Nam qui promisit conferre propter 100, scuta beneficium, complet ex parte sua promissum conferendo illud, licet collatio non valeat, simonia impediente valorem, vt palàm est. Secunda ratio est, quod non videtur interuenisse confidentia, eo quod resignatarius nullos fructus percepit, priusquàm discederet à pactis. Sed nec ista ratio videtur satisfacere: quoniam vitium confidentiæ incurritur absque complemento promissorum ex parte vtriusque, & qui promisit resignare compleuit ex parte sua, quod sufficit, vt nos adnotauimus in dicto Manual. c

b Arg. c. quãpio. 1. q. 2.

c Cap. 23. nu. 101.

3 Aliis tamen rationibus videtur posse defendi desiderium consulentis. Prima quod prædicta simonia non videtur fuisse completa ex parte resignatarij; quia ipse nullos fructus dedit; & licet chirographum, siue apocham tradidisset, tamẽ non fuit traditum vt pars promissionis, sed vt probatio eius; & tradere scripturam pro probatione promissi non est implere partem promissi, vt & nos adnotauimus vbi suprà. d

d Num. 106.

Secunda ratio, quod nec etiam resignãs videtur compleuisse pro parte sua: quia resignatio, antequàm extendatur consensus resignãtis, nihil valet, secundùm stylum curiæ; & ita fuit actus, qui non valuisset, etiamsi nulla simonia interuenisset; quia liberum erat ei retrocedere: quamuis iure communi, & extra curiam facta resignatio, sine alia consensus extensione, valeat, iuxta cap. *quàm periculosum.* e

e 7. q. 1.

4 Tertia ratio, quod non videtur vlla fuisse confidentia in hoc casu. Nam licet resignare cũ pacto, vt resignatarius resignet aliquando in fauorem resignantis, vel alterius, vel vt soluat aliquot fructus alicui, sit confidentia à Pio V. damnata; resignatio tamen cum pacto, vt resignatarius det aliquos fructus resignãti, non est talis confidentia, vt ex contextu bullæ Pij colligitur. Salua, &c.

Vide tamen infrà cons. 75. num. 1.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vt sit completa; sufficit quod vtrimq; saltẽ pro parte sit adimpleta.*

2 *Renunciatio simoniacè reciprocè facta, non tenet: vnde ab excommunicatione absoluti possunt secretè petere ab Episcopo, vt acta ab ipsis ignorantibus id esse prohibitum facta retractentur, & vtriq; suum restituatur beneficium.*

CONSILIVM XXXIV.

DVo conuenerunt, vt alter eorum renuciaret suum beneficium curatum, vt conferretur alteri habenti duo beneficia simplicia, & ille renũciaret illa, cum pacto, vt ordinarius conferret ea nepoti renunciantis curatum: & vterque impleuit pactum quo ad renunciationem, & alter etiam quo ad literarum expeditionem, & possessionis apprehensionem. Quæritur quid iuris.

1 Respondetur primò, quod simonia fuit realis, & inciderunt partes in excommunicationem; quia licet non fuit completa ex vtraq; parte in totum, cõpleta fuit tamẽ ab vna parte in totum, & ab altera in parte, quod sufficit per ea quæ nos tradimus in Manu. confess. f

f Ca. 23. nu. 105.

2 Secundò respondetur, quod prędicti consulentes satisfacerent suis conscientiis, si primùm absoluerentur ab excommunicatione simoniæ incursa: & si ignorabant se illam incurrere, quod est verisimile, cùm destiterint ab executione totali, curent, vt omnia acta, quibus perpetrata fuit simonia, retractentur, & Episcopus secretò illis, quatenus opus est, conferat sua beneficia, attenta prædicta ignorãtia; & si beneficia sunt iuris patronatus, quod patroni non reclamant, & quod renunciationes ipso iure fuerunt nullæ propter simoniacam labem; immò & altera, propterea quod alter eorum ordinatus fuit ad titulum sui beneficij; & quod si sciuissent & aduertissent eam labem incursuros, non renunciassent. Sed hæc omnia nõ sufficerent quoad expediendum se in foro exteriori, si probarentur in eo omnia, ea quæ fuerunt facta: ideoque curent seruare, seruarique facere secretum, apertè à Deo & confessario eius petendo veniam.

SVMMARIVM.

1 *Simonia conuentionalis est resignare beneficium litigiosum cum pacto, vt resignatarius subsequuta victoria consentiat constitutioni pensionis: & si postea dictæ constitutioni pensionis consentiat, etiam quod pensionem non soluat, efficitur realis.*

1 *Simoniacè si ignoranti conferatur beneficium, vel reseruetur pensio, ignorans pœnis non ligatur quidem, sed simul ac resciuerit, tenetur sic acquisita dimittere, vel supplicare pro retentione. nu. 2.*

2 *Nouam, vt vocant petens prouisionem pro beneficio eidem ignoranti simoniacè collato retinendo, tenetur, & sufficit, vt exprimat fructus, quos post scientiam percipit.*

2 *Resignatio beneficij facta liberè in manibus ordinarij ea intentione, vt conferatur alicui, cum subsequuta collatione, tenet; secus si adsit pactum.*

3 *Procurator habens mandatum ad simoniacè resignandum, si illud adimpleat, facit vt à die adimplementi mãdans remaneat ligatus censuris.*

3 *Scientia collatoris inferioris Papa, etiam si sit Cardinalis, non sanat pacta simoniaca.*

CONSILIVM XXXV.

MEDIANTIBVS procuratoribus resignatũ fuit quoddam beneficium litigiosum, sub conuentione tamen, quod euicta lite principalis assignationi certæ pensionis consentire, & soluere resignãti teneretur: prouisus consensit assignationi, sed pensionem non soluit.

Quæritur primò, an sit simonia realis ex vtraq; parte completa, ita vt si nouam impetret prouisionem, sit necesse fructus perceptos insinuare.

Secundò quæritur etiam, quid si in manibus ordinarij Episcopi resignauit beneficium absque pacto, sed ea intentione, & ad effectum, vt detur, seu conferatur N. prout collatum fuit, an N. illud valeat retinere.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo primò, pactionem illam fuisse simoniacam, & quod licet à principio tantùm fuisset conuentionalis, postea tamen subsequente victoria, & cõsensu in reseruatione pensionis præstito, facta fuit realis, iuxta ea, quæ post alios scripsimus in Manual. a ad 104. Secundò, quod simonia illa, quæ fuit facta ignorantibus prædictis resignante, & resignatario, non fecit eos incidere in censuras, iuxta c. *de simoniace.* & ca. *de regular.* b attamen effecit, vt obligarentur ad renunciandum sic adeptis, cùm primum id nouissent, per eadem iura & adnotata eis.

a Cap 23. à num. 100 ad 104.

b De simon.

2 Tertiò, quod ex his infertur, eos, quo possint ea iustè tenere, debere supplicare S.D.N. vt liceat eis illa retinere, facta mentione fructuum, quos perceperunt post prædictam notitiam.

AD SECVNDAM respondetur, quod plurimum refert an sola intentio animi absque pacto & conuentione interuenisset, an etiam pactum, & conuentio. Nam si sola intentio interuenisset, nihil obstitisset, & essent salua simul omnia, per ea quæ post D. Antoninum dixi in Manual. c

c Ca. 23. nu. 103. & 107.

3 Si autem interuenisset conuentio & pactum, & procurator habuisset mandatum ad sic paciscendum, censeretur simoniacus, & censuris ligatus prædictus consulens iam inde à renunciatione, collatione, & pensionis constitutione factis, d nec prodesset scientia ordinarij, licet esset Cardinalis: quia nullus inferior Papa potest aucto-

d Arg. ca. qui per alium de reg iur. l. 6. & ca. mulieres. de senten. excommun.

ritate sua efficere, vt conuentio simoniaca non sit talis, per tradita in Manual. vbi suprà. *a* Si autem procurator non habebat mandatum speciale ad sic paciscendum, solùm à tempore quo nouit id factum fuisse censeretur obligatus ad renunciandum, vel ad obtinendum facultatem iustè retinēdi à S.D.N. iuxta dicta suprà in quæstione prima.

a Num. 107.

SVMMARIVM.

1 *Nullitas actus non excusat à pœnis simoniæ realis.*

1 *Resignatio infecta vitio simoniæ realis habet annexas censuras, etiamsi aliunde sit nulla, per illamq; resignatario nullum ius acquiritur, immò nec causatur vacatio in damnum* B *resignantis, num. 3. qui potest antiquo suo titulo vti, absque eo quod illius petat aliam reualidationem. At si essemus in casu non seruata forma extrauagantis Pij V. de publicandis resignationibus, non egerent tales absolutione, cùm per illam annulletur nedum resignatio, sed omnia exinde sequuta. nu. 3. & 4.*

4 *Papa circa ea quæ sunt iuris positiui potest ita legem reuocare, vt omnia inde sequuta habeantur pro non sequutis, etiam quòd sit excommunicatio, & irregularitas.*

4 *Resignationes beneficiorum in manibus Papæ, etiam admissa, cum alijs inde sequutis, ex stylo sunt nullius momenti, nullumque producunt effectum, donec extendatur consensus, qui tamen retrotrahitur ad tempus datæ admissæ resigna-* C *tionis.*

CONSILIVM XXXVI.

A. & B. conuenerunt, vt B. procuraret, & esset mediator, vt frater eius renunciaret quemdam canonicatum iu fauorem A. & quod A. renunciaret in fauorem B. vnum beneficium simplex: & A. & frater B. dederunt mandata ad resignanda illa beneficia, prout conuenerant, nulla facta mentione de pacto & conuentione præcedenti: & resignationes fuerunt factæ, & literę expeditæ: & A. non fuit assequutus possessionem, canonicatus, quia erat litigiosus, & vertebatur lis super eo: nec B. publicauit resignationem factam in suum fauorem, & ob id illa resignatio fuit nulla.

Dubitatur, à quo tempore vacauerint prædicta beneficia, ad effectum, vt dicatur realis, vel conuentionalis simonia.

Videtur respondendum primò, quod propositio casus primo aspectu potest cuipiam videri dubia, & sibi repugnans. Tum quia habet literas fuisse expeditas, & non fuisse factam publicationem. Tum quia nihil proponit de publicatione renunciationis canonicatus, sed solùm de omissione publicationis beneficij simplicis. Sed responderi potest ad primam rationem, quod non sufficit ad publicationem, quòd literæ sint expeditæ; & quod requiruntur alia contenta in extrauagantem Pij V. Ad secundam autem responderi potest id fuisse per incuriam omissum, vel quia interrogantem non angit, quantum altera.

1 Secundò, quod præsupposito quod neutra renunciatio fuit publicata, videtur dicendum ambas præfatas renunciationes & prouisiones fuisse simoniacas, & partes principales, quæ præfatam simoniam sciuerunt, incidisse in censuras extrauagantis 2. *b* quia præfata simonia fuit non solùm mentalis, & conuentionalis, sed etiam realis, eo quod ab vtraque parte fuit completa. Nec obstat, quòd fuerint nullæ. Tum quia omnes renunciationes interueniente simonia reali sunt nullæ. Tum quia tempore, quo fuerunt factæ, non fuerunt nullæ ex alia causa, quàm simoniæ, licet posteà per omissionem publicationis literarum annullata sit renunciatio beneficij simplicis.

b De simon.

2 Tertiò, quod neutrum illorum beneficiorum vacauit per renunciationem, quia renunciatio per simoniam realem facta est ipso iure nulla, per extrauagantem 2. *c* & per talem renunciationem nō transfertur in eum, in cuius fauorem fit illa, nec vacat etiam in prȩiudicium ipsius renunciantis, vt determinauit Rota, *d* post Innocentium communiter receptum. *e*

c De simon.
d Decis. 7. de renunciat. in antiq.
e In cap. cum vniuersorū. de rerum permut.

A 3 Quartò, quod si neutræ literarum prædictarum fuerunt publicatæ, prout disponit præfata extrauagās Pij V. potest affirmari vnū paradoxum mirabile, nempè, quod nulli eorum, qui per præfatas renunciationes simoniacas inciderunt in censuras, indigent absolutione ab illis: quia præfata extrauagans disponit, vt præfatæ renunciationes non publicatæ, nullum effectum sortiantur, per hæc verba, *alioqui, &c.* Potestas enim Papæ tanta est in his, quæ sunt simpliciter iuris positiui, quod potest reuocare legem præteritam, ita vt habeatur pro infecta sic, quod effectus producti ab ea sint omninò nulli; & quod, etiamsi aliquis eorum fuerit excommunicatus, non indigeat absolutione, vt ait glossa singularis per ilum textum irre-
B fragabilem clem. 1. *a* communiter receptum ibi, & per Felinum, *b* & alios alibi.

a De immun. ecclesiarum.
b In ca. 1. nu. 23. de constit.

4 Et præfata extrauagans Pij V. per præfata verba habet, præfatas renunciationes, & etiam extensiones consensuum pro infectis & nullius roboris esse cum omnibus inde sequutis: pro quo facit etiam stylus curiæ, qui habet, renūciationes, & prouisiones virtute illarum à Papa factas nullius esse momenti, nullumque producere effectum, donec extendatur consensus, & extenso illo sic, nō solùm à tempore extensionis, sed etiam à tempore datæ renunciationis, admissionis, & prouisionis: quod est etiam aliud mirabile paradoxum ignotum antiquis cano-
C nibus, & comminiscentibus in eos, & omnibus Academijs, in quibus ipse prælegi, donec venirem ad Vrbem.

5 Quintò, quod vterq; renunciantium potest iure suo antiquo vti eo modo, ac si nō renunciasset; & quod præfata beneficia nō vacarunt, nec eorum collatio præcedēs indiget aliqua reformatione sui tituli, quod est consequens prædictis, quod procedit secundùm præfatam extrauagantem Pij V. hodie tamen per extrauagātem Gregorij XIII. secus est dicendum.

Sextò, quod si renunciatio canonicatus fuit publicata, indigent tam resignator illius, quàm resignatarius, quam etiam mediator, absolutione, & dispensatione ir-regularitatis, si celebrarunt: quoniam illi excommunica-
D tionem incurrerunt, & illa non tollitur per extrauagantis Pij annullantis consequuta virtute renunciationis non publicatæ, quia publicata fuit.

Hoc dubium refertur propositum in officio sacræ Pœnitentiariæ, & quod cæteri sentiebant per annullatiuas clausulas dictæ extrauagantis Pij V. annullari effectus resignationis, sed non tolli excommunicationes incursas; hancque approbasse Gregorium XIII.

SVMMARIVM

1 *Simoniaca ad hoc vt sit conuentio in beneficijs facta, non est necesse vt per illam quid promittenti pereat, & stipulanti ac-*
E *quiratur.*

5 *Pensionem resignanti reseruandam, etiam literis non expeditis, soluere promittens, committit simoniam. & nu. 2.*

3 *Simonias tot committi, excommunicationesq; tot incurri, totidemq; absolutiones saltem virtualiter requiri, quot sunt conuentiones, etiam quod ex vnica beneficij resignatione interuenerint, de iuris rigore facilè defendi potest.*

3 *Excommunicatio vnica ex pluribus causis copulatiuè lata, seu incursa, non tollitur nisi per absolutionem respicientem omnes causas.*

4 *Procurator rogatus vt impetret sanari vnū gratiæ defectum, dubitans etiam alteri eamdem subijci, potest mādatum prosequi absq; eo quod partem in probabili existentem ignoran-*
F *tia moneat. & nu. 3.*

4 *Munere existentem in bona fide, de quo dubito, an id quod tenet sit alienum, non teneor, & nu. 3. magis autem teneor mouere damnum verè dantem tenendo alienum; quàm eum qui retinet rem pœnali via alteri per modum lucri faciendi debitam. num. 2.*

5 *Damnum in proprijs pati, & lucrum non facere, multum interest, teneorq; magis in primo casu monere bona fide non restituentem, quam in secundo casu non soluentem.*

6 *Legem humanam malè intellectam transgrediens, non peccat.*

CONSILIVM XXXVII.

IVLIVS & Octauius ante 12. annos coram notario & testibus pactum & concordiam in hunc, qui sequitur, modũ inierunt; quod si prædictus Iulius Ecclesiam quãdam in fauorem d. Octauij resignaret, ipse Octauius cõsentiret pensioni 200. scutorum super ea, ac omnes expensas in expeditione bullarum d. pensionis faciendas, nec non mediam annatam solueret, item pensionem solueret sine expeditione bullarum, adiecta clausula, Saluo Sedis Apostolicæ, beneplacito & non aliter. Itaq; in d. instrumento quatuor simoniacæ pactiones continebãtur, quarum quarta erat Octauium se obligare eidẽ Iulo prædictam pensionem soluere, etiam literis non expeditis. Post hæc miserunt Romam literas procuratorias cum d. concordiæ instrumento, & facta fuit resignatio in manibus Pontificis in fauorem d. Octauij simpliciter, & de d. Ecclesia prouisus fuit ipse Octauius, reseruata dicta pensione dicto Iulio, cui iuxta conuenta consensit Octauius per d. procuratorem, sed Pontifici nulla facta fuit concordię mentio. Receptis literis prouisionis prędictus Octauius dictæ Ecclesiæ possessionem accepit, dubitans quodammodò Sedi Apostolicę nullã factam fuisse mentionem d. concordiæ, sed consilio quorumdam doctorũ quieuit, dictamque pensionem per viam compensationis literis super ea minimè expeditis persoluit per annos duos, & non vltra. Transactis præfatis duobus annis Octauius certior factus fuit, quod apud Sedem Apostolicam nulla fuit facta mentio prædictæ concordiæ: & statim huc Romam ad procuratorem quemdam pro remedio misit, qui narrauit Pontifici qualiter bona fide dictus Octauius possessionem acceperat, & etiam narrauit tres pactiones simoniacas in d. instrumento contentas, & omisit quartam, non tamen data opera, sed bona fide, & ignorantia quadam: & sic in vtoque foro præfatus Octauius absolutionem, à censuris ob causam pactionum in dicto instrumento initarum incursis, dispensationemq; & retentionem dictæ ecclesiæ à Sede Apostolica obtinuit. Postea verò Octauius scrupulis agitatus cœpit dubitare, an ista prædicta gratia fuisset subreptitia, eo quòd narratum in ea inueniret se bona fide dictę Ecclesiæ possessionem accepisse, credens se forsan dubiam fidem habuisse. Quapropter instrumentum prædictum concordiæ, & dispensationis prædictæ bullam huc Romam ad alium procuratorem nunc transmisit, vt super hoc puncto dubiæ fidei à Pontifice reualidationem prędictæ gratiæ impetraret: quam cum præfatus procurator in foro conscientiæ obtinere non valuisset, ipsum Octauium de hoc conscium fecit: à quo tandem responsum accepit, qualiter ipse re melius perspecta, & considerata, inuenit tali reualidatione nõ indigere: quia reuerà præfatam bonam fidem tunc habuerit; sed solum opus habere remissione fructuum præfatæ ecclesiæ perceptorum, eo quod professionem fidei à Concilio Tridentino requisitam, nisi inde ad aliquot annos emiserat, pro qua item supplicaret Sanctissimo.

Prædictus autem procurator, qui videt prædictum Octauium nullum sibi formare scrupulum de inualiditate prædictæ dispensationis, eo quod in ea non fuit narrata Papæ quarta pactio simoniaca, nempè quod ipse se obligauit soluere dictam pensionem, literis non expeditis; dubitat primò, an reuera illa quarta pactio sit simoniaca, & talis, vt exequuta, vt pręmittitur, habeat annexas censuras, & pœnas.

Secundò quæritur, an dato quod prædicta pactio adimpleta contineat simoniam realem, præfata gratia iudicãda sit subreptitia ex eo capite, quod ex quatuor pactionibus simoniacis in prædicto instrumento contentis, & exequutis, tres tantùm narratæ fuerint, omissa illa quarta, vt prædictum est, bona fide; sicq; necessarium de nouo petere dispensationem pro omnibus prædictis pactionibus simoniacis, vel solùm pro omissa.

Tertiò, an cum de hoc dictus Octauius nullũ sibi fecerit scrupulum, teneatur ipse procurator sub peccato mortali eum admonere de impedimento prædicto.

Quartò, an dictus procurator possit tuta conscientia impetrare pro dicto Octauio dictam fructuum remissionem, absque eo quòd primò sanentur defectus alij supradicti, seu proponantur sanandi. Circa quæ dicam, quæ mihi in præsenti occurrunt, expectando à Dominatione tua vltimam & dignam eius singulari doctrina resolutionem.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM responderi potest; quod aut in supplicatione signata per Pontificem adest clausula, vt pensio soluatur, etiam literis non expeditis: & tunc cùm credendum sit Rectorem pensionem soluisse in exequutione dictæ supplicationis, prout tenebatur, & poterat, non autem in exequutione suæ promissionis inualidæ fortè, & prohibitæ, *a* vtique etiam quòd conuentio fuisset simoniaca, non tamen diceretur completa; vnde cessarent pœnæ extrauagãtis 2. de simon. ex doctrina Dominationis tuæ in tuo Manual. *b* & alibi. Aut in supplicatione non adest dicta clausula: & licet articulus sit magis dubitabilis, attamen adhuc idem teneri posse arbitror: nam etsi in hac materia omnis pactio videatur simoniam inducere, *c* hoc tamen fallit, quando per pactum promittitur id quod aliàs inerat tacitè, seu ad quod quis sine pacto etiam tenebatur, promittiturq; eo modo, quo inerat, vt post Felinum & alios notat Dominatio tua. *d* Sed sic est, quod secundùm opinionem Gigantis, *e* cui magis adhærendum puto cum glossatore regul. Cancel. Innocentij VIII. *f* quam contrariæ Prouincialis, *g* pensionarius, & Rector possit tuta consciẽtia respectiuè petere, & soluere pensionem, literis non expeditis, eo quia verè iam erat debita à die signatæ supplicationis, ergo dictus Rector per dictum pactum nihil aliud promisit, quàm soluere eidem id quod etiam sine dicta promissione soluere tenebatur.

Quod si instes, & quidem validè, Rector ante dictam promissionem competere ius contra pensionarium exigentem excipiendi de literis nõ expeditis, vt expresse notat dictus Gigas, & ante eum dictus glossator, *h* cui exceptioni per dictum pactum renunciando videtur pensionario donare aliquid vltra id ad quod tenebatur, quod simoniam inducit: & de hoc in materia nostra est textus, *i* vel saltem per dictum pactum videtur se aliter obligare: nam sine pacto obligatus fuisset cum remedio exceptionis, nunc autem post pactũ remanet obligatus sine exceptionis remedio; quod etiã simoniam inducit ex doctrina Dominationis tuæ vbi suprà. Adhuc tamen posse responderi puto. Et ad primã partem oppositionis dico, quod tunc demùm remissio inducit donationem, & per consequens simoniã, quando remittenti aliquid perit, & recipienti aliquid acquiritur, vt colligitur ex pulchrè notatis per Felinũ post alios, quos adducit. *k* Sed sic est, quod ex dicto pacto coram Deo nihil deperit promittẽti, nec acquiritur stipulanti, cùm & sine dicta promissione Rector teneretur in veritate dictam pensionem soluere, omissa exceptione literarum non expeditarum, ergo dicta exceptionis remissio, quæ (vt notant prædicti Doctores) respicit solum forum exterius, nihil operatur in foro conscientiæ. Eodem modo respondeo ad secundam partem dictæ oppositionis, nam coram Deo nihil magis. Rector contra pensionarium exigentem pensionẽ excipere posset, si pactum nõ fecisset, quàm si illud fecisset, ergo cùm coram Deo nihil dederit cum effectu, nec coram eo simoniam commisit.

AD SECVNDAM quæstionem etiam responderi potest, in primis supponendo hic vnam tantùm adesse simoniam, licet procedat ex quatuor pactionibus simoniacis, quæ tamen omnes ad eumdem tendunt finem. *l* Nec enim qui per partes diuersis vicibus pretium conuentum soluit, plures complet emptiones, & successiuè vna tantùm est commissa censura, & nullitas. *m* Ex quo infero hic non habere locum regulam cap. *cùm pro causis*. & cap. *officij*. *n* vbi quis potest dici absolutus ab vna excommunicatione, & non ab alia, vel ex alia causa incursa, & non ex alia: nec etiam habet locum regula. §. *affinitatis*. *o* & cap. 2. *p* scilicet, vt sublato per dispensationem vno

a Arg. l. merito. ff. pro soc.

b Cap. 23. nu. 103.

c Cap. fina. de pact. cum similibus.

d In d. ca. 23. nu. 100 versi secũdo quod.

e De pens. q. 34.

f Regu. 25 ad fin.

g Mihi fo. 48 vers. vbi Papa.

h Vbi suprà.

i In c. veniẽs. il primo. vbi etiam gloss. 1. & doc. extra de test.

k In d. c. veniens. not. 3. nu 2.

l Argu. gloss. fin. in l illud. ff ad l. Aqui.

m Argu. l inficiando §. in fur s. ff. de furtis.

n De sentent. excommuni

o Inst. de nu.

p De fil presb. in 6.

A B C D E F

vno impedimento remaneat aliud: sed puto non esse in eo casu vt cogamur dicere dictam dispensationem ob dictam subreptionem esse in totum vel nullam, vel validam, & successiuè vel nullo remedio, vel vt denuo & ex integro dispensatio impetretur, egere. Aliud esset, si istæ essent duæ simoniæ distinctæ, vel duo alia impedimenta: quia tunc impetrata dispensatione super vna, vel vno, posset & deberet impetrari dispensatio super alio, facta, vel non facta mentione præcedentis dispensationis, secundùm diuersitatem materiæ. Dominatio tua in tractatu de datis & promis. a Videndum igitur est, an dicta subreptio vitiet dictam dispensationem obtentam.

Pro affirmatiua facit primò conclusio cōmunis Doctorum, b per illum textum de rescript. quod taciturnitas veri, quod expressum Principem ad concedendum magis difficilē reddidisset, gratiam annullat. Sed sic est, quod si Princeps sciuisset hunc Rectorem vltra promissas conuentiones simoniacas hanc etiā addidisse, difficilius concessisset, argumen. cap. 1. ibi, *Et quia funiculus triplex difficile rumpitur.* c

Secundò facit, nam quando dubitatur, an veritas tacita Principem à concessione retraxisset, vel non, attenditur Curiæ concedentis stylus, ex Lapo. d Sed sic est, quod regulariter Princeps non concedit, vt pensio literis non expeditis soluatur; ergo si hæc pactio ei innotuisset, dictam gratiam non concessisset, vel saltem restrinxisset gratiam cogendo partes ad literarum expeditionem, ergo prædicti pacti taciturnitas gratiam subreptitiam reddidit. e

Tertiò facit, quia hæc taciturnitas respicit damnum tertij, scilicet officialium Curię, ad quos solita emolumēta ex expeditionibus literarum peruenire solent: quo casu taciturnitas vitiat. f

Quartò facit, quia hoc pactum, quod fuit omissum narrari, inducit simoniam, quæ cùm reddat hominē incapacem ad obtinenda beneficia saltem similia, & multo magis quo ad idem ex bulla Pij V. vtiq; hoc impedimentum videtur reduci ad genus illorum impedimentorum, de quibus iura statuunt, vt de eis fiat expressa mentio, ex his quæ notat Dominatio tua vt suprà. g Horum autem defectuum omissio semper gratiam vitiat, ex eodem loco citato Dominationis tuæ, h & tuo Manual. i & Couarruuia etiam vbi suprà. k

Quintò facit, nam dato quòd subreptio non vitiat gratiam, operatur tamen ne extendatur ad alium casum. vnde licèt gratia prosit impetranti quo ad tria prima pacta simoniaca expressa, non tamen prodest quo ad quartum tacitum.

Pro negatiua facit regula quam in hac materia ponit Calderinus, l videlicet quod ex quo annullatio gratiæ est pœna, non facilè ex omissione, seu subreptione alicuius rei debemus iudicare gratiam nullam, nisi videamus dictam nullitatem clarè à iure inductam. Sed sic est, quod adducta in contrarium non conuincunt gratiam fore nullam; ergo nec nos eandem nullam debemus iudicare.

Ad contraria potest responderi. Ad primum quidem, quod procedit in subreptione procedente ex non iusta ignorantia: quod si ignorantia sit iusta & probabilis, vtique obreptio non dolosa non vitiat; modò Princeps certioratus, non ideo minus, licet difficilius, concessisset. m Immo etiam quod non esset probabilis, si tamen hæc omissio non fuit circa veritatem, quæ nobiliter principem difficiliorem reddidisset, adhuc tamen non vitiaret. ita Couarruuias, n adducendo Dominationem tuam pro sua intentione: idem etiam tenet Francus post Dominicum. o Sed sic est, quòd si Papa etiam dictam conuentionem sciuisset, non ideo denegasset gratiam ipsam, saltem eo modo, quo eam concessit: hic enim defectus respectu aliorum minimum quid est; vnde est excusandus, eo quia per eius procuratorem hæc gesta erāt, ex Felino, p & quia potuit credere hanc quartam conuentionem contineri in narratione aliarum, ex eodem Felino, q & quia factum erat antiquum, & iam expirauerat effectus dicti pacti per mortem pensionarij.

a Nu 45. versic. 4. Couar. post alios variar. resol. lib. 1. cap fin. in fine.
b In c. postulasti.
c De treug. & pace.
d Alleg. 59. colum. 2.
e Arg. c. super literis, eo. tit. de rescrip. Couar. post alios var resol. lib. 1 cap fin. nu. 5 ver. falsitas verò.
f Felin. d. c. super literis, in 2 conclus. limit. 1 nu. 6.
g De dat & promiss. not. vlt. num. 45. vers 4.
h Vbi suprà.
i Cap. 22. nu. 86.
k Dicto c. fin. nu 5. vers. verum vt bis.
l Consil. 1. de fil. presbyt.
m Felin. d. c. super literis. in 2. concl. 2. 3 limit.
n In d. c. fin. num. 5. versi. falsitas autē.
o In c. si motu, num. 9 de preb. lib. 6.
p Dicto c. super, nu. 7.
q Ibid. nu. 1.

Ad secundum respōdetur, quod ex quo pensionarius iam tunc mortuus erat, non erat amplius locus, vt tractaretur de expeditione literarum pro pensione, quæ cessauerat. vnde etiā quod Pontifici narrata fuisset dicta quarta conuentio, non tamen iussisset Pontifex frustra dictas literas expediri, cùm iam per mortem pēsionarij pensionis reseruatio cessaret.

Ad tertium respondeo, prout ad secundum, scilicet quod etiam quod Pontifici de dicta quarta conuentione mentio facta fuisset, non ideo pro dicto interesse officialium iussisset nugatoriè literas expediri pro pensione iam extincta. vnde hoc quale quale interesse non est in hoc casu considerabile, saltem ad effectum gratiam vitiandi.

Ad quartum respondeo, beneficij Rectorem, narrando tria priora pacta simoniaca, sufficienter narrasse suam inhabilitatem ad beneficia procedentē ex vitio simoniæ. nam quoties idem effectus resultat ex qualitate non expressa, qui resultaret eadem expressa, tunc illam qualitatem tacere non nocet. ita Angelus, a quem allegat Felinus. b Sed sic est, quod dictus Rector narrando dicta tria pacta, æquè fatetur se simoniacum, ac si narrasset etiam quartum pactum; ergo illius omissio non vitiat. Nam quod dictam simoniam, quæ vnica est, & non plures, commiserit cum tribus vel quatuor pactis, hoc non mutat speciem: & quādo dicatur sufficienter expressisse qualitatem, quæ eum inhabilem reddebat, secùs esset, vt inquit ibi Felinus, si ex hac qualitate fieret dupliciter inhabilis.

Ad quintum concedendo, quòd dispensatio non debet extendi ad alium casum vel defectum ab expresso: sed nego hic subesse duos defectus, vel duo impedimenta; immo dico vnicam tātùm adesse simoniam, commissam tamen per plura pacta, vnde nō est necesse extendere dictam dispensationem ad casum non expressum: sed sufficit nobis, quòd taciturnitas dicti quarti pacti nō inualidet dictam gratiam ipsi Rectori concessam, scilicet vt nō obstante simonia per eum in dicto beneficio commissa possit illud retinere: & ita debet intelligi hæc doctrina, vt colligitur ex Felino. c

AD TERTIAM quęstionem principalem, dum supposito quod dictus Rector sit simoniacus realis, & quod dicta dispensatio, seu reualidatio non sit sufficiens, quæritur an dictus procurator teneatur dictum Rectorem sibi de prædictis scrupulum non facientem monere de dicto defectu seu impedimento; non obstante quod dictus Rector sit in probabili ignorātia: & cùm hic tractetur de damno tertij, videlicet de præiudicio Ecclesiæ, cuius fructus & bona hic simoniacus, qui non ingrediendo per portam fur à Domino nuncupatur, percipit; vtique videtur ad huius dubij decisionem adaptari doctrina Adriani, d distinguentis, quòd aut confessarius certò scit, vel probabiliter ei constat quod admonendo nihil proficeret; & tunc admonere non tenetur, quia tunc admonitio esset potius actus dementiæ; quàm prudentiæ; sed tamen non absoluet: aut dubium est, vel est spes quod proficiet; & tenetur eum admonere, & in quantum honestè potest hortari vt alienum dimittat.

Non obstat quod ibi loquatur de confessario: nam ratio Augustini, cui innititur, est generalis, & procedit in casu nostro, dum inquit; *Quemcunq; cum alieno ad me aduenientem, si in quantum possunt honestè, non compello vt restituat, participem me furti facio.* e cuius dictum refert, & successiuè sequi videtur Dominatio tua in tuo Manual. f loquiturq; Dominatio tua generaliter de omni sciente: & ratio etiam adducitur; nam huius actionis fundamentum in caritate, qua omnes omnibus tenemur, ex Richardo in hac materia. g

Nec huic opinioni, quantum spectat ad casum nostrum, obstat doctrina Soti, i cum quo dicitur concordare Canus, k nam & ipse admittit ignorantem inuincibiliter admonendum, nisi sit certum quod nihil proderit, vel quod magnum sequatur scandalum: quod nō potest dici subesse in casu nostro, in quo sola voluntas Rectoris sufficit, nec aliud requiritur, quàm quod ipse Rector velit de peccato exire, beneficium dimittendo, fru-

a In cons. 201.
b Dicto c. postulasti, col. 4 vers. secunda declaratio.
c Dicto c. super literis, in 2. concl. limit. 3.
d Super 4. tit. de confess. in 5 q principali, in dub. 7. §. de secundo, videlicet de ignorantia, fol. 72.
e Ca. fires alienæ 14. q 6.
f Cap 22. nu. 83.
g Dist. 19. ar. 2. q. 1. ad 2.
h In 4. dist 18. quæst. 2. art. 4 ad fin.
i De pœnit.

ctusq; vt potest restituendo, vel nouo remedio sibi consulendo.

AD QVARTAM, aut supponimus quod dictus procurator tenetur eius principalem monere; & tunc nõ potest pro eo procurare dispẽsationem pro dicto capite solo, nisi etiam velit pro alio, de quo principalis sibi scrupulum non facit, dispensationem procurare. argumẽto eorum quæ suprà ad tertiam quæstionem diximus. vltra q̃ in hoc casu non solùm peccaret ex omissione, sed etiam ex operatione, iuxta regulã Apostoli. a Aut supponimus hunc procuratorem non teneri dictum eius principalem de hoc monere; & certè adhuc idem credo, scilicet quod non possit procurare, vt tollatur vnum impedimentum, supponendo quod aliud debeat curare. Nam qui pro fructibus retinendis petit dispensationem pro vno defectu, videtur supponere & affirmare aliud non subesse impedimentum, quo minus possit fructus prędictos retinere, quod est falsum in casu nostro: nam dictus principalis non fecit fructus suos ex pluribus, scilicet ex capite non recitatarum horarum, itemq; ex capite simoniæ perpetratę. hoc autem licere, nec ipse Sotus vbi suprà ausus fuit affirmare, immo expresè negat, dum prohibet, ne sacerdos mulieri in casu prohibito seu non licito copulatæ, & ex alia causa non vera debitum marito deneganti dicat, vt debitum reddat.

Nec obstat doctrina Adriani, b & Dominationis tuæ, c asserentium quòd prælatus siue confessarius potest coniugatis minus legitimè copulatis, sed inuincibiliter ignorãtibus, dicere quod in bono statu viuunt, seu quod sunt tuti in conscientia: nam ob hæc verba non infert illos legitimè copulatos, quod non posset dicere; sed solùm asserit, quod sunt in bono statu; quod verũ est, etiam quod sint malè copulati: in casu autẽ nostro, qui petit gratiam remissionis fructuum ex capite omissionis professionis fidei, tacitè dicit, quod eosdem fructus licitè & ex beneficio licitè obtento percepit; tacetque procurator prædictus id, quod Pontifici expressum eundem à concessione gratiæ retraheret: vnde cõmisit subreptionem, quæ peccatum dicitur.

a Ad Rom. c. 1. in fin.
b Vbi supr. d. dub 7. ad fin.
c In c. si quis animo, n. 75. de pœn. dist. 7

Sequitur responsio.

PERLECTA subtili, alta, & erudita responsione suprascripta, dico primò, adducta esse in ea omnia quæ domini consultoris proposito cõueniunt, adeo quidem, vt nesciam quis alius potuisset cogitare potiora.

1 Secundò, quòd etsi disputando præfatus Octauius saluari possit à simonia respectu quartæ pactionis, consulendo tamen non auderem ipse illum saluare. Tum quia ad hoc vt pactum sit simoniacum in materia beneficiaria, non oportet, mea sententia, vt fiat pactum, quo per illud aliquid pereat promittenti, & aliquid acquiratur promissario: quidquid sentiat Felinus, d laudando Panormitanũ, qui hoc videtur ibi dixisse, vt ponit exemplum de illo, qui exceptionẽ declinatoriam fori opponit: nam si quis conferret beneficium alicui, vel præsentaret ad illud cum pacto, vt non opponeret exceptionem declinatoriam fori conferenti, præsentanti, vel alteri, simoniam profectò committere diceretur.

2 Tum quia negari non potest, pactum de soluenda pensione constituta à Papa sine literarum Apostolicarũ expeditione, esse pactum commodãs pensionario, & incommodans pensionem soluturo, vel quo ad ius fori animæ, vel fori exterioris, vel facti, faciliorem sua natura reddens pensionis receptionem, siue recuperationem. quod satis videtur ad inducẽdam simoniam. e Tum quia quamuis cõsiderationes sublimes, & subtiles partem aduersam colerent, subtilitate tamen sua attenuantur, & solui possunt.

3 Tum quia facilè defendi potest, & iuris rigori propius videtur, tot esse simonias, quot fuerunt pacta simoniaca, totq; absolutiones esse necessarias, quot sunt excommunicationes per eorum singula incursæ formaliter, vel æquipollenter, vel vnam, quæ extendatur ad quatuor excommunicationes. Tum deniq; quod, etiam si dicatur vnam solam excõmunicationem fuisse ortam ex illis quatuor pactionibus, illa tamen non tolletur tota, donec absolutio quęratur omnibus causis expressis: quia excõmunicatio lata ob multas causas copulatiuè non tollitur nisi per absolutionem respondentẽ ad omnes illas, iuxta c. *ex parte*. a Quare arbitror præfatum Octauium egere quodã *perinde valere*, ac si præfata quarta pactio fuisset expressa: satis tamen esset referre quartam, cum relatione generali ad alias contentas in gratia supplenda: quia narrata in gratia reformata videntur narrata in gratia reformante.

d In c. venientis 2. de testib.
e Arg. c. quã pio. 1 q. 2. c. fin. de pact.
a De officio ordin.

Cæterùm laudo plurimùm, tum pietatis, tũ eruditionis ergo solutiones præfati D. respondentis, quas ad tertium & quartum dubium sapienter & piè reddit.

NVNC DESIDERATVR vltima Dominationis vestræ resolutio circa tertium dubiũ supra propositum, an procurator sub peccato mortali teneatur Octauium, qui nullum sibi de hoc facit scrupulum, admonere de impedimento prædicto, quod oritur ex eo quòd in secunda gratiæ impetratione omisit narrare prædictam quartam pactionem, videlicet se obligasse eidem Iulio prædictam pensionem, etiam literis non expeditis, soluturum fore; & impetrare dictam fructuum remissionem ex alterius capitis impedimento; quia videlicet quando accepit possessionem dictæ Ecclesiæ, non fecit prædictam fidei professionem.

4 Ad hoc etiam respondeo, videri dicendum, quod nõ tenetur præfatus procurator admonere præfatum defectum prædictum Octauium. Tum quia præfatus Octauius laborat ignorantia facti, qua putat sufficienter fuisse satisfactum defectui suæ prouisionis. Tum quia procuratori præfato nõ est omnino certum, quòd illa pactio fuit simoniaca, & completa ex vtraque parte, per rationes superius tactas. Tum quòd simonia illa, si qua est, est iuris humani, & non omnibus cogniti, immo etiam à multis doctis adeo ignorati, vt contrarium saltem disputando defendi possit.

5 Tum quia nõ agitur de damno tertij, quod clarè videatur esse damnum, cùm nesciatur certè fructus præfati beneficij pertinere ad Ecclesiam, cùm non sit adeo certum per præfatam pactionem prouisionem manere nullam, per præfata. Tum quia Ecclesia non patitur damnũ per diminutionem rerum suarum, sed per cessationem nouæ acquisitionis pœnalis, & ita non agit tantùm de damno vitando, quantum de lucro captando: cuius rei scientia non tantùm cogit, quantùm cogeret scientia dãni rei quæsitæ vitandi. Tum quòd fructus beneficij per simoniam quæsiti non debentur Ecclesiæ, sicut pecunia quæ accipitur pro illo: quoniam de hac sola loquitur cap. *de hoc*. b & mea sententia potius essent restituendi successori, quàm Ecclesiæ, licèt etiã in illius vsum conuerti possint, per ea quæ profundius aliàs scripsimus in c. *non liceat*. c declarando c. *cùm vos*. d & ca. *quia sæpè*. e

6 Tum quòd transgrediens leges humanas malè intellectas non peccat, secundùm Innocentium, f quem Panormitanus sequitur, g & multi alij alibi, & in his Felinus qui citat alios. h Tum quia Augustinus & Adrianus in dictis informationibus citati loquuntur de illo, qui certo scit rem esse alterius, quàm eius, qui tenet: nos autem loquimur de illo qui nescit hoc certo, immo iure dubitat, & scit beneficium non esse alterius, & quòd possidens illud bona fide possidet; & pauci etiam docti sciunt ad quem debeant pertinere illi fructus, esto quòd mala fide possideret. Per quæ omnia nullatenus auderem asserere præfatum procuratorem obligari ad monendum præfatum Octauium: adeo quidem, vt magis inclinem ad obligandum eum ad tacendum, iuxta cap. *quia circa*. i & ea quæ super intellectu eius latè tradimus in ca. *si quis autem*. k Salua, &c.

b De simon.
c 12. q. 2. §. 10. num. 1.
d de offic. ord.
e De elect. lib. 6. & c praesenti, de offi. ord. eod. lib.
f In c. per tuas, il 2. de simon.
g In c. capellanus, de ferijs.
h In c. 1. col. pen. de re iud. versic fallit septimò.
i De consang. & affinit.
k De pœn. dist.

SVMMARIVM.

1 *Regularis etiam iubente superiore resignãs officium, si sit ecclesiasticum beneficium, & ex pacto accipiat recompẽsam, est simoniacus realis: quod si solùm per verba generalia sit data spes dictæ recompensationis, non erit simoniacus, numero 3.*

2 *Vexationem etiam à superiore regulari super beneficio iustè*

possesso

possessio sibi illatam regularis data pecunia redimere potest.
3 *Regularium prælati possunt iure communi suos religiosos etiam sine iusta causa suis beneficijs priuare.*

CONSILIVM XXXVIII.

N Presbyter regularis à suo Abbate de quodam officio in Ecclesia sui monasterij fuit canonicè prouisus, & plus quàm per sex annos illud pacificè possederat, cùm à successore in dicta abbatia coactus illud in eius manibus renunciauit, cũ pacto, quòd dictus Abbas eum in alio dicti monasterij seu Ecclesiæ officio teneretur remunerare, prout cum effectu postmodum fecit, & de alio simili officio prouidit; & postquã illud etiam per quatuor annos possederat, idem Abbas, seu eius successor dictum N. inquietabat, & de dicto officio priuare volebat; & ne sine officio diffamatus remaneret, dedit quandam pecuniarum summam dicto Abbati.

Quæritur, an dictus N. simoniam cõmiserit, & teneatur dictum officium dimittere?

1 Respondeo primò, quòd ex narratis in facto, & aliquantula maiore inquisitione colligitur prædicta officia esse beneficia illius speciei, quæ comprehendit illa beneficia ecclesiastica, quæ appellantur officia in ca. *de multa. a* & in c. 2. & c. *cùm ad monasterium.* b [a *De praben.* b *§. prior. de stat. monach. & in clem. 2. de simon.*]

Secundò, quòd orator admisit simoniam realẽ renunnunciando beneficium ecclesiasticum regulare, cum pacto de danda sibi compensa, siue recompensa sufficienti, quam postea accepit.

2 Tertiò, quòd per largitionem pecuniæ, ne inquietaretur super officio secundo in recompensationem accepto, nulla simonia fuisset incursa: quia post acceptã possessionem, maximè multo tempore pacificè retẽtam, potuit vexationem iniustam redimere, iuxta c. dilectus. *c* [c 2. *de simon.*]

Quartò, quòd ex hoc sequitur, oratorem malè tenere secundum officium, non ea ratione, quod dederit pecuniam pro retentione illius, & vitanda molestia iniusta, sed quia malè accepit illud in compensationem prioris virtute pacti simoniaci, per quam acceptionem pactum fuit ex vtraque parte completum, iuxta ea quæ tradimus in Manual. *d* [d *Cap. 23 à num. 100.*]

3 Quintò, quòd miserendum videtur oratoris. Tum quia religiosus, tum quia coactus fuit à superiore suo renunciare priori officio. Tum quia iure communi superior Abbas potest priuare officijs, quæ suis monachis cõfert ad nutum, etiam sine iusta causa. *e* Tum quia fortè non fuit tam pactum, quàm spei oblatio, quam superiores solẽt inferioribus facere, dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur tibi de alia re, &c. quales aliquando fiunt per verba generalia sine animo se obligandi, iuxta c. *cùm venissent. f* & alia quæ in comment. extrauagant. *ab ipso.* Gregorij XIII. *g* tradimus. *h* [e *Dicto c. cũ ad monasterium. §. tales.* f *De instit.* g *Super datis & promissis.* h *Num. 21.*]

SVMMARIVM.

1 *Simonia saltem realis non est, si omissio impedimentorũ iuxta conuenta competitori non oppositorum, nõ fuit causa, quare collatarius beneficium fuerit assequutus.*
2 *Promissio, quam concurrentes, ne alter alterum impediat, sibi ipsis faciunt, quod obtinens cõsentiat pensioni pro altero imponenda, non causat obligationem ciuilem.*
2 *Remissio obligationis, seu debiti, tunc demum potest inducere simoniam, si debitũ sit legale, quod potest ab inuito exigi.*
2 *Beneficium alicui procurans, vt sic liberetur ab obligatione debiti non quidem legalis, sed solùm antidoralis, non cõmittit simoniam saltem realem.*

CONSILIVM XXXIX.

VACANTE simplici beneficio valoris 15. scutorum annuorum, Titius & Ioannes satagentes illud impetrare, ne alter alteri esset impedimento, pactum inierunt, quod alter eorum, qui impetraret, daret aliquã pensionem alteri, qui non posset impetrare: obtinuit Titius, & renuit dare pensionem, quam promisit Ioãni, promittens se, quotiescunque sese offerret aliqua vacationis occasio, non modò nõ petiturum beneficium, sed omnem suam operam præstaturum, quo posset Ioannes obtinere. Mox oblata occasione vacatiõis, Titius iuxta promissum scripsit literas in fauorem Ioannis, qui obtinuit beneficium.

Dubitatum est, an in paciscendo de danda vel accipiẽda pensione aliquam simoniam incurrerint, & similiter in fauore præstito medijs literis.

1 Respondeo primò, quod in impetratione prioris beneficij nulla sit incursa simonia, saltem realis, quæ censuram haberet annexam. Tum quia, vt verbo extra scripta certior sum factus, conuentio prædicta non fuit causa, vt Titius obtineret illud, sed fauor maior, quo fouebatur. Tum quia conuentio non fuit ab vtraque parte completa: quia Titius noluit consentire pensionis super beneficio iam obtento constitutioni.

2 Secundò respondeo, quòd mea sententia etiam in secunda impetratione nõ fuit admissa simonia, saltem realis: ea neruosa ratione, quod simonia nõ committitur per remissionem debiti factam, vel faciendam pro beneficio quærendo, nisi quando debitum est legale, quod à creditore potest exigi, & non solùm quãdo est debitum de honestate, siue antidorale, vt nos tenuimus in nostro Man. confess. *a* & in nostro casu prædictus Titius non debebat Ioanni quidquam per iustitiam legalem, per quam Ioannes poterat debitum illud exigere à Titio: quia erat debitum fundatum super promissione, qua promiserat ei consentire in pensione constituenda super priore beneficio, quæ fuit nullius valoris, & talis per quam non poterat prædictus Ioannes compellere Titium ad constituendam præfatam pensionem. [a *Cap 23 nu. 106.*]

SVMMARIVM.

1 *Simonia est, conuenire inter concurrentes, vt alter alteri defectus non opponat, hoc addito, quod obtinens alteri pensionem, accedente consensu Apostolico persoluet; sed nõ fit realis, nisi vtrinq; compleatur, nu. 2.*
3 *Concurrat si irregularis etiam occultissimus cum alio, & obtineat, eius prouisio obstante irregularitate nõ valet; & suo concurrenti, quem impediuit à consequutione beneficij, ad quod per cõcursum ius acquisiuerat, tenetur pro damno illato satisfacere.*

CONSILIVM XL.

IOANNES & Petrus clerici opposuerunt se vni beneficio patrimoniali vacanti: & Petrus minus dignus voluit opponere Ioanni digniori irregularitatem verã quidem, sed occultam, quam probare nec poterat, nec deduxit in iudicium, sed interuentu amicorum conuenit inter ambos, vt omissis omnibus exceptionibus se submitterent examini, & qui iudicaretur dignior, haberet beneficium, & solueret alteri pensionem quadraginta regalium annuam, cum beneplacito Sedis Apostolicæ, deinde Ioãnes obtinuit beneficium, & postea dispensationem super irregularitate, & super retentione beneficij, nulla tamen de prædicta conuentione facta mentione.

Quæritur primò, an in hoc casu interuenit confidentia, vel simonia vlla?

Secundò, an fuit valida prædicta collatio prædicti beneficij patrimonialis?

Tertiò, an prædictus Ioãnes teneatur aliquid restituere prædicto Petro, cùm prædictus Ioannes esset incapax ad dictum beneficium, & tunc impediuit modo supradicto prædictum Petrum aliàs dignum à consequutione p̃dicti patrimonialis beneficij, maximè quia prædictus Ioannes hucusque bona fide processit, nullam credẽs fuisse confidentiam, nec simoniam?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primò, quòd nulla interuenit confidentia, sed nec simonia. Quia conuentio de non opponendo alicui exceptionem propter promissionem pecuniæ, est simoniaca, propter ea quæ nos diximus in Man. confess. *b* [b *Cap. 23. nu. 100 & seq.*]

2 Secundò, quòd prædicta simonia non videtur fuisse realis, sed tantùm conuentionalis: quia nõ fuit impleta ab vtraq; parte: licèt enim Petrus adimplesset non opponẽdo, Ioannes tamen non adimpleuit constituendo, neque soluendo pensionem; & consequenter non fuit incursa ipso iure excommunicatio, nec consequenter noua irregularitas celebrando, per ea quæ vbi suprà scribimus.

Non

Non obstat dicere, quòd pactum de non opponendo exceptiones fuit causa, vt prouisor conferret beneficium Ioani: & ita fuit adimpletum pactum ex parte oppositorum, seu concurrentium, vel candidatorum, & etiam ex parte prouisoris, qui eo quod partes nil sibi ipsis opposuerunt, prouidit, nō inquam hoc obstat. Tum quia hoc pactum nō fuit factum cum prouisore. Tum quia omissio oppositionis defectus non fuit causa prouisionis beneficij: quia ea fuisset sequuta, etiam si fuisset oppositio facta; quia cū irregularitas esset occulta, non poterat probari; & de non apparentibus & non existentibus idem est iudicium exterius. *a*

3 AD SECVNDAM respondetur, quod non valuit collatio propter irregularitatem præcedentem, iuxta doctrinam Innocentij benè intellectam, & communiter receptam, *b* & facit cap. clerici. cum glossa & ei adnotatis. *c*

AD TERTIAM respondetur, quòd tenetur ad restitutionem eo modo, quo impediēs aliquem ab officio vel beneficio cōsequendo tenetur, iuxta tradita in prædicto Man. *d* quoniam Petro erat ius ad rem quęsitum in beneficio coram Deo, & in foro cōscientiæ. Quare plurimùm interest animæ salutis Ioannis, conuenire quàm optimo modo potuerit cum Petro, ita vt maneat contentus, modò caueat omninò, ne quidquam soluat ratione promissionis pensionis prædictæ. Salua; &c.

a L. duo sunt Titij ff. de testam. tutel. et c. si sacerdos, cum gloss. de offic. ord.
b In c. cū nostris, de concess. preb.
c De cler. excom. minist.
d Cap. 17. à num. 69.

SVMMARIVM.

1 *Concurrere omittens, pacto inito aliquid recipiendi, est simoniacus conuentionalis, & si promissum recepit à prouiso, efficitur realis, nu. 2.*

1 *Simoniam committit tollens recepto temporali impedimenta, quæ iuridicè ad quærendum beneficium opponi possunt.*

2 *Vexationem redimere ab eo, qui potest obesse, & non prodesse in beneficio acquirendo tunc demum licet, si iniustè inferatur, secùs si iustè.*

CONSILIVM XLI.

QVIDAM petens ecclesiam parochialem vacantem promisit cuidam domino, se illam obtentam permutaturum cum beneficio cuiusdam N. cui dominus ille volebat fauere in illo concursu, si efficeret, ne ille N. concurreret secum; & prædictus dominus fecit ne concurreret, & ita alter eam obtinuit. Quæritur an fuerit admissa simonia, & qualis?

1 Respondeo primò, quod fuit admissa simonia: quia fuit promissum quod beneficium obtinendum daretur per permutationem alteri cum pacto, ne ille secum concurreret: quia simoniam committit, qui re æstimabili pecunia tollit impedimenta, quæ iuridicè opponi possunt sibi ad quærendum beneficium, vt expresse ait D. Thomas. *e*

2 Tum quia non obstat, quod ait Paludanus, *f* relatus à Caietano, *g* & à Soto, *h* dicens, quod licet redimere vexationem ab eo, qui potest obesse, & non prodesse: non inquam hoc obstat, quia illud intelligendum est de nocumento iniusto, non autem de iusto: electus enim petens confirmationem, si daret pecuniam alicui, qui nō posset ei dare ius, sed potest aliquam iustam exceptionem opponere coram confirmatore, simoniam committeret, & præterea licèt prædictus dominus & N. non possent dare directè ius aliquod prædicto presbytero, poterant tamen indirectè, nō ponendo impedimentum per concursum, quod iustè poterant ponere, vt palàm est.

Secundò respondeo, quod prædicta simonia videtur fuisse conuentionalis tantùm, quia non fuit ab vtraque parte completa, per ea quæ nos scripsimus in Manual. *i* quem locum etiam quidam alius Dominus consulens egregiè doctus allegare dignatus est, respondens rectè per eam non perire ipso iure collationem ipsi prædicto presbytero factam. Quare caueat ipse, ne permutet eam ecclesiam cum beneficio prędicti N. quia si hoc faceret, adimpleret ex sua parte pactum simoniacum; & cum altera pars adimpleuerit illud pro sua parte, censeretur ab vtraque completum, & consequenter pro simonia reali habendum: cui consequens esset collationem prædictam ipso iure nullam fieri. Salua, &c.

e 2. 2 q. 100. art. 2. ad 5.
f In 4. dist. 5. art. 3.
g In d. art 2.
h De iustitia & iure. q. 6. art. 1.
i Cap. 23. nu. 103.

SVMMARIVM.

1 *Competitori digniori si vt desistat promittatur temporale, simonia est conuentionalis, & si ab vtraq; parte obtento beneficio adimpleatur, efficitur realis, num. 2. & 3. annullans omnia sequuta, nu. 4.*

2 *Mediatori, vt mihi collationem, vel præsentationē impetret, si quid promitto, est simonia; & si obtento beneficio soluā, efficitur realis, habens excommunicationis pœnam, & nullitatem actu; ac ad illud reddor inhabilis, à solo Papa habilitandus, num. 4.*

CONSILIVM XLII.

BENEFICIO vacante iuris patronatus, tres petebāt illud à septem patronis: & is qui videbatur dignior, & alius conuenerunt, vt ipse dignior desisteret à petitione, & iuuaret alium solicitando aliquos patronorum ad suffragandum alteri, & quod ipse assequutus beneficium solueret 60. scuta quolibet anno per quinquennium ipsi digniori: qui dignior quæsiuit duo suffragia alteri, qui obtento beneficio soluit aliquam partem scutorum promissorum. Quæritur, an commissa fuerit simonia realis?

1 Ad hanc quæstionē respondetur primò, eam esse difficilioris resolutionis, quàm prima ipsius facies demonstrat: ideoq; posse multa induci super ea per eum, cui ad id faciendum tempus suppeditaretur.

2 Secundò, quod omissis eis videtur esse breuiter respondendum, quod in casu proposito fuit admissa simonia realis: simonia quidē ea firma ratione, quod per mediatorem incurritur simonia, vt habet extrauagans, *a* & quod is qui dat vel facit aliquid temporale pro aliquo, vt ille impetret collationem beneficij, vel præsentationem ad illud, est tam simoniac⁹, ac ille qui dat vel facit aliquod temporale collatori vel præsentatori eius, vt tradit Innocentius, *b* quem in hoc citamus nos & sequimur in Manual. confess. *c* & certum est quod is qui obtinuit beneficium in casu proposito, dedit vel fecit promittendo alteri præfata scuta, ad hoc vt desisteret ab oppositione vel petitione beneficij præfati, & vt procuraret fauorem aliquorum patronorum, quod ipse fecit desistendo à sua petitione, & quærēdo duo suffragia, & ita fuit mediator expressè vel tacitè quærendi præsentationem.

3 Quod autem simonia fuerit realis, patet ex eo, quod ab vtraq; parte fuit impleta: quoniam alter destitit à sua petitione, antequā præsentatio fieret, & alter soluit partem præfatorum scutorum post beneficij assequutionē, per quod simonia, quę antea erat mentalis & conuentionalis tantùm, facta fuit realis, per ea quæ nos scribimus vbi suprà. *d*

4 Tertiò, quòd præfati domini consulentes incurrerunt excommunicationem, & inhabilitatem ad præfatum beneficium; & quod pręsentatio, & institutio virtute illius facta, fuerunt inualidæ & nullæ per extrauagantem 2. & quærenda est reualidatio à Papa per Pęnitentiariam, si hæc sunt occulta, vel per Datariam, si sunt publica: nec alius præter Papam, vel eius commissarium, potest dare remedium legitimum absque dimissione tituli vel beneficij.

a De simon.
b In c. tuam. de ætate & qualitate
c Cap. 23. nu. 106.
d Num. 102. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Permutationem beneficiorum tractare quidem possunt partes, facere autem non, nisi cum auctoritate superioris, etiā si plura cum vno permutentur, nu. 3. & hoc, dummodo beneficia sint ipsorum permutantium, ita vt habeant ius in re. vnde non sufficit, quod habeat vterq; vel vnus illorum ius ad rem, nu. 2. sicut nec ego possum tibi resignare meum beneficium, vt tu resignes tuum tertio, n. 3. esset q; simoniaca, nu. 5. & si hinc inde adimpleatur, efficietur realis supposita censura, num. 6. & 7.*

4 *Pensionem in permutatione beneficiorum potest Episcopus pro adæquatione fructuum vni ex permutantibus reseruare, duraturam tamen solùm, donec alter beneficium grauatum retinebit.*

4 *Permutationem auctoritate superioris initam qui pro sui parte adimpleuit, potest cogere partem, vt etiam ipsa adimpleat: & hoc, etiã si propter aliqua pacta illicita adimpleta incidisset in pœnas simoniacorum: & hoc, dummodò absolutio à censuris fuerit prius obtenta, nu. 7.*

7 *Resignatio simoniaca est ipso iure nulla, nec inducit vacationem.*

8 *Clausula illa (Saluo Sedis Apostolicæ beneplacito, & non aliàs) posita in contractu vnius permutationis, non censetur repetita in alio etiam eidem annexo, sed nec sanat defectũ simoniæ, si adimpleantur conuenta, antequam illud obtineatur.*

CONSILIVM XLIII.

CAIVS & Titius concordarunt, quòd Caius renunciaret causa permutationis parochialem Ecclesiam, & simplex beneficium, quod possidebat, in manibus loci ordinarij, ad fauorem Titij. & similiter Titius renunciaret aliam parochialem, & simplex beneficium, quod possidebat, in manu loci ordinarij alterius diœcesis, in qua sita erant, ad fauorem Caij. Et propter inæqualitatem fructuum parochialium, & beneficiorum prædictorum, & etiam quia parochialis, quam Caius resignabat, erat grauata Apostolica auctoritate pensione annua scutorũ quadraginta; ideo concordarunt, quòd Titius reseruaret sibi super fructibus beneficij, quod ipse reseruabat ad fauorem Caij, annuam pensionem sicut nouem; & quod in euentum vacationis, seu cessationis pensionis prædictorum scut. quadraginta, talis pensio, seu vacatio illius esset ad fauorem Titij; & quod quilibet eorum fructus beneficij & parochialis, quæ accipiebat, recipere inciperet à die habitæ possessionis illorum, & non antea. Præmissa omnia & singula pacta fecerunt, adiecta clausula, *Saluo tamen beneplacito Sedis Apostolicæ.* & cum solitis protestationibus, & non aliàs: & sic renunciarunt, videlicet Titius parochialem, & beneficium in manu ordinarij ad fauorem Caij, & Caius parochialem in manu alterius ordinarij ad fauorem Titij, & Caius de voluntate Titij retinuit sibi beneficium simplex, quod tenebatur etiam resignare ad fauorem ipsius Titij, donec ille à Sede Apostolica dispensatione ad obtinendum duo sub eodem tecto impetrasset, quia obtinebat aliud in eadem Ecclesia. Accidit autem, quòd quidam Lucius concordauit cum Titio, videlicet quòd Lucius renunciaret Titio aliud simplex beneficium, quod in alia Ecclesia obtinebat, in manu ordinarij, & quod Titius faceret, quod Caius renunciaret beneficium quod retinuerat ad fauorem Lucij, reseruata tamen Titio annua pensione super dictum beneficium, quod Lucius recipiebat à Caio, scutorum septem, quæ propter inæqualitatem fructuum imponebatur.

Præfatæ concordiæ non sunt vsq; adeo Apostolica auctoritate confirmatæ, nec pensiones prædictas scut. 9. & aliam scut. 7. vnquam exegit Titius, nec recuperauit, nec inter partes pecuniæ aliquæ interuenerunt.

Dubitatur, an permutationes & resignationes prædictæ possint dici simplices, vel potius triangulares, vel quadrangulares, & an possent fieri in manibus ordinarij, & an partes aliquam simoniam commiserint in præmissis, & in aliquam censuram inciderint, taliter, quod indigeat simpliciter, vel ad cautelam à Sede Apostolica absolutionem & dispensationem obtinere de præmissis.

1 Pro resolutione huius dubij præsuppono primò, quòd nulli possũt permutare beneficia ecclesiastica propria auctoritate, licèt possint tractare non perueniendo ad conclusionem permutationis, & eam facere cum auctoritate superioris, vt habet ca. *quæsitum*, & ca. *cùm olim*, c. *cùm vniuersorum*. *a* cum adnotatis ei per Panormitanum, & communem.

2 Secundò, quòd nemo potest permutare ius ad rem, quod habet virtute expectatiuæ, cum beneficio alterius, etiam cum auctoritate ordinarij: quia permutatio beneficiorum iam quæsitorum, & nõ quærendorum permittitur, iuxta ca. 1. in illis verbis, *sua beneficia*, *b* quæ ponderãtur ibi per Philippum Frãcum, & citatos per illum, & per

a De rer. permut.

b De rer. permut. lib. 6.

A Panormitanum, *a* & Federicum Senensem, *b* post Ioannem Monachum, & Ioannem Andream, *c* & ratio est, quia rei alienę permutatio non valet, *d* & beneficium expectatum non est expectantis, vt palàm est, quæ communis sententia est, qua ratione neq; ius quæsitum per præsentationem, vel nominationem, vel aliud, quod sit ad rem, & non in re, potest permutari cũ beneficio, vt Francus vbi supra expressit.

3 Tertiò, quòd potest quis plura beneficia pro vno permutare, si nihil aliud obstat, vt latè resoluit Federicus vbi suprà. *e*

B Quartò, quòd non potest quis permutare suum beneficium cum alio, vt suum detur tertio per superiorem ordinarium, secundùm Ioannem Andream communiter receptum, *f* & Federicum. *g*

His præsuppositis, respondeo ad dubium primò, incognitas esse iuri permutationes triangulares, & quadrãgulares, nec meminisse me legere vllibi eiusmodi vocabula, nec posse illas esse iuridicas, cùm prædicta permutatio beneficiorum necessariò debeat fieri inter duos tantùm de beneficijs, quæ iam sint quæsita illis.

4 Secundò, quòd pensio prædicta nouem ducatorum potuit imponi ab ordinario, duratura dum Caius teneret beneficium sibi quæsitum per illam permutationem, ad coæquandos fructus vtriusq; beneficij permutati, arg. C ca. *ad quæstiones*. *h* quod in hoc citat Ancharanus, *i* & posset, si opus esset, efficacius probari, quàm ille probat, & quàm Felinus. *k*

Tertiò, quod Titius potuit cogere Caium ad renunciandum beneficium simplex in fauorem suum causa cõplendæ permutationis.

5 Quartò, quod pactum, quo conuenit inter Lucium & Titium, vt Titius efficeret quod Caius renunciaret in fauorem Lucij beneficium, quod tenebatur renunciare in fauorem Titij, & Lucius renũciaret suum in fauorem Titij, continet simoniam conuentionalem, per cap. *quam pio*. *l* cùm enim non possit saluari per permutationem, D quia illa non potest fieri nisi super beneficijs proprijs, & fiat super spiritualibus, restat vt sit simoniacum, simonia saltem iuris humani, quo omnis renũciatio beneficij facta sub modo vel conditione est simoniaca, per prædicta iura, & per glossam adiuncto textu. *m*

6 Quintò, quod prædicta simonia conuentionalis videtur facta realis, eo quod ab vtraq; parte fuit completa: nam Titius compleuit quod promisit, procurãdo, vt Caius renunciaret in fauorem eius: Lucius item præstitit ꝙ promisit, renunciando beneficium suum in fauorem Titij, & consequenter est facta realis.

7 Sextò, quod dolenter scribo, quòd vterq; illorum incidit in censuram extrauagantis. *n* Et idem de Caio dicẽ- E dum est.

Septimò, quòd Titius tenetur relinquere beneficium Lucij, & Lucius beneficium quod ei Caius renunciauit, quia renunciationes fuerunt nullæ per dictam extrauag. & per conclusionem illam communem, quę habet beneficium nõ vacare per renunciationem simoniacã, quam tenet etiam Panormitanus. *o*

Octauò, prædictus Titius debet procurare absolutionem, & habita ea, potest cogere Caium, vt renunciet beneficium præfatum denuò in manibus ordinarij, causa permutationis, vt conferatur sibi, per prædicta.

8 Nec prodest dicere contra prædicta, quòd tractatus F permutationis fuit habitus, saluo Papę beneplacito. Tum quia exequutio illius tractatus & concordiæ fuit facta sine illius beneplacito. Tum quia concordia secunda inter Titium, & Lucium, & Caium, fuit alia à tractatu & concordia habitis prius inter Titium & Caium solos, in quibus fuit posita illa protestatio, quæ cùm non fuisset repetita in illa secunda concordia, non potuit illi prodesse, arg. l. non omnis. *p* & l. in agris. *q* quatenus habent, quòd limitata causa, &c. & præterea exequutio præcessit beneplacitum, & sic fuit commissa simonia, prout diximus in Manual. confess. *r* Salua, &c.

a In d. c. cùm olim, nu. 4.
b Quæst. 13. de permut. bene
c In d. c. 1.
d L. 1 ff de rerum permut.
e Quæst. 12.
f In d. c. 1.
g In fin. q. 40.
h De rer. permut.
i Consil. 279. quæstio proponitur.
k In c. quia verisimile, de præsumpt. nu. 1.
l 1 q. 2. c. fin. de pact.
m In c. dudũ, verbo. liberè. de præb. lib. 6.
n 2. De simo.
o In d. c. cùm olim, & c. cũ vniuersorum.
p ff si cer. pet.
q ff. de acq. rerum dom.
r Cap. 23. nu. 108.

SVMMARIVM.

1 *Concordia, vt vnus iuri suo renũciet, & alter pecunias det, iure fori*

re fori simoniaca iudicabitur: at si dentur solùm pro restitutione expensarum, non autem pro pretio iuris, quod prætendebat, & cui verè non renunciauit, quia nullum habebat, excusatur à simonia coram Deo, & ab obligatione restituendi, nu. 2.

2 *Simoniacum iure fori quid indicatur, quod iure poli non est tale.*

3 *Simoniaca pacta ab alio inita, qui non consensit, renuat.*

4 *Protocollum simoniacam concordiam continens, vt partium consensu comburatur expedire videtur.*

CONSILIVM XLIV.

LITIGANTIBVS N. & P. super beneficio, conuenit inter N. & quosdam amicos P. ipso non consentiente, vt N. cedenti iuri suo, si quod habebat, P. quandam pecuniarum summam solueret. P. possessione adepta, prædictas pecunias soluere renuit, quas ipsi amici postea soluerunt. Quæritur quid iuris?

1 Respondeo primò, quod tota hæc concordia censebitur in foro exteriori simoniaca: quoniam per eam altera pars obligatur ad tradendum alteri parti rem spiritualem pro re temporali, quod est simoniacum per definitionem simoniæ, quam tradit glossa *a* communiter recepta tam à Theologis, quàm à Canonistis, & à nobis præ alijs declarata in nostro Manual. confess. *b* & consequenter iudicabitur in prædicto foro nulla, & nullius valoris: & partes quæ illam concordiam fecerunt, censebuntur in eodem foro excommunicati; quia non solùm fuit simonia mentalis, & conuentionalis, sed etiam realis ab vtraque parte completa, ideoque perfecta, & omnia prædicta mala, & etiam irregularitatē, si celebratum est, inducēs, iuxta ea quæ nos post alios dicimus vbi suprà, *c* & pecunia recepta iubebitur restitui Ecclesiæ, cui facta est iniuria, iuxta cap. de hoc. *d*

2 Secundò, quod probabiliter dici potest, quòd si verè coram Deo N. non habuit voluntatem vendendi ius, quod prætendebat habere, sed solùm recuperandi impēsas, quas fecit, nec verè corā Deo beneficium erat suum, non incurrit pœnas prædictas in foro conscientiæ, neq; indiget absolutione ab vlla censura, nec obligatur ad restituendam pecuniam acceptam, nisi quatenus superat impensas factas; sed satis est ei pœnitere peccati mente, & conuentione, & renunciatione, quam gratuito licitè facere poterat, admissi, per ea quæ nos suprà insinuauimus.

3 Tertiò, quod prædictus P. rectè agit renuēdo approbare illam concordiam, & non potest cogi ad eam seruādam: & rectè facit volēdo defendere suam possessionem, si putat coram Deo suum esse beneficium, & bona fide defendit illud: & nullam pœnam incurrit renuendo approbare illam: quia nemo tenetur approbare simoniaca pacta facta ab alio absque suo consensu: & obligatur ad renuendum eam, vt execrandum, iuxta totam 1. quæstio. 4. & capit. cùm pridem. *e* & tradita à nobis, vbi suprà. *f*

4 Quartò, quod præfatus N. indiget absolutione à prædicta simonia per Datariam Papæ, & non sufficit per Pœnitentiariam quo ad forum exterius: quia illa non habet facultatem id faciendi quo ad illud forum, sed tantùm quo ad forum interius, neque præfatus N. indiget illa quo ad illud forum interius, si non habuit aliam mētem, quàm illam, de qua loquitur secundum responsum; sed satisfaciet conueniendo cum aduersa parte, & Notario, qui etiam malè fecit accipiendo cōcordiam illam simoniacam, vt comburatur protocollum, in quo est concordia prædicta scripta, ita quod nunquam amplius appareret, neç probari posset: quia de nō existentibus & nō apparentibus non est iudicium. *g* Salua, &c.

Aduerte, an huic cautelæ vltimo loco datæ obstent Bart. & Bal. l. 2. §. si plura. ff. quemad. testam. & vide Decium & additionem in cap. 1. nu. 207. de probat. & an quod ponitur in 2. dicto, intelligatur procedere quādo dicto H. nullum ius in dicto beneficio competebat, vt videtur innuere auctor dum supponit quod beneficium non erit coram Deo ipsius N.

a 1. q. 1. in sū.
b Cap. 23. nu. 109.
c Num. 109. & sequen.
d De simon.
e Et cap. fin. de pactis.
f Num. 110.
g L. duo sunt Titij ff. de test. tut. & c. si sacerdos, de offic. ordin. iuncta glossa.

SVMMARIVM.

1 *Simonia in concordia beneficij per tertium commissa non nocet parti eam ignoranti, immo ius suum ei remanet illæsū, nu. 3. at illum sciens, vel credere debens, statim debet renūciare ius, si quod ex illa quæsiuit, nu. 2.*

4 *Credere tenetur quis simoniam ad eius vtilitatē commissam, si adsint præsumptiones verisimiles ad illam præsumendam.*

CONSILIVM XLV.

DVo litigantes, Ioannes Romæ morans, & Petrus in patria degens, fecerunt cōcordiam super beneficio litigioso, vt auctoritate Papæ dimidium fructuum cederet Ioanni, & alterum Petro: quæ concordia fuit auctoritate Papæ confirmata, & literis expeditis exequuta: sed non fuit narratum Papæ id, quod ignorante Ioanne pater & frater eius promiserunt Petro dare durante vita Ioannis ei, donec assequeretur beneficium integrum, certos modios tritici, & aliorum granorum, non facta mentione de causa ob quam promiserunt: & præfatus Petrus accepit postea, dum vixit, omnes fructus integros prædicti beneficij, post cuius mortem objicitur Ioanni simonia, vel confidentia illicita. Quæritur quid debeat facere Ioannes?

1 Respondetur primò, Ioannem quidem ignorantem promissionem patris & fratris sui non incurrisse vllū peccatum, vel excommunicationem, quæ ob prædictā promissionem incurrerunt ipsi, si eam fecerunt, vt Petrus consentiret concordiæ prædictæ, quia simonia per tertiū commissa in collatione & prouisione non nocet parti ignoranti eam quo ad peccatum, & excommunicationem: quia peccatum alienum non nocet quo ad illa ignoranti, donec sciat, & consentiat, vt habetur 1. q. 4. per totā, præsertim c. cùm itaq;. & tradit glossa. *a*

2 Secundò, quòd præfatus Ioānes, simulac sciuit & credere debuit præfatos cognatos suos promisisse prædictos modios ob dictam causam, renunciare debuit ius, quod per illam concordiam acquisitum fuit ei, per c. 1. *b* quod in hoc citat prædicta glossa recepta, *c* & traditur in cap. *ex insinuatione. d* nisi Papa illud sibi attenta eius ignorantia & bona fide confirmet, vel quatenus opus fuerit sibi denuo conferat, per notata in eisdem capp.

3 Tertiò, quòd præfatus Ioannes non perdit propter illam concordiam simoniacam tertij se ignorante factam ius, quod antea habebat, immo debet illud ei restitui, vel sine alia restitutione potest ad illud redire, per ca. *si beneficia, e* cum ei adnotatis.

Quartò, quod præfatus Ioannes non dicetur sciuisse, neq; approbasse præfatam simoniam propter hoc solùm, quod pater eius soluerit præfatos modios Petro, eo quod esset procurator filij: quoniam non fecit ipsum procuratorem ad soluendum ei modios præfatos, sed solùm ad recipiendum fructus, qui pertinebant ad ipsum ratione concordiæ factæ, se ignorante simoniam: quia diuersa sūt illa, & à diuersis non fit illatio. *f*

4 Quintò, quod cùm ab aduersarijs probatum fuerit præfato Ioanni, quod pater & fratres eius promiserunt præfatos modios Petro, antequam concordia confirmaretur à Papa, par est credere simoniam præfatam præcessisse: quoniam licèt in instrumento promissionis non exprimatur illam promissionē factam fuisse, vt Petrus consentiret concordiæ, tamen sunt in eo quædam verba, quę significant illud, scilicet quod soluerēt durante vita præfati Ioannis, aut donec Petrus assequeretur beneficium integrum in ecclesia vbi erat: & idem significat qualitas personarum promittentium, & quod lis erat super beneficio, cuius fructus in concordia diuidebantur, & quod nulla alia causa exprimitur in instrumēto, ob quam promissio fieret, & quod promissio illa suapte natura tendebat ad suadendum illam concordiam: & huiusmodi verisimilia sufficiunt ad probationem præsumptam. *g*

Sextò, quod vtile consilium erit Ioanni, vt præueniat aduersarios in impetrando à Papa aliquod *si neutri* vel *si nulli, vel perinde valere*, vel aliam gratiam, quę sibi videbitur conueniens, iuxta præcedentia dicta. Salua, &c.

a In sum. ead. caus. & quæst.
b 1 quæst. 5.
c In sum. 1. quæst 4.
d De simon.
e De praben. lib. 6.
f L. Papin. ff. de minor & c. ad audientiam, de decimis.
g Ca. quia nō est, de præsūp. & l. non est verisimile. ff. quod metus causa.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta auctoritate iudicis super beneficio, quod remanet illi cui debetur, licita est.*

CONSILIVM XLVI.

HIERONYMVS & Alexander presbyteri in Rota litigabant ſuper quadam parochiali Eccleſia. Domini vero Auditores in principio huius cauſæ deciderunt tria, ſcilicet, dictam parochialem Hieronymo de iure competere; & Alexandrum, qui erat in poſſeſſione, cōdemnandum eſſe in omnibus fructibus ex d. parochiali Eccleſia perceptis; & tandem poſſeſſionem & fructus eiuſdem parochialis ſequeſtrari debere. Poſt has deciſiones R. P. D. proponens terminum ſeruauit ad ferendam ſententiam, & co antequā cedulam ſubſcriberet, dictus Alexander, qui omnino cauſam amittebat, hanc cōuentionem, ſiue pactum Hieronymo propoſuit, vt ſcilicet fructus, & expenſas, in quibus condemnandus erat, ſibi remittere, ipſe vero liti cederet, & cauſæ, hoc pactum propter cauſas infra ſcriptas placuit Hieronymo; atq; ita in actis huius cauſæ vna pars alteri ceſſit, & remiſit. Huius rei poſtea certior factus eſt d. proponēs, & deinde tota Rota; quæ, quia partes inter ſe iam conuenerant, mandauit Domino proponenti, vt cauſam expediret: itaq; ſubſcripta eſt cedula ſub termino prędicto, antequā partes inter ſe conuenirent, ſeruatus fuerat, & in dicta cedula ſentētia promulgata eſt pro dicto Hieronymo, & in eadem ſententia parochialis ei eſt collata, & tandem poſſeſſionem conſequutus eſt.

Nunc dubitatur, an prædicti commiſerint ſimoniam, quia pactū inierunt incōſulto Papa; an verò excuſetur Hieronymus. Primo, quia nullum ius cenſenſus eſt emiſſe, cum ab aduerſario in ſe nihil tranſmiſſum ſit. Deinde, quia cenſendū etiam eſt habuiſſe ius in ipſo beneficio per collationem, antequam pactum illud iniret: quia collata ſibi fuit dicta parochialis in ipſa ſententia: ſententia autē Rotæ, & quæ in ea continentur, à termino ſeruato robur habent. Præterea, quia habito iure in parochiali, vt dictū eſt, fructus remiſit ad redimendas ſuas vexationes, & innumeras moleſtias, & non principaliter propter acquirendam poſſeſſionem: nam ſi maximas moleſtias in hac re non experiretur, certe ſequeſtratione poſſeſſionis & fructuum contentus fuiſſet. Tandem, quia remittere propriè non eſt dare tamquam pretium, ſed donare.

1 Reſpondeo primo nullam in caſu propoſito eſſe coram Deo & in foro cōſcientiæ admiſſam ſimoniam, præſertim realem, per prædicta. Secundo, neque in foro exteriori videri incurſam vllam talem ſimoniam: tum per ſuperius allegata. Tum quia conuentio prę̄fata nota Prętorio Rotæ, & placita illi, & decreta fuit illi poſſeſſionis traditio. Tum quia ſatis videtur fuiſſe à Papa ratificata, cum iudex ab eo datus illam ratam habuerit. Tum quia auctoritate iudicis, præſertim tanti Prætorij, poteſt eiuſmodi compoſitio iuſtè & ſanctè fieri, *a* & denique quia etiam auctoritate ordinarij id fieri poſſe videtur, argum. cap. *extirpandæ. b* & per alia, quæ adduci poſſunt, quæ tamen non ſunt neceſſaria. Salua, &c.

a *Arg cap. niſi eſſent viri prouidi. de pr.*
b *Eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Papæ beneplaciti reſeruatio appoſita in conuentionibus beneficialibus excuſat ab omni ſaltem temporali pœna & hoc quo ad illa quæ eius ſuppoſita fuerunt beneplacito, & modo non deueniatur ad conuentorum exequutionem, antequam illud obtentum. num. 3. & 4.*

2 *Vexationis vitandæ cauſa ſaltem poſt poſſeſſionē quæſitam dari quid poteſt, modo non detur ex vi præcedentis ſimoniacæ conuentionis: & vexatio, quæ timetur, ſit iniuſta. nu. 4.*

3 *Simoniaca eſt omnis pactio & conuentio ſuper ſpiritualibus, ſcilicet dandi aliquid temporale pro ſpirituali, & hoc etiā ſi ſpirituale nec perdatur, nec acquiratur, vt patet in ſimoniaca reſignatione, per quam nec reſignans aliquid ſpirituale perdit, nec reſignatarius acquirit. num. 4.*

3 *Penſio ſine ſimoniaca prauitate ſecundū veriorem & communiorem ſententiam ſine Papæ auctoritate nec conſtitui, nec redimi per partes poteſt.*

4 *Reſignatio ſimoniaca non tenet: vnde nec reſignans perdit ius ſuum, nec reſignatario acquiritur.*

CONSILIVM. XLVII.

B & G. litigantes ſuper quodam beneficio, quod vterq; per ſtatuta fundationis ſibi debitum contendebat, ſuperuenientibus alijs litigatoribus eadem ratione ſibi debitum contendentibus, conuenerunt, vt ſeſe mutuo iuuarent contra alios, & alteruter eorum, qui obtineret, alteri conſtitueret certam penſionem, & impenſæ eſſent communes: quæ omnia, excepta pœna pecuniaria, ſub qua ſe ad id obligabant, beneplacito Papæ ſuſididerūt, ita quod ſine illo nulla eſſent, & communibus impenſis beneplacitum impetraretur. Poſt quę alter eorum, altero deſiſtente, obtinuit victoriam, & poſſeſſionem pacificam adeptus, præfatam penſionem noluit alteri conſtituere, nec ſoluere; ſed vt alter à minis litigandi, quas faciebat, ceſſaret, dedit ei 500. iulios pro impenſis & laboribus ante & poſt prædictam conuentionem factis ante beneplacitum Papæ impetratum, quod poſtea non curauerunt impetrare. Quæritur, an vllam pœnarum ſimoniæ incurrerint.

1 Pro parte negante facit primo, quod omnia conuenta fuerunt ſuppoſita beneplacito Papæ, quod ſecundum receptam ſententiam excuſat ab omni pœna ſaltem temporali, vt traditur in Manu. confeſſ. *a*

Secundo, quod licet cuique ſuam vexationem redimere, ſaltem poſt quæſitam poſſeſſionem pacificam, *b* & qui præfatos iulios dedit, habebat illam pacificam, & alter minabatur ei litem.

2 Tertio, quod neuter illorū quæſiuit, vel reliquit ſpirituale pro temporali, nec contra temporale pro ſpirituali: nam ſine vlla alterius ſui iuris renunciatione alter obtinuit ſententiam, & poſſeſſionem pacificam, & conſtat ſimoniam eſſe emptionem, ſiue cōtractum non gratuitū dandi ſpirituale pro temporali, iuxta gloſſam receptam. *c*

Pro contraria tamen parte facit primo, quod omnis pactio, ſiue conuentio ſuper ſpiritualibus videtur ſimoniaca, *d* & negari non poteſt præfatam conuentionem fuiſſe factam ſuper beneficio ſpirituali, quo duo ſeſe iuuarent contra alios in litigando, & quod qui obtineret ſolueret vel conſtitueret alteri certam penſionem.

Secundo, quod vterque putabat nō licere ſibi ita conuenire, niſi cum beneplacito Papæ, quod non erat neceſſarium, ſi nulla ſimonia incurreretur.

Tertio, quod promiſſio illa conſtituendæ penſionis facta ob auxilium accipiendum in litigando ſuper beneficio nō poteſt excuſari à ſimonia, tenendo, vt omnes tenent, non poſſe quem vendere, vel conſtituere penſionē ſuper beneficio ſuo, nec iam debitam & conſtitutam redimere ſine Papæ auctoritate, ſecundum pleroſque omnes, & rectè: licet Caietanus quem quidam ſequuti ſunt, ſed male, contra in hoc teneat: aliud enim eſt quem remittere gratis penſionem ſibi debitam, quod licet: aliud redimere penſionem à ſe debitam pecunia, quod non licet, & damnatur ex ſtylo Curiæ, qui facit ius. *e*

Non obſtant oppoſita pro parte negāte formata: Non primum. Tum quia non fuerunt omnia ſubiecta voluntati Papæ: quia voluerunt, vt pœna, ſub qua ſe obligauerunt, valeret, eſto non accederet beneplacitum Papæ.

4 Tum quia, vt probatur in Man. *f* in fine, beneplacitum Papæ nō excuſat, niſi poſteaquam fuerit præſtitum: qui enim promittit dare centum pro beneficio ſibi conferendo, ſi placuerit Papæ, & non aliàs, & ſoluit illa pro ipſo ei collato, antequam placeat Papæ, non excuſatur à pœna ſimoniæ: nam poſitum ſub conditione nihil operatur ante illius euentum. *g*

Non obſtat ſecundum oppoſitum: quia, licet datio illorum iuliorum fuit facta poſt adeptam poſſeſſionem pacificam, promiſſio tamen de ſoluenda penſione ob adiutorium & impenſas communes longè antea facta fuit, vt in facto proponitur; & datio illa nō fuiſſet ſubſequuta, niſi pactio illa & adiutorium præceſſiſſet.

Non obſtat etiam tertium: quia ad eſſentiam ſimonię non requiritur neceſſario, vt aliquid iuris ſpiritualis acquiratur, vel perdatur pro temporali: ſatis enim eſt quod detur vel accipiatur temporale pro ſpirituali, qui enim renunciat

a *Cap. 23. nu. 108.*
b *Ca. dilectus 1. de ſimon.*
c *In ſumma 1. qu. 1.*
d *Cap. quam pio. 1. qu. 2. & ca. fin. de pactis.*
e *Cap. quam graui. de crimine falſi. & ca. ex literis. de conſt.*
f *Cap. 23. nu. 108.*
g *§. omnis. Inſtit. de verbor. oblig & ca. ſi pro te. de reſcript. lib. 6.*

renunciat beneficium suum pro mille scutis, nihil iuris spiritualis quærit, vel perdit; quia renunciatio non valet secundum Innocentium in cap. *cum vniuersorum.* *a* & decis. Rotæ, *b* & tamen committit simoniam secundum omnes. Item qui vendit beneficium alteri sine superioris auctoritate, simoniam grauissimam admittit, & tamen nihil iuris spiritualis perdit, vel quærit; quia nemo potest suum beneficium transferre in alium, neque relinquere, ita vt vacet, absque superioris auctoritate. *c*

a De rer. per mut. *b 7. in antiq. eo. tit.* *c Cap. quod in dubijs &c. admonet. de renunc.*

Concludo igitur primo, quod conuentio præfata proculdubio fuit simoniaca simonia cōuentionali, quatenus non fuit quo ad pœnā subiecta beneplacito Papæ, & quatenus fuit datum & acceptum adiutorium promissum ab vna parte, antequam beneplacitum Papæ impetraretur, iuxta 4. fundamentum.

Secundo concludo, quod dubitari potest an præfata simonia fuerit realis, & videtur non esse: quia illa tantum dicitur realis, quæ ab vtraque parte completa est, vt post alios resoluimus in Man. *d* & licet vnus præfatorum pro sua parte impleuerit, alter tamen non impleuit, quia non imposuit pensionem, nec voluit soluere illam post beneficij cōsequutionem, & præfatos iulios dedit pro impensis, & pro redimenda vexatione iniusta, quam probabiliter timebat, quare sequitur, nullas pœnas incurrisse contra simoniacos latas.

d Cap. 23. nu. 104.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus confidentiarius non est, qui tertio ignoranti impetrat beneficium, sperans quod ille in sui fauorē retrocedet.*

2 *Papa beneplacitum, sub quo fit concordia, tollit, saltem quo ad pœnas, simoniam, modo non sequatur exequutio ante illud obtentum, puta receptio expensarum, pensioniuve promissæ, & similia.*

3 *Resignans beneficium simoniacè, remanet adhuc dominus sui beneficij: vnde si à resignatario aliquid percepit, potest compensare cum fructibus ab eodem resignatario perceptis. & num. 4.*

CONSILIVM XLVIII.

EXPONITVR D. V. quod vacantibus pluribus beneficijs sine cura, & non requirētibus residentiam, apud Sedem Apostolicam per obitum Baptistæ de anno 1552. de illis fuit prouisus Gerardus familiaris PP. ipso inscio instante Cæsare amico dicti Gerardi, vt dictus Gerardus tamquam familiaris literas gratis expediret, & facilius obtineret, nulla tamen confidentia, vel pactione inter eos præcedente de illis postea resignandis, ante bullas facta super confidentia: licet postea dictus Gerardus ad instantiam dicti Cæsaris duo ex dictis beneficijs resignauerit in manibus Vicarij cuiusdam ordinarij extra portam Vrbis, qui Vicarius dicta duo beneficia cōtulit cuidam Bernardo, qui virtute dictæ prouisionis dicta beneficia per plures annos possedit, sed quia dubitabat, quod dictus Vicarius extra diœcesim existens non poterat dicta beneficia per dictam resignationem dicti familiaris PP. tamquam reseruata conferre, præfatus Cæsar curauit, quod dictus Gerardus in fauorē ipsius tam dicta duo beneficia, quàm alia resignaret, prout resignauit, & incepit expedire bullas, licet non perfecerit.

Quibus sic stantibus fuit mota lis dicto Bernardo super dictis duobus beneficijs ad instantiā cuiusdam Iacobi in illis partibus, & postmodum causa commissa in Rota ad instantiam dicti Bernardi cōtra dictum Iacobum: qua sic pendente, ad instantiam dicti Cęsaris dictus Gerardus, qui huiusmodi beneficia resignauerat, vt supra, fuit admissus ad causam pro suo interesse, licet nullum haberet, stantibus dictis resignationibus, sed ius erat penes dictum Cæsarem & Bernardum per dictas resignationes. Deinde inter dictum Iacobum & Bernardum de anno 1560. saluo semper Sedis Apostolicæ beneplacito, fuit facta concordia, & in ea dictum, & dictante dicto Cæsare, quod in euentū in quem dictus Gerardus cesserit omni iuri sibi competenti in quatuor beneficijs in fauorē dicti Iacobi, qui in illis prætendebat, sed non erat bonum, et iam dictus Iacobus cederet in fauorem dicti Bernard omni iuri in dictis duobus beneficijs aliàs eidem Bernardo resignatis per dictum Gerardum, licet dictus Gerardus stante resignatione facta dicto Cæsari nullum ius haberet; & quod tunc dictus Iacobus & Bernardus promittebant dare pro expensis factis per dictum Cæsarem nomine dicti Gerardi quasdam res: & constituerunt procuratores ad consentiendum pensioni trium ducatorum de Camera cum dimidio, quilibet ex ipsis super dictis beneficijs, videlicet ducatos tres cū dimidio super dictis quatuor beneficijs, & totidem similes super dictis duobus soluendos dicto Gerardo, vel Cæsari, vel personæ nominandæ per dictum Cęsarem quolibet anno. Quibus stantibus dictus Cęsar fuit inquisitus super quodam crimine, & postea carceratus: qui in carceribus existens, recordatus, quod dictum beneplacitum, & confirmatio concordiæ, & cessio adhuc nō interuenerat, curauit vt fieret supplicatio, quæ de anno 1566. fuit facta, & in ea fuit narrata dicta, cōcordia facta & aliàs prout in instrumento, quod haberetur pro expresso, vel de verbo ad verbū exprimi vel inseri posset: Papa illam confirmauit, dummodo pacta in eo apposita essent licita & honesta, & fuit reseruata pensio prædicta eidem Cæsari.

Sed quia d. Gerardus non cessit iuri super dictis beneficijs nisi de anno 1566. & tunc etiam procurator constitutus in dicta concordia cōsensit reseruationi dictæ pensionis in fauorem d. Cæsaris, & d. Iacobus de anno 1569. cessit etiam d. iuri super dictis duobus beneficijs in fauorem d. Bernardi; licet præfati consensus retrotrahantur ad diem dictæ supplicationis: dubitatur, an etiam dicta confirmatio retrotrahatur ad dictam diem concordiæ. Et quia pensio huiusmodi fuit soluta à dictis Iacobo & Bernardo, procuratori, seu negotiorum gestori dicti Cæsaris in illis partibus, etiam ante dictam confirmationem, & dictos consensus præstitos, existente dicto Cæsare in Vrbe & carcerato; propterea dubitatur, an receptio dictæ pensionis habita sponte nō per viam iudicij à dicto Iacobo & Bernardo sit simoniaca, ex quo dicta pensio fuit soluta ante confirmationem PP. dicto procuratori d. Cæsaris, d. Cęsare ignorante, licet nō bene nunc recordetur an tunc sciuerit: & an dictus Cæsar teneatur ad restitutionē dictæ pensionis, tamquā malè solutæ ante dictam confirmationem sicut supra receptę per eius procuratorem, hęredibus dictorū Bernardi, & Iacobi, qui illam soluerunt, vel illorum successoribus in dictis beneficijs, vel Cameræ Apostolicæ: quatenus Cameræ debeantur, dictus Cæsar petit dictas pensiones forsan illicitè receptas compensari cum seruitijs dictæ Cameræ præstitis; & quatenus teneretur restituere dicto Bernardo, etiā cōpēsari cum seruitijs eidem & fratri germano pręstitis, cuius ipse fuit hęres; quatenus verò dicto Iacobo, superfluum, quod ipse soluisset, quod non ascendit ad scuta 16. vel circa, & essent illicitè recepta, & Cameræ applicanda, compensari vt supra, vel sibi tamquam seni per S. D. N. donari, vel illa dimittere dictis successoribus ad computum pensionum postea soluendarum; vel si essent illicitè recepta per procuratorem Cæsaris prædicti, absolui, cum non putauerit aliquā simoniam fuisse commissam, nec in irregularitatē incurrisse, etiam quod interim Missas celebrauerit.

Insuper dictus Cæsar de anno 1540. vel circa fuit prouisus de duobus beneficijs sine cura per obitū à Paulo III. & super illis mouit litem contra quemdā Philippum possessorem, & habuit sententiam fauorabilem in Rota, & literas exequutoriales, & credit etiam brachium sæculare. Sed quia quidam Carolus in illis prętendebat ius, intimatis illi dictis literis exequutorialibus fuit deuentū ad concordiam verbo inter eumdē Carolum, & Cæsarem, quod dictus Cæsar cederet omni iuri sibi in dictis beneficijs competenti in fauorem dicti Caroli: & dictus Carolus constituit procuratorem ad cōsentiendum pensioni medietatis fructuum dictorum beneficiorū in fauorem Cæsaris propria auctoritate percipiendæ, & ambo præstiterunt consensum in manibus notarij Camerę, & fuit capta data parua super huiusmodi consensibus, non tamen fuit expedita supplicatio: & tam dictus Cæsar, quàm dictus Carolus acceperunt medietatem fructuum dictorum beneficiorum, licet Cæsar prætenderet dicta beneficia esse

sua, &

sua, & similiter dictus Carolus, vel post eius mortem successor, non sequuta confirmatione Apostolica. Quibus sic existentibus, dictus Cæsar de anno 1563. resignauit dicta beneficia in fauorem Antonij, qui ab illo tempore illa possedit.

Et quia etiam dubitatur, an dicti fructus sunt legitimè percepti per dictum Cæsarem, qui bonum ius ad ambo beneficia, & sic ad omnes fructus habebat tam per dictam prouisionem, quàm per sententiam; ad tollendum omne dubium, supplicat etiam absolui, si pacta seruata fuissent illicita, vel promissio illorum fructuum, aut perceptio super dictis medietatibus, ex quo fuerunt obseruata per annos 20. & vltra ante supplicationem expeditam; vel si deberentur dictę Cameræ, compensari vt supra; vel ab illis, & forsan simoniaca possessione absolui. Nam mihi responsa fuerunt sequentia à viro dicto.

Sub prætextu, quod d. Cæsar impetrauerit d. beneficia nomine Gerardi, non potuit considerari simonia, neque confidentia: quia nulla pactio nec datio inter eos intercessit, & cõfidentia dicitur simul fidẽtia: vltraquã prohibitio de confidentia fuit facta per fe. re. Pium IIII. & Pium V. cum clausula, *ne deinceps*: & non interuenerunt ea, quæ in illa continentur; nec concordia potest dici simoniaca, quia in ea est reseruatum non sunt effectuata, *a* & illud beneplacitum Papæ reseruatum beneplacitum Papæ, quando pacta ante benplacitum operatur, ne partes incurrant pœnam in contrahendo. *b* & quando compositio est cõfirmata per Papam paciscentes excusati fuissent, *c* & purgatur vitium simoniæ accedente postea auctoritate Papæ. *d* Secundo pacta non fuerunt seruata ante cõfirmationem Papæ, sciente dicto Cæsare, qui erat in carceribus detentus, licet post confirmationem sciuerit fuisse perceptam; & quis non dicitur simoniacus, quando ab alio eo ignorante fuit simonia commissa. *e* Sed si procurator dicti Cæsaris sponte receperit à dictis Iacobo & Bernardo pensionem promissam euentum ante cõfirmationem Papæ, Cæsar non dicitur simoniacus: quia nõ videtur datum mandatum dicto procuratori à dicto Cæsare ad delinquendum, *f* & simonia debet probari concludenter, *g* aliàs in dubio est capienda præsumptio, ne contractus dicatur simoniacus: *h* & simonia incurritur, si dolo malo commissa fuit, *i* sed dictus Cæsar numquã habuit dolum committendi simoniam: quia à principio voluit adhiberi beneplacitum Papæ; & propterea si ante dictum beneplacitum pręedicti Iacobus & Bernardus soluerunt dictas pensiones procuratori dicti Cæsaris absentis, & ignorantis, non est illi imputandum, & in simonia commissa pro ignorante Episcopus dispensat. *k*

Non obstaret, quod dictus Cæsar post confirmationem factam per Papam sciuerit pensionem fuisse solutam ante dictam confirmationem Papæ, & propterea teneatur ad illarum restitutionem: quia si non fuisset valida dicta concordia, & confirmatio Papæ, dictus Cæsar redibat ad dicta beneficia, tum quia in illis habebat bonum ius, tum quia virtute dictæ supplicationis & confirmationis concordiæ poterat habere accessum & ingressum ad illa, & dicti Bernardus & Iacobus fuissent obligati ad restituendos omnes fructus, vel si dictæ pensiones essent indebitè perceptæ, quia non sunt exactæ per prædecessorem beneficij, applicantur Cameræ Apostolicæ per constitutionem Iulij iij. vbi sunt constituti subcollectores spoliorum: & quia dictus Cæsar seruiuit dictæ Cameræ, vellet dicta seruitia cum dictis pensionibus compensare, & huiusmodi compensatio esset in foro conscientię admittenda; quia non potest cum Camera litigare: & Deus etiam permisit Iudæis, quando ex Ægypto recesserunt, vt peterent mutuo multa ab Ægyptijs, & illa sibi transportarent, propter tot seruitia à Iudæis dictis Ægyptijs facta.

Ad secundum dubium est magis facilis resolutio: quia dicta concordia nullo modo fuit confirmata à Papa, nec consensus resignationis & pensionis fuerunt extensi, prout regula Cancellariæ requirit, & remansit ius illorũ penes dictũ Cæsarem, cum quo dictus Cæsar non solùm medietatem, sed etiam fructus dictorum duorum beneficiorum accipere poterat; vnde si medietatem recepit, non dicitur commissa simonia, si tacuit quod dictus Carolus aliam medietatẽ reciperet, & quod titulus resignationis non habuisset effectum, quia prætendebat habere titulum ordinarij, licet non esset bonus; sed ex illo titulo potuit dictam medietatem fructuum percipere, maximè stante regula de triennali, per quã percipiens fructus etiam mala fide facit illos suos, quando titulum colorarũ habet, *a* & idem Sarnensis, *b* dicit procedere etiam in foro conscientiæ; vbi subdit, quod si lex est iusta in foro fori, erit etiã iusta in foro poli: & qui habet regulam triennalem pro se, est tutus in foro conscientiæ, vt quis non possit molestari super beneficio, quod non potest retinere sine canonica institutione, *c* secundum Rebuffum, *d* vbi dicit, quod si aliàs diceretur, dicta regula deduceret multos ad inferos. & à fortiori, in pensione, quam quis recipit, etiam dicta regula tenetur. Est etiam simoniacus, quando interuenit simonia à principio, *e* sed à principio non interuenit simonia in dictis concordijs, quia fuerunt factæ saluo Sedis Apostolicæ beneplacito, vt supra dictum est.

Ad tertium dicitur, quòd si aliquis esset simoniacus quo ad beneficium etiam occultus, est suspensus quo ad se, non quo alios, sicut quilibet peccator, & propter talem suspensionem nõ incurrit irregularitatẽ celebrando vt ait Decius, *f* post Abbatem, quem allegat. *g*

1 LECTIS SUPRADICTIS, Respondeo primo, quod supradictus D. consultor optime respõdet, vuatenus ait, quod in casu proposito præfatus Gerardus nullam in impetrando admisit simoniam, neque confidentiam illicitam, licet credendum sit habuisse confidentiam bonam & licitam, de qua non intelligi Piorum constitutiones probatur à nobis in Manual. confess. *h*

2 Secundo, quod etiam optime respondet, quatenus ait, quod concordia non fuit simoniaca, quia seruatũ fuit beneplacitum Papæ, cuius auctoritas abolet omnẽ simoniam, saltẽ quo ad pœnas eius, vt tradimus nos vbi supra.

Tertio, quod etiam bene respondet, quatenus ait pręfatos paciscentes nõ fuisse incursuros vllam simoniæ pœnam, si pacta & conuentiones non fuissent exequuta, antequam Papa confirmaret, & sibi placere illa diceret.

Quarto, quod non videtur satis cautè dicere pacta non fuisse exequuta ante beneplacitum Papæ. Tum quia in narratione casus expresẽ dicitur, quod res aliquæ fuerunt datæ pro impensis ipsi Cæsari. Tum quia Bernardus & Iacobus cœperunt possidere, & possederunt bina beneficia ratione illius concordiæ, quia sciebant quod nulla alia ratione iustè possidere illa poterant Tum quia vt simonia censeatur commissa in reunciatione, nõ requiritur, vt renunciatio valeat, sed sufficit, quòd fiat propter pecuniam, vel cum pacto: alioqui in nulla renunciatione committeretur simonia, quia nulla renunciatio simoniaca valet secundum Innocentium, *i* & Rotam, *k* & habetur in extrauagante 2. *l* ibi, *vel quaslibet alias dispositiones*. Tum quia ipsi soluerunt pensiones imponendas à Papa, antequam ille approbaret eas. Tum quia quæritur consilium in foro conscientiæ, & per verba narrationis apparet quod ad illud Cæsarem recepisse pensiones ante confirmationem, neque ipse id vllatenus negat: & in illo foro non est locus præsumptioni, per quam præfatum D. consultor vult eum excusare.

3 Quinto, quod his est consequens prædictum Cæsarem malè recepisse res datas sibi pro impẽsis in lite factis, & peius pensiones ipsas, & præfatos Iacobum & Bernardum pessimè tenuisse prædicta beneficia sine vllo titulo iuridico.

Sexto, quod ijs est consequens prædictum Cæsarem teneri ad restitutionem illorum, quæ recepit; nisi excusetur ea ratione, quòd beneficia, & tituli eorum remanserunt penes eum, eo quod renunciatio beneficij simoniaca non valet, vt prædictum est; & consequenter prædicti Iacobus & Bernardus tenerentur restituere ipsi fructus perceptos ex beneficijs; & ita fieri posset compensatio, præsertim quo ad forum conscientiæ.

4 Ad secundum respondetur, quod omissis quibusdam quæ præ-

a Cott. decis. 230.
b Verall. deci. 204. in princ.
c Gloss. in ca. cum pridem. in verbo illicite. vers. sed videtur. de pact.
d Deci. cons. 241. n. 2. vers. gloss. tamen. Felin. in cap. ad audientiã. 2. nu. 3. vers. quod autem. de rescr. Pari. cons. 30. nu. 5. & 6. in 4.
e Io. And. in cap. de simoniace. & ibi Ant. But. nu 3 de simo. & refert ibi Apostil. ad Ioã. de Anan. col. 3. in verbo simonia.
f Leg. 3. §. si procuratori. ff. quod quisque iuris Ro. decis. 7. vt lite pendente, in nou.
g Cott. decis. 233.
h Put. decis. 244. in princ.
i Paris consilio. 29. num. 19. in 4.
k Gloss. in ca. ex multis. in verbo postea. 1. qu. 3. Rodo. de simonia in 4. par. cap. 8. num. 21. fol. 324.

a Sar. in reg. de trien. qu. 42. n. 7. Cres. in decis. 236.
b Ibi. nu. 11.
c Cap. 1. de reg. iur. in 6.
d In tract. de pacif. poss. in 2. fol. 297.
e Gloss. in d. reg. & Sar. in 2. qu. nu. 12.
f Consil. 141. num. 5. versi. 5. & vlt.
g In cap. si celebrat. colum. 2. num. 4. de cler. excommunic. minis.
h Cap. 23. nu. 109.
i Cap. cum vniuersorum. de rer. permu.
k Decis. 7. de renunc. in antiqu.
l De simon.

quæ præfatus D. consultor parum firmè, vel parum aptè dicere nobis videtur, respondetur primò, quod prædictus Cæsar remansit dominus præfatorum duorum beneficiorum: tum quia eius renunciatio non videtur valuisse propter defectum extensionis consensuum, tum quia si fuisset extensio facta, renunciatio fuisset simoniaca, eo quòd pacta super ea inita completa forent, antequam beneplacitum Papæ accederet; & ita non valuisset resignatio: & consequenter poterat accipere non solùm medietatem fructuum, sed etiam omnes, quia tituli remanserunt penes eum, cum renunciatio simoniaca non valeat, vt prædictum est: & ita ex hoc capite excusari potest à restitutione. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio beneficiorum, & venditio fructuum alterius simul correspectiuè fieri nequeunt, sed separatim sic, modo cesset omnis ciuilis saltem obligatio alteram faciendi, si alterum fiat. num. 2.*

CONSILIVM XLIX.

QVIDAM habens exequutoriales super quodam canonicatu litigioso, per quas condemnatus iubetur relinquere beneficium, ac restituere omnes fructus quinquennio perceptos ascendentes ad summam 300. ducatorum, vult permutare illud ius, quod habet sibi adiudicatum, pro quodam beneficio alterius, constituta pro pensione certa pecuniæ quantitate super prædicto canonicatu; vult etiam conuenire super fructibus prædictis, vt compermutator det ei 500. aureos in præsentia, & postea duas partes residuorum fructuum, & vt retin[illegible]bi tertiam pro laboribus & impensis.

Quæritur, an, & quomodo liceat hoc facere, nō[illegible] in permutatione mentione de hoc facto secundo.

1 Respondeo primo, non licere prædictis consulentibus permutare modo prædicto, cum pacto de soluendis fructibus à resignatario canonicatus, retenta sibi certa parte illorum, non facta mentione in supplicatione de illo pacto: quia resignationes, collationes, & acceptationes beneficiorum resignatorum, quæ sunt necessariæ ad prædictam permutationem, hærent cum pacto dandi & accipiendi spirituale pro temporario, & è cōtrario, quod sine licentia Papæ est simoniacum per definitionem simoniæ receptam, quæ ponitur à glossa. *a* & à S. Thoma, *b* & ab alijs alibi.

a 1. quæst. 1. in summa.
b 2. 2. q. 100. art. 1.

2 Secundo, quod possunt fieri hæc per duo pacta diuersa, ita quod alterum non fiat propter alterum, nec coniunctim, sed diuisim, quorum alterum sit permutatio beneficiorum auctoritate Papæ, & alterum venditio prædictorum fructuum auctoritate propria: sic quod fructus non emantur à resignatario canonicatus, saltem principaliter, propterea quod fit permutatio; neque fiat permutatio, propterea quod prædicto modo vendantur & emantur prædicti fructus; sed quod is cui renunciatur canonicatus, emat vt quidam tertius prædictos fructus pretio, vt prædicitur, conuento.

Tertio, quod longe aptius esset, vt primò fieret prædicta permutatio sine promissione emendi & vendendi prædicto modo prædictos fructus, & post aliquot dies consequutos permutationem fieret emptio & venditio prædictorum fructuum, cauendo tamē tam coram Deo, quàm coram hominibus, ne vllus eorum promittat alteri se empturum, vel venditurum, si permutatio fiat, & aliàs non: & si quæ promissio huiusmodi antehac facta est, discedatur ab ea verè coram Deo vtriusque consensu, ita quod vterque maneat liber ad vendendum, vel emendum post permutationem factam, ac erat ante illam quo ad obligationem iustitiæ legalem: quamuis posset interuenire aliqua decentia antidoralis, & spes quod consequetur inter eos illa emptio & venditio fructuum, per ea quæ nos tradimus in Manu. nostro. *c*

c Cap. 23. nu. 100. versic. 5.

SVMMARIVM.

1 *Mediator simoniæ in beneficio, si compleatur, incidit & ipse in excommunicationem.*

2 *Permutatio pinguioris beneficij cum minus pingui, cum pacto, vt fructus excedentes sibi restituantur, est simoniaca; idem est, si cōueniant vt constituatur pensio auctoritate propria pro adæquatione fructuum. num. 3.*

2 *Confidentialis simonia est si compermutantes paciscantur, quod in certum euentum sibi ipsis priora restituant beneficia; & habet pœnas; & beneficia vacant apud Sedem Apost. vnde qui de illis ab ordinario prouidetur, non est tutus, num. 6. nec potest fructus percipere. num. 4.*

5 *Cruciatæ vigore confidentiarius, dimisso beneficio, potest à censuris ob id incursis absolui, at vt reabilitetur ad beneficia, à Pontifice est impetrandum. num. 8.*

8 *Confidentiarius fit quidem inhabilis ad obtinenda beneficia, sed non ad ordines suscipiendos, quos à censura absolutus iuste potest percipere. num. 7.*

CONSILIVM L.

1 DIco primo quod in permutatione proposita fuit admissa simonia realis; eo quod interuenit conuentio, vt qui ab accipit beneficium maioris valoris per permutationem beneficij minoris valoris solueret compermutanti omnes fructus, qui excederent fructus beneficij minoris: quæ conuentio fuit exequuta ab vtraque parte, quia realiter vterque compermutantium impleuit eam soluendo per se vel per procuratores suos fructus beneficiorum eo modo, quo fuit conuentum: & sic tam mediatores, quàm permutantes inciderunt in simoniam relem, & excōmunicationem Papalem, per extrauagantem 2. de simonia. *a*

a In commun.

2 Secundo dico, quod etiam in præfata permutatione interuenit cōfidentia simoniaca: quia interuenit renunciatio, cum conuentione, quod in certo casu compermutantes tenerentur sibi mutuo restituere beneficia permutata: & consequenter incurrerunt pœnas impositas per Pium IIII. & V. committentibus cōfidentiam simoniacam: quarum vna est excommunicatio Papalis, & altera perditio habitorum beneficiorum, & tertia inhabilitas ad habendum alia, & quarta reseruatio beneficiorum per confidentiam habitorum, & aliorum per eam vacantium prouisionis, iuxta tenorem illarum, quarum summa ponitur in nostro Manual. confess. *b*

b Cap. 23. nu. 101.

3 Tertio, quod renunciatio illa, qua quis suscepit minus beneficium, & renunciauit illud, & conuentio, vt qui resignauit minus constitueret pensionem illi qui renunciauit maius, & solutio anticipata fuerunt simoniacæ, vt palam est.

4 Quarto, quod etiam perceptio fructuum propensione anticipata fuit mala, & cum peccato facta: quia beneficium illud vacabat per prædicta, & non poterant ipsi qui soluerant illam auctoritate propria percipere fructus illius vacantis & reseruati Papæ. *c*

c Argum. ca. 2. & ei adnotatorum. de iudic.

5 Quinto, quod consilium, vt monachus qui recepit maius, recederet à monasterio, & resignaret illud in manibus Papæ, fuit sanctum, & bonum: & quod facta resignatione potuit bene absolui per præfatam cruciatam, vel Iobæleum ab omnibus censuris ob præfata incursis.

6 Sexto, quod prouisio minoris beneficij facta per superiorem ordinis virtute resignationis factæ à monacho nihil valet coram Deo: quia propter confidentiam erat reseruata eius prouisio Papæ, vt prædictum est.

7 Septimo, quod ordinario prædicti monachi, qui suscepit maius officium in permutatione, & postea resignauit illud in manibus Papæ, & fuit absolutus à censuris, fuit iusta, & recta: quia præfatæ extrauagantes non inducunt inhabilitatem ad ordines suscipiendos propter confidentiam, sed solùm ad beneficia.

8 Octauo, quod præfatus monachus indiget dispensatione, qua fiat habilis ad beneficia posthac obtinenda. Et quia hæc sunt satis occculta, & per alios tractata, videtur quòd sufficiat petere habilitationem à Pœnitentiario maiori.

9 Nono, quod in gratiam petentis ista subijciam formam supplicationis faciendę in prætorio Pœnitentiariæ, si melior ei non offeratur.

Illustriss. ac Reuerendiss. D.

CVM quidam N. cuiusdam religionis non mendicantis haberet quoddam officium eiusdem ordinis regulare; quidem patrui eius, quos habebat pro patribus, tractarunt eo ignorante & absente quamdam permutationem simoniacã & cõfidentialem inter ipsum & alium monachum eiusdem ordinis, qui habebat aliud officium eiusdem ordinis longè maioris valoris; & virtute mandati ab eis petiti & missi perfecerunt permutationem prędictam, & impleuerunt conuenta inter se & alium compermutantem, præfatus N. post annum nouitiatus, non tamen statim reliquit beneficium, neq; cõtradixit pactis, partim ob reuerentiam, qua erat erga patruos, partim ob iuuenilem ignorantiam & incogitãtiam, & partim quod nolebat perdere id, quod sibi bene quæsitum putauerat, donec à confessario moneretur, postea tamen renunciauit simpliciter præfato officio in manibus S. D. N. qui contulit illud etiam simpliciter; & fecit se absoluere virtute cruciatæ, & cuiusdam amplissimi Iobelæi, fecitq; se ordinari quatuor minoribus, & subdiaconatu: angitur tamen scrupulo, quod incurrerit inhabilitatem obtinendi aliqua beneficia in futurum. Quare supplicat humiliter D. V. Illustrissimæ, vt, si, & quatenus opus fuerit, iubeat eum absolui ab omnibus censuris, quas ob prædicta forsan incurrit, & dispensare cum illo, vt possit obtinere quæcumq; beneficia ecclesiastica, quæ poterat obtinere antequam prędicta permutatio fieret: Attento quod prędicta simonia & confidentia non fuerunt per ipsum facta, nec ipso sciente; & quod postea quã sciuit facta, simpliciter renunciauit beneficium, vel officiũ per ea quæsitum; & quod est honesto loco natus, & esset ei dedecori, scandalo alijs talis inhabilitas, immo & posset esse damnosa monasterio.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam conuentionalem facit omne pactum, quod est medium facienda permutationis beneficiorum, etiam si solum promitterem soluere pensionem, si qua detegeretur imposita super beneficio quod do: non tamen efficitur realis, etiam si cætera omnia adimpleantur, modo non adimpleatur pactum, ex quo oritur simonia.*

CONSILIVM LI.

VOLENTES duo sua beneficia permutare, conuenerunt, quòd, si vllum illorum beneficiorum inueniretur grauatum aliqua pensione, is, cuius erat illud ante permutationem, solueret illam pensionem. Consequuta permutatione, auctoritate ordinarij, nulla de præfato pacto facta mentione, post sesquiannum apparuit alterũ illorum esse grauatum pensione 15. ducatorum. Quæritur, an interuenerit simonia, & quid sit agendum.

1 Respondeo primo, certum esse, quod interuenit simonia saltem conuentionalis: quia interuenit pactum, quod fuit medium faciendæ permutationis, & omne tale efficit renunciationem, collationem, & permutationem simoniacam. *a*

Secundo respondetur, quod præfata simonia fuit tantum conuentionalis, & non realis: quia promissio de soluendo pensionem, casu quo inueniretur imposita, nondum est exequuta. Non obstat, quod renunciationes & collationes ad permutationem necessariæ fuerint vtrimque factæ: quia illæ nõ inducebant simoniam, sed solùm promissio de soluendo pensionem, quæ nondum est impleta: & ita non peruenit ad simoniam realem, per ea quę scripsimus in Manu. confess. *b*

Tertio, quod præfati DD. consulentes cauere debent, ne vllatenus is, qui debebat pensionem ante permutationem, soluat illam, antequam impetretur à Papa facultas id faciendi, quàm puto facile concessum iri. &c.

a *Cap. quam pio. 2. q. 1. c. fin. de pact.*

b *Cap. 23. nu. 106.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniæ crimen, etiam si detur res modica graue peccatum est; quia immutat naturam rerum; & potest crescere vsq; ad hæresim, credendo dona Dei pecunia comparari posse, & num. 2. At quod datur alio respectu, quam pro pretio & solutione rei spiritualis, coram Deo non est simonia prohibita. num. 5.*

1 *Simonia committitur coram Deo, cum temporale quantumuis minimum datur in pretium rei spiritualis: & si attingit ad culpam mortalem, siue ratione quantitatis, siue ratione irreuerentiæ, siue magnæ deordinationis, habet annexam excommunicationem. num. 4. & 2. licet iudex, qui præsumit paruam rem non dari in pretium, tales excusset. num. 2. & 3.*

2 *Paruitas rei excusat quidem in omni actione à peccato mortali, & excommunicatione tali actioni annexa. nu. 2. fallit tamẽ coram Deo, quando ratione irreuerentiæ, vel deordinationis cresceret vsq; ad peccatum mortale; quia tunc etiam haberet annexam excommunicationem. num. 4.*

CONSILIVM. LII.

REX Siciliæ confert multa beneficia sui regni, vel præsentat ad illa, dimidium quidem eorum Siculis, dimidium verò eisdem, vel quibus placuerit. Multi Siculorum vadunt ad seruiendum Regi, qui degit in Hispanijs, vt cognoscantur ab eo, & à suis consiliarijs, & alijs ministris, vt cum vacauerint beneficia conferantur eis, vicibus, quibus tenetur ea dare Siculis: qui quàm optimè possunt inseruiunt Regi, & eius ministris, dando eis munera à lingua, obsequio, & manu.

Quæritur, an admittant simoniam, & incidant in censuras. Quæritur item, an idem sit dicendum de Hispanis, qui veniunt ad Vrbem, & inseruiunt & dant munera Papæ, & ministris eius, vt beneficia, quæ sunt Hispanis conferenda, dentur eis.

1 Pro harum quæstionum solutione præsuppono primo, quod omnis, qui aliquod temporale dat pro quærendo spirituali tamquam pretium eius, siue sit paruum, siue magnum, peccat peccatum simoniæ coram Deo in foro conscientię omni iure naturali diuino & humano, vt docet S. Thomas, *a* & colligitur ex eodem alibi. *b* Tum per rationes ibidem ab eodem allatas. Tum quia cõtra suam naturam res inæstimabilis reponitur in ordinem rerum vendibilium, & pecunia æstimabilium; vt diximus in comm. extrauag. *ab ipso. c* Tum quia peccatum simoniæ posset crescere adeo, vt fieret hæresis, pro quo est casus in c. *quibusdam. d* & ratio firma, quod omne crimen quod est contra fidem Catholicam, est hæresis, *e* & tradimus nos post alios in ca. *nouit. f* & melius in Man. confe. *g* & constat contrarium esse fidei Catholicæ spiritualia dona Dei esse pecunia æstimabilia & vendibilia, dicente Petro ad Simonem Magum. *h Pecunia tua tecum sit in perditionem, qui arbitratus es dona Dei pecunia comparari*, translatum in dicto ca. *quibusdam* Dixi, *Coram Deo, & in foro conscientiæ*: Quia frequenter, vt cum res parua dicitur, fit, aut datur, non præsumitur in foro exteriori simonia, *i* quæ autem dicatur quo ad hoc parua; vel magna, videtur relinquendum arbitrio boni & prudentis viri, *k* in arbitrando autem debent considerari persona quæ dat, & cui datur, & quantitas & qualitas muneris, quod datur, secundũ Panormitanum receptum. *l*

2 Offert se tamen in præsentia quæstio, quam non meminimus vidisse per alium motam, scilicet an secum trahat excommunicationem quo ad forum interius illa simonia, quæ propter paruitatem non præsumitur talis in exteriori, est tamẽ verè talis in interiori; eo quod qui dedit vel accepit, verè coram Deo dedit vel accepit principaliter in pretium, vel pro pretio rei spiritualis, quàm diximus supra esse veram simoniam. Et quidem putamus eam non habere annexam excommunicationem, si propter rei paruitatem non attingit verè quantitatem culpæ mortalis: quia nulla excommunicatio generaliter lata includit eum, qui non peccat mortaliter, *m* & alibi sæpe diximus, præsertim in Manual. confess. *n* Si autem verè coram Deo attingit quantitatem culpæ mortalis, licet iudex exterior arbitretur contrarium, quæstionis videtur grandis & quotidianæ, & eo maioris, quo potest contingere in omnibus casibus, in quibus agitur de re vetita sub pœna excommunicationis ipso iure lata, & dubitatur an transgressor eius per paruitatem excusetur ab ea in foro interiori, si iudex arbitretur in foro exteriori eum excusari propter paruitatem.

a *In 4. lib. sent. dis 25 q. 3. art. 3. ad 1.*
b *In 2. 2. qu. 100. art. 3 & 4.*
c *Nu. 46. notab. 32.*
d *1. quæst. 1.*
e *Ca. à recta. & ca. hac est fides. 24. q. 1.*
f *Notab 3. nu. 4. de iudic.*
g *Cap. 11. nu. 22*
h *Actorum 8.*
i *Ca. etsi quæstiones de simonia.*
k *Arg. l. 1. ff. de iure delib. & ca. de caussis. de offic. de leg.*
l *In d cap. & si quæstiones. num. 1.*
m *Arg capit. nemo. & cap. nullus. 11. q. 3.*
n *Cap. 27. num. 9.*

2 Tum quia in præsenti casu licet res minima fiat, vel detur pro spirituali, potest tamen fieri magna irreuerentia ex eo, quod res spiritualis reputetur vendibilis & æstimabilis pecunia; & quidem adeo, quod posset crescere vsque ad crimen hæreseos, cum illa reputatio videatur contra illud. *a Pecunia tua tecum sit in perditionem.* & multi dantes; vel accipientes, dare vel accipere possunt aliqua parua pro pretio rei spiritualis, quos iudices putant non dare, nec accipere illa pro pretio, sed tantùm pro amicitia, & honesto officio. Et omnis qui dat, vel accipit etiam paruum, verè, ac principaliter pro re spirituali, videtur peccare mortaliter, reputando illam esse vendibilem, & pretio numerario æstimabilem.

a Actorum cap. 8.

Nec obstat, quod furtum minimum solum est peccatum veniale, vt ait S. Thomas receptus, *b* per quod alibi sæpe & præsertim in dicto Manual. *c* post principium diximus, quod in omni materia peccati paruitas rei, & alia duo excusant à culpa mortali: non inquam hoc obstat: quia licet res quæ fit, vel datur, sit minima; irreuerentia tamen illa, quæ fit rei spirituali, reponendo eam in ordine rerum vendibilium, & æstimabilium; & temporariarum, non videtur res parua.

b In 2.2 q. 59. art. 3.
c Cap. 17.

4 Quare in præsentia credo huiusmodi simoniam non habere annexam excómunicationem, si neutro respectu peruenit ad culpam mortalem: habere tamen, si alterutro peruenit ad illam, per supradicta, & quia simonia est maximum peccatum, iuxta cap. *tanta est labes.* d

d De simon.

5 Secundo præsuppono, quod nulla simonia, per quam fit vel datur aliquod temporale pro re spirituali, alio respectu quàm pro pretio & vera solutione eius, puta pro dono gratioso, vel sustentatione ministrorum, vel labore eorum, vel vexationis redemptione, &c. est simonia iure naturali vel diuino vetita.

Aduertendum, quod licet expresse non habeatur responsio ad quæstionem, tamen ex prædictis colligi potest.

SVMMARIVM.

1 Promissio generalis gratitudinis etiam facta examinatori promouendorum ad beneficia non inducit simoniam.

2 Esculentorum paruorum receptio, ob qua examinator promouendorum ad beneficia nequaquam fuit motus vt examinando cui fauit faueret, saltem coram Deo non inducit simoniam.

3 Examinator, qui, vt amico roganti gratificaretur, promouendum in actu examinis alacriorem reddendo iuuit, si adiutorium non fuit notabile, in pœnas sacri Concilij nequaquam incidit, etiam si postea munuscula gratis oblata recepit bona fide.

CONSILIVM LIII.

VACANTE parochiali, sacerdos cupiens sibi de ea prouideri, ad quemdam ex examinatoribus amici commendatitias detulit literas, hæcque vel similia addidit verba: Dominatio vestra habeat me commendatum, & cognoscet non fauisse personæ ingratæ. Vnde d. examinator, non ob dicta verba seu oblationum motus, sed vt amico gratificaretur, inter examinandum quædam ad fauorem dicti promouendi protulit verba, ob quæ quasi adiutus promptior ad respódendum redditus, & successiue idoneus ab omnibus examinatoribus renunciatus fuit,; demum approbatus dicto examinatori donauit quædam esculenta valoris duorum vel trium iuliorum, quæ dictus examinator tunc simplici accepit animo.

Nunc autem dubitatur, an examinator in pœnas contra similia perpetrantes per Concilium Tridentinum, *e* statutas inciderit; & quia ministrauit, irregularitatem contraxerit.

e Sess. 24 ca. 18 § caueant.

1 Respondetur primo, quod per literas commendatitias, & promissionem prædictam, nullam incurrit simoniam, vel censuram, per ea quæ nos scripsimus in commen. extrauagantis de datis & promis. *f*

f Notab. 11. à num. 18.

2 Secundo, quod neq; incurrit eas per dationem prædicti esculenti, saltem quo ad forum conscientiæ. *g*

g Arg. ca. etsi quæstiones. de simonia.

3 Tertio, quod maioris dubij est an incurrerit per fauorem, quem examinator prædictis verbis inter examinandum dedit: & magis puto non incurrisse, si notabile ad-

A iutorium per ea non fuisse datum: quia in nulla huiusmodi materia videtur incurri censura vlla per id quod nõ præstat, vel aufert notabile damnum, vel commodum, cum in omni materia excuset paruitas rei à culpa mortali, iuxta S. Thomam, *a* & tradimus nos in Man. confess. *b* & alibi sæpe, & probatur per cap. *vnum orarium.* c

a 2. 2. qu. 59. art. 4.
b Cap. 17.
c 25. dist.

Cætera circa hanc materiam vide consil. 20. de sent. excom.

SVMMARIVM.

1 Dantes ministris, vt pro beneficio cócedendo preces apud collatorem interponant, obtento beneficio simoniam realé committunt; secus, si vt solicitent, & reducant ad memoriam.

CONSILIVM. LIV.

B VOLENS Titius de aliquo beneficio vel beneficijs prouideri, dedit cuidam famulo cuiusdam ministri Papæ duo vel forsan quatuor scuta, ad hoc, vt intercederet pro ipso Titio: & similiter alia munuscula, quę forsan ad valorem duorum scutorum non ascendebant, substituto prędicti ministri dedit: & finaliter ipse Titius de beneficio quodã fuit prouisus valoris 16. scutorum. Quæritur an incurrerit pœnas.

1 Respondeo, quod si orator dedit prædicta scuta & munuscula prædicto famulo, vt incederet, ita vt esset mediator ad concedendum beneficium, simoniam realem admisit; si autem dedit, vt dictum ministrum faceret memorem C mandati facti, quo illud adimpleret, non addendo preces, quibus moueretur ad concedendum, posset dici non esse simoniam, vt videntur intellexisse, qui super hoc fuerunt consulti. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Simonia est, si prouisus de beneficio soluat, pensionem antiquam impedienti expeditionem literarum, vt cesset.

1 Beneficiarius dare potest aliquid molestanti de facto, vt ius quæsitum & possessum seruet.

2 Possessio beneficij res spiritualis, vel spirituali annexa.

CONSILIVM LV.

D AN Prouisus à Papa, & impeditus ad instantiam pensionarij, qui habet pensionem antiquam super beneficio impositam, expedire bullas, antequã soluat pensiones decursas, possit eas iuste soluere, vt expeditis bullis capiat possessionem?

1 Ad hanc quæstionem respondeo, quòd non; quia committeretur peccatum simoniæ: quoniam, quamuis liceat beneficiario pro iure spirituali iam quæsito & possesso conseruando dare aliquid temporale molestatori de facto, vt videtur probare cap. *dilectus.* *d* & glossas cap. *decimas.* *e* non tamen licet dare aliquid temporale pro iure spirituali quærendo, neq; pro quæsito nondum possesso conseruando, vt finis præfatæ glossæ asserit, & Panormitanus resoluit. *f*

d 1. de simon.
e 16. q. 7. super verbo decimas.
f In dict. cap. dilectus. n. 4.

E 2 Eo quod possessio beneficij spiritualis est res spiritualis, vel quid annexum spirituali; & dare aliquid temporale pro quærendo aliquid spirituale, vel ei annexum, est simonia, iuxta glossam receptam, *g* quæ probatur in cap. 1. *h* Et ideo præfatus D. consulens caueat, ne quid promittat, vel det præfato impedienti suarũm literarũ, quibus apprehendenda est possessio, expeditionem, absque S. D. N. auctoritate, vel licentia.

g 1. qu. 1. in sum.
g De iur. patron.

SVMMARIVM.

1 Cardinalitiam dignitatem vt assequatur, qui dat temporale, committit peccatum simoniæ. & incidit in pœnas extrauag. Bonifacij VIII. num. 3. Quod si Pontifex scit, & consentit, cessant quidem pœnæ temporales, sed non peccatum, nec pœna æterna. num. 4.

2 Fauorem quo quis pollet apud principem, si recepta pecunia interponit pro cupido obtinetur aliquam gratiam, peccat. & num. 3.

5 Dispensare censetur princeps superiorem non recognoscens, cum contra suam legem quid facit; saltem quando tacite mentionem facit, dictum actionem esse contra legem.

CONSILIVM LVI.

F AN sit peccatũ dare alicui donũ, vt intercedat quod fiat Cardinalis, sciente id & permittente Pontifice?

Respondeo

A

Respondeo primo, quæstionem hanc quo ad vtrumq; forum esse magnam, & dignam magna disputatione, quã nobis in præsentia non vacat facere.

1 Secundo, quod breuiter colligi potest ex tractatis à nobis in commentario extrauagantis S. D. N. quæ incipit, *Ab ipso*, nuper recognito, & nouè impresso, *a* quod non solùm dare aliqua temporalia pro adipiscendis spiritualibus est simonia iure naturali & diuino prohibita, sed etiam est peccatum mortiferum dare temporalia pro adipiscendis eis, quæ suapte natura sunt inæstimabilia & inuendibilia: & quod nõ solùm spiritualia omnia sunt talia, sed etiã aliqua alia, quæ sunt naturalia & naturaliter quęsibilia, quorum exempla legere licet in prædicto notab. *b*

a *In notabili vlt. & ex talia in notab. 3. & 10.*

b *Vlt. nu. 46.*

B

2 Tertio, quod fauor, per quem vnus iuuat alium ad consequendam aliquam gratiam, est res suapte natura inæstimabilis, & inuendibilis, adeo quod etiã apud Ethnicos habebatur pro fumo, & in re ęstimabili. Nam Alexander Seuerus, apud Platinam in vita Pontiani Papæ, iussit quemdam Turinum, qui munera accipiebat, quod magnæ esse auctoritatis apud Imperatorem videretur, in foro transitorio ad palum alligatum fumo necari, præcone clamante: *Fumo punitur, qui fumum vendidit:* eo quod huiusmodi fauores vendebat: quod in d. notab. *c* referimus.

c *Vlt. nu. 45.*

C

3 Quarto, quod dare donum pro fauore habendi Cardinalatũ, est dare rem temporariam pro re nõ solùm sua natura inuendibili, sed etiam spirituali, vt palam est: & consequenter non solùm est peccatum mortale, sed etiam peccatum simoniæ, si detur sine licentia & consensu Papæ: & necessario consequitur ex prædictis, quod incidit in pœnas dictæ extrauagantis *ab ipso*.

4 Quinto, quod Papa potest peccare, & peccat, quoties agit actum, qui est peccatum lege naturali & diuina prohibitum, iuxta illud Pauli. *d Non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus digni sunt morte.* & ita peccaret peccatum simoniæ, quando ageret actum, qui iure naturali vel diuino est simoniacus, vt post sententiam S. Thomæ & communem, nos quoque tradimus in Manual. nostro confess. *e* neq; liberare potest alium eumdem vel similem actum agentem à peccato, licet liberare posset à pœna iure humano contra illum instituta, vt ibidem traditur, nec scientia & consensus suæ Sanctitatis excusaret præfatum consulentem à peccato simoniæ, magis quàm excusaret ab alio peccato homicidij, adulterij, fornicationis, & similium iure naturali & diuino prohibitorum.

d *Ad Romanos. 1.*

e *Cap. 23. num. 108.*

D

5 Sexto, quod quia princeps non recognoscens superiorem, agens aliquid contra suam legem, videtur dispensare contra illam, *f* secundum Panormitanum, *g* saltem quando tacite facit mentionem quod ille actus est contra legem, vt resoluit Felinus post Antoninum, *h* posset probabiliter addi, quod si in casu proposito Papa consentiret prædictæ donationi, vti actui contrario prædictæ extrauagantis dans non incurreret pœnas eius, quæ humana lege adduntur, sed sic æternam, & alias pro peccato mortifero naturali & diuino iure impositas. Posset item probabiliter dici, quod si dans vel recipiens esset Episcopus, vel Cardinalis, non incurreret omnes pœnas extrauagantis prædictæ, sed solum excommunicationem, & alias, quas nos excepimus in eius commentario. *i*

f *Arg. l. quidam consulebant. ff. de re iud. & l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tuto.*

g *In c. si quãdo de rescrip.*

h *In d. cap. si quando n. 6.*

i *Num. 11.*

E

SVMMARIVM.

1 Aulicum si rogo, vt mihi impetret beneficium, adiecto pacto quod consentiã pensioni super illo eidem reseruandæ, simonia est: cessante autem cõuentione, post obtentam gratiam beneficij liberè possum consentire. nu. 2. & hoc si gratia sit ita perfecta, quod non possit reuocari. nu. 3.

3 Gratia tunc dicitur perfecta, quando eo peruenit, quod non potest nec propter defectum consensus non præstiti, nec propter alium reuocari.

4 Fieri iustè non potest, quod sine peccato præsertim mortali fieri nequit.

CONSILIVM. LVII.

QVIDAM cum non speraret aliàs se posse obtinere beneficium, conuenit cum quodam aulico, vt cum primùm ipse intelligeret vacationem alicuius beneficij illum certiorem faceret, ad hoc vt aulicus illud impetraret pro N. & N. consentiret constitutioni pensionis pro ipso aulico, quod factum est. Quæritur an fuerit commissa simonia realis.

1 Respondeo primo, quod in Manual. confess. *a* satis clarè respondetur prædictæ quæstioni, dum determinatur simoniacam esse cõuentionem, qua clericus monens aulicum, vel familiarem Papæ conuenit cum ipso, quod alter impetret beneficiũ vacans, & alter promittit se consensurum pensioni imponendæ: quod est verissimũ, quia est promissio de faciendo aliquid temporale pro habenda re spirituali, quæ palam est simoniaca per definitionem simoniæ datam à glossa, *b* receptam ab omnibus Theologis, & Canonistis, & declaratam à nobis latius quam ab alijs in dicto Manu. *c*

a *Cap. 23. nu. 107. vers. ad 7.*

b *1. quæst. 1. in summa.*

c *Cap. 23. nu. 100.*

2 Et Paulo post, *d* palam determinatur quod licite potest sciens vacationem beneficij monere familiarem Papæ, & rogare, vt impetret illud sibi, nulla facta promissione de constituenda pensione impetranti, licet post impetrationem ei factam liberè absque pacto & promissione pręcedenti consentiat pensioni cõstitutæ, vel constituendæ à Papa, vel etiam si in impetratione facienda à Papa exprimatur promissio vel conuentio de consentiendo pensioni à S. Sanctitate imponendæ, ita quod ex vtroq; loco colligitur resolutio, quod promissio, vel conuentio inter monentem, & aulicum, siue familiarem facta vt alter impetret beneficium, & alter consentiat constitutioni pensionis, est illicita, & simoniaca, nisi fiat cum consensu Papæ. licitum tamen est, quod sciens vacationem moneat eam aulicum, vel familiarem, & roget, vt illud sibi impetret, non facta promissione, neque conuentione de consentiendo pensioni, licet post impetrationem liberè illi consentiat.

d *In vers. ad octauum.*

Secundo, quod nulla ratione naturali, diuina, neque canonica potest consuli, nec responderi contrarium ab vllo iureconsulto, neque confessario Christiano religionis amico.

3 Tertio, quod ex his infertur, non posse dari vllam instructionem, per quam sciens vacationem beneficij expressè vel tacitè faciat promissionẽ de consentiendo constitutioni & solutioni pensionis, antequam sit imposita, & gratia perfecta, ita quod non possit reuocari propter defectum consensus præstiti, vel alium, etiamsi numquã vllum beneficium alioqui speret se obtenturum.

4 Quandoquidem nihil potest fieri iustè, quod sine peccato præsertim mortali, quale est grauissimum peccatum simoniæ, fieri & obtineri non potest iuxta cap. *ita ne.* & cap. *tolerabilius. e* quæ habent tolerabilius esse omnia mala pati, quàm malo consentire. hoc intelligo quo ad pœnas simoniæ, nisi cum beneplacito Papæ id fieret, cui tamen nullatenus debet placere, ne se suamque sedem, quæ sincerissima debet esse ab huiusmodi labe simoniæ, turpiter fœdaret.

e *32. qu. 5.*

SVMMARIVM.

1 Resignatarius recusando soluere pensionem tertio reseruatam, eo prætextu, quod super pensione inter resignantem & pensionarium fuerit, commissa simonia, suam elidit collationem.

1 Simonia commissa inter resignantem, & tertium, cui pensio reseruata fuit, non solum vitiat ipsam pensionem, sed & ipsam collationem beneficij.

2 Confidentia in foro exteriori eo ipso probata censetur, quod probatur resignantem ea intentione resignasse, vt tertius, cui pensio reseruabatur, illam conuerteret in vtilitatem familiæ ipsiusmet resignantis.

F

CONSILIVM. LVIII.

RESIGNAVERAT A. suum canonicatum in manibus Pontificis in fauorem B. cum reseruatione certæ pensionis in fauorem cuiusdam C. Bullæ omnes fuerunt expeditæ, & sic virtute bullarum Apostolicarum de reseruatione dictæ pensionis in fauorem dicti C. hęredes pręclicti C. petunt ab ipso B. solutionem pensionum abhinc aliquibus annis decursarũ: ipse B. respondet illas non debere, quia fuit imposita prædicta pensio ad sustentandam

& alendam familiam,& filios prædicti A. resignãtis;quod promittit se probaturum, atque ideo esse confidentiam, & non debere pensionem. hæredes prædicti C. replicant contrarium. Quæritur quid iuris.

1 Respondeo primo, quòd replicatio hæredis prædicti C. est iuridica, videlicet, quod prædictus B. debet soluere pensiones decursas nondum solutas, vel quod ipse B. debet relinquere canonicatum, super quo cõstituta fuit pensio. Si enim constitutio pensionis non valuit, quia in renunciatione interuenit confidentia annullans constitutionem pensionis; à fortiori interuenit cõfidentia annullans renunciationem, ob quam fuit pensio constituta; qua magis vetatur renunciatio fiduciaria, quam pensio ob eam constituta, vt colligitur ex ipsismet extrauagantibus Pij IIII. & Pij V. quarum partes necessarias retulimus ad verbum in manual. *b*

a Cap. 23. nu. 110.

Secundo respondeo, quod nõ interuenit in casu proposito confidentia illa illicita, & simoniaca, tam grauiter à prædictis Pijs punita quo ad forum conscientiæ, si inter ipsum A. & B. vel C. non interuenit pactum, vt pensio constituenda redderetur in sustentationem & alimenta filiorum suorum. licet intentio ipsius fuisset illa, & licet ideo renũciaret canonicatui, sperans, quod id postea ipse C. faceret, per ea quæ ipse scripsi vbi sup. *b* & paulo post in notabilibus extrauag. Pij V. *c*

b *Num. 109.*
c *Num. 110.*

2 Tertio, quod si prædictus B. legitimè probauerit prædictam conuentionem interuenisse, immo & si probauerit intentionem principalem ipsius A. constituendi pensionem fuisse, vt illa cederet sustentationi filiorum suorũ, iudicabitur pensio illa constituta per confidentiam præsumptiuè illicitam, & ita esse inualida; & eadem ratione iudicabitur renunciatio canonicatus, super quo fuit posita pensio, præsumptiuè fuisse facta ex illicita confidentia per contextum prædictæ bullæ Pij V. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Pensio, quæ super fructibus beneficij reseruatur, etsi secundum Panormitani receptam sententiam non sit quid spirituale, tamen iuste nec emi, nec redimi sine auctoritate Apostolica potest; quia est annexa rei spirituali, videlicet beneficio, num. 2. simonia tamen super ea contracta non habet annexam excommunicationem. num. 3.

4 Pœnitentiariæ pretorium non dat facultatem, vt de in foro conscientiæ concessis testimonium detur; nec illud etiam si daretur, facere fidem quo ad forum exterius.

CONSILIVM LIX.

QVIDAM canonicus consensit, vt filio fratris reseruaretur annua pensio 200. ducatorum, & è contra frater iuxta conuenta liberauit canonicum ab obligatione, qua tenebatur eidem ad alia similia annua 200. ducatorum soluenda.

Quæritur, an constitutio pensionis valeat, & an ambo inciderint in excommunicationem.

1 Respondeo primo, quod prædicta constitutio fuit simoniaca; quia licet pensio non sit quid spirituale secundum sententiã Panormitani receptam, Felini, & aliorum omnium, excepto Andrea Siculo, *d* per illum textum, & cap. *quamuis.* vbi Dominicus & alij idem tenent, *e* tamen nõ potest iuste emi secundum omnes, nec redimi secundum fere omnes absque auctoritate Apostolica, contra Caietanum, qui licet teneat posse redimi sine illa, non tamen concederet posse emi. & in casu proposito agitur de constituenda pensione per emptionem, siue contractum non gratuitum Papæ occultum: & ita etiam secundum illum hoc non potuit fieri.

d *In capit. ad audientiam. il 2. de rescri.*
e *De præb. lib. 6.*

2 In materia enim simoniæ, quæ definitur esse emptio, vel venditio studiosa rei spiritualis, vel ei annexę pro temporali, vel contra, secundũ glossam *f* receptam à S. Thoma, *g* & omnes nostros. *h* In materia inquam simoniæ, appellatione emptionis. & venditionis, venit omnis contractus non gratuitus secundum omnes, quos etiam sequimur in Man. nostro, *i* cuius conclusionis rationem nouam & verissimam videmur primi tulisse in sacræ Pœnitentiariæ prætorio; scilicet, quod pensio, de qua loquimur, licet non sit res spiritualis, est tamen annexa rei spirituali, videlicet beneficio; & sicut emptio rei spiritualis est simoniaca, ita est etiam emptio rei annexæ spirituali, vt prædicta glossa recepta dicit.

f *1. qu. 1. in fin.*
g *2. 2. q. 100. art. 1.*
h *In rubr. de simonia.*
i *Cap. 23. nu. 100.*

3 Secundo respondeo, quod licet prædicti duo fratres peccauerint, etiam mortaliter, cõuentionem prædictam simoniacam faciendo, & exequendo, arbitror tamen eos non incidisse in excõmunicationem, vt aliàs in prædicto prætorio dicere nouè memini, & addimus in Man. *a* quia iura non excommunicant omnes simoniacos, sed solùm simoniacos in ordine, & beneficio, iuxta extrauagãtem, *b* & receptam sententiam, quam etiam fel. record. Pius V. in extrauag. *cum primum.* sensisse videtur: & simonia, de qua agimus, non est super beneficio, vt prædictum est.

a *Vbi supra. num. 11.*
b *2. De simo.*

4 Tertio, quod consulens Christianè, prudenter, & vtiliter aget postulando à S.D.N. super prędictis absolutionem. Tum & necesse est suæ saluti æternæ, vt id faciat, saltem quo ad forum conscientiæ: esto quod forum conscientiæ, vt est officium Pœnitentiariæ, non faciat facultatem fidem faciendi, nec faciat quo ad forum exterius: cum quo ad illud, vt arbitror, non sit necessarium; & vt potest esse commodo, si secretissimè fides ea de re data seruetur, ita posset esse incommodo cuiusdam infamiæ, si ante vel post mortem in maleuolum deueniet.

SVMMARIVM.

1 Pensio beneficialis, pretio data, vel recepto, nec constitui, nec vendi sine Papa potest.

2 Pensionis venditio non inducit excommunicationem, nisi pro beneficio, vel ordine assequendo fiat. & seq.

3 Venditio in materia simoniæ omnem contractum non gratuitum comprehendit.

4 Pensionem si ego constituo super meo beneficio soluendam tertio, vt tibi suum resignet beneficium, & à te recipio promissionem, quod tu illam solues, est simonia conuentionalis: quod si soluis, efficitur realis habens pœnam, & tua prouisio est nulla. num. 5.

5 Simoniace promissum expedit quandoque soluere, sed mutata causa, & intentione.

CONSILIVM LX.

VTRVM Paulus incurrat simoniam in foro poli, vel foro fori, eo quod rogauit Andream, vt consentiret cõstitutioni pensionis cuiuspiam super beneficio suo soluendæ Petro, vt renunciet alteri beneficio in ipsius Pauli fauorem; & Paulus non solùm rogauit, sed etiam promisit instrumento publico ipsi Andreæ, quod ipse solueret pensionem, & seruaret eum indemnem.

1 Respondetur primo, quod non licet emere pensionem, nec constitutionem pensionis super beneficio ecclesiastico aliquo, neque vendere illam, vel constitutionem eius cassare sine auctoritate Papæ, vt dicimus in nostro Manual. confess. *c* Vide latius conf. 63.

c *Cap. 23. nu. 111.*

2 Secundo, quod emptio, vel venditio pensionis huiusmodi, vel constitutiones, non inducit ipso iure vllam excommunicationem: quia sola simonia super beneficio vel ordine commissa inducit ipso iure illam, vt ibidem traditur: traditur: & pensio non est propriè beneficium ecclesiasticum spirituale, licet sit ius ei annexum. sicut & ius patronatus, vt ibidem dicitur.

Tertio, quod fallit hoc, quando pensio, vel constitutio pensionis emitur, vel venditur tamquam gradus, seu medium acquirendi aliquod beneficium spirituale, vel aliquem ordinem: quia talis emptio, vel venditio in hunc finem facta, censetur simonia commissa super beneficio, vel ordine: sicut traditio, vel promissio pecuniæ alicui, vt sit mediator ad dandum vel renunciandum beneficium, censetur simonia secundum Innocentium, *d* allegatum in dict. Manual. confess. *e*

d *In c. tuam. de ætat. & qualit.*
e *Cap. 23. nu. 106.*

3 Quarto, quod in hac materia, & definitione simonię tradita à glossa, *f* & à nobis declarata, *g* per venditionem & emptionem includitur omnis contractus non gratuitus, in quo temporale datur pro spirituali, vel ei annexo: & ita est simonia.

f *In summ. 1. q. 1.*
g *In d. ca. 23. num. 100.*

Quinto, quod licet emptio & venditio præfatæ cõstitutionis pensionis simpliciter facta non censeretur simonia facta super beneficio; quia tamen non est simpliciter

facta,

facta, sed ad finem quaerendi ius spirituale beneficiale, censetur simonia facta super beneficio, vt traditio pecuniae facta mediatori ad quaerēdum per suum fauorem beneficium censetur simonia facta super beneficio: cui consequens est factam fuisse in hoc casu simoniam super beneficio, & consequenter talem, quae inducit ipso iure excommunicationem, & prouisionis nullitatem.

4 Sexto, quod praefatus Paulus resignatarius, licet non possit excusari à peccato morifero simoniae, potest tamen excusari ab incursu excommunicationis, & nullitate prouisionis, si nondum soluit, nec soluerit in futurum ratione praefatae promissionis vllam pensionem: quia simonia conuentionalis, nisi compleatur ab vtraque parte, non est simonia realis, quae sola inducit ipso iure excommunicationem, per tradita à nobis vbi supra. *a*

a Nu. 104. & sequ.

5 Septimo, quod si nondum Paulus soluit quidquam pro praefata pensione, ad conseruandam amicitiam inter ipsum, & Andream, conueniret multum, vt Andreas renunciaret liberè sine vllo promissioni factę sibi à Paulo de soluenda pensione, & de seruando eum, indemnem, & postea ex interuallo ipse Paulus rogaret alium amicum, qui promitteret Andreae id quod antea promiserat Paulus, & ipse Paulus promitteret illi amico seruare eum indemnem, à damno, quod posset pati ex solutione promissa. Nec Andreae videri debet durū renunciare liberè promissioni sibi factae. Tum quia cōfidere potest virtuti Pauli. Tum quia promissio illa nihil valet, nec in foro conscientiae, nec in foro fori. Dixi supra, *si nondum quidquam soluit Paulus:* quia si soluit, quaerendū est remedium à Papa tam super nullitate prouisionis, quam super absolutione.

Aduertendum referri aliàs ab officialibus sacrae Poenitentiariae responsum, quod ego, si Papa sciente in tui resignatarij gratiam consentio, vt meum beneficium pensione grauetur, possum à te recipere etiam ex pacto indemnitatem. ratio est, quia cum communiter beneficiarij non patiantur sua beneficia pensione in gratiam tertij grauari, nisi recepta promissione indemnitatis, & hoc non lateat Pontificem, vtique admittendo huiusmodi pensionum reseruatationes, tacite etiam consentit, vt fiat dicta conuentio.

SVMMARIVM.

1 Pensio vni ad vtilitatē tertij reseruata si in alterum ita transferatur, vt dicto tertio aliqua soluatur pecunia, simonia erit, nisi Pontifici hoc etiam exprimatur.

2 Pensio est ius spirituali annexum, quod suapte natura requirit praecedentem clericatum, obligans ad horas B. V. cuius illegitimus non est capax, nec potest emi, aut redimi pecunia. & num. 3.

CONSILIVM LXI.

STATVS propositae quaestionis in effectu est, an pensionarius, cui reseruata est pensio ad vtilitatem alicuius curialis, iustè possit de cōsensu curialis, soluta eidem certa pecuniae quantitate, in alium transferre pensionem.

1 Respondeo primò, posse quidem, quatuor concurrentibus. Primum est auctoritas Papae. Secundum consensus beneficiarij eam soluturi. Tertium consensus curialis. Quartum narratio quantitatis pecuniae, quae datur praedicto curiali, vt in id consentiat.

Secundo, non posse aliquo praedictorum deficiente: & quod facta narratione praedicta Papa vix assentietur.

2 Tertio, quod non obstat his, quod praedictus curialis non habet actionem, nec literas exigendi aliquid à praedicto pensionario: & consequenter quod per consensum illius nil iuris transfertur, neque ipse accipit aliquid temporale, propter quod aliquid iuris spiritualis danti, vel alij quaeratur: & ita, quod non admittitur simonia, per definitionem eius positam in summa, *b* & declaratam à nobis in Man. *c* & ab ijs, quos ibi citauimus, & sic non admittitur simonia, etiam si praestatio illa pecunię non insinuetur Papae. Non inquam hoc obstat: quoniam licet praestatio pecuniae illi curiali non sit causa, quare vllum ius spirituale, vel annexum spirituali, qualis est pensio, transferatur de ipso in alium; est tamen causa, quare transferatur de alio in alium, & ad effectū incurrendi simoniam paria sunt dare aliquid collatori beneficij, qui transfert ius spirituale; vel dare alicui, qui sit causa collationis, vel renunciationis, secundum Innocentium, *a* receptum communiter, & relatum à nobis, *b* & talis est praedictus curialis in casu proposito.

b 1. quaest. 1.
c Cap. 23. à num. 100.

3 Non obstat etiam, quod pensio est ius merè temporale, secundum Caietanum, *c* & quod ideo est redimibile pecunia. Tum quia non dixit quod sit emibile, hoc est, quod possit pretio constitui; sed solum, quod potest redimi & tolli ab eo, qui eam soluit: in nostro autem casu agitur de transferenda pensione in alium, & sic de emenda, vel constituenda alij. Tum quia etiam si Cardinalis, *d* dixisset ante Caietanum quod pensio est ius merè temporale, quod etiā post eos Gigas & aliquot alij dixerunt parum cautè: tamē id falsum est, quod nō aliàs probauimus in sacro Poenitentiariae praetorio, monstrando, quod est ius spirituali annexū, vt est etiā beneficium, quippe quod suapte natura requirit clericatum, immo de stylo curiae requirit quod sit legitimus, & per constitutionem Fel. re. Pij V. obligat ad horas saltem B. Mariae: & ita non potest emi, nec redimi plusquam ius patronatus. *e* Vnde merito stylus curiae habet, vt remitti quidem possit gratis pensio, non autem cōstitui, nec redimi, vel transferri pretio, nisi auctoritate Papae, prout, *f* latius probamus. Salua, &c.

a In ca. tuam de etat. & qual. & cap. tantu. de sim.
b Ind. ca. 23. num. 106.
c 1 tom. opusc. tract. 31. responso 10.
d In cle. 1. de supplen. negl. prala.
e Cap. de iure & cap. cum saeculum. per locum ab speciali, de iure patron
f In cons. 63.

SVMMARIVM.

1 Pensio mihi reseruata cum obligatione, vt terminos, prout exigentur, tertio soluam, non potest sine auctoritate Papae recepta pecunia à rectore beneficij ita extingui, vt beneficium liberum remaneat: ob id tamen non incurritur nec excommunicatio, nec obligatio restituendi, at si do pecuniā dicto tertio, vt dicta pensio mihi remaneat libera à dicta obligatione, licite do, & tertius iuste recipit, & obligationem remittit. num. 2.

CONSILIVM LXII.

QVAERITVR ineffectu, an Petro, cui Papa reseruauit pensionem cum obligatione soluendi postea illam Ioanni qui non erat capax illius pensionis ob leges regni, cuius erat benficiū, super quo illa ponebatur, liceat redimere illam pecunia, vel alia re absq; auctoritate Papae.

1 Respondeo primò, quòd videtur distinguēdum. Nam aut per praefatam redemptionem beneficium, super quo posita erat, liberum manet, aut non: & priori casu non licet; quia id esset redimere pensionem impositam à Papa super beneficio; quod nō licet, vt irrefragabiliter probamus in Man. confess. *g* contra Caietanum. Posteriori verò casu licet; quia id non est redimere pensionem, sed obligationem, qua pensionarius tenetur ad disponendū sic vel sic de illa; siue de receptis per illam: quòd longe aliud est, cùm sit merè temporale separatum à iure spirituali; pensio verò est ius spirituale, vel saltem spirituali annexum, vt latius diximus in alio consilio. *Vide consil. 63.*

g Ca. 23. nu. 111.

2 Secundo, quòd licet malè faciat, & peccet peccatum simoniae, qui emit vel redimit pensionem absq; auctoritate Papae, non tamen incurrit excōmunicationem: quia, vt nos vbi supra diximus, propter simoniam in alijs rebus quam ordine & beneficio admissam non incurritur excommunicatio: & pensio non est beneficium, vt tenęt recepta sententia. *h*

Tertio, quod pręfatus Ioannes tenetur quidem poenitere eius quod fecit, si per illud intendebatur extinctio pensionis impositae super beneficio; sed nō tenetur quaerere absolutionem excōmunicationis, nec restituere recepta. Si autem nō intendebatur extinctio pensionis, sed solum obligationis, qua tenebatur Petrus ei soluere; neq; peccauit, neque tenetur ad aliquid aliud. Salua. &c.

h In c. postulasti. & c. ad audientiam. 2. de rescript.

Aduertendum referri in sacro Auditorio Rotae pronunciatum, pensiones, quae Italo super caput Hispani reseruantur, extingui tam per mortem Itali, quàm Hispani. quo stante, dubia, vel saltem limitanda videtur praedicta responsio.

SVMMARIVM.

1 Pensio ecclesiastica est certa portio fructuum ex beneficio ad tempus separata, sed haec definitio non est perfecta: primo, quia immo est ius percipiendi fructus. nu. 7. Item cum non detur nisi clerico est quid spirituale consequenter clericatui annexum, nu. 4. vnde nec pecunia potest emi: & inde à simili

simili sequitur, vt nec pecunia redimi possit sine Papa auctoritate, num. 4. & 5. aliàs committitur simonia, nu. 5. licet Caiet. tenuerit contrarium. num. 1. sed sine pœna gratis remitti potest. num. 7. & 8.

2 *Pensio sine auctoritate superioris ecclesiastici, & ab inferiore Papa sine causa valide constitui non potest.*

5 *Pensionis reseruatio prærequirit ordinem, nec aliquis Papa inferior potest eam laico concedere, immo nec Papa id auctoritate ordinaria potest; sed nec illegitimus, aut irregularis sine dispensatione est illius capax.*

CONSILIVM LXIII.

QVÆRITVR, an pensio legitimè constituta super beneficio ecclesiastico redimi possit sine auctoritate Apostolica.

1 Respondetur, quod partem affirmantem tenuit Caietanus. *a* Pro quo facit primo, quod pensio est certa portio fructuum ex aliqua mensa vel beneficio ad tempus separata, secundum Guillermum de Lauduno Cardinalem & Imolensem, *b* quos sequitur Felinus, *c* & Gigas, qui alios refert, *d* & consequenter est res merè temporalis, & redimibilis.

Secundo, quod pensio remitti potest gratis, vt asserit Cardinalis Alexandrinus. *e*

Tertio, quod huiusmodi redemptio nulla ratione alia potest non valere quam quia esset simoniaca. At nulla simonia committitur, vbi non datur vel accipitur spirituale pro temporali, iuxta definitionem datam à glossa communiter recept. *f* & declarata à S. Thoma, *g* & latius à nobis post alios in Man. nostro conf. *h* At pensio est quid mere temporale, vt dictum est: quod videtur probari per definitionem pensionis ex Cardinale vbi supra, & communi supradicta, qua definitur esse certa portio ex aliqua mensa vel beneficio ad tempus separata; & constat portionem fructuum non esse quid spirituale; cum tam illa, quàm fructus vendi & locari possint. *i*

2 Pro parte vero negatiua facit, quod pensio non potest constitui sine auctoritate superioris, secundum omnes, neque auctoritate inferioris, Papa sine causa, *k* licet constituta à Papa etiam sine causa valeat, arg. cap. *proposuit*. *l* & tradit Felinus. *m*

3 Ergo nec redimi poterit sine auctoritate superioris. argumẽto à correlatiuis, quod est validum, cum eadem ratio eidem suadet in vtroq; correlatiuo, *n* vbi notatur hoc, & tractatur, & clem. sæpe. adiuncta glossa, *o* & late tradunt Abbas, & Felinus. *p* Tum quia eadem concurrere debent in destructione quæ in cõstructione. *q* Tum quia stylus curiæ id seruat, & ideo seruandum, arg. cap. *quam graui*, *r* capi. *ex literis*. & ibi post alios Felinus. *s*

4 Tum quod pensio nõ potest emi sine auctoritate Papæ, secundum omnes: ergo neque redimi: quia contrariorum eadem est disciplina. *t* Tum quod pensio, de qua loquimur, licet non sit quid spirituale, est tamen annexũ spirituali, sicut ius patronatus, *v* & tradit S. Thomas, *x* immo magis annexum, quàm ius patronatus, quia illud est annexum antecedenter, vt ibi ait S. Thomas: pensio autem consequenter, vt beneficium.

5 Quod ideo dicitur spirituale consequenter secundum eundem ibidem, quia prærequirit rem spiritualem, videlicet ordinem: & pensio etiã prærequirit ordinem: quia nemo inferior Papa potest eam concedere laico, neque ipse Papa potest id facere potestate ordinaria secundum stylum curiæ; neq; potest conferri illegitimo, irregulari sine dispensatione, secundum communẽ opinionem. At annexum spirituali neq; potest vendi, neque emi sine vitio simoniæ, iuxta cap. *cum sæculum*. & ca. *ex literis*. *y* cum adnotatis eisdem, & tradit late S. Thomas, *z* ergo neque pensio poterit emi, vel redimi. Tum quod eadẽ ratione, qua posset redimi, posset quoq; emi. Ratio enim, quare dicit Caietanus posse redimi, est quia est res merè temporalis; quæ ita concludit potentiã emendi, ac redimendi.

6 Non obstant opposita: non quidem primum: quia negatur, quod pensio ecclesiastica beneficialis, de qua loquimur, sit res merè temporalis. Nec obstat definitio, qua definiunt eam in argumento citati: quia nõ est bona. tum quia non cõuertitur cum suo definito, vt debet conuerti, iuxta l. 1. *a* & notat Bartholus receptus, *b* conuenit enim illa multis, quibus nõ conuenit definitũ: quia conuenit omnibus stipendijs, quæ constituuntur ex mensa Ecclesiæ, vel de fructibus beneficiorum ad tempus quibuscumque etiam laicis, cuiuscumq; sexus, qualitatis, artis & officij fuerint, ob benemerita, vel ob aliquod officium in Ecclesiæ obsequium exercendum, quale habent aliquot medici, chirurgi, sacristæ, campanarij, latomi, & fœminæ curantes infirmos in hospitalibus beneficijs annexis, & cantores, bedelli, & alij similes, quibus non conuenit definitum, scilicet pensio ecclesiastica beneficialis, de qua loquimur. Tum quia bona definitio pensionis, prout in hac materia capitur à nobis in Manu. confess. *c* scilicet, quod *est ius non temporarium, sed spirituale, aut illi annexum non antecedenter, vt ius patronatus, sed dependenter, aut consequenter instar beneficij.*

7 Ex quo colligitur primo, quod sicut beneficium non est fructus, qui percipiũtur ex illo, sed ius illos percipiendi; ita pensio non est certa portio fructuum mensæ, vel beneficij, sed ius percipiendi illam.

Secundo, quod sicut beneficium est ius spirituale, vel annexum spirituali non antecedenter, vt ius patronatus, sed consequenter, prout declarat S. Thomas, *d* ita & pensio, de qua loquimur, est quoddã ius spirituali annexum, & consequenter inuendibile. per quod soluitur primum argumentum.

Ad secundum respondetur, concedendo pensionem remitti posse gratis, negando tamen, quòd possit redimi pecunia: quia lõge alia ratio suadet contrarium: sicuti calix totus consecratus donari quidem gratis potest, non tamen vendi, iuxta ca. *reperiantur*. *e* & tradimus post alios in d. Manu. confess. *f*

Ad tertium respondetur, quod simonia non solùm committitur in re omnino spirituali, sed etiam in re annexa illi, vt definitio simoniæ habet expresse: & ita potest committi in emptione & redemptione huiusmodi pensionis rei spirituali annexæ, sicut & in venditione vel redemptione iuris patronatus. *g*

8 Quod autem simonia, quæ committitur in emptione vel redemptione pensionis, iuris patronatus, & similium, non habeat annexam excommunicationem ipso iure latam, habetur in d. Man. *h*

SVMMARIVM.

1 *Simonia non est, si ego alias licite extinguo pensionem, vt pecuniam receptam mutuem tibi illam traditurus tertio volenti aliam similem extinguere pensionem; & tu mihi promittas interim aliquot annua.*

CONSILIVM XLIV.

1 RESPONDETVR, quod præfatus Blasius proculdubio potest petere à prædicto Antonio prædicta scuta annua sibi ab eo promissa, sine vllo timore exceptionis simoniæ opponendæ ab Antonio: quia inter Antonium & Blasium nulla interuenit simonia super vllo beneficio, neque super vlla pensione: quia neque Antonius quicquam iuris spiritualis, neque ei annexi dedit Blasio pro temporali, neque Blasius Antonio propter vllum ius spirituale vel ei annexum datum Blasio. Neque obstat Blasius iurudicè extinxit vnam pensionem, quam habebat super beneficio alius tertij, vt pecuniam ex illa extinctione habendam mutaret Antonio, ad hoc vt Antonius iuuaret Ludouicum ad redimẽdam iuridicè pensionem, quam Achilles habebat super beneficio ipsius: quia omnia illa iuridice fuerunt facta, & potuerunt fieri sine vllo peccato simoniæ; quia nihil spirituale, vel annexum ei fuit datum alteri pro aliquo temporali, nisi pecunia quam dedit Ludouicus Achilli pro redemptione pensionis auctoritate Papæ redimendæ, quod iustè factũ fuit, & fit quotidie: passim enim vnus cognatus, vel amicus alicuius fratris vel cognati alicuius beneficiarij mutuat pecuniam, vt iuuet fratrem, vel cognatum suum ad redimẽdam pensionem, quam alius clericus habet super eius beneficio. & quia res est clara & indubitata, non est alijs opus. Salua, &c.

a Tom. 1. opu. scul. tract. 31. & tract. 17. qu. 10.
b In cle. 1. de supplen. negligen. præla.
c In c. ad audientiam. 2. de rescrip.
d In tractatu de pensionib. quæst. 1.
e Cap. Agat. 26. dist.
f In summa c. quæst. 1.
g 2. 2. q. 100. art. 1.
h Cap. 23. nu. 100.
i Ca. vestra. de loca. & c. querelano. præl. vices. ...
k Cap. extirpandæ. §. qui vero. vers. illud autem. de præb.
l De concess. præb.
m In ca. ad audientiam. 2. de rescript.
n Leg. 1. C. de capre ex lue. Daphnem. lib. 11.
o Verb. voluerit. de ver. sig.
p In proœm. Gregoriano.
q Cap. 1. de regul. iur.
r De crimin. falsi.
s De constit.
t Le. 1. de his qui sunt sui vel al. iuris. c. sciendum. 8. quæst. 1.
v Cap. quanto. de iud.
x 2. 2. q. 100. art. 4.
y De iure patron.
z Vbi supra.

a ff. de dolo & contum.
b In l. 1 ff. de testam.
c Cap. 23. num. 111.
d 2. 2. q. 100. art. 4.
e 1. qu. 1. & vestimenta. de consec. d. 1.
f Cap. 23. num. 108.
g Ca. cum sæculum. de iure patron.
h Dist. c. 23. num. 111.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 Pensionem ex facultate sibi simpliciter concessa transferens reseruato sibi iure illam, dum venit, exigendi, transgreditur suam facultatem; & sic facit actum nullum, immo simoniacum, immunem tamen à censuris.

CONSILIVM LXV.

FVit reseruata pensio N. super quodam beneficio cum facultate eam transferendi: qui N. vellet eam transferre cum reseruatione exigendi eam quoad vixerit. Quæritur an id facere possit.

1 Respondetur primò, quòd præfatus pensionarius nō potest licitè transferre pensionem præfatam cum præfata reseruatione exigendi pensionem quoad vixerit, absque peccato mortifero simoniæ. quia licet negari posset pensionem præfatam esse beneficium; non tamen (quicquid dicant Cardinalis & Caietanus) potest negari esse quid spirituale, vel certe annexum spirituali multo magis, quā ius patronatus, quod ex annexum illi. *a* Nec hoc ex contra id quod in alio casu diximus: quia hic fit fructib⁹ pensionis quoad vixerit, ibi verò nihil reseruauit si moriatur.

Secundo, quod dici posset per huiusmodi simoniam non incurri excōmunicationem latam per extrauagantem, *b* quæ non excommunicat nisi simoniacos in ordine vel beneficio secundum receptam sententiam.

Tertio, quod translatio iudicabitur nulla: immo & nisi nos defendissemus cōtrarium, nuper iudicata fuisset vna similis translatio confidentialis, & onusta censuris per Pium IIII. & Pium V. *Vide cons. sequens.*

Quarto, quod auctoritas Papæ est proculdubio necessaria, vt huiusmodi reseruatio sit valida: quandoquidem aliud est potestas transferendi, quam solam habet præfatus D. pensionarius; & aliud potestas transferendi cum tali reseruatione, quam ipse non habet: quia non dedit illam ei Papa, nec alius potuit illam ei dare: & ad valorem actus requiruntur potestas & voluntas. *c*

Quinto, cauendum esse ne faciat eam sine auctoritate Papæ: quoniam præter quàm quod peccaret mortaliter, quod est summè cauendū, posset accusari vitij confidentiæ ab aliquo collitigatorum, & is in quem transferret priuari ea, instante beneficiario, qui soluit eum.

a *Cap. quanto. de iudic.*
b *2. de simon.*
c *Ca. cum super de offic. de leg.*

SVMMARIVM.

1 Consulens sufficienter peritos rei, de qua agitur, non peccat, etiam si id quod agit esset, non quidem naturali, sed humana tantum lege vetitum.

2 Simonia illa sola censurarum pœnis per extrauagantes contra simoniacos ipso iure latis subijcitur, quæ in ordine vel beneficio committitur: vnde ab illis immunis est, quæ committitur in emptione vel permutatione iuris patronatus, vel in pensione, quæ nō vt beneficiū vacabile in titulum, sed solum ad vitam pensionarij duratura datur, & reseruatur. nu. 3.

4 Confidentiariorum pœna, de qua in extrauagantibus Pij IV. & V. non ligat eos, qui illam in pensione nequaquam à beneficiaria confidentia manente, sed antea legitime reseruata committunt. num. 7.

6 Pensio, secundùm opinionem Cardinalis, est res temporalis: vnde à beneficio, quod est spirituale, ad illam in pœnalibus non est facienda extensio: nec qui in illius translatione confidentiam simoniacam committit, est censendus incurrisse pœnas contra confidentiarios ipso iure latas. num. 4.

8 Sententia etiam Principis inter alios lata, non videtur facere ius in alijs causis, maximè si adsit aliqua diuersitas.

9 Extendit dum Princeps sua sententia legem ad aliquē casum, censetur declarare dictum casum sub lege non fuisse comprehensum.

9 Pensionarius simonia confidentiali transferens pensionem in alium, etsi non incidat in pœnas extrauagantium, debet tamen puniri à iudice pœna amissionis pretij recepti: & hoc, nisi bona fide procedens, circumuentus, doloq; alterius inductus id fecerit.

10 Extensio legis sicut prohibetur in pœnalibus, ita & iurisdictio iudicis deputati ad procedendum contra delinquentes in dictam legem extendi non debet. & num. 11.

11 Pensionem suam sibi reseruatam qui ex facultate sibi concessa in alium transfert, ita extinguit, vel amplius priuata auctoritate reuiuiscere non possit: & hoc, nisi dicta translatio esset nulliter facta. immo etsi dolo inductus valide transtulisset, adhuc tamen ab habente potestatem, tamquam fraudatus, deberet ad illam restitui. & num. 12.

12 Consensisse translationi pensionis non est censendus is, qui fuit circumuentus, ita demum ei consensit, si id licite fieri posset.

CONSILIVM LXVI.

QVidam pensionarius habens facultatem transferendi pensionem, quam habebat super beneficio à Papa constitutam, & volens vt tenens illud beneficium redimeret illam, transtulit eam in quemdam familiarem suum, ad id dolo quodammodo inductus, eo pacto, vt postea ipse caperet pretium redemptionis, & daret primo pensionario; prius tamen facta iussione pręfato familiari, vt interrogaret viros in ea re doctissimos, an id fieri posset absque vitio simoniæ, vel confidentiæ damnatæ per Pium IIII. & Pium V. & responso ab ipsomet familiari reddito, se consuluisse viros eiusdem rei callentissimos, & respondisse quod sic.

Quæritur, an præfatus N. incurrerit pœnas statutas contra committentes simoniam, & confidentiam illicitam super beneficijs.

1 Respondeo primò, quod præfatus pensionarius non peccauit in præfata translatione: quia id fecit bona fide, credens id sibi licere probabiliter; & iustè. quia qui facit aliquid, quod iure naturali non est illicitum, de quo dubitat an lege aliqua humana sit prohibitum, & super ea re consulit viros in ea sufficienter peritos, qui consulunt id esse licitum, non peccat faciendo illud, etiamsi verè non esset iustum, & lege aliqua humana vetitum. vt est textus adiuncta glossa 2. & doctrina Panormitani ibi recepta, *a* & tradit D. Antoninus, *b* quem nos quoque retulimus, & sequuti fuimus in Manu. conf. *c* & ante illos id generalius dixit Innocentius, *d* quod confirmatur per multa, quæ congerit Felinus. *e*

2 Secundo, quod in casu proposito non potuit interuenire simonia vlla quæ ipso iure inducat excommunicationem, vel aliquam aliam censuram. Tum quia extrauagans 2. *f* quæ inducit excommunicationem ipso iure incurrendam contra simoniacos, habet locum solùm in simonia commissa in beneficio & ordine, & non in simonia cōmissa super alijs rebus spiritualibus, vel annexis eis, vt colligitur ex cōtextu illius, & præ cæteris testatur Caietanus, *g* quod nos quoq; affirmauimus in d. Man. conf. *h*

3 At pensio, quę nō datur in titulum, sed ad vitam pensionarij, ita vt per mortem non vacet ad hoc, vt conferatur alij tamquam beneficium vacans, nō est beneficium, secundum Cardinalem receptum ab omnibus, *i* & tradit Gigas, *k* & ideo non venit pensio appellatione beneficij, *l* & secundum Hostiensem & cōmunem, *m* & tradit præfatus Gigas, *n* pręsertim in dispositione pœnali, qualis est pręfatus extrauagans 2. *o* argumento ca. *pœna*, *p* & l. *interpretatione*. *q* cum similibus. Tum quia aliàs in prætorio sacræ Pœnitentiariæ definitum fuit, eum, qui committeret simoniam emendo vel permutando ius patronatus, iuxta notata, in ca. *de iure verò*. *r* non incurrere excommunicationem illius extrauagantis, modo non fuisset commissa in præsentando; quia non esset commissa super beneficio, neque super ordine.

4 Tertio, quod præfatus pensionarius nō incurrit confidentiam damnatam per bullas prædictorum Pij IIII. & & Pij V. quia illę solum damnant simoniam circa beneficia commissam, vt colligitur ex toto contextu præfatarū bullarum, quas nos referimus in præfato Man. *s* præsertim ex procemijs illarum, quæ palam monstrant factas fuisse ad tollendam corruptelam fiduciario siue cōfidentiariæ mancipationis beneficiorum: & constat ex procemio dispositionis colligi causam finalem, & intentionem principalem disponentis, qua cessante cessat affectus, iuxta leg. fin. *t* Colligitur etiam ex ver. *huiusmodi* in eisdem bullis replicato, quod est restrictiuum, *v* & restringit eas ad confidentiam beneficialem supra relatam.

a *In c. capellanus. de ferijs. num. 6*
b *In 1. part. tit. 3. cap. 10. col. 6.*
c *Cap 27. nu. 284. & nu. 228.*
d *In capi. per tuas. 2 de simon.*
e *In cap. 1. de re iud, nu. 15. vers limita septimo.*
f *De simon. inter communes.*
g *In sum. ver. excommunic. cap. 72.*
h *Cap. 27. num. 106.*
i *In cle. 1. de supplen. negl. prælat.*
k *In qu. 1. de pensio.*
l *Cap. quamuis. de præb. lib. 6.*
m *Ca. postulasti de rescr.*
n *Vbi supr. qu. 18.*
o *De simon.*
p *De pœ. di. 1.*
q *ff. de pœn.*
r *De iure patron.*
s *Cap. 23 nu. 110.*
t *ff. de hared. instit.*
v *Leg. huiusmodi. ff. de leg. 1.*

5 Nec obstat, quod per easdem bullas decernitur esse nullas pensiones, accessus, & regressus, quæ imponuntur super beneficijs, quæ resignantur, vel cōferuntur per cōfidentiam beneficialem damnatam. Tum quia à diuersis & separatis non fit illatio, *a* & aliud est ita damnare collationem, vel renunciationem beneficialem, vt omnia deinde sint nulla, quod faciunt illæ extrauagātes & aliud est damnare confidentiam pensionalem, nulla beneficij præcedēte collatione, neque renunciatione confidentiali, vt palam est. Tum quia alia ratio suadet illud, quæ non suadet hoc. Ratio enim qua pensiones, accessus, & regressus concessi super beneficijs per damnatam cōfidentiam collatis & resignatis annihilantur, est quia accessorium debet sequi naturam sui principalis, *b* & ita pensiones, accessus, & regressus accessorij præfaturum resignationum & collationum confidentialium non poterant subsistere, illis non subsistentibus; quæ ratio non habet locum in cōfidentia translationis pensionis iam rite constitutæ. Tum quia præfatæ extrauagantes solùm loquuntur de renunciationibus, electionibus, præsentationibus, & alijs modis prouidēdi beneficia ecclesiastica statuendo quod illi per confidentiam facti sint nulli cum omnibus inde sequutis: nos autem loquimur de translatione pensionis rite constitutæ, quæ translatio non fundatur super vlla mala confidentiali prouisione. & ita sumus in casu longe remoto à casibus præfatarum bullarum, cum translatio pensionis rite constitutæ nihil commune habeat cum confidentia mala prouidendi beneficia. Tum quia alioquin sequeretur, quod si præfatus pensionarius remitteret ei qui debet pensionem vnius anni, confidens quod alio anno solueret aliquid vltra pensionem illius anni, incideret in pœnas præfatæ confidentiæ damnatæ, quod est absurdum, & nemo diceret. *c*

6 Tum denique quod pensio secundum Cardinalem, vbi supra receptum est in se res temporaria; & non licet arguere de confidentia rei spiritualis, quale est beneficiū, iuxta cap. *dilecto.* *d* adeo quidem quod nec per somnium id venit in mentem præfatorum Piorum, &c.

ADDIMVS PRÆTEREA præfatæ nostræ informationi, quod dictus Procucator fiscalis pro sua multa eruditione, & mala informatione, multa quidem adducit subtilia, sed parum concludentia, & quædam pro sua bona conscientia fatetur præfato D. Abbati vtilia.

7 Primum enim, vt vir bonus, & dicendi peritus, qualis debet esse orator, & fisci Procurator, concedit duplicem esse confidentiam pensionalem, vnam propriam à radice infecta & à confidentiam beneficiali manantem, alteram impropriam, quæ separata & seiuncta est ab illa radice infecta confidentiæ beneficialis, qualis est ista de qua loquimur; & præsupponit præfatas extrauagantes Pij IIII. & Pij V. non agere de hac impropria, quod præfati D. Abbatis intentioni est valde vtile.

Secundum est, quod præfatus D. Abbas non incidit in pœnas præfatarum extrauagantium: quod profectò dignum est sua, quæ magna est, pietate Christiana, & non mediocriter iuuat intentionem D. Abbatis.

8 Tertium est, quod Pius V. extrauagantem Pij IIII. ad confidentiam impropriam per sententiam in causa N. latam extendit. Sed huic argumento satis superque responsum est in alia informatione sex vel septem modis peremptorijs, quos non expedit iterum referre, qui possunt ibi videri; scilicet, quod illa sentētia erat res inter alios acta, & quod non fundabatur in vitio confidentiæ, &c. Quibus nunc addimus, quod Pius V. ferendo illam sententiam, videtur sensisse, quod extrauagantes illæ non se extenderent ad confidentiam pensionalem nō pendentem ex radice infecta beneficialis confidentię; quæ est sincera defensio D. Abbatis.

9 Quartum est, quod licet D. Abbas non inciderit in censuras præfatarum extrauagantium, debet tamen puniri in amissione pensionis centum scutorū propter fraudem & dolum, quæ adhibuit. Ad quod respondetur, primo, quod D. Procurator hoc dicit per informationem falsam præfati aduersarij, qui suos grandes dolos & fraudes transfert in dominum suum simplicem, & candidum. Secundo, quod bonitate & simplicitate in hoc casu est vsus, & timore sancto, & reuerentia, quibus timuit offendere Deum, & S. Sedem Apostolicam, & eius leges; quod est omnino contrarium dolo, & fraudi, per notata in l. *iuris gentium.* *a* & tot. tit. de dolo. & D. Thomam. *b*

10 Item quod D. V. R. est deputatus iudex ad causas cōfidentias cōprehensas in dictis extrauagātibus; quales nō esse confidentias pensionales, quæ nō procedunt à radice infecta beneficialis cōfidentiæ, in alia informatione probatum est, & satis probatur ex eo, ꝙ præfatus D. procurator ait illas esse impropriè confidentiales: cùm enim illæ extrauagantes sint pœnales, & odiosæ, vt aliàs probauimus, & tales leges non debeant extendi per iura vulgata, consequens est non debere illas extendi ad eas confidentias, quæ solum impropriè dicunt tales. *c*

11 Quintum est, quod pensio extincta per translationē, non potest reuiuiscere per auctoritatē priuatam: & consequenter, quod pensio iam translata in præfatum Iacobum per consensum præfati D. Abbatis, cùm iam sit extincta quo ad Abbatem, non potest reuiuiscere quo ad illum auctoritate priuata. Ad quod respondetur primò, quòd ipse D. Procurator fisci expressè ait, pręfatam translationem, eo quod esset per fraudem facta, non valuisse: cui consequens est non fuisse illam extinctam: quia nihilum nihil facit. *d* Secundo, quod etiāsi esset aliquo modo valida, debet irritari, quia quæ in fraudem fiunt, irrita sunt, aut irritanda, *e* & hoc est quod petit D. Abbas coram D. Bernardino Cotta: & hoc est quod orat D. V. R. vt dignetur remittere ipsum ad illum, qui potest cognoscere de illa causa: & D. V. R. est solum deputata ad causas confidentiales sub præfatis extrauagantibus comprehensas. Tertio, quod dolus & fraus non debent prodesse præfato Iacobo, iux. cap. *sedes Apost.* *f* cum similib. & prodesset ei, si processus cœptus contra illum illum coram D. Vicario, impediretur per iudicium D. V. R.

Sextum autem fere continet idem, quod quintum, scilicet, quod pensio D. Abbatis quo ad 100. scuta fuit cassata per consensum eius, &c. & non potest ad illum redire, &c. & ita liberabitur commenda onere, illo, &c.

AD HÆC autem respondetur vt supra. Primo, quod traslatio illa non valuit ex defectu consensus transferendi, quem non habuit D. Abbas, arg. l. *id quod nostrum.* *g* & notatorum in cap. *quæ in ecclesiarum.* *h* Quod autem non non cōsenserit, patet ex actis, in quibus dicitur esse probatum, quod noluit D. Abbas transferre, nisi in casu licito, & quod vetuit ne traderentur scripturæ ad id necessariæ, & alia, quæ concludunt eum fuisse deceptum, & dolo & fraude supplantatum ab eo, qui comedebat panes suos, & rependit odium pro dilectione sua: & constat errantem, & ignorantem; & deceptum non consentire. *i* Secundo, quod etiamsi quoquo modo valuisset, debet irritari: cùm; vt prædictum est, qud dolo, fraude & calliditate fiunt, aut irrita sint, aut certa irritanda. & quia cognitio huius rei pertinet ad D. Bernardinum Cottam, supplicatur D. V. R. vt supra. *Vide consi. præcedens.*

SVMMARIVM.

1 *Dimissorias ad ordines suscipiendos qui data pecunia impetrat, & ordinatur, etsi attento solo iure naturali & diuino non dicatur simoniacus in ordine, attento autem iure Pontificio erit talis. & 2.*

1 *Simoniam in beneficio dicitur committere etiam is, qui dat temporale pro obtinendis ijs, per quæ beneficium obtinetur & hoc, attento iure Canonico: attento autem solo iure diuino, vel naturali, secus.*

CONSILIVM LXVII.

AN QVI dat pecunias mediatori, vt sibi impetret dimissorias, siue reuerendas ad ordines suscipiendos, quas per pecunias mediator impetrauit, comprehendatur in dispositione extrauagantis *k* supposito quod illarum vigore fuerit ordinatus.

Nam pro parte affirmatiua facit primo vulgata propositio, de qua post Aristotelem D. Thomas *l* quod actus humani accipiūt speciem potius à fine, quàm ab obiecto: vnde qui furatur, vt committat adulterium, est per se

loquendo

a Leg Papinianus. ff. de minor. & ca. ad audientiā de decem.

b Ca accessorium. de reg. iur. lib. 6.

c Leg. nam quod. absurdum. ff. de bonis liber.

d De preb.

a §. sed si fraudandi. ff. de pactis.

b 2. 2. qu. 55. art. 4.

c Arg. c. odia. & c. quæ à iure de reg. iuris. lib. 6.

d Cap. non præstat de regul. iuris lib. 6.

e Le. 1 & tot. tit. ff. quæ in fraud. credit. & § si quis in fraud. instit. De action. b

f De rescript.

g ff de reg. iur.

h De constit.

i Le. si per errorem ff de iurisdict. om ni. iudic. cū multis ab omnibus ibi citatis.

k 2. de simon.

l 1. 2. qu. 18. art. 6. & 7.

loquendo magis adulter, quàm fur. Sed sic est, quod D. consulens dedit pecunias pro dimissorijs, ad hoc, vt ordines sacros acciperet; ergo eas potius dedit pro ordinibus, quàm pro dimissorijs; ergo est simoniacè ordinatus; ergo comprehenditur, &c. quod confirmatur per l. *verum*. *a* vbi ait Iurisconsultus, quod qui rapuit, vel celauit meretricem, vt fornicetur, non dicitur fur, nec vt talis punitur, vt ibi tenet Bartolus.

a ff. de furtis.

Secundò facit argumentum à simili textus in ca. 1. adiuncta glossa, *b* & ibi Innocentius, *c* vbi sic habet: *Sicut Episcopus manuum impositionem, ita neq; examinator vocem, neq; notarius calamum vendat.* & subijcitur generaliter; *Pro ordinatione igitur, eum qui ordinatur, aliquid dare prohibemus*. Ergo sicut qui notario scribēti, vel examinatori aliquid dat pro scriptura, & approbatione idoneitatis, pro ordinibus dare dicitur, sic etiam dicendum erit de eo, qui dat pecunias pro dimissorijs obtinendis.

b Ca. ex parte.
c In verb. minister, de simonia.

Tertiò facit, quòd qui dant pecuniā examinatoribus, vt eos tanquam idoneos præsentent Episcopo ordinanti, tentant emere gratiam Spiritus sancti, id est ordinationem, vt ait textus, *d* & sunt ipso iure suspensi. *e*

d In c. quando. 24. dist.
e Glossa ibidē per c. reperiētur. 1. q. 1.

Quartò facit, quòd qui dat aliquid examinatoribus, occasione examinis ad beneficium, pœnas contra simoniacos statutas incurrere dicitur per Concilium Tridentinum. *f*

f Sess. 24. cap. 18. de reform.

Quintò facit eadem extrauagans, *g* quæ nō solùm punit simoniacè beneficia & ordines recipientes, sed etiam annullat præsentationes, &c. & sic reputat simoniacos eos, qui dant aliquid temporale pro præsentatione.

g De simon.

Pro negatiua verò facit primò opinio quorundam illustrium virorum, de quibus mihi verbo relatū fuit, eos consuluisse, non cōmittere simoniam in ordinibus, quos recipit, qui dat pecuniā examinatoribus, vt ad illos idoneus renuncietur, & approbetur. ergo multo minus erit talis, qui dat pecuniam pro dimissorijs.

Secundò facit, quod hæc licentia siue dimissoriæ ad assumendum ordines, non concernunt substantiam illorum, cùm sint quid separatum & remotum ab ordinibus, & veluti quædam præparatoria ad ordines assumendos, vt palam est, & cùm pœna apposita preparato regulariter non extendatur ad præparatoria, vt ait Decius, *h* ergo nec pœna inflicta simoniacè ordinato extendetur ad cōmittentem simoniam in præparatorijs ad ordines suscipiendos, arg. c. odia, de reg. iuris, lib. 6. & gloss. cap. fin. de iure patron.

h In rubr. de iud. nu. 1. vbi etiam Ripa nu. 14 & 15.

Tertiò, quod qui ordinat, vel præsentat aliquem cum pacto, quod ordinatus non molestabit eum pro victu, nō censetur incurrere pœnas d. extrauagantis, sed solùm suspensionem ad triennium, per cap. final. *i* vbi post Abbatem antiquum hoc notant Ioannes Andreas, & Cardinalis, cuius dicti rationem reddunt ibi Panormitanus, & Felinus, *k* quia scilicet ibi simonia non erat commissa in ordine, sed in consequentibus illum. ergo sicut simoniacus in consequentibus ordinem nō est propriè simoniacus in ordine, nec subit pœnas contra tales decretas, ita nec simoniacus in antecedentibus ordinem erit iudicandus simoniacus in ipso ordine. *l*

i De simon.
k In c. de simoniac. num. 2. eod. tit.
l Arg. l. illud. ff. ad leg. Aq.

Ad opposita videtur posse respōderi. Ad primum quidem primò, quod assumptum illud non potest applicari ad casum nostrum: quia procedit in illis actionibus, ex quibus quasi per partes integrales conficitur vnum illud quod erat vltimo loco intentum. vnde qui volens fornicari rapit meretricem, non dicitur raptor, sed fornicator: quia hoc solùm intēdebat, vt ait Iurisconsultus. *m* Aliud esset, si furatus esset pecuniam, vel equum, collimando hæc omnia in hunc solùm finem, vt fornicetur: nā cùm hæc sint actiones separatæ, non faciunt simul collectæ vnum quid solum. vtique talis fur erit simul & fornicator, duæque erunt actiones omnino separatæ, quarum prima erit pœnalis de iure ciuili, quo punitur fur actione furti, altera verò de iure canonico, quod punit fornicationem cum meretrice etiam habitam & commissam: quæ colliguntur ex D. Thoma, *n* prout clarius apud ipsum videri possunt. Ergo in nostro casu, cum licentia ad ordines assumendos, & assumptio ordinum sint actiones diuersæ, & separatæ, de vna ad aliam non potest inferri. *a* Secundò responderi posset, actionem humanam, prout procedit ab operante, non ordinari nisi ad vnum finem proximū, & ab illo tantùm specificari, licèt ad alios remotos etiam referatur, vt colligitur ex eodem D. Thoma, *b* atque ita cùm datio in casu nostro primò & principaliter facta sit propter dimissorias habendas, secundariò autem, & minus principaliter ad ordines assumendos, dici non poterit assumptio ordinum simoniaca, licèt dimissoriæ ad illos assumendos fuerint per simoniam obtentæ.

m In d. l. verū.
n Dicto art. 6 & 7.
a L. Papinianus. ff. de minor. c. ad audientiam, de decimis.
b 1. 2. q. 1. art. 3. ad 3.

Ad secundum respondetur concedendo assumptum in eo; negando tamen, quod inde sequatur committere simoniam in ordine omnes, qui prohibentur aliquid accipere: siquidem in fine concludendo prohibetur, ne quid detur pro ordinatione, nec pro vsu pallij, nec pro chartis: vnde patet, quod dare pro chartis, id est notario, non est dare pro ordinibus: & consequenter nec dare pro dimissorijs erit dare pro ordinibus. Nec obstat, quo dimissoriæ continent in se examen: quia hoc venit in consequentiam, & quæ in consequentiam veniunt attendi non debent.

Ad tertium respōdetur, quòd iura in illo citata debent intelligi de examinatoribus, qui rogant Episcopum, vt det ordines alicui, veluti faciunt Archidiaconi, qui si pro illo rogatu accipiunt pecuniam, videtur formaliter committere simoniam in ordine; quia perinde est, ac si ordinās illam accepisset, vt post alios tradit D. tua in suo Manual. *c* & alibi sæpè, non autem de simplicibus examinatoribus, & simplices dimissorias concedentibus, qui referunt accepta pecunia aliquos esse idoneos ad ordines, vel dant licentiam vt possint ordinari.

c Cap 23. nu 106. § ad quintum.

Ad quartum respondetur, Cōcilium loqui de examine ad beneficia per cōcursum, per quod acquirit approbatus ius ad beneficium: & ideo nihil mirum; cùm pecunia dari videatur pro illo iure spirituali, quòd dicatur tā dans, quàm accipiens committere simoniam in beneficio, quod etiam colligitur ex d. extrauagante 2. Atque ita posset hæc inductio retorqueri sic: Speciale est in examinatoribus, & Concilium nouum ius statuit contra examinatores ad beneficia per concursum, vt scilicet accipiendo aliquid ab examinatis, censeantur simoniaci in beneficio: ergo contrarium dicendum est de examinatoribus quo ad ordines aliquid accipientibus ab approbatis, quia qui de vno dicit, &c. *d*

d Vulg. l. cùm prætor ff. de iudic. c. nonne de præsumpt.

Ad quintum respondetur ex diuersis non benè inferri, & quod aliud sunt præsentatio, electio, collatio, &c. de quibus in d. extrauagante per quæ acquiritur ius ad beneficia, & aliud examen, & dimissoriæ, per quæ nullum ius acquiritur ad ordines, vt palàm est: nam restat in arbitrio ordinatoris, vtrùm velit approbatos huiusmodi, & habentes dimissorias ordinare, nec ne, quod tamen secus dicendum est in prædictis actibus, in quibus collator non potest sine iusta causa respuere præsentatum, electū, &c. vnde cùm emptio dimissorialium non possit dici formaliter emptio ordinum, non plus se extendet, quàm fuerit intentio principalis emptoris, *e* alioqui enim ementes officia, & munera ecclesiastica magni valoris, sperantes minus principaliter, vt quotidie fit in Curia, sciēte & consentiente Papa, quòd occasione illorum promouebuntur ad dignitates ecclesiasticas, essent censendi simoniaci in beneficio; quod est absurdum, & ita non dicendum, *f* quia ex dicta officij emptione nullum ius acquirunt ad easdem, sicut nec ex dicti examinis; vel dimissoriarum emptione acquiritur aliquod ius ad ordines.

e L. non omnis ff. si cert. petat.
f L. nam quod absurdum. ff. de bon. libert.

Ad superiora mihi proposita respōdeo primò, fundamenta, quæ adducuntur & tanguntur, ad alia multa dubia decidenda seruire posse: quāuis Panormitanus & Felinus non videntur dicere id, quod eis tribuitur. *g*

g In c. de simoniac. de simo.

1 Secundò, quod licèt eo respectu, & ratione, qua tua pietas desiderat hanc partem, quam tuetur, esse veram, ipse quoque idem desiderem; alia tamen ratione scilicet, quod expedit arcere multos, ne ad ordines inordinatę accedant cōtra Gregorij sententiam, conuenit optare pœnas, quibus arceantur.

Tertiò, quod fundamenta tuæ Dominationis, quibus hanc partem confirmas, & confutas alterius fulcra, videtur mihi plus satis sapere Metaphysicam, & rigorem Logicum dum satagis defendere tum demum simoniam in ordine committi; cùm pecunia datur vel promittitur pro ipsomet ordine vel ordinatione.

Quartò, quòd hoc satis defendi posse videtur, si loquamur de simonia in ordine, iure solo naturali vel diuino attento contracta: vt etiam eadem ratione defendi posset, quòd tum demùm simonia, in beneficio, attento illo solo iure, admittitur, quando pro ipso beneficio pecunia datur, vel promittitur, & non aliàs: sed quod sicut per p̄dictam extrauagantem, *a* & alia multa cogimur dicere simoniam in beneficio contrahi saltem iure Pontificio attento, etiam cùm datur pecunia, vel aliud temporarium pro collatione, electione, & præsentatione, nominatione, fauore, intercessione siue mediatione, & alijs similibus actibus ad acquirendum directis, & in renunciatione & priuatione alijs actibus ad perdendum directis, ita cogimur dicere, quòd simonia committitur in ordine iure Pontificio attento, non solùm quando datur pecunia vel aliud temporarium pro pretio ordinis, sed etiam cùm datur pro alijs actibus directis ad eius acquisitioné, quales sunt examinatio, approbatio, & fauor, intercessio, siue mediatio, qua quæritur consensus ordinantis ad ordinem insigniendum; licèt verè coram Deo ordinandus nolit emere ordinem, quem scit esse inuendibilem, & inæstimabilem.

a 2. De simo.

Quintò, quod negari nō potest literas dimissorias esse de huiusmodi actibus, eo quod formaliter vel virtualiter continent fauorem vel intercessionem ad ordinem consequēdum, vel examinationem vel approbationem, vel conferunt ius quoddam petendi vel accipiendi ordines, à quo maluerit antistite: vel quod est quædam via directa in ordinem quærendum magna cum deliberatione instituta ab Ecclesia per potestatem supernaturaliter à Deo acceptam: & ita ius, quod per eas datur, est quoddā valdè spirituale directum ad consequendum ordinem, qui est magis spirituale, iuxta ea q̄ nos tractamus in Man. conf. *b* vnde possunt desumi aliquot fulcra pro quarto & quinto dictis suprà positis.

b Cap. 23. nu 99.

Sextò, quòd per omnia supradicta videtur consulendum, simoniam, quæ committitur dando pecuniam pro literis dimissorijs, censendam esse simoniam cōmissam in ordine, attento iure Pontificio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio data excommunicato à superiore habente potestatē absoluendi valet, licèt sit iniusta.*

2 *Absolutio etiam sacramentalis data excommunicato bona fide confesso valet.*

3 *Peccata habentia excommunicationem, vel alias censuras reseruatas annexas, confessa habenti potestatem absoluendi ab illis, & oblita, desinunt esse reseruata, & censuræ annexæ tolluntur per absolutionem generalem ab omnibus censuris.*

4 *Venia peccati non datur nisi correcto, & sic nec simoniaco in beneficio datur absolutio, nisi eo dimisso.*

CONSILIVM LXVIII.

REALIS simoniacus in beneficio an possit absolui ab excommunicatione, quam incurrit, sine renunciatione, vel dimissione beneficij, super quo illa commissa fuit, & licèt non debeat absolui, absolutio tamen facta teneat?

1 Pro parte affirmante facit primò ca. venerabilibus. *c* quatenus habet absolutionem datam à superiore habente potestatem absoluendi ab excommunicato valere, licèt sit iniusta. at per Iobelæa datur potestas absoluendi à quibuscunque excommunicationibus: etiam reseruatis: ergo confessarius electus per illa, licèt fortè malè faciat absoluendo huiusmodi excommunicatum, tenebit tamē illius absolutio.

c §. vbi autē, de sent. excom. lib. 6.

2 Secundò facit, quòd absolutio etiam sacramentalis data excōmunicato bona fide confesso valet, vt post Caietanum diximus in nostro Man. confess. *d*

d Cap. 9. nu. 2. & seq.

3 Tertiò facit, quòd qui peccauit peccata reseruata, vel habentia excommunicationem, vel alias censuras reseruatas eis annexas, & confitetur habenti potestatem absoluendi ab illis, licèt non meminerit illa confiteri, desinunt tamen esse reseruata, & tolluntur censuræ illis annexæ per absolutionem generalem ab omnibus censuris & peccatis datam ei ab illo.

4 Pro parte autem negante facit regula libri 6. *peccati venia non datur nisi correcto.* Atqui simoniacus realis in beneficio, qui non relinquit illud, in quo scit, vel debet scire se nihil iuris habere per extrauagantē secundam *a* non est correctus.

a De simon.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus super irregularitate ex occulto crimine, puta simonia in ordine orta dispensat.*

1 *Beneficium ante irregularitatem adeptum ipso iure non perditur per irregularitatē postea incursam, nec illius fructus etiam postea percepti.*

CONSILIVM LXIX.

1 SIMONIACVS in ordine realis, & sic excommunicatus, occultus tamen, celebrando factus est irregularis.

Quæritur, an Episcopus possit secum dispensare, & an indigeat dispensatione ad retinendum fructus beneficij ab eo perceptos?

Respondeo primò, quòd Episcopus potest dispensare super irregularitate occulta nata ex simonia occulta, & non deducta in iudicium, per *b* Concilium Trident.

b Cap. 6. de refor. sess. 24.

Secundò, quòd nō indiget dispensatione circa retentionem fructuum, si beneficium collatum fuerit antè simoniam; quia nō perditur ipso iure beneficium ante irregularitatem adeptum, iuxta solemne dictum Innocentij, *c* si autem beneficium collatum fuerit per ipsam simoniam, vel post illam; ita quod collatio fuerit nulla, oportet vt illa reficiatur per illum, qui potest beneficium illud conferre. *d*

c In c. cùm nostris, de concess. preb.
d Arg. c. 1. de reg. iur. lib. 6.
e De simon.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus pecuniam pro beneficio suæ ecclesiæ acceptam, ipsemet restituat ecclesiæ, fructus autem ex illo percepti etiam pauperibus possunt restitui, item & postea legitimè prouiso, num. 5.*

1 *Fructus beneficij percepti per nulliter prouisum, si sunt conuersi in vtilitatem ecclesiæ, vel pauperum, non debent denuò restitui.*

2 *Mediator, qui est causa sine qua non, vt beneficium conferatur inhabili, seu tā indigno, vt collatio sit nulla, tenetur in subsidium restituere fructus perceptos, & malè impensos, num. 3. sufficit autem quod pro illis satisfiat illi, qui primus iustam de beneficio obtinebit collationem, nu. 5.*

5 *Fructus beneficij de iure sed non de facto vacantis spectant ad illum qui primus acquirit iustum titulum, immò etiā possunt restitui illi cui ignoranti fuit simoniacè illud postea collatum, num. 6.*

6 *Simoniacè ignoranter prouisus de beneficio ad aliud nō tenetur, nisi vt cùm primū resciuerit, illud resignet; fructus autem anteà percepti videntur ad ipsum pertinere.*

CONSILIVM LXX.

N. NOBILIS procurauit, vt beneficium ecclesiasticum conferretur B. inhabili, & indigno, pacto adiecto inter eos, vt ipse teneretur postea illud renunciare, fructusque restituere cuidam ipsius N. nepoti, prout factum fuit. Quæritur quid iuris?

1 Resolutio huius dubij videtur pendere à solutione illius, an procurans simoniacè alicui beneficium teneatur restituere fructus ab illo malè perceptos. Ad quod videtur dicendum primò, quod non tenetur restituere, si fructus illi fuerunt cōuersi in vtilitatem ecclesiæ vel pauperum: quia videntur rectè impensi, & quia restitutio, si esset necessaria, videretur eis facienda. nam cap. de hoc. *e* quod iubere videtur pecuniam pro beneficio datam esse restituendam ecclesię, cui facta est iniuria, intelligendum est de pecunia simoniacè data, & non de pecunia & fructibus quæsitis ex beneficio, vel alia re simoniacè quæsi-

ta, vt colligitur ex eius contextu, & annotatis ei per glossas & Doctores.

2 Secundò dicendum, quod idem est asserendū de hoc nobili, quod de quolibet alio, qui est causa, vt beneficium detur alicui indigno, vel inhabili: ita vt collatio non valeat, nec quęratur illi ius in beneficio, *a* quia eadem ratio militat in omnibus; cum quilibet eorum sit causa, vt is, cui collatum est malè percipiat, & malè dispendat fructus beneficij malè sibi collati.

3 Tertiò, quòd stricto iure quilibet horum tenetur restituere fructus malè perceptos, & malè impensos ab illo indigno & inhabili, si ille non restituerit. Tum quia omnis, qui est causa alicuius damni, sine qua illud non daretur, videtur illud dare, & saltem nō restituente damnum principali auctore, tenetur restituere. *b* Tum quia secundùm S. Th. communiter receptum, *c* omnes, *d* quorū nos meminimus in Manual. *e* & latiùs, *f* nouem personæ aliæ à principali contentæ illo disticho:

1 *Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,*
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

peccant vt ipse, & sex tenentur ad restitutionem eorum, quæ sibi obuenerunt, vel quorum causa fuerunt, ipso nō restituente. puta iubens, consulens, consentiens simpliciter, recipiens, laudans, & participans. Et negari nō potest, hunc, de quo in casu proposito, fuisse consulendo, vel cōsentiendo, causam, sine qua ille non percepisset, nec dispendisset malè fructus.

4 Tum quia sicut magistratus malum tutorem nominans tenetur restituere damna per illum illata pupillo in subsidium, si tutor non restituat, *g* & sicut tenens seruum noxium tenetur de damno ab eo dato, adeo quod nō satisfacit dando seruum pro noxa, *h* ita conferens beneficia indigno non solùm peccat, iuxta c. graue. *i* & c. perpetuo. *k* sed etiam tenetur restituere damnum ab eo datum, vt probat Cosmas, *l* & quo ad propositum paria sunt conferre, & ita procurare, vt conferatur, cùm procuratio sit causa collationis, sine qua non conferretur, per supradicta, qualis fuit procuratio, de qua in proposito. Tum denique quòd hic nobilis potest dici participasse de præfatis fructibus, qui fuerunt dati eius nepoti mediante facto ipsius, & ita videtur percepisse per illum à se nominatum, iuxta regulam, *qui per alium. m*

5 Quartò, quod dici posset, omnes hos tres, scilicet illum, qui recepit illud beneficium, & nobilē, qui fuit causa illius malæ collationis, & etiam nepotem, ad quem venerunt fructus, excusari à restitutione, ea consideratione, quam nos probauimus in comment. c. *non liceat. n* post declarationem c. *cùm vos. o* & c. *præsenti. p* scilicet, quod fructus beneficij vacantis, de iure, & non de facto pertinent ad eum, qui primò fuerit illud canonicè consequutus. Et cùm pręfatum beneficium vacauerit de iure, licèt non de facto, per totum præfatum tempus, fructus eius pertinebant ad eum; qui primò illud beneficium canonicè obtineret: & præfatus nepos, cui præfati fructus fuerunt traditi, fuit primus, qui canonicè saltem ex parte sua illud obtinuit, & consequenter omnes illi pertinuerunt ad eū, & debuissent ei restitui, etiam si alijs fuissent dati.

6 Obijcienti autem, quòd collatio ei facta videatur simoniaca propter pactum patrui initum cum præfato B. præcessore eius, responderi posset quod id ignorabat nepos: & simonia aliena nō nocet eam ignoranti, nisi quod ad hoc, vt teneatur renūciare beneficium, cùm primum eam rescierit. *q* Salua, &c.

Aduertendum, Concl. de qua nu. 5. & 6. non carere difficultate, quia non videtur ita certam collationem simoniacè factam ignoranti tenere, infra conf. 95. 97. Sed & hæc non videtur simplex simonia, sed fortè etiam confidentialis: infra conf. 80. nu. 6. per quā beneficij collatio Papa reseruatur. supra conf. 50. nisi dicamus à Papa sufficienter obtentam prouisionem factam dicto nepoti. Vide tamen etiam conf. seq. & conf. 73.

a Arg. l. illud. ff. ad leg. Aq.
b Cap. fin. de iniur. & l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil.
c 2. 2. q. 62. art 7.
d In 4. dist. 15.
e Cap. 11. nu. 25.
f Ca. 17. num. 17.
g L. 1. & toto tit. ff. de mag. conuen.
h L si seruus. § Procul'us. ff. ad leg. Aquil. cum alijs ibi citatis per gl.
i De præben.
k De el. & el. li. b. o 6.
l In procem. pragm. sanct. §. nam eccle siarum. verb. indigenorum. & in tit de e lec. §. q...ā verb. electes. ... lib. 6.
n 12. q. 2. §. 12. num. 4.
o De off. ord.
p Eodem tit.
... l. 5. & c. quia ... de elect. eodem lib.
q 1. q. 4. c. id itaque, & c. turbatur. §. non itaq. & c. ex insinuatione, & c. nobis, adiuncto c. de simon.

SVMMARIVM.

1 *Resignatarius promittens procuratori habenti mandatum ad resignandum, dare certum quid annuum pro eius filio minori, donec ad ætatem legitimā perueniret, non dicitur promisisse eidem postquam peruenerit ad ætatem beneficium retrocedere: vnde nec retrocedēdo dicitur simoniam ex hoc capite compleuisse.*

2 *Confidentiæ simoniacæ, per quas aliquid temporale capiebatur, nunquā fuerunt toleratæ: secus de non simoniacis, per quas resignatarius nihil aliud nisi beneficium retrocedere, vel debens conferre, seu præsentare, promittebat.*

3 *Simoniacè ignoranter de beneficio seu pensione prouisus ita fructus bona fide durante suos facit, ac si simonia non fuisset perpetrata, at post scientiam tenetur nedum beneficiū & pensionem dimittere, & fructus postea perceptos restituere, & remissionem seu compensationem obtinere, nu. 4.*

CONSILIVM LXXI.

CANONICVS procuratorem fratrem suum constituit ad renunciandum liberè canonicatum in fauorem cuiusdam clerici. Procurator verò pro suo filio infante occultè conuenit, quod quousque filius perueniret ad ætatem legitimam, teneretur de fructibus dicti canonicatus dicto suo filio 50. libras singulis annis soluere: & resignatarius soluit, & in fauorem dicti filij canonicatum ante Pij IV. constitutionem contra confidentiarios editā renunciauit. Præterea patet alium clericū ad beneficium iuris patronatus præsentauit, cum pacto vt daret dicto filio suo medietatem fructuum, prout de facto dedit. Idem pater absque titulo fructus de alio beneficio, quod præsentatus volebat resignare, in recompensam in fauorem filij accepit: & tandem aliam cum alio commisit pater simoniā; & filius ex dictis beneficijs, partim ante sciētiam, partim post, fructus percepit, seu pensiones etiam. Quæritur quid agere debeat?

Respondendum videtur primò, quòd præfatus pater, qui habuit mandatum sui cognati ad renunciandum canonicatum, & præbendā, & aliud beneficium, simoniam claram commisit renunciando canonicatum, & præbendam: quia pactus fuit cum renunciatario, quod ipse daret recompensam quinquaginta librarum filio eius in reditibus ecclesiasticis, quas & postea dedit; & ita simonia ex vtraque parte fuit completa, & sic facta realis.

1 Secundò, quòd præfatus pater & mandatarius non videtur admisisse simoniam, præsertim realem, nec confidentiam in renunciatione beneficij: quia nihil promisit renunciatarius; nec super renunciatione beneficij, cū filius perueniret ad ætatem, fuit facta vlla conuentio, sed tantùm accipiēdi fructus illius, etiam antequam perueniret filius ad ætatem legitimam, cum aliqua spe patris etiam de restitutione.

Tertiò, quòd præfatus pater admisit simoniam præsentando ad beneficium sui iuris patronatus clericum ea lege, vt daret filio suo dimidium fructuum eius; quę ab vtraque parte fuit completa, & ita realis.

Quartò, quod recompensa data plus obfuit, quā profuit: quia magis compleuit simoniam à se promissam, faciendo eam realem.

Quintò quòd malefacit præfatus pater accipiēdo fructus vnius beneficij, quod debebat dari in recompensam filio, & nō fuit datum: quia sine vllo titulo legitimo percepit eos.

2 Sextò, quòd licet confidentiæ simplices, quibus promittebatur restitutio beneficij, vel collatio, vel præsentatio tolerarentur, quando hæc facta fuerunt; confidentiæ tamen simoniacæ, per quas capiebatur aliquid per simplicem confidentiam, nunquam fuerunt nec Romæ, nec alibi toleratæ.

Septimò, quòd parum profuit filio præfato studuisse benè, & euasisse in virum doctum, & recitasse horas, & habuisse animum suscipiendi sacros ordines, ad effectum lucrandi fructus, si tituli, per quos quæsiuit beneficium, fuerunt nulli.

3 Octauò, quòd multum tamen prodest pfato filio nesciuisse præfatas labes simoniacas: quoniā ipse potuit defendi, quod huiusmodi beneficiarius facit fructus, quos percepit durante bona fide, suos, ita quod non tenetur restituere illos, quos bona fide percepit, plusquam si absq; simonia sua, & ab alio pro ipso commissa, illos percepisset.

4 Nonò, quòd omnes præfati, qui receperant fructus beneficiorum per præfatas simonias reales quæsitorum, & etiam præfatus filius, quos recepit postquam nouit pfatam simoniam, tenentur instituere illos, & etiam beneficia, quæ sic quæsiuerunt, vel obtinere condonationem, vel remissionem eorum ob aliquam iustam causam, aut per compositionem iustam, & retentionem beneficioru nouam à S.D.N. quem, &c. A

SVMMARIVM.

1 *Procurans laicus clerico conferri beneficium cu pacto, vt pars fructuum sibi detur, sequuto effectu est simoniacus realis: cum obligatione restituendi accepta vel legitimo successori, vel in vtilitatem ipsius beneficij conuertendi, vel se cu Camera componendi.* B

CONSILIVM LXXII.

LAICVS, vacante quodam beneficio, procurauit vt illud conferretur cuidam clerico cum pacto vt ipse haberet dimidium fructuum tunc percipiendoru, quod factum fuit. Quæritur quid iuris?

Respondeo, quod in hoc casu interuenit simonia realis; & consequenter vterq; incurrit excommunicatione, & collatio fuit nulla; & consequenter nec beneficiarius quæsiuit fructus sibi, nec potuit quęrere, nec dare annua partem promissam laico.

1 Secundò, quòd præfatus laicus tenetur restituere ea, quæ accepit; & quod potest restituere Cameræ Apostolicæ componendo se cum illa, vel ei qui primo loco successit præfato beneficiario mortuo; vel etiam conuertere in vtilitatem ecclesiæ, de cuius fructibus fuerunt ea, quæ accepit à simoniaco, per ea quæ profundè & latè scripsimus in comment. de spolijs cler. *a* & clarius ac resolutius infrà, vbi consulitur posse obligatum ad restituendum deligere id quod magis ei conuenit; & qua ratione magis conueniat restituere ea, vel restituere futuro successori, quã ipsi Ecclesiæ, &c. C

a Super c. non liceat Papa §.4. nu.4.
b §.12. nu.4.

SVMMARIVM.

1 *Simoniaca etsi non sit resignatio ob solam intentionem, quã habet resignans, vt postea tertio cedatur, efficietur tamen talis, si resignatarius mediatori promittat illud dicto tertio cedere.* D

2 *Resignatarius, qui promiserat tertio beneficium dare, si illud alteri reseruato regressu resignet, & postea purificato regressu iterum illud acquirat, & dicto tertio resignet, simoniacam facit resignationem.*

3 *Resignãs cum regressu, si purificato regressu iterum adipiscitur beneficium, censetur illud habere illo modo, quo habebat antequam resignaret.*

3 *Ignoranti collatio simoniacè facta tenet; tenetur tamen, cu primum scit vitium, beneficium dimittere; durante autem ignorantia potest iustè de fructibus disponere, nec tenetur illos restituere, nu.4.* E

5 *Lucrum etsi quis immediatè capere non debeat ex delicto, occasionaliter tamen & mediatè potest.*

4 *Mediator simoniæ tunc demum in subsidium beneficiarij non restituentis fructus restituit, quãdo collatio fuit taliter nulla, quod etiam ipse beneficiarius illos iniustè percepit.*

CONSILIVM LXXIII.

TITIVS instante Caio beneficium reseruatis fructibus, & regressu, resignauit Seio, ea intentione, vt illud Lælio, quando ad ætatem legitimam peruenisset, daretur. Mortuo interim Titio, Seius qui nolebat vitam clericalem ducere, illud instante Caio, reseruatis sibi fructibus, & regressu, resignauit Sempronio, qui secreto promiserat soli dicto Caio, quod tunc quoddam suum beneficium, & mortuo Seio etiam primo dictum aliud beneficium dicto Lælio, cùm primùm ad ætatem legitimam peruenisset, renunciaret. Verùm quoniam per mortem Sempronij beneficium reuersum fuit iterum ad Seium, ideo idem Seius illud resignauit Lælio facto maiori, & prædictorum pactorum ignaro: dictusque Caius semper omnes fructus percepit de voluntate Seij & Lælij. F

Quæritur primò, an resignatio facta in fauorem Seij teneat?

Secundò, an valeant resignationes factæ à Seio resignatario?

Tertiò, an Caius teneatur restituere fructus ex dictis beneficijs perceptos?

1 Respondeo primò, quòd renunciatio facta à Titio in Seium non fuit simoniaca, si sola intentione, vt postea Seius renunciaret in Lælium, facta fuit: sed in facto licèt dicatur nullum pactum, nec confidentiam interuenisse inter Titium & Seium, non tamen dicitur quod non interuenit cum alio, præsertim cum Caio, in cuius gratiam facta fuit renunciatio in fauorem Seij, qui erat frater illius, ea intentione, vt postea daretur Lęlio filio Caij, & sic interuenit aliquod huiusmodi pactum cum Caio fratre Seij: & sic patet quod interuenit simonia cum tertio, ig rante resignatario.

Secundò, quòd renunciatio, quam fecit Seius in fauorem Sempronij, fuit simoniaca eodem genere simoniæ, scilicet, ignorante resignante: quia inter Sempronium resignatarium, & Caium patrem Lælij, ad cuius instantiam resignatio fiebat in Sempronium, interuenit pactũ, vt renunciaret alterum beneficium in Lælium filium Caij, & etiam illud, cùm perueniret ad legitimam ætatem Lælius.

2 Tertiò, quòd tertia renunciatio, quam fecit Seius in Lælium, non fuit in se simoniaca, licèt inter Caium & Sempronium interuenisset pactio de renunciando in Lælium: quia inter Seium, ad quem per regressum peruenit beneficium, & Lælium, & Caium nulla fuit conuentio.

Quartò tamen idem iudicandum est de acquisitione beneficij facta per regressum ob mortem Sempronij, quod est dictum de acquisitione prima. quia virtute acquisitionis primæ quęsiuit regressum, & ita regulabitur sicut prima renunciatio, & consequenter iudicabitur simoniaca, si Seius conuenit Caio, & aliàs non.

3 Quintò, quod mea opinione, quam aliàs fulsi, collatio beneficij per simoniam inter alios initam facta ignoranti valet ipso iure: licet, cùm primum scierit illam cõmissam, teneatur illud renunciare, & potest certè dispendere fructus perceptos, donec nescierit. & consequenter nec ille, nec hæredes eius tenentur ad restitutionem. & ita Caius, qui percepit fructus de consensu Seij, & Lælij, videtur percepisse de consensu legitimorum administratorum, & consequenter non cogetur de rigore iuris ad restitutionem eorum. Nec obstat, quòd nemo debet reportare commodum de sua iniquitate, nec consequenter Caius de simonia, quam (vt præmittitur) admisit ignorantibus Seio & Lælio. Quia responderi potest, quod non recipit immediatè de iniquitate sua commodum, sed ex donatione expressa vel tacita legitimorum administratorum, quamuis eius iniquitas fuerit occasio iuris legitimorum administratorum, argumento cap. quia diuersitatem. *a* quatenus probat, quod ei, qui sua culpa fuit excommunicatus, quæritur commoditas suspendendi cursum temporis semestris dati ad conferendum collatoribus propter impedimentum excommunicationis. argumento item proxenetæ, siue mediatoris, qui persuaderet collatori beneficij, vt conferret illud minus digno, digno tamen, contempto minus digniore, licèt peccaret, & mediante illo peccato quæreretur beneficium illi minus digno, non tamen teneretur restituere, si quid ei alius legitimè daret, plus quàm alius, qui nil in ea re peccasset. argumento item, quòd mater quæ ex fornicatione genuit filium, posset accipere ab illo filio, quod sibi ille legitimè donaret ex bonis, quæ à patre fornicario iusta successione vel donatione quæreret. quia non capiunt commoditatem de iniquitate, sed de alio titulo bono, licèt occasione iniquitatis obueniente.

a De concess. praben.

4 Fortius tamen obstare potest id, quod aliàs defendimus, mediatorem simonię teneri ad restituendos fructus perceptos à simoniaco, si eos ille non restitueret. *b* Sed respõderi potest illud esse verum in mediatore illius simoniæ, per

b Arg. c. fin. de iureiur. & aliorum.

niæ, per quam collatio beneficij redderetur nulla ipso iure, qualis est simonia realis, quę contrahitur cum ipsomet beneficiario, vel sciente & volente ipso nō autem in mediatore simoniæ mentalis tantùm, vel mentalis & conuentionalis tantùm, vel realis ignorante eo, cui confertur beneficium. Ratio diuersitatis sit illa, quod per illam nil iuris quæritur beneficiario, quippe quæ reddit titulū eius inutilem, & ipso iure nullum: & cōsequenter capit, & impendit fructus alienos sine iusta facultate id faciendi: & ita tenetur restituere ipse, vt quidam fur, & qui fuit causa; vt sic inutiliter & male acciperet, & dispenderet eos, iuxta extrauagantem, *a* per has autem non redditur titulus nullus, vt supra dixi: & ita durante ignorantia iustè tenet beneficium, iusteque potest dispendere fructus eius, nec tenetur restituere eos post habitam de tali simonia notitiam. Salua, &c.

a De simon.

SVMMARIVM.

1 Resignatarius pecunias necessarias pro expeditione literarum resignanti vti amico, animo eas repetendi, vel compensandi cum terminis soluendæ pensionis, non autem in pretium resignationis mutuans, vel soluens, non est confidentiarius, nec simoniacus coram Deo; præsumetur autem talis in foro exteriori, nisi eas soluat sciente Pontifice, persona Datarij mediante. num. 2.

CONSILIVM LXXVI.

BALTHASAR resignauit beneficium, reseruata sibi auctoritate Apostolica certa pensione: resignatarius expediuit literas, & soluit expensas, etiam illas ad quas resignās tenebatur, recepturus, seu compensaturus cum terminis soluendæ pensionis. Petitur quid iuris?

1 Respondetur primò, quòd si probentur ea omnia quæ in facto narrantur, iudicandum est in foro exteriori in casu proposito interuenisse confidentiam per bullam Pij V. translatam à nobis in Manual. confessar. *b* eo quod per eam statuitur vnam de præsumptionibus legitimis ad probandum confidentiam illicitam, esse expeditionem literarum Apostolicarum factam impensis resignatarij, vt in casu proposito facta fuit; nisi excusetur ea ratione, quod impensas illas fecisse videatur ipsomet Papa sciente, eo quod fecerit eas sciente & consentiente summo ipsius Datario. argumento eorum quæ vbi supra paulo latiùs *c* de excusatione eius, qui committit simoniam cum Papa, diximus.

b Cap. 23. nu. 110.

c Num. 108.

2 Secundò respondetur, quòd in proposito casu nulla est quo ad forum conscientiæ incursa confidentia illicita, de qua loquitur constitutio Pij V. quoniam, vt vbi suprà paulo antea *d* diximus, prædicta extrauagans Pij V. non de omni confidentia etiam illicita loquitur, sed tantùm de illicita simoniaca: & in casu proposito verè coram Deo, & quo ad forum conscientiæ nulla simonia cōmissa fuit; quia resignatarius nullatenus intendit emere beneficiū, nec ius aliquod spirituale; sed solū mutuare pecunias ad expediendas bullas animo repetendi, seu retinendi eas adueniente termino solutionis pensionis vel pensionum, sicuti quilibet alius amicus potuisset ei mutuare gratiosè.

d Num. 109.

SVMMARIVM.

1 Confidentia præsumitur in foro exteriori, si resignans à resignatario pensionem vel aliud recipiat.

2 Resignatarius accepta possessione beneficij ita demùm potest resignanti quid dare, si principaliter propter Deum det ipsi resignanti egenti in eleēmosynā, etiam si minus principaliter det, vt satisfaciat obligationi antidorali.

3 Intentio resignatarij gratificandi resignanti non nocet, sicut nec intentio resignantis, qui ea resignat spe, vt tali conferatur.

CONSILIVM LXXV.

I. RESIGNATARIVS dedit mandatum ad consentiendum pensioni scutorum 500. reseruandæ P. resignanti: sed P. dicto mandato noluit vti, tum ad vitandas expensas: tum quia per matrimonium, quod volebat cōtrahere, prout contraxit, esset vacatura. Nunc præfatus I. qui possessionem dicti beneficij accepit, in signum gratitudinis vellet se obligare ad donandū singulis annis 400. ducatos P. dum viueret. Quæritur an licitè quo ad vtrunque forum possit se obligare, ita vt neuter eorum possit timere suam conscientiam iudicantem interius, nec iudicem exteriorem?

1 Respondeo primò, nullatenus posse præfatum I. obligare se ad dandos quotannis d. P. præfatos 400. ducatos per bullam Pij V. cuius nos copiam edidimus in Manual. confess. *a* quæ inter alia continet expresse, quod si is qui renunciauerit aliquod beneficium ecclesiasticum in fauorem alicuius, postea receperit à resignatario aliquam pensionem, vel aliquos fructus sibi, vel alijs suis cognatis, vel cuicunq; alij, censeatur probata confidentia, per quā censeantur partes incurrisse pœnas in præfata extrauagāte contentas. quoniam per talem obligationem & solutionem probaretur præfata confidentia, qua probata iudex fori exterioris grauissimè posset illos punire, & iudicare collationem præfati canonicatus fuisse simoniacam, & ipso iure nullam.

a Cap. 23. nu. 110.

Secundò, difficile posse inueniri viam, per quam P. & I. tuti esse possint ab impugnatione, si per obligationem præfatam darentur & acciperentur præfati 400. ducati: quia per eandē probaretur confidentia prędicta per modos probandi præsumptiuè nouè inductos per prædictā extrauagantem.

Tertiò, quòd si præfatus P. nondum vxorem duxisset, facilius poterat excogitari aliquod remedium, cui tamen non est nunc locus; cùm P. non sit capax pensionis, quam volebat à constituere, vel potiùs ad constituendam eam consentire.

2 Quartò, quòd probabiliter defendi posset inueniri aliquod remedium, per quinque sequentia. Primum, quòd nulla confidentia simoniaca conuentionalis inter sese, antequam præfatus I. per præfatam bullam accepisset possessionem pacificam, admissa fuerit. Secundum, quòd ipsimet & I. soli conueniant coram Deo & confessarijs suis, & verè pœniteat eos omnium quæ voluerunt & excogitauerunt facere contra iura naturalia, diuina, & humana, circa præfatam resignationem, confidentiam, & simoniam tacitam, vel expressam; mentalem, vel conuentionalem, post præfatam possessionem acceptam; & quod proponant firmiter nullatenus vnquam se adiuturos ex aliquo capite rerum inter se præteritarum. Tertium, quòd præfatus P. non sit diues, & verè indigeat secundum statum suum, ita vt ei possit iustè intuitu paupertatis erogari de reditibus ecclesiasticis aliqua pecunia de his, quæ superfuerint I. sese honestè sustentato. Quartum, quod I. promittat illam summam P. principaliter propter amorem Dei, & eleēmosynam; & etiam P. recipiat eam principaliter ob Deum, & eleēmosynam: quamuis minus principaliter possint habere respectum minus principalem & secundarium ad obligationem antidoralem, qua præfatus I. obligatur P. per illam legem naturalem, quæ obligat beneficiarium ad benefaciendum suo benefactori. *b* Quintum, quòd præfati P. & I. faciant hæc omnia, & seruent secretissima; ita vt nullus alius præter ipsosmet sciat esse promissa, & facta: & quod I. solus per se, & non per alium faciat illam eleēmosynam P. soli per se solùm illam recipienti, adeo vt nullatenus possint plenè probari.

b L. si non fortem. §. libertus. ff. de condict. indeb.

3 Quintò principaliter dico, quòd animus & spes gratificationis, quam P. habuit ante resignationem sine pacto & conuentione habita cum I. non potest nocere verè prædictis coram Deo; quia simonia mentalis sola pœnitentia tollitur, iuxta c. fin. *c* & intentio resignantis beneficium, vt conferatur tali vel tali, non nocet secundùm Antoninum quem nos sequimur. *d* Sed caueat P. ne cui hoc confiteatur, ita vt probari possit: quoniam hoc nouè inducit Pius V. vbi suprà sufficere ad pręsumendam confidentiam, quamuis verè non sit, vt nos ibi notauimus, &c.

c De simon.

d In d. ca. 23. num. 109.

Pro eo, quod dicit suprà num. 1. vide an obstet quod dicit infra cons. 78.

SVMMARIVM.

1 *Confidentia sine pacto explicito vel implicito non contrabitur.*

2 *Promissio longè post habitam possessionẽ facta resignanti, qui peruenit ad inopiam, opus charitatis, non confidentia iudicanda est.*

3 *Confidentia non probatur per dictum socij non iurati, & cõtrarij ei, quod iuratus dixit in iudicio.*

4 *Contraria cum dicit quis, praualet dictum in iudicio cum iuramento; & si vtrumq; est dictum in iudicio cum iuramẽto, praualet id, quod est depositum in iudicio valido.*

4 *Fama, seu infamia à maleuolis orta nocere nemini debet.*

5 *Confidentia censetur, si ab eo qui gratis expediuit cessionem, fiat retrocessio beneficij intra breue tempus, & non aliàs, sicut nec ex datione alterius rei longè post tradita.*

6 *Confidentia censetur quidem ex promissione beneficium retrocedendi ipsi resignanti, sed nõ ex promissione dandi fructus eidemmet.*

6 *Simonia, non confidentia committitur dando, seu promittendo dare fructus ipsi resignanti.*

7 *Bona, & non mala est censenda actio, quæ in bonam vel malam partem intelligi potest.*

CONSILIVM LXXVI.

Excellentissime domine. Cum ex bullis Pij IIII. & Pij V. contra cõfidentiarios multa prohibeantur; & Pius IIII. in sua bulla edita die xvij. Octobris anno 1564. sex dicat: Primo, ecclesias omnes etiam Metropolitanas, ac beneficia quæcumque in titulum vel cõmendam in confidentiam iure prohibitam recepta etiam per Cardinales, Sedis Apostolicæ collationi reseruata à die receptionis eorumdem vacauisse declarat. Secundo fructuum etiam, ac pensionum reseruationes, ac facultates transferendi, seu beneficia conferendi, seu regressus omnes ab eodem die receptionis cessasse. Tertio, fructus omnes, &c. indebitè fuisse perceptos, & Cameræ Apostolicæ esse restituendos, à quibuslibet, in quorum manus peruenerint in vtroque foro, &c. Quarto, Cardinalibus, & Prælatis in virtute sanctæ obedientiæ, ac interdicti ingressus Ecclesiæ, omnibus autem alijs sub maioris excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reseruatæ pœna præcipit, ne in posterum quascumque ecclesias, ac cætera beneficia, pensiones, &c. vel regressus in confidentiam prædictam, aud ad effectum reseruationum quarumlibet sibi cedentibus postmodũ procurandarum recipiant. Quinto, omnes collationes, reseruationes, regressus, &c. à quibuscumque etiam Romanis Pontificibus factas cum interuentu confidentiæ huiusmodi, siue expresse, siue occulte, ac de iure præsumptæ nullas esse, ac beneficia ipso iure vacare, Sedique Apostolicæ esse reseruata, ac fructus Cameræ Apostolicæ deberi. Sexto, vt contra præfatos confidentiarios possit procedi etiam per præsumptiones & coniecturas legitimas arbitrio iudicum.

Et cum Pius V. in motu proprio edito die 5. Ianuarij anno 1568. dictarum literarum Pij IIII. exequutionem, & omnium in eis contentorum cognitionem, ac causas omnes confidentiarum motas, & tunc etiam in futurum mouendas, ad se, Sedemque Apostolicam aduocet, & reseruet. Et ex eiusdem Pij V. constitutione de confidentis beneficialibus die 1. Iunij anno 1568. octo notanda sint. Primo, censendam esse cõfidentiam, si quis beneficium, aut ecclesiam, &c. ex alterius resignatione vel cessione simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis cum regressu, &c. etiam sola dimittentis intentione acceperit, vt illud etiam in euentum regressus eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel alijs concedantur, pensionesve soluantur ex eisdem ad dimittentis instantiam. Secundo, si collator quicumque contulerit antea, vel conferat in futurum beneficium quodcumque ecclesiasticum ea conditione tacita, vel expressa, vt postea in alterum pro arbitrio collatoris, aut alterius contra iuris communis ordinationem disponatur, vel vt prouisus fructus beneficij, aut illorum partem ad vtilitatem conferentis, aut cedentis, vel alterius, &c. remittat, seu pensionem persoluat. Tertio, si id à patrono etiam laico, aut præsentatore, &c. contingat fieri. Quarto, si Clericus Cameræ, Cardinalis, vel alius à solutione iurium cameræ vel cancellariæ debitorum exemptus, post alicuius beneficij, &c. resignationẽ in se factam, illud etiam literis confectis, & possessione accepta, in resignationem modico spatio interiecto, veluti duorum aut trium mensium retrocesserit, vel in futurum retrocedat, & ex retrocessione fructus beneficij, vel eorum pars, pensio aut quiduis aliud super illis, aut etiam regressus, &c. ipsi exempto reseruatus sit hactenus, vel in posterum reseruetur. Quintò, si quis absolutus crimine aliquo, vel cum quo sit super irregularitate dispensatum, denuò receperit beneficium, &c. quod ante vel post delictum commissum, aut contractam irregularitatem dimiserit. Sextò, quòd in his casibus singulis, confidentia sit contracta, & in bulla Pij IIII. omnes comprehendantur, ac si speciatim in ea fuissent expressi, licèt confidentiæ crimen alterius tantùm partis conscientia sit admissum. Septimò, omnes, qui beneficia, seu Ecclesias, fructus, aut pensiones, &c. per confidentiam receperunt, ea teneri, nisi illis statim dimissis resipiscant: & qui in posterum tale quid admiserint, omnibus alijs beneficijs, pensionibus, &c. officijs etiam temporalibus priuat, & ad futura inhabiles decernit, ac excommunicationis latæ sententiæ pœna damnat, quam Romano Pontifici reseruat. Octauò addit coniecturas, quas vult haberi legitimas ad probandam confidentiam. His suppositis quæritur quid iuris in hoc casu?

F. resignauit parochialem Ecclesiam in manibus Sanctissimi ad fauorem P. cum ea pensione, quæ Sanctissimo videretur, quæ fuit ei reseruata centum ducatorum, tantum, & fuerunt bullæ expeditæ & apta per dictum P. possessio. Deinde dictus F. qui sperabat quod maior pensio fuisset ei reseruata, cœpit contristari, & tentauit varijs modis quod dicta pensio centum ducatorum extingueretur per dictum P. pro 1500. ducatis, dictus P. noluit dicto F. complacere, nisi ea quæ fierent fuissent licita & honesta, & cum licentia Sedis Apostolicæ. & hinc intrauit ille in tam magnam iracundiam quod cœpit publicare, quod in dictis tractatibus super resignatione interuenerunt illicita pacta, & simoniaca, eo quia resignauerat dictum beneficium in cõfidentiam hoc modo, quod conuenerant, vt ea pensio quæ reseruaretur, siue parua, siue magna, extingueretur dimidia hora post captam possessionem pro 1500. ducatis, & quod, quia cum eo nõ obseruabatur hoc pactum, erat facturus quod dictus P. amitteret beneficium, etiam si eius propriam animam immitteret in infernum, & quod erat eum pugione occisurus: & hoc furore percitus scripsit certas literas missiuas Romam. in quibus rogabat quendam Curialem, vt obtineret ei absolutionem ab huiusmodi simonia, & confidentia, & dedit alio Curiali Curiæ Regis alias similes relationes ad eundem effectum obtinendi absolutionem; & inter plures personas dicti oppidi sparsit huiusmodi rumorem, quod dictum suum beneficium dederat simoniacè, & in confidentiam in præsentia duorum vel trium mediatorum, quos nominabat modo præmisso. Deinde quia dictus F. cœpit egere, & malè se habere, quidam communes amici ferè per tres annos post captam possessionem rogarunt dictum P. quod in elemosynam, & amore Dei, & vti opus caritatis daret dicto F. vltra dictam pensionem certum quid singulis annis, & ipse sponte, & propter dictas causas fecit obligationem infra scriptam.

Dico P. ego Rector parochialis oppidi de N. quod pro quanto ego tribuo dicto F. centum ducatorum pensionem annis singulis per bullas S. Sanctitatis, & multæ personæ me informant, quod non sufficiunt pro sustentatione sua congrua, & alimentis, quod similiter ego intellexi; propter quod, & ad faciendum seruitium, & quia est mea voluntas, vltra dictam pensionem quam eidem debeo soluere dando tres regales qualibet die, eidem dabo, & soluam decem & octo mille morapetinos per anni terminos, qui dec. & octo mille

mille morapetini currere incipiant à die S. Ioannis Iunij proximè futuri, & ampliùs dimidiam fanecam tritici qualibet hebdomada à d.die & pannum pro veste, &, mantello, dummodo pretium cuiusuis mensuræ non descendat à triginta regalibus nec ascendat ad quinquaginta; & huiusmodi vestimentum ipsi sum daturus pro die S. Ioannis Iunij anni suprà scripti; & pro istorum complemento obligo meam personam, & bona, & intelligitur quod omnis pecunia, quam sum daturus de pensione, & incremento, esse debeant quinquaginta mille morapetini vltra pannum, & frumentum. Factum in oppido de Chinchon die 20. April. anni 1573. Et vestimentum dabitur in principio mensis Septembris, & cætera adimplebo totum tempus quo fuero Rector Ecclesiæ huiusmodi oppidi. Sum testis N.N.

Hinc factum fuit quod quidam A. impetrauit dictam parochialem certo modo tanquàm vacantem per simoniam & confidentiam, & expediuit literas, & illas præsentauit ordinario Toletano, coram quo fuerunt hinc inde factæ amplæ probationes: & dictus F. variis vicibus examinatus in iudicio cum iuramento deposuit pro exoneratione suæ conscientiæ, quod dicti eius clamores, & relationes, & verba turpia contra dictum P. per eum prolata fuerunt falsa & pura mendacia, & machinata cum illo furore, vt illum perderet, & quod nō habet culpam vllam, sicuti vnus Angelus: & similiter mediatores examinati partim pro P. partim pro F. deponunt nulla omninò pacta illicita interuenisse, sed potiùs dictum P. ordinasse vt omnia fierent cum omni securitate conscientiæ; & dictus ordinarius dictum P. absoluit ab huiusmodi imputatione per suam definitiuam sententiam; à qua sententia appellauit A. & commisit causam in sacra Rota R.P.D. Lancellotò, & cœpta coram eo disputatione, videlicet dato dubio, supplantauit tribunal Rotæ, & auocauit causam ad tribunal confidentiarum, & per R. P. D. Iudicem confidentiarum datur dubium, an probetur huiusmodi confidentia ex dictis literis missiuis F. & ex relationibus datis curiali: & similiter adducitur pro parte fisci supradicta cedula obligationis factæ per dictum P. per duos annos post captam possessionem.

Pro parte dicti P. ad literas missiuas & relationes respondetur primò, nequaquàm esse veras, sed confictas per dictum F. illo tempore quo erat in tam ardentissimo furore & ira contra dictum P. & quod fuerunt actus extraiudiciales, & quod standum est dicti F. depositionibus in iudicio iuratis, & pluries geminatis, in quibus reuocat & se retractat ab omnibus quæ publicauerat contra dictum P. Secundò principaliter respondetur quod dictæ prætensæ conuentiones licet essent veræ, prout nullo modo sunt, nullam penitus continent confidentiam: namque illud pactum de extinguendo pensionem dimidia hora post captam possessionem non est confidentiale de contentis in constitutionibus, quas supplicamus reuideri, & præsertim in definitione seu descriptione confidentiæ; sed potiùs fuisset simoniacum, & ideo lis huiusmodi deberet finem accipere in sacra Rota.

Ad secundum fundamentum fisci de cedula facta per duos annos post captam possessionem de dando dicto F. certum quid vltra dictam pensionem centum ducatorum, respondetur quod ista cedula probatur quod fuit facta ad preces quorundam amicorum, qui miserebantur de dicto F. & nō virtute alicuius pacti præcedentis. Et dictus P. examinatus super dicta cedula respondit vt infrà.

Ad duodecimum interrogatoriū dixit, quod iste deponens nunquàm habuit differentiam nec litem super contenta in d. interrogatorio: & illud quod transit, est, quod duobus annis cum dimidio, postquàm iste deponens possidebat dictum beneficium curatum successit præfatum F. esse valdè grauatum, cuius causa erat valdè pauper, & egenus; & quamplurimæ personæ honoratæ illius oppidi charitate motæ, in quibus fuerunt nonnulli amici, qui deprecati sunt hunc deponentem, quod amore Dei inter eleemosynas, quas faciebat, recordaretur de dicto F. qui erat valdè pauper, & egenus, & infirmus: & quod iste declarās visa magna necessitate dicti F. illi promisit, fecitq; promissas vel scripturas, quòd recordaretur illi porrigere singulis annis vnam vestem sotanam vulgariter nuncupatam, & vnum togamentum, & 26. fanecas tritici, & nescio quot morapetinos & nummos, de quibus non recordatur; istud plus & citra dictos centum ducatos quos illi dat annuatim pensionis, & quod istud illi dabat propria & spontanea voluntate amore Dei, & quia illum videbat in illa necessitate, non autem vt ille fuisset obligatus alicuius rei: & quod posteà fuit sanus, & plus reparatus dictus F. & quod iste deponens abstinuit se plus illi dare dictam eleemosynam. Quare dictus F. posuit petitionem huic constanti: & in effectu Administrator, & Gubernator Archiepiscopi Toletani, coram quibus causam posuit illum condemnauerunt, vt sibi daret annuatim quindecim mille mopetinos, & 26. fanecas tritici plus, & vltra dictos centum ducatos pensionis, quos ita soluit, vt solitus est, annuatim dicto F. quia iustitia ad hoc illum compellit: & quod hoc est verum de contentis in d. interrogatorio, & reliqua negat.

Supplicatur D. V. pro sua innata caritate, & præsertim in subleuandis oppressis, dignetur in huiusmodi casu pro domino P. reo approbato de bona vita & fama per egregias personas, vt eius bonum ius luceat apud sanctissimum mediante lucerna suarum vigiliarum.

Ægerrime Addvcor ad respondendum pro diuitibus quæstionibus in maximo Rotæ prætorio, vel in aliis Vrbis, disputandis, & decidendis. Tum quod occupatus aliis nequeo pro dignitate tantorum iudicum respondere. Tum quod videor mihi noctuas Athenas portare, dum maxima eruditione redundantibus viris parum erudita offero. Sed quia in hac causa id nequeo negare, dicam paucis, quod mea sententia, saluą præfatorum censura, præfatus P. non debet censeri admisisse confidentiam vllam à feliciss. record. Pio IV. & Pio V. puniri iussam.

1 Primò quidem, quod non probatur verè, vel præsumptiuè vllum pactum expressum, vel tacitum, quo ipse quicquam promiserit F. vt præfatum beneficium curatum in eius fauorem resignaret, præter pensionem annuam centum ducatorum de consensu & mandato S.D.N. soluendam: sine quali pacto expresso vel tacito non potest cōsistere confidentia præfata, vt colligitur ex præfatorum Piorum extrauagantibus relatus à nobis in Manua. confess. a

2 Secundò, quod promissio illa quam post tres circiter annos ab habita possessione prædicti beneficij præfato F. fecit, per quam ex aduerso contenditur admissam fuisse præfatam confidentiam, non solùm non arguit simoniacam confidentiam, sed contra spirat & odorat maximam caritatem, & misericordiam erga suum proximum, & benfactorem, & exequutionem illius præcepti, *Frange esurienti panem tuum, & si videris nudum, cooperi eum*; b & illius legis naturalis, *Benefacientibus benefac.* c

Tertiò, quod ipse probat post biennium ab habita possessione fuisse rogatum à multis, vt iuuaret fructibus sui beneficij præfatum F. virum nobilem, & pro sua qualitate pauperem, & de numero eorum, quibus superflua beneficiorum sunt elargienda, iuxta cap. vlt. d vnde accusare illum de opere tam pio est contra Euangelium e de bono opere lapidare.

3 Quartò, quod nullatenus probantur fuisse vera illa, quæ præfatus F. ira commotus scripsit Romam, & sparsit in vulgus falsò de confidentia prædicta. Tum quod nemo alius: quam ipse, testatur de illis, & vni non creditur. f Tum quod inimico non creditur, g etiam in crimine simoniæ, h & præfatus F. dicebat se esse participem præfatæ falsò assertæ confidentiæ. Tum quod illa scripsit & sparsit extra iudicium, & contrarium postea iuratus solemniter testatus est in iudicio, dicens ea fuisse falsa, & malo iracundoq; animo prolata, eo quod minor pensio, quam ipse putabat, fuisset sibi à S.D.N. constituta, sine vlla

a Cap. 23. nu. 110.

b Esai. ca. 58.
c In l. si non sortem. § libertus adiu. cũ gloss. ver. natura. ff. de cond. indeb.
d 16. q. 1.
e Ioan. 10.

f Cap. à nobis de testib.
g Ca. cum P. te accusat.
h Ca. per tuas igrãdo vers. hæc omnia de simonia.

vila tamen culpa præfati P. qui ingenuè dederat mandatum ad consentiendum pensioni, quæ S.D.N. videretur constituenda. Cùm ergo illa quæ contra P. dixit F. dixerit irato animo, & extra iudicium & omninò contraria iis quæ dixit in iudicio cum iuramento, nihil debent præfato P. nocere: partim per regulam illam solemnem. ff. *quicquid calore iracundiæ vel fit, vel dicitur*, &c. adiúcto commento, quod in illam facit Ludouicus Romanus. *a* Tum quod cùm quis dicit aliquid extra iudicium, & posteà contrarium eius iuratus in iudicio, standum est ei per glossam notabilem vltimam, *b* quæ probat hoc procedere etiam, si primum dixit in iudicio nullo, & hæc est communis opinio, & verior, vt latè tradunt Felinus, *c* & citati ab eo contra Bartholum, & quosdam alios.

a In sing. 508

b Cap. cùm causam. de testibus.

c In ca. cum in tua de testib. num. 7.

4 Tum denique quod dicta aliorum testium de rumore vel fama deponentium nihil debent nocere præfato P. quoniam fama, vel infamia, quæ nascitur & habet originem à maleuolis & inimicis, nullius est efficaciæ, vt est in cap. *qualiter & quando*, *d* vbi glossa 1. recepta communiter habet, iudicem nihil facere debere rumorem, vel famam ortam ex maleuolis & inimicis: quod ipsum probat cap. *in cunctis*. *e* Et constat præfatum rumorem, famam, vel infamiam ortam fuisse à præfato F. maleuolo, inimico, & iracundiæ minarumque redundante, & ita nullius debet esse efficaciæ.

d Il 2 de accusat. in prin.

e 11. q. 3 cap. cũ in iuuentute. de purgat. canon.

5 Quintò, quod prædictæ Piorum constitutiones non intendunt prohibere beneficiariis, ne quid vmquàm donent eis, per quorum collationem, vel renunciationem, electionem, vel præsentationem obtinuerunt beneficia ecclesiastica. Tum quod id fuisset statuere contra legem naturalem, quod non poterant, *f* quia obligatur quisque prius benefacere illis, quàm aliis, à quibus talia beneficia non accepit, iuxta illa verba cap. *cùm in officiis*. *g* *Cùm in officiis caritatis primo loco illis teneamur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus accepisse.* Tum quod in dicta extrauagante Pij V. est casus pro hoc à contrario sensu, quatenus probat, quod tunc retrocessio eius, qui gratis expediuit, arguit confidentiam, quando illa intra breue tempus fit, & non alias. Cùm ergo opus præfatum pium & misericordiæ fuerit factum à P. F. post circiter tres annos, nullatenus vllam arguit confidentiam illicitam. Tum quod alioquin vix vmquàm vlla renunciatio liberalis & simplex alicuius beneficij pinguis reperiretur facta ab vno amico ad alium saltem in eadem ciuitate vel oppido degentem, quæ non debeat iudicari confidentiaria, si aliquot annis in eodem conuixerint: quandoquidem vix reperietur vllus adeò ingratus, vt nulla munera, nulla obsequia, & officia, vel opera bona retribuat ei intra tantum tempus: quin ausim dicere, quod vix vllus Cardinalis, Archiepiscopus, vel Episcopus habens ius conferendi beneficia pinguia inueniretur hodie in Vrbe, nec in orbe, qui non deberet præsumi confidentiarius, si tributio facta post collationem, etiam post duos, vel tres annos, argueret huiusmodi confidntiam: quod est absurdum, & ita nullatenus dicendum. *h* Tum quod sic intelligere præfatas extrauagantes pias quidem, sed pœnalissimas, & odiosas, est nimis emungere, & elicere sanguinem, contra Salomonem *i* reclãtum in cap. *denique*. *k*

f Cap. sint quidã 25. q. 1.

g De testam.

h Leg. nam quod absurdum ff. de bonis Liber.

i Prouerb. 30.

k 4. Distinct.

6 Sextò, quod illa extrauagans Pij V. habet argui quidem confidentiam, eo quod resignatarius promittat expressè vel tacitè retrocessionem in cedentem, vel in alium, & etiam ex promissione dandi fructus beneficij alij, vel aliis; non tamen habet, quod ex promissione dandi fructus ipsi cedenti arguatur confidentia: quod maximè aduertendum est quo ad hunc casum, in quo præfatus P. nihil promisit alij, vel aliis cognatis, vel amicis F. sed ipsi soli. Nec obstat huic argumento, quod si datio fructuum alij, vel aliis cognatis, vel amicis arguit confidentiam, à fortiori arguit datio fructuum eidem. Tum quod satis est quod illa extrauagans non iudicat hoc esse confidentiam, & non est amplianda, vt pœnalis, & odiosa. Tum quod dare vel promittere eidem fructus simoniam quidem arguit, sed non confidentiam, sicu

A

dare vel promittere fructus alij, vel aliis: quia hoc arguit, quod resignans cõfidit resignatario, & conuenit cum eo vt daret illis.

7 Septimò, quod in dubio nihil est cẽsendum malum, *a* & quod dispositio, quæ potest aptè intelligi in bonam & malam partem, debet intelligi in bonam. *b* At non solùm non constat quod promissio illa facta F. à P. fuit mala, immò probatur quod fuit pia, sancta, & Deo grata, & multis amicis & piis hominibus rogantibus amore Dei misericorditer facta; ergo nullatenus est intelligenda facta in complementum confidentiæ malæ, ingratæ, & odiosæ Deo, & eius Ecclesiæ sanctæ, quæ numquàm probatur interuenisse. Sala, &c.

a Ca. 1. de reg. iuris. & l. merito. ff. pro socio.

b L. g. si procurator. ff. de condict. indeb. & l benignius ff. de legibus.

B

SVMMARIVM.

1 Confidentiarum Pij V. constitutio in resignationibus tantùm simplicibus locum habet, non autem in factis ex causa permutationis.

CONSILIVM LXXVII.

FACTA permutatione beneficiorum inter duos iuridicè, alter, recepta possessione beneficij per permutationem quæsiti, accepit etiam fructus beneficij antiqui collati compermutanti nondum possessionem adepto. Quæritur an sit locus bullis Pij IIII. & V. de con-

C

fidentia.

1 Respondeo, non videri iudicandum locum esse in casu proposito bullis Pij IIII. & V. contra confidentias publicatis. Tum quod illæ bullæ, vt nos dicimus in Manual. confess. *c* tantùm afficiunt confidentias illicitas, & simoniacas, qualis non fuit facta in prædicta permutatione iuridicè facta. Tum quia Bulla Pij V. loquitur de resignationibus beneficiorum, quæ simpliciter fiunt in fauorem aliquorum, & non de illis quæ fiunt per permutationes iuridicas. Tum quia non est eadem ratio in vtrisque illarum, & constitutiones illæ maximè pœnales non sunt extendendæ de aliis casibus ad alios, per

D

iura vulgata. Tum quod nulla earum facit mentionem de resignatione per permutationem. Salua, &c.

c Cap. 23 nu. 109. & 110.

SVMMARIVM.

1 Resignans si post captam possessionem à resignatario, constituatur vicarius ad regimen beneficij, licet illud regat de iure in vim dictæ deputationis, & non de facto, confidentiarius tamen præsumitur; item si loco pensionis sibi reseruatæ accipiat vsumfructum aliquorum bonorum beneficij. num. 2.

CONSILIVM LXXVIII.

E

SVPPLICATVR D. V. quatenus pro sua pietate & caritate dignetur resoluere duas quæstiones, quæ continentur in extrauagante Pij IIII. & Pij V. quarum vna est: Si quis post cessam ab se Ecclesiam, aut monasterium, aut beneficium, & publicatam resignationem, seu cessionem, captamque à successore possessionem, sese in illa, vel illo, seu rebus illius per se, vel alium, vel alios de facto iniecerit, aut fructus perceperit, &c. prout legitur, *d* in eius Manual. confess. *e* & eo posito, quæritur primum, vtrum Abbas, qui ita, vt suprà dictum est, cessit, posset ex successoris sui commissione, & in eius absentia regere eius abbatiam cessam. Videtur enim illa coniectura intelligi de eo, qui de facto sese iniecerit, & propria auctoritate, non autem ex commissione,

F

& vt procurator.

d In ca. 23. in materia de simon.

e Nu. 109. & 110.

Secundò quæritur, Abbati, qui cessit, & cui Apostolica auctoritate reseruata est pensio, vtrum eius successor potest assignare pensionem suam super certis possessionibus monasterij, vt earum vsumfructum pro sua pensione percipiat.

1 AD PRIOREM respondetur, quod præfatus D. Abbas cedens non potest gerere, nec administrare abbatiam cessam, neque quicquam accipere ex illa, etiam ex consensu, & mandato, seu commissione dicti Abbatis cessionarij: nam coniectura, quæ sumitur ex verbo (*de*

facto)

facto) pro contraria parte, tollitur ex multis aliis verbis eius extrauagantis, & ex mente illius auctoris: quamuis enim coram Deo & quo ad forum conscientiæ non videatur ex hoc colligi vera confidentia vetita, quo ad forum tamen exterius colligeretur præsumpta.

2 AD POSTERIOREM respondetur, non esse tutum soluere pensionem in pecunia numerata constitutam per concessionem vsusfructus, præsertim ad multos annos: quoniam facilè præsumi potest quo ad forum exterius saltem prædicta confidentia. Quare consulo D. meo consulenti, vt de licentia Papæ faciat id, quòd ex his volet concedere, & seruet semper eiusmodi facultatem scriptam: quia etiam inter monachos religiosissimos aliquot æmuli solent latere vsque ad tempus suis malis propositis congruum.

Aduertendum, Nauarrum hoc consilio, & cõsilio 75. nu. 1. tenere committi confidentiariam simoniam, si resignanti detur pars fructuum beneficij contrarium tenet consil. 32. & cons. 33. in fi. & cons. 76. num. 6. Contrarietatis causa fuit, quia litera dicta bulla Pij V. habebat illam dictionem, illi vel aliis. & secundùm illam procedit quod dicit hic, & d. cons. 75. nu. 1. posteà verò alia impressiones cœperunt habere aliam literam, videlicet hanc, alij vel aliis: & hæc est modò vsu recepta, & ita procedit opinio, quam ponit d. cons. 32. 33. & 76. & hæc modò tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Confidentia non inducitur ex sola resignatarij intentione intendentis illud ad voluntatem resignantis dimittere, etiam si cum hac similis concurrat resignantis intentio: probata autem hac intentione in foro exteriori, præsumetur. nu. 2.*

2 *Beneficium vnum sufficiens habens, si post Concilium aliud accipit, debet alterum relinquere: ante Cõcilium autem habita non cogitur resignare.*

CONSILIVM LXXIX.

HABENS beneficium sufficiens, capellaniam ex resignatione accepit, intentionem illam ad resignantis nutum renunciandi: nulla tamen interuenit conuentio, nec pactum. Quæritur an sit admissa confidentia.

1 Respondeo primò, quod in hoc casu coram Deo & in foro interiori nulla est confidentia, qua incurrantur pœnæ proprij motus Pij V. quoniam, vt scripsi in Manual. confess. *a* nec Pius IV. nec V. quorum extrauagantium summa, & quatenus opus est ad literam transcribuntur, *b* nihil sanxerunt contra confidentiam, quæ ante illos erat licita, sed solùm contra eam, quæ erat illicita, & simoniaca, & in hoc casu nulla talis inuenitur: quia nulla interuenit conuentio, nec pactum illicitum; & sola intentio vnius partis, immò nec ambarum, non inducit verè simoniam, vt ibidem & paulò antè probatur.

a Cap. 23. à num. 109.
b Num. 110.

2 Secundò, quod in foro exteriori præsumeretur confidentia illicita comprehensa in dicto motu proprio, si probaretur intensio recipientis beneficium. Quare cauere debet D. consulens, ne eam ita confiteatur, vt probari possit: quamuis meo consilio ipse relinqueret illam capellaniam, si accepit illam post Concilium Tridentinum, quo prohibitum est, ne quis habens vnum beneficium sufficiens illud accipiat: licet, si ante illud accepit, posset retinere, iuxta opinionem Cardinalis, *c* quam ego soleo sequi, & sequor in Manua. *d* quia consulens vt vir pius seruabit ea, quæ opinio eius requirit ad vtendum ea. &c.

c De clem. gratia. de rescri.
d Cap. 25. à num. 125.

SVMMARIVM.

1 *Confidentiam admittit quidem impetrãs alicui beneficium, & confidens quod illud posteà in sui fauorem sit renunciaturus; sed non est prohibita. nu. 5. sicut nec qui confert, aut procurat conferri alicui, sperans quod collatarius rogatus illud in sui vel alterius resignabit fauorem. nu. 7.*

2 *Confidentia an alterius tantum partis conscientia admittatur. nu. 5.*

3 *Beneficium alicui procurans, vnde sibi, vel alij quid eueniat simoniacus confidentiarius videtur: sed hoc tunc procedit quando hic procurat vt fructus capiat, & de illis ad libitum suum disponat. nu. 6.*

4 *Confidentia tantùm illicita bullis Pij IV. & V. damnata.*

CONSILIVM LXXX.

QVIDAM residens Romæ monitus à fratre suo de vacatione cuiusdã beneficij, vt illud impetraret sibi illud impetrauit pro fratre suo, & expediuit literas, quas misit ad fratrem, ad quem etiam scripsit literas priuatas, quibus significabat noluisse impetrare illud beneficium pro se sed pro illo, ea spe quòd ipse renunciaret illud in fauorem eius, quando esset adeptus sustentationem sibi dicẽtem. & frater in Hispania manens accepit possessionem, quam tres annos continuauit: post quos frater, qui, impetrauit, existens Romæ, rogauit prædictum fratem, vt resignaret prædictum beneficium in sui fauorem: & frater in Hispania manens statim misit mandatum ad resignandum & scripsit ei, quod ea mente semper possedit illud, vt resignaret in suum fauorem quandocunque vellet: & ita resignatione facta, & expeditis literis accepit possessionem.

1 Quæritur, an in præmissis interuenerit vlla cõfidentia damnata.

Pro parte affirmante facit primò quod frater residens Romæ impetrauit beneficium pro fratre suo, confidens, quòd ille renunciaret illud in suum fauorem, quando ipse vellet, ergo habuit confidentiam, quòd ille resignaret, cùm confidens habeat confidentiam, sicut amans amorem, & cognoscens cognitionem: cum anima hominis non per se ipsam, sed per qualitates & accidentia à se producta intelligat, & appetat, sicut etiam angelus; quia solus Deus est simplex sine vlla compositione, *a* etiam formæ ad subiectum, vt ait glossa: ita quod ipsemet est sua intelligentia, & voluntas, vt declarant omnes, *b* & S. Thomas. *c*

a Cap. firmiter de sum. ma Trinit.
b In 1. sinten. dist. 9.
c 1. par q. 3. art. 6.

2 Secundò, quod fel. rec. Pius V. in sua extrauagante *intolerabilis*, quam referimus in Man. conf. *d* inter alia cõstituit, sufficere ad constituendam confidentiam, vt vnus inter quos dicitur habita, habuerit illam, vt colligitur ex illis verbis, *etiam sola dimittentis intentione receperit.* & ex illis, *licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conscientia sit admissum.* Cùm ergo orator tempore impetrationis habuerit confidentiam, licet frater eius nesciret, videtur contracta confidentia.

d Cap. 23. nu. 110.

3 Tertiò, quod procurans & quærens alicui beneficiũ, vnde ipse, vel alius cognatus eis accipiat aliquod commodum, videtur confidentiam beneficialem admittere, vt prædictus Pius V. videtur expressè dicere.

Quartò, quod frater existens in Hispania renunciauit, in fauore fratris, qui Romæ impetrauit, propter confidentiam quam habuit de ipso frater impetrans.

His tamen non obstantibus, contrarium videtur iudicandum, saltem in hoc foro conscientiæ. Tum quia extragantes illæ Pij IV. & Pij V. non damnant nec puniunt omnem confidentiam; sed solum illicitam, & simoniacam, & quæ ante illas extrauagantes erat illicita, per ea quæ nos vbi suprà *e* scripsimus, quæ ibi legi possunt. At confidentia prædicti fratris impetrantis non erat ante illas extrauagantes illicita, per scripta vbi suprà: *f* quæ etiam ibi videri possunt. Tum quia, si prædictus orator ob prædictam spem & confidentiam iudicandus esset admisisse confidentiam illam damnatam, & punitam à prædictis Piis; consequeretur omnes ferè collatores, electores; & præsentatores qui conferunt beneficia suis cognatis, familiaribus, & amicis, aut præsentant eos ad illa, immò & intercessores, & impetratores, qui procurant vt beneficia conferantur eis, dicerentur admittere confidentiam; quod tamen dicere, & iudicare, esset absurdum, & ab omni humana societate & charitate Christiana alienum. Quotus enim quisque præfatorum facit prædicta, qui non speret, & confidat, quod ille cognatus familiaris, vel amicus, cui confert, vel quærit beneficium, aut præsentat ad illud, non speret aliquam gratitudinem ab eo, & confidat, quod ipse erit sibi gratus, & faciet in gratiam eius aliquod magnum, vel

e Num. 109.
f Ver. ad duo dictum.

paruum?

paruum? Quotus item quisque est, qui recipit beneficium, qui non concipiat animam retribuendi, & ostendendi aliquam gratitudinem erga benefacientem sibi? cum iure ipso naturæ sit constitutum, vt benefacientibus benefaciamus. *a*

5 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, concedendo prædictum oratorem habuisse quidem confidentiam; negando tamen, quod illa fuit illicita, & simoniaca damnata, & punita à prædictis Piis, sed licita; & honesta, iurique naturæ consona: quia nullum pactum, nec vlla conuentio interuenit ante impetrationem, nec literarum expeditionem inter ipsum, & fratrem suum: & contra iuris canonici expressos canones est dicere, quod est illicitum sperare aliquod beneficium ecclesiasticum à prælato, vel Ecclesia, cui seruit, vel ab hero, siue patrono intercessionem ad habendum illud; modò cessent pacta, & obligationes ciuiles additæ obligationi naturali, & antidorali, qua beneficiarius tenetur beneficio. *b*

Ad secundum respondeo id, quod respōdi vbi suprà *c* in adnot. 1. & 6. addita extrauaganti Pij V. quod tibi videri potest.

6 Ad tertiū respondeo, quod Pius V. non damnat omnes qui procurāt aliis beneficia, sed solùm qui procurāt, vt de illis postmodum ad libitum suum disponatur, fructus etiam percipientes illorum: quod non fecit prædictus frater impetrans, vt constat ex facto.

7 Ad quartum respondetur, quod, sicut confidentia bona & licita nihil nocet licitè confidenti, nec actui, quem licitè confidendo facit per prædicta; & quia rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit: *d* sic nihil debet nocere illi, qui facit illud quod licet, per regulam sine culpa sua non est quis puniendus: *e* & ita quotidiè maximi prælati & domini conferunt, & conferri procurant aliqua beneficia aliquibus familiaribus, de quibus confidunt, quod facient ea, quæ istè ipsi rogauerint, nullo tamen pacto præmisso, nec vlla promissione de faciendo ea; quæ ipsi rogauerint; & posteà rogati ab eis vt illa beneficia renuncient liberè in manibus suis, vel in manibus Papæ, vt conferantur aliis dignioribus, vel sibi ob aliquod iustum respectum gratioribus libenter & licitè rogata præstant; quos nemo iudicat, nec licitè potest iudicare confidentiam illicitam committere per prædicta: & quia alioqui bona pars maximorum prælatorum & dominorum periret; quod tanquàm absurdum non est dicendum. *f*

SVMMARIVM.

1 *Iactatoria verba generalia, etiāsi simul admisceantur aliqua specialia non inducunt nec confidentiam, nec simoniam.*

1 *Simonia potest committi non solùm per promissiones, quæ fiunt antequàm ius in beneficio acquiratur, sed etiam per illas quæ fiunt posteà, antequàm vel literæ expediantur, vel possessio apprehendatur.*

1 *Ius in beneficio acquiritur eo ipso, quod Papa signat supplicationem collationis.*

CONSILIVM LXXXI.

CARDINALIS quidam impetrauit à Papa beneficium cuidam suo familiari, & signata supplicatione per Papam, iussit suo solicitatori, vt non curaret expedire literas, quod cum venisset ad notitiam præfati familiaris, dixit Cardinali, se cum omnibus, quę habebat, & pręfatum beneficium esse paratum eius obsequio, & voluntati, quibus dictis Cardinalis respondit, se esse contentum, vt ipse expediret literas, & caperet possessionem, si non efficeretur certum quid, quod non fuit effectum. Quæritur, an, si præfatus familiaris expediuit literas, & cœpit possessionem, incurrerit pœnas confidentiæ contentas in bullis Pij IV. & Pij V.

1 Respondendum videtur, quod non: quia familiaris non promisit Cardinali quidquam certum, vel obligatorium, sed per verba generalia iactantiæ, quæ non obligant, *g* & antequàm illa promissio vel oblatio iactatoria facta fuisset, iam ius erat quæsitum familiari per solam collationem, iuxta ca. penult. *a* c. si tibi absenti. *b* & præsupponit Rota, *c* Felinus & Decius. *d* Non obstat, quod promissio fuit specialis de disponendo de beneficio ad libitum Cardinalis: quia simul fuit generalis ad complacentiam. *e* Nec refert, quod fuit ante possessionem, & literas expeditas, quarum expeditionem, & possessionem potuisset impedire Cardinalis, stante quod non solùm committitur simonia per promissionem ante iuris acquisitionem, sed etiam ante possessionis adeptionem, Abbas receptus, *f* quia respondetur eadem ratione, quà supèrius, scilicet, quod promissio fuit vana, iactatoria, generalis, & ad complacentiam. Cæterùm puto expedire in hoc casu, vt idem familiaris supplicet eidem Cardinali, vt remittat sibi huiusmodi qualem qualem promissionem, & sit contentus illa naturali, quæ nascitur ab instinctu naturæ, vt benefacienti benefaciamus, iuxta leg. *g*

SVMMARIVM.

1 *Simonia conuentionalis quando vtrinq; etiam pro parte adimpletur, efficitur realis, & inducit tunc, & non prius excommunicationem, quam absolutio à peccato simoniæ antea obtenta non tollit: & ita, si celebrat, antequàm ab excommunicatione absoluatur, efficitur irregularis. nu. 2.*

2 *Absolutus à peccato simoniæ conuentionalis, si postea illa vtrinque etiam pro parte adimpleatur, nouo peccato inuoluitur, & excommunicationem incurrit; in qua, nisi denuò absoluatur à dicta excommunicatione, celebrando, non obstante primo dicta absolutione, cōtrahit irregularitatem: & hoc, nisi bona fides & probabilis ignorantia, qua ignorabatur ius obscurum obscurè determinās casum de quo agitur esse simoniacum, illum excuset. nu. 5.*

2 *Absolutio ab excommunicatione etiam iniustè ab habente potestatem, siue ex vi iobelæi, vel cruciatæ, vel aliter data tenet, & postea celebrantem ab irregularitatis incursu tuetur.*

3 *Iobelæi, & cruciatæ potestas extenditur quidem quo ad tollendam excommunicationem, sed non quo ad tollendam irregularitatem ex celebratione antea incursam. & nu. 2.*

4 *Absolutus ab eo qui habebat potestatem absoluendi ab aliqua excommunicatione, potest credere se vi generalis absolutionis, quam confessarij dare solent, sufficienter absolutum.*

4 *Fructus restituere tenetur nulliter, puta ob simoniam, de beneficio prouisus; potest tamen illos suis propinquis pauperibus elargiri.*

5 *Irregularitas non incurritur sine dolo; vnde qui bona fide errans circa ius obscurum, cui annexa est excommunicatio, aliquid facit, & celebrat, illam euitat.*

6 *Irregularitas non tollit beneficia antea legitimè obtēta: immò & postea obtētorum fructus facit suos irregularis, quando probabili errore ductus credebat se irregularitatem non contraxisse.*

CONSILIVM LXXXII.

QVÆRITVR quid dicendum sit de illo, qui habuit beneficium per renunciationē infectam confidentia ante bullam Pij IV. contra confidentiarios in beneficiis latam, & reliquit illud ante bullam Pij V. infectus item est simonia conuentionali, quæ facta fuit realis postea per solutionem fructuum promissorum renuncianti: & quid si is obtinuit aliud beneficium?

1 Ad hanc quæstionem respondeo sequentia. Primum, quòd consulens rectè fecisset, si fructus promissos non soluisset ei, qui renunciauit beneficium in suum fauorem, ne simonia, quæ tunc erat conuentionalis tantùm fieret realis per ea quæ post alios diximus nos in Manua. confess. *h*

2 Secundò, quod si præfatus D. consulens postquàm soluit aliquos fructus, & consequenter post completam etiam pro parte sua simoniam, ante tamen quam diceret Missam, vel vteretur ordine aliquo sacro, fuit absolutus per aliquod iobelæum plenissimum vel virtute bullæ cruciatæ, quæ ad id se extenderet, non fuit effectus irregularis: quia præcessit absolutio celebrationem, quod fundari potest ea, quæ nos diximus in Manual. confess. *i* adiunctis illis quæ dixeramus *k* de absolutione data excom-

a Leg. si non sortem. §. libertus. ff. de cōdict. indeb. adiuncta eius gloss.
b Cap. si offi cia 50. dist. & cap. quid proderit. 61. dist. c nu. 110.
d Cap. 2. de constitutio.
e Cap. sine culpa sua non est quis puniendus. de reg. iur. lib. 6.
f Leg. nam quod absurdum. ff. de bonis liber.
g Leg. si ff. de testamen. & l. ne cū venissent. de instit.

a De concess. preb. lib. 6.
b De preben. eod. lib. 6.
c Decis. 27. de rescript. & 20 de concess. preb. in antiquior.
d In rubrica de constitut.
e Dict. ca. cū venissent.
f In cap. dilectus. el 1. sub fin. de simon.
g Si non sortem. §. libertus. ff. de cōd. indeb. &c.
h Cap. 23. nu. 101.
i Cap. 26. nu. 13.
k Cap. 9.

excommunicato: & quod absolutio etiam iniusta data ab habente potestatem absoluēdi valet. Dixi, *a post solutos aliquos fructus*: quia absolutio anterior nō potuit prodesse, quoniam nōdum erat nata excommunicatio, nam nondum erat simonia facta realis. Nec prodest dicere, quod iam fuit absolutus à peccato simoniæ quod iam præcesserat: quia nō potuit absolui à peccato futuro, quod admisit posteà approbando simoniam prēteritam per solutionem fructuum ante conuentam.

3 Dixi etiam, *si fuit absolutus post aliquos fructus solutos, & antequàm missaret, vel aliquo sacro ordine vteretur*: quoniam posterior absolutio delere quidem potuisset excommunicationem iam incursam, non tamen impedire irregularitatem iam contractam, ad quam non se extendunt præfatæ bullæ, neque iobelæa, vt nos diximus in præfato Manual. *b*

Tertiò, quod sequendo dictum præcedens, posset dici, quòd si præfatus consulens postquàm soluit aliquid præfatorum fructuum, antequàm missaret, fuit confessus per reconciliationem tali confessario, qui in absoluendo à peccatis vtebatur illa absoluendi forma, quam ego in præfato Man. *c* admoneo, puta quod ante absolutionem à peccatis præmittatur absolutio generalis à quibuscunq; censuris, si quibus teneris, à quibus ego te possum absoluere, &c. posse inquam dici quod præfatus cōsulens posset credere se fuisse absolutum, credendo quod fuit absolutus à suis peccatis præmissa illa generali absolutione, & consequenter quod non incurrit irregularitatem: quoniam consueta fieri probabiliter prēsumi possunt esse facta. *d*

4 Quartò, quod non potest saluari valor tituli, quem per renunciationem illam simoniacam habuit prēfatus consulens, & consequenter quod tenetur restituere fructus illos malè perceptos pauperibus, vel operibus piis; & credo sufficere iuuare aliquas cognatas pauperes pro sua charitate aliqua dotis parte, vel cognatos scholasticos prætendentes sacerdotium, vel per bullam compositionis.

Quintò, quod puto præfatum consulentem immunem esse à pœnis confidentiæ; propter ea, quæ nos scribimus in d. Manu. *e*

Sextò, quòd posset dici prēfatum consulentem nō incurrisse irregularitatem, etiā si missasset post solutos fructus, ante absolutionem præfatam, attenta ignorantia, & bona fide, & quod simonia prēfata erat iuris humani: & quod vt ait Innocentius, *f* quem & multos alios refert & sequitur Felinus, *g* errans circa ius obscurum difficile intelligibile excusatur: & quod Abbas dixit *h* quod irregularitas nō contrahitur sine dolo, quod ipsum dixit etiam Dominicus. *i*

6 Septimò, quòd si consulens alterum beneficium, quod habet, obtinuit ante præfatam simoniam, potest illud retinere saltem in foro conscientiæ; & etiam si obtinuit posteà credendo, quod irregularitatem non contraxit; fructus facit suos, non autem credendo quòd irregularitatem contraxit, quid autem debeat credere, ex prædictis colligere licet.

a Cap. venerabilibus. §. vbi. de sent. excom. lib. 6.
b Ca. 27. nu. 193. & latius nu. 250.
c Ca. 26. n. 9.
d Leg. fina. ff. de fideiuss. & ca. cum M. de const. cum latè ibi per Fel. traditis.
e Cap. 23. nu. 209.
f Ca. per tuas el 2. de simon.
g In c. 1. n. 15. de re iud.
h Cap. pastoralis §. verū. de appell.
i Cap. solet. de sentent. excomm. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Confidentiarij illi, qui recipiendo beneficium promittebant resignanti retrocedere ante constitutiones Pij IV. & Pij V. cogebantur pacta tanquam minimè illicita seruare.*

2 *Gratia obtenta à Pœnitentiaria cum clausula,* si sit occultum, *non vitiatur; licet posteà quod occultum erat, reueletur.*

CONSILIVM LXXXIII.

RESIGNATARIVS iuxta fidem datam resignanti beneficium retrocessit, antequàm constitutiones Pij IV. & Pij V. publicarentur, posteà ad cautelam narrando factum esse occultum obtinuit secum per Pœnitentiariam dispēsari, & absolui; posteà verò cœpit diuulgari. Petitur quid agendum.

Respondetur primò, D. consulentem non incurrisse pœnas nouē inductas contra confidētiam beneficialem

A per Pium IV. & Pium V. quia hæc confidentia facta fuit & desinit ante illorum constitutiones.

1 Secundò, quod opinio multorum habet in Vrbe & orbe, quod huiusmodi confidentiæ habebantur pro licitis, tempore, quo hæc contigerunt, adeò quod aliqui confidentiarij coacti fuerunt vi adimplere fidem præstitam; secundùm quos respondendum esset, quod D. consulens ad nullam restitutionem tenetur, neque tenebatur tempore, quo à summo Pœnitentiario fuit iussus absolui.

2 Tertiò, quod gratia præfata per Pœnitentiariam obtenta non fuit inualida, eo quod facta fuit sub conditione, si occultum fuit, vel non publicum: quia satis occul-
B tum fuit antequàm renunciaretur beneficium, & consulerentur super hoc eruditi, & ante petitam per Pœnitentiariam gratiam.

Quartò, quod mea sententia potest & debet D. consulens deponere scrupulos, & tranquillare suam cōscientiam propter multa, quæ non licet per medicos & otij penuriam in præsentia scribere.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo omnis legitimè præscripta pro lege est obseruanda, & legi humanæ pariter rationabili derogat, estq; seruāda etiam quando sæculares dant aliquid ecclesiasticis, à quibus accipiunt spiritualia, modò nō detur pro ipsis rebus spiritua-*
C *libus, quia etiam si esset immemorialis, cùm sit contraria iuri naturali diuino, non consuetudo præscriptibilis, sed vetus error, & non seruandus, est dicenda. num. 9. quia veram simoniam quis, nec etiam Papa potest quo ad peccatum iustificare, licet possit auferri pœna. nu. 14.*

2 *Beneficio ante, immò & post illius erectionem, vacanti potest quidem à superiore aliquod onus temporarium reale imponi, sed non personæ de eo prouidenda. nu. 8.*

3 *Possessio canonicatus; ac etiam præbenda, est quid spirituale, seu spirituali annexum: vnde qui aliquid temporale dat pro illius noua acquisitione, committit simoniam, & nu. 8. 11. etiā*
D *quòd det ad redimendum vexationem, num. 3. & hoc etiam quod temporale sit conuertēdum in pium vsum, nu. 4. & 11. vel augmentum redituum beneficij nu. 5. & 7.*

6 *Temporale si detur erigēdum in beneficium, cum pacto vt posteà donanti conferatur, simonia est.*

11 *Intellectus Concilij sess. 24. cap. 14. & extrauag. Pij V. durum. & nu. 12. 13.*

12 *Datio rei temporalis, quæ ad formam sacri Concilij sess. 24. cap. 14. fit seu exigitur in apprehensione possessionis canonicatus, ad hoc vt iustificetur, requiritur primò, quòd non habeat speciem simoniæ, secundò quòd conuertatur in vsum pium, nec sufficit quòd conuertatur in opus publicum, nu. 10. immò per extrauagantem Pij V. non licet de quibusdam rebus aliquid accipere, & de aliquibus non nisi de aliquibus non*
E *nisi pro rata primorum sex mensium. nu. 13. requiritur præterea quòd non detur vt pretium seu in causam principalem ipsius apprehensionis possessionis, quia nec Pontificis decreto coram Deo posset iustificari. nu. 14.*

14 *Consuetudo etiam immemorialis ecclesiæ, secundùm quam prouisi de canonicatu & præbēda, antequàm ad possessionem illorum admittantur, solent scuta decem pro molendinorum, & quinq; pro plateæ ecclesiæ reparatione soluere, non videtur licita. & per totum.*

CONSILIVM LXXXIV.

IN ECCLESIA Palentina consuetudine immemoriali canonici, cùm accipiunt possessionem, soluunt
F decena circiter scuta pro reparatione quorundam molendinorum Ecclesiæ cathedralis, & quaterna pro reparatione quarumdam domorum eiusdem Eccles.

Quæritur, an per hoc admittatur simonia in beneficio.

1 Respondeo, hanc quæstionem longè difficiliorem esse, quàm præ se fert; & quod pro parte negante facit primò, quod omnis laudabilis cōsuetudo, legitimo tempore præscripta, est seruanda pro lege, *a* & quod omnis consuetudo rationabilis legitimo tempore continuata derogat legi humanæ, etiam rationabili. *b*

Secundò facit ca. *ad Apost. c* quod habet, eos qui accipiunt

a Ca. consuetudo. 1. dist. 11. c. quo iure. 8. dist.
b Cap. fin. de consuetu. & l. 2. C. quæ sit long. temp. cō. suet.
c De sim.

piunt aliqua spiritualia à clericis, vel aliis ecclesiasticis personis, debere compelli ad seruandam consuetudinem dandi aliqua temporalia pro illorum perceptione, vel administratione.

Tertiò facit illud Apostoli, *a Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.* & alia eiusdem, quæ transferuntur, *b* in c. 2. *c* scilicet, *Qui altari seruit, de altari viuere debet.* &, *Qui seminat spiritualia, temporalia metere potest.* &, *Qui suis stipendijs militat vnquàm?* & cætera, quibus probatur, ministrantes spiritualia, posse percipere pro illis temporalia, & percipientes spiritualia debere conferre pro illis temporalia ministrantea.

a Ad Gal. 6. b Ex d. c. 6. & ex cap. 9. 2 Corinth. c 19 q. 1. d Ca. sup. quibusdam. de verb. sign. & l hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æst. e Cap. cùm dilectus. de consuet. f Cap. significatum. de præb. & ca. 1. vt ecclesi. beneficia.

Quartò, quod possessio immemorialis habet vim constituti & legis. *d*

2 Quintò, quod benè & iustè potest imponi à superiore onus aliquod temporariū beneficio, antequàm erigatur, *e* immò & postquàm est erectum. *f*

Pro parte affirmante, scilicet quod huiusmodi datio & receptio præfatorū scutorum pro molendinis & reparatione domorum prædictarum sit simoniaca, facit primò, quod omne pactum, omnis conditio, & omnis modus, per quæ datur aliquid temporale pro spirituali, vel annexo ei, est simonia, vt probat eius definitio, quam posuit glossa, *g* cum declaratione, quam post alios addidimus nos in Man. confess. *h* At negari non potest, quod datio præfatorum scutorum, quæ soluunt singuli canonici pro acquirenda possessione canonicatus & præbendæ, est datio rei temporalis, etiam pecuniariæ; & traditio possessionis canonicatus & præbendæ est traditio rei spiritualis, vel ei annexæ, cùm beneficium sit res spiritualis, vel annexa illi, per cap. *dilecto.* *i* & cap. *dilectus.* *k* & tradit S. Thomas ab omnibus tam Theologis quàm Canonistis receptus. *l* Ergo prædicta præfatorum scutorum datio est simoniaca.

g q. 1 in summa. h Ca. 23. nu. 102. i De præb. k De simon. l In 2. 2. q. 100. art. 4.

Secundò, quod datio alicuius rei temporariæ, maximè pecuniæ numeratæ, pro acquirenda noua possessione beneficij spiritualis, est simonica, *m* etiamsi detur pro redimenda vexatione, antequàm acquiratur ipsum beneficium quo ad proprietatem & possessionem eius, vt Panormitanus receptus ab aliis *n* tenet. At in casu proposito datur pecunia numerata, antequàm quæratur possessio beneficij spiritualis, quales sunt canonicatus & præbendæ, iuxta præfata cap. *dilecto*, & cap. *dilectus.* pro illa quærenda & accipienda: ergo admittitur simonia.

m Ca. dilecto de simon. n Ibidem.

4 Tertiò, quod qui ingreditur monasterium, soluēdo, vel cum pacto de soluendo aliquam pecuniam Abbati, vel ipsi monasterio, admittit simoniam. *o*

Quartò, quod videtur esse textus singularis & clarus in specie pro hac parte, cap. *ex multis*, *p* vbi expresè prohibetur, ne quicquam temporale detur, vel accipiatur à canonico recipiendo, vel recepto ab Ecclesia, etiam in finem conuertendi illud in pauperes, vel fabricam Ecclesiæ.

o Ca. veniēs. & c. quoniā. de simon. p 1. q. 3.

5 Quintò, quod nō videtur sufficiens causa iustificandi præfatam dationem & acceptionē, quod canonici præbendati præfati gaudent post acceptam possessionem emolumentis præfatorum molendinorum, & domorum; quia etiam omnes ferè alij beneficiarij fruūtur reditibus beneficiorum suorum conseruatis & auctis; attamen nō licet eis, qui ea consequuntur, dare pecunias ad augēdos & conseruandos reditus eorum.

6 Tum quia nō licet dare pecunias, vel alia bona temporalia ad erigendum aliquod beneficium, cum pacto, vt illud erectum conferatur ei, qui dedit illa, vt tradit Panorm. à nemine reprehensus. *q* Tum quod non licet alicui dare prædia magna, vel pecunias, vel reditus magnos alicui Ecclesiæ cathedrali, abbatiæ, vel parochiali, cum pacto, cōditione, vel modo, vt illi ea conferatur, secundùm omnium mentem.

q In ca. Iacobus. num. 3. de sim.

7 Sextò, quod nec dici potest esse sufficientem causam ad iustificandas præfatas dationem & receptionem, quod illæ sunt vtiles vel necessariæ ad augendos vel conseruandos reditus Ecclesiarum: alioqui enim omnia beneficia essent vendibilia eis, qui ad conseruandos vel augendos reditus donarent magna bona temporalia, quod est absurdum, & ideo non dicendum. *a*

a Leg. nam quod absurdum. ff. de bonis liber.

8 Septimò, quod non possunt iustificari datio & receptio præfatæ, eo quòd dicantur esse onera imposita ante vacationem, & collationem, iuxta c. *significatum.* *b* & c. 1. *c* quia illa capp. intelliguntur de onere reali imposito beneficio vacanti ante collationē à superiore ex iusta causa, vt expresè ait præfatum cap. 1. *d* & in casu proposito præfata onera non sunt realia, nec imponuntur canonicatibus & præbendis, sed personalia, quibus personæ canonicorum præbendatorum onerantur, neque imponuntur à superiore vt onera realia sed inducta sunt consuetudine, & sunt quædam donaria introducta consuetudine non ad finem onerandi, & augendi, vel minuendi canonicatus & præbendas, sed ad finem accipiendi illa pro possessione illorum, quæ traditur illis; & ita est datio rei temporalis pro acceptione rei spiritualis, vel annexæ illi, & consequenter simoniaca.

b De præb. c Vt ecclesi. bene. sine dimin. cōferan. d Vt Eccles. benef.

9 Octauò quod non videtur etiam iustificari præfata datio & receptio, ex eo quod fit à tempore immemoriali. Tum quia immemorialis possessio habet vim constituti, quando illa est circa temporalia, & non circa spiritualia à Spiritu sancto inducta, vt ait ca. *frustra.* *e* & cùm non est contra ius naturale diuinum: alioqui enim est vetustas erroris. *f* Tum quia Pius V. hoc expresè declarauit in extrauag. *durum.* At datio vel acceptio verè simoniaca est contra institutum à Spiritu sancto, secundùm omnes, & contra ius naturale & diuinum; ergo non potuit à principio constitui; immò consuetudo, quæ illam induxit, est corruptela, & nullatenus præscriptibilis, per dicta tria capp.

e 8. distin. f Cap. consuetud. & c. seius. ead. dist.

10 Nonò, quòd præfata datio & acceptio non potest iustificari, eo quòd fiat ad vtilitatē publicam, nisi sit pia, quia licet pietas & publica vtilitas in quibusdam conueniant, quo ad hoc tamen nullibi reperiuntur exequatæ; & ita non est dicendum. *g*

g §. consideremus Authē. de trien. & semiss. col. 3.

11 Addo, quod consideratis pro vtraque parte suppositis, videtur dicendum primò, quod communis ferè omnium sententia est, quod cuiusque rei temporalis datio vel acceptio ad vsum temporalem vel profanum, siue priuatum siue publicum, pro beneficio spirituali, vel eius possessione acquirenda facta, est simoniaca.

Secundò, quod quicquid Panormitanus communiter receptus, *h* & Cardinalis Alexandrinus sequutus eum, *i* dicant non erant licitæ præfatæ donationes & acceptiones ante Concilium Tridentinum, & ante præfatam extrauag. *durum.* Tum quia præfatum cap. *ex multis.* cui non respondent illi, nec vlli alij respondere possunt, in specie prohibet dationes huiusmodi, etiamsi dentur vel recipiantur ad conuertendum illas in cultum diuinum, vel pauperes. Tum quia id irrefragabiliter probant argumenta supra pro parte affirmante formata, præsertim tria prima, & septimum cum aliis sequentibus.

h In c. Iacobus. de simon. i In cap. ex multis. 1. q. 3.

Tertiò, quòd defendi posset, saltem disputando, etiam illud cap. non esse sublatum per solum præfatum Concilium Tridentinum. *k* Tum quia præcipit seruari iura anteriora super huiusmodi dationes edita, & consequenter præfatum cap. *ex multis.* Tum quia in sensu directo nihil disponit contra illud, sed solùm à contrario sensu, quatenus solùm præcipit Episcopis, vt non permittant huiusmodi dationes, quæ in vsus pios non conuertuntur, & speciem simoniæ habent: & argumentum à contrario sensu nil probat, quando sumitur ad probandum contrarium iure expressum, iuxta septem vel octo glossas, quas citat Felinus, *l* præsertim glossam à Panormitano ibi putatam singularem. *m*

k Sess. 24. ca. 14. de refor. l In c. significasti. de for. compet. n. 13. m In clem. 1. verbo facere. de vsur.

12 Tum quia Concilium duo requirit, vt huiusmodi dationes permittantur; alterum, quòd conuertantur in vsum pium; alterum, quòd non habeant speciem simoniæ, & esto teneatur quod donatio & receptio præfatæ conuertantur in vsus pios, tamen habent speciem simoniæ per præfatas rationes. Nos tamen in nostro Manual. nostro confess. *n* tenuimus, quod præfatum Concilium

n Cap. 23. nu. 102.

cilium permittit dationes ad pias causas, si aliàs non habent speciem simoniæ.

13 Quartò, quòd præfatus Pius in præfata extrauag. *durum*, *a* recedit à dicto ca. *ex multis*. & à præfato Concil. Trid. *b* à præfato quidem ca. *ex multis*. eo quod statuit, vt dimidium quarundam dationum ad pia soluatur, & quarumdam non; & à Concilio, quod insinuat dari & accipi posse integra omnia pro causis pijs, nisi habeant speciem simoniæ.

a § & nihilominus.
b S. ss. 24.

Quintò, quod videtur parẽdum statuto Pij V. arg. l. *c* quatenus habet, Papam, qui constituit aliquid contra ius humanum, tollere illud, præsertim si facit mentionem de illo, si est consiliare; quæ requiritur, iuxta Archidiaconum, *d* communiter receptum, & latè declaratum à Felino. *e*

c De cõst. li. 6.
d In d. c. ca. 1.
e In c. nõnulli de rescript. nu. 2.

Sextò, quod statutum præfati Pij seruandum oportet scire quæ datio sit dicenda excedere semestre, & quæ nõ; & ante dationes, de quibus quæritur, dicantur excedere semestre, an non.

Septimò, quod etiam oportet scire quæ datio habeat speciem simoniæ, & quæ non, vt intelligatur mens præfati Concilij Tridentini.

14 Octauò, quod contra moderationes ambas Concilium & Pij V. præfata facit, quod nulla potestas humana, etiam Conciliorum, & Papæ, potest efficere licitam simoniam illam veram, quæ constat ex eo quod temporale datur pro pretio vel causa principali acquirendæ rei spiritualis, vel illi annexæ: quia id est contra legem naturalem & diuiuam quam etiam Concilia & Papæ tenentur seruare vsque ad sanguinem, *f* quamuis possint efficere vt pœna iuris humani non incurrantur per illam, vt traditur in nostro Manu. confess. *g* consequenter nulla potestas humana potest facere, quòd liceat dare, vel accipere quidquam temporale pro pretio vel causa principali rei spiritualis, vel ei annexæ, siue detur ad vsum pium, siue profanum, quæ ratio maximè confirmat decisionem præfati cap. *ex multis*. propter quod & quædam alia conclusimus in dicto Manua. *h* quod omnis datio & receptio, etiam minima, facta pro pretio rei spiritualis, vel causa principali eam habendi, est vera simonia iure naturali & diuino prohibita, & nulla alia quo ad Deum, & forum conscientiæ; ergo non refert an huiusmodi datio fiat ad vsum pium, an ad profanum, sed an fiat principaliter pro pretio rei spiritualis, vel illi annexæ, non habita ratione moderationum Concilij, & Pij V.

f Cap. sunt quidam. 25. q. 1
g Cap. 23. nu. 108.
h Cap. 23. nu. 110.

Nonò, quod præfatæ moderationes non videntur posse defendi, nisi quo ad forum exterius per viam præsumptionis; ita quòd moderatio Concilij intelligatur quo ad præsumendum donationem & receptionem præfatas non esse factas pro pretio vel causa principali, cùm fiunt ad vsum pium, licet sic, cùm fiunt ad vsum profanum: moderatio verò Pij V. procedat quo ad præsumendum certa dimidia rerum datarum ad vsum pium non esse præsumenda data pro pretio vel causa principali, & tota integra sic.

Decimò, quod videntur indigere declaratione Papæ quæstiones illæ tres, quæ hic incidunt. Prima, quare datio & receptio durans vltra semestre illud, de quo loquitur Pius, sit aliter iudicanda, quàm quæ durat citra illud. Secunda, quare alterius dimidij datio non liceat, & alterius dimidij sic, cùm frequenter dimidium vnius dationis sit plus quàm alia tota integra datio; & cum tota integra datio, quæ non durat semestre, sit maior, quàm alia durans plus quàm semestre. Tertia, quæ datio dicatur habere speciem simoniæ, de qua loquitur Concilium, & quæ non, cùm omnis huiusmodi datio, & receptio habeat speciem simoniæ, quatenus datur & recipitur pro spirituali, vel ei annexo, immò sit vera simonia coram Deo, & in foro conscientiæ, si pro pretio, vel causa principali quærendi illud, detur, & non aliàs, vt prædictum est: quamuis fortè dici posset, eas vti res indeterminatas relinqui arbitrio iudicis, iuxta l. 1. *i* qua ratione autem id arbitrabitur, videtur arbitrandum à S. D. N.

i ff. de iur. delib. & cap. de causis de offi. delegat.

Vndecimò, quod ex omnibus prædictis colligi potest ab oculato lectore, quid sit in casu hoc proposito respõdendum, quod ipse gratia breuitatis, & tantæ prolixitatis vitandæ omitto, vti rem speciali consultatione indigentem: nam etiam quæ hactenùs dicta sunt, pro sua dignitate longè magis dilatari potuerunt, in gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui nos omnes saluet.

SVMMARIVM.

1 *Parochus petens, vel etiam exigens ante collationem nuptialis benedictionis, quæ pro huiusmodi dari consueuerunt, malè quidem facit, sed non est simoniacus, nec incurrit censuras; & dato quòd in his commisisset simoniam, tamen non esset excommunicatus, quia illa non incurritur, nisi ob simoniam in ordine, vel beneficio. & num. 2.*

CONSILIVM LXXXV.

PAROCHVS quidam ante benedictionem nuptiarum petiit sibi solui aliquam mercedem, & deinde tempore benedictionis illam sibi oblatam exegit, credẽs sibi id licere; ex quo nulla sui ordinarij præcessit prohibitio, & in stipẽdium, ac pro eleemosyna suorum laborum illam recipit. Quæritur, an inciderit in aliquam simoniæ pœnam attento, quòd consuetudo talia exigendi sit tam ibi, quàm in locis aliis circumuicinis.

1 Respondeo, quòd quæstio hæc profundam & quotidianam materiam tangit: & visis, ac pro tenuitate nostra perpensis aliquot locis, in quibus seminaria argumentorum, quæ pro vtraque parte formari possunt, iecimus, credimus prædictum parochum nullã incurrisse coram Deo simoniam, per ea multa, quæ videri possunt in nostro Manua. *a* vbi inter alios allegamus vtrumque Thomam, *b* & quia breuitatis gratia nõ attulimus ibi ad verbum verba iunioris Thomæ *c* recitamus illa, quæ sunt hæc: *Quartò nota, qui timoratam habes conscientiam, quod licet sacerdos minus benè faciat exigendo id, quod secundùm laudabilem consuetudinem solet dari, si ante collationem spiritualium exigat, aut si negat, aut differt spiritualium collationem, vt illud habeat, non tamen propterea simoniacum iudices: quoniam si vt cõseruet se indemnem, cognoscens præcipuè quod posteà oportebit eum litigare hoc facit, simoniacus non est, secundùm rem: quia non vendit spirituale; nec huiusmodi exactio inducit modum pretij: quoniam non mutat modum debiti, quamuis speciem quasi simoniæ habeat huiusmodi præuentio, & cautela, & propterea reprehenditur.*

a Ca. 23 nu. 100. vers. 4. & 5.
b 2. 2. q. 100. art. 3.
c In summa verbo simonia. art. 2.

2 Cui, & omnibus aliis addito, quod nullatenus est iudicandus incurrisse vllam excommunicationem, etiamsi admisisset simoniam; quoniam illa solùm infligitur à iure ob simoniam in ordine tantùm vel beneficio commissam; & in casu proposito, esto quòd iudicaretur simoniacus, quod tamen nullatenus arbitror faciendum, non potest iudicari simoniacus in ordine, neque in beneficio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Simonia est principaliter pro admissione ad religionis habitum quid accipere, secus si minus principaliter accipiatur, etiam si sit causa sine qua non. nu. 5.*
2 *Religionis habitus datio quid spirituale, vel spirituali annexum, cùm de laico faciat ecclesiasticum.*
3 *Percutiens nouitium est excommunicatus.*
4 *Forum exterius iudicat facta externa, & hoc secũdùm quod probatur.*

CONSILIVM LXXXVI.

BANNITI frater cupiens illum in monasterio recipi, rogauit Abbatem, vt reciperet, offerẽdo dare scuta 50. recusauit Abbas recipere hominem ob malos mores, sed iterum rogatus spopondit, & recepit, sed distulit dare habitum, donec dicta scuta 50. soluerentur; immò solicitari fecit fratrem, vt ea numerarẽtur; quibus numeratis habitum dedit. Dubitatur quid iuris.

1 Nullo iure aut titulo bono & probabili videtur posse defendi in proposito casu nõ fuisse incursam simoniam. Tum quia certum est simoniam incurri, quoties pro spirituali

rituali datur, vel accipitur aliquod temporale, per definitionem eius datam à glossa *a* receptam cùm ab omnibus nostris *b* dum à S. Thoma & aliis Theologis *c* & ab eod. S. Thoma *d* declaratam, & dilatatam etiā à nobis in Man. conf. *e* & constat 50. scuta esse quid temporale, & ingressum monasterij esse quid spirituale. *f*

a 1. quaest. 1. in sum. b Ibi, & in rub. de simo. c In 4. s. sent. dist. 25. d 2. 2. q. 100. art. 1. e Cap. 23. nu. 100. f Cap. quoniam. de reg. & ca. ex insinuatione, & multis aliis, de simonia. g De simo. h §. 1. de sent. excom. lib. 6. i In c. statuimus. de regular.

2 Tum quia non obstat dicere, quod non fuit data, nec recepta pecunia pro professione, sed solū pro receptione, datione, & susceptione habitus: quia etiam datio habitus est quiddam spirituale vel spirituali annexum, in quo potest committi simonia, vt probat d. cap. *quoniam.* & cap. *tua.* *g* & meritò: quia datio & susceptio habitus facit quem de laico ecclesiasticum, adeò quod percutiens eum est excommunicatus, vt habetur in cap. *religioso.* *h* & ante illud tenuit Hostiensis communiter receptus contra Innocentium. *i*

3 Tum quia non obstat dicere, quod talia ignorauit. Tum quia contrarium colligitur verisimiliter ex narratis in facto. Tum quia etiam si eo ignorāte fuerit admissa simonia, tamen cùm primum sciuerit, tenetur relinquere habitum, licet dimisso habitu, & purgata simonia, possit denuò recipi, si receptio non fuerit scandalosa, per d. c. *quoniam.* *k*

k De regula. sub fin.

SED QVID si Abbas tantùm accepit illa 50. tanquàm donum, & sponte oblata, daturus nihilominùs habitum, etiam si illa non fuissent sibi oblata?

4 Quo huic replicationi satisfiat, dico primò, quod hæc non excusabunt quo ad forum exterius, in quo per ea, quę fiunt exterius, & probatur, est iudicandum, *l* & ex his quæ exterius facta sunt in hoc casu clarè probantur promissio pro ingressu, & acceptatio promissionis, & solutio promissi, & (vt ita dicam) nolitio dandi habitum ante solutum promissum, & datio habitus statim post solutum promissum: per quæ omnia probatur præsumptiuè simonia quo ad forum exterius iuxta superiùs responsa.

l Le. illicitas. §. veritas. ff. de off. præsid.

5 Dico secundò, quod si verè coram Deo Abbas accepit illa scuta tamquàm donum spontè oblatum, & tamquàm eleemosynam principaliter propter Deum oblatam, licet minus principaliter habuisset etiam respectum ad habitus dationem, & quod promissio scutorum non fuit causa principalis dationis illius, licet fuisset aliqua causa, sine qua non fuisset datus, non esset verè coram Deo simonia: quod deduci potest ex his quæ nos scribimus in Manua. confess. *m* & pro vtroque dicto huius responsionis est casus satis expressus in d. c. *tua.* Quare D. Abbas cōsulere debet semetipsum quo ad forum conscientiæ, iudex autem facta exteriora quo ad forum exterius. Salua, &c.

m Cap. 23. à nu. 100.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus recepta pecunia concedens Episcopus dotē augenti simoniacus est, sed non excommunicatus.*

CONSILIVM LXXXVII.

AN EPISCOPVS, qui concedit cuidam ius patronatus, & præsentandi ad quoddam beneficium ob augmentum redituum, quod accipiens dabat, si acceperit ob id aliquas pecunias, fit excōmunicatus, & si celebrarit posteà, fit factus irregularis?

2 Respondetur, quod non: quoniam non omnis simoniacus est ipso iure excommunicatus, sed tantùm simoniacus in ordine, & beneficio, accipiendo illa, vel dando, vt post alios tradimus in Man. confess. *n* & palàm est, ius patronatus non esse beneficium, neque ordinem, cùm etiam laicus sit eius capax. *o*

n Cap. 23. nu. 103. vers. tum deniq. & nu. 111 in princ. & fine. o Cap. quod autem. & ca. cum dilectus. cum eis ad. not. de iure patron.

SVMMARIVM.

1 *Degradatio est actus spiritualis potestatis, sicut promotio ad ordines; vnde pro ea pecunia peti nequit, etiam si peteretur pro labore faciendi actum.*

2 *Consuetudo dandi quid pro sustentatione ministrantis sacramenta seruanda.*

CONSILIVM LXXXVIII.

A

AN ORDINARIVS Episcopus pro mercede degradationis presbyteri possit iustè petere duo scuta aurea?

1 Respondeo, quod non potest iustè petere illa pro mercede actus degradandi. Tum quia sicut collatio ordinis est actus spiritualis potestatis, quæ pendet ab Episcopatus ordine, *a* etiam ablatio ordinis, vel vsus eius est actus potestatis spiritualis eiusdem ordinis, *b* & palàm est eum committere simoniam, qui petit aliquid temporale pro re spirituali, per definitionem simoniæ, quam glossa recepta per Theologos & Canonistas dedit, *c* declaratam à nobis prę alijs in Man. nostro confess. *d*

a Ca. 1. de simon. cum similib. b Cap. nominamus. de verb. signific. & ca. degradatio. de pœn. lib. 6. c 1. quaest. 1. in summa. d Cap. 23. nu. 100.

B

2 Tum quia licet possit quis cogi ad seruandam consuetudinem piam dandi temporale aliquid pro eleemosyna, vel sustentatione pia ministrantis sacramenta, vt habet cap. *ad Apostolicam,* *e* Concilium Tridentinum nō tamen potest peti pro pretio, vel mercede laboris illius actus, vt tradimus nos post alios vbi suprà, *f* & vt verbo additur, nulla consuetudo pia inuenitur, quæ dictet esse dandos duos aureos pro degradatione sacerdotis. Tum quia præfatum Concilium, vbi suprà damnauit omnem dationem rei temporalis, & consuetudinem faciendi eam pro re spirituali, & actu eius, nisi cùm daretur ad pia, & non haberet speciem simoniæ: & præfatus ordinarius non petit illos aureos ad illos impendendos operi pio, & prætereà habet quamdam speciem simoniæ, propter quod etiam ante Concilium prædictum prohibebatur dari aliquid temporale pro spirituali, etiam ad opera pia. *g* Salua, &c.

e De simon. & c. 14. de reform. sess. 24. f Num. 101. & 102.

C

g In cap. ex multis. 1. q. 3.

SVMMARIVM.

1 *Collegia pro pauperibus scholasticis erecta, beneficia quidem non sunt, nec spiritualia, sunt tamen spiritualibus annexa: vnde qui recepta pecunia loco suo cedit, vt alter assumatur, simoniam quidem committit, sed censuris non est suppositus.*

D

2 *Turpiter datum, & turpiter acceptum debet ex solo consilio pauperibus erogari potest item danti restitui; immò & quatenus teneretur danti restituere, sufficeret, si ab eo haberet condonationem. nu. 3.*

CONSILIVM LXXXIX.

TOLOSÆ, & Auenioni sunt multa collegia pro scholasticis pauperibus instituta, quorum collegæ frequentissimè vendunt tacitè sua loca aliquibus, quos collegia ipsa rogata per collegam vendentem, facta per eum renunciatione, eligunt, vel recipiunt in collegas, & socios suos.

Quæritur primò, an huiusmodi vendentes committant simoniam cum pœnis extrauagantis. *b*

h 2. De simo.

E

Secundò, cui restituenda est pecunia, si qua accepta restituenda sit.

1 AD PRIOREM quæstionem respondeo primò, quod admittunt simoniam, quoniam loca illa, siue sodalitia, licet non sint spiritualia, videntur tamen eis annexa, sicut ius patronatus ecclesiasticum, de quo in c. *quanto.* *i* & c. *cùm secundum.* *k*

i De iud. k De iure pat.

Secundò, quod non videntur incurrere excommunicationem latam per præfatam extrauagantem, quia illa solùm fertur contra simoniacos in ordine & beneficio ecclesiastico secundùm communem sententiam: & præfata loca siue sodalitia non sunt beneficia ecclesiastica, vt palàm est, & ita sicut emens ius patronatus, quamuis simoniam committeret, non tamen incideret in illam excommunicationem vt aliàs in prætorio Pœnitentiariè probauimus; sic licet ementes huiusmodi loca simoniam admitterent, non tamen inciderent in excommunicationem prefatam.

F

2 AD ALTERAM respondeo primò, quod pecunia illa non est necessario restituenda collegio, pro cuius sodalitio accipitur: quamuis pecunia, quæ pro beneficio accipitur, restituenda sit Ecclesiæ, cui facta est iniuria, per textum singularem in cap. *de hoc,* *l* quod specialiter & singulariter disponit de restitutione pecuniæ acceptæ

l De simon.

ceptę per simoniam circa beneficium commissam secundùm communem.

3 Secundò, quod de rigore iuris non tenentur restituere etiam illis, à quibus eam acceperunt; quia turpiter datum, & turpiter acceptum nõ est necessariò restituendum turpiter danti, iuxta reg. *In pari delicto vel casu melior est conditio possidentis*, *a* & copiosè tradimus in Manual. confess. *b*

Tertiò, quod secundùm communem opinionem est est restituendum pauperibus; quod tamen esse consilij, & non præcepti, probamus vbi supra sequuti quatuor graues auctores.

Quartò, quod D. consulens satisfaciet impetrãdo donationem ab eo, à quo pecuniam accepit, quia Hadrianus quem sequimur vbi suprà, *c* post Angelum *d* fatetur quod ex mente Augustini, *e* is qui ob maleficium accipit, satisfacit restituendo pauperibus, vel ei qui dedit. At per donationem obtentam ab eo, qui eam dedit satisfactum est illi, per l. 1. *f* & l. si rem. *g*

a De reg. iur. lib. 6.
b Cap. 17. nu. 30. & seq.
c Num 31.
d Ver restitutio. 2 § 4.
e In cap. non sanè 4. q. 5.
f ff cui satisd. cog.
g §. omnis ff. de pign. actio.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium qui bona fide suum esse credit; licet non sit, eidem per interessentiam deseruiendo, distributiones, aliorum autem fructuum partem illam, quam alij inseruienti necessario dedisset, lucratur.*

CONSILIVM XC.

R. Simoniacvs in beneficio eidem deseruiuit celebrando, & c. ex eius præbenda se ipsum & clericum aluit, ac posteà illud dimisit. Dubitatur, an teneatur restituere omnes fructus, an verò sit excusandus pro parte, quam in sui & clerici sustẽtationem insumpsit, vel possit deducere illam summam, quam dedisset mercenario, si per ipsum inseruisset. Dubitatur etiam an teneatur restituere fructus incertos, quos percepit ex quotidianis obuentionibus.

1 Hæc quæstio continet satis grande dubium, & parùm tractatum à doctoribus, cùm tamen in multorum capp. casibus tractari potuisset: quoniam eius decisio pendet à decisione illius. An seruiens beneficio sine canonico titulo possit retinere sibi distributiones quotidianas integrè, & fructus alios, saltem pro rata eorum, quæ debuissent dari mercenario, si per se ipsum non seruisset, quam quæstionem præ aliis videtur tractare doctissimus Cassador. *h* ex cuius dictis videtur satis colligi, quod credens bona fide beneficium ad se pertinere, & seruit illi, lucratur distributiones quotidianas, & quod non videtur teneri ad testituendum partem fructuum, quæ necessariò fuisset impendenda ei, qui seruisset illi beneficio.

h In decis. 6. de prabend.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus in beneficio est excommunicatus quidem, sed non est nec irregularis, nec inhabilis ad alia beneficia, num. 3. immò eo dimisso post pœnitentiam absolutus ab excommunicatione potest celebrare, num. 4. & alia beneficia, modò simonia non sit notoria, nec de illa condemnatus, potest obtinere. num. 5. & 6. illud autem, quod prius per propriam, vel alienam ipso sciente simoniam adeptus fuit, etiamsi sit simplex, non potest sine Papæ dispensatione habere. num. 5. & 7. quod si illi simoniacè per simoniam ab alio ipso ignorante cõmissam collatum fuisset, si habita notitia illud statim dimisit, potest, si sit simplex ex dispensatione Episcopi iterum illi tunc conferri: at si esset dignitas, vel decretum Papæ requiritur dispensatio. nu. 7. Deponi item licet possit simoniacus, non tamen est depositus. nu. 6.*

1 *Simoniacus in ordine est excommunicatus, item & suspensus ipso iure, sed non irregularis. nu. 6.*

2 *Irregulari, & aliàs inhabili facta collatio non tenet.*

3 *Irregularitas, sicut nec alia pœna, ipso iure nõ incurritur, nisi in casibus in iure expressis.*

7 *Intrusus in beneficio efficitur, sicut & simoniacus, inhabilis ad illud beneficium, sed non ad alia obtinenda.*

CONSILIVM XCI.

A Irregvlaris an sit simoniacus in beneficio, & inhabilis ad obtinendum alia beneficia?

1 Pro parte affirmante facit primo cap. penult. *a* quatenus videtur habere, quod dispensatio Episcopi ad id requiritur.

Secundò, quòd simonia non solum est crimen, quod meretur depositionem, *b* sed etiam eam inducit ipso iure, vt per locum à fortiori probat, ca. *recusatum*, *c* & illam admittens in ordine vel beneficio est hodiè excommunicatus per extrauagantem 2 *d*

2 Tertiò, quod collatio facta homicidæ, vel aliàs irregulari, est ipso iure nulla, licet per homicidium & irregularitatem non perdantur ipso iure beneficia prius adepta

B secundùm Innocentium rectè intellectum. *e*

Quartò, quod simoniacus in beneficio nõ potest habere illud, neque aliud, si per se commisit simoniam, vel per alium se volẽte, vt visus est aliquibus resoluere Panor. in c. de simoniacè. de simon. nu.

3 Pro parte verò negante, quæ tenenda est, facit primò, quod nulla pœna est dicenda ipso iure incurri, nisi lege id caueatur, vt habet glossa solemnis & recepta, *f* & quod nulla est lex, quæ irregularitatem infligat simoniaco in beneficio.

Secundò, quod irregularitas non incurritur nisi in casibus expressis à iure. *g* At nullibi exprimitur fieri quem

C irregularem ipso iure ob crimen simoniæ in beneficio commissum.

4 Tertiò, quod Innocentius quem nos retulimus in Manu. confess. *h* dicit expresse *i* quod simoniacus in beneficio non est suspensus, & ideo relicto illo acta pœnitentia potest celebrare, quod non posset, si esset irregularis, vt dicimus in d. Manua. *k* arg. ca. fin. *l* & ca. *inquisitionis*, de accusatio.

Quartò, quod adeptus beneficiũ per simoniam à tertio commissam, & à se ignoratam, licet teneatur renunciare illi, potest tamen illud ipsum habere per dispensationem Episcopi, nisi sit prælatura. *m*

D 5 Quintò, quod nullo iure videtur caueri, quod adeptus aliquod beneficium per simoniam, etiam à semetipso, vel se volente commissam, non possit adipisci aliud sine dispensatione, modò simonia non sit notoria, vel nõ sit condemnatus de illa, & ipse simoniacus sit absolutus ab excommunicatione, quam ob illam simoniam incurrit. & Panormitanus *n* solùm dicit, quod adeptus per simoniam propriam aliquod beneficium, etiam si sit simplex, non potest habere illud per dispensationem Episcopi; de aliis autem nihil dicit, neque glossa ordinaria c. 1. *o* neque glossa ca. *ex multis*, *p* neque glossa d. ca. *de simoniacè*, neque glossa ca. *post translationem*, *q* nec vlla alia id dixit, neque Felinus qui per omnia sequitur Panormitanum, *r* de eo aliquid dixerunt.

E 6 Ad primum oppositorum respõdeo, quod loquitur de simoniaco in ordine, vt colligitur ex eius glossa qui licet non sit irregularis, est tamen suspensus iure nouo extrauagantis 2. & antiquo d. ca. *tanta*, adiuncta glossa magna, *s* & ideo non solùm eget dispẽsatione ab excommunicatione, sed etiam à suspensione.

Ad secundum concedo simoniacum etiam in beneficio posse deponi, sed nego esse ipso iure depositũ, & nos loquimur de irregularitate ipso iure imposita. Concedo item esse ipso iure excommunicatum, & consequenter quod durante excommunicatione est inhabilis ad omnia beneficia, sicut quilibet alius excommunicatus: sed

F nego quod sit irregularis, ita quod acta pœnitentia & absolutione sequuta non possit habere alia beneficia; quia id nullo iure cauetur.

Ad tertium cõcedo collationem beneficij factam homicidæ, vel aliàs irregulari, etiam post pœnitentiam esse ipso ipso iure nullam: nego tamen per simoniam induci irregularitatem, nisi sequuta sententia condemnatoria, quæ infamat, vt dicit Panor. *t*

Ad quartum nego id dici à Panormitano, vt suprà dictum est; & quando diceret profectò erraret: quia sine textu & iusta ratione id affirmaret; quod tamen, vt prædixi, nullatenus facit.

a De elect.
b Ca. tanta. de simon.
c De simon.
d De simon.
e In cap. cum nostris de concess. præb.
f In cap. fin. de iure patr.
g Ca. is qui. de sent. excõ. lib 6.
h Ca. 23. nu. 111.
i In d. c. tãta.
k Ca. 27. nu. 194.
l De tempo. ord.
m Dic c. pen.
n In sua longa dist. d cap. de simoniacè.
o 1. q. 5.
p 1. q. 3.
q De renunciat.
r In d. ca. de simoniacè.
s De simonia.
t In d. cap. de simoniacè.

7 An Autem adeptus beneficium per simoniam propriam, & consequẽter excommunicatus per iura noua excommunicatione Papali, & absolutus ab illa possit noue habere illud ipsum beneficium, saltem si occulta est simonia? quæstionis est: & videtur quod non. Primò, quia etiam obtentum per simoniam alienam se nolente admissam, non potest retineri etiam cum dispensatione Episcopi, si est dignitas, vel beneficium curatum, *a* secundùm receptiorem sententiam, pro qua est bonus textus, qui de Episcopatu agit, in cap. *post translationem*. *b* Secundò, quod Panormitanus vbi suprà receptus ab aliis simpliciter determinat, eum, qui per simoniã propriam adeptus est aliquod beneficium, non posse illud retinere etiam per Episcopi dispensationem, ita quod videtur resoluendum, quod licet possit quis obtinere per dispensationem Episcopi, beneficium simplex obtentum per simoniam alienam se ignorante commissam, post renunciationem liberam statim factam post certificationem; obtentum tamen per simoniam propriam, vel se volente admissam, non potest habere sine dispensatione Papæ, etiam si sit simplex; potest tamen habere alia post absolutionem ab excommunicatione, vt suprà dictum fuit.

a Ca. pen. de electio.

b De renunciat.

8 Non obstat, quod sicut homicida sublata irregularitate est capax cuiusuis beneficij, ita simoniacus sublata excommunicatione non videtur habere impedimentum vllum ad illud, cùm non sit irregularis, nec suspensus ab officio, quin per titulum nouum illud acquirere possit. Quia responderi potest, quod sicut intrusus in aliquo beneficio fit inhabilis ad illud, licet non ad alia, iuxta cap. *quisquis*, *c* & alia multa adducta per Felinum, *d* ita adeptus aliquod beneficium per simoniam propriam, fit inhabilis ad illud, licet non fiat inhabilis ad alia.

c De elect. ca. 1. de concess. prabend.

d In c. in nostra. num 12. corol. 2. de rescript.

Quæ supradicta omnia licet vera sint secundùm iura antiqua, quæ præcesserunt Pium V. extat tamen eius extrauag. *cum primum*. edita anno 1566. per quam, an simoniacus in beneficio fiat inhabilis, irregularis, vel suspensus ipso iure, dictum fuit alibi.

Vide consilium sequens.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus extrauag. cum primum, Pij V. in simoniacos lata, quòd non habeat locum in beneficijs anteà adeptis, nec liget in conscientia ante sententiam. nu. 2.*

2 *Irregularitas, nec homicidium inducunt ipso iure vacationem beneficiorum anteà obtentorum.*

3 *Pœna, antequàm infligatur, conscientiam non ligat.*

3 *Pœna in dubio per verba futuri temporis non censetur ipso iure imposita.*

4 *Clausula in vna parte dispositionis posita, vbi est eadem ratio, ad omnia refertur.*

5 *Simoniacus in beneficio iure communi ad alia non est inhabilis.*

CONSILIVM XCII.

An Committens simoniam hodiè in beneficio fiat ipso iure inhabilis ad illud, & quodcumque aliud adipiscendum, & iam adeptum?

1 Decisio huius quæstionis dependet ex intellectu extrauagantis, *cum primum* Pij V. quæ est folio 9. & 12. libri suarum constit. Si enim illa ita intelligatur, vt pœnę in ea contra simoniacos in beneficio institutæ ipso iure absq; alia sententia in foro conscientiæ censeantur inflictæ, & quod inducit inhabilitatem tam ad beneficia adepta, quàm adipiscenda, est vno modo respondendum, si verò intelligatur, vt non habeat locum in beneficiis iam adeptis, nec in adipiscendis, nisi post sententiam, est aliter respondendum.

2 Sed dicendum, quod illa extrauagans non habet locum in beneficiis ante simoniam adeptis. Tum quia de illis non facit expressam mentionem, & est pœnalis constitutio, & ita restringenda. *e* Tum quia inhabilitas, & irregularitas post beneficium quæsitum incursa non inducit vacationem illius ipso iure: homicidium enim, & irregularitas inde nata non priuat homicidam suo beneficio ipso iure, iuxta Innocentium receptum *a* & probatur in ca. *clericus*, *b* & c. *ex literis*, *c* & vtrobique Panormitanus. Tum quia non est recedendum à iure antiquo, nisi quatenus per nouum exprimitur. *d* Sed & præfata extrauagans ita videtur intelligẽda, vt non censeatur habere locum in foro conscientiæ ante sententiam.

e Ca. odia. de reg. iur. lib. 6.

a In ca. cum nostris. de concessio. preb.

b Ne clerici vel monach.

c De excessibus prælato.

d Leg. præcipimus. C. de appellat.

3 Tum quia pœna non ligat conscientiam ante illam inflictam iuxta glossam solemnem, *e* & S. Thomam. *f* Tum quia pœnæ sunt restringendæ, *g* & in dubio pœna per verba futuri temporis statuta non censetur ipso iure imposita, iuxta glossam, *h* & pœnæ præfatæ per verba futuri temporis imponuntur. Tum quia contextus eius triplicis generis simoniacos punit, scilicet in ordine, dignitate, & beneficio; & primos non punit, nisi conuictos: ergo non videtur punire alios, nisi etiam fuerint conuicti.

e In c. fraternitas 12. q. 2.

f In 2. 2. q. 62. art. 4.

g Ca. pœna de pœnit. distinct. 1.

h In c. in pœnis. de reg. iur. lib. 6.

4 Quia clausula posita in vna parte dispositionis, siue ponatur in principio, siue in medio, siue in fine, censetur referri ad omnia contenta in illa, *i* modo eadem ratio referenda sit in omnibus, vt pulchrè Decius post alios ibi resoluit, & in prædictis tribus cap. eadem ratio inuenitur, sic enim habet contextus: *Quicumque igitur detestabile crimen simoniacæ prauitatis commissa conuictus fuerit in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum exequutione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates ecclesiasticas simoniacè acquisiuerit, illis sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniacè adeptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem, teneatur, & perpetuò sit inhabilis ad ea, & quæcumque alia beneficia ecclesiastica obtinenda.*

i Ca. secundo requiris. de appellat.

Non obstat illa verba, *eo ipso*, ter repetita in dicta clausula. Tum quia certum est primæ pœnæ non esse locum ante conuictionem; & tamen in illa parte, in qua illa ponitur, sunt posita illa verba. Tum quia referri videtur ad priuationem iuris, quod videbatur quæri, & ad annullationem actus simoniaci, & adeptionis beneficij; & non ad inhabilitatem quo ad illa & alia.

5 Partim quod non est eadem ratio referendi, cùm iure antiquo adeptio simoniaca esset ipso iure nulla per extrauagantem: *k* inhabilitas autem ad alia fit contra illud. Partim quod alioquin verba illa, *si conuictus fuerit*, essent frustratoria; cùm etiam, vt prædictum est, in impositione primæ pœnæ ponantur illa verba, *eo ipso*. Partim denique quod ponuntur post illa verba, *si conuictus fuerit*. & ita ad verificationem eorum prærequiritur conuictio. Tum denique quod meo iudicio à paucis est prædicta constitutio quo ad hunc effectum vsu recepta, licet à plurimis circa beneficia simonia committatur: & lex, qua parte nõ est vsu recepta, non ligat, *l* quod post alios vtiliter applicauimus ad quamdam legem partim receptam, partim non, in Manua. confess. *m* Salua, &c.

k 2. de simon.

l § leges. 4. dist. & gloss. recept cap 1. de treug. & pace.

m Cap. 23. nu. 62.

SVMMARIVM.

1 *Extrauagans Pij V. contra simoniacos lata inhabilitãs simoniacè acquirentes beneficia, & dignitates, non ligat acquirentes pensionem, nec etiam eos quibus ignorantibus facto tertij simoniacè est aliquid acquisitum.*

CONSILIVM XCIII.

Parmensis per procuratorem renunciauit canonicatui in fauorem alicuius reseruata pensione 150. scutorũ; & cùm tractaretur de transferenda in eum pensione 100. ducatorum pro extinctione pensionis totidem, scripsit procuratoribus vt illa translatio fieret cum scientia & beneplacito Papæ, & quòd omnia expedirentur canonicè: qui scripserunt ad eum omnia esse rectè peracta, & post aliquot annos resciuit scientiam Papæ non interuenisse in translatione pensionis; & posteà fuit absolutus à Papa cum retentione pensionis translatæ. Quæritur quid iuris.

1 Ad præfatam quæstionem respondeo primò, quod D. consulens non fuit factus inhabilis ad vlla beneficia. Secun-

Secundò, quod consequenter non indiguit vlla facultate retinendi ea, quæ post præfatam translationem acquisiuit. Tum quia per præfatam renunciationem & translationem non quæsiuit vllam dignitatem, nec vllum beneficium, sed solùm pensionem translatam, quam constat non esse beneficium, neque dignitatem: & extrauagans Pij V. inhabilitans ad beneficia solùm loquitur de illo qui per simoniam quæsiuit dignitatem, vel beneficium. Tum quia præfatus D. consulens non peccauit, & ideo non meretur pœnam. Tum quod illa translatio fieri potuit secundùm opinionem Caietani. Tum denique quod, si qua simonia interuenit in præfata translatione, nõ interuenit sciente & consentiente ipso, sed alio tertio: & præfata extrauagans loquitur de illo qui per se, vel per alium cum suo consensu admittit simoniam, & de simonia quæ committitur à tertio, nesciente, nec cõsentiente principali. Tum per alia, quæ adduci possent, sed non sunt necessaria.

SVMMARIVM.

1 *Ignorãtia probabilis excusat à cẽsuris & pœnis, quas beneficiarius incurreret: qualis est illius, qui sciens quadam circa sua beneficia per eius fratrem iurisperitum, quẽ illicita tractaturum non credebat, tractari, non curauit diligentiùs de bonitate dictarum actionum inquirere.*

CONSILIVM XCIV.

ADOLESCENS 20. annorum sciuit tractari quædam inter fratrem suum & alium super beneficiis suis aliis conferendis, & super beneficiis illorum ei conferendis, vel pensionibus super eis sibi constituendis saluo beneplacito Papæ; nesciebat tamen modum tractatus qualis esset, putabat tamen licitum esse: frater suus erat natu maior & Iurisperitus, quem non putabat aliquem tractatum illicitum facturum, & si sciuisset, nullatenus consensisset: attamen verè coram Deo saltem aliqua pars tractatus fuit simoniaca.

Quæritur, an ignorãtia præfata excusauerit cõsulentem à censura excommunicationis cõtra simoniacos ipso iure latæ saltem quo ad forum conscientiæ.

1 Respondeo, quod sic, per ea quæ tradimus in Manu. confess. *a* & nuper in cap. *sciendum. b* in quibus locis tractamus de excusatione per ignorantiam, in quod faciunt etiam illa quæ tractamus in ca. *si quis non dicam c* dum tractamus qua ratione conatus non consequutus effectum & ignorantia excusat à pœna ordinaria, & ab excommunicatione & irregularitate.

a Cap. 23. nu. 45. & melius in cap. 27. nu. 272.
b à nu. 2. de pœniten. distinct. 2.
c De pœnitẽ. distinct. 1. nu. 6. & 4.

SVMMARIVM.

1 *Simonia qualibet beneficialis dispositio facta ignoranti, siue adfuorem illius, secundùm aliquos est ipso iure nulla, at secundùm mentem auctoris tenet, nu. 2. & 3. licet veniat cassanda, seu reprobanda. nu. 5. vnde nec fructus bona fide perceptos restitui. nu. 4. putat tamen D. Tho. extantes restituendos. num. 5. satisfacitq; sua conscientia, si simulac scit vitium, liberè, prout tenetur, renunciet. nu. 3.*

2 *Verbum*, penitus *significat nullitatem ipso iure, & per illud tollitur Episcopo facultas dispensandi contra illud. nu. 5.*

4 *Pœnam cùm non mereatur qui non deliquit, ideo collatio simoniacè facta ignoranti immuni à peccato non debet subijci pœna nullitatis inducta in pœnam peccati simoniæ.*

CONSILIVM XCV.

1 AN COLLATIO, præsentatio, vel electio facta per simoniam eam ignoranti sit ipso iure nulla? Panormitanus *d* tenet quod sic. Pro quo facit primò cap. *nobis. e* quatenus habet huiusmodi simoniam esse penitus reprobandam; cùm verbum, *penitus*, significet nullitatem ipso iure, per glossam singularem, *f* commendatam à Corseto. *g*

2 Secundò, quod S. Thomas *h* affirmat huiusmodi ignorantem non solùm teneri ad relinquendum beneficium, cùm primùm scierit simoniacè sibi fuisse collatum, sed etiam ad restituendos fructus.

Tertiò, quod iure diuino gratis accepta debent gratis dari, iuxta Euãgelium *a* relatum in c. *gratia, b* & ideo spiritualia, quæ constat gratis dari, sunt inæstimabilia, & inuendibilia, secundùm communem omnium mentem, quod aliàs clarius expressimus in comment. extr auag. *ab ipso.* Gregorij XIII. *c*

d In c. penul. de elect. col. 1.
e De simon.
f In l. si quis aduocatorũ. C. de postuland.
g In sing. suis, verbo, penitus.
h 2. 2. q. 100. art. 6 ad 3.
a Matth. 10.
b 1. q. 1.
c Not 3. nu. 4.

Quartò, quod idem tenet Cassador. *d* quẽ refert Gomez. *e* quibus non citatis idem tenet Couarruuias auctoritate S. Thomæ. *f*

d In decis. 3. de sequē. poss.
e In regula de triennali poss. q. 12.
f In reg. peccatum. de re. iur. lib. 6. § 8. à n. 7 2. par.

Pro contraria tamẽ parte facit primò, quod huiusmodi recipiens beneficium per simoniam à se ignoratam nõ dicitur excommunicatus, nec verè simoniacus. *g*

3 Secundò, quod nullo textu exprimitur collationem factam per huiusmodi simoniam esse ipso iure nullam, sed reprobandam: nam præfatum cap. pen. *h* quod cum primis ad hoc citatur, non habet electionem sic factam esse nullam, nec reprobandam, nec collationem esse nullam, sed eum cui facta est teneri ad renunciandum: per quod significatur eumdem habere aliquod ius, cùm priuatio præsupponat habitum. *i*

g Ca. de simoniaco. extra de simonia.
h De elect.

Tertiò, quod ca. *ex insinuatione. k* significat huiusmodi simoniacum satisfacere suæ conscientiæ renunciando liberè beneficium per simoniam alterius ignoranter acceptum.

Quartò, quod cap. *de regularibus. l* habet, vt huiusmodi simoniacus cogatur renũciare, nihil alio addito, significando collationem valuisse, eo quod requrit renunciationẽ, & quod non est necessaria fructuum perceptorum restitutio, cùm nihil de hoc disponatur.

i Ca. ad dissoluendum. de desponſ. im pub. l. decem. ff. de verb. oblig.
k De simon.
l De simon.

4 Quintò, quod secũdùm communem mentem omnium pœna, qua collatio beneficij simoniaca decernitur nulla, & inualida est inducta in odium peccati simoniæ: & qui recipit beneficium ignorans alium commisisse simoniam, qua conferretur ei, nullũ crimen admittit: ergo nec vlla pœna debet puniri, *m* & consequẽter videtur sufficere, quòd teneatur illud renunciare: immò quadamtenus videtur nimium, eo quod iubetur relinquere quod sibi quæsitum est per dationẽ eius, qui poterat illud dare idoneo, qualis est ipse, per illa omnia, quæ citãtur à Gratiano, *n* & præsertim in cap. *cum itaq;* vbi refertur illud Ezechielis, *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.*

m Cap 2. de constit & l. Gracchus. C. ad l. Iuliam de adul.
n 1. q. 4. per totam.

Sextò, quod nulla pœna censetur ipso iure imposita, iure id caueatur, iuxta glossam singularem & communiter receptam, *o* at nullo iure exprimitur, quod huiusmodi collatio sit ipso iure nulla, nec vt ipse beneficiarius restituat fructus bona fide perceptos: ergo nec id est dicendum. *p*

o In c. pen. de iure patron.
p Ca. legatur 24 qu. 1. & §. cõsideremus. de trien. & sem collat 3.

5 Per quæ pars hæc videtur verior. Et pro argumentorum solutione dicimus primò, quod præfatum cap. *nobis.* non ait electionem esse nullam, sed reprobandam; quod signat eam esse validam, cùm non possit reprobari quod nihil est, *q* & quod verbum *penitus* refertur ad sublationẽ potestatis dispensandi pro illa vice, vt habet d. c. pen. quã habet Episcopus in collatione simplicis beneficij, vt ibidem habet, & non ad nullitatem electionis.

q Cap. ad dissoluendum. de desponſ. im pub. cũ citatis à gloss in verb accusari.

Secundò, quod Panormitanus quasi obiter dicit huiusmodi collationem esse nullam, nullo alio fundamento citato: Cassador. autem, & Gomez. *r* adhuc magis obiter, & quod Couarruuias affirmat frequẽtiorem sententiam habere, quod huiusmodi collatio valet in foro exteriori, donec à iudice rescindatur; quin etiam significat maluisse cõtrariam opinionem tenere, nisi verba S. Thomæ sibi obstitissent, quæ tamen profectò non obstant, immò iuuant, vt mox dicetur.

r Vbi suprà.

Tertiò, quod auctoritas S. Thomæ non obstat, immò facit pro hac parte: nam quatenus loquitur de restitutione fructuum facienda à recipiente beneficium per simoniam ab alio commissam, loquitur de recipiente, qui scit, & consensit, non autem de contradicente, immò expressè dicit contradicentem non teneri ad restitutionem beneficij, nec fructuum acceptorum: de recipiente autem ignorante ait eum teneri resignare beneficium, & restituere fructus extantes, non autem bona fide consumptos; quòd nulla ratione defendi posset, si collatio esset omninò nulla: quia nulla ratione excusari potest à restitutione fructuum cõsumptorum, nisi illa simoniaca colla-

collatio, præsentatio, vel electio valeret, donec inciperet scire illius nullitatem.

Quartò, quod licet regulariter gratis data gratis debeant dari, ad hoc vt iusta sit datio; tamen fallit, quando ignorantia iusta à peccato excusat, donec superueniat scientia in id necessaria.

SVMMARIVM.

1 *Resignari debet beneficium simoniacè ignoranti collatum; & hoc non in manibus collatoris, si careat auctoritate destituendi, sed illius qui potest inuitum destituere. num. 2. collatio tamen non ad recipientem resignationem, sed ad ipsum pertinebit collatorem. nu. 3.*

2 *Beneficiorum permutatio fieri non potest auctoritate inferiorum collatorum Episcopo, sed requiritur auctoritas Episcopi.*

3 *Destituere, seu priuare beneficio etsi regulariter is possit, qui potest instituere; tamē hoc fallit, quando alicui ex particulari priuilegio vel consuetudine facultas instituendi pertinet.*

4 *Rediens per nouam prouisionē ad renunciatum canonicatum illum locum obtinet, quem obtineret, si de eo tamquàm de vacante per mortem alterius fuisset prouisus.*

4 *Restitutus ad gratiam reuocatam, ita intelligitur restitutus, vt non fiat præiudicium iuri interim alteri quæsito.*

4 *Scandalum, seu incommodum illud non putatur, quod iuri consonum est, prouenitve ex eo quod ius in pœnam contra aliquod delictum statuit.*

5 *Episcopus dispensat, vt ignorāter simoniacè prouiso de beneficio simplici, qui illud legitimè resignauit, denuò conferatur, & num. 6. & hoc etiam si institutio illius non spectet ad Episcopum, sed ad alium inferiorem. & nu. 3.*

9 *Canonicatus, etiam si requirat personalem residentiam, est beneficium simplex, non duplex, nec dignitas, nec personatus.*

7 *Simoniacè de beneficio ignoranter prouisus, secundùm omnes, fructus quos post scientiam percepit restituere tenetur: anteà autem bona fide perceptos, si extent, tenetur restituere, secundùm illos, qui tenent collationem ipso iure nullā; at secundùm opinionem tenentium collatonem tenere, quos auctor sequitur, secus. 15.*

8 *Simoniacus, qui scienter per se vel alium fuit simoniacè de beneficio prouisus, licet illud iterum habere non possit, nō tamen efficitur irregularis, seu inhabilis, quo minus alia obtinere possit.*

9 *Mora in soluendo, & obligatio ad soluendum vno & eodem momento oriri non potest.*

10 *Ordines qui contra prohibitionem sub pœna excommunicationis latæ sententiæ factam assumit, ex ipsa assumptione incurrit nedum excommunicationem, sed etiam irregularitatem procedentem ex dicta ordinatione sic prohibita.*

10 *Irregularitatem & excommunicationem vno & eodem momento per vuum & eumdem actum incurrere quis potest, vt contingit in suscipiente scienter ordines simoniacè.*

11 *Simoniacus in ordine est suspensus, excommunicatus, & irregularis, in beneficio verò est solùm oxcommunicatus.*

12 *Retractare à se malè facta potest regulariter prælatus, fallat licet in aliquibus.*

12 *Episcopus iustè absoluit, & dispensat super dicto occulto, & irregularitate exinde proueniente, etiam si ipsum delictum sit ipso sciente, vel consentiente, vel mandante perpetratum, & nu. 13.*

13 *Iurisdictionis non contentiosæ, quæ in inuitum & citatum exercetur, sed voluntaria est absolutio, & dispensatio, quæ fit in foro conscientiæ, potestq́; exerceri cum suis complicibus. Confessarius item absoluit eam, cum qua peccauit.*

14 *Dispensatus ab Episcopo super irregularitate ex delicto occulto contracta potest in susceptis ministrare ordinibus, & ascēdere; ac beneficia, si ipsi aliàs legitimè conferantur, recipere: non tamen nulliter obtenta in ipsa irregularitate potest retinere, at quo ad legitimè ante ipsam irregularitatem obtenta potest, quia illa non perdidit.*

15 *Fructus, quos aliquis ex beneficio sibi ignoranter simoniacè collato durante ignorantia percepit, non restituit; secus de post scientiam, antequàm illud iterum sibi conferatur, receptis; perceptos autem ex beneficio in irregularitate, & sic nulliter obtento, nisi sibi iusta suffragetur dispensatio, restituit; at quos irregularis percepit ex beneficio sibi antea legitimè collato, iustè retinet, nec eget dispensatione.*

CONSILIVM XCVII.

SI quæstionibus propositis pro earum dignitate & difficultate respondendum esset, iusto profectò libro magna cura, & studio elaborato esset opus: at quando sola tumultuaria responsio præcipitur, quàm paucissimis potero respondebo.

1 AD PRIMAM quidem primò, quod certum est, eum, qui obtinuit beneficiū per simoniā ab alio se ignorante admissam, teneri ad renunciandū illud, *a* & tactum est in alio consilio. *Vide cons. 95. num. 3.*

Secundò, quod est dubitatio, an sufficiat renunciare in manibus collatoris tantùm, an oporteat renunciare in manibus Episcopi. Et quidquid glossa *b* censeat; verius videtur, quod omnis renunciatio beneficij faciēda est in manibus superioris, *c* & non qualis qualis, sed talis, qui possit renunciantem iusta de causa inuitum destituere, secundùm Innocentium, *d* quod per Cardinalem, Bonifacium & alios, *e* probatur communiter, & glossam Bernardi, *f* vbi idem tenet Panormitanus. *g*

2 Sicut & permutatio beneficij debet fieri auctoritate Episcopi, iuxta glossam celebrem penultimam, *h* & non sufficit auctoritas inferiorum collatorum secūdùm Hostiensem receptum, *i* & ita videtur intelligēdum id, quod Rebuffus, *k* obscurius dixit.

Tertiò, quod ex his duobus sequitur eiusmodi beneficiarium, qui ob simoniam se ignorante admissam tenetur renunciare beneficiū, debere illud renunciare in manibus eius, qui posset eum iusta de causa inuitum destituere, & consequēter in manibus Episcopi, vel Arciepiscopi, si est eius superior immediatus: & quod non sufficit renunciare in manibus collatoris inferioris, qui huiusmodi potestate careat, nisi approbetur à superiori.

3 Quartò, quòd superior in cuius manibus huiusmodi renunciatio legitimè fieret, non posset beneficiū renunciatum denuò conferre renuncianti, si eius collatio non pertineret ad eum; sed collatio fiet ab eo, ad quem illa aliàs pertineret: quia licet regulariter, iure communi solo attento, ad quem pertineret potestas destituendi, pertineat potestas instituendi, & contra iuxta cap. *cùm ex iniuncto.* cum glossa communiter recepta, *l* secùs tamen est cum institutio iure particulari priuilegij, fundationis, præscriptionis, vel cōsuetudinis pertinet ad alium, quàm ad destituere potentem, vt ibi & alibi sæpè communiter resoluitur.

4 AD SECVNDAM, scilicet an qui canonicatum sic simoniacè assequutum renunciat in manibus superioris, & deinde de eodem prouidetur, debeat habere vltimum locum, & omnia alia facere, ac si de illo aliàs non fuisset prouisus?

Respondeo affirmatiuè. Primò quidem, quod beneficium per renunciationem legitimam eius perinde vacat, ac per mortem, *m* & eadem ratione idem iudicandum est regulariter de prouiso per renunciationem, ac de prouiso per mortem: sed prouisus per mortē, siue obitum, debet de nouo recipi, de nouo in possessionem mitti, de nouo facere residentiam, & sedere in vltimo loco: ergo & prouisus per renunciationem idem debet facere.

Secundò, quod in c. *quoniam.* *n* probatur, quod monialis eiecta ob simoniam, si recipiatur in eodem monasterio, eo quod in alio nō est ei locus, debet recipi ad locum vltimum, & non ad eum, quem ante habebat.

Tertiò facit optimè cap. *quamuis.* *o* quatenus restitutus ad gratiam expectatiuam anteà reuocatam intelligendus est restitutus sine præiudicio illorum, qui post reuocationem suæ gratiæ, ante restitutionem ad eam, impetrauerant alias gratias.

Quartò, quod est casus formalis in dicto ca. *ex insinuatione.* vbi quidam canonicus propter simoniam se ignorante cōmissam renūciauit suo canonicatui, & præbēdæ, & decreuit ire ad bellum sacrum; sed quia postea fuit receptus ad suum canonicatum, voluit redire ad suum pri-

mum

a *Cap. de regularib. ca. ex insinuatione de simonia, c. ex multis. q. 3.*
b *Verb. manu clem. 1. de renunc.*
c *Cap. admonet. et c. quod in dubijs. de renunciat.*
d *In d. c. quod in dubijs.*
e *Super dicta glo. verb manibus. in fin. de renunc.*
f *In cap. cum ex iniuncto. de haretic.*
g *Sub finem, & in cap. ex insinuatione. de simon. & in repet. ca. si quis cōtra n. 33. de foro cō.*
h *Cle. 1. de rerum permut.*
i *In sum. de renun. §. quis potest.*
k *In praxi benefi. 3. par. tit. de resign. nu. 11.*
l *De haret.*
m *Ca. quam periculosum. 7. q. 1. & cap. susceptū cum eis adnot. de resc. lib. 6.*
n *De simon.*
o *De rescrip. lib. 6.*

mum locum: super quo Clemens III. aditus respondet debere ipsum postremo loco esse contentum. Non obstant in conuenientia, quæ timentur cōsequutura. Tum quia potest obuiari etiam tacendo causam, cur fiat renunciatio. Tum quia possunt etiam euitari renunciando, & nolendo ad renūciata postea redire. Tum denique, quod sunt incōuenientia iuri cōsona, & prodeuntia ex his quæ iura in odium simoniæ à tertio commissæ præstiterunt: & facta secundum leges humanas, quæ naturali & diuinę non repugnant, pro rebus conuenientibus habentur. *a*

5 AD TERTIAM respondeo, posse Episcopum dispensare cum prædicto ignoranter simoniacè prouiso de dicto canonicatu, vt idem post illius renunciationē à se legitimè factam, denuo ei conferatur. Tum quia Episcopus potest dispensare, vt beneficium simplex post renunciationem legitimam ei denuo conferatur, beneficium scilicet quæsitum per simoniam ignoranter commissam.

6 Casus est omni exceptione maior in cap. penultim. *b* vbi glossa communiter recepta hoc tenet. & canonicatus est beneficium simplex secundum cōmunem, quæ probatur in cap. *statutum. c* vbi dignitas, & canonicatus pro diuersis accipiuntur, licet quod ad illum casum exequentur; vnde colligit ibi Philipus Francus canonicatum nec dignitatem esse, nec personatum; & idem dixit Felinus, *d* & secundum omnes canonicatus nō comprehenditur sub beneficijs duplicibus contentis in ca. *de multa. e* & in extrauag. *execrabilis. f* Nec obstat, quod canonicatus videtur secundum aliquos residentiam personalem requirere: quia hoc non sufficit ad hoc, vt beneficium desinat esse simplex; quandoquidem iure communi omnia beneficia requirunt residentiam personalem, vt est in cap. fin. & ibi Innocentius & alij, *g* etiam si sint minima. *h* Tum quia videtur casus in specie in d. cap. *ex insinuatione.* quatenus agens de canonicatu & præbenda per eiusmodi simoniā quæsitis, præsupponit posse illos iterum quęri renuncianti cum dispensatione inferioris Papa, quod satis etiam adnotauit Panormitanus *i* & tradit latè post alios idem Panormitanus, *k* & tamen iure communi plurima sunt beneficia simplicia.

7 AD QVARTAM respondeo primò, quod magnæ quæstionis est, an assequutus beneficium per simoniam ab alio se ignorante admissam teneatur restituere fructus saltem extantes, quos percepit antequam haberet notitiam simoniæ: quia, qui tenent collationem per huiusmodi simoniam factā ipso iure nullam, videntur consequēter tenere partem affirmatiuam; qui verò tenēt collationem ipso iure valere, & id esse causam, quare necessaria est renunciatio, vt à peccato se liberet, consequenter videntur tenere partem negatiuam, quam nos semper tenuimus per multa, quæ suprà, *l* relata sunt, quæ hic nō oportet referre. Secundò, quòd nemo dubitat de necessitate restituendi fructus perceptos post habitam de simonia notitiam: & merito. Tum quia, vt dixi, qui tenent collationem esse ipso iure nullam, debent dicere teneri eum ad restituendos etiam fructus, saltem extantes, perceptos ante notitiam simoniæ, vt videtur sensisse D. Thomas. *m* Tum quia, cùm etiam secundùm omnes, qui tenent collationem talem ipso iure valere, beneficiarius tenetur illico post notitiam simoniæ renunciare, iuxta responsa ad primam quæstionem, & peccat malè tenendo beneficiū, licèt habeat ius in eo: & ita non debet reportare ex illa retentione commodum, *n* & si nō teneretur restituere fructus post notitiam simoniæ ante renunciationem perceptos, reportaret magnum commodum ex suo peccato, vt palàm est: & ita hoc tenuimus in Manual. *o* Tum quia alioqui præberetur occasio magna delinquendi retinenti tale beneficium, quod iura iubent illico renunciari, contra c. ex parte. *p* & l. conueniri. *q* Non obstat, quòd graue sit restituere huiusmodi fructus: quia omnis restitutio videtur grauis ei, qui restituere debet; sed stat firma regula, quod non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest. *r*

8 AD QVINTAM, scilicet, an simoniacus in beneficio sit ad illud, & quæcunq; alia obtinenda inhabilis?

Respondeo primò, quod illa referenda erat ad congregationem Illustrissimorū Cardinalium ad interpretandum dubia Concilij Tridentini deputatorum. Pro cuius tamen parte affirmatiua facit primò, quòd simonia non solùm est crimen, quod meretur depositionem, *a* sed inducit ipso iure suspensionem, vt per locum à fortiori probat cap. *accusatum. b* & simoniam admittens in ordine vel beneficio est excommunicatus per extrauagantem secūdam. *c*

Secundò, quòd simoniacus in vno beneficio non potest habere illud, neq; aliud, si per se committit simoniā, vel per alium se volente, vt visum est aliquibus resoluere Panorm. *d*

Pars verò negatiua est tenenda. Tum quia nulla pœna est dicenda ipso iure incurri, nisi sit lex, quæ ipsam ipso iure infligat, vt habet glossa solemnis & recepta. *e* Tum quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus expressis à iure, *f* at nullibi exprimitur fieri quem irregularem ipso iure ob crimen simoniæ in beneficio commissum. *De hac quæstione vide consil. 91. & 92. suprà eod. vbi affatim illa resoluitur.*

9 AD SEXTAM, quæ in præcedenti præsupponitur, scilicet an ordinatus scienter per simoniam fiat irregularis?

Respondeo, quòd pro eius parte negatiua facit primò, quòd simoniacus in beneficio non est irregularis, vt supra dictum est. Deinde quod nulla ratione, nec iure alio potest dici irregularis, quàm quia existens excōmunicatus, vel suspensus suscepit ordinem. sed hoc non videtur posse dici: quia sicut vno & eodem momento non potest quis incipere obligari ad soluendum, & esse in mora soluendi, vt est doctrina Bartholi recepta, *g* & tradit post alios Decius *h* ita videtur, quòd fieri non possit, vt quis vno eodemque momento per eundem actum assumptionis ordinum incurrat excommunicationem & fiat irregularis.

Secundò, quia licèt communicans excommunicato in crimine, propter quod est excommunicatus, incurrat excommunicationem eandem, *i* non tamen incurrit illam, nisi communicet post incursam excommunicationem. & ita clericus, qui habet rem cum muliere, quæ antea non habuit rem cum clerico, non est excommunicatus, licèt illa mulier per illum actum incurreret excommunicationem latam cōtra mulieres habentes rem cum clericis: quia non habuit rem cum illa, postquam fuit excommunicata, vt resoluitur in d. Manual. *k*

10 Sed tenenda est pars affirmatiua per cap. 1. *l* Tum quia probat, quòd qui furtim sine licentia & approbatione Episcopi, vel examinatoris, suscipit ordinem, si præmissa erat excommunicatio latæ sententiæ contra sic accipientes ordinem, est irregularis, vt expressè adnotauit Panormitanus, *m* & ante illum Cardinalis, *n* & ante illos glossa quæ non citatur ab eis, *o* ergo eodem modo assumens ordinem per simoniam erit irregularis, cùm sub pœna excommunicationis & suspensionis latæ sententiæ sit prohibita illa ordinatio per extrauagantem 2. *p* Tum quia probat, quod vno & eodem momento per vnum & eundem actum potest quis fieri excommunicatus, & irregularis ob excommunicati actionem; sicut eodem tempore, & per eundem actum contractus, & obligatio ex eo nascitur, & actio quæ obligatione nascitur, iuxta l. *licet. q* & notata in §. 1. *r*

Nec obstant in contrarium citata, quæ scio mouisse in contrariam partem virum quendam eruditissimum. Responderi enim potest ad primum, quòd diuersa est ratio inter obligationem soluendi, & moram in soluendo ex vna parte, & inter excommunicationem, & irregularitatem, quæ nascitur ex excommunicatione, ex altera; quia mora non nascitur immediatè ex obligatione, *s* irregularitas autem sic ex ordinatione prohibita sub excommunicatione latæ sententiæ, vt prædictum est.

Ad secundum, quòd non est etiam eadem ratio de excommunicatione, quæ incurritur communicando cum excommunicato in peccato, ob quod est excommunicatus, & in nostro casu: quia in illo requiritur, quod prius tempore sit excommunicatus is, cui communicatur; in

a Ca. qui peccat. 23 q. 4. c. quo iure. s. d. & c. fin. de cōsuetud.
b De elect.
c De rescript. lib. 6.
d In c. pastoralis, in princ. de offic. deleg.
e De præb.
f Ioan. XXII.
g De cler. non resid.
h Ca. conquerente, eod. tit.
i Num. 4.
k In c. extirpandæ. § qui verò. nu. 3. in repet. de præb.
l Lod. consil. 95.
m 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3.
n Arg. l. itaq; fullo. de furt. & c. Sedes Apostolica, de rescript.
o Ca. 25. nu. 22.
p De consuet.
q ff. de pact. dotal.
r Ca. si res aliena. 14. q. 6.

a Cap. tanta, de simon.
b De simon.
c De simon.
d In c. de simoniac. de simo. num. 7.
e Ca. fin. de iure patron.
f Cap. is. qui de sen. excom. lib. 6.
g In l. ita stipulatus, nu. 30. de verb. oblig.
h Cons. 2. nu. 5.
i Ca. si concubina de sent. excom.
k Cap. 27 nu 33. & 112.
l De eo qui furt. ord. susc.
m Ibi nu 4.
n Num. 1.
o In cap. vlt. eodem tit.
p De simon.
q §. ex obl. ff. de procur.
r Insti. de act.
s L. quod dicitur ff. de solu.

a De eo qui furt. ord. susc.

nostro autem non requiritur illud, vt probat d. cap. I. a

11 Ad Septimam, an sit idem dicendum de simoniaco in ordine, & de simoniaco in beneficio?

Respondeo, quod non: quia simoniacus in ordine est irregularis, vt in præcedenti quæstione conclusimus; simoniacus autem in beneficio non, vt in 3. quæstione cōclusum fuit. Item simoniacus in ordine non solùm est excommunicatus, vt suprà in responsione ad primam quæstionem insinuatum est, & traditur latius in dicto Manu. b sed etiam suspensus; simoniacus autem in beneficio solùm excommunicatus.

b Cap. 27. nu. 111.

12 Ad Octavam, an quo ad effectum vt Episcopus possit ex facultate Concilij Tridentini, c dispensare cum simoniaco, sit differētia, quod simonia sit commissa sciente Episcopo, an ignorante?

c Sess. 24. de refor. ca. 6.

Pro parte affirmatiua faciunt ca. veniens. d & c. diuersis fallacijs. e quatenus probant, quòd Episcopus conferens beneficium scienter coniugato, vel filio eius, qui illud antea immediatè obtinuit, nō potest auferre illud ei; sed sic, si ignoranter id fecit.

d De fil. pres. e De cler. cōiug.

Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia contextus prædicti Concilij f Tridentini non distinguit inter Episcopum, quo sciente crimen admissum est, & inter alium. Tum quia, licèt in aliquot casibus speciale sit quod superior nequeat retractare aliqua mala se consentiente facta; tamen regulariter id potest, iuxta ca. *si quis presbyterorum.* cum ei adnotatis. g Tum quia nullibi efficaciter probatur, quod d. Conciliū h generaliter loquens debeat restringi ad Episcopum, quo ignorante factum fuit delictum, vnde irregularitas descendit.

f Ca. 6. sess. 4

g De reb. eccles. non alie. h Cap. 6.

13 Tum quia potestas absoluendi, vel cognoscendi de aliquo delicto aduersus alium non tollitur superiori, eò ꝙ eo conscio sit factum; imo neq; si eo consentiente esset perpetratum, si non agitur contra ipsummet, argum. l. *qui iurisdictioni præest.* cū ei latè adnotatis, i vnde & absolutio, qua presbyter suam concubinam absoluit, valet, secundùm Archidiaconum, k communiter receptum, per quā & l. *si consul.* l & alias ll. concludit post alios Iason, m nō esse locum prædictæ legi in iurisdictione volūtaria, de qua videtur in nostro casu tractari.

i ff. de iurisd. omn. iud. k In c. omnes. 3 quæst. 1. l ff. de offic. procons. m In d. l. qui iurisdictioni.

Quare videtur concludendum, quòd Episcopus potest dispensare auctoritate prædicti Conc. n in irregularitate descendente ex delicto occulto, & ipso sciente facto, immò etiam si de consensu vel mandato eius esset perpetratum: quia in absoluendo perpetrantem nō exercet iurisdictionem in se, nec iurisdictionem cōtentiosam, quæ reddatur in inuitum & citatum.

n Cap. 6.

14 Ad Nonam, scilicet, quid operetur prædicta dispensatio Episcopi?

Respondetur, quòd operatur sublationem irregularitatis; ita quod illa nihil nocebit ei post dictam dispēsationem; & consequēter, quod post eam, si nihil aliud obstat, poterit in ordine ministrare, & ad superiores ascendere, & beneficia postea canonicè collata retinere: quia res extincta nihil operatur. o

o L. qui rem. § aream. ff de solut. c. ferrū. 30. dist.

Ad Decimam, an prædicta dispensatio operetur facultatem iustè retinendi beneficia sibi collata ante dispensationem post irregularitatem contractam.

Respondeo primò, quòd sola dispensatio sine noua collatione non facit facultatem retinendi collata post irregularitatem contractam, & ante dictam dispensationē factam: quia illorum collatio fuit nulla, argum. ca. si celebrat. p & tradit Innocentius receptus. q Et quod ab initio est nullum, tractu temporis non conualescit, non superueniente causa saltem cōualescente. r Secūdò, quòd prædicta dispensatio non facit propriè facultatem retinendi beneficia collata antè irregularitatem contractam, nec dispēsatus indiget illa; quia illa iustè retineri possunt, donec per sententiam priuentur eis, absque eo quòd semper eorum retentione dispensetur: quæ sententia est Innocentij, s recepta per omnes ibi, & per Felinum, t & alios alibi: quia irregularitas superueniens non annihilat collationem legitimam præcedentem, nec ius quæsitum per eam, licèt superuenientes collationes omninò nu alidet, vt prædictum est.

p De cle. ex com min. q In c. cùm nostris, de concess. preb. r Reg. non firmatur, de reg. iur. lib. 6. cū ei cōcord. s In d. c. cum nostris. t In c. inquisitionis, de accusat.

15 Ad Vltimam, videlicet, an fructus ex beneficio perceptos ante dispensationem teneatur restituere.

Respondeo, quòd aut quæstio intelligitur de fructibus perceptis ex beneficio quæsito per simoniam ignoranter contractam, antequam haberet de simonia notitiam: aut intelligitur de fructibus quæsitis post illā habitam, & ante renunciationem eius, vel etiam postea, sed ante dispensationem, & collationem nouā eiusdem beneficij renunciati: aut intelligitur de perceptis post dispensationem, & collationem nouam. Et est dicendum, quòd primos non tenetur restituere, per responsionem datam suprà ad quartam; secundos verò sic, per responsionem datam ad eandem quartam quæstionē; tertios verò non q a ex titulo canonicos eos percepit. aut intelligitur quęstio de fructibus perceptis ex beneficijs post irregularitatem contractam, & ante dispensationem super eam obtētam quæsitis; & dico eum teneri ad restituendos illos, per responsum ad decimā. aut intelligitur de fructibus perceptis ex beneficijs collatis ante irregularitatē contractam; & nō tenetur ad restitutionē eorum, siue obtineat dispēsationem, siue non per responsum ad eandem quæstionē decimam. Salua in omnibus saniori sententia.

SVMMARIVM.

1 *Mediator simoniæ non ideo minus est simoniacus, quod ex simonia, cuius ipse fuit mediator, nihil vtilitatu percepit, & ideo non effugit excommunicationem, modò simonia fuerit commissa in ordine, vel beneficio, & completa, non aliter.*

2 *Mediator simoniæ cōpletè in ordine vel beneficio, ideo incurrit excommunicationem, quia extrauagans 2. de simonia dictam pœnam contra tales simoniacos latam ad mediatores extendit. vnde si ex ea nihil vltra mercedem laboris recepit, non incurrit pœnas extrauag. cū primum. Pij V. nec aliorum iurium simoniacos punientium, de mediatoribus nihil exprimentium, num. 3.*

CONSILIVM XCVIII.

Qvis dicatur simoniæ mediator, & quæ pœnæ contra huiusmodi constitutæ sunt?

1 Respōdetur primò, quod ad hoc, vt quis dicatur mediator simoniæ, nō requiritur quod ipse ob eam aliquid percipiat, sed satis est, vt mediator fuerit, vt illa fiat, vt probat extrauagans 2. a

a De simon.

Secundò, quòd si simonia nō est realis, vel non est cōmissa super ordine, vel beneficio, mediator non incidit in excommunicationem extrauagantis prædictæ; quoniam nec ipsi principales incidunt in eam, per ea quæ nos diximus in Manua. b si autem est realis, & commissa in ordine, vel beneficio, sic, per dicta ibidem. c

b In c. 23. nu. 102. c Num. 105.

2 Tertiò, quod per illam extrauag. mediator non incidit in aliam pœnam, quàm excommunicationis, nec in pręsentia videtur in alias pœnas statutas ante illam extrauagantem contra committētes simoniam, nisi exprimerent mediatorem. Tum quia illi canones sunt pœnales, & nō videntur extendi extra suum casum, siue terminos suos, qui sunt de committentibus simoniam, & simoniacis, quales non videntur propriè consentientes tantùm, & consulentes, per glossam singularem, d & ea quæ nos scripsimus in dicto Manual. e Tum quia extrauagans ꝑdicta extendens illam ad mediatorem, significat, canones, qui expressè non puniunt mediatores, non extendi ad eos. f

d Cle. 1. de cō. sang. & affin. e Cap. 27. nu. 51. f Arg. c. præsenti. § loca. de præb. lib. 6.

3 Quartò, an autem incidat in pœnas extrauagātis *cùm primum.* Pij V. pendet ab illa quæstione, an illa extrauagās liget in foro conscientiæ quo ad pœnas, quas induxit nouas: & aliquando visum est nobis quod non; nunc autem credimus, etiam si haberet locum in foro conscientię, nō tamen includere mediatorem, qui vltra suum laborem nihil percepit, per fundamenta superius insinuata: & ita non indigeret dispensatione quo ad obtenta, nec obtinenda; quia secundùm propriam verborum significationem loquitur de tali.

SVMMARIVM.

1 *Mediator simoniæ restituere tenetur fructus beneficij ex causa sua mediationis malè perceptos.*

3 *Simoniacè ignoranter bona fide prouisus iustum quidem titulum nõ acquirit, nu. 11. vnde & beneficium dimittere tenetur, nu. 6. fructus tamẽ si sint industriales, quales vt plurimum sunt fructus beneficiorum, nu. 8. etiam extantes, vel ex quibus fuit actus locupletior, suos facit, naturales autem illos solùm restituit, qui extãt, vel ex quibus fuit factus locupletior, nu. 12. & 13.*

4 *Alienam rem tenens illam cum fructibus tenetur restituere, si sit malæ fidei possessor: quod si sit bonæ fidei, industriales, etiam si extent, vel sit ex eis factus locupletior, num. 12. & 13.*

5 *Possessor bonæ fidei licet fructus suos faciat, num. 7. extantes tamen, & in quibus factus est locupletior restituit, nisi sint industriales, quos non restituit. num. 12. & 13.*

7 *Fructus beneficiorum vt plurimum sunt industriales.*

9 *Fructus beneficij de iure, sed non de facto vacantis, cui bonæ fidei possessor seruiuit non Ecclesiæ, ne cum alterius iactura locupletetur, videntur restituendi, sed ei cui primò legitimè confertur. num. 10.*

CONSILIUM XCIX.

QVÆSTIO proposita videtur quærere an mediator simoniæ realis teneatur restituere fructus beneficij quæsiti alteri per suam interuentionem siue mediationẽ; & an is cui quæritur beneficium per simoniam mediatoris, quã ignorauit, teneatur restituere fructus, quos percepit ignorando illam.

1 Respondeo primò, meminisse me ante aliquot annos respondisse, quòd mediator simoniæ tenetur quidem restituere fructus beneficij perceptos causa vel gratia suæ mediationis: quia nõ dimittitur peccatum, nisi restituatur malè ablatum, & quæsitum, *a* & quia recipiens alienũ sine causa iusta, tenetur condictione sine causa. *b* *Vide consil. seq.*

a Ca. si res aliena. 14. q. 6.
b L. 1. ff. de cõdict. sine caus.

2 Secundò, quòd quæstionis magnæ videtur esse, an is, cui omnino ignoranti simoniam à mediatore commissam collatum est beneficium, teneatur restituere fructus durante illa ignorantia. Tum quia, licèt quotidiana sit, neminem tamen memini illam pro eius dignitate tractare.

3 Et quod pro parte affirmante facit, quòd titulus eius est simoniacus, siue per simoniam quæsitus, & ita inualidus, & non canonicus, sine quali beneficium obtineri nõ posse habet regula 1. *c* Tum quia qui tenet rem alienã tenetur eam restituere cum fructibus ex ea perceptis. *d*

5 Tertiò, quia etiam bonæ fidei possessor, licèt faciat fructus suos, tenetur tamen restituere illos, si extant, & si sunt consumpti, quatenus ditior factus est, vt ait Innocentius, *e* & Bartolus, *f* & tenent Angelus, Iason & Decius. *g*

6 Pro parte autem negãte facit primò, quòd licet multi sint canones, qui probant eum de quo loquimur beneficiarium teneri ad renunciandum beneficium per alienã simoniam sibi quæsitum, *h* nullo tamen exprimitur debere restituere fructus perceptos, nec vllus classicus auctor id videtur dixisse.

7 Secundò, quòd bonæ fidei possessor facit fructus suos omnes, præsertim industriales, *i* per glossam, Panormitanum & alios. *k*

8 Fructus beneficiarij vt plurimum sunt industriales, quia quærũtur cultura, & opera beneficiarij, vt sentit Panorm. *l* ibi: *Episcopus lucratur ob culturam, & curam.*

9 Tertiò, quòd non apparet cui essent restituendi, esto quod restitui deberent, si nullum haberet aduersarium: quia nulla ratio persuadere videtur, vt restituantur Ecclesiæ, cuius est beneficium; quandoquidem ipse beneficiarius ignorans simoniam officio suo & opera seruiuit ei; & ita ecclesia locupletaretur aliena iactura, contra regul. *nemo locupletari.* m

10 Quartò, quòd fructus beneficij vacantis de iure, nõ de facto, non debentur ei, qui prius canonicè successerit, vt nos tradimus in tract. de spolijs, *n* per cap. cùm vos. *o* & c. quia sæpè. *p* & consequẽter si huiusmodi ignorãter per simoniam promotus, post renunciationẽ à se factã fuerit reprouisus, vel à sanctà Sede Apostolica obtinuerit retẽ-

c Lib. 6.
d Instit. de offic. iud. § 1. & L. ex diuerso. ff. de rei ven.
e In c. literis, de restit. spol.
f Eo non citato in L. & ex diuerso, col. 2. ff. de rei vẽd.
g In l. si me et Titium, de reb. cred.
h Ca. præsentium. 1. q. 5. & c. nobis, & c. ex insinuatione, & c. de simoniacè. & alijs multis de simon.
i L. bona fidei, ff. de acquir. rer. dom. & §. si quis à non domino, Inst. de rer. diuis.
k In c. grauis, de restit. spol.
l In d. c. grauis, nu. 6.
m Lib. 6. & l. iure naturæ, ff. eod.
n Super c. non liceat Papæ, 12. q. 2 §. 12.
o De officio ordin.
p De elect. eo. tit. & c. præsenti, eod. tit. lib. 6.

A tionem, illos fructus faciet suos, vti primus qui canonicè succedit.

11 Non obstant opposita, non primum: quia respondetur concedendo titulum eius esse inualidum, negando tamen quod bona fides non operetur acquisitionem fructuum bona fide perceptorum, per l. *bona fidei.* a

a ff. de acqui. rer. dom.

12 Ad secundum concedimus obligatum ad restituendam rem alienam teneri ad restituendum fructus, si mala fide percepit eos, vel si erant fructus naturales, & extantes, vel consumpti, ita vt ditior factus sit consumptione: nos autẽ loquimur de industrialibus cultura & opera beneficiarij quæsitis.

B 13 Ad tertium respondetur negando assumptum cum glossa, *b* & cum communi opinione antiquorum, à qua nec Bartolus in argumento citatus discedit firmiter, sed solùm pro tunc gratia collationis. & prædicta l. *si me & Titium.* qua mouentur Innocentius & Bartolus, vbi suprà, & qui sequuntur eos, non probat conclusionem eorum: quoniam solùm probat id procedere in malæ fidei possessore: nihil aliud enim habet, quàm quod si res alicuius, vel ei debita perueniat ad alium sine causa iusta retinendi eam, & id ipse sciat, debet illam reddere domino. Nos autem loquimur de bonæ fidei possessore, qui retinet beneficium non suum credens bona fide habere iustam causam illud retinendi, & lucrandi fructus eius;

b In d. l. & ex diuerso & in § si à non domino Inst. de rer. diuis.

C & ita licèt non quærat sibi beneficium possidendo, quærit tamen fructus, cultura & opera sua colendo illud, & ei inseruiendo; quem intellectum prædictæ l. *si me & Titium.* arbitror à nemine hactenus fuisse animaduersum.

SVMMARIVM.

1 *Mediatorem simoniæ nõ teneri restituere fructus ab alio perceptos cur malè infert quidam doctor, nu. 2.*

2 *Damni causam qui dat etiam immediatè damnum non inferentem, sed solùm mediatè, & sine qua non, restituere tenetur.*

CONSILIUM C.

D CIRCA dubium de eo qui procurauit alicui beneficium interuentu simoniæ, an teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum?

1 Pro parte negatiua videtur facere expressè extrauagans Pauli II. de simonia. in qua primo respectu beneficiati ait illum teneri ad restitutionem: sed in alio §. vbi agit de procurante, ac mediatore tantùm, definit eos esse ipso facto excommunicatos. Quare non videtur extendenda pœna illius extrauagantis satis rigorosæ vltra terminos suos, & nullo alio canone puto aliquid grauius cõstitui contra procurantes, ac mediatores, quàm illo. Ad contrariam rationem sumptam ex D. Thoma, *c* quòd vi-

E detur teneri ex eo, quia qui procurauit simoniacam collationem beneficij, iubenti æquiparatur, vel saltem consentienti fieri furtum; respondeo non esse idem iubere vel procurare furtum, vel procurare rem aliquam, vt titulum beneficij illicitum, vel etiam nullum, ex quo fortasse furtum nascatur. Et ratio diuersitatis consistit in multis. Primò, quia consulens, aut adiuuans in furto, adiuuat in eo quod immediatè est subiectum restitutioni, procurans verò titulum iniustum beneficij non procurat rem ita immediatè obnoxiam restitutioni. Ratio; quia simoniacus potuit omnes fructus conuertere in vtilitatem Ecclesiæ, potuit etiam habere dispensationem, quæ alio tempore non erat tam difficilis, & de hoc potuit

c 2. 2 q. 62. art. 7.

F rationabiliter cogitare procurans: & hanc responsionem iudico optimè conuenire verbis D. Thomæ, quia (vt rectè ait ibi Caietanus quod etiam Sotus repetit, *d*) nõ sunt ea intelligenda de causa sine qua non, & ita de causis remotis, sed de causa efficiente iniustam acceptionem, & ita de causa proxima: &, vt ex supradictis patet, ille procurãs non debet dici causa immediata huius iniustæ acceptionis fructuum. Et ad augmentum de collatore, qui cõfert planè indigno, dico longè aliam esse rationẽ; quia hic peccat in officio, & lædit Ecclesiam, quam ex munere suo tenetur tueri: aliud verò est in laico, qui ad hoc nõ tenetur ex officio. & hæc responsio est de mente D. Thomæ, *e*

d 4. de iustitia. q. 7. art. 3.
e In eod. ar. 7. ad tertium.

loquen-

loquentis de non manifestante latronem. Vltimò priuatus præsertim laicus in similibus potest excusari ex probabili ignorantia, nesciens ex illis pactionibus nasci tantum malũ, vt ille nullo modo dicatur facere fructus suos. quæ ignorantia, cùm nõ sit crassa, nec supina in laico excusat à restitutione, de qua post alios D. tua in Manual. *a* Et nõ dubito, quin nullus ex his, qui procurarunt huiusmodi beneficia suis consanguineis, si interrogaretur, Si sciuisses illum nunquã posse facere fructus suos, & si eos retineret, furtum committere, procurasses ei hoc beneficium? responderet, Non procurassem, & nullo modo cogitaui de furto, aut rapina rei alienæ. vnde non videtur in homine, qui ex officio non tenetur tam accuratè hęc scire, induci obligatio restitutionis sine retentione rei alienæ, aut proxima operatione ad iniustam acceptionem.

a Cap. 17. nu. 82. & seq.

RESPONDEO, quod pręcedẽs responsum in eo potissimùm fundatur, quòd qui non dat causam immediatam damni non videtur damnum dedisse; & quod longè aliud est conferre beneficium nulliter, siue inualidè, & procurare vt nulliter conferatur: & quod qui nõ tenetur ex officio obuiare damno, licèt peccet non obuiando, nõ tenetur tamen ad restitutionem.

2 Sed contra hæc facit l. qui occidit. *b* quæ habet, eum qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsque ad valorem debiti, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo; & tamen non videtur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed valdè mediata: & quòd qui furatur sartori acum, vel alteri operatori instrumentum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restitutionem, vt concludimus in Manual. *c* Tum quod dictum cap. fin. *d* generaliter habet, eum qui causam damni dat, dare damnum, nulla distinctione facta inter causam mediatam, & immediatam, quam nec D. Thomas facit, *e* immò significat sufficere, vt sit causa, sine qua nõ fuisset datum damnum, &c.

b ff. ad legem Aquil.
c Ca. 17. nu. 3.
d De iniur.
e 2. 2. quæst. 63. art. 7.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam absolui cum mandat maior Pœnitentiarius, etsi addat quod absoluendo imponatur onus monendi complicem, vt pœniteat; hoc tamen onus imponi debere nullo iure præcipitur, num. 2. Vnde confessarij ex sua propria facultate, non ex vi dicti mandati, qui tales absoluunt, etsi possint, non tamen tenentur illud iniungere onus, num. 4. quod etiam procedit, quando absoluitur prædo, & homicida: sufficitq; vt eosdem inducant vt malè accepta restituãt, num. 3.*

2 *Inducens alium ad peccandum, omnia, in quibus ei nocuit, ex lege iustitiæ restituere tenetur, si vi, metu, vel dolo ad peccandum induxit; quibus cessantibus, ex caritate eundem in illis casibus, in quibus teneretur quemcunque alium, vel etiam aliquantulum plus, solùm corripere tenetur, num. 4.*

CONSILIVM XI.

AN ei qui simoniam admisit, & petit absolutionem à peccato, vel à censuris, debeat imponi onus monendi eum, cum quo admisit illud peccatum, vt faciat eius pœnitentiam, & restitutionem, quam ob id facere tenetur?

1 Respondetur primò, pro parte affirmante facere in primis, quòd sacræ Pœnitentiariæ prætorium videtur imponere illud in literis, quibus dat, vel committit absolutionem huiusmodi.

Secundò, quòd Alexander III. *f* iussit iudici, vt induceret Reges, & Principes, qui aliquid simoniacè acceperunt ab electo in Episcopum Exoniensem ad restituẽdum illud ipsi ecclesię Exoniensi, & quod Panormitanus *g* reprehendit confessarios Regum, & Principum, eo quod ignorantia, vel vt placeant illis, non inducunt eos ad restituendum ea, quæ acceperunt simoniacè ab his, qui eliguntur, & promouentur ad dignitates.

f In c. de hoc. de simon.
g Ibid. nu. 6.

2 Tertiò, quòd qui alium ad peccandum inducit, videtur teneri ad restituendum ei omnia illa bona, in quibus ei nocuit, inducendo eum ad pœnitentiam, & exhortando ad opera bona, secundùm Scotum, *h* & Adrianum, *a* quos retulimus in Manual. confess. *b*

h In 4. dist. 15. quæst. 7. art. 1.

3 Pro parte negante facit primò, quòd nullo canone, nec lege videtur statui, vt huiusmodi onus admonendi plus imponatur ei, qui peccauit peccatum simoniæ, quã alia peccata, per quæ incurritur obligatio restituendi, & aliqua censura: nam præfatum ca. *de hoc.* non habet, quòd confessarij, & alij absoluentes à peccato simoniæ in foro conscientiæ debeant imponere absoluto pœnitentiam, & onus faciendi præfatam monitionem. Tum quod loquitur de iudice delegato à Papa processuro in foro exteriori. Tum quod non habet, vt simoniacus moneat consimoniacum ad restituendum, sed quod ipsemet restituat, vt palam habet eius contextus. nec Panormitanus ait errare confessarios Principum, eo quòd non inducunt Principes ad monendum consimoniacos ad restituendũ, sed eo quod peccant non inducendo ipsosmet Principes simoniacos ad restituendum id, quod ipsi tenentur restituere.

a In 4. de rest. quæst. 31.
b Cap. 14. nu. 32.

Secundò, quòd nulla ratio vllo iure naturali, diuino, nec humano fundata reddi potest, cur magis debeat simoniacus admonere sui peccati consortes, quàm alij, qui multo maiora peccata, quam aliqui simoniaci peccant, incurrendo grauiores censuras, quàm simoniaci, quales sunt multi, quorum absolutio reseruatur Papæ in bulla Cœnæ Domini.

Tertiò, quòd licet multi canones super multis criminibus quædam specialia statuerint facienda in absolutione illorum, quorum 47. collegit Hostiensis, *c* nullus tñ videtur inueniri, qui statuat hanc obligationem & onus imponendum esse absoluto à simonia & censuris eius.

c In sum. de pœn. & remi.

Quartò, quod nec cap. *quoniam.* nec cap. *de regular.* nec cap. *cùm essent.* nec cap. *nobis.* nec alia, *d* quæ determinant de pœna, & de absolutione & remedio simoniacorum, & simoniacarum, vllam faciunt mentionem de pœnitentia, & onere huiusmodi monitionis & inductionis imponendo absoluendis: nec memini legere auctorẽ aliquem classicum, qui determinet huiusmodi onus esse imponẽdum magis ei, qui absoluendus est à simonia, quam alijs, qui absoluẽdi sunt à rapinis, furtis, homicidijs, & prædationibus, etiam piraticis. & obligatio, quæ iure naturali, diuino, vel humano non inducitur, nõ debet censeri inducta, & imposita: quia, vt ait Stephanus Papa. *e Quod patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum.* pro quo est cap. legatur. *f* & illud Imperatoris. *g Erubescimus sine lege loqui,* id est dicere aliquid statutum esse aliqua lege, quæ non inuenitur. & nulla, vt opinor, consuetudo confessariorum totius orbis Christiani videtur hoc seruare magis in peccato simoniæ, quàm in alijs.

d De simon.
e In c. consuluisti. 2. q. 4.
f 24. quæst. 2.
g In auth. de trien. & sem. §. considere- mus. col. 3.

4 Non obstant opposita; non primum: quia Illustrissimi eiusdemq; summi Pœnitentiarij non est ferre legem nouã, sed latas à S. Sede Apostolica, cuius dominatio sua Illustrissima est summus quo ad forum conscientię iudex vniuersalis deputatus, seruare.

Ad secundum suprà latè responsum est.

Ad tertium responderi potest per ea, quæ nos scribimus in prædicto Manual. *h* Primum quidem, quod, vt ibi resoluimus, nemo tenetur lege iustitiæ ad restituendũ ei, quem induxit ad peccandum, nisi vi, metu, vel dolo eum induxerit. Deinde, quòd licet lege caritatis teneatur ad illud etiam cæteris paribus aliquantulo plus, quàm alij proximi, non tamen sub præcepto ad mortale peccatum obligante, nisi quando præceptum de corrigendo fratre obligaret ad vtendum fraterna correctione etiam alios, qui id scirent; quod non habet locum in quolibet simoniaco. Postremò, quòd non omnes simoniaci, qui petunt absolutionem, sunt, qui participem induxerunt in simoniam: & frequẽter simonia est adeo occulta, vt non sit in ea locus correctioni fraternæ, neq; denunciationi, iuxta regulas traditas de fraterna correctione à S. Thoma, *i* & ab Archidiacono & vtroq; Cardinali, *k* & à Panormitano & alijs. *l* Quamuis non sit contra vllam legem naturalem, diuinam, vel humanam, quòd cõfessarius, vel Pœnitentiarius summus, vel minor iniungat simoniaco prædictam monitionem, seu pœnitentiam,

h Ca. 14. n. 31.
i 2. 2. quæst. 3.
k In c. si peccauerit. 2. q. 1.
l In c. nouit. de iud.

& onus

& onus eam faciendi, quando ex circumstantijs personarum & causarum colligitur id non fore nimis graue absoluendo, & apparet posse prodesse, & non obesse.

NE PRÆLATI VICES SVAS VEL ECCLES. SVB ANNVO censu concedant.

SVMMARIVM.

1 *Vicariatum Episcopi, vel Rectoris ad tempus emens pretio, vel conducens, simoniam admittit, sed non excommunicatur, & 3.*

2 *Conductio iurisdictionis spiritualis ipso iure perditur, & conductor nisi ea demissa non absoluendus, & 3.*

2 *Spiritualium, & eisdem annexorum, vt est iurisdictio spiritualis, emptio, & conductio est nulla, & 3.*

2 *Simoniacæ conuentiones, & pacta circa spiritualia, & eis annexa, à iure annullantur.*

CONSILIVM I.

AD quæsitum de illo, qui conducit, vel emit pecunia vicariatum non perpetuum, sed temporalem Episcopi, vel Rectoris, an admittat simoniam?

1 Respondetur primò, quòd sic, vt colligitur ex continuatione rubricæ ne prælati vices suas, cum proxima de simonia, & ex Panormitano, & alijs dicentibus, *a* quod conducere iurisdictionem spiritualem est simonia, non autem conducere temporalem. & probatur illa firma ratione, quod simoniam committit, quisquis rem spiritualem, vel ei annexam vendit, vel emit, iuxta glossam solennem, *b* & receptam ab omnibus tam Canonistis, quàm Theologis, & declaratum post alios à nobis in Manual. confess. *c* & quod iurisdictio spiritualis est annexa rebus spiritualibus secundùm omnes.

2 Secundò, quòd præfatum cap. 1. quatenus habet conductorem iurisdictionis spiritualis priuari officio, intelligendum est de officio clericali, & nõ de ipso iurisdictione, vel officio, quod conduxit, vel emit. Tum quia contextus habet verbum futuri temporis, *priuetur*, quod non inducit priuationem ipso iure, sed per sententiam, iuxta glossam receptam. *d* Tum quia iurisdictio præfata conducta, vel ipsum officium emptum vel conductum perditur ipso iure: quia contractus ille conductionis, vel emptionis est simoniacus, vt rectè declarat Panormitanus, *e* & faciunt c. *quam pio. f* & c. fin. *g* quæ annihilãt huiusmodi pacta, & conuentiones.

3 Tertiò, quòd huiusmodi conductor, vel emptor tenetur ad relinquendum statim iurisdictionem, vel officium huiusmodi emptum: quia nullo iusto titulo illud tenet: emptio enim vel conductio huiusmodi annexorum spiritualium nihil valet, & est nulla, vt annotauit Panormitanus receptus, *h* & ita confessarius non debet huiusmodi cõductorem, vel emptorem, nisi dimittat illud, vel proponat efficaciter dimittere. *i*

Quartò, quòd non incidit in excommunicationem ipso iure: quia illam non incurrit simoniacus in beneficio, & ordine, per dicta in Manual. confess. *k* qualis nõ est conductor, vel emptor prædictus: quia vicaria spiritualis non est beneficium, per citata à Felino. *l*

a In c. 1. eo. tit.
b 1 quæst. 1. in summa.
c Cap. 23. nu. 100.
d In c. in pœn. de reg. iuris, lib. 6.
e Ibidem.
f 1. quæst. 2.
g De pact.
h In c. de iure patr.
i Arg c. si res aliena. 14 q. 6 & c. peccatũ, de reg iur. l. 6.
k Cap. 23. nu. 111.
l In c. postulasti, de rescr.

SVMMARIVM.

1 *Vicariatus Episcopi, vel alius prælati, pretio cõparari nequit.*

2 *Capitulum sede vacante vicarium eligẽs cum pacto participandi de emolumentis, simoniam committit, licèt non excommunicantem.*

CONSILIVM II.

CANONICI sede vacante electuri vicarium suum generalem, conuenerunt, & pacti fuerunt, vt quicunque eorum eligeretur vicarius, tam salarium ei soluendũ ratione vicariatus, quàm omne aliud emolumentum solitum solui vicario Episcopi, tenetur diuidere inter se & alios canonicos, ita vt singuli eorum tantùm caperent de illis, quantùm ipse vicarius, & nõ plus, nec minus: & singuli eorum iurauerunt seruare singula capita, si quis eorum eligeretur vicarius: & postea ille qui fuit electus, post electionem iurauit iterum ea seruare, & seruauit, & canonici ceperunt suas singulas partes.

Quæritur, an simoniam admiserint, & an sint ipso iure excommunicati, & à quo absoluentur?

1 Respondetur primò, quòd omnes admiserunt simoniam contra ferè totum titulum ne prælati vices suas. q[uia] vicariatus generalis Episcopi, & cuiuslibet alterius prælati, est res spiritualis, vt probatur per cap. 1. & 2. *a* & ob hoc constitutum est, ne quis det quidquam temporale pro illa re spirituali: & quod qui dederit vel acceperit ob id aliquod temporale, puniatur grauiter: & in casu proposito qui erat eligendus vicarius promisit soluere multa temporalia electuris, casu quo eligeretur, & postea electus soluit, & electores acceperunt vnusquisque suam partem: & consequenter admiserunt omnes simoniam grauem, conueniendo, paciscendo, iurando, eligẽdo, acceptando electionem, tradendo possessionem, & diuidendo emolumenta, per definitionem simoniæ datã à glossa, *b* receptam ibi, & in rubr. de simon. ab omnibus canonum peritis, & à Thoma, & alijs Theologis, *c* quam nos post alios profundè declarauimus in Manual. nostro confess. *d*

2 Secundò, quod omnes fuissent excommunicati, & celebrando effecti irregulares, si præfatus vicariatus fuisset beneficium spirituale, vel ordo, aut ordinis sacramentum, per extrauagantem 2. *e*

Tertiò, quod non sunt excommunicati; eo quod pœna præfatæ extrauagantis non habet locum, nisi cùm admittitur simonia in beneficio, vel ordine, secundùm receptam sententiam, quam latiùs, quàm alij, declarauimus nos vbi suprà. *f*

a Eod. tit.
b In summa. 1. quæst. 1.
c In 4 lib. sen. dist. 25.
d Cap. 23 nu. 100.
e De simon.
f Num. 111.

DE MAGISTRIS.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus cap. 1. de reform. sess. 5. Concil. Trid.*

1 *Regularis ecclesia cathedralis est propriè cathedralis, sicut & sæcularis, nu. 2. vnde in ea locũ habet dispositio Conc. Trid. sess. 5. de reformat. cap. 1. vt habeat lectorem Theologiæ: & si habet certum numerum canonicorum habentium prębendas, vel portiones priuilegiatas, debet vnam prębendam pro lectore deputare, num. 2. quòd si non habet certum numerum canonicorum, & portionum, ex quo ibi non potest vacare prębenda, num. 3. tenetur prouidere lectori de stipẽdio, num. 4.*

2 *Intellectus cap. 1. & 2. Conc. Trid. sess. 25. de regular.*

3 *Regularibus non est prohibitum habere peculia rerum mobilium de licentia Papæ, prælati, vel statuti à Papa confirmati, itemq́; prębendas & portiones regulares priuilegiatas: immobilium autem peculium habere non possunt regulariter, licet ex causa & horum eis potest concedi, nu. 6.*

5 *Indigena cæteris paribus extero præferendus in collatione beneficiorum, & aliorum, quæ eorum subrogantur.*

5 *Diuersæ professionis & habitus personæ in eadem congregatione nõ coniungendæ, nisi aliud necessitas, vel magna suadeat vtilitas.*

6 *Canonicus regularis capax est beneficij regularis, ac etiam illius stipendij, quod loco prębendæ debet dari lectori Theologiæ, num. 5.*

CONSILIVM I.

AD inquirendam verã intelligentiam, & statuendũ quod iustũ est circa prouisionẽ lectoris sacrę Scripturæ in ecclesia cathedrali Pampilonensi, iuxta *g* Concilium Trid. videntur affirmanda sequentia.

1 Primum, quòd in ea ecclesia debet esse aliquis lector sacræ Scripturæ: quia est ecclesia cathedralis, & posita in ciuitate, vbi est numerosus clerus, & populus: & ita non solùm mens & intentio Concilij, sed etiam verba primæ partis sui canonis cõiuncta cum verbis vers. & quatenus. conueniunt huic dicto.

2 Nec obstat dicere, quòd præfata prima pars loquitur de solis sęcularibus Ecclesijs, & quod pronomẽ illud, *ipsis* positum

g Ca. 1 de reform. sess. 5.

A positum in versic. & quatenus. restringitur ad Ecclesias tantùm sæculares. Quia prima pars loquitur generaliter de Ecclesijs cathedralibus,& clarum est Ecclesiam cathedralem regularem propriè dici ecclesiam cathedralem: quia species propriè includitur sub genere, vt ait Baldus receptus.*a* Nec enim obstat dicere,quòd prima pars non potest habere locum in Ecclesia cathedrali regulari: quia immò potest habere locum in ea, si est certus numerus canonicorũ regularium habentium præbendas, vel portiones priuilegiatas,quæ habẽtur pro præbendis, de quibus Innocentius, & alij loquuntur, *b* quales ante aliquot annos fuerunt in ecclesia Oxomensi,&(vt puto) sunt etiam hodie in Cæsaraugustana. Nec obstat Concilium B Tridentinum, *c* quia non prohibet religiosis habere peculia rerum mobilium de licentia Papæ, vel Prælati, vel statuti à Papa confirmati,vt ex d.cap.constat, & latè probamus in c.non dicatis.*d*

a In l.2. C.de iure aur.annul.
b Cap.dilectus.1. de præ.
c Ca.1.& 2. de reg.sess.25.
g 12.q.1.nu. 9 & 47.

Secundo,quòd non est intentionis, nec verborum prædicti Concilij, quòd duo lectores habeantur in ecclesia Pampilonensi,vnus qua parte est Ecclesia cathedralis, & alter qua parte est regularis:quia vna tantùm est Ecclesia, & vno iure debet censeri, *e* nec vspiam vlla theorica vel praxis contrarium recepit.

e Cap. cognouimus. 12.q.2. L.eum qui ædes.ff.de vsucap.

Tertiò, quod certum est in Ecclesia Pampilonensi nõ esse certum numerum canonicorum, neque præbendarum, neque portionum priuilegiatarum, & ita non esse C locum in illa Ecclesia primæ parti prædicti canonis: quia vbi non est certus numerus prædictorum, nihil vacare potest.*f*

f Cap.dilecto, de præb.

4 Quartum, quod ex prædictis consequitur, Episcopum & Capitulum debere prouidere de stipendio ipsi lectori per aliquem modum in prædicto §.& quatenus.expressum.Si enim,vt prædicitur,debet esse in ea huiusmodi lector,& non potest prouideri ipsi de prębenda vacante,vt habetur in prima parte prędicti canonis;oportet,vt prouideatur ei alio modo in secunda parte expresso.

Quintò, quod longè decentius esset stipendium prædictum conferre alicui canonico Ecclesiæ, qui ad legen- D dum esset idoneus, quàm alij extero sæculari. Tum quia magis assiduus erit in Ecclesia ad legendum,& respondẽdum concurrentibus ad audiendam lectionem, quam exterus sæcularis.

5 Tum quia cęteris paribus in beneficijs indigena pręferendus est extraneo,*g* per rationes redditas à Cælestino Papa, *h* & licèt in hoc casu non agatur de beneficio, agitur tamen de stipendio, quod propter defectum beneficij datur: & subrogatum sapit naturam eius cui subrogatur.*i* Tum quia, nisi aliud necessitas vel magna vtilitas persuadeat, diuersæ professionis & habitus homines non sunt in eadem congregatione coniungendi, vt per pulchras rationes & auctoritates probat Concilium Hispa- E lense,*k* & Concilium Viennense.*l*

6 Nec obstat,quod canonicus regularis non potest habere proprium, per dictum cap. non dicatis. *m* & *n* Concilium Tridentinum. quia illud intelligi debet de proprio simpliciter,& non de proprio,accipiendo proprium pro peculio de licentia superioris concesso,vt latè & irrefragabiliter vbi suprà probamus per omnia iura antiqua, nec nouum statutum *o* Concilij Tridentini obstat. Tum quia loquitur de peculio rerum stabilium, siue immobilium, & non mobilium: & in proposito de stipendio, quod in rebus mobilibus consistit,loquimur. Tum quia canonicus regularis est capax beneficiorum regularium, F & stipendium prædictum subrogatur in locum beneficij, & ideo merito erit capax eius, præsertim in Ecclesia Pampilonensi, in qua certæ singulæ quantitates singulis canonicis in peculium protectionis separatim dantur, & aliæ singulæ certæ quantitates panis, & vini, quo sibi, hospitibusque ad se venientibus prouideant. Tum quia etiam hodie posse dari ex iusta causa religioso administrationem peculij rerum immobilium probamus vbi suprà.*p* Salua,&c.

g L.in ecclesijs,C.de epis.& cler.
h In c nullus. 61.dist.
i L.eum qui. §. qui iniuriarum.ff si quis caut & c ecclesia,vt lit.pend.
k In c innona. 16 quæst.7.
l In Clem.1. de elect.
m 12.quæst.1. de reg.
n Ca.2.de re.
o Sess 25.
p In ca.2.de regul.
q Num.14 & specialius num.18.

DE IVDÆIS, SARRACENIS, ET EORVM SERVIS.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi celebrantes sua cæremonialia peccant, vt idololatræ idololatrantes.*

1 *Consentiens peccato alterius aliquo illorum modorũ, de quibus in illu versiculis, Iussio, consilium, &c. peccat.*

2 *Occasionem propinquam peccandi qui præbet alicui, peccat; & hoc non solùm quando quis eam præbet expressa intẽtione, vt ille peccet, sed etiam quando cessante praua intẽtione aliquid facit, vnde saltem virtualis vel interpretatiua talis elicitur intentio, nu.3. vt Synagogas & Moschæas Iudæorũ ædificantes, vel reficientes peccãt, etiam si absit sinistra intentio: quia faciendo id, cuius principalis vsus est peccatum, vel cuius vsui admixtum sit peccatum inseparabiliter, nu.9. saltem voluntate interpretatiua virtuali æquipollẽti volunt peccatum, nu. 2. item quia illarum refectio est probibita, licèt Iudæi non puniantur, nu.9. & 11.*

2 *Occasionem remotam peccandi qui dat, non peccat, modò desit complacentia peccati, & actio fiat aliquo bono fine, nu. Vnde vendentes myrtos Iudæis, qui postea illis vtuntur cum peccato in suis Scenophegijs, non peccant, nu.5. sicut egẽtes possunt ab vsurario pecuniam mutuam accipere, licèt ipse peccet vsuram exercendo, nu. 8. sicut nec ædificantes lupanaria, nec locantes domos meretricibus, in quibus illæ meretricantur, nu.8. modò eas non locent eo fine, vt in eis meretricentur, nu.10. sed ad bonum finem, scilicet, vt ipsæ vitã conseruent, & locantes pensionem percipiant, nu.11. tuncq; hæc locatio nedum est mala, sed laudabilis, nu.13.*

4 *Azyma Iudæorum clericis sub suspensionis, & laicis excõmunicationis pœna probibita sunt.*

4 *Peccata mortalia tolerare nõ debet ordinarius præsertim ecclesiasticus: at si solùm sunt venialia, possunt in foro conscientiæ tolerari, nu.13.*

5 *Infidelibus, cum quibus nobis commercium non est probibitũ, possumus merces expressè non prohibitas vendere, & ad victum necessaria præbere, nu.7.*

5 *Iudæis myrtos, quibus cum peccato vtuntur in suis Scenophegijs, vendere; illosq; vt crescant debita cultura curare, non est peccatum, modò non vendant ad illum finem, vt ipsi eis in Scenophegijs vtantur, num.10. sed ob bonum finem, scilicet vt vendentes exinde habeant pecunias ad suos licitos vsus, nu.11.*

6 *Permittitur cùm aliquid, vtiq; & cætera cẽsentur permissa, sine quibus permissum exerceri non potest.*

9 *Finis malus actionem non malam, malam reddit; bonus autẽ finis actionem, cui peccatum non est inseparabiliter annexum, bonam facit.*

12 *Paruitas rei, subreptio, indeliberatio, ignorantia, rem, quæ ex se esset peccatum mortale, possunt reducere ad veniale, etiam agatur de peccato idololatrandi, iunctis ijs, quæ dicũtur in præcedentibus, & in casus positione.*

13 *Pastoris officium est non statim omnem actionem præbentem occasionem peccandi prohibere, sed populũ docere quomodo illa sine peccato vti possit, & liceat.*

CONSILIVM I.

IN agro Bononiensi in collibus quibusdam nascuntur plantæ myrti,& veniunt Hebræi etiam ex longinquis regionibus ad emendum ramusculos illarum à dominis prædiorum,vt sua festa scenophegiæ celebrent,quod sciunt ipsi venditores.

Quæritur primò,an licitæ sint tales venditiones?

Secundò,an possint tolerari in foro conscientiæ?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM, scilicet, an liceat prædicta venditio, respondeo quod pro parte negãte facit primò,quòd omnis, qui consentit peccato mortali alterius,peccat mortaliter,iuxta illud Pauli, *a nõ solùm qui faciunt*,&c.relatum in c.1.*b* vbi glossa & omnes, *c* consentit inquam aliquo nouem modorum cõtentorum in illis duobus senarijs, quos post S. Thomam, *d* posuimus in nostro Manu.confess.*e* scilicet,

Iussio,consilium,consensus,palpo,recursus,
Participans,mutus,non obstans,non manifestans.

Quos eosdem senarios paulo latiùs declaramus in codẽ Manual.*f* At prædicti venditores ramusculorum myrti

a Ad Rom.1.
b De offic.deleg.
c Ca. notum. 2.quæst 1.
d 2.2.qu.62. art 7.in corp. quæst.
e Ca.11. nu.15
f Cap.17.nu. 17 & nu.130.

A consentiunt prædictis Hebræis, non solùm simpliciter, & placendo eis, vt celebrent scenophegiam, quam licet ante passum Christum licuisset eis celebrare, non tamen hodie licet, vt tradit S. Thomas receptus, *a* sed etiam ad nutriendum, colendum, & quærendũ illos: ergo peccant.

a 2. 2. qu. 10. art. 11.

Secundo, quod perinde peccant Hebræi hodie celebrantes suam scenophegiam, & alias similes cæremonias, ac idolatræ peccant idolatrando, vt ait glossa, *b* quam in hoc citat vbi supra S. Thomas, & qui Christiani adiuuarent idololatras ad exercendam idololatriam, peccarent.

b Ad Gala. 5.

2 Tertio, quod qui occasionem propinquam peccandi præbet alicui, peccat, *c* & tradimus nos latè in præfato Manu. *d* & quod omnis iuuans ad peccandum mortaliter peccat simili modo, quo ille, qui iuuatur. At non videtur posse negari, præfatos venditores dare occasionem propinquam peccandi præfatis Hebræis; quia iuuant eos ad peccandũ grauissimè, & opem ferens ad peccandum peccat. *e*

c Arg. c. fin. de iureiur. d Cap. 14. à num. 33. e Capit. sicut dignum §. illo quoq. de homic.

B Quarto, quod nos in specie tradimus in d. cap. 14. *f* per ibi adnotata, quod ædificantes, vel reficientes synagogas, & mezchitas Iudæorum, & maurorum, peccant: quia dant occasionem propinquam peccandi: & præfati venditores ramusculorum myrti videntur præbere causam tam propinquam præfatis Hebræis, quam illi ædificantes, & reficientes synagogas.

f Num. 33.

3 Quinto, quod non solum peccat mortaliter is, qui præbet occasionem sic peccandi, ea intentione expressa, vt alius peccet: sed etiam is, qui id facit intentione interpretatiua, siue æquipollenti, & virtuali, vt diximus vbi supra, inferendo ex hoc, *g* ***peccare mortaliter eum, qui etiã sine praua intentione facit, aut reficit idola apud Indos, aut synagogas apud Iudæos, aut mezchitas apud Mahumetanos, aut pagana templa apud Paganos, Aut hæretica apud hæreticos; aut facit aliquid aliud, cuius principalis vsus est peccatum mortale; quia occasionem ad illud dat cum auxilio.***

g Num. 36.

Sexto, quod pro hac parte faciunt illa, quæ adducimus in præfato Man. *h* & præsertim illud, quod numquam licet dare occasionem peccãdi adiuuando, nec participando in lucro obueniente ex peccato.

h Cap. 17. à num. 195.

4 Septimo, quod in cap. *nullus.* *i* præcipitur sub pœna depositionis clericis, & sub pœna excommunicationis laicis, ne quis eorum azyma seu panes azymos Iudæorum comedat: & leuior culpa videtur comedere huiusmodi azymos panes, quàm prædictos ramusculos ad celebranda scenophegia vendere; eo quòd prædictæ venditiones videntur esse per prædicta peccata mortalia, & talia peccata non debet tolerare ordinarius præsertim ecclesiasticus vt habet cap. 1. *k* & argumento l. *congruit.* *l* per quæ statuitur, vt ordinarij nõ solum castigent huiusmodi peccata, quæ patent, sed etiam vt inquirant quæ latent, si quę sunt alia, quæ puniri debeant.

i 28. quæst. 1. k De offic. or. l ff. de offic. præsid.

C 5 Pro contraria parte affirmante, scilicet quod præfata venditio ramusculorum, & cultura arbusculorum myrti, vt ramos conuenientes emittant, sint licita, facit primo, quod consuetudo habet vim legis in actibus, de quibus lex non est. *m*

m Ca. consuetudo. 1. dist. & l. 2 C. quæ sit longa consue.

Secundo, quod licet Christiano dare, vendere, & permutare merces suas Hebræo, Sarraceno, & alijs infidelibus, cum quibus licet ei conuersari; nisi expresse id ei prohibeatur. *n*

n Leg. Iudæis. & c. Iudæi. & c. ad hæc. eodem titulo.

6 Tertio, quod Ecclesia Christiana permittit Hebræos viuere in suis terris, & habere synagogas, & in eis exercere suos ritus, non solùm bonos, sed etiam eos, qui hodiè vere sunt peccata, vt prædictum est, vt tradit S. Thomas receptus vbi supra: ergo etiam permittit eis facere festum suæ scenophegiæ siue scenopegiæ, vt tradit S. Thomas, *o* siue scenophegiorum, vt traditur in lexico bibliorum.

o 1. 2. q. 102. art. 4. ad 10.

Quarto, quod qui permittit vnum, videtur permittere aliud, sine quo illud consistere nequit. *p* At Iudæi nequeunt viuere in terris Christianorum vtendo cæremonijs scenophegiorum sine myrto, vel ramusculis eius, cum quibus celebranda sunt, iuxta cap. 8. Esdr. 2. ergo etiam permittitur eis emere myrtum ad celebrandũ prædictum festum; & consequenter permitti videtur Christianis illum eis vendere.

p Leg. 2 ff. de iur. omnium iud. & c. præterea de offic. deleg.

7 Quinto, quod Papa permittit Iudęis exercere vsuras certo modo temperatas; ita quod accipientes eas ob eis non peccant, licet ipsi eas dando peccent, vt palam est Romæ; & eadem ratione videntur Christiani in terris suis vendere posse prædictos ramusculos eis sine peccato, licet ipsi eis vtendo grauiter peccent. *a*

a Ag. l. illud. ff. ad legem Aquil.

Sexto, quod Ecclesia Christiana permittit pro licito Iudæis emere omnia quę sunt necessaria pro victu corporali: & cum victus animæ sit magis necessarius, quam victus corporis, iuxta cap. *inter cætera.* *b* & Iudæi credant celebrationem suorum festorum esse necessariam ad victum animarum suarum; à fortiori videtur permittere emptionem omnium, quę ad illa sunt necessaria: & consequenter Christianis videtur facere facultatem vendendi eis illa, per prædicta iura.

b De offic. ordinarij.

8 Septimo, quod tantam, vel maiorem occasionem peccandi videtur dare, qui accipit pecuniam ab vsurario, ac prædicti venditores: quia qui dat ad vsuram peccat; attamen qui pro sua necessitate vel vtilitate accipit, non peccat, vt tradit & defendit S. Thomas communiter receptus in theorica & praxi, *c* ergo neque prædicti venditores peccabunt.

c 2. 2. q. 78. art. 4.

Octauo, quod Reges, & principes, & gubernatores reip. deputantes lupanaria, in quibus meretricantur meretrices, & alij multi locantes domos meretricibus, non videntur peccare, vt tradimus in d. Man. *d* & praxis etiam Romana videtur seruare, at tantam, vel maiorem occasionem videntur dare peccandi, quam prædicti venditores, ergo nec isti peccant.

d Cap. 17. nu. 195.

9 Quibus pro vtraque parte promissis, dicendum primo, quod emptio vel venditio præfatorum per se considerata non est peccatum, nec habet admixtum illud inseparabiliter, sed efficitur peccatum, etiam mortale, propter circumstantiam malam finis mortaliter mali, iuxta doctrinam S. Thomæ ab omnibus receptam, *e* & pari ratione si fieret ad bonum finem, efficeretur bona: sicut & ædificatio lupanaris, vel locatio domus facta meretrici per se consideratæ non sunt malæ, neque bonæ, sed ex fine malo efficiuntur malæ, & ex bono bonæ, & ideo defendimus in d. Manu. *f* eas esse licitas, si bono fine fiant, & illicitas, si malo. Sic etiam de prædictis venditione & emptione ramusculorum dicendum est.

e In 1. 2. q. 18. art. 4. & 7. f Cap. 17. nu. 195.

D 10 Nec obstat, quod refectio synagogæ, mezchitæ, & idolorum sit peccatum, etiam si non fiat malo fine: nam refectio ipsa est peccatum, & ita habet illud intrinsecè inseparabiliter; quia, vt subtiliter dicit Caietanus à nobis vbi supra relatus, Ecclesia permittit quidem infidelibus reficere impune templa sua, nõ tamen approbat illam refectionem tamquã bonam, iuxta glossam: *g* sed tantum reliquit impunem, ita etiã dicendum est, quod nullatenus licet habentibus prædictos myrtos vendere illos Hebræis ad finem, vt ipsi vtantur eis ad celebranda scenophegia. Tum per argumẽta priora pro parte negante facta. Tum per id quod dicimus in præd. Man. vbi supra de locante domũ meretrici: scilicet, ꝙ quamuis liceat domino domum suam ei, quem credit aliquo modo in ea peccaturũ, locare ad alium finem, quã peccandi, & ad exercendã artem, cuius exercitium nõ habet inseparabiliter peccatum admixtum; sic licet venditores prædicti iure possint vendere ramos suos myrti cui voluerint licitè, nõ tamen possunt vendere illos ad finem, vt emptor, vel alius quispiam peccet mortaliter vtendo eis in scenophegijs, vel alijs modis; peccandi; quia id nulla potestate humana potest fieri licitum, cùm sit contra legem naturalem & diuinam, sicut locare domum ad meretricandum. *h*

g Cap. deniq. 4. dist.

E 11 Secundo, quod nec etiam obstat dicere, quod liceat Iudæis reficere synagogas, quas permittuntur habere in terris Christianorum, *i* quia id non est verum, vt proxime dictum est, solum enim permittitur eis reficere illas permissione impunitiua, sed non approbatiua: & ita non licet eis emere prædictos ramos ad celebranda scenophegia, licet excusentur, & impune sine timore pœnæ temporalis id possint facere.

h Arg. c. sunt quidam. 25. q. 1. i Cap. Iudæi. & c. consul. ut de Iudæis.

F Tertio, quod prædicti venditores possunt facere præfatam venditionem ad aliquem finem bonum, puta ad

quærendam sibi pecuniam, qua se sustentent, vel aliàs ea honestè vtantur, sicut vbi supra diximus quod domini domorum possunt eas locare meretricibus, vel alijs peccatoribus, non quidem ad meretricandum, aut alijs modis peccandum, sed ad alios fines bonos, scilicet vt ipsæ suam vitam seruent, & domini domorũ lucrentur iustas pensiones, cum displicentia vera coram Deo peccati, & artis peccandi per meretricia, vel alium modum, negari enim non potest, quod ædificare lupanaria, & permittere, vt in aliqua parte ciuitatis viuant meretrices, & locare illis lupanaria, vel domos in illa parte, est tam malum, aut peius, quàm vendere prędictos ramos sine bono cum displicẽtia cuiusq; mali vsus ex ipsis per emptorẽ exercendi.

12 Per quæ tria dicta colligitur quales venditiones prædictorum ramorum sunt peccata mortalia, & quales non, immo & quales sunt peccata venialia. Sicut enim in omni materia peccatorum mortalium excusat à culpa mortali paruitas rei, siue subreptio, siue indeliberatio, & ignorantia, vt diximus post S. Thomam in d. Manu. *a* ita etiam venditiones prædictorũ ramorum, quæ ex genere finium suorum essent mortiferæ, possent ob aliquam indeliberationem vel ignorantiam esse veniales: & ita remanet absoluta prima quæstio, scilicet, an liceat prædictis venditoribus vendere.

a Prel. 9. nu. 10.

13 AD SECVNDAM respõdetur primò, quod nullæ venditiones mortiferæ sunt tolerandæ in foro conscientiæ, cum per eas pereat gratia gratum faciens, & amicitia Dei, & incurratur mors æterna.

Secundo, quod venditiones, quæ solum sunt veniales, tolerari possunt etiam in foro conscientiæ; cùm per eas non pereat prædicta gratia, nec incurratur mors æterna, secundum S. Thomam. *b*

b 1. 2. qu. 88. art. 5. & melius 2. 2. qu. 24. art. 10.

Tertio, quod venditiones, quæ non sunt peccata, tolerari debent, & laudari: sicut quotidie locatio domorũ, quæ fit meretricibus ad bonũ finem, & petitio mutui, & acceptio sub vsura pro necessitate ab eo qui paratus est eas dare, tolerantur, & laudantur, per ea quæ adducta sunt pro parte affirmante.

Quarto, quod venditiones ob malũ finem factæ possent castigari extra ordinem in foro exteriori, si probarentur esse illicitæ; quod non est facile, facere cum earum malitia pendeat ex fine malo, qui concipitur in mente; & peccata solum mentalia iudicio Dei relinquuntur, *c* & diximus nuper in commem. cap. *humanæ aures.* d

c Cap. erubescant 32. dist.
d 22. quæst. 5.

Quinto, quod optimi pastoris Episcopi, proepiscopi, parochi, & vicarij eius esset docere priuatim, vel publicè verbo, vel edicto, ex pulpito, vel exhortando populum suum, quæ harum venditionũ sunt peccata, & quæ non, & quæ mortalia, & quæ venialia, & monere obnixè illũ, vt caueant à mortiferis, quæ animas occidunt, & vtantur bonis, quæ gratia diuina ornatæ animas viuificant. Salua, &c.

Aduertendum id quod dicitur supra. nu. 9. & 11. de ædificatione lupanarium, non intelligi formaliter, quasi sit licitum ædificare lupanaria ad meretricandum, quia hoc negat auctor, sed materialiter de ædificatione habitationis, qua postea meretrices abutuntur meretricando in eis.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi ex constitutione Pauli III. non possunt quidem eorum filijs conuersis testamento auferre legitimam, quam eis etiam viuentes tenentur dare, & num. 3. 4. sed vltra illam aliud relinquere non coguntur. num. 2.*

1 *Legitimam regulariter pater viuens non tenetur dare filia saltem religionem non ingredienti Iudæus tamen filio conuerso eam debet, tum ex constitutione Pauli III. tum etiam de iure. num. 3. & hoc secundum opinionem quorundam, quæ probabilis est. nu. 4.*

3 *Gratia Principis ita intelligenda est, vt in alio, quam in expressis, tertio non præiudicet; debetque cum sapiat priuilegium stricte interpretari. num. 5.*

CONSILIVM II.

AN clausula subscripta bullæ Pauli III. videatur concedere filijs Iudæorum ad fidem conuersis, ne parentes possint eos priuare in suis testamentis aliqua parte portionis, quæ cederet eis ab intestato: quæ sic habet: *Paulus, &c. Sancimus, quod cuicumque eorum Iudæorum, & infidelium ad dictam fidem conuerti volenti, etiamsi in patria potestate constitutus fuerit, bona sua quæcumq; tam mobilia, quam immobilia, intacta, & illæsa permaneant; ita vt etiam filij familias, & in patria potestate vt præfertur constituti, legitima, & quacumque alia portione bonorum patrimonalium, aut maternorum eis de iure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum priuari non possint, neque debeant; sed eis integre etiam si contra voluntatem parentum suorum ad fidem ipsam conuersi fuerint, etiam eorum parentibus viuentibus debeantur.*

1 Et quidem pro parte affirmante facit primo, quod per prædictam bullam legitima debetur eis, viuis parentibus, contra ius regulare, saltem si remaneant in sæculo, & nõ profiteantur religionem, iuxta notata in cap. *cum simus. a* & per Corsetum, *b* & alios alibi, ergo etiam videtur eis deberi portio integra, quæ obuentura esset eis ab intestato.

a De regul.
b In singulari. verbo legitima.

Secundo faciunt illa verba, *legitimam, & quamcumque aliam portionem eis de iure, seu successione bonorum eis aliàs debitorum, per eorum parentes fraudari, aut priuari non possint.* per quæ verba videtur significari, quod non possint priuari bonis debendis eis per successionem. At portio integra, etiam vltra legitimam debetur eis ab intestato. *c*

c Leg. in suis ff de liberis & posthumis, l. 1. & vlt. C. de legitim. hære.

2 His tamen non obstantibus, pars negans videtur verior. Tum quia intentio legislatoris, & cuiuslibet alius disponentis est in primis attendenda. *d* At intentio Pauli III. fuit prouidere filijs conuersis, ne prædicta conuersio eis noceat, non autem quod sua conuersio non conuersos læderet, vt satis colligitur ex suæ bullæ procemio, vnde mens disponentis colligi solet, *e* ergo non fuit intentionis eius statuere, ne pater posset meliorare non conuersum, modo conuerso legitimam relinquat.

d Leg. in conditionib. ff. de cond. & demon. & c. fin. de reg. iur. lib. 6.
e Capit quia propter. de electi. l. fi. ff. de hæred. instituen.

3 Tum quia gratia principis intelligenda est sine pręiudicio tertij, *f* saltem alio, quàm expresso, vt ibi. At bulla Pauli præiudicaret grauiter patribus conuersorum, si nõ liceret eis testari de bonis suis, in quem vellent etiam extraneum, relicta legitima filijs, *g* ergo non obstante prædicta bulla, poterunt parentes infideles relinquere bona sua cui voluerint, relicta, legitima filijs, tam conuersis, quam non conuersis: & cõsequenter possunt filios, quos voluerint, tam conuersos, quàm non conuersos meliorare, modo omnibus suas legitimas relinquant saluas. Tum quia nulla prædictæ clausulæ verba concludunt, quòd dicta bulla extendatur ad hoc præiudicium parentibus faciendum. Tum quia Paulus expressisset illud, si voluisset, vt in simili dixit Alexander III. *h* Tum quia bulla Pauli nil aliud videtur concedere, quàm quod concedit eisdem cap. *Iudæi. i* & l. *cognouimus. k* nisi ad summum, quod declarat legitimã deberi eis viuentibus parentibus. At nemo diceret, quod attento solo iure cõmuni pater infidelis Romanus nõ posset relinquere bona sua quibus vellet, relicta legitima suis filijs: ergo neque potest dicere propter bullam prædictam.

f Leg. 3. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico fiat. ca. super eo. de offi. de leg.
g Leg. cum quæritur. & auth. nouissima. C. de inoffic. testam. & in authen de trien. & sem. §. 1. collat. 5 cum eis adnotatis
h In c. ad audientiam. de decimis.
i 2. de Iudæis.
k Co. de hæretic.

4 Non obstant opposita, non prius. Tum quia legitima, etsi verè non debeatur filijs ante mortem parentum, quasi tamen debetur, vt significat glossa recepta, *l* & ita maior ratio suadet, vt illa salua maneat filijs, qua reliqua pars, in quam successuri essent ab intestato. Tum quia etiam magna æquitas suadet, vt conuerso debeatur illa, etiam viuente parente, ne occasione illius habendę nimia familiaritas contrahatur, vel conseruetur, quam expedit impedire, vt ex prædicta bulla colligitur, & iure communi est prouisum. *m* Tum quia etiam iure communi deberi legitimam filijs conuersis viuentibus parentibus tenent aliqui, quos refert Felinus, *n* & est opinio valde probabilis per ea quæ ipse ibi citat.

l In c. Rainutius. verb legitimam de testament.
m In c. ad hæc de Iudæis. & in c. sape. 28. qu. 1.
n In cap. de Iudæis. 2.

5 Non obstat posterius; quia verba illa bullæ in d. argum. relata non sunt tam ampla, quam in eo referuntur, sed restringuntur ad bona patrimonialia debita filijs familias conuersis; puta de bonis eis de iure, siue successione debitis, qualia non sunt debenda ex successione ab intestato, si parentes testati decesserint, nisi ea quæ illis reliquerint, & legitima, quæ etiam in vita eis debetur, at verba gratiæ quæ sapit priuilegiũ, non sunt extendenda vltra

propriam

propriam significationem, secundum quam non est debitum id, in quo, vel ad quod non est verum ius quæsitum, vt notatur in principio Institut. *a* & alibi sæpe, qualia sunt ea quę sperant filij per successionem vel institutionem habere post mortem parentum. Salua, &c.

a De act.

SVMAMRIVM.

1 *Armorum delatio vbi est probibita non quidem in tanto rigore, vt est in authen. de armis, sed sub aliqua pœna parua temporali, non est mortalis, nisi inde aliquod scandalum notabile Reipubl. oriretur, vel deferrentur in mortiferū finem, vt deferuntur ad bellandum in bello iniusto præsertim pro infidelibus contra Christianos.*

2 *Arma fabricare possunt Christiani in terris Turcarum commorantes, illaque eis vendere. modo ea non fabricent ad iniusta bella, nec tacite nec virtualiter sciant, aut credant, quibus vendunt, eis ad bella iniusta præsertim contra Christianos vsuros; quia hoc esset cooperari ad malum. nu. 3.*

4 *Militiæ nomen dare apud Turcas licet Christianis ibidem morantibus, modo non obligent se, nec intendant in bello iniusto bellare: quod si talem fecissent obligationem, peccassent, & non tenerentur promissionem pro hac parte seruare: proponentesque obligationem pro dicta parte non seruare, possent absolui.*

CONSILIVM III.

PRIMO quæritur, vtrum possint absolui Bosnenses sæculares Catholici subditi imperio Turcæ portantes arma.

Secundo, an possint absolui artifices Bosnenses facientes arma offensiua, sicut gladios hastilia, & alia id generis, & qui faciunt hastas ligneas pro bello; quia ad malum finem non faciunt, sed artem suam exercent, vnde necessarium victum acquirunt, & prædicta arma faciunt in terris Turcarum.

Tertio, vtrum possint absolui Catholici, qui se faciunt scribi pro militibus stipendiarijs Principis Turcarum, obligantes se militare cum cæteris infidelibus contra Christianos, non ex voluntate sua, sed gratia lucrandi, & calumnias seu opprobria euitandi, & in facto militant, præsertim qui sunt in confinibus infidelium.

1 AD PRIMAM respondetur primo, quod si ius Romanorum, de quo in authent. *b* seruaretur ibi stricte, ita quod delatio armorum sit priuatis hominibus vetita, non liceret eis deferre arma; & si deferrent ita notabiliter, quod delatio talis esset inobedientia mortifera, vel scandalum notabile, non deberent absolui, nisi à tali delatione abstinerent. *c*

b De armis. collat. 6.

c Arg. c. 2. de maior. & obe. & c. nihil. cū scandalo de præscript.

Secundo, quod neque debent absolui, si deferant illa ad bellandum in bellis, quę sciunt vel scire debent esse iniusta, præsertim contra Christianos: quia peccant mortaliter, & sunt in proposito ita peccandi. *d*

d Cap. quid culpatur. 23. q. 5. & c. qui resistit. & ca. Iulianus. 11. qu. 3.

Tertio, quod si armorum delatio ibi non est ita stricte prohibita, vt in Auth. de armis, sed solum sub aliqua parua pœna temporali, & nō deferunt illa in aliquem finem mortiferum, nec aliquod scandalum notabile inde nascitur reipublicæ, possunt absolui; quia vel nullatenus peccant, vel tantùm venialiter, quod non est cōtrarium gratiæ Dei gratum facienti, quæ per absolutionē sacramentalem infunditur, iuxta doctrinam D. Thomæ receptam 2. 2. quæst. 29. art. 12.

2 AD SECVNDAM respondetur, quod possunt absolui regulariter loquendo; præsupposito, quod prohibitio illa fabricandi arma, de qua in d. authent. *e* non seruatur ibi plus, quam communiter inter Christianos. Tum quia id per se nullo iure naturali, diuino, vel humano vetitum est; & quod nullo tali iure vetitum est, non est peccatum, iuxta definitionem peccati ex Augustino, *f* relatam in glossa, *g* & à D. Tho. *h* & declaratam à nobis in *i* Manu. *k* Tum quia, vt aliàs responsum est, licet Christianis viuentibus in terris Turcarum vendere suos equos, eo fine, vt ad licitos vsus vtantur. Tum quia cap. *ita quorundā.* *l* & alia ei concordantia, quæ sunt edita contra deferentes arma infidelibus, non comprehendunt subditos Turcarum fabricantes arma in terris suis, vt ex eorumdem tenore clare colligitur.

e De armis. coll. 6.

f 2. contra Faust.
g In capit. ille Rex de pœni dist. 3.
h 1. 2. qu. 71. art. 6.
i Prol. 7.
k à num. 5.
l De Iuda.

3 Tum quia iure communi, quo vt plurimum vtuntur omnia Christianorum imperia, licet Christianis subditis principum Christianorum facere arma bono fine, vt scilicet emptores vtantur in licitos vsus, quamuis præter intentionem fabricantis in illicitos abutantur. Tum denique quod D. Thomas receptus, *a* determinat posse artifices iuste fabricare sagittas, & gladios, & alias, quibus homines possunt bene vti, licet possint etiam male. Dixi, *regulariter*: quia id falleret, si fabricarent ea expresse ad bella iniusta contra Christianos, vel alios, vel tacitè, seu virtualiter scientes, vel credentes, quod ij, quibus vendunt arma fabricata, vtentur ad bella iniusta, præsertim contra Christianos. Tum quia id esset virtualiter cooperari eis ad malum. Tum quia etiam Christianis degentibus in regnis Christianis non liceret illud, arg. eorum quæ tradit S. Thomas. *b*

a 2. 2. q 169. art. 2. ad 4.

b In dicto a. 2.

4 AD TERTIAM respondetur, quod non possunt absolui, si se obligant ad militandum ei etiam in bellis iniustis, quæ ipsi sciunt, vel scire debent esse iniusta: quia nō liceret eis obligare se sic ad militandum etiam vlli principi Christiano, cap. *c* sed sic, si se obligant ad militandum ei in solis illis, quæ fuerint iusta, vel possint ipsi credere esse iusta. Tum quia militare, vel velle militare, non est peccatum. *d* Tum quia iuste potest quis militare, si iuste credit bellum esse iustum, etiam si fortè non sit illud tale, per prædictum cap. *quid culpatur.* Tum quia legio illa illustrissima Thebanorum, cui præerat S. Mauricius, iustè parebat Iuliano Imperatori apostatæ, quo ad bella iusta. *e* Arbitror autē, quod qui se obligauerunt principi Turcarum ad militandum ei, etiam cōtra Christianos, etiam in bellis iniustis, sed postea mutata mente proponerent firmiter non militare ei contra Christianos, nec contra alios bellis, quæ scirent, vel deberēt scire esse iniusta, possent absolui. Tum quia desistunt à peccato, & à proposito peccādi, & talibus debetur venia. *f* Tum quia prima obligatio fuit ipso iure nulla quo ad omnia bella iniusta, *g* & ita illa nihil obstat, iuxta reg. *non præstat impedimentum. h*

c Quid culpatur. & c. militare 23. q. 1.
d Ca. militare. 23. qu. 1.

e Cap. Iulianus. c. nō semper. cap. qui resistit. 11. q. 3.

f Cap. peccati venia de reg. iur lib 6. c. ligatur. 24. qu. 2.
g Leg iuris gentium. § si. cat malefi. cium. ff. de pact & l. generaliter. ff de ver obl.
h De reg. iur. lib. 9.

SVMMARIVM.

1 *Turcarum in regione habitans subditus Christianus potest iuste Turcis vendere equos & arma, modo ea non vendat intentione, vt ijs in bellis iniustis vtantur; nec ligatur legibus prohibentibus quædam ad Turcas deferri, potestque interesse bellu, quæ Turca alijs infidelibus, puta Seruianis, iuste indicit; acquirereque secundum ius commune, si ipsi eo vtantur, dominium rerum, & personarum, quas in bello capiunt, vel à captiuis exigere pretium redemptionis, nu. 2. & prædam captam tueri, etiam aduersarios occidendo. num. 3.*

CONSILIVM IIII.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod licitum est Christianis subditis Principi Turcarū, vendere suos equos & arma sua Turcis consubditis suis, non quidem ea intentione, vt faciant bella iniusta Christianis, vel alijs, sed vt ad vsus licitos vtantur. Tum quia cap. *ita quorumdam.* & alia ei concordantia, quæ sunt edita contra deferentes arma infidelibus, non comprehendunt subditos infidelium, qui vendunt eis ea, quæ vetantur importari à Christianis subditis Principibus Christianis, vt ex eorum tenore colligitur. Tum quia etiam Christianis subditis Principum Christianorum licet vendere, & facere arma, non quidem vt faciant bella iniusta, sed vt vtantur in licitos vsus, quamuis emptores præter intentionem eorum in illicitos abutantur.

2 AD SECVNDAM, quod bellum, de quo in quæstione, videtur iustum; quia est indictum à Principe non recognoscente superiorem, ex causa iusta, & cum cognitione & relatione ministrorum ad iustitiam faciendam destinatorum, iuxta l. *ex hoc iure i* & traditur ab Innocentio & alijs, *k* vbi aptus textus proposito nostro à contrario sensu, & in summa, *l* & per Theologos, *m* & S. Thomam, *n* & capta in bello iusto fiunt capientium, etiam homines, secundum iura Romanorum, *o* quæ etsi nō seruentur in bellis quę Christiani aduersus Christianos gerunt, videntur tamen seruari à gentibus etiam inter se pugnantibus. Quod si res ita habet, tres illi, de quibus in quæstione, nō tenentur

i ff. de iust & iur c. ius gentium. 1 dist.
k Cap sicut nostris. de iureiur.
l 23. qu. 2.
m In 4 dist.
n 2 2. qu. 40.
o § item ea inst de rerum diu & d. c. ius gentium.

tenentur restituere, & consequenter non possunt negari eis sacramenta ob omissionē restitutionis. Si fortè tamen Turcæ in bellis, quæ in suis dominijs gerunt, non seruant iura de personis capitis in bello in seruitutem redigendis, tenerentur ad restitutionem, saluo iure pretij redemptionis, quod poterant exigere: cuius quantitatis determinatio, & an Turcæ prædicta iura seruent, nec ne, quæstiones sunt facti, ad quas Iurisconsultus non respondet. *a*

3 Ad declarationem autē quæstionis, scilicet an sint excōmunicati, vel teneantur ad restitutionē, qui defendentes suam prædam, occiderunt, vel expoliauerunt suis armis vel vestibus aliquos ex præfatis Seruianis? Respondetur quod non; immo bene merendo id facere potuerunt. *b*

a Argu. l. vt responsum. C. de transact. l. precibus. C. de impub. & alijs.
b Argu. l. vt vim ff. de iust. & ca. olim. 3. de restit. spol.

SVMMARIVM.

1 *Triremes pyraticas captiuus apud Turcas fabricans coactus, excusatur à peccato mortali, si non impendat plus operis, quam requirat conseruatio vitæ.*

CONSILIVM. V.

CAPTIVVS coactus timore mortis triremus fabricans, quibus solent piratæ contra Christianos venire, an peccet mortaliter, & quomodo absoluendus sit? Et quia consului de hac re virum doctum & pium, mitto D. V. responsum, vt dicat quid sibi videatur.

Pro parte affirmatiua facit: nam qui vt inquit Saluator, peccando mortaliter animam suam in hoc mundo vult saluam facere, in æternū perdet eam, sed sic est, quod iste videtur mortaliter peccare; ergo in statu damnationis, nisi cesset, peribit; nec potest ei absolutionis beneficium, nisi corrigatur, impendi. *c* Quod autem peccet mortaliter, secundum septimum Decalogi præceptum, deducitur ex Paulo, *d* *Digni sunt morte nō solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* quo axiomate canones vbique vtuntur, cap. *omnes ecclesiæ.* *e* & alibi sæpe, iuncta glossa, *f* quæ declarando prædictum axioma inquit, *Peccato alterius consentire in materia nostra est cooperando, seu auxilium ferendo.* à qua cooperatione, seu auxilio non potest dictus consulens excusari, per textum, *g* ibi, *Opem fert, qui ministerium atq; adiutorium ad surripiendas res præbet.* puta, inquit textum, *h* qui ferramentum ad effringendum ostium, vel scalas ad ascendendum furi præbet. per quem textum ait glossa, *i* *vt fur peccat, qui scalam ferrum, vel aliud auxilium furi præbet.* vnde Dominatio tua in simili materia, *k* postquam remigantes in triremibus piratarum excusasset ab excommunicatione; non est tamen ausa, etsi valde cuperet, eosdem à peccato mortali excusare; immo subdit nec posse absolui, nisi firmiter proponant à similibus abstinere, & in materia nostra videtur textus in c. *ita quorundam.* *l* vbi, qui Sarracenis subministrant arma, & galeas, quibus Christianos impugnant, Sarracenis ipsis deteriores, & magis culpabiles reputantur: per quem textum Abbas, *m* inquit peccare eum qui similia Sarracenis transmittit, etiam ad redemptionē captiuorum: cui opinioni etiam videtur adhærere Cardinalis ibidem. Accedit etiam aliud, nam licet ego per opus indifferens, vt est cōstructio galearum, possim cooperari ei, qui est omnino peccaturus, vt dare cibū nolenti omnino ieiunare, *n* non tamen hoc licet, quando tendit in damnum tertij. *o*

Contrariam opinionem cupio veriorem esse; & quidem ratione: nam cum dicta ars sit de se bona, & vsui hominum vtilis, earum magistri possunt eam tuto exercere, etiam quod homines possint dictis rebus bene & male vti vt scribit D. Thomas, *p* nisi, vt inquit Adrianus, *q* ex causa aliqua dicta actio prohibeatur, & reddatur mala; quæ causa, seu circumstantia si cesset, cessabit & peccatum, sed sic est, quod nulla alia adest causa, quę possit dictam actionem inficere, nisi quia vel peccatum tertij, cui cooperamur, nobis placet; quæ ratio cessat in hoc consulente, cum multum displicent dicta: vel quia cooperando facimus contra id, ad quod tenemur, vt colligitur ex codē Adriano, *r* adducente glossam in expositione dicti axiomatis Pauli. *s* Sed sic est, quod nullibi reperitur mihi præceptū vt cum periculo vitę meę propter proximi damnum euitandum abstineam ab eo, quod mihi aliàs licet; ergo nec triremium fabricatio mihi ad peccatum imputanda est.

c Cap. pecca ti venia. de regul. iur. in 6.
d Ad Rom. 1. in fin.
e 13. qu. 4.
f In ca. votū 2. qu. 1. ca. 1. de offic. deleg.
g In l. in furtis ff. de fur.
h In l. si pignore. ff. eod.
i In cap. qui alterum. 24. qu. 3.
k In cap. 27. Man. confess. nu. 63.
l De Iudæis.
m In c. significasti nu. 2. ad ff. de Iuda.
n Caiet. in opuscul. to. 1. c. 31. resp. 13. in 4. dub. & 2. 2 qu. 147. & alibi sæpe.
o Adrian. quo libeto. 3. in 2. qu. litera. R
p 2. 2. q. 169 art. 2. ad 4.
q Vbi supr. litera I.
r Litera O.
s Ad Rom. 1. in fin.

Secundo facit pro hac opinione D. Thomas, *a* qui, *b* ex dicto axiomate Pauli primum arguit mihi non licere reddere furioso gladium, ne se, vel alium occidat; & postea respondet, immo & hoc mihi licere, si ex denegatione timetur maius malum, & Adrianus vbi supra, *c* inquit, quod tunc furioso potest reddi gladius, quando ex non redditione immineret maiora crimina sibi, vel alij, vt est in casu nostro, in quo ipsi artifici imminet mors pręsens, quæ pręponderat futuro timori. Dominatio tua in Man. *d* post D. Antoninum idem etiam affirmat. Hanc opinionem, & in fortioribus terminis tenent Innocentius, Ioannes Andreas, Hostiensis, Ancharanus, *e* qui omnes admittunt, quod, si alter non possum redimere captiuos, possum redimere eos transmittēdo Sarracenis arma, quibus possunt Christianos impugnare, ergo multo magis huic captiuo licebit prædictum opus indifferens præstare dominis suis ad redimendam vitam propriam, & hoc (vt ibi inquit Ancharanus) citra culpam.

Tertio, si hic faber peccat, hoc est, vel quia facit contra iustitiam, vel contra caritatem, vel præceptum superioris: Non tertium; quia, vt in simili ait Dominatio tua vbi supra, nō est credendum principem pręcipere homini tam dura, vt esset hoc: Non contra iustitiam; quia nullo iure prohibetur, ne quis iure suo vtatur, licet inde tertius damnum patiatur, reg. l. *nemo damnum facit, nisi qui id facere ius non habet.* *f* Non secundum: nam qui pręcepit, vt diligamus proximos sicut nos ipsos, non dixit vt eos & eorum bona præferamus vitæ nostræ.

Ad contraria potest responderi. Et primo ad primum, de cōsensu procedēte ex cooperatione, respondeo, quod, vt videtur posse colligi ex glossa super dictis verbis Pauli, tunc quis cooperando cōsentit, quando omittit aliquid, ad quod tenetur, vel facit quod ei non licet: quod nō est in casu nostro, in quo consulens facit id, quod ei licitum est, nec ex circumstantijs reprobatur. Ad simile, quod deducitur ex glossa, *g* & ex l. *in furtis.* & l. *si pignori.* & dicto Dom. tuæ respondeo distinguendo, vt post Innocentiū distinguit Ioannes Andreas, *h* nam aut istæ actiones cooperatiuę sunt immediatè directæ in oppugnationē Christianorum, seu damnum tertij: quod potest contingere dupliciter, scilicet, vel intentione cooperantis, qui cooperatur delinquenti ad hunc finem, vt loquitur textus, *i* & hic talis non excusatur: vel ex ipsomet opere insurgit, vt opus ipsum sit immediatè directum in delictum, quod perpetratur; vt quia in actu delinquendi opem præstat delinquenti, vt dando scalas, vel ferramenta furi, qui est in actu furandi: & tunc nec hic excusatur, & hoc modo procedit exemplum Dominationis tuæ de captiuo actu remigante in triremibus, aut actio cooperatiua non est immediatè directa in perniciem Christianorum, vt est actio portantis, seu transmittētis arma, & triremes Turcis, licet eisdem Turcæ vti possint contra Christianos; & tunc hæc talis cooperatio non est tam mala, quin ex prædicta circumstantia euitandæ mortis exausatur, ex Innocentio & Ioanne Andrea. Ad textum in cap. *ita quorundam.* respondeo, procedere in eo qui sine prædicta excusante causa Turcis contra Christianos fert opem; vel procedit in eo, qui immediatè prædictis modis Turcis contra Christianos cooperatur. Ad auctoritatē Abbatis & Cardinalis respondeo, quod nō obstat: nam Abbas & Cardinalis supponunt: eos, de quibus ipsi loquūtur, ideo peccare, non quia actio sit de se intrinsecè mala, sed quia erat contra præceptum Pontificis, cui ex D. Paulo tenemur omnes obedire. Sed sic est, quod nullibi reperitur prohibitum, ne captiui in tali necessitate constituti possint prædictas artes exercere; ergo nec Abbas, nec Cardinalis conuincunt hunc consulentem peccare. Ad auctoritatem Adriani respondeo, eius doctrinā procedere sub distinctione proximè ex doctrina Innocentij & Ioannis Andreæ ad alias auctoritates data: ex quibus cupio in prędicto casu admitti legem naturalem, cuius meminit Iob. *Pellem cuiuscumque, & omnia quæ habet, homo dabit pro pelle & vita sua conseruanda.*

a In 4. di. 32. qu. 2.
b Quæstiuncula. 3.
c Ad fi. litera. b.
d Cap. 17. nu. 63.
e C. significauit. de Iud.
f ff. de regul. iur.
g In ca. qui alterum.
h In d. c. significauit.
i In d. l. in furtis.

1 In Confirmatioem supra dictorum, quæ ad me transmissa fuerunt, respondeo primo, eum, qui prædict scripsit, quisquis ille sit, claro iudicio, & egregia eruditione ac pietate dotatum videri.

Secundo, quod nos quoque proculdubio desideramus eius opinionem esse veram.

Tertio, quod sua conclusio plurimum iuuari potest ex illa glossa singulari recepta in ca. *de cætero.* *a* quæ affirmat, quod qui remotam causam præbet homicidio, non est irregularis: & quod prædictus faber, fingendo triremes, causam valde romotam pugnandi contra Christianos videtur præbere, modo non fingat illas ea mente, immo nolit eas contra eos dirigi.

a De homici.

Quarto, quòd videtur tenenda prædicta conclusio, cum ea saltem moderatione quod prædictus faber non impendat plus operæ nauibus fabricandis, quàm vitæ suæ conseruatio requirat. Salua. &c.

SVMMARIVM.

1 *Cacabi, & alia vasa ænea vel ferrea ad vsum coquinæ principaliter fabricata, etsi arma bellica propriè non sint, tamen ex eis possent arma bellica confici, & assumi vt vtilia ad bellum. nu. 3. vnde si ad Sarracenos vt merces lucrosa bona fide deferantur sine vllo formali vero, vel æquipollenti, & virtuali animo vt ex eis Sarraceni contra Christianos impugnandos iuuentur, deferentes excusantur ab excommunicatione, nu. 4. nec per bullā Cœnæ Dominici, nec cap. ita quorundam, per quæ dicta delatio dictum finem respiciens videtur prohibita, ligantur. nu. 1. aliàs secus. num. 4.*

2 *Sarracenis deferri prohibentur multa per decretales, & extrauagantes, quæ tamen specialiter per bullam non sunt prohibita; & sic non omnis qui euadit excommunicationem bullæ, euadit alias. num. 3.*

CONSILIVM VI.

AD Insulam Tabarchæ mercatores Genuenses, qui in ea sunt domini, deferunt vasa ænea ad vsum coquinę, & vendũt Maurįs, & Turcis, qui in cõtinenti sunt vicini, & sciunt aliquos conflare vasa ipsa in arma bellica.

Quæritur, vtrum incidant in bullam Cœnæ Domini, cum ea tamen deferant, vt mercando lucrentur, & eorum intentio non sit adiuuare infideles armis.

1 Pro parte negante huius quæstionis, scilicet mercatores prædictos nõ incidere in censuram bullæ Cœnæ Domini, quam octauo loco fulminat, nec in eam quam ante illam fulminauit Concilium Lateranense sub Alexandro III. *b* in quod latum commentariūolim commenti fuimus, facit primo, quod tam animus summorum Pontificum bullas Cœnæ Domini pronunciantium, quàm prædicti Concilij fuit, & est prohibere, ne vlli Christiani arma bellica deferrēt Sarracenis inimicis Christianorũ, eos actu, vel habitu, & proposito impugnare volentibus: & quod cacabi, caldarię, & alia id genus vasa ferrea ænea, vel chalybea non sunt arma bellica, licet possent generaliter dici arma, iuxta l. *armorum.* c

b In c. ita quorundam de Iudæis.

c ff. de verb. signific.

Secundo pro eadem parte facit, quod ex parte contraria sequeretur, quod etiam venditio quorumlibet lignorum, & quorumlibet lapidum, & aliarum mercium, quæ quocumq; modo mediatè vel immediatè, directę vel indirectè, propinquè vel remotè possent iuuare Sarracenos contra Christianos in bello, essent prohibita, & facerent incidere in prædictam excommunicationem bullæ Cœnæ, & prædicti cap. *ita quorundam.* & consequenter nullũ commercium esset licitum Christianis cum Sarracenis, nihil enim est, quod aliquo modo prædictorũ non possit esse Sarracenis, necessarium, vel vtile in bello contra Christianos: quod tame videtur durum, & à nullis obseruatum: quandoquidem quotidie ex regnis & prouincijs Christianorum deferuntur in terras Sarracenorum panni lanei, sericei, & alia multa etiam ad victum pertinētia, quæ aliquo modo prædictorum possunt esse illis bellantibus vtilia, & necessaria.

Pro parte affirmante primo faciunt plurima, quæ nos adducimus in dicto c. *ita quorundam.* *d* quatenus, *e* determinamus quæ dicantur arma bellica, & quod sunt triplicia: Primo illa, quæ ad offendendum vel defendendum principaliter sunt fabricata. Secundo, quę in alium vsum sunt quidem principaliter fabricata, sed animo formali, & vero, seu æquipollenti vel virtuali ad offendendũ, vel defendendum assumentur. Tertio, quæ non solum ad id principaliter fabricantur, sed etiã prædicto animo malo assumuntur, vel destinantur; & quod licet prædicti cacabi & vasa ænea nõ sint facta principaliter ad offendendũ, vel defendendum, possunt tamen assumi ad illud, vt multa ligna & lapides passim assumuntur; & quod frequenter ex eis fabricãtur arma bellica primæ speciei; & quod vendentes arma Sarracenis incidunt in censuras prædictæ bullæ, & prædicti cap. *ita quorundam.*

d De Iud.
e In notab. 3. num. 13.

2 Secundo, quod multa prohibentur deferri Sarracenis, quæ non prohibentur specialiter per bullam Cœnæ Domini, sed per alia iura, quæ nos citamus in d. com. *a* scilicet cap. *ita quorumdam.* cap. *significauit.* cap. *quod olim.* & cap. *ad liberandam.* b & extrauag. *multa,* c inter commu. & extrauagans 1. Ioannis xxij. *d* per quæ etiam illis contrauenientes excommunicatur.

a Not. 1.
b De Iuda.
c Eod. tit.
d Eod. tit.

3 Tertio, quod non solum vendentes, & deferentes arma, & specialiter contenta in dicta bulla Cœnæ, sed etiã omnes subministrãtes Sarracenis necessaria bello faciendo Christianis, excõmunicantur in d. cap. *ita quorundam.* & quod per necessaria bello intelliguntur etiam vtilia ad bellandum destinata, vt nos in dicto com. *e* dicimus. At præfata vasa ænea multis modis possunt esse vtilia Sarracenis ad bellum: possunt enim ex eis fieri bombardulæ, siue sclopeta, & globuli ad iaciendum idonei, immo & inseruire possunt in sua forma ad elixandum, & fringendum carnes, pisces, & alia exercitui alendo necessaria.

e Nota. 10. nu. 4.

4 Per supradicta respondeo videri resoluendum primo, præfatos mercatores non incidere in prædictas censuras, si bona fide [sine] vllo dolo malo, & fraude, & vllo malo animo formali, & vero, vel æquipollenti, & virtuali vendiderint prædicta vasa Sarracenis ad vsus alios quàm bellicos; sed sic, si ea vendiderint eis dolo malo, vel fraude, & animo formali, vel æquipollenti, vt aliquo modo possint se iuuare eis ad bellandum contra Christianos.

Secundo, quod si quæstio in solo foro conscientiæ tractetur, credendum est pœnitenti, & dicenti quali animo ea vendiderit: quia in illo foro tam pro se quam contra se creditur confitenti secundum omnes.

Tertio, quod si quæstio vertitur in foro exteriori, ex circumstantijs loci prædictæ insulæ, & personarum vendentium, & scientia atq; experientia illorum, ac temporis quo venduntur, & multitudine ac magnitudine rerum venditarum, & alijs, assumentur coniecturæ, ac iudicia præsumendi bonam vel malam fidem, bonum vel malum animum vendentium. Quæ resolutio tota, quia late colligi potest ex prædicto commentario, *f* mitto illum cum hoc breui responso Illustrissimo eidemque Reuerendissimo patri, & Domino totius Illustrissimi ordinis Franciscanorum, iussu cuius hæc pauca scripsimus, sub censura eiusdem, & cuiuscumque alius sanius nobis sentientis.

f Præsertim not. 8 & 10.

DE HÆRETICIS.

SVMMARIVM.

1 *Iudicum deputatio iurisdictionem in deputante præsupponit.*

2 *Prælati regulares iurisdictionem habent in subditos quo ad regulam spectantia; quo ad alia vero, etiam quo ad impositionem triremium pœnæ, prout consuetudine vel priuilegio eis conceditur: de hæresi autem suorum iure communi cognoscere nequeunt; sed nec videtur adesse aliquod priuilegium, vel consuetudo id eis concedens. num. 5.*

3 *Inquisitores, & diœcesani de hæresi cognoscunt; sed nec Episcopo licet tradere hæreticũ duro carceri, torquere, sententiam diffinitiuam contra eum ferre, re cum Inquisitore nõ communicata; idem etiam dicitur de Inquisitore.*

4 *Inquisitionem in hæreticos quoquo modo impedire prohibitum.*

6 *Pœna non potest augeri ab eo, qui de crimine cognoscere non potest, nisi eo modo quo potest, vt laica addit pœnam pœnis a canonibus in spiritualibus, puta contra contrahentes clandestina matrimonia statutis.*

7 *Ignorantia etiam in materia hæresis ne excuset, statuere, est iuri communi contrarium.*

CONSILIVM. I.

AD determinandum quęstionem à Reuerendissimis Dominis meis propositam super quibusdam capitulis constitutis à sua congregatione Lateranensi ad seruandum suum ordinem liberum ab hæresibus, videtur præmittenda illa quæstio, An sua congregatio habeat iurisdictionem ad cognoscendum de hæresi, & super illa statuendum.

1 Pro parte affirmatiua facit primò, quod prædicta capitula præsupponunt illam, quatenus designant iudices ad cognoscendum de illa, & ad puniendum pro ea: quod absque iurisdictione fieri nequit. *a*

2 Secundo, quod iure communi prælati habent iurisdictionem in suos subditos quo ad ea quæ pertinent ad regulam, iuxta l. fin. *b* & glossam, *c* immo & consuetudine, vel priuilegio quo ad alia crimina, vt tradidimus nuper in comm. 2. de regul. *d* etiam ad imponendam pœnam triremium, vt vbi supra com. 3. traditur. *e*

3 Pro negatiua verò facit primò, quod soli inquisitores hæreticæ prauitatis, & diœcesani videntur habere potestatem cognoscendi de hæresi, & puniendi pro ea. *f*

Secundo, quod etiam diœcesani Episcopi nō possunt procedere ad tradendum hæreticum duro carceri, neque ad torquendum eum, neque ad sententiam definitiuam ferendam, nisi cōmunicata re cum inquisitoribus; sicut nec inquisitores, nisi communicata re cum diœcesanis, *g* Ergo à fortiori non poterunt ad hæc procedere iudices à prædicta congregatione designati.

Tertio, quod neque inquisitores possunt examinare testes, nisi duobus viris religiosis præsentibus; cuius contrarium fieri posse à prædictis iudicibus designatis satis videntur significare capitula prædictæ congregationis.

4 Quarto, quod iure prohibetur, ne quis inquisitioni contra hæreticos faciendæ impedimentum directè vel indirectè apponat. *h* At per cognitionem datam iudicibus designatis à prædicta cōgregatione, & obseruantiam constitutionum ab ea latarum, videtur directè vel indirectè impediri officium inquisitorum. Tum quia indirectè impeditur denunciatio hęresum religiosorum prædicti ordinis facienda inquisitoribus. Tum quia datur occasio non parendi eorum edictis, quibus præcipiunt aliquibus temporibus, vt eis denuncietur hæreses. Tum denique quod impediunt etiam iustam punitionem ab illis faciendam, arg. c. *de ijs.* *i* & eo quod si à prædictis iudicibus designatis absoluerentur, iniustè manerent impuniti, & statuta Ecclesiæ vniuersalis suo effectu fraudari possent; quod fieri non debet. *k*

5 Per quæ, & alia, quæ in hoc adduci possent, arbitror prædictam congregationem non habere iure communi iurisdictionem cognoscendi de causis hæresum canonicorum sui ordinis, & eas definiendi, nec consequenter ea de re statuendi absque consensu vel priuilegio S. Sedis Apostolicæ.

Non obstant opposita. Non primum: quia per prædicta negari potest valor capitulorum in eo citatorum.

Non etiam secundum. Tum quia iure communi antiquo prelati religiosorum non habent tantam iurisdictionem super criminibus suorum subditorum, vbi supra, scilicet in prædicto cap. *non dicatis.* *l* & in d. cap. *nullam* *m* probamus. Tum quia nulla consuetudine, nec vllo priuilegio videtur eis addita cognitio, & potestas prædicta cognoscendi de hæresi, & pro ea puniendi. Tum quia per prædictum cap. *per hoc,* & clem. 1. *n* & per consuetudinem longissimi temporis videtur reseruata Episcopis, & inquisitoribus prædicta potestas.

Quare arbitror, vt prædixi, prædictam congregationem non posse cognoscere & definire de hæresi, nisi priuilegium ad id à S. Sede Apostolica habeat.

6 AD ALTERAM verò propositam, scilicet an prædicta congregatio augere possit pœnam appositam pro illis criminibus, de quibus ipsa cognoscere potest, & pro quibus punire potest? respondeo quod sic, nō tamen pro hæresi, si de illa cognoscere nequit, iuxta prædictam præsuppositæ quæstionis determinationem: sed debet esse contenta pœnis ab inquisitoribus & Episcopis imponendis, nisi eo modo quo laica potestas dicitur posse addere pœnam pœnis statutis à canonibus circa spiritualia, vt apud Hispanos, *a* contra filios contrahentes clandestina matrimonia, vt possint à patribus exhæredari, iuxta tradita à Panormitano & Felino, *b* & à Felino & citatis ab eo, *c* & à Ioanne Lupo. *d*

a *Arg. l. 1. & 2. & l. de quære. ff. de iudic. & c. 1. & ca. præterea. c. ex literis. & toto tit. de offic. deleg.*
b *C. de iurisd. omn. iud.*
c *Ca. cum ab ecclesiarum. de offic ordi.*
d *Super c. non dicatis. 12. q. 1. à num 63.*
e *In c. nullam 18. q. 2 an. 52.*
f *Cap. vt officium & ca. vt inquisitionis & ca. per hoc. de hære. lib. 6. & d. cle. 1. 2. eo tit.*
g *Dict. ca per hoc de hæret. li. 6. & d cle 1. §. verum. eod titul.*
h *Cap. statutum & ca. vt inquisitionis. §. prohibemus de hæret. lib. 6.*
i *De accusat.*
k *Cap. cōmissa de elect. lib. 6. & l. fi. Co. commu. de le.*
l *Num. 63.*
m *Num. 52.*
n *De hæret.*

7 Addo his, quod constitutio, quæ habet non posse quem per ignorantiam excusari, videtur contraria iuri, quod probabiliter ignorantem excusat. *e* Et ratio illa, qua id fundatur, scilicet quod dogmata Lutherana omnibus sunt nota, non est apta. Tum quia constitutio loquitur de omni hæresi, & nō solùm de Lutherana. Tum quia multa sunt dogmata Lutherana, quæ etiam multi eruditi nesciunt esse dogmata eiusmodi, præsertim quod multa sunt sibi mutuo contraria, vt doctores, qui in ea scripserunt, late demonstrant, &c.

a *Le. 49. Tauri.*
b *In cap. 1. de spons.*
c *In c. ecclesia. col. 20. de constit.*
d *In repet. capit. per vestras de dona fol. mihi 137 num. 9.*
e *Cap. Apostolica de cle. excom minis cum suis concord.*

SVMMARIVM.

1 *Inquisitor hæresis super incestu iure communi procedere non potest. & num. 5. & hoc etiam si esset perpetratus à confessario cum filia spirituali. num. 6.*
2 *Incestus non est hæresis, nec ei annexus, de quibus solùm iure communi inquisitor cognoscere potest. 1. 5.*
2 *Hæresis fidei Catholicæ, incestus autem pudicitiæ aduersatur.*
3 *Inquisitor de superstitionibus, vel alio crimine, nisi sapiat manifeste hæresim, non cognoscit. & seq.*
3 *Hæreticus non est faciens iure diuino prohibita, nec de his inquisitor se intromittit, nisi credat illa licere, vt vsuram,*
6 *Confessor incestum cum filia spirituali admittens deponendus. & sequ.*
7 *Inquisitores hæresis de nefarijs monachi, vel sacrati, vel etiam laici geminatis nuptijs cognoscunt.*
8 *Leuia indicia, si sint plene probata, secundum aliquos videntur sufficere, vt quis vocetur ab inquisitoribus ad respondendum super hæresi de qua est suspicio, sed non sunt audiendi.*
8 *Suspicio vna in vna persona alicuius, in alia nullius est momenti.*
9 *Iudicium ex sacrilegis confessariorum reuelationibus seu testimonijs fundari nequit, nec principaliter, nec incidenter.*
9 *Confessionis reuelator nedum non est vt testis à iudice recipiendus, sed est deponendus, ne inde confessionis sigillo detrahatur.*

CONSILIVM II.

VTRVM Inquisitores hæreticę prauitatis possint, & debeat cognoscere de crimine incestus, qui dicitur admissus à quodam religioso cum duabus filijs suis spiritualibus, quas in confessione sacramentali audiuit.

Secundo, an possit fundari iudicium super depositione confessarij asserentis id audiuisse in sacra confessione?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primo, quod attento solo iure communi tenentur sub pœna peccati mortalis præfati inquisitores non cognoscere de eiusmodi prætenso incestu. Tum quia non possunt ipsi cognoscere, nisi de crimine hæreseos, & aliquibus alijs illi accessorijs, vt probatur per cap. *accusatus.* *f* & tradit Directorium inquisitorum, *g* & incestus prætensus non est crimen hæreseos, nec de accessorijs eius, quæ à Directorio exprimuntur.

2 Tum quia crimen hæreseos est crimen contra virtutē fidei Catholicæ Theologalem, per definitionem eius relatam à nobis post alios in Manua. nostro confess. *h* scilicet, quòd est crimen fidei Catholicæ contrariū, *i* crimen autem incestus est contrarium virtuti castitatis, & pudicitiæ, vt tradit S. Thomas receptus. *k* Tum quia, si id quod magis videtur inesse non inest, id quod minus videtur inesse non inerit, & contra, *l* tradit Baldus. *m* At peccatum superstitionis & diuinationis proximius est peccato hæreseos, quam incestus: quoniam est contra virtutem religionis, quæ est longe propior fidei Catholicæ, quàm castitas, vt colligitur ex S. Thoma, *n* in quo definit eam non esse quidem virtutem Theologalem, esse tamen illi proximam, & *o* vbi definit eam esse moralium maximam.

f *§. de quæst. de hæretic. lib 6.*
g *In 3. p. q. 45. cap. excommunicamus. §. credentes. & §. adijcimus. de hæred. & c vt officium. eod. tit. lib 6.*
h *Cap. 11. nu. 22.*
i *Ca. arrecta. & c hæc est fides 24 qu. 1.*
k *2. 2. q. 154. art. 9.*
l *Cap. cum in cunctis. de ele. & Aut. multo magis C. de sacros. eccles.*
m *In l. conuenticula. Co de sacros eccles.*
n *2. 2. qu. 81. art. 5.*
o *Art. 6.*

3 Attamen

3 Attamen de superstitionibus & diuinationibus non possunt cognoscere prædicti DD. inquisitores, nisi manifestè sapiant hæresim, *a* ergo minus de prædicto incestu, cum manifestè non sapiat hæresim. Tum quia non sufficit ad hoc, vt inquisitores cognoscant de aliquo crimine, vt illud sit prohibitum iure naturali, vel diuino: quia etiam vsura est prohibita vtroque illorum, attamen de quæstionibus eius non cognoscunt inquisitores, *b* nisi contra illos, qui dicant illam esse licitam; quia vsuram exercere non est hæresim admittere, licet credere vsuram licere sit tale. *c*

4 Tum quia etiam de blasphemia, quæ non sapit manifestè hæresim, non possunt cognoscere, vt tradit idem Directorium receptum ab omnibus, *d* nisi cum implicat contradictionem alicuius articuli fidei. Et constat blasphemiam & iniuriam Deo & diuis factã esse proximiorem hæresi, quàm eiusmodi peccatum incestus. Tum quia conclusio receptissima est, de nullo crimine, quod non sit hæresis, vel manifestè non sapiat hæresim, posse cognoscere inquisitorem, vt tradit Oldradus, *e* adeo quidem, vt glossa recepta per Ioannem Andream, Dominicum Francum & alios, habeat, *f* quod ad hoc vt inquisitores cognoscant de tali crimine, non sufficit, vt dubitetur an sapiat hæresim, sed requiritur vt manifestè sapiat: ita quod licet regulariter iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, cum dubitatur de illa; inquisitor tamen nõ potest cognoscere, an pertineat ad ipsum iurisdictio, cùm solum dubitatur; sed oportet quod manifestè sapiat hæresim.

Secundo respondeo, quod attento solo iure communi peccarent mortaliter (mea sententia) assumendo illam; quia vsurparent alienam iurisdictionem, quod mortale peccatum est, iuxta l. fi. *g* & tradit S. Thomas receptus. *h*

5 Tertio, quod ideo dixi supra, *attento solo iure communi*; quoniam attento aliquo priuilegio, vel consuetudine aliqua legitimè approbata, possent cognoscere; quia summus Pontifex pro sua summa potestate potest eis addere iurisdictionem quam non habent, & imminuere habitam. *h*

9 Quarto, quod non obstat quod Episcopus Pacensis, *i* innuat inquisitores posse cognoscere de incestu, quem admittit sacerdos confessarius cum pœnitente sibi confessa. Tum quia non est verum, quod ille hoc dicat, sed tantùm incidenter ait huiusmodi sacerdotem debere deponi, & magna pœna puniri, per cap. *omnis.* & cap. *si sacerdos.* *k* quod est intelligendum per ordinarium, & non per inquisitores. Tum quia prædicta capp. quæ allegat, non loquuntur de inquisitoribus, sed de ordinario. Tum quia illud parergon induxit ad disputandum latissimè alterum parergon de nullitate matrimonij inter Christianum & hæreticam contracti; vbi tenuit cõtra communẽ sententiam omnium, sed nullibi hactenus est receptus.

7 Quinto, quod etiam nõ obstat quod ipsemet Pacensis tenuit, *l* dum ait inquisitores cognoscere posse de nefarijs nuptijs monachi, & clerici sacro ordine insigniti; quia loquitur de crimine incesti matrimonij cõtracti per monachum, vel aliquem sacro ordine insignitum, & non de monacho, vel sacerdote cõmittente solum incestum sine matrimonio, quod longè maius & scandalizantius crimen est, quàm simplex incestus admissus sine matrimonio, & proximius ad implicandam manifestam hæresim propter irreuerentiam quæ fit sacramento ordinis; & sacro monachatui, & sacramento matrimonij, quæ interuenit in eiusmodi nuptijs, quam illa quæ interuenit in incestu simplici absque matrimonio admisso.

8 Sexto, quod non obstat etiam id quod Dominicus post Lapum asserit, *m* & Francus, *n* scilicet contra eum qui ducit vxorem secundam viuente priore posse procedere inquisitores; quod etiam asserit Ioannes Lupus, *o* & Couarruuias, *p* quia loquuntur de contrahente bis matrimonium, vtraque viuente, per quod præsumitur malè sentire de sacramento sacri matrimonij, de quo tamquam de præsumpta hæresi contra sacramentum admissa cognoscunt inquisitores, per cap. *ad abolendam.* de hæret. quod non cõtingit in crimine simplicis incestus sine matrimonio admissi. Vnde eruditissimus, idemq; Christianissimus Episcopus Bernardus Diaz, *a* asseruit, quod sacerdos, qui cùm filia spirituali fornicatur, debet deponi, & alias pœnas subire, per cap. *omnes.* & ca. *si quis sacerdos.* *b* non tamen ait inquisitores posse cognoscere de illo crimine, sed punitionẽ relinquit ordinarijs, de quibus sunt intelligenda iura per eum citata.

a Dict. ca. accusatus. § sane.
b Dict. cap. accusatus. § de quæstionib.
c Cle. 1. de vsuris.
d In 2 p. q. 41.
e Cons. 210.
f In prædicto §. sane.
g ff. de iurisd. omnium iudicum.
h In 2. 2. qu 60. art. 6.
i Cap. cuncta per mundum 9 q. 3. & cap. proposuit. de concess. præb.
k In li de Cathol. instit. titul. 40. de matri. nu. 15
l 30. qu. 1.
m In enchiridio violatæ religionis tit. de nefarijs nuptijs.
n In d. ca. accusatus. § sane.
o In princ. eiusdem. c.
p In repe. cap. per vestras. § 18 de dona inter vir. & vxor.
q 2. par. ca. 7. §. 3. num. 6.

Septimo, quod DD. inquisitores ponderare debebant id, quod in Hispania vidimus ponderatum, & est relatum à prædicto Pacensi, *c* non esse audiendos Iurisperitos, qui docent ex leuibus indicijs & signis plenè probatis posse quemcumque iustè vocari ab inquisitoribus ad interrogandum eum super hæresi, de qua est suspicio; quia ex tali vocatione magnum & acerbum præiudicium fit viro graui sic vocato: sed quod circumstantiæ personæ, qualitatis, finis, & aliarum sunt multũ ponderandæ; cùm frequenter contingat vnam suspicionem, quę contra vnum alicuius momenti esset, contra alium esse nullius, &c. Quare cum persona, cuius nomine (vt suspicor,) tacito interrogor, sit tam primaria nobilitate generis, & religionis, & tanta prudentia, modestia, iustitia, & bono vitæ odore, ac exemplo, vt audio, insignis, non solùm essent flocci pendendæ eiusmodi leues suspiciones, si non essent satis probatæ, sed etiã minuendæ, & leniendæ: quamuis aliqualiter dici possent probatæ. Salua prędictorum DD. meorum, qui totius orbis Christiani sunt censores, sententia, cui me omniaque mea libenter subijcio.

9 AD SECVNDAM respõdeo id quod aliàs interrogatus respondi, non posse iustè vllos iudices fundare suum iudicium principaliter, nec indicenter in sacrilegis & scandalosissimis testimonijs sacerdotum confessariorum præstitis super eis, quæ solùm norunt per confessiones sacramentales; & tanto minus, quanto maiores sunt iudices id fundatur: sed potius debere illos sacrilegos deponere, & acerbissimè punire; ne populus incipiat sibi persuadere, quod maleuolorum machinationibus, & superiorum dispensationibus, vel relaxationibus, aperiatur aliqua via, qua confessa secreta contra diuinum & indispensabile D.N. Iesu Christi pręceptum reuelentur, & sibi dissuadeat necessitatem confitendi, quam maledictus Lutherus suis miseris discipulis dissuasit: quem adeo alicubi, vt audio, pertinaciter sequũtur nouè ad fidem conuersi, vt pauci sint, qua grauia crimina sacerdoti confiteantur; ita vt aliquot parochi eruditi dixerint nullos in suis parochijs peccare grauia mortaliter: quia nulli parochiani eis confitebantur talia: quod ne infinita Dei bonitate contingat, supplicissimè omnes oremus. Amen.

SVMMARIVM.

1 Denunciare sancto officio non debeo eum, quem ob leuem suspicionem, aut signa, quæ facile fallere possunt, hæreticum puto, etiam si adsit inquisitorum edictum.

1 Inquisitorum edictum de denunciandis hæreticis, &c. non ligat eos qui quoquo modo audiuerint, vel suspicantur, sed eos qui sciunt per sensum corporis, vel saltem audiuerunt à fide digno, qui illud sciebat.

2 Pœnitentem, qui sibi non facit scrupulum omissæ denunciationis hæreticorum, eo quod ignorat se obligari, debet confessarius monere, vt denunciet, & recusantem non debet absoluere, & ita obseruat sacra Pœnitentiaria.

2 Denunciare non tenetur vltramontanus illos hæreticos, cum quibus vltra montes est conuersatus.

CONSILIVM III.

DVBITO aliquem hic Romæ, vbi viget Inquisitio, esse hæreticum, vel signis credo eum talem, sed nõ possum probare. An tenear denunciare quoquo modo officio inquisitionis; & quid faciet confessarius cum pœnitente, qui facit sibi scrupulũ, quod sit cõuersatus cum hæretico, sed non facit sibi scrupulum, quod non denunciet; & de quo pœnitente credit confessarius, quod admonitus potius omittet cõfiteri, quàm denunciare, cum vltramontanus sit, qui ignorat obligationẽ denunciandi, & abhorret ab hac actione?

1 Respondeo primò, quòd huius quæstionis decisio colligi potest ex his, quæ nos diximus in repet. cap. *inter verba.* *d* vbi dicitur, quod edicta, quibus iubemus denun-

a In praxi criminali can. ca 70.
b 30. qu. 1.
c In prædicto enchir. tit. de suspicio.
d 11. qu. 3. con. 6.

ciare

ciare aliqua quæ scimus, non ligant eos, qui quoquo modo audierunt, vel suspicantur; sed tantum eos, qui sciunt illud per visum, vel alium sensum corporeum, vel per cōfessionem eius, qui fecit illud, vel quod habetur pro indubitato, secundum Innocentium, *a* vel saltem audiuit ab aliquo fide digno, qui sciebat illud, iuxta glossam singularem. *b* Quare non puto rectè facturum, qui ob leuem suspicionem, & ob signa, quæ facilè fallere possunt, denunciaret aliquem tanti criminis reum.

a *In cap. cum causa. nu. 1. de iuramen. cal.*
b *In l. Titio fundus ff. de fundus ff. de conditio. & demonstra.*

2 Secundo, quod vltramontanus, si solum est conuersatus cum hæreticis vltra montes, non tenetur denunciare illos; si autem est conuersatus cum hæreticis in Italia, vel Hispania, tenetur denunciare illos, neq; debet absolui, nisi denunciet, vel saltem omnino proponat denunciare; quia non videtur contritus: & hoc obseruat sacra Pœnitentiaria, per multa quæ possent allegari, &c.

SVMMARIVM.

1 Hæreticus ante baptismum nemo esse potest, nec ante illud quis potest excommunicari, nisi indirectè. num. 4.
1 Iudæi, & Pagani Ecclesiæ legibus nō subijciuntur, illis inquam, quæ eorumdem legibus contrariæ sunt. num. 4.
2 Iudæus, qui cum conuersis ex eis cōuersatur, publicè cædendus.
2 Iudex ad vnam causam deputatus contra quemcumque eius impedientem processum procedit.
3 Iudex ecclesiasticus infidelem punire potest pro delictis merè ecclesiasticis, item pro mixtis, si præuenit, pro merè autem laicis non.
3 Inquisitor hæreseos punire potest Iudæos conuersorum peruersionem procurantes.
3 Hæreticus conuersus absolui non debet, nisi manifestet infideles, qui eundem post baptismum peruerterunt.
4 Iudæi non vt hæreticorum complices, sed vt eorum fautores puniri possunt.

CONSILIVM IIII.

QVIDAM hæreticus rediens ad cor petijt absolutionem ab excommunicatione bullę cœnæ. Quæritur, an debeat absolui, non manifestatis Iudæis, qui ei Iudismum persuaserunt.

1 Pro parte affirmante facit primò, quòd Iudæi non possunt esse complices hæreseos, quia non sunt baptizati, & nemò ante baptismum potest esse hæreticus, vt post alios tradimus in Manu. nostro confess. *c*

c *Cap. 27. nu. 13.*

Secundo, quod Iudæi, Mahumetani, & Pagani non subijciuntur Ecclesiæ, iuxta illud Apostoli, *De his qui foris sunt nihil ad nos*, relatum in cap. *gaudemus*, *d* & consequenter videntur non posse puniri ab Ecclesia.

d *De diuortijs.*

Tertio, quod Decretales, quibus statuitur punitio Iudæorum, non excommunicant eos directè, sed solum indirectè, prohibendo Christianis, communicari illis. *e*

e *Ca. post miserabilem. de vsur. & c. ad hæc. c. postulasti. & c. etsi Iudæos. de Iudæ.*

2 Pro parte vero affirmante facit primo cap. *sæpe*. *f* quo iubetur publicè cædi Iudæus, qui cum conuersis ex eis, & baptizatis conuersatur.

f *28. quæst. 1.*

Secundo, quod qui iudex est ad vnum, potest procedere contra impedientem processum eius quo ad illud, *g* ergo Ecclesia, quæ habet iurisdictionē ad defendendam fidem poterit procedere contra turbantes illam.

g *Cap. 1. de offic. delegat.*

3 Tertio, quod quæstio illa, an iudex ecclesiasticus possit punire Iudæum, & infidelem; solet sic resolui, quod solus potest in criminibus merè ecclesiasticis, in merè verò laicis non, in criminibus autem mixti fori potest per præuentionem, vt resoluitur in cap. *cum sit generale*. *h* & per Felinum. *i*

h *De foro compet.*
i *In ca. postulasti de Iudæ.*

Quarto, quod Oldradus, *k* respondit, quod Inquisitor hæreticæ prauitatis potest castigare Iudæos procurantes peruersionem cōuersorum ad fidem: pro quo est casus in cap. *contra Christianos*. *l* quod habet, Inquisitorem non solum posse procedere contra Christianos, qui cum essent infantes, vel pueri, baptizati fuerunt, & postea redeunt ad infidelitatem parentum, sed etiam contra fautores, & receptores eorum.

k *Consi. 36. infra scripti ar.*
l *De hæreticis, lib. 6.*

Per quæ pars hæc posterior videtur verior; & consequenter manifestationem Iudæorum, qui peruerterunt præfatum, videri necessariam, quo absoluatur, quia puniri possunt ab Inquisitore.

4 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, concedendo quidem non posse Iudæos esse complices hæreseos, ad hoc, vt dicantur hæretici: sed sic quo ad hoc, vt dicantur fautores hæreticorum contra leges Ecclesiæ Christianæ, quod sufficit ad hoc, vt puniri possint ab ea, per prædicta.

Ad secundum, concedendo quidē Iudæos, & Paganos non subijci Ecclesiæ quo ad obseruantiā legum eius contrariarū suę legi veteri: negando tamen quod nō sint subiecti ei quo ad alias leges, è quibus vna est, ne retrahant Christianos ob obseruantia legum suarum, per prædicta.

Ad tertium, cōcedendo quidem Ecclesiam non posse excommunicare Iudæos directè: negando tamen quod non possit eos alijs pœnis punire, cùm peccant peccata fori ecclesiastici, vel mixti, præueniendo iudicium seculare, per eadem prædicta. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 Libros hæreticorum tenens, & legens incidit quidem incommunicationem, sed non in latam contra hæreticos.
2 Confessio & absolutio excommunicati valent: nisi aduertens se sic confitendo peccare, taceat se talem.
4 Inquisitorum edicta omnes ad quos diriguntur obligant ad denunciandum, etiam patrem: & filios.
4 Confiteri crimen proprium tenetur interrogatus legitime à suo iudice.
4 Denunciare hæreticum, quando id etiam inuoluendo verba facere non possum, nisi me reuelem, non obstante inquisitorum edicto, non teneor.
5 Denunciatio hæreticorum, quam nullus, vel minime notabilis sequeretur effectus, non est ob edicta Inquisitorum necessario facienda.

CONSILIVM V.

EST pœnitens, qui ab anno Domini 1548. vsq; ad annum 1554. à sua discedens patria multas Italiæ prouincias (iustorum tamen occasionē negotiorum) lustrauit, & accidit sæpius cum hæreticis conuersari, & verba blasphemiasq; hæreticales audire; perseuerans tamen in perfecta fide; sed eorum libros quadā ductus curiositate & sciendi auiditate libenter legit. Primo ab vno librum Considerationum Valdesij emit, & non longi temporis interuallo ipse vendens ab Inquisitore illius ciuitatis detentus publicè abiurare est coactus: sed post cōdemnationem in sua falsa perseuerabat opinione: nō enim reuelauit, quib' vendiderat libros, & pœnitebat eum abiurasse. Ab alio autem, qui & cum hoc cōdemnatus (erant enim ij socij erroris) & deinde etiā relapsus fuerat, emit librum Prędicationū sub nomine fratris Thomæ de Senis, dicebatur autē esse Occhini. Insuper ab alio in alia prouincia vltro offerente alium Occhini librum mutuo accepit, legit, restituitque. Deinde alias discessurus quidam ab vna ciuitate ad aliquot dies dimisit eidem exponenti librum fratris Iulij de Mediolano conseruandum, & alius simili de causa aliàs dimisit postillas Martini Lutheri, quas cōseruauit, legit, demum requirentibus restituit, nihil inde mali hauriens, sed potius eorum doctrinam detestans; non enim tanti faciendam esse, quanti ab illis prædicabatur, iudicauit. Anno deinde 1554. vel circa, ad propriam domum reuersus, negotijs expletis, vera pœnitentia ductus, libros, quos emerat, igni tradidit comburendos; & cuiusdam Iobelæi, atque bullarum diuersarum Summi Pontificis auctoritate sæpius generalē suorum peccatorum confessionem faciens absolutionis beneficium est consequutus: & licet eisdem literis cōtineretur expressè, ne absoluerentur legentes & tenentes libros prohibitos, ipse absoluebatur; quia confessarijs persuadebat debere absolui, ex eo, quia non legebat, neque detinebat, licet legerit & detinuerit. Et quia in eius patria excommunicatio singulis fere annis innouatur contra hæreticos non reuelantes, iugi conscientiæ stimulo premebatur, cogitans, forte illas absolutiones fuisse inefficaces, si ad reuelandū teneretur: & certè reuelasset, nisi animaduerteret se non posse plenè, quæ sciebat, reuelare, nisi semetipsum reum constitueret, & in foro iudiciali diffamaret, quod non debet. Demum occasione Sanctissimi Iobælei Romam venit, & à Pœnitentiario absolutionem consequutus Ecclesias visitauit.

At quia audiuit Pœnitentiarios in huiusmodi plenissimam auctoritatem non habere, pro suæ conscientiæ securitate accessit ad summum Pœnitentiarium, humiliter obsecrans Illustrissimam Dominationem suam, vt causa cognita, absoluendi, & secum dispensandi facultatem alicui minori Pœnitentiario faceret in foro cõscientiæ tantùm. Primò, quia alios plenè reuelare non potest, nisi semetipsum in foro exteriore diffamet (ad quod nullus de iure tenetur) nõ enim potest assignare causã, qua scit hos detinuisse libros, & illos vendidisse, quia ab his ipse emit, & ab illis conseruandos mutuo accepit. Secundo, quia in his viginti & vno annis, quibus post librorũ combustionem in Dei & Sanctæ Ecclesiæ obedientia ab hęreticis segregatus sine querela & suspicione vixit illorum quidam vita functi migrarunt à sæculo; & qui libros custodiendos reliquerunt, & ipsi ad eorum reuersi patriam ab alijs denunciati (si de his, aut similibus, aut diuersis alijs articulis, ignorat) ab inquisitoribus tamen condemnati modo impositam sustinent pœnam. De relapsis autem, à quibus libros emit, à currente anno 1554. ad præsens vsque etiam interrogans nec verbum quidem amplius audire potuit, an mortui, an viui sint, an conuersi, vel obstinati, & relapsi perseuerent; quove loco modo degant, ignorat, immo vnius nec nomẽ reminiscitur, alterius nomen, sed non cognomen, & amborum patriam, & artes; & si reuelare cogeretur, non posset nisi circumloquendo significare, scilicet, qui tunc temporis condemnati fuerunt talis artis, & patrię, sed nescit an inter tot illo spectaculo cõdemnatos (fuerunt enim plurimi) alij extiterint eiusdem patriæ & artis. Vnus, à quo verba contra Deum & Ecclesiam aliàs audiuit, fuit in illa ciuitate prosequutus, sed fugam arripuit, quo autem iuerit, aut vbi modo maneat, penitus nescit, & huius tantũ fictum nomen agnoscit, & personam, apud quã tunc morabatur, quæ si modo viuat, etiam ignorat: dixit enim ipsi exponenti quidã quod iste fuerat religiosus, & è Sicilia inquisitorum metu fugiens dimisso habitu, vt secularis sub ficto nomine perditè viuebat. Quapropter nõ posset nisi circumloquutiuè, & satis imperfectè huiusmodi hæreticos inquisitoribus significare: vnde ipsi inquisitores ex eius reuelatione parũ aut nihil proficerent: ipse autẽ suam fidẽ in tali foro seipsum diffamando macularet; cùm nemo sit, qui de eo talia suspicetur. His sic stantibus quæritur quid iuris.

1 RESPONDEO primo, oratorem non incidisse in excommunicationẽ illam bullæ Cœnæ Domini, quatenus excommunicat hæreticos; quia nec est, nec fuit verè & coram Deo hæreticus, licet in foro exteriori, & coram hominibus iudicetur talis, iuxta ea quæ diximus in Man. confess. *a* incidisse tamen in eam, quatenus excommunicat tenentes & legentes libros hæreticorum sine licentia Sedis Apostolicæ.

a Cap. 27. nu. 56. & melius c. 11. nu. 24. & 25.

2 Secundo, quod confessiones eius sacramentales, & absolutiones, quas domum reuersus egit, & accepit, fuerunt validæ: licet confessarij non haberent potestatem eum absoluendi ab excõmunicatione: quia confessio & absolutio excõmunicati valent, nisi cum pœnitens sciens se excõmunicatum, & aduertens quod excommunicatus peccat accipiendo absolutionem, eam accipit, non confitendo illud peccatum, quod tunc peccat: non quidem ea ratione, quod excommunicatus absoluitur, sed quia non confitetur omnia peccata, quæ nouit, iuxta ea quæ diximus in d. Manu. confess. *b* & is non aduertebat se peccaabsolutiones illas accipiendo, immo persuadebat confessarijs posse eum absoluere, eo quod iam destitit à peccato detinendi & legendi libros, cùm iam omnes combusisset, vel suis dominis restituisset.

b Cap 9. nu 3.

3 Tertio, quod magnæ difficultatis est, an inciderit in excommunicationem latam per edicta inquisitorũ contra eos, qui moniti non denunciant hæreticos intra tempus præstitutum.

Pro parte enim negante facit, quod nemo tenetur prodere se iudici saltem exteriori, iuxta cap. *quis aliquando.* *c* ibi, *non tibi dico, vt te prodas.* *d* quod procedit etiam in casu hæreseos, cùm nullibi excipiatur ille ab hac regula; & standum est regulæ, donec probetur exceptio. *e* Ac orator ait se non potuisse denunciare illos, quos sciebat esse hæreticos, & vti libris hæreticorum; non prodendo se: præsupponit enim, qnod inquisitores interrogant de causa & ratione scientiæ, & non poterat ille vllam rationabilem reddere nisi quod ab eis emisset, vel commodato accepisset libros vetitos; & consequenter seipsum prodidisset, ad quod non videbatur teneri.

c §. his. auctoritatibus.
d De pœn. dist. 1.
e Glo. recepta in l. omnis definitio de re. iur. & in rubric. 40. tit. lib. 6.

4 Pro parte vero affirmante facit primo, quod omnes, ad quos diriguntur prædicta inquisitorum edicta, tenentur denunciare omnes, & amicos, & cognatos, & fratres, immo & patres, & filios, quos nouerint in eam incidisse, vt nos latè concludimus in repetitione cap. *inter verba.* *a*

Secundo, quod quilibet tenetur cõfiteri de se crimen, super quo à competente iudice interrogatur; & inquisitores, de quibus in argumento, erant competentes iudices, & competenter interrogabant. *b*

Tertio, quod poterat orator eos, quos sciebat, denunciare sufficienter, non prodendo seipsum, dicendo quòd audiuit eos asserentes aliquas hæreses, & vtentis libris aliquot hęreticorum; acendo quòd emisset, vel commodato accepisset ab eis, & si interrogatus fuisset de modo, quo illi vtebantur eis, potuisset respondere, quod vtebantur legendo, laudando, vel aliàs approbando, & si pressius fuisset interrogatus vnde illos habuissent, aut quib' vendidissent, vel commodassent, potuisset respondere se nescire, subintelligendo intra se coram Deo eo modo, quo teneretur propalare, iuxta posita in Manu. *c* & latius in prædicta repetitione cap. *inter verba.* *d* per quod tollitur oppositum pro parte negante formatum.

5 Quarto, quod licet orator obligatus fuisset tempore prædictorum edictorum denunciare quos sciebat hæreticos, & ob id incurrisset excommunicationem, nec debuisset absolui antequam denunciaret; nunc tamẽ arbitror, quod nõ sit obligatus ad id faciendum, & quod potest solui absq; prædicta denunciatione: quia frustra expectatur euentus, cuius nullus sequitur effectus. *e* At nullus, aut certè minimè notabilis effectus eius denunciationem sequeretur, vt ex facto colligitur.

Quinto, quod Illustrissimus Dominus petitis annuere debet adeo humiliter & sanctè oratus, & gaudere, quod tanta sit oratori de suæ animæ salute cura, in gloriam D. N. Iesu Christi, qui nos omnes seruet. Amen.

a 11. q. 3 conclusione 6. corol 62. nu. 826.
b Arg. l. congruit. ff de officio præsidis. cap. 1. de offi. ord. & c. excommunicamus 1. §. fin. de hæret.
c Cap. 18. nu. 10.
d 11. qu. 3.
e Capi. cum contingat. de officio deleg. & l. ad probationem. C. de probationib.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura priuata aliena manu scripta etiam inter mea scripta mihi non nocet, nisi fuerit à me subscripta, vel testibus signata, etiamsi sit scripta à presbytero, à religioso, & à Priore alicuius conuentus, immo nec si sit scripta à sapiente dante consilium, secundum quod sententia debet ferri, vel etiã ab aliquo qui sit notarius, nisi ij duo vltimi eidem etiam se subscripserint.*

2 *Imperfecta scriptura, scilicet, quæ ita sit à me scripta, vt aliquid adhuc ei sit addendum, mihi nec prodest, nec nocet, etiam si sit testamentaria, etiam si sit edita, sed non à me. & num. 3. nec de illis in quibus adhuc extremam manum non apposui, potest mihi ita obijci, quin liceat mihi eadem declarare, immutare, emendareque. num. 4.*

3 *Corrigere potest auctor scripta sua donec ediderit perfecta, & interim negare se ita sensisse, vt in eis continetur, cum ob alium finem potuerit ea sic scripsisse.*

3 *Emendare scriptum, maioris est laboris, quàm scribere.*

4 *Memorialibus descripta non æque probant, ac scripta in rationibus.*

5 *Intelligi, quod nequit, pro non scripto habetur.*

5 *Multiplices intellectus cum lex æque bene recipit, videtur inutilis; veritas enim tunc ignoratur.*

6 *Dubia cum est oratio, ambigua, obscura ve, in eo est capienda sensu, quem dat qui eam protulit, & prout eidem vtilius est; & hoc in ijs, quæ pendent à solius proferentis voluntate, secus est in contractibus: item & in eo capienda est sensu, qui delictum excludit. num. 7.*

7 *Delicti quæ est exclusiua interpretatio, illa sumenda est siue in oratione ambigua, siue generali mandato, vel iuramento. & num. 8.*

8 *Verba non sunt captiose contra proferentem accipienda; immo si viderentur contraria; sunt inconcordanda, non solum vt contradictio & pœna euitentur, sed etiam vt probent.*

9 *Dubia oratio ex antecedentibus & cõsequentibus est interpretanda: sed & vna pars orationis per alteram etiam declaratur, & per media declarantur extrema, num. 10. immo & ex alio eius auctoris scripto, num. 11. & ex fine in quem principaliter profertur etiam dilucidatur. num. 12.*

12 *Recitatiue qui aliquid ab alio dictum describit, non censetur illud approbare.*

12 *Libri hæreticorum reperti apud virum doctum, sincerum, & de hæresi aliàs minimè suspectum, non inducunt hæresis præsumptionem, licet dent iudici causam interrogandi quo fine illos habeat.*

13 *Protulisse aliqua ex cathedra, vel suggesto, non conuincitur is ex eo quod scripta reperiantur in memorialibus conscriptis pro materia concionis, aut lectionis.*

13 *Doctorem non omnia, quæ priuatim scripsit, publicè docuisse sequitur.*

14 *Protestatio submittentis scripta sua Ecclesiæ iudicio excusat.*

14 *Protestatio animi declaratoria etiam facto contraria iuuat.*

CONSILIVM VII.

HYPOTHESES, & suppositiones decem pro defensione quorundam scriptorum N. magni, & excellentissimi Theologi, qui aliquot annis Consultoris S. Inquisitionis officio functus in plerisq; regionibus publicum munus habuit examinandi dogmata;& dicta scripta adhuc in chartulis, commentariolis, & alijs memorialibus imperfectis, indigestis, & inemendatis inueniuntur, quibusque manus extrema nondum apposita fuit, & partim aliena manu scripta reperiuntur, in quibus quædam sunt minimè intelligibilia, ambigua quędam, diuersoque ordine & stylo tradita, & quædam protestatione illa munita, *Omnia Sacrosancta Ecclesiæ Catholicæ iudicio & censuræ submitto.*

1 PRIMA igitur hypothesis & suppositio fuerit, nemini nocere scripturam priuatam aliena manu scriptam, nisi testibus fuerit munita, vel propria manu ei se subscripserit, *a* etiam si fuerit scripta à presbytero, *b* vel ab aliquo religioso, etiam Priore alicuius conuentus, *c* Immo nec scriptura notarij facit fidem, si ei non se subscripsit, *d* etiam si tota fuerit ipsius manu scripta, *e* nec consilium sapientis eius propria manuscriptum sine sua subscriptione prodest, secundum Paulum, *f* nec nuda ratio facit quem debitorem. *g* Quo fit, vt nil eorum, quæ aliena manu scripta inueniuntur in scriptis prædicti N. illo nocere possit; quia illius manu non est scriptum.

2 SECVNDA HYPOTHESIS, quod nemo est accusandus, nec arguendus, eo quod hoc vel illud scripserit etiam sua manu in chartulis, commentariolis, & alijs memorialibus imperfectis, indigestis, & inemẽdatis, quibus manus extrema non sit adhibita, neq; sunt vsque adeo edita. Primo quidem, quia illa pro non scriptis habentur, iuxta illud Iustiniani. *h nihil etenim actum esse credimus, dum aliquid superest addendum.* vnde nec scriptura, quæ parabatur ad testamentum, prodest, aut nocet, nisi perfecta fuerit, *i* & nec Imperator capit aliquid ex testamento imperfecto, *k* nec instrumentum imperfectum probat. *l*

3 Secundo facit, quod licet scriptori scripta sua corrigere, & negare se ita sensisse, ac in eis continetur, donec ediderit perfecta, quod nuper cum omnium iudicum & doctorum laude fecit in Hispania vir pius iuxta ac doctus frater Dominicus Sotus, *m* in hæc verba: *Multa quidem alia in Matthæum & aliàs scripsi, quæ à quibusdam circumferuntur, quibus postremam manum non adhibui: & ideo, si quis ea euulgauerit, protestor non fore mea: quoniam nec collimata sunt, nec polita, & multis scaturiunt mendis, multáque continent examine, censura, & castigatione digna.*

Tertio, quia multa scribimus omnes, non quod ita penitus sentiamus, ac in eis continetur, sed ne fugiant memoriam, vel vt postea otium nacti trutinemus, & minuamus, augeamus, vel omnino deleamus, si altius considerata in totum vel ex parte displiceant; quod se fecisse etiam grauissimus, idemque sanctissimus auctor Augustinus in principio quæstionum super Genesim testatus est in hæc verba, *Placuit eas quæstiones, quæ in mentem venirent, stylo alligare, ne de memoriam fugerent, non vt ea satis explicaremus; sed cum opus esset, possemus inspicere, & admoneremur, quid adhuc esset requirendum, & essemus ad cogitandum instructi, & ad respondendum parati.*

Quarto, quod ea est fragilitas humana, quod nemo, etiam si maximè velit, & conetur, potest prima vice adeo circumspectè scribere aliqua, quæ nulla lima & censura egeant, quod satis testatur prologus, *a* retractationum eiusdem B. Augustini & experientia, quæ verissima rerum magistra est, *b* palam constat, omnes graues scriptores adeo nonnumquam illa, quæ in prima scriptione composuerunt, mutare, antequam vltimam manum apponant, vt longe alia videantur esse post illam adhibitam: immo & post eam adhibitam frequenter cùm iam sub prælo est opus, multa etiam in contrariam sententiam commutare. Hinc illud Horatij consilium. *c Nihil edatur, antequam nonum prematur in annum.* Hinc illud Iustiniani, *d Qui subtiliter factum emendat, laudabilior est eo qui primus inuenit.* & illud Ouidij. *e Nec tamen emendo: labor hic quam scribere maior.* Hieronymus item, *f* sentit ea, quæ nondum sunt edita, emendari ab auctore posse, neque antea ob illa reprehendi debere auctorem, per illa verba: *Cum editi fuerint, & de tenebris in lucem processerint.* & in epistola ad Pammachum pro libris suis contra Iouinianum, sed longe clarissime expressit in epistola ad eumdem Pammachium, quæ incipit, *Paulus Apostolus.* dum plurimum conquestus de quibusdam carpentibus versionem cuiusdam epistolæ Græcæ à se factam, nondum tamen editam, quam furtim ei subripuerant, subdit hæc verba. *Volo in chartulis meis quælibet ineptias scribere, cõmentari de scriptura; remordere lædentes, digerere stomachum, in locis me exercere communibus, & quasi armatus ad expugnandum sagittas reponere, quandiu non profero, nec edo, cogitata non sunt crimina, nec maledicta quædam, quæ aures publicè nesciant.*

4 Addo, quod scripta in memorialibus non probant perinde, ac scripta in rationibus, secundum Baldum cui nemo cõtradicit. *g* Cum igitur nihil eorum, quæ in scriptis prædicti N. carpuntur, sit politum, & collimatum, aut extrema manu donatum, vt verbis prędicti Soti vtar, neque sit editum, vt D. Hieronymus loquitur consequitur profecto nihil eorum illi opponi posse, adempta facultate emendandi, declarandi, augendi, minuendi, vel mutandi. & ita contra ea omnia, & singula, quæ illi obijci possent, defensio sit, ea nondum fuisse correcta, non extrema manu donata, non edita, non alio quopiam modo ita ante approbata, vt teneatur ea defendere in ea forma, qua exhibentur, sed solùm in ea, qua ille editurus erat, & vulgaturus, si id facere contigisset.

5 TERTIA HYPOTHESIS, quod ea quæ sic scripta sunt, vt intelligi nequeant, pro non scriptis habentur, iuxta l. 2. *h* cuius verba sunt: *Quæ in testamentis scripta essent, & non intelligerentur quid significarent, ea perinde sunt ac si scripta non essent.* ex qua lege doctores colligunt paria esse aliquid non esse scriptum, & ita scriptum, vt intelligi non possit. quod ipsum est dicendum de illo, quod æquè bene multipliciter intelligi potest, vt Cumanus, & Aretinus notant, *i* cui consentaneũ est illud Baldi. *k Eius, quod multipliciter intelligitur, veritas ignoratur.* & illud quod dicitur, *Lex inutilis est, quæ plures intellectus æque patitur.*

6 QVARTA HYPOTHESIS, quod oratio dubia & ambigua intelligenda est in eo sensu, quem ei dat qui eam protulit, vt est in l. *ambiguis. l* cuius verba sunt, *in ambiguis orationibus maximè sententia eius spectanda est, qui eas protulisset.* quod maximè habet locum in his, quæ pendent à solius proferentis voluntate, quales sunt leges, quas interpretatur qui eas condidit, *m* qualia priuilegia, *n* qualia testamenta, *o* qualia item eadem ratione alia omnia, qua pendent ab vnius proferentis voluntate, & accipi debent in eo sensu, qui magis prodest proferenti, vt Vlpianus docet, *p* per illa verba, *Si quis intentione, vel oratione ambigua vsus sit,*

a Ca. 1. & 2. cum gloss & Innoc & alijs præsertim Felino. de fide instrum.
b Dec. consil. 120.
c Idem cons. 612.
d Leg. 2. C. de conueniendis fisci debit.
e Paulus Alexan. & Ias. in l cum antiquitaś. Co de testamen.
f Sub. fin. d. l. cum antiquitas.
g Leg. nuda. ff. de donatiõ.
h In le. cum. L. Syllanianũ C. de his quibus vt indignis.
i Le ex ea scriptura ff. de test.
k Leg ex imperfect. C. de testam. & l. ex imperfectu. ff. de legat 3.
l Cap. 2. cum gloss & eisan notatis, & gl. in l. generali. Co. de tabul. lib. 10.
m In calce suorum commentariorum in 4 lib Senten

a Ca. 15. li. 2.
b Cap. quam sit. de electio. lib. 6.
c In arte poetica.
d In l. 1. C. de veteri iur. enucl.
e Li. 1. de Pōt.
f In apolo. cõtra Ruffi. pa. 2
g In rubr. de consti. pecuni ad finem.
h ff de his quæ pro non scrip. hab.
i In d. l. 2.
k In leg. scire. ff. de legib.
l 2. ff. de reg. iur.
m Le fi. C. de leg. cum notatis ibidem.
n Leg. ex facto ff. de vulgari. & c. cũ venissit cum ei adnotatis de iudic.
o Leg in ambiguis. § de reb. dubijs.
p In l. si quis. ff de iudic.

vsus sit, id quod ei vtilius fuerit accipiendum est. Nec obstat l. *veteribus*. a cum ei similibus: quoniam loquuntur in contractibus, qui à duorum consensu pendent. Quare ea quæ in prædictis scriptis inueniuntur dubia, aut ambigua, in eo sensu, qui præfato N. vtilior sit, sunt intelligenda, cum ea omnia ab vnius proferêtis voluntate pendeant.

7 QVINTA HYPOTHESIS, quòd verba, quæ in vno sensu denotant delictum, & in alio non, intelligenda sunt in eo sensu, per quem non dicatur proferens deliquisse: quoniam dubia interpretanda sunt in meliorem partem, *b* & semper in dubijs benigniora præferenda sunt, quæ sunt verba l. *semper*. *c* & Marcellus, *d* sic ait. *In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus iustum, quàm tutum est*. quod etiam in legibus fit, iuxta l. *benignius leges interpretandæ sunt*. *e* & in ambigua voce potius est accipienda significatio, quæ vitio caret, iuxta l. *in ambiguis*. *f* quam legem ait ibi glossa recepta habere locum, tam cùm est vox obscura, vel ambigua, quàm cùm æquiuoca, siue multiplicis significationis, cum tam aliqua pars orationis est obscura, vel ambigua, quam cum ipsa tota oratio. & in mandato generali non censetur mandatum delictum, etiam si verba mandati sint generalia, & apta comprehendere delictum, *g* per quod ibi quamplures recentiores deciderunt quæstiones.

8 Et qui iurat omnia statuta, non videtur iurare illicita. *h* Et generaliter prolatum, in sensu, qui vtilior est proferenti, accipiendum est. *i* Nec verba sunt intelligenda captiosè contra proferentem, *k* neque ita, vt proferens sibi contradicere videatur, & incidat in pœnam, argum. cap. *cum tu*. *l* per quod ibi Antonius & Panormitanus aiunt etiam testis vnius dictum reducendum esse ad concordiam cum altero à se ipso dicto, non solum ad hoc, vt non incidat in pœnam, & periurium, sed etiam ad hoc vt probet, quod eleganter ibi Aretinus & Felinus docent, & tradit Hieronymus Gratus. *m* Quamobrem scripta prædicti N. quatenus in parte, vel in totum sunt dubia, vel ambigua, æquiuoca, vel multipliciter intelligibilia, vel generalia, aliquem sanum & catholicum sensum, & proferenti vtilem habere possunt, vel in eo, quo ea alibi ab ipso N. clare prolata sunt, ita debent accipi, ne ipse videatur deliquisse, nec in pœnam incidisse, nec ille contraxisse.

9 SEXTA HYPOTHESIS, quod cum æqua oratio est ambigua, & dubia, & multipliciter intelligibilis, ille sensus est probandus, cui antecedentia & consequentia verba magis consonant: quoniam superior & inferior scriptura efficiunt perspicuum, quod alioquin esset dubium, vt ait Cicero, *n* vbi tractat de controuersia, quæ in scripto versatur. Et quia vt ipsemet ibidem ait, si ipsa separatim ex se verba considerentur, omnia, aut pleraque videbuntur ambigua: cui consentit grauissimus auctor Augustinus, *o* in hæc verba, *Cum ambiguitas occurrit, contextus ipse sermonis à præcedentibus, & consequentibus partibus, quæ ambiguitatem illam in medio posuerunt, esse consulendum, vt videamus cuinam sententiæ de pluribus, quæ se ostendunt, ferat suffragium*. Nam etiam Vlpianus alteram partem alternatiuæ per alteram interpretatur, *p* sed & Iulianus, *q* ait ad summam nummorum legatorum conijciendam, ea, quæ præcedunt, vel quæ sequuntur scripta, esse attendenda, & Vlpianus, *r* agens de interpretanda prima clausula inserta senatusconsulto posito in l. *item veniunt*. *s* quod multas clausulas continet, eam interpretatur per tertiam clausulam in eodē senatus cōsulto satis longe positam. Et idem Vlpianus, *t* sic ait: *Qui filiabus legauit, si mentionem in aliqua parte testamenti posthumæ fecit, videtur in filiarū legato de posthuma sensisse*. per dictum textum ibi adnotauit Bartholus, quem ibi & vbiq; sequuntur alij, vnam partem testamenti per aliam declarari: per quam adnotationem multa pulchra, vt alios omittamus, determinat Decius. *v* Vnde recte dixit Ioannes Groperus Archidiaconus Coloniensis, *x* in hæc verba: *Nulla alia ratione ad eorum, quæ à quopiam obscure dicta sunt certiorem, magisque propriam, & germanam potest intelligentiam & notitiam perueniri, quam, vt ea quæ antecedunt, & sequuntur verba expedantur*. Et vt omitta

a ff. de pactis
b Capit. 2. de reg. iur. l merito. ff. pro socio.
c ff. de reg. iu.
d In l. proxime. ff. de his quæ in testa. delen.
e ff. de legibus
f ff. de legib.
g l si procurator ff. de con. indeb.
h Ca. 1. de iureiur. lib 6.
i Dic. l. si quis intentione.
k L. insula. ff. de præs. r. ver
l Proculus. ff. de vsufruct. Bald. cons. 28. & 234
l De testib.
m Consil. 37. nu. 19. lib. 2
n Lib. 2. de inuentione.
o Lib. 3. ca. 2. de doctrina Christiana.
p In l. 1 ff. de reb. dubijs.
q In le si servus post limi. § fin.
r In l verum ff de peti. hæred.
s §. præter. ff. eod. tit.
t In l qui fi liab. in principio ff. de lega. 1.
v Con 11. n. 3. & consil. 270. nu 2. & 416 nu. 4 & cons 480. n. 2. & 491. n. 10 & cons. 515. nu. 6 & alijs duobus consi. ijs.
x In lib. de veritate corporis & sanguinis Christi, pag. 103.

mus alia, Cęlestinus, *a* dixit, vtriusq; iuris argumenta nos docere ea, quæ in principio ad medium, & ad finem; illa verò quæ in medio, ad finem, & principium referuntur, id quod ijs verbis sic summat Baldus ibidem. *Per media declarantur extrema, & per vnum extremum declaratur alterum*. Cum igitur bona pars eorum quæ ipsi N. opponi possunt in prædictis suis scriptis, per antecedentia vel cōsequentia declarentur habere sensum Catholicum, non debent opponi ei, vt sapiant hæresim.

11 SEPTIMA HYPOTHESIS, quod non solum pars vnius scripturæ per aliam partem eiusdem declaratur, vt prædictum est, sed etiam per alias omnino ab ea separatas? quod grauissimus auctor Augustinus, *b* in hęc verba docet: *Cum verba scripturæ in vno loco apertius ponuntur, ibi discendum est quomodo in locis intelligantur obscuris*. & super primo Genesis ad literam, *c* ait, *Cum scripturas legimus, id eligamus, quod certum apparuerit eum sensisse, quem legimus: si autem dubitatur, id certè, quod circumstantiam scripturæ non impedit, & cum sana fide concordat*. Et Vlpianus, *d* ait, *Interpretationem verborum, quæ in testamentis reperiuntur obscura, fieri posse ex vicinis scripturis. ex verbis enim prolatis in vna scriptura sumitur interpretatio, quid senserit quis in alia*. quod Scęuola sentit, *e* quatenus significat, per verba testamenti alicuius declarari posse, quod ipse in instrumento donationis sensisset, quod ibidem adnotauit Bartholus quē sequitur Alexander, *f* idem significat Papinianus, *g* quatenus habet, verba codicilli testatoris declarari per verba testamenti, per quem Curtius senior, *h* dixit, quod voluntas declaratur non tantùm ex eadem, sed etiam ex alia scriptura. Cum igitur quidquid dubij & ambigui esse potest in scriptis præfati N. ex alijs illius scriptis declarari possit, consequens est ita esse declarandum.

12 OCTAVA HYPOTHESIS, quod verba intelligi debent secundum id, ad quod principaliter proferuntur & scribuntur, vt est l. 1. *i* vbi Vlpianus ait, illa verba Prætoris in principio legis posita, *Ne quid in flumine, ripáve fiat, quo statio, iterve nauigio deterius fiat*, de flumine nauigabili esse intelligenda, quoniam ad id principaliter proferuntur: & verbum positum ad vnum finem secundum illum est interpretandum, *k* & intelligentia verborum ex caussis est assumenda dicendi, *l* & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, *m* vnde qui aliqua dicit, aut scribit recitando, vel adnotando tamquam ab alio dicta, non videtur ea approbare, vt est in cap *literas*, *n* & glossa *o* recepta ibi. & ad multa applicata per omnes recentiores, per quam Baldus *p* dixit, eum qui recitat, non ponere id, quod pro libellis notandum esse censuit, & in hanc ipsam materiam hæreseos pulchre asserit D. doctor Iacobus Septimanticensis, *q* & meritò: quoniam non ad hoc, vt approbet; ea dicit, aut scribit, sed vt examinet, vel referat, qui idem, *r* æquissimè de more suo definit, quod cum libri hæreticorum inueniuntur apud eos, qui illos examinare debent, vel apud alios, qui licentiam habent, vt illos legere possint, tunc omnis sinistra suspicio cessat: quia nihil mali faciunt: immo cum reperiuntur apud virum doctum, sincerū, ac minime suspectum, quibus potius quam hæresim præsumendam putat: licet interrogari possit, quo fine libros illos prohibitos habeat. quod satis cōfirmant S. Ambrosius, *s* & Hieronymus, *t* & Augustinus. *v* Cum igitur præfatus N. sæpissime iussus fuerit examinare libros nondum probatos, cùm licentiam habuerit legendi & tenendi libros improbatos à Sancta Sede Apostolica, cum adeo longè à suspicione hæresis fuerit, vt multis in locis munus publicum habuerit examinādi dogmata, & vt super eis approbandis aut reprobandis diceret sententiam; cùm vbique cum omnium publica laude eam tulerit: cum libros integros hæreticorum tenere potuerit; quid obsecro, præsumendum est aduersum illum, eo quòd in aliot schedulis, chartis cariosis, & memorialibus, & scriptis imperfectis inuentæ fuerint in libris illius aliquot propositiones hinc inde excerptæ, vt examinaret eas: quod & fecit bis, & sperabat se idem tertio facturum, si quando id tertio contingeret. Quod autem multæ præfatis scriptis recitatiue ac materialiter fuerint positæ, vt postea disputarentur, & examinarentur,

a In ca. secundo requiris. de appellat.
b Li. 3. de doctrina Christiana ca. 26
c Cap. vltim
d In l. hæredes palam. § si quid ff. de testam. subfi
e In l. vxori. §. si ff de le. 3
f Consil. 69. vol. 6. col. 1.
g In l. 3. ff. de fundo instru
h Consil. 49. col. 21.
i §. non autē. ff. de flumi.
k Cap. fin. de verborum signifi.
l Hilarius in c. intelligentia eod. tit.
m Leg. nō omnis. ff. de reb. cred, in agris ff. de acquirē rerum. dominio.
n De restitu spoli ca. super literis. de res.
o In l. Gallus § ideo credendum. verbo pronepos ff. de liber. & posthum.
p In §. quidā recte. eiusdem legis.
q In lib. Inst. Catholi tit. de exceptio. num. 12.
r In eod. lib. c. 33. num 12.
s In c. legimus 37. distin.
t In c. qui de mensa. eadē dist.
v In ca si. 24. qu. 3.

examinarentur, clare patebit consideranti circumstantias loci temporis, materiæ, finis, personæ, consuetudinis, & necessitatis scriptionis earum. Qui enim has circumstantias cōsiderauerit, & animaduertit, quod verba, scripta, immo & facta interpretationē recipiunt ex prædictis circumstantijs, vt est ca. *quisquis.* *a* vbi de loco, tempore, & persona, & in l. *si vno.* *b* vbi de materia, & in §. *pactionum.* *c* vbi de consuetudine, & in cap. *discipulos.* *d* vbi de necessitate, & in cap. 1. *e* vbi de fine & animo, & in cap. *aut facta.* *f* vbi de omnibus, & apud Ciceronem ad Herennium, *g* qui inquam hæc considerauit, & animaduerterit, facile iudicabit aliqua de prædictis capitulis recitatiuè, & pro materia examinandi, disputandi, & consulendi scripta fuisse, & nullatenus animo probandi.

a 41. dist. b ff. locati. c Inst. de rerū diuis. d De consec. dist. 5. e 15. quæst. 6. f De pœ. d. 1. g Lib. 2. & de Inuentione lib. 2.

13 NONA HYPOTHESIS, quod eadem, quæ prædicta est, experientia, palma est, complures gymnastas, prælectores, & concionatores longè alia, & alio ordine suis scholasticis & auditoribus tradere è cathedra, vel suggesto, quam paulo ante etiam eodem ipso die in suis cameris & musæis cogitarunt, & in memorialibus scripserunt; adeo quidem, vt paucissima sint, quæ ita omnino pronunciantur, ac scripta sunt. & ita non bene sequitur. Hæc aut illa Titius scripsit ad prælegendum scholasticis, vel concionandum concioni: ergo eadem prælegit, aut concionatus est: quia non probatur hoc esse, quòd ab hoc contingit abesse, *h* cui consequens est non probari præfatum N. docuisse, aut concionatum fuisse aliqua, quæ in prædictis scriptis continentur, eo quòd illa scripsisset pro silua & materia prælectionis, aut concionis. Adiuuantur hæc, eo quod nonnulli procuratores, oratores, & alij quam multi faciunt commentarios, quos vulgus vocat memorias, vel memorialia earum rerum, quæ in curia, iudicio, concione, vel prælectione dicendæ sunt. vel faciendæ, quæ postea longe aliter dicuntur, aut fiunt, vt colligere est ex multis, quæ Budæus congerit. *i*

h Leg. neque natales. C. de probat. cap. in præsentia. eodem tit.

i In annot. ad Pandectas l. ab ss. ff. de minorib.

14 DECIMA HYPOTHESIS, quod excusandus est cuiuslibet operis scriptor, si in eius editione protestatus est se illud sacrosanctæ Ecclesiæ iudicio & censuræ submittere, etiā si opus sit editum, & manu extrema donatum. casus clarissimus singularissimusq; in cap. *damnamus.* *k* quatenus loquitur de Abbate Ioachimo, & eius libro iam edito. Quod ipsum anteà sensit D. Hieronymus relatus in cap. *hæc est fides.* *l* ibi, *Si quid minus peritè, aut parum caute positum est, emendari cupimus.* quem constat loqui de suis libris iam editis: cui satis consensit Augustinus, *m* cuius ratio ea est, quod in his, quæ pendent à voluntate vnius, protestatio animi declaratoria, etiam si sit contraria facto, iuuat, iuxta resolutionem Panormitani cōmuniter recepti, *n* qui ponit templum in eo, qui protestatur se non intendere dicere hæresim, quam tamen postea dicit. cui consequens est præfatum N. excusatum iri ab his, quæ illi opponi possent ex suo libro, si esset munitus prædicta protestatione. At quamuis expresse forsan non sit munitus, tacite tamē munitus esse præsumi debet, eo quod alia opera quæ edidit omnia expressè illa muniuit; & quod verisimile est, istum si edidisset eadem, illum munitorum; quoniam ex præteritis præsumitur circa futura, quæ sunt eiusdem generis. *o* At tacita, & expressa regulariter idem operantur. *p* Et ita decima defensio fit, ea omnia quæ scripta inueniuntur in prædictis scriptis, scripta esse sub protestatione saltem tacita, quod ea submittebat debitæ censuræ Ecclesiæ.

k §. in nullo tamen. de summa Trinit. l 23 quæ. 1. m In ca. dixit Apostolus. 24 quæst. 2. n In cap. cum consti. nu. 19. o Ca. mandata & ea scribam de præsumpt. p Ca. 2. de rescriptis. l. cum quid. ff. de rebus cred.

Hoc autem limitandum videtur. vt procedat iuxta regulas positas in directorio Inquisitorum part. 1. quæst. 12. vbi copiosissimè per Reuerendissimum D. Franciscum Pegnam Sacræ Theologiæ & Iuris vtriusque Doctorem, & nunc sacræ Rotæ Auditorem.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus ad reincidentiam à iudice, non reincidit, nisi per iudicem reinducatur; sed verior est, quod reincidat ipso iure; & reincidendo videtur etiam medio tempore num pore numquam fuisse absolutus; immo verior est, quod censetur pro eo tempore absolutus. num. 2.*

4 *Insordescens vltra annum in excommunicatione contra ipsum publicata potest à iudice competenti citari, vt veniat respōnsurus quid sentiat de fide: at non potest condemnari, seu declarari suspectus, nisi per annum continuum (qualis non est, quando etiam per absolutionem ad reincidentiam interruptus fuit) à die monitionis in eadem perseuerauerit contumaciter. num. 2.*

CONSILIVM VII.

MANSIT quidam excommunicatus ob debitum nō solutum, vt publicatus per annum, & insorduit; & vocatus vt diceret causas, ob quas non deberet iudicari suspectus de hæresi, non comparuit, & fuit excommunicatus ob contumaciam; & antequam elaberetur annus, fuit absolutus ad reincidentiam; & posteaquam reincidit, nec soluit, nec comparuit. An propter hoc possit declarari suspectus de fide?

Responsurus huic quæstioni, voluissem scire, an Illustrissimus Dominus, qui monuit Titium, vt veniret ad reddendam rationem suæ fidei, haberet potestatem cognoscendi de causa fidei, & an monitioni suæ iniecisset pœnam excommunicationis ipso iure incurrendam, si non veniret intra certum tempus: & etiam optarem videre tenorem absolutionis cum reincidentia, & quantū temporis lapsum fuit à prædicta monitione illa personali; quamuis satis saltem implicitè proponitur non fuisse lapsum annum integrum vsque ad illam absolutionem, licet lapsus fuerat à tempore excōmunicationis latæ pro debito, in qua insorduit.

1 Secundo, quòd præsupposito, quòd non fuit lapsus annus à tempore monitionis prædictæ, nec ante præfatā absolutionem, dicendum esset secundum opinionem eorum, qui dicunt, absolutum cum reincidentia, non reincidere ipso iure in excōmunicationem, antequam iudex reducat in illam: pro quibus multa argumenta format Decius, *a* eum adhuc esse absolutum, si non fuit reductus in eandem excommunicationem. Sed quia cōtraria pars videtur iure verior, vt eam ibi tenet ipse Decius, dicendum est eum manere excommunicatum.

a In cons. 145.

2 Tertio, quod tenendo opinionem Baldi, *b* quod reincidens in excommunicationem iudicandus est fuisse excommunicatus etiam tempore quo fuit absolutus (quia videtur ei mansisse in eadem excōmunicatione, qua erat excommunicatus ante absolutionem) esset respondendum non fuisse interpolatum annum: de quo loquitur cap. *cum contumacia.* *c* per notata in cap. *veniens.* *d* & in cap. *eos.* *e* at contra eam tenet propositus, *f* & satis Decius nisi fraudulenter petita fuisset absolutio: videtur enim dicendum fuisse ipsum absolutū pro tempore, quo fuit absolutus cum reincidentia.

b In c. quæstioni de appella. c De hære. lib. 6. d 2. de testib. e De sen. excom. lib. 6. f Ibid.

3 Quarto, quod non videtur posse ipsum condemnari vt hæreticum, iuxta cap. *cum contumacia.* *g* Tum quia nō videtur lapsus vnus annus à tempore, quo fuit vocatus super causa fidei. Tum quia etiamsi fuisset lapsus annus, non tamen fuit continuus, vt esse debet secundum communem sententiam Dominici, & Franci, *h* & per prædictam absolutionem satis videtur interpolatus, cum per illam petitionem absolutionis, & per vsum eius videatur significare se non fuisse pertinacem ad permanendum in excommunicatione, neque in contumacia; quæ pars benignior tenenda est. *i*

g De hære. lib. 6. h In d. c. cum contumacia. i Capi. in pœnis. de re. iur. lib. 6.

4 Quinto, quod certum est, eum potuisse vocari à iudice competenti ad dandam rationem suæ fidei Catholicæ, iuxta cap. *ab abolendam.* *k* Concilium Tridetinum.

Quo autem ordine, & quibus verbis monendus, & interrogandus sit, si venerit, & quid ei iniungendum, traditur late in directorio Inquisitorum, 2. par. q. 47. & in alijs locis citatis ibidem ab eruditissimo D. Doctore Pegna.

k §. præsenti. de hæretic. & c. 3. de refor. sess. 25.

SVMMARIVM.

1 *Dicterijs vti non debemus circa ea quæ respicere possunt fidem & blasphemias.*

2 *Heresim manifestam non sapientia dicta & facta nō spectant ad sacræ inquisitionis officium: quale non est in maxima mortalitate ob frequentia funeralia dicere Christus multum lucrabitur: vel, Christus pauciores habebit amicos, si pergit eos occidere, num. 4. nec in confractione ossis mortui dicere. Coniunge illos in die iudicij. num. 3. nec dicere*

non

non fuisse necessarium, vt Christus pauperem degeret vitã, num. 5. vel de virgine nasceretur, num. 6. posset tamen talis persona præsentare se Sancto officio, petẽdo declaratoriam, vel si iudicatur in foro exteriori culpabilis absolutionem, num. 7.

2 *Dubium verbum potest per impropriam & figuratam significationem interpretari, ad effectum tollendi hæresis suspicionem: dictumq; dubium à non suspecto bonam in partem debet accipi, nu. 3.*

3 *Crudelitatis & inhumanitatis actio cõtra ossa defunctorum, non sapit manifestam suspicionem hæresis.*

CONSILIVM VIII.

HISPANVS nobili genere ex animo Christianus petit à V. D. secretò quid facere debeat super quatuor articulis sequentibus.

Primus articulus est, quod dixit, quod Christus lucrabatur eo quod in ea regione, in qua hoc dixit, multi moriebãtur: & de more illius terræ cognati mortuorum donant cuilibet cruci, quæ defertur ad tumulandum illos, vnum mantile.

Secundò, quòd cùm iret ad ludendum cum alijs ludo qui appellatur *alla piastrella*, volens ponere signum & scopum ludentibus, accepit os quoddam humanum alicuius mortui, & figens illud in terram, confregit illud in multas partes, & dixit, Coniunge illas in vnum in vltimo die iudicij.

Tertiò, in anno quo multi moriebãtur catharro, siue malo castronico, dixit quoddam facete dictum, quod audierat à quodam Italo, videlicet, *Christus habet paucos amicos, & si pergit occidere, vt occidit, habebit pauciores.*

Quartò, quòd à quibusdam suis æmulis dicitur eum dixisse (quod tamen falsissimum est) quod nõ fuit necesse, vt Christus vitam pauperem egisset, neq; vt conciperetur in ventre alicuius mulieris sordido. Hi sunt prædicti quatuor articuli, super quibus quæritur, quid debeat facere vltra iustam pœnitentiam, quam habuit, & habet de tribus, qua parte sunt, vel possunt dici mali, & præter iuramentum, quo iurat se nunquam dixisse quartum.

1 Respondeo primò, tam dominum consulentem, quã quemlibet alium Christianum debere cauere multum non solùm ab impietate, hæresi, & blasphemia, sed etiam ab specie illarum, & à facetijs & iocis circa eas iocando, etiam in actus eutrapeliæ, siue affabilitatis transferendo; & ideo præfatum dominum consulentem melius facturum fuisse, si abstinuisset à præfatis dicterijs, iuxta illud Apostoli docentis, non solùm à malo, sed etiam ab omni specie mali esse abstinendum.

2 Secundò, quòd primus articulus nõ continet manifestam hæresim, neq; aliquid aliud quod manifestam hæresim sapiat: & ideo non videri pertinere illum ad sacrosanctæ Inquisitionis officium, *a* quoniam excusari potest ab hæresi, & illius suspicione, tam per propriam verborũ significationem, quàm per impropriam & figuratam.

3 Tertiò, quòd nec secundus articulus videtur cõtinere hæresim, neq; manifestam eius suspicionẽ. Tum quia peccatum crudelitatis, vel inhumanitatis, quod non est Catholicæ fidei contrarium, non est hæresis, vt patet per definitionem eius, quæ communiter traditur in rubrica de hæreticis: & præfatum dictum esto, quod esset peccatũ crudelitatis, vel inhumanitatis, non est tamẽ fidei Catholicæ contrarium: non enim continet, quod illæ particulæ non coniungẽtur, nec resurgent in iudicio, sed quod nõ faciliter, nec facili potentia, sed difficulter, & per maximam eamq; diuinam potentiam id faciendum erit, quod nemo negat, immo est articulus fidei. *b* Tum quia licet verba eius ad vtramq; partem propriè vel impropriè trahi possent, in dubio tamen & prolata ab homine non suspecto intelligi debent in bonam partem. *c*

4 Quartò, quòd neq; tertius articulus est iudicandus continere hæresim per easdem ferè rationes, & quod plus habet solertiæ cuiusdam, & vrbanitatis, quàm malignitatis, & nequitiæ, vt palàm est.

5 Quintò, quòd prima pars quarti articuli sanè intelligi potest accipiendo verbum, *necesse*, prout significat necessitatem absolutam, sine qua non potest res ad finẽ peruenire, cùm etiam incarnatio ipsa non fuerit sic necessaria ad humani generis salutem, tradente id S. Thoma, *a* non ait necessarium omnino fuisse, vt Christus vitam pauperem duceret, sed decens, & conueniens, vt colligitur ex 3. part. *b* & secunda pars magis similis est blasphemiæ, quàm hæresi; quamuis etiam à blasphemia excusari posset, si persona non esset assueta blasphemare: & quod posterior pars eius defendi potest ab hæresi, per ea, quæ tradit S. Thomas, *c* disputando an decuerit Christum natum esse de fœmina, vbi allegat illud Iob: *d Numquid homo potest apparere mundus natus de muliere?* Tum quod si qua culpa inesset, magis esset dicenda blasphemia, quàm hæresis, per ea quæ vterque Thomas tradit, *e* & dicimus nos in Manual. nostro confess. *f* quod blasphemare est etiam dicere tacitè, vel verbo contra Deum, aut eius sanctos aliquid contumeliosum; & quod blasphemia in dicendo, hæresis verò in credendo consistit.

7 Sextò, quod dominus consulens, qui è longinquo ad se Deo reconciliandum venit, debet humillissimè se præsentare sacrosancto Inquisitionis sanctæ officio, & confiteri, ac petere ea quæ continentur in hac supplicatione infrascripta.

Beatissime Pater,

EGO N. *genere nobilis, eodemq; abhorrente ab omni secta Christianæ fidei contraria progenitus, & à paucis annis inseruiens Regi Catholico vti miles eius fidelissimus, confiteor coram S. V. & toto eius isto S. summoq; prætorio me dixisse tria, primum, secundum, & tertium, sed non quartum, quod dicitur à quibusdã me etiam dixisse. Confiteor deinde me pœnitere plurimùm dixisse præfata tria, quatenus fuit peccatum, & Deo immortali exosum, & proximo scãdalosum & offensiuum. Quartum autem nunquã per eundem Deum optimum maximum, quod meminerim: quia etsi alioquin magnus sim peccator, egregiè tamẽ Virginem matrẽ gloriosissimam suspicio, veneror, & colo. & quoniam audiui aliquibus visum esse me per præfata in hæreseos labem, à qua omnes progenitores meos imitatus maximè abhorreo, incidisse, veni è lõginquo ad sacrosanctos S. V. pedes osculandos, & supplicandum ei humillimè, vt dignetur declarare me ob prædicta eam nõ incurrisse, per informationem iuris, quã huic supplicationi affixam præsento, paratus subire pœnitentiam omnẽ mihi ob culpas alias, quas continet, iniungendam; & si fortè visum fuerit S. V. iudicandum esse in foro exteriori incidisse me in aliquam hæresim, in quã certè in foro interiori scio coram Deo nullatenus incidisse, neq; gratia eius diuina incisurũ, dignetur prouidere animæ meæ, honoriq; meo & cognationi remedio benigno, quo vti omnium pater, omniumq; dominus solet alijs benignissimè prouidere, in gloriam Dei optimi Max. qui S. V. cum suo summo prætorio quam diutissimè seruet incolumem. Amen.*

SVMMARIVM.

1 *Libros damnatos per bullam Cœnæ sine licentia tenens in Anglia, & legens, per eandem bullam Cœnæ excommunicantur.*

2 *Hæreticum, seu schismaticum notoriè se simulans, in vtroq; foro fit irregularis, & num. 3.*

CONSILIVM IX.

QVÆRITVR primò, an scholares, alijq; Catholici in vniuersitatibus, aut alijs in locis in Anglia cum hæreticis degentes, qui propter hæresim grassantem per multos annos ibidem hæreticorum profana sacramenta frequentarunt, libros damnatos legerunt, conciones blasphemas audierunt, &c. ac insuper cùm essent ad aliquam dignitatem, aut artium gradus promouendi, publicè in vniuersitate coram Vicecancellario, alijsque de more facultatis artium magistris, semel, atque iterum, licèt non ex animo, falsò tamen, & simulatoriè iurarunt Reginam illam esse illius Regni, & omnium ditionum sibi subiectarum summum caput, & gubernatricem in omni causa & iurisdictione non tantùm ciuili, sed etiam ecclesiastica; per quod graue periurium assertorium admiserunt.

An inquam tales iuuenes, vel quicunq; alij per hunc publicum actum, vel hæc publica & notoria crimina, redderentur irregulares, aut quouis modo inhabiles ad ordines

a Ca. accusatus. §. sanè. de hæret. lib. 6.

b Cap. 1. §. fin. de sum. Trin. & fide cath. & § fi. symbolis Athanasij.

c Cap. 2. de reg. iur. cum suis innumeris concord.

a 3 part q. 1. art. 2. & in q. 40. art. 3.

b Qu. 1. art. 2.

c In 3 p. q. 31. art. 4.

d Cap. 25.

e 2. 2 q 13.

f Ca. 12. n 81.

dines sine dispensatione suscipiendos, etiam post pœnitentiam.

Secundò quæritur de ijsdem corde intrinsecę Catholicis, qui propter mandatum impij cuiusdam pseudoepiscopi Commissarij Regij, aut hæretici cum tyrannica auctoritate constituti frangunt calices, patenas, cruces, aliaque vasa, & ornamenta sacra, quæ in ecclesijs suis habuerunt, sed tamē absq; animo hæresi deprauato, sed partim timore, partim ignorantię criminis, & rerum, ac exemplo ætate prouectiorum inducti: hoc autem faciunt coram multis publicè, & satis notoriè, cū verbis fortè quasi contestantibus se illud eo animo facere, quòd ritus & vsus vasorum ornamentorumq; existimarent vel superstitiosos, vel aliàs malos, & contra Dei honorem, vel sine talibus verbis. Ratio istorum dubiorum est, quia Dominatio tua in Man. conf. *a* dicit eum esse irregularem, qui notorio aliquo crimine enormi, & depositione digno notatur: cuius generis videntur esse supradicta crimina: nisi fortè à tam graui censura atq; pœna aliquousq; excusare posset metus legum, iuuenilis ætas, & quòd talia eo loco, & in illis regionibus non habeantur pro criminibus infamibus, vbi cōstringuntur per magistratus, pseudoepiscopos Cōmissarios, vel visitatores, qui volunt ipsos coram se talia facere, vt de ipsis aliquam coniecturam faciant, quales futuri sint, aut etiam nunc sint, suæ ne partis, an Catholicorum: ideoq; nec multum ibi notantur, aut diffamantur, qui hæc faciunt: qui commune iugum seruitutis · stadigi per ipsos tyrannos ad aliquod inconueniens extrinsecus committendum.

a Cap. 25. nu. 73 & 77. & 184.

1 Responsurus ad primam quæstionē admoneo primum, quòd aliqui horum, de quibus illa quærit, sunt verè quo ad vtrumq; forum excommunicati; illi nempè qui libros damnatos legerunt, & tenuerunt sine facultate Papæ: quia § 1. bullæ Cœnæ excommunicat eos, qui tales libros legunt, & tenent; & aliqui, de quibus quæritur, verè coram Deo & hominibus legerunt & tenuerūt eos; & ita hi in vtroq; foro indigent absolutione.

2 Secundò respondeo, quòd alij, qui fictè, & non ex animo dixerunt, vel fecerunt aliqua, vt haberētur pro hæreticis, licet verè non essent, indigent absolutione, & dispensatione, & facultate retinendi beneficia quo ad forū exterius & contentiosum: quia quo ad illud iudicandi sūt hæretici, excommunicati, irregulares, & ad beneficia inhabiles, ac si vero animo illa egissent: quia quo ad illud forum pro talibus habebuntur.

Tertiò, quòd etiam indigent dispensatione ab irregularitate, quæ ex notorio crimine nascitur eo modo, quo dicam ad secundam quæstionem.

3 Ad Secundam respondeo primò, p̄dictos corde Catholicos, sed verbis & operibus prædictis se simulantes notorios hæreticos, vel schismaticos, incurrere illam irregularitatem, quæ nascitur ex crimine notorio depositione digno quo ad forum contentiosum: quia quo ad illud diiudicādi sunt hæretici notorij. *b* Secundò, quod etiam quo ad forum interius incurrunt prędictam irregularitatem; quia licet verè, & quo ad illud forum non fuerint hæretici, admiserunt tamen grauissima peccata notoria profitendo se hæreticos, cùm tenerentur confiteri se Catholicos, etiam si oportuisset eos ob id mori, iuxta tradita per vtrumq; Thomam. *c* Salua, &c.

b Arg. l. Labeo. § idem Tubero ff. de sup. leg. c. humanæ aures, 22. quæst. 5.
c 2. 2. quæst. 3 art. 2.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio non incurritur ob solos externos actus hæreticos, vel schismaticos.*

2 *Excommunicatos & hæreticos etiam notorios, modò nō sint denunciati, nec in diuinis tenemur vitare; immò ab eisdem, si sint sacerdotes, possumus sacramentum confessionis, & alia sacramenta recipere.*

3 *Communicare cum excommunicato in diuinis est peccatum mortale; in alijs, etiam si sit benedictio mensæ, non est nisi veniale.*

4 *Polluitur nequaquam nunc ecclesia per sepulturam excōmunicati, vel hæretici etiam notorij, nisi fuerint denūciati pro excommunicatis, vel sint excōmunicati per notoriam clerici percußionem: quia cui communicamus viuo, communicamus etiam mortuo.*

4 *Polluta in ecclesia per sepulturam excōmunicati prohibemur quidem publica oratione orare, secus de priuata.*

5 *Negare etiam cùm merito poßum magistratui hæretico iniustè interroganti, me non fecisse nec audiuisse Missam, modò subintelligam medificationem illam, videlicet, ad hoc vt tibi tenear manifestare.*

6 *Negare me Christianum, vel Catholicum nunquam licet, at me talē confiteri non semper teneor, sed aliquando, puta cū interrogor an sim Catholicus, vel cùm mea confeßio est necessaria ad confirmandos alios Catholicos in fide.*

7 *Patriam propriam hæreticā, in qua sæuitur crudeliter contra Catholicos, non cogor deserere ob pericula & tentationes, quæ mihi inde suggeruntur; modò firmiter proponam, quod eueniente casu neceßitatis, Domino adiuuante fidem confitebor, nec eam negabo, licèt firmiter non credam quod circa hòc nunquam peccabo.*

CONSILIVM X.

Quæritvr primò, an qui timore damni, vel spe lucri intersunt precibus hæreticorum, & schismaticorum, etiamsi animo longissimè ab ijs absint, incurrant excommunicationem?

Secundò, an à sacerdotibus ritè quidem ordinati, sed qui sunt notoriè hæretici, & schismatici, dictumq; schisma tuentur, cùm tamen non sint denunciati, liceat in diuinis communicare, sacramentaliter confiteri, & alia sacramenta accipere?

Tertiò, vtrùm liceat aperto capite respondere hæretico, schismatico, aut excommunicato benedicenti mensam, aut postea gratias reddenti?

Quartò, cùm canonibus prohibitum sit orare in templo, in quo excommunicatus sepultus sit; quęritur, an dicti canones se extendant ad hęreticos, vel sint intelligendi de nominatim excommunicatis, & de oratione publica, & non de priuata?

Quintò, an Catholicis liceat etiam cum iuramēto negare iudici hæretico, vel ab hæreticis constituto interroganti, si sacrum fecerint, vel eidem interfuerint, intelligē do intra se, quod non, ita vt dicere teneantur?

Sextò, an Catholicus teneatur à patria hæretica patrimonium & propinquos deserendo fugere potius, quàm in ea manendo exponere se periculo metu persecutoris abnegandi fidem?

1 Ad Primam respondeo, quòd huiusmodi Catholici non incidunt in cēsuras ob illos actus exteriores: quia non sunt verè schismatici, nec verè hæretici: & excōmunicatio non contrahitur propter solum actum exteriorē hæreseos, vel schismatis, vt tradimus in Man. *a*

a Cap. 27. nu. 55. & cap. 11. num. 22.

2 Ad Secundam respondeo, quòd hæc quæstio videtur pendere ab illa generaliori, an teneamur vitare hęreticos, & schismaticos notorios, qui per consequentiam notorij iuris censentur excommunicati notoriè? Ad quā respondeo primò eam esse grandem quæstionem, & à nemine, quod sciam, antè nos tractatam.

Secundò, quòd illam trepidè tetigi olim in Man. *b* & nuper paulo firmius, cùm illud Latinitate donauimus, in eod. *c* & firmiter decidimus hoc anno in lib. de oratione, & horis canonicis, *d* vbi tenemus non esse vitandos; per rationem, quam *e* reddimus.

b Cap. 27.
c Cap. nu. 35.
d Cap. 21.
e In d. nu. 35.

Tertiò, quod qua ratione non tenemur vitare laicos hęreticos notorios, eadem non tenebimur vitare presbyteros, & alijs ordinibus initiatos; & consequenter iisdem casibus & modis possumus communicare in sacris cū ordinatis, de quibus est quæstio, in quibus cum Catholicis, quos scimus esse excōmunicatos, si non sunt denunciati.

3 Ad Tertiam respondeo primò, quod non licet facere contenta in quęstione: quia vetamur communicare excommunicatis non solùm in diuinis officijs, sed in alijs omnibus humanis, quæ continentur in illo versiculo: *Os, orare, vale, communio, mensa negatur.* cuius partes declaramus post alios in Man. *f* Secundò, quod qui prædicta facit, peccat quidem: quia facit, quod ei non licet: & incurrit minorem excommunicationem, *g* & non peccat mortaliter: quia regulariter communicans cum excommunicato, venialiter tantùm peccat, vt post alios tradimus in d. Man. *h* Quamuis communicans in diuinis cum excom-

f Cap. 27. nu. 20.
g Cap. nuper, de sent. exco.
h Cap. 27. nu. 28

excommunicato audiendo Missam,& celebrando coram eo,vel orando cum eo oratione publica,siue officio diuino publico,peccaret mortaliter,vt tradimus ibidem.a

4 AD QVARTAM respondeo primò,quòd sacris canonibus non statuitur expresśe, ne oretur in Ecclesia, in qua sepelitur excommunicatus,sed ne talis Ecclesia consecretur, vel ne in ea Missa dicatur, & corpus extumuletur,si à corporibus fidelium separari possit, vt in ca. *ecclesiam*.1.ca.*ecclesiam*.2.b & ca.*sacris*,de sepultur. & cap.*consuluisti*. c & cap. *ad hac*. d & clem. 1. e per quæ iura probatur execrari ecclesiam per illationem in eam, siue sepulturã, pagani, infidelis, vel excommunicati mortui, & ita non posse iustè in ea dici Missam: quia illa non est dicenda in locis profanis,neque sacris execratis, siue profanatis. sed nullis talibus canonibus vetatur oratio priuata in tali Ecclesia facienda.

Secundò, quòd ex hoc sequitur respõsio ad illam partem quæstionis, qua quæritur de oratione priuata,videlicet,quod fieri potest in huiusmodi Ecclesia.

Tertiò,quòd maioris difficultatis est illa pars eiusdem quęstionis,quę habet,an profanetur,vel execretur ecclesia per sepulturam hæretici,qui est excommunicatus,sicut per sepulturam Christiani excommunicati? Ad quam tamen videtur negatiuè respondendum, tenendo quod suprà dictum est,scilicet,hęreticum notorium nõ esse vitandum, donec denuncietur excommunicatus. Ratio enim,quare per excommunicati sepulturam ecclesia execretur,& Missa, ac alia officia diuina publica ibi nõ debeant fieri,est illa, ꝙ cui non communicamus viuo,nõ debemus cõmunicare mortuo,vt habet prædictum c.*sacris*. & d.c.*ad hac*. quæ ratio cum non habeat locum hodie per extrauag. *ad euitanda*. Martini V. nisi in excommunicatis denunciatis, vel notorio percussore clerici, vt tradimus in prædicto Man.f non habebit etiam locum in sepultura hæretici non denunciati pro excommunicato.

5 AD QVINTAM respõdeo primò,quòd interrogatus vt in quęstione dicitur, si respondet simpliciter se nescire,peccat;quia peierat,& mẽdacium iuratum profert.

Secundò,quòd qui non iurat simpliciter, sed cum additione mentali interiori,quam tangit quæstio,non peccat,immo benè meretur,per ea,quæ latius tradimus in d. Man.g & nuper c.*humanæ aures*. h

6 AD SEXTAM respondeo primò,illam esse magnã in theorica,& maximam in praxi.

Secundò, quòd eius resolutio videtur colligẽda ex his quæ vterq; Thomas dixit, i vbi definiunt non solùm fidẽ Catholicam esse ad salutem necessariam, sed etiam confessionem illius; ita quod nunquam licet alicui negare se esse Christianum, & aliquando esse de necessitate salutis confiteri se Christianum, per illud Pauli: k *Corde creditur ad iustitiam,ore autem fit confessio ad salutem*;quando scilicet pro loco & tempore illa confessio est necessaria ad gloriã & honorem Dei,vel ad vtilitatem proximi.

Tertiò,quòd licet ipsi non dicant expresśe, ex eorum tamen dictis eadem ratione videtur inferri, quod nunquam licet Catholiço se negare Catholicum,&quod necesse est ei aliquando confiteri se Catholicum, puta cùm interrogatur,an sit Catholicus,vel Lutheranus, vel Caluinista,vel cùm eius confessio est necessaria ad confirmãdos alios Catholicos,ne putãtes illum defecisse à fide Catholica,ipsi quoq; deficiant ab ea.

Quartò,quòd qui degit inter hæreticos, tenetur habere propositum nunquam negandi se esse Catholicum, & aliquando, putà cùm id necessarium ad gloriam Dei, vel ad vtilitatem proximi, confitendi se esse Catholicum.

7 Ex quo videtur colligi responsio ad quæstionem propositam,nempè, quòd, qui degens in terra hæreticorum habet propositum seruandi tantam constantiam, vt ope diuina nunquam negabit se esse Catholicum, nec desinet confiteri se talem, quoties id fuerit necesse ad gloriam Dei, & vtilitatem proximi,non tenebitur inde exire, & aliàs sic.

Quintò, quòd arbitror nõ tenetur ad credendum firmiter quòd nunquàm negabit,& quòd semper cùm fuerit necessarium cõfitebitur:sed sufficit,quòd habeat propositum, quod ope diuina numquàm negabit & semper confitebitur, cùm necesse fuerit; sicut qui cõfitetur peccata sua non tenetur ad credendum quod nunquam amplius peccabit mortaliter,sed sufficit, quòd habeat propositum nunquam amplius ope diuina ita peccandi, vt dicit Innocentius receptus, a quem in hoc citauimus in Manual.b Salua,&c.

Aduertẽdum,an responso ad secundam quæstionem obstet,quod D.Nauar.tradit in suo Man. cap.num. 11.dum vult sacramentalem absolutionem datam ab eo qui notoriè titulo suæ iurisdictionis est priuatus, vt videntur esse hi de quibus in hac secunda quæstione,non tenere.Et videtur non obstare : sed id dicendum, quod quæstiones sint diuersæ.Sed an obstet id, quod scribit c.26. nu. 26. pro ea autem quod dicit hic post nu.4.vide cons.seq.& cons. 12.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliens hæreticum tunc demùm excommunicationẽ incurrit,si talem esse hæreticum sciuit; sufficit tamen scientia ex fama,nu.2. rumor autem, per quem suspicatur esse talem, non sufficit,nu.4.sed nec est reseruata hæc excommunicatio,num.4.*

1 *Scientia ex fama sufficit, vt quis abstinere teneatur à prohibitu.*

2 *Scire est veritatem aliquo sensu perceptam mente retinere.*

3 *Scire quis non dicitur,ad effectum, vt teneatur denũciare id, quod probare non potest,nec ad effectũ testificandi,si solum audiuit dici leuiter,& non à persona quæ diceret se scire.*

4 *Fama producitur non ex quolibet rumore,sed ex eo quod maior pars populi, vel vniuersitatis, vbi dicitur esse fama, id scit.*

5 *Præsumptio dolum & malitiam præsupponit.*

5 *Lex excommunicans facientes, regulariter consulentes non includit,nec permittentem fieri.*

CONSILIVM XI.

AN sepeliens aliquem suspectum de hæresi per famam,in loco sacro,sit excommunicatus?

1 Respondeo primò,quod ad hoc, vt sepeliens hæreticum,sit excommunicatus, oportet quod sciat illum esse hæreticum. c

Secundò, quod decisio huius quæstionis pendet à decisione illius,an fama sufficiat ad hoc, vt quis dicatur scire id,de quo est fama?&videtur textus pro parte affirmatiua singularissimus ca. *illud*. d quatenus habet, debere se pro excõmunicato reputare, qui per famam nouit illud. & pro eadem parte est textus in ca. *cùm desideres*. e quatenus habet,debere quem abstinere à communicatione illius,quem fama publicat esse excommunicatum. faciunt & quædam alia, quæ allegat quędam additio Panormitani,f ad probandum,sufficere famã ad hoc, vt quis teneatur abstinere ab aliqua re prohibita.

2 Pro parte autem negante facit primò, quod propriè non dicitur quis scire,quod per solam famam nouit:quia scire,est veritatem visu perceptam mente retinere, vt ait glossa mihi singularis,g per visum autem in hoc proposito intelligendus omnis sensus, quod sensit Bartolus allegãdo illam glossam h ab omnibus receptam, & tradimus nos latius in ca.*si quis autem*. i

3 Secundò,quod non dicitur quis scire, quod non debet probare,ad hoc, quod teneatur denũciare illud propter edictum superioris iubentis denunciare, neq; testificari de illo,quod non audiuit à persona, quæ diceret se scire,sed solùm audiuit dici illud leuiter, vel à leuib⁹ personis,& paucis,vt nos latius tradimus in repetitione cap. *inter verba*. k & præfatus D. consulens fortè audiuit leuiter,vel à leuibus, & non certò scientibus, præfatum esse hæreticum.

4 Tertiò,quod non quilibet rumor suspicantium, vel dicentium aliquem esse hæreticum, producit famam :sed requiritur quod maior pars populi,vel vniuersitatis, vbi dicitur esse fama,sciat illud, vt docet Bartolus cõmuniter receptus, l & ex propositione huius quæstionis non colligitur quod erat fama sufficiens ad credendum illum esse hæreticum,sed solùm ad concipiendam aliquam suspicionem,propter quam nõ posset quis dici scire illum esse hæreticum ad negandum illi sepulturam.

a Num. 36.
b De consecr. dist. 1.
c De consecr. ecclesiæ.
d De priuil.
e De sepult.
f Cap. 27. nu. 35.
g Cap. 18. nu. 60. & 61. & in c. 25 n 43.
h 22. q. 5.
i In 2.2. q 3. art. 2.
k Ad Rom. 10.

a In c omnis, de pœnit. & remiss.
b Cap. 1. nu. 9. & 13.
c Ca. quicunque, de hæret li. 6. facit cle. 1. de sepult.
d De cler. ex com. minist.
e De sent. ex commun.
f In c. cùm cõtingat, de re script.
g In l. 2. § an (penult) ff de aqua pluuia arcend
h In l. 2. col 2 ff. de interro. actio.
i Num. 14 de pœnit. dist 7.
k Conclus 6 n 290. & seq
l In l. de minore. § tormenta. ff. de qu. 3.

5 Quartò etiam ponderari poteſt, quod præfatum ca. *quicunq;* excommunicans ſepelientem, nō excommunicat ſimpliciter illud facientem, ſed præſumentem ſepelire:& ita preſupponit dolum,& malitiam,per dictum ſingulare Cardinalis communiter receptum, *a* & præfatus D.conſulens non videtur feciſſe hoc dolo,ſed propter aliam cauſam: quia non erat certus,quod eſſet hæreticus. Addo,quod pręd.cap.loquitur de ſepeliente,& quod cōſulens nō ſepeliuit, ſed ſolùm permiſit, id eſt non obuiauit:& ita nō videtur incurriſſe excommunicationem: eò quod conſtitutiò excommunicans facientem,non videtur excommunicare conſulentem,nec mandantem,iuxta gloſſam, *b* & dicimus nos poſt Caietanū in Man.conf. *c* Per quæ omnia multum inclino in opinionē, quod præfatus D.conſulens non eſt excōmunicatus.& veritas colligi poteſt ex his quæ dicta ſunt, & ex alijs circumſtantijs facti,quæ in quęſtione non exprimuntur.

a In clem.1.q.39 de priuil.

b Clem.1.de conſang.

c Cap.27.nu.

6 Quintò dico, quòd excommunicatio hæc nō eſt reſeruata Papæ per bullam Cœnæ,neque per alia iura,ſicut excommunicatio incurſa propter hæreſim;quia præfatū cap.*quicunq;*.nec aliud ius reſeruat.

Aduertendum an ad hoc vt ſcienter ſepeliēs hæreticum incidat in excommunicationem, requiratur, vt talis fuerit nominatim publicatus pro hæretico,vt videtur inſinuare conſ. præcedenti poſt num.4.& negare conſ.ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Proximo communicare iure diuino, naturali, & humano licet,& iuuare,etiam ſi ſit peccator,nu.3. niſi quando iuſta lege prohibemur, nu.10.*

2 *Communicare cum hæreticis in Germania,& Gallia;res honeſta & licita iudicatur,modò non ſint pro excommunicatis denunciati:quod etiam de alijs eſt dicendum regionibus, num.10.*

4 *Excommunicato iure quidem communi communicare non poſſumus,niſi in certis caſibus : attamen poſt extrauagantem ad euitanda. generaliter licet,modò nō ſint denunciati,num.11.*

5 *Sepeliens hæreticum,vel excommunicatum ſcienter eſt excōmunicatus,niſi illum iuſtus metus excuſet,nu.9.*

6 *Funus hæretici hæreticorum more ſepeliendi, modò nō ſit denunciatus pro excommunicato, qui ob amicitiam, vel quia rogatus ducit à peccato,& excommunicatione incurrenda ratione communicationis excuſatur per extrauagantē ad euitanda. & à cenſura qua ligantur ſepelientes hæreticos; quia funus ducentes non dicuntur ſepelientes: ſimiliter & à cenſura lata contra fauentes hæreticis;quia non vt faueat hæreſi,ſed ex cauſa amicitiæ,vel alia ſimili intereſt.ligaretur autem, ſi intereſſet animo fauendi hæreſi, aliàs non, nu.7.nec timor diſplicendi domino excuſaret,nu.9. quod ſi comitetur talem in loco ſacro ſepeliendum,peccaret,ſic cōſentiendo aliorum peccato volentium cum peccato hæretici cum in loco ſacro ſepelire.*

9 *Metus quantumcunq; iuſtus nunquam excuſat violātem legem naturalem, vel diuinam, excuſat tamen à violatione legis humanæ,& eius pœnis : at metus non iuſtus non excuſat nec à tranſgreſsione legis humanæ.*

12 *Hæretico domino iubenti, vt eius hæreticalibus feſtis claudātur officinæ,poſſunt, & ratione ſcandali vitandi tenentur parere ſubditi;modò per hanc,& alias ſimiles actiones,quæ de ſe non ſunt malæ,non intendant fauere eorundem hæreticorum errori.*

CONSILIVM XII.

QVÆSITVM eſt primò,an liceat Catholicis, in partibus,vbi palàm vigent hæreſes, ſi à propinquis defunctorum hęreticorum rogati ſint,eorum funus comitari, quando ipſi hæretici defuncti ad ſepulturam hæreticorum more deducuntur?

Secundò,an parere poſſint magiſtratibus hęreticis iubentibus,vt certis diebus,quos ipſi obſeruant, nec tamē ſunt feſti, ipſi Catholici claudant ſuas officinas, ſeu tabernas.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM reſpondeo, quod pro eius parte affirmante facit primò,quòd lege naturali,diuina, & humana licet hominibus communicare cum ſuis proximis propter cognationem, quam natura inter omnes homines induxit, *a* iuxta illud, *b Diliges proximum tuum ſicut te ipſum, c* & iuxta illud principium Decreti:*Quod tibi non vis fieri,ne feceris alij.* & contra : *Quod tibi vis fieri,facito alij.* & quilibet homo vult, & videtur debere velle, vt proximi adiuuent eum ad ſepeliendum mortuos ſibi cognatos, & amicos: ergo quilibet debet adiuuare alios id ipſum volentes ſibi fieri.

a L. vt vim, coniuncta gl. ff de iuſt. & iur.

b Matth. 22.

c Ca.caritas 2 § proxim°. de pœnit. diſt.2.

2 Secundò,quòd pro re licita & honeſta reputatur cōmuniter in Germania,& Gallia etiam à viris pijs, & eruditis, vt Catholici communicent hæreticis, contrahendo,& conuerſando, licèt ſciant eos excommunicatos, vt nos tetigimus in Manu.conf. *d* & latius in Miſc. *e* de oratione.non obſtante, quod multis canonibus vetetur nobis communicare excommunicatis : & certum eſt hæreticos excommunicatos eſſe. *f*

d Cap.27.nu.35.

e 47.

f Cap excom. de hæret.

3 Tertiò facit ca.*duo iſta nomina.g* quatenus habet, omnem hominem peccatorem eſſe iuuandum ab homine, quatenus eſt homo;licèt caſtigandus ſit,quatenus eſt peccator:& quod licet hęreticum extremè egentem paſcere, ſecundùm omnes, cap.*paſce morientem : ſi non pauiſti, occidiſti.* h

g 23 quæſt.4.

h 86.diſt.

4 Pro parte autem negatiua facit primò, quòd non licet communicare cum excommunicatis, *i* niſi in certis caſibus, *k* at omnes hæretici ſunt excommunicati. *l* etiam per can.1.bullæ Cœnæ domini.

i Cap.excommunicato.2. q 3.cū multis alijs.

k Ca.quoniā, eadem cauſa, & quæſt.

Secundò facit, quòd metus etiam iuſtus non videtur excuſare à peccato ſaltem veniali communicantem cum excommunicato. *m*

l Cap.excommunicamus, de hæret.

m Ca. ſacris, de ijs quæ vi.

5 Tertiò facit, quod ſepeliens hæreticum eſt excōmunicatus, *n* & etiam ſepeliens excommunicatum ſcienter, *o* & hæretici ſunt excommunicati,vt pręd ctum eſt.

n Cap.2.1.reſpon.de hæretic.lib 6.

o Clement. 1. de ſepult.

Quartò,quod non ſolùm eſt peccatū hæreſim admittere,ſed etiam eam admittenti fauere, *p* & quod non ſolū hæretici ſunt excommunicati,ſed etiam fauentes eis, per præfata iura: at qui iuuant ſepelire, vel comitantur ſepelientes, vel deducētes funus ad ſepeliendum hæreticum, videntur eis fauere:ergo id facientes non ſolùm peccant, ſed etiam ſunt excommunicati.

p Ca. excommunicamus. §.credentes. de hæret. & præfat.can.1. bullæ Cœnæ.

6 His pro vtraq; parte conſideratis,videtur dicendum primò,quod Catholici deducentes funus hæretici ad ſepulturam, triplici ratione poſſunt videri alicui peccare, & incurrere excommunicationem, ſcilicet quod cōmunicant hæreticis excommunicatis,& quia videntur ſepelire hęreticum,& quia videntur hęreticis fauere. Sed prima ratio non videtur concludere, niſi quando hæretici eſſent denunciati excommunicati, etiam ſi eſſent manifeſti & notorij hæretici, per ea quæ nos tangimus vbi ſupra in Man. confeſſ. *q* & latius quàm alij in d. Miſcel. *r* & cùm nulli hæretici denuncientur in Germania excommunicati,non videtur hac ratione peccare Catholici deducentes in ea funus hæretici ad ſepeliendum. Neque ſecunda ratio concludit: quia deducentes nō dicuntur verè ſepelire,ſi aliàs ipſimet non ſepeliant, iuxta doctrinam Cardinalis, *s* licet gloſſa & Ioannes Imolenſis videantur contradicere.quæ Cardinalis opinio efficaciter probatur per regulam,quam nos probamus in d. Man.conf. *t* ſcilicet quod excommunicatio cōtra facientem aliquid ſimpliciter,non includit mandantem, neque conſulentem, vel aliàs fictè facientem.& ita clem.1.ſupradicta, & alia iura lata contra ſepelientes non includunt ſolùm deducentes,vti pœnalia, & reſtringenda. *v* Tertia verò ratio concludit,quòd non ſolùm iure humano, ſed etiam naturali & diuino prohibemur fauere hæreticis; quia illud eſt fauere peccato,& conſentire in eo,contra Apoſtolum, *x* & alia innumera iura.

q Ca.27.n.45

r 47.

s In Cle.1. q. 25. de ſepult.

t Ca.27.n.51.

v Ca pœna, de pœnit. diſt.1.

x Cap.1. ad Rom.

7 Secundò dicendum,quòd ille ſolus dicitur contrauenire canonibus vetantibus fauere hæreticis, qui fauet eis eo reſpectu,& ratione,quòd ſunt hęretici,& non alij,qui fauent eis alijs reſpectibus, per ea quæ nos deducimus in d.Manual. *y*

y Ca.27.n.52

Tertiò,quod ex his infertur non videri peccare deducentes funus hæretici non denunciati pro excommunicato ad ſepulturam profanam ſolo affectu humanitatis, ſine intentione fauēdi hæreticis, quatenus ſunt hæretici.

Tum

Tum quia non communicant excommunicato denunciato, neque sepeliunt eum in loco sacro, sed faciunt actũ per se licitum, qui potest licitè fieri alio respectu humanitatis naturalis, vel cognationis, vel locationis operæ: & ita non censentur fautores hæreseos, vel hæreticorum, per prædicta. Tum quia sicut licitè possunt eum comitari, vel deducere viuum ad alia opera per se licita, & cõmunicare ipsi edendo, bibendo & contrahendo sine intentione fauendi ei ob hæresim, sic possent etiam communicare illi mortuo, deducẽdo eum ad sepulturã profanam, quod est per se licitum.

8 Quartò, quod etiam infertur ex prædictis, Catholicos deducentes & comitantes funus hæretici ad sepeliendum eum in loco sacro peccare, nõ quidem eo quod cõmunicant excommunicatis, neq; quia sepeliunt hæreticum, sed quia consentiunt peccato hæreticorum, quod peccãt eum sepeliendo, & volendo sepelire in loco sacro, iuxta cap. *ecclesiam*, & cap. primo respons. *b* & qui consentit peccato peccat, *c* præsertim cùm consentit cooperando, iuxta glossam, & communem opinionem receptam, *d* quamuis non videtur incurrere excommunicationem, si ipsi non sepeliunt, iuxta opinionem supradictam Cardinalis, *e*

Quintò, inferri ex eisdem, quod etiam peccant prædicti Catholici deducentes funus prædictum, etsi deducãt illud in sepulturam profanam animo fauendi hæreticis, quatenus sunt hæretici: non quidem eo quod communicent excommunicatis, neque eo quod comitentur ad sepeliendum in loco sacro: peccant tamẽ, & incurrunt excommunicationem, eo quod fauent hæreticis, quatenus sunt hæretici, contra canones excommunicantes eorum fautores, de quibus est ca. *excommunicamus*. f

9 Sextò, quòd solus timor displicendi hæreticis, alioquin cognatis, & amicis, vel vicinis, vel dominis, vel subditis, non excusat à peccato mortali, si deducãt, vel comitẽtur animo fauẽdi hæreticis viuis, vel mortuis. Tum per ca. *sacris*. *g* Tum quia propter nullum timorem, etiam iustum, licet violare legem naturalem, vel diuinam, iuxta c. *quo iure*. *h* & c. *ita ne*. & c. *tolerabilius est*. *i* quę probant toleranda esse potius omnia mala, quàm peccato consentire. Tum quia timor non est iustus, non excusat, *k* & si est iustus, licèt quandoque excuset à peccato violationis legis humanæ, nunquam tamen excusat à violatione legis naturalis, & diuinæ, per præfata iura, & per c. fin. cum ei adnotatis: *l* & fauere hęreticis, quatenus sunt tales, omni iure vetitum est, vt prædiximus: & ita quamuis timor iustus excusare posset à peccato communicandi excommunicatis, & etiam comitandi deducentes ad sepeliendum etiam denunciatum hæreticum, & fortè in loco sacro, quia iure tantùm humano prohiberi videtur: non tamen potest excusare à peccato, quod incurritur fauendo hæreticis, quatenus tales sunt: quia id iure naturali & diuino est peccatum.

10 Ad opposita pro vtraque parte, quatenus contra prædicta faciunt, responderi potest. Ad primum quidem pro parte affirmante formatum, concedendo, quod quilibet Catholicus potest regulariter communicare proximo suo, immò & frequenter obligatur id facere: sed fallit hoc, quando iusta lege id ei prohibetur, quale est excommunicato denunciato communicare, & hęreticum sepelire in loco sacro, & fauere verbis, vel factis hęretico quatenus est hæreticus, per supra citata.

Ad secundum etiam pro eadem parte adductum respondetur, concedendo, quod licitum est non solùm in Germania & Gallia, sed etiam vbique gentium communicare excommunicatis non denunciatis pro excõmunicatis post extrauagantem *ad euitanda*. fideliter relatam à nobis in præfato Manu. conf. *m* & quia ferè nulli hæretici denunciantur excommunicati in Germania, & Gallia, ideo licet eis communicare, vt nouissimè monstrauimus in dicto Miscel. *n*

Ad tertium verò respondetur, concedendo omnẽ hominem iuuandum esse ab homine regulariter; sed fallere, quando iusta lege vetatur, vt cùm iussu iusti iudicis trahitur ad supplicium. *o*

a *De consecr. dist. 1.*
b *De hæretic. lib. 6.*
c *Ca. 1. ad Rõ. & c. 1. de officio deleg.*
d *In eod. c. 1.*
e *Quæst. 25.*
f *§. credentes, de hæret.*
g *De ijs quæ vi.*
h *8. distin.*
i *32. quæst. 5.*
k *L. metum, ff. quod met. causa.*
l *De consuet.*
m *Cap. 27. num. 35.*
n *47. de orat.*
o *Arg. c. non est crudelis. 23 quæst. 5.*

11 Ad primum autem pro parte negante adductũ conceditur non licere communicare excommunicato iure antiquo, sed sic nouo extrauagantis præfatæ, si nondum est denunciatus.

Ad secundum pro eadem parte adductum respondetur, concedendo timorem vanum non excusare à peccato, neque iustum regulariter à peccato contraueniendi legi naturali, vel diuinæ, sed sic cõmuniter à peccato contraueniendi legi humanæ, vt dicitur in 6. dicto.

Ad tertium respondetur, negando deducentes funus hæretici ad sepeliendum dici sepultores, nisi sepeliant ipsimet, vt probatur in 1. dicto.

Ad quartum autem pro eadem parte adductum respondetur, concedendo non licere fauere hæretico, quatenus est talis, sed sic alio respectu, quatenus est ægrotus morti proximus, vel indiget extremè cibo, aut vestitu, vt dictum est in primo dicto: & nos in nostro responso negamus quidem licere deducere funus hæretici animo fauendi ei, quatenus est hæreticus; sed confitemur licere fauere ipsi alio respectu; & ita nihil obstat argumentum.

12 AD POSTERIOREM respondeo affirmatiuè, scilicet, quod Catholici terrarum, in quibus hæretici, & alij perfidi imperant & iurisdictionem exercẽt, possunt claudere officinas suas, in quibus operantur, iubente id principe, vel magistratu hæretico, vel alio infidele, qui eam exercet, diebus festis ab hæreticis, vel infidelibus institutis; modò id non faciant animo fauendi hæreticis, vel alijs infidelium ritibus ab Ecclesia Christiana damnatis. Tum qui claudere præfatas officinas per se non est illicitum, sed opus indifferens, quod sine bono benè fieri potest, & sine malo malè, iuxta latè notata per S. Thom. *a* Tum quia iustè parere possunt Catholici præpositis & magistratibus infidelibus huiusmodi opera indifferentia iubentibus, cap. 13. *b*

Tum quia in toto orbe à Christo nato ad hunc vsque diem hoc fecerunt Catholici, etiam eruditissimi & pientissimi, iuxta Apostolum. *c* Tum quia vetitum est Christianis, ne præbeant scandala, quando ea possunt absque peccato vitare, iuxta Euangelium, *d* & tradit S. Thomas receptus: *e* & constat posse Catholicos vitare scandala, quæ orirerentur ex resistentia, & inobedientia, non claudendo officinas sine incursione peccati, modò eas claudant hoc bono fine, non consentiendo ritibus infidelium damnatis, sine animo eis fauendi, & fauendi erroribus eorum, qui ea iubent, vt in casu proposito pręsupponitur eas claudere.

a *1. 2. quæst. 18.*
b *Ad Rom. 13. & c. non semper, & c. quis esi... 11 quæst.*
c *D. cto ca 13. ad Rom.*
d *Matth. 18. & c. nihil, de præscrip. & c. 2. de oper. noui nunc.*
e *2. 2. q. 43.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatum à iure vel ab homine generaliter hodie vitare non tenemur, nisi sit denunciatus, vel notorius clerici percussor, num. 2.*

3 *Excommunicato denunciato communicans principaliter in ijs, quæ spectant ad eius salutem, nec minorẽ incurrit excõmunicationem, etiamsi aliqua alia addat extranea, ea tamen intentione, & magis principaliter vt iuuet.*

5 *Inquisitores, & hæreticorum iudices tunc demum accipiẽtes à reis pecunias sunt excommunicati, si accipiant illas prætextu officij, secus si alio respectu, vt si accepissent pro respõso, seu consilio, quod tanquam aduocati pro illis scripsissent. & num. 4.*

CONSILIVM XIII.

IVRIS peritus, qui & Vicarius Episcopi erat; pro constituta in carcere hęresis causa accepto pretio informationem scripsit.

Quæritur, an mittens copiam informationis, vel scribẽs ad eam epistolam, in qua monita salutis, & alia ad vrbanitatem pertinentia continebantur, vel etiam propter pecunias vltrò oblatas & acceptas, censeatur pręfatus cõsultor & Vicarius excommunicatus?

Respondeo primò, præfatum consultorem nullas incurrisse censuras, eò quod prędictam epistolam scripserit ad prædictam nobilem in carcere detentam.

1 Primò quidem, quòd nemo tenetur hodie ad vitandum

dum excommunicatum à iure, vel ab homine generaliter, antequam denuncietur, per extrauag. *ad euitanda.* quã nos quoq; post alios referimus, *a* de pœnit. dist. 6. & in Manual. conf. *b* & prędicta nobilis vel nullatenus est excommunicata, vel non saltem, nisi generaliter à iure.

a In c. 1. §. laborat.
b Ca. 27. n. 35

2 Secundò, quòd non obstat dicere, quòd finis prædictæ extrauagantis habet non iuuare ad vitandos excommunicatos notoriè. Tum quia id restringendum est ad excommmunicatum, excommunicatione c. si quis suadente. *c* vt vbi suprà in Man. probamus. Tum quia adeo prædicta nobilis non est excommunicata propter hæresim notoriam, quod est dubium adhuc an inciderit in illam, vt ex facto proponitur.

c 17. quæst. 4.

3 Tertiò, quod non incurrit quis vllam excommunicationem, etiam minorem, communicando excommunicato etiam denunciato, in eis quę pertinent ad salutem animæ, licet etiam aliqua alia incidenter, vt magis proficiat, interposuerit. *d* At præfatus consultor in prædicta epistola prędictã nobilem principaliter alloquitur in pertinentibus ad suæ animæ salutem, licèt etiam quædam alia de vrbanitate adiecerit; ergo nullam censuram etiam minoris excommunicationis incurrit.

d Ca. cùm voluntate, vbi gloss. & omnes de sent. excom.

4 Quartò, quòd prædictus consultor non incurrit etiam vllam censuram ob prædictas pecunias acceptas, si non erat iudex causæ; quia licitum est Iurisperito pro cõsilio ab se dato accipere pecuniam, *e* præsertim vltrò absque vlla exactione oblationis, & cùm consilium datur cũ reuolutione librorum, vt colligitur ex glossa, & scribentibus in d. c. non liceat.

e Cap. non liceat. 11. q. 3.

5 Immò nec si erat iudex: quia clem. 2. §. 1. de hæret. quæ excommunicat Inquisitores, & iudices hæreticorum accipientes pecuniam, solùm excommunicat eos, qui accipiunt eam prætextu officij Inquisitionis, non autem eos, qui accipiunt alio respectu, etiamsi accipiant illicitè, vt contextus illius habet expresse, & declarat glossa, *f* & Cardinalis. *g* At præfatus consultor non accepit illud prætextu officij, & eò quod esset vicarius & iudex, sed prętextu consilij à se redditi & tanquã consultor: & ideò licet forte peccauerit accipiẽdo plus pecuniæ, quàm debebat accipere; vel quia cùm esset iudex causæ, non debebat esse consultor, vel alia ratione accepit, quàm prætextu sui officij, vt in facto proponitur, non incurrit illam excõmunicationem. Salua, &c.

f In ver. prætextu.
g Notab. 1.

SVMMARIVM.

1 Suspectus de hæresi censetur, qui per annum in excommunicatione manet.

2 Suspectum de hæresi si iudex ab Episcopo inquirẽte rogatus capere, vel captum eidem tradere dissimulet, vel carcerarius aufugere scienter permittat, in foro exteriori de iure incidunt in excommunicationem nõ reseruatam, & per bullã Cœnæ in reseruatam: quia præsumuntur hæretici fautores. num. 3. à qua tamen bullæ excommunicatione excusantur coram Deo, si prædicta omiserint, & fecerint ob aliam causam, quàm fauendi hæresi, puta, ob amicitiam, paupertatẽ, cognationem, compassionẽ, vel ne superioris indignationem incurrerent.

CONSILIVM XIV.

1 QVIDAM Gubernator requisitus ab Episcopo, vt caperet quendam, qui mansit excõmunicatus per annum, tanquam suspectum de hęresi, distulit eum capere, ne præiudicium iurisdictionis Regiæ faceret: & postea captum distulit illum tradere Episcopo eadem de causa, donec à Iurisconsulto consiliũ acciperet: & rursus consilio accepto declarauit extraiudicialiter se paratũ ad tradendum, sed non tradidit, nec illam animum curiæ episcopali notificauit, & interim captus sine alia ipsius Gubernatoris culpa de consensu tamen carcerarij aufugit. Quæritur an Gubernator, & carcerarius præfati sint excommunicati, & casu quo sint, quali excõmunicatione?

Quia illa, propter quæ maneo inclusus domi, & quasi aqua & igni interdictus, non permittunt in alia vagari, nihil profectò ad hoc quæsitum respondissem, nisi me tanta iubentis auctoritas coëgisset, cuius imperio in id adactus paucis & breuibus respondeo.

2 Primò præfatos ambos Gubernatorẽ & carcerarium censendos esse in foro exteriori excommunicatos per c. *vt inquisitionis. a* Gubernatorem, quidem, quia iudicãdus est non fuisse vsus officio suo diligenter ac promptè, vt debuit: Carcerarium autem quia fugæ ipsius contra officij sui debitum consensit.

a § prohibemus, de hære. lib. 6.

Secundò, quòd excommunicatio præfati c. *vt inquisitionis.* non est reseruata Papæ, & ideo ratione illius non essent ipsi pro absolutione remittendi ad Papam.

3 Tertiò, quòd etiam ambo videntur iudicandi in eodem foro exteriori excommunicati per can. 1. bullæ Cœnæ Domini: quia de iure in illo foro videtur præsumendum pręfata omisisse, & fecisse, vt fauerent pręfato capto suspecto de hæresi, ne ob eam puniretur: & constat per p̃fatum can. 1. prædictæ bullæ Cœnæ fautores hæreticorũ excommunicari, quæ excommunicatio reseruata est Papæ, vt aliæ illius bullæ: & consequenter remittendi sunt in illo foro quo ad eam Papæ.

4 Quartò, quòd si verè coram Deo præfatus Gubernator omisit implere mandata tam diligenter, & promptè, ac debuit, propter causas, quas exprimit, & non animo fauẽdi præfato capto, quatenus erat de hæresi suspectus; & sic nec Carcerarius eius fugæ consensit, ne puniretur de hæresi, sed ob aliam causam miserationis, paupertatis, cognationis, vel amicitiæ; neuter eorum videtur in foro conscientiæ incurrisse excommunicationẽ præfatæ bullæ, per ea quæ nos post Caietanum adnotauimus in Manual. conf. *b* Salua, &c.

b Ca. 27. nu. 55 super can. 7. præfata bullæ.

SVMMARIVM.

1 Hyperbolica locutio per quã falsum aliquod videtur dici, non est communiter peccatum.

2 Membrorum suorum nemo dominus est: vnde nec testis potest se obligare, etiam in causa hæresis, ad pœnã ignis, vel aliam corporalem, si eius dictum reperiatur falsum.

CONSILIVM XV.

VTRVM testis, qui iuratus, & interrogatus de coniecto in carcerem pro hæresi ab Inquisitore, quid sentiebat de ipsius fidelitate; respondit, adeo credo eum esse fidelẽ, quod sum contentus comburi, si ipse inueniatur hęreticus; quod dixit per modum exaggerationis: Vtrùm inquam peccauerit, & possit puniri ab Inquisitore, si coniectus in carcerem probetur hæreticus?

1 Respondeo primò, quòd dici potest cõsulentem nullatenus peccasse: quia, dicere aliquod falsum per hyperbolen, vel aliam figuratiuam locutionem, non est mendacium, nec peccatum, vt tradit S. Thomas post D. Augustinũ, *c* & probatur per illud Dauidis: *d Iouatas, & Saul aquilis velociores, & leonibus fortiores,* & per alia multa sacræ Scripturæ loca.

c In 2. 2. q. 111 art. 1.
d 2. Reg. c. 20.

Secundò, quòd esto peccasset, non tamẽ peccasset peccatum hæreseos: quia non est contra sacram scripturam, nec contra determinationem Ecclesiæ S. Romanæ, vt palàm est.

2 Tertiò, quòd non posset puniri ab Inquisitore, propterea quòd se obligauit ad pœnã ignis, casu quo ille vinctus probaretur hæreticus. Tum quia nõ se obligauit ex animo vero, sed hyperbolico, & figuratiuo. Tum quia nemo potest se obligare ad pœnam ignis, & cõbustionis, vel mortis, nec mutilationis membri, iuxta glossam, *e* q a non est dominus membrorum suorum. *f*

e In c. cùm homo, in verbo supplicium, 23 q. 5.
f L. liber homo ff. ad leg. Aquil. c contingit, de sen. excom. & c.

SVMMARIVM.

1 Abiuratio nec de leui, nec de vehementi inducit irregularitatem: quo si simul ob aliqua grauissima peccata condemnetur ad triremes, maximè si iubeatur inter condemnatos ob hæresim exire cum candela in manibus, erit difficile ab irregularitate excusare.

2 Pœnitentia publica, quã abiurans de vehementi facit, portãdo iuxta præceptum Inquisitorũ candelam in manibus, non est solemnis inducens irregularitatem.

3 Cõdemnatus de grauissimo aliquo delicto, & ob id fustigatus, vel ad triremes ad tempus transmissus, censebitur irregularis in foro exteriori: Quod si coram Deo sit innocens, erit in foro conscientiæ liber ab irregularitate; & poterit, vbi non timet de foro exteriori, ordines suscipere, & celebrare.

CON-

CONSILIVM XVI.

ABIVRAVIT quidā hæresim de leui, & fortasse de vehemēti;& quia vi tormentorū, vel testibus falsis probatur commisisse grauissima peccata, quod corā Deo non ita est, condēnatus est à sancto officio Inquisitionis, vt exiret cū cādela in manu,& damnatus est ad triremes, in quibus remigauit per aliquod tempus. Quæritur, an sit irregularis, ita vt nō possit ordinari sine dispēsatione.

1 Dixi verbo, quod mihi videbatur respōsum domini mei doctissimi esse firmum, quatenus habet per solā abiurationem de leui nō incurri vllam irregularitatem, immò neque per abiurationem de vehementi: quod exercitium fuit in quodam prælato, qui abiurauit de vehementi, & sequenti die sine vlla dispensatione celebrauit Missam cum approbatione & laude Papæ: & totius Curiæ, & rectè, quoniam nullo iure id probari potest: & irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis.

2 Dixi etiam firmissimum esse responsum præfati domini Doctoris, quatenus habet, pœnitentiam, quam D. consulens fecit, non fuisse pœnitentiam, quam iura vocant solemnem, quæ inducit irregularitatē: & quod pœnitentia, eò quòd sit publicè facta, non inducit talem irregularitatem. Dixi præterea, præfatum D. consulentem non esse irregularem quo ad forum conscientiæ, si vera sunt coram Deo, quæ ipse affirmat: quo ad forum autem exterius remitto me ad ea quæ sanctissimus Dominus noster, aut sacrum Inquisitionis prætorium super eo in suis literis mandat Inquisitoribus Sardiniæ.

3 Dixi postremò, non audere me affirmare, quod in foro exteriori non sit iudicandus irregularis, & habeatur pro tali, & remigatio imposita sibi videatur æquipollere ictui fustium, adiuncta præsertim, & præcedente eductione ipsius in coronam condemnatorum tenendo candelā in manu. Itaq; in eadem sum nunc sententia, scilicet posse ipsum ordinari rectè quo ad forum conscientiæ, & ordinatū quo ad illud posse rectè celebrare, sed posse ipsum inquietari quo ad forum exterius; & si precibus vel fauore posset esse securus quo ad forum exterius, satis fore securum quo ad interius. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus fuisse non probatur is, cui confitenti se imaginem percussisse, Inquisitor indixit abiurationem de leui, & pœnam triremium.*

2 *Triremium pœna inflicta ei, qui de leui abiurauit hæresim, videri potest aliquibus, quòd inducat infamiam iuris, vel facti, impedientem promotionem.*

CONSILIVM XVII.

CONFESSVS est quidam percussisse quādam imaginem sacram timore tormentorum, & condemnatus publicè per Inquisitionem ad abiurandum de leui, & ad triremes, vt seruiret in eis duobus annis, compleuit præcepta. Quæritur, an possit promoueri ad ordines sine dispensatione Papæ.

1 Respondeo primò, quod non obstat ei hæresis obiecta: quia non fuit probata, neq; inquisitor declarauit ipsum incurrisse illam, sed solùm indixit illi purgationem, quam præstitit iuxta c. *accusatus. a*

2 Secundò, quod cōdemnatio illa ad triremes facta, & completa per eum videri potest alicui induxisse infamiā facti, vel iuris, quæ impedit promotionem, iuxta ca. *tanti Daniel. b* & quod ictus fustium videtur inducere infamiam, *c* præsertim in foro exteriori.

Cætera vide in consil. 16. superiùs posito de hæret.

a *De hæret. lib. 6.*
b *83. dist. & c. omnipotens. de accusat.*
c *Lictus fustium. ff. de his qui not. infa.*

SVMMARIVM.

1 *Abiurare est recedere ab aliqua re cum iuramento de non redeundo ad illam.*

2 *Confessus, vel conuictus de hæresi, fit inhabilis ad beneficia, & officia publica, & perdit omnia sua bona, & iura.*

3 *Purgatio canonica est de obiecto crimine innocentiæ ostensio.*

3 *Abiuratio etiam de vehementi, est quædam purgatio canonica, qua ostendit se innocentem.*

4 *Absolutus etiam mediante abiuratione ab hæresi obiecta habetur pro innocente, & dignus beneficijs, vt antea.*

5 *Absolutus per abiurationem etiam de vehementi non manet inhabilis.*

6 *Abiuratio duplex: altera, qua quem pœnitet hæreseos incursæ: altera, qua de ea suspectus se purgat, qui pro hæresi non punitur, licet quandoq; ei imponatur aliqua pœnitentia pro ijs quæ fecit, ex quibus orta est suspicio. Primus remanet inhabilis ad officia, & beneficia; secundus non, & potest eligi vt prius. nu. 3.*

CONSILIVM XVIII.

TITIVS religiosus vixit per multos annos in sua religione, & fuit semper habitus apud omnes vir probatissimæ vitæ, vnde fuit multoties Abbas, & Visitator, & tandem Generalis suæ religionis. Annis elapsis fuit denunciatus apud sanctum Officium, quòd in iuuentute sua legerit quemdam librum suspectum. Post multa abiurauit de leui suspicione. Quæritur, an de iure communi hæc abiuratio de leui reddat eum inhabilem ad gradus, & dignitates suæ religionis.

1 Pro parte affirmāte huius quæstionis, nēpè quod non possit eligi, facit primò, quod quidquid dicat turba scribentiū de abiuratione, veritas est, quod propriè abiurare, secundùm significationē, qua canones vtūtur *est recedere ab aliqua re cū iuramento de non redeundo ad illā*: & sic sumitur in c. *accepta.* & in c. *audita.* de rest. spoliat. & in c. *super hoc. a* Nec arbitror esse vllum textū in volumine Decretalium, in quo verbum hoc aliter accipiatur: quamuis in c. *accusatus. b* videatur accipi pro negante cum iuramēto, & detestare hæresim. & consequēter abiuratio hæresum propriè est *recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad illam.* Nec obstat c. *literas. c* quia ibi non fuit iussum, vt is, cōtra quem habebatur vehemens suspicio de hæresi, abiuraret hæresim, sed tantùm vt se purgaret de illa. Neque etiam obstat d. c. *inter. d* in cuius casu videtur præceptum fuisse illi, qui erat tantùm suspectus de hæresi, & non confessus, neque conuictus, abiurare illam: quia non fuit iussus abiurare hæresim, sed conuersationem hæreticorum, quam prius habuerat, & ob quam erat suspectus.

a *De renunc. & in c. ad abolendam. de hæretic. & in cap. inter. de purgat. canō.*
b *De hæretic. lib 6.*
c *De præsum.*
d *De purgat. canonic.*

2 At D. consulens adiurauit hæresim: ergo cōfessus fuit illam, vel conuictus de illa. Igitur non potest obtinere vllum beneficium, nec publicum officium, *e* neque habere aliqua bona, immò perdit ipso iure omnia iura, & bona, iuxta ca. *vergentis. f* & ca. *cum secundum. g* per quæ id affirmat Felinus. *h*

e *Ca. 2. §. hæretici. de hæretic. lib 6.*
f *De hæretic.*
g *Eod. tit.*
h *In cap. cum non liceat.*

Secundò, quod nō prodest dicere D. consulenti, quod modò illam abiurauit: quoniam licet per abiurationem excusetur, ne tradatur potestati sæculari puniendus, non tamen mundatur ab inhabilitate, qua factus fuit inhabilis ad beneficia & officia per hæresi abiuratā: quia illa nō tollitur per pœnitentiam, per iura suprà citata, & scribit latiùs Felinus, *i* vbi regulam illam, quod infidelitas præcedens non nocet conuerso ad obtinēda beneficia, limitat non procedere in hæresi, seu hæretico conuerso.

i *In c. eam te. de rescript. vers. infidelitas.*

Tertiò, quod etiam abiurans de leui dicitur abiurare hæresim, *k* ergo etiam abiuratio de leui præsupponit incursam fuisse hæresim.

Quartò, quod abiuranti hæresim solet frequenter imponi pœna suspensionis, vt probat præfatum c. *inter. l* Et fieri potest, vt præfato D. consulenti fuerit imposita pœna suspensionis, cùm abiurauit de leui.

k *Cap accusatus. in principio de hæretic. lib. 6.*
l *De purgat. canonic.*

3 His tamen non obstantibus, quæ verè non obstant, contrarium est dicēdum. Primò quidem, quod purgatio canonica, per quā quis de hæresi, vel alio crimine se purgat, est secundùm Raymundum & Gofredum, & alios communiter, de obiecto crimine innocentiæ ostensio, & probatur ex ca. *ex tuarum.* & ca. *inter. m* Itaque purgare se de crimine per iuramentum, vel per aliquid à iudice decretum, est ostendere se innocentem. Et qui se canonicè purgauit iuxta formam sibi præscriptam, absoluitur, & habetur pro innocente, & pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus.

m *De purgat. cano. & c. ad abolēdam. §. qui verò. de hæretic.*

Secundò, quod abiuratio de leui immò & de vehemēti est quædam purgatio canonica, vt colligitur ex cap. *accusatus. n* Et per consequens absolutus per abiurationem

n *In princ. de hæretic. lib 6.*

de leui est habendus pro tali, qui non commisit crimen, cuius fuit accusatus; & consequẽter pro tali, cui non nocet crimen sibi impositum, nec per consequens vlla inhabilitas, quæ ex eo nasci possit.

4 Tertiò, quod purganti se per abiurationem, etiam ob tam grandem suspicionem, propter quam fuit indicta ei purgatio cum decimaquarta manu sui ordinis, debet restitui beneficium: & est casus singularis in præcitato cap. *inter.* *a* & non alia ratione, quàm quia absolutus de crimine sibi obiecto, etiam mediante abiuratione, habetur pro innocente, & digno beneficio, quo erat dignus antequàm accusaretur.

a *De purgat. cano.*

5 Quartò, quod nullus est textus, neque glossa, neque doctor, qui dicat, quod absolutus per abiurationẽ de leui, immò neque per abiurationem de vehementi, maneat inhabilis ad aliquid, ad quo ante accusationem fuit habilis; nisi iudex, qui indixit abiurationem, vel purgationẽ, imposuisset illi aliquam talem pœnam pœnitentialem propter ea, quæ fecit, vel dixit; ex quibus orta fuit contra illum suspicio, quod sola illa ratione dicere omiserũt dicti canones, glossæ & doctores, quia contrarium erat clarum, cùm absolutus à crimine habeatur pro innocente. *b* At D. consulenti non fuit adiecta vlla pœnitentia pœnalis, per quam remaneret inhabilis: ergo potest eligi, perinde, ac si numquàm fuisset accusatus.

b *Argu. c. in hu. de accusationib. cum ibi adnotatis.*

6 Quintò, quod duplex est abiuratio, secundùm omnes. Altera, quam cogitur facere hæreticus pœnitens hæreseos à se admissæ iam confessæ, vel probatæ, vt misericordiam consequatur, & ne ad mortem tradatur, iuxta c. 1. *d* & c. *ego Beregarius.* *c* & c. *ad abolendam.* §. præsenti. de hæret. Altera, qua suspectus de hæresi se purgat, & monstrat innocentem, iuxta formam à iudice decretam, de qua in d. c. *ad abolendam.* *e* per quam non receditur ab hæresi incursa, nec ponitur vlla pœnitentia de hæresi, quæ nõ fuit confessa, neque probata, sed solùm fit ostensio innocentiæ cõtra suspicionem aliquo modo ortam, & si qua pœna pœnitentialis imponitur, ea non infligitur ob hæresim, quæ non fuit probata, neque confessa, sed ob ea, quæ minus benè fecit, vel dixit, ex quibus illa suspicio processit. Et, vt certum est, quod priore modo abiurans remanet inhabilis ad beneficia, & officia, donec fiat habilis, per adducta in oppositum, quia constat fuisse hæreticũ: ita certissimum est, quod per hunc posteriorem nulla talis inhabilitas incurritur, cùm nulla hęresis sit cõfessa, vel probata, immò per abiurationem est omnis suspicio sublata, & declaratur esse fidelis, & Catholicus.

c *1. q. 7.*
d *De consecr. dist. 2.*
e *§. qui verò. & c. accusatus. in prin. eo tit. lib. 6.*

Non obstant suprà in oppositum adducta: quia solùm sibi vendicant locum in hæretico confesso, vel conuicto de hæresi, qui abiurat, vt pœnitens recedendo ab hæresi iam incursa confessa, vel probata: nostra verò responsio habet locum in eo, qui abiurat purgando se à suspicione hæreseos contra eum aliquo modo suborta, qui nullatenus confitetur illam incurrisse, nec de ea cõuincitur, immò id omninò negat, & ad innocentiã suam probandam præstat purgationem canonicam per abiurationem iuxta formam à iudice decretam. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Abiuratio hæresis propria, per quam quis recedit ab hæresi, inhabilitat ad habenda beneficia, & priuat ipso iure habitis; impropria autem, quæ est purgatio, non.*

2 *Bulla Pij V. beneficiorum ob hæresim vacantium resignationes annullans non habet locum in eo, qui solùm per viam purgationis hæresim abiurauit.*

CONSILIVM XIX.

AN bulla Pij V. quæ annullat resignationes beneficiorum vacantium ob hæresim, habeat locum in beneficio eius, qui abiurauit hæresim?

1 Respondeo primò, quod nimis generaliter quęritur, ad hoc, vt categoricè possit ei responderi. Abiuratio enim (vt in proximè præcedenti responso dicimus, quidquid turba doctorum inuoluat?) propria, de qua iura omnia loquuntur in Decreto & Decretalibus est *recessio ab hæresi cum iuramento de non redeundo ad eam; per quam qui abiurat confitetur se eam incidisse*: quamuis in c. *accusatus.* *a* ponatur pro purgatione, qua inquisitus cum iuramento se purgat, negando se in illam incidisse, & detestatur eam, & promittit se numquàm illam incursurum: & ita per hanc abiurationem non probatur inquisitum vmquàm fuisse hæreticum, nec fautorem eorũdem credentem: per priorem autem propriam sic.

a *De hære. li. 6. in princ.*

Secundò, quòd qui abiurauit secundùm posteriorem acceptionem, non desinit esse idoneus beneficio, & potest eligi, vt nos vbi suprà respondimus, qui autem abiurauit priore modo, quia confitetur se fuisse hæreticum, est inhabilis beneficio habendo, & priuatus ipso iure habito, per ca. 2. *b* & c. *cum secundum.* *c*

b *De hæret. lib. 6.*
c *Eod. tit.*

2 Tertiò, credere me præfatam bullam fel. recor. Pij V. non esse intelligendam ita, vt cõprehendat beneficia eius qui abiurauit hæresim per viam purgationis, de quo loquitur præfatum ca. *accusatus.* quin etiam puto, eum, qui possidet beneficium, posse allegare se non teneri ad standum confessioni, & abiurationi, nec sententiæ contra inquisitum latæ: quia res inter alios acta, &c. *d* Salua, &c.

d *Tit. C. res inter alios.*

SVMMARIVM.

1 *Hæreticorum bona ad fiscum sæcularem loci, cui subditi sunt, pertinere, iure antiquo Decretalium concessum videtur: sed per alia iura recentiora extrauagantium, Ecclesia, quod & potuit, nume. 2. derogans dictis iuribus antiquioribus aliter statuit, num. 3. apprehensionem autem debet præcedere declaratoria, num. 4. & hoc etiamsi constet de ipsa hæresi notoriè. num. 7. quia defensio, quæ citationem prærequirit, est de iure naturæ. num. 6. & hac tanto magis requiri videtur, quando bona hæreticorum ad alios peruenissent, antequàm contra hæreticos esset pronunciatum, nume. 8. multi tamen tenent in notorijs non esse necessariam declarationem. num. 5.*

CONSILIVM XX.

1 AD propositas quæstiones respondeo, & quidem ad primam, quod semper in hunc diem fui in illa opinione, quod bona confiscata ob hæresim pertinẽt ad fiscum Sedis Apostolicæ, si ea sunt sita in terris suæ iurisdictioni temporali subiectis; & in aliis pertinent ad fiscos Regum, & aliorum non recognoscentium superiorem, sæculares, in quorum territoriis sunt sita, per ca. *vergentis.* *e* & cap. *eum secundum leges.* *f* quatenus habet, non posse capi illa à potestate sæculari, donec eorum domini declarentur esse hęretici per sententiam potestatis ecclesiasticæ; significans à cõtrario sensu, illa pertinere ad eam post declarationem & hoc tenet glossa, *g* & Panormitanus, Ananias & communis, *h* vbi Felinus respondet Mariano contrarium significanti. præsertim cùm is, cuius bona confiscantur, est laicus. *i*

e *De hæretic.*
f *Eod. tit. li. 6.*
g *In cle. 2. de hæret. verb. ecclesia.*
h *In dicto ca. vergentis.*
i *Arg. ca. nouit. de iudic. & c. cum ad verum. 96. d.*

Semper, inquam, fui in hac opinione per prædicta, & aliquot alia: maximè verò quod in regnis, quæ colui, nõ memini vmquàm vidisse contrarium seruari. Gallia enim, quo tempore in illa iura didici & docui, tantum erat ab hæresi aliena; vt sanctum Inquisitionis officium esset ferè otiosum; & nullum memini audisse Tolosæ, & Catursij, in quibus sunt insignes academiæ, vmquàm fuisse damnatum hæreseos, neque accusatum vel inquisitum: in regnis autem Hispaniæ, Castellæ, Nauarræ, & Lusitaniæ, in quibus magnam copiam accusatorum vidi, omnia bona confiscata cedebant Regibus eorum, sicut & hodie cedunt.

2 Nunc autem responsurus ad hanc quæstionem euolui multos auctores, quorum nomenclatura, ne sim fastidio, tacita, videtur iure verius quod ea pertinent ad fiscũ Ecclesiæ; & quod Marianus, quem probat Felinus vbi suprà, loquitur verius: ea primum ratione, quod crimen hæreseos est merè ecclesiasticum, cuius cognitio nullatenus pertinet ad vllum Regem, nec aliam potestatem sæcularem, *k* & consequenter sola potestas ecclesiastica poterit, & potest de illo cognoscere, iudicare, & pœnam cõdemnato imponere, *l* & consequenter sola Sedes Apostolica potuit pœnam confiscationis præfatæ imponere, & applicare cui iustum esset.

k *Cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. li. 6.*
l *Argu. l. de quare. ff. de iudi. & c. tuã de ord. cogni. & c. nouit. de iudic.*

3 At,

3 At, vt testantur multi graues auctores, præsertim Itali, & in his ipsemet Felinus præfatus, *a* multas & varias constitutiones, quæ non sunt in corpore iuris fecerunt Pontifices Maximi de applicatione bonorum ob hęresin confiscandorum, aliter atq; aliter statuentes, & quod derogauerunt præfatis cap. *vergentis*. & cap. *cum secundum*. quarum aliquas etiam ipsi legimus, nullas tamen, quę expressè derogarent illis, ergo posterioribus est standum, *b* cùm qui fert vnam legem, possit eam tollere, mutare, minuere, & augere; nec vllus legislator successori suo æqua potestate fungēti legem ponere possit, *c* præsertim quod nullo iure in corpore iuris clauso saltem expressè constituatur, vt bona ob hæresim confiscata extra regnum Papæ sita cedant fisco illius, cumque circa hoc multæ volitent opiniones: cumq; licet rigorosa illa confiscatio, qua vtitur bona pars Hispaniæ, priuandi filios & filias legitimis suis, & nurus & generos dotibus, & donationib' propter nuptias, etiam acceptis longè ante accusationem, & damnationem, aliqua ex parte profuerit illorum regnorum Christianismo, alia tamen induxit magnum odium erga illum; & magnam occasionem vt multi recens conuersi, & eorum posteri infidelium regna migrarent.

a In cap. cum nobis. n. 12. de præscriptio.
b Ca. 1 de constit. lib. 6.
c Cap. innotuit. de elect.

4 Ad Secvndam respondetur, quod sententia declaratoria debet præcedere apprehensionem, & occupationem, secūdùm omnes, saltem extra casus notorios, per cap. *cum secundum*. *d* quod id exprimit, & tenetur ab omnibus.

d De hæreti. lib. 6.

5 Ad Tertiam; an sufficiat crimen esse notorium, ad hoc, vt sine alia sentētia super illo lata, bona eorū occupari possint, respondeo quod pro parte affirmāte facit, quod in notoriis ordo iuris non est seruandus, *e* & quod euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris, *f* & quod perinde est abstinendum ab audiendo Missam sacerdotis fornicarij notorij, ac declarati per sententiā pro tali, *g* & quod confesso nullæ sunt partes iudicis, *h* quia per confessionem res fit notoria, *i* & quod extrauagans *ad euitādam*. Martini V. & postea sæpiùs renouata per Concil. Lateranense, *k* & in statutis Gallicanis, & cōcordatis inter Leonem X. & Regem Frācīscum, *l* æquiparat notorium excommunicatum non declaratum excōmunicato declarato: & deniq; quod Felinus *m* dicit, in specie declarationem, quam requirit d. cap. *cum secundum*. nō esse necessariam in notoriis, allegando in id duo pulchra dicta Panormitani vltra quæ allegari potest conclusio communis, quæ habet non esse necessariam citationem, quando constat nullam defensionem competere citando, iuxta cap. *cùm olim*. *n* & alia citata ibi per Panormitanum & Felinum, & in c. cùm causam. de rescript.

e Cap. ad nostram. 3. de iureiur.
f Ca. euidentia de accus.
g Cap. fin. de cohab. cle. & mul.
h Le proinde. ff. ad leg. Aquil.
i Dict. ca. fin. & ca. vlt. de tempor. ordi.
k Sess. 11.
l Tit. de excō. non vitan.
m In c. Rodulphus. nu. 37.
n De re iud. non vitan.

6 Pro parte negante facit primò, quod etiam in notoriis requiritur citatio, iuxta glossam *o* quæ ad id allegat c. *Deus omnipotens*. *p* citatio enim pertinet ad defensionem, & defensio debetur iure naturali, quæ à nullo principe tolli potest, vt habet expressè clem. *pastoralis*. *q* quæ annihilauit quamdam sententiam Federici Imperatoris propter defectum citationis, & concessionis facultatis ad se defendendum, dicens eam iure naturali fuisse debitam, nec potuisse per Imperatorē suppleri, ob quæ glossa Ioannis Monachi singulariter & copiosè probat nō posse Papam procedere sine citatione. *r*

o In c. ad nostram. 3. de iureiuran.
p 2. q. 1.
q §. cæterum. de re iudic.

Secundò, quod etiam in notoriis requiritur sententia, secundùm eamdem glossam, & glossam in ca. *euidentia*. *s* & est melior glossa in d. extrauagante 1. quæ habet necessariam esse sententiam iudicis, vel præceptum, quòd illi æquipolleat: & in casu proposito nulla sententia est data, nec præceptum, quòd illi æquipolleat.

r In extraua. 1. de dolo & contum.
s De accusa.

Tertiò, quod est casus irrefragabiliter probans hanc partem in d. c. *cùm secundum*. *t* quatenus vniuersaliter statuit ne fiat apprehēsio bonorum, donec per iudicem ecclesiasticum declaretur hæreticus; per quod omnes dicunt declarationem esse necessariam.

t De hæret. lib. 6.

7 Per hæc pro vtraq; parte adducta, videtur reddi quęstio hæc difficilis, & cuius vtraq; pars disputando defendi posset: sed ad consulendum in præsenti casu pro parte affirmante inclinor, per adducta suprà pro ea. Tum quod non occurrit modus adeò iuridicus defendendi Catholicos communicantes cum hæreticis notoriis Germaniæ, & Galliæ, à peccato, & excōmunicatione, ac tenēdo quod non tenemur vitare notorios excommunicatos, antequàm denuncientur esse tales, vt diximus in Manu. confess. *a* & latiùs in Enchirid. de oratione, *b* & Miscel. *c*

a Ca. 27 nu. 35.
b Ca. 22 n. 5.
c 47. in nouo.

8 Tum quia videntur esse mortui hæretici, quorum bona maritus oratricis cepit, antequàm denunciarentur, & quidquam contra eos pronunciaretur. Tum quia credo, dictum prædictum Felini, *d* numquàm fuisse praxi mandatum. Tum quod videtur secum pugnare, dum ait non esse locum d. cap. *cùm secundum*. cùm factum est adeò notorium, quod nulla opus est declaratione: præsupponit enim posse dari notorium, in quo est opus declaratione, non reddita ratione cur non sit idem dicendum de omnibus notoriis. Salua, &c.

d In d. c. Rodulphus.

Aduertendum magis communem esse, vt in notoriis apprehensio bonorum ipso iure confiscatorum possit fieri etiam ante declarationem. Bossius. Quomodo procedendum sit in crimine notorio. num, 16.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus iudicatur, qui causa fidei vocatus à iudice, & ob contumaciam excommunicatus, sic manet per annum.*

2 *Excommunicatus ex quacumq; causa iudicatur suspectus de hæresi, & potest contra eum procedi, si per annum manserit excommunicatus, etiam si non sit declaratus excommunicatus. num. 3.*

4 *Religiosus non est, & potest iustè eijci filius Iudæi, contra constitutionem sui ordinis à Sede Apostolica confirmatam, & obseruari iussam, ad habitum & professionem admissus.*

CONSILIVM XXI.

Qvid iuris de illo monacho, qui fecit aliquē exenterari cōtra extrauagantē 1. *e* & postea monitus ab aliquibus, vt se faceret absolui, non curauit, sed acceptauit electionē, qua fuit electus, & eam nunc regit post lapsos duos annos à tempore exenterationis, & est filius Iudæi?

e De sepul. inter commun.

1 Respondeo primò, quod potest procedi contra eum tamquàm suspectum de hæresi, per cap. vlt. *f* & per notata in c. *cum contumacia*. *g*

f De pœnis.
g De hæret. lib. 6.

2 Quia licet ad hoc, vt excōmunicatus per annum sit iudicandus hæreticus, iuxta præfatum ca. *cum contumacia*. requiratur vt vocetur à iudice causa fidei, & excōmunicetur tāquàm contumax, & maneat in excōmunicatione per annum; ad hoc tamen, quòd possit procedi cōtra aliquem, tāquàm suspectū de hæresi, sufficit vt maneat excōmunicatus per annum; ex quacumq; causa excommunicetur, etiam si illa tangat fidem, vt resoluit Panormitanus communiter receptus, *h* & Francus. *i*

h In d. c. vlt. de pœnis.
i In d. c. cum contumacia.

3 Nec videtur obstare, quod non fuit denunciatus, & declaratus excommunicatus, & ita non erat vitandus per extrauagantem *ad euitanda* relatā à nobis in Manua. confess. *k* quia extrauagans illa nihil prodest excommunicatis, sed tantùm communicantibus cum illis, vt ipsiusmet finis monet.

k Cap. 27. nu. 35.

4 Secundò, quod si Prælatus pręfatus esset in Hispania multum augeretur contra eum suspicio de hæresi ex eo, quod pater eius fuit Iudæus.

Tertiò, quod non solùm ipse potest priuari religione, & eiici ab ea, sed etiam est ipso iure priuatus, & nūquàm fuit verè religiosus, si constitutio sui ordinis est vera, & à Sancta Sede Apostolica cōfirmata, & iussa seruari; quod tamen ipse ignoro.

SVMMARIVM.

1 *Iudæorum filij, & descendentes etiam per lineam maternam vsque ad quartam generationem (quibusdam scilicet in partibus) particulari decreto Pauli IIII. & Gregorij XIII. fuerunt ab ordinibus prohibiti; & hoc, etiamsi nullus illorum post conuersionem in errorem sit lapsus: etsi de æquitate nati ex talibus spontè conuersis non sint repellendi. num. 4. Idem etiam dicitur de descendentibus ex Saracenis, seu Mauris. num. 3. ad fin. & num. 5. repelluntur q; ab officio prædicandi. num. 7.*

1 *Hæreticorum etiam per lineam fœmininā descendentes (quibusdam scilicet in locis) vsque ad quartam generationem*

exclu-

excluduntur ab ordinibus: sed hoc intellige de descendentibus ex hæreticis condemnatis tantùm. nu. 2. & 3.

1 *Infidelitas præcedens baptisma nemini nocet, nec quo ad promotionem, nisi quo ad reuertentes ab hæresi, vel nouiter conuersos.*

2 *Legis æquè aptè duos recipientis intellectus, benignior & mitior est accipiendus. fallit, quando verba aliqua non obiter, sed cum mysterio posita nihil operarentur. nu. 3.*

2 *Hæresis omnium infidelitatum pessima: & qui ad Iudaismum reuertuntur, magni sunt hæretici. nu. 3.*

3 *Repetitio frequens eiusdem verbi in aliqua dispositione mysterium aliquod denotat.*

6 *Electionem, seu promotionem faciendam, defectus semiplena impedit probatio: at ad promotum, siue electum, & confirmatum deijciendum plena requiritur probatio: vt etiam in matrimonio contrahendo, & contracto distingui solet.*

7 *Legis innouatio antiqua non recepta operatur, vt nunc non possit dici non recepta, nisi sint lapsi anni decem à die innouationis, licet contrarium possit disputando teneri.*

CONSILIVM XXII.

1 AD primam multarum quæstionum, quæ habet, an prohibitio de qua in breui fel. re. Pauli IIII. confirmata per Gregorium XIII. qua certis in locis prohibetur, vt nullus, qui à Iudæis, seu hæreticis, quorum parentes & progenitores paterni seu materni viuentes seu defuncti vsque ad quartam generationem inclusiuè hæretici fuêre declarati, & c. ad sacros ordines promoueantur, &c. includat non solùm descendentes hæreticorum damnatorum, &c. sed etiam descendentes à Iudæis vsque ad præfatam quartam generationem, etiam si præfati Iudæi primò conuersi, & filij & nepotes eorum inuiolabiliter fidem Orthodoxam seruauerint?

Respondetur, quod pro parte negante facit primò, quod iure communi infidelitas præcedens baptismũ minimè nocet, vt est in c. *eam te.* *a* ibi, *Pro eo vero quòd Iudæus extiterit, eum dedignari non debet.* vnde Felinus ibi colligit pro regula, quod infidelitas præcedens in promotionibus non nocet, nisi fuerit hæresis, vel conuersio recens. & ita præfata prohibitio Pauli IV. exorbitat à iure communi, & consequenter est restringenda. *b*

2 Secundò, quod cùm lex aptè recipit duos intellectus, benignior & mitior est acceptandus. *c* At præfata prohibitio potest duobus modis aptè intelligi. priori quidem modo, vt relatiuum, *quorum*, sequens verbum, *Iudæi*, seu *Hæretici*, referat vtrumque: posteriori verò, vt solũ referat verbũ *Hæretici*, tantũ. & intelligendo priori modo restringit verbum, *Iudæi*, sicut verbum, *Hæretici*: intelligẽdo autẽ secundo modo, solum restringit verbum, *Hæretici.* Ergo accipiendus est prior intellectus, qui est benignior, & secundùm illum non includuntur descendentes à Iudæis, nisi parentes eorum deliquerint.

Tertiò, quod omnium infidelitatum pessima est hæresis: vt docet S. Thomas receptus, *d* & secundùm mensuram delicti debet esse plagarum modus, *e* ergo non debet puniri magis Iudaismus, quàm hæresis. Cùm ergo hæreticorum filij non inhabilitantur ad ordinem præfatum vsque ad quartam generationem, nisi parentes eorum fuerint damnati, & ipsi, vel statuæ, vel ossa eorum combusta; à fortiori filij Iudæorum, qui minus deliquerunt, non videntur inhabiles, nisi parentes eorum simili modo damnentur.

Quartò, quòd descendentes ex antiquis Christianis, licet fuerint hæretici, non includuntur in præfatis extrauagantibus, nisi ipsi, vel ossa, vel statuæ ipsorum crementur. Ergo à fortiori descendentes ex Iudæis, qui nihil deliquerunt, debent haberi pro inhabilibus; cùm, vt prædiximus, hæresis etiam non punita sit peior Iudaismo.

3 Pro parte affirmante facit primò neruosissimè, quod in præfata extrauagante Pauli valdè seriò fit mentio de Iudæis, & de descendentibus à Iudæis: & quod si præfatum relatiuum, *quorum*, intelligeretur priori modo, ita vt referret tam verbum, *Iudæi*, quàm verbum, *Hæretici*, nihil operaretur præfatum verbum, *Iudæi*: quandoquidem nec ipsi primùm conuersi, nec vlli descendentes ab ipsis in-

A habilitarentur, nisi essent hæretici, vel descendentes ab hæreticis, quoniam Iudæi conuersi, & filij eorum, si relabantur, ita vt ipsi, vel ossa, & statuæ ipsorum crementur, magni hæretici sunt.

Secundò facit, quod præfata breuia magnam intendunt ponere differentiam inter Iudæos nouè conuersos, & descendentes ex eis, & inter Christianos antiquos, & descendentes ex eis. At secundùm intellectum priorem nullam ponerent differentiam: quia secundùm illum, sicuti nulli Christiani antiqui, nec vlli descendentes ex eis fiunt inhabiles, nisi aliqui, ex quibus descendunt, declarentur hæretici, & ipsi, vel ossa, & statuæ ipsorum comburantur; & omnes qui descendunt ex talibus, fiunt inhabiles: B ita & nulli, qui descendunt ex Iudæis conuersis, vel eorum filiis non factis prædicto modo hæreticis, fiunt inhabiles; & omnes qui descẽdunt ex Iudæis primò conuersis, vel filiis eorum factis prædicto modo hæreticis, fiunt inhabiles.

Tertiò, quod idem verbum frequenter repetitũ in aliqua dispositione significat aliquod mysteriũ iuris, iuxta glossam singularem & receptam. *a* Ergo verbum, *Iudæi*, toties repetitum in præfatis extrauagãtibus significat aliquod mysterium iuris, quale tamen non significaret, si relatiuum illud, *quorum*, refert tantùm verbum *Hæretici*, iuxta secundum intellectum: ergo ille est accipiendus.

C Quartò vrget, quod Gregorius XIII. in sua bulla addit, quòd idem seruetur in descendentibus ex Mauris: & credo suam Sanctitatem ad id motam fuisse, eo quod rari eorum vsque ad quartam generationem inueniantur firmi Christiani, & quòd fortassis acceperit idem inuentum esse alicubi in descendentibus ex Iudæis.

4 Quare dico, hanc partem affirmantem videri iuris rigore veriorem, partem verò priorem negantem posse de æquitate seruari in descendentibus illorũ Iudæorum, vel Maurorum, qui sua omninò sponte, nullo metu vel vi coacti susceperunt, vel suscipiunt baptismum, quales fuerunt omnes ferè Iudæi Burgenses in Hispania, qui ad D prædicationem Episcopi Burgensis ex Iudæis facti Christiani sponte omninò sua baptismum susceperunt; quorum nullum descendentem adhuc audiuimus deuiasse à fide Catholica: quales item sunt multi, qui Romæ sola verbi Dei efficacia sine vllo metu illato conuersi sunt, & passim conuertuntur: quorum pauci, vt audio, ad vomitum redierunt; quales item sunt quidam, quos audiuimus ex Africa venisse ad Lusitaniam, & etiam ad Castellam, ad suscipiendum baptismum.

5 AD SECVNDAM, scilicet, an præfata extrauagans habeat locum in descendentibus Maurorum, sicut in descẽdẽtibus Iudæorum? Respondeo idem, quod respondi ad primã, per præfatam extrauagantem Gregorij XIII. E quæ extrauagantem præfati Pauli magna prouidẽtia extendit ad descendentes Maurorum, quos, vt arbitor, accepit contumacius hærere in Hispania suo Saracinismo, quàm Iudæos suo Iudaismo: quod verum profectò est de his, qui aliqua vi vel metu conuertuntur; non autem de his, qui sua omninò sponte baptismum suscipiunt, quorum tamen numerus paruus, vt audio, est in Hispania.

AD TERTIAM, scilicet, an præfata prohibitio includat omnes, quos vulgus Lusitanum, & etiã aliqua pars vulgi reliquæ Hispaniæ appellat Christianos nouos, etiã si ante quintam generationẽ maiores eorum fuerint conuersi? Respondeo, quod non proculdubio: quoniam ipsamet se restringit ad descendentes, vsq; ad quartã generationem tantùm, & in claris non est locus coniecturis. *b*

F 6 AD QVARTAM, scilicet, quanta probatio sit necessaria ad impediendam electionem alicuius fratris in Guardianum, vel Prouincialem, vel ad eiiciendum iam electum, vel confirmatum, propter originem Iudaicam, Maurorum, vel hæreticorum? Respondeo, quod ad impediendam electionẽ videtur sufficere semiplena probatio, argumẽto textus singularis in c. *preterea.* *c* quod probat propter dictum vnius testis, & semiplenam probationem impedimenti affinitatis impediendũ esse matrimonium nondũ cõtractum, ne contrahatur. Si autem estiam electus, & confirmatus, requiritur plena probatio ad reiiciendum,

---

a De rescript.

b Cap. quæ a iure. de regu. iur. lib. 6.

c Leg. benignius. ff. de legibus.

d 2.2.q.10. art.6.

e Deuteron. 6 & c. nõ afferamus. 24. q 1.

a In cle. 2. de iur pat. verb. diœcesanis.

b Leg. continuus. § cum ita. ff. de ver. oblig.

c 2. de spons.

ciendum,& exauctorandum,*a* & pro vtroque dicto facit cap.*quemadmodum.* *b* quatenus probat, quod *turpius eijcitur,quàm non admittitur hospes.*

a *Ar.c.super his.de accusatio.*
b *De iureiur.*

7 AD QVINTAM, scilicet, an præfata prohibitio Pauli IV. sit seruanda, quo ad eam partem, qua prohibet præfatos descendentes à Iudæis, vel hæreticis, in prædicatores eligi, vel iam electos ad prædicandum admitti? Respōdetur, quod sic: quia licet nō videatur recepta quo ad hoc in aliquot partibus, fuit tamen postea anno 1573. innouata, & extensa quo ad Mauros per Gregorium XIII. & ita nondum sunt transacti decem anni, qui satis videntur requiri ad euacuandā viribus legem canonicā, argumento multorum, quæ in hac re dicit Felinus, *c* quamuis etiam contrarium disputando sustentari possit de rigore iuris, per eadem, quæ ibidem tradūtur, maximè illud singulare dictum Dominici, *d* scilicet, quod omnis lex videtur ferri à superiore sub illa conditione, si recipiatur à subditis. Et quidē quo ad descēdētes à Iudæis, vel Mauris, qui sua omninò sponte cōuersi fuerunt, nec ad vomitum redierunt, æquè videtur posse dissimulari. Salua, &c.

c *In cap.1.de treug. & pace,num.6. & multis seq.*
d *In §.leges. 4.dist.*

SVMMARIVM.

1 *Filij nati antequàm pater fieret hæreticus, pœnis nō afficiuntur, sicut nec filij ante proditionem patrum rebellium, seu ingratitudinem patrum libertorum.*
2 *Filij nati ante dignitatē patris, vel postquàm ab ea amotus, vel mortuus fuerit, illius priuilegijs non gaudent.*
3 *Indefinita æquipollens vniuersali ex rationis diuersitate limitatur.*
4 *Lex filios ob patris crimen puniens, vt exorbitans, restringenda.*
5 *Filij hæreticorum vbi ratio paternæ præsumptionis imitationis cessat, non puniuntur.*
6 *Lex in præsumptione fundata, præsumptione cessante, cessat.*
7 *Filij post delictum patris ex sanguine infecto nasci videntur.*
8 *Filius ante patris hæresim natus, vt promoueri possit ad honores & magistratus, non eget dispensatione.*

CONSILIVM XXIII.

N. INQVISITVS est, quòd fautor fuerit hæreticorum, & probatus, & cōuictus, sed non confessus, in morte autem suscepit omnia ecclesiastica sacramenta. Quæritur, an filius eius, qui multo tempore ante commissum crimen natus est, ad Catholicorum scholas missus, & in bonis literis & moribus educatus, comprehēdatur sub dispositione cap.*statutum.* *e* ita vt promoueri non possit sine dispensatione ad honores & magistratus.

e *De hære. lib.6.*

1 Respondeo, quod præfatus D.consulens non indiget vlla dispensatione. Tum quia secundùm sententiam viri eruditissimi & maximæ auctoritatis Cyni, *f* & Petri de Bellapertica paris eruditionis & auctoritatis, quē sequitur ille tenendum filios committētium crimen læsæ maiestatis non incidere in pœnas impositas cōtra filios proditorum & rebellium genitos ante proditionem & rebellionem cōmissam. Tum quia illa probatur per l.2. *g* quatenus habet liberti ingratitudinem filios eius ante illam natos nihil perdere de sua libertate, licet postea nati recidant in seruitutē, quod etiam probatur per l. *à diuo Marco.* *h* iuncta glossa, *i* quæ habent priuilegium, quo gaudēt quipā ob dignitates, ne ad quæstionem trahantur, nō ita extendi ad natos postea, sicuti ad natos antea. Quam sentētiam quo ad propositum casum corroboro. Tum quia hoc ipsum tenet Calderinus, *k* per l.*emancipatū.* *l* quæ habet, filiū natū antequàm pater moriatur, vel senatu moueatur, gaudere priuilegio senatorū; licet eo non gaudeat ille filius, qui post patrem motum à senatu, vel mortuum nascitur. Tum quia natus antequàm pater ad dignitatem promoueatur, non gaudet honore, quem postea natū quærit, *m* ergo à fortiori non debet quærere pœnam, seu plecti à patre, post ipsum natum meritam, cùm odia debeant restringi, & fautores sint ampliandi. *n*

3 Tum quia etiam Dominicus à S. Geminiano refert, & probat prædictum consilium Calderini. *o* Nec Ioannes Lupus à Pallis rubeis, *p* ausus fuit tenere contrarium, licet suo proposito plurimum instruiret.

f *In l. quisquis.C.ad l. Iul.maiest.*
g *C. de liber. & eorum liber.*
h *C.de quæst.*
i *Super verbo asperserit.*
k *In cons 3.de hæret.*
l *ff. de sena tor.*
m *Leg.si senator.C.de dignit.at lib.12.*
n *Cap odia. de reg. iur. li. 6. & c.pœna de pœnit.d.1.*
o *In c.2.§.hæretici.sub fin. de hæret. li 6.*
p *In libro de iusta obtentione Regni Navarræ.*

A Tum quia non obstat, quod ca.*statutum.* *a* indefinitè loquitur de filiis hæreticorum punitis, & quod indefinita æquipollet vniuersali, *b* & per consequēs debet intelligi de omnibus filiis ante, & post natis; quia, vt ait Calderinus vbi suprà, indefinita locutio limitatur ex diuersitate rationis, quæ reperitur in aliquibus casibus sub indefinita contentis. argumento glossæ & circa illam notatorum, *c* & magna ratio limitandi illud ca.*statutum.* ne procedat in filiis ante crimen natis, sicut in filiis postea natis, colligitur ex legibus suprad.ctis.

a *2. de hæret. lib.6.*
b *Cap. si Romanorū. 19. dist. & l.3.de offic. præsidis.*
c *Cap. vt circa de electione lib.6.*

4 Tum quia lex præfata tam canonica, quàm ciuilis puniens filios pro peccatis parentum est exorbitans multum à iure communi, non solùm humano, *d* sed etiam à B lege naturali, qua pœna imposita contra malefactorem non debet extendi ad alios, *e* sed etiam contra legem diuinam, quæ per Ezechielem, *f* translata in cap.*Iudæi.* *g* sic statuit: *Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Et pater non portabit iniquitatem filij, nec filius iniquitatem patris.* & ita est restringenda, quantum rationabiliter restringi potest. *h* At rationabiliter restringi potest, vt lex puniēs filios pro delictis patrum, restringatur ad filios post delictum natos, ergo lex præfata ca.*statutum.* indefinitè puniens filios hæreticorum, debet restringi ad filios post hæresim natos, propter rationes supradictas. Tum quia sunt aliquot speciales rationes, ob quas illud cap. est limitandum quo ad consulētem natum, & educatum, ac literis ornatum lon- C gē ante punitionem patris.

d *Titul C. ne filius pro patre.*
e *Leg. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. & c quæsiuit. de ijs quæ fiūt à mai par.c.*
f *Cap 18.*
g *1 q.4.*
h *Cap. quæ à iure. de regul. iur.lib.6.*

Prima quidem, quod pater D.cōsulentis numquā fuit cōfessus se fauisse hæreticis, quod crimen fuit inquisitus, & punitus, quia fuit conuictus; sed semper negauit illud, & mortuus fuit confessus sacramentaliter, & absolutus, atq; communionem admissus à sacerdote: & ita D.consulens filius eius bona fide credere potest eum non admisisse tale crimen, vt sic non ligarit dicta sententia corā Deo: argumento eorum, quæ per Innocentium & alios traduntur de iniusta sententia, *i* & omnes confitentur filios puniri per præfatas leges propter præsumptum in eis D delictum, & in præsenti casu non potest dici præsumi.

i *In cap. quia plerique. de immun.eccl.*

5 Secunda, quod cessat ratio præsumendi quod præfatus D.consulens fuit imitator patris in actu fauendi quibusdam hæreticis: quia fuit actus quodāmodò momentaneus; & longè antea, & cùm adhuc puer esset consulēs, à patre in sancta studia separatus vixit in eis literis incūbens, alienus valdè à conuersatione paterna, & cessante causa præsumendi, cessat præsumptio. *k*

6 Tertia ratio, quod omnes fatētur leges, quæ fundantur super præsumptione, non habere locum, cùm cessat illa argumen.ca.*humanæ aures.* *l* & ca.*tua.* *m* tradit latè Felinus post Panormitanum, *n* post multos Theologos, & Canonistas ab eo citatos. Et per narrata in facto constat E cessare contra D.consulentem præsumptionem consensus in delictum patri oppositum.

7 Tum quia falsum est id, quod Salicetus ait, *o* scilicet eadem ratione debere puniri filios ante genitos, qua puniuntur postea geniti; cùm constet contrarium ex prædicta l.2. *p* & ex d.l.*à diuo Marco.* *q* & ex d.l.*emancipatum.* *r* & ex d.l.*si senator.* *s* & quia postea nati videntur descendere ex sanguine iam crimine infecto.

8 Per quæ omnia consulendū, præfatum D.consulentē non indigere aliqua dispensatione, nec absolutione pœnarum, & inhabilitatum impositarum à prædicto ca.*statutum.* nec aliis contra filios hæreticorum. Salua, &c.

F *Aduertendum contrariam sententiam dici veriorem, magisq; communem, & vsu receptam, vt est videre apud D.Franciscum Pegnam in suis commentarijs ad Directorium Inquisit.part.3. cas.163.colum.2.pag.727.in impressis Romæ,1581.*

k *Cap. cum cessante.de appell. & ca.ex studijs suis intelligitur puer & c. mandata de præsum.*
l *22.q.5.*
m *De sponsa.*
n *In c. 1 n 40. de const tut.*
o *In d l. quisquis.*
p *C. de libert. & eor liber.*
q *C. de quæst.*
r *ff. de senato.*
s *C. de digni tatibus li.12.*

SVMMARIVM.

1 *Laicus disputans de fide non est excommunicatus, sed excommunicandus, nisi ignorantia prohibitionis illum excuset. num.3.*
1 *Verba futuri temporis sententiam ipso iure non inducunt.*
2 *Verba si secundùm vulgarem modum loquendi sint intelligenda, loquentis mos & loci, in quo proferuntur, est attendendus.*

2 *Lex quantumuis dura seruanda tamen est, nec est à propria significatione verborum eius recedendum.*

3 *Clericis proprius spiritualia tractare conuenit, quàm laicis quantumuis doctioribus.*

CONSILIVM XIV.

AN laici studio Theologiæ dediti peccent mortaliter disputando de fide, & an sint ipso iure excommunicati?

3 Respondeo primò, quod nõ sunt ipso iure excõmunicati: quia c. *quicumq;*. *a* non excommunicat eos, sed per verbum futuri temporis statuit, vt excommunicentur: & constat ex glossa recepta *b* per verba futuri temporis non induci sentẽtiam ipso iure, nisi aliquid aliud eis addatur; quod etiam adnotauit glossa eiusd. cap. *quicumq;*.

a *§. inhibem⁹ de hæret. li 6.*
b *In c. in pœnis. de reg. iu. lib. 6.*

Secundò, quod non demiror sententiam illam nostram, scilicet laicum disputantem de fide peccare mortaliter, positam in Manual. nostro confess. *c* subduram videri aliquibus. Tum quia subdura quoque visa fuit glossæ eiusdem cap.

c *Cap. 11. nu. 27.*

2 Tum quia, vt illa ait, videbatur potiùs faciẽda facultas disputandi decretorum doctori laico, quàm clerico rurali, & indocto: vel quod verba sunt intelligenda secundùm vulgarem modum loquendi, *d* & vulgus Gallicum omnes literatos & doctos appellat clericos, quod etiam ipsamet glossa monuit.

d *Cap ex literis. de spons. & l Labeo. ff. de supelle.*

Tertiò dico, determinationem prædictam, licet dura sit, vt ait ibi glossa esse tamen tenẽdam, iuxta l. *prospexit*. *e* & cap. *in memoriam*. *f* Tum quia vt docet Augustinus relatus in cap. *in istis*. *g* leges cùm instituuntur debent iudicari; postquàm autem sunt institutæ, iudicandum est secundùm eas. Tum quia glossa, Archidiaconus, Dominicus & Francus qui eandem senserunt duritiem, tenuerunt eam. Tum quia propriè ecclesiastica, & laica persona differunt, *h* & laicus quamlibet doctus propriè non dicitur clericus, nec licet ei prædicare. *i* Tum quia non est recedendum à propria significatione verborũ. *k* Tum denique, quod constitutio illa facta fuit ab Alexandro IV. in Italia, in qua, nec in Hispania laici, quãuis sint docti, vocantur clerici: & ita verba illius debẽt interpretari magis secundùm morẽ loquendi terrę, vbi facta fuit, & eorũ qui eam tulerunt, quam secundùm morem Galliæ, vel alicuius alius prouinciæ.

e *ff qui, & à quibus manumiss.*
f *19. distinct.*
g *4. dist.*
h *C. duo sũt. 12. q. 1.*
i *Cap sicut. de hæret.*
k *Leg. non aliter ff. de le. 3.*

3 Quartò respõdeo, quod nouè vltra omnes ego molliui illam sententiam, restrigendo eam ad eum, qui scit id esse prohibitum sub pœna excommunicationis: & quod possunt addi aliquæ rationes, quibus iustius laici etiam docti prohibentur à disputando de fide Catholica, quàm clerici, cum his proprius conueniat tractare spiritualia, quàm laicis. *l*

l *Cap. benè quidem. 96. diu. & ca. ecclesia. de cõs.*

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBVS BAPTISMA.

SVMMARIVM.

1 *Sermones generales morales particularibus minus vtiles.*

2 *Facti variatio etiam in vna circumstantia quamuis modica variat ius, quod oritur ex facto.*

3 *Apostasia triplex, à fide, ab obedientia, & ab ordine clericali, vel à religione.*

4 *Apostasia generaliter desertionem muneris significat.*

6 *Habitum religionis deserens, citò resumpturus, non est apostata, licet sit excommunicatus.*

6 *Mendicantes ad non mendicantes sine licentia transeuntes excommunicationem incurrunt ipso iure, non tamen sunt apostatæ.*

7 *Fugitiuus est, qui sine licentia superioris etiam retento habitu vagatur, vel se celat, ne à superiore inueniatur; non tamen sequitur, vt sit apostata.*

7 *Delatio habitus desertorem religionis ab apostasia non excusat.*

8 *Apostata à religione dicitur religiosus professus, qui deserit suam religionem animo ad eam non reuertendi, nec ad alium transit. Vnde si cess[...] animus à religione retrocedendi, cessabit vitium apostasiæ. num. 7. Sed & qui intra monasterium existens continuo suo superiori renuit obedire, non est talis. nu. 4. qui sine licentia exit monasterium, absq; tamen animo non reuertendi, non est talis. & nu. 5. & 7. & hoc etiam si habitum deserat, vageturq;, sit fugitiuus. nu. 6. & 8. nec qui suam desinit vt aliam etiam laxiorem sine licentia intret si illam ingrediatur, etiam si sint mendicantes ad non mendicantes, erit apostata. num. 5. & 6. & multò minus si petita licentia ad arctiorem, vel ad quamcumque aliam ea obtenta se transfert: sicut nec qui transfertur ad episcopatum, vel in aliqua ecclesia perpetuò instituitur, per quam institutionem desinit esse claustralis sui monasterij. nu. 8. & hoc modo dicta translatio sit vel saltem credatur iusta. nu. 14. sicut nec is, qui petita, licet non obtenta licentia, exit, vt subueniat parentum necessitati, in qua ante illius erant professionem, vel ea à Generali seu Prouinciali petita & obtenta inseruit parentibus, qui post illius professionem in necessitatem inciderunt. nu. 8.*

8 *Translatus ad episcopatum, item & aliam ecclesiam, si de ea perpetuò intituletur, desinit esse sui monasterij monachus claustralis: & hoc modo dicta translatio sit legitima. nu. 14.*

8 *Parentum necessitas præbet iustam causam monacho, vt possit stare extra monasterium; ita tamen, vt præcedens professionem requirat solam licentiæ petitionem, sequens autem requirat etiam concessionem, quam tamen facere potest Generalis, & Prouincialis ordinis.*

8 *Monasteriũ egrediens sine licentia, sed statim reuersurus, nõ peccat mortaliter propter exiguitatem materiæ.*

9 *Intellectus bullæ Pauli IV. contra apostatas, & Pij V. & quod ligant solos veros apostatas, num. 9. & 14. sed nec bulla Pij V. in conscientia ligat iustè translatos, nec cum iusta licentia stantes extra monasterium. nu. 13.*

10 *Lex aliam interpretans iuxta terminos interpretatæ intelligenda.*

11 *Dubia pars vna copulatiuè per aliam declaratur eiusdem copulatiuæ partem.*

12 *Intellectus, ex quo sequitur absurdum, euitandus.*

13 *Reductio alicuius constitutionis ad viam iuris quid operetur.*

CONSILIVM I.

AN dici possint apostatæ omnes infrascripti indifferenter, scilicet: Primò, qui ex quauis causa exierunt è congregatione eorum, & steterunt foris cum habitu: & an in hoc sit differentia inter eos, qui diu extra commorati sunt, & qui breui temporis spacio?

Secundò, an qui vigore breuium Pœnitentiariæ, seu aliàs à summis Pontificibus impetratorum foris steterunt?

Tertiò, an qui ex licentia suorum superiorum, seu aliàs quouis modo extra claustra vixerunt?

Quartò, an comprehendãtur etiam illi, qui cùm professionem emiserint in monasteriis obseruantiæ congregationis, posteà obtinuerũt beneficia ordinis in titulum, seu ad vitam, & postmodum vigore bullarum fel. re. Pauli IV. & Pij V. ad claustra reuocati fuerunt.

Quintò, si aliqui prædictorum ante publicationem dictarum bullarum ad claustra redierint, an nihilominùs censeantur in eisdem bullis, & earum determinationibus comprehensi?

1 Respondeo primùm, has quæstiones esse nimis generaliter propositas, quàm vt specialiter & categoricè ad eas ita responderi possit, vt casibus sub eis contentis plenè satisfiat, nisi iusto in id libello composito, & non studio tumultuario, sed serio & maturo adhibito, cuius adhibendi otium nobis modò deest. Sed vt ægroto animo, tam grandi quęstioni, tam leuiter propositę, eam breuem & leuem responsionem præbeamus, facit quod S. Thomas, *a* dixit, sermones morales vniuersales minus esse vtiles, eo quod actiones in particularibus sunt: ante quem Iurisconsultus dixit, omnem definitionem generalem esse in iure periculosam. *b*

2 Adeò quod vix vlla regula absque aliqua exceptione inueniatur, iuxta l. 1. *c* etiam si verbis vniuersalibus affirmatiuis, vel negatiuis cõcipiatur; excepta illa de qua in c. *licet*. sub finẽ, *d* vna enim circũstantiola addita, vel adẽpta

a *In prin. 2. 2.*
b *Leg. omnis definitio ff. de reg. iur.*
c *ff. de re. iur.*
d *De regular.*

facto

facto frequenter variat ius, quod oritur ex eo, *a* & ob id Imperatores Valerianus & Galienus cuidam petenti nimis generale responsum responderunt. *b* *Vt responsum congruum accipere possis, insere pacti exemplum.* unde necesse est prius dicere, quis sit apostata à religione, quàm respondeatur, an infrascripti sint apostatæ ab ea.

3 Tum quia cùm triplex sit apostasia iuxta glossam solemnem & receptam, *c* scilicet à fide, ab obedientia, & ab ordine, vel religione, cuius dictum tertium declarat S. Thomas, *d* & omnes nostri in ea commentantes: in prædicta tamen quæstione petitur, an infrascripti sint apostatæ, perinde ac si sola vna species apostasiæ inueniretur, cùm tamen etiam tertia diuidatur in apostasiam ab ordine clericali, & in apostasiam à religione, vt prędicta glossa insinuat, & probãt capp. posita in d. tit. de apostatis, quorum aliqua de apostatis ab ordine clericali, & aliqua de apostatis à regula monachali agunt.

Secundò, quod ex consulentium personis, & quæstionum sequentium materia, videtur intelligẽda prima tantùm de apostasia à religione, & regula monachali: ideoq; necessum est de illa tantùm loqui.

4 Tertiò, quod licet omnis apostasia ab obediẽtia, seu præceptis obediendi, dicatur apostasia, sumpta generaliter illa voce, vt prędicta glossa i. S. Thomas & communis declarant: quia generaliter sumpta significat omnem retrocessionem, & retractationem, siue desertionem muneris, vt Goffredo *e* latinius videtur dictum, per l. *desertorem.* *f* non tamen dicitur apostasia à religione, accipiendo verbum hoc strictè in ea significatione, in qua accipitur in titulo de apostatis, & in aliis iuribus punientibus apostatas. Requiritur enim primò, quòd sit criminosa, & mortifere mala, vt eruditè dixit Caietanus, *g* inferens ex hoc, quod retrocessio à clericatu & minoribus ordinibus non est apostasia ab ordine, de qua in prædicto tit. agitur. Immò nec sufficit, quòd sit criminosa, & mortiferè mala, qualis est inobedientia, qua monachus intra monasterium existens continuè renuit obedire iusti prælati præceptis, etiam si violaret votum substantiale castitatis: licet enim tamquàm inobediens & impudicus possit castigari, non tamẽ tamquàm apostata, secundùm omnium mentem, quam vbi suprà Caietanus declarat. Immò nec sufficit, quòd exeat monasterium sine licentia prælati, absque tamen animo deserendi religionem.

5 Vnde recessio ab aliquo monasterio alicuius religionis sine licentia prælati, cum animo tamẽ intrandi aliam religionem, etiam laxiorem, si intret illam, non dicitur apostasia: quia licet sit recessio ab illo aut illo monasterio, & ab illo ordine, non tamen est recessio à religione: & ita non incidit in pœnas apostatarum, iuxta determinationem Innocentij, *h* vbi clariùs loquitur, & communiter recipitur, & etiam à pręd. Caietano declaratur. Immò nec omnis retrocessio, per quã non solùm peccatur mortaliter, sed etiam incurritur excommunicatio maior, sufficit ad constituendam illam apostasiam, de qua loquimur.

6 Per desertionem enim temerariam habitus religionis fit retrocessio mortifera, & excommunicatione ipso iure punita, *i* non tamen illa omnis est apostasia, de qua loquimur: quia non illa, quæ fit cum animo eum citò resumendi, sine animo religionem deserendi, nec vmquàm id vllus eruditus dixit: etiam si dimissio habitus fieret ad liberius fornicãdum, cum animo tamen statim resumendi eum, pro quo facit extrauagans Nicolai V. per quam vbi suprà dixit Caietan. quod mendicantes transeuntes ad nõ mendicantes sunt excõmunicati ob transitum, nõ tamen dicuntur apostatæ, cuius extrauagantis initiũ est, Viam. & ponitur in titulo de regular. *k*

7 Addo, quod non sufficit exitus à monasterio inconsulto prelato, etiã causa vagandi, & sine intẽtione intrandi aliam religionem modò nõ habeat intentionem desertendi eam, vt prædictus Caietanus singulariter determinat in hæc verba: *Religiosum cum habitu sine licentia & alterius obedientia manere dupliciter contingit: Eo animo, & intentione, vt religiosus amplius non sit, & talis est verus apostata; nec excusatur ab apostasia, & cẽsuris annexis, ex hoc, quod defert habitum, sed tenetur ad omnia, ad quæ tenetur apostata sine habitu. Secundò contingit, quòd non recedat, nec vagetur extra animo retrocedendi à religione, sed propter prælatorum fortè rigorem, aut propter libidinem vagandi, aut aliquid huiusmodi; & talis non est apostata, sed fugitiuus, & vagus. Et quod hoc sit verum, patet ex hoc, quod apostata consistit in retrocessione à religione: ac per hoc, qui retrocessioni à religione numquàm consensit, numquàm apostasiam incurrit, quamuis incurrat peccatum inobedientiæ, & rebellionis cõtra præceptum prælati exeundo: sicut etiam stans in claustro, & nolens pertinaciter obedire prælato aliquid iustè præcipienti, rebellis est, non apostata.* Hæc ille.

8 Quartò principaliter dico, ex prædictis colligi, quòd apostata à religione dicitur religiosus expressè, vel tacitè professus, qui deserit religionem, quam professus est, sine transitu ad aliam cum animo non reuertẽdi ad suam, cui consequens est, non omnem religiosum fugitiuum esse apostatam: omnis enim, qui exit monasterium sine licentia superioris, & siue omisso, siue retento habitu vagatur, vel se celat, ne inueniatur, est fugitiuus, vt Ioannes Andreas quem Panormitanus & communis sequitur, *a* determinat, & probatur per l. *quis sit fugitiuus.* *b* attamen nõ omnis talis est apostata per prædicta. Consequens item est, nullum religiosum, qui transit ad arctiorem religionem, petita, licet nõ obtenta licentia superioris, esse apostatam: qui eius transitio nõ est retrocessio criminalis, siue mortifera, per d. c. *licet.* *c* Consequitur item eadem ratione, nullum translatum ad aliam religionem, vel alium locum, mediante dispensatione legitima, esse apostatam, vt prædicta extrauagans, *viam* *d* sub finem probat, nec consequenter qui est translatus ad episcopatum, iuxta clem. I. *e* & c. *statutum.* *f* nec institutum perpetuò in aliqua Ecclesia, qui desinit esse claustralis, iuxta glossam singularẽ & memorabilẽ, *g* neq; qui auctoritate sui Generalis, vel Prouincialis exiit, & degit extra monasterium, subuenien do necessitati parentum, in quam post eius professionem inciderunt, iuxta doctrinã D. Thomæ, *h* relatam à nobis in comm. 3. de regular. *i* & in Manu. confess. *k* & minus si ante professionem eius erant tanta necessitate oppressi: quia tunc etiam nolente superiore tenetur exire, & subuenire, si potest, secũdùm eumdem S. Doctorem, vt ibidẽ diximus. Neq; illum, qui per aliquot paucos passus sine licentia prælati egreditur monasteriũ statim reuersurus: quia nõ videtur egressus ille mortifer, cũ exiguitas in omni materia excuset à mortali culpa, iuxta S. Thomam, *l* & aliis locis, quem nos citamus in Man. confess. *m*

9 Quintò, quod ex prædictis præsuppositis infertur solutio primæ quæstionis adeò generaliter propositæ, & etiam (salua saniori sententia) intellectus iuridicus bullæ Pauli IV. & Pij V. Infertur enim, quod nullus sit apostata per aliquem actum, qui non sit peccatum mortiferum, neq; per omnẽ, qui sit mortifer, sed solùm per illum, per quem fit apostata à religione: & consequenter, quod pœnæ bullarum non fuerunt incursæ, saltẽ quo ad Deum, & forum cõscientiæ, nisi per eos, qui exierũt monasteria & religiones per exitũ mortiferum, neq; per omnes, qui per talem exitum mortiferum exierunt: quia prędictæ bullę nõ induxerũt pœnas, nisi cõtra apostatas à religione, vt colligitur ex earũ proœmiis, & verbis, *apostata, & apostasia,* decies repetitis in bulla Pauli, & aliquoties in bulla Pij V.

10 Quæ solùm est intelligenda de his, quos cõprehendit bulla Pauli, quippe quæ interpretatur illam; & lex interpretans aliam, intelligenda est de comprehẽsis in ea, *n* & glossa singularis secundùm Cardinalem. *o*

Non obstat, quod Paulus includit in sua bulla omnes, & singulos, qui post professionem per eos in ætate legitima constitutos in aliquo approbato, etiam militari ordine, purè & liberè emissam, temeritate propria, aut quouis prætextu, aut causa, extra claustra suorum regularium locorum degunt, aut in posterum degent.

11 Tum quia debet intelligi de prætextu & causa illicitis: qm̃ vna pars copulatiuæ dubia declaratur per alterã partem, *p* & ita cum verbum, *prætextu*, & verbum, *causa*, sint generalia, & dubia ad licita, & illicita; debent intelligi per illam aliam partem copulatiuæ, *temeritate propria* de iniustis, & temerariis. Tum quia per verba illa, *apostasia, & apostata*, decies repetita, intelligenda sunt prædict verb.

a L. si ex plagis. §. in cliuo. ff. ad legem Aquiliam.
b In l. vt responsum. C. de transact.
c Cap. 1. de aposta.
d In 2. 2. qu. 12. art. 1.
e In summa [illegible] 1.
f ff de re milit.
g In d. art. 1.
h In c. fi. de renunciat. in c. intelleximus. de æt. & qualit.
i Ca. 2. ne cle. vel monach. lib. 6.
k Inter communes.

a In ca. fin. de regul.
b ff de aedil. edict.
c De regul.
d De regul.
e De elect.
f 18. q. 1 & c. cum olim. 2. de priu. & c. ne pro cuius.
g 6 q. 1. & c. si q[illegible] a [illegible] 21 q. 2.
h [illegible] ad hac. ue[illegible] mona h.
i h 2. 2. qu. 101. art 4.
k [illegible] nul. lam. 18 q. 2. nu. 46.
l Cap. 14. nu. 14.
m In 2. 2. q. 59. art 4.
n Ca. 11. nu. 4.
o Auth hac constitutio §. vnde. cella 3.
p Ibi oppo 3. in l. statutũ verb. consue. de elect.
Leg 1. ff de reb. dubijs.

verba de illis, qui per apostasiam degebant extra claustra: repetitio enim eiusdem verbi in eadem lege vel canone grande mysterium indicat, iuxta glossam solemnem. *a* Tum quia nisi illa verba restringerentur ad apostatas, dicenda esset illius bulla iniqua: quod non est dicendum de lege à Papa illo Paulo IV. Sanctissimo lata; cùm vti theologus doctissimus noster, de legis essentiali qualitate esse iustitiam, & honestatem, iuxta illud Isidori in cap. *erit autem lex iusta, honesta, &c.* *b* & pulchrè declaratum à S. Thoma recepto. *c*

a *Cle. 1. de iurepatro.*

b *4. distinct.* c *1. 2. q. 95. art. 3.*

12 Tum quia alioqui comprehēderet omnes religiosos de licentia superiorum visitantes infirmos in scholis, & sepelientes mortuos extra ciuitates suorum claustrorum, & de mandato eorum venientes ad Sedem Apostolicam euntes & proficiscentes pro negotiis suorum monasteriorum ad Reges, & Principes, & ad prætoria suprema, & alia multa loca, vbi degere aliquo tempore oportet, quæ omnia sunt absurda, & ita non dicenda. *d* Sequeretur item, quod omnes, qui per dispensationes legitimas Sedis Apostolicæ, & per statuta sacrorum canonum iustè ad episcopatus, & ad alia munera perpetua vel temporalia missi sunt, essent apostatæ.

d *L. nā quod absurdum. ff de bonis liber tor ca. audiā. de prab. lib. 6.*

13 Non obstat etiam, quod prædictus Pius voluit illam reducere ad formā iuris. Tum quia illud intelligitur quo ad formam procedendi, & priuādi aliquos, vel declarandi eos esse priuatos: quod sine citatione fieri non debet, iuxta glossam solemnem & receptam. *e* Non autem voluit significare, quod Paulus voluit reprobare translationes, & mansiones iustè factas, quas Sedes Apostolica semper in hunc diem approbauit, & approbat.

e *Cle. 1. de cēsib & cle. pastoralis. §. caeterum. de re iud.*

Non obstat etiam, quod Pius iussit, vt omnes extra claustra degentes intra certum tempus coram iudicibus à se nominatis ostenderent iustas causas manēdi extra illa: quia id non fuit reprobare vllam iustam translationē, vel mansionem extra claustra, saltem quo ad forum conscientiæ; sed prouidere, ne malè translati maleq; degentes extra claustra suum malum statum continuarent.

Non obstat etiā declaratio Cardinalis Alexādrini, qua declarauit, etiam monachos ordinis Camaldulensis, includi sub prædicta bulla Pauli IV. quia nō exprimit quod includuntur iustè & sanctè translati: & ita etiam eius declaratio intelligenda est de iniustè translatis, sicut & bulla Pauli per eū declarata; quoniam, vt prædictum est, lex declarans intelligenda est iuxta terminos legis declaratæ.

14 Ex præmissis potest facilè deduci responsio ad quæstiones propositas. Ad primam quidem, quod illi soli de contentis in quæstionibus dicuntur apostatæ à religione, quibus definitio apostatæ posita suprà in quarto dicto conuenit, & non alij.

Ad secundam, quod qui foris steterūt vigore breuium Papæ, vel Pœnitentiariæ, qui sciebant, vel scire debebant ea inualida esse, & subreptitia, fuerunt apostatæ, non autem qui sciebant, vel iustè credebant ea esse legitima.

Ad tertiam, idem est dicendum de degētibus foris vigore licentiarum aliorum superiorum, quod dictum est de breuibus Papæ, & Pœnitentiariæ.

Ad quartam, quod nō sunt apostatæ, qui cum dispensatione legitima obtinuerunt beneficia.

Ad quintam, quod non: quia iam desierant esse apostatæ per suas reuersiones legitimas. Quæ omnes responsiones intelligendæ sunt quo ad Deum, & conscientiæ forum, in quo sola veritas attenditur. *f* In foro enim exteriori, quod sæpè præsumptione veritati contraria deducitur, *g* multi verò Apostatæ iudicabuntur non esse tales; & contra multi, qui nullatenus sunt apostatæ, iudicabuntur tales: quoniam Deus numquàm fallit, nec fallitur; Ecclesia verò sequendo opinionem sæpè & fallitur, & fallit. *h* Salua, &c.

f *Cap. tua. de sponsalib.*

g *Cap. is qui fidem. eo. tit.*

h *Ca. à nobis. 2. de sent. excom.*

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO, VEL CASVALI.

SVMMARIVM.

1 *Mortem temporalem tunc demùm ob extremā necessitatem vitæ spiritualis alterius subire tenemur, quando id possumus absq; eo quòd nos consentiamus proprio vel alieno peccato.*

1 *Grauida non potest sine peccato permittere se scindi, vt sic puer possit baptizari.*

1 *Occidi se iniustè permittens tunc peccat, quando alter ipsum non consentientem non occideret; quia sic consentit peccato alterius, secus si non resisto ei, qui iniustè me etiam nolentem vult occidere.*

CONSILIVM I.

1 AD dubium Respondeo, quod illud commune eloquium, quod tenetur quis subire mortē corporalem ob extremam necessitatem vitæ spiritualis proximi, defendi potest ab argumento facto in oppositum, quòd ex eo sequeretur teneri prægnantem instante periculo mortis consentire se occidi, vt baptizaretur infans, ne spiritualiter moreretur: respondendo, quod id intelligendum est, quando quis salua vita spirituali potest corporalem impendere; magis enim tenetur suam vitam spiritualem, quàm proximi seruare. At talis prægnans non potest consentire absque peccato mortali, & consequenter absq; amissione vitæ spiritualis, Tum quia sicut nemo potest occidere se ipsum absq; peccato mortali, *a* ita nemo potest consentire absq; simili peccato, vt alius occidat eum. *b* Tum quia nemo potest innocentem occidere absq; peccato mortali, nec ipse absq; simili consentire occidenti; quia peccaret mortaliter consentiendo peccato mortali proximi. Nec obstat dicere, quod exponēs vitam corporalem pro vita spirituali proximi videtur seipsum occidere: quia id palam falsum est exemplo Christi, qui suam pro nostra exponens vitam non videtur se occidisse. Nec obstat, quòd etiam prægnans non se occidat, sed quod pro vita spirituali filij cōsentit se occidi: quia id non potest facere sine consensu in peccatum mortale alterius proximi, vt prædictum est. Nec obest dicere, quod Christus consensit se occidentibus; quia nō consensit eis, qui non occidissent ipsum si non consensisset; & ita non consensit approbando eorum factum, sed solùm permittendo, & non (vt poterat) resistēdo. At prædicta prægnās, si faceret quod dictum est, consentiret approbando factum cædentis, qui non cæderet eam, nisi consentiret.

a *Cap. si non licet. 23. q. 5.*

b *Arg. c. contingit de iure patr. & l. liber homo. ff. ad legem Aquiliam.*

SVMMARIVM.

1 *Deformans aliquem etiam graui vulnere in faciem etiam publicè illato, si non occidat, vel membro mutilet, non est irregularis. & nu. 2.*

2 *Irregularis non est omnis alium faciens irregularem.*

CONSILIVM II.

QVIDAM percussit alium vulnere graui, & deformi, quo totam faciem eius adeò deformauit, vt ob hoc adiuerit iudices, idque publicè fecit. Quæsitum est, an sit irregularis, ita vt beneficia non possit habere absque dispensatione Papæ.

1 Respondeo, quod non. Tum quia nullo iure id cauetur: & nulla irregularitas cōtrahitur in aliquo casu, in quo id iure nō exprimitur. *c* Tum q. a licet mutilans aliū membro fiat irregularis; debilitans tamen alterius membrum, etiam adeò, vt eo vti non possit, nō est irregularis, vt nos contra quosdā alios probamus in nostro Man. confess. *d*

2 Tum quia non est verum id, quod aliqui, quos ibidē referimus, dixerunt, eum, qui alium efficit irregularem, fieri irregularem: quia id nullo iure cauetur: & qui generat filium extra matrimoniū, qui est irregularis, non propterea ipse fit talis: & iudex damnans aliquem furti, facit eum irregularem, non tamen ob id ipse fit talis: & ob alia, quæ ibidem tradimus. Tum quia quo ad hoc non refert, quòd percussio fuerit facta publicè, an occultè, & an percutiens, & percussus sint clerici, vel laici; quia differentia illa quo ad hoc nullo iure traditur. Tum denique, quod non obstat id quod suprà diximus, eum, qui deformat alium, esse irregularem: quia, vt ibidem admonuimus, per verbum *deformare.* intelleximus occidere, vel aliquo mēbro principali mutilare, gratia breuitatis, ne frequenter cogeremur dicere occidere, vel mutilare, quæ sunt verba clem. 1. *e* quæ non habet, vt quidā imponunt ei, *mutilare,*

c *Cap. is qui. cum gloss. recept. de sentētia excommunicationis li. 6.*

d *Cap. 27. nu. 207.*

e *De homic.*

& trun-

& truncare, sed tantum *mutilare*: quod multum facit ad dicendum, quod non quæcumq; deformatio, etiam grauis, facit quem irregularem, sed solùm illa, quæ tollit formam rationalem, qua tollitur vita humana, vel tollit formam accidentalẽ, qua inducitur dedecus humanæ, quod efficit membri principalis defectus, qualis nõ fuit factus per prædictam percussionem, &c.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium casuale sequutum ex ludo in foro ecclesiastico illicito, non ideo minus producit irregularitatem, eo quòd sit licitus in foro sæculari; secus si etiã esset licitus in foro ecclesiastico. & nu. 2.*

2 *Consuetudo ludendi recepta in vno foro excusat quidem homicidium casuale in eo commissum, à pœna in dicto foro pro homicidio imposita, sed non à pœna alterius fori, in quo dicta consuetudo non est licita.*

3 *Lapidum ludus si tanta cautela à pueris exerceatur, vt raro mors, & vulnera sequantur, etiam in foro ecclesiastico erit licitus, adeò vt ex homicidio casualiter in eo commisso non oriatur irregularitas. & nu. 1.*

CONSILIVM XIII.

Certabant aliquot pueri ludo lapidum, in quo alter alterum occidit. Quæsitum fuit, an sic occidẽs sit irregularis?

1 Dicendum videtur, quod huiusmodi puer nõ sit irregularis, si ludus, quo ludebat, erat licitus, vt est hastiludiũ, & aliqua progymnasmata, vel præexercitamenta militaria; quia homicidium casuale non parit irregularitatem, quãdo prouenit ex ludo licito, *a* & tradim⁹ latè in Man. *b* Nec obstat, quod iudex condẽnans alium, & miles in bello iusto occidens manibus suis, est irregularis: quia id habet locum in homicidio ex proposito, nos loquimur de casuali. Quod si ludus, quo ludebat puer, erat illicitus quo ad Ecclesiam; puer est irregularis; quia homicidium etiam casuale ex opere illicito parit irregularitatem. *c*

2 Non obstat doctrina Ancharani, *d* quem sequuntur plures, quos refert Hippolytus, *e* quod occidens aliquem in ludo consueto non tenetur pœna legis Corneliæ de sicariis, quia illa procedit quo ad pœnam temporalem impositam à lege temporali: nos autem loquimur de pœna ecclesiastica imposita à lege ecclesiastica. Volo dicere, quod consuetudo admissa à lege, excusat à pœna imposita per legem, in cuius foro consuetudo ludendi est licita; non tamẽ excusat à pœna legis, in cuius foro illa consuetudo ludendi non est licita, & ita licet ludus lapidum à pueris consuetus fuisset licitus secundùm leges sæculares, & puer nõ incideret in pœnas legum sæcularium; incideret tamen in pœnas ecclesiasticas in foro ecclesiastico, in quo ludus ille esset illicitus. Et per consequens licet occidens casualiter in hastiludio, quod est licitum secundùm leges ecclesiasticas, nõ fieret irregularis; occidẽs tamen in torneamentis, quæ sunt illicita secundùm leges Ecclesiæ, licet sint licita secundùm leges sæculi, incideret in irregularitatem inflictam per leges ecclesiasticas.

3 Puto tamen, quod si ludus ille puerorum, quo certãt lapidibus, fieret tanta cautela scutorum, clypeorum, vel peltarum, quòd raro contingerent homicidia, vel vulnera, esset ludus licitus etiam secundùm leges ecclesiasticas, sicut hastiludia, per extrauag. 1. *f* Salua, &c.

a Cap. Ioãnes de homic.
b C. 27. nu. 211.
c Cap. continebatur. & c. presbyterum. de homic
d In cons. 283. & in ca. cum venerabilis. de consuetu.
e In l. i num. 101. ff. ad l. Cor. de sica.
f De torneamen.

SVMMARIVM.

1 *Bello iusto qui interest, etiam mittẽdo tela, & bombardarum globulos in aduersarios, non tenetur nec credere, nec dubitare se esse irregularem, si nesciat, nec scire possit an quis ab ipso fuerit mutilatus, vel occisus. nu. 2.*

1 *Bello iusto qui interest etiam percutiendo, hortando, & iuuando occidentes ad victoriam, immò etiam si generaliter iuuet ad occidendum, prout victoria requirit, non est irregularis si ipse proprijs manibus non occidit, nec mutilauit. nu. 3. at si hortetur, vel iuuet ad hunc vel illum specialiter occidendum, secus esset: sicut etiam esset, si hunc vel illum particularem hortetur vt occidat. nu. 4.*

1 *Tutior pars etsi sit in dubio eligenda; attamen bello iusto qui interfuit, etiam percutiendo, si nec sciat, nec scire possit quod aliquem mutilauerit, vel occiderit, non tenetur nec credere, nec dubitare se irregularem. nu. 2.*

2 *Filius natus in figura matrimonij, qui nescit an sit natus ex marito, vel adultero, non tenetur ad dictum matris dicentis eumdem esse adulterinum credere, nec dubitare, & sufficit ei inhærere præsumptioni iuris præsumentis ipsum esse legitimum, ac potest etiam cum alijs succedere.*

CONSILIVM IV.

Quæsitum est, an indigeant dispensatione ab irregularitate illi, qui interfuerunt bello iusto, in quo fuerunt occisi & mutilati multi ex parte occidentium, mittendo tela, & exonerando bombardulas.

1 Respondeo, quod non: quia pugnantes in bello iusto non incurrunt irregularitatem propterea solùm, quod hortantur, vel animant socios iustè bellantes ad vincendum, & ad habendum victoriã, nec etiam si adiuuent eos, & percutiant inimicos, nisi manibus suis occidãt, per dicta in aliis consiliis. Non obstat, quod qui dubitat, an occiderit aliquem, nec ne, tenetur eligere partem tutiorem, vt post alios tradimus in Manu. confess. *a* quoniam illud non est verum de omni eo, qui nescit, sed tantùm de illo, qui verè dubitat, vel iusta ratione tenetur dubitare.

2 Nam cui mater affirmat nõ esse genitum à patre putatiuo, sed ab adultero, & nescit vtrũ sit verius, & non dubitat nõ tenetur credere matri, eo quod tutius sit suæ cõscientiæ id credere, quàm contrarium, ne lædat in succedẽdo alios fratres legitimos, vt ait Bartholus communiter receptus, *b* quia licet ipse nesciat vtrũ illorum sit verum, tamen non tenetur dubitare de illo: quia sufficit ei sequi ius cõmune, quod præsumit eum esse filiũ genitum à marito cõiuge legitimo suę matris: sic etiã ei, qui in bello iusto partes iustitiæ fouet, sufficit quòd si nesciat, nec scire possit, an quempiã occiderit, vel mutilauerit per se.

3 Et quod credat, quod adiuuans occidentes ad iustam victoriam consequendum non est irregularis, & quod ipse non iuuit ad occidendum illum, aut illum specialiter, sed generaliter ad occidendum, vel mutilandum eos, quos victoria exigebat. Quod si hortatus est, & iuuit ad occidendum illum, aut illum specialiter, magis est videri eum esse irregularem, si ob eius dictum fuit occisus, saltem priusquàm aliàs occideretur.

4 Tum quia licet nemo fiat irregularis ex eo quod in bello iusto adhortetur socios, & iuuet ad vincendum, *c* qui tamen adhortatur specialiter aliquem ad occidendũ, & præsertim specialiter hunc, aut illum, incurrit illam, per ea quæ nos resoluimus in Man. confess. *d*

Vide consil. 3. & consil. 6. hoc eod. tit.

a Cap. 27. nu. 193.
b In l filius. ff. de his qui sunt.
c Cap igitur. cum gloss & c hortatu 23. q. 8. & c pen. de homicid.
d Cap 27. nu. 215. cum seq.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est is, cuius verba, etiã ex compassione dicta, fuerunt in causa, vt aliquis saltem citius occideretur.*

1 *Bello iusto, in quo multi occisi sunt, qui interfuit, etsi non efficiatur irregularis adhortando socios, talis tamen efficitur, si specialiter abhortetur aliquem ad occidendum.*

2 *Belli iusti conflictu finito, si quid fiat in mortem inimicorum id, in bello factum non dicitur.*

2 *Captus in bello, qui potest viuus seruari, & detineri, vsq; quo bellum sit finitum, si occidatur, iniusta est occisio.*

3 *Dispensatio concessa narranti se bello iusto interfuisse, in quo multi occisi fuerunt se iuuante occisores, non prodest eidem, si adhortatus est, vel iuuit ad occidendum hunc, vel illum specialiter.*

CONSILIVM V.

Vnus Lutheranus mortifere percussus venit ad exercitum Catholicum, dicens se esse Catholicum. Vnus ex Catholicis dixit compatiens ei, Melius esset, vt omninò occideretur, cùm sanari nequeat: & cùm dixisset abiit: & quidam ex iisdem, qui audiebãt, occiderunt eum.

Dubitatur primò, si sit irregularis, qui dixit illa verba ex compassione.

Secundò, an dispensatus generaliter à Papa, eo quod interfuit illi bello iusto, in quo multi fuerunt occisi, se iuuante

uante occisores, censeatur dispensatus etiam in hc irregularitate, si qua est?

1 AD PRIMVM respondetur, videri esse irregularem, si ob id eius dictum fuit in causa, quod fuit occisus, saltem priusquàm aliàs occideretur. Tum quia licet nemo fiat irregularis, eo quòd in bello iusto interueniat, generaliter adhortando socios, *a* qui tamen specialiter adhortatur aliquem ad occidendum, tunc incurrit irregularitatem, vt diximus in Manua. *b* Tum quia dictum ipsius videtur fuisse illicitum, cùm non liceat occidere in bello iam captum, si aliàs potest seruari, & detineri post prælium finitum; quia id non esset occidere in bello, sed post illud finitum quo ad illum articulum.

a Cap. igitur. cum glossa, &c. hortatu. 28. q. 8 c. penult. de homic.
b Ca. 27. nu. 215. cum sequentib.

3 AD SECVNDVM respondetur, quod non videtur sufficere prædicta dispensatio: quia in narratione petitionis non expressit aliquid, ex quo dici possit irregularis, vt ex prædictis colligitur: quia solùm dicitur interfuisse armis, & iuuisse, non tam iuuisse ad occidendum hunc, vel illum specialiter, &c.

SVMMARIVM.

1 *Bello licito qui interest, etiam pugnando, & iuuando suos socios occidentes, modò non occidat suis manibus, non est irregularis.*

2 *Bellum iustum est ex parte satellitum missorum à Præfecto vigilum ad capiendum furantes fructus hortorum & vinearum, & iniustum ex parte delinquentium se armis defendentium, iuncto casu.*

2 *Pluribus simul suas bombardulas contra vnum displodentibus, qui reperitur occisus; si nescitur à quo; coram Deo omnes, at in foro exteriori nullus debet reputari irregularis.*

3 *Occidens iustè alium ad sui ineuitabilem necessariamve defensionem non est irregularis.*

4 *Fugere qui potest sine dedecore, occidendo etiam ad sui defensionem necessariam, non euitat nec pœnam, nec irregularitatem: si ei erat dedecus, euitat peccatum, sed non irregularitatem, at si fuga erat ei periculosa ne occideretur, euitat & peccatum, & irregularitatem. num. 5.*

CONSILIVM VI.

PRÆFECTVS vigilum misit tres ex suis satellitibus ad detinendum & comprehendendum fures quosdã fructuum hortorum, & vinearum; & obuiauerunt quinque armati bombardulis, qualibus etiam erant armati illi tres, & pugnauerunt omnes: appropinquante tamen Præfecto cum aliis suis, fugerunt latrones, vno tamẽ eorum manente mortuo. Quæritur, an N. qui erat vnus ex tribus præfatis, sit irregularis.

1 Præsuppono primò, quod qui pugnat in iusto bello, non efficitur irregularis, si nõ occidit suis manibus, quãuis iuuet alios socios occidentes, per textum in c. penul. *c* quem ad hoc putat singulare Panormitanus, *d* & nos eũ ad hoc citauimus in rubr. de iud. *e* ex quo sequitur, quod N. non esset irregularis, si sciretur quòd ille mortuus nõ fuit occisus ictu N. quia pugna erat iusta ex parte iudicis, & suorum sociorum.

c De homici.
d Ca. 2. de im mu Eccl n 7.
e Num. 107.

2 Et consequenter non esset iudicandus in foro exteriori irregularis; quia non probatur quod eius ictu fuit mortuus; & nemo debet iudicari irregularis in dubio à iudice, secundùm Innocentium receptum. *f*

Secundò præsuppono, quòd licet iudex non debeat iudicare quem irregularem in dubio quo ad forum exterius; ipse tamen, de quo quæritur an sit irregularis, debet in dubio iudicare seipsum irregularem. *g*

f In c. ad audientiam. de homic. dio.
g Arg. c. iuuenis. de sponsa. & etiã prædicti c. ad audientiam.

3 Tertiò, quod qui occidit alium pro defensione sua, & ad euitãdam mortem aliàs ineuitabilem, non est irregularis *h* ex quo sequitur quod si præd. N. & alij socij eius pugnauerunt ad defendendas vitas suas, quas aliter probabiliter non potuerint defendere, nõ essent irregulares.

h Cle. 1. de homic.

4 Quartò, quod ad excusandum occidentem à peccato, sufficeret, quòd non teneretur fugere propter iniuriam, & dedecus, quæ inde sibi resultarent; non autem ad liberandum ab irregularitate: quia irregularitas sine peccato potest contrahi, & contrahitur quotidiè, vt prædictum est, quam resolutionẽ tradit Panormitanus, *i* quem nos citamus & sequimur in Manua. nostro confess. *a*

i In c. olim. 1. de rest. spolia. & ibi additio.

5 Quintò, quod licet potentia fugiendi mortẽ per fugam excuset à peccato eum qui nõ potest fugere sine iniuria & dedecore, non tamen ab irregularitate, vt prædictum est: videtur tamẽ hoc limitandum de fuga, per quã sine periculo mortis posset fugere: quia si fuga esset periculosa ob casum vel velocitatem insequentis hostis, vel ob viarum, & alia impedimenta, tunc excusabitur etiam ab irregularitate: quia censeretur mors ineuitabilis, cùm sine periculo probabili mortis nõ possit vitari, vt ait pulchrè Zenzelinus, quem sequitur Bonifacius. *b*

a Ca. 57. nu. 211 & ca. 15. nu. 4.
b In d. cle. 1. nu. 75. de homicidio. &c.

SVMMARIVM.

1 *Bannitum, qui impunè occidi potest, occidens, iustum committit homicidium, ex quo ipse & eum iuuantes incurrunt irregularitatem, dispensabilem tamen, num. 3.*

2 *Comitantes executorem sententiæ mortis, etiamsi nihil aliud agant, irregulares sunt.*

CONSILIVM VII.

HORATIVS an sit irregularis, qui ex facinoribus bãnitorum commotus, cũ armis comitatus est eos iustè insequentes, vt cõ ũ fugam impediret, si postmodũ ab eisdem occisi fuerint, licet ipse nullum percusserit, nec occiderit, immò eumdem, antequàm expiraret, ad pœnitentiam, vt potuit, induxit, ac vt cõfiteretur procurauit.

Videtur dicendum primò, præfatum Horatium oratorem esse laude dignum ob multa, quæ dixit, & fecit, & procurauit.

1 Secundò, quod occisio prædicta potest dici iusta, saltem quo ad forũ exterius, præsertim sæculare: quia occisus erat ita bannitus, vt liceret aliis impunè occidere illũ, ita quòd non incurrerent pœnam aliquam occidentis aliquem, à qua iudex banniens posset occidẽtem liberare.

Tertiò, quod prædictus orator Horatius incidit in irregularitatem. Tum quia licet non occiderit, nec voluerit occidere, nec consuluerit, nec mandauerit, nec rogauerit occisionem; non potest tamen negare, quod nõ fuit cooperatus aliis tribus, qui voluerunt occidere illum, & occiderunt: Tum exeundo è domo cum illis ad occidendum eum: Tum ferendo arma cum illis ad id faciendum: Tum ad impediendam fugam banniti occisi.

2 Tum quod omnes, qui comitantur iudicem ducentem aliquẽ ad exequendam sentẽtiam mortis, etiamsi nihil aliud agant, efficiuntur irregulares secundùm omnes, ergo à fortiori erit orator talis comitando & associando priuatos homines sententiã banni exequentes, & cooperantes mortem, & adiuuando eo modo, quo dictum est.

3 Tum quia non obstat dicere quod mors fuit iusta, quia omnis, qui mortem infert etiam iustè, fit irregularis, non quidem irregularitate tam malignantis naturæ, quàm est illa, quæ nascitur ex homicidio iniusto, sed alia alterius speciei non tam malæ, nec tam difficilis dispensationis: & ita S.D.N. de natura & more pius, & ad miserandũ facilis benignè dispensabit super ea cũ oratore adeò pio, & pro iusta, qua esse debemus in huiusmodi impios bannitos, animaduersione. Ad gloriã Dei misericordissimi, eiusdẽq; iustissimi, qui nos tandem ad cœlestia regna perducat.

SVMMARIVM.

1 *Irregulares non sunt illi iustitiæ ministri, qui bannitis insidias, vt eos caperent, tendentes, neminem occiderunt, licet à socijs aliqui occisi fuerint.*

CONSILIVM VIII.

MVLTI officiales regij se congregauerũt ad comprehendendũ quosdam bannitos, & alij posuerũt se in vno loco ad insidiandum, & alij in alio: & cõtigit vt positi in vno loco occiderent duos bannitos, dum comprehenderent illos. Quæritur, an consulens, qui insidiabatur cum aliis officialibus in alio loco, & non interfuit occisioni, nec comprehẽsioni, nec vidit eos comprehendi, nec occidi, fuerit factus irregularis.

1 Respondetur, quod præfatus dominus consulens non fuit effectus irregularis, nec fuisset effectus, etiam si

fuisset inuentus cum occidentibus, & pugnasset cum illis, modò ipse non occidisset propriis manibus: quoniam præfati officiales regij gerebāt bellum iustum: & qui pugnat in bello iusto, non incurrit irregularitatem, etiam si pugnet, & feriat, modò non occidat, vt est casus singularis in cap. penult. *a*

a De homic.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus præmissa protestatione potest sine metu irregularitatis contra delinquentem ciuiliter ad suorum bonorum recuperationem agere, & omnia ad hunc finem necessaria, etiamsi sit captura personæ, instare. & nu. 3. quòd si captura non sit necessaria ad dictum finem consequendum, sequuta mutilatione incurrit irregularitatem. nu. 1. & 2.*

CONSILIVM IX.

IRREGVLARIS an sit prelatus monasterij, qui conquestus coram iudice laico de fure cum protestatione, de qua in cap. *prælatis*, *b* postea indicauit locum, vbi comprehendi posset fur, qui fuit ibi comprehensus, & postea fuit suspensus?

1 Respondeo, facilè videri posse alicui partem negatiuam esse veram. Tum quia videtur casus expressus pro illa in d. c. *prælatis*. *c* quatenus habet, prælatos, & omnes alios clericos posse cōqueri de malefactoribus suis coram iudicibus secularibus, sine metu irregularitatis incurrendæ, propterea quòd illi eos occidant, vel membris mutilent; modò expresse protestentur nolle se vt aliqua pœna sanguinis eos puniant, sed tantùm cogant ad restituendū damnum illatum, & faciendum iniuriarum emendam. Tum quia prædictis prælatis & clericis non solùm licet conqueri, & petere prædicta, sed etiam conquestionem prosequi, præsentare testes, & facere omnia illa quæ pertinent ad obtinendam victoriam super sua conquestione, & petitione, secundùm omnium mentem. At indicare locum, vbi malefactor est, & captura eius pertinere videntur ad prædictam victoriam obtinendam, propter positiones, quæ ipsi fieri possunt, & respōsiones, quas cogitur facere, si capiatur. Tum quia secundùm Petrum ab Ancharano quem satis sequitur Francus, *d* possent prædicti prælati post sentētiam latam petere exequutionem eius, & vt malefactores condemnati capiantur, qui licet resistendo familiæ iudicis occidantur, non ob id prædicti prælati erunt irregulares.

b De homic. lib. 6.

c De homici. lib. 6.

d In d. cap. prælatis.

2 Pro parte autem affirmante, scilicet, quod prædictus prælatus sit factus irregularis, vrget fortiter primò, quod ca. prædictum, *prælatis*. probat quidem quod ecclesiastici possunt agere contra suos malefactores ciuiliter cū protestatione prædicta sine metu irregularitatis: & cōsequenter, vt argumentum primum pro parte negante factum probat, possunt prosequi litē, & facere articulos, positiones, probationes, & alia ad victoriam ciuilem necessaria. At captura malefactoris non est necessaria ad obtinendam ciuilem victoriam, iuxta notata in L. *consentaneum*. *e*

Secundò, quod nō videtur licere clerico sine metu irregularitatis, etiam præmissa protestatione, petere à iudice seculari, vt capiat malefactorem suum, ad hoc, vt cogat eum soluere sibi damnum, quod fecit, saltem antequàm condemnetur: ergo nec iuuare eum ad capiēdum, nec consequenter indicare locum, vbi capi posset. *f*

e Et auth. qui semel. C. quomodo & quādo iudex. & c. fi. vt lit. nō contest.

f Arg. authē. multo magis. C. de sacros. eccl.

3 Per quæ omnia coniuncta videtur hæc quæstio difficilioris resolutionis esse, quam à principio apparebat: & videtur in præsentia resoluenda cum hac distinctione, quod, si fur erat fugitiua persona, ita quòd probabiliter crederetur, quòd sententia contra eum lata parùm profuisset, nisi persona detineretur, licuisset prælato indicare locum, vbi erat, sicut capere, & petere vt caperetur; alioquin non: ea ratione diuersitatis, quòd priore casu esset necessaria captura ad effectum sententiæ etiam ciuiliter latæ exequendæ, in posteriore verò non. Pro qua distinctione facit, quod debitor fugitiuus capi potest auctoritate priuata, *g* non autem qui non est fugitiuus.

g Le. ait prætor §. si debitorem. ff. quæ in fraudem creditorum.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus in sacris bello aliàs de se iusto, iniustè, & cum peccato assistens, etiam vulnerando, modò non occidat, non efficitur irregularis, licet ibi aliqui occidantur.*

1 *Bellum iniustum quo ad effectum irregularitatis, & obligationis restituendi non facit qualitas, malitia, odiumve bellantis; sed defectus à iure, ad hoc vt bellum iniustum sit, requiritur.*

CONSILIVM X.

AN Clericus pugnans in bello alioqui iusto incurrat irregularitatem, si socij eius occidant aliquos, licet ipse non occidderit, esto percusserit?

1 Respondeo negatiuè, per ca. penult. *a* quod expresse loquitur de clerico. Nec obstat, quod non licet clerico pugnare etiam in bello iusto, *b* & quod consulens fortè erat clericus ordine sacro insignitus: & consequenter ex parte ipsius iniustum bellum erat. Tum quia præd. d. c. m cap. penul. *c* loquitur de clericis, quibus non licebat pugnare, vt expresse adnotat ibi Panormitanus, *d* quos tamen non incurrere irregularitatem ex sola percussione, nisi occidissent, declaratur ibi. Tum quia nō sufficit bellum esse iniustum iniustitia generali, eo quòd sit contra leges caritatis, vel aliarum virtutum, qualia sunt bella iniusta malo animo, vel alia circumstantia personæ bellantis, ad hoc vt incurratur huiusmodi irregularitas; sed oportet vt sit iniustum iniustitia contraria iustitiæ speciali, quæ consistit in his, quæ sunt ad alterū, & ponit æqualitatem in rebus exterioribus, iuxta Aristotelem, *e* & S. Thomam. *f* Vnde nec miles, qui malo animo militando capit spolia hostis, tenetur ad restitutionem, si bellum legibus iustitiæ specialis alioqui est iustum: neq; lictor malo animo occidens damnatum à iudice tenetur restituere vestes illius, quas lucratur occidēdo, vt post Caietanum, *g* tradimus in repet. cap. *inter verba*. *h*

a De homici.

b Ca. ex multa. § fi. de voto. c cōuenior. 23 q. 8.

c De homici.

d In 1. not.

e 5. Eth.

f 2. 2. q. 58. ar. 2. 7 & 8.

g 2. 2. q. 40. art 1.

h 11. q. 3. con. clus. 6 coroll. 70. nu. 874. &c.

S V M M A R I V M.

1 *Sacerdos inquirens cum fratribus communem inimicum, à quo sibi timebant, hortansq; socios in actu pugnæ inita, vt tūc fortiter dimicarent, fugientemq; insequens, rogans satellites ne permitterent eumdem ex domo, in quam se receperat, fugere, vnde dictus inimicus se præcipitem dedit, videtur illicitum quid fecisse, & causam principalem mortis dedisse, nu. 2. re tamen vera nec illicitum quid fecit. num. 10. & 12. nec propinquam causam dedit illi morti, quam ab alijs nō intentam mortuus sibi ipse intulit. nu. 9.*

2 *Irregularem facit omnis actus illicitus sua natura, lege vel consuetudine in mortem, ex quo illa sequitur, directus.*

2 *Clericus aliorum iniuriam criminaliter prosequi non potest, immò nec suam sine protestatione.*

3 *Occidit cùm quis se ipsum metu, ne à iudice occidatur, perinde videtur esse, ac si à iudice occisus fuisset; sicut & aliquem occidere, vel eumdem cogere, vt se præcipitem det, num. 4. re tamen vera ita non est, nu. 11. & 12. saltem si prædicta illicitè non sit occiso illata. nu. 12.*

4 *Alimenta tam tenuia si iudex, vel custos carceratis præbeat, quòd inde moriantur, non euitabunt irregularitatem. & num. 13.*

5 *Irregularis ex homicidio is solùm videtur esse, qui occidit, consulit, mandat, opemve in homicidio fert.*

6 *Insequens furem clericus, si ab alijs occidatur, non efficitur ob id irregularis; nec insequens malefactorem, si ipse sibi mortem consciscat. nu. 8.*

7 *Irregularitas nisi in casibus expressis non contrahitur.*

8 *Suspensio, qua proditor Christi seipsum suspendit, alijs nocere non potuit.*

8 *Sanguis insidiantium occisorum nil indicanti nocet, qui ad hunc finem indicauit, ne ab illis offenderetur.*

9 *Causa homicidij remota non parit irregularitatem.*

10 *Insidiantem mihi clerico malefactorem insequi possum, & curare vt capiatur à ministris iustitiæ animo postea petendi cōtra ipsum iustitiā eo modo, quo mihi licet, sicut & possum iudici indicare mihi insidias parari, modò non petam tales occidi.*

CONSILIVM XI.

P. Sacerdos, cui, ac fratribus quidam O. post multa alia illata damna mortē inferre satagebat, cupiens à periculo se liberare simul cum fratribus, dictum O. quæsiuit, & fra-

& fratres cum eodem inuento dimicantes, vt tum fortiter contra eumdem dimicarent hortatus, ac fugientem insequutus est, & apparitores ad eum insequendum, & custodiendum,& ne eorum manus euaderet è domo, in quam confugerat, hortatus est, & rogauit O. in iis angustiis constitutus, ne in apparitorum potestatem veniret, mortem ipse sibi consciuit. Quæritur an propterea P. effectus sit irregularis.

1 Quæstio hæc satis noua,& difficilis resolutionis videtur: nã pro parte affirmatiua, scilicet, quod prædictus P. per prædicta factus sit irregularis, facit primò, quod ipse videtur fuisse causa totalis vel principalis mortis O. Tum quia perquisiuit eum cũ suis fratribus. Tum quia exhortatus fuit eos contra ipsum O. iam inuentum. Tum quia insequutus fuit eum fugientem, donec se includeret domi,& etiam procurauit,ne exiret domo, ad quã fugerat, saluus. Tum quia rogauit apparitores, vt custodirent,& caperent eum, si possent; propter quod O. desperauit de fuga,& se præcipitem dedit in apertam mortem.

2 Secundò vrget, quod omnis actus illicitus,& suapte natura,lege,vel cõsuetudine ordinatus in mortẽ, ex quo illa sequitur,efficit agẽtem irregularem, vt nos post alios probauimus in Manua. confess. *a* Et P. videtur illicitè fecisse actus prædictos,eo quod erat presbyter, cui sicut nõ licet arma deferre, *b* ita non potest iustè iniuriam aliorũ criminaliter persequi, neque suam sine protestatione, de qua in cap. *prælati. c* & prædictus P. est presbyter,& persequutus est iniuriam aliorum,inuócando iudices, vel apparitores sæculares,vel suam sine protestatione;ergo.

3 Tertiò,quod proculdubio prædictus P. fuisset irregularis factus,si gubernatoris sententia fuisset mortuus O. iuxta ca. *sententiam sanguinis*, cum notatis in eo, *d* & latiùs à nobis dicto Manua. *e* At paria videntur esse,quod iussu gubernatoris fuisset occisus, vel quod metu eius persequentis seipsum occiderit;ergo.

Quartò facit c. *significasti. f* quatenus probat,quod quidam presbyter, qui insequutus fuit latronem exportantem ab ecclesia eucharistiam,& alia ornamenta, fuisset irregularis, si alij superuenientes studio vel consilio dicti presbyteri occidissent eũ:& in casu nostro prædicti apparitores studio & consilio P. adegerunt O. ad mortẽ;ergo.

4 Quintò,quod paria sunt effectu occidere,vel lædere corpore suo aliquem insequutione per exagitationem, inclusionem,vel alium modum, & perducere illum in aliquem locum angustum, aut periculosum,vnde se præcipitet;quia ita datur per hoc actio vtilis legis Aquiliæ,ac per illud datur directa. *g*

Sextò, quòd Panormitanus, *h* communiter receptus, & à nobis relatus, & dilatatus in comment. 4. de regul. *i* ait iudices & custodes reorum damnatorum ad carceres perpetuos incurrere irregularitatem, si eos tanta victus angustia presserint, vt moriantur; quod videtur in casu proposito contigisse.

5 His tamẽ minimè obstantibus, tenenda est negatiua pars, videlicet,quod prædictus P. nõ sit factus irregularis. Tum q. a ipse non occidit O. nec consuluit, nec mãdauit, nec attulit opem alteri, qui occideret eũ: & irregularitas propter homicidium non videtur cõtrahi, nisi ab eo, qui aliquid horum fecerit, *k* adeò quod nõ sufficit,vt placeat ei occisio illa, neq: ratihabitio, si non est suo nomine facta. *l* Et mors O. nõ est illata à prędicto P. nec cõsulta, nec mãdata, nec suo nomine facta sed ab ipsomet O. sumpta.

6 Tum quia videtur casus pro eo in terminis in d. ca. *significasti. m* in quo quidã presbyter regularis insequutus fuit furem exportantem ornamẽta,&c. Ecce,quod in illo casu erat presbyter, immò & religiosus, & insequutus fuit malefactorẽ, sicut in hoc; immò percussit eũ ligone, & in illo superuenientes occiderunt illũ; & in hoc nemo occidit malefactorẽ,& constat,quod nõ fuit occisus ex aliqua percussione P. ergo à fortiori non debet irregularis censeri. Tũ quia in hoc casu nemo videtur incurrisse irregularitatem: quia nemo occidit O. neq; consuluit, neque mandauit illi, vt sese occideret, nec opem tulit ei, immò nec potuit ratificari eius occisio: quia non fuit facta nomine alius: & non potest ratificari ab aliquo, quod non

a Ca. 27. nu. 219.
b Cap. clericis. de vita & honest. cleric.
c De homici. lib. 6.
d Ne clerici vel monach. sæ. neg.
e Cap. 27. nu. 209.
f 2. de homicid.
g Leg. si bones aitenos. ff. ad l. Aquil. & clarius in §. fi. inst. de le. Aquilia.
h In c. cũ non ab homine. n. 31. de iudic.
i Super c. statuimus. n. 63.
k Ca. sententiam. ne cleri. vel monachi
l Ca. cũ quis. de sen. excommun. lib. 6.
m 2. de homicid.

A est nomine eius factum, *a* ergo nec P. illam incurrit.

7 Tum quia irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis *b* at nullus est canon, nec vlla lex, qua exprimatur vt quis incurrat irregularitatem, propterea quod alius sine suo consilio, mandato, vel ope, se sua malitia suspendat, vel aliàs sibi mortem consciscat, ergo in hoc casu P. non incurrit irregularitatem.

8 Tum quia videtur expressum in iure contrarium; nam vt significat cap. *si non licet. c* nihil potuisset nocere aliis Iudæ traditoris Christi suspensio,& in cap. *de occidendis.* eadem causa & quæstione sic habetur. *Nec reus est mortis alienæ, qui cum suæ possessionis murum ex lapidibus circumduxerit, aliquis ex ipsorum vsu percussus intereat. Neque enim reus est Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo, aliquem occidat.* & paulò inferiùs ait, quod Paulo,

B qui *d* indicauit præsidi insidias sibi positas, nihil nocuisset sanguinis insidiatorum effusio, quæ à militibus suæ custodiæ facta fuisset, si incidissent in manus eorũ; quod ipsum repetit in cap. *Maximianus. e* & in tit. de his qui sibi mortem consc. & ff. eodem, de his qui sibi mortem. iudicantur quidem malefactores inferentes sibi mortem, nõ autem alij puniuntur pro eorum delicto, præsertim si antequàm capiantur, & rei postulati fiant, eam sibi consciscant, vt in casu proposito.

9 Ad primum oppositorum respondetur, negando,

C quòd P. fuerit causa mortis O. sufficiens ad incurrendam irregularitatem. Tum quia causa mortis remota non est ad id sufficiens, iuxta glossam singularem receptam, *f* & P. non fuit causa proxima, sed valdè remota. Tum quia nullus alius fuit causa mortis O. quam ipsemet O. nec vllus alius voluit eum occidere eo modo, quo fuit occisus, quam ipsemet: & non sufficit ad incurrendam irregularitatem, vt quis sit qualis qualis occasio mortis, per Augustinum suprà relatum.

10 Ad secundum respondeo primò, quod actus, quos fecit P. fuerũt liciti: quia non est illicitum presbytero insequi malefactorem suum, vt probat d. cap. *significasti. g*

D nec procurare vt capiatur, vt idem ca. probat, immò nec indicare iudici esse sibi paratas insidias, per cap. *de occidendis. h* & cap. *Maximianus. i* quamuis illicitum sit petere, vt puniatur reus criminaliter, quod nõ fecit P. solùm enim procurauit, ne fugeret, & detineretur, vel caperetur, petiturus postea iustitiam eo modo, quo liceret ei per d. ca. *prælatis. k* Secundò respondetur, quod ex actibus eius nõ fuit sequuta mors O. quia non intulerunt illam ministri iustitiæ, quos P. incitauit ad custodiendum, nec ipsi fuerunt illũ iniustè insequuti, sed iustissimè, & mors ex malitia eius sequuta fuit sine vllo peccato insequentium, & quærentium.

11 Ad tertium respondeo, negãdo paria esse, quòd reus occidatur per sententiam iudicis, vel quòd ipse occidat

E seipsum; quod satis colligitur partim per titulos prædictos, de his qui sibi mortem consciuerunt: partim quòd iudex fit irregularis, si occidat per suam sentẽtiam etiam iustam, non autem si ipse reus sibi mortẽ consciscat: partim quod in altero casu iudex est causa mortis, in altero verò non, sed malitia consciscentis.

Ad quartum respondetur, concedendo, quod presbyter, de quo in d. c. *significasti. l* fuisset irregularis, si illi, qui superuenerũt,& occiderũt fugientem, consilio vel mandato eius eum occidissent: & consequenter quòd etiam fuisset irregularis, si ministri iustitiæ occidissent O. consilio, rogatu, vel mandato eius: sed nec ille consuluit, nec rogauit eos, vt id facerent, neque ipsi fecerũt: & ita casus

F noster differt à casu illo quo ad hoc, vt palã est, licet quo ad alia conueniat, vt dictum est.

12 Ad quintum respondetur primò, negãdo paria esse lędere alium corpore suo,& adigere illum ad aliquem locum, ita vt lædatur, cùm ipsæmet leges in argumento citatæ in altero casu dent actionem directam, in altero vtilem. Secundò concedẽdo, quod paria sunt quo ad aliquid, quando vtrumq; fit illicitè, secus tamen quando alterũ fit licitè, vt in casu nostro, in quo licitè facta fuit insequutio,& custodia, & malum non fuit sequutũ ex illis, sed ex malitia grauissima insequuti, & custoditi: cuius diuersi-

tatis

a Ca ratum. de reg. iur. li. 6. & d. c. cum quis. de sententia excommunic. lib. 6.
b Cap is qui. de sententia excommun. lib. 6.
c 23 q. 5.
d Actor. 23.
e 23 q. 5.
f In c. de caetero. de homici.
g De homici.
h 23. q. 5.
i 23. q. 5.
k Ne cleric. vel monach. lib. 6.
l 2. de homic.

tatis ratio est, quòd non debet quis reponere cōmodum ex sua malitia, neq; incommodum ex probitate. *a*

13 Ad sextum respondetur, concedendo illam determinationem Panormitani sed negando, quod cōueniat casui nostro: quia qui malè denegat victum necessarium ad vitam, dat causam proximam illicitæ mortis, *b* qui autem iustè insequitur, vel quærit aliquem malefactorem, nihil mali facit, & non dat causam mortis fugienti, si se occidat, vt palàm est. Salua, &c.

a *L. itaq; ful lo. ff. de furt. & c. bona, il 1. de postul. prælat.*
b *L. necare, ff. de lib. agnosc. & c. pa sce. 86. dist.*

A

SVMMARIVM.

1 *Chirurgus licitè exercens artem, si ob sanitatem corporis etiā sibi ipsi infirmo abscindat membrum, nō fit irregularis, nec clericus illum iuuans: at si illicitè eam exercet, vt si est clericus, secus esset, & nu. 2. 3.*

B

CONSILIVM XII.

QVÆRITVR primò, vtrùm monachus adiuuans chirurgum volentem abscindere brachium putridum alterius monachi, tenendo manū eius, abscisso brachio fiat irregularis?

1 Respondeo primò, quòd non est irregularis ille, qui licitè tale brachium ad salutem totius corporis absciderit, vt determinat Panormitanus, *c* & ideo laicus exercens illam artem nō incurrit irregularitatem ob alicuius mēbri obtruncationem iustam.

c *In c. sententiam, nu. 23. ne cleric. vel monach. secular. negot.*

C

2 Secundò, quòd chirurgus exercens illicitè illam artē incurrit irregularitatem, obtruncādo tale brachium, secundùm eundem, *d* inferendo ex hoc, quod clericus, cui vetita est illa ars, iuxta notata in c. tua. *e* incurrit irregularitatem per talem obtruncationem.

d *Ibidem.*
e *De homic.*

Tertiò, quòd nemo (quod sciam) ante nos tangit in specie, quid sit dicendum de adiuuante chirurgum in abscissione talis membri, in Manu. conf. *f* vbi nouè resoluimus huiusmodi adiuuantem non fieri irregularem.

f *Cap. 27. nu. 217.*

SECVNDÒ, an clericus iuuans chirurgum ad scindēdum aliquod membrum, quod arte chirurga scindi debet, fiat irregularis?

D

3 Respondetur, quod non. Tum quia nullo canone id exprimitur: & irregularitas non contrahitur, nisi in casibus expressis à iure. *g* Tum quia per mutilationem membri sanitatis causa factam non incurritur irregularitas, *h* etiam si semetipso, si esset chirurgus, sibi amputasset mēbrum putridum, nō incurreret irregularitatem, per prædictum cap. à contrario sensu, quatenus habet, eum, qui cùm sanus esset sese absciderit, irregularē fieri. Tum per alia multa, quæ ad hoc propositum nouè adduximus in Manual. conf. *i*

g *Cap. is cui, §. fin. de sent. excom. lib. 6.*
h *Cap. si quis à medicis. 55. dist.*
i *Dicto c. 27. num. 217.*

SVMMARIVM.

E

1 *Bannitos aggrediens, nisi id faciat ex auctoritate publica, tāquam generalis vel particularis iustitiæ exequutor, dicitur iniustum bellum bellare.*

2 *Irregularis beneficia quærere nequit, at quæsita etiam post Concilium Tridentinum retinere potest.*

3 *Episcopus super irregularitate ex homicidio voluntario non dispensat.*

CONSILIVM XIII.

QVIDAM clericus in sacris constitutus, scienter, & vt dicitur, *appensatò* associatus est quendam occidere volentem bānitum, eò quod iste clericus vnà cum cæteris alijs armatis cum scloppis contulit se in locum, vbi iste bānitus existebat, cùm eum vidisset, his verbis exclamauit: *Qua, qua, qua, ecce ego inueni eum.* propter quod vnà cum cæteris iste principalis intendens bannitum occidere, contulit se illuc, & omnes simul cum eorum scloppis eum interfecerunt, inter quos clericus prædictus existebat eundem eodem modo feriendo. Mortuo bannito, amputarunt eius caput, & abierunt.

F

Quæritur primò, an iste clericus sit irregularis?

Secundò, an possit habere beneficia ecclesiastica?

Tertiò, an habita saltē simplicia licitè possit retinere?

Quartò, an possit ad cæteros ordines promoueri sine dispensatione?

Quintò, an Episcopus posset dispensare cum eo in beneficio simplici?

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respōdeo, quod clericus proculdubio est irregularis, & non qualis qualis, sed ex homicidio voluntario; præsupposito quod absque auctoritate publica ipse & alij illum occiderunt tāquam priuati, non facti exequutores iustitiæ particulariter, vel generaliter: quia inuasio iniusta fuit ex parte illorum: & adeo quidem, quod licèt non fuisset occisus per ictum p̄dicti clerici, ipse tamen esset irregularis, tanquam cooperator & auxiliator, iuxta c. *sicut dignum.* *a* & tradita à nobis in Man. *b*

a *§ fin. de homicid.*
b *Cap. 27. nu. 224.*

2 AD SECVNDAM, quòd antè dispensationem nō potest nouè acquirere beneficia ecclesiastica, iuxta dictū Panormitani. *c*

c *In c. cum nostris, de concess. præb.*

AD TERTIAM respondeo, quòd beneficia iam q̄sita non vacant per irregularitatem, & potest ea retinere, donec illis per iudicē priuetur, iuxta Innocētium *d* communiter receptum, cuius dictum nō arbitror corrigi per Concilium Tridentinum infrà allegandum.

d *Ibidem.*

AD QVARTAM, quòd nullatenus potest iustè promoueri ad superiores ordines; iuxta definitionem irregularitatis positam à nobis in Manual. *e* & ei addita, *f* & per Concilium Tridentinum infra citandum.

e *Cap 27.*
f *Num. 191.*

3 AD QVINTAM, quòd non potest Episcopus dispēsare cum eo, etiam ad hoc, vt beneficium simplex obtineat: quia hoc homicidium fuit voluntarium, in quo non potest dispensare Episcopus ad vllum ordinem, nec ad vllum beneficium etiam simplex, vt statuitur in *g* Cōcilio Tridentino transcripto à nobis in dicto Manual. *h* Salua, &c.

g *Cap. 7. de refor sess. 14.*
h *Cap. 27. nu. 240.*

SVMMARIVM.

1 *Irregulares sunt omnes stantes à parte iniustè bellantium, seu rixantium, sequuto homicidio.*

CONSILIVM XIV.

DVO Sacerdotes cum alijs laicis, & cum armis adierunt carcerem ad liberandum Philippum in eum coniectum; & cum extraxissent eum, superuenerunt apparitores iudicis, qui eum conabantur reducere in carcerem: in qua rixa occisus fuit vnus ex parte apparitorum.

Quæritur, an prædicti sacerdotes effecti fuerint irregulares, etiam si non occiderint, nec percusserint?

1 Respondetur primò, quòd prædicti sacerdotes effecti sunt irregulares; quoniam ex parte volentium liberare Philippum fuit rixa, seu bellum iniustum: & quoties aliquis in bello iniusto occiditur, vel mutilatur, omnes, qui stant à parte iniustè bellante, fiunt irregulares, per ea quæ nos tradimus in Manual. nostro confess. *i*

i *Cap. 27. nu. 220. 221. & 222.*

Secundò, quòd non sufficit eis dispensatio, quæ à sacra Pœnitentiaria posset haberi: quia illa non prodest, nisi quo ad forum interius: & prædicti sacerdotes indigent dispensatione etiam quo ad exterius: & ideo oportet eam obtinere per officium Datariæ quo ad vtrumque forum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Hortatoria generalibus verbis ad sumendam vindictam offenso scripta debent intelligi de vltione iuridicè sine peccato sumenda. Vnde si offensus priuatam de offendente vindictam occidendo sumat, homicidium hoc non imputatur hortanti ad irregularitatem.*

2 *Consulens & hortans homicidium illi, qui ita animo deliberato erat, quod illud etiam sine hortatione fecisset, etiam si illius animum auxerit, non est irregularis, & nu. 4.*

3 *Religiosorum prælatis licere cum suis dispensare super homicidio voluntario in vim priuilegij Eugenij IV. non facilè credendum, & nu. 4.*

4 *Credere se irregularem non tenetur is, qui ad homicidā hortatorias ad vindictam sumendā scripsit, donec sciat illas ad dictum homicidam peruenisse, fuisseq; causam homicidij aliàs non sequuturi.*

CONSILIVM XV.

AN regularis, qui intellectis quibusdā facinorosis delictis à bannitis in patriam & amicū perpetratis, literas ad eundem amicum consolatorias, & ad vindictā hortatorias scripsit; ignorat tamen, an ad eundem peruenerint; si deinde dicti bāniti ab illo amico occisi fuerint, debeat ipse regularis reputare se irregularē? Item an per

extensionem priuilegij Eugenij IV. possit à suis superioribus secum dispensari?

1 Respondetur primò, quòd D. consulens non incurrit vllam irregularitatem, si prędictæ literę consolatoriæ, & hortatoriæ ad vindictam non comprehendebant specialiter vindictam iniuriosam auctoritate priuata faciendam, qualem præfatæ literæ non includebant, si generaliter tantùm ad vltionem hortabantur: quia mandatum generale, vel alia dispositio generalis, quæ de natura verborum potest intelligi de re bona & licita, & de mala & illicita, seu delicto, debet intelligi de re bona & licita, *a* & verbum *vltio*, siue *vindicta*, quod intelligi potest de vltione iusta, & vltione iniusta, intelligendum est in dubio de iusta: & quod qui hortatur alium ad vltionem, vel vindictam, intelligendus est hortatus ad vltionem iustam iuridicè faciendam.

a L. si procurator. ff. de condict. indebiti, & c. 1 de iureiur. lib. 6. cum similib.

2 Secundò, quòd etiam D. consulens non incurrit irregularitatem, si literæ illæ non peruenerunt in manus eius, ad quem scribebantur; vel ipse, aut illi qui fecerunt eam iniuriosè occidendo, animo ita deliberato ad faciẽdam vindictam iniustã essent, quod fecissent eam, etiam si literæ ad eos non peruenissent, iuxta glossam singularẽ receptam. *b*

b In c. felicis. §. illud, de pœnis, lib. 6.

3 Tertiò, quòd D. consulens potest credere id, quod notatur fecisse Eugenium ad extendendum priuilegium supradictum dispensandi extensum, prout in nota continetur; sed quod in effectu extensio illa non extenditur ad irregularitatem, quæ nascitur ex homicidio voluntario. Tum quia verba ipsius extensionis significant non extendi illud ad homicidas voluntarios. Tum quia etiam Legatis à latere, nec summo Pœnitentiario Romæ datur potestas absoluendi ab illa. Tum quia in priuilegijs religiosorum, quibus post Eugenium data sunt huiusmodi priuilegia, restringuntur, vt nõ comprehendant irregularitatem ex homicidio voluntario contractam: & cùm negari non possit homicidia præfata fuisse iniusta, & voluntaria, notumque sit æqualem irregularitatem contrahere consulentem, & mandantem, atque occidentem, non posset D. consulens absolui à præfata irregularitate virtute sui priuilegij, si contraxit illam propter illas literas; quia consilium tulit per illas ad homicidium voluntarium faciendum.

4 Quartò, arbitrari me non teneri D. consulentem ad credendum in casu proposito contraxisse talem irregularitatem propter duo priora dicta; & ideo debere deponere scrupulum, donec sciat literas peruenisse ad eum, cui describebantur, & fuisse causam, vt committerentur homicidia, quæ non fuissent commissa, si occisorum animos non auxissent illæ literæ ad ea facienda: & quod si noluerit deponere illum, debet petere dispensationem secretam à Papa, vel sua sacra Pœnitentiaria secreta. Salua, &c.

Aduertendum non videri ita certum, quod omnino facturo ita consulens, vt illius animum auxerit, sequuto homicidio euitet irregularitatem, vide Couar. clem. vnic. de homicidio, par. 2. §. 2. nu. 1. versic. est.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictionem criminalem propriam habens clericus, etsi illã possit alteri generaliter delegare; non tamen potest illi, cui eam commisit, mandare, vt talem iam condemnatum tali die occidi faciat, nu. 2.*

2 *Iudicem in criminalibus eligere de mãdato illius, cuius est iurisdictio, non potest clericus.*

2 *Milites præliaturos hortari potest clericus ad victoriã, modò non hortetur aliquem, vel aliquos specialiter ad occidendũ: & multo minus potest hortari, vt hic, vel ille occidatur.*

2 *Literas iudicis, in quibus mandatur illatio mortis, deferens clericus, vt faciunt aliquãdo secretarij habentium iurisdictionem, ea sequuta, efficitur irregularis.*

CONSILIVM XVI.

VICELEGATVS iussit secretario suo, vt deferret quasdam literas, quas ipse scripserat ad quendam commissarium, in quibus iubebatur ipsi commissario, vt sententiam mortis, quam contra quendam tulerat, mane sequentis diei exequeretur, quod factum fuit. Quæritur, an tam Vicelegatus, quàm secretarius prædicti sint irregulares?

1 Quæstio hæc subtilis est: & pro parte negante videtur casus in ca. *Episcopus.* *a* quatenus habet, habentem iurisdictionem criminalem posse illam committere alteri sine metu irregularitatis incurrendæ per iustitias ab illo faciendas. Est & pro eadem vrgens ratio, scilicet, quòd pręfatus Vicelegatus non habetur, vt fertur, pro irregulari: & non videtur plus licuisse illi mãdare illud per familiarẽ suum, quàm familiari deferre mandatum. *b*

a Ne cler. vel monach. li. 6.

b Arg. c. quì per alium, de reg. iur. lib. 6. c In d. c. Episcopus.

2 Pro parte autem affirmante facit, quod Ioannes Andreas communiter receptus tenuit, *c* quod incurreret irregularitatem is, qui ex commissione habentis iurisdictionem criminalem, eligeret aliquem, cui committeret potestatem illam criminalem. Facit & ratio vrgens, quod aliud est committere generaliter iurisdictionem criminalem, aliud dicere commissario, qui condemnauit iam reum malefactorem ad mortem, vt expediat mane illum: nam licet clerico hortari milites præliaturos generaliter ad victoriam consequendam, *d* sed non licet hortari vnum, vel plures milites specialiter ad occidendum, & maximè illum, vel illum particularem, vt ait Innocentius cõmuniter receptus, quem etiam sequimur nos in Manual. confess. *e*

d Cap. igitur. 3. quæst. 8.

e Cap. 27. nu. 215.

Per hęc posteriora arbitror, quòd non solùm supradictus orator, sed etiam Vicelegatus, qui misit eum, indiget dispensatione. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuris nec à peccato, nec ab irregularitate excusat sacerdotem occisionem etiam iustam opitulantem.*

2 *Irregularitatem non indispensabilem, sed ab Episcopo, si sit occulta, dispensabilem incurrit sacerdos; qui cum peccato apud iudicem iuuat, vt quis morte plectatur morte: ad restitutionem autem damni non tenetur, nu. 3.*

CONSILIVM XVII.

CVM à Prætore ignotus homo ob solam prohibitorum armorum delationem incarceratus esset, presbyter ruralis putans se bonum opus facere, & nullam inde posse pœnam incurrere, epistolam pro amico laico, & ipsius laici nomine scripsit, qua laicus dictum Prætorem certiorem faciebat, incarceratum virum esse homicidam læsæ maiestatis reum: vnde regiæ curiæ traditus, iusta damnatus sententia, mortis pœnam sustinuit.

Quæritur, an ignorantia iuris clericum ad iustam occisionem opitulantem excuset à peccato, vel ab irregularitate, & quæ sit, & an ab Episcopo dispensabilis?

Vidi quid dicat Dominatio tua, & ij quos ipsa citat in Manual. *f* vbi tractat quæ ignorantia sit illa, quæ excusat à pœna legis: & placet mihi id quod dicit ibi, ex quo multos pios quis consolari potest, maximè in materia censurarum, & irregularitatum. Sed punctus difficultatis est, an hic ruralis sacerdos, qui se exposuit Episcopo examinandum, antequam ordinaretur, & nunquã in iure studuit, & ordinatus est, an inquam habeat probabilem & iustam ignorantiæ causam, qua consolatus possit dimitti in pace in hoc casu; an verò fuerit in illo ignorantia crassa, quia tenebatur scire; & perinde non excusetur, quod videtur durum; nam etiam docti aliquantulum in iure ignorant, & peccant in similibus, quæ in iure in terminis non inueniuntur.

f Cap. 23. nu. 47.

Vidi etiam quid dicat Sotus, *g* super irregularitate illius, qui ignorantem rebaptizat, vel rebaptizatur. & quod irregularitatis multiplex est genus, puta irregularitas ob significationem, & ob decentiam, & cum culpa. Argumentantur aliqui: Licèt hic sacerdos haberet probabilem ignorantiam, est indecentia vt astet altari; non dicimus quod incurrerit pœnam. sed hoc videtur falsum: nã priuari sacerdotio, maxima pęna est: & coram Deo in foro conscientiæ, cùm hoc non sit publicum, nulla indecẽtia est. Videtur, quod si in dicto casu incurritur irregularitas, quod non sit illa, à qua non potest absoluere Episcopus, per Concilium Tridentinum, *h* & quæ vocatur

g In 4. dist. 3. quæst. vnic.

h Cap. 6. sess. 24.

tur homicidium voluntarium; quia hæc non incurritur nisi ratione delicti,& cum aliquali peccato, quod in hoc casu non videtur interuenire. Nam D.T.in suo Manual. confess.de quinta specie irregularitatis *a* dicit, quòd laici accusantes aliquem iustè super crimine,de quo moritur, sunt irregulares quartæ speciei,scilicet ex defectu lenitatis:verùm quod clerici in sacris si accusant iustè,sine protestatione quod non procedatur ad sanguinem, sunt irregulares quintæ & deterioris speciei, &c. Hic est difficultas, an actus huius sacerdotis cum prædictis circumstantijs sit accusatio,vel denunciatio, aut quid aliud minus,quod non sufficiat ad hoc,vt hęc pessima irregularitas incurratur. Videtur etiam, quòd nō sit hoc casu irregularitas ex defectu lenitatis: quia qui declarant quæ sit causa propinqua deformationis,dicunt, esse dictum vel factum sufficienter directum in deformationem inde sequutam:sed scribere nomine alterius cum dictis circumstantijs,non videtur tale dictum,aut factum. Paucis ero contentus vnico verbo Dominationis tuæ, quam Deus seruet incolumem.

a Dicto 11.ca. 27.nu.225.

QVISQVIS SIT,& quocunque nomine D.hic cōsulens appelletur, ingenio, iudicio, & eruditione multis mihi præstare videtur: multa enim in hac scheda subtiliter & eruditè tangit,decidit,& quærit. Decisa laudo. Ad quæsita,vt ipse petit,breuiter respondeo.

1 Primò dico, nullum presbyterum satis excusari posse in totum à peccato ob ignorantiam iuris infligentis irregularitatem in casu proposito: & ita dicendum, hunc, de quo quæritur,presbyterum peccasse scribendo præfatam epistolam,& consequenter incurrisse irregularitatē, si epistola illa fuit aliqua ex parte causa,sine qua non fuisset ille vinctus saltem tunc morti traditus.

2 Secundò, quòd præfata irregularitas non est illa ferè indispensabilis,per quandam notam meam extra Manu. scriptam in hæc verba:An qui clericus denunciando,accusando, vel alio modo opitulando iudici ad damnandum iustè aliquem vltimo supplicio, sit irregularis, eo consequuto, sit censendus incurrisse irregularitatem illā descendentem ex homicidio voluntario, super qua non dispensatur?

Pro parte affirmante facit,quòd opitulatus est iniustè facienti,vel iubenti facere homicidium voluntarium.

Pro parte verò negante,quæ tenenda est, concludit,que tum demum quis incurrit irregularitatem illam,quando facit homicidium iniustum,vel opitulatur ad illud;quod non fecit is, de quo quæritur: quia licèt iniustè opitulatus fuerit ad homicidium, non tamen opitulatus fuit ad homicidium iniustum,sed iustum. Per quod soluitur argumentum in oppositum insinuatum. Nam nec iudex, qui malo animo,sed aliàs iustè, hoc est ritè & rectè ad vindictam priuatam maleficum damnat vltimo supplicio, neq; qui malo animo accusat,denunciat, vel aliàs opitulatur ad illud,talem irregularitatē, nec obligationem ad restituendum damnum incurrunt:quia licèt peccent cōtra legem caritatis, non tamen peccant contra legem iustitiæ, cuius transgressio requiritur, vt dicatur homicida iniustus,& voluntarius,& obligatus ad restituendum, & vt tam dura irregularitate notetur;sicut & miles,qui animo seu fine malo, sed in prælio alioquin iusto occidit vel spoliat hostem,peccat quidem contra caritatem,sed non contra legem iustitiæ,& ideo nō tenetur restituere,vt diximus in dicto Man. conf. *b* nec incurreret hanc, de qua loquimur,irregularitatem, licèt aliam sic.

b Ca.15 nu.15

3 Itaque is quidem, de quo quæritur, presbyter irregularis est, sed non irregularitate indispensabili, quæ à potestate dispensandi data Episcopis in Concilio Tridentino in cap.6.sess.24.excipitur:& consequenter poterit Episcopus in illa dispensare, cùm ex delicto satis occulto orta fuerit. Salua,&c.

Aduertendum hoc vltimum dictum esse periculosum. Nam iste aut est irregularis ex delicto homicidij,& cùm sit voluntariū homicidium,excipitur à d. c. b. aut est irregularis ex homicidio sine delicto, & facultas concessa episcopo per d.c.b.hunc casum non cōprehendit,cùm illa facultas restringatur ad irregularitates, quæ ex delicto contrahuntur.

SVMMARIVM.

1 ***Irregularis non est testis post alias receptas probationes, cuius dictum non fuit causa sententiæ mortis, nec vt citius illa fuerit lata;aliàs secus:sed Pœnitentiaria facilè dispensat.***

2 ***Dubitans an eius testimonium mouerit iudicē ad saltem citius condemnandum,potest acquiescere dicto iudicis,vel notarij.***

CONSILIVM XVIII.

POSTQVAM R. qui percussit alium, fuit captus, & confessus percussionem, & postquam percussus fuit mortuus. Tarquinius præsentatus testis testatus fuit illū esse mortuum,& quod dicebatur R. percussisse illum: & postea fuit suspensus R. Quæritur, an Tarquinius sit irregularis?

1 Respondetur primò,quod non, si iudex nō fuit motus ad ferendā pœnam suspensionis ex eius dictis, nec ad citius suspendendum, quàm suspendisset sine suo dicto, per ea quæ nos tradimus in Man. conf. *a* aliàs sic per ibidem tradita.

a Cap.27.nu. 211.& seq.

2 Secundò,consulo D. consulenti, vt adeat iudicē, vel notarium,& interroget eum, an ex sola confessione R.& alijs probationibus contra ipsum factis,fuisset R.tam cito suspensus,ac sine testimonio Tarquinij; & si respōderit quod sic,nō curet amplius de eiusmodi irregularitate.

Tertiò,quod si iudex,seu notarius certiorē faciunt eū quod propter eius testimoniū fuit suspensus, vel saltem citius,quàm aliàs fuisset,debet se irregularem censere, & supplicare in sacra Pœnitentiaria, vt eum absoluat ab ea, & statim absoluitur sine vlla impensa.Salua,&c.

SVMMARIVM.

1 ***Clericus sine metu irregularitatis potest sine iniuria personali sibi illata conqueri,præmissa tamē protestatione,ne procedatur ad pœnam sanguinis,imò & sine peccato accusare,nu.3.***

2 ***Causa,sine qua homicidium sequutum non fuisset, non sufficit ad irregularitatem,si fuit admodum remota;& hoc,etiam si causa ipsa esset illicita,nu. 5. quia debet esse vel ex intētione, vel suapte natura ad homicidium sufficienter directa, nu. 4. quod si actio sit licita,requiritur quod sit proxima,nu.2.et 5.***

3 ***Diffamationis peccatum non incurrit clericus, qui iniuriā sibi occultè ab aliquo illatam manifestat, si talis iniuriæ illator sit de similibus & grauioribus antea diffamatus.***

4 ***Bannitum aliquo in loco aliàs latuisse detegēs eo tempore, quo probabiliter credebat iam inde recessisse, licèt ob id re aliter existente dictus bannitus fuerit occisus,modò id ea intētione, vt occideretur,non dixerit, irregularis non efficitur.***

CONSILIVM XIX.

SACERDOS quidam reperit in sua possessione latronem quendam bannitum, à quo fuit minis, terrore, & gladio gutturi applicato pessimè affectus, & ob id cum in domum esset reuersus minutus sanguine, & à multis interrogatus noluit dicere causam,donec elapsis septem, vel octo horis cuidam compatri suo id eum flagitanti dixit nomen eius,à quo passus fuit: addens,quasi per iocū, & tanquam non verisimile: *Ite, & eius caudam apprehendite*, significans eum iam non inuentum iri, quippe cui tātùm temporis fuisset aufugiēdi: cuius compatris indicio inuentus fuit latro à iudice prosequente, & occisus ab vno comite ipsius iudicis. Quæritur, an prædictus sacerdos sit irregularis?

1 Respondetur non esse. Primò quidem, quia ipse non occidit,non iussit, nec consuluit, immò multo tempore tacuit, cum conqueri posset apud iudicem iustè, protestatione facta, ne procederetur ad sanguinis effusionem, iuxta ca.*prælatis*.b

b De homic. lib.6.

2 Secundò, quod etiam nullatenus fuit causa propinqua illius homicidij: quia esto eius dictum fuisset causa, sine qua nō fuisset sequuta tam cito illa mors, non tamē fuit causa propinqua,sed longè remota: & ad irregularitatem incurrendam non sufficit quod quis sit causa homicidij remota, sed oportet quod sit propinqua, *c* iuxta glossam singularem & receptam.

c Ca. de occidendis.23.q.5 d In c. de cæterò, de homic.

3 Causa verò propinqua homicidij illiciti definitur à nobis in Manual. confess. *e* esse *dictum aut factum illicitum sufficienter in deformationem,id est homicidium,vel mutilationē directum:* quale non fuit dictum D. consulentis. Tum quod nō fuit illicitum : nullo enim iure tenebatur, illud,

e Cap.27.nu. 220.

quod dixit, tacere: cùm tam naturali, diuino, quàm humano, liceret illi ob eam iniuriosam actionem illum accusare, & etiā extra iudicium procedere, iuxta illud Pauli Iurisecon. *a Eum qui nocentem infamat, non esse condemnandū: peccata enim nocentium inulta non esse, & oportere, & expedire.* vbi glossa recepta in verbo, infamat. addit esse verum id, siue faciat id in iudicio, siue extra, per multa iura quæ ibi allegantur, & traduntur in Man. confess. *b* & is cuius violentiam amico detexit sacerdos, erat vir iniquus, & de similibus & maioribus violentijs infamatus, & damnatus, & exbannitus, vt ponitur in facto.

4 Tum quod illud dictū non erat sufficienter ordinatum ad mortem: quia illud dictum dicitur sufficiēter directum in mortem alicuius, quod suapte natura, vel intētione dicentis dirigitur in illam, vt in d. Manua. *c* definitur: & prædictum dictum sacerdotis nec suapte natura, nec intentione proferentis, dirigebatur in mortem: alioquin quodcunq; dictum alteri, crimē alterius morte dignum propalans, diceretur esse dictum sufficienter directum in illam: quod valdè absurdum est, & ita non dicēdum, *d* nec potest dici directum in mortē citius inferendam, argu. à remotione generis ad remotionem speciei, quod est validum, iuxta glossam iuncto textu, *e* & Bald. *f* vt, Si non est animal, non est homo.

5 Tertiò facit, quod tunc demùm mors nō intenta sequuta ex opere facit quem irregularem, quando opus illud illicitum eo respectu est tale, quod dirigitur in illam, vt in d. Manual. cap. 27. *g* dicitur: Qui mittit aliquem aliquò intentione mala, puta furandi aliquid, & illo in via ictu fulminis occiso non est irregularis: quia licet missio illa in se esset illicita, & ex ea sit sequuta mors; quatenus tamen erat illicita, non dirigebatur sufficienter ad in illam. & ita esto dictum prædicti sacerdotis esset illicitum, quatenus illum diffamabat, quod tamen nō est verum, vt dictum est; non tamen erat illicitum per directionē in mortem latronis, sed alio respectu, videlicet publicatiōis peccati secreti. Cùm igitur eius dictum non fuerit illicitum, nec causa propinqua, licèt fortè fuerit causa remota sine qua non; consequens est, eum qui dixit illud, non esse irregularem. Salua.

a In l. cū qui. ff. de iniurijs.
b Ca. 18. n. 31.
c Cap. 27. nu. 211.
d L. nā quod absurdum. ff. de bon. libert.
e In l. si causa cognita, C. de transact.
f In l. conuenticula, C. de episc. & cler.
g Num. 220.

SVMMARIVM.

1 *Causa non omnis, sine qua non fuisset sequutum homicidium, inducit irregularitatem, sed requiritur vt sit sufficienter directa in mortem suapte natura ipsius actus, vel intentione agentis, num. 3.*

1 *Indicium remotū & obiter dans quis, vnde audientes sumunt occasionem vt contra aliquem inquiratur & occidatur, nō dicitur præbuisse causam sufficienter directam in mortem inducentem irregularitatem, & nu. seq. iuncto casu.*

CONSILIVM XX.

QVIDAM religiosus dixit quibusdam colloquentibus de quadā muliere interfecta, sine vlla mala intentione. *Est ne fortè illa mulier vna, quam ego vidi nudiustertius euntem cum suo marito extra vrbem?* per quod dictū auditores detulerunt ad iudicem, qui per illud inquisiuit contra interfectorem. Quæritur, an præfatus religiosus sit irregularis?

1 Respondeo primò, quod opportunum fuisset declarare an præfatus interfector fuit prætoris iussu occisus, nec ne: quoniam certū est præfatum religiosum nō fuisse factum irregularem, nisi post mortem seu mutilationem membri consequutam, vt & nos post alios tradidimus in Manual. confess. *h*

Secundò, quòd nō videtur præfatus religiosus factus irregularis, etiamsi prætoris iussu fuerit occisus interfector. Tum quia non occidit eum, neq; dedit consilium, nec auxilium, nec fauorem interfectori. Tum quod non obstat, quod dederit causam mortis per suum dictum, ec quod dixit illud sine intentione mouendi auditores, vel prætorem ad inquirendum cōtra interfectorem: & illud dictum nec suapte natura, neq; intentione proferētis dirigebatur ad præfatam interfectionem.

2 Et non omnis causa, sine qua non sequeretur mors, nec mutilatio, sufficit ad irregularitatem incurrendam: quia oportet vt sit propinqua, iuxta glossam singularem, & communiter receptam. *a*

3 Causa verò propinqua, vt satis diligenter nos definiuimus in d. Man. *b* est *dictum, vel factum sufficienter directum in mortem, vel mutilationem*: dicitur autem sufficienter directum, quando ad illum finem dirigitur intentione dicentis, vel facientis, vel suapte natura, at præfatum dictū nec suapte natura, vt palàm est, nec intētione dicentis ad mortem interfectoris directum fuit. Salua, &c.

h Cap. 27. nu. 219.
a Ca. de caterò, de homic.
b Ca. 27. nu. 210. & 219.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est non solùm qui occidit, vel mutilat, sed etiam qui aliquo modo iuuat ad occidendum, vel dat causam, vnde sequitur mors, modò sit causa proxima, secus de remota, nisi sit illicita, & simul saltem virtualiter sufficiēter directa in mortem, nu. 4.*

2 *Peccatum alterius occultum detegens peccat, nisi illud detegat ex causa, puta, vt alij caueant, ne ab eo inficiantur.*

3 *Illicitam actionem agens, si vel ex intentione agentis, vel ex natura ipsius rei, vel lege, aut consuetudine loci, in quo ea fit, actualiter, vel virtualiter dirigitur in mortem, illa sequuta, efficitur irregularis, aliàs non, nu. 4.*

3 *Consuetudo, & lex specialis loci, in quo quid agitur, est etiam attendenda ad iudicandum, an actio sit sufficienter directa in mortem.*

5 *Peccatum alienum publicās, ob quod reus fuit captus, & occisus, tunc demum efficitur irregularis, si dictam publicationem fecit cum peccato, vel ea intentione, vt reus puniretur; aliàs non.*

CONSILIVM XXI.

BRIANTVS clericus, & ordinibus sacris insignitus existens in quodam castro coram militibus custodibus eius dixit suis socijs, quòd vnus trium fratrū qui intrauerāt illud, erat de societate quorundam, qui ob peccatum nefandum fuerunt combusti: & cùm id peruenisset ad præfectū, interrogatus ab eo, an verum esset quod dixerat, respondit quod sic.

Quæritur, an fiat irregularis, si ille captus condemnetur ad mortem, & occidatur.

1 Respondeo, quod pro parte affirmante facit primò, quòd non solùm qui occidit, vel mutilat, sed etiam qui aliquo modo adiuuat ad occidendum, est irregularis. *c*

Secundò, quod etiam est irregularis, qui dat causam, vnde sequatur homicidium. *d* At consulēs videbitur causam dedisse mortis, si ille occidatur: quia captus est propter illa verba, quibus ipse significauit illius fratris malitiam, & peccatum, ob quod est captus.

Tertiò, quod testis, qui testificatur in causa sanguinis, si mors inde sequatur, vt Panormitan. post alios definit, *e* incurrit irregularitatem.

Quartò, quod D. consulens illicitè videtur publicasse peccatum illius, infamando eum, etiam si verum fuisset: quia non solùm peccat contra octauum præceptum Decalogi, qui falsum crimen imponit proximo, sed etiā qui publicat peccatum eius secretum, vt nos latè probamus in Manual. confess. *f*

3 Quintò faciunt ca. *presbyterum. g* & alia iura, per q nos in præfato Manual. *h* concludimus, quod qui agit rem illicitam, vnde sequatur mors, si res illa illicita intentione agentis, vel natura sua, vel lege, aut cōsuetudine terræ, in qua id fit, actualiter, vel virtute dirigitur in illam mortē, fit irregularis, illa sequuta. At consulens videtur illicitè publicasse illud delictum; & illa publicatio intētione infamantis, vel suapte natura, vel lege consueta obseruari, dirigitur in mortem accusati, vel accusandi ergo.

4 Pro contraria tamen parte facit primò, quod non est irregularis. Tum quia non dicetur ille à consulente occisus, nec iussus occidi. Tum quia causa remota homicidij non est sufficiens ad inducendam irregularitatem, iuxta glossam *i* singularem, saltem si non daretur dando operam rei illicitæ, quæ actu, siue actualiter, vel virtute, seu virtualiter dirigeretur in illud homicidium: & præfatus consulens non dixit præfata verba in finem, vt ille frater caperetur, & occideretur, & licitè potuit ea dicere ad monendum socios, vt cauerent ab eo, iuxta l. cum qui

c Ca. sicut dignum §. 1. cū seq. de homic.
d Cap. tua, de homic.
e In c. sententiam sanguinis, ne cler. vel monach.
f Cap. 18. nu. 31.
g De homic.
h Ca. 27. nu. 219.
i In c. de caterò, de homic.

a ff. de iniur.
b Cod. eod.
c Cap. 18. nu.
d Eod. tit.
e Cap. de occidendis. 23. quæst. 5.

nocentem. a & l. si non conuicti. b quas ad hoc citamus in Man. conf. c pro quo est textus in cap. exhibita. d

Secundò, quòd non omnis datio causæ mortis est sufficiens, vt danti eam imputentur delicta, quæ sequuntur ex ea. e

Tertiò, quòd præfatus consulens non dixit præfatum fratrem peccasse peccatum nefandum, sed tantùm consueuisse ambulare cum his, qui ob tale fuerunt combusti; quod longè aliud est: & à separatis non fit illatio. f

f L. Papinianus. ff. de minoribus.

5 Quibus pro vtraq; parte pensatis, videtur resoluendum primò, quòd si consulens in publicādo illud peccauit, & ob eius dictum fuit comprehensus, & occisus, fiet irregularis, non autem si peccauit.

Secundò, quòd si publicauit illud mala intentione, q quo ad forum exterius talis præsumetur, g & ille ob illud dictum fuerit captus, & occidatur, erit irregularis, sed facilè dispensabitur cum eo secundùm morē prætorij Pœnitentiariæ; donec autem occidatur, non erit irregularis. Salua, &c.

g Dict. l. si nō conuitij.

SVMMARIVM.

1 *Offensis, ne satisfactionem, quæ eis extraiudicialiter offerebatur, vti indecoram reciperent, sed potius tractatum pacis rumperent, consulens clericus, tunc demum postea sequuto homicidio efficitur irregularis, si per prædicta verba offensis consulere intendebat, vt via armorum se vindicarent; secus si eisdem intendebat consulere, vt id via iuris efficerent.*

CONSILIVM XXII.

IN regno, in quo consueuerunt homines vnius cognationis suum honorem & bona vindicare, seu recuperare auctoritate propria, quidam presbyter consuluit suę cognationis viris, ne susciperent satisfactionem alterius cognationis, quam offerebat, dicens: *Non conuenit cognationi vestræ talem satisfactionem acceptare: quare potius rumpite tractatum, quem habetis amicitiæ, quàm vos sitis tali satisfactione contenti.* & hoc dixit frequenter. postea cognati sui, inscio presbytero, inuaserunt aduersarios, in quo conflictu mortui fuerunt aliqui. Quæritur, an præfatus presbyter sit irregularis?

1 Respondeo, quòd pro vtraque parte quæstionis facit glossa singularis b communiter recepta, quatenus habet irregularitatem non contrahere illum, qui solùm causam remotam homicidio iniusto præstat; sed sic eum, qui dat causam propinquam: & quod quibusdam videbitur præfatus D. consulens dedisse causam propinquam, & quibusdam non nisi tantùm remotam: nobis autem videtur, quòd, si præfatus consulens per verbum, *rumpite*, potius intellexit de ruptione vel fractione pacis per viam armorum, & violentiæ, censendus sit consuluisse causam propinquam homicidiorum: si autem intellexit ruptionem & fractionem per arma iustitiæ mouendo litem, & petendo iustitiam coram competenti iudice, censendus sit dedisse causam remotam, & quod non est irregularis, &c.

b Cap. de cætero, de homicid.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas non incurritur ex homicidio, nisi sequuta morte, vel mutilatione.*

2 *Irregularis non est, qui non impedit, cùm possit, homicidiū; immò nec qui desiit impedire, etiamsi sibi illud placeret.*

2 *Percussionem clerici nō suo nomine factam ratificans nō excommunicatur, etiamsi dum percuteretur, id sibi placeret.*

CONSILIVM XXIII.

N. Dixit aliquas iniurias contra L. & prosequebatur eas: & quidam presbyter frater L. impediebat fratri suo exitum à domo, ne mala consequerentur, monendo N. vt cessaret ab iniurijs, & inde recederet: ille verò noluit recedere, nec cessare ab iniuriando: immò retaliādo vnam iniuriam, quam ei L. dixit, clamando addidit illa verba apud homines valde iniuriosa, *mentiris, mentiris*, multis etiam nobilibus præsentibus; cùm tamen N. esset abiectus, & origine Saracenus. Prædictus presbyter turbatus magnitudine iniuriæ in fratrem suum illatæ, nō detinuit fratrem, nec impediuit ei exitum, & ita exiuit, & N. ense euaginato confodit.

Quæritur, an dictus presbyter sit irregularis?

1 Respondetur primò, quòd si ex illa percussione non fuit sequuta mors, non est irregularis: quia percussio, per quam non fit mutilatio, nec occisio, non efficit quem irregularem.

2 Secundò, quòd magnæ quæstionis est, an sit factus irregularis, si ex præfata percussione sequuta sit mors, vel mutilatio membri: & mihi videtur quod non, si prædictus presbyter non iuuit fratrem aliquo modo cooperādo, sed solùm se habuit negatiuè non impediendo: sicut nec furti tenetur, qui videt alium furari, vel velle furari, sed non iuuat illum, nec admonet dominum rei; vt caueat sibi, argumento eorum, quæ dixit Hadrianus, a quem nos fuimus sequuti in Manual. confess. b & quamuis etiam fortè consentiendo in peccato peccauerit, non tamē incurrit pœnam excommunicationis, & irregularitatis, sicut nos onus restitutionis damni dati: pro quo est argumentum optimum cap. *cùm quis.* c quatenus probat, eum, cui placet, vel consentit simpliciter, vt alius percutiat iniustè clericū non suo proprio nomine, & sine mandato ipsius, etiam si postea ratificet, non esse excommunicatum; quia nemo potest ratificare, quod suo nomine non est gestum. Salua, &c.

a In 4 sent. in tit de restitutione q. 1. col. 7. fol 100.
b In c. 24 nu. 7.
c De sent ex com. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Rixa prius per fratrem cœpta, gladio quidē euaginato, sed bono animo astans, sequuto homicidio, non est irregularis, si ex hoc fratrem homicidam nō iuuit: at in foro exteriori iudicabitur faciliter talis, si probetur quod sic armatus festinanter accessit ad rixam, quia præsumetur fratrē ex actione istius factum audaciorem ad percutiendum.*

CONSILIVM XXIIII.

AN sit irregularis, qui bono animo ensem tenebat in manu euaginatum sine læsione vlla alia, si alius in rixa percussus à fratre suo grauiter, postea ex percussione illa obierit mortem?

1 Respondeo primò, quod non est irregularis in foro conscientiæ; per ea quæ nos scribimus in Man. nostro cōfess. d quia ipse non occidit illum, nec iuuit fratrem percussorem, nec dedit occasionem propinquam occidendi eum, neq; consuluit, neq; mandauit, vt occideretur, vel percuteretur; quod requiritur ad hoc, vt irregularitas incurratur ex morte illicitè illata.

d Cap. 27. nu. 220.

Secundò, quod non iudicabitur irregularis etiam in foro exteriori, nisi probaretur præsumptiuè, quòd præfatus D. consulens iuuit fratrem suum percussorem accedendo festinanter ad rixam, eò quod suo ad illam accessu auxit animum fratris ad percutiendum.

Tertiò, quod expediret ad impediendas lites fori exterioris, quod dictus D. consulens impetraret dispensatio nem ad cautelam, &c.

SVMMARIVM.

1 *Rixa iniusta causam præbēs erit irregularis, si ex ea accessoriè oriatur altera rixa, in qua aliquis occidatur: secus, si secunda rixa orta fuit non accessoriè, sed per se sedata prima.*

2 *Homicidium non dicitur voluntarium, si cùm duo prouocassent se ad singulare certamen, alter à tertio ipsorum accessoriè ex rixa occidatur.*

CONSILIVM XXV.

TITIVS audiuit Sempronium dixisse quædam verba significantia odium graue in ipsum Titium, qui mox iuit ad quærendum Sempronium, & dicendum ei, non esse odium simile sibi in ipsum Sempronium; sed quia dixit illa verba respondebat, quod si volebat odium suum exequi, acciperet vnum ensem sui familiaris, & ipse acciperet alium, cum quibus se possent occidere. Et cùm N. amicus Sempronij segregasset paululum Titiū, S. rixit cum amico T. & illum manu impulit, & seruus impulsi percussit S. ense vaginato in capite, qui mortuus est intra 28. dies.

Quæritur, an Titius sit irregularis; & si absoluatur in foro exteriori, possit in interiori absolui secretè.

1 Respondetur primò, quod est distinguendum, an rixa secunda fuerit dependens, & accessoria rixæ prior, an non.

non. Si enim fuit accessoria, videtur primò Titium in foro interiori esse irregularem: quia culpa tam Titij, quàm Sempronij etiam illicita, orta fuit rixa accessoria inter ipsos S. & socium T. qui rixabantur, ex qua sequuta est mors: & consequenter ex illicito facto T. fuit sequuta mors, & durante rixa priori: cui consequens videtur, eum factum esse irregularem, per ea, quæ diximus in Manual. confessar. *a* Si autem rixa secunda non fuit accessoria rixæ priori, sed separata, non est censendus irregularis per ibidem dicta.

a Cap 27. nu. 219. & seq.

2 Secundò, irregularitatem prædictam non esse ortam ex homicidio voluntario indispensabili, sed ex casuali dispensabili, & mixto. quòd si T. absoluatur in foro exteriori, dispensabitur cũ illo in interiori secretò à sacra Pœnitentiaria, vt sæpè vidimus factum in ea, &c.

S V M M A R I V M.

1 Percussum, qui postea sanus factus infra mensem obijt, non teneor credere ex dicta percussione mortuum, cùm nesciatur ex qua sit mortuus infirmitate.

1 Rixante me cum aliquo pro materia pecuniaria, si tertius ob id aduersarium impulit in parietem, vnde suscepto vulnere postea obijt; talis mors mihi, qui causam propinquã non dedi, ad irregularitatem non est imputanda.

CONSILIVM XXVI.

QVODAM disceptãte cum fabro de pretio iusto clauis soluendo, tertius arripuit fabrum, & eiecit in quasdam scalas, & sanatus postea infra mensem obijt. Quæritur, an qui disceptabat cum fabro sit iudicandus irregularis?

1 Respondetur videri non esse iudicandum irregularem, si nihil aliud, quàm quod proponitur, peccauit, nec aliam causam, quàm prædictam, tradidit tertio ad percutiendum fabrum. Tum quia iam sanus effectus mortem obijt, & non tenetur credere obijsse ex casu, de cuius percussione sanus euaserat. Tum quia nescitur ex qua infirmitate mortuus fuerit. Tum quia nullam causam propinquam percutiendi dedit.

S V M M A R I V M.

1 Mandans aliquem percuti baculo citra mortẽ, illa sequuta, fit irregularis, sed dispensabilis.

CONSILIVM XXVII.

QVI mandauit alicui, vt percutiat aliquem baculo citra mortem, ea sequuta, est quidem irregularis ex homicidio, non tamen illa irregularitate indispensabili, de qua loquitur *b* Concilium Tridentinum, *c* & probatur in nostro Manual. confess. *d*

b Cap. 7. cum etiam in princip. de refor.
c Sess. 14.
d Ca. 27. nu. 240.

S V M M A R I V M.

1 Baculo volenti se de inimico vindicare, qui auxilium, si oporteret, ferre promisit, sequuto incautè homicidio, incurrit irregularitatem ex homicidio casuali dispensabilem.

CONSILIVM XXVIII.

AN A. qui promisit adiuuare aliquem, si videret ope sua illum egentem, quando baculo vindicaret iniuriam acceptam à C. ob colaphi percussionem, sit irregularis, mortuo per ictum pugionis B. in quem irruit incautè?

Respondetur, quòd sic, nõ quidem illa irregularitate, quę nascitur ex homicidio voluntario indispensabili, sed alia minori, quæ casualis dici potest, per ea quæ nos diximus in Manual. confess. *e*

e Cap. 27. nu. 219 & melius nu. 239. & seq.

S V M M A R I V M.

1 Moderamen inculpatæ tutelæ attenditur secundum periculum illius, qui ab iniusta iniuria defenditur, siue defendat se, siue alium.

CONSILIVM XXIX.

HABET Dominatio tua in Manual. *f* quòd qui iustè occidit propter iustam defensionem proximi, &c. nõ peccat, etiam si aliter propriam vitam defendere posset, hoc non videtur securè dictum: nam pro tanto quis quis ab homicidio excusatur, pro quanto defendit se cũ moderamine inculpatæ tutelæ: at qui aliter se potest defendere, quàm occidendo, non videtur seruare tale moderamen; ac per hoc dicimus eum nõ excusari ab homicidio, &c.

f Cap. 15 nu. 4.

1 Respondeo, quòd tam cùm defendit proximũ, quàm cùm defendit se ipsum, debet seruare moderamen inculpatæ tutelæ; sed cùm defendit proximum, debet seruare moderamen inculpatæ tutelæ proximi; cùm autem se ipsum, moderamen inculpatæ tutelæ sui, secundùm omnium mentem. *a*

a L. 1. C. vnde vi, l. vt vim. ff. de iust & iur.

Aduertendum autem non inde inferri quod si iustè occidã tertium ob defensionem proximi, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, euitem irregularitatem.

S V M M A R I V M.

1 Iniuriantem etiam fugientem possum insequi, & in tantum percutere, quantum est necessarium ad hoc, ne magnã honoris iacturam faciam.

1 Adulterum nõ possum occidere: quia nec hic modus est necessarius, nec lex id concedit, licèt pœnam condonet.

CONSILIVM XXX.

DOMINATIO tua in suo Man. *b* tenet, quòd si affectus iniuria vulneris, seu alapæ, &c. magnam sui honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, posset eum persequi, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset, &c. Dubitatur: nã si pro iactura honoris licet etiam fugientem persequi, & vulnerare, liceret etiam occidere hominẽ inuentum turpiter cum vxore, sorore, matre operantem, vbi maximã honoris iacturam vir patitur, & non nisi per mortẽ violentam adulteri vindicari potest: tamen inferius oppositum huius affirmatur in eod. cap. 15.

b Cap. 15. n. 3.

1 Respondeo, quòd negandum est, maritum non posse honorem suum seruare, nisi occidendo adulterum: nullo enim iure id probatur, iura enim Cæsarea, occidentem adulterum in casibus licitis, non fecerunt impunem, eò quod honorem ipsius [illegible]t, sed quia difficile est tam iustum dolorem temperare, l. *c*

c L. Gracch⁹, ad leg. Iul. de adult.

Aduertendum conclusionem Nauar. d. nu. 3. non recipi à Soto, contrarium docens de iustit. & iur. lib. 5. q. 1. art. 8. ante fin. vers. vnum autem, immo idemmet Nauar. in fin. cons. 32. in effectu videtur idem sentire quod Sotus.

S V M M A R I V M.

1 Aggressorem, ad mei necessariam defensionem, tunc præuenire possum, quando is statim sine mora me est aggressurus; secus si ex interuallo: quia tunc aliquo modo possum mortem effugere.

CONSILIVM XXXI.

IN Manuali *d* sic habetur: *Credimus autem dici posse quo ad hoc eum aggressorem, qui decreuit occidere alium, cui nullum est diffugium euadendi mortem, nisi præueniat eum, antequã aggrediatur, &c.* Dubitatur, an ex his verbis securè affirmari possit, clericum, aut alium non peccare, vel irregularitatem incurrere, si præueniat aggressorem, eum videlicet, quem pro certo scit sibi parasse plures insidias, & in cuius manus omnino vna die incidere oportet, & per cũ occidi; quem si vitare voluerit, oportebit eum patriam, & bona sua relinquere, vel cũ pueniendo occidere. Videtur namq; tutus in conscientia; quia aliter se tueri nõ potuit, nisi pueniendo, occidendo, pſertim cùm sciat, nullo modo se posse cum aggressuro contendere, nec ei resistere.

d Cap. 15. nu. 2. in fin.

1 Ad hoc respondeo negatiuè. Tum quia *e* nos loquimur de illo, qui decreuit eum statim occidere, nulla mora interposita, qua nullo modo possit effugere mortem: & in casu, ad quem illud dictum inducitur, interponitur mora, qua multis modis potest effugere mortẽ, puta absentem se faciendo, non exeundo domo, recipiendo se in loco tuto, morbo item, & ęgritudine, & morte, vel pœnitentia illius volentis eum occidere.

e Prædicto n. 2.

S V M M A R I V M.

1 Occidens inuasorem, etiam cum moderamine, fit irregularis, si sua culpa sit inuasus.

2 Iniuriam verbo illatam, alapa, vel aliter propria vindicãs authoritate, iniustè agit. vnde si etiã postea ob id sine alia sua culpa sequatur digladiatio, & mors, erit irregularis.

CON-

CONSILIVM. XXXII.

QVIDAM intulit iniuriam alteri, dicendo eum mentiri; quem affectus iniuria percussit alapa, & percussus postea obuiam factus voluit occidere percussorem, qui se defendendo occidit percussum, nulla intentione occidendi concepta, cùm fuit inuasus. Quæritur, an sit irregularis.

1 Respondeo, quod facile videri potest cuipiam D. consulentem nō fuisse factum ex tali homicidio irregularem: quoniam illud commisit ad defensionē vitæ necessariam, quo casu occidens non fit irregularis, *a* si occidat eum cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt nos post alios diximus in Manual. confess. *b*

a Cle. 1. de homic. *b Cap. 15. n. 3.*

Sed contrarium videtur verius: quia, vt in additione quadam, *c* præfati Manual. confess. respondebimus in noua eius editiōne, non sufficit ad vitandam irregularitatem, quod occidens seruet moderamen inculpatæ tutelæ eo tempore, quo inuasus occidit; sed oportet, ne inuasio eius procedat ex actu illicito ipsius præcedente. Cum igitur D. consulens illicitè dedisset alapam cōmilitoni suo vindicando iniuriam auctoritate propria, & illa fuerit causa cur inuaderetur; non sufficit ad excusandum eum ab irregularitate, quod quando occidit, seruauit tantùm moderamen inculpatæ tutelæ, quantum suffecisset ad excusandum eum ab illa, si absque suo actu illicito præcedente fuisset inuasus: & proculdubio videtur nobis fuisse factus irregularis. Salua, &c.

c Cap. 15. n. 7.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est, qui domum ingressus ad adulterandum, se defendendo, alium occidit.*

CONSILIVM. XXIII.

DONATVS an sit irregularis, qui aggressus committere adulterium, de defendendo, maritum adulteræ occidit?

1 Respondeo, quòd ratio Couarruuiæ est ipsa, qua nos mouemur, & forè eam à nobis audiuit, & ita consentire nobis videtur. Cùm ergo qui vadit ad adulterandum in domo aliena, & adulteratur in ea, faciat actus illicitos ordinatos ad occisionem suapte natura, lege, consuetudine, vel maritorum propensione consueta mala, vel bona, & repertus in ea occidat maritum, peccat, & irregularis efficitur, etiam si cum tanto moderamine se defendat: quod si alio in loco nō pręmissis similibus actibus illicitis inuasis occideret, à peccato & irregularitate excusaretur. Vnde Siluester, *d* ait, eum qui dat causam aggressuræ, vt quia noctu visitet domicellas, teneri ad restitutionem, etiam si se defenderit ita, vt, si alibi sine culpa sua præuia inuasus occideret, non teneretur, vt videre est in nostro Manual. confess. *e*

d Verb restitutio. 3. qu. 2. *e Cap 15 n. 7. & cap. 17. nu. 238.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas contrahitur ex omni homicidio illicito, quod sequitur ex actu illicito suapte natura, lege, vel consuetudine expresse vel virtualiter ad illud directo.*

1 *Adulter, si deprehensus in adulterio ad sui necessariam defensionem maritum occidat, immo & ob adulterium antea commissum adultera occidatur à marito, efficitur irregularis; quia secundum consuetudinem communem hominum, maxime in Italia, adulterium est causa in homicidium sufficienter directa.*

2 *Causa remota homicidij etsi non sufficiat ad causandam irregularitatem, non tamen requiritur quod sit immediata, sed sufficit quod sit propinqua, & satis sufficienter directa in homicidium.*

CONSILIVM XXXIIII.

ANTONIVS sacerdos in crepusculo noctis post signum campanæ ad orationem vespertinam, quam appellant *Aue Maria*, vocauit ad Ecclesiam quamdam mulierem ad alloquendum eam super quodam matrimonio, qua ingressa clausit portam Ecclesiæ, cum qua sola mansit solus: quidam autem consanguinei malè suspicati ex pectauerunt egressum mulieris, cum qua rixxerunt, & eam pugionibus ferierunt, & intra quatriduum obijt mortem. Quin & pręfati eius consanguinei, porta Ecclesiæ vi reclusa, extraxerunt sacerdotem, vt foris eum occiderent: eo vociferante, & auxilium petente, qui ... cognati succurrerunt ei, & vnus eorum percussit vnum ex cognatis mulieris, qui etiam ob illud vulnus mortuus fuit: Quæritur, an præfatus sacerdos irregularitatem incurrerit.

Conijcientibus nobis præfatum sacerdotem esse parochum, vicarium, vel custodem præfatæ Ecclesiæ, & ipsum & mulierem satis iuuenes ad inducendum suspicionem peccati carnis, videtur primo dicendum, præfatum sacerdotem esse irregularem propter occisionem pręfatæ mulieris.

1 Tum quia irregularitas contrahitur ex omni homicidio illicito, quod sequitur ex actu illicito suapte natura, lege, vel consuetudine expresè, vel virtualiter ad illud directo, vt nos tradimus post alios in Manu. confess. *a* adiunctis eis, quæ prædiximus vbi supra, *b* & in casu proposito homicidium præfatæ mulieris fuit illicitum, & consequutum ex actu illo malo, & malam speciem habente, vocandi mulierem tali hora ad Ecclesiam, & post eam ingressam claudendi portam, & manendi solitariè cum illa, cum essent ambo ætatis suspectæ: & actus ille malæ speciei, & malus suapte natura, lege, vel consuetudine communi hominum, maximè Italię, dirigitur expresè, vel tacitè in homicidium, vel percussionem, vt palam colligitur ex petitionibus, quæ in sacra Pœnitentiaria offeruntur super vindicatione iniuriarum, quæ fiunt cognatis ex impudicitia cognatarum. Tum quia fel. recor. Pius V. approbauit opinionem nostram, quam tenuimus in re controuersa, quod irregularis est clericus, qui repertus in domo adulteræ, & inuasus à marito, etiam se defendendo occidit maritum: immo, & qui adulteratus est cum vxore alicuius, & postea ob id occidit eam maritus: quia huiusmodi adulterium suapte natura, lege, vel consuetudine dirigitur in homicidium, quam approbationē etiam vbi supra, *c* referimus.

a Cap. 27. nu. 214. *b In eod. c. n. 210. & in ca. 15. nu. 6. & seqn.* *c Cap. 27. nu. 238.*

2 Secundo etiam videtur dicendum, quod licet non moueat tanta ratio ad iudicandum pręfatum sacerdotem esse irregularem propter homicidium secundum cognati mulieris, sicut propter homicidium ipsiusmet mulieris; probabiliter tamen dici posset esse irregularem propter vtrumq; homicidium: quia vtrumque fuit illicitum, & vtrumq; processit ex actu illicito malo, vel malæ speciei, licet alterum proprius fuerit, quàm alterum, & neutrum immediatè natum fuerit ex illo: quia licet requiratur ad irregularitatem cōtrahendam, quod quis dederit causam homicidij propinquam, iuxta glossam memorabilem, *d* non tamen requiritur quod dederit causam immediatam, sed sufficit quod sit propinqua, & satis directa in homicidium, vt colligitur ex multis corollarijs, quæ nos referimus in præfato Manu. *e* Salua, &c.

d Cap. de cætero. de homi. *e Cap. 27. nu. 121.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est clericus adulter, ob cuius suspicionem maritus ita vxorem percussit, vt abortiuerit: & si postea obtinuit beneficium, consulendus est Papa.*

CONSILIVM. XXXV.

AN GASPAR clericus adulter (quod suspicans maritus grauiter percussit vxorē, quæ ob id abortiuit) sit irregularis?

1 Videtur irregularis: quia per ea quæ tradimus in Manu. *f* si percussionem illam consequuta fuisset mors vxoris, fuisset irregularis: & eadem fere est ratio, vt cōsequutio mortis fœtus animati effecerit eum irregularem: & quia agitur de retentione beneficij, videtur consulendus Sanctissimus.

f Cap. 27. nu 238.

Aduertendum hunc casum Anno 1575. propositum in sacro pœnitentiario, & quia collegæ D. Nauar. in hanc eius sententiam nō descendebant, res fuit remissa ad Pont. Greg. xiij. qui & ipse respondit non videri irregularem; posse tamen cum oratore præsente, & sic petente dispensari ad cautelam, & ita quidam ex minoribus pœnitentiarijs fuit exequutus.

SVMMARIVM.

1 *Occidens ad sui necessariam defensionem, si aliter euadere non poterat, nullam incurrit irregularitatem; sin autem aliter poterat, quam occidendo euadere, incurrit quidem irregularitatem, sed dispensabilem.*

2 *Modum inculpatæ tutelæ excedens, non quidem ordinaria, sed alia plectitur pœna; sicut & qui iusto dolore motus occidit.*

CONSILIVM XXXVI.

AN OCCIDENS alium pro sua defensione, sed non ob ineuitabilem necessitatem, & ob id incurrens irregularitatem, censeatur irregularis ex homicidio voluntario indispensabili?

1 Respondetur, quod non per *a* Concilium Tridentinum, quatenus habet, quod cum homicida voluntario, qui occidit ex proposito, nullatenus est dispensandum; cum eo verò, qui ex proposito, sed pro defensione occidit potest dispensari etiam administrandum in sacris ordinibus. per quod apparet; quod Concilium agit de eo homicida, qui eget dispensatione: & per consequens de eo, qui non occidit ob ineuitabilem defendendi vitam necessitatem; quia talis nullatenus est irregularis. *b*

2 Et ita, qui occidit hominem nō ex proposito, sed pro defensione, excedendo tamen moderamen inculpatæ tutelæ, fit quidem irregularis, sed non ea irregularitate, quę descendit ex homicidio voluntario indispensabili. pro quo faciunt illa, quæ dicit Abbas, *c* & optime in cap. *significauit. d* quatenus probat pœnam ordinariam nō esse imponendam, ei qui se defendendo, iustum defendendi modum excedit; sicut nec illi, qui iusto dolore motus occidit, iuxta tradita in leg. *si adulterium. e*

a Ca. 7. sessione 14.
b Cle. 1. de homicid.
c In ca. olim. il 1. de restit. spoliat nu. 15. & seq.
d De pœn. & remission.
e §. imperatores. ff. ad l. Iuliam de adulterijs &c.

SVMMARIVM.

1 *Homicida voluntarius in foro exteriori iudicabitur, qui animo deliberato magno gladio aliquem in capite vulnerauit; qui postea mortuus fuit: sed & vix aliter poterit iudicari in foro conscientiæ.*

CONSILIVM XXXVII.

DESIDERIO desideraui sic respondere D. consulenti, vt voluntati eius satisfacerem, propter eius pœnitentiam, eruditionem, & deuotionē inseruiendi Deo parenti, ac cognatis suis: sed quia interrogatus à me vltra narrata per ipsum, quo instrumento, & in quo loco percussit N. & vnde accepit illud, respondet percussisse illum gladio; quem stortā vocant, & in capite, & iuisse ad quærendum illum in sacristia manentem, & quod altero die fuit mortuus percussus, nequeo voluntati eius neq; meæ satisfacere: quia videtur mihi prædictum homicidiū iudicandum esse voluntariū quo ad forum exterius: & vix posset iudicari non esse voluntarium etiam quo ad forum interius, per tradita à nobis in nostro Manu. confess. *f*

f Ca. 27. nu 240.

SVMMARIVM

1 *Dispensandi facultas super irregularitate generaliter concessa Præmonstratensibus ad bigamiam & homicidium voluntarium non videtur extendenda.*
2 *Verisimilia quæ non sunt credi non debent.*
3 *Insolita in generali concessione non veniunt.*
3 *Insolita negligentia, sicut & insolita diligentia, fraudis suspicionem inducit.*
4 *Clausulæ apponi solitæ pro appositis habentur.*
5 *Priuilegia, seu rescripta contra stylum possunt de falsitate argui.*
5 *Bulla contra stylum Curiæ expedita ad Cancellarium instante parte remittenda.*
6 *Facta ad vnum finem, contrarium operari non debent.*

CONSILIVM XXXVIII.

AN PER bullam Pauli III. fiat facultas superioribus ordinis Præmonstratensis dispensandi cum suis subditis super homicidio voluntario?

1 Respondeo primo, negari non posse, quod verba prefatæ Bullæ multum vrgeant ad dicendum prefatos Reuerendos Patres prædicti ordinis Illustrissimi Præmonstratensis posse dispensare super irregularitate ex homicidio voluntario contracto, & ideo disputando satis posse id defendi.

2 Secundo, quod nō auderem ego consulendo id affirmare. Tum quia non sunt credenda, quæ non sunt veri similia, *g* & non est verisimile fel. recor. Paulum III. virum prudentissimum, voluisse cōcedere ordini prædicto facultatem prædictam, quæ maxima est, quamque nulli alij ordini concessit, neq; Illustrissimo summo Pœnitentiario Cardinali, neque toti sacræ Pœnitentiariæ prætorio concedit: & ita non dispensat eius D. Illustrissima nisi cōsulto prius S. D. N. & de mandato ipsius speciali. Tum quia per eadem verba præfatæ bullæ probaretur posse præfatos Reuerendissimo prælatos dispensare super irregularitate bigamiæ; quod tamen non est dicendum: quia nec ipse Papa solet dispensare in ea, nisi ob aliquam maximam causam.

g Cap. quia non est verisimile. cum similibus, de præsumptio.

3 Tum quia insolita non veniunt in concessione generali. *a* Tum quia insolita diligentia fraudis suspicionem inducit, iuxta l. *si quis sub conditione.* adiuncta glossa quam Baldus ad hoc ibi notat quem cum alijs refert Decius, *b* & Felinus. *c* Et ita insolita negligentia excipiendi irregularitatem ex homicidio voluntario & bigamia videtur arguere voluntatē fraudandi legem. Tum quia clausulæ solitæ apponi habentur pro appositis, *d* & ita exceptio irregularitatis ex homicidio voluntario, & bigamia solita inferseri facultatibus ad dispensandum super irregularitatibus concessis, censenda videtur tacitè inserta præfato priuilegio.

5 Tum quia rescripta & priuilegia cōtra stylum Curiæ scripta possunt argui falsitatis, per innumera, quæ congessit Felinus. *e* Tum quia bulla contra stylum Curiæ expedita remitti potest ad instantiā eorum, quorum interest, ad Cancellariam, vt in ea suppleatur, vel restringatur secundum eius stylum, iuxta regulam 25. Cancel.

6 Tum quod præfatus Paulus III. excipiendo irregularitatem prouenientē ex iniusta fructuū perceptione à potestate dispensandi, visus fuit habuisse animū restringendi potestatem dispensandi concessam alijs regionibus, illa non excepta: ergo nō videtur habuisse animū ampliandi eam, cum facta ad restringendum operentur ampliationem, neq; è contrario. *f* Tum denique, quod videtur absurdum dicere, Papam, qui voluit negare potestatē dispensandi super irregularitate nata ex iniusta fructuū perceptione, voluisse concessiones eiusmodi solitas dari ampliare ad irregularitatē ex homicidio & bigamia natam, cum fuerint qui dixerunt Papam non posse dispensare super eis, iuxta ca. *miror. g* & notata in cap. *debitum. h* cumq; non concedat Papa eam suis nuntijs, & Legatis etiam à latere, vt palam est his, qui viderunt facultates eis concessas: & ita nullatenus videtur consulendū. *i* Quamuis profecto in gratiam prefatorum Patrum Reuerendissimorū, quos ego multiplicatione colo, contrarium libenter respondissem, si per conscientiam licuisset. Salua, &c.

a Cap. fin. de off. vica. li. 6
b Consi. 448 num. 23.
c In cap. 2. de rescript.
d Leg. si C. de fideiuss. c cum. M. de constit. ca. 2. de resc
e In d. c. 2 de rescri. à n. 16.
f Cap. final de ver. sig. & l. vem legatā ff de adimen. leg.
g 50. dist.
h De bigam.
i Le nā quod absurdum. ff. de bonis libe

SVMMARIVM.

1 *Episcopus non dispensat super irregularitate procedente ex homicidio voluntario iusto vigore sacri Concilij Trident. quod loquitur solum de procedente ex delicto, qualis non est hæc, sicut nec bigamia: sed nec alio iure hoc legitur nec ipsis, nec Legatis concessus. num. 2.*

CONSILIVM. XXXIX.

AN HABENS potestatem dispensandi super omni irregularitate, sicut Episcopi, possit dispensare super irregularitate contracta ex homicidio iusto voluntariè facto in bello iusto cum armis, & vel in pace condemnando iustè aliquem ad mortem, vel condemnationē iustam exequendo, vel defendendo proximum, vel quouis alio iusto modo.

1 Respondeo, quod nos docuimus in Manu. confess. *k* quod Episcopus non potest; sed non probauimus id vlla, remittentes ad numerum 240. pro quo tamen facit consuetudo totius orbis petendi illam à Papa, & quod nullo canone illa potestas sit Episcopo, & quod non sit illa etiam, in *l* sess. Conc. Triden. quia per illud datur potestas dispensandi super irregularitate descendente ex delicto, hæc autem non descendit ex delicto. & quod non obstat, quod potest Episcopus dispensare super irregularitate illicitè contracta; ergo à fortiori in contracta licitè contracta; ergo à fortiori in contracta licitè; quia irregularitas bigamiæ sine peccato contrahitur, & tamen certum est Episcopum non posse super ea dispensare. Tum per stylum Curiæ. Tum quia nec Papa dispensat, nisi rarissimè, & maxima cum difficultate, & dilatione.

k Cap. 27. nu 6.
l Ca. locet nu. 24.

2 Tum

2 Tum quia (quæ noua ponderatio est) cap. illud *liceat.* A excipit irregularitatem ex homicidio voluntario, nulla facta mentione de irregularitate ex bigamia; & non alia ratione, quàm quia hæc non nascitur ex delicto; & consequenter habuit eam pro excepta, eo quod non nascitur ex delicto; & consequenter irregularitatem, quæ non nascitur ex delicto, Episcopus tollere nequit. Tum quia hoc tenet Speculator *a* & probatur irrefragabiliter in ca. *aliquant.* *b* quatenus punit eorum etiam ordinatores, quos nō puniret, si dispensare possent; quoniam dispensando poterant ordinare. Tum quia Legatus licet possit dispensare in omnibus, in quibus possunt ordinarij, non tamen potest in alijs, nisi specialem habeat ad id facultatem, vel aliquo canone ei specialiter concedatur, qualis B non est cap. præfatum *liceat*. Salua, &c.

a De dispens. §. nūc breuiter. num. 3.
b 51. dist.

SVMMARIVM.

1 Homicidium voluntarium quadruplex, quorum primum nec peccatum, nec irregularitatem inducit, secundum vero irregularitatem tantum, tertium vtrumque, dispensabile tamen, quartum vtrumque & indispensabile.

CONSILIVM XL.

NCvm multis alijs auctoritate publica bannitos insequendo, aliquot ex eis occidit, postea volens ad ordines promoueri super hoc quosdam consuluit, à quibus respōsum accepit, quod stante decreto Concilij Tridentini cap. 7. de reform. sess. 14. nec ordinari, nec dispensari poterat. Quæritur quid iuris. C

1 Respondeo primo, hunc D. consulentem esse irregularem, & consequenter sine dispensatione Apostolica nō posse ascendere ad ordines. *c*

c Cap. fin. de temp. ordin.

3 Secundo, quod qui responderunt non posse cum eo dispensari, videntur fuisse ad hoc moti ea ratione, quod visa sunt eis prædicta homicidia voluntaria; & quod Concilium Tridentinum, *d* negat dispensationem super homicidio voluntario.

d Sess. 14. c. 7.

Tertio dico, quod quicunq; sint, si satis perpederunt, quadruplex est homicidiū voluntarium. Primum, quod nullatenus est peccatum, nec vllam penitus irregularitatem infligit, quale est commissum ab eo, qui aliter mortem D suam vitare non valet, iuxta clemen. 1. *e* Secundum, quod etiam non est peccatum sed inducit irregularitatē, quale est, quod iudex iustè iudicando, vel quis proximum iustè defendendo, vel miles iustè bellando committit. *f* Tertium est, quod est peccatum, & inducit irregularitatem, sed committitur sine voluntate directa occidendi, excedendo moderamen inculpatę tutelę, vel aliàs illicitè, de quo loquitur *g* Concilium Tridentinum. Quartum, est, quod est peccatum, & fit per insidias voluntate directa occidendi, de quo loquitur idem Concil. *h* Itaque dicendum, quod primum horum non indiget pœnitentia, nec dispensatione; quia neque est peccatum, neq; inducit irregularitatem. Secundum non indiget pœnitentia, sed E dispensatione; quia licet non sit peccatum, inducit irregularitatem, vt dictū est, sed facile dispensatur. Tertium indiget pœnitentia, & dispensatione; quia est peccatum, & inducit irregularitatem, & difficilius in eo dispensatur, quàm in secundo, sed finis præfati canonis permittit dispensationem. Quartum est peccatum, & inducit irregularitatem, super qua negat dispensationem prædictus canon, quatenus ait, *Perpetuo careat.* & quatenus in fine permittit dispensationem super tertio, negando à contrario sensu illam super quarto, iuxta regulam, *Qui de vno dicit, de alio negare videtur.* *i*

e De homici.
f 51. dist. c. i. c. sententiam sanguinis. ne clerici vel monachi.
g In fine capite 7. sess. 14.
h In principio præfati cap. 7.

Quarto, quod per prædicta est clarum, quod licet pręfatus D. consulens sit irregularis, eius tamen irregularitas F est facile dispensabilis, & quotidie in sacro Pœnitentiariæ prætorio super ea dispensatum est, me ipso præsente. Salua, &c.

i Cap. nonne. de præsumpt. & l. cum prætor. ff. de iud.

SVMMARIVM.

1 Irregularitas dispensabilis tamen incurritur etiam ex culpa satis leui, etiam admissa in sola omissione; qualis est illius, qui domum rediens archibusium rota nō flexa super scamnum depofuit, vnde casu pueri mors fuit subsequuta.

2 Suspensus ab altaris ministerio, non est ob id suspensus à beneficio, vel fructibus illius.

3 Irregularis ex homicidio, ac etiam à iudice ab altaris ministerio suspensus, beneficij etiam curati antea obtenti titulum retinet, & fructuum administrationem.

CONSILIVM. XLI.

IOannes presbyter, & parochus ecclesiæ Sancti Iacobi loci de Natuga Vrgellensis diœcesis, ex eo, quod de anno 1583. Hugonotti ingressi fuerunt per montes Pyrenæos Comitatum Rosilionis, & Ceritaniæ Vrgellensis diœcesis in numero octingentorum, vel mille, occidendo, captiuando ecclesias, seu templa diruendo, imagines Sanctorum abolendo, sacramentum Eucharistiæ eijciendo, multaq; alia facinora perpetrando, coactus fuit ipse, & alij sacerdotes, cęteriq; homines arma deferre ad patrię defensionem; & inde euenit, quod quadam die, cùm dictus Ioannes iret confessum, & domus illius per aliquod itineris spatiū distaret, & segetes ante ostium permagnæ adessent, & redeundo secum tormentum manuale, siue archibusium attulit, &, cum domum peruenisset, super quodam scamno posuit galitto nō flexo: & quidam puer, nescitur quo spiritu ductus, fibulam rotæ tetigit; vnde alius puer occisus fuit, inscio omnino & nolente dicto oratore. Super, quo sententiam reportauit à suo ordinario à quo, donec absolutionem à Sede Apostolica obtineret, ab altaris ministerio suspensus, & ad ecclesiam Beatæ Mariæ Virginis Montis Serrati pedester proficisci, ac ab officialatu Ceritaniæ per annum exulare, eleemosynasq; largiri, & patri pueri defuncti triginta aureos dare iussus fuit, vt in sententia prædicti Officialis continetur. Quæ omnia prædictus orator adimpleuit, & per biennium & quatuor menses suspensus ab altaris ministerio extitit. Quibus præmissis, à D. V. R. quæritur.

Primum, vtrum orator sit irregularis, & in quas pœnas incurrerit.

Secundum, casu quo sit irregularis, & in pœnis incurrerit, quibus rationibus orator possit facilius à Sanctissimo absolutionem obtinere.

Tertium, vtrum suspensus ab altaris ministerio, nulla mentione de fructuum receptione facta in sentētia à suo ordinario, possit fructus percipere ex præbenda.

Quartum, vtrum suscipiens suspensus de licentia sui ordinarij fructus præbendæ, indebitè percipiat, præcipuè cùm aliud non habeat, vnde se alere possit.

Ad Primam Qvæstionem videtur dicendū D. consulentem incurrisse irregularitatem, eo quod sequuta fuit mors hominis ex facto eius illicito propter culpam, quā videtur incurrisse ob negligentiam commissam in non flectendo rotam, quando deposuit super scamno bombardulam prædictam, per ea, quæ nos tradimus post alios in Manu. confess. *a* sed non incurrit irregularitatē fluentem ex homicidio indispensabili, de quo in eodem Manual. *b* sed fluentem ex homicidio casuali, de quo ibidem, super quo passim dispensatur.

a Cap. 27. num. 219.
b Eod. cap. num. 239.

AdSecvndam respondetur, quod ratio, quæ maximè mouere potest S. D. N. ad dispensandum, est, quod præfata irregularitas est orta ex homicidio valde casuali, & ex opere, quod non videtur illicitum ex commissione delicti admissi in committendo, sed in omittendo, quod est longè leuius, quàm quod admittitur in committendo, iuxta glossam solemnem receptam, *c* non enim admisit dolum, sed culpam satis leuem, & quæ alicui iudici videri potuisset non sufficere ad inducendam tantam irregularitatem, attenta necessitate, quæ tunc erat vtendi armis; de quo non disputo: quia sententia transiit in rem iudicatam. Altera ratio, quæ mouere potest ad dispensandum, est, quod D. consulens est rector Ecclesiæ parochialis, & fuit valde obediens in adimpliendo sententiam satis duram.

c In l. si mora. verb. facto ff. soluto matr.

2 Ad Tertiam respondetur, quod sic: quia variæ & diuersæ sunt suspensio ab altaris ministerio, & suspensio à beneficio, vel fructibus beneficij, iuxta glossam solemnem quæ magna est, *d* quæ probat, non esse extendendā suspensionem ad diuersa, qualia sunt ministerium altaris & fructus beneficij: & à diuersis non fit illatio, *e* præsertim ad ampliandam pœnam. *f*

d Cle. cupientes. de pœnis.
e Le. Papinianus ff. de minoribus.
f Cap. pœna. de pœn. dist. 1.

4 AD QVARTAM respondetur, quod sic, præsertim in casu proposito, in quo agitur de fructibus beneficij ante irregularitatem quæsiti, cuius nec titulum, nec administrationẽ fructuum tollit irregularitas superueniẽs, iuxta dictum Innocentij communiter recepti. *a* Salua, &c.

a In cap. cum nostris. de conc. præb.

SVMMARIVM.

1 Beneficium post irregularitatem obtentum vt suum retinere nemo vllo tempore potest: at quia restitutio est actus affirmatiuus, ideo illa arbitrio boni viri potest aliqualiter ex causa differri.

1 Præcepta negatiua obligant semper, & ad semper.

2 Præceptum de restituendo, quæ ex parte affirmatiuum est, obligat quidem semper, sed non ad semper.

CONSILIVM. LXII.

VTRVM homicida, vel alius irregularis retinere sine peccato possit beneficium quæsitum post irregularitatem ante dispensationem obtentam; & quid interea debet facere?

1 Respondeo, quod non potest retinere vllo tempore ante dispensationem illud beneficium tamquam suum, *b* sicut nec fur potest vllo tempore retinere rem furto subtractam tamquam suam, *c* quia præcepta negatiua obligant semper, secundum Archidiaconum, *d* & præceptũ de non furando quatenus continet præceptum de non retinendo alienum pro suo, est negatiuum, & ita obligat semper, & ad semper seruandum.

b Arg. c. 1. de reg. iuris li. 6.
c Ca. sæpe. de restit. spol.
d Cap. si pec cauerit 14. q. 1. & in summa de pœn. d. 5.

2 Posset autem retinere prædictum beneficium aliquo tempore boni viri arbitrio moderando, tamquam non suum, cum voluntate relinquendi quam cito commodè & honestè potest: quia præceptum de restituendo, & relinquendo rem alienam, est saltem ex aliqua parte præceptũ affirmatiuum; & quatenus est tale, obligat quidem semper, sed non ad semper per prædictum dictum Archidiaconum, vbi supra desumptũ ex S. Thoma, *e* qui pulchrã diuersitatis rationem inter præceptum negatiuum & affirmatiuum reddit, &c.

e 2. 2. qu. 33. art. 2.

SVMMARIVM.

1 Homicida licet sine dispensatione non possit ordines suscipere, nec beneficia acquirere, nec actus peculiares & appropriatos aliquorum ordinum exercere, nu. 5. potest tamen antea obtenta beneficia retinere, num. 2. illique etiam si sit canonicatus, deseruire cum alijs in choro officium canendo, cum & laicis id permittatur. num. 5.

2 Taciturnitas beneficij obtenti licet regulariter vitiet impetrationem secundi, ac dispensationem super pluralitate à Papa obtentam, non tamen vitiat illam gratiam, qua Papa ei concedit, vt vnum, vel plura vsq; ad honestam sustentationem possit obtinere beneficia, num. 3.

4 Falsitatis omnis expressio, quæ Principem ad facilius cõcedendum mouet, vitiat gratiã; at talis veri taciturnitas vitiat solum in illis casibus, in quibus ita iure cautum reperitur.

CONSILIVM XLIII.

HENRICVS homicida, iam diaconatu legitimè insignitus, habens & possidens vnam canoniam Ecclesiæ cuiusdam collegiatæ, impetrauit à Papa dispensationem obtinendi beneficia simplicia nõ requirentia ordinem, quæ suo victui sufficerent, quæ sine altaris ministerio posset tenere, non facta mentione quod haberet præfatam canoniam.

Quæritur primo, an præfata dispensatio valuerit.

Secundo, an esto valuerit, vel non valuerit, possit deseruire præfatæ canoniæ.

1 Pro parte affirmatiua primæ quæstionis facit primo, quod præfatus consulens non perdidit ipso iure illum canonicatum, quem ante homicidium legitimè quæsiuit, *f* vt scribit Innocentius & communis, *g* Felinus, *h* & alij alibi sæpe: & ita non indigebat dispensatione ad retinendum, sed tantùm sublatione irregularitatis ad se ordinandum, & ad alia beneficia obtinenda.

f Ca. clericis vero prius. ne clerici vel monachi.
g Ca. cum no stris. de cõcess. præbenda.
h Cap. inquisitionis. de accusat.

2 Secundo, quod nõ obstat, quod in impetratione beneficij quærendi sit faciẽda mentio de beneficio iam quæsito, *i* quia in casu proposito nõ loquimur de impetratione beneficij, sed de re habilitatione ad illud, vt palam est.

i Cap. si proponente. de rescript. c. si motu. de præ. lib. 6.

3 Tertio, quod etiam non obstat, quod in impetranda dispensatione ad beneficia debet fieri mentio de beneficio quæsito, *a* quia illud cap. non agit de impetratione habilitatis vel rehabilitatis ad beneficia, sed impetranda dispensatione ad tenendam pluralitatem beneficiorum, & ita de alio genere dispensationis, ex quo non potest inferri ad aliud. *b*

a Ca. non potest. de præb. lib. 6.
b Le. Papinianus. ff. de minorib.

4 Quarto quod non obstat dicere quod Papa difficilius cõcessisset præfatam dispensationem, si expressisset quod habebat canoniam. Tum quia non videtur id esse verum: quoniam verisimilius est, quod potius concessisset retentionem illius quàm obtentionem nouam aliorum. *c* Nec obstat, quod non concessisset habilitatem ad nouè quærenda: quia id negari potest; nam eo quod concessit ad quærenda non solùm vnum, sed plura simplicia, quæ sufficerent ei ad honestè viuendum vtique hoc concessisset, etiam si expressisset quod habebat canoniam: quia si illa ei sufficiebat, nihil concedebat; & si illa non sufficiebat, tanto minus concedebat, quanto minus egebat habendo illam canoniam. Tum quia licet omnis expressio falsi, quæ mouet principem ad facilius concedendam gratiam, efficiat eam ipso iure nullam, *d* non tamen omnis taciturnitas veri, quod expressum redderet principem ad difficilius gratiam concedendam, reddit ipso iure nullam, sed tantùm taciturnitas illius veri, de quo iure cautum est, vt non expresso illo gratia sit nulla, vt resoluit Rota, *e* & Felinus, *f* quos sequitur in Manual. confessa. *g* & in commentar. de datis & promissis. *h*

c Arg. c. quemadmodum. de iureiuran.
d Leg. & si legibus. C. si cõtra ius vel vtil. c. super literis. de rescri.
e In nouis dec 31. de rescrip.
f Cap. postulasti. colum. 4. eod. tit.
g Cap. 22. nu. 86.
h Num. 48.

5 AD SECVNDAM, videtur pro parte affirmatiua facere, quod, vt prædictum est, per homicidium & irregularitatem superuenientem non vacauit canonia, & quod irregularitas per sola separata ab excommunicatione, interdicto, & suspensione nõ videtur impedire actum canendi & psallendi, nec alios, qui nõ sunt peculiares & appropriati actus ordinum, secundum mentem Innocentij, *i* nullo enim iure videtur probari, quod irregulari non liceat canere, & psallere in choro, & pronunciare per se, & cum alijs officia diuina, modo abstineat se ab actibus proprijs ipsorum ordinum. Tum quia per definitionem eius à nobis traditam in Man. confess. *k* constat irregularitatem esse quidem impedimentum ad accipiendum ordines, & ad vtendum acceptis, quatenus sunt ordines, non tamen ad vsum eorum officiorum, quo laici vti possunt: canere & psallere in choro & extra illum officia diuina; ergo & irregularis idem facere posset. Tum quod nemo dicit illegitimum, cæcum, monoculum, manu, pede, aut aliquo alio membro mutilatũ peccare canendo vel psallendo in choro vel extra illum, immo vsus communis vrbis & orbis contrarium seruat.

i Cap. fin. de except. præl.
k Ca. 27. nu. 191.

SVMMARIVM.

1 Paria sunt aduertere, & aduertere debere, sicut scire, & scire debere.

1 Inaduertentia causa actus excusat à peccato, si sit probabilis, sed non validat actum. num. 2. nec excusat à restitutione nulliter accepti. & num. 3.

2 Peccator non tenetur sub pœna noui peccati de peccato, quod nunc auertit à se commissum, conteri, nec confiteri ante tempus confitendi à iure statutum.

2 Dispensationem quærat in irregularitate tonsuratus, vt priuilegio gaudeat.

3 Irregularis tonsuram sumens, nullam censuram, nec irregularitatem incurrit.

3 Irregularis, sicut ad beneficia, ita & ad pensiones ecclesiasticas ex stylo Curiæ est inhabilis.

3 Pensionis nulliter obtentæ reualidatio requirit, vt qui primo consensit, in primo adhuc duret consensu.

CONSILIVM XLIV.

DE IVDICE, qui postquam damnauit quemdam ad mortem, & post exequutionem sententiæ, non aduertens se esse irregularem, primam tonsuram accepit. & pensionem.

1 Respondeo primo, prędictum iudicem consulentem videri peccare; quia tenebatur aduertere, & paria videntur esse aduertere, vel debere aduertere, sicut scire, & debere scire. *l*

l Le. quod te ff. de reb. cre.

Secundo,

...cundo, quod talis posset esset inaduertentia, vel incogitantia, quod excusaret à mortali: si enim certus est, quod non suscepisset tonsuram, si aduertisset, & si erat peritus legista, & non audierat saltem valde serio, quod per istum iudiciũ sanguinis incurritur irregularitas, vt fere communiter laici putant, non videretur peccasse mortaliter.

2 Tertio, quod non erat obligatus sub pœna peccati noui petere dispensationem, immo neque ad habendam contritionem illius peccati, neque ad illud confitendum, vsque ad tempus, quo ea tenetur habere, & facere, per ea quæ nos in principio de pœnit. *a* & in Manu. confess. *b* tradimus.

a *Dist. 5.*
b *Cap. 1. & 2*

Quarto, quod tenetur impetrare dispensationem, si vult prædicti ordinis priuilegijs gaudere ascendendo ad alios ordines; quia est irregularis ob prędictam sententiã, & eius exequutionem. *c*

c *Ca. sententiam ne clerici vel monac.*

Quinto, quod per prędictam ordinis assumptionẽ non videtur incurrisse, solo iure cõmuni attento, excõmunicationem, neque suspensionem, neq; irregularitatem. *d*

d *Arg. c. vel non est compos. de temp. ordin.*

Sexto, quod de stylo Curiæ non potest irregularis obtinere pensionem ecclesiasticam, plus quam beneficium simplex; & ita tenetur relinquere pensionem, vel obtinere à Papa dispensationem super irregularitate cum retentione pensionis ei constitutæ, narrata prædicta ignorantia, & inaduertentia, & quod qui consensit permanet in illo consensu: quam, vt puto, facile dabit S. D. N. pius, & magnificus: per quã dispensationẽ excusabitur etiam, vt puto, à restituẽdo quod percepit. Intelligo hæc, si pensio fuit quæsita post irregularitatẽ; quia quæsita antea nõ perditur per illam, sicut neq; beneficiũ, per dictũ solemne Innocentij in ca. cum nostris de concess. præb. Salua, &c.

Aduerte ne ex quarto dicto inferas hunc irregularem si nolit ascendere, posse gaudere priuilegio ordinis in irregularitate accepti.

SVMMARIVM

1 *Dispensat Episcopus cum homicida voluntario quo ad beneficium saltem simplex, licet non quo ad ordines saltem sacros, nec curatum, nisi quo ad iam obtentum.*

2 *Dispensandi contra canones inferiori Papa concessa potestas, causæ cognitionem, & iustam requirit causam.*

3 *Dispensandi potestas fauorabilis est licet dispensatio sit odiosa.*

CONSILIVM XLV.

AN EPISCOPVS possit dispensare cum canonico, qui commisit homicidium voluntarium vt possit stare in choro, & lucrari ea, quæ alij lucrantur in eo, & interesse Capitulo, & habere vocem actiuã, & passiuam in eo?

1 Respondeo primo, nihil certum esse, quod Episcopus potest dispensare cum homicida, etiam voluntario, quo ad beneficium saltem simplex, iuxta cap. 2. *e* quod in hoc est iuris optimum, secundum Annaniam ibi: licet non posset dispensare quo ad ordines saltem sacros. *f*

e *De clerico. pugn. in duel.*
f *Cap. 1. eiusdem tit. ad. iur. 3o prædicto cap. 2.*

Secundo, quod etiam potest dispensare quo ad beneficium curatum iam antea habitum, licet non ad noue habendum, vt cõcordando opiniones contrarias dixit Philippus Decius, *g* quem sequuti fuimus in Man. *h*

g *In cap. at si clerici. §. 1. n. 16. de iudic.*
h *Cap. 27. nu. 239.*

2 Tertio, quod in casu proposito non agitur de dispensatione Episcopi, vel Archiepiscopi facta quo ad ordines, præsertim sacros, sed tantum de potestate Archiepiscopi dispensandi quo ad beneficium ante irregularitatem obtentum: & consequenter, quod Archiepiscopus potuit illam facere iusta de causa. Dico, *iusta de causa*: quia omnis dispensatio permissa inferiori Papæ contra canonem, est facienda cum causæ cognitione, & iusta de causa, iuxta glossam solemnem receptam, *i* & latius notata in cap. *at si. k* & ante omnes Innocentium, *l* & ex concordia duorum dictorum eiusdem Innocenlij, quorum alterum dixit in ca. *veniens. m* & alterum in c. *diuersis fallacijs. n* quæ ibidem conciliat Panormitanus.

i *In c. requisisti § nisi rigor. 1 q. 7.*
k *§ 1. de iudi*
l *In ca. dudũ 2 nu. 16. de elect.*
m *De filijs presbyt.*
n *De cler. con iug.*

3 Quarto, quod potestas Episcoporum dispẽsandi cum homicida quo ad beneficium nõ est restringenda, quoad beneficium simplex: quia prædictum caput secundum, *o* generaliter loquitur de beneficio, vt Ananias & Decius præ alijs notauerunt, & non est restringendum, vt ibi voluerunt restringere Hostiensis, Cardinalis & Panormitanus, eo quod dispensatio sit odiosa: quia textus non agit de dispensatione, vt pulchre dixit ibi Ananias, sed de potestate dispensandi, quæ est fauorabilis, & amplianda, vt probatur in cap. fi. *a* vbi vtiliter de hoc scribit Felinus: & ita satis superque est restringere illud quo ad beneficiũ curatum habendum, vt restringit Decius. Salua, &c.

o *De cle. pug. in duell.*
a *De simon.*

Aduertendum primum dictum non procedere modo in casu Conc. Trid. sess. 14. c. 7. vt notat idem Nauar. citato cap. 27. nu. 240. vers. quarto.

SVMMARIVM.

1 *Abortum fœtus non animati procurans non incurrit irregularitatem secus si animati, qualis secundum communem in Pœnitentiariæ foro receptam est masculus 40. fœmina vero 80. dierum, in dubioque præsumitur masculus. num. 2.*

2 *Dubitans an abortus ab ipso consultus, qui creditur sequutus, esset fœtus animati, & an mulier ob eius consilium abortiuerit, vel non debet se in conscientia reputare irregularem, licet secus in foro exteriori.*

3 *Dispensatio irregularitatis ex abortũ procedens est petenda à Papa.*

CONSILIVM. XLVI.

QVIDAM sacerdos, postquam subolfecit quamdam mulierem ex se concepisse, eidem multoties consuluit, vt daret operam abortiendi; qui licet certo nesciat an d. mulier eius cõsilio abortiuerit, vt tamen putatur; cum sequutus est ille fuerit, dubitat an sit irregularis, maximè quia nescit an fœtus esset animatus.

1 Respondetur primo, quod d. consulens presbyter peccauit mortiferè toties, quoties desiderauit, & rogauit prędictam mulierem, vt abortiret, & quoties placuit ei abortus iam factus, & magis quoties consuluit ei, vt abortiret.

Secundo, quod si fœtus nondum erat animatus anima rationali, quando fuit factus abortus; non incurrit irregularitatem.

2 Tertio quod communis opinio, quam sequitur sacra Pœnitentiaria, tenet id quod glossa dixit, *b* scilicet fœtum masculũ informari anima rationali lapsis 40. diebus, fœtum autẽ fœmineum 80. & si dubitatur an sit masculus, fœmineus, præsumendum esse animatum post 40. dies; quia pars securior est eligenda, iuxta cap. *iuuenis. c* & prædicta glossa pro quo videtur casus in ca. *ad audientiam. d* vbi communis resolutio habet, eum qui dubitat an cõtraxerit irregularitatem debere iudicare se irregularem; licet iudex, coram quo accusaretur, debeat in dubio eum absoluere, iuxta cap. *cum sunt iura partium obscura. e*

b *In princ. c. s. d.*
c *De sponsal.*
d *De homic.*
e *De reg. iur. lib. 6.*

Quarto, quod ex prædictis sequitur id, quod dolenter respondeo, prædictum d. consulentem debere iudicare se irregularem. Tum quia certum est, eum, qui facit, vel iubet, vel mandat, vel rogat, vel consulit abortum, si sequatur ille, esse irregularem secundum omnes. Et prædictus consulens est certus, quod cõsuluit abortum; & satis certus quod fuit consequutus ille: & licet non sit certus omnino, quod ille fuit sequutus, neque quod prædicta mulier abortiuit propter consilium eius neque an fœtus esset animatus, quia nescit an esset masculeus, vel fœmineus; probabiliter tamen dubitat, an prædicta mulier abortierit ob consilium eius, an non, & an fœtus fuerit animatus, an non. Ergo iudicare se debet irregularem.

3 Quinto, quod etiam ex prædictis sequitur, dictum consulentem consulere sibi debere per dispensationem Papæ, ad quem solum pertinet huiusmodi irregularitatis dispensatio, & petere illam in sacra Pœnitentiaria, &c.

Aduerte, quia modo in materia abortus seruanda est constitutio Sixti V. quæ cœpit ligare die 2. Decemb. 1588. cum modificatione facta per S. D. N. Greg. XIIII. pridie Kalend. Iunij 1591.

SVMMARIVM.

1 *Credere se non irregularem potest, qui suspicanti se grauidam ab abortum faciendum iamdiu consuluit sanguinis minutionem: qui tamen nescit, nec audiuit, an ex dicta emissione sanguinis abortus fuerit.*

1 *Consulentes suis amasijs abortum, eo sequuto, solent ab eisdem de effectu sequuto certiores fieri; quo cessante, signum est illum non sequutum.*

CONSILIVM. LXVII.

AN QVI consuluit ei, cum qua rem habuit, & quæ dixit post quadraginta dies putare se prægnantem factam, vt minueret se sanguine, quo abortiret, quã sciuit se minuisse sanguine, sed nihil penitus de effectu talis minutionis, nec de abortu sciuit, & post multos annos ordines suscepit, an inquam irregularitatem contraxerit?

1 Respondetur, quod D. consulens potest probabiliter credere se non incurrisse irregularitatem; attento quod nesciuit an prædicta N. fuisset prægnans, sed tantùm suspicatus fuit, eo quod illa se suspicari dixit. Tum quia licet periculosum sit grauidas minuere sanguine, nõ tamẽ est certũ eas minuitas sanguine abortire, nec mori. Tum quod, quando aliquis huiusmodi effectus sequitur, solet amico sic consulenti aliquo modo significari; & nullus rumor de his ad se in tanto tempore aduenit. Tum quod filius natus in adulterio potest credere probabiliter se nõ esse filium adulteri, sed mariti; licet mater dixerit ei illum fuisse ex adultero conceptum, secundum etiam omnes. & sic D. consulens (salua quæ iustior fuerit sententia) potest scrupulum suum deponere, & credere se nõ fuisse irregularem. &c.

Vide consil. 48. sequens.

SVMMARIVM.

1 Credere quis non tenetur cuilibet asserenti aliquam mulierem abortum fecisse, ad effectum credendi se irregularem.

1 Saltans clericus, vel cursitans licite & honeste cum muliere pregnante, quæ postea abortiuit, si saltatio fuit adeo leuis, vt verisimiliter non deberet præsumi ex ea sequi abortum, non tenetur se reputare irregularem; secus, si saltatio fuit illicita.

CONSILIVM XLVIII.

CLERICVS primæ tonsuræ in choreis cum muliere quadam prægnante saltauit, quæ postea etiam cum alijs hominibus saltauit, quam audiuit postea abortum fecisse. Præterea cum ipso quadam die nescio quid in manibus haberet, vxor sui fratris, quæ paucis antea diebus marito erat tradita, voluit illud è manibus eius surripere; quod vt faceret, mensam quamdam illius cubiculi, eum insequendo, circuiuit aliquoties; ex quo motu, vt credit, defessa facta abortiuit; licet nõ sit ita certum, cum, paulo ante esset matrimonio coniuncta. Dubitat, an ex prædictis sit irregularis.

1 Respondeo primo, quod prædictus, qui saltauit cum prædicta muliere prægnante, nõ debet se iudicare irregularem propter prædictum abortum, si nescit: nec obligatur credere, quod abortiuit, eo quod à quouis dicatur, iuxta illud, *a Qui cito credit, leuis est corde.* & cap. *non solum.* b nec etiã si nondum fœtus erat animatus anima rationali, hoc est, si abortiuit ante quadraginta dies à conceptione, c neque si adeo modestè saltauit, quod nõ est verisimile, quod saltatio fecerit abortire, d neque si saltatio fuit licita, & honesta, per ea quæ in nostro Manu. tradimus. e

a Eccles. 19. b Primo. 11. qu. 3. c Arg cap. ad eius 5. dist. d Arg. c. quia non est verisimile. de præsumpt. e Cap. 27. nu. 210. & 220.

Secundo respondeo, quod si credit, vel debet credere eam abortisse post quadraginta dies à cõceptione, & quod saltatio illa nõ fuit ita leuis, quod nõ poterit esse causa illius abortionis, vel saltatio fuit illicita, debet se iudicare irregularẽ, per ea quæ tradimus in duobus locis supra citatis, cõcludendo, quod omnis, qui facit aliquem actum illicitum ordinatum & directum suapte natura, vel intentione agentis ad mortem, fit irregularis, consequuta illa: & saltatio prædicta cum muliere prægnante est actus suapte natura ordinat⁹ & directus aliquo modo ad abortum, & mortem, vt palam est. Idemque dicendum arbitror de secundo abortu.

SVMAMRIVM.

1 Dans Consilium & remedia ad abortum pregnanti, quæ postea puerum bene natum occidit, tunc demum efficitur irregularis, si illa ex dicto consilio fuit ad occidendum mota: quia dictum consiliũ malum aliquo modo dirigebatur in dictam occisionem, nu. 4. aliàs non. nu. 5. & primo adhærendum certis, nu. 4. in dubio autem adhærendum est affirmatiuæ. nu. 3. nec consulens, si mulier ex ipso erat grauida, potest tute credere eidem asserenti se non ex dicto consilio motam; cui posset alius extraneus credere. num. 2. & 6.

6 Credere mulieri asserenti se non ex consilio consulentis abortũ motam ad puerũ natum occidendum, potest externus, cuius occultatio prolis non interest, sed non pater.

CONSILIVM XLIX.

RELIGIOSVS quidam & sacerdos consuluit cuidam prægnanti vt abortiret, & tradidit, vel docuit media, quibus id faceret; quæ licet adhibuisset, non tamen abortiuit; sed postquam bene peperit, occidit puerum natum. Quæritur, an sit irregularis.

1 Respondeo, non videri eum irregularem, si mulier non erat facta prægnans ab ipso consulente, saltem quo ad forum exterius: quia illa non fecit quod ipse consuluit, nec præsumetur in illo foro, quod ex consilio abortiendi fuit consequuta occisio, quoniam à separatis non fit illatio, a & valde separata sunt abortio, & occisio filij iam bene nati, tum ratione grauitatis delicti, tum ratione modi delinquendi, tum ratione finis delinquẽdi: quia abortio est aptior occultationi delicti, quam prętendebat consulens, quam occisio iam nati, vt palam est.

a Leg. Papinianus ff. de minorib.

2 Maius dubium videtur esse, si mulier fuit facta prægnans ab ipso religioso; quoniam eo casu magis attinebat ad ipsum religiosum occultatio, quàm in alio; & ita præsumi posset quod mulier magis fuisset mota ad occidendum propter consilium consulentis, quàm aliàs; quia magis expediebat ei occultatio.

Ad quod respondeo primo, distinguendum esse, an sciatur quod mulier illa fuit ad occidendum mota aliquo modo per præfatum consilium, aut scitur quod nullatenus fuit mota pet illud, aut dubitatur.

3 Secundo, quod in dubio censendus est præfatus N. irregularis. Tum quia irregularitas cõtrahitur ex homicidio secreto ex actu illicito procedente, quia aliquo modo erat directus in illud homicidiũ, vt nos serio resoluimus in Manu. confess. b & constat consilium in præsenti casu datum fuisse illicitum, & aliquo modo ordinatũ in illam occisionem: quia etsi non fuit ordinatum in specie ad occisionem hoc modo faciendam, fuit tamen ordinatum ad occisionem in genere eiusdem pueri. Tum quod iubens percutere alium cum protestatione ne occideret, si iussus percutere occiderit, efficitur iubens irregularis, c & tamen iubens noluit vt iussus occideret; sed quia iussit percutere illicitè, quòd erat aliquo modo directũ ad occidendum, censetur irregularis; ergo à fortiori videbitur is religiosus talis, cùm consuluerit illicitè aliquid directũ ad occidendum præfatum puerum.

b Cap. 27. nu. 218. c Ca. fin. de homicid. li. 6.

4 Tertio, quòd à fortiori censendus est irregularis, si scitur quod præfata mulier fuit mota ad occidendum aliquo modo per consilium præfatum.

5 Quarto, quod si scitur præfatam mulierem nullatenus motam fuisse ad occidendum partum per consilium præfatum, nõ est censendus irregularis in foro conscientiæ: quia non occidit puerum, nec fuit causa propinqua, nec remota, vt ipse occideret illum: & ita cessant omnia iura, quæ possunt induci ad hoc, vt ipse dicatur cõtraxisse irregularitatem: & cessante causa cessat effectus. d

6 Quinto, quod si mulier non fuit facta prægnans ab ipsomet religioso, facile posset credi ei dicenti nullatenus fuisse motam per eius consilium, non autem si fuit facta prægnans ab ipso; quia occultatio partus multum pertinebat ab ipsum; & ita difficile est credere, quod occidit filium vtriusque, nullo habito respectum ad consilium patris, & desiderium eius, vt occultaretur. e

d Cap. cum cessante de appella. e Arg. c. quia verisimile. de præsumpt.

SVMMARIVM.

1 Clericus, qui volantarie opem fert homicidio aliàs de se iusto, est quidem irregularis, sed non indispensabilis. & num. 3.

2 Homicidium voluntarium tunc demum contra facientem & opitulantem inducit irregularitatẽ indispensabilem, si sit iniustum cõtra legem iustitiæ, at si sit iustum, inducit quidẽ irregularitatem, sed dispensabilem, etiam si fiat cum peccato, puta quia fit cum odio, vel à clerico. & num. 3.

3 Homicida iniustus & voluntarius vt quis sit requiritur transgressio legis iustitiæ, non tantum charitatis.

3 Miles cum peccato occidens, seu spolians hostem in bello alioquin iusto non tenetur ad restitutionem, nec incurrit irregularitatem ex homicidio voluntario.

CONSILIVM L.

THEOD. clericus, qui reum denunciat, accusat, seu ad damnandum vltimo supplicio adiuuat, an sequuta morte, seu deformatione, incurrat irregularitatem indispensabilem ex homicidio voluntario procedentem, & an teneatur ad aliquam restitutionem?

1 Pro affirmatiua facit, quod opitulatus est iniustè facienti, vel iubenti facere homicidium voluntarium.

Pro negatiua, quæ tenenda est, facit, quod tunc demum incurrit illam irregularitatem, quando voluntariè facit homicidium iniustum, vel opitulatur ad illud: quia licet hic iniustè opitulatus fuerit ad homicidium, non tamen ad homicidium iniustum, sed iustum. & sic respondeo ad argumentum positum.

3 Nam nec iudex, qui malo animo aliàs iustè, hoc est ritè & rectè ad vindictam priuatam damnat maleficum vltimo supplicio, neque qui malo animo accusat, denunciat, vel aliàs opitulatur ad illud, talem irregularitatem, nec obligationem ad restituendū damnum incurrit: quia licet peccet contra legem caritatis, non tamen contra legem iustitiæ, cuius transgressio requiritur, vt dicatur homicida iniustus, & voluntarius, & obligatus ad restitutionem, & vt tam dura irregularitate notetur; sicut & miles, qui animo & fine malo, sed in prælio alioqui iusto occidit, vel spoliat hostem, peccat quidem contra caritatem, sed non contra legem iustitiæ, & ideo non tenetur restituere, vt in nostro Manu. diximus, *a* nec incurrit hanc, de qua loquimur, irregularitatem, vt in dict. Man. *b* licet aliam sic, quæ habetur in d. Manu. *c*

a Cap. 15. nu. 12. & seq.
b Cap. 27. nu. 210.
c Cap. eod. n. 219. & seq.

DE TORNEAMENTIS.

SVMMARIVM.

1 *Torneamenta periculosa etiam prouocatus ingrediens, si etiam se defendendo occidit, adeo iudicatur peccator, vt si moriatur in eo, careat ecclesiastica sepultura: at si hoc quod ingreditur sit duellum, ex decreto Conc. Trid. est excommunicatus, irregularis, & alias meretur pœnas.*

CONSILIVM I.

PROVOCATVS N. ad torneamenta iuit, & in eis se defendendo aduersarium occidit. Quæritur, an pœnas incurrat.

1 Respondeo, quod qui prouocauit, seu iuit ad actum illicitum, & ad illam occisionem, ordinatum, vt est duellum, peccator est, & excommunicationis, & bonorum præsumptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrit, & dignus est qui condemnetur, vt homicida, & suspendatur, & careat Ecclesiastica sepultura, si ibi occidatur, iuxta Concilium Tridentinum, *d* sic & qui in torneamentis periculosis & illicitis occidit alium, defendendo se cum tanto moderamine inculpatæ tutelæ, quod sufficeret ad excusandum eum ab homicidio, si extra illa inuasus occideret: quia tamen prouocauit ad illa, vel prouocationem acceptauit, & iuit ad illicitè torneandum, adeo iudicatur peccator, vt careat Ecclesiastica sepultura, licet confessus & communicatus moriatur. *e*

d Cap. 19. sess. 25.
e Cap. 1. de torneament.

DE ADVLTERIIS STVPRO.

SVMMARIVM.

1 *Adulter ad recipiendam coniugem adulteram cogi potest.*

1 *Iudex ex officio ob salutem animarum cogere potest coniuges adulteros, vt ad euitandum periculum fornicationis simul cohabitent.*

2 *Iudex ex officio maritum religionem ingressum potest, ad euitandum incontinentiæ peccatum vxoris, quæ licet dicto ingressui consenserit, tamen erat iuris ignara, nec continentiæ se obligauit, à monasterio reuocare.*

CONSILIVM II.

VIR & vxor adulterabant; tandem vxor sponte recessit, & adhæsit adultero; vir admisit concubinam, qua eiecta petit absolui: & quia non potest, vt vxorem repetat, vel vt ei indicet se paratum eamdem reuertentem recipere; licet dicat confessario, quod eamdem reuertentem recipiet; Dubitatur, an debeat absolui, & quid agendum.

1 Respondeo primò, certum esse, quòd tam ille, quam illa potest cogi ad recipiendum coniugem, non obstante adulterio: quia cum vterque admiserit illud, mutua compensatione sublata est exceptio inde nata. *a*

Secundo, quod iudex ex officio potest ipsos compellere fauore animarum suarum, vt vitent periculum fornicationis, vel adulterij, quo iam fuerūt maculati. Tum quia iudex potest vti officio suo nobili in vtilitatem publicam, & in vtilitatem miserabilium personarum, & alia pia; qualis est salus animarum, iuxta doctrinam Bartholi ab omnibus receptam. *b*

2 Tum per ea, quæ in specie citat Panormitanus. *c* Tum per id quod ipsemet ait, *d* scilicet, quod iudex potest ex officio suo reuocare maritum religionem ingressum de consensu quidem vxoris, sed quæ erat iuris ignara, neque emisit votum continentiæ, & hoc ad vitandum incontinentiæ mulieris peccatum.

Tertio, remedium huic proposito casui aptissimū esse videtur, impetrare ab ordinario, vt ex officio faciat eos, vt iure tenentur cohabitare.

a Cap. intelleximus de adulter.
b In l. 4. § hoc autem iudicium. ff. de damno infe.
c In cap. consanguinei nu. 7 de sen. & re iud.
d In ca. 1. de conuers. coniug. num. 8.

DE RAPTORIBVS.

SVMMARIVM.

1 *Raptor non est, quem virgo vltro sequitur, licet eam stupret.*

1 *Virginem etiam per vim stuprans, si illam ad alium locum nō adduxit, pœnam raptus non incurrit.*

2 *Raptus non admittitur sine violentia, nec sine eo quod mulier de loco ad locum transferatur, nu. 1. sufficit tamen, si exitus persuadeatur muneribus datis, vel promissis.*

3 *Inuita dicitur, quæ in stuprum, adulterium, vel egressum de loco ad locum consensit, si ad id fuit persuasa muneribus datis, vel promissis.*

CONSILIVM I.

QVÆDAM virgo capta amore cuiusdam iuuenis, cum illum transeuntem per callem & viam de fenestra vidisset, exiuit de domo, & abijt post eum ad domum ipsius, vbi voluntariè etiam ab eo carnaliter est cognita; & abijt. Dubitatur, an iuuenis inciderit in pœnas *e* Concilij Tridentini. *f*

1 Respondetur, quod præfatus iuuenis non incidit in pœnas d. Concilium, *g* eo quod non potest dici raptor; quia rapina, vel raptus, vt capitur in illo loco, *h* significat oblationē violentam, qua fœmina ab vno loco ad alium trahitur, vt sentit D. Thomas, *i* Tum quia per illā legem dixit Paulus Castrensis, *k* quod statutum puniens morte rapientem virginem, non habet locum in eo, qui etiā per vim stuprauit virginem in aliquo loco, si eam non transferret ad alium locum; quem refert, & sequitur allegans in hoc multos Hippolyt. *l* quorum vterq; citat Gandinū attestantē ita fuisse iudicatū Bononiæ. Tum quia aliud est stuprum, aliud raptus ex D. Thoma, *m* & efficacius §. *item eadem lege alia. n* per quæ receptum est ab omnibus, quod qui virginem consentientē solum stuprat, nō adducendo eam ad alium locum, non censentur committere raptum, nec debet puniri pœna raptus, sed pœna stupri, quæ longe alia est, & minor, vt colligitur ex d. l. *vnica*, & ex dicto §. *item eadem lege.* Cum ergo iste iuuenis eam nō abstraxerit, & in actu copulæ cōsenserit ipsa virgo, potest quidem dici stuprum cōmisisse, non autem raptum. & ideo pœna d. Concilij *o* non est extendenda ad istum iuuenem stuprantem, cum pœna non debeat extendi, *p* & secundum D. Thomam & Theologos, & Iuristas, stuprum est species luxuriæ, diuersa ab alia specie luxuriæ, quæ dicitur raptus, & suo genere minus peccatum, quàm raptus.

2 Nota, quod raptus non admittitur sine violentia, *q* quia verbum, *rapere*, sonet violentiam, vt sentit l. *si eximendi. r* vbi Angelus id expresse notat, quem refert & sequitur Ioannes ab Anania, *s* dicens eum, qui vult probare raptum, debere ita articulare, vt violentiā factam concludat: quamuis videatur sufficere persuasio exeundi à domo patris, ipsa volente, per munera data, seu promissa ex mente Angeli *t* quatenus ait, eum, qui allexit vxorem alterius ad adulterandum muneribus, vel promissis, dici posse adulteratum fuisse illam inuitam.

e Cap. 6.
f Sess. 24.
g Cap. 6.
h Cap. 6.
i 2. 2. qu. 66 art. 9. & clarius qu. 154. art. 7. in corpore, & ca. de raptoribus. 36 q. 1. l. sed eximendi. ff ne quis eum qui in ius vo.
k In l raptores. C. de episc. & cler.
l In le. vnica. C. de rap. vir. num. 12.
m Dicto ar 7.
n Et §. fin autem Instit. de publ. iudic.
o Cap 6.
p Leg. si praes ff. de pœn. & de pœnit. dist. 1.
q Arg. cap. de raptoribus 36 quæ. 1. & l. 1. Cod. de raptu vir.
r ff. ne quis eum qui in ius vocat.
s in rubr. de raptorib.
t In authen. de lenonib. §. fin. col. 9.

SVMMARIVM.

1 *Rapta dicitur, quæ contra voluntatem patris de eius domo abstrahitur, licet ipsa consentiat.*

1 *Raptor non potest raptam ducere, nisi postquam fuerit ab illo separata, & in loco tuto posita.*

CONSILIVM II.

IOANNES rapuit Brancaleonam patri, ipsa tamen volente, & consentiente, cum qua sine vlla solemnitate Concilium Tridentinum cōtraxit matrimonium. Postmodum mota lite à patre, fuit lata sententia contra prædictos Ioannem, & Brancaleonam. Quæritur quid iuris,

1 Respondeo primo, matrimoniū præfatum inter prædictum Ioannem & prædictam Brancaleonam fuisse nullum. Tum quia rapiens nō potest raptam ducere in vxorem, nisi postquam separata fuerit ab illo, & in tuto loco posita libere & voluntarie consenserit in raptorem, iuxta *a* Concilium Tridentinum. Tum quia non fuit seruata forma necessario seruanda, quam præfatum Concilium induxit: *b* quia nō affuit præsens parochus legitimus, nec presbyter de licentia eius, & quia consensus puellæ, vt raperetur, non sufficit vt non dicatur rapta: quia vt dicatur talis, sufficit vt contra voluntatem patris de domo eius sit abstracta, siue id fiat de voluntate puellæ, siue contra voluntatem eius, vt tradit S. Thomas receptus, *c* ex quibus sequitur, sententiam latam contra Ioannem & Brancaleonam fuisse iustissimam.

a *Ca. 6. de re for. matrimonij ss. 24.*
b *In c. 1. eiusdem tituli.*
c *2. 2. qu. 154. art. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Raptus sine violentia committi non potest; quam tamen intulisse censetur, qui per munera data, vel promissa, puellæ persuadet, vt nolente patre de domo exeat, & ad ipsum veniat: incurritque iuris infamiam ex sacro Concilio, ipso iure sine alia iudicis declaratoria; quæ licet sit mater irregularitatis, nu. 4. non tamen tenetur quis eam irregularitatē contra se exequi, antequam per iudicem præcipiatur: vnde videtur quod possit beneficia recipere ecclesiastica num. 8.*

2 *Intellectus Concil. Trident. sess. 24. de reform. matrimon. cap. 6. num. 4. & 6.*

2 *Infamia facti tollitur quidem per solam vitæ emendationem, secus de infamia iuris, quæ non est irregularitas, sed illius mater.*

3 *Excommunicationis pœnam tenetur qui contra se exequi, nec sufficit emendatio, nec appellatio, sed requiritur expressa absolutio, ad hoc vt liberetur.*

5 *Pœnam incursam ipso iure contra se regulariter nemo tenetur exequi, donec à iudice iubeatur soluere. fallit in censuris, ac quibusdam irregularitatibus, & inhabilitatibus.*

5 *Infamiæ illius pœna, de qua in extrauag. Greg. XIII. quæ incipit, Ab ipso, non videtur talis, vt contra se ipsum, antequam à iudice iubeatur, exequi teneatur.*

6 *Dispensationem potens super irregularitate incursa, quia ligatus ministrauit, vel quia rapuit mulierem, non tenetur exprimere quoties rapuerit, vel ministrauerit; nec eam petens super defectu natalium, aut pro homicidio, quod inducta irregularitate ministrauerit.*

7 *Dispensationem potens super infamia incursa propter raptum, non tenetur mentionem facere de incestu commisso cum rapta.*

7 *Falsi expressio mouens principem ad facilius concedendum vitiat gratiam, & taciturnitas non nisi in casibus, in quibus iura dictam requirunt expressionem.*

8 *Infamis infamia iuris an sit capax beneficiorum remissiue, videturque quod non impediatur, antequam per iudicis sententiam infligatur hæc pœna.*

CONSILIVM III.

RESPONSVRVS non nihil ad præfatas quæstiones ingenue fateor has quæstiones inuolutiores esse, quā quibus ego in præsentia satisfacere possim, nec vsquequo absoluam cōmentarium iampridem promissum, cœptū, & deductum vsque ad vltimam partem super cap. *fraternitas. d* dicam autem aliqua ad eas facientia.

d *12 qua. 2.*

1 Primum quidem, quod videri potest alicui nullum raptum fuisse admissum in casu proposito: quia non præsupponitur in eo violentiam vllam fuisse adhibitam. Solum enim dicitur Mariam bis exisse domum amore Petri, quod non concludit factam fuisse illi violentiam, & non potest esse raptus, sine violentia, *a* & quod verbum, *rapere*, significat violentiam, vt sentit l. *si eximendi. b* vbi Angelus id expresse notat, quem refert & sequitur Ioannes ab Anania, *c* dicens, eum qui vult probare rapinam, ita debere articulare, vt concludat violentiam factam; quamuis videatur sufficere persuasio exeundi à domo patris, nolente patre, per munera data, vel promissa, secundum mentē Angeli, *d* quatenus ait, eum qui allexit vxorem alterius ad adulterandum muneribus, vel promissis, dici posse adulteratum esse illam inuitam. at in casu nihil etiam de tali persuasione narratur.

a *Arg. ca. de raptorib. 36. q. 1. & l vnica C. de raptu virginum.*
b *ff. ne quis eum qui in ius vocatus est.*
c *In rubr. de rapt.*
d *In auth. de lenonibus. §. fin.*

2 Secundo, quod infamia iuris non videtur tolli per solam emendationem vitæ: nec nos in loco, vbi citamur, dicimus hoc de infamia iuris, sed solum de infamia facti; & infamia, quæ nascitur ex raptu, saltem hodie post Concilium Tridentinū supra citatum, infamia iuris est, cùm ipso iure absque iudicis ministerio incurratur, vt habet præfatum Concilium, *e* & ideo infamia raptus, de qua loquimur, nō videtur tolli per solam emendationem vitæ.

e *Ca. 6 de refor. matrim. sess 24.*

3 Tertio, quod dominus doctor non respondet expresse ad primam quæstionem in responsione ad ipsam, sed ad accessoriam illi, scilicet an raptor teneatur exequi contra se pœnam infamiæ; quæ longè grauior quæstio est: & videtur in sua responsione significare non teneri cum exequi pœnam excōmunicationis contra se, si fuerit emendatus; quod inaduertenter videtur dictum: nam excommunicationem quilibet excommunicatus tenetur seruare, quia affert secum exequutionem, quæ etiam per appellationem non potest impediri, *f* neque vlla emendatione vitæ, nec satisfactione tolli vel suspendi potest, donec à superiore tollatur per absolutionem expressam, iuxta glossam celebrem & receptam, *g* quæ hanc differentiam ponit inter excommunicationem & alias censuras: nec nos, vbi citamur, dicimus tale quidquam de excommunicatione, sed de sola infamia facti.

f *Cap. pastoralis. § verū. ne appellat. & c. is qui de sententia excommu. lib. 6.*
g *In clem. 1. verbo donec. de decimis.*

4 Quarto, quod dominus doctor præsupponit infamiam esse irregularitatem, cum tamen defendi possit potius esse causam illius; sicuti homicidium non est irregularitas, sed causa illius secundum omnes. vnde nec Concilium præfatum diffinitur raptorem esse irregularem, sed infamem, & excommunicatum.

5 Quinto, quod verum est nos semper fuisse in ea sententia, quæ habet neminem teneri regulariter ad soluendam pœnam ipso iure incursam in foro cōscientiæ, donec iubeatur soluere; sed fallere illam in sententijs censurarū, quia secum trahunt exequutionem; & etiam in illis; quæ secundum mentem expressam vel tacitam auctoris afferunt illam, sicut censuræ, vt diximus in cap. *non liceat. h* qualis mihi videtur pœna cap. *licet canon. i* & aliquot inhabilitates, & irregularitates, de quibus tracto in d. com. ca. *fraternitas. k* An autem omnis infamia ipso iure incursa sit huiusmodi non dixi in extrauagante *ab ipso.* vbi *l* citor à domino doctore, sed tantum, quod illa infamia per S. D. N. inducta non videbatur huiusmodi.

h *12. quæst. 2.*
i *De elect. lib. 6.*
k *12. quæst. 2.*
l *Notab. 31.*

6 Sexto, quod pro responso domini doctoris dato ad secundam quæstionē facit illa determinatio Innocentij, *m* scilicet, quod in dispensatione irregularitatis incursæ ab excommunicato, qui frequenter celebrauit in excommunicatione, non oportet exprimere multas illas vices, quibus sic malè celebrauit: neque illegitimus tenetur exprimere celebrationes, quas fecit manens illegitimus, in impetratione irregularitatis, quam pariter ob illegitimitatem, neque alij irregulares, qui celebrarunt in irregularitate, sed satis est exprimere irregularitatē illam solam. cuius dicti nouam rationem vsque ad nos à nemine redditam reddidimus in Manu. confess. *n* & ita sufficeret ad valorem dispensationis super irregularitate ob raptum contracta exprimere, quod fecit, raptum, non exprimendo vices, quibus rapuit, quando saltem circa vnam solam frequenter raptum commisit.

m *In ca. si celebrat. de clerico excom. municato minist.*
n *Cap. 27. nu. 194.*

7 Septimo, quòd apparet mihi verius raptorem in impetratione dispensationis infamiæ ex raptu contracta non teneri ad faciendam mentionem de incestu cum rapta

rapta commisso: quoniam licet omnis expressio falsi, quę faciliorem reddit principem ad reddendam gratiam, reddat illam subreptitiam; non tamen omnis taciturnitas veri, quæ idem facit, reddit illam subreptitiam, sed solùn illa, qua tacetur verum, quod iura iubent exprimi in talis gratiæ impetratione, iuxta decisionem Rotæ, *a* & nullo iure cauetur vt in impetratione dispensationis super infamia raptus fiat mentio criminum raptoris.

8 Octauo dico, tangendo responsum domini doctoris ad quartum, quod licet res grauiter controuertatur, an collatio beneficij infami facta valeat, nos tamen sumus in sententia Cardinalis quam late refert, & defendit Felinus, *b* cui fortè potest adijci illa noua ratio, quod crimina inducentia infamiam ipso iure non inducunt immediatè irregularitatem, sed infamiam matrem eius, quæ parit illam: & ita, vt superius insinuaui, quo ad forum conscientiæ non ligat illa irregularitas, donec à iudice infligatur, per præfatam glossam singularem præfat. cap. *fraternitas.* quamuis arbitrer, vt supra insinuaui, quod infamia iuris non tollitur per solam emendationem vitæ.

Quæ omnia præfati doctoris domini mei, & cuiusuis melius sentientis censuræ submittimus, sperantes fore, vt in præfato cõmentario cap. *fraternitas.* hæc cum aliquot alijs eis affinibus altius expendamus.

a 32. de resc. in nouis.
b In c quare lam. de iureiur. à nu. 4.

SVMMARIVM.

1 Prohibito vno, & id censetur prohibitum, per quod ad illud peruenitur, modo prohibitio sit perpetua, & in vtroque militet eadem ratio. num. 2.

1 Prohibito matrimonio, prohibentur etiam sponsalia: & hoc, quando prohibitio, seu impedimentum est perpetuum, seu subest eadem ratio; aliàs non. nu. 2. Vnde, cum secundum ius ciuile (quod tamen non habet locum de iure canonico, nu. 3. in fine) senatoribus, & eorum filijs perpetuo prohiberetur, ne cum quibusdam personis matrimonia contraherent, etiam sponsalia censebãtur prohibita. nu. 3. & hoc saltem ex mente legis, nu. 5. Et cum Concil. Trid. limitando ius antiquum, ideo statuerit, ne inter raptorem, & raptam existentem in potestate raptoris, possit contrahi matrimonium, quia nõ videtur adesse liber consensus ad matrimoniũ contrahendũ necessarius; hacque ratio militet etiã in sponsalibus requirentibus pariter consensum liberum; sequitur vt pari modo & sponsalia censeãtur prohibita. n. 4. Et contra autem, licet idem Concil. prohibeat volentibus matrimoniũ contrahere, ne sine parocho contrahant; non tamen censetur prohibuisse similiter sponsalia sic contrahi: quandoquidẽ nec eadem ratio militat in vtriusq;, nec prohibitio matrimonij est perpetua; cum qui clandestine contraxerunt, possint iterum corã parocho contrahere. nu. 1. & 3. Item licet iure ciuili præsidi sit prohibitum, ne in sua prouincia contrahat matrimonium, non tamen prohibetur cõtrahere sponsalia. nu. 1. quia prohibitio erat ad tempus. scilicet durante officio, & non perpetua. num. 2.

6 Lex exorbitans, seu limitans ius commune, ex similitudine rationis, immo etsi sit etiam pœnalis, ex indentitate rationis extenditur.

CONSILIVM IV.

AN quemadmodum non valet matrimonium inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa manserit in potestate raptoris, vt habetur in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. ita etiam non valeant sponsalia?

1 Ad hanc quæstionem respondeo, quod pro parte affirmatiua, quod scilicet etiam sponsalia sint nulla, videtur primo casus in l. *oratio.* *c* quatenus probat, prohibito matrimonio, etiam prohiberi sponsalia.

Secundo id, quod Bartholus notat ex ea, *d* quod prohibito vno, censetur prohibitum id, per quod peruenitur ad illud.

Tertio, quod prohibitus alienare, prohibetur facere actum, ex quo sequitur alienatio, vt constat ex glossa recepta. *e* Vnde prohibitus alienare, prohibetur compromittere, per quod potest peruenire ad alienationem. *f*

Quarto, quod statutum prohibens alicui vendere, videtur prohibere promissionem de vendendo facere, v post alios consulit Decius. *g*

c ff. de spons.
d Ibi & in l. 2. ff de iurisd. omn. iud.
e In leg. si ita quis. §. ca. lege. ff. de verb. obligat.
f Cap cum tempore. de arbit.
g Con. 302. nu. 2.

A Pro contraria tamen parte facit primo l. *si quis officium.* *a* quatenus habet rectorẽ prouinciæ, qui prohibetur ducere vxorem in ea, non prohiberi contrahere sponsalia.

Secundo facit *b* Concilium Tridentinum, *c* quatenus annihilat matrimoniũ contractum aliter, quam præsente parocho, & duobus vel tribus testibus: & quod communiter dicitur, & nos diximus in Manu. *d* quod sponsalia cõtracta publicè, siue clandestinè in absentia parochi valent etiam hodie post Concilium Tridẽtinum & ita probat matrimonio prohibito non prohiberi sponsalia.

Tertio, quod pœna imposita contrahenti matrimonium non censetur imposita contrahenti sponsalia, iuxta glossam receptam iuncto textu. *e*

B 2 His pro vtraque parte consideratis, pro resolutione constituendum videtur primo, quod prædicta l. *oratio.* quatenus probat matrimonio prohibito prohiberi sponsalia, & prohibito vno prohiberi præambulum ad illud, non habet locum, nisi quando eadem ratio militat in matrimonio, & sponsalibus, & in prohibito, & præambulo eius, & tunc sic, vt determinat Cynus, quem Salicetus & omnes sequuntur, *f* & Alexander, *g* in fine, quem sequitur Decius, *h* & probatur per l. *si quis officium.* *i* & per d. l. 1. *k* adiuncta prædicta l. *oratio.*

C Secundo constituendum est, quod prædicta l. *oratio.* quatenus habet, matrimonio prohibito, prohiberi sponsalia, non habet, locum, nisi quando matrimonium perpetuo prohibetur, siue quando impedimentum est perpetuum, & non quando impeditur ad tempus, siue quando impedimentum est temporale, secundum Dinum, *l* quem inter alios sequitur Decius. *m*

Tertio indaganda est ratio; qua prædictũ Concilium Tridentinum limitauit ius commune antiquum ca. si. *n* per quod ea ratione licebat raptæ, si vellet, nubere raptori, quia secundum canones antiquos, quos Gratianus citat, *o* post pœnitentiam, purgationẽ, & satisfactionem, raptis id licebat, vt pulchrè Gratianus ipse, *p* determinauit.

D 3 Quarto constituendum, quod ratio limitandi illud non fuit, quod perpetuo prohibeatur contractio matrimonij inter raptorem, & raptam, iuxta l. *iniuriam.* *q* Tum quia lex illa quo ad hoc non est seruanda iure Pontificio, per iura prædicta. Tum quia ipsummet Concilium permittit contractionem, postquam rapta exierit domum raptoris; & fuerit assequuta plenam libertatem contrahendi, vel renuendi; & ita inducit impedimentum temporale, & non perpetuum.

Quinto, quod ex hoc sequitur, quod per d. l. *oratio,* *r* non potest concludi, sponsalia, de quibus quæritur, esse nulla: quia lex illa, quatenus habet non posse contrahi sponsalia ab his, qui non possunt contrahere matrimo

E nium, non habet locum, quando impedimentũ est temporale, sed solum quando est perpetuum, vt dictum est qua eadem ratione defenditur, quod *s* Concilium Tridentinum annullans matrimoniũ contractum in absentia parochi, nõ annullat sponsalia; quia matrimoniũ non prohibetur perpetuo inter aliquos, eo quod prohibeatur fieri in absentia parochi, cum fieri possit in eius pręsentia.

Sexto, quod non videtur etiam ratio limitandi ius antiquum fuisse illa, qua nititur prohibitio matrimonij inter senatores, & liberos eorum, cum quibusdam personis. Tum quia illud impedimentum est perpetuum: vt

F enim tradit Cynus, quam Salicetus & alij sequuntur, *t* id fuit statutum, ne senatorum, & liberorum eorum dignitas vilesceret, iuxta l. *semper.* *v* nec est receptum iure Pontificio. Tum quia raptor & rapta frequenter sunt æqualis dignitatis.

4 Septimo, quod ratio limitandi videtur fuisse, quod consensus raptæ præstitus in domo raptoris, vel extra eam, donec assequatur plenam libertatem, non est satis liber ad contrahendum matrimonium, quod plenam libertatem requirit, *x* quæ ratio ita militat in sponsalibus, ac in matrimonio: quia sponsalia etiam plenam requirunt libertatem secundum omnes.

Octauo, ex hoc sequitur, quod, licet l. *oratio.* quatenus habet, matrimonio prohibito propter impedimentum

a ff. de ritu. nu.
b Cap. 1.
c Sess. 24.
d Cap. 25 nu. 144.
e In cle. 1. de consang.
f In dicta l. 1. Co si rector prouinc.
g Cons. 194. lib. 2.
h Dicta l. 2. sub finem.
i ff. de ritu. nupt.
k C si rector prouinc.
l In c. cũ quid vna via. de reg. iur. lib. 6
m Leg 2. ff de iur. omn. iud sub finem.
n De rap.
o 36 quæst 2.
p In §. prohibetur. sub ca. apud omnipotentem.
q C. de ra. vir.
r ff. de spons.
s Cap. 1.
t Dict. l. 1. C. si rector. prouinc.
v ff. de ris. nu.
x Ca. cum locum de spons.

perpetuum,

perpetuum, videri sponsalia prohibita, non concludat, vt dictum est, per prohibitionem Concilij temporariam videri prohibita sponsalia: tamen quatenus probat, prohibito vno videri prohibitum præambulum, in quo est nadem ratio; cõcludit, prohibito matrimonio inter raptorẽ & raptam, donec rapta fuerit in domo raptoris, & donec assequatur plenam libertatẽ, censeri prohibita sponsalia, donec maneret intra domum, vel extra, & nõ assequatur plenam libertatem: quia, vt dictum est, defectus liberi consensus ita impedit sponsalia, ac matrimonium.

A

5 Per quod pater responsio formalis ad quæstionẽ propositam, & etiam cõcordia pro vtraq; parte allegatorum. Nec obstat, quod alij dixerunt, quod prohibitio matrimonij, de qua in dicta l. *oratio.* per nouam extensionem Iurisconsulti extenditur ad sponsalia, ad quæ antea non extendebatur, ob illa verba, *si suppleatur quod orationi deest*, quia ex mente Decij, *a* qui huic obstaculo respondet, clarius responderi potest, contextum eius non loqui de suppletione quo ad mentẽ & sententiam, sed solum quo ad suppletionem verborum, hoc est, quod Iurisconsultus declarat ibi mentem & propositũ Imperatorum prohibentium matrimoniũ inter senatores, & liberos eorum, cum quibusdam personis, fuisse etiam prohibere sponsalia, licet verbis id non expressissent.

B

6 Non obstat etiam, quod prędictam *b* Concilium Tridentinum est ius exorbitans à iure communi, & limitans illud, vt supra dictum & probatum est; & quod iura exorbitantia non sunt extendenda de vno casu ad alium, *c* & consequenter, quod cap. illud loquens de matrimonio non debet extendi ad sponsalia: non inquam hoc obstat. Tum quia ius limitans aliquid extenditur ex similitudine rationis ad casum similem, vt efficaciter & singulariter probatur per cap. *cum dilecta. d* & alia multa, quibus ibi Decius illud confirmat: & in proposito nostro non solum inuenitur ratio similis, sed etiam eadem, vt supra probatum est: & ex identitate rationis nõ solum iura exorbitantia, & limitatoria, sed etiam pœnalia extenduntur, iuxta glossam singularem, *e* & late tradita ibi per Dominicum, & Francum post Antonium. *f* Salua, &c.

C

DE FVRTIS.

SVMMARIVM.

1 Surripiens aliqua ab ijs, de quibus probabiliter credunt quod rogati darent, non peccatũ mortaliter, licet credant quod nollent clam accipi: vnde possunt absolui, etiamsi non habeant propositum abstinendi.

CONSILIVM. I.

PAVPERES mulieres debiles, sibi ipsis victum quærere non valentes, & mendicare erubescentes, cùm sint honestę conditionis, visitant propinquas suas etiam pauperes, sed non æquè, vt ipsæ sunt, & alternis diebus auferunt eis bucellam panis, vel aliquid simile. Quæritur, an id eis liceat.

1 Respondeo id non licere, nisi credenti probabiliter, quòd amica, vel propinqua illa, cui subtrahit, esset contenta, si subtractionem nosset, iuxta l. *inter omnes. g* & qui crederet eum, cui surripit, contentum iri, vt acciperet, non peccaret mortaliter accipiendo, etiamsi crederet, quòd nollet quod acciperetur ei clam, vt post Adrianum, & Caietanum diximus in Man. confess. *h* Quod sequitur, mulierem, quæ acciperet illa panis frustula, credens quòd domina eorum gratis daret, si peterentur ab ea, posse absolui sine proposito omnino abstinendi; qui non oportet pœnitentem habere propositum omnino abstinendi à venialibus, sicut à mortalibus, vt diximus in d. Manual. Confess. *i* post S. Thomam. *k*

SVMMARIVM.

1 Restituere tenentur ancillæ, quæ dietim modica in pauperes bona fide erogant clam domini; nisi domini talis essent conditionis, quod probabiliter rogati vel pauperibus, vel ancillis ipsis id concessissent, vel nisi omnia simul iuncta non essent notabilis quantitatis; immo secundum auctorem, etiamsi facerent notabilem quantitatem, modo eo nõ essent animo, vt per modica ad vnum notabile peruenirent.

a In d. consil. 102. & dicta l. 2. & in c. nam concupiscentia. de constit.
b Cap. 6.
c Cap. quæ à iure de reg. iur. lib. 6.
d De confir. vtil. vel inut.
e Cap. 1. verbo Italia de temp. ord. in 6.
f In ca. fin. de consa. ed.
g §. recte ff. de furtis.
h Cap. 17. nu. 139.
i Cap. 1. nu. 24.
k 3. par. q. 87 art. 1. & 4.

2 Furto subtrahere, grauius est peccatum, quam furto subtracta retinere.

CONSILIVM II.

ANCILLÆ per multos annos inuitis dominis clam singulis diebus modica quædam dederunt pauperibus, credentes hoc minime prohibitum: quorum omnium minimorum summa simul collecta ascendit ad notabilem quantitatem. Dubitatur, an teneantur restituere de suo.

1 Respondeo primò, quod non tenentur restituere, si domini earum essent talis conditionis, & habitus, vt probabiliter credere possent, quod ipsi consensissent eis, si petijssent licentiam dandi parua illa pauperibus, vel dedissent ea, si fuissent petita ab eis etiam si noluissent, vt clam eis illa darentur, per responsum ad præcedentem quæstionem.

Secundo, quod tenerentur restituere, si domini essent talis conditionis, quod non dedissent licentiam prædictam, neque illa per se dedissent pauperibus petentibus ea, secundum communem opinionem, quam nos quoq; sequuti fuimus in Manual. confess. *a* cum quadam limitatione notabili, quæ ibi videri potest.

2 Tertio, quod secundum nostrum particularem opinionem putamus probabile, quod numquam teneantur restituere illa parua sub pœna peccati mortalis, etiã postquam peruenerint ad notabilem quantitatem, si numquam, percipiendo illa parua, intendunt peruenire ad illam; ratione illa firma, quod magis peccat, cæteris paribus, qui capit, quam qui retinet, *b* & quod qui capit illa parua sine intentione perueniendi ad illam quantitatem notabilem, non peccat plusquam venialiter.

SVMMARIVM.

1 Pueri coquinæ de mandato illius præfecti eius amicis deferentes ea, quæ si sciret dominus prohiberet, nisi desistant, non sunt absoluendi, etiamsi ob id cum damno essent de domo eijciendi.

CONSILIVM III.

PRÆFECTVS coquinæ habet sub se pueros, quibus dat aliqua comestibilia, alicuius tamen valoris, clam deferenda aliquibus amicis suis; crediturque, quod, si dominus sciret, prohiberet. Pueri obiurgati à confessarijs respondent, Nos huic præfecto cogimur parere, & nisi pareamus, vel si hoc reuelabimus, malo nostro de domo eijciemur. Dubitatur quid agendum cum dictis pueris.

1 Respondeo, quod prædicti pueri, qui credunt, vel credere debent peccare suum præfectum mortiferè mittendo prædicta donaria suis amicis, peccant etiam ipsi deferendo illa: & ita debet eis præcipi, ne deferant, propter obedientiam, quam Dei legi debent, sperantes ab eo, qui diues est in omnibus, compensationem tam in bonis animæ, quàm in cæteris. argu. eorum, quæ de ministris peccatorum diximus in nostro Manual. confess. *c*

SVMMARIVM.

1 Furto subtracta bona fide de loco ad locum portans mulio, & in via illa furtiua cognoscens, ne de suo cogatur satisfacere, non furi, si ab eo ad dominum probabiliter creduntur non peruentura, sed domino consignet, modo id sine suo possit detrimento.

CONSILIVM. IIII.

MVLIO bona fide portabat quasdam res de loco ad locum; in via cognouit dictas res furto sublatas, & tamen perfecit iter. Dubitatur, an teneatur de suo restituere.

1 Respondeo, quod præfatus mulio tenetur res illas restituere illi, qui eas sibi commendauit, vt nos tradimus in Manual. *d* Et ita si ipse portauit illa ad locum, ad quem portare promisit, & reddidit personæ, cui reddere promiserat, satisfecit, saltem quo ad forum conscientiæ, *e* nisi probabiliter crederet, quod qui eas ei commendauit, numquã restitueret domino: nam tũc, si absq; magno detrimento suo id facere posset, debet restituere domino: & si restituerit ipsi, qui eas ei commendauit, debet monere dominum, locum, & personam, vbi, & penes quam sunt: & si restituere domino, debet monere eum, qui eas sibi tradidit,

a Cap. 17. nu. 139.
b Ca. sæpe. de restitut. spoli.
c Cap. 17. nu. 19. & c. 24. nu. 23.
d Cap. 17. nu 29.
e Arg. l. bona fides. ff. depositi.

D

E

F

tradidit, quod restituit domino: & si reddiderit furi, cum debere reddere domino, vel detinere penes se sine detrimento suo, tenebitur restituere de suo domino; sed ad præcipiendum hoc ei, diligenter sunt circumstantiæ rei & personarum personarum perpendenda, vt ex præd. ẜo loco Manual. & ex Dominico Soto. *a*

a Lib. 4. q. 7 art. 1. de iust. & iur.

SVMAMRIVM.

1 *Furtum committens in finem seminandi discordias, duo committit peccata mortalia, alterum materialis furti, alterũ formalis discordiæ notabilis.*

2 *Monitorio promulgata contra detinentes & sciens non satisfit, nisi qui habent domino restituant, & qui sciunt ita reuelent, vt ad quos spectat, eorum possint se iuuare testimonio. num. 5.*

3 *Restitutio rei subtractæ ita facienda est, vt veniat ad manus domini, à quo fuit subtracta; nec sufficit, si clam in eius domũ proijciatur, nisi etiam ad ipsum perueniat: alioquin fur iterum etiam in vtroque foro tenetur restituere. num. 4.*

4 *Furtiuam rem à fure acceptam furi tenemur restituere, nisi sit præsumendum quod ab ipso ad dominum minimè perueniet, quia tunc melius est restituere domino.*

CONSILIVM V.

QVIDAM, animo seminandi discordiam inter maritum, & vxorem, & socrum, bona quædam furati sunt, quæ postea archipresbytero dederunt, vt ea restitueret; is vero intra domum prædictorum secreto posuit; nescitur tamen, an ad manus dominorum peruenerint. Dominus excõmunicationem à Papa contra bonorum detentores, & scientes, & non detegentes obtinuit; archipresbyter occultè præmissa manifestauit Episcopo, Episcopus manifestauit socrui.

Quæritur primo, quod peccatũ cõmiserint dicti fures.

Secundo, an in excommunicationem inciderint.

Tertio, an, depositione prædicta facta in manibus archipresbyteri sic postea reponentis occultè in domo non obstante, teneantur restituere.

Quarto, an fures conditione furtiua teneantur ad restitutionem.

Quinto, an furibus, seu parti archipresbyter teneatur restituere.

Sexto, an scientes, reuelando Episcopo, satisfecerint.

Quæstiones præfatæ iustum libellum, ad iustam earũ resolutionem, requirere videntur: quod ipse occupatissimus præstare nequeo, sed breuiter & simpliciter absque ampliori disputatione respondebo.

1 AD PRIMAM quidem, proculdubio eos mortaliter bis peccasse: Primum materialiter peccatum furti: quia contrectauerunt rem alienam inuito domino. Secundo peccauerunt formaliter peccatum discordiæ notabilis ex circumstantia finis: quia in finem seminandi grandem discordiam inter maritũ, & vxorem, & socrum, inter quos magna concordia procuranda erat furari curauerunt.

2 AD SECVNDAM, imitando Scæuolam, qui secundum ea sola, quæ proponebantur, respondere solebat respondeo, eos incidisse in excõmunicationem Papalem, si ante lapsum terminum monitioni præfixum, nihil vltra id, quod in casu proponitur, fecerunt: quoniam excommunicatio Papalis, quam appellant *significauit.* habet Papam iubere, vel committere iussionem ordinario, vt infra certum terminum restituant, qui rem detinent, & qui non detinent, sed sciunt, id manifestent corã iudice, vel persona in literis Papæ vel commissarij expressa, vel nominata; ita vt per eius dictum iuuari possit, qui excommunicationem impetrauit: & præfati fures nec restituerunt, nec confessi fuerunt se habere, nec accepisse furto subtracta intra terminum præfixum.

3 AD TERTIAM respondetur, eo modo esse illa restituenda, ac si non fuissent in domum præfatam proiecta; nisi probetur ea peruenisse ad dominũ rerum subtractarum: quia restitutio requirit, vt res in pristinum statum reponantur; & furtum non censetur repositum in quo erat statu, donec perueniat ad suum dominum: & per præfatam proiectionem non constat res proiectas in potestatem earum domini venisse, vt palam est.

6 AD QVARTAM respondetur, fures teneri ad restituendum domino in vtroque foro: in foro quidem exteriori actione furti; & conditione furtiua: in interiori autem, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

AD QVINTAM respondetur, quod archipresbyter tenetur restituere furibus iure stricto actione depositi; quia deposuerunt illa apud eum, & præfati fures non erant tales, & suspecti de fuga, vel de voluntate non restituendi verisimili; quo casu interdum satisfaceret, immo melius faceret restituendo domino, quam furi.

5 AD SEXTAM respondetur, quod aut sacerdos, qui manifestauit Episcopo, satisfecit excommunicationi Papali, & Episcopus sanctè potuit reuelare illud socri, cuius intererat illud scire: quia Papa, vt supra insinuaui, iubet, aut committit iussionem reuelandi huiusmodi furta male ablata, ad hoc, vt hi, quorum interest, eiusmodi reuelatione vti possint: & ita poterat optimo iure, immo tenebatur Episcopus reuelare, quod si sacerdos ille non reuelauit Episcopo eo modo, quo posset ille reuelare his, quorũ intererat, non satisfecit excommunicationi Papali.

SVMMARIVM.

1 *Restituere viator, qui ad mendicitatem, & alia viarum incommoda vitanda, aliquid furto subtraxit, quod adhuc, vel illius pretium habet, cogendus est.*

CONSILIVM VI.

REGVLARIS quidam peregrinus, cum nihil haberet, in via nactus occasionem furto quædam sustulit, ad hoc, vt in patriam sibi redeunti prouideret, vitaretque erubescentiam mendicandi, ac alia incommoda, quæ patiuntur facientes iter. Quæritur, an sit cogendus restituere, & quid si rem vendidit, sed habet pretium; & quid, si sit laicus.

1 Respondeo, quod proculdubio tenetur restituere, siue sit laicus, siue ecclesiasticus, & est cogendus, per tradita à nobis in nostro Man. confess. *a* quæ facile videri possunt.

a Cap. 17. nu 61.

DE VSVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Vidua & orphani vt certum lucrum ex pecunijs accipere valeant, statui non potest, nisi societas per tres contractus fiat, vt & cæteris permittitur.*

CONSILIVM. I.

QVÆRITVR, quomodo possit statui, vt viduis & orphanis dentur quatuor, vel quinque pro centum ab eis acceptis.

1 Ad hanc quæstionem respondeo, quod modus licitus, quo viduis, & orphanis, immo & quibuslibet alijs dentur quatuor pro centũ quotannis, est ille, quem nos pingimus & declaramus in Man. cõfess. *b* & in commen. super cap. *si fœneraueris.* *c* qui fit per viam contractus societatis, cum assecuratione sortis principalis & capitalis pro pretio iusto, & cũ assignatione certi lucri pro incerto facta etiam pro pretio iusto; quod non fundo hic latius, quia ibi potest videri satis late fundatum, &c.

b Cap. 17. nu 254. & seq
c 14 qu. 3. de vsuris num. 32. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Mons pietatis, qui deponentibus soluit quatuor pro 100. & à pauperibus mutuatarijs exigit eadem quatuor, & alia duo pro expensis, non peccat, nec ratione illorum duorum, quæ iuste exiguntur pro dictis expensis, num. 6. neque ratione aliorum quatuor, quæ ideo accipiuntur, vt ea soluantur deponentibus, à quibus mons in gratiam ipsorum pauperum sub dicto interesse dictam pecuniam accipit. num. 7.*

1 *Deponens pecuniam numeratam à depositario, etiam si sit mons pietatis, nihil potest exigere, immo ei potius deberet mercedem dare; adeo vt si pro ea illi concedat vsum pecuniæ, committat vsuram: nam hoc depositum resoluitur in mutuum: & multo magis si accipit quodcumq; aliud lucrum. num. 2. & 4. & sic peccat. num. 7. nisi fortè dictũ lucrum capiat ratione lucri cessantis, quod amittit, dum vt pauperibus subueniatur, per dictum depositum desinit ex suis pecunijs verisimile lucrum acquirere. num. 3.*

3 Mons pietatis, qui à mutuarijs exigit interesse, vt ex illo satisfaciat deponentibus pecunias cum lucro & expensis ministrorum, non potest iustificari per vnum societatis contractum, & duos assecurationis: quia mons non exercet aliquam iustam lucrosam negtiationem. & num. 5.

CONSILIVM II.

LICITVM an sit, vt mons pietatis det quatuor pro centenario deponentibus pecuniam apud ipsum, cum circumstantijs, de quibus in bulla Iulij III. præsupposito quod hoc est vtile ipsi monti?

1 Respondetur primo, quòd si inter montem pietatis, & deponentem pecunias apud eumdem, verus & solus contractus depositi fieret nō posset deponens iustè quidquam lucri à monte depositario accipere. Tum quia verus contractus depositi est gratuitus, *a* sicut & contractus commodati, iuxta glossam: *b* nam si quid daretur pro custodia, esset contractus locati, vel cōductionis, vt per prædicta iura probatur. Tum quia potius deberet accipere depositarius à deponente, propter onus custodiendi, quod subit, quàm è contrario, vt palam est: adeo quod nos in Manu. confess. *c* probamus vere deponentem cum pacto, vt pro custodia nihil depositario daretur, sed vsus pecuniæ esset pro salario, committere vsuram.

a *Leg. 1. §. si vestimenta. & §. seq. ff. de posit.*
b *1. cap. 1. de commod.*
c *Cap. 17. nu. 293.*

2 Secundo, quod huiusmodi deponentes apud montes non dicuntur vere deponentes, sed mutantes: quoniam qui deponit pecuniam numeratam apud alium, ea lege, vt depositarius ea vti possit cum obligatione reddendi eam quandocumque repetatur, censetur mutuare, *d* & huiusmodi deponentes hac lege deponunt suas pecunias apud montes.

d *Leg. certi condictio. §. fin. cum l seq. ff. de reb. cre.*

Tertio, quod ex hoc sequitur, huiusmodi deponentes non posse iustè capere quatuor, nec quidquam aliud pro centum, sola ratione eiusmodi depositi; qui id esset capere vi & ratione mutui, & consequenter vsuram committere, iuxta capit, 1. *e* & veram definitionem vsuræ, quam nos post alios tradimus in d Manual. *f* nec possent excusari ratione vtilitatis & pietatis montis, cum neque pro redemptione captiuorum possit vsura exerceri, iuxta cap. *super eo. g* quod habet etiam super hoc non posse per Papam dispensari.

e *& per totā 14. quæst. 3.*
f *Cap. 17. nu. 200.*
g *De vsur.*

3 Quarto, quod prædicti deponentes iustè possunt percipere prædicta quatuor pro centum, modo concurrant illa, quæ fel. rec. Iulius III. voluit vt cōcurrerent in depositionibus faciendis apud montem ciuitatis Vincentinæ, videlicet, quòd intētio & finis principalis sit iuuare montem, & pauperes ab eo mutantes, & non fœnerandi, & quod ad finem deponendi siue mutuandi monti desinant emere merces paratas venditioni, quas alioqui emissent, & sic huiusmodi deponentes non recipiunt illa quatuor vi & ratione talis depositi, seu mutui, sed ratione lucri cessantis, quandoquidē ex dicta emptione verisimiliter lucrarentur tantumdem, vel amplius: & constat mutuantē ratione veri interesse posse capere aliquid mediocre vltra sortem, iuxta glossam ab omnibus receptam. *h*

h *In ca. conquestus. de vsur.*

Ex Hoc responso potest desumi resolutio illius dubij, quod à Verona nobis in hanc formā missum est, vbi erectus fuit quidam mons pietatis in subuentionem pauperum, ne impijs Hebræorum vsuris plane exhaurirentur, in hunc, qui sequitur, modum. Multi pecunias habentes, eas deponebant in monte pietatis ad erogandum pauperibus indigentibus, eo pacto, quod dictus mons daret quatuor pro centenario ijs, qui suas pecunias ibi deposuerant in fauorem dictorum pauperum, & quod accipientes easdem tenerentur soluere sex pro centum, quorum quatuor dabantur ijs, qui suas pecunias, vt prædictū est, tribuerant, & reliqua duo sustinendis oneribus ministrorum d. montis; &, si quid ex illis duobus supererat non expensum, applicabatur ad pios vsus. Iam quæritur, an tam deponens, vt prædictum est, suas pecunias in monte, quàm etiam ij, qui ibidem depositas, captis pignoribus, ex officio indigentibus & petentibus erogant, accipiendo sex pro centum, committant vsuram?

4 Circa quod dico primo, quod respondendum est affirmatiuè per supra dicta, nisi seruent ea, quæ prædictus Iulius III. seruanda esse respondit, & declarauit.

Secundo, quod non prodest eis non seruantibus illa modus ille contrahendi societatem per tres contractus, quo capitale, siue sors principalis remaneat salua, iuxta tradita à nobis in Manual. *a* quia nos loquimur de vero contractu societate expresè vel tacitè facto; factum autem propositum agit de mutuo, vel deposito cum facultate, vt depositarius eo vti possit, quod effectu est mutuū, per dicta in supradicto responso.

a *Cap. 17. nu. 254.*

5 Tertio, quod difficile fuerit inducere in illo monte Veronæ per prædictos tres contractus modum, quo, qui poneret pecuniam, posset lucrari quatuor, capitali saluo: quia nō satis intelligo, quomodo mons deputatus solùm ad mutuandum, possit contrahere iustam societatem ad lucrandum tantùm, quod vna pars lucri relinquatur socio pro assecuratione sortis, & pars pro lucro incerto certificando, & pars sibi reseruanda; cum modus lucrandi per mutuum, acceptis pignoribus, nō sit iustus, nec modus negotiandi ad lucrandum tantùm; quamuis sit iustus ad lucrandum aliquid paruum pro sustentando onere ministrorum.

Quartò, quòd aptissimè posset induci modus, quo ciues Veronenses seruarent capitale, siue sortem principalem saluam, contrahendo societatem cum mercatoribus Veronensibus per prædictos tres contractus, qui cum illis licitè fieri possent: sed hoc nihil prodesset monti, neq; pauperibus, ad quos iuuādos is est institutus.

6 Quinto, quòd ministri montis, & depositarij, qui pecunias prædicto modo depositas mutuant pauperibus ad rationem sex pro centum, etiam videri possunt vsurarij primo aspectu, licet ad pia opera mutuent; quia non licet etiam pro redimendis captiuis fœnerari, vt in prædicto responso habetur; sed saluari possunt quo ad illa duo, quę sibi lucrantur, per illam conclusionem nostram in dicto Manual. *b* quæ habet posse à Repub. institui officium ad mutuandum pauperibus, salario ministris de publico constituto, vel aliquo paruo à pauperibus mutuarijs eis soluendo.

b *Cap. 17. nu. 288.*

7 Quo autem ad alia quatuor pro centum, deponentibus, siue mutuantibus eis pecuniā danda: non peccant, siue deponentes deponunt seruatis seruandis per bullam Iulij III. siue non: quia accipiunt pro necessitate, non quidem suarum personarum, sed proximorum, & etiam pro necessitate sui officij mutuandi pauperibus: quod licet eo modo, quo docet S. Thomas. *c*

c *2. 2. q. 78. art. 4.*

Sexto, quod ex his infertur, quod si deponentes licitè deponant seruatis seruandis per prædictam bullam Iulij III. nec deponētes, nec depositarij peccant: si autem deponentes malè deponant, ipsi soli peccant, & tenentur ad restitutionem; depositarij autem, siue ministri montis, nec peccant, nec tenentur restituere.

SVMMARIVM.

1 Vsuras exercere ad facienda opera pia non licet.
2 Mutuare potest quis nummos alienos, volente domino, vt suos.
3 Mutuare nulli licet, vt aliquid det tali vel tali operi pio.
4 Mutuans sponte, licet ex eo patiatur damnum, non quærit actionem, nisi ea mutuet lege, vt se seruet indemnē à damno emergente, & lucro cessante. num. 7.
5 Censum annuum super bonis suis potest constituere communitas, vt pretium mutuet pauperibus conseruantibus illam à damno dicta annuæ præstationis.
5 Interesse lucri cessantis, vel damni emergentis peti potest.
6 Fideiussor licitè recipit vsuras, quas creditori soluit.
6 Creditori qui statuto die non soluit, restituat vsuras, quas creditor ob id alteri soluere coactus fuit.

CONSILIVM III.

QVÆDAM Respubl. vt egenis subueniret, constituit censum mille ducatorum super bonis suis; ex hoc accepit viginti millia ad rationem quinque annuorū pro centum, quæ mutuando illa indigētibus stipulatur à mutuatarijs indemnitatē, vt scilicet ipsi soluerent illos quinque annuos pro centum. Quæritur, an hoc sit licitum.

1 Respondetur, quod pro parte negante facit primò, quòd nō licet vsuram exercere, nec per ea quęrere aliquid ad opera pia exercenda, etiam pro redemptione captiuorum, *d* & quod in casu proposito videtur exerceri vsura

d *Cap. super eo. de vsur.*

ad opera

ad opera pietatis facienda: quia ipsa Respub. cōstituit per venditionem bonorum suorum censum mille florenorū annuorum ad mutuandum egenis, ita vt soluerent mutuatarij ad rationem quinq; pro centum.

2 Secundò, quòd paria videtur esse mutuare mille florenos suos egenis ea lege, vt reddantur ei quinque annui pro centum, aut mutuare mille florenos alienos acceptos ab alio ad mutuandum egenis eadem lege reddendi quinq; annuos pro centum: quandoquidem sic mutuare potest quis alienos nummos de voluntate domini eorum, ac suos. *a*

a L. certi condictio § si nūmos ff. de reb. cred.

3 Tertiò, quòd approbans huiusmodi contractum, videtur approbare viam, qua quilibet habens bona immobilia impunè possit exercere vsuram: quilibet enim habēs talia bona, potest vendere cēsum super illis; & pecuniam numeratam, quam pro pretio census accepit, mutuare alteri ea lege, vt censum, quem ipse soluere debet, soluat mutuatarius; quod tamen non videtur iustè fieri posse: illicitum enim est mutuare alteri ea lege, vt vltra sortē sibi reddendam detur aliquid illi aut illi pauperi, aut illi vel illi operi pio, iuxta d. ca. *super eo.* & tradimus clarè in Manual. confess. *b* & probatur per ea quæ scripsimus ibidē, *c* & in comment. de vsuris. *d*

b Cap. 17. nu. 237.
c Num 211.
d Not. 15 per totū, & pręsertim nu 52.

4 Quartò, quòd licet mutuans pecuniam sponte sine vlla vi & coactione patiatur aliquod damnum, vel cesset quærere aliquod lucrum amore Dei, vel proximi, ex eo tamen non quærit aliquam actionem, vel exceptionem, vel aliquod ius agendi contra illum, cuius gratia & amore id patitur, sed solùm quærit debitum quoddam antidorale, quod non parit actionem, nec ius agendi, vt l. *sed et si. e* & traditur in l. *ex hoc iure. f* Ergo cum ipsa Respub. sponte mutuet, & sine vlla vi suis mutuatarijs, & sponte & sine vi relinquat ius exigendi, & lucrandi prędictos cēsus, non videtur quærere sibi debitum legale, vel iustitiæ exactionem, & ius stipulandi à suis mutuatarijs indemnitatem ab aliquo damno, & interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

e § consuluit. ff. de petit. hered.
f ff. de iust & iure.

5 Pro parte autem affirmante facit primò, quòd, qui mutuat aliquid licitè potest capere à mutuatario, vltra id quod mutuat, tam interesse lucri cessantis, quàm damni emergentis, vt nos latè probamus in dicto Manua. conf. *g* & latius in d. commen. de vsuris, *h* & tenet glossa singularis recepta, *i* de vsuris. pro qua est text. irrefragabilis in l. 3. ff. de eo quod certo loco. At præfata Respubl. in casu proposito nihil vltra sortem recipit, aut non nisi interesse lucri cessantis, & damni emergentis: solùm enim recipit à suis mutuatarijs indemnitatem, qua se indemnem seruat à damno, quod passura esset, si non stipularetur ab eis, vt soluant ea, quæ ipsa teneretur soluere illis, quibus vendit suos census, vel à damno cessationis lucri, quod non faceret, si mutuatarij ea non soluerent, quæ ipsa soluere debet; quod vno respectu potest dici damnum emergens Reipub. & alio damnum lucri cessantis: eo enim respectu; quo teneretur soluere pretia censuum, si non stipularetur indemnitatem, posset dici damnum emergēs; eo verò, quo desinit suos facere fructus, quos dat cēsualistis, potest dici damnum cessationis lucri.

g Cap. 17. nu. 212.
h Notab. nu. 42.
i In c. conquestus.

6 Sextò facit, quòd licet fideiussori accipere vltra sortem vsuram, quam soluit creditori; quia non est ibi lucrum, sed interesse, secundùm Innocentium receptum, *k* quem commendat Iason, *l* & addit Innocentius, *m* quod debitor, qui non soluit certo die, quo tenebatur suo creditori, si ob hoc creditor accepit ad vsuras, vt solueret suo creditori, cui etiam certa die tenebatur soluere, debet restituere illud damnum: *n* at prædicta Resp. est debitrix censuum, quos vendidit super bonis suis & mutuatarij eius, debent ipsi soluere interesse quotannis, vel pro tempore, quo fruuntur pecunia sibi mutuata.

k In c. 2. de vsur.
l In l. nūmis. nu 3 ff de in litem iuran.
m Vbi suprà.
n Arg. c. peruenit. & c. cōstitutus, de fideiuss.

Ad opposita pro parte negante responderi potest. Ad primum quidem primò, concedendo, quòd prædicta Respublica verè mutuat; sed negando, quod accipit aliquid vltra sortem mutuo datam, & vltra interesse damni emergentis, & lucri cessantis, quod licet, vt probat primum argumentum pro parte affirmante formatum, in quo probatur id esse licitum. Secundò, concedendo, quòd prædicta Respub. accipit quidem aliquid vltra sortem mutuo datam, sed non vi mutui, sed ratione interesse damni emergētis, vel lucri cessantis, quod licet, vt prædictum est.

Ad secundum concedimus paria esse mutuare pecunias proprias, vel alienas de consensu domini; sed negamus, quòd nō possit mutuans accipere ratione interesse, siue mutuet proprias, siue mutuet alienas, per prædicta.

Ad tertium negamus per partem hanc affirmantem aperiri viam exercendi vsuras veras, & illicitas, sed sic viā mutuandi eo modo, vt mutuatarius soluat aliquid vltra rem mutuatam pro interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

7 Ad quartum respondeo, quod licet habeat quandam similitudinem cum vera & illicita vsura, quia non mutuatur vi, sed sponte; non est tamen talis, per ea quæ tradimus in dicto comment. de vsuris, *a* scilicet quod dupliciter potest quis mutuare sponte: vno modo simpliciter sine vlla expectatione recōpensationis iustæ, vel iniustæ; alio modo cū expectatiōe iustę recōpensationis interesse damni emergentis, vel lucri cessantis. & concedimus, quòd qui primo modo mutuat, nihil potest exigere vltra rem mutuo datam; negando tamen, quòd qui secundo modo mutuat, non possit exigere interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, vt *b* declaramus, concludendo, quod qui sponte caritate fraterna & Christiana motus mutuat proximo egenti aliquid ad leuandam indigentiam eius, cum damno suorum bonorum quæsitorum, vel cessando lucrari, opus salutare animæ exercet, & gratam rem Deo facit, etiamsi ea lege mutuet, vt mutuatarius soluat ei id, quod ipse amore eius perdit, vel cessat lucrari.

a Num. 52.
b In d. nu. 52.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuris, nisi sit obscuri dubij, non frequentati, vel innixa sententiæ doctoris, cui meritò credi debeat, non excusat, num. 8.*

2 *Ignorantia etiam iuris naturæ diuini excusat, nu. 9.*

2 *Consuetudo, licèt ius naturæ, vel diuinum non tollat, minuit tamen, auget, & distinguit, nu. 6. Item præbere potest causam credendi aliquid non esse contra illud, nu. 9.*

3 *Contractus aliquot ab aliquibus liciti & ab alijs illiciti censentur.*

4 *Auctoritas viri valdè pij & eruditi à fractione legis excusat.*

4 *Consuetudo excusat à pœna imposita.*

5 *Licitum quod publicè putatur, faciens, non censetur malè facere.*

6 *Iudex errans in apicibus & subtilitatibus iuris non peccat.*

7 *Ignorantia iuris non frequentati dicitur probabilis.*

7 *Sententia lata contra ius non valet, si sit clarum, aliàs tenet.*

8 *Contractus, qui communiter liciti reputantur, bona fide faciens non peccat; etiam si re vera essent vsurarij: obligatur tamen cognita veritate ad restituendum sic accepta, num. 10. potest tamen retinere tantam partem lucri, quantam verisimiliter per aliquos contractus licitos sibi quæsiuisset: at si ignorantia nō fuit probabilis, totum tenetur restituere, num. 12.*

9 *Vsuram esse peccatum, ignorare et si non sit probabile, probabiliter tamen potest ignorari hunc vel illum contractū esse vsurarium.*

10 *Restituere obligatur quis etiam ob actum sine sua culpa gestum.*

10 *Emens rem à non domino bona fide, non peccat, sed restituere debet, cùm primum scit.*

11 *Restitutionis causa sit peccatum, eo cessante, cessat illa.*

CONSILIVM IIII.

PRimò quæritur, an qui bona fide facit aliquem cōtractum, quem credit esse iustum, licet verè sit vsurarius, consuetus tamē impunè fieri in ea regione, in qua factus est, peccet?

Secundò, an, esto non peccet, teneatur tamē restituere quæsita per illum?

1 AD PRIMAM Quæstionem respondeo sequentia. Primum, quòd pro parte affirmāte, scilicet quod peccet, facit primò, quod ignorantia iuris non excusat, cap. igno-

ignorantia iuris, non facti excusat. a

Secundò, quòd licet ignorantia iuris humani plerunque excuset; ignorantia tamen iuris naturalis & diuini neminẽ videtur excusare. *b* At vsura iure diuino est prohibita, vt est in clem. 1. *c* ibi, *Contra iura diuina, & humana:* iure item naturali, vti de se malum; quod probat S. Thomas post Aristotelem, *d* adeo quod, qui eam licere dixerit, censendus est hæreticus. *e*

2 Tertiò, quòd consuetudo non potest tollere ius naturale, vel diuinum. *f*

Pro parte negante, quòd nõ peccet, facit primò, quòd licet regulariter iuris ignorantia non excuset per citata pro parte affirmante, fallit tamen in ignorantia probabili, vt notat glossa recepta. *g*

3 Secundò, quòd multi sunt contractus, qui licèt verè sint vsurarij, multis tamẽ doctoribus etiam eruditissimis videntur esse iusti; & cõtra multi, qui sunt verè liciti, putantur ab aliquibus doctis illiciti; quales sunt contractus, quibus emuntur census redimibiles, qui licent, seruatis seruandis per extrauag. Pij V. *b* relatam à nobis ad literã in Manual. conf. *i* licèt ab aliquibus fuerint improbati, vt habetur in extrauag. 1. & 2. *k*

4 Tertiò, quod auctoritas vnius viri valdè pij & eruditi excusat à peccato transgressionis legis, vt est in c. *capellanus.* *l* adiuncta glossa ex quibus hoc colligiũt ibi Panormitanus, Alexander & Imolensis, & tradit S. Antoninus. *m* At consuetudo tantæ vel maioris auctoritatis videtur, quam vnus vel alter doctor, *n* vnde & consuetudo excusat à pœna secundùm duas glossas à multis reputatas singulares, quarum vna est in c. cùm venerabilis. *o* altera in c. denique. *p*

5 Quartò, quod textus in l. *si quis fugitiuus.* *q* ait, eum, qui facit aliquid, quod publicè putatur licitum, non censeri malè facere, ex quo dicto Bartolus receptus ab his, quos post illa eius citat, & à multis alijs alibi, determinat non esse vsurarium dicendum illum, qui facit actum qui communiter æstimatur licitus, quamuis in veritate vsurariam prauitatem contineat.

6 Quintò, quod qui facit aliquid, eò quod malè intelligit iura canonica, nõ peccat mortaliter secundùm Innocentium, *r* ob quod dixit Baldus, *s* quòd etiam iudex errans in subtilitatibus iuris, non peccat, & idem Innocentius ait, *t* quod qui ratione naturali ductus credit Patrem maiorem esse Filio in diuinis personis, non peccat, modò habeat fidem implicitam, qua firmiter credat omnia, quæ Catholica credit Ecclesia, & idem Innocentius, *v* receptus à Panormitano & Rocho, & alijs, ait, quòd cõsuetudo, licèt non possit abrogare ius naturale, vel diuinum, possit tamen illud minuere, augere, & distinguere, nec errans circa ius dubium peccat, secundùm Ioannem Andream communiter receptum, *x* quod ipsum sensit Cardinalis de errante circa cõtractum, de quo inter doctores dubitatur an sit vsurarius. *y*

7 Et Ioannes Monachus dixit, *z* quòd ignorantia iuris non frequentati est probabilis, & denique textus in l. *si fi deiussor.* *a* ait, errantem bona fide in apicibus iuris excusari, ex quo id colligit Bartolus ibi receptus à multis citatis in eius additione, & communis opinio habet, *b* quod illud cap. quatenus habet sententiam latam contra ius nõ valere, est restringendum ad sententias latas contra ius clarum, ita vt non comprehendat latas contra ius obscurum, vel dubium. At cùm aliquis cõtractus in aliqua regione vsitatur, & habetur pro licito, necessarium est dicere, quod ius, quo ille probatur esse illicitus, est obscurum, vel infrequentatum, vel subtile, vel de apicibus iuris: ergo faciens illum non peccat, nec ob id pœnam meretur.

8 Quare omnibus præfatis pro vtraq; parte perpensis, videtur resoluendũ, quòd qui hactenus fecerunt aliquos contractus, qui communiter putabantur liciti, & cõsueuerunt impunè fieri, credentes eos bona fide iustos esse, non sunt arguendi peccati, saltem mortalis.

Ad opposita facilè responderi potest per adducta pro parte negante. Ad primum quidem, concedendo, quod ignorantia iuris nõ excuset regulariter; sed fallit in igno-

a *De reg. iur. lib. 6.*
b *1. q. 4. §. notandũ, adiuncta gloss. qua hoc explicat.*
c *De vsuris.*
d *1. polit. 2. 2. q. 78. art. 1.*
e *Prædict. cle 1. §. fin. de hæret.*
f *Ca. quæ contra. 8. dist. c. fin. de consue.*
g *In d. §. notandum.*
h *Quæ incipit in eam.*
i *Cap. 17. nu. 300.*
k *De emptione inter communes.*
l *De ferijs.*
m *1. par. tit. 3. c. 10. §. 1. col. 6*
n *Arg. l. 2. C. quæ sit longa consuet.*
o *De consuet.*
p *4. distin.*
q *§ apud Labeonem. ff. de. ædil. edict.*
r *Ca. per tuas 2. de simon.*
s *In l. ab eod. C. quom. & quando iud.*
t *In c. firmiter nu. 7 de summa Trin.*
v *In c. fin. de consuet.*
x *In c. 1. de postul prælat. lib 6.*
y *In cle. 1. §. fin oppos. 3. de vsuris.*
z *In d. c. ignorantia, de regul. iur. lib. 6.*
a *§. quadam. ff. mandati.*
b *In c. 1. de re iudic.*

A rantia iuris obscuri, vel dubij, vel infrequentati, vel quæ fouetur auctoritate alicuius doctoris digni, cui credatur.

9 Ad secundum respondetur, negando, quòd nulla ignorantia iuris naturalis vel diuini excuset: nam præfatum dictum Innocentij, *a* de ignorantia iuris diuinissimi loquitur, & ait etiam excusare à peccato: & multi sancti dubitarunt de aliquibus articulis, quos postea declarauit Ecclesia esse de fide; immò & tenuerunt ante declarationem Ecclesiæ contrarium; non tamen ob id peccauerunt, vt colligitur ex notatis cap. *damnamus.* *b* Concedendo item vsuram iure naturali & diuino esse prohibitam, & consequenter eius ignorantia paucos excusari posse;

B sed negando, quod cum hac scientia iuris nõ possit concurrere ignorantia, an ille vel ille contractus sit vsurarius: quia scientia in genere, quod vsura non licet, compatitur ignorantiam an hic vel ille contractus sit vsurarius.

Ad tertium respondetur, concedendo, quòd consuetudo non potest abrogare vllum ius naturale, vel diuinũ: sed negando, quòd non possit dare causam probabilem credendi hoc vel illud nõ esse contra ius naturale, vel diuinum, per quod excusetur à peccato, per suprà adducta.

10 Ad Secundam respondeo, quòd pro parte affirmante, quod teneatur restituere, facit, quòd quis potest esse obligatus ad restituendum aliquid propter aliquem

C actum sine vlla sua culpa gestum. Tum quia qui rem aliquam bona fide ab eo, cuius non erat, emit, is non peccat emendo, sed tenetur restituere illam domino, etiam non soluto pretio, *c* simulac sciuerit eam esse illius, vt diximus in Manual. *d* Tum quia qui aliquid alicui cõmodauit, & postea recipit aliquid in pretium vsus, bona fide credens id ei locasse, non quidem peccat, sed restituere debet id quod accepit, tanquam acceptum & retẽtum sine iusta causa. *e* Tum quia qui capit indebitũ, bona fide putans sibi esse debitum, ab eo, qui errore putabat debere, non peccat accipiendo; & tamẽ restituere tenetur, simulac sciuerit fuisse indebitum. *f* Ergo & qui accepit per contractum, quem putabat iustum, sed erat ve-

D rè vsurarius, aliquid vltrà sortem, tenetur restituere illud tanquam indebitum; licèt non peccasset accipiendo illud, quod bona fide credebat esse debitum.

11 Pro parte autem negante, quod non teneatur restituere, facit primò, quòd cessante causa cessat effectus. *g* At causa, quare lucrans per contractum vsuræ, tenetur restituere lucrum, videtur esse, quod peccat id faciendo: ergo cessante peccato, cessabit etiam obligatio restituendi lucrum.

Secundò, quòd qui per ignorantiam iustam fecit contractum vsurarium, potuit per pecuniam, quam ob illum dedit, emere aliqua frugifera, vel aliquem censum, vel a-

E liquas merces, ita quod plus fortassis lucri fecisset, quam per præfatum contractum; & res, quæ culpa caret, non debet in damnum vocari. *h*

Tertiò, quòd etiam mutuans pecuniam, licèt nõ possit aliquid accipere vltra sortem pro vsura, siue vsu ipsius, vel alterius rei mutuatæ, potest tamen accipere pro interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, *i* vt & nos post alios tradimus in Man. conf. *k*

Vide suprà conf. 1. de constitut. quæst. 34. num. 72. & seq. vbi agens de contractibus vsurarijs quo ad obligationem restituendi, nullam videtur habere rationem, quòd contractus illi lege & consuetudine admittantur.

F 12 Quibus omnibus pro vtraq; parte pensatis, videtur dicendum, quod licèt qui lucratur aliquid vltra sortem per cõtractum, quem scit, vel debet scire esse vsurarium, peccet, & teneatur restituere totum lucrum; qui tamen lucratur per cõtractum, quem (licet esset verè vsurarius) bona fide probabiliter credit esse licitũ, nec tenetur scire neq; credere contrarium, sicut non peccat, ita non tenetur restituere totum lucrum, sed potest retinere illud, vel tantam partem ex eo, quantam verisimiliter per aliquos contractus licitos sibi quæsiuisset.

Aduertendum, potissimam rationẽ, qua hic excusatur ab hac restitutione, fundari super ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, vnde videtur Auctor supponere in hoc casu deberi verificari

ea, per

a *In d. c. firmiter. de sum. Trin.*
b *De sũ. Tri. & c. 1. eodem tit. li. 6. & cle. 1. eo. tit. § porrò ibi, deinceps, &c.*
c *L. mater, & l. si mancipium, C. de rei vend.*
d *Ca. 17. n. 7.*
e *Arg. l. 1. ff. de cond. sine causa.*
f *Toto tit. de cond. indeb.*
g *Cap. cùm cessante, de appel. cũ suis concord.*
h *Cap. 2. de constitut.*
i *L. cum gloss. & ei adnot. C. de sen. quæ pro eo quod interest.*
k *Cap. 17 nu 211. & seq.*

ea, per quæ damnum emergens, & lucrum ceſſans poteſt peti, ſeu retineri: alia etenim ratio, quæ fundatur ſuper ceſſatione peccati, non videtur excuſare, niſi quo ad ea, quæ accipiens ita impendiſſet, quod non ſit factus locupletior, ne damnum patiatur reſtituendo de ſuo.

SVMMARIVM.

1 *Multiplices contractus, quos aliàs quis geſſit, de quibus modo in genere dubitat an ſint liciti, tenetur adhibita mediocri diligentia meminiſſe de quibus dubitat, & acquieſcere ſententiæ docti confeſſarij.*

2 *Rationum libros multorum annorum qui ob ſcrupulos ex parte reuideri curauit, ex antecedentibus poteſt de cōſilio confeſſarij dijudicare, an ſit ſiſtendum, vel vlterius progrediendum.*

2 *Dubitans, an in multiplici negotiatione exercita interuenerit læſio tertij, à Pontifice nihil plus impetrabit, quàm ei à iure concedatur; videlicet vt adhibita mediocri diligentia, ſecundùm quod reperiet, damna data reſtituat, certa certis, & incerta pauperibus.*

CONSILIVM V.

BERTA vidua remanens tutrix ſuorum filiorum, vt bona paterna non deteriorarentur, ſed potiùs augerētur, eiſdem negotijs, quibus ſuus vir vtebatur, quæ putabat licita, de conſilio ſuorum doctorum confeſſariorum, exercuit. Demum filijs ad ætatem peruenientibus bona diuiſit, ſua ſibi dote retenta. Animaduertens interim, difficile eſſe talia negotia ſine peccato exerceri, cœpit ſcrupulis conſcientiæ agitari; maximè quia recordatur ſæpè ſæpius in ſolutionem à ſuis debitoribus recepiſſe, & ab alijs emiſſe diuerſarum ſpecierum animalia, granum, hordeum, legumina, domos, vineas, res, quæ deinde alijs vendebat maioris, quàm reciperet, credens tamē, cùm contineret ſe intra latitudinem iuſti pretij, id licere, vt ſibi prædicti conſultores conſulebant: pro ſecuritate autem conſcientiæ ſuæ ſtatuit libros ſuos reuiſioni alicuius Theologi ſubmittere, vnà cum aliquo mercatore in negotijs & cōputis perito, vt ſi ipſi in aliquo iudicarēt eā aliquem grauaſſe, grauatis ſatisfaceret ex ſuis dotibus; quod & fecit, data ſibi talium copia: qui librorum partem videre incipiētes, aliqua inuenerunt reſtitutioni obnoxia, quæ hilari animo reſtituit. At quia tales non ibi ita de facili inueniuntur, qui ſciant & velint talem ſubire laborem, licèt diuerſi reuiſionem inceperint, nullus tamen compleuit, & ſic non ſperat amplius ad completam dictorum librorum reuiſionē poſſe deuenire. Pro quiete autem ſuæ conſcientiæ recurrit ad ſanctam Sedem Apoſtolicam pro remedio, vt poſſit eligere confeſſorem, qui eam abſoluat, iniuncta aliqua eleēmoſyna pauperibus vel operibus pijs eroganda.

Rogatus à viro admodum Reuerendo, & erudito, an expediret hanc petitionem offerre S. D. N. aut Pœnitentiario maiori, & qua via id eſſet faciendum, reſpondi ſequentia. Primò, quòd prædicta conſulens gratias agere debet Deo, quod eius mentem adeo ſuæ ſalutis memoriā admoneat, adeoque propenſam in eam quærendam faciat.

1 Secundò, quòd S. D. N. pro ſua eruditione, & iuſtitia, nihil aliud huic piæ conſulenti concedet, quàm quod ei, & confeſſario eius docto iure communi conceditur, nempè, quod mediocrem diligentiam adhibeat in rememorando cauſam, & cauſas, in quibus ſe offendiſſe diuinam maieſtatem ſuſpicatur; & eas manifeſtet confeſſario docto, qui per ſemetipſum, ſi adeo eſt doctus, alioquin per alios, quos ſatis in id iudicauerit doctos, reſpondeat ei, an, & quando, & cui, & quomodo reſtituere teneatur, vel non; & ipſa conſilium eius ſequuta, poterit manere ſecura.

Tertiò, quòd non eſt ei neceſſe ſcrupulis angi, & inquietare ſe, eò quod receperit aliqua in ſolutionem debitorum vno pretio, quę poſtea maiori diſtraxerit, modò neutrum extra latitudinem iuſti pretij currentis, quādo accepit, vel quando dedit, id fecerit, vt in caſu factum eſſe proponitur, ſecundùm omnium ſententiam.

2 Quartò, quod Papa non poteſt in hac re aliud concedere, quàm quod ſit ſecura, reſtituendo pauperibus ea, quæ ſibi probabiliter videntur reſtituenda; & non poteſt ſcire cui ſint reſtituenda; & hoc ipſamet per ſeipſam, vel ſaltem cum conſilio docti confeſſoris poteſt facere, per illa, quæ habentur in cap. cùm tu. *a* & latiùs traduntur in noſtro Manual. *b*

Quintò, quòd confeſſarius doctus & prudens debet iudicare, an prædicta conſulens teneatur facere expleri reuiſionem ſuorum librorum iam inceptam, an non, intellectis prius cauſis, & caſibus, in quibus, & ob quas reuiſores eam ad reſtituendum damnarunt, & interrogata conſulente, an multa alia ſimilia fecerit, & quot veriſimiliter, nam ſi inueniret non debuiſſe iure damnari in illis caſibus, & ob eas cauſas, poſſet meritò iudicare non eſſe continuandam reuiſionem; ſi autem inueniret eam optimo iure damnatam, deberet iubere, vt reuiſio compleretur, niſi ea veriſimiliter omnia meminiſſet. Nam Papa nō concedet prædictæ conſulenti, vt omittat facere diligentiam iuſtam informādi ſe per rationes librorum ſuorum, & per alia, ſecundùm quod viro bono & prudenti videbitur, & faciendo hoc, ſatisfaciet ſine Papæ auctoritate, per facultatē ab ipſo Chriſto conceſſam, ſecundùm omnes. Salua, &c.

a De vſur.
b Ca. 17. n. 92

SVMMARIVM.

1 *Mutuans à mutuatario poteſt etiam ante morā ſtipulari lucrum veriſimile ceſſans, & damnum emergens: nec enim accipit pro dilatione temporis, ſed pro dicto intereſſe, nu. 4. poteſtq; vſq; à principio taxari, num. 3. nec eſt neceſſe, quod mutuans, ſi ſit mercator, moneat mutuatarium, ſi ob dictā dilationem pati intereſſe; quia ſtatus ipſe mercatoris ſatis monet, num. 2.*

CONSILIVM VI.

MERCATOR quidam M. argentarius, ſiue campſor credidit, vel mutuauit cuidam P. pecuniam ſoluendam certo die, quo non ſoluit, ſed obligauit ſe per inſtrumentum alio die, addito intereſſe, quod veriſimiliter intra illud ſpatiū lucratus fuiſſet M. Quæritur, an contractus ſit vſurarius?

1 Reſpondetur quod non. Tum quia quidquid dicat Innocentius, *c* & Sotus, *d* vera & recepta ſententia eſt, vtrumque intereſſe, tam lucri ceſſantis, quàm damni emergentis, poſſe ſine vllo peccato vſuræ etiam ante moram ſtipulari à mutuante, per l. 3. *e* & per alia multa: quia contrariam opinionem efficaciter & latè refutauimus in cō ment. de vſuris. *f* vbi monſtrauimus nec S. Thomam, nec Scotum, nec S. Antoninum tenere contrarium, nec ipſum Sotum auſum fuiſſe damnare prædictā ſententiam, quæ communis cum noſtra eſt, quam tenuit Conradus, *g* Hoſtienſis & Antonius, *h* Silueſter, *i* Caietanus, *k* ad quem ſe refert, *l* & Adrianus, *m* Gabriel item, & Maior, *n* & Panormitanus, *o* vbi gloſſa ſingularis & ita pręfatus M. potuit paciſci & ſtipulari prædicto menſe Maij prædicto P. intereſſe veriſimile lucri ceſſantis, & damni emergentis, quod ceſſaret, vel emergeret temporæ datæ dilationis. Tum quia conſtat de intereſſe veriſimili lucri ceſſantis, & damni emergentis, cùm notoriè conſtet eum eſſe mercatorem, qui quotidie emit, & vendit, cambit, & recambit exercendo cambia realia, & licita. Tum quia prę ſupponeretur in dubio eum fuiſſe debitorem aliorū mercatorum, quibus ſoluebat, & ſoluturus erat intereſſe cōuentum damni emergentis & lucri ceſſantis ad rationem 12. pro centenario.

c In c. fin. de vſur.
d Lib. 6. q. 1 art. 3. de iuſt. & iur.
e §. vl. ff. quod certo loco.
f Super ca. 1. 14. q. 3. nu. 51.
g In tit. de cō tract. q. 30
h Ca. ſ. lubriter, de vſur.
i In ſum. ver. vſura 1 q. 19
k Sup. S. Tho. 2. 2 q. 78. ar. 1
l Quæſt. 62. art. 4.
m In 4. de reſ vſur.
n In 4. diſt. 15
o In c. conqueſtus, de vſur.

Non obſtat primò dicere, quòd non conſtat prædictum M. ſoluturū fuiſſe ſuis creditoribus pecunias, quas credidit præfato P. ſi illas ipſe reddidiſſet, vel non accepiſſet creditas: quia in vtroq; caſu, ſiue ſoluiſſet, ſiue non ſoluiſſet, intererat M. In caſu enim, in quo ſoluiſſet, euitaſſet damnum emergens, quod ſibi euenturum erat nō ſoluendo ſuis creditoribus 12. pro centenario: in caſu verò, quo non ſoluiſſet, eueniebat ei intereſſe lucri ceſſantis ex illis pecunijs veriſimiliter quærendum. Et licèt probatio dubia non reuelet cōmuniter, *p* fallit tamen, quando in vtroque intellectu concludit, vt poſt alios multos affirmat Decius. *q*

p Arg. c. in præſentia, de probat & l. neq; natales, C. eod.
q In d. c. in pręſentia, nu. 25.

2 Non obstat secundò dicere, quòd præfatus M. non monuit præfatum P. de vllo interesse, quod euenturum erat ei propter creditam pecuniam: non enim dixit ei se debere quidquam alijs, soluereq; illis tantùm 12. pro centenario quotannis, nec quòd esset cum illa pecunia tractaturus, & verisimiliter per artem suam mercandi & cãbiendi licitam tantùm vel plus lucraturus, quàm quod ab eo stipularetur: & quòd prædicta monitio requirebatur secundùm communem. Non inquam hoc obstat. Tum quia eo ipso, quòd præfatus P. sciebat eum esse mercatorem, & quotidie exercere mercaturam & cambia, ac recambia, vt ex instrumento datæ dilationis constat, satis certus erat de interesse lucri cessantis, vel damni emergentis ex mutuis ab alijs mercatoribus de more acceptis, cùm nunquam non contingat eis, vt palàm est omnibus, qui dilata solutione mercantur ab eis, vt præfatus P. mercari solitus erat à prædicto M. quod ex alijs contractibus summam computationum continentibus, constat. At is qui certus est, certiorari amplius non debet. *a* Tum quia ex contractibus antea inter ipsos initis constabat ipsi P. non esse solitum M. credere siue mutuare sine interesse aliquo lucri cessantis, vel damni emergentis: & doctores, qui præfatam monitionem requirunt, loquuntur de illo, qui nescit, an credens ei pecunias soleat mercari ac tractare ad licitè lucrandum; & si sciret illud, quòd oporteret eum teneri ad interesse, fortè non acciperet pecunias creditas, vt colligitur ex Soto, vbi suprà: at nos agimus de P. sciente M. mercari, & cambire, continueq; tractare: & quod sciens se oportere soluere interesse, accipiebat creditum ab eo, cui antea pluries illud soluit: & ita cùm causa monendi cessasset, cessauit quoq; necessitas id faciendi. *b* Confirmantur hæc ea ratione, quòd contractus, & aliæ dispositiones humanæ intelliguntur factæ secundùm consuetudinem regionis, in qua fiunt, *c* at consuetudo Romana habet, quòd similes contractus, qui fiunt inter principes viros & mercatores, habeant respectum ad interesse, quod mercatori verisimiliter euenturum est: & cùm non debeat vllus locupletari cum alterius iactura, *d* & principum sit proprium donare, *e* & nullatenus incommodare, iuxta illos versus quos ponit Cardinalis *f*, consequens est huiusmodi monitionem non fuisse necessariam, vt M. stipulari potuisset interesse verisimile lucri cessantis, vel damni emergentis secundùm suam artem ei euenturum.

3 Non obstat tertiò, quod aliqui dicunt interesse non posse à principio certificari, quod ex euentu est certificandum, vt sentire visus est S. Thomas, *g* quoniam nulla iusta ratione probari potest, quod interesse illud verisimile incertum non posset certificari; vt etiam ipse Sotus, qui alijs in hac materia strictius loquitur, affirmat. *h*

Non obstat quartò illa regula, quæ est fundamentum in hac materia: *Quidquid vltrà sortem mutuo datam accipitur, vsura est. i* quia id verum est, cùm aliquid principaliter accipitur ratione mutuationis; at in nostro casu accipitur ratione interesse lucri cessantis, vel damni emergẽtis, quæ longè alia est, vt glossa & omnes sentiunt. *k*

4 Nec obstat quintò cap. consuluit. *l* adiuncta expositione Ioannis Andreę Panormitani & aliorum, quę probat vsurarium esse qui accipit aliquid à debitore pro dilatione termini ad soluendum præstiti: quia præfatus M. nõ est stipulatus aliquid ob dilationem, sed ob interesse, vt prædictum est.

Non denique obstat sexto etiam opinio eorũ, qui dicunt nõ licere aliquid stipulari pro interesse lucri cessantis, vel damni emergẽtis, ante moram, ei qui sponte mutuat, secundùm Innocentium, ca. fin. de vsuris, quem sequitur Sotus vbi suprà: quia contraria est communis, & longè verior, per ea quæ nos latè scripsimus in prædicto comment. *m* Salua, &c.

a Cap. cum qui, de reg. iu. lib. 6. in fin. l. 1. ff. de act. emp. & ven.
b Arg. l. adigere §. quamuis. ff de iure patro c. cùm cessante, de appellat.
c L fin. C. de fideiuss. c cũ M. de constit. vbi latè Fel. notab. 4.
d Ca. locupletari, de reg. iur lib 6.
e Cap 1. de donatio.
f In c. venerabilis, de preb.
g 2. 2. q 75. art. 2. ad 1.
h In prædicto lib 6 q. 1. art. 3. sub fin verbo quinta cõclusio.
i Ca. si fœnerauerit. & c. 3. & c. fin. 14. quæst 3 cum cum eis concord.
k In c. conquestus. de vsur. & alijs innumeris locis.
l De vsuris.
m De vsuris, num 51.

SVMMARIVM.

1 *Cambiorum futurorum interesse nõ potest post bullam Pij V. certificari, nec super eis pacisci, vt finito primo incipiat currere secũdum, nec vt pecunia restituatur in loco, in quo accipitur pecunia cambio.*

1 *Creditor à suo debitore saltem in foro exteriori non potest stipulari, quod soluet interesse cambiorum & recambiorum ad tot pro centum.*

CONSILIVM VII.

VSVRARIVS an sit contractus, per quem qui mutuo, vel alia ratione debet pecunias alteri, obligat se ad soluendas illas in certis terminis cum cambijs, & recambijs, & interesse duodecim pro centum.

1 Respondetur, quòd præfatus contractus non est licitus, & est iudicandus saltem in foro exteriori vsurarius per extrauagan. Pij V. relatam à nobis ad verbum in Manua. conf. *a* & relatam in summa in tract. de vsur. *b* in qua statuitur non licere certificare interesse futurum probabile in cambijs, nec accipere cambia in eodem loco, vbi pecuniæ dantur, neq; (si res satis perpendatur) vt cambio vno finito aliud recambium incipiat currere.

Vide inferius conf. 31. vbi diffusius tractatur de cambijs.

a Cap. 17. nu. 283. lit. N.
b Num. 52.

SVMMARIVM.

1 *Mutuatarius vsuras vltra sortem promissas soluere non tenetur, nisi iurasset; potest tamen petere etiam ab Episcopo iuramenti relaxationem, num. 3.*

2 *Interesse non debetur, nisi ab interpellato moroso, vel si creditor sit mercator, quo casu non videtur necessaria interpellatio.*

CONSILIVM VIII.

QVIDAM miles S. Ioannis Hierosolymitani, nullam commẽdam, nec aliam administrationem bonorum ordinis habens, accepit mutuo ab alio 700. scuta, & obligauit se ad soluendum ei mille per quoddam instrumentum publicum, confitendo se illa debere, nulla mẽtione facta, quod 700. mutuo realiter accepit, & 300. promittebat pro interesse creditori, & dilatauit solutionem, & restitutionem quindecim annis: quia nõ fuit interpellatus à creditore, eò quod esset amicus eius, & aliqua bona opera accipiebat à mutuatario. Mortuo creditore, hæres petit à præfato milite habente iam commendam, nõ solùm omnia illa mille, sed etiam interesse lucri cessantis, quod ex illis potuit facere creditor.

Quæritur, an vltra 700. mutuatarius teneatur ad illa 300. & ad aliquod interesse ratione præfatorum 700.

Respondeo quod nõ. Primò quidem, quòd mutuatarius non tenetur soluere vsuras pro mutuo promissas, *c* iure naturali, diuino, neq; canonico, quod in vsurarum materia necessario seruandum est, *d* & quicquid accedit sorti, vsura est. *e* At 300. prædicta sunt vltra sortem principalem promissa: ergo prędictus consulens mutuatarius non tenetur illa soluere.

2 Secundò, quòd nõ possunt ab eo illa peti ratione interesse lucri cessantis. Tum quia non debetur illud ab eo, qui non est in mora soluendi, secundùm Innocentium, *f* & debitor non fuit in mora soluendi, quia non fuit interpellatus; nisi creditor esset mercator, qui à mercando cessaret, propterea quod non esset sibi solutum tempore debito, arg. l. 3. *g* & eorum quæ latius alijs nos notauimus in com. de vsuris. *h* At præfatus D. consulens non fuit in mora soluendi, quia non fuit interpellatus, quod requiritur ad moram, iuxta glossam solemnem *i*, neq; creditor erat mercator, qui à mercãdo cessasset propter illud mutuum, ergo non tenetur ad soluendum interesse.

3 Animaduertat autem D. consulens, quòd si promissio de soluendo mille fuit iurata in instrumento, tenetur soluere præfata 300. quia licèt promissio simplex de soluendo vsuras, non valeat iure diuino, & canonico; iurata tamen obligat ad soluendum, & reddendum Deo iuramentum suum. *k* Sed habet remedium contra hoc: quia potest petere ab Episcopo suo, vel à Pontifice Maximo vt relaxet sibi iuramentum illud, ex eo, quod contractus, per quem se obligauit ad soluendum, est vsurarius, vt habet c. 1. vbi latè de hoc tractatur, *l* &c.

c Ca. debitores, de iureiu.
d Cap. quæ in omnibus, & toto tit. de vsuris, sext. & cle. & c quid dicam 14. quæst. 4
e Cap. 1. 2 & 3. 14 q 3. cũ similib.
f In c. fin. de vsuris.
g ff. de eo quod certo loco.
h Super c. 1. 14. q 3. nota. 15.
i In c. mora, de reg. iuris, lib. 6.
k Dicto c. debitores, de iureiur.
l De iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus pro ea parte, pro qua est vsurarius, & contra naturæ legem, nullus est, & nullam parit actionem, secus quo* ad par-

ad partem non vsurariam.

2 *Mutuans sub vsuris nulla lege amittit capitale, immò illius est verus creditor, & potest exigere, & agere, num. 3.*

4 *Vsurarius etiam manifestus contrahere potest, licèt nō possit testari, nisi præstita cautione de restituendo.*

5 *Cessio contractus vsurarij tenet vsq; ad quantitatem capitalis mutuo dati, immò fortè nec quo ad illud, si cedens intendebat non cedere, nisi totum cederet.*

CONSILIVM IX.

FRANCISCVS mutuauit mille Paulo cum pacto, vt infra biennium teneretur restituere mille & ducenta; deinde cessit hanc actionem, pretio conuento procuratori Pauli, qui eam admisit.

Quæritur primò, an procurator in hoc peccauerit?

Secundò, an prædicta cessio fuerit nulla?

1 Pro harum quęstionum resolutione præsuppono primò, certum esse, quòd contractus supradictus fuit vsurarius, si, vt narratur, fuit factus, & consequenter fuit nullus contra legem naturalem, diuinam, & humanā, *a* quibus consequens est non fuisse natam ex eo actionem, nec posse ex eo agi, qua parte est vsurarius, & continet vt aliquid vltra sortem soluatur. *b*

2 Secundò præsuppono, nulla lege, neque canone, saltem in corpore iuris clauso, caueri, quòd mutuans ad vsuram perdat ipso iure pecuniam, quā mutuo dat. Quinimmò contrarium sentit Federicus, *c* & expresse determinat, *d* quòd vsurarius, qui extorsit vsuras à mutuatario, est creditor, & debitor eius: creditor quidem in eo, q mutuauit ei: debitor autem in eo, quod pro vsuris recepit ab illo: & si non recepit pro vsuris tantum quantum mutuauit, potest recipere à mutuatario illud plus, quod mutuauit; si verò recepit plus, debet restituere mutuatario illud plus, quod recepit.

a L. iuris gentium. § pacta quæ turpem. ff. de pact. & l generaliter. ff de ver. obl.
b Ca. 1. 14. q. 3 cum multis similibus.
c In cons. 63.
d In cōs 221.

3 Tertiò præsuppono, quòd ex his videtur sequi vnū nouissimum, quod non memini vnquam ab alio notatum, scilicet, quòd licet præfatus Franciscus peccasset in mutuando sub vsuris prædicto modo, & non possit agere ex illo contractu, quatenus erat vsurarius, ad exigendum vsuram: potest tamen petere à Paulo, vel hæredibus eius illud, quod mutuauerat, quatenus continebat mutuum, reiecto onere soluendi vsuras, & exigere illud per certi condictionem, vel condictionem sine causa: quia res eius peruenerat ad Paulum, & æquum erat vt illa rediret ad eum. *e*

4 Quartò, quòd vsurarius non perdit potestatem cōtrahendi cum alijs, nec potestatem testandi, si nō est manifestus; neq; si est manifestus, si dederit cautionem ad id requisitam, per cap. *quanquam.* *f* quia nullo iure id ei vetatur, & regulariter quilibet liber homo contrahere & testari potest. *g*

e L. si & me, & Titium ff. de reb. cred.
f De vsuris, lib 6.
g L. 1. C. de sacros. eccles.

His præsuppositis, respōdeo ad primam quæstionem, quòd præfatus procurator peccauit acceptando illā cessionem: quia approbauit illum contractum, & proposuit exigere virtute illius 1200.

5 AD SECVNDAM videtur respondendum, quòd prædicta cessio non fuit nulla, eò quod Franciscus non haberet potestatem cedendi, cōtrahendi, & testandi, per quartum præsuppositum: neq; ideo, quod non competeret ei contra Paulum actionem ius petendi aliquid, per tertium præsuppositum: potuit tamen esse nulla propter defectum animi cedendi ius petendi mille tantùm, quod habebat, per præfatum tertium præsuppositum, super quo magna disputatio texi posset, quod nobis in præsentia propter multa facere non licet, nec decet: quia valdè sæculare est, & esset impedimento spiritualibus, quibus obruimur.

SVMMARIVM.

1 *Interesse probabile vsque à principio potest taxari, & à mutuatario promitti mutuanti, licèt hoc sit in cambijs prohibitum, vnde ex instrumento sic conscripto non potest dici notoriè constare de vsura, num. 1. & 5. successiuè creditorem petentem illius exequutionem non potest iudex, parte non opponente de vsuraria prauitate, repellere, num. 1. etiamsi putet reum ex causa id omittere, num. 6.*

3 *Iudex iudicare tenetur secundùm acta publica, & publicas probationes, & non ex priuata scientia, itemq; secundùm leges, & non secundùm propriam voluntatem, nu. 4. & 7.*

5 *Inquirere in genere potest iudex ex officio, an in suo territorio sint delinquentes; at contra certam personam non potest, nisi præcedente fama iudiciali, adeo vt extraiudicialis non sufficiat, & num. 7.*

6 *Iudex officium suum non requisitus non potest impartiri ad vtilitatem, saltem propter interesse alicuius priuati, neque ob publicam vtilitatem contra particularē procedere, diffamatione iudiciali non præcedente; sicq; abstinendo non grauat conscientiam suam, nu. 7.*

6 *Iudex ignorare dicitur omnia, de quibus ei vt iudici iudicialiter non constat.*

CONSILIVM X.

SYLVIVS petijt à iudice exequutionem instrumenti, quo se quidam B. obligauit ad restituendum præfato Syluio 100. mutuo accepta, & quinque pro interesse pro tempore, in quod illa accepit.

Quæritur, quæ sint partes iudicis in admittendo, vel repellendo præfatum Syluium à iudicio?

Respondeo primò, non vacare mihi, nec fortè licere hanc quæstionem pro eius dignitate tractare.

1 Secundò, quòd si debitor opponit contractum esse vsurarium, audiēdus est, iuxta formam legum & statutorum circa hoc disponentium.

Tertiò, quòd si debitor nihil opponit, & iudex nihil nouit tanquam iudex, & tanquam publica persona cōtra illud instrumentum, neque contra contenta in illo, quia nec per confessionem actoris, nec per sententiam contra eum latam, neq; aliàs notoriè, neq; per probationes corā ipso factas constat ei contractum illum esse vsurarium, debet exequi instrumentum.

2 Primò, quòd iudex non debet in dubio præsumere actorem delinquere, maleq; agere. *a* At non est certum, actorem præfatum malè petere, præsupposita opinione, quæ habet posse mutuantem & mutuatarium conuenire super interesse probabile, vt nobis visum fuit in loco vbi citamur: quandoquidem licet partibus à principio conuenire de illo interesse probabili, vt prædictum est, præterquam de interesse cambiorum propter nouam Pij V. prohibitionem, de qua nos in nostro Man. confes. bis fecimus mentionem.

a L. merito. ff pro soc. c. si. de præsumpt.

Secundò, quòd iudex debet iudicare secundùm allegata & probata, & non secundùm suam priuatam suspicionem, immò neq; secundùm suam scientiam priuatā, *b* & est determinatio D. Thomæ à plerisq; omnibus Theologis & Iurisperitis recepta. *c* At præfatus iudex vt iudex nescit quicquam contra pręfatum instrumentū, neque pręfatum actorem: quia præfatum instrumētum in sua forma nihil continet vsurarium, neque reus quicquam tale obijcit coram ipso: ergo malè faceret, si per suam suspicionem priuatam negaret ei iustitiam, contra illud Ambrosij: *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & proposito domestica voluntatis, sed iuxta leges & iura pronunciat, statutis iuris obtemperat, non indulget propria voluntati, &c.* d

b L. illicitas, § veritas. ff. de off. præsid. c. pastoralis, § quia verò, de off. deleg.
c In 2. 2. q. 67 art. 2.
d Ca. iudicet. 3. quæst. 7.

4 Quartò, quòd licet iudex possit ex officio inquirere generaliter de criminosis sui territorij, nulla expressa persona, iuxta l. congruit. *e* non potest tamen inquirere contra aliquem particularem, vt nos latè probamus in rubrica de iudic. *f* & est casus in ca. *qualiter & quando.* *g* suntque ad id multæ rationes iuris naturalis ibidem à nobis adductę; nec sufficit fama extraiudicialis, de qua profundius alijs tractamus nos in eadem rubr. *h* Ergo iudex nec debet, nec potest inquirere contra actorem de vsura in contractu commissa ex officio, ob id solùm, quod petat pecuniam à se mutuatam cum interesse à principio conuento; cùm per præsentationem præfati instrumenti nō constet ei notoriè, neque per famam de tali vsura; nisi per talem generalem inquisitionem fuerit notatus, vel nisi præcedente saltem fama iudicialiter contra eum probata coram ipso.

5 Quintò, quòd nihil obstat ca. *cùm in diæcesi.* *i* quia solùm

e ff. de off. præsid. c. 1. de offic. ordin.
f à num. 53.
g 2. de accus.
h Num. 52.
i De vsuris.

lùm probat iudicem posse, vel debere declarare ex officio, esse vsurarios eos, qui sunt notoriè tales, vel saltē sunt contra eos fama, & alia argumenta, quæ iudex tanquam iudex & publica persona nouit, secundùm mentem omnium doctorum ibidem; cùm (vt prædiximus) informatio iudicialis de fama in id requiratur. A

6 Sextò, quod non sufficit ad hoc, vt iudex repellat actorem à sua petitione, quæ secundùm suam formam est iusta, quòd putet, quod propterea reus ob aliquos respectus in mente retentos non audet opponere exceptiones sibi conuenientes. Tum quia non constat illud iudici iudicialiter: & iudex ignorat vt iudex omnia, quæ vt talis non cognoscit, per supradicta. Tum quia iudex non tetur, B nec iustè potest impartiri officium suum ad vtilitatē priuatam, saltem ad interesse, *a* neque ad vtilitatem publicam, inquirendo particulariter contra aliquem, non præcedēte fama iudicialiter probata, vel saltem semiplena probatione iudicialiter facta, per ea quæ in dicta Rubric. *b* dicimus.

a *L. 4. §. hoc autem iudicium, cum ei aduot. ff. de dam. infect.*
b *Num. 53. & seq.*

7 Septimò, quòd iudex satisfacit suæ conscientiæ, quā debet habere vt iudex, inquirendo ex officio generaliter in suo territorio, si quod habet, an sint aliquot vsurarij, nulla particulari persona nominata; & si per illam generalem inquisitionem inuenerit esse aliquem, vel aliquos particulares, postea procedere contra illos particulariter, texendo nouam telam iudicij, secundùm mentem o- C mnium rectè loquentium, & leges naturales, diuinas, & canonicas rectè intelligentiū, omissa pessima praxi quorundā iudicū infamantium multos, procedēdo cōtra eos ex suspicionibus leuiter & extraiudicialiter cōceptis, qui ducentes se per scientiam priuatam, quam habent aliundè, quàm ex actis coram se, & aliquando nimis audentes, & aliquando nimis timentes omittunt viam regiam, quā iura naturalia, diuina, & humana strauerunt, & eunt per semitas nouas ex suo capite & sensu inuētas, contra præfatum Ambrosij dictum, & alia multa, quæ non expedit referre apud virum & iudicem doctissimum: cuius, & alius cuiusuis melius quàm nos sentientis censuræ omnia prædicta subijcimus. D

SVMMARIVM.

1 Interesse illud lucri cessantis potest per creditorem à moroso solummodò accipi, quod verisimiliter lucratus fuisset, si mora ei facta non fuisset: & hoc arbitrio boni viri, omnibus circumstantijs pensatis, venit taxandum, nu. 3. nec sententia iudicis ad plus condemnans iustificat in conscientia, nu. 2.

CONSILIVM XI.

SEMPRONIVS Titio adolescenti literis in quadam Academia incumbenti, propter amicitiam, quam gerebat erga eius patrem, legauit verbo coram hęrede & testibus trecentas libras in adiutorium studij; quod legatū, E mortuo Sēpronio, frater eius hæres promisit soluere intra tres annos, singulis annis centū libras: sed effluxerunt anni decem, & ipse nihil soluit. Redijt Titius ab exteris Academijs in patriam factus vir, & creatus doctor; petijt debitam pecuniam ab hærede simul cum interesse: quam cùm ipse nollet soluere, post agitatam aliquot annos litē per sentētiam iudicis tandem condemnatus est hæres ad soluendum trecentas libras simul cum interesse, computando à die promissæ solutionis vsq; ad realem seu veram solutionem. Vertitur nunc in dubium, an Titius possit tuta conscientia recipere totum interesse, quod solet in hac patria solui ad rationem octo pro centum, vt etiā solent emi census annui? F

Pro vtraque parte se offerunt rationes, quæ rem dubiam faciunt. Pro altera quidem, quod ex Theologorum sententia interesse recipi non potest, nisi verum, aut verisimile, siue lucri cessantis, siue damni emergētis. In hoc autem casu Titius dubius est, an si pecunia accepta esset per eius patrem, sub cuius potestate erat tēpore solutionis, consumpta fuisset in expensis pro studio, an verò cōuersa in emptionem census: probabiliter tamen credit, quod si ab initio singulas centum libras accepisset pater, eas in expensas pro studio filij consumpsisset; si verò post tres aut quatuor aut plures annos omnes simul trecentas libras accepisset, eas in emptionem huiusmodi reditus pro filio conuertisset. Atq; hoc pacto interesse ab initio non est indubium.

Pro altera verò parte est, quòd iudices in litibus iudicant, legata facta minoribus, esse soluenda simul cum interesse: & à litigātibus victores interesse accipiunt ad rationem octo pro centum, nec curant an interesse sit verum, aut verisimile, nec ne, ac tuti sibi videtur, quia id faciunt iudicis auctoritate.

1 Respondeo primò, prædictum dubium cessare quo ad quantitatem & summam eorum, quæ impendit litigando tanto tempore: quia illa est interesse damni emergentis ob non factam solutionem, quod accipi potest vltra principale debitum, vt traditur per gloss. Ancharanū, Panormitanum, Ananniam, & omnes, *a* & nos quoq; diximus in Man. conf. *b*

a *In c. conquestus, de vsur.*
b *Cap. 17. nu. 211.*

Secundò, quod certum est, dubium esse affirmatiuè resoluendum quo ad omnia contenta in sententijs in foro exteriori, arg. l. *res iudicata pro veritate habetur*. c

c *ff. de reg. iu.*

2 Tertiò, quod etiam est resoluendum affirmatiuè quo ad vtrumque forum quo ad interesse lucri cessantis, quod verisimiliter lucrifecisset Titius, vel pater, vel tutor, vel curator eius, iuxta doctrinam Innocentij *d* communiter receptam, quicquid Dominicus Sotus contradicere voluit, vt nos tradimus vbi suprà, & latius in alio loco ibi citato.

d *In c. sacro. de sent. excō.*

3 Quartò, quod resoluendum est negatiuè quo ad illam quantitatem, quam continet sententia vltra interesse probabile & verisimile: ita quod prædictus Titius poterit accipere virtute prædictæ sententiæ creditum tantùm principale, & interesse damni, quod passus est in litigando, & lucrum, quod probabiliter credit factùrum fuisse patrem suum, si principale tempore debito fuisset solutum, nam nunquam iure diuino, neq; humano canonico peti vel accipi potest interesse lucri cessantis, etiam post moram, nisi cum probabiliter & verisimiliter coram Deo creditur illud lucrum faciendum fuisse, si conuenta præstita fuissent, secundùm omnes tam Iuristas, quam Theologos.

Quintò, quod prudentis viri arbitrio iudicandum est, quantum & quanto tempore lucrifactum fuisset verisimiliter coram Deo, perpensis circumstantijs personarum, loci, temporis, & opportunitatum lucrandi, quæ sese obtulerunt, si summa principalis opportuno tempore fuisset soluta. *e*

e *Arg. l. 1. ff. de iur. delib. c. de causis, de offic. deleg. &c.*

SVMMARIVM.

1 Solutio debiti cōmunis vim mutui habet pro ea parte, quæ respicit alios correos debendi; & pro ea vltra sortē quid capere, nisi ratione interesse, vsura est.

CONSILIVM XII.

A. B. C. fratres habebant omnia bona sua communia, & A. duxit vxorem cum dote decem millium scutorum, quorum sex mille impendit in solutionem debitorum communium trium, & alias vtilitates eorundem: & postea diuisis bonis, pacti fuerunt, vt B. & C. soluerent duo mille, & sex annua pro centenario pro fructibus, donec persoluerent præfata milliaria. Quæritur, an pactum sit vsurarium?

1 Respondeo primò, pręfatam solutionem sex millium scutorum, quo ad quatuor, quæ debebant B. & C. nō fuisse quidem formaliter mutuum, seu mutuationem, fuisse tamen æquipollenter: sicut depositio pecuniæ numeratæ cum facultate, vt depositarius possit ea vti, formaliter quidem non est mutuum, sed æquipollenter sic. *f*

f *L. certi condictio. § fin. ff. de reb. cred.*

Secundò, quod ex hoc sequitur, A. nihil posse accipere à B. & C. vltra sortes principales, quas acceperunt pro partibus debitorum suorum, & aliarum vtilitatum ex vi & ratione prædictæ solutionis, quæ habuit vim mutuationis siue mutui. *g*

g *Cap. consuluit, de vsur.*

Tertiò, capere illa sex annua pro centenario, non cōputando illa in solutione partis sortis principalis, esset vsura, non quidem clara, sed sic palliata, ratione societatis, donationis, vel dationis ob causam.

Quar-

Quartò, quòd prædict⁹ A. posset accipere absq; vsura prędicta sex annua pro centenario vltra sortē principalē, ratione interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, si quòd illi cōtigerit, iuxta glossā singularē, *a* & alia multa, quæ nos post alios tradimus in com. de vsuris. *b* Salua, &c.

a *Ca. conquestus. de vsur.*
b *Super ca. I. 14. q. 3. not. 5. nu. 40.*

SVMMARIVM.

1 *Contractus mutui esse non desinit, licet apponatur pactum, quod nisi species mutuo data tēpore conuento restituatur, liceat mutuāti exigere pro ea certum pretium; secus si hoc pactum fuisset positum in voluntate solius mutuatarij.*

2 *Contractus mutui non vitiatur, licet in eo apponatur pœna per mutuatarium si moram commiserit, incurrenda.*

CONSILIVM XIII.

QVIDAM vir recepit in solutum à quodam suo debitore certam summā frumenti ad rationem trium scutorum pro quolibet rubio; posteà verò cùm illud vellet vendere, non inuenit emptores, qui pro tanto pretio illud emerēt, cùm iam esset pretium diminutum. Quare ne in damno remaneret, noluit illud minori pretio vendere, quam ipse recepit à suo debitore; & sic mutuo dedit quibusdam Marinensibus (vt vulgò dicitur) *à renouare*. qui Marinenses promiserunt illud restituere per totum festū Sanctæ Marię de mēse Augusti proximi futuri 1553. conductum in Vrbem, vbi ipsi mutuanti placuerit, sumptibus dictorum Marinēsium, bonum, nitidum, & mercantile; & in euentum, quòd aliter esset, quod posset refutari, & id facere soluere ad rationem trium scutorum pro quolibet rubio, prout homines de Marino promiserunt, & se obligarunt in forma Cameræ. Adueniēte tempore, cū dicti Marinenses defecissent in restitutione grani, prout obligati erant, conuenti fuerunt in iudicio, & condemnati ad rationem quanti plurimi granum tunc creuerat in æstimatione, videlicet ad scuta quinque pro quolibet rubio, prout tunc granum valebat.

Quæritur primò, vtrum supradictus contractus sit licitus in foro conscientiæ, nec ne, an sit vsurarius: & si sit vsurarius, ad quid teneatur dictus mutuans.

Secūdò quęritur, posito quòd sit licitus, an dictus mutuans potuerit recipere scuta quinque pro quolibet rubio in foro conscientiæ, prout recepit, an solùm potuerit recipere scuta tria pro quolibet rubio grani, prout cōuentum fuit in supradicto contractu, modo, & forma supradicta. Super quibus petitur consilium.

1 Ad hæc dubia responsurus dico primò, quod contractus hic difficilis est iudicatu, qualis sit. Nam ab vna parte videtur esse emptio, & vēditio, eo quod videtur interuenisse pretium trium scutorum pro rubio, si pro tempore præstituto non redderetur; & quòd obligatio soluendi esset alternatiua, scilicet, soluendi triticum, vel pretium trium scutorum pro rubio. Ab alia parte videri potest cōtractus mutui pœnalis, eo quod erat reddendum, quod accipiebatur, in genere suo æquè bonum sub pœna soluēdi tria scuta pro rubio: quę pœna poni potest in mutuo, iuxta glossam. *c* Ab alia verò parte videtur iudicandus esse mutui absoluti, eo quòd sic appellatur in instrumento, & quod per eos tradita fuit res mutuabilis reddēda in genere suo æquè bona. Nec obstant præfata: quia re vera nō dabatur mutuariis optio soluendi triticum, vel tria scuta: immò mutuatarij obligabantur simpliciter ad soluendum triticum bonum, & mercantile; & casu quo soluerent aliud, quòd non esset tale, dabatur optio mutuanti, vt posset illud refutare, & petere scuta tria pro rubio; quæ conditio & facultas non mutat naturā contractus mutui, vt palàm est. Nec, si res subtiliter perpendatur, fuit imposita pœna trium scutorum pro rubio, casu quo nō solueretur triticum, solū casu quo solueretur illud, sed non esset tale, quale soluendum erat. Vnde de rigore iuris non poterant cogi mutuatarij ad soluendum tria scuta pro rubio, cùm nō euenisset casus, quo ipsi poterant cogi ad ea soluenda. Nec poterant cogi consulentes, vt essent contenti tribus scutis. Tum quia nō euenit casus, quo ipsi exigere possunt. Tum quia, esto quòd euenisset casus, nō habet contractus, vt illi essent contenti illis tribus scutis, sed possent, si vellent, facere, vt mutuatarij soluerēt illa; ita quod ipsi poterant petere triticū nullatenus, nec bonum, nec malum, illis solutum.

c *Ca. conquestis, de vsur. Per c. confraternitatis. 21. quæst. 2.*

2 Secundò dico, quod per præfata videtur iudicandus præfatus contractus mutui absolutus, cum quadam clausula posita in fauorem mutuantis propter morā mutuatarij in soluendo, casu quo solueret triticum minus bonum, quàm quod accepit, videlicet, quòd posset petere tria scuta pro singulis rubiis: quę clausula fundata in mora, vt suprà, mutuatariorū, potuit apponi, perinde ac alia pœna; & consequenter mutuantes poterant petere triticum æquè bonum, quale iure erat soluēdum, etiam si expressè non fuisset promissum, *a* cum interesse maioris valoris eius. *b* Qua ratione iustificatur sententia iudicis lata, & exequuta in fauorem consulentis.

a *Le. cū quid ff. de rebus cred.*
b *Leg vinum eod. tit.*

Nec obstant ea, quæ possent scrupulū ingerere; quoniam tolluntur per præfatā considerationem verā prędicti contractus: & quod damnū, quod euenit mutuatariis, prouenit ex eorum culpa, & mora, quę moroso debet esse nociua, iuxta c. *mora*. cum ibi adnotatis. *c* Salua, &c.

c *De reg. iur. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Vendens triticum pro pretio, quo valebit tali mense, pretium medium illius mensis eligat, quod si suo arbitrio reseruet cuiusuis diei dicti mensis electionem, erit vsurarius, etiam si triticum illo mense vendendum seruare decreuisset.*

CONSILIVM XIIII.

QVIDAM vendidit hordeū pretio, quo valebit Romæ mēse Februarij, ad suam electionem, super quo accepit apocham, in qua emptor promittit illud sic soluendum. Quæritur, an censenda sit vsuraria.

Respondetur primò, quod conueniebat exprimere in facto, an præfata venditio fuisset facta Romæ, vel extra illam, quòd non exprimitur; & an venditor seruasset pręfatum hordeum vsque ad Februarium, an non; & si venditurus fuisset tempore, quo vendidit, vel ante Februarium, quod etiam tacetur.

1 Secūdò, quod apocha præfata est vsuraria, etiā si mutuans fuisset seruaturus hordeū vsq; ad mensem Februarij; ea firma ratione, quod qui vendit in vno mense hordeum, vel aliquid aliud vendibile soluēdum in alio mense, pretio quo in illo valebit, nō potest iustè accipere pretium summum, quo valebit aliquo die illius mensis; nec tenetur accipere minimū, quo valebit aliquo die eiusdē, sed debet esse cōtentus pretio medio quo valebit illo mēse: ita quod, si pretium summum, quo valuerit aliquo die illius mēsis, fuerit 20. & minimum, quo valuerit alio die, decem, venditor debet esse contentus solutione quindecim, vt post Alexandrum & alios nos tradimus in Manu. confess. *d* & per hanc apocham, per quam datur electio diei creditori, debētur illi viginti, & potest recipere multo plus, quàm iure debetur ei, & consequenter lucrari aliquid ratione mutui comprehensi in contractu venditionis dilata solutione, quod est admittere vsuram.

d *Cap. 17. nu. 241.*

SVMMARIVM.

1 *Actio ad centum post annum vel biennium soluenda minoris emi potest præsenti pecunia.*

2 *Fideiussor præcipuè rogatus obligationes sui principalis post aliquod tempus dissoluendas potest minoris præsenti pecunia emere.*

3 *Remissio actionis seu obligationis recepta ob anticipatam solutionem minori summa vsuram sapit; secus si alio respectu fiat dicta deductio.*

CONSILIVM XV.

CVM quidā eques Iulius Cæsar Cerdi à diuersis personis multas pecuniarum summas ad societatē ceperit, soluēdo fructus ad rationē 12. pro centenario, vt moris est, non habens modum vidente domino Hieronymo eius patre, cū interuentu Illustrissimi Cardinalis Sfortiæ, cui hoc onus à Sanctissimo fuit demandatum, fuit facta conuentio cum dictis creditoribus, vt eis intra annum solueretur sors principalis, & fructus decursi ad rationem

sex scutorum pro centenario tantùm, & per spacium dicti anni pecuniæ creditoribus nihil lucrarentur, prout omnes contenti remanserunt.

Pro effectuãda dicta concordia, D.Mutius Cerdi frater dicti equitis obligauit se in forma Cameræ de soluendo creditoribus infra annum modo supradicto, ita tamẽ quod omnes actiones ipsi D.Mutio cedant pro summis ab ipso soluendis. Nunc verò aliquibus ex creditoribus, & forsan omnibus esset proficuum & commodum, si ad pręsens eorũ credita soluantur; & pro remissione temporis contenti essent, quod aliquid aliud ad rationem 5. vel 6. scutorum pro centenario etiã ex fructibus, vel ex sorte principali retineretur eis in solutione, quod gratiosè & titulo donationis ipsi equiti remittũt, & remittere vellẽt.

Et stante commodo & vtilitate creditorum, & gratiosa eorũ donatione, quęritur an licitè & impunè fieri possit ex parte equitis Cerdi, & absque aliquo scrupulo conscientiæ.

1 Respõdeo primò, quod resolutio huius dubij pẽdere videtur à resolutione illius, quo quæritur, an actio ad cẽtum soluenda post annũ, vel biennium, vel trienniũ, iustè possit emi minoris quàm centũ, quod ipse affirmatiuè resoluit in Man. cõfess. *a* tum auctoritate Innocẽtij cui nemo ibi contradicit. *b* Tum quia minus valet actio ad rem aliquam, quàm ipsa res præsens. Tum quia minoris valet id, quod non est futurũ intra vnum annum, alio eiusdem qualitatis, quod est futurum statim vtile, vt palàm est.

a Cap. 17. nu. 230. & seq.
b In c. in ciuitate. de vsur.

2 Secundò respondeo, quod prædictus frater prædicti Iulij potest iustè emere præsenti pecunia à singulis creditoribus singulas actiones, quas ipsi habent contra Iulium aliquanto minore pretio, quàm sit illud, quod per eas peti & recipi potest, per resolutionem prædictam.

Tertiò, quod facere potest etiam non rogantibus creditoribus, sed iustius rogantibus illis, vt eas ipse ab eis sic emat; & iustius, si ob earum emptionem oporteret eum pecuniam aliis negotiationibus destinatam in hanc emptionem vertere.

3 Quartò non obstat dicere, quod remissio actionis ob anticipatã solutionem videtur vsuraria, vt nos vbi suprà post alios citatos insinuauimus. Tum quia illud est verũ, quando remissio illa fieret ob solam solutionis anticipationem, non autem cùm fieret ob alium iustum respectũ, puta quia minus valet, quàm ipsa res præsens, vt ibidem insinuauimus. Tum quia aliud est donare, seu remittere obligationem seu actionẽ ob minus pretium anticipatũ, & aliud emere actionẽ, quæ minoris valet, quàm res ipsa præsens, ad quã illa datur: & ita infertur ex vno ad aliud. *c*

c Arg. l. Papinianus. ff. de minor. ca. ad audientiam. de decimis. &c.

SVMMARIVM.

2 *Vendere carius, vel vilius emere, quàm res valeat, ob dilatam vel anticipatam solutionem nec mercatoribus maritimis, nec pastoribus, nec mercatoribus lanarum (contra Sotum) licet, num. 1. nisi hic excessus iustificetur ex capite lucri cessantis, vel damni emergentis, nu. 3. 4. vel includatur intra latitudinem iusti pretij. nu. 6.*

4 *Interesse futuri lucri cessantis, & damni emergentis ratio haberi potest in initio contractus, qui dilata vel anticipata fit solutione.*

5 *Pretij latitudo maior est in re maioris valoris, exceditque pretium, quo communiter præsenti pecunia vendi potest. num. 6.*

CONSILIVM XXVI.

CONTRAHERE an liceat pastoribus regionis Segobiensis modo solito cum mercatoribus ementibus lanas ad pannos conficiendos, & tingendos, ita scilicet, quòd mercator emat carius propter solutionem dilatam ad tres terminos intra duos annos, & pastor vendat carius propter eamdem solutionem dilatam.

1 Respondeo primò, dixisse me in Manu. cõfess. *d* Dominicum Sotum tenere, *e* licere mercatori huiusmodi lanarum emere vilius illas propter solutionẽ anticipatam per annum; per quod satis sentit licere pastori vẽdere carius lanas prædictas ob dilatam solutionem per annum. *f*

2 Secundò, cõtrariam opinionem me tenuisse ibidem,

d Ca. 23. nu. 82.
e Lib. 6. q. 4. art. 1. de iust. & iure.
f Arg. l. Illud. ff. ad l. Aqui.

A sicut & contra Medinam, *a* tenui nõ licere mercatoribus nauticis vendere carius merces propter dilatã solutionẽ.

3 Tertiò, quod hæc duo dicta intelligenda erant de pastore & mercatoribus vendentibus, & ementibus carius vel vilius sola ratione dilationis vel anticipationis solutionis, nulla ratione habita interesse damni emergentis, vel lucri cessantis.

4 Quartò, quod in ea sum opinione cõtra Sotũ, quod propter verum interesse lucri cessantis potest, qui cõtrahit, carius, quã præsenti pecunia res valet, vendere, vel etiam vilius emere, vt efficaciter probo in com. de vsuris, *b* & quod secundùm omnes potest capi interesse damni emergentis, vt ibidem probatur.

a In C. de restitution. q. 39.
b Super ca. si fœneraueris. 14. q. 3 not. 15. nu. 40.

B 5 Quintò, quod potest capere vendens pro merce sua aliquid ampliùs, quàm illa valet pecunia præsenti; dummodò illud non excedat latitudinẽ iusti pretij, quod non est indiuisibile, sed habet latitudinem maiorem quidem in re maioris pretij, & minorem in re minoris pretij, vt in dicto Manua. *c*

6 Sextò, quod in casu quæstionis præsentis adduntur duæ causæ, propter quas pastores vendunt carius, quàm res præsenti pecunia valet, non habita ratione dilationis. Altera est, quod quantitas illa duorũ nummorum argenteorum, quæ additur pretio, quo arroba lanæ pretio cõmuni, pecunia præsenti vendi potest, videtur includi intra latitudinem iusti pretij, per ea quæ in dicto Manual. *d* C diximus. Altera, quod pastor patitur interesse lucri cessantis propter prædictam dilationem; cuius, si verum est interesse, ratio haberi potest, vt prædictum est.

c Ca. 23. nu. 79.
d Num. 79.

Septimò, quod per hæc omnia responderi potest categoricè, contractus prædictos esse licitos quo ad forum conscientiæ. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vendens ob dilatam solutionem carius, quàm pretio rigoroso, vsuram cõmittit; nec iustificatur ex periculo, labore, & impensis, quæ ob conditionem debitoris subit venditor post tempus exacturus pretium. num. 2. 3. & 5. nec secundùm magis communem, à qua recedit Sotus, si agatur de venditione* D *magnæ quãtitatis mercium de longè allatarum, quæ breui tempore, vt expedit etiam Reipublicæ, præsenti pretio non possunt distrahi. nu. 4.*

2 *Emens vel conducens minoris infimo pretio ob anticipatam solutionem est vsurarius.*

3 *Periculum perdendi pretium ob malam debitoris fortunam non facit quod merx carius vendi possit, nec ex mutuo plus recipi.*

6 *Lucri cessantis ratio tunc habetur, quando à debitore rogatur creditor, vt in ipsius gratiam desinat aliquam actionem, quam cum lucro erat facturus, exercere.*

E

CONSILIVM XVII.

N. MERCATOR lanarum exercebat mercimonia colligẽdo setam, & latam õmnis prouinciæ, & eam lauatam & curatam vendebat per suum institorem, cum facultate vendendi eam certo pretio volentibus emere pecunia præsenti, & volentibus emere cũ dilatione vnius anni, cum auctario nouem pro cẽtum. Nunc D. vult totam illam lanam collectam emere pecunia præsenti, & posteà vendere illam eo modo, quo mercator vendit. Quæritur, an id ei liceat.

Respondeo primò, quod in hac quæstione vnum explicitè quæritur, & aliud implicitè præsupponitur. Quæ-F ritur enim expresè, an prædicto D. liceat id, quod quæritur, facere; & præsupponitur tacitè, quod prædicto N. id quod facere dicitur, liceat.

1 Secundò, quod non rectè pręsupponitur venditionẽ præfatã licere prędicto N. Tum per textũ in hoc hoc satis expressum in c. *in ciuitate.* *e* quatenus probat, eum, qui vẽdit piper, vel cinnamomum carius propter dilationẽ ad soluendum datam, peccare; ergo eadem ratione, qui lanã vendit carius propter dilationem solutionis, dicetur peccare. *f* Tum quia expressius hoc definitur in c. *consuluit.* *g* quatenus dicit, peccare negotiatorem, qui vẽdit rem pluris, quàm valet, ob dilationem solutionis pretij.

e De vsuris.
f Arg. l. Illud. ff. ad l. Aquil.
g Eiusdem ti. de vsur.

Tertiò, quod id ipsum probat præfatum ca. *consuluit.* quatenus habet, peccare creditorem, qui, vt terminum solutionis faciendæ differat, accipit aliquid.

2 Quartò, quod hæc est doctrina communiter recepta ab Innocentio, Hostiensi, Ioanne Andrea, Panormitano & aliis plerisque omnibus in præfatis capp. *a* & nos ante 35. annos tradidimus in commen. de vsuris, *b* & in Manu. confess. *c* in hæc ferè verba: *Peccatum vsura velatum siue palliatum committit, quicumque minoris iusto pretio infimo siue pio quærit aliquid propter anticipatam solutionem, & contra quando qui vendit alij maiore pretio iusto supremo propter dilatam solutionem,* d *qui enim emit 10. rem ad minus pretio infimo valentem 12. ob anticipatam solutionem, in effectu videtur mutuare pretium, accipiendo illud plus iusto pretio, quo res vendita valet, pro vsuris, vt in prædictis iuribus probatur.* Hæc ibi, & paulò inferiùs, *e* in hæc verba: *Qui vendit, permutat, aut conducit minoris iusto pretio ob anticipatam solutionem, est vsurarius: & è contrario omnis, qui vendit, permutat, aut locat maioris iusto pretio maximo, siue rigoroso ob dilationē solutionis, per rationem suprà positam, &c.*

a Et in c. fin. eiusdem tit.
b Sup. c. 1. 14. q. 1. n. 26 cum sequen.
c Cap. 17. nu. 206.
d Ca. in ciuitate. de vsur. & c. ad audientiã de emptio. & c illo vos de pigno. cũ eis adnot.
e Num. 210.

3 Quintò, quod cōtra conclusionem hanc cōmuniter receptam tenuit Medina, *f* quod res cariùs vendi potest credita, quàm præsenti pecunia, & vilius emi ea anticipata; quia modus vendēdi videtur augere, vel minuere pretium propter periculum, quod cōtingere potest, eo quòd debitor fieri potest inops, & impotens ad soluēdum pretium, vel tradendā mercem, vel ingratus & malignus, qui nolit id facere: cuius sententiā neruosè cōfutat Sotus, *g* & neruosius confutari potest, eo quod est noua, & contra omnes alios Theologos & Canonistas, & quod Ecclesia declarauit id esse illicitum, per c. *in ciuitate.* de vsur.

f In C. de rebus restituend. q. 39.
g Lib. 6. q. 4. art. 1. de iust. & iur.

4 Sextò, quod licet præfatus Sotus, reprobata opinione præfati Medinæ, tenuerit, quod communis opinio limitari potest, quādo vtilitas reipub. exigit, vt magna copia mercium simul vendatur, vel ematur, & non inueniuntur qui tantam copiam præsenti pecunia emant, vel vendant: vt cum magna copia mercium defertur è longinquo per mare à nautis, quas qui præsenti pecunia emant, non inueniuntur, & nautæ non possunt expectare tempus, in quo illæ iusto pretio præsenti pecunia vendi possint, & interest reipub. vt copia illa mercium veniat è longinquo. Sed illa limitatio opinionis communis, licet vtcumq; possit recipi, nihil tamen prodest præfato mercatori. Tum quia non traducit lanam ex aliqua prouincia longinqua. Tum quia non vendit credito pro pretio, quo valebit tempore solutionis, sed pro dilatione vnius anni capit lucrum ad rationem nouem pro cētum. Tum quia ipsemet Sotus expressè ait, illam suam limitationem non esse trahendã ad mercatores, qui in ciuitatibus vendunt suas res credito, &c. vt in eo videri potest.

5 Septimò, quòd difficultas recipiēdi pecuniā ab emente in termino faciendæ solutionis, & periculum perdēdi eam, si emptor fiat pauper, vel decoquat, siue falliat, vt fiat fraudulentus, non possunt eum ab vsuræ peccato excusare. Tum quia, vt suprà tactum est referendo verba Man. *h* etiam qui mutuat pecuniam, subit easdem difficultates, attamen non potest capere quidquam ob eas, prohibēte id nō solùm iure canonico, sed etiam naturali, & diuino.

h Ex c. 17. nu. 206. & 210.

Octauò, quod sicut per prædicta efficaciter probatur falsum esse id, quod in quæstione proposita præsupponitur esse verum, nempè, præfatum N. peccatum vsuræ admittere in exercitio vendendi lanas prædictas modò in quæstione proposito, ita fortiori ratione probatur præfatum D. peccaturum, si emeret lanas pecunia præsenti à præfato N. & postea vēderet illas eo modo, quo N. vendit. Tū quod D. lōge longiùs abest à conditione mercatoris. Tū quia labores, & impensas, quæ suscipit, & impendit, maiorem aliquem colorem possent tribuere venditioni N. quàm venditioni D. qui nihil aliud faceret, quàm emere lanas præsenti pecunia, & postea vēdere illas sine vlla mutatione, dilata solutione: quamuis, vt prædixi, nulli labores, nullaq; impensæ possint iustificare venditiones præfati N. quippe quæ sunt contra ius naturale diuinum, & canonicum in præfatis capp. contentum.

6 Nec etiam ratio lucri cessantis, eo quòd posset pecunia, qua emit lanam, emere prædia, & census, potest eum excusare; quia non rogatur ab emptoribus lanæ, vt cesset ab emptione prædiorum, & censuum, vt eis paret lanam, & quod ei resarcient lucrum cessans; sed neq; ille libenter id faceret. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Venditor, qui præsenti pecunia emere volentem non reperit, potest secundùm aliquorum sententiam dilata solutione pluris vendere, quàm valeat, quorum tamen sententia non probatur, nec in casu, in quo emptores pro eorum vtilitate nolunt nisi dilata solutione emere; nisi quando venditor erat rem seruaturus in diem, in quo probabiliter dubitabatur an esset plus vel minus valitura, ita vt alterum sine altero non sufficiat.*

B

2 *Emere viliori pretio rem ad hoc, vt illam mutata forma, loco, vel alio tempore pluris, prout tunc valebit, vendere possit, licere non dubitatur.*

3 *Vendere ob dilatam solutionem possum rigoroso pretio rem, quam præsenti pecunia miti venderem.*

4 *Vendere dilata solutione ad annum potest artifex suas merces cum augmento 12. pro 100. si ex illis singulo trimestri præsenti pecunia venditis etiam plus lucratus fuisset: & hoc, ineundo saltem virtualiter duos contractus, quorum primus sit venditio præsenti iusto pretio, secundus mutuum ad annum cum receptione iusti lucri cessantis.*

C

CONSILIVM XVIII.

AN sit tenēda determinatio illa Decij, *a* scilicet quod quidam operarius, qui solebat de stamine serico, quod constabat centum, in tribus mensibus reducere in fila valentia centum & quatuor, possit iustè vendere alteri volenti differre solutionem vsque ad annum pro centum & duodecim?

a In consil. 111.

1 Ad quā respondeo, quod Decius de more suo subtilissimè eruditissimeq; videtur adducere omnia, quæ pro illa possēt adduci: & quod nullū eorum, præter forte vnū videtur satis firmū fulcrum illius, propter ea quæ in principio consilij in contrarium neruosissimè adducit.

D

Primum enim, quo illam fundat, est determinatio illa Saliceti, *b* scilicet, quod mercator, quando non inuenit qui mercem suam præsenti pecunia emat, potest illam vendere maioris, quàm valet, dilatio ad soluendum termino; quæ tamen nullo iure Pontificio probatur: immò expressè reprobatur per cap. *in ciuitate.* & cap. vlt. *c* quæ probant debere duo concurrere ad hoc, vt quis suā mercem carius vendere possit, quàm valeat præsenti pecunia: Alterum est, quod sit certum, vel saltem dubium, quòd merx sit pluris valitura tēpore solutionis: Alterum, quòd venditor vellet illam seruare inuenditam vsque ad illud tempus. At in casu Decij, ille operarius volebat vendere sua fila in fine trimestris, & non seruare in finem anni. Nec obstat responsio, quam ad hoc dat Decius, *d* quoniam ipsemet ob frigiditatem eius ab ea discedit.

b Authen. ad hæc. q. 9. C. de vsuris.
c De vsuris.

E

d Num. 14.

Secundum desumptum ex eodē Saliceto, *e* non est firmum, nullo enim iure Salicetus probare potest, quod quando emptores nolunt emere præsenti pecunia, & pro vtilitate sua volunt sibi differri solutionem, quòd tunc possit mercator suas merces vendere illis maiori pretio propter solutionē dilatam. Tum quod hoc est cōtra prædicta duo capp. Tum quod illorū decisiones, & prohibitiones essent vanæ, si pro voluntate emptoris dicētis sibi esse id vtile, posset vendi eis maiore pretio, vt palam est.

e In eo. q. 9.

F

Tertium est ratione dubij, quanti valitura erant præfata fila tempore solutionis: quod omninò cōfutatur, vt primum; quia non sufficit illud dubium, nisi quando dominus mercis vult seruare illam inuenditam vsque ad illud tempus: & in casu Decij volebat vendere illa fila tempore quo vendidit. Nec obstant eius replicæ, quæ sunt verbales, & non reales.

2 Quartū, in quo prodegit multa superuacanea Deci⁹, nihil prodest suo proposito: quia omnia tendunt ad probandum frustrà, quod licet emere rem vilius ad vendendum carius, mutatione ipsius facta in forma, vel de illa in alium locum vel tempus disponere; quod nemo negat:

omnes

omnes enim fatentur, eum, qui animalia recens nata vili emit, posse nutrita & aucta carius vendere: & qui emit merces in loco vel tempore, quo vili pretio valent, posse easdem seruatas in aliud tempus vel in alium locum, quo pluris valuerint carius vendere. At in casu sibi proposito, qui vendidit fila, nolebat formam illorum mutare, nec in aliud tempus seruare, nec in alium locum transferre, sed vbi ea erant vendere.

3 Quintum, quo fundat, est, quod licet mercatori vendere rem carius ob dilationem, quam præsenti pecunia, dummodò non excedat iustum pretium: in quod allegat Theologos in genere: quod tamen secundùm omnes illos intelligendum est, quando vendit carius, intra tamen latitudinem iusti pretij. Cùm enim pretium iustum non sit in puncto indiuisibili situm, sed habeat latitudinem, cuius vnum extremū dicitur summum, siue rigorosum, aliud infimum, siue pium, & aliud medium, potest mercator iustè vendere mercem summo pretio, scilicet 12. dilata solutione, quam præsenti pecunia venderet infimo, scilicet 10. vel medio, scilicet 11. vel circiter, vt nos post alios dicimus in Manu. confess. *a* quod non seruit suo proposito: quoniam ille vendebat fila longè carius ob dilationem iusto pretio summo.

a Cap. 17. nu. 228. & c. 23. nu. 78.

4 Sextum autem, scilicet, propter interesse lucri cessantis eius, qui vendit, satis potest congruere suo proposito; intelligendo tamen, & limitando ad regulas interpretādi iuridicè interesse, ita scilicet, faciendo duos contractus formaliter, vel virtualiter: alterum, quo qui vendidit illa fila, vendidisset iusto pretio infimo, medio, vel summo præsenti pecunia: alterū, quo ad preces & vtilitatē ementis dedisset dilationem vnius anni ad soluendū illud pretium pro iusto & vero interesse, quòd probabilius lucratus fuisset venditor intra illum annum: ita quòd vendens solùm, vel saltem principaliter accepisset illud auctarium pro illud interesse, & nullatenus, saltem principaliter, pro dilatione; ita quòd cessaret omnis fraus palliandi vsuras. Videtur enim posse defendi, quod vēditor mercis potest iustè vendere mercem emptori iusto pretio, etiam summo, soluendo præsenti pecunia, & mox, vel ex interuallo ad preces emptoris, & principaliter ad eius vtilitatē dare illi dilationē ad soluēdum illud, promisso interesse, quòd probabiliter lucraretur intra illud tēpus. Tum quia id in effectu esset capere pretium iustum pro merce vendita, & mutuare illud, promisso vero & iusto interesse lucri cessantis; quorū vtrumq; licet, per ea, quę nos latiùs diximus in com. resolut. de vsuris, *b* & in Man. confess. *c* Tum quia recepta sententia glossę, Panormitani & communis habet, posse haberi rationem lucri cessantis, per l. 3. *d* Tum quia Hostiensis receptus asserit, *e* quod mercator volēs ire ad nundinas ad mercādas merces, quas posteà portatas venderet in terra sua, rogatus ab amico posset mutuare illas pecunias, quibus mercaturus erat, promisso sibi vero & probabili interesse lucri cessantis: quamuis Innocentius, *f* contrarium tenet, quādo quis spontè mutuat. Caueat tamen diligēter huiusmodi venditor, vt hāc rem gerat candidè, ita quod verè coram Deo, quia corda videt, nō accipiat illud auctariū principaliter pro dilatione, sed pro interesse vero & probabili, quòd probabiliter lucraretur emēdo alias merces, si pretium ei solueretur tempore venditionis.

b Super ca. 1. 14. q. 3 no. 25.
c Cap. 17. nu. 210.
d §. si ff. de eo quod certo loco.
e In c. salubriter. de vsur.
f In c. fina. de vsur.

SVMMARIVM.

2 Vendens dilata solutione rem fructiferam cum translatione dominij non potest ob dilationem prædictam etiam in compensationem fructuum aliquid exigere; & hoc, nisi venditor in mora constituatur. nu. 2.

2 Vendens dilata solutione rem cum translatione dominij, si illam sibi in pignus, donec pretium soluatur, retineat, fructus ex illa perceptos non potest nec ex pacto sibi lucrari.

CONSILIVM XIX.

AN ille, qui pro suis tantùm negotijs, & non ad instantiam alicuius amici, vendit domū, aut fundum mille aureis, aut huiusmodi, & nō valens recipere in præsenti nisi quingentos, data dilatione ad triennium, aut ec ampliùs, conuentionem faciat cum emptore, vt interim ratione fructuum det sibi pro cētenario, committat vsuram in foro conscientiæ, si tamen verè transeat dominiū dictæ domus aut fundi in emptorem, ita vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodò & corruant emptori, non autem venditori?

Item, quod idem est cum superiori quæstione, an opinio tantummodò vera in foro tantùm conscientiæ ea sit, quam contra Angelum, *a* tuetur Siluester, *b* Gabriel Biel, *c* S. Bernardinus, *d* Antoninus, *e* Plotus, *f* Abba, *g* & alij Theologi, ac doctores, quos refert ac sequitur Siluester vbi suprà.

1 AD PRIMAM respondeo, in casu proposito vsurā committi: quia ratione dilationis solutionis accipit aliquid, quod est peccatum vsuræ. *h*

AD SECVNDAM respondeo primò, quod, vt responsio ad primam quęstionē sit vera, non oportet quod opinio Angeli sit falsa: quoniam ille loquitur in casu, quo emptor à principio constituitur in mora, & consequenter quando non datur dilatio ad soluendum; in casu autem proposito palam est emptorem non esse in mora à principio, quia datur ei dilatio ad soluendum.

2 Secundò, quod illæ duæ opiniones possunt cōciliari, vt opinio Angeli procedat in casu, quo res venderetur prȩsente pecunia, nulla dilatione data, & translatis dominio & possessione per clausulā cōstituti; quo casu emptor à principio incipit esse in mora soluendi, vt ait Angelus: opinio autem contraria, quādo expresśe faciendo pactū, vt res detineatur à venditore, donec soluatur pretium, tacitè datur ei dilatio ad soluendum, data in pignus vendita re, & fructibus pro solutione datai Salua, &c.

a Verbo emptio. nu. 5. & verbo vsura. 1. nu 18.
b Verbo Vsura. 2. q. 11. & in Aurea rosa in q. imper. casu 27.
c In 4. sen. di. 15. q. 11. cōclusion. 4 casu 3.
d In suis ser. de contract. serm. 42. c 1. casu 4 sub fi. & 2. par. tit 1. cap. 7. §. 20.
e In repet. l. si quando. C. vnde vi. nu. 45.
g Consi. 5.
h Ca. in ciuitate. cum concord. de vsur.

Hoc responsum datum fuit auctori Catechesis Neapolitanæ, vt ibi potest videri post tractatum de excommunicatione, vbi multorum aliorum annectit responsiones, ad quas potest haberi recursus. Vide etiam infra consi. 20. & 21. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 Vendi non potest etiam dilata solutione res pluris quàm valet, nisi vendens illam esset seruaturus alio tempore, quod dubitatur an esset plus vel minus valitura, vel illud plus capiat ratione iusti lucri cessantis. nu. 2.

3 Interesse lucri cessantis non habet locū, nisi emptor sit in mora soluendi pretium, vel venditor esset ex pretio exercitaturus mercaturam, vel empturus aliquid frugiferum.

4 Venditor potest iustum pretium receptum per alium contractum statim mutuare emptori, & ex mutuo recipere conuentum verisimile lucrum cessans: immò, & vnico contractu potest vendi res pro iusto pretio, & dicto iusto augmento cessantis lucri, num. 7. secus si augeretur pretium, & non subesset iusta ratio. nu. 8.

5 Onus impositum emptori, vt durante dilatione soluat interesse lucri cessantis, tamquàm grauamen quoddam præter naturam emptionis illi impositum, minuit de iusto pretio. nu. 6. sed hoc, si non posset anteà soluendo, ab hoc onere se eximere. num. 8.

CONSILIVM XX.

N. VENDIDIT villam valoris quindecim millium M. & quia ipse M. non soluit nisi tria millia præsenti pecunia, dilata solutione aliorū duodecim millium in decennium, conuenerunt, vt ipse M. teneatur soluere decem & octo mille. Quæritur, an huiusmodi cōtractus sit iustus, & possit recipi illud plus ratione lucri cessantis.

1 Ad hanc quęstionem respondeo primò, præfatā venditionem, & emptionem factā simpliciter eo modo, quo narratur, esse iniustam, ea ratione firma, quod omnis vēditio cuiuslibet mercis facta maiore pretio iusto soluēdo dilata solutione, est iniusta; nisi vēditor volebat illam seruare sibi in tempus, in quod solutio differtur, & dubium esset an tunc pluris vel minoris esset valitura, iuxta ca. *in ciuitate. i* & latiùs tradimus in cōmen. de vsuris, *k* & breuius in Manual. confess. *l* Nec obstat, quòd non videtur habere formam contractus vsurarij; cùm ille fiat in contractu mutui, cum pacto, vel intentione principali, vt aliquid ampliùs, quàm acceptum est reddatur.

2 Tum quia licet non esset vsuraria, esset tamē iniusta; quia

i Cap consuluit. & c. fi. de vsuris.
k Super ca. 1. 14. q. 3. not. 3. & 12.
l Cap. 17 nu 210.

quia merx pluris venditur, quam valet, quod est iniustum secundum Aristotelem, *a* & S. Thomam receptũ. *b* Tum quia licet non interueniat mutui formaliter, siue expressum, interuenit tamen tacitum, & æquipollens, ratione illa clara, quã post alios tradimus in d. com. *c* & in d. Manual. *d* Non obstat etiam, quod videtur præfatus venditor accipere illud plus ratione lucri cessantis, quod iustè potest accipi secundùm communem sententiam. *e* Tum quia non proponitur illud in casus narratione, licet tangatur in quæstionis propositione.

3 Tum quia interesse lucri cessantis nõ habet locũ antequã emptor sit in mora soluẽdi, nisi venditor esset exercitaturus mercaturã, & empturus cẽsus annuos, vel aliqua prędia frugifera ex iusto pretio statim sibi soluẽdo. At nõ narratur in casu, quod præfatus venditor volebat mercari, vel emere frugifera pretio iusto sibi statim soluendo.

4 Secundò respondetur, quòd per duos contractus diuersos; vnum emptionis, & alterum mutui, potuisset peruenire ad bonam partem finis, ad quem per præfatum vnum contractũ peruenire volebat; puta quòd primò pręfatus venditor dedisset villam pretio 15. milliũ statim soluendorum; secundò, quòd conuenisset cum eo, vt daret ei decennalem dilationem, & quòd ipse solueret ei interesse lucri cessantis, quòd verisimiliter faceret mercando, vel emendo, vt prædictum est: nam potest venditor accipere illud, si res coram Deo ita se haberet. Tum quia illo casu pretium non excessisset iustum propter dilatam solutionem, nec quidquam reciperetur vltra iustum pretiũ ratione primi contractus venditionis, sed ratione secũdi contractus mutui ob interesse lucri cessantis, quòd verè conatus fuisset facere, & verisimiliter fecisset, si fuisset statim ei facta solutio. Tum quia licet venditori, si ei soluerentur statim omnia 15. millia, retinere sibi tria millia, & reliqua 12. millia mutuare emptori egenti eis, & roganti vt mutuaret illa ei soluendo interesse lucri cessantis, quod verè intendebat facere venditor exercendo mercaturam, vel emendo census annuos, vel prædia frugifera, si ea illi non mutuasset; quia in hoc casu concurrunt omnia, quæ sunt necessaria ad quærendum iustè interesse lucri cessantis, iuxta ea quæ latiùs tradimus in d. Manu. confess. *f*

5 AD HÆC succedit illa magna difficultas, An quẽadmodum per duos contractus supradictos potuit præfatus vẽditor peruenire ad bonam partem finis per eum prætensi, ita potuisset peruenire per vnum, qui æquipolleret duobus; puta quòd vẽdidisset villam pretio 15. millium, cum pacto, quòd statim soluerentur ei tria millia, & reliqua soluerẽtur ei in fine decẽnij, & interim solueretur ei interesse lucri cessantis, quod verè intẽdebat facere, & verisimiliter fecisset, si statim solutio illorũ facta fuisset.

Pro parte quidem negante facit primò, quod non est danda occasio peccandi, & vsuras exercendi, *g* & videtur per hoc dari occasio peccandi, & palliandi vsuras.

Secundò, quod in primo respõso probatus est contractus propositus, & quod is videtur per omnia similis illi.

6 Tertiò, quod pactũ illud, de soluendo interesse præfatum intra decenniũ, videtur diminuere de pretio iusto: quia onus impositũ emptori præter naturam contractus diminuit de pretio, *h* & consequẽter venditor recepisset prĕtium maius iusto, quod est peccatum, vt prædictũ est.

7 Pro parte autem affirmante facit primò, quod nihil refert quid ex æquipollentibus fiat. *i* At is vnus contractus, & duo, de quibus in præcedenti dicto, vidẽtur æquipollere; ergo ita approbandus est is, ac illi.

Secundò, quod in Man. cõfess. *k* tenuimus, quod sicut per tres cõtractus, scilicet, societatis, & assecurationis capitalis, & certi lucri; cum tribus tẽporibus diuersis initos potest quis accipere aliquod certũ lucrum, saluo capitali, ita potest quis idem facere ineundo illos tres contractus cum vno eodem tempore propter identitatem rationis.

Tertiò, quod nulla occurrit ratio, qua non possit fieri hoc vno contractu, perinde ac duobus.

Quartò, quod per illud pactũ visa fuisset 12. millia vẽditori soluta, & ab eo mutuata emptori breui manu, vt in l. *licet. l* & l. *singularia. m* Sicut enim ibi is, cui debentur

a 5. Ethic.
b 2. 2. q. 77. art. 1.
c Notab. 3.
d Cap. 17. nu. 206.
e Leg. 3. ff. de eo quod certo loco.
f Vbi suprà n. 211. & seq.
g Leg. conuenire. ff. de pa̋ctis dot. & c. ex parte. de consuet.
h Cap. cum Ioannes. de fide instru. & l. funds partẽ. ff. de contrah. empt.
i Le si. ff. mandat. c. licet ex quadam. de testibus.
k Cap. 17. nu. 254.
l §. quoties. ff. de iure dot.
m ff. de rebus cred.

A decem ex mandato, volendo vt debeantur ex mutuo, videtur accipere illa, & breui manu credere; ita is venditor, volendo vt illa duodecim millia, quæ debentur ei ex venditione, debeantur ex mutuo, siue credito, videtur accipere illa, & breui manu credere; & consequenter videtur duos contractus præfatos sine vllius iniuria efficere.

8 Non obstant opposita. Ad primum enim respondetur, negando, quòd per hoc detur occasio peccandi; quia immò sternitur via illud euitandi.

Ad secundum, negando, quòd is contractus sit similis proposito; cùm in proposito augeatur pretiũ ob dilatam solutionem, & sine vlla ratione iusta; in hoc autem nihil tale inuenitur, vt palàm est.

B Ad tertium, concedẽdo quidem diminui pretium rei ob vnius impositum emptori pręter naturam emptionis, negando tamen hic poni tale onus; quia immò additur leuamen, cùm tollatur ei obligatio soluendi statim, & nõ tollatur facultas liberandi se, si voluerit; quia liberabitur ab onere soluẽdi interesse, simulac soluerit pretium, cùm per id cesset interesse. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vendens prædium certo pretio soluẽdo pro vna dimidia tunc, & pro alia post annum, præstante venditore fideiussorem de euictione, qua non fuit præstita nisi post multos annos, ratione fructuum per emptorem dicto primo anno perceptorum nihil potest habere: quia cùm dilatio censeatur qualitas diminutiua pretij, nihil ei interim perit. num. 7. & 8. at ratione fructuum postea perceptorum eidem portio illorum pro rata pretij non recepti restitui debet. nu. 4. & hoc ex æquitate illa dictante neminem debere locupletari cum aliena iactura: nu. 5. & 9.*

2 *Dilatio data emptori in ipso contractu ad soluendũ pretium, non facit vt ob id aliquid possit recipi: quia dilatio est pars modificata pretij, & sic iniustè non læditur. num. 8. potest tamen percipere aliquid non propter dilationem, sed propter fructus, quos percipere poterat ex prædio non tradendo, donec ei totum pretium solueretur. nu. 4.*

3 *Lucrum cessans non potest accipi secundùm aliquos, nisi post moram: contrarium autem est verius. nu. 4. in fin.*

3 *Mora nõ contrahitur per emptorem in solutione pretij, donec durat dilatio ei data in ipso contractu emptionis.*

5 *Locupletari non debet quis cum aliena iactura: & ideo venditor, qui recepta parte pretij prædium, prout potest de iure, retinet, donec ei integrum soluatur pretium, tenetur emptori fructus pro rata pretij soluti restituere, & nu. 9. illæq; vsuræ, quæ propter prædictam æquitatem debentur per ius ciuile, debentur etiam iure canonico. nu. 5.*

5 *Venditori, qui re tradita non potest recipere pretium, eo quod conuẽtam fideiussionem præstare non potest, tenetur emptor, ne cum damno venditoris locupletetur, restituere fructus pro rata pretij non soluti. & 9.*

6 *Mora regularis sine interpellatione non cõtrahitur, secus tamen in irregulari, quæ re ipsa contrahitur.*

6 *Moram etsi non committat debitor: in diem, si adueniente die ideo non soluit, quia fideiussor promissus ei non datur; attamen si venditori det dilationem ad dãdum fideiussorem, tunc per lapsum diei efficitur morosus.*

8 *Dilatio, quam venditor prædij dat emptori ad soluendum, est duplex: altera, quæ datur in ipsa cõuentione pretij tamquam illius alleuiatiua; & ob hanc nihil capere potest: altera, quæ datur ad hoc, vt pretium sit loco pignoris, donec det fideiussorem de euictione; & hæc non impedit, quin possit interim recipere fructus sibi debitos; pro rata pretij non recepti.*

10 *Donationem non inducit intentio nõ petendi, quod ad ipsum spectat, ex ignorantia iuris prouenient.*

10 *Solutum indebitè per iuris ignorantiam repeti potest.*

11 *Intentio generalis, quæ multipliciter potest intelligi, ad donationem non trahenda.*

11 *Donatio non præsumitur, vbi alia etiam leuis cadit coniectura.*

CONSILIVM XXI.

1 VENDIDIT D. N. quoddam casale pro pretio scutorum 6000. de quibus tempore vẽditionis emptor

emptor soluit scuta 3000. reliqua verò 300. soluere promisit illinc ad vnum annum, cum pacto, quod tempore solutionis dicti residui venditor teneatur præstare vnum certum fideiussorem de euictione casalis vltra alios tunc præstitos; & vlteriùs in euentum non solutionis dicti residui, vt suprà, emptor dedit potestatem dicto venditori dictum casale capiendi propria auctoritate, & illud retinendi, & fructus in suos vsus conuertendi, absque eo, quòd in sortem compensentur pro concurrenti quantitate, vsque ad effectualem solutionem dicti residui, & sic celebratum fuit instrumentum, & tradita possessio casalis emptori. Deinde, adueniente tempore, & termino anni, quo debebat solui residuũ pretij, quia venditor non poterat præstare fideiussorem de euictione, fuit per dictas partes prorogatum tempus soluendi ad alium annum, cũ hoc, quòd interim emptor teneatur præstare fructus venditori pro rata dicti residui, prout latiùs in apocha inter eos confecta apparet, cuius copia datur. & ita emptor, tam in dicto anno temporis prorogati, quam successiuè per plures annos, dictos fructus pretij ad rationem 8. pro 100. pro rata residui soluit venditori; qui demùm præstitit fideiussorem de euictione.

Quæritur primò, an venditor dictos fructus licitè & salua conscientia perceperit, & retinere possit.

Secundò, an licitè & salua consciẽtia possit petere fructus non solutos ab emptore, ante prǽstitum, & post fideiussorem præstitum.

Quod præfatus venditor non potuerit salua conscientia percipere fructus, aut valorem eorũ verisimilem, nec retinere, nec nondũ solutos ab emptore petere, facit primò, quod vsura palliata est, accipere aliquid vltra sortem ratione dilationis debitori datæ ad soluendum debitum, secundùm receptam sententiam, quam nos quoq; in nostro Manua. confess. *a* & in comm. de vsuris, *b* probamus, & est casus in c. *consuluit*. *c*

3 Secundò facit, quod hic nõ interuenit interesse damni emergentis, & quod recipere aliquid vltra sortem ratione interesse lucri cessantis, sine mora interueniẽte ante illud, non licet, secundùm multos, de quibus est Innocentius, *d* quem latè defendit Dominicus Sotus. *e* Et in casu nostro non interuenit mora, saltem vsq; ad finem secundi anni ab emptione contracta, cùm primi anni dilatio fuerit data in ipso contractu, secundi verò per pactũ expressum in apocha mẽse Februario secũdi anni: immò etiã per ipsum contractũ videtur data dilatio, quatenus nõ cogebatur emptrix ad soluendũ, donec daretur fideiussor de euictione, & ita videtur nõ potuisse hoc casu accipi præfata ꝓcto ꝓ centũ ratione interesse lucri cessãtis.

Tertiò, quod emptrix videtur compensasse fructus per alleuamentum oneris fideiussorem dandi, quod venditori præstabat, cùm pro fideissione possit recipi pecunia.

4 Sed his non obstantibus, quæ verè non obstant, potuit venditor licitè præfatos fructus, vel valorem eorum verisimilem, salua conscientia accipere, & retinere; immò & petere eos, qui nondum ei fuerunt soluti. Tum quia is contractus non fuit mutui, in quo solo contrahitur vsura, vt satis colligitur ex c. *in ciuitate*. *f* & ex c. 1. *g* in cuius com. 2. nos id adnotauimus. Nec obstat, si dicatur, quod conuentio contenta in apocha continet mutuum inuolutum, siue palliatum, licet non contineat expressum & clarum; & quod ita committitur vsura palliata in contractibus mutui palliati, sicut vsura clara in cõtractibus mutui clari, vt in Manual. *h* & latiùs in dicto com. *i* nos ipsi tradidimus: & quod contractus contentus in illa apocha æquipollet contractui, per quem præfatus venditor dedisset præfatæ emptrici duo mille scuta, ea lege, vt vltra sortem solueret ei octo pro centũ. Non inquam hoc obstat: quoniam non est verum, interuenisse in illa apocha vllum contractum mutui palliati, nec contractũ in ea factum æquipolluisse prǽfato contractui mutui in arg. allegato, quia illa octo pro centũ non accipiuntur principaliter propter dilationem, sed propter fructus, quos percipere poterat venditor non soluto pretio toto rei venditę, quos iustè percipi posse probat optimè l. *curabit*. *k* Nec obstat illa opinio Innocentij & Dominici Soti, & quorumdam aliorũ dicentium nõ posse capi licitè interesse lucri cessantis. Tum quia, licet primo aspectu videatur aliquid ad hoc facere, verè tamen nõ facit: quia prædictus venditor non recipit illa octo pro centum ratione alicuius interesse lucri cessantis, sed alia ratione, quam mox annectam. Tum quia falsa est ea opinio, vt probamus efficaciter contra eos pro communi per multa argumenta. *a*

5 Non obstant citata pro contraria parte: pro quorum resolutione, & clara nostrę sententiæ cõfirmatione, dico, quod illa octo pro centũ non accepit venditor principaliter propter dilationem, neq; propter aliquod interesse damni emergentis, vel lucri cessantis, nec propter pœnã, vel vllam moram, saltem regularem, sed tantùm ob illam æquitatem; quæ habet, vt nemo cum aliena iactura locupletetur, *b* per quam æquitatem, quando vẽditor rei, accepta parte pretij, retinet illam cũ suis fructib⁹, donec totum pretiũ soluatur, iuxta l. *Iulianus*. *c* emptor debet habere partem fructuũ pro rata partis pretij soluti, iuxta l. memorabilem, quæ vltima est, *d* cuius §. fin. habet, maritum, qui tenetur restituere prędium, accepta eius ęstimatione, & retinet illud accepta æstimationis parte, donec tota soluatur, debere restituere frũctus pro portione partis æstimationis acceptæ, in quo illũ §. commẽdauit Bartholus, *e* & Baldus, *f* & Salicetus, *g* & cùm in hoc æquentur emptor & venditor, pari ratione, si prædiũ venditum traditum est emptori, soluta solùm parte pretij, & recipit omnes fructus, tenebitur soluere venditori partem fructuum pro portione pretij non soluti.

Pro his duabus decisionibus põdero prædictũ §. *offerri*. quatenus habet, quod vẽditor rei, accepta parte pretij, retinet eam quasi pignus, donec totũ soluatur, significãs, quod non tenet eã tamquàm dominus perfectus quo ad partem solutam, sed tanquàm creditor, qui fructus, quos percipit, quo ad illam debet restituere, & ita præfata emptrix retinebat prædium, & partem pretij, quasi pignus eorum, quæ tenebatur venditor facere, antequàm ei solueretur totum; & per consequutionem fructus illius pertis debebat restituere. *h* Vnde notanter Baldus, & Salicetus vbi suprà dixerunt, vsuras, quæ iure ciuili debẽtur ex illa æquitate, ne quis locupletetur cum aliena iactura, deberi etiam iure canonico; quia verè non sunt vsuræ, sed recompensatio æquissima iacturæ.

6 Et ad id, quod allegatur, quod mora non interuenit, respondetur, verum esse de mora regulari, non autem de irregulari, quę re ipsa sine vlla interpellatione committitur, vt notauit Baldus communiter receptus. *i* Ad id autem, quod allegatur de compẽsatione fructuum cum alleuamento non dandi fideiussorem, respondetur, quod nihil obstat. Tum quia longè disparioris vtilitatis sunt alleuamentum illud, & perceptio fructuum, quàm quòd vlla compensatio eorum intelligi debeat. *k* Tum quia satis compensationis illius alleuamenti præstabat venditor emptrici, dando dilationem. Tum quia per prǽstationem illius alleuamenti se cõstituebat emptrix in mora soluendi regulari, quæ ex interpellatione lapsus diei solutioni præfixi oriebatur, iuxta l. *mora*. *l* adnotatis ibi per glossam & in c. *mora*. *m* & ita hoc fundamentum plus facit contra illam, quam pro illa, si satis ponderetur.

7 Ex quibus infertur, idem dicendũ esse de parte fructuum receptorũ post præfatam apocham intra annum, intra quem durabat præfata prorogatio, & de perceptis post illum annum vsq; ad expletionem eorum, quæ venditor promisit; immò & post expletionẽ: quia in his omnibus temporibus habet locum ratio supradicta, ne quis cum aliena iactura locupletetur; & vbi eadem ratio, &c. *n* non tamẽ quo ad fructus perceptos intra primũ annum præstitutum in contractu ad soluẽdam reliquam medietatem: quia intra illum annum nulla locupletatio cum aliena iactura considerari potest, cùm partium cõuentionem rei pretium fuerint sex mille soluenda intra vnum annum, dimidium statim, & dimidium in fine anni.

8 Neque obstat, si dicatur, quod pari ratione idem dicendũ sit de receptis post primum annum, cùm emptor nec tunc ex conditione venditoris posset cogi soluere

pretium,

a Cap. 17. nu. 227. & seq. & 243.
b Sup. c. si fœneraueris 1. 14 q. 3. n 26.
c De vsur.
d In c. fin. de vsur.
e In lib 6. q. 1. art. 3 de iust. & iur.
f De vsur.
g 14. q. 3.
h Dict. nu. 3.
i Num. 29.
k C. de actio. empt.

a In com. prædict. c. 1. 14. q. 3. n. 50. & seq.
b Leg. iure naturæ ff. de reg. iur. & c. locupletari. eo. tit. lib 6.
c §. offerri. ff. de actio. emp.
d Tit. de fũd. dot.
e In d §. offerri.
f In l. si traditio. q. 11. C. de actio emp.
g In d. l. curabit. eo. tit.
h Ca. conquestus de vsur. & l. 1. C. de pignorat. act.
i In d. l. curabit.
k Iuxta l. fin. C. de compensat.
l ff. de vsur.
m De reg. iur. lib. 6.
n L. illud ff. ad l. Aquil.

pretium, nisi venditor prius præstitisset fideiussoré. Non inquam id obstat: nam dilatio illa prior vsque ad annum fuit apposita tamquàm pars pretij, & tãquàm alleuamen entum eius, & diminuẽs illud; alia verò dilatio solùm ad impediendam coactionem ad soluendum, & dandam securitatem per modum cuiusdam pignoris, iuxta prædictum §. *offerri.* per quod ius pignoris, non lucrifiũt fructus, *a* vt suprà est dictum.

a Ca. conquestus. de vsur.

SECVNDA QVÆSTIO. D. Petrus vendidit d. Ioanni certum prędium pro pretio scutorum mille, de quibus tempore venditionis emptor soluit medietatem pretij, reliquam verò medietatem soluere promisit infra tres menses proximos, cum pacto tamen, quod ante solutionem dicti residui dictum prædium mensurari debeat per duos peritos communiter eligendos.

Item, quòd prædium liberari debeat per venditorem à certo onere census super eo impositо.

Item, quòd venditor teneatur dare certum fideiussorem ad omnem ipsius emptoris requisitionem.

Item, quòd vẽditor debeat facere expedire motũ proprium S.D.N. super confirmatione venditionis, & quòd aliàs interim ipse emptor residuum pretij soluere non teneatur, nisi prędictis omnibus adimpletis, & ita fuit celebratum instrumentum inter ipsas partes, & tradita fuit possessio ipsius prædij emptori, de quo semper ipse emptor fructus percepit. Venditor autem per aliquot annos non potuit prædicta omnia adimplere.

Quæritur nũc, cùm omnia sunt adimpleta, an emptor teneatur soluere interusurium, seu fructus pro rata pretij non soluti, etiam pro tempore, quo venditor non potuit adimplere pro parte sua, & etiam pro tempore decurso post adimpletionem, quousque dicta reliqua medietas pretij fuit per emptorem soluta; attento quod ipse emptor percepit omnes fructus dicti casalis, & sic gauisus fuit re, & pretio; & an venditor dictos fructus, seu interusurium licitè in foro conscientiæ percipere possit; & si percepit, an licitè illud retinere possit; attento quod partes ipsæ remiserunt dictam differentiam in duos viros legisperitos, qui iudicarunt, quod de iure emptor tenetur ad soluendos fructus prædictos, & ita soluti fuerunt. Nunc igitur quæritur in foro conscientiæ, an venditor illos licitè retinere possit, cum tempore celebrationis instrumenti venditionis ipse intellexerit, quòd emptor retineret rẹm, & pretium, quousq; ipse venditor nõ adimpleret supradicta omnia pacta.

9 Ad secundam quæstionem, quæ ex hoc facto secundo resultat, respõdeo, quod emptor tenetur soluere partem fructuum receptorum post tres mẽses ante solutionem totius pretij, etiam pro tempore, quo venditor non potuit adimplere quæ promisit, & à fortiori pro tempore decurso post adimpletionem eorum, quousq; dicta reliqui medietas pretij fuit per emptorem soluta, per eadem fundamenta, quibus fundata est responsio data ad dubiũ resultans ex priore facto. Nam sicut ibi nullus fuit contractus mutui clari, siue formalis, nec velati, siue palliati, ita neque hic. Et sicut ibi non percepit venditor principaliter propter dilationẽ solutionis, sed propter fructuũ perceptionem, non soluto pretio toto, ita neque hic. Et sicut in illo casu interuenit æquitas illa, ne quis locupletetur cum aliena iactura, ita & hic. Et sicut irrefragabiliter probatum est ibi per l. fin. *b* quod præfata æquitas habet locum, cùm venditor, soluta parte pretij prædij, retinet totum, omnes eius fructus percipiendo; quod Bartholus, Baldus, & Salicetus ibi citati commendant: sic eadem ratione habet locum in emptore, qui, parte pretij prędij soluta, possidet totum cum fructibus, vt in hoc casu. Et ita sine vllo scrupulo conscientiæ potest venditor accipere partem fructuum pro rata pretij non soluti.

b §. fina. ff. de fund. dot.

10 Nec obstat, quod venditoris intentio tempore contractus fuit, vt emptor retineret prædium, & fructus eius, donec ipse solueret reliquum pretij, & impleret quædam alia, quæ promisit. Tum quia id potuit intendere per ignorantiam iuris, & æquitatis præfatæ, quæ non ab omnibus etiam doctis scitur; & ita non induxit donationem arg. l. *si non sortem. c* & l. *sub cõditione.* & l. 1. ibi, *Si sciens se non* debere. *a* & per resolutionem glossæ receptæ, *b* quæ habet, soluentem per ignorantiam iuris id quod est indebitum vtroque iure, naturali videlicet, & ciuili, sicut in nostro casu erat, repetere posse.

a §. indebiti. b ff de cond. indebit.

11 Tum quia fortè is venditor intendẽs vt emptor haberet prædium & fructus, donec totum pretium solueretur, intẽdebat, quod dominium omnium illorũ illi quæreretur, quod iure quærendum erat ei, non tamen quod emptor nõ solueret ex eis aliquid, si quid iure deberetur. Tum quia emptor peccasset, volendo priuare proximũ, nolentem id sciẽter donare, magna & notabili parte fructuum pretij, & volẽdo percipere veluti quasdam vsuras soluti pretij, quoadusque complerentur ei quædam promissa, quod nõ intendit venditor, & ita præfata intentio generalis, quę multipliciter intelligi potest, ita vt non cõprehendat animum donandi, debet trahi ad donationẽ. *c* Numquàm enim præsumitur donatio, vbi alia coniectura etiam leuis cadit, secundùm Baldum, *d* quem sequuntur plerique omnes, & in his Decius. *e* Salua, &c. *f*

c In l. cũ quis. C. de iur. & fact. ignoran. d Leg. cum de indebito ff de probat & ca. super hoc. de renunciat. e In l. 1. C. ad Trebell. f In l cuius per errorem. ff. de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Vsura vera tantùm in mutuo, palliata in omni contractu vim mutui habente committi potest.*

2 *Depositum cum facultate vtendi eo fit mutuum.*

CONSILIVM XXII.

EMPTOR cuiusdã fundi sibi iam traditi, & eo fruens, dedit fideiussorem ad soluendum venditori pretium post certum tempus, & dedit fideiussori 1500. scuta pro parte pretij, eo pacto, vt solueret partem pensionis fundi empti, quæ responderet parti prædicti pretij 1500. id est, pro fructibus, quos percipiebat venditor ante venditionem; & adueniente termino soluendi pretium, teneretur soluere præfata 1500. scuta eidem venditori. Quæritur, an is contractus sit vsurarius.

1 Respondeo, facilè videri posse cuipiam nullam in hoc casu proposito vsuram committi, ea ratione fortè, quod non potest interuenire vsura nisi in contractu mutui, vt nos post alios tradimus in comm. de vsuris, *g* quod in hoc casu nulla mentio fit de contractu mutui. Sed cuilibet attentiùs casum perpendenti videbitur contrarium. Tum quia, licet vsura aperta non inueniatur nisi in contractu mutui; vsura tamen, quam vocant palliatam, inueniri potest in omni contractu tam nominato, quàm innominato, qui expresѕè, vel æquipollenter continet contractum mutui, vt nos vbi suprà declaramus. Et in casu proposito inuenitur contractus mutui palliatus nomine fideiussoris, & aliis circumstantiis, quæ contractum mutui æquiualenter efficiunt.

g Super ca. si fœneraueris. 14. q. 3.

2 Tum quia contractus depositi, in quo deponens facit facultatem depositario vtendi pecunia deposita, videtur mutuatio, vt est textus solemnis in l. *certi condictio. h* quod ibi omnes asserunt. & in casu proposito emptor in effectu deponit pecuniam penes fideiussorem cum facultate, vt illa possit vti; & consequenter efficit contractum mutui. Tum quia præfatus emptor accipit aliquid, immò multum vltra sortem principalem; accipit enim quotannis id, quod fideiussor soluit, vel soluturus est pro parte pensionis fundi empti, quæ respondet parti pretij 1500. scutorum: & ita fideiussor obligatur ad soluenda prædicta 1500. scuta, quæ sunt sors principalis, venditori: & vltra hanc principalem sortem debet soluere partem pensionis illis respondentem; & sic emptor recipit aliquid, immò multum vltra sortem principalem ratione mutui, siue depositi, quod habet vim mutui: & consequenter est vsura clara, vel palliata, per dicta in pręfatis locis. Salua, &c.

h § fi. ff. de reb. cred.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à contractu mutui, quod debet esse gratuitum, ad innominatum, quod tale non est, non procedit.*

2 *Periculi, quod subeo, pretium possum iustè accipere, & sic tibi nauigaturo donare 100. recepturus 125. si salua redieris.*

3 *Egenti pecunia possum iustè nolle tradere per illum contractum, qui sibi magis placet, puta, mutui, sed offerre possum* ei alte-

ei alterum mihi magis placitum.

4 *Fideiussor aliquid pro sua fideiussione capere potest.*

CONSILIVM XXIII.

RESPONDIMVS cuidam, non admisisse vsuram, eo quod dedit centum volenti ducere nauem mercibus onustam in Syriam, ea lege, quòd perderet illa, si nauis periret, & si rediret salua, redderentur ei centum & vigintiquinque. Contra quod nunc replicatur, me sentire contrarium in Manual. confess. *a*

a Cap. 17. nu. 284.

1 Ad hanc replicationem respondetur, eam nihil obstare. Tum quia arguit à dispposito super contractu mutui, qui debet esse omninò gratuitus, sicut cõmodatum, iuxta glossam, *b* per omnes receptam, ad dispositum super contractu, per quem datur aliquid alteri per contractum innominatum ob periculũ subeundum, vt expresse dicimus in d. Manu. *c*

b Ca. 1. de cõmod.

c Cap 17. nu. 222.

2 Tum quia dans aliquid alteri, & accipiens aliquid vltra id, quod dat ad periculum subeundum, nõ contrahit vsuram, vt post alios respondit Decius, *d* quem nos quoque sequuti fuimus in comment. de vsur. *e* super extrauagantem Pij V. de censibus, illa firma ratione, quod nihil accipit is vi mutui expressi, nec taciti, sed vi alterius contractus innominati donantis sub modo, vel recipientis aliquid ob periculum subeundum: quod licitè potest capi, per l. 1. & 2. *f* & per tradita à nobis latiùs in ca. nauiganti, *g* & in Manual. *h*

d In cons. 123.

e Num. 128. quæst. 45.

f Co. de nautico fœn.

g De vsur.

h Cap. 17. nu. 285.

3 Tum quia nihil obstat illud friuolum, scilicet, quod mercator, qui accepit centum sub conditione, vt redderet centum vigintiquinque, si nauis rediret ex Syria salua, maluisset sine dicto onere mutuo accipere; quia etiam omnes ferè alij contrahentes mallent accipere ab his, cum quibus contrahunt, pecuniam, vel valorem suæ rei, quam tradũt, gratis per viam donationis simplicis, commodati, vel mutui, quam pretium etiam iustum soluendo, sed non coguntur alij gratis tradere, vel dare suã eis donando, commodando, vel mutuando; sed possunt iustè accipere pretium iustum eorum, vel vsus eorum, quæ dant, vel cedunt per contractus nõ gratuitos iustos; qualis est datio pecuniæ ad aliquem vsum sub periculo perdendi eam in aliquo casu periculi dubij, si cõtingat illud, & accipiendi aliquid ampliùs, eo quod dedit in casu, quo periculum non contingat.

4 Tum quia mallent debitores, vt aliqui fideiuberent pro eis gratis, vt cõmuniter fideiubetur: attamẽ is, qui fideiubet, potest, si vult, accipere aliquid pro sua fideiussione, *i* & tradimus nos post alios in d. Man. *k* & ita D. cõsules liberalius quidẽ fecissent, si gratis & simpliciter mutuassent illa centum, & gratius, si donasset; sed non tenebatur id facere, sed potuit iustè per alium contractum non gratuitũ donationis sub modo, vel contractus innominati iusti dare illa, vt dedit, sine vlla culpa & peccato.

i Le. hoc iure, ff. de donat.

k Cap. 17. nu. 285.

Aduertendum, supposito quod mercator mutuo petierit dictam 100. vt videtur insinuari, difficile esse soluere prædictam contrarietatem, & iustificare hunc contractum, nisi dicamus initam virtualiter societatem illam, de qua in Manua. cap. 17. num. 253. cons. sequ. 24. Sed tunc restat scrupulus an contineat iniustitiam, vt infrà cons. 25. prout fortè etiam contineret, si dicamus disdictam 25. dari pro pretio periculi, quòd inde dignosci posset, quia mercator ei non solueret alia 25. pro alijs 100. mutuò non ab eodem, sed aliunde habitis.

SVMMARIVM.

1 *Societas inita cum pacto, vt ponens operas teneatur assecurare ponentem pecuniam de certo lucro, & capitali, non est iusta: esset autem talis, si post initam societatem liberè dictæ assecurationes separatim fierent.*

CONSILIVM XXIV.

QVIDAM contulit mille in societatem mercaturæ par norum, quam iniit cum N. cum pacto, vt ipse assecuré. principale, & insuper det illi pro sua parte lucri ad rationem quinque pro centum. Quæritur, an huiusmodi contractus sit iustus, & quomodo possit talis fieri.

1 ETSI fortè defendi posset contractus prædictus so-

A cietatis factus in forma suprà posita cũ assecuratione capitalis & certi lucri ei adiecta: mihi tamẽ videtur confusionem quamdam & palliationem præseferre: quia licet possit contrahi societas cũ capitali & lucro saluis, per tres contractus, vt nos dicimus in Manu. confess. *a* nõ tamen potest contrahi societas iusta, ita vt socius obligetur ad prædictas assecurationes, quod satis innuitur fieri in prędicta forma contractus. Vt ergo palã sit iustus, fiat ad formam contractus societatis simpliciter ad dam̃ũ & lucrũ sic vel sic iustè diuidendum; & perfecto super illo instrumento, fiat in eadẽ, vel alia charta, vel alio capitulo cõtractus alius separatus, quo accipiens pecuniã assecuret conferenti capitale pro pretio expresso & iusto, ac si esset tertia persona, quæ assecuraret: & perfecto instrumento super assecuratione capitalis, fiat in eadẽ, vel alia charta, vel alio capitulo aliud instrumentum, in quo dicatur, quod tantum lucrum verisimiliter iustè posset dari conferenti pecuniam in tali terra, & tali mercatura, & tali tẽpore: & quod accipiens pecuniã, ad euitandas molestias computationum, &c. assecurat tantam partem lucri verisimilis pro remissione iusta certæ partis lucri sibi remittendi.

a Cap. 17. nu. 254.

B

Quoniam autẽ ipse non sum mercator, nec scio quantum verisimiliter lucri fiat in illa terra per mille exercita in tali mercatura, non possum respondere an satis pretij detur, vel remittatur pro assecuratione capitalis, vel lu-

C cri; nec consequenter an seruetur iustitia in suprà posita forma contractus, &c.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo vim legis habet, nec mutanda quæ certam semper habuerunt interpretationem.*

2 *Societas iusta vinculum pacis & Reipublicæ vtilis, iniusta verò mala, & leonina.*

2 *Societas, in qua alter capit lucrum, damnum non sentiens, leonina non est: nam lege naturali, qui sentit onus, debet sentire & commodum.*

3 *Societas licita vt sit, tria requirit, scilicet quòd negotiatio sit licita; quòd si pecunia tota pereat, pereat illam conferenti;*

D *& vt æqualitas arbitrio boni viri seruetur in diuidendo lucrum.*

4 *Societas per tres contractus cum lucro certo fieri potest.*

5 *Consuetudo legitimè præscripta derogat iuri humano, sed non diuino, seu naturali: quia talis corruptela dicitur nullatenus præscriptibilis.*

CONSILIVM XXV.

HORATIVS, & Dominicus inierunt societatem, iuxta consuetudinem Vrbis, sic, vt Horatius conferẽs pecuniam accipiat octo pro centum, saluo manente capitali. Quæritur, an sit iusta.

E 1 Respondeo primò ad quęstionem super facto prædicto propositã, contractus esse, vt fertur, frequentes & cõsuetos in Vrbe, & ob id multis videri licitos & iustos: quia consuetudo vim legis habet. *b* Ita quod Isidorus relatus in c. erit autem lex, *c* dixit, *Erit autem lex secundũ patriæ consuetudinẽ.* & Iurisconsultus *d* minimẽ esse mutanda ea, quę interpretationẽ certã semper habuerũt; pręsertim quando id contingit in omnium Vrbium sanctissima, quæ est Roma, *e* de cuius ciuium admiranda deuotione iam inde à tempore B. Hieronymi in hunc diem cõtinuata nos quoque aliquid diximus in lib. centum Miscel. *f*

b Ca. consuetudo. 1. d. & c. fi. de consuet.

c 4. distinct.

d In l. minimẽ ff. de legib.

e Ca. fundamenta de electio. lib. 6.

f Misc. el. 68.

2 Secundò, quod vt societas licita est laudabilis plurimum, & Reip. vtilis, & vinculum quoddam caritatis, &

F perfectionis, vt innuit Apostolus, *g* ita illicita est mala, & vocatur leonina à Iurisconsulto, *h* illa, ex qua alter socius capit lucrũ non sentiens damnum: quia lege naturali, qui sentit onus, debet sentire cõmodum, & contra c. *qui sentit*, *i* cũ concordantibus ibi per glossam & alios adductis.

g Ad Col. 3.

h In l. si non fuerint. ff. pro socio.

i De reg. iur. lib. 6.

3 Tertiò, quod omnes doctores cõueniunt in eo, quod nos scripsimus in Man. confess. *k* scilicet, quod ad hoc, vt societas iusta sit, tria requirũtur scilicet, vt negotiatio sit licita; secundò, vt pecunia subiaceat periculo eã conferẽtis, hoc est, vt si tota pereat, illi pereat; tertiò, vt in [illegible]ibus iudicio prudentis æqualitas seruetur, & pro quantitate partium collatarum lucrum diuidatur. Et in proposita

k Ca. 17. n. 251 & sequentib.

socie-

societat: Horatius nil damni sentit; immò ex ea colligitur, Dominicus, qui pecuniam accepit, debet reddere totam sortem principalem dissoluta societate; quod omnes damnant, dicentes societates non posse fieri iustas, manente salua tota pecunia eam conferenti.

Quartò, quod nos præ aliis, & post alios, quos ibi referimus, cum magna cura succurrendo, asseruimus per tres contractus formaliter vel virtualiter factos posse fieri licitas societates, in quibus saluum maneret capitale, seu sors, siue pecunia collata in societatē; quæ ibi fusiùs possunt videri, & ob hoc non transcribuntur hic.

Quintò, quod proposita societas nō potest dici iusta: eo quod licet in ea interueniant duo illorū, scilicet negotiatio licita, & reductio lucri incerti ad certū moderatum; B deest tamen tertiū, scilicet datio, vel remissio tanti pretij, quantū oporteret eū dare tertio pro simili assecuratione.

Sextò, ex prædictis inferri reformādam esse huiusmodi societatem, ad hoc, quòd sit licita, per supplementum illius tertij, quod deest, non obstante cōsuetudine quamlibet longa in cōtrarium seruata: eo quod ea, quæ in contrariū in primo dicto adducuntur, habent locum in cōsuetudine cōtra legem humanam inducta, quæ legitimè præscripta vim legis habet; non tamen in consuetudine contra legem naturalem vel diuinam inducta; quia illa corruptela vocatur, & nullatenus vsucapibilis, aut præscriptibilis, *a* ad laudem Sanctissimæ Trinitatis, cuius festa hodie celebrat Ecclesia Christiana, quæ infinita sua benignitate nos saluet. C

a Cap. quæ cōtra mores. 8. dist. cum ei concord.

SVMMARIVM.

1 Societas, in qua ponens industriam subit periculum capitalis pro dimidia, est pro eadem dimidia vsuraria: & sic lucrum, quod pro illa dimidia ad ponentem pecuniam perueniret, est restituendum socio; & hoc, nisi socius ex post facto condonet, nu. 5. vel vsq; à principio fuerit ei assignatum aliquid in compensationem suscepti periculi. num. 6. nec ad excusandum restitutionem sufficit quod in illa negotiatione capitale ferè numquàm perdi soleat, num. 6. nec quod socius ex ea fuerit lucratus. nu. 4.

1 Societas, in qua ponens laborem subit periculum pro aliqua parte capitalis, pro illa parte resoluitur in mutuum, pro alia verò retinet naturam societatis.

2 Consuetudo legi diuinæ vsurarios contractus damnanti contraria non excusat à peccato, nec ab obligatione restituendi, licet excuset à pœna exteriori, & vt talis non possit dici vsurarius.

3 Circumstantia boni finis ad actum bonum requiritur, sed non sufficit.

4 Lucrum mutuo accipientis mutuātem vltra sortem capientem non excusat.

6 Periculum capitalis debet totum spectare ad illud ponentem, sicut perditio totius laboris & industriæ ad illam ponentem.

CONSILIVM XXVI.

CONTVLIT quidam mille in societatē ei, qui conferret industriam & laborē in exercenda mercatura lanæ, eo pacto, quòd dimidium lucri cederet huic, & dimidiū alteri; & quod, si eueniret, vt nihil lucrifieret, immò perderentur prædicta millia, dimidium eorum redderet quia ea suscepit, finita societate, nil periit de capitali, & lucrum diuisum est iuxta formam contractus.

Quæritur primò, an qui contulit pecuniam teneatur ad restitutionem illius partis lucri, quæ sibi cessit, in foro conscientiæ.

Secundò, an, esto teneretur restituere, liberaretur per remissionem partis.

Tertiò, quomodo hic contractus iustificari possit.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod pro parte negatiua facit primò, quod in illa regione habetur pro licito is contrahendi modus.

Secundò, quod intentio conferentis fuit contrahendi iustè ideò quòd nullatenus cōtulisset, nec sic contraxisset, si putasset talem modum contrahendi fuisse cuiquam legi diuinæ vel canonicæ vel in minimo contrarium.

Tertiò, quod qui recipit, nihil perdit.

A Quartò, quod in illo genere mercandi capitale numquàm ferè perditur.

Quintò, quod lucra sunt parua.

Pro parte autem affirmatiua faciūt illa, quæ nos firma ac solida ratione & auctoritate fundata scripsimus in Manu. confess. *a* quibus infertur, contractum, de quo in casu proposito quæritur, esse illicitum, & iudicandum vsurarium, saltem quo ad dimidiū pecuniæ collatæ, quòd manet saluum eam conferenti, & contrahētem teneri ad restituendum lucrum illi dimidio respondens: cùm enim non possit iustificari, nisi reducendo eum ad contractum societatis; cumq; contractus societatis nequeat esse licitus, si ita ineatur, vt conferenti pecuniam saluum sit capitale, siue sors principalis, vel aliqua pars eius notabilis; consequitur eū esse illicitum quo ad illam partem: & cum ratio suæ iniustitiæ consistat in hoc, quod collatio illa pecuniæ censeatur esse mutuū, & ratione mutui nihil vltra sortem iustè capi possit, & per hunc cōtractum vltra sortem capiatur lucrum, necessariò iudicandus est vsurarius quo ad prædictum dimidium: cui rursus consequens, vt lucrū acceptum restitui debeat, iuxta c. *quoniā. b* & per totum titulū de vsuris & ita hęc pars affirmatiua videtur tenenda, quòd is contractus est partim licitus, & partim illicitus: licitus quidem quo ad dimidium pecuniæ manēs periculo eā conferentis, illicitus autē quo ad alterum dimidium: & quod lucrum receptum pro dimidio pecunię non manentis periculo conferentis est restituendum.

a Ca. 17. à nu. 231.

b Cap. consuluit. c. in ciuitate. c. post miserabilem.

2 Ad primum oppositorum respondeo, quod consuetudo nō potest pręiudicare legi diuinæ, *c* nec consequenter vsurarium cōtractum approbare, cum lege diuina in vtraq; pagina vetetur, iuxta c. *quia in omnibus. d* per quod etiam damnatur generalis vsus eius; & qui dixerit eum licere, cēsendus est hæreticus. *e* Nec obstat dictum solemne Bartholi, *f* cum allegatis ab eius additione: quia Bartholus noluit dicere, quòd consuetudo liberet à peccato vsuræ, sed quod qui secundū eam contrahit, non est censendus vsurarius in foro exteriori, ad hoc vt pœna vsurariorum puniatur: eo quod consuetudo excusat à pœna D temporali, sed nō ab æterna, secundùm glossam, *g* immò nec videtur excusare à restitutione per talem cōtractum quæsiti; quia restitutio non est pœna, & ideo debetur in foro conscientiæ, licet pœna non debeatur in eo, iuxta glossam solemnem, *h* & S. Thomam. *i*

c Ca. quo iure. 8. dist. sub finem.

d De vsur.

e Cle. 1. eod. tit.

f In l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem ff. de ædil. edict.

g In c. denique 4. dist. c. cum venerabilis de consuet.

h Ca. fraternitas. 12. q. 2.

i 1. 2. q. 62. art. 4.

3 Ad secundū, quod licet bonitas intentionis, siue circumstantia boni finis requiratur ad actum bonum, non tamen sufficit illa: nam (vt latè declaramus in c. *cùm minister. k*) licet semper, cuius finis malus est, ipsum quoq; est malum: non tamen semper, cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: nam & Iudæi in bonum finem Dominum nostrum crucifigi curarunt.

k 23. q. 5.

4 Ad tertium, quod nec indemnitas, nec lucrum etiam E magnū accipientis mutuū excusat acceptionē etiā paruæ rei vltra sortem mutuantis, c. 1. vbi latè scripsimus, 14. q. 3.

Ad quartum respondetur, quod etiam in mutuo regulariter non perditur ab accipiente illud; sed id non iustificat dantem, si vltra illud aliquid accipiāt.

Ad quintum respondent omnia quatuor capitula 14. q. 3. clamantia, etiam parua munera, etiam in poculentis & esculentis consistentia, vsuram inducere.

5 AD SECVNDAM respondeo affimatiuè, quod remissio, siue donatio spontè facta ab eo, cui resistēda sunt lucra pręterita, perinde liberabit consulentē, ac si restitueret, per glossam celebrē, *l* quæ verbo *restituatur*, addit, vel F *remittatur*. per quam regula generalis ab vtriusq; iuris interpretibus assumitur, quod remissio debiti exæquatur solutioni, exceptis aliquot casibus, quorum de numero non est is propositus.

l Cap. peccatum de reg. iur. lib. 6.

6 Ad tertiam respondeo, propositum cōtrahendi modum non posse saluari, nisi aliquid addatur, vel demūatur: posse autē saluari diminuendo lucrum, quod pecuniam conferens sibi reseruat, per tres contractus, vt diximus in d. Manu. *m* nempè relinquendo tantū de lucro accipienti pecuniam pro assecuratione dimidij sortis principalis, quanto tertius assecuraret illorum capitale, sed si rarò vel numquam perdatur capitale, vel pars eius notabilis, quæstuosior

m Ca. 17. nu. 234.

stuosior contrahendi modus esset conferre simpliciter pecuniam, ita vt perditio tota pertineat ad conferentem eam, sicut tota perditio laboris & industriæ accipientis, & eam mercaturam exercentis pertinere debet ad eum, iuxta superius citata ex Manu. &c.

SVMMARIVM.

1 *Societas centum ouium datarum ad biennium contracta, vt ex eis danti dentur annua scuta 18. iniusta.*

2 *Certificatio lucri incerti illud diminuit.*

2 *Pecudibus in societatem pro parte mortuis, fructus etiam domino debitus est pro parte minuendus. Idem, si ex agnu numerus demortuorum supplendus.*

CONSILIVM XXVII.

P. DEDIT Q. 100. pecudes in societatem duraturam ad biennium, & posteà ad vtriusque partis voluntatem, ea lege, vt Q. redderet pro fructu & lucro tantùm lanæ, & casei, quod valeret 18. scutis, & dimidiato. Quæritur, an id facere licuerit.

1 Respondeo, quod non: quia centum pecudes vix valent 100. scutis, & consequenter lucraretur ad rationem ferè decẽ & nouem: Tum quia certificatio promissi lucri certi pro incerto diminuere debet lucrum soluendum.

2 Tum quia non dicitur in contractu, quòd diminuatur lucrum, si aliquot pecudes moriãtur intra illud biennium. Tum quia si reficiendus est numerus pecudum ex agnis nascituris, ex eis etiam diminuendum est lucrum. Saluo saniori iudicio.

SVMMARIVM.

Locatio iniusta est, si pensio est notabiliter maior æquo.

1 *Onus soluendi pensionem in initio anni, antequàm ex re conducta fructus percipiantur, minuit aliquid de illius pretio, sicut & faciunt alia onera. nu. 2. in fin.*

1 *Pensio rei conductæ non debet solui in initio anni, antequàm ex re conducta incipiat conductor fructus percipere.*

2 *Dominium rei plenum tanti valet, quanti pensio in 20. annis.*

3 *Periculum rei locatæ regulariter ad locatorem spectat.*

4 *Pecudes aliquot tradens post certum tempus in eodem numero & bonitate restituendas, cum pacto, vt interim certum quid annuum præstetur, etsi non formalem, palliatam tamen committit vsuram.*

CONSILIVM XXVIII.

QVIDAM tradidit 25. pecudes C. ad quinquenium, cum pacto, vt pro vsufructu singulariũ teneatur C. illi soluere in principio anni 20. libras casei, & finito quinquennio restituere eidẽ totidem pecudes, & eiusdem bonitatis. Quæritur, an contractus sit licitus.

Respondetur primò, contractũ hunc videri esse principaliter contractum locationis & cõductionis vsusfructus pecudum prædictarum ad quinque annos, adiecto pacto de restituendo totidem pecudes eiusdem bonitatis post quinquennium.

1 Secundò, quod videtur iniustus: quoniã, vt nos post alios tradimus in Manua. nostro confess. *a* ad hoc, vt huiusmodi animalium locatio & conductio sit iusta, est necessarium, vt pensio annua à conductore soluenda nõ sit notabiliter iniusta; & pensio, quæ iuxta hunc cõtractum erat soluenda, erat scutorum 25. & quatuor circiter iuliorum. Tum quia soluenda erat pensio in principio anni, antequàm quidquam fructus ex eis perciperetur à conductore; quod minuit aliquid de pretio pensionis, *b* nam etiam interesse non debet solui in principio anni, vt post alios tradimus in comment. de vsuris. *c*

2 Tum quia vsusfructus illarum pecudum annuus lõgè maioris valebat, quàm proprietas & dominiũ plenum ipsarum pecudum: quandoquidem plenum dominium rei quo ad proprietatem & vsumfructũ tanti valet, quanti pensio collata in 20. annis, iuxta textum, adiuncta glossa recepta. *d* Tum quia in custodiẽdis illis pecudibus, pascendis, conseruandis, & regendis, multus labor, & sumptus, & magna cura erant assumenda, quæ omnia minuunt pensionem iustam soluendam.

a *Cap. 17. nu. 260.*
b *Arg. cap. 1. de pl^o petitio.*
c *Num. 54.*
d *Inuer. iusta in auth per petua. C. de sacros. eccles.*

3 Tum quia, secundùm iustam naturam locationis & conductionis, periculum rei locatæ non pertinet ad conductorem, sed ad locatorem, qui est dominus rei locatæ & conductæ, vt traditur in d. Man. *a* & probatur per locũ à speciali in l. *sed & si. b* & in c. 1. *c* & c. *propter sterilitatem. d* & onus impositum conductori, quod non est de natura conductionis, diminuit de pretio pensionis, iuxta c. *cum Ioannes. e* & traditur in d. Manua. *f*

4 Tertiò, quod licet is cõtractus secundùm suam formam formaliter non sit vsurarius, potest tamen dici palliatus; & peior quàm formalis, iuxta tradita per nos post alios in comment. de vsuris. *g* Salua, &c.

a *Cap. 17. nu. 179.*
b *§. quæsitum ff. si quis cau tio.*
c *De commo. & c. 1. de deposit.*
d *De locat.*
e *De fide ins.*
f *Cap. 17. nu. 260. & c. 23. nu. 78.*
g *Num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Societas officiorum Romanæ Curiæ vt instituatur, cum suis conditionibus requisitis, & resolutionibus multorum circa illam dubiorum. nu. 2. & seqq.*

2 *Societas super officijs Ro. Curiæ iustificatur, non quia sit emptio, nec vera societas, sed ob periculum perdendi capitale videtur posse iustificari. & nu. 3. & 4.*

3 *Periculum perdendi facit aliquem contractum, alioquin iniustum, iustum censeri, sicut & incertitudo quanti res sit valitura.*

4 *Sponsio soluendi pretium rei acceptæ duplicatum: vel mutuũ cum augmento, si hoc vel illud euenerit, & illud lucrandi, si non euenerit, valet.*

5 *Pactum, vt disdicta societate, officialis, donec capitale non restituit, soluat totidem fructus, vt soluebat durante societate, non valet, tenetur tamen morosus restituere verum dãnum lucri cessantis, & damni emergentis. & nu. 6. & 7.*

6 *Interesse damni emergentis soluitur integrè, at lucrum cessans cum aliqua diminutione; quia minus est habere aliquid in spe, quàm actu.*

CONSILIVM XXIX.

1 EXCELLENTISSIME Domine. In hac Curia Romana sunt verè multa officia fructificantia, & sanctè à Romanis Pontificibus instituta, ad sufficiẽs ministerium Curiæ Romanæ, & iustè vendibilia eo pretio, quod est determinatum à Pontificibus: & ista officia sunt varia, tum ratione fructuũ, tum ratione operarum, tum ratione modi resignationis, tum quod diuerso tempore plus alia faciunt, quàm alia, tum ratione aliarum circumstantiarum, nec enim dubitandum est, quod in istis officiis iustissimè fundari possit contractus societatis, quod vulgò dicitur, *dare à compagnia d' officio.* & super hoc editæ iam sunt tres bullæ; scilicet Leonis X. Pauli IV. Pij IV. & ideo quæ ordinant Pontifices circa hæc officia sunt habenda pro legibus, quæ obligant: & fit communiter, nec reprehenditur à Pontifice, nec à cõfessariis doctis, etiam si accipiatur lucrum 12. pro 100. Nec ideo est iniustitia: Primò propter periculũ illud, quod si post resignationẽ officij non superuixerit 40. diebus, perdat officium. Secundò, quia habent communiter aliquod officiũ, & ministerium. Tertiò, quia Pontifices hoc voluerũt, vt haberẽt honorabiles personas ad ministeria Romanæ Curiæ: si enim sic emerẽtur, vt res aliæ, non essent tot viri graues.

Fundamentum autem harum societatũ est, quia Pontifices viderunt officia à quibusdam non posse emi tota; ideo admiserunt socios, & sic dupliciter fieri possunt hæ societates: primò in ipsa emptione, secundò postquàm emit, & soluit, admittit deinde socium, quia eget pecunia: quod vtrumque licitum videtur, & licet sint plures socij, vnus tamen est verè officialis, quo viuente durat tantum officium: at eo moriente cessat, nisi resignet.

Fundamentum societatis, vt seruetur æqualitas, est, vt qualis est proportio officialis erga proprium officiũ, talis sit suo modo socij erga officialem, scilicet, si moriatur socius, officialis lucretur id, quod illi socius dedit; & cõtra, si officialis moriatur, reddatur socio sua pecunia. Adhibitæ tamen sunt duæ cautelæ: Prima, ne moriatur socius morte violenta: Secunda, vt officialis det fideiussionem pro pecunia socio, quæ omnia videntur iusta.

Fit autem societas ista communiter per semestre: vnde ad hoc vt duret ampliùs, debet ratificari; sin autem debet rescin-

refcinc.,opus est,vt admoneatur alter 15.diebus antè, ratific atio autem est,si accipit fructus.

Societas hæc fundatur super vitam alterius. Socius nominat personam,quam vult,vel præsentem,vel absentem,in quo fundatur contractus iste;esset tamen abusus, si nominaret personam, de qua non potest sciri vix per duos annos,&c.

In prima bulla Leonis X.nihil est ad nostrum propositum:nondum enim erant abusus. In secunda enumerantur duo abusus.Primus,quod quis admittebat socios supra officium quod vel non habebat, vel non habebat in Romana Curia. Secundus, quod verè erat officialis,sed aggrauabat officiũ plus quàm valebat. His occurrit Paulus IV.& hæc determinauit:Primò,ne quis accipiat in societatem supra officium,quod nõ habet in Romana Curia;& si facit,fit cõtractus irritus.Secundò,ne quis sumat supra officiũ vltra medietatem pretij. Tertiò,ne quis admittat socium ad officium,nisi præcedat signa authẽtica. In tertia bulla Pij IV.annullatur, & irritatur, & cassatur ista bulla Pauli IV.& permittit fieri vt ante bullam Pauli IV. duobus additis: Primò,ne grauetur officiũ vltra suũ valorẽ: Secundò,vt officialis teneatur requisitus à socio narrare veritatem,quantũ habet super hoc officium:& si non facit hoc,dicit priuari eũ à tali officio,& insuper debere satisfacere socio pro data pecunia,& teneri resarcire dãna. Quare videtur Pius IV.relinquere hęc officia in iure naturæ,addita illa secunda conditione cõtra officiales. Vnde videtur colligere quatuor cõditiones substantiales esse obseruãdas. Prima est,quòd talis societas sit supra officiũ, quod habebat in Romana Curia; quod requiritur ex parte vtriusque,tam ementis, quàm vendẽtis; aliàs ex parte vendentis esset iniustitia vendere quod non habet: & quia Pius IV.videtur hoc confirmare, si enim non potest grauare vltra sortem,minus potest vendere, quod nõ habet. Secunda cõditio,ne officialis admittat societatem vltra valorem officij: quæ est conditio necessaria;nam & vendens venderet quod non est, & emens emeret quod non est,& sic committeret vsuram. Vnde infertur,societates esse licitas,quoadusque veniant ad valorem summæ officij,post bullam Pij IIII.& quæ sunt vltra,sunt vsurariæ.Tertia conditio,æqualitas pretij ex vtraq; parte. Cognoscitur tamen ex tribus. Primò, si contingat tale officium esse taxatum à bulla, vt tempore Pauli IIII.erat 12. pro 100.quamuis illud nõ taxet verè, sed tantum referat & quasi admittat. Secundò,quod communiter ab omnibus fit,& circumfertur. Tertiò est aspicienda natura rei, ad quod requiritur, ne socius plus accipiat,quàm principalis. Quarta conditio, si hoc officium requirit aliquem laborem in officiali, tum socius nõ possit tantùm accipere,quantum ille. Quinta conditio ex lege positiua bullæ Pij IV.vt officialis requisitus à socio sincerè respondeat, quantum habeat grauatum officium: quod si non facit, & priuatur officio,& debet socio satisfacere.

Si verò duæ primæ conditiones non seruentur,scilicet quòd non sit Romæ,vel habeat vltra officium: quod dupliciter accidere potest; primò, si is qui emit hoc scit,vel non scit;secundò,si vterq; scit,quia si vterq; scit,vterque peccat mortaliter,& socius nõ potest accipere quadrantẽ ex toto contractu, quia est vsura, si verò socius bona fide fecit,& est deceptus, tunc potest accipere totũ suum pretium,vt colligitur ex bulla & natura rei.

At si non seruatur æqualitas pretij , vt in tertia conditione dicitur , non est contractus vsurarius, sed iniustus ex inæqualitate pretij ,&manet obligatio ad restitutionem,sicut in alia mala emptione.

Admittitur etiã aliquando ad societatem, non ad vtilitatem officialis,sed alterius tertię personę,& hoc dupliciter fit. Primò,cùm v.g.officialis dat Petro 12. pro 100. & Ioannes refundit eos officiali. Secundò indirectè,cum Ioãnes indiget pecunia;& Petrus habet pecuniam,& vult dare,sed Ioannes non habet officium,petit tamen à Paulo officiali accipere in societate officium (scilicet accommodare suum officium ad hoc) ita vt Ioannes det Petro 12. pro 100. immediatè non dando illos prius ipsi Paulo officiali: quomodocunque enim istorum duorum modorum fiat,licitum videtur: quia officialis alteri respondet, & Ioannes v.g.seruat eum indemnem, & fundatur iustitia in duobus contractibus: primus est societatis Petri cum officiali:secundus officialis cum Ioanne,vt Ioannes illum seruet indemnem.

Si socius moriatur, tunc illa pecunia manet pro tertia persona,id est Ioanne; quia intercesserunt duo illi cõtractus,& contractus inter officialẽ & Ioannem est,vt Ioannes seruet eum indemnem, hac tamen conditione, vt si moriatur Petrus,pecunia maneat pro illo, scilicet Ioãne: in quo nulla videtur iniustitia,sed legitimus contractus.

Dubitari tamen potest,cũ contractus iste per sex menses tantùm duret, quid si per disdictam illam, vt vocant, discindatur societas, & officialis non soluat summam, an possit socius accipere partem lucri,quam accipiebat Hoc enim dupliciter fieri solet. Primò, animo fraudulento, sciens quod officialis illi nõ reddet pecuniam:sed ita vult saluare suum capitale,& gaudere de reditibus. Secundò, quod bona fide vult discindere societatẽ. Videtur enim, simpliciter loquendo prætextu societatis socium illum non posse quidquam accipere, cùm iam non sit socius:at si id fecerit malo animo, tunc nihil potest accipere vllo modo:si verò fecerit bono & syncero animo, & culpa est officialis,qui nõ vult dare,tunc ratione damni emergentis,vel lucri cessantis potest aliquid accipere. Quod si acciderit,vt officialis vendat officium, & non velit reddere capitale, tunc etiam videtur posse accipere aliquid ratione trium titulorum, scilicet damni emergentis, & lucri cessantis,vel moræ,& pœnæ.

Solet etiam accidere, vt quis ponat pecuniam ad periculum vitæ absentis cuiusdam; quod aliquando fit fraudulenter, sciens non posse sciri ante annum de eius morte,tũc autem videtur peccare mortaliter; si verò scit eum quomodocumq; mortuum esse, non potest quidquam accipere: at si nescit,vel negatiuè se habet, potest accipere:cùm tamen cognoscit illum esse mortuum,tenetur restituere ab eo tempore,quo alter est mortuus.

Est etiã in vsu,vt pensio, quæ alioquin ex societate officij est soluẽda in fine semestris,soluatur initio semestris, anticipata solutione: hoc enim fit ad requisitionem soluentis,nõ autem accipiẽtis vt plurimum: nam soluta anteà,durat & est secura societas per sex mẽses; hæc enim si soluatur ex vi societatis,in fine soluenda est;quia fructus nondũ percepti ex societate soluuntur,aliàs esset iniustitia, licet nõ vsura:si verò soluatur ex vi assecurationis admissę,videtur posse solui initio semestris:quia assecuratio nõ exigit,vt ea finita pretiũ soluatur:& communiter fit.

Suppositis superioribus probationibus & rationibus, desideratur vt D.T. dignetur respondere ad totum: & si D.T. ob suas occupationes & indispositiones corporis ad totum non vacat, saltem ad tria vel quatuor ista capita respondeat.

Primò, An iustè iustificentur contractus isti ad rationem 12.pro 100.ea lege, vt pecunia maneat salua & extra periculum conferenti eam, nulla habita ratione quantitatis redituum officij,dum viuit;& quòd possit discedere ab illo contractu,& repetere pecuniam singulis semestribus,dum viuit; & quòd si moriatur antequàm discedat, tota pecunia collata quæratur officiali.

Secũdò, An valeat pactum, quod in huiusmodi societatibus solet apponi,vt conferens pecuniã possit desistere quando vult à societate, & quòd socius teneatur statim, vel infra quindecim dies reddere pecuniam, & quòd tãtum lucri soluat eam deponẽti, donec eam reddat quantum soluebat durante societate.

Tertiò, An præfatus officiarius, qui est in mora reddendi pecuniam,& fortassis litigat, nolendo reddere illã, esto non teneatur ad soluendum tantum lucrum post solutam societatem, quantum durãte illa, an tamen teneatur soluere aliquod lucrum pro interesse.

ETSI PROPTER OCCVPATIONES & infirmitates meas me excusare possem , cùm à medicis mihi interdictum sit studere, & cùm in his officiis sum parùm versatus; tamen ob preces tanti viri petentis ad ista tria capita respondebo.

2 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respódeo primò, quod non possunt iustificari ratione emptionis, vel venditionis; quia nulla talis fit: nec ratione mutui; quia mutuans nihil vltra sortem capere potest, *a* neq; sola ratione societatis, quia vt post alios diximus in nostro Manua.confess. *b* ad iustitiam societatis requiritur, vt omnes socij participent de lucro & damo; quod in prædictis cõtractibus non videtur fieri neq; ratione census, quia pecunia data pro censu nõ potest repeti, nisi saltem volente censuario, secundùm omnes.

a Ca.1.14 q. 3. c. consuluit. de vsuris.
b Cap.17.nu. 251.

Secundò, quod videtur iustificari posse propter periculum perdendi totam sortem, si moriatur, antequàm discedat ab illo cõtractu. Tum quod incertitudo, vel dubium perdendi facit aliquem cõtractum censeri iustum, qui aliàs non esset talis censendus: vt dubium, an merx sit valitura pluris tempore solutionis, facit, vt illa vendi possit pluris, quàm nunc valeat, *c* & incertitudo, an pensio domus maior vel minor sit futura, facit, vt creditor possit accipere fructus pignoris pro vsuris, *d* & emptio alicuius reditus annui, vel menstrui ad vitam ementis, efficit, vt emptor, si multũ viuat, iustè percipere possit multo plus, quàm sit pretium, quod dedit: quia dubiũ est quanto tempore viuet, vt tradit Oldradus, *e* quem sequuntur Cornelius *f* & Decius cons.123.

c Ca. in ciuitate. & c. fin. de vsuris
d L. g. si ea lege. & l si ex pactione. C. de vsuris.
e Cons.207.
f In cons.302. & 423.

4 Tertiò, quod recepta est pro iusta in Gallia Belgica, vbi est magna copia doctorum, & piorum, consuetudo accipiendi centum ab vno cum pactione reddendi 200. si post duos annos, visa Roma, redierit in patriam: & in Gallia dat quis alteri certum quid, cum pacto vt soluat ei duplum, cùm duxerit vxorem, vel fiet presbyter, propter incertitudinem matrimonij, & presbyterij. Tum quia nõ obstat consilium Decij, *g* quatenus significat nõ esse iustum mutuum mille reddendum post sex annos, ea conditione, vt singulis annis dentur ei centum. Tum quia ipse loquitur de contractu mutui: cõsuetudo autem præfata Romana procedit in contractu societatis. Tum quia Decius tandem illa potissima ratione definit illum contractum fuisse iniustum: quia non erat apposita conditio, vt perirent illa mutuanti, si intra sex annos moreretur: & ita nullum habuit periculum perdẽdi ea, immò vi mutui capiebat illa centena annua. Tum quia mutuũ datum alicui ea lege, vt si moreretur intra sex annos, nihil ei redderetur, & si viueret sex annos redderetur ei illa, & centum pro milliario, videtur esse iustum: quia nihil recipit vltra sortem vi mutui, sed tantum ob periculum perdendi sortem: & ita poterit licitè ratione periculi accipere id quod videbitur iustum, habita ratione ad periculũ, quod subit. Cùm ergo qui dat pecuniam in societatẽ secundùm prçfatam consuetudinem, subeat periculum perdẽdi totam sortem, si moriatur, antequàm discedat à societate; meritò poterit lucrari quòd iustè respõdeat illi periculo, non quidẽ ratione societatis, sed ratione periculi, quod subit in vtilitatem sui socij.

g 123.

5 AD SECVNDAM respondeo primò, quod valet quo ad duo capita priora, videlicet, vt possit discedere, seu disdicere, quãdo voluerit; & quòd teneatur statim pecuniam restituere: quoniam nihil videtur obstare, quo minus valeat, & regulariter contractus ex conuentione partium legem accipiunt. *h*

h Leg.1. §. si conuenerit ff deposi. & c contractus de reg. iur. lib. 6.

Secundò, quod non valet quo ad tertium caput, videlicet vt tantũ lucri soluatur pecuniam conferenti, durãte mora solutionis, quantũ soluebatur ante discessionem & disdictã societatis. Tum quia cessauit societas, & periculum perdẽdi totã sortem, ratione cuius tantũ lucrum dabatur, vt suprà dictũ est, & causa cessante, debet effectus cessare. Nec obstat, quod debitor propter morã soluendi tenetur ad soluendũ vsuras, & interesse in cõtractibus bonæ fidei, *i* & contractus præfatus dicitur societatis, qui est bonæ fidei, *k* quia id non procedit, nisi cùm ab initio cõtractus promitteretur, vel esset in via ad lucrandum, & propter amicitiam vel preces ab illo lucro abstraheretur, secundùm cõmunem, quam post alios tradimus in com. de vsuris, *l* & breuius in Manu.confess. *m* quod raro contingit in his, qui modo prædicto conferunt pecunias in societatem officiorum.

i Leg. bonæ fidei. ff. de vsuris.
k §. actionũ Instit. de act.
l Super c si fœneraueris 14 q 3 notab. 15. & seq.
m Cap.17. à nu 21.

6 AD TERTIAM respondeo, quod de huiusmodi debitore, & aliis, qui sunt vel fuerunt in mora soluendi, idem regulariter iudicandũ est in foro conscientiæ, nempè quod tenetur reddere vltra sortem damnum, quod dedit, eo modo, quo singulariter ait S.Thom. recep. *a* in hæc verba. *Homo tenetur ad restitutionem eius, in quo aliquem damnificauit, sed aliquis damnificatur dupliciter: vno modo, quia aufertur ei quod actu habebat, & tale damnum est semper restituendum secundùm recompensationẽ æqualis: puta si aliquis damnificet aliquem, diruens domum eius tenetur ad tantum, quãtum valet domus. Alio modo, si damnificet aliquem, impediẽdo, ne adipiscatur quod erat in via habendi, & tale damnum nõ oportet recompensare ex æquo; quia minus est habere aliquid virtute, quàm habere actu. Qui autem est in via adipiscendi aliquid, habet illud solùm secundùm virtutem, vel potentiam, & ideo si redderetur ei, vt haberet hoc in actu, restitueretur ei quod est ablatum, nõ simplum, sed multiplicatum, quod non est de necessitate restitutionis, vt dictum est. Tenetur tamen aliquam recompensationem facere, secundùm conditionem personarum, & negotiorum.*

a In 2. 2. q. 62. art. 4.

Per quæ sunt intelligenda, & ad quæ sunt reducenda, quo ad forum conscientiæ, omnia, quę de interesse damni emergentis & lucri cessantis traduntur in l.3. *b*

b §. fi. de eod. quod certo loco. & in d. § per venditorẽ & l.1. C. de sent quæ pro eo, quod interest.

2 AD VLTIMVM, quo quæritur, an responsio cuiusdam excellentissimi viri, quæ monstratur, placeat nobis, respondeo primò, quod vera est eius decisio quo ad primam partem, qua respondet non valere pactum soluendi 12. pro centenario post solutam siue disdictam societatem, donec soluatur principale.

Secũdò, quod ad ostentationẽ potiùs, quàm ad veritatis confirmationẽ, videtur allegasse tãtam doctorũ multitudinem. Tum quia non loquuntur de hoc casu in specie. Tum quia quamuis ex eorũ dictis possit elici aliquod fundamentũ, quo sua decisio fundaretur, non tamen exprimit illud, & expressum esset adeò clarũ, quod pro eo inueniretur textus, qui firmiùs fundasset illud, quàm auctoritas omnium doctorum, quos citat, cùm eorum auctoritas non obliget necessariò, vt textus authenticus.

Quoad secundam autem partem suæ decisionis respondetur primò, illam esse veram, quatenus habet, eum, qui contulit pecuniam in præfatam societatem, non posse quidquam capere præter sortem principalem post solutam seu disdictam societatem ratione societatis, quia iam desiit esse; neque ratione pacti, quia illud fuit illicitum, vt prædictum est.

Secundò, quod non est vera, quatenus sequutus Paulum Castrensem, & S.Thomam malè intellectos, negare videtur verum & probabile interesse lucri cessantis posse peti, quod etiam Innocentius, *c* & Sotus quos ipse non citat, voluerunt; licet Sotus contrariam & communem opinionem non reprobet, quã nos contra ipsos latè confirmauimus in dict. comment. resolut. *d* vbi declaramus intellectum D.Thomæ, *e* quem præfatus d.Doctor, de cuius responsione quæritur, citat ad literam, qui non videtur legisse Caietanum, verè & pulchrè declarantem illud in loco proprio: quem si legisset, aliter, vt arbitror, loquutus fuisset, per rationes per eum ibi traditas, quibus nos aliàs vbi suprà annuimus.

c In c. fin. de vsur.
d Notab.15 à nu.42.
e In 2.2 q 78. art.2.ad 1.

Tertiò, quod licet qui contulit pecunias in præfatam societatem cum præfato pacto, non possit petere aliquid vltra sortem ratione societatis, neque pacti pro tempore, quod intercedit inter disdictam, & redditionem sortis, potest tamen petere interesse verum & probabile lucri cessantis: ita quod si verè coram Deo ipse vsus fuisset illa pecunia sibi reddita, emendo merces, vel census annuos, vel aliqua prædia vrbana, vel rustica frugifera, & desinit emere illa, quia non fuit sibi reddita, certè poterit petere interesse illud, quod ob moram debitoris passus est per supradicta. Salua, &c.

Aduertendum, quia si ei, quod hic dicitur num.3. vers. 2. & nu.4. ad fin. addatur id, quod dicitur cons.26. num.6. namq; iustificabuntur isti contractus, quia officialis nunquàm daret disdictã 12. alteri tertio non numeranti disdictam 100. nolenti subire simile periculum. Iniustissimum enim iudicatur tale pretium huius periculi. Vnde sequitur ne periculosa videatur hæc assertio iustificantis hos contractus ex solo capite periculi, quod subitur.

SVMMARIVM.

1 *Cambia fieri possunt pro secundis nundinis, &c. dummodò nō maiori lucro, quàm pro primis.*

2 *Cambia si non soluantur in primis nundinis cum debito lucro & sorte principali, potest fieri recambiū pro secundis, &c. donec omnia soluantur.*

3 *Fideiussores recipientium nomine suo vel aliorum cambia, si principales nō soluunt loco & tempore præstitutis, recambiunt, donec soluantur.*

CONSILIVM XXX.

CAMBIA an fieri liceat pro secundis, tertijs, & quartis nundinis?

1 Ad hanc quæstionem, quatenus mea dicta tangit, respondeo primò, palàm esse, quòd præfata verba mea non significāt, quod campsor potest cambire à principio pro certo lucro pro primis nūdinis, & pro alio lucro vel maiori pro secundis, & alio vel maiori pro tertijs, &c. sed solùm quod potest cambire ad soluendum secundis, tertijs, vel quartis nundinis, modò non cambiat pro maiori lucro cambiendo pro illis, quam posset capere cambiendo pro primis.

2 Secundò, quod hoc præfatum nostrum dictum nihil facit ad aliam quæstionem, qua quæritur, vtrùm campsor cambiens, & accipiens pecuniam ad cambium possint licitè cōuenire, vt campsori soluatur certum lucrum in primis nundinis cum sorte principali, & quod si non soluatur illa, possit recambire sic, vt accipiat sortem principalem cum lucro debito pro primis nundinis ab alio mercatore soluendam in secundis nundinis; & postea si non soluantur in secundis nundinis, iterum accipere alia 100. pro simili lucro soluenda in tertijs nundinis, & sic continuare cambium & recambium, donec omnia soluantur.

Supposito, quod primum pactum, quod fit cum campsore, ita fiat, vt sit licitum, ad reliquam partem dubij dico primò, quod hæc conuentio non reprobatur, nec approbatur in præfata extrauagante.

3 Secundò, quod consuetudo mercatorum videtur habere, quòd si non fiat solutio principalis, & cambij, vbi, & quando debet fieri, recambiunt; immò & fideiussores recipientium cambium nomine suo, vel aliorum, si principales non soluunt loco & tempore præstitutis, recambiunt iterum; & si non soluatur loco & tempore in recābio præstitutis, recambiunt tertio, ne contra eos fiat exequutio. Tertiò, qnod campsor, vel alius sic cambiendo, & recambiendo, nullam iniuriam videtur committere. Salua, &c.

De hac materia vide fusius in sequenti consilio.

SVMMARIVM.

1 *Cambium, quod vocatur (al recapitar) super dantem videtur vsurarium & siccum, cùm attēto effectu videatur pecunia in eodem loco dari, & recipi cum auctario, & eadē persona cum se ipsa contrahit obligationem & liberationem, quod repugnat; re tamen vera nō est tale, nu. 4. nec siccum, cùm reuera alibi soluitur cambium, quā vbi est receptum, nu. 5. & 6. nec incōueniens est quod eadem persona plures repræsentet, & sic respectu diuersæ repræsentationis secum contrahat, & distrahat, nu. 7.*

2 *Sibi ipsi nemo potest imperare, nec sibi obligari, nec suimet esse creditor, vel debitor, nec à se ipso emere: & hoc, nisi repræsentet diuersas personas, nu. 7.*

3 *Vsura etiam per solam spem lucrandi ex mutuo, si sit principalis, committitur, nu. 8.*

4 *Cambium per literas licitū est, quatuor concurrentibus: Primò, quòd sit æqualitas inter pecuniam, quæ datur, & accipiēdam: Secundò, ne campsor accipiat à campsario plus iusta mercede debita pro cambio: Tertiò, quod credatur campsarium velle & posse saltem per alterum satisfacere literis cambij in loco, pro quo sunt data: Quartò, quod locus, pro quo datur, multum distet à loco, in quo fit cambium.*

7 *Plures repræsentare, seu referre potest vna et eadem persona, & sic ex persona vnius potest dici actor, & ex persona alterius esse reus, & similia, quæ videtur repugnantia, & nu. 8.*

CONSILIVM XXXI.

REVERENDISS. Domine, Campsores Romæ, seu Florentiæ dant pecunias Lugduni soluendas illis, qui Lugduni non habent agentem, nec numismata, sed rogant campsorem, vt ipsemet ad suum correspondentem scribat, vt nomine campsarij cambium soluat, & traijciat: atq; ita fit, vt correspondens, præter propriam personam; gerens duarum personarum vicem, dantis, & accipientis cambium respectu accipientis pecunias soluat Lugduni, & traijciat, respectu campsoris dantis pecunias remittat, & pro maiore parte in eodem loco campsarius soluat. Quæritur, an huiusmodi cambia sint licita, & sit licitus cambiendi modus?

At vt magis mihi satisfaciam, mitto Dominationi tuæ quæ mihi super hāc materiam de cambijs à viro graui & doctissimo tradita fuerunt,

De iustitia illius cambij, quo campsores dāt pecuniam illis campsarijs, qui actu non habent numismata in illo foro, ad quod cambium dirigitur.

INTER omnia cambiorum genera, quæ vbique terrarum apud omnes mercatores sunt vsu recepta, hoc est vsitatissimum, vt qui accepit aliquam summam pecuniarum à campsore titulo cambij pro aliquo foro, in quo ipse nullum habet creditum, roget eundem campsorem, vt ipsemet campsor nomine campsarij traijciat ad suum correspondētem, ad quem debebat remittere illam summam exigendam: atque ita fit, vt correspondens præter propriam personam gerat adhuc vicem duarum personarum, dantis nimirùm, & accipientis cambium: nam respectu dantis remittit, & respectu accipientis traijcit. Et quidem sub hoc genere cambij tres continentur species inter se valde affines, quæ vulgo dicuntur, *Il cambio con recapitar le lettere sopra il datore, il cambio con le contationi, & il cambio con la ricorsa.* Quæ omnia vt clarius à me explicentur, prius lingua materna proponam exempla & praxim singulorum cambiorum, vt didici à primoribus mercatoribus huius ciuitatis. Tum videbimus rationes, quibus impugnantur. Deinde proponemus aliquot fundamenta, quæ cum aduersarijs nobis debent esse communia. Ad extremum ostendemus iustitiam horùm cambiorum, reiectis argumētis contrarijs. Hoc autem munus mihi iniunctum ideo libenter suscepi, quod intelligam non paucos esse, qui in eadem sunt sententia, in qua ego fueram, damnantes huiusmodi cambia: vt qui tandem meo periculo & non modico experimento ex Diuo Augustino a elegi mutare sententiam, ipsi in propria pertinaciter non conquiescant, aut certè non impugnent, quod theoricè & practicè ex omni parte non penetrauerint.

a 2.2.q.4.ca. magna.

Exemplum illius cambij, quod dicitur recapitar le lettere sopra il datore.

Antonio dà à cambio, Pietro piglia, & Francesco è il correspondente: chi dà, si dice rimeter; chi piglia trarre: & il correspondente, si dice volgarmente il committente, ò vero la ragione.

Il caso dunque si figura in questo modo: Pietro in Fiorenza trahe, cioè piglia à cambio da Antonio per Lione cinquecento scudi d' oro, per far pagare in Lione cinquecento scudi di sole, perche si cambia al pari: & perche occorre che Pietro non ha correspondente in Lione, ti cerca Antonio che gli faccia credito in Lione, acciò sia recapitata detta tratta: & il detto Antonio ordina in Lione à Francesco, qual è il medesimo c' ha da riceuer il pagamento delli cinquecento scudi di sole, che recetti, e paghi detta tratta di Pietro sopra di lui, & che se ne vaglia secondo l' ordine di Pietro, il qual' ordine sarà, che se ne torni à valere qui da lui, ò d' altri, ò veramente in altre piazze di Spagna, di Francia, d' Italia, & da qual si voglia persona: & così Francesco paga per Pietro à se medesimo, & riceue per Antonio, & se ne torna à valere secondo detto ordine.

Forma dunque Pietro la lettera di cambio à Francesco in questa maniera: Pagate per questa prima di cambio in fiera prossima di tutti i santi à voi medesimo cinquecēto scudi di sole per la valu-

ta qui d' Antonio, & ponete come per la d' auuiso. Di più Pietro per la sua d' auuiso ordina à Francesco, che recapiti la tratta, & che se ne vaglia qui da lui, quantunque (come s' è detto di sopra) può ordinar che se ne vaglia per altro luogo, & così Francesco acconcia la scrittura, facendo in vn luogo credito Antonio, & in vn' altro debitor Pietro sopra d' Antonio. & qui finisce il primo contratto.

Dapoi Francesco per vna sua di cambio ordina à Pietro, che paghi Antonio scudi cinquecento vno, & due terzi di sole, per valersi di detti cinquecento scudi con le prouisioni, facendo vna lettera di cābio à Pietro, & tal lettera và in mano d' Antonio, la quale rappresenta à Pietro in questa forma.

Pagate per questa prima di cambio à quindeci di Decēbre scuda 501. & due terzi di soli, à scudi 102. & mezzo d' oro per cento ad Antonio, per la valuta contatami, & ponete à vostro cōto sopra detto Antonio. & qui finisce il secondo contratto. A tal che Pietro in virtù di detta lettera harà à pagare scudi 514. sol. 4. den. 2. d' oro: & così la perdita di detti 500. d' oro di questa fiera, qual dura tre mesi, sono scudi 14. sol. 4. & den. 2. doro. & Antonio, qual' ha dato à cambio, guadagna scudi 10. sol. 15. den. 10. d' oro, & il resto guadagna Francesco nella prouisione che lieuasi al debito di Pietro, com' al credito d' Antonio d' vn terzo di scudo per cento. Auertendo, che questi prezzi della fiera variano più & meno, & esser anco con danno di chi rimetti.

Il cambio delle cōtationi sarà nel essempio sopradetto per conto di Francesco, qual rimetti il credito d' Antonio, & trahe il debito di Pietro sopra d' Antonio: & di questa maniera sono hoggi la maggior parte d' negotij di mercanti, cioè l' hauer denari di questo & di quello da cambiarli, & allincōtro debiti di diuersi da tenersi sulli cambij per le fiere, pigliando le prouisioni dall' vna, & dall' altera parte il che importa assai doue sono molti negotij: & in questo è differente il cambio presente dal precedente : perche nel precedente essempio Antonio pagaua le prouisioni à Francesco, ma in questo Pietro paga ad ambedue, cioè à Francesco, & ad Antonio. Vi è vn' altra sorte de contationi, quale è vsitata assai. Verbi gratia, Antonio trahe per Pietro cinquecento scudi, & li rimette per suo conto: in tal caso detto Antonio fà la lettera del cambio da pagar à Francesco, & dice, la valuta contatami, & ponete come per la d' auuiso. Et nella lettera d' auuiso dice à Francesco, Io vi traggo per conto di Petro, ò vero se Pietro nō volesse esser nominato, dirà, per mio conto à parte Pietro. & in tal caso non appariscono più che due persone, cioè Antonio, & Francesco se bene Antonio rappresenta anco due persone, cioè la sua, et quella di Pietro, quale per non hauer brighe, non vuol far altrimente lettere.

Il cambio con la ricorsa differisce dal primo cambio detto di sopra in vna sola cosa, che doue in quel di sopra Pietro prega Antonio che ri cuperi le lettere sopra di se, in questo l' istesso Antonio non vuole dar à cambio à Pietro, s' egli non s' obliga à trarre à Francesco suo corrispondente; & Pietro consente, perche non troua chi gli dia à cambio, ò vero perche nel presso prezzo del cambio è auātagiato. & questa ricorsa tal' hora auuiene alla rouersa, che chi piglia à cambio non vuole pigliare, se il datore non si contenta del corrispondente del pigliatore. Hor questo è in sostanza quanto si ha potuto cauar da peritissimi mercanti intorno alla prattica di questo modo di cambiare, presupponendo che il tutto si faccia con verità & sinceramente.

Secundo loco offerenda sunt argumenta, quibus tale cambium tanquam iniustum posset oppugnari.

Iniustitia huius cambij ex varijs argumentis ostenditur. Primò, quia hoc cambiū vel reducitur ad cōtractum permutationis, vel emptionis, vel mutui: Non ad contractum permutationis: nam re vera permutatio, vt inquit Paulus Iurisconsultus, *a* non fit solo consensu contrahentium, sed rei propriæ traditione; at Petrus nihil tradit in præsenti; ergo. Neque potest reduci ad contractum emptionis: quicquid enim contractatur in hoc cambio, est cōtra naturam emptionis: nemo enim potest emere proprium, nec vendere alienum, vt patet, *b* sed in præsenti Antonius emit quod suum erat, & Petrus vendidit alienum. Quod si dicas, per mutuum, quod erat alienum, factum esse Petri, tūc sequitur quod tota ratio huius cambij petatur à mutuo: at omne lucrum proueniens ex mutuo est vsura, vt habetur cap. consuluit. *c* ergo hoc cambium est vsurarium.

a In l. 1. ff. de rer. permut.
b In l. 2. ff. de contrahen. empt.
c De vsur. & 14. q. 3. per totam.

Secundò, quia ipsemet campsor emens pecunias, easdem numero tradit, & vendit per suum correspondentem, & respectu eiusdem est venditor & emptor, dator & acceptor; sed repugnant duo correlatiua esse in eodem subiecto respectu eiusdem, *a* vbi habetur quòd nemo sibi debitor esse potest: iustitia enim est ad alterum, vt ait D. Thomas. *b*

Tertiò, Esto hoc genus cambij vocetur cambium, est tamen nomine tenus, cùm sit siccum sine humore, videlicet veritatis, & iustitiæ. Nam qui accipiunt pecunias Florentiæ, nullas habēt pecunias Lugduni, quas fingunt se vendere, quod etiam constat campsoribus: hoc autem est damnatum in bulla Pij V. de cambijs, vt patet legentibus.

Quartò, hic contractus apud Siluestrum, *c* videtur similis illi, quo quis fingit se emere ab agricola boues, quos non habet, neque potest habere, & eidem certa pensione locat; quod vtiq; est vsurarium, vt notat etiam D. Nauarrus in suo Man. *d* nam campsor fingit emere pecuniā Lugdunensem à Petro, quam ipse non habet, ergo.

Omnia cambia (vt notat Medina, *e*) ad tria capita reducūtur secundùm tres diuersitates, videlicet numismatum, loci, & temporis, vbi verò nulla apparet diuersitas nisi solius temporis, non cambia, sed mutua appellanda sunt. At in præsenti modo cambiēdi omnia sunt integra, & immutata, & locus, quia in eodem loco fiunt solutiones, in quo cambium celebratum est; numisma seu forma pecuniæ est eadem penitus cum quodam auctario; tantū est temporis diuersitas seu dilatio: at qui ex sola temporis dilatione accipit lucrum, damnatur tanquā vsurarius, vt patet in c. *quicumq;*. & c. *si quis oblitus. f* Cōfirmatur, q. per extrauag. Pij V. expressè damnantur cambia, quorum solutiones fiunt in eodem loco.

Præter iniustitiam, q̄ in hoc genere cambij ratione cābij ficti videtur esse, apparet alia iniquior, quòd ille miser homo qui accipit, cogitur soluere prouisiones ipsi campsori, quasi multum laborasset in traiectione pecuniarū: & ita duplex lucrum campsor accipit, vnum incertum ex auctario cambij, alterum certum ipsarum prouisionum: vnde satius esset, si ratione lucri cessantis, vel damni emergentis absq; literarum missione mercator lucraretur.

Deinde ipsum cambium, quod vulgo dicitur *con la recorsa*, videtur habere manifestam iniustitiam, & vsuram, quando campsor nō vult commodare suas pecunias Petro, nisi ipse traijciat ad Franciscum suum correspondētem. Hoc autem videtur esse damnatum à Gregorio IX. *g* & ab Vrbano III. *h* nam mutuare pecuniam cum aliquo onere est vsura, etiamsi aliàs mutuatarius sit lucraturus; ergo.

Et postremò illud cambium, quod dicitur, *con le contationi*, videtur merum figmentum, vt vnus sibi ipsi numeret, & velut alter Euripus varias facies, nunc creditoris, nunc debitoris repræsentet, quod totum adinuentum esse videtur ad turpem quæstum, & ad palliandas vsuras, vt ex proprijs, & alienis pecunijs mutuatis valde lucrentur. Propter aliquam præcedentium rationum Dominicus Sotus vehementer damnat hoc genus cambiendi tāquam illusorium Dei, & hominum, vt ipse ait; *i* & ex antiquioribus vidi neminem, qui descenderet ad hoc particulare genus cambij, quod fortassis non esset in vsu. ex neotericis quidam M. Antonius nomine, natione Appulus, in quodam opusculo de cambijs subscribit Soto. Cæterùm viri doctrina, opinione, & experientia grauiores, nō modò non improbant, sed nō possunt excusare à temeritate eos qui proprio sensu ducti, vel apparentibus rationibus suffulti nulla habita ratione bullarū Pontificiarum, dānant huiusmodi cōtractus ab Ecclesia approbatos, & cōmuni Christianorū voce in toto orbe terrarū receptos: nam ex eorū turbatione non nisi conscientiarū perplexitas, & populorum tumultus, & quod peius est, religiosorum virorū conflictus oriri solent. Huius ergo sententiæ fuit Siluester. *k* D. Nauarrus in suo cōmentario super ca. fin. *l* & in suo Manu. *m* dicit enim satis esse, q. qui accipit ad cambium, habeat pecuniam virtualiter seu credito in loco solutionis. Abbas Fabianus Genuensis in tracta-

a L. & quidē. ff. de leg. 1.
b 2. 2. q. 58. art. 2.
c Ver. vsura. 4. §. 9.
d Cap 17. nu. 230.
e In co. de rebus per vsuram acquisi. tis. quæst. 5.
f 14. q. 4. & dist. 88. c. eijciens.
g In c. nauiganti, de vsur.
h In c. consuluit, ibid.
i In l. 6. de iustit. & iur. q. 10. art. 1. & quæst. 13. ar. 1.
k Verb. vsura 4. §. 9. circa fin.
l De vsur. nu. 68 & seq.
m Ca. 17. nu. 299.

tractatu de cambijs, circa finem in solutione secundæ difficultatis. Thomas Boninsegna in simili tractatu de cambijs in solutione tertię difficultatis. omitto innumeros Canonistas, qui à prædictis auctoribus allegantur, & alios qui nondum excesserunt.

Primum pro solutione quatuor notabilia præmittã, quæ nobis ad hanc veritatem inuestigandam aditum aperiunt. Primum est. Quotiescunque in actibus nostris moralibus occurrit dubium, liciti sint, necne, statim ad Ecclesiæ iudicium tanquam ad columnam & firmamentum veritatis confugiendum est; ita vt quod Ecclesia per canones approbauit, approbemus & nos; & quod illa reprobauit, & nos reprobemus: vnde Gratianus *a* docet, non esse reprehendendas actiones quas Ecclesia sancta non reprobauit & damnauit. Et Gregorius IX. in Concilio Meldensi, *b* Nemo, inquit, *in actionibus, vel iudicijs ecclesiasticis suo sensu, sed canonum auctoritate ducatur*. Quare si nullus canon apertè reprobet hunc modum contractandi, quinimmò ex secunda bulla Pij V. videatur approbari potius, quàm reprobari, vt inferius dicemus; non video, quare nos sine temeritatis nota hanc mercatorum consuetudinem tanquã corruptelam damnare quoquo modo possimus.

a Per totam dist. 12.
b De constit. cap. 1.

Secundum notabile. In priori bulla Pij V. quæ incipit, *In campo nostro pastorali, &c.* duo traduntur à Pontifice: vnum quod pertinet ad substantiam seu naturam cambij, quando scilicet verum, & quando fictum, quando reale, & quando siccum: alterum verò, quod pertinet ad moderationem lucri. & in primo quidem ponit tres proprietates veri & realis cambij. Prima, quòd mittantur literæ. Secunda, quòd non redeant inanes. Tertia, ne fiant in eodem loco solutiones. In secundò verò tres alias enumerat conditiones tanquam moderamina lucri. Prima, ne differant præscriptum solutionis tempus, lucro ex tacita vel expressa conditione recepto. Secundò, ne à principio sit taxatum interesse in casu non solutionis, quamuis exactio communis licuisset. D. Nauarrus in sua summa. *c* Tertiò, vt non aliter, quàm in primis nundinis, vel proprijs terminis, ad effectum scilicet carius cambiendi. In posteriori verò bulla facta in gratiam Bononiensium descendit ad aliqua specialia, de quibus dubitatio oriri potuisset: & vt omnem auferat scrupulum, dicit campsores posse super se ipsos recapitare literas eius, qui cambiũ accipit sine aliquo discrimine proprij vel alterius correspondentis; quia hoc fuisset per accidens, & impertinens ad iustitiam cambij: & quod liceat alijs tradere pecunias cambiendas campsoribus, & è conuersò possint campsores alios cambijs continere. quare si suspicio occurrat, sit nec ne licita aliqua species cambij, ad has bullas tanquam ad oracula confugere necesse est.

c Cap. 17. nu. 310.

Tertium notabile. Quotiescunque in aliquo contractu permutationis vel emptionis dubitatur de eius iustitia, tunc licet nulla esset lex, quæ modum præscriberet, recurrendum esset ad dati & accepti æqualitatem, vt docet Medina, *d* nisi enim esset ęqua compensatio, mox nobis occurreret iniustitiæ suspicio, quare cùm in cambijs appareat aliquis excessus, videndum est vnde hic oriatur, & quæ sit vera & iusta ratio cambij, vt proposito exemplo applicetur. Pro quo animaduertendum est aliud esse disquirere, vbi sita sit iustitia cambij, & aliud vnde augeri & diminui possit: illud enim est inuariatum, certum, & stabile, hoc autem potest variari pro diuersis accidentibus: illud respicit naturam cambij, hoc verò eius circumstantias: illud denique à iure & iustitia, hoc autem ab hominum arbitrio petendum est. Quod ergo pertinet ad iustitiam cambij in genere, (vt missas faciamus quorundam minus probabiles sententias) ab vna ex tribus radicibus petenda est, vel ab omnibus simul coniunctis, nimirùm ab ipsa origine artis campsoriæ, quæ se habet circa pecunias, sicut mercatura circa merces: licèt enim pecunia sit per se primò inuenta vt pretium & mensura omnium rerum venalium, nihil tamen obstat quin secundariò contrectari possit tanquam merx, sicut docuit Aristoteles, *e* & S. Thomas, *f* & communiter omnes doctores: quare sicuti merces per vectionem & traiectionem carius vendi & emi solent, sic etiam pecuniæ, vnde traiectitiæ appellatæ sunt. *a* Secunda radix est ipsa seruitus campsoris, vt benè docuit Medina, *b* hæc autem seruitus est duplex: vna extrinseca, & est onus, cui se subijcit campsor hic accipiendi, & aliò transferendi, vel è cõuersò hic dandi, & aliunde aduehendi. Altera verò seruitus est externa, qua continentur omnes actus campsorij, vt sunt ministri, tabellarij, officinæ, pecuniæ semper paratę, varij generis numismata, & aliæ plurimæ impensæ: at verò cùm omnis seruitus sit pretio æstimabilis, meritò ex tali seruitute poterit aliquid accipere iuxta consuetudinem. Denique vltima radix iustitiæ cambij est ipsa incertitudo lucri, & quædam quasi sors: nã campsores, & campsarij indifferenter se exponunt lucro & damno, & omnis huiusmodi contractus nullam habet admixtam iniustitiam, præsertim cùm tendat in bonum politicum, & totius Reipublicæ vtilitatem: & si cambia cessarent (vt ait Calderinus, *c*) omnia penè mercaturæ officia dissiparentur ac destruerentur. Quando verò occurrit dubium de iniustitia alicuius cambij, ad has radices recurrẽdum. Sin autem volumus inspicere augmentum, vel diminutionem lucri ipsius cambij, tunc iudicium petendum erit ab ipsis accidentibus, quæ pecuniæ cambijs subiectæ obuenire solent, vt quod sit absens, vel præsens, ex Caietano, *d* vel secundò quod sit maxima copia vel penuria pecuniarum, ex Soto, *e* vel ex paucitate vel multitudine petentium vel dantium, ex D. Nauarro vbi suprà; vel quartò ex traiectione actuali vel virtuali ipsarum pecuniarũ; vel quintò ex proportione pecuniarũ inter se, vel respectu mercium; vel deniq; ex alijs euentibus belli, pestis, &c. Sapientis ergo est, pensatis omnibus, iudicare quod sit iustum lucrum, & applicare singulis speciebus cambij.

d In suo Cod. de rebus per vsuram acquisitis, in fine quæst. 7.
e Int. polit. cap. 6.
f 2. 2. q. 78. art. 1.
a l. traiectitia ff. de nautico fœnore.
b Vbi sup. q. 8.
c In consil.
d In opusc. de cambijs, c. 7.
e Lib. 6. de iust. q. 12. art. 2.

Quartum notabile est (vt certa à dubijs remoueantur) quatuor hic esse certissima, & duo quidem priora esse licita & iusta cambia, duo verò posteriora esse illicita, medium verò esse dubium, vt parum distãs ab extremis, & de hoc fuit proposita præsens quæstio. Duo priora licita hæc sunt. Primum, quando Petrus campsarius dirigit literas non ad Franciscum correspondentem campsoris, sed ad alium quempiam, ita vt concurrant in ipso cambio quatuor personæ, campsor cum Francisco suo correspondente, & campsarius cum Martino. Secundum cambium licitum adhuc dicunt omnes illud esse, quando campsarius apud Martinum, verbi gratia, habet numismata actu, vel credito; hæc enim æquipollent. Duo posteriora cambia illicita hæc sunt. Primum, quãdo Antonius campsor literas mittit ad Franciscum pro forma, vt aiunt, & pro quadam cæremonia, & redduntur inanes. Secundum, quando campsor pro suo arbitrio taxat pretium maius, nulla habita ratione ipsius moderaminis, quod à deputatis fieri consueuit. Medium est, quod modò versatur in dubio, illud est, quando cessante omni fraude & dolo Antonius campsor ex suis vel alienis pecunijs quas apud se cambiendas habet, rogatus vel ne rogatus quidem dat campsario Petro, qui cum non habeat Lugduni correspondentem, procurat vt literę remittantur Francisco, qui nomine eiusdem Antonij commodat Petro, & nomine Petri soluit Antonio cum illo auctario, quod fecit forum, & prouisionem. Tota ergo difficultas hæc est, an propterea illicitum sit hoc cambium, quod Franciscus gerat vtriusque personam dantis, & accipientis; & vtrùm Petrus iustè vendiderit quod actu non habebat, sed tantùm credito, præsertim si credito accipiat ab ipsomet, cui ex pacto tenetur vendere. Hic est ergo cardo difficultatis.

Respondetur, hoc genus cambij esse reale, verum, & iustum, omni dolo & fraude semoto; & si spectetur secũdùm suam naturam, nullam habet admixtã iniustitiam. Probatur multis vijs.

Primò auctoritate iuxta primum & secundum notabile: hæc enim conclusio est conformis regulis traditis à Pio V. in vtraque bulla de cambijs, immò est expressa in secunda bulla illis verbis, *che si possano far recapitare le lettere del cambio sopra l'istesso datore.* quotquot enim sunt mercatores Florentiæ, ita intelligunt hæc verba, quòd sine consci-

A conscientiæ periculo possit campsor literas campsarij ad effectum solutionis transmittere, vel proprio vel alteri correspondenti: quia campsarius nec nomine quidem erit ibi notus. Confirmatur, quia in hoc cambio sũt oẽs illæ sex conditiones cambij realis, quas posuit Pius Quintus in prima bulla, videlicet quod mittantur literæ, secundò quod non redeant inanes, tertiò quod fiat in diuerso loco solutio: nam Lugduni accommodantur scripturæ, & quando remittuntur literæ Florentiam est secundum cambium, & sic de alijs circumstantijs, id quod iam supponimus.

Secundò probatur ex regula Gregorij IX. desumpta ex Beda: *a Non debet culpæ adscribi, quod quis euitare non potest.* B sed supposita arte campsoria non potest campsor nõ subire duas personas in multis cambijs dandi & accipiendi: quia, verbi gratia, dum aliorum pecunias per cambia exercet, & vnus pro traijciendis pecunijs Lugdunũ, & alter pro auferendis inde eum expostulat, nõ potest nõ numerare sibi nomine vnius, & nomine alterius soluere: sic .n. dictũ est in principio *delle contationi*, ergo non fit illicitum cambium ex identitate vnius personæ referentis & repræsentantis duas: quia iam dictum est in bulla Pij V. in gratiam Bononiensium dari facultatem campsoribus cambiendi pecunias non modò proprias, sed aliorum. Sit ergo Martinus Florentiæ, qui rogat Caponium, vt C traijciat Lugdunum decem millia, quæ ipsi soluit Florentiæ: & ex opposito sit Ioannes, qui rogat eundem Caponium, vt ex Lugduno, vbi habet pretium decem millium, remittat Florentiam eandem summam, tunc proculdubio nomine vnius dabit, & nomine alterius accipiet: ergo vnus & idem subibit opposita munera.

a De reg. iu. c. quod non est.

Tertiò probatur eadem propositio ex tertio notabili: omnes enim illæ tres radices iustitiæ cambij inueniuntur in hoc cambio: est enim vera emptio ex parte campsoris, & venditio ex parte campsarij (nec obstat, vt statim subijciemus, quod actu tunc non habeant) est vera seruitus campsoris tam intrinseca, quàm extrinseca, & denique est incertitudo lucri: aliquando enim solet esse cambium D cum iactura campsoris: auctarium deinde lucri dependet non ab arbitrio campsoris (vt falsò aliqui opinati sunt) sed vel ex conuentione, vel ex communi mercatorum voce. nihil ergo desideratur ad hoc, vt sit iustum & reale cambium.

Obijciet aliquis contra hanc tertiam rationem, quòd scilicet in hac venditione sit duplex defectus, alter quidem quòd campsarius vendat, quod actu non habet, id quod primum argumentum etiam contendebat. Secundò, quod in illa palliata venditione vendit emptori, quod est ipsius emptoris, nimirùm vendit campsori, quod est ipsius campsoris: & ille medius correspondens Francis-E cus licèt persona distinguatur à campsore, est tamen re vera ipse campsor, eius locum & vices gerens: & hoc quidem argumentum ab inexpertis, & rem superficie tenus considerantibus censetur alter Achilles, sed quam leuis sit armaturæ, mox apparebit. Et quidem primum defectum nullum esse inde patet, quod multa possunt vendi, quæ nondum actu sunt, vt notat Pomponius Iurisconsultus, *b* vt fœtura gregis, iactus retis, captura auium, fructus agrorum, &c. Venduntur etiam certum tempus annonæ & fruges, quas venditor debet emere: & propterea rectè fit stipulatio eorum, quæ tantùm actu, sed potentia habere possumus, vt l. interdum. *c* Quod si ita est, nihil mirum, si Petrus non dederit illa numismata Lugdunen-F sia, quæ actu non habebat, quia erat in potentia ad habẽdum; erat enim soluendo, & habebat, à quo sibi mutuaret. Neque secundus defectus habet aliquid momenti. Tum quia per accidens est, & rarum, quod campsor illi mutuet, quod debet ipsemet emere: & ea quæ raro eueniunt, non sunt alicuius considerationis, vt notat Panormitanus, Hostiensis, & Calderinus, *d* nam inter mille campsores Florentinos non sunt quinque, qui habeant proprios factores & agẽtes Lugduni, sed suis amicis mittunt literas. Tum maximè quod campsor in tali actione, semota omni fraude, nõ modò non est culpabilis, sed valdè laudabilis: mutuare enim alteri gratis est opus charitatis, vt facit iste, quia saltem mutuat illi creditum: deinde quia liberat campsarium ab illo onere inquirendi alterũ, qui pro se traijciat, & immunem reddit ab impensis, quæ erogantur in proxenetas, & deniq; solent interdum mitius agere in auctario, & in prouisionibus: ipsa autẽ substantia cambij omnino remanet immutata, ac si ipse cãpsarius propriam pecuniam numeraret.

b In l. nec emptio. ff. de contrah. empt.

c ff. de verb. oblig.

d Super c. nauiganti, de vsuris.

Quartò probatur ex optima regula, quam tradit Siluester, *a* ad dignoscendum cambium licitum ab illicito: *Quoties*, inquit, *arbitrio bonorum & peritorum in arte campsoria pars capiens cambium non grauatur, & distantia temporis nihil lucri affert, nunquam est ibi peccatum.* sed in istis cambijs sic celebratis arbitrio bonorum & peritorum mercatorum pars capiens non modò non grauatur, sed (vt diximus paulo antè) alleuiatur à multis laboribus & expensis; & rursus non habetur ratio distantiæ temporis, nisi quatenus distantia loci illud exigit, iuxta bullas & consuetudinem aliorum cambiorum. ergo ista cambia sunt licita. Confirmatur, quia hæc consuetudo est vniuersalissima, recepta in toto terrarum orbe, & ab omnibus mercatoribus approbata: ergo vel oporteret damnare omnes mercatores (quod esset valdè temerarium) vel certè hæc cambia non reprobare: scimus enim tales consuetudines habere vim legis, vt habetur distinct. 1. *b* Neque talis consuetudo potest dici corruptela, vt dicitur in ca. vlt. *c* quia neque rationi naturali, neq; iuri diuino, vel humano cõtraria est.

a Ver. vsura. 4. §. 9.

b 1. c. consuetudo. & dis. 9 c. cũ consuetudinis, & dist. 11. c. in his rebus, & c. illud, & c. consuetudo. d. 12.

c De consuetudine.

Quintò est licitus ille modus cambiendi (sicut diximus in quarto notabili) quãdo Petrus, qui accepit cambium ab Antonio, non ad correspondentem Antonij, sed ad alium tertium dirigit literas; ergo & iste, de quo loquimur. Probatur consequentia: quia nullo textu vel ratione probari potest, quare cum vno liceat, & non cum altero. Nisi fortè dicatur cum Soto: vel ideo non licere, quod cum eodem est manifesta suspicio mutui palliati, & ficti cambj, non autem cum tertio, vel vt idem docet. *d* Sicut non decet in contractu societatis negotiatoriæ inire contractum assecurationis cum socio, sed benè cum alio, ita & in præsenti; quia semper viget suspicio mutui palliati.

d In 6. lib. de iustitia, q. 6.

Sed contrà nõ obstat primum. Primò, quia est expressè contra regulam iuris, *In dubijs nemo præsumitur fingere & peccare*, apud Gregorium IX. *e* ex Beda: *f Quando*, inquit, *dubium est quo animo aliqua facta fiant, in meliorem partem interpretemur.* quam regulam expendens sanctus Thomas: *g Expedit*, inquit, *vt quis sæpius fallatur habens bonam opinionem de malo homine, quàm quod rarò decipiatur habens malam de bono: quia ex hoc alteri fit iniuria, non autem ex illo.* Deinde, quia hoc est petere principium: nos enim supponimus hoc cambium fieri sine fictione, & sine dolo: & denique si ad peruersam intentionem recurrendum erit, nullus erit contractus quamuis licitissimus secundùm se, qui ex peruersa intentione deprauari non possit, vt benè annotauit D. Nauarrus. *h*

e Ca. 2. de regulis iuris.

f In Luc. lib. 2. c. 24:

g 2. 2. q. 60. art. 4.

Non obstat secundum: quia argumentum retorquetur in Sotum: nam licet etiam cum socio facere contractum assecurationis principalis, & lucri, vt benè docuit Siluester, *i* & fusius D. Nauarrus. *k*

i Super illud cap. 1. 14 q 3. not. 4.

h In verb. societas. 1. §. 2. circa fin.

k In Man. ca. 17. nu 255. & in c si fœneraueris. 14. q 3. à notabili 32. vsq; ad 39.

Sextò, idem iudicium faciendum est de pecunia facta per cambium venali, quod fieret de mercibus alijs venalibus: sed non repugnat in alijs mercibus, quòd quis proprias merces nomine alterius emat, & nomine proprio vendat: ergo. Consequẽs probatur per exemplum, quod frequentissimè occurrit. Verbi gratia, Antonius mercator Florẽtinus accipit literas à Petro Lucensi, vt eius nomine emat decem ballas serici Neapolitani: tunc Antonius, qui apud se habet huiusmodi merces, emit illas à seipso nomine Petri, atq; ita fit, vt vnus & idem sit emptor & venditor.

Rursus potest figurari aliud exemplum, per omnia quadrans cambio. Verbi gratia, aliquis mercator dum habet onerarias naues paratas ad transuehendum frumentum Neapoli Valentiam, rogatur à Petro, vt ei concedat mille modios Neapoli, totidem recepturus ab eodem Valentiæ, deductis expensis ac periculis, vel pretiũ æquipollens

pollens:atq; ita format literas ad Franciscum correspondentem Antonij, vt vel frumentum, vel pretium mille modiorum exigat à Petro. proculdubio hic contractus est licitus, & per omnia conformis exemplo in principio assignato de cambio: ergo & cambium erit licitum, cùm iam probauerimus, secundùm communem sententiam cambium reduci ad emptionem.

a Li. 6. de iust. & iur. quæst. 13. art. 1.

Neque valet, quod dicit Sotus, *a* quòd debuerit prænidisse mercator sit necne soluendo venditor: quia hoc est gratis dictum;& imputatur venditori, quod non prçuiderit; & demum impertinens est ad iustitiam emptionis: sed satis est, vt benè notat Siluester, *b* quòd seruetur æqualitas iustitię in pretio, & quod res fuerit venalis, quã si voluisset venditor ex proprijs, vel alienis horreis habere potuisset.

b Ver. vsura. 4 §. 9.

Septimò deniq; vt modum adhibeamus probationibus, hæc postrema erit omnium firmissima, q si sola esset, sufficeret ad conuincendum cuiuscunq; iudicium.

Est verissima regula recepta à Theologis, & Canonistis, posse quemlibet cum animæ suæ salute in capiendis consilijs rerum agibilium sequi quamcunque opinionẽ, dummodò sit alicuius grauis doctoris, & aliqua ratione fulta: quam regulam D. Anton. *c* attribuit Alberto Magno, & Petro Paludano, *d* & ipsemet sequitur: est etiam S. Thomæ, *e* & Ioannis Gerson, *f* ex Canonistis Hostiensis, *g* affirmat inter diuersas opiniones & diuersa iudicia sem per humaniora & æquiora esse præferenda. Vide reliquos Canonistas, *h* & D. Nauarrum, *i* cum allegatis per eum.

c In 1. par. tit. 3. ca. 10. § 10. col 10
d In 4. dist 17.
e In 8. q. ar. 13
f In 2. part de natu. & qualit. conscient. col. 0 nu. 169
g De cognatione spiritu al. super c. si vir.
h In c inquisitioni, de sent. excom.
i In c. si quis autem, dist 7 de pœnit.

Sed opinio, quæ affirmat hoc cambium esse licitum, est æquior & humanior, & grauissimorum auctorum, & rationum irrefragabilium; ergo præferenda.

Sed dicet scrupulosus (inquit S. Antoninus, *k*) tutior est opinio rigidorum, vt homines auertantur à periculo committendi peccatum, iuxta illud D. Augustini, *l* *Tene certum, dimitte incertum.*

k Vbi supr. in fin illius c 10.
l De pœniten distin. 7. c. si quis autem.

Respondet idem sanctus doctor, D. Antoninum ibi loqui, vt patet in cõtextu, de eo qui differt pœnitentiam ad extremum vitæ, cùm possit pœnitere dum sanus est, & integris viribus; nam qui differt ad illud tempus, incertum est, & non securum, agat ne propter Deum pœnitentiam, vel propter gehennæ periculum: item in alijs materijs moralibus, quæ in electione consistunt, tutius est relinquere illud opus, de quo dubitatur sit necne malum: non autem debet extendi ad actiones peractas, vel quæ communiter peraguntur ab omnibus, quia esset injicere laqueum animabus, vt interdum induerent conscientiam erroneam, quæ semper obligat, nisi deponatur, iuxta illud: *m* *Omne quod non est ex fide* (id est conscientiæ dictamine) *peccatum est.* Quare per ea quæ dicta sunt, facilis erit responsio ad argumenta, quæ militabant in cõtrariam partem.

m Ad Rõ. 14.

Ad primum iam responsum est in secunda probatione; sed pro maiori intelligentia dicimus hoc cambium non esse purum, vel simplex, sed mixtum, & quasi compositum ex duobus contractibus, emptionẽ videlicet, & fideiussione: nam Antonius est emptor illorum quingẽtorum scutorum Solis, & Petrus est venditor: vt autem à Francisco fides adhibeatur Petro, idem Antonius est fideiussor, spondet enim ipsas literas Petri tanti esse apud se, atque essent ipsæ pecuniæ. fieri autem licitè huiusmodi emptiones & venditiones, auctoritas & vsus docent: nam in illa l. 1. *n* docet Paulus Iurisconsultus per literas posse contrahi emptiones. & vsu didicimus apud magni nominis mercatores rarò numerari pecunias, sed adscribat literas vel crediti, vel debiti. Falsum ergo supponebat argumentum, dicens ibi esse mutuum apertum, vel occultum.

n De cõtrah. empt.

Ad secundum, negatur quòd campsor sit respectu eiusdem emptor, & venditor: emit quidem illa quingenta scuta Solis non quidem vt sua, vel (vt alij falsò opinãtur) sui correspondentis, sed vt ipsius Petri, in cuius dominiũ per fideiussionem, ni mauis mutuum, translata sunt: sicut non repugnat, quòd possim emere pannum, oleum, frumentum, &c. quæ alteri mutuo dederam, vel ex mea fideiussione alius mutuo dedisset, & tunc non supponitur mutuum vt causa lucri, sed vt conditio requisita ad illam venditionem, ex quo postea nascitur lucrum.

Ad tertium, gratis dicitur hoc cambium esse siccum & fictum, cùm iustum & reale iam probatum fuerit, immò inter omnia cambia vsitatissimum: adeo vt primarij mercatores retulerint, ex decem partibus pecuniarum cambiendarum nouem insumi in hoc genere cambij. vnde vt retorqueamus argumentum, dicimus, Si hoc cambium fuisset siccum, proculdubio Pius V. expressisset in sua extrauagant. sicut expressit alia sicca, quæ non erant sic vsitata, dixit enim: *Et sicca, in quibus non mittuntur literæ, vel si mittuntur, redeunt inanes, vel confinguntur, vel dantur nomine depositi, vel vltrà præscriptos terminos.*

Quæ omnia, vt nos, ita boni & periti mercatores damnant, & detestantur. Quòd si cambia, quorum exempla produximus in principio, videlicet *recapitar le lettere con la contatione è ricorsa*, erunt sicca, ea Pontifex damnasset: quia quanto malum est vniuersalius, tanto est deterius.

Quinimmo tantùm abest, quòd per clausulas vniuersales damnauerit hæc cambia sub nomine, sicca, quod potius approbauerit clarius & expressius in secunda bulla facta in gratiam Bononiensium, quæ data opera fuit procurata, vt tolleretur ille scrupulus à timoratis conscientijs.

Ad quartum, miror Sotum, virum alioquin doctissimum, attulisse pro se Siluestrum qui contra ipsum facit: non enim perlegit totum contextum, & tamen Celsus Iurisconsultus nos admonebat, *a* debere de rebus quibuslibet ferre iudicium, vel respõsum, nisi tota lege perspecta. Siluester ergo, *b* postquam ex sententia quorundam dixerat, campsores hos similes esse illi ciui, qui emit boues à paupere rustico, quos non habet, statim subiecit, Sed ista opinio non videtur vera, quia ementi & permutanti sufficit emere & permutare iustè, id est secundùm æqualitatem absolutam iustitię ab eo, vel cum eo, qui poterat licitè vendere, & permutare: nec tenetur quærere vtrùm habeat rem venditam vel permutatam sine interesse, modò licitè habeat, nec est simile de emente boues à paupere, quia ille nec habet, neque est habiturus boues, iste autem est habiturus pecunias, quas vendit, vel permutat. Non video quomodo clarius loqui potuisset pro hac sententia.

a ff. d. le. l. incivile.
b In illo ver. vsura. 4 § 9.

Ad quintum, argumentum procedit ex falsa intelligentia, & suppositione; dum enim aliqui vident fieri solutiones in eodem loco in quo datę fuerunt pecuniæ, credunt esse cambia ficta, & damnata à Pio, non attendentes solutiones non esse primi cambij, quod iam terminatum est Lugduni, sed secundi.

Quare dicimus per accidens in cambio haberi rationem diuersitatis, seu dilationem temporis, sed per se habetur ratio diuersitatis loci, & numismatum, sed nõ possunt de loco in locum transmitti literæ, nisi temporis interuallo iuxta consuetudinem ab ipsa iustitia & communi mercatorum consuetudine præscriptam.

Ad sextum respondetur, illud lucrum ex prouisionibus esse exiguum, & correspondens laboribus, expensis, & periculis: quãdo verò mercatores accipiunt duplicem prouisionem, vna quidem est pro expẽsis, & pro alijs seruitutibus, vt superius diximus; altera verò pro assecuratione illius correspondentis, ad quem trajciuntur literæ illę collybisticę, & interdum accidit, quod pro acquirendis tribus aureis & quadrante amittunt mille aureos, si correspondens decoxerit: idq; totum fit à peritis mercatoribus, & timoratis secundùm consuetudinem & dictãte iustitia.

Ad septimum, in quo quærebatur, & impugnabatur iustitia cambij dicti *con la ricorsa*: respondetur, in hoc differre venditionem à mutuo, quòd in mutuo nulla seruitus apponi potest sine labe vsuræ, vt in ca. nauiganti, *c* sed benè potest apponi in venditione: quia sic paciscuntur contrahentes, præsertim cùm per venditiones appositas minuitur aliquid de pretio, id quod fit in illo cambio,

c De vsuris.

quia

quia semper minuunt octauam partem.

Quod si quæras causam, quare campsores velint ad hunc potius, quàm ad illum dirigi suas literas, nō vna, sed multiplex affertur.

Prima, vt illas prouisiones lucretur eius correspondés, à quo vicissim similia lucra haurire solet.

Secunda, ne exponat se periculo decoquendi, scit enim tutiorem illum sibi esse, quàm alium.

Tertia, ne pateant omnibus suorum negotiorum rationes.

Quarta, vt ille mercator, qui multa habet credita, possit etiam habere debita, quæ illis correspondeant. & denique sufficeret pro ratione voluntas, quia est liber in cō trahendo vt vult.

Ad octauum, in quo impugnabatur cambium dictum *con le contationi*, quasi esset figmentum, & quòd pro suo arbitratu mercator fingeret diuersas personas: Respondetur, apud mercatores, qui hæc dicerent, haberētur deliri, tanquam non intelligentes quid loquantur, neque de quo loquantur: diximus enim, & iterum confirmamus, nihil repugnare quod pro diuersitate personarum, quas vnusquisque repræsentat, diuersa etiam & relatiuè opposita munera exerceat.

Atq; vt concludam totam hanc quæstionem, non pigebit afferre quæsitum factum ab A.C. cum responsione cuiusdam viri doctissimi & rigidissimi.

Occorre molte volte, che alcuni mercanti habbiano commissione de diuersi luoghi da diuersi amici loro commettenti di rimettere denari in diuersi luoghi, & da altri di trarreli, & qualche volta per commodo di proprij negotij occorre loro ancora rimittere, & trarre ne i medesime luoghi, tanto che tutto, ò parte possono esseguire contando à loco medesimi: ò lo fanno per le prime fiere, ò per li luoghi doue sono fieri, & per gl' altri, per gli vsi di tempi consueti, & communi, & per quelli prezzi che corrono in quella piazza, cosi per conto de loro commettenti, come di loro stessi. nel qual caso non ci pare difficultà, procedendo il tutto finceramente.

Respōdeo, idem mihi videtur, quod illic dicitur, dum verè & sincerè sic fiat re ipsa. nam concursus ille cambiorum in eadem persona non impedit quo minus singula per se cambia illa sint licita, atque ita omnia quoque simul, siquidem non spectant ad eundemmet contractum, sed singula ad diuersum seorsim contractum spectant, dum tamen singula per se cambia sint iusta, & legitima. Hæc ille.

Quare vt extremam tandem manum huic quæstioni apponamus, liberè dicam quod sentio. Cùm iam à viris doctis hæc lucra tāquam iusta fuerint habita, & cùm nullus ordo religiosorum & peritorum confessorum hęc improbet: cùm denique bullæ Apostolicæ, doctores præcipui, & ipsamet naturalis ratio id ipsum confirmet; non video cur debeamus in dubium reuocare, quod per tot annorum lustra, antequā Sotus ipse nasceretur, tam benè & prudenter constitutum est.

Hæc habui, quæ de hoc genere cambij, quantum per occupationes licuit, in medium afferre potui, quæ omnia censuræ peritorum iudicio libenter submitto.

AD DVBIA mihi proposita respondeo primò, contra huiusmodi cambiendi modum facere multum primò extrauag. fel. rec. Pij V. quæ incipit, *in eam*. relatam ad verbum in Manual. nostro conf. *a*

1 Secundò, quòd non est licitum cambium de vno loco ad eundem locum post aliquod tempus cū aliquo auctario, vt nos tradimus in eod. Manua. *b* per ea quæ adducuntur ibidem, *c* & irrefragabiliter probatur per præfatā extrauag. & præfatus modus cambiendi videtur fieri de Florentia in Florentiā, cùm ibi, verbi gratia, dentur 500. scuta ab Antonio Petro, & in eadem soluantur cū cambio ipsi Antonio à Petro.

Tertiò, quod procurator repræsentat personam principalis constituentis eum suum procuratorem, *d* & in ꝑdicto modo cambiendi Franciscus est procurator Petri ad accipiendum Lugduni cambio ab Antonio mediante illius procuratore scuta 500. quæ accepta postea soluit sibi Francisco tanquam procuratori Antonij, qui Flo-

a Cap 17. nu. 300.
b Vbi supra num 290.
c Num. 295.
d Leg 1. ff. de procurat.

A rentiæ debeat dicto Petro dicta scuta 500. cambio: ita videtur, quòd eadem persona sibimet cambit, & sibimet soluit, & recipit cambium: & ita gerit duas personas, creditoris cambientis, & debitoris soluentis cambium cum sorte principali.

2 Quod videtur absurdum, cùm vnus & idem nō possit esse creditor, & debitor eiusdem rei, nec sibimet mutuare, emere, vel vendere, nec sibimet se obligare, argu. l. *frater à fratre.* *a* sicut neq; potest sibimet imperare, & iubere, vel se cogere. *b*

3 Quartò, quòd vsura committitur etiam sola spe principali lucrandi aliquid ex mutuo, iuxta cap. *consuluit.* *c*

B & efficaciter probamus. *d* At Antonius præfatus mutuat in casu proposito Petro, intentione principali aliquid vltra sortem lucrandi, & accipiendi solutionem in eodem loco.

Quintò, quòd omnis contractus, etiam alioquin nominatus & iustus, si fiat in fraudem vsurarum, est illicitus, vt probatur in c. ad nostram. *e* & cambitio cum prædicto circuitu videtur facta in fraudem vsurarum, ita scilicet, vt lucretur campsor per circuitionem cambij id, quod non potest directè per mutuum.

a ff de cond. indeb.
b L. pen. ff. de recept arb. et l. ille à quo §. tempestiuū ff. ad Trebel.
c De Vsuris.
d In d. c. 17 n. 209.
e De empt. & in c. illo, de pignor. & in c. in ciuitate, de vsur.

His tamen non obstantibus, videtur iustus prædictus cambiendi modus de rigore iuris coram Deo, & in foro conscientię, si intentio contrahentium non est corrupta.

C Primò quidem ea firma ratione, quòd cambium per literas est iustum, quatuor concurrentibus, vt probamus in eodem Manual. *f* scilicet, quòd seruetur æqualitas valoris inter pecuniam datam, & accipiendam: & quod campsor nō accipiat plus iusta mercede pro cambio: & quod campsor, qui dat pecunias soluendas, sciat, vel probabiliter credat, quòd persona, cui eas dat, habeat pecunias, vel fidem, seu creditum, & voluntatem satisfaciendi literis, quas de soluendis illis sibi tradit, in locis, vbi sunt soluendæ: & quod locus, in quo sunt soluendæ pecuniæ, longè distet à loco, in quo dantur literæ. Et in prædicto modo cambiendi videntur concurrere illa quatuor. Præsuppo-

D nitur enim primò æqualitas valoris pecuniæ inter pecuniam datā per literas easdem, excepto salario iusto campsoris, & quod ipse non recipit pro salario, nisi ꝙ iustum est, attenta distātia locorum, à quo & in quem cambitur, & alijs circumstantijs ad id necessarijs: de defectu enim horum duorum non quęritur: quia, si aliquid eorum deesset, certum esset prædictum modum cambiendi esse illicitum. Non deest autem & tertium: quia Petrus dans literas, & Antonius accipiens eas, sciunt, aut certè probabiliter credunt, quod Franciscus volet soluere illa quingenta pro Petro Antonio, acceptis literis eius. Neque deest quartum: quia Lugdunum à Florentia longè distat.

f Dicto ca 17. num. 289.

E Secundò alia ratione, quod, si Antonius scripsisset ad alium, quàm suum responsalem Franciscum, & acciperet cambium pro prædicto Petro illa 500. & sibi de consensu Petri ea remitteret Florentiam, cambium esset iustum: & non refert quo ad hoc propositum, an ipse Petrus per se, vel alium det ad dictum tertium literas, vt pro eo soluat prædicta 500. Lugduni, an scribat ad ipsum Franciscum; cùm vtrumque possit ad hoc iustè constituere procuratorem, & cùm non referat quid de æquipollentibus fiat. *g*

5 Ad oppositum primum, scilicet extrauagantem Pij V. respondetur, quòd nihil continet oppositum huic responso. Tum quòd hoc cambium non est siccum, quod

F ipse damnat: quia, vt diximus in Manual. *h* Pius per cambium siccum, intelligit cambium fictum, quale non est contentum in prædicto modo: quia est cambium reale per literas, per quas realiter datur pecunia, & etiam realiter soluitur. Tum quod literæ non referuntur inanes, neque remittuntur ad campsorem, immò completur per prædictum Franciscum; qui soluit illa, cui erant soluenda, vel eius procuratori, quod eiusdem effectus est. *i* Tum quia non soluuntur prædicta scuta, vbi literæ dantur, sed in alio loco ab eo longinquo, & per quam solutionē tollitur obligatio, qua Franciscus pro Petro tenebatur illa soluere Antonio. Tum quod prędictus modus

g L. §. ff. mandati, & c. licet ex quadā, de testib.
h Dicto c. 17. num. 286.
i Arg. l. 1. & toto tit ff. de procurat.

cambien-

cambiendi non extenditur vltra primas nundinas. Tum quia non fit per viam depositi, quos duos modos Pius damnat; neque cum intentione, vt pecuniæ soluendæ in loco, ad quem fit cambium, soluantur in loco vbi fit; quia debet solui, & soluitur in loco, ad quem fit.

6 Ad secundum patet responsum ex responso primi: quia nec formaliter, neque æquiualenter pecuniam cambita soluitur in eodem loco: non quidẽ formaliter, quia soluitur Lugduni, & cambitur Florentiæ: non etiã æquiualenter; quoniam obligatio, qua se obligauit Petrus ad dandum Antonio per literas, & omnino tollitur per solutionem pecuniæ cambitæ factam Antonio, vel Francisco procuratori eius Lugduni; & longè antea; quam literę secundi cambij Francisci perueniãt ad Petrum, inuenitur Petrus absolutus à sua obligatione, quam contraxerat Florentiæ; nouè obligatus Antonio per literas Francisci, vt palam est.

7 Ad tertium respondetur, cõcedendo, neminem posse cogere se, neque imperare sibi, neque restituere, agendo vnam & eamdem personam vna & eadem ratione, & modo consideratam, de quo iura in eo allegata loquuntur: sed negando, quod vnus & idem, agendo personas diuersorum diuersa ratione & modo, non possit esse creditor, & debitor, & emere, & vendere sibi ipsi, & alia multa facere induendo & repræsentando varias personas, per l. *in tribus*. *a* & per cap. *ex literis*. *b* quæ habent eundẽ esse actorem & reum in iudicio finium regundorum familiæ herciscundæ & communi diuidundo & glossæ vtrobique allegant alia iura, quibus vnus & idem multiplici officio fungi potest. & glossa prædicti ca. *ex literis*. resoluit in exercenda voluntaria iurisdictione posse quem multiplici officio fungi, per l. *si consul*. *c* quæ habet, consulem, vel præsulem, si ex filiusfamilias se apud semetipsum emancipare, vel in adoptionem dare: & nos tractamus de re extraiudiciali, & voluntaria. & Panormitanus à Decio & alijs probatus, *d* ponit pro regula, posse quem diuersis officijs sibi ipsis non repugnantibus vti. & palam est, non repugnare actum dandi cambio Lugduni 500. scuta Petro nomine Antonij, & actum recipiendi alia 500. scuta à Petro nomine eiusdem Antonij creditoris ratione cambij initi Romæ, & passim campsores fiũt creditores vnius ratione aliqua. & debitores eiusdem ratione alia. & Papa vna ratione dicitur summus Põtifex, & alia summus Rex, vt in cap. *nouit*. *e* post alios late diximus.

a ff. de iudic.
b de probatio.
c ff. de adopti.
d In d. c. ex literis.
e De iudic.

8 Ad quartum respondetur, concedendo cõmitti vsuram per solam spem principalem recipiendi aliquid vltra sortem mutuo datam; negando tamen prædictum Antonium principaliter aliquid accipere vltra sortem, si nõ accipit quidquam vltra salarium iustum cambiendi, propterea quod per literas Francisci, vel alterius recipiat 500. scuta, quæ Petrus ei debebat: negando item, quod referat, an ipse Franciscus, vel alius constituatur procurator ad dandum Petro 500. ad soluendum ea sibi, per secundam rationem pro hac parte factam.

Ad quintum respondetur, concedendo nõ licere prædictum modũ cambiendi, si fieret in fraudem vsurarum, id est, intendendo accipere pro vsuris aliquid vltra sortẽ, fingendo se facere contractum iustum: negando autem, quod per narrata in casu concludatur, Antonium habuisse talem intentionem, cum quilibet præsumatur bonus, nisi constet de contrario. *f* At quamuis omnia quæ Antonius, possint fieri licitè, ac bona intentione: caueat tamen ipse, & contempletur, quod *Astat Deus desuper, qui nos diebus ac noctibus actusque nostros prospicit à luce prima in vesperum*. Caueat item, vt non desit vllum illorũ duorum primorum, quæ requiruntur ad iustitiam cambij liciti per literas, vt prædictum est. Quæ omnia eo magis melius sentienti subijcio, quo magis occupatus & tumultuario studio hæc scribo.

f Leg. merito. ff. pro socio c. 1. de reg. iur.

Aduertendum Nauar. hoc responso se restringere ad illam speciem cambij, quæ dicitur (Recapitarle lettere &c.) & de alijs nõ loqui. Item in propositis ab incerto auctore pro iustificatione cambij requiritur vt vulla habeatur ratio temporis, nisi quatenus distantia loci illud exigit: etenim communiter pro 100. scutis Solis soluẽdis Lugduni in feria omniũ Sanctorum, minus datur Florentia, sic cambium fiat in initio, quando incipiunt fieri cambia pro dicta feria quàm in medio, vel fine, nec sola raritas, vel copia dantium, & recipientium sufficit ad iustificandum in totũ augmentum, & diminutionẽ pretij, licet possit esse caussa mutationis alicuius pretij. Alia autem cõtingentia non sufficiunt, tum quia contingentia, tum quia raro contingunt. Addo istis temporibus loci distantiam non videri coram Deo posse similes cõtractus iustificare, ex quo distantia loci, pro quo fit cambium, non est caussa contractus, cum ibi non absit illa pecunia, pro qua fit cambium. Sed locus pro mera voluntate trapezitarum deputatur, & sic variatũ sæpe facit, adeo vt modo fiant pro Placentia. Item notandum quod cum cambium hoc secundum eundem incertum auctorem, reducatur ad contractum emptionis illorum 100. scutorum solis in feria Sanctorum Lugduni soluendorum, & vt etiam notat Nauar. hic num. 3. dicta scuta 100. debent emi eo pretio, quo valebunt tempore, quo illa numerabuntur, & certum sit quod Florentia eo die, quo Lugduni soluentur dicta scuta 100. pluris valebunt cõmuniter, quàm fuerint empta, & vendita tempore cambij prius initi, sequitur vt hoc cambium, seu hæc emptio cõmuniter non sit iusta. Caueant igitur qui hæc sectantur cambia, ne in discrimen conscientiarum cadant, quandoquidem si res semoto affectu perpendatur, reperietur anticipatas solutiones præbere causam variationi pretij, quod vel inde patet, quia si eodem die trapezita ab vno accipit pecuniam, vt ei solui faciat scuta 100. Solis in feria Sanctorum, longè maiorem accipiet pecuniam, quam sit illa, quam eodem die numerat alteri, vt ab eodem accipiat similia scuta 100. Solis Lugduni in dicta feria Sanctorum; longè maiorem dico vltra illam quantitatẽ, quæ eidem debetur ratione seruitij, quod vtrique præstat. Aduertant etiam, quod etsi Nauar. assignet plures caussas, ob quas trapezita potest minus dare, & plus accipere, non tamen admittitur eisdem licere omnes causas in eodem cambio conseruare, se disiunctiuè modo has, modo illas esse attendendas pro diuersitate contractuum, ad quos volunt cambia reducere. Nam si volunt reducere illud ad emptionem, vel permutationem, vna causa augmenti accommodatur, sic ad cambium, aut traiectitiam pecuniam alia causa accommodanda erit. Item cum etiam secundum auctorem hic contractus sit emptio anticipata pretij solutione, & hæc includat virtuale mutuum, & emptor nolit emere, nisi venditor habeat recursus ad correspondendum emptoris, difficile est ab vsura excusare vltimam speciem cambij, quod dicitur. (Con la ricorsa.)

SVMMARIVM

1 Cambio pecuniam Romæ, vbi debet expendi, pro Hispania accipere iussus procurator, si illã cambio à se ipso accipiat, recepturus eamdẽ in Hispania, potest tantùm lucrari, quantum valet plus pecunia præsens, quam absens, seu quanti plus Romæ, quàm in Hispania, nu. 3. vel quantum eius interest pecuniam Romæ recipiendam, in Hispania recipere. nu. 4. Immo videtur, quod tantum possit accipere, quantùm iustè accipit campsor. num. 5. vel resolutiuè dic, quod tantùm potest accipere quantùm ei campsor dare, sic dicti mandatarij pecuniam Romæ existentem in Hispaniam per cambium traijceret. num 7. & 8.

3 Pecunia præsens pluris valet, quàm absens, secundum quod plus & minus distat, & plus in vno loco, puta Romæ, quàm in alio, puta in Hispania: non tamen inde sequitur quod præsens plus valeat, quam soluenda in diem. num. 6.

4 Alibi, quàm vbi debet, si quis soluat, tenetur creditori soluere omnia accessoria rei debita, quæ ob id perdit creditor.

6 Nomen debentis in diem etsi præsenti minori pecunia possit emi, non tamen inde necessariò sequitur, quod pecunia præsens plus valeat, quàm recipienda in diem.

CONSILIVM XXXII.

1 QVIDAM sollicitator, siue actor negotiorum, quæ de Hispania mittuntur ei Romam, cum mandato accipiendi pecunias ad expediẽda necessaria ab aliquo campsore, accipit illas à semetipso, vt liberetur ab onere quærendi fideiussores dandos campsoribus, & etiam animo lucrandi id, quod campsor lucrifacturus erat, & postea mittit literas ad Hispaniam, vt suus responsalis recipiat illas cum cambio paulo minore illo, cum quo soluendæ essent, si acciperetur à campsore, & data dilatione paulo maiore, quàm dat campsor ad soluendũ ibi. Quæritur, an liceat ei hoc facere.

Respondeo, quod quæstio hæc grauior est, quàm primo aspectu apparet. Nam pro parte negante facit primò, quòd consulens in effectu videtur mutare, data dilatione ad soluendum aliquid vltra sortem, quod est vsura, cap. 1. 14. quæst 3.

Secundò, quòd licet contractus præfatus non sit mutui, sed mandati, tamen etiam hic debet esse gratuitus. sicut ille, *a* & ita quod accipitur vltra datum, iudicandum est vsura, aut lucrum iniustum.

a Le. 1. §. fi ff. mandati. & §. fi. Instit. de mandato.

Pro parte autem affirmante, quod liceat, facit primo, quod hic contractus non est mutui, sed mandati; & vsura in solo contractu mutui admittitur, vt constat per definitionem eius, quam etiã nos post alios tradidimus in Manual. confess. *b*

b Cap. 17. nu. 206.

Secundo, quòd non refert quid de æquipollentibus fiat. *c* At paria sunt, quod consulens capiat pecuniam à mercatore, & à semetipso: ergo nec capiendo à semetipso quidquam peccat.

c Le. fi. ff. mã c. licet ex quadam. de testi.

Tertiò, quod nihil interest eius, cuius negotia geruntur, an expeditionem literarum soluat de pecunijs campsoris, an de suis: immo is, cuius negotium geritur, gaudebit plus, quod illius gestor, qui est amicus eius, lucretur, quàm quod campsor, quem fortè non cognoscit.

2 Pro resolutione dico primo, quod consulens nõ potest accipere illud plus ratione interesse lucri cessantis; quoniam potest solùm capere illud de pecunijs suis, quas habet paratas ad negotiandum cum eis emendo & vendendo merces, aut ad emenda prædia, vel census, ex quibus caperet reditus: sed ipse habet illam pecuniam quasi mortuam, quo casu non licet capere aliquid vltra sortem, vt resolutè diximus in d. Manual. d

d Cap. 17. nu. 296. & seq.

Secundo, quod neque potest quidquam accipere ratione maioris temporis dati ad soluendum, argumento cap. *in ciuitate. e* & traditur in Manual. *f*

e De vsur.
f Cap. 17. nu. 280. & n. 285

3 Tertio, quod consulens potest accipere aliquid plus per viam contractus emptionis, per quam pecunia præsenti minoris potest emi pecunia absens, quanto maior est distantia; quod iustè fieri potest, vt probatur in dict. Manual. *g* Potest etiam accipere aliquid plus, eo quod eadem pecunia pluris valet Romæ, quàm in Hispania, vt etiam ibidẽ probo. Quibus duobus modis quilibet Hispanus sine vllo negotio potest mutuare, vel alias dare suam pecuniam Romæ, vt detur sibi similis pecunia in Hispania cum aliquo argumento, vt dixi. *h*

g Vbi supra num. 295.
h Vbi supra.

Quarto, quod præfatus consulens posset accipere aliquod actuarium pecuniæ à se impensæ, si eam attulit ab eadem Hispania, vel aliunde Romam, soluendo cambiũ; quia suscipit illud ratione interesse damni emergentis, quod licet iuxta l. 1. cum glossa & omni turba commentantium, *i* & tradimus in Manual. confess. *k*

i C. de sent. quæ pro eo quod interest.
k Cap. 17. nu. 211.

4 Quinto, quod etiam potest accipere aliquod actuarium, licet exposuerit pecuniam necundè importatã Romam soluto cambio. sed quæsitam in ea sua industria, vel alio iusto prætio: præsupposito, quod is, cuius negotium geritur, expresè vel tacitè promisit soluere Romæ, quod pro negotio impenderetur: quoniam cum aliquid soluitur in alio loco, quàm in quo debeat fieri solutio, debet iudex ex officio suo in actionibus bonæ fidei secundũ naturam contractus ex æquo & bono cogere debitorem ad soluendũ omnia accessoria rei debitæ, quæ perdit ex eo, quod alibi fiat solutio, iuxta §. *in bonæ fidei. l* sicut & in actionibus stricti iuris per actionem arbitratriam, iuxta §. *preterea. m* & dicta & citata à Iasone. *n* At cõstat, quòd interest existentis Romæ, & impendentis in ea centũ pro existente in Hispania, qui promisit illa soluere Romæ, vt si soluantur in Hispania, soluatur æstimatio, qua illa possunt Romam transportari. Quod autem in casu proposito is, cuius negotium est gestum, promisit consulenti soluere Romæ, constare potest, si tacitè vel expressè id promisit: quòd autem tacitè promiserit, videtur constare. Tum quia mandauit, vt consulens acciperet pecuniam à campsore, & remitteret soluendam in Hispaniam cum cambio, quo remissio constaret: id enim effectu est promittere soluere Romæ transmittendo pecunĩa per campsorem, siue bancharium, soluto iusto cambio: nec quid quam refert quo ad propositum nostrum, vtrum eorum fiat; quia alterum alteri æquipollet, & nõ refert quid de æquipollentibus fiat, *a* & ratio naturalis, diuina, & humana præcipiunt, ne benefactoribus malefaciamus, immo quòd benefaciamus, *b* ergo residenti Romæ benefacienti non debet suscipiens beneficium in Hispania velle malefacere: at qui nollet Romano impendenti Romæ decem scuta, nisi in Hispania totidem reddere, vtiq; malum pro beneficio inferret; ergo prẽsumendum est, quod voluit soluere Romæ, vbi pecunia fuit impensa, cum quilibet præsumatur bonus. *c*

l Inst. de act.
m Inst. de act.
n Ibidem, præsertim col. 1. & 2.
a Leg. fina. ff mand.
b Le. si nõ sortem. § libertus ff de condict. indeb. ca. cum in officijs de testã.
c Leg. merito. ff. pro socio c. fi. de præsum.

5 Vnde sequitur, quod prẽfatus consulens potest iustè accipere tantum argumentum, quantum campsor siue bancharius potest iustè exigere, ea ratione, quod fuerit promissum soluere cum cambio, quo transmissio constaret. Quantum autem campsores huius temporis iustè possint recipere, magnæ quẽstionis est, cuius decisio hauriri potest ex dictis in nostro Manual. confess. *d*

d Cap. 17. nu 284.

6 Sexto, quod quæstionis nouæ & maximẽ videtur esse, an sicut pecunia absens minoris valet, cæteris paribus, quàm præsens, & iustè potest minoris emi quàm præsens, ita & præstatio eis præsens valeat pluris, quam præstatio abhinc anno, aut maiori, vel minori tempore: si enim pluris valeret, possent campsores non solùm recipere plus quàm dant, ratione emptionis pecuniæ absentis dando præsentem, & ratione valoris maioris, quem habet pecunia Romæ quàm in Hispania, sed etiam ratione maioris valoris, quem habet præstatio pecuniæ præsens, quam præstatio facienda post aliquod tempus: & pro parte quidem affirmante faciunt illa, quibus defendimus in Man. *e* quòd actio recuperandi pecuniã debitam post aliquod tempus, potest pecunia emi minore illa debita; quod tamen nunc non definio.

e Cap. 17. nu. 230.

7 Septimo resolutiuè ad quæstionem respondeo, quòd consulens potest accipere tantùm suæ pecuniæ augmentum, quantùm potest iustè accipere campsor alia ratione, quàm lucri cessantis, ex eo, quòd propter artem campsoriam non vtatur mercatura, quantum verò is iustè accipere possit, quæstionis est non paruæ, vt ex supradictis, & latius traditis in dicto Manual. *f* colligi potest, & ex eo, quòd non satis scitur qui campsores dicuntur relinquere artem mercaturæ propter artem campsoriam, neque quo fine, & qua ratione, vel qua necessitate, publica vel particulari vtilitate proximi id faciunt, vt censeantur mereri interesse lucri cessantis.

f Cap. 17. nu 284.

8 Octauo, quod ob prædicta videtur, posse consulentem accipere tantùm augmentum, quantùm darent ei campsores, vel bancharij, si eis daret pecuniam reddendam sibi in Hispania. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vsuras vt Iudæi exerceant, non posse principem sæcularem licitè concedere; aliquibus grauissimis doctoribus visum est: contrarium tamen Auctori verius videtur, num. 2. modo concedens non recognoscat superiorem: nec ex dicta permissione lucrum capiunt, nu. 67. & 8. subsitque iusta causa; & conditiones, sub quibus permittit, sint honestæ. nu. 7. & si sit sæcularis sacerdos, exhortandus, sed non cogendus, vt id de licentia Papæ faciat. num. 7.*

2 *Detractationes publicas, quas carniualia vocant Galli, ex causa; item & comœdias, in quibus publicè aliquorum insignia errata ad aliorum cautionem referuntur, iustè permittere potest Princeps.*

3 *Vsuras vt exerceant Iudæi, Pontifex concedere potest, & de facto concedit in Vrbe.*

3 *Vsuras extortas vt restituant Iudæi, iure quidem communi attento possunt, & cogi debent, at statuto particulari contrarium ex causa statui potest.*

7 *Vsuras Iudæis iuxta capitula eiusdem validè ex iusta causa concessas promissas, vt soluant Christiani, sine peccato à superiori cogi possunt, modo dicta capitula sint facta honestis cum conditionibus.*

CONSILIVM XXXIII.

QVÆRITVR, an Iudæis iustitia administrari possit & debeat de eorum vsuris; ita vt per Principes cogi possint

possint & debeant Christiani, qui ab eis pecunias acceperunt ad vsuram, ad soluendum talem vsuram vltra sortem principalem.

Respondetur primò, hanc quæstionem esse magnam. Tum quia continet in se alteram se maiorem. Tum quia proponitur generaliter, nõ specificando qualis est huiusmodi Princeps; & quales Iudæi, de quibus quæritur; & cuius auctoritate, vel licentia habitant inter Christianos; & an sint aliqua pacta inter Principem, in cuius territorio habitant; & an cuiuspiam ecclesiastici Præsulis auctoritate sint confirmata.

1 Secundo respondetur, quod altera quæstio contenta sub hac, est, vtrum Imperator, aut vllus alius Rex, aut Princeps Christianus non recognoscens superiorem in temporalibus possit absque licentia Papæ permittere Iudæis, vt in terris suis exerceant vsuras. At quã respondeo, illam esse quotidianã, grandem, & à nemine, quod sciam, pro dignitate sua tractatam, nec nobis esse otium, nec valetudinẽ sic tractandi eam. sed quia iubemur respondere priori quęstioni ab eo, qui iure suo id facere potest, dicam hæc pauca infrascripta, quæ forsam iubenti satisfacient.

Primo quidem, quod Petrus ab Ancharano, *a* tenet quod non, & eum refert Alexander Imolensis, *b* & latesequitur Ioannes ab Anania, *c* pro quibus est fundamentum neruosum in d. cap. *post miserabilem.* quo præcipitur, vt Principes Christiani cogant Iudęos ad restituẽdas vsuras: quod videtur facere non posse, si Reges haberent potestatem permittendi eis illarum exercitium.

2 Secundo, quod quamuis præfati grauissimi auctores dicant se non audere tenere contrarium, ipse tamen non possum mihi persuadere hanc sententiam. Tum quia Reges possunt permittere in suis regnis, & de facto permittunt ex aliquibus causis iustis exercitia nonnullorũ peccatorum mortiferorum etiam notoriorum, puta fornicationes, quæ fiunt in lupanaribus, *d* & Reges Francorum permittunt in suis regnis publicas detractiones, & infamias, quas Carniualia vocant; quod bene fieri ait Ioannes Faber, *e* permittunt etiam comœdias, quibus publicè tradunt insignia errata virorũ insignium, vt alij à similibus abstineant; quod rarò fit absq; peccato mortifero; vt à similibus alij arceantur. Fertur etiam Auenioni notarios certo die & loco publicare impune errata, quę ipsis fuerint per circulum annunciata, quod etiam raro fit absque detractione mortifera: & non est maior ratio, qua plus possint permittere illorum exercitium impune aliqua iusta de causa, quàm exercitium vsurarum Iudæorum, immo nec tanta: quoniam de fide necessarium est credere fornicationes esse peccata mortifera, *f* & quod tam fornicarius, quàm fornicaria credunt illas esse peccata, cum tamen Iudæus exercens vsuram non credat id esse peccatum; & Christianus accipiens saltem cum necessitate sub ea, & eam soluens nullatenus peccat, iuxta cap. *debitores. g* & cap. *super eo. h*

3 Tum quia Papa notorie permittit illas in suis terris exerceri à Iudæis etiam in Vrbe, vt constat ex bulla quadam S. D. N. Gregorij XIII. confirmatoria capitulorum reformationis banchariorum Hebræorum, quæ traducta fuit ad rationẽ 18. pro quolibet centenario, quæ data fuit in Camera Apostolica die prima Februarij 1577. & non videtur posse reddi vlla ratio firma, quare nõ possint permittere Reges idem in suis: non enim potest Papa plus facere, quòd vsura sit licita, quàm Rex; quia iure naturali & diuino vtriusq; testamenti est prohibita, vt post alios tradimus in cap. 1. *i* & tantùm, immò magis obligatur Papa ad resistendum peccatis, & exercitio illorum, quam Reges temporales, argum. ca. *sunt quidam. k* quod habet, summos Pontifices teneri vsq; ad sanguinem seruare doctrinam Euangelicam. Tum quia prædictum cap. *post miserabilem.* solùm probat: quod attento solo iure cõmuni Iudæi tenẽtur quidem restituere vsuras ex tortas à Christianis, quod concedimus; sed nõ probat, quod iure particulari non possit contrarium statui; immo contrarium statutũ est, & seruatur in toto statu Ecclesiastico, & Romæ in quo minus deberent tolerari, vt dictũ est: in quo videmus Christianos compelli ad soluẽdas vsuras Iudęis. & Iudæos non compelli ad soluendas eas Christianis, & quidem miror neminem aduertisse, quod hoc modo respondetur aptissimè illi cap. *post miserabilem.*

a Conf. 243. incipiente, Christianæ & illustriss. Princeps.
b Cons. 1. volum. 2.
c In c. post miserabilem de vsuris. nu. 5.
d Arg. c. meretrices. 32. q. 4. c. inter opera. de spon salibus.
e In §. in summa. Inst. de iniurijs.
f Cle. ad nostram de hæret.
g De iureiur.
h De vsuris.
i 14 q 3 nota. & in tract. de vsuris nu. 44. & 49.
k 25. quæst. 1.

4 Tum quia ratio, quare communiter Reges Christiani non permittunt Iudæis exercere vsuras, videtur esse illa, quod nõ permittunt illos habitare in regnis suis: in nullo enim regnorum Hispaniæ permittuntur, nec vllo subiecto Regi Franciæ, & cõtra in vrbibus Imperij, vbi permittuntur habitare Iudæi, etiam permittuntur exercere vsuras: & certum est, quod si potest id permittere Imperator, poterunt etiam permittere Reges liberi, & non recognoscẽtes superiorem. Quin etiã audio in quibusdam terris Serenissimi Ducis Sabaudiæ non recognoscentis superiorem, quod quidam Iudæi licet paucissimi de permissione eiusdem in eis habitantes exercent vsuras.

5 Cum ergo negari non possit posse Reges Christianos permittere Iudæis, vt morentur in suis regnis, poterunt etiam permittere, vt exerceant vsuras. Tum quia audio Carolum V. Imperatorem Christianissimũ & filium eius Philippum II. Catholicissimum permittere aliquot Iudæos habere publicum officium fœnerandi in Flandriæ statu.

6 Arbitror tamen nullum communitatem sæcularem, nec vllam ecclesiasticam potestatem, quæ recognoscit superiorem, posse permittere iustè, vt Iudæus aliquis in suo territorio exerceat impune vsuras.

Tertio, quod potestas suprema ecclesiastica, siue solus Papa potest permittere Iudæis exercere vsuras sine vllo alius consensu.

Quarto, quod consulendum esset Principi, vel communitati sæculari volenti id permittere, vt de consensu Papæ id facerent.

Quintum, quod ipse non auderem asserere, Principem, vel communitatem non recognoscentem superiorem peccare mortifere, aut vllas censuras incurrere ob id solum, quod huiusmodi permissiones iusta de causa faceret cum capitulis cõuenientibus Christianis; qualis fuit vna, super qua ante aliquot annos fuimus consulti, facta cum capitulis conuenientibus Christianis, in quibus erat vnum, vt Iudæus fœnerari non posset vltra quam ad rationem quinque pro centum: dummodo talis Princeps nihil de lucro participet; quoniam in ea sum opinione, quod nullus Princeps, nec sęcularis, nec ecclesiasticus potest iustè permittere aliquot peccantes, vel crimina committentes, percipiendo aliquod lucrum ob illam permissionem, per ea quæ post Caietanum dixi in Man. *a*

7 Ex prædictis, quæ responsa sunt ad prædictam quæstionem contentam tacitè sub quęstione nobis tunc proposita, colligitur primum, quod si prædictus Princeps cum auctoritate & licentia propria iusta de causa, & sine participatione lucri vsurarum permittit exercitiũ earum in terris suis cum capitulis & conditionibus honestis, poterit iustè absque peccato compellere Christianos ad obseruanda pacta, & conuenta inter Principem, & Iudæos, & cõsequenter ad soluendas vsuras permissas, & promissas per illas Iudæis.

Secundo, quod si prædictus Princeps recognoscit superiorem, non potest iuste permittere exercitium vsurarum in terris suis sine auctoritate Papæ, vel alicuius Regis non recognoscentis superiorem, in cuius territorio viuit; nec cõsequenter cogere Christianos ad soluendas vsuras illis promissas.

Tertio, quod, quidquid Petrus ab Ancharano, & Alexander Imolensis & Ioannes ab Anania, & alij, qui sequuti sunt illos, dixerint, credo firmiter, quod prædictus Princeps, siue sit Imperator, siue Rex, siue alius, qui non recognoscit superiorem, potest iusta de causa in suis terris permittere iuris auctoritate sua, sine alia ecclesiastica, vsurarum exercitiũ Iudæis, factis capitulis honestis cum eis, & nõ accipiendo lucrum sibi de illo exercitio: quamuis modestius & christianius faceret, si permitteret illud consulto summo Pontifice cum capitulis ab eius Sanctitate probatis. Salua S. D N. censura, & cuiusuis alius melius sentientis, in gloriam Dei, qui nos omnes saluet.

Aduertendum, immo inter omnes ferè doctores cõstare nullum principem

a Cap. 17. nu. 195.

Principem extra Pontificem Maximum posse Hebrais publicè fœnerandi potestatem, etiam si populi vtilitas aut necessitas id postularet, facere: vt post alios docet Petrus Royz in decisionibus Lituanicis, decis. 5. num. 308. & seq.

SVMMARIVM.

1 Iudæis etsi concesserit Pontifex, vt in suis terris vsuras exerceant, non tamen sequitur vt vigore eiusdem licentiæ eisdem liceat alibi exercere potest.

2 Princeps sæcularis superiorem non recognoscens in suis terris licentiam exercendi mediocres vsuras etiam sine Papæ licentia concedere potest.

CONSILIVM XXXIV.

AN Iudæi habentes licentiam à Papa in terris Ecclesiæ vsuras exercendi, possint absque alia licentia eas extra territorium Ecclesiæ exercere, vel saltem pecunias pro suo interesse mutuare.

Secundo, vtrum Princeps superiorem nō habens possit sub honestis capitulis prædictam licentiam in suis terris concedere, seu Iudæis permittere?

1 AD PRIMAM quæstionem respondeo primo, non videri eam satis clarè propositam: quoniam loquitur de interesse, & videtur voluisse proponere de vsura, quod si intelligatur de interesse vero, de quo loquitur l. 3. *a* videtur esse superflua: quoniam licitum est mutuare ad interesse verum tam lucri cessantis, quā damni emergētis, seruatis seruandis, vt latè post alios nos tradimus in Man. confess. *b* & latius in com. de vsuris, *c* & ita sine alia permissione speciali Principis spiritualis & temporalis iure communi licet tam Iudæo, quàm Christiano mutuare ad interesse verum, seruatis seruandis.

a §. de eo quod certo loco. & l. 1 C de sent. quæ pro eo quod inter. profer.
b *Cap. 17. nu 211.*
c *Nota. 15. n 50. & seq.*

Secundo, quod si intelligant de vsura vera, respondendum est negatiuè, quòd summus Princeps ecclesiasticus nō censetur permittere Iudæis exercere vsuram in regnis & dominijs non subiectis ei quo ad temporalem iurisdictionem, eo solo quod id permittat in terris subiectis sibi quo ad vtramq; iurisdictiōnem spiritualem & temporalem. Tum quod priuilegia sunt restringenda. *d* Tum quia præsupposito quod sine licentia Papæ non possunt Iudæi exercere vsuras, & cum ipsius sic; extendere licentiam exercendi vsuram in vno regno ad exercitiū vsuræ in alio, esset extrauenire innumeris iuribus, quæ vetant extensionem legum & dispositionum exorbitantium, ad ea quæ sub verbis earum non includuntur. Tum quia, præsupposito, quod sine Papæ licentia cum summi Principis sæcularis facultate Iudæi possint exercere vsuras in regnis, quæ inhabitant, possent quidem exercere sine Papæ licentia speciali, non extendendo ad illam licentiam Papæ datam quo ad suum regnum temporale; & ita quæstio etiam hoc casu esset superflua.

d Cap. porro & c. sane. cū innumeris alijs de priuil.

2 AD SECVNDAM respondeo, meminisse me respondere ante aliquot annos cuidam magno Principi non recognoscenti superiorem, ad quamdam quæstionem, ex cuius decisione facile potest colligi harum determinatio, & ideo me remitto ad illam. *Vide consil. 33. de vsuris.* Ex quo palam colligitur, Regem Catholicum in domino Mediolani, à quo non appellatur, posse iustè Iudæis in eo morantibus facere facultatem mutuandi sub vsuris mediocribus sine vlla licentia Principis ecclesiastici summi, neque inferioris; & consequenter non debere se retrahere, vel abstinere à danda præfata licentia, esto quod nullam Papa etiam in suis terris quo ad iurisdictionem temporalem subiectis daret, nec dedisset illam. Quia tamen extra casus propositionem monstratur consilium cuiusdam viri eruditissimi impressum, in quo affirmat multas facultates huiusmodi fuisse datas antehac, quæ etiā nunc durant, à Principibus Ecclesiasticis, indubiè tenendum est quod nunc respondemus, &c.

Vide quod notatum fuit præcedenti responso, ad quod fortè D. Nauarrus hic se remittit.

SVMMARIVM.

1 Iudæis concedit Camerarius ex Papæ commissione, vt Romæ, ac etiam alibi, nu. 3. exerceant vsuras: ordinarij autem licentia non sufficit, sicut nec videtur sufficere sola Regis aut Principis sæcularis suppositi canonibus, nisi hæc facultas sit eis à Papa concessa, num. 1. quo casu possunt quidem Principes concedere, vt exteris mutuent sub grauioribus vsuris, sed non decet, non expedit. nu. 6.

2 Reformatio facultatis vsuras exercendi facta Hebræis bancharijs Romæ commorantibus, non est extendenda ad alios Hebræos alibi banchos tenentes.

3 Declaratoria & confirmatoria dispositio restringitur ab terminos interpretata, & confirmata.

4 Dispositum quo ad vnum per ius commune licet trahatur ad alia, in quibus militat eadem ratio; secus tamen est in priuilegio personali, & multo magis in impositione personalis oneris.

7 Vsurarium exercitium etsi sit contra ius diuinum & naturale; tamen ad euitanda maiora mala tolerari potest, vt Hebræi illud exerceant.

CONSILIVM. XXXV.

ANTE reformationem super Hebræorum banchis à Gregorio XIII. factam Illustrissimus Dominus P. Hebræis in sua Sancti Martini terra habitantibus, de Illustrissimi ac Reuerēdissimi D. Camerarij licentia, & sub honestis statutis & moderationibus fœnus exercendi facultatem concessit. Modo dubitatur.

Primo, an Iudæi in dicta sua terra habitantes dictam reformationem seruare teneantur.

Secundo, an dictus Dominus permittere possit, vt Iudæi cum alienigenis vndecumq; ad dictam suam terram venientibus vsuras exercere valeant.

Tertio, an dictus Dominus moderare Hebræorum vsuras ita valeat, vt fœnus carius cum alienigenis, quàm cum indigenis & incolis, Iudæi exerceant.

Quarto, an dictus Dominus Hebræorum banchos, eorumque statuta reformare & restringere in dicta sua terra valeat.

Pro intelligentia prædictarum quæstionum resoluenda sunt duo dubia. Primum est, an Camerarius Papæ possit concedere licentiam Iudæis habitantibus extra statum Papæ exercendi vsuras. Secundum, an Papa iustè possit permittere Iudæis, vt exerceant vsuras.

1 Ad primum dubium pro parte negante faciunt ea, quę Siluester adducit, *a* dicens, quod Iudæi cogendi sunt ad restituendas vsuras, & alibi, *b* dicit, quod Princeps permittens Iudæis exercitium vsurarum cum licentia ordinarij peccat mortaliter per clem. 1. *c* & cap. 1. *d* cum additis ei à Dominico & Franco, & ca. *post miserabilem* & ca. *postulasti*. *e* Pro parte affirmante facit, quod Camerarius prædictus ex commissione Papæ dat illam licentiam: & iura prędicta, quatenus sunt humana, nō ligant Papam. *f*

Ad secundum dubium pro parte negante facit, quod Regas ac Principes id facere non possunt, vt concludit Siluester.

a In summa verb. Iudæi. q. 4. & q 5.
b *In ver. vsura 9. §. fi.*
c *De vsuris*
d *Eod. tit. li 6*
e *Eod. tit. in antiq.*
f *Cap. prepo suit. de con ces. prab.*

Sed pro parte affirmante facit primo, quod videmus Papam permittere Iudæis in Vrbe, & Auenioni, & etiam in terris Ducis Mantuæ, & alijs multis locis; & quod aliud videtur dicendum de Regibus, & Principibus, qui subsunt præfatis canonibus non subest Papa.

Secundo facit, quod Papa potest permittere & tolerare aliquod malum, vt aliquod peius impediatur, *g* & quod secundū Augustinum, *h* relatum à S. Thoma, *i* lupanania permittuntur in plerisque locis, ne casta matrimonia sollicitentur, & vt alia peiora impediantur; idque fit etiā à Principibus sæcularibus, nulla licentia à Papa petita.

g Cap. deni. 23 4 di. & c. nō potest 23 q 4.
h *Li. 2. de ord.*
i *2. 2. q. 10. art. 11.*

2 PRÆSVPPOSITO igitur, quod illustrissimis D. P. cum facultate Illustrissimi Camerarij S. D. N. iustè possit Iudæis terræ Sancti Martini permittere exercitiū vsurarum moderatum, vt in prima quæstione proposita præsupponitur: Ad primam quæstionem, scilicet an reformatio Sanctissimi D. N. Greg. XIII. in vsuris exercendis includat Iudæos prædictos ciuitatis Sancti Martini, respōdeo, quòd non. Tum quia illa reformatio solū tangit & includit Iudæos Romanæ vrbis, vt colligitur ex ea. Tum quia à separatis non fit illatio, *k* nec pactum personale extenditur alios. *l* At literæ confirmationis, reformationis, siue reductionis quantitatis vsuræ S. D. N. de solis Hebræis bancharij:

k Le. Papinianus ff. de minorib.
l Leg iuris gentium. § pactum ff. de pactis & c. ut cætero de transact.

bancharijs Vrbis Romæ loquuntur: quod colligitur ex relatione eorum, quam fecit Illustrissimus Camerarius Ascanius, qui solum de tangentibus illos loquitur; & ex relatione illorum, quam fecit Illustrissimus Cardinalis Vitellotius, qui etiam de solis illis egit, vt patet ex illis verbis eius, *dictis Hebrais bancharijs*. bis repetitis. At Hæbræi bancharij Sancti Martini non sunt Hebræi bancharij Romæ; ergo ex contentis in d. literis non debet inferri ad eos.

3 Tum quia dispositio declarans, interpretans, & confirmans aliam, debet intelligi secundum terminos dispositionis declaratę, interpretatæ, & confirmatæ, iuxta glossam quæ habetur pro singulari ibi à Cardinali. *a* Tum quia præfata confirmatio loquitur de Iudeis commorantibus Romæ, & intra statum Ecclesiasticum; & ciuitas Sancti Martini est sita extra illum: & multa possunt occurrere, vt prædicta reformatio debuerit potius fieri in bancharijs Romæ, quàm in bancharijs Sancti Martini; & ideo nō ad illos extendēda, argumento cap. *ad audientiam*. *b* Tum quia præfata reformatio nō videtur ligare Iudęos Auenioni commorantes, & fœnus ibi exercentes, etiam si Comitatus Auenionis sit Papæ immediatè subiectus: ergo à fortiori non ligabit Iudæos ciuitatis Sancti Martini, quæ nō est ei subiecta immediatè, nec mediatè. Tum quia nō obstat, quod verba Gregorij generaliter loquuntur de Hebræis, & bancharijs; quia simul ponuntur verba confirmationis, & reductionis; & confirmatio expressè refertur ad capitula relationis Vitellotij, quæ solùm tangunt Hebræos bancharios Romæ; & ita etiam reductio debet ad eosdem referri: vna enim pars dispositionis declaratur per alteram. *c*

4 Tum quia sicut priuilegium concessum personæ non egreditur illam, *d* sic maiore ratione onus impositū personæ non egreditur personam, argum. cap. *odia*. *e* & l. 1. *f* habet, cōstitutionem, qua Princeps irrogat pœnam vni, non extendi ad alium. Ergo reductio præfata Hebræis bancharijs Romæ, quæ onerosa est, non extenditur ad bācharios Sancti Martini. Tum denique, quod nō obstat ca. *miramur*. cum similibus, *g* cap. *in causis*. *h* quæ habent, dispositionem quo ad aliquos, censeri dispositum quo ad alios: quia illud est verum in dispositione iuris cōmunis, & vbi eadem ratio inuenitur, non autem in dispositione priuilegij, vel oneris personalis, vt annotauit glossa, *i* & præfata reductio est quædam dispositio præter ius commune grauans certas personas particulares.

5 AD SECVNDAM, an scilicet per licentiam Illustrissimi Camerarij possit bancharijs Hebręus Sancti Martini mutuare omnibus Christianis, etiam alienigenis; Respondetur, quòd sic. Tum quia præfatus Illustrissimus Camerarius non solum generali & indefinitio verbo, sed vniuersali concedit facultatem mutuandi, dicendo, *quibusuis personis ad vos recurrentibus*. & vniuersalia verba vniuersaliter sunt intelligenda, *k* & latius quam tantùm generaliter dicta, iuxta glossam celebrem. *l* Tum quia nihil obstat dicere, quod videtur facta concessio contemplatione indigenarum Sancti Martini; quinimmo facta fuit ad petitionem Hebræorum Sancti Martini, & commodum Christianorum generaliter sine vlla restrictione; & ita est intelligenda generaliter. *m*

6 AD TERTIAM, scilicet, an præfatus Illustrissimus P. possit cōuenire cum pręfatis Hebræis, vt carius mutuent extraneis, quàm indigenis, respondetur, quod licet de rigore iuris videatur id posse defendi, non tamen videtur consulendū eius Illustrissimæ Dominationi, vt id faciat. Tum quia hæc facultas tolerandi Iudæos exercentes vsuras, & per eas prementes Christianos, est satis extranea Christianis dogmatibus, & moribus, & merito deberet restringi. *n* Tum quod ex facultate mutuando sub maioribus, vsuris extraneis, posset dari occasio, & difficilius & ægrius mutuarent indigenis sub minoribus, quod nocere posset indigenis; ideoque cauendum, cùm ipsi sint, ceteris paribus, magis diligendi, *o* & in hac materia magis fauendi. *p* Tum quia daretur occasio multis suspicandi quod ipse concedit eis facultatem carius mutuandi alienigenis, vt aliqua munera, vel seruitia vtilia facian ei de more suo; quod haberet magnam speciem mali.

7 Nam licet tolerantia exercitij vsurarij, quod est contra legem naturalem, & diuinum, tam veterem, quam nouam, vtcumque ad euitanda maiora mala tolerari possit absque peccato non participando in lucro; non tamen potest id fieri participando in illo, vt post Caietanum tradimus etiam nos in Manu. conf. *a*

AD QVARTAM satis respondet solutio tertiæ quæstionis: & rem Christianam, séque valde dignam faceret eius Dominatio Illustrissima aliquo modo reducendo vsuras suorum Hebręorum, ad quas S. D. N. reduxit vsuras Hebræorum Romanorum, iuxta illud Baldi. *b A boue maiore discat arare minor.*

Nota, id quod ait auctor in num. 1. de tolerantia, seu permissione, intelligendum de simplici, quæ consistit in non puniendo, vt etiam videtur sentire ipsemet Auctor hic num. 7.

a In cle. pen. in verb. consuetudine. de elect.
b De decim.
c Leg. 1. ff. de reb. dub.
d Cap. priuilegium. de re. iur. lib 6 & l. in omnibus causis ff. eod.
e De reg. iur. lib. 6
f In fi. ff. de constit. princip.
g 61. distinct.
h De re iudi.
i Prefata ca. priuilegium
k Cap. solita. ver. quodcūque. de maio. & obed.
l In cle. 1. ver. quauis. de re iud.
m Argu. l. de pretio. ff. de public. in rem actio.
n Arg. c. quæ à iure. de reg. lib. 6.
o Arg. l. vt patria ff. de iust. & iur.
p Arg. c. 1. de vsur. lib. 6.

a Cap. 17. nu 195.
b In c. in causis. de re iudi.

DE CRIMINE FALSI.

SVMMARIVM.

1 *Mendax non est, qui per additionem mentalem supplet exteriori loquutioni id, sine quo esset mendax.*

2 *Mendacium aliàs de se nō mortale per solam circumstantiam iudicialem nō efficitur mortale, nisi alia addatur circumstantia, puta periurij, damni notabilis, vel iniusta inobedientiæ contra legem aliquam ad id obligantem.*

CONSILIVM I.

IN Manual. *c* in fine habetur, nullum mendacium esse mortale, eo quod in iudicio interiori vel exteriori dicatur, quod extra illud dictū tale non esset. Hoc nedum videtur esse contrarium D. Thomæ, sed etiam contra communem. Nam si interrogatus ego extra iudicium de aliquo notabili crimine à me commisso, ab eo qui non est iudex, negarem veritatem, non peccarem mortaliter, vt habetur in eod. Man. *d* secus autem, si in iudicio iudici seruato iuris ordine procedenti & interroganti negarem veritatem.

1 Dico primo, quod in cap. 12. *e* non tracto ego de aliquo mendacio, an sit peccatum, necne, sed de responsione verbali, quæ definit esse falsa propter mentalem additionem, & cap. 18. *f* tracto de mendacio: & ita illa loca nullatenus sibi opponuntur.

2 Secundo dico, quod id quod putor dicere d. cap. *g* dico in d. cap. 18. *h* videlicet quod reus interrogatus à iudice competente, ordine iuris seruato, peccat mortaliter negando suum crimen.

Tertio dico, quod illa loca non sunt contraria: quoniam id quod dixi d. cap. 18. *i* videlicet nullum mendacium dictum in iudicio esse mortale, quod dictum extra iudicium non esse tale, intelligendum est formaliter, videlicet quod eo solo, quod dicitur in iudicio, nō fit mortale: & ita non negat, quod alia ratione non possit fieri tale, vt in casu, qui determinatur in d. cap. 18. *k* statim enim dicitur, quod si est iuratum, vel notabiliter damnosum, est mortale, at in casu proposito alia tria cōcurrunt, propter quæ illud mendacium fit mortale, puta iuramentum, quod reus præstat de dicenda veritate, & quod lex diuina & humana obligant dicere illam veritatem in illo casu, & quod fit notabile damnum accusatori propter pœnam talionis, *l* vel Reipublicæ, cuius notabiliter interest crimina puniri. *m*

SVMMARIVM.

1 *Falsus subreptiuusve non est, qui simpliciter dicit aliquid esse verum, licet id pro indubitato non habeat, modo putet id esse magis verum, quàm contrarium.*

1 *Mendax seu falsus nō est simpliciter affirmans esse verum, quod solum opinatur.*

2 *Fides & indubia persuasio producitur à motiuo aliquo simul, & libera voluntate: vnde qui habet aliquod motiuū, potest, si vult, id quod opinatur firmiter credere; & sibi persuadere.*

2 *Credendi aliquid cum adest aliquod motiuū, potest quis sua libera voluntate id firmiter credere, & indubiè persuadere.*

3 *Mandatarium aliquid de ijs, quæ nec sine labore, nec sine expensis fiunt, non fecisse credere potest mandans, si mandatarius multo tempore post tacuit; quia si fecisset, expensam illam & laboris mercedem petijsset.*

c Cap. 18. n. 3.
d Ca. 12. n. 87
e Num 87.
f Nu. 3. sub fi.
g Num. 87.
h Num. 57.
i Nu. 3. sub fi.
k Num. 87.
l Cap. quisquis. c. quicrimen 2. q 8
m Le. si vel neratus ff. ad l. Aquil. c. vt fama. de sen. excom.

CONSILIVM II.

CONFESSARIVS mihi asserenti, sicuti quidam amicus meus mihi dixerat, quod poteram deponere scrupulum conceptum in quodam negotio, respondit me posse acquiescere. Nunc oritur nouus scrupulus: quandoquidem etsi magis credam amicum meum prædictum ita dixisse, attamen sum certus. Ideo quæro, an possim scrupulum deponere.

Respondeo primò, quod subtilis & ingeniosa est hæc interrogatio, & cui fortè non respondissem, nisi me ad id auctoritas interrogantis coëgisset.

1 Secundo respondetur affirmatiuè, quod potest deponere scrupulum. Tum quia ex parte interrogantis nulla fuit facta surreptio exprimendo aliquod falsum, vel tacendo aliquod verum necessario exprimendum: quia dicit simpliciter aliquid esse verum, non censetur dicere, ita credere illud esse verum, quod habet pro indubitato, sed solùm, quod putat id esse verum: & qui magis putat, & inclinat aliquid esse verum, quàm contrariū, videtur dicere se putare id esse verum, & sic nullū falsum exprimit, neq; tacet verum necessario exprimendum: vt diximus nos in Man. nostro conf. *a* aliud est scire, & aliud credere firmiter, aliud opinari, & aliud dubitare: & qui putat verius esse aliquid, quàm contrariū eius, licet non sciat, neque firmiter credat, opinatur tamē, & sufficit opinio, quæ magis putat aliquid esse verum, quàm contrariū: quia, vt traditur in locis prædictis, qui dubitat, nō inclinat magis in vnam partem, quàm in aliam. Tum quia cōsulens, qui consulit alicui posse scrupulum deponere, eo quòd dixit sibi esse aliquid dictum, non solum videtur consulere in casu, quo firmiter credat ita esse, & in quo proculdubio ita res se habeat, sed etiam si opinetur ita esse, siue quod idem est, magis putet esse verum, quàm contrarium.

a Cap. 27. nu. 279.

2 Tum quia in lib. posteriorum Aristotelis tam ipse, quam commentatores eius docent, quod fides & indubia persuasio producitur à motiuo & libera voluntate; & ita qui habet opinionem ob aliquod motiuum, potest facile, si vult firmiter illud credere: & ita dominus consulens potest, si vellet, credere firmiter id quod opinatur.

3 Tum denique, quod dominus consulens potest deponere prædictum scrupulum, etiam si non opinaretur amicum illum sibi dixisse contentum in informatione, propterea quod ignorat rogatos fecisse aliquid de rogatis ab eo; & quod nihil soluit eis, & tanto tempore remansit in illa bona fide credendi nihil per rogatum eius factum fuisse; & quod facile credere potest, quòd si aliquid fuisset impensum pro ipso, vel in patiendo labores, fuisset petita solutio. Itaque mea sententia D. consulens sine scrupulo potest præfatum scrupulum deponere.

SVMMARIVM.

1 *Iursdictionem qui vsurpat, peccat mortaliter.*
1 *Affirmans pro certo id, quod nescit esse tale, peccat.*
1 *Testimonium idoneitatis qui dat de aliquo, quem sufficienter pro tali non nouit, etiam quod talem esse ab aliquo audiuerit, peccat: pro quo tamen delicto certa non reperitur statuta pœna.*
1 *Occasionem lædendi dare est peccatum.*

CONSILIVM III.

VICARIVS foraneus scripsit, vel signauit scriptam quamdam schedam, quę continebat, Angelum esse idoneum beneficio simplici, & canonicatu ob relationē cuiusdam doctoris: & quod nouerat puerum siue adolescentem discentē grammaticam, nesciens tamen quantum didicisset: & quia nouit eum mansisse Romæ 10. annos studendo, vt ipse putabat, sed nesciebat. Quæritur, quantum peccauerit, & in quam pœnam incurrerit.

1 Respondeo eum peccasse: quia videtur vsurpasse iurisdictionem alienam, scilicet vicarij generalis, non appellando se foraneum; & vsurpatio iurisdictionis inter mortales culpas numeratur à S. Thoma. *b* Tum quia affirmauit pro certo quod ignorabat esse tale, cōtra 8. præceptum Decalogi, & contra l. *de qua re. c* Tum quia nimis facile credidit prędicto doctori in re, quæ posset prę iudicare proximo, contra cap. *innocens. a* Tum quia occasionem lædendi remp. & proximum dedit, contra cap. vlt. *b* Sed non memini aliquem textum authenticum, per quem vlla pœna præter culpam peccati ipso iure imponatur ei. Salua, &c.

b 2. 2. q. 60. art. 6.
c ff. de iud. & l. 1. de crimin fals.
a 22. quæst. 2.
b De iniurijs.

SVMMARIVM.

1 *Eleemosynam pro certo genere personarum petens, & sibi retinens peccat mentiendo, & alteri debitum retinendo: at si petat pro pauperibus in genere, quorū ipse vnus est, nullum peccatum committit, licet non exprimat se pauperum esse.*
2 *Falsum dicere nemini, verum autem tacere sine alterius detrimento, licet.*

CONSILIVM IIII.

ALIQVÆ pauperes mulieres simulant se petere eleemosynam pro aliqua paupere puella, & quod inueniunt retinent in sui necessariam sustentationem. Dubitatur, an sint omnino cogendæ vt desistant, & an sit deneganda absolutio ni desistant, vel proponant desistere.

1 Respondeo, quòd mulier pauper, quæ pro alia certa paupere acciperet eleëmosynam, animo eam sibi retinendi, bis peccaret, mentiendo, & rem alteri debitam retinendo: quæ verò peteret & acciperet pro paupere verbo generali, cuius appellatione ipsa quoque contineretur, animo quærendi & retinendi sibi, non peccaret, argum. cap. *ne quis. c*

c 22. quæst. 2

2 Quod pro vtroq; dicto facit, quatenus habet nemini licere falsum dicere, sed verum tacere absq; alterius præiudicio sic. Quare prior non videtur absoluenda, nisi desistat, posterior verò sic.

SVMMARIVM.

1 *Falsum deponens testimonium peccat peccatum irreligiositatis; & si tendit in alterius damnum, tenetur reuocare ante sententiam, si eius reuocatio in aliquo potest prodesse, itemque & damnum restituere, num. 2. quo restituto non tenetur se infamando dictum suum reuocare, nisi ex eodē aliud nouum damnum timeretur oriri. num. 3.*

CONSILIVM V.

N. Quædam falsa testatus fuit, in quo tamen neminem læsit. Quæritur primo ad quid teneatur. Secundo, si testando falsum læserit, & læsionem restituerit, an ad aliud teneatur.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM respondeo primo, testem, qui suo falso testimonio non damnificauit proximum, peccasse quidem peccatum contrarium virtuti religionis, quod S. Thomas vocat irreligionem, *d* non autem cōtra iustitiam, vt ex eodem S. Thoma, *e* colligitur.

2 Secundo, quod cum solus transgressor legis veræ iustitiæ obligetur ad restitutionem, quia restitutio est actus veræ iustitiæ, & propriè commutatiuæ secundum eumdem S. Thomam. *f* & latius tradimus nos in Manu. confess. *g* Vnde peccatum contra caritatem, & alias virtutes non obligat ad restituendum secundum cōmunem sententiam eorum, quos citauimus, *h* consequitur huiusmodi testem ad nullam restitutionem teneri, & consequenter posse verè pœnitere peccati, quod commisit cōtra virtutem religionis transgrediendo secundum præceptum Decalogi, & absolui, imposita pœnitentia salutari.

d 2. 2. q. 92. in prin. & 97 in prin.
e In ead. 2. 2. q. 7. art. 4.
f In ead. 2. 2. q. 62. art. 1.
g Ca. 17. n. 6.
h In d. c. 17. nu. 11.

AD ALTERAM quæstionem respondeo primo, quod testis, qui dicit falsum testimoniū in damnum proximi, tenetur reuocare suum dictum, antequam feratur sententia, & exequatur, si saltem debilitando suum testimonium falsum potest ei prodesse in toto, vel in parte, vt nos tradimus in nostro Manu. confess. *i* & colligitur ex vtroque Thoma, *k* & ex adnotatis in cap. *præterea. l* & faciendo hoc excusat se à bona parte obligationis restituendi, eo qud hac via diminuit damnū, quod aliàs datum fuisset per suum testimonium.

i Cap. 25. nu 40.
k 2. 2. q. 70. art. 4.
l De testibus.

3 Secundo, quod quæstio proponitur de illo, qui restituit damnum illatum: & loquendo de tali teste damnificante, & restituente damnum, certum est, quod sufficit ei pœnitere peccati, & nulla lege tenetur ad reuocandum suum dictum, neque ad infamandum se, nisi probabiliter crederet, quod aliud nouum damnum oriretur ex eo: quia

quia sicut peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, ita restituto ablato cum debita contritione remittitur, vt notatur in c. *peccatum*, *a* & alibi sæpe. Salua, &c.

a *De reg. iur. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 Mutare sibi nomen & cognomen sine fraude, nisi sit seruus, cuilibet licet propria, etsi magis expediat id fieri publica auctoritate.

CONSILIVM VI.

QVÆSITVM est, an liceat cuiuis mutare sibi nomen.

1 Respondeo, quod sic, per l. 1. ad hoc expressam. *b* quæ habet, sicut nominis, prænominis, vel cognominis assumptio à principio cuiq; priuato est libera, ita & postea sine fraude & præiudicio alterius illius mutationem fieri licere; nisi esset seruus, vt in eadem lege exprimitur, vel nisi ad fraudandum, aut damnificandum creditores, vel alios, id faceret, de quo loquitur l. *falsi*. *c* vt vtriusque legis glossa recepta declarat, & Bartholus, *d* vbi expresse ait id posse facere quem propria auctoritate: sed longè melius esset mutare cum auctoritate Episcopi, vel Regis, vel gubernatoris, vt nemo decipi possit, & vt ipse euitaret periculum falsi, & præsumptionis fraudis, quę contra ipsum concipi posset, si inueniretur aliquis contractus, quo ipse constitueretur debitor ante illam mutationem, & post illam nō posset inueniri ob illam; & etiam prodesset conscientiæ ad euitandum periculum tentationis negandi ea, quæ fecisset ante illam, &c.

b *C. de mutatione nomini.*
c *ff. ad legem Corneliam de fal.*
d *In procemi. ff. vete. §. nos vero.*

DE SORTILEGIIS.

SVMMARIVM.

1 Protestatio agentis superstitiosa re ipsa non sufficit ad excusandum à peccato. num. 4. & 8.

1 Futurorum etiam contingentium præcognitionem licebat olim à Prophetis exquirere, etiā si essent temporalia, modo essent vtilia: hodie tamen à talibus est abstinendum: quamuis nemo prohibendus sit, cessante omni vana obseruantia, à Deo temporalium valde vtiliū reuelationem petere. nu. 6. & 4.

2 Futura scire qui desiderat, non peccat, modo non desideret scire à quo non debet, vel modo indebito. num. 7.

3 Cognitio intellectiua, vt est etiam notitia futurorum, est bona, & potest addisci, modo nolimus addiscere à quo non debemus vel modo quo non debemus. num. 7.

4 Deum solum rogare expresse intendens super aliqua re, si adhibeat vana, tacite à dæmone illam exquirere videtur.

5 Vana qui sanctis orationibus immiscet, censetur credere, quod nisi illa etiam addantur, effectus speratus non sequetur.

8 Negromantici, nec alij superstitiosi, modo non peruenerint ad concipiendum hæresim, non excommunicantur per bullam Cœnæ Gregorij xiij.

8 Superstitiosa oratione ad aliquid impetrandum vtens, si id auctoritate superioris innixus faciat à peccato potest excusari. Item si putabat esse vanam, nec effectum sperabat, solum venialiter peccat, at si putabat esse vtilem ad obtinendum id quod obtinere sperabat, sciebatque ei admisceri vana, difficile à peccato mortali potest excusari.

CONSILIVM. I.

QVIDAM sacerdos, pręmissa protestatione, quod dæmones consulere non intendebat, & desiderans per somnia, natiuitate inspecta, futura scire à Deo, ante cubitum candelam benedictam manu tenendo, orationes aliquas recitabat, vana aliqua interponendo, orando per pulchrum viridarium, per palatium delectabile, per aquā currentem, & ignem vrentem. Dubitatur primo, an incurrerit excōmunicationem per bullam Cœnæ. Secundo an peccauerit.

1 Quod prædictus sacerdos non admittat vllam superstitionem, neque aliud peccatum faciendo supradicta, facit primo, quod in veteri Testamento licebat adire Prophetas super rebus futuris, etiam contingenter, & non necessario venturis. *e*

2 Secundo, quod desiderare scire futura non videtur esse peccatum; cum Daniel, *f* vehementissime desideraset scire tempus aduentus Messiæ.

e *1. Reg. ca. 9. & 4. Reg. c. 1.*
f *Cap. 9.*

A Tertio, quod cognitio rerum, siue scientia, est actus intellectus; & cognitio intellectiua ex se non est mala, secundum Aristotelem, *a* & S. Augustinum, *b* dicentem, *Quis audeat dicere disciplinam esse malam?* & rursus, *Nullo modo dixerim aliquam intelligentiam esse malam.* ergo velle scire futura non videtur esse peccatum.

a *2. Ethico.*
b *In lib. de lib. arbit.*

Quarto, Deus solet instruere homines per somnia, *c* immo & viri sancti interpretati sunt somnia aliquorum significare talia & talia futura, vt Iacob, *d* & Ioseph, *e* & Daniel, *f* ergo prædictus sacerdos volens scire non à dæmone, sed à Deo futura per somnia, non peccauit.

c *Iob. 33.*
d *Genes. 37.*
e *Genes. 40.*
f *2. & 4.*

5 His tamen non obstantibus, contrarium videtur dicendum. Primo quidem, quod cognitio futurorum, quę B non pendent ab aliqua causa naturali, vel diuinitus instituta, est reseruata Deo, iuxta illud. *g Annunciate nobis ventura, & dicemus quod Dij estis vos.* vitium enim curiositatis est velle scire quæ ad ipsum non pertinent, vt declarat S. Thomas. *h*

g *Isai. ca. 41*
h *2. 2. q. 167. art. 1. & 2.*

4 Secundo, quod licet Deus propter suam infinitam bonitatem reuelauerit multa etiam in nouo Testamento per somnia, vt ter in *i* Matthæo tamen non legitur sanctos viros rogasse obnixè Deum, vt eis futura reuelaret, nisi cum instaret magna necessitas, vel vtilitas id faciendi, qualis non vrget prędictum sacerdotem ad quærenda ea, quæ quærit scire per somnia.

i *Cap. 2.*

C Tertio, quod licet quis nolit expresse scire aliquid ignotum à dæmone, sed solùm à Deo; si tamen illa petit à sua maiestate obseruando aliqua vana, id est, quæ non habent naturalem virtutem, nec ab Ecclesia Catholica instituta, videtur tacitè illa petere à dæmone, vt resoluit vterque Thomas. *k*

k *2. 2. q. 95. art. 2.*

5 Quarto, quod licet omnia fere verba prædictæ orationis huius sacerdotis sint bona, & sancta, & ad Deum ipsum directa; illa tamen, *per aquam currentem, & ignem vrentem*, non sunt talia, neque illa, *per pulchrum viridarium, vel palatium delectabile*, immo videntur continere vanitatem, quoniam non habent vllam virtutem naturalem, D neque ab Ecclesia institutam ad prænoscendum futura.

Quinto, quod obseruatio etiam illa, vt prædicta oratio dicatur ante cubitum, & cum candela benedicta, videtur esse vana; quia neque sua natura, neque ex Ecclesiæ institutione habent ea vim impetrandi reuelationem; & prædictus sacerdos videtur credere, quod nisi obseruentur illa, non obtinebitur euentus desideratus, & obseruatis illis sic; quæ vana fides est.

Sexto, quod etiam vrgere videtur Deum omnipotentem, vt reuelationem facit in somnijs, & noctu: & quod illæ litteræ, per quas scribitur nomen Domini Hebraicè, parum videntur facere ad rem ad mouēdum Deum omni lingua laudandum, & benedicendum.

E 6 Non obstant citata in contrarium. Ad primum enim respondetur, quod in veteri Testamento permittebatur adire homines prophetas ad sciendum quædam temporalia ignota, vtilia, præsentia, & futura: quia per illud promittebantur terrena temporalia: in nouo autem, quo promittuntur spiritualia, nullum medium institutum est ad adeundū homines ad pręnoscendum talia temporalia; & ideo oportet ab eis abstinere, vt expresse respondet S. Thomas, *l* quod etiam ibi tenet Caietanus & antea sensit Gratianus, *m* quamuis nec illi damnant expresse, nec debent damnare illum, qui sine aliqua vana obseruantia peteret à Deo reuelari sibi aliquid valde necessarium, vel F valde vtile sibi, vel Ecclesiæ, vel Reipublicæ, iuxta illud. *n Quod cumq; petieritis Patrem meum in nomine meo, hoc faciam.*

l *In d. q. 95. art. 2.*
m *Ca. fort. 26 quæst. 2.*
n *Ioan. ca. 16*

7 Ad secundum, concedendo, quod desiderare scire futura non est per se peccatum; sed desiderare illa scire ab eo, à quo nō debet, puta à dæmone, vel etiam à Deo modo indebito, peccatum est: & prædictus sacerdos vult illa præscire à Deo, sed modo indebito, seruando quædam vana, quibus statim se immiscet dæmon: & ita vult habere societatem cum illo, quod valde vetitum est.

Ad tertium, concedendo, quod cognitio rerum præsentium vel futurarum non est de se mala, neque velle illam discere ab eo, à quo debet, & eo modo quo debet: negando tamen, quod velle discere expresse à dæmone, vel

tacitè obseruando quædam vana, quæ neque à natura, A neque ab Ecclesia ad id instituta sunt, non sit peccatum, per prædicta.

Ad quartum, concedo omnia, quæ assumuntur in argumento, & quod probant id, quod iam dictum est, nempe, quod non est peccatum velle scire, nulla vanitate immixta, à Deo ipso per modum sibi placitum; quamuis ipsum restringere ad hoc, vt reuelet per somnia, aliquid indecentiæ habet.

An autem is sacerdos peccauerit mortaliter, vtendo prędicta oratione, & an sit excommunicatus bulla Cœnę Domini, an solum venialiter pecc[illegible], quæstio maior est. Ad quam respondeo primo, quod non incidit in bullam B Cœnæ S. D. N. Gregorij XIII. quia ipse in ea nō excommunicat necromanticos, nec alios superstitiosos, qui non sunt hæretici, siue qui non peruenerunt ad concipiendū hæresim, vt constat in ea.

Secundo, quod si prædictus sacerdos vsus est prædicta oratione ductus auctoritate superioris, potest dici esse excusatus à peccato, vt determinat Caietanus. *a* Si autem vsus est illa, putans esse vanum, quod faciebat, & non sperabat euentum suæ orationis, nisi à casu solùm, peccauit venialiter: si autem putabat esse vanum quod faciebat, sed vtile, sperando effectum suæ orationis, difficile excusabitur etiam à mortali, nisi per iustam ignorantiā: quia sciebat, vel scire curare debebat ab aliquo sapiente, an C liceret id, ad quod sunt scripta multa decreta aggregata per Gratianum. *b* Salua, &c.

a 2. 2. q. 95. art. 2.

b 26. q. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.

SVMMARIVM.

1 Hominem occidere ad esum, etiam ob necessitatem extremam famis, non licet; an autem iam mortui carnibus vesci liceat, non est ita certum.

1 Humana carne ad medicinas conficiendas vti nobis sine alio priuilegio vel licentia licere, non videtur ita certum: vnde prudentis erit impetrare à Pontifice facultatem.

CONSILIVM. II.

AN liceat efficere puluerem ex cerebro hominis talis D qualitatis contra morbum caducum, vel alium grauissimum?

1 Hæc quæstio præsupponit alteram maiorem, nempe an liceat carnibus & ossibus humanis vti ad conseruandum vel medicandum hominem fame maximè laborantem, vel ægritudine alia incurabili: & ni fallor, nullus est canon, nullumque cap. in toto corpore iuris Pontificij, neque Cæsarei, quod hanc quęstionem satis determinet. Sed neque antiquiores doctores videntur hoc [illegible]is tractasse: quamuis definierint nō licere carnibus humanis vesci, & damnarint Anthropophagos, qui eis vescuntur. Sed an in extrema necessitate id liceat Christianis, non E aperiunt; quamuis 4. Regum 6. videantur damnari mulieres, quę pressæ extrema necessitate pepigerunt, vt filios suos comederent. Sed aliud est occidere alium, vt eius carnibus se alioquin periturum sustentet, quod certum est non licere; aliud carnibus à Deo vel ab hominibus occisorum vesci ad necessariam sustentationem, quod quæstio hæc continet. Porro cuius parte affirmante facit cap. 28. Deuter. & 19. Hierem. quæ videntur significare licere obsessis fame vltima pressis edere carnes filiorum: quamuis responderi possit etiam illa loqui de occidentibus filios ad vescendum eis, & praxis totius orbis Christiani habet tradere cadauera hominum necatorum medicis, & F chirurgis ad anatomias faciendas, licet de hoc subdubitauerit Bartholus. *c* Ad quam quęstionem, quæ grauissima & rarissima est, decidendā nō est in presentia nobis otium idoneū. Sed arbitror licere cōficere pulueres prædictos, si licet vesci carnibus humanis in extrema necessitate ad se sustentandū, & ossibus & adipe ad medicandum: quod an priuilegio, vel licentia particulari liceat medicis, & chirurgis, & pharmacopolis, quos audio eis vti, melius ipsi nouerunt, & ad eos recurri potest. Sed & prouidè videbitur facturus D. consulens, si à S. D. N. facultatem humiliter petierit ad faciēdos prędictos puluere sob grauissimam, quæ occurrerit ei, necessitatem.

c In l. fi. de cadauer. punit.

DE CLERICO EXCOMMVNICATO, DEPOSITO VEL INTERDICTO ministrante.

SVMMARIVM.

1 Excommunicatus, non solum si celebret, sed etiam si auctorizando, vel quasi, etiamsi sit rector parochialis ecclesiæ, faciat coram se celebrari, est irregularis; secus, si simpliciter sacrum audiat.

2 Parochialis ecclesiæ rector habet quidem iurisdictionem in foro animæ, sed non in foro exteriori, vt Episcopi: vnde si, cum sit excommunicatus, facit coram se celebrari, plus peccat, quam Episcopus.

CONSILIVM. I.

CERTVM est excommunicatū missando fieri irregularem, & etiam faciēdo auctoritatiuè missare, iuxta glossam singularem, *a* & cap. *illud.* *b* quatenus probat Episcopum excommunicatum facientem auctoritatiuè coram se celebrare fieri irregularem, vt annotauit Panormitanus communiter receptus ibi & Boifacius de Vitall. Rotæ Auditor clarissimus, quatenus colligit ex glossa prædicta, quod excommunicatus faciens celebrare coram se sit irregularis, & Cardinalis, *c* dicit tria distincta esse excommunicatum celebrare, & facere celebrare quasi auctorizando, & simpliciter audire diuina officia; & quod faciens duo priora est irregularis, idem tenet Archidiaconus, *d* præsertim quod is, de quo quæritur, est Prior & rector eiusdem ecclesiæ principalis parochialis, qui cum esset excommunicatus à Papa, & denunciatus, ante absolutionem fecit coram se & toto populo celebrari Missas, & alia diuina officia.

2 Et Ioannes Monachus videtur exæquare quo ad hoc rectores Ecclesiarum parochialiū alijs prælatis, *e* dicens eos esse iudices in foro animæ. Et neruosè facit, quod plus peccat, qui carens iurisdictione in foro exteriori audet quasi auctorizando facere celebrare coram se, quàm Episcopus, qui habet iurisdictionem in vtroque foro, si id facit: & constat per prȩfatum cap. *illud.* Episcopum excommunicatum id facientem fieri irregularem, vt prædictum est.

a In cle. Archiepiscop. de priuileg. ver. celebrari.

b De clerico excom. minis.

c Ibidem notab. 6. q. 9.

d In cap. 1. de sen. excom. lib. 6.

e In c. 1. de sen excom. lib. 6. nu. 5.

SVMAMRIVM.

1 Irregularitatem effugit excommunicatus, qui probabiliter ignorans se talem, celebrat; secus, si ignorantia non sit probabilis; & multo minus, si sit affectata.

CONSILIVM II.

CVM certum sit, eum qui probabiliter ignorat se esse excommunicatum, non incurrere irregularitatem celebrando; eum autem qui crassa & supina ignorantia excommunicatus celebrat, incurrere illam, vt est casus expressus in cap. *illud.* *f* Quæritur primo, quid si ignorantia esset affectata.

1 Respondeo, quod illa non excusat magis, quam crassa, & supina, immo minus: quia illa est peior illis, per ea quæ tradimus in Manu. confess. *g*

f De clerico. excom minis.

g Cap. 23. nu. 45. & seq.

SVMMARIVM.

1 Sciens aut scire debens se excommunicatum, accipiendo sacramentum ordinis, est irregularis; secus, si accipiat sacramentum Eucharistiæ de manu alterius clerici.

1 Ordines sacros eo fine, vt possimus exercere diuina officia, at sacramentum Eucharistiæ alio accipimus fine.

CONSILIVM III.

QVÆRITVR, an clericus excommunicatus excommunicatione maiore, sciens aut scire debens se talem, non celebrando, sed simpliciter ab alio clerico suscipiendo sacramentum Eucharistiæ, sit irregularis. Et videtur quod sic: quia excommunicatus modo prædicto, qui accipit sacramentum ordinis, est irregularis, vt notatur per Dominationē vestram in suo Man. super irregularitate ex delicto accipiendi & exercēdi male ordines. Contrarium, & quod non sit irregularis accipiens Eucharistiam, videtur, nō obstantibus præmissis. Quia irregularitas nō incurritur, nisi in casibus à iure expressis: & licet de

accipiente

accipiente ordinem sit expressum, non tamen de accipiente Eucharistiam. Pręterea ij differunt: nam qui accipit ordinem, illum accipit ad effectum, vt possit exercere diuina officia; qui vero accipit Eucharistiam, non recipit illam ad similem effectum. Ideo, &c. A

1 ILLUSTRISSIME DOMINE, quia nihil aptius pro vtraque parte huius quęstionis, nec pro solutione oppositorũ verè resolutorum Dominationis vestræ adduci potest, libentissimè subscribo ei, vti firmiter fundatæ, & viriliter propugnatæ, quæ tanto magis est notanda, quanto frequentius contingit.

SVMMARIVM.

1 Suspensus à diuinis Episcopus non potest exercere diuina, scilicet actiue per actum suo ordini specialiter deputatum. nu. 2. & 4. passiue autem potest, vt posset laicus, puta confiteri, communicare, Missam audire. num. 2. & hoc nedum extra suum Episcopatum, sed etiam in eo, modo non faciat auctoritatiue coram se celebrari. num. 3. & 4. B

CONSILIVM IIII.

AN Episcopus suspensus à diuinis possit confiteri, & communicare corpori Domini, & & audire Missam?

1 Pro parte negatiua facit, quod suspensus à diuinis nõ potest diuina exercere. *a*

2 Sed pars affirmatiua est tenenda. Tum quia suspensus à diuinis solũ prohibetur in officio suo agere sicut prius, vel officium suum exercere sicut prius, vt est textus in cap. 1. *b* & ibi glossa expressa, quæ id notat, *c* & confirmat per cap. *si quis Episcopus. d* Tum quia tum demum suspensus à diuinis incurrit irregularitatem, quando exercet aliquem actum ordini suo specialiter deputatũ, & sibi per suspensionem prohibitum, secundum Innocentium, *e* communiter receptum ibi, & in cap. 1. *f* & in cap. 1. *g* vbi late resoluit Philippus Francus. C

3 Tum quia suspensio, prout specialiter capitur, sicut in casu proposito, pro censura ecclesiastica, definitur esse censura ecclesiastica, qua alicui personę Ecclesiasticę prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem, vt post alios tradimus nos in Manu. confess. *h* & ita non prohibetur illi quidquam, quod potest vt laicus exercere. D

4 Cum ergo confiteri, communicare, & audire Missam, saltem non auctoritatiue eam coram se iubendo celebrari, possit facere vt laicus, nõ censentur illa ipsi prohibita; & consequenter faciendo illa non peccat, nec quidquam contra suspensionem à diuinis facit. Tum denique quod suspensio à diuinis intelligitur ab eis ex officio exercendis, & non ab eis audiendis, nec suscipiendis, nec aliter, quàm ex officio exercendis per prædicta: quo soluitur argumentum pro parte negatiua formatum. Ex quibus infertur, quod prædictus Episcopus potest audire diuina officia non solum extra suam diœcesim, sed etiam intra eam, & etiam intra ecclesiam cathedralem, vt alius dominus laicus potest simpliciter audire, quamuis non auctoritatiuè eam faciendo celebrari, iuxta gloss. singularem in clem. 2. verb. celebrari. de priuilegijs, &c. E

SVMMARIVM.

1 Prima tonsura cum falsis dimissorijs ab alieno insignitus, & beneficium sumens nec suspensus est, nec irregularis.

1 Excommunicatus diuinis interessens, etiam psallendo in choro, non fit irregularis.

CONSILIVM V.

QVIDAM laicus effictis literis dimissorijs per se ipsum, & cũ his prima tonsura insignitus ab Episcopo Italo impetrauit beneficium. Quæritur, an sit ipso iure suspensus, & factus irregularis propter collationem beneficij. F

1 Respondeo, quod nullam incurrit irregularitatem; quia non est vsus actu deputato illi ordini, cum nullus talis sit deputatus ordini primæ tonsuræ, vt satis colligitur ex his quæ dixi in Man. confess. *i* & neque excommunicatus interessens diuinis, etiam psallendo in choro, incurrit irregularitatem; nisi faciat aliquid peculiariter ill ordini deputatum, vt vbi supra. *k*

a Cap. 1. de re iud lib. 6. & c. 1. & c. is cui de sentẽt. excommunicationis eod. lib
b § fin. de re iud. lib. 6.
c Verb. sicut prius.
d 11. quæst 3
e In c si de excess prælat.
f §. fi. de re iu. lib. 7.
g § fi de sent excommunic eod. lib
h Ca. 27. nu. 151.
i Cap. 27. nu. 171.
k Num. 241.

SVMMARIVM.

1 Illegitimus sine dispensatione, & cum falsis dimissorijs promotus, postea à Pontifice absolutus à dictis excessibus & infamia, cum suspensione ad certũ tempus, potest eo transacto, sine alia dispensatione celebrare.

CONSILIVM VI.

ILLEGITIMVS ordinatus cum dispensatione ordinari legitimè ad primam tonsuram, & postea cum falsis literis dimissorijs ordinatus ad omnes alios, etiam sacros, & presbyteratus, & postea absolutus ab omnibus illis excessibus, & ab omni nota & infamia ab eos incursa, præmissa suspensione à ministerio altaris in aliquod tempus, an possit vti suis ordinibus lapso tempore suspensionis, & ipsa finita.

1 Respondi, posse: quia nihil obstat ei, quo minus possit; & quia iam ordinatus, & à pœnis & censuris malæ ordinationis absolutus non indiget dispensatione ad vtendum ordibus, quos suscepit, quousque Papa ratificauit.

SVMMARIVM

1 Illegitimus irregularis est, sed non suspensus, qui in ipso non est culpa.
1 Ordinatus extra tempora, & per saltum, est suspensus, sed non irregularis.
2 Irregularis celebrando peccat, sed non fit nouè irregularis.
3 Ordinatus extra tempora vel ante ætatem olim non erat suspensus, hodie sic, & num. 6.
4 Ordinatus sacris extra tempora celebrando fit irregularis.
5 Suspensio quid, prout est vera censura, & quid impediat, & semper prouenit ex crimine. & num. 6.
6 Excommunicatio & suspensio solum ob culpam propriam imponuntur, interdictum vero etiam ob alienum.
7 Suspensionis omnis violatio peccatum; sed irregularitatẽ nisi suspensio sit ab annexis diuinis ordinibus, non inducit.
8 Papa solus super irregularitate procedente ex violatione suspensionis dispensat.
8 Dispensandi facultas super irregularitate per Concilium Episcopis data, ad eam, qua ob violationem suspensionis incurritur, extenditur.

CONSILIVM. VII.

ALIAS fuit dubitatum, numquid ordinatus extra tempora, vel illegitimè natus, vel per saltum promotus, & similes celebrando efficiantur irregulares, ita vt soli Romano Pontifici dispẽsatio reseruetur. In qua dubitatione videndum erit, an ita suspensus efficiatur irregularis, & posito quod efficiatur irregularis, an talis suspensio & irregularitas dicantur prouenire ex delicto, & tunc an ex delicto occulto, & per consequens cui competat dispensatio. Textus in ca. *cum quidam. a* statuit ordinatũ extra tempora incidere in suspensionẽ: Speculator. *b Porro inquit si non sunt suspensi à canone propter crimen, vt illegitimè nati, corpore vitiati, & huiusmodi, celebrando non fiunt irregulares*, dicens ita obseruari in Curia Romana, per quã dispensari consueuit super suspensione, nulla facta irregularitatis mentione: & idem dicit, *c* quam opinionẽ sequitur Philippus Francus. *d* Ex quibus omnibus colligitur huiusmodi suspensionem nõ descendere ex crimine, & tali modo suspensum non effici irregularem; etsi vera est doctrina Cardinalis, *e* quod suspẽsus à canone sententialiter celebrando fiat irregularis, secus autem quando denunciatiuè, vel alio modo clericus prohibetur in ordine ministrare, iuxta terminos cap. 1. *f* & cap. 1. *præter hoc. g* manifestè liquet, ordinatũ extra tempora, vel ante ætatem legitimam celebrando nõ fieri irregularem: quandoquidem textus, *h* prohibet eo modo ordinatum in eo ordine ministrare. verum concesso quod in ordine ministrando efficiatur irregularis, dubitatur an possit à proprio Episcopo ordinario nõ ordinante dispẽsari. & quod in tali casu suspensionis nõ indigeat dispensatione Apostolica, sed Episcopali, est textus, *i* Stat modo difficultas in irregularitate: irregularitas enim proueniẽs ex celebratione post suspensionẽ soli Romano Pontifici reseruatur, vt est textus, *k* quamuis hodie liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto prouenientibus dispensare iuxta constitutionem sacri Tridentini Concilij. *l*

a De temp. ordin.
b In titul. de dispensatione. §. iuxta. nu. 23 vers.
c In d §. iuxta num. 13. vers. item ordinatus & in eod. tit. in §. nunc de Episcoporum col. 10. ver. item prohibetur dispensare.
d In cap. cum medicinalis. de sententia excommunic. in 6. num 7.
e In cle religiosi ver. cæterum nu. 9. de priuileg.
f De sentent. & re iudic. in 6.
g 32. distinct.
h In cap cum quidam. cum similibus.
i In c. consultationi. de temp ordin.
k In ca. cum æternat. de sentent & re iudic. in 6.
l In c. 6. de reform. sess. one 24.

A

AD HAS quæstiones respondeo primum, quòd tam confusè proponuntur, me sententia, vt paulo minus difficile sit eas distinguere, quàm decidere. Proponuntur enim præsupponendo eodem modo esse respondendum de illegitimo, & de ordinato extra tempora, & per saltum promoto; & quod hi omnes sunt irregulares, & suspensi.

1 Secundo dico, quod illegitimus est quidem irregularis, *a* & tamen non est suspensus: quia nemo suspenditur sine culpa propria: licet enim propter quodlibet peccatum mortale quis possit suspendi aliquo modo, secundũ resolutionem Aretini, *b* & etiam aliquando ob veniale, secundum Caietanum, *c* non tamen potest suspendi sine vllo peccato saltem veniali proprio, secũdum omnes.

a *Cap. 1. & fi. de fil. presb.*
b *In c. cum nõ ab homine. de iudic.*
c *Verbo suspensio.*

B

Tertio, quod ordinatus extra tempora iuris est suspensus per extrauagantem *cum ex sacrorum.* Pij II. & tamen non est irregularis, & etiam promotus per saltum, vt diximus in Manual. nostro confess. *d*

d *Cap. 25. nu. 71. & c. 27. n. 242.*

2 Quarto, quod irregularis licet grauiter peccet celebrando; non tamen incurrit nouam irregularitatem, eo solo, quod existens irregularis celebret, secundum Innocentium, *e* cuius sententiam definientem de irregulari ob defectum corporalem membrorum, aut legitimationis, aut ob infamiam resultantem ex notorietate criminis extendimus nos in Manual. *f* ad omnes alios irregulares ob identitatem rationis.

e *In c. si celebrat. nu. 3. de cler. excom.*
f *Cap. 27. nu. 194.*

C

3 Quinto, quod cap. *cum quidam.* allegatum in quæstione, *g* non probat ordinatum extra tempora esse ipso iure suspensum, vt tenent ibi Innocẽtius & Ioannes Andreas, quos refert ibi Antonius, & probat efficaciter textus, *h* nam neq; ordinatus ante legitimam ætatem erat suspensus ipso iure, priusquam fieret prædicta extrauagans, *cum ex sacrorum.* vt probatur in cap. *vel non est compos, i* quæ communis sententia est.

g *De temp. or.*
h *In verb. reddere debet.*
i *Eod. tit. in verbo suspendendos.*

Sexto, quod speculator in §. *iuxta.* citato in quæstione, multa dicit confusè, quæ nos distinctius tractuimus in d. Man. *k* & quæ dicit in prædicto num. 23. in vers. *porro.* sunt eadem, quæ Innocentius vbi supra melius dixerat. Quare non arbitror multum curandum de ipsius dictis, nisi quatenus probat ea textibus, quos certè ibi aptos allegat, licet parum declaret.

k *Cap. 27. à nu. 193.*

D

4 Septimo, quod ordinatus extra tempora hodie sine dubio incurrit irregularitatem, si antequam absoluatur à suspensione incursa, ordine accepto vtatur, per prædictã extrauagantem & per cap. 1. *l* & per Innocentium communiter receptum vtrobique.

l *De re iud. li. 6. & cap. 1. de sententia excommu. eodem lib.*

5 Octauo, quod doctores varie loquuntur in hac materia distinguẽdo inter suspensionem à Deo, & à lege, vel homine, & inter suspensum quo ad se tantum, vel quo ad se & alios, quæ varietas descendit ex eo quod non constituunt veram & propriam definitionem suspensionis, prout in hac materia accipitur, scilicet quod est censura ecclesiastica, qua alicui personæ ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij ecclesiastici in totum, vel in partem, in certum tempus, vel in perpetuum quo ad partem, quam nos dedimus & probauimus in prædicto Man. *m* ex qua ibi intulimus, neque peccatum mortale, neque minorem excommunicationem, immo neque maiorem, neque interdictum, neq; irregularitatem esse propriè suspensiones.

E

m *Ca. 27. nu. 151.*

6 Nono, quod omnis excommunicatio & suspensio imponuntur propter peccatum proprium, interdictum autem etiam propter alienum; & ita omnis vera suspensio iusta, siue à iure, siue ab homine lata descendit ex crimine, & siue sit occulta, siue publica, impedit vsum illius actus officij ecclesiastici, à quo suspenditur: ita quod peccat mortaliter agendo illum durante suspensione; quia contrauenit obedientiæ debitæ Ecclesiæ. *n*

F

n *Arg. c. 2. de maior. & obed.*

7 Decimo, licet omnis violatio suspensionis sit peccatum, non tamen omnis inducit irregularitatem, sed solùm violatio illius, quæ suspendit à diuinis ordini annexis, iuxta Innocentium communiter receptum *o*

Vndecimo, quod cap. *consultationi. p* non probat ordinatum extra tempora suspensum esse ipso iure suspensione propria, sed solùm impropria, quæ descendit ex peccato; licet suspendi posset per sententiam iuxta cap. *cui quidam. a* vt supra dictum est, quamuis hodie per extrauagantem prædictam *cum ex sacrorum.* fit suspensus ipso iure.

o *In dicto ca. 1. de sen. excom lib. 6.*
p *De temp. ordin.*
a *Eodem tit.*

8 Duodecimo, quod super irregularitate incursa per violationem censuræ suspensionis solus Papa dispensat iuxta c. 1. *b* & ibi Innocentium receptum ab omnibus, nec Cardin. *c* citatus in quæstione voluit dicere aliud.

Decimotertio, quod facultas dispensandi tributa Episcopis per *d* Concilium Tridentinum æquè extenditur ad irregularitates incursas ob violationẽ suspensionum, ac ob alias causas. Ad quas autem suspensiones non occultas extendatur, longa quæstio est; cuius & etiam præmissorum decisionem ampliorem remitto ad *e* meum Man. hic enim id commodè fieri non potest. Salua, &c.

b *De iudic. li. 6. capite 1. de sententia excom eodem lib.*
c *In cle. 1 qu. 11. de priuil.*
d *Cap. 6 de refor. sess. 24.*
e *Cap. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus presbyterio ante legitimam ætatem est suspensus; & quia postea statim cum Episcopo simul consecrat, fit irregularis.*

CONSILIVM VIII.

VTRVM accipiens presbyteratum ante legitimam ætatem sit irregularis, antequam celebret, vel vtatur alio ordine sacro?

1 Respondeo, quòd sic; quia assumens presbyteratum ante legitimam ætatem fit ipso iure suspensus per extrauagantem Pij II. *cum ex sacrorum.* citatam à nobis in Man. confess. *f* & fit irregularis, si post illum assumptum vtatur ordine sacro; & qui ordinatur presbyter cõsecrat cum Episcopo, & vtitur ordine presbyteratus, posteaquam assumpsit illum; quia Episcopus prius ordinat presbyteros, & prius infigit eis characterem illius ordinis, quàm consecret, & admittat eos ad consecrandum secum; alioquin enim induceret eos ad consecrandum, antequam haberent potestatem id faciendi, quod est absurdum, & ita non dicendum, *g* &c.

f *Cap. 25. nu. 70.*
g *L. nã quod absurdum. ff. de bonis liber.*

Aduertendum prædictam concl. non videri ita certam: nam hanc concelebrationem hic facit, non ea intentione vt tamquam sacerdos sacrum faciat cum de missa nihil aliud faciat quam proferre verba consecrationis: sed ea profert tamquam appendicem ad ipsum assumptionem ordinis passiue, & non se re formaliter intendat actus ordinis exercere. Nec Cancellaria hos reputat pro talibus: vnde prædictis, qui ante ætatem acceperunt sacerdotium, si dicant se non celebrasse, dat absolutionem à suspensione. Si vero dicant se celebrasse, dat dispensationem, quam semper daret, si admitteret per prædictam concelebrationem irregularitatem incurri. Aliud forte esset si tempore interdicti sic sacerdotium acciperet, & certè mirum est, quod nullus ex antiquioribus Doctoribus hunc reputauerit irregularem.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus actum ordinis exercens fit irregularis.*
2 *Suspensus, actus iure particulari sacerdotio adscriptos exercens, si non sint diuina officia, peccat sed non fit irregularis. & num. 3. & 5.*
2 *Responsoria, psalmos, epistolam sine solemni apparatu, vel alia diuina officia, quæ à laicis cantari vel fieri possunt, cantans suspensus, non fit irregularis.*
4 *Censuratus vt per actum ei prohibitum fiat irregularis, duo requiruntur, videlicet, vt actus sit diuinum officium, & deputatus certo ordini.*
6 *Suspensus gaudet priuilegio fori, & canonis, sed non honoris.*
6 *Præbenda actu sacerdotalis promoto ante ætatem non danda.*

CONSILIVM. IX.

REGVLARIS ex ordine N. ante legitimam ætatem sacros ordines suscepit, electionibusque, statione, & sessione inter sacerdos vsus est, & alijs actibus solùm in sacris & sacerdotio constitutis deputatis interfuit. Dubitauit, an esset suspensus, & factus irregularis.

1 Respondeo primo, certum esse præfatum D. consulentem sacri ordinis N. ante legitimam ætatem ordinatũ ipso iure incurrisse suspensionem ab officio per extrauagantem Pij II. quæ incipit, *cum ex sacrorum.*

Secundo, ex hoc inferri, non posse ipsum absque magna diuinæ maiestatis offensa, & irregularitate incurrẽda, Missam, vel Euangelium, & epistolã solemniter cantare:

quia

quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

2 Tertio, quod magis debitari potest de alijs actibus in casu propositis, scilicet sessione, & statione inter sacerdotes, & electione actiua & passiua ad eosdẽ solos pertinẽte.

Pro parte negante facit primo, quòd tales actus non videntur inducere irregularitatem: quoniã ordinatus, qui est excõmunicatus, vel suspensus, solùm incurrit illã excercẽdo actus specialiter deputatos actui ordinis, vt aiunt Innocentius & Panormitanus communiter recepti. *a* vt cum sacerdos missat, diaconus cantat Euangelium, vel subdiaconus epistolam in apparatu solemni: non autem qui solum cantaret responsoria, vel psalmos, vel cantaret præfata sine apparatu solemni, vel faceret alia diuina officia, quæ etiam à laicis canuntur, & fiunt, aut fieri possunt.

Secundo, quod licet suspensus, faciendo deputata ordini suo incurrat irregularitatem, vt eleganter dicit Panormitanus, *b* non tamen exercendo alia, quæ non sunt certo ordini deputata, vt ibidem subiungit. *c*

3 Pro parte vero affirmante facit, quod licet præfati actus iure communi non sint deputati certis ordinibus, sunt tamen iure particulari cõstitutionum præfati ordinis N. & Doctores dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos generaliter loquuntur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali.

Propter quæ omnia videtur nobis hoc dubium esse satis nouum, posseque vt vtriusque illius partem multa adduci, quorum tamen grauiora in prædictis argumentis insinuantur. Ad quæ adducenda non est nunc nobis iustum otium, & iusta valetudo. Sed vt paream iussui Domini mei potentis id mihi iubere, dico primo huiusmodi religiosum, qui faceret aliquem trium præfatorũ actuum, non incurrere irregularitatem: quia licet sint actus deputati ordini sacerdotali per statuta ordinis, non tamen sint diuina officia: & secundum mentem Doctorum duo requiruntur ad hoc, vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatem: alterum est, vt sit officium diuinum, per ea quæ dicimus in Man. confess. *d* & alterum vt sit deputatum alicui ordini certo: & præfati tres actus, vt prædicitur, non sunt diuina officia.

5 Secundo, quod huiusmodi religiosus arceri potest à præfatis tribus actibus: nam licet exercendo illos nõ incurrat irregularitatem, peccat tamen; sicut suspensus eligendo, vel permittendo vt eligatur, non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormitanus vbi supra, sed peccat secundum omnes, quia facit actum sibi prohibitum. *e*

6 Tum quia ordinatus suspensus, & excommunicatus licet gaudeat priuilegio fori, & canonis, *f* non tamẽ gaudet priuilegijs alijs honoris & vtilitatis cõuenientibus ei ratione ordinis, puta, vt sit capax collationis beneficiorũ sæcularium, vel regularium, & dignitatis, & honorum. *g* Vnde glossa memorabilis, *h* dicit, præbendam sacerdotalem, id est, quæ sacerdotium actu requirit in eo, cui est conferenda, non est dandam ei qui factus est sacerdos ante legitimam ætatem. Tum quia interdicendum est ei ordinis vsus. *i* Tum quia non debet ex suo delicto assequi, quod sine illo fuisset assequutus. *k* Salua, &c.

a In ca. fi. de excess. prælat.
b In dict. c. fi.
c Num. 5.
d Cap. 27. nu. 244.
e Ca. cum inter R. cum ei adnot. de ele.
f Si quis suadente. 17. qu. 4. & c. inter alia de imm. eccles.
g Ca 2. & c. si celebrat. de cler. excom. minist.
h Cap. ei cui. verbo ætate. de præben. lib. 6.
i Cap. vel non est compos. de temp. ord.
k Vulg ca. Sedes Apostoli ca. de rescrip. & leg. itaque fullo. ff. de furtu.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus, interdictus, vel excommunicatus, collectum in choro dicens fit irregularis.*

2 *Aquam solemniter benedicens censura innodatus fit irregularis, sicut & solemniter baptizans, quia isti actus sunt certo ordini deputati.*

CONSILIVM X.

QVIDAM presbyter suspensus, interdictus, vel excõmunicatus dixit collectam in choro vti hebdomatarius. Quæsitum est, an sit irregularis.

1 Respondetur, quod sic, secundum Innocentium, *l* quem ad idem citamus in Manu. confess. *m* vbi tangitur firma ratio eius dicti scilicet, quod facit actum certo ordini deputatum: qua eadem cõcluditur idem de illo, qui solemniter baptizat, vel solemniter benedicit aquam benedictam; quod etiam Siluester tangit. *n*

l In c. fi. de excess. prælat.
m Ca. 27. nu. 244.
n Ver. irregularitas qu. 13

A

SVMMARIVM.

1 *Irregularis est celebrans Missas in altari interdicto, sicut in ecclesia interdicta.*

CONSILIVM. XI.

AN celebrans in altari interdicto sit irregularis, sicut celebrans in ecclesia interdicta?

1 Respondeo, quod sic: quia contextus ca. *is qui.* *a* expresse ait, esse irregularem, qui celebrat in loco interdicto, non se restringendo ad ecclesiam: & altare est locus, immo locus, vbi celebratur.

a De sent. ex commu. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Pontificalia exercens Episcopus, etiam semel, etiam solum calicem, vel corporalia consecrando in aliena diœcesi sine licentia diœcesani non cogitans id sibi non licere, sed credens benefacere, non euitat suspensionem à pontificalibus, nec irregularitatem, si sic ligatus, etiam non aduertens se ligatum, eadem postea exerceat.*

B

2 *Irregularitas, & suspensio etiam in foro conscientiæ incurritur, etiam ob ignorantiam & inaduertentiam exercendi iure prohibita.*

2 *Pœnitentia quæ possit imponi ei, qui ob incogitantiam incidit in suspensionem, & irregularitatem.*

CONSILIVM. XII.

QVIDAM Episcopus abhinc aliquibus annis in aliena diœcesi existens pontificalia exercuit sine licentia illius Episcopi, in cuius diœcesi morabatur: & hoc fuit consecrando calicem, vel corporalia semel, idq; bona fide fecit, nec habuit animum decretis Concilij Tridentini, aut sacrorum canonum contraueniendi, nec considerauit id sibi non licere: post id temporis Missas celebrauit, & omnia alia munera episcopalia administrauit, nihil ad hoc respiciens, sicut nec antea à principio aduerterat.

C

Quæritur nunc, an Episcopus prædictus fecerit contra *b* Concilium Tridentinum & inciderit in pœnam in eo contentam, seu in aliàs pœnas à iure statutas; & si forinciderit, quomodo se in hoc casu gerere debeat.

1 Ad hoc dico primo, videri prædictum Episcopum incurrisse suspensionem, quam prædictum *c* Concilĩu Tridentinum inducit, & consequenter incidisse per vsum pontificalium postea subsequutum in irregularitatem.

D

2 Secundo, data mihi facultate respondendi ad hunc casum à Summo Pœnitentiario, & à toto suo prætorio simul, & faciendi omnia, quæ Reuerendissim. Episcopo consulenti sunt necessaria; ergo, potestate mihi in hoc facta, absoluerem prædictum Episcopum à prædicta suspensione, & dispensarẽ super irregularitate ob eam contracta, eam omnino abolendo, attento quod consecrationem prædictam non fecit in prædicti Concilij, *d* contentum, nec intendens illud transgredi, immo credens benefacere; & quod humili & deuota mente se prædictæ Sedis Apostolicæ censuræ subijcit; imposita tamen pro incogitantia & in aduertẽtia huiusmodi suspensione decem dierum ab exercitio pontificaliũ, non tamen presbyteralium; & quod inter illos coronam Virginis decies diceret, & decies largiretur eleẽmosynam, quæ sibi placuerit, & duobus alijs diebus non præceptis ante Natalem Domini ieiunaret. Salua, &c.

E

b Cap. 5. sess. 6.
c Cap. 5.
d Cap 5.

SVMMARIVM.

1 *Monitorium, seu præceptum de soluendo ante condemnationem, sine clausula iustificante factum, est nullum simul cum excommunicatione exinde subsequuta.*

2 *Credere aduersario, quod sit in eius defensionem aliquid facturus, non debet aliquis. Vnde si aliter res succedat, non erit ob id in probabili ignorantia.*

F

2 *Monitus à iudice, vt quid facit sub pœna excommunicationis, lapso tempore debet inquirere an excommunicatio fuerit contra ipsum lata; alioquin non est in illius probabili ignorantia: si tamen nullum habuit contemptum, sine quo irregularitas non incurritur, verè coram Deo non videtur irregularis, num. 4. licet sit secus in foro exteriori. num. 3.*

3 *Excommunicari potest absens, & ignorans; sed celebrando, si ignorantia sit probabilis, non peccat, nec fit irregularis, immo & in foro conscientiæ excusatur ab irregularitate, quæ non incurritur sine contemptu. num. 4.*

4 *Collatio beneficij excommunicato, & illam ignoranti facta non tenet.*

CONSILIVM. XIII.

QVIDAM presbytero fuit notificatum monitorium vicarij Episcopi sui iudicis, vt solueret quoddam debitum longè à loco iudicis, sed intra eamdem dioecesim: qui sperans, quod intimator impetraret, vt promisit, à creditore suo cognato dilationem, vel quod daret literas debitoris procuratori suo, vt compareret coram vicario, exiuit dioecesim, quo iter faciebat, cum esset monitus: & postea credens dilationem habitam fuisse, vel suum procuratorem comparuisse, & ita credens se non fuisse excommunicatum, celebrauit, & obtinuit beneficium. Sed vicarius, instante parte, declarauit eum excommunicatum contra spem & credulitatem eius.

Quæritur, an is fuisset excommunicatus, antequam sciuisset declarationem factam, & an sit irregularis, & an collatio beneficij ei postea facta valuerit.

1 Respondeo sequentia. Primum, quòd, si monitorium prędictum prǽceptorium de soluendo debitum fuit factũ sine clausula illa iustificatiua, *Si te grauatũ senseris, intra talem terminum compareas*, fuit nullum, & excõmunicatio per illud facta etiam nulla, per illa multa, quæ nos adduximus in relectione cap. *cum contingat.* *a* post Baldum, *b* quia nõ licet incipere ab exequutione ante latam sententiam, per illam l. 1. nisi cum prædicta clausula iustificatiua, per quam præceptum exequutiuum resoluitur in citatorium, iuxta glossam singularem, *c* sed suspicor prædictum monitorium habuisse prædictam clausulam.

a De rescript.
b In l. 1. C. de re iudic. n. 14.
c Cap. ex parte. de verb. sig.

2 Secundo, quod ignorantia prædicti D. consulentis non videtur fuisse probabilis: quia non debuit confidere, nec credere aduersario. Tum quia poterat scire, an absolutus esset, scribendo ad suum procuratorem, & etiam ad parochum sui oppidi.

3 Tertio, quod prȩfatus presbyter fuit excõmunicatus, antequam notificaretur ei declaratoria: quia declaratio nihil noui inducit, sed iam inductũ esse renunciat. *d* Nec obstat glossa, *e* immo est pro hac parte, quatenus ait absentem & ignorantem posse excõmunicari; licet excommunicatio ei nõ noceat ad hoc, vt eam nõ seruando peccet, vel incurrat irregularitatẽ, si ignorãtia est probabilis.

d L. hæredes palam. post princip. ff. de testam.
e Cap. Apostolicæ. de cle. excom. minist.

4 Quarto, quod D. consulens non videtur incurrisse irregularitatem, saltem quoad forum conscientiæ: quia nullum contemptum habuit, & sine vllo non incurritur illa, vt dicit Panormitanus, *f* & Dominicus. *g*

Quinto, quod collatio prædicti beneficij fuit nulla, iuxta glossam communiter receptam, *h* quam breuiter graui ratione fundauimus non in Man. conf. *i*

Sexto, quod consulens deberet impetrare quo ad forum conscientiæ tantum dispensationem ad retinendum beneficium, & etiam ad cautelam super irregularitate, si & quatenus opus sit, &c.

f In d. §. verum.
g Ca. solet. de sent. excom. l. 6.
h Ca. Apostolica de cle. excom. min.
i Cap. 27. nu. 271. vers. 8.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, fructus & distributiones beneficij antea legitimè obtenti perdit, irregularis autem non.*

CONSILIVM. XIV.

QVIDAM excommunicatus celebrauit, & ob id incidit in irregularitatem, & non obstante ea percepit fructus, & distributiones quotidianas. Quæritur quid faciendum.

1 Respondetur, quod licet per excommunicationem perdat quis fructus, & distributiones beneficij eo modo, quo dicitur in cap. *pastoralis.* *k* adiuncta glossa, *l* tamen, qui est irregularis, non perdit fructus propter irregularitatem, neque distributiones beneficij habiti iustè ante irregularitatem incursam, iuxta sententiam Innocentij receptam, *m* & ita irregularis nullatenus tenetur restituere fructus, nec distributiones beneficij ante iam canonicè adepti. Per quod cessat quæstio proposita, &c.

k §. verum.
l In verbo subtrahuntur, de appellatio.
m In c. cum nobis. de concess. præb.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, & interdictus ministrans, vnam ex duabus causis, vel verius duas incurrit irregularitates, quarũ vna sine altera tolli potest, sed non prodest, nec altera tollatur.*

CONSILIVM XV.

AN qui est excommunicatus, & interdictus, celebrando incurrat duas irregularitates?

1 Respondeo, duas irregularitates incurrri, aut vnam ex duplici causa, argum. notatorum in cap. *cum pro causa.* *a* Tum quia qui contra duo, tria, vel quatuor præcepta vno actu peccat, totidem peccat cõmittit, quod præcepta transgreditur, aut vnum peccatum cum tot circumstantijs confessario confitendis, quot præcepta est transgressus, vt diximus in Man. conf. *b* Tum quia nulla ratio reddi potest, cur magis incurratur ex vna causa, quam alia; & potest dici ex neutra incurri, & ita indigebit huiusmodi irregularis duplici dispensatione, aut vna ex duplici causa mihi autem iuri consonantius videtur, duplicem irregularitatẽ incurri, & alterã sine altera tolli posse; sed donec altera tollatur, sublatione alterius vti nõ posse, sicut de excommunicato dicitur duplici ex causa. *c*

a De sen. excom. & cap. ex parte de offic. ordin.
b Præl. 9. nu. 20.
c In d. ca. ex parte.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio à censura ob vnam causam incursa tenet, sed non extenditur ad incursas ob alias causas.*

1 *Pluries incidens in actum, cui annexa est excommunicatio latæ sententiæ, plures incurrit excommunicationes: & si sic ligatus celebrat, contrahit irregularitatem ex diuersis causis, adeo vt non sufficiat absolutio & dispensatio ab vna, & num. 2.*

2 *Dispensatio super vna irregularitate incursa ex vna causa tenet quoad illam, sed non extenditur ad contractam ex alia causa.*

3 *Dispensatus super vna irregularitate cum retentione beneficij in ea obtenti, cum pluribus teneretur obnoxius, tenetur etiam ab alijs dispensationẽ impetrare, cum noua dispensatione retinendi dictum beneficium in eiusdem obtentum.*

CONSILIVM XVI.

QVIDAM incidit in censuras extrauagantis *ab ipso.* Gregorij XIII. octies, & celebrando incurrit irregularitatem, & manens in ea obtinuit quoddam beneficium, & postea obtinuit absolutionem à censuris duabus de causis incursis, cum retentione beneficij.

Quæritur, an absolutio eius valuerit, & an dispensatio super irregularitate incursa ex celebratione in excõmunicatione incursa duabus de causis extendatut ad irregularitatem incursam ob celebrationem in alijs excommunicationibus, in quas alijs de causis incidit.

1 Respondeo primo, quòd absolutio ab illis duabus excõmunicationibus incursis ob illas duas causas valuit, sed nõ extenditur ad alias incursas ob alias causas, secundum veriorem intellectum cap. *ex parte.* *d* & ideo necessaria est absolutio excommunicationem incursarum ob alias causas.

2 Secundo, quod dispensatio super irregularitate contracta ex vna causa, valet quidem quo ad illam, sed non extenditur quo ad aliam contractam alia de causa. Tum per prædicta capp. & paritatem rationis, quæ in excommunicatione & irregularitate quo ad hoc inuenire videtur. Tum quod nemo diceret dispensationem super irregularitate contractam ex vno homicidio extendi ad irregularitatem contractam ex alio simili homicidio: immo non pauci dubitarent, an dispensatio super irregularitate contracta ex vno homicidio valeret, non facta mentione de dispensatione irregularitatis contractæ ob aliud, per l. 2. *e* & quod ibi per illam dixerunt Gulielmus de Cuno, & Baldus & alij relati à Felino. *f*

3 Tertio, quod facultas retinendi beneficium collatum, non obstante irregularitate vna, non videtur extendi ad retentionem eiusdem, non obstante alia irregularitate. Tum per prędicta. Tum quod voluntas non fertur in incognitum, secundũ Augustinum receptum, quod etiam sentit Iurisconsultus, *g* & Papa, *h* ergo voluntas Papæ volentis facere quem habilem, non obstante quadam irregularitate sibi expressa, non videtur velle facere habilem, non obstante alia, quam ipse non nouit, quæque ipsi non exprimitur.

d De offi. ord. & c. cum pro causa de sententia. excõ.
e C. de Episc. audien.
f In c. postulasti. col. 4. de rescript.
g In l. de quare. ff. de iudic.
h In c. super literis. de rescri.

Quartò, quod ex his est consequens D. consulentem debere sibi prouidere de absolutione aliarum excómunicationum, & dispensatione aliarum irregularitatum, & noua retentione beneficij quæsiti in statu irregularitatis. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitas non tollitur nec per clausulam*, Absoluentes te à censuris, &c. *nec aliter, nisi exprimatur.*

2 *Suspensio ex notorio concubinatu tollitur per pœnitentiam, sed non irregularitas contracta ex eo.*

3 *Motu proprio rescribens Papa non censetur ob hoc dispensare super his quæ iure communi obstant.*

CONSILIVM XVII.

De eo, qui factus irregularis ob notorium concubinatum, impetrauit à Papa beneficium.

Vnde quæsitum fuit primum, an per clausulam bullis inseri solitam, *Teq; à quibusuis, &c.* censeatur secum dispẽsatum super irregularitate?

Secundò, an per pœnitentiam illa tollatur?

Tertiò, an per illa verba, *Animum suum mouentibus, &c.* videatur Papa dispensare?

1 AD PRIMAM quæstionem respondetur, quod nõ. quia nunquam videtur Papa absoluere ab irregularitate, vel facere facultatem absoluendi ab ea, nisi id exprimat, vt diximus in Manual. *a*

2 AD SECVNDAM, quòd licet suspensio quę incurritur ob notorium concubinatum, ipso iure tollatur per pœnitentiam, vt nos diximus in Manu. *b* irregularitas tamen orta ex celebratione publici fornicarij non tollitur ipso iure per pœnitentiam, & nos satis exprimimus in d. Man. *c* immò nec irregularitas nata ex publico concubinatu, vt habet glossa Pragmaticæ sanctionis Gallicanæ, *d* pro qua ibi bonus textus.

3 AD TERTIAM, quod non satis intelligo, quo modo illa clausula possit prodesse impetranti, si verbum, *animum*, referatur ad Papam, & minus si referatur ad impetrantem: & quod certum est, Papam, etiam si non motu proprio scribat, non inducere dispensationem circa ea, q̃ iure cõmuni obstant, vt post alios scribit Philippus Francus, *e* & ad rectè iudicãdum oporteret videre verba prouisionis. Salua, &c.

a Cap. 27. nu. 254.

b Cap. 27. nu. 254.

c Cap. 25. nu. 77.

d Tit. de concubinarijs. §. & nihil, verbo, inhabiles.

e In c. si motu proprio, de preb. lib. 6. num 5.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus ex facultate Concilij absoluit ab excommunicatione simoniacum in beneficio, & cum eo dispensat super irregularitate, quia sic ligatus ministrauit, modò simonia sit occulta, num. 2.*

CONSILIVM XVIII.

ABSOLVERE, & dispensare an valeat Episcopus eum, qui simoniacè beneficium adeptus est, & postea in ordinibus ministrauit?

Qui diceret non posse Episcopum absoluere ab excõmunicatione ob prædictam simoniam incursa, multum iuuat *f* Concilium Tridentinum, *g* quatenus dat facultatem absoluendi à suspensione, & dispensandi ab irregularitate, nulla facta mentione de excommunicatione: & qui de vno dicit, de alio negare videtur. *h* Sed cõtrarium videtur probabilius, eò quod licet expresse non det facultatem absoluendi ab excommunicatione, dat tamen tacitè. Tum quia dat facultatem absoluendi ab omnibus casibus reseruatis etiam Papæ; & nullus est talis, qui non habeat excommunicationem annexam, vt in Manual. *i* Tum quia dat facultatem absoluendi ab hæresi, cui est annexa excommunicatio, & non qualis qualis, sed prima reseruatarum in bulla Cœnæ: & excommunicatio ob simoniam in beneficio incursa, licet sit reseruata Papæ, per extrauagantem secundam de simonia, non tamen continetur in bulla Cœnæ, quare Episcopus potest dispensare super irregularitate incursa ob celebrationem factam post commissam simoniam prædictam; quia prouenit ex delicto occulto; & super omni tali datur Episcopo facultas dispensandi: & qui totum dicit, nihil excludit. *k*

f Ca. 6. licet.

g Sess. 24.

h L. cùm prætor. ff. de iud. c. qualis. dist. 25.

i Cap. 27. nu. 261.

k Cap. solitæ, sub fi. de maior. & obed. cum suis concord.

DE CLERICO NON ORDINATO MINISTRANTE.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis fit, qui vtitur ordine sacro, quem nõ habet; nec potest ascẽdere, nu. 3. nec susceptu vti sine dispensatione, nu. 4. quæ non à Pœnitentiario, sed à Papa obtinenda, nu. 2.*

5 *Parochialem legitimè obtentam ob non promotionem amittit; qui nullo modo intra annum accipit sacerdotium; aliàs secus, etiamsi malè illud susceperit.*

CONSILIVM I.

RESPONDEO primò, quod dominus consulens est irregularis; quia vtens actu peculiari ordinis sacri, quem non habet, fit irregularis, vt diximus in Manu. confess. *a*

2 Secundò, quòd Pœnitentiarius minor non habuit potestatem absoluẽdi ab irregularitate: quia id ad solum Papam pertinet, vt adnotat Siluester. *b*

3 Tertiò, quod malè fuit promotus ad ordines sacros: quia irregularis non potest ordinari eis: nam ca. 2. *c* dicit, quod nunquam ordinetur.

4 Quartò, quod non potest vti prædictis ordinibus sine dispensatione, quia est irregularis.

Quintò, quod ad concedendum dispensationem, adiuuat non celebrasse.

5 Sextò, quod si intra annum non fuit ordinatus presbyterio benè vel malè, perdidit beneficium curatum, si erat parochialis ecclesia, per c. *licet canon. d* & indiget noua prouisione, si autem fuit ordinatus benè vel malè intra annum, non perdidit illud ipso iure propter delicta prædicta, licèt posset priuari per sententiam, si probari posset. Salua, &c.

a Cap. 27. nu. 242.

b In ver irregularitas. 12.

c De clerico non ordinato minist.

d Et c. commissa, de elec. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Occulta, quo ad effectum vt Episcopus possit dispensare, nõ definit esse irregularitas incursa ob actum celebratum corã ignorantibus actum esse prohibitum, vel ex eo incurri irregularitatẽ, vel si solùm sunt duo, vel tres, seu alibi celebrauit, quàm vbi erat nota excommunicatio; & hoc, modò de illis irregularitatibus nulla sit contra ipsum orta fama.*

1 *Dispensandi facultas vti fauorabilis amplianda, licet actus dispensandi sit strictè interpretandus.*

CONSILIVM II.

N DIACONVS solemniter publicè coram multis baptizauit quendam, ob quod videtur incurrisse irregularitatem cap. 1. *e* cùm nequeat diaconus iure baptizare solemniter, quod est munus presbyteri. Qui tamen circumstabant, nesciebant id muneris esse illi prohibitum, & si aliquis id sciebat, nesciebat tamẽ per id incurri irregularitatem.

Quæritur, an cùm tali diacono possit dispensare Episcopus per facultatem à Concilio Triden. traditam ad dispensandum in irregularitatibus occultis? *f*

Quid item dicendum sit de faciente aliquid, ob quod excommunicationem incurrit, coram aliquibus, qui nesciunt illam in illo casu incurri, vel non nisi duo, vel tres.

Quid item de excommunicato in alia diœcesi, vel alia vrbe, & celebrante in alia, vbi nescitur an sit excommunicatus.

Respõderi posse videtur, licere in his casibus Episcopo dispẽsare super irregularitatibus prædictis modo nulla de illis contractis fama orta fuerit. Tum per adducta in nostro Manual. confess. *g* Tum quod licet dispensatio, siue actus dispensandi strictè debeat intelligi, iuxta cap. 1. & 2. *h* potestas tamen dispensandi est fauorabilis, & amplianda, iuxta glossam singularem, *i* & tradita latius per Felinum & ab eo citatos. *k*

Aduertendum sacr. Concil. dare Episcopo facultatẽ dispensandi super irregularitate, si procedat ex occulto delicto, quale nõ videtur hoc, licet ij multi, coram quibus Diaconus baptizauit, ignorent ex dicto actu incurri irregularitatem. Nec contrarium probatur d. cap. 27. num. 255. aliàs 250.

e De clerico non ordinato ministrante.

f Cap. liceat, de reform. sess 24.

g Cap. 27. nu. 250.

h De fil. presb. lib. 6.

i In Clem. 1. de offic vic.

k In c. postulastis, de rescrip.

SVMMARIVM.

1 *Baptizans solemniter diaconus, vt diaconus, non vt sacerdos, est suspensus, nec ministrando efficitur irregularis saltem in foro conscientiæ.*

CONSILIVM III.

DIACONVS ad firmandam pacem inter eius propinquos ex vna parte, & quosdam ex altera, rogatus infantem solemniter, credens se posse, prout à quodā sacerdote id licere, & aliàs ab eodem factum fuisse audiuerat, baptizauit, petita etiam prius licentia à loci archipresbytero; qui etiam dictæ actioni, ne ipse in aliquo erraret, assitit. Et quia postea ad presbyteratus ordinem se promoueri fecit, & ministrauit, dubitatur, an sit irregularis?

Pro affirmatiua facit primò conclusio communis, quòd ministrans solemniter in ordine, quo quis non est insignitus, irregularitatem incurrit, vt post alios scribit Dominatio tua in Manual. *a* & in tractatu de oratione, *b* vbi affirmat solemnem baptismum esse actum proprium presbyterij ratione consecrationis: & de hoc est textus. *c*

Secundo, nam prædictus diaconus, exercendo actum presbyterij, nedum efficitur irregularis quo ad sacerdotium obtinendum, sed etiam ipso iure suspensus est ab ordine diaconatus, vt probatur in cap. 2. *d* iuncta maximè doctrina Abbatis antiqui ibidem asserentis hunc ad hoc, vt possit in ante susceptis ministrare, egere misericordia Episcopi, quam faciet Episcopus, vt inquit ibi textus, postquam steterit arbitrio Episcopi biennio vel triennio suspensus: tunc sic suspensus celebrans efficitur irregularis, ex doctrina D. tuæ, *e* adducendo cap. 1. *f* ergo & iste irregularis est.

Tertiò, si suspensus ex aliquo actu ordinis ministrans in eodem efficitur irregularis, vt suprà dictum fuit, multo magis efficietur talis, si ministret in eodem, si illo omnino careat. quo argumento post alios vtitur Abbas. *g*

Ad secundam, contra consulentem facit, quòd qui alieno negotio sponte se ingerit, scire tenetur omnia, quæ ad illum actum exercendum legitimè sunt necessaria, ex diuo Thoma, *h* quæ si ignoret, non excusatur, vt scribit Dominatio tua in suo Manual. *i* argumento c. innotuit. vbi glossa. *k* Nec dictum prædicti sacerdotis, vel prædicti archipresbyteri assistentia præbet iustam excusationem: nam tunc opinio doctoris excusat consulentem, quando consultus reputatur doctus, vt ait Alexander, *l* qui num. 3. inquit post Angelum. *m Qui consulit non peritum, excusatur quidem à dolo, sed non à temeritate:* qualis non fuit dictus sacerdos. Archipresbyter autem nihil dixit, sed rogatus vt hoc permitteret, permisit; quæ actio non videtur præbere sufficientem excusationem: maximè in hac materia, quæ videtur potius referenda ad lucrum nō faciendum, quàm ad damnum euitandum; cùm, vt Alexander *n* dixit in simili, hoc damnum non celebrandi habeat originem à lucro, scilicet à dono Ecclesiæ, quæ donauit, seu donat per ordines facultatem ministrandi.

Contrariam autem partem tenere non omnino improbabile videtur, ex hoc vno argumento: Nec irregularitas, nec suspensio ipso iure est inducenda nisi in casibus in iure expressis. De primo est textus in cap. *is qui. o* De secundo, cùm sit priuatio, seu impedimentum iuris, quod quis habet, est glossa. *p* Sed sic est, quod in casu nostro nullibi à iure hæc pœna imponitur; ergo nec imponenda est à nobis. Et ad contraria videtur posse responderi.

Ad primum respondetur, quòd procederet, si dictus consulens solemniter tanquam sacerdos baptizasset, ad hoc enim vt incurratur irregularitas, non sufficit, vt quis solemniter baptizet, sed oportet vt faciat sub nomine, seu sub persona presbyteri, fingens se, seu reputans se sacerdotē, hoc mihi probat Abbas antiquus, qui *q* inquit, *Per totum istum titulum dicitur, quod non ordinatus celebrans vt ordinatus, deponitur.* & glossando textum, *r* inquit, *Baptizauerit, supple, vt sacerdos.* Sed sic est, quod dictus consulēs baptizauit quidem solemniter, sed non baptizauit vt sacerdos, sed vt diaconus, ad cuius ordinem credebat spectare dictum actum exercere. Hoc idem mihi probat & clarius Hostiensis ibidem, qui sequendo prædictum doctorem inter cætera exemplificat dicendō: *Vt si diaconus vsurpet officium presbyteri, ac si talis esset, cùm non sit.* & paulo inferiùs exponendo verbum, *propter temeritatem,* inquit, *Quinimmò & falsitatem: nam gerit se pro milite, cùm non sit.* Eadem etiam expositio deducitur ex Panormitano, *a* qui in positione casus loquitur de eo, qui, cùm non esset ordinatus, ministrat, tanquam si esset ordinatus, & *b* inquit quod tenetur pœna falsi, sicut non habens dignitatem, qui simulat se eam habere, & vtitur illius insignibus, subdens: *Quod nota contra eos, qui ex remotis partibus venientes dicunt se esse doctores, cùm non sint.* Et hoc etiam innuit Dominatio tua, *c* qui duo in hoc casu requirit. Primum, vt exercuerit actum ordinis. Secundum, vt exercuerit illum tanquam dicto ordine insignitus. Sed sic est, quod dictus consulens exercuit quidem actum ordinis sacerdotalis, sed tamen illum nō exercuit vt sacerdos, nec gessit se pro sacerdote, sed exercuit illum vt diaconus, gerens se pro diacono; vnde non dicitur comprehensus sub dicta censura. Nec dicamus sufficere dictum diaconum baptizasse eo modo, & sub illa solemnitate, sub qua baptizat presbyter, vt videtur posse colligi ex dictis aliquorum doctorum. *d* Nam cùm verba sint formaliter accipienda, & nō materialiter; de hoc diacono non est verum dicere, quod baptizauerit sub persona & nomine sacerdotis, licet vsus fuerit eisdem cærimonijs, quibus vti solent sacerdotes: quod non sufficit, vt etiam colligitur ex Lapo. *e*

Ad secundum respondeo, procedere, si ministrasset tanquam sacerdos, vt probat Abbas antiquus, qui, vt dixi per dictam eius glossam, applicat ad omnia contenta sub dicto titulo. Item videtur posse dici hunc non esse suspensum, sed suspendendum, vt videtur colligi ex Abbate Panormitano, & alijs ibi, qui dicunt, quòd talis suspenditur. Hoc etiam confirmatur ex textu, ibi, *triennio, vel biennio arbitrio Episcopi.* ergo non est suspensus antequam Episcopus dictum tempus arbitretur, vel statuat. Item & verba textus, *f* hoc innuunt, ibi, *Abijciatur de Ecclesia.* & sic innuit à iudice suspendendum: Ad tertium procederet, si ministrasset tanquam talis, & fingens se talem; quod non fecit. Quod autem ad ignorantiam spectat, & si non sit necesse videtur admittenda. Nam dicta pœna irregularitatis & suspensionis non imponitur simpliciter dicta facienti, sed etiam temerariè facienti, vt patet ex textu, *g* ibi, *propter temeritatem,* quod verbum indicat illum, qui scienter & ex proposito & sine causa rationabili aliquid de prohibitis facit, vt habet Cardinalis, *h* qualis non videtur iste, qui potuit credere verisimiliter dicto sacerdoti in prædictis ad eius officium spectantibus, ac etiam suo prælato, à quo in effectu petijt nedum licentiam, sed etiam consilium; maximè cùm hæc materia non videtur admodum difficilis scitu: quo casu non videtur necessarium peritiores adhibere, ex notatis per Abbatem. *i* Item hic sumus potius in materia damni vitandi, scilicet, ne qui habet characterem, perdat vsum, quam in materia lucri non faciendi; quo casu ignorantia iuris excusat, etiam quod peritiores non adhibueris, vt habet glossa, *k* saltem vt euitet pœnam, ex Bartolo. *l* Ad doctrinam Angeli, & Alexandri respondeo hunc consuluisse tales, de quibus probabiliter poterat credere, quod essent periti, saltem in pertinentibus ad dictum negotium: nec enim aliter quis ad curam animarum debuit ab Episcopo admitti, maximè conferendo archipresbyteratum, nisi sciret, quomodo, & per quos debeat cōferri sacramentum baptismi. Item doctrina prædicta Alexandri & Angeli procedit, quando hæc excusatio cedit in damnum aduersarij, qui sumptus & damna non posset recuperare; in casu autem nostro facilius admittitur excusatio, quæ in nullius damnum tendit. Ex quibus cupio hunc pauperem sacerdotem non egere aliqua dispensatione, quam non potest obtinere in foro exteriori nisi cū dispendio temporis, & pecuniarum, quibus adeo caret, vt exercitio ordinum cogatur victum quærere. Requirimus modo Dominationis tuæ sententiam.

1 PER EA, QVÆ SVBTILITER & eruditè suprà

citan-

---

a *Cap. 27. nu. 242.*
b *Ca. 6. n. 42.*
c *In c. 1. de cler. non ord. ministr.*
d *Eod. tit.*
e *In d. ca. 27. nu. 163. & alibi sapè*
f *De re iud. & de sen. excom. in 6.*
g *In d. c. 2. de cler. non ord. ministr.*
h *12. q. 76. ar. 2 in corpore.*
i *Cap. 27. nu 47.*
k *Verbo ignorantia, de elect. cum concord.*
l *L. iuris ignorantia, C. qui admitti.*
m *In l. Plagij, C. ad leg. Flauiam de Plagijs.*
n *Vbi suprà.*
o *De sent. ex com. in 6.*
p *In c. fin. glo. pen. de iur. patr. Rom. cons. 325. num. 3.*
q *In d. c. 1. de cler. non ord. ministr.*
r *In ver. Baptizauerit.*

a *In d. c. 1.*
b *Num. 1.*
c *Dicto c. 27. num. 242. d*
d *In d. c. 1.*
e *Alleg 28. an dispenset.*
f *In d. c. 1.*
g *In d. c. 1.*
h *Clem. 1. §. si quis, not. 1. de stat. monach.*
i *In c. proposuisti, de probat. num. 6. cum antecedent. & conseq.*
k *In l. regula, verb raro ff. de iur. & facti ignor.*
l *L. quod verum. ff. depositi.*

citantur; videtur iudicandum, quòd dictus diaconus verè quo ad forum Dei & conscientiæ non est irregularis, sed quod in foro exteriori iudicaretur talis: quia præsumeretur baptizasse tanquam presbyter vsurpando officium presbyteri, vt nos in Manual. *a* suprà citato diximus de constituto in minoribus cantante epistolam, cum manipulo, vbi non est consuetudo id faciendi; qui tamē locus errore typographi est vitiatus, & debet sic legi: *Quin pridem respondi, quòd quamuis clericus primæ tonsuræ, qui solemniter cantauit epistolam cum manipulo tanquam subdiaconus, vbi non erat consuetudo eam cantandi cum illo, nisi subdiacono, fit irregularis; in foro tamen animæ non est talis, si noluit id facere tanquam subdiaconus.* Hæc ibi. Arbitror autē, quòd si probarentur omnia quæ narrantur in casu de assistentia archipresbyteri, & quod à quodam sacerdote audiuit id ei licere, & quod tam bona de causa illuc adiuit, &c. etiam in foro exteriori iudicaretur mundus ab irregularitate: quoniam constaret non fecisse id illum dolo, neque cupiditate, neque contemptu, sed bona fide; quæ cùm non concurrunt, non incurritur irregularitas, vt definit Panormitanus, *b* & Dominicus, *c* per glossam penultimam. *d* Salua, &c.

a Cap. 27 nu. 242.
b In c. pastoralis. § verū. de appellat.
c In c. solet, sub fin.
d Eiusdem, de sent. excom. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis non est diacono baptizanti aliter, quam auctorizando, aut mandando, assistens.*

2 *Credi debet saltem iuranti in his, quæ ab animo pendent.*

2 *Irregularis quo ad forum exterius in dubio non debet quis iudicari, licet ipse se tali debeat iudicare in foro conscientiæ.*

CONSILIVM IIII.

QVÆSITVM est, an parochus dans licentiam diacono baptizandi solemniter, & assistens eidem baptizanti, ita incurrat irregularitatem, sicut ipse diaconus, per cap. 1. *e*

1 Respondetur, quod non, eò quod dederit illam: quia irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis, *f* de quibus non est hic: neque eo, quod astiterit, si astitit vt quilibet alius, vel vt corrigeret eum, si erraret, secùs si astitisset auctorizando, aut mandando, per Clem. *Archiepiscopo. g* adiuncta glossa. *h*

An autem tali parocho accusato, & dicenti se solùm astitisse sola causa corrigendi, & non auctorizandi, debeat in dubio credi, & iudicari non esse irregularis? Respondetur, quòd sic.

2 Tum quia in his, quæ pendēt ex animo alicuius, credendum est ei, saltē id iureiurando affirmanti, iuxta duas glossas quarum vtraq; est recepta, & putata ab aliquibus singularis, *i* & c. significasti, de homic. vbi aptus in hoc textus. Tum quia actus, qui potest interpretari commodè esse delictum, & non delictum, debet interpretari nō esse delictum, *k* vbi textus in hoc aptissimus. Tum quia, licèt quis se debeat in dubio iudicare irregularem quo ad forum conscientiæ, in exteriori tamen debet iudicari à iudice non esse talis, vt nos determinauimus in Man. nostro conf. *l* & antea in c. *si quis autem. m* per rationes aptiores & firmiores eis, quas Panorm. reddit, *n* communiter receptus, sed à nobis per easdem limitatus.

e De cler. non ordin minist.
f Cap. is, qui. de sent. excō. lib. 6.
g De priuil.
h Verbo, celebrari.
i In §. aliter. qui aliàs incipit, sed iste. Instit. de act.
k L. meritò ff. pro soc & c. 2. de reg. iur.
l Cap. 27. nu. 123.
m De pœ. d. 7.
n In c. ad audientiam, de homicid.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus qui nō est, in Missa Parasceues potest partem & totam passionem vt lector cantare sine stola, sed tunc sacerdos debet secreto passionem legere.*

2 *Epistolam sine manipulo quilibet clericus, nō quidem vt subdiaconus, sed vt clericus cantare potest.*

CONSILIVM V.

AN qui inseruit in celebratione Missarum solemnium tanquam subdiaconus, licèt subdiaconus non sit, possit in die Parasceues passionem D. N. Iesu Christi vnà cum sacerdote cantare?

1 Respondeo, quod licitè poterit cātare vnam partem passionis à tribus cantandæ, modò id faciat sine stola, & modò non seruiat in alijs partibus Missæ vt diaconus, & presbyter ipse cātet aliam partē vt diaconus, & reliquum Missę peragat sine diacono, vel cū alio, qui vt diaconus aliam partē eiusdem passionis cantauerit. Tum quia id nō est vti ordine diaconatus, sed vti officio cantoris. Tum quia secundùm Panorm. & communē, *a* quilibet clericus sine manipulo potest cantare epistolam, non tāquam subdiaconus, sed tanquam alius clericus, & cantor, vel lector.

2 Quin & fortè de stricto iure dici posset, quod solus totam passionem sine stola cantare posset, modò id non faceret vt diaconus, sed vt quidam cantor; nec seruiret vt talis in alijs partibus Missę; & presbyter, qui eam facit, sub silentio legeret sibi totam passionē, ac si non cantaretur ab alio, vel ab alijs: qua enim ratione clericus minorum ordinum potest cātare epistolam Missæ cantatæ sine manipulo, vt clericus, cātor, vel lector, eadem subdiaconus, immò & eo minor videtur posse cantare Euangelium vt cantor sine stola, modò non seruiat in alijs vt diaconus, & presbyter dicat sibi de more sub silentio Euangelium cantandum, & vbi est eadem ratio, idem ius est censendum. *b* Salua, &c.

a In c. 1. de cle. n. ō ord. minist.
b L. illud. ff. ad leg. Aquil. & c. dudum, 2. de elect.

DE EO QVI FVRT. ORD. SVSCEPIT.

SVMMARIVM.

1 *Minor, etiam infans, ordinatus suscipit characterem indelebilem.*

2 *Intentio saltem virtualis faciendi quod facit Ecclesia, si desit collatio sacramenti, est omnino irrita & nulla, nu. 3. & talis debet de nouo ordinari, nu. 6.*

4 *Baptizans fœminam, quam credebat virum, intendens virū, & non fœminam baptizare, nihil facit: sicut nec qui 11. hostias, quas 10. esse credebat, & non plures, eas consecrat, intendens decem, & non plures consecrare; secus, si intendit baptizare, & consecrare id quod ei oblatum est, nu. 5.*

5 *Protestatio, quam facit Episcopus ordinationes tenens ad ordinandos, ne patientes defectus accedant, quia non intendit eos ordinare, si verè concordat cum intentione, peccat quidem in hoc Episcopus, nu. 12. sed tales ad ordines accedentes characterem non recipiunt, sed debent denuò ordinari, nu. 6. quòd si fiat ad arcendum tales, eò quia displiceat Episcopo quod tales accedāt, recipiunt characterem, nu. 7. & seq. & in dubio, secundo, & nō primo modo censendum erit factam fuisse protestationem, nu. 10.*

7 *Voluntas, seu desiderium volendi quod aliquid fiat, & intētio non faciendi differunt, vnumq; sine altero esse potest, nu. 8.*

9 *Ordines & beneficia conferens, licet cupiat & velit vt nullus indignus accedat, potest tamen sine peccato velle vt collatio talibus facta teneat, nu. 7. & 8.*

11 *Publicā gerens personam, cùm teneatur secundùm exteriora iudicare, potest sine peccato velle verum sacramentum cōferre dignè secundùm forum exterius, licèt indignè secundùm interius, accedentibus.*

CONSILIVM I.

AN ordinatus ad ordines sacros ante legitimam ętatem, mentitus illam Episcopo interroganti, an haberet eam legitimā, sit verè ordinatus corā Deo, & in foro cōscientię, maximè si protestetur Episcopus, ne patiētes defectus accedant, quia non intendit eos ordinare?

1 Pro parte affirmante faciunt primò c. *sanctorum*, & ca. *neminem. c* & extrauagans Pij II. & alia multa, quę presupponunt ordinatos ante legitimam ætatem, vel alium defectum patientes esse suspendendos, vel suspensos ab vsu ordinis sic accepti, & præsupponunt non esse iterum ordinandos.

Secundò, quòd etiam puer & infans verum ordinem, siue characterē indelebilem ordinis acciperet, si Episcopus eum ordinaret, secundùm omnes.

Tertiò, quòd frequētissimè petuntur in Prætorio Pœnitentiariæ absolutiones à prædictis suspensionibus, & conceduntur, nullo eis præcepto facto, vt denuò ordinentur.

Quartò, videtur casus in c. 1. *d* quatenus probat ordinatum ab Episcopo, qui prohibuit etiam sub excōmunicatione latæ sententiæ, ne quis nō examinatus accederet ad ordinationem suam, accipere verum ordinem & characterem, etiam si non sit examinatus, nec approbatus.

2 Pro parte verò negāte facit primò, quòd omne sacramentum est ipso iure irritum, & nullum omnino, si minister,

c 70. dist. & c. cùm secundùm, c tuis, de prab. c. cū per tuas 3. de simon. & c. vel non est cōpos, de temp. ord.
d De eo qui furt. ord suscepit.

nister,qui conficit illud,non habet intentionem actualẽ, A vel saltem virtualem conficiendi illud,vt asserit Thomas commun.recept.a Tum quia ea, quæ sunt apta in multa, non videntur efficacia,nisi determinẽtur ad vnum; & facta,quę in sacramentis interueniunt,possunt adaptari ad multa, vt palàm est de verbis formæ baptismi, & aqua,& lotione;de verbis item,& materia Eucharistiæ, & de alijs similiter.Tum quia licet in his q̃ aguntur per instrumentum inanime,non requiratur intentio,cuius illud est incapax ; sed motus & applicatio ad opus supplet vim intẽtionis.in his tamen quæ fiunt per instrumentum animatum rationale, videtur necessaria intentio saltem virtualis,de qua videtur loqui S.Thomas,licet loquatur de habituali, vt etiam Caietanus ibidem dicit, & ei concordat B Sotus.b Quæ autem sit talis, diximus in Enchir.de orat.c

Secundò,quod ita definitum est à Concilio Trident.d in hæc verba: *Si quis dixerit,in ministris,dum sacramenta conficiunt,& conferunt,nõ requiri intentionem saltem faciẽdi quod facit Ecclesia,anathema sit.*

3 Tertiò oportet,quod ordinatio sit actio humana:sed actio humana non potest esse sine intẽtione; ergo requiritur intẽtio faciendi saltem in genere, quod Ecclesia facere intendit.

Quartò, quod Hostiensis in summa de baptismo e dicit,quòd furiosus non potest baptizare.

4 Quintò,quod baptizans aliquem,quem putat esse vi- C rum,& re vera est fœmina, non censetur conferre verum baptismum,si intendebat baptizare virum,& non fœminam:quamuis sic, si intendit baptizare id quod ei offertur,quicquid illud sit, secundùm Hostiensem vbi suprà. quem sequitur Siluester, f declarans rectè, non sufficere intentionem habitualem, nec requiri actualem, sed tantùm virtualem, & quid intersit inter illam & habitualem quod latius explicat Sotus.g

5 Ad hoc facit determinatio Calderini, quam sequitur Panorm.h quod si sacerdos habens 11.hostias in altari, & credens illas non esse nisi 10. protulit super eas verba cõsecratoria ea mente,vt consecraret omnes, quas habebat D in præsentia,omnes essent consecratę:si autem ea mente protulit,vt tantùm 10.consecraret & non plures;licèt essent plures,nullam censeretur consecrasse.

Sextò, quod Petrus Rebuffus i expressè determinat, quòd si Episcopus protestaretur se non intendere ordinare aliquẽ eorum qui petunt ordinari ab ipso,nisi eos,q. prius fuerint examinati,& probati,nõ acciperent verum ordinem,qui aliter accederẽt ad ordinis assumptionem.

6 Pro concordia prædictorum pro vtraq; parte citatorum,dicendum videtur primò, clericum ætatis legitimæ defectum patientem ordinatum ab Episcopo,qui protestatus fuit ore & mente se non intendere ordinare aliquẽ huiusmodi defectum patientem,non esse ordinatum, & E debere ordinari denuò, vt probant argumenta pro parte negante adducta.

Secundò, quod si protestatio huiusmodi fuit ore tantùm facta,ad arcendum audaciam nimiam accedentium illegitimè ad accipiendos ordines,vt aliquos facere intelleximus,non aũt mente, quia nolebat in tãtum discrimẽ & scandalum inducere à se ordinatos; iudicãdi essent coram Deo ordinati:quia coram eo veritas præualet.k

Tertiò, quod si huiusmodi protestatio sola mente fieret, ita quod Episcopus verè illa esset mente & intentione,quod nollet ordinare,neque imprimere characterem eis,qui ætatis defectum paterentur; verè coram Deo nõ F essent ordinati:quia verè coramDeo defuit Episcopo intentio ordinandi, per eadem argumenta pro parte negãte adducta.

7 Quartò, quod si Episcopus nec ore,nec mẽte decreuit nullatenus ordinare eiusmodi defectum patiẽtes, sed solùm noluit vt illi ordinarẽtur, & prohibuit ne accederent ad ordinationem;censendi sunt ordinati, qui talem defectum patientes ordinarentur.Tum quod prohoc est casus expressus in d.c.1.l adducto in 4.arg.partis affirmãtis.Tum quod idem est iudicandum quo ad hoc de quolibet alio defectu, ob quem vetatur iure ordinatio, ac de defectu ætatis: quia nullus bonus Episcopus vellet vt inhabiles ordinentur ad ordines: sed non sequitur ex hoc, quod noluit imprimere characterẽ eis. Tum quod omnia iura tacta in primo argumẽto eiusdem partis, quibus suspenduntur malè ordinati ab Episcopis,præsupponũt, quod patientes tales defectus,& ideo malè ordinati receperunt ordinem & characterẽ, licèt Episcopi nollent vt illi ordinarentur;& ideo faciunt examinari eos, & nihilo minus eorum aliquot tum mẽdacijs, tum precibus, tum pecunia admittuntur ad ordines ab examinatoribus.

a In 3.part q. 64.art.8.
b Li.4. d.1.q 5.art.8. col.9.
c Ca.6.n.14. & c.13.n.17.
d Sess.7.ca.11. de sacram.in genere.
e §.qua sit eius forma.
f Verb baptismus.3. q.13
g Vbi suprà col.11.
h In c.sacerdos.de offic. ord.nu.25.
i In praxi benefic.de cler. ad sacrum ordinem malè promot.in fin.
k Ca. humanæ aures. 22. q.5. & c.tua, de sponsal. cũ ei adnot.
l De eo qui furt.ordines suscep.

8 Tum quia à separatis non fit illatio,a & separata sunt voluntas,qua Episcopus vult,ne quis malè ordinetur, & intentio non imprimendi characterem : partim q̃ prior sine posteriori contingit;vt in d. c. 1.b partim quod quotidie tam Maximi Pontifices, quàm alij collatores beneficiorum nollent conferre malis beneficia, nõ tamen intendunt vt collationes quas faciunt, sint ipso iure nullæ, nisi certis in casibus, vt habet communis resolutio, quã post alios sequitur Felinus.c

9 Tum quia omnes mortifero peccato infecti sunt indigni sacramentis,d & beneficijs ecclesiasticis,vt nos post alios tradimus in Miscel.34.e attamen conferentes sacramenta & beneficia existentibus in statu peccati mortalis: nõ intendunt,vt illa eis collata sint ipso iure nulla. Tum denique quod sine vllo peccato potest quis velle, ne quis malè ordinetur,malè suscipiat sacramentum, malè accepet beneficium;attamen quod ordinatio, & sacramenti & beneficij collatio valeant eis eo modo, quo iure valere possunt.

10 Quintò,quod ex hoc 4. sequitur, quod nõ est in dubio pręsumendum de Episcopo,q̃ non intendit ordinare verè illum,quem ordinat, ex eo quod ille patiatur defectum ætatis; etiamsi mentitus fuerit se habere legitimã ætatem.Tum quia,vt dictum est, non est arguendũ, nec pręsumendum à separatis.Tum quia eadem ratione esset præsumendum; quod Episcopus non intendit ordinare alios,qui paterẽtur defectũ naturalium, vel excessum cẽsurarum,excommunicationis,interdicti,suspẽsionis, irregularitatis,vel alius inhabilitatis, immò cuiuscunq; etiam peccati mortalis, cùm peccẽt mortiferè tales procurãdo suam ordinationẽ : quod tñ dicere esset absurdum, & nunquã ab aliquo vel per somnium cogitatum, immò expressum contrarium in d.c.1.f

11 Sextò,non obstat dicere,quod ad hæc responderi potest per argumenta,quæ adduci possent ex eo, quod quilibet Episcopus ordinans præsumitur bonus, g & quod Episcopus peccaret volendo conferre ordines ei, qui nõ habet legitimã ætatem, h & quod peccat qui peccato cõsentit, i non inquam obstat c.fin.k quia responderi potest per prædicta negando, quod Episcopus peccet intendẽdo verum ordinem conferre accedentibus ad eum iuste secundùm iura exterioris fori,arg.l.illicitas,l & c.pastoralis,m & aliorum multorum, quæ probant personã publicam,qualis est Episcopus, debere iudicare secundùm allegata & probata,negando item,quod Episcopus cõsentiat peccato, eò quod ordinandus peccat ordinem petẽdo: alioquin omnis Episcopus intendens verum ordinẽ conferre accedentibus cum peccato mortali,peccaret,q̃ est absurdum,& ita non dicendum.n

12 Septimò,quod mea sententia grauiter peccaret Episcopus generalem ordinationẽ facturus,si expressè vel tacitè coram Deo proponeret, quod non intendit ordinare ex illis eos, qui sunt ordine indigni propter occulta crimina & defectus, quos ipse nescit, nec tenetur scire, vel non potest probare. Tum argu.c.*si tantùm.* & c.*placuit.*o q probant peccare Episcopum objiciẽtem subdito crimen aliquod quod probare nõ potest. Tum quod faceret cõsuetudinem sanctissimorum Episcoporũ antiquorum & nouorum totius Ecclesiæ Christianæ, quod esset cõtrauenire c.*quo iure.*p & alijs eisimilibus. Tum quod induceret grandia & noua scandala, contra c.*nihil cum scandalo.*q Tum quod nõ pertinet ad ipsum occulta crimina punire,r cùm non sit secretorum iudex.s Salua, &c.

Aduertendum similem casum propositum fuisse sacræ Congregationi,in quo præterea Decanus quo Episcopus,dum viueret, familiariter vtebatur, attestantur Episcopum sæpè sibi dixisse se similes

a L. Papin. ff. de minor.
b De eo qui furt ordines recep.
c In c.2. de rescript.
d Ca. illud.c. per Esaiam. 1.quæst.1.
e De Rosa.B. Maria Virg.
f De eo qui furt.
g Ca.2. de re. iur.cũ simil.
h Cap fin.de tem.ord. li 6.
i Ad Rom.1. & c.1.de off. deleg.
k De temp. ord.lib 6.
l §.veritas.ff. de off.præsid.
m §.quia verò,de off.ord.
n Cap. dudũ, de præb.lib.6.
o 6.quæst.2.
p 8.distinct.
q De præscri.
r Cap si omnia 6.q.1.
s Cap erubescant.32.dist.

miles protestationes ad solum terrorem emittere; eamq; metiaas se, vt sic ordinati iterum ordinarentur, req; remissa ad Pont. idem anno 1566. in Februario respondit, vt tales ordines iterum reciperent. Et ratio est, quia ex verbis protestationis plenè præsumptiuè constabat de voluntate Episcopi intendentis talibus ordinem characterem non imprimere; quæ præsumptio ex prædicta assertione Decani non elidebatur.

SVMMARIVM.

1. *Ordinatus non est, quem ordinans ordinare non intendit.*
2. *Infidelitas præcedens conuersionem, siue propria, siue parentum, non impedit, quo minus quis possit ordines & beneficia recipere.*
2. *Hæresis crimine damnati filijs simpliciter, nepotibus verò per masculinam lineam descendentibus solùm nocet: ne possint ad ordines, nec ad beneficia promoueri: at si solùm sint dānati vt suspecti, non nocent: quia descendentes hæreticorum dici non possunt.*
3. *Intentio ordinandi ordinanti defuisse non præsumitur.*
4. *Malus nemo in dubio præsumendus.*

CONSILIVM II.

EPISCOPVS generalem ordinationē facturus prius edixit, ne qui ab hæreticis originem ducerent, ad ordinationem accedere præsumerent. Quo non obstante, quidam, cuius maternus auus ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus propter quædā verba fidei Catholicæ quodammodò dissona, tanquam de hęresi suspectus ad certā pœnam condemnatus reperiebatur ordines accepit. super quo postea inquisiuit Episcopus, & fuerunt examinati testes. Dubitatum fuit, an prædictus nepos rectè ordinatus censendus esset?

1 Respondeo, quod præd. D. consulens non debeat censeri benè ordinatus, facit primò, quod nemo potest haberi pro benè ordinato, nisi ordinator habuerit intētionem & voluntatem ordinandi; quia de substātia & essentia ordinationis, & confectionis aliorum sacramentorū, est quod conferens vel conficiens illa habeat intētionem actualem, vel virtualem conferendi, vel faciendi ea, secūdùm S. Thomam communiter receptum, *a* & quod prædictus Episcopus videtur non habuisse intentionem ordinandi consulentem, vt significat articulus prædictus, super quo fuerunt examinati testes. Secundò, quod consulens descendit ab auo punito per officium sanctæ Inquisitionis, quod videtur contra c. *statutum.* b

2 Pro contraria verò parte facit primò, quod infidelitas præcedens conuersionem etiam eiusdem ordinandi, vel beneficio donandi, regulariter non impedit promotionem eius, vt habet c. *eam te. c* vbi hoc ponit regula Felin. num. 12. vers. infidelitas.

Secundò, quod per prędicta non probatur, quod auus maternus consulentis fuit hæreticus, sed solùm quod dixit aliquid non benè sonans, quod longè differt ab hęresi. *d* Nec obstat, quod fuit à Sancto officio Inquisitionis condemnatus in aliquo: quoniam passim condemnātur multi etiam pœna pecuniaria ab illo propter suspicionē etiam leuem hæreseos, vt notatur in d. c. *accusatus.* & c. *literas. e* & consequenter non potest dici ob prædicta descendere ab hæretico: & licèt id dici posset, non tamē diceretur descēdere ab eo per lineam masculinam, sed per fœmineam, per quam qui descendit vltra primum gradū non fit inhabilis. *f*

3 Tertiò quod non obstat argumentum primum: quia non probatur defuisse Episcopo intentionem ordinandi eum. Tum per c. 1. *g* ex quo colligitur non præsumi defectum intentionis ordinatori, qui ordinauit eum qui cōtra excommunicationem à se latā ordinationi diaconatus se ingessit; cùm præsupponatur illum diaconum per dispensationem fieri posse sacerdotem sine iterata diaconatus receptione. Tum quod id ipsum efficaciter probatur in c. vltim. *b* Tum quod aliud est, quod aliquis Episcopus prohibeat ordinari aliquos indignos: & aliud, quod ei delit intentio ordinandi eos, si se illi eorum indignitatē ignoranti obtulerint ordinandos: & consequenter ab altero illorum ad alterum non est inferendum, cùm à separatis non fiat illatio. *i*

a 3. part. q. 6. art. 8.
b De hæret. lib. 6.
c De rescript.
d Arg. c. accusatus, de hæret. lib. 6.
e De præsūpt. & in d. c. statutum. 2.
f Dicto c. statutum. 2.
g De eo qui furtiuè ordinem suscepit.
h Eiusd. tit.
i L. Papin. ff. de minor. & c. ad audientiā, de decim.

4 Minus obstat secundum, quod soluitur per 2. arg. pro hac parte formatum. & præterea dici potest, non esse prę sumendum defectum intentionis quo ad casum propositum; quia per talem præsumptionem præsumeretur Episcopum deliquisse: nam non poterat ipse iure repellere ordinandum ex eo, quod descenderet ab illo auo materno, per d. c. *statutum.* 2. & in dubio non est præsumendum delictum, *a* & ita D. consulens securè potest ordine suo vti quo ad forum conscientiæ, immò vt puto, quo ad forum exterius, per alia quæ adduci possent, sed non sunt necessaria.

a L. si procurator ff. de cōdit. indeb. & c. 2. de regul. iuris.

DE PRIVILEGIIS ET EXCESSIBVS PRIVILEGIORVM.

SVMMARIVM.

1. *Gratia Papæ non eget ad sui essentiam scriptura, nec expirat morte concedentis, licet mandatum de ea facienda, re integra, expiret, nu. 2.*
3. *Credi nedum non debet in foro exteriori alicui asserenti sibi absenti gratiam factam nisi probet; sed nec in conscientia, nisi semiplenam habeat probationem, vel aliquibus præsentibus ita facta sit, quod possent iurare ita esse, nu. 4.*

CONSILIVM I.

GRATIA facta à Papa sine scriptis viuę vocis oraculo monialibus aliquibus manendi extra claustra, finita an fuerit morte Papæ, & an sit credendum eis affirmantibus sibi factam fuisse illam gratiam, aut cōfessarijs earum, qui eam fieri non audierunt, neq; audiuerunt ab ipsomet Papa eam fecisse.

1 Respondetur primò, gratiam præfatam valuisse, licèt non fuisset in scriptis facta: quia scriptura non est necessaria ad substantiam & valorem gratiæ, per Clem. *dudum. b* vt tradit Archidiaconus *c* receptus communiter ibi, & in rubr. de constit. etiam per Felinum & Decium post alios ab eis citatos.

2 Secundum, quòd prædicta gratia non expirauit per mortem Papæ: quia licèt mandatum de gratia facienda expiret regulariter morte illius, *d* gratia tamen iam facta non expirat morte illius, *e* & textus aptissimus ca. si super gratia. *f*

3 Tertiò, quod prædictis monialibus solis non potest credi quo ad forum exterius: quia quo ad illud de nō existentibus & non apparentibus idem est iudicandum. *g*

4 Quartò, quod etiam quo ad solum forum conscientię non potest eis solis credi, si solum de auditu & relatione aliorum deponunt, nisi inuentur alicuius Cardinalis, vel sui prælati attestatione, vel alijs magnis coniecturis, & indicijs, quæ saltem semiplenam efficiant probationem: quia si Papa non fecit eis prædictam gratiam personaliter, ita vt ipsæmet audissent eius verba, non possunt iurare eam fuisse sibi factam: & ita hoc casu videtur sua Sanctitas consulenda. Salua, &c.

b §. si. adiūcta gloss. ver. verbo, de sepult.
c In procem. lib. 6.
d Cap. relatū, de off. deleg.
e Cap. gratiū, eodem tit.
f Eodem tit. lib 6
g L. duo sunt Titij. ff. de testam. tut. & c. si sacerdos. iuncta gloss. de offic. ord.

SVMMARIVM.

1. *Dispensandi facultate concessa non vtendum, literis non expeditis, quando Papa nō in supplicatione deleuit illa verba,* Per breue.

CONSILIVM II.

PRÆLATVS cuiusdam religionis supplicauit Sanctissimo, vt concederet ei & alijs suæ religionis superioribus facultatem dispensandi super irregularitate occulta cum suis religiosis, sicut possunt Episcopi cum suis subditis vigore Concilij Trident. & in supplicatione petebat, vt expediretur per breue, & non per bullam: Papa concessit facultatem, sed deleuit illam clausulam, in qua petebatur, quod expediretur per breue.

Dubitatur, an prædicti prælati possint vti dicta gratia sine alia expeditione literarum, an necesse sit bullas expedire.

1 Respondeo, quòd etsi disputando fortè teneri posset prædictos prælatos posse vti prædicta facultate ante bullarum expeditionem; non tamen auderem consulere vt id facerent attento quod id esset contrarium menti Papę gratiam

gratiam facientis, cuius in arbitrio consistit suæ gratiæ limitatio, & ampliatio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Gratia à Papa concessa, donec aliud decernat, si nihil decernat, illius morte non expirat; secus de concessa vsque ad eius beneplacitum, quia morte cessat voluntas seu beneplacitum.*

CONSILIVM III.

DECANVS fuit exemptus à iurisdictione Episcopi per Papam, donec aliud decerneret. Dubitauit, an morte Papæ recidat; & remaneat eidem Episcopo subiectus?

Respondeo, quod præfatus D. Decanus non remanebit subiectus Episcopo, si ante mortem suam aliud non decreuerit S. D. N. immò durabit exemptio, donec per successorẽ eius reuocetur exemptio à Papa concessa: donec enim aliud decreuerit, non videtur reuocari per solã mortem eius.

1 Tum quia gratia facta à Papa non expirat eius morte. *a* Tum quia nihil obstat, quod posuerit terminum, donec aliud decernat: quia licet per mortem ipsius cesset gratia facta vsque ad beneplacitum eius per cap. *si gratiosè. b* quia per mortem desinit beneplacitum eius; non est tamen idem de clausula, *donec aliud decreuerit*; quia licèt per mortem desinat velle, *c* nõ tamen per mortem suam aliud videtur decernere: quia in illo sufficit cessatio voluntatis, quæ morte cessat; in hoc autem requiritur dispositio, & decretatio, siue statuitio, quę non fit per mortem, immò per eam tollitur potestas disponendi aliud. Salua, &c.

a Ca. si super gratia, de off. deleg. li. 6. cle. dudum. §. fin. de sepult.
b De rescrip. lib. 6
c L. 4. ff. loca.

SVMMARIVM.

1 *Casus reseruati Episcopo ligant exemptum, nisi sit ita exemptus, vt nec ratione delicti vel contractus ei subijciatur.*

CONSILIVM IIII.

EXEMPTVS simpliciter à iurisdictione Episcopi, an eximatur à casibus ipsi Episcopo reseruatis?

1 Respondeo, quod exemptio simplex à iurisdictione Episcopi non videtur eximere quem à reseruatione casuum eius: quia ratiõe delicti & peccati subijcitur ei, *d* secùs videtur, si esset ita exemptus, quod etiam ratione delicti vel contractus non subesset ei, per notata ibidem.

d Ca. 1. de priuil. lib. 6.

Aduertendum an hoc responsum sit integrum, cum quo ad forũ principale quis rationem delicti seu peccati non sortiatur forũ nec efficiatur subditus Iudicis loci, in quo deliquit, gl. pen. in fin. c. placuit. 16. q. 1. Panorm. c. 1. clem. not. de rapt. quem cum alijs refert, & sequitur addit. ad Felin. c. licet, num. 17. de for. comp. Et tanto magis doctrina Nauar. hic esset dubitabilis, si exemptus peccasset extra illius territorium. & dispositio d. c. 1. quod procedit in foro exteriori, non potest ex prædictis applicari foro pœnitentiali. Immò si aduertatur dispositionem d. c. 1. procedere limitando effectus absoluta exemptionis, sumi poterit argumentum, vt non limitet exemptiones, quo ad forum conscientiæ competentes.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus decreti sacri Conc. Trid. de obseruandis & euitandis in celebratione, sess. 22.*

1 *Priuilegio c. fin. de priuileg. in 6. Romæ non vtuntur nec Episcopi, nec Cardinales, nisi de expressa concessione Papæ; at extra in suo Episcopatu ex causa vti possunt, in alieno autẽ non, si Episcopus ille Concil. Trident. recepit, simulq; mandauit: ne quis extra loca ad missandum deputata celebret. num. 2.*

2 *Episcopus, etiam post Conc. Trid. in sua diœcesi iuxta statutũ Concilij Triburiensis licentiam facere potest sacerdotibus, vt extra ecclesias sacrum faciant.*

CONSILIVM V.

AN post Concilium Tridentinum *e* liceat Episcopis vbicunque reperientur, vti priuilegio, de quo in cap. fin. *f* dicendi Missam extra Ecclesiam, vel alium locum sacrum super altare portatili, &c.

e Sess. 22. de obseruan. & euitan. in celebrat. Missæ.
f De priuil. in 6.

1 Ad hoc quæsitum respondeo primò, respondisse me in Manual. confess. *a* quid circa illud seruatur Romæ, scilicet, quod Episcopus non vtitur illo priuilegio episcopali post Concilium Tridentinum, adeo quidem, quod neque Cardinales vtuntur eo, nisi de concessione expressa Papæ, quam Papa concedit quidem illis, sed rarissimè vllis Episcopis: quamuis mihi concessa fuit in insignem gratiam ob aliquot circumstantias speciales, vt vbi suprà testatus fui.

a Cap. 25. nu. 82.

Secundò, quod verius credo Episcopum non posse in alieno episcopatu priuilegio illo vti, si Episcopus ille recepit Concilium Tridentinum prædictum, ita vt prohiberet, ne quis missaret in suo episcopatu extra loca sacra, vel quæ ad solum missandum specialiter nõ essent deputata, secundùm formam Concilij, quia Episcopi auctoritate prædicti Concilij possunt statuere quę sibi videbuntur iusta & honesta, tanquam delegati Papæ, non obstantibus priuilegijs, vt exprimit ipsum Concilium.

2 Tertiò, quod satis æquè posset dici, posse Episcopos in suis episcopatibus vti priuilegio illo ex aliqua iusta causa. Tum quia non vetat directè Concilium missare cum altari portatili, sed solùm ne patiantur Episcopi id fieri in suis episcopatibus. Tum quia per illam modificationem videtur significare, quod intentio Concilij fuit statuere, ne id fieret pro libito, & sine aliqua iusta causa, sed quod interueniente illa posset Episcopus missare, & eiusmodi celebrandi facultatem facere, iuxta statutum Triburiense translatum in cap. concedimus. *b* quod satis nos significauimus vbi suprà in duobus exemplis ibi positis, &c.

b De consecr. dist. 1.

SVMMARIVM.

1 *Legere librum vetitum liceat extra territorium licentiam concedentis.*

1 *Licentia aliquid faciendi mihi concessa potero extra concedẽtis territorium vti.*

CONSILIVM VI.

AN habens indultum seu licentiam legendi aliquẽ librum vetitum, possit legere illum extra territorium concedentis licentiam?

1 Pro parte negante facit, quod iudex non potest iubere aliquid extra suum territorium vt habetur, l. vlt. *c* & c. 2. *d* quatenus habet, quòd excommunicatio lata ab Episcopo contra furem, non ligat suum subditum extra suam diœcesim furantem: & quod permissus prædicare, confirmare, baptizare, & ordinare, non poterit ea facere extra territorium permittentis: & quod sublato vno impedimento, alterum separatum non censetur sublatum, *e* & quod limitata causa limitatũ producit effectum, *f* & omnes præter Papam habent iurisdictionem limitatam ad certa loca; ergo non possunt facere, vt quod est prohibitum quo ad omnia loca, liceat extra illa, in quibus illi habent iurisdictionem: & quod interdictio artis non valet vltra tempus interdicentis. *g*

Pro parte autem affirmante facit, quod habens licentiam confitendi videtur posse confiteri extra diœcesim, & parochiam eam concedentis, *h* & quod habens licentiã studendi, potest studere extra territorium eam concedẽtis, *i* & quod licentia faciendi aliquid aliàs prohibitum, non expirat morte concedentis eam, per multa quæ adduximus in d. ca. *placuit. k* & quod dispensatus ad non ieiunandum potest omittere ieiunium extra territorium concedentis: & quod qui habet licentiam comedendi lacticinia diebus pisculentis, videtur posse comedere extra territorium eam concedentis.

c ff. de iurisd. omnium iud.
d De constit. lib 6.
e L. si domus. ff de seruit. vrb. præd. ca. ex tuarũ, de auctor. & vsu pal.
f L. in agris, ff. de acquir. rer. dom.
g L. fin. de pa
h Arg. c. placuit, adiũcta gl. de pæ. d. 6.
i Arg. c. cùm ex eo, de elec. lib 6.
k Num. 161.

Aduerte hoc responsum non esse perfectum, nec esse assumendam illam conditionem quæ habet Doct. censeri adhærere sententiæ, videlicet loco relatæ: quandoquidem, vt dixi, responsum ipsum est imperfectum, & ei deest sententia auctoris, & fortè negatiua est nedum tutior, sed & magis probabilis. Nec enim video quomodo Summus Episcopus possit etiam proprio subdito dare licẽtiam, vt in alienam diœcesim importet librum prohibitum, quã importationem supponit affirmatiua.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio concesso contra ius qui legitimè vtitur, non peccat, modò non sit reuocatum.nu.16.*

1 *Dispensatus non peccat, qui dispensationi innitens ius non seruat.*

2 *Ius superueniens non tollit priuilegia antea concessa, ex quorum vsu ipsum ius ex toto non redditur inutile.nu.9.& 15.*

3 *Intellectus c.1.& 2.sess.25.de reg.& nu.4.10.& 18.*

3 *Regulares, qui ante Concilium obtinuerant beneficia sacularia in commendam vel pensiones, non tenentur illa in cōmunitatem reducere.nu.5.nec quibus concessum fuerat vt stantes extra monasterium possent per eos quaesita in vsus pios conuertere, tenentur ea consignare pralatu.nu.4.*

6 *Priuilegia dum quo ad aliqua capita tolluntur: in reliquis videntur durare, argum. à contrario sensu, quod tamen non procedit, si alio iure constaret de contraria dispositione. num.19.*

7 *Priuilegia miserationis, vel pietatis, seu alimentorum causa concessa, per generalem derogationem non censentur sublata: sed requiruntur clausula magis speciales.nu.18.*

8 *Priuilegia concessa cum clausulis derogantibus derogatorijs futuris non censentur sublata per generalem derogatoriam postea factam, immò nec attento iure per hanc clausulam,* In quacumq; forma concessa, *qua aquipollet huic,* Quartũ tenores &c. *at de stilo secus seruatur.* |*Itẽ & fallit in derogatoria generali contenta in lege derogante.nu,20.*

9 *Intellectus cap.22.sess.25.Conc.Trid.de Reg.*

9 *Regulares priuilegijs sibi de tempore interdicti celebrãdo antea concessis modò post Conciliũ non vtuntur; possunt tamen vti priuilegio clauso in corpore iuris, vt in c.alma. de senten. excomm.in 6.& num.13.17.suntq; in hoc exaquati parochis sacularibus.nu.14.*

9 *Priuilegia ante Concilium concessa regularibus modo eis non suffragantur, quo minus teneantur ius commune, & eorundem regularium primaeuam institutionem quo ad specialiter tota sess.25.de reg.per Concilium innouata, seruare: vnde tenentur, non obstante priuilegio, vel immemoriali cōsuetudine viuere in communi, num.10.dimittere peculia ante concessa. nu.11:& moniales seruare clausuram ad formam ca. periculoso, num.12. Fallit hac conclusio quo ad priuilegia clausa in corpore iuris, quia illa non censentur sublata.nu.17.*

17 *Priuilegia clausa in corpore iuris non censentur sublata per aliam superuenientem dispositionem, etiam iuris communis, habentem in se clausulam generalem.*

Non obstantibus priuilegijs.

CONSILIVM VII.

PRIVILEGIA regularium, quibus cōceditur eis facultas celebrandi diuina in diebus Sanctorũ suorum ordinum, & aliquot aliis tempore interdicti, ianuis apertis, &c. an sint sublata per *a* Concilium Tridentinum.

1 Pro parte negante facit primò, quod non peccat, nec transgreditur legem iustam, qui eam seruat cum moderatione concessa ei legitimè. *b* Nam illegitimus, qui professus religionem accipit ordinem etiam presbyteratus, modò abstineat ab accipienda dignitate, non peccat, nec transgreditur legem de illegitimis non ordinandis, *c* nec clericus nobilis, vel doctor legem de non habendo plura beneficia, *d* accipiendo illa cum iusta dispẽsatione, *e* modò abstineat à pluralitate, ad quam non se extendit eius dispensatio, nec religiosus manens in alia religione, de licentia legitima, dimissa illa in qua stabilitatem Deo vouit, *f* modò abstineat ab eis, ad quæ sua licentia non extenditur, iuxta dictam clem.1.

2 Secundò, quod præfatum ca.12. non videtur fieri inutile per obseruantiam interdictorum cum moderamine priuilegiorum. Tum quia prodest, qua parte statuit teneri monachos omnes ad publicanda interdicta ordinariorum, & seruanda eadem cum præfato moderamine, non obstante quòd sint exempti ab eorum iurisdictione: propter quod fuit edita etiam clem.1. *g*

3 Tertiò, quod religiosi habentes beneficia sæcularia in commendam non videntur teneri ad reducenda illa in communitatem, quam præcipiunt ca.1.& 2. *h* & nõ alia ratione, quàm quod non peccant seruando ea cum moderatione à iure communi concessa.

a *Cap.12.& 22.de regul. sess 25.*
b *Leg.Gracchus.C ad l. Iul. de adult. & c.quasiuit. de his qua fiunt à maiori par.cap.*
c *Ca.1. de fil. presb.*
d *Ca. cum iã dudũ.de pra.*
e *Ca. de multa.eod.tit.*
f *Cap.licet.de regul.clem.1. eod.tit.*
g *De sent.ex com.*
h *Prafati tit. de regular.*

4 Quartò, quod aliqui religiosi & religiosæ viuentes extra monasteria cum iusta dispensatione Sedis Apost. etiam ante præfatum Concilium habita, per quam fit eis facultas conuertendi in suos vsus ea quæ aliàs licitè acquisierint, permittũtur à Sede Apost. manere extra monasteria, non resignando illa in manibus prælatorum ad vsum communitatis: & non alia ratione, quàm quia seruant regulam, & ius commune cum moderatione concessa priuilegio Papæ.

5 Quintò, quod idẽ permittitur religiosis habẽtibus pẽsiones cōstitutas sibi à Sede Apost. in suos vsus cōuertendas, maximè si de licentia eiusdem extra claustrũ degant.

6 Sextò, quod in eodem Concilio, *a* speciatim tolluntur priuilegia concessa vel concedenda contra aliqua in eis statuta: quo à contrario sensu significatur nõ esse sublata priuilegia quo ad alia. *b*

7 Septimò, quod priuilegia miserationis, pietatis, vel alimẽtorum causa data, qualia videntur præfata, nõ tolluntur per derogationem generalem, vt habetur in c. *si propter. c* & l. *libertis. d* & tradit Cynus, *e* quem sequitur Decius. *f*

8 Octauò, quod aliquot præfatorum priuilegiorum habent clausulas derogatoriarum derogatorias, quæ defendũt ea à derogatione generali, qualis est posita in præfato cap.22. Nec obstant illa verba, *In quacumq; forma, &c.* quia opinio, quam dicit cōmunem, & sequitur Decius, *g* habet, non sufficere etiam illa, quæ adderet, *Quorum tenores pro expressis habentes, &c.*

9 His tamẽ non obstantibus de rigore iuris pars affirmans videtur verior. Primò quidẽ, quod nisi illa pars teneatur, inutile redderetur d.c.12. cùm absq; iussione illius tenerentur seruare religiosi interdicta cum moderatione suorum priuilegiorum. *h*

Secundò, quod præfatum cap.22. videtur tollere illis omnia priuilegia contraria iuri communi; quod Concilium specialiter præcipit seruari ab eis in omnibus capp. illius tituli. & constat præfata priuilegia esse contraria iuri communi de seruando interdicto, cuius obseruantia specialiter præcipitur eis in illo cap.12.

10 Tertiò, quod si sufficeret eis seruare interdicta cum moderatione minori, quàm iure communi concessa in cap.vlt. *i* & aliis iuribus communibus, non obstante derogatione priuilegiorum, *k* sequeretur quod etiam sufficeret in monasterijs & ordinibus, in quibus regula laxata est priuilegio Sedis Apostol. vel consuetudine immemorabili quo ad aliqua contra tenorẽ & statum primæuum illius, seruare illam cum illa relaxatione: & quod consequenter non debent compelli ad vitam communem obseruandam monasteria, in quibus priuilegio Sedis Apost. vel à tempore immemoriali priuatim comedunt, & viuunt; cùm consuetudo immemorialis, adiuncta allegatione priuilegij, æquipolleat illi. *l*

11 Quartò, quod eadẽ ratione excusabũtur religiosi tenentes peculia per licentias traditas expressè, vel tacitè cōcessas à Sede Apost. ante & post Concilium Tridentinum, nõ obstante cap.2. *m* Possunt enim dicere quod satis seruant regulas, seruando eas cùm moderamine cōcesso eis à Sede Apostolica, vel cōsuetudine immemoriali ei æquipollẽte: & ita c.2. *n* erit restringendũ ad peculia, quæ monachi vel monachæ absq; sufficienti licentia tenebãt, vel tenent: ad quod etiam ante d.c. restringebantur.

12 Quintò, quod eadem ratione se defendãt monachæ seruantes quidem clausuram, at non tam strictã, ac mandat c. *periculoso. o* sed cum moderatione priuilegiorum Apostolicorum, vel consuetudinum immemorialium eis æquipollentium: & ita magna ex parte eneruabitur cap. 5. *p* nisi quo ad egressum monialium sine causa: quia quo ad hoc ibidem specialiter tolluntur priuilegia. Eadem quoq; ratione parum proderunt aliquot alia capita eiusdem tituli, si dicamus sufficere seruare iura communia in eis contenta cum moderamine priuilegij Apostolici, vel consuetudinis immemorialis ei æquipollentis.

13 Sextò, quod ipsimet religiosi, qui petierunt à fel.recor. Pio V. vt manerent sibi salua priuilegia suspendendi

a *Ca.4.5.6.9 10 & 13.*
b *Ca.qualis. 25. dist & canõne. de prasumpt.*
c *De rescript.*
d *§.posthum'. ff.de alim. & cib.leg.*
e *In l.1. C. quãdo impe. inter publ.*
f *Cons.165. num.5.*
g *Vbi sup.*
h *Clem.1 de sent.excom.*
i *De sent. ex communic. lib.6.*
k *Pradicti ca.22.*
l *Le.hoc iure. § ducti aqua. ff. de aqua quotid.& astiu.& ca super quibusdã de verb. sign. & vtrobiq; atq; alibi sapè doctores. iur.*
m *Prafati ti de reg.iur.*
n *Eiusdẽ tit. de reg.iur.*
o *De statu regul lib.6.*
p *Eiusdẽ tit. de regul.*

interdicta, non obstante Concilio Tridentino putarunt ea per illud fuisse sublata; eo quod visum fuit eis, iura communia specialiter præcepta seruari in titulo illo esse seruanda absque moderatione priuilegiorum, & consuetudinum eius æquipollentium; & meritò: quia D. Antoninus, *a* ponit priuilegium Honorij Papæ, quo significatur, sublatis priuilegijs, videri sublata priuilegia concedentia moderationem seruandis interdictis.

a In 3. p. ti. 26. cap. 3. §. 1.

14 Septimò quod mens Concilij videtur fuisse, æquare parochis religiosos quo ad obseruanda interdicta; & vt religiosi, qui sunt coadiutores parochorum, nõ superent eos, cùm accessorium debeat sequi, non præcedere suum principale. *b*

b Ca. accessorium. de reg. iur. li. 6 cum ibi citatis.

15 Octauò, quod alioqui præfatum c. 22. redderetur ineptum, & inutile: quia nisi tolleret omnia priuilegia contraria iuri antiquo cõmuni, & nouo iusso seruari in omnibus præcedẽtibus capp. quorum vnũ est 12. nulla tolleret; tollit enim vniuersaliter sine discrimine omnia & singula priuilegia cõtra omnia & singula superiora decreta.

16 Ad citata in oppositum respõdeo. Ad primum quidem, concedendo quod nõ peccat qui seruat legem cum moderatione legitimè concessa, donec illa durat, secus ea sublata, & ita concedo, religiosos seruantes interdicta cũ moderatione priuilegiorum ante Concilium Tridentinum, ante quod durabant, nõ peccasse; sed postquàm per illud sublata fuerunt, id faciendo peccare.

Ad secundum respondetur per primum partis affirmantis.

17 Ad tertium concedo, quod religiosi habentes beneficia non tenẽtur communicare fructus eorum conuentibus suis: qui priuilegium dispendẽdi eos pro suo bono arbitrio competit eis priuilegio in corpore iuris clauso; per quod, vt ait Cardinalis, cui nemo contradicit, *c* eodem modo possunt disponere de illis ratione titulorum suorum, ac sæculares de fructibus beneficiorum suorum. Et clausula, *Non obstantibus priuilegijs*, non extenditur ad priuilegia in corpore iuris clausa, vt tenet Bartholus cõmuniter receptus. *d* Et ita concedimus etiam religiosos posse vti priuilegio, cap. *alma mater.* quod est clausum in corpore iuris.

c In cle. 2. §. a. erum. de vita & hon. cler.

d In extrau. ad reprimendam. ver. non obstantibus.

18 Ad quartũ negari posset de rigore, quod assumitur in illo; sed concedendo illud de æquitate, respondeo illa esse priuilegia concessa miserationis & alimentorũ causa, ad quæ suprà dictum est non extendi derogationes generales quibuslibet clausulis munitas: negando tamen esse talia priuilegta suspendendi interdicta, & de quibus agimus. Posset etiam responderi, quod intentio Concilij nõ fuit cõprehendere per c. 1. & 2. religiosos viuẽtes seorsum extra monasteria de licẽtia Sedis Apostolicæ, sed solùm cõuiuentes intra monasteria, vt ex verbis colligi videtur.

Ad quintum respondetur idem quod ad quartum.

19 Ad sextum, quod argumẽtum à contrario casu cessat, quando sumitur ad probandum id, cuius contrarium est expressum in iure, vt habet c. *à nobis. e* & gloss. recep. & dilatata ibi per Felinum. *f* At in casu nostro exprimitur, *g* quòd priuilegia omnia & singula contra statuta in illo titulo censeantur sublata; & ideo ex eo quòd in aliquot capp. tollantur quo ad aliqua, non potest desumi argumentum quod non censentur sublata quo ad alia: quia *h* exprimitur contrarium, vt palàm est.

e 2. de sen. excom.

f In c. significasti. de foro comp.

g In c. fi. eiusdem tit.

h In eod. tit.

Ad septimum, negatum est suprà, priuilegia præfata esse concessa miserationis causa.

20 Ad octauum respondeo primò, adducta vbi suprà à Decio, *i* procedere in derogatione posita in priuilegijs vel rescriptis, non autem in derogatione posita in iure communi; quo casu sufficit generalis, vt distinguit Calderinus, *k* quem sequitur etiam Decius, *l* & alij, quos ipse refert. Secundò, quod quidquid ibi afferat Decius & Felinus, quem ipse non citat, *m* contraria opinio videtur nobis verior: quia eam seruat stylus Curiæ, qui facit ius, *n* quo stylo stante, etiam Felinus hoc tenet.

i a num. 3.

k In consi. 11. de priuil.

l Ibid. nu 2.

m In c. accedẽtis de præsc.

n Cap. quam graui. de cri. fals. & c. ex iteris. de constit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium si allegetur, accedente immemorabili possessione, censetur probatum.*

A 2 *Ordinatos vigore cuiuscunq; licentia ab alieno sine examine, & commendatitijs Episcopi, potest Episcopus examinare. num. 7.*

2 *Inhabilis conficiens, & ministrans sacramenta grauiter peccat: vnde potest ab Episcopo, non obstãte exemptione, & quocunq; priuilegio, corrigi, & puniri.*

2 *Imperitos parochos cùm possit Episcopus cogere, vt assumant coadiutorem, vtiq; & poterit eos examinare.*

4 *Perficiendi exercitio curæ per vnum, siue multos etiam amouibiliter exercendæ ab Episcopo examinantur. & nu. 5.*

6 *Priuilegiatus & si quis sit vt possit etiam sine consensu ordinarij, & eius præuio examine, alicui curæ præfici: poterit tamen Episcopus in visitatione via correctionis, extra verò via* B *accusationis & inquisitionis cognoscere, de delicto illius, quod committit, dum tamquàm inhabilis ineptè exercet suum officium. & nu. 8.*

8 *Cognoscere etsi non possit quandoq; Episcopus de habilitate vel inhabilitate alicuius principaliter, potest tamen accessoriè, dum de illius delicto cognoscit.*

9 *Curæ exercitium, quod ipso iure alicui, qui ad illud aliquem habet titulum, competit, habens non potest examinari ab Episcopo illo, sine cuius examine dictus titulus dari potest: at si vltra titulum requiritur deputatio, poterit ab Episcopo examinari.*

CONSILIVM VIII.

C CAPITVLVM ecclesiæ Visiensis, cui animarũ cura illius incũbit, ab immemoriali solet illã per aliquot suos canonicos, & capellanos ad id specialiter à se sine alteri' auctoritate & assẽsu creatos exercere: quos tamẽ modern' Episcopus, antequã ad illã admittatur, examinare, & deinde visitare, ac punire intendit. Quæritur an possit.

1 Hoc dubium difficilioris est resolutionis in recessu, quàm videatur in accessu. Et pro Capitulo facit primò, quod hæc facultas potest competere ipsi priuilegio Papę, & illud præsumitur, & censetur probatum, si allegetur per possessionem temporis, de cuius initio non est memoria, D qualem se dicit habere Capitulum. *a*

Secundò, quod non videtur inueniri vllus canon, qui huiusmodi possessionẽ immemorabilem, & priuilegium ex ea præsumptum tollat: & antiqua non censentur sublata, nisi id monstretur. *b*

2 Contra tamen idem Capitulum facit primò, *c* Concilium Tridẽtinum, per quem textum patet Episcopum posse examinare quoscumque capellanos, canonicos, & dignitates Visienses prædictam curam, vel partem eius exercentes, si non fuerunt antea à se, nec ab alio per suas literas dimissorias ordinari.

a L. hoc iure. § duct' aquæ. ff. de aq quo. & æsti. & ca. super quibusdam, cum ei adnotatis per DD. de verb. sign.

b Leg. præcipimus. C. de appellat.

c Ca. 3. de reform. sess. 14.

Secundò, quod prædictum Concilium *d* habet, quod Episcopus potest omnes clericos suos exemptos, & non exemptos, nõ obstante quocumq; priuilegio, corrigere, E & punire, etiam extra visitationem, de excessibus eorum. At grandis excessus est, quòd inhabilis conficiat & ministret sacramenta, *e* iuxta illud Persianum, *Lex hominũ, naturaq; continet hoc fas, Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.* Ergo Episcopus Visiensis poterit corrigere, & castigare prędictos capellanos, & alios canonicos, & dignitate prędítos, si existentes inhabiles, & insufficientes ad exercendam prædictam curam, vel partem eius, exerceant illam.

d Cap. 4 de refor. prædicta sess. 14.

e Cap. 1. & c. omnes. cum multis alijs 38. dist.

3 Tertiò, quod ca. 3. de reform. sess. 21. habet, quod Episcopus potest illiteratos & imperitos ecclesiarũ rectores cogere, vt accipiant coadiutores; quod nõ possunt facere sine examinatione: ergo poterit Episcopus Visiensis exa- F minare prędictos capellanos, canonicos, & dignitate prędítos, vt inhibeat eis, aut permittat exercitium curæ.

4 Quartò, quod prædictum Cõcilium, *f* habet, vt omnes præficiẽdi in rectores ecclesiarũ parochialium prius examinentur. At prædicti capellani, canonici, & dignitate præditi videntur præfici prædicto exercitio curæ: ergo videntur prius examinãdi. Nec prodest illis dicere, quod sunt multi, & non vnus; quia cap. illud habet expressè id esse faciendum, etiam si multi præficiantur ad curam vnius Ecclesiæ parochialis, vel ad administrandam eam, etiam si cura pertineret ad Episcopum, sicut in nostro casu pertinet ad Capitulum.

f Cap. 18. sess. 24.

5 Quin-

a Ca.11. de ref. seß.25.

5 Quintò, quod prædictum Concilium, *a* habet, quod exercitium curæ personarum secularium pertinens ad aliquod monasterium siue virorum, siue fœminarum, etiā si sit ad nutum remouibile, non possit committi alicui sine consensu & præuio examine Episcopi. Ergo nec prædicti capellani, canonici, & dignitate prædití poterunt præfici prædicto exercitio curę sine consensu & examine præuio Episcopi.

6 Sextò, quod etiā ante Concilium Tridentinum poterat Episcop⁹ cognoscere de habilitate vicarij exempti, vel absentis ponentis eum ex priuilegio Papæ continēte, vt posset eum ponere etiā sine consensu ordinarij, & eius prę̨uia examinatione. Nec ob id priuilegium redditur inutile; quia operatur, vt ponere possit illum sine consensu & præuia Episcopi examinatione; licet ordinarius visitādo intra visitationē absolutè, extra verò per viam accusationis vel inquisitionis possit cognoscere de delicto vicarij exercētis officium ineptè & malè ob inhabilitatem.

7 His pro vtraq; parte perpensis, videtur dubium resoluendum per hæc tria. Primum, quòd Episcopus poterit cognoscere de inhabilitate prædictorū omnium, qui non fuerunt ordinati ab eo, nec per literas dimissorias eius, iuxta prędictum Concilium, *b* etiam extra visitationem, etiam non procedendo contra eos per viam accusationis, inquisitionis, vel exceptionis: absolutè enim & generaliter sine hac conditione & limitatione id statuit; & ita absoluti & generaliter est intelligendum. *c*

b Ca.3. de reform. seß.24.

c L. de pret. ff. de publ. in rē act. ca. solita. de maior. & obedien.

8 Secundum, quod prędictus Episcopus potest cognoscere de inhabilitate illorum, etiā à se, vel ab alio per suas literas dimissorias ordinatorum, procedendo contra eos visitando, vel aliis viis tactis in sexto argumento pro posteriore parte formato: quia illis principaliter tēditur ad castigandum delicta, quod licet facere Episcopo; quamuis accessoriè tendatur etiam ad cognoscendum de inhabilitate, per quam delinquitur; quod aliquando principaliter non posset facere.

9 Tertium, quod si prędicti capellani eo ipso, quod deputantur à Capitulo capellani Capituli, habent annexam facultatē curandi: sicut canonici, & dignitate prædití habent eam eo ipso, quod tales fiunt; non potest Episcopus cognoscere de inhabilitate eorum ad illā curam exercendum magis quàm de inhabilitate canonicorum & dignitate præditorum ad habendos canonicatus & dignitates, cùm canonicè fiunt tales ab alio, quàm ipso: quia nō habet plus potestatis ad nominādos illos capellanos, quàm ad creādos canonicos, & dignitate pręditos, cùm ab alio iustè creantur; ad quod nō habet, secundùm tacta in 3. & 4. arg. pro Capitulo factis: & consequenter non habebit plus iuris ad cognoscendū de inhabilitate horum, quàm illorū, nec è contrario. *d* Si verò præfati capellani omnes eo ipso quod deputantur capellani Capituli, non habent potestatem curādi, donec denuò deputentur ad curā, poterit Episcopus eos examinare, & prohibere, ne anteā exerceant illā, per prędictum Concilium, *e* & c. *cum ex eo. f*

d Arg. c. dudū. 2. de elect. & l. illud ff. ad l. Aquil.

e Cap.3. seß. 24.

f De elect. lib.6.

Ex his tribus dictis possunt colligi solutiones ad argumenta vtriusque partis, quas breuitatis gratia nō colligo.

Congregatio tamen, vt refertur, absolutè censuit Episcopum posse examinare dictos capellanos, canonicos, & dignitates volentes curam exercere; & eisdem inhibere, ne curam exerceant, vel sacramenta ministrent absq; sua approbatione.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus cap.20. seß.24. de reformat. Concil. Trid.*

1 *Ordinaria iurisdictio potest alicui competere vel iure cōmuni, vel consuetudine, vel priuilegio; & de his omnibus iurisdictio ordinaria vti de suis speciebus propriè prædicatur, siue agatur de ea tollenda, siue moderanda, siue etiam confirmanda, & hoc etiam ad effectum vt posit delegari.*

2 *Delegatus Papæ & Principis subdelegat, sed non nudum sibi ministerium commissum, alterius autem inferioris delegatus non subdelegat.*

2 *Inferiores Episcopo post Concilium non cognoscunt de causis matrimonialibus, nec qui non sunt exempti de criminalibus suorum subditorum: idem dicitur de exemptis priuilegio personali: nam exemptis à iurisdictione ipsorum ordinariorum* A *ratione suarum dignitatum, beneficiorum, vel religionum, nō tollitur eorum iurisdictio criminalis prius etiam exclusiuè ad Episcopos competens, & nu.5.*

3 *Iurisdictio inferiori Episcopo concedi videtur in dubio cumulatiuè.*

4 *Correctio monachorum primo loco ad Abbatem etiam non exemptum pertinet: ei autem quæ exemptis in suos subditos competit, Conc. Trid. non derogat. nu.1.*

CONSILIVM IX.

PER Concilium Tridentinum an derogetur priuilegio ecclesiæ collegiatæ Ossunæ, quo Abbas eius co- B gnoscere potest in prima instantia de causis suorum canonicorum, portionariorum, & aliorum clericorum Ecclesiæ suæ cumulatiuè?

An etiam prædictum Concilium sit contrarium priuilegio capellę Sepulchri eiusdem Ecclesiæ, quatenus capellano maiori præbet omnimodam iurisdictionem super capellanos minores, non declarando an cumulatiuè, an priuatiuè cum ordinario concedat?

Tertiò, an colore aliquo iuris possit suaderi, vt priuilegia pręfata, quatenus essent contraria Concilio, confirmentur à Sede Apost. vt valeant, non obstante illo?

1 AD PRIMAM quæstionem respōdeo primò, quod tam hæc quęstio, quā sequens videntur tangere dubia illa C grādia, quę latissimè tractat Panormita. *a* & citatis ab eo, *b* & alibi sæpè, de natura & qualitate iurisdictionis prælatorum regulariū & sæcularium inferiorū Episcopis, & eis subditorū: & præter oīa illa videtur incidere aliud nouū, scilicet, an canones disponentes aliquid de iurisdictione ordinaria fouenda, tollēda, vel moderāda includant solā ordinariam iure cōmuni competentem, an etiam illā quę competit consuetudine præscripta, vel priuilegio? super quo multa in mediū proferri possent ab eo, cui otium & tempus id faciendi suppeterent; sed quia vtrumq; nobis deest, dicemus breuiter multa. Primum, iuri propiorē videri partē affirmantem, quòd in dubio includāt omnem ordinariā quocumq; iure iusto quæsitam. Tum quia lex D generaliter loquens generaliter intelligenda est. *c* Tum quia ordinaria iurisdictio quocumq; iure iusto quæsita est propriè ordinaria: quia genus propriè prædicatur de qualibet eius specie, vt ait Baldus ab omnibus receptus, *d* & ordinaria quęsita cōsuetudine vel priuilegio est species iurisdictionis ordinariæ. Tum quia licet delegatus ab inferiore Principe non posset subdelegare, *e* nec delegatus Papæ nudū ministerium sibi commissum, *f* tamen inferior Episcopo potest delegare & cōmittere alteri ea, quæ sibi iure proprio competunt; etiamsi priuilegio vel consuetudine cōpetant, vt est in c. vlt. adiuncta glossa solemni approbata ibi per Panormitanum, Felinum, & alios. *g* E Tum quia istis rectè adaptantur iura disponentia de prælatis, quibus ordinaria iurisdictio competit ex consuetudine, præscriptione, vel priuilegio; qualia dici possunt, c. *cum ab ecclesiarum*. c. *quanto*. c. *conquerente*. & c. *duo. b*

a In c. cū contingat. de foro compet. à nu 18. & seq.

b In c fi. de offic. deleg §. fi. & in c fin. de offic. ord. iuncta gloss & in ca. duo simul. eod. tit. & in c. conquestus. de foro cōpet.

c Leg. de pretio ff. de publ. in rem actio. & c. solita. §. de maior. & obedientia.

d In l. 2. C. de iure aur. annul.

e Le à iudice. C. de iu. & c. si per locum à speciali. de offi deleg.

f §. fi. eiusdem cap.

g De offi. ord.

h De offi. ord.

Secundò dicimus, quod si Conciliū Tridentinum est cōtrarium iurisdictioni prædictorū Abbatis, & capellani maioris, maximè videtur esse, *i* primò in illis verbis, *Omnes causæ ad forū ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiā si beneficiales sint, in prima instantia corā ordinarijs locorū duntaxat cognoscantur.* Sed respōderi posset, quòd illa verba minimè nocēt eorū iurisdictionibus: quia eorū iurisdictiones sunt ordinariæ, & ita potiùs videtur ab illo ca. foueri, quā lædi: quia generaliter loquitur de iurisdictione ordi- F naria: quales sunt etiā illæ præfatorū Abbatis, & capellani maioris, sicut aliæ Episcoporum: & sic videntur probare quod causæ ad prędictum Abbatem & Capellanum pertinentes debent in prima instantia coram eis tractari.

i In c. 20. de refor seß. 24.

2 Tertiò, quod magis obstat eis eidē ca. 20. quatenus in vers. *ad hæc*. reseruat causas matrimoniales Episcopis, & tollit à iurisdictione Decanorū, Archidiaconorū, & aliorum inferiorū prælatorum. Sed responderi posset: quod prædict⁹ Abbas & capellanus nō prætendunt cognitionē causarū matrimonialium, quæ tractātur inter laicos, sed solùm causas clericorū eis subditorum, quæ nō sunt matrimoniales. Replicari tamen potest, quod tollit etiam

causas

causas criminales eorum, quas ipsi prætendunt ad se pertinere. Cui replicationi difficile videtur posse responderi congruè, nisi quòd prædictus capellanus maior cum suis minoribus & clericis ad præfatam capellaniam pertinentibus eximitur à iurisdictione omnium aliorum ordinariorum, præterquã prædicti Abbatis: & quod prædicta clausula prædicti ca. 20. nõ includit eos, qui sunt exempti ratione suarũ dignitatum, & ordinum. Tum quòd alioqui sequeretur vnũ grande absurdũ, scilicet quòd nulli prælati religiosorum exceptorum, quales sunt hodie ferè omnes, possent vti Iurisdictione criminali in suos subditos, nisi prius requisito Episcopo, & eo negligẽte; quod est cõtra ea quæ notantur in c. *cum ab ecclesiarum.* & c. *quanta. a* & c. *in singulis.* & melius in c. *ea quæ. b* & contra multas cõstitutiones variarum religionum, & contra obseruãtiam generalem. Tum quod inter exemptos & non exemptos ponitur differentia in d. ca. *ea quæ.* & ita videtur intentio prædicti Concilij fuisse disponere de illis, qui non sunt exempti ratione suarum dignitatum, & beneficiorum, licet sint exempti aliquibus priuilegiis personalibus.

a De offi. ord.
b De statu monach.

Quartò, probabiliter dici posse, quod licet prædictus Abbas vti potuisset liberè ante Cõcilium Tridentinum, iurisdictioni ciuili & criminali in clericos & canonicos ecclesiæ suę cumulatiuè cũ Archiepiscopo, nõ tamẽ hodie post illud potest vti prętequàm ciuili; quia non est exemptus à iurisdictione Archiepiscopi: & quod prædictus capellanus maior, licet sit subditus illi, vti potest in suos capellanos & pertinentes ad suam capellam iurisdictione tam criminali, quàm ciuili, eo quod est exemptus ratione suæ capellanię maioris ab omnibus ordinariis, pręterquã sui Abbatis, vti sunt alij Priores, & Guardiani religionũ, per priuilegium ab Apost. sede indultum: & non tollitur illud ei à prædicto Concilio, quia nõ extenditur ad eum, eo quod est exemptus ratione suæ capellaniæ.

Quintò, probabiliter addi posse, pręedictũ capellanum vti potuisse vtraq; iurisdictione ante prædictũ Conciliũ Tridentinum, & etiam nunc posse priuatiuè, licet præfatus Abbas non possit vti sua nisi cumulatiuè. Tum quod prædicto Abbati fuit concessa cum restrictione cumulatiuè, prædicto autem capellano simpliciter sine illa.

3 Tum quia licet iurisdictio cõcessa inferiori Episcopo videatur in dubio cõcessa cumulatiuè, & nõ priuatiuè vt post multos à se citatos resoluit Felinus, *c* ponendo regulam cũ octo limitationibus: illa tamen fallit, quando per aliquas coniecturas cõcessionis vel acquisitionis colligitur contrariũ, vt colligi potest ex concessione iurisdictionis facta prædicto capellano. Tũ quod Papa simul erexit abbatiam, & capellaniam maiorem: & in concessione iurisdictionis facta Abbati vsus est restrictione illa cumulatiuè, & nõ in concessione facta capellano: & cùm quid de vno ex duob. propositis dicitur, videtur de altero negari. *d* Tum quod pręedictum capellanum maiorẽ, & alios minores, & omnes clericos quo ad pertinẽtia ad capellam exemit Papa ab omnibus ordinariis, præterquã ab Abbate, per illa verba, *Omninò eximimus, & totaliter liberamus.*

c In c. pastoralis. de off. ord.
d Cap. nonne. de præsumpt. & l. cũ prætor ff de iudic.

4 Tum quod videtur in hoc Papa sequi opinionem illam communem, quam refert Panormitanus communiter receptus, *e* quæ habet, monachorum correctionem primo loco pertinere ad Abbatem, etiamsi Abbas non sit exemptus ab ordinario, etiam ante benedictionem, per ea quæ ipse allegat.

e In c. quãto. de off. or. n. 3.

5 Sextò, quod ex quinq; prædictis colligitur resolutio ad quæstionẽ primam & secundam, scilicet quod Concilium Tridentinũ non videtur cõtrarium Abbati, quatenus poterat ante illud vti iurisdictione ciuili in suos canonicos, & clericos Ecclesiæ suæ in prima instãtia: sic hic, quatenus poterat anteà vti iurisdictiõe criminali cumulatiuè: & quod probabiliter teneri potest præfatũ Concilium nõ lædere iurisdictionem criminalem, neq; ciuilem capellani maioris; & quo priuatiuè habebat & habet iurisdictionem criminalẽ in suos capellanos inferiores minores, & alios clericos in pertinentibus ad suã capellam.

Septimò, quod ex prædicta resolutione colligi potest solutio ad tertiã quæstionem, quæ tangit quid, quãtum, & quomodo oporteat vel expediat petere à Sãctitate sua confirmationem præfati priuilegij, iuxta decisiones, quæ in prædictis quæstionibus admonentur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi per facultatem cap. 6. sess. 24. Conc. Triden. absoluere possunt à casibus, quos Sedes Apostolica etiam post dictum Concilium sibi reseruauit per constitutionem promulgatam contra bannitos, nu. 4. & alias similes non derogantes dicto Concilio, nu. 1. quales etiam erant bulla Cœna Domini aliàs publicata, licet modò publicatæ à paucis annis citra eidem Concilio videantur derogare. nu. 3.*

2 *Absolui pœnitentes possunt virtute Iobalei à reseruatis Papæ etiam post Iobaleum concessum commissis.*

CONSILIVM X.

AN Episcopus possit vti facultate sibi data à Concilio Tridentino, *a* in absoluendo suos subditos in casibus Summo Pontifici & Sedi Apost. reseruatis in motibus propriis, & aliis cõstitutionibus promulgatis etiam post ipsum Concilium?

a Sess. 24. c. liceat Episcop.

Secundò, an in casibus bullæ Cœnæ Domini, excepta hæresi?

Tertiò, an specialiter in cõnstitutione contra receptatores bannitorum promulgata anno 1580.

1 AD PRIMAM trium quæstionum, quæ in hoc dubio tanguntur, respondeo, quod sic, pręterquã in casibus reseruatis cum clausula derogatoria, per quam sufficiẽter derogatur pręfato Concilio Tridentino. Tum quia præfatum Concilium Tridentinum dat præfatam licentiam generaliter, non distinguendo inter reseruationes præteritas & futuras; & ita genraliter est intelligendum. *b*

2 Tum quia indulgentia, & facultas absoluẽdi, quæ datur in Iobæleis, extenditur ad peccata futura, vt nos concludimus contra quosdã in tract. de indulg. *c* vbi respondetur ad ea, quæ poterant contra hoc responsum obijci.

b Leg. de pretio ff. de publ. in rem actio. solita § fin. de maiorit. & obed.
c Super §. in Leuitico. not. 14. nu. 4.

3 AD SECVNDAM, quæ etiam hic tangitur, respõdetur quòd facultas facta Episcopis in prædicto Concilio, *d* extenditur ad casus per bullam Cœnæ reseruatos Tum quia limitat illam quo ad hæresim, quæ est vnus casus bullæ Cœnæ: quod non cõueniebat facere, nisi ad casus præfatæ bullæ extenderetur pręfata facultas: quamuis propter bullam Cœnæ, quę à paucis annis publicatur, videatur derogatum præfato Concilio, *e* in totum quo ad hæresim; sed id nihil obstat huic responso.

d Cap. liceat.
e Cap. liceat

4 AD TERTIAM, quæ hic tangitur, respondetur, quòd præfata facultas extenditur ad præfatam extrauagantem latam contra iuuantes & receptãtes bannitos, & alios in ea contentos. Tum per ea, quibus responsio prima munitur. Tum quia præfata extrauagans nullam habet clausulã, quæ præfato Concilio, *f* deroget. Salua, &c.

f Cap. liceat.

SVMMARIVM.

1 *Facultas Episcopis per Conc. Trident. cap. 6. sess. 24. concessa per bullam Cœnæ derogata dicitur secundum sententiam Congregationis Cardinalium.*

2 *Clausula illa,* absoluendi in foro conscientiæ tantùm, *significat, quod hæc absolutio de rigore iuris sic absoluto non proderit in foro exteriori, in quo de illo iudicabitur vt de non absoluto; non astringit tamen absoluentem, vt ea facultate vtatur solùm in sacramento pœnitentiæ. Vnde Episcopus vtitur facultate sibi per cap. 6. sess. 24. & aliàs competente extra sacramentum, vt etiam faciunt quibus Maior Pœnitentiarius per alias quam per suas bullatas literas id concedit.*

3 *Vicarius Episcopi, vt talis, vti non potest facultate cap. 6. sess. 24. Conc. Trid. in materia hæresis.*

3 *Industria personæ quando est electa, tunc delegatus non subdelegat.*

4 *Absoluendi potestatem in aliquibus casibus habens, si ea sibi competit ex officio, siue priuilegio suæ dignitati annexo, potest hanc facultatem alteri committere, qui poterit arbitrio suo hoc vel illo modo, hac vel illa pœnitentia imposita, absoluere: quod si ei competat ex delegatione, tunc nudum tantum ministerium potest committere; ita vt mandans prius de omnibus informatus mandatario committat, vt*

talem hoc modo, hacq́ impoſita pœnitentia, abſoluat mandatariusq́, nullo in re ſuo vtatur arbitrio, ſed ſola ſibi iniuncta exequatur.

CONSILIVM XI.

PRIMO, quæritur, vtrũ facultas cõceſſa Epiſcopis abſoluendi ab hęreſi in foro cõſcientiæ tãtùm in Concilio Tridentino, *a* ſit abrogata per bullã Cœnæ Domini ibi, *at cuiuſuis Concilij decreta*, maximè in remotioribus partibus, vbi acceſſus eſt difficilis ad Summũ Pontificem.

a Seſſ. 24. c. 4.

Secundò quæritur, circa dictum *b* Concilium, an illa verba, *in foro conſcientiæ tantùm*, intelligantur ſolùm in foro ſacramenti ponitentiæ, an verò poſſint intelligi in foro ſecreto, ita vt poſſit Epiſcopus à ſola cenſura abſoluere, & alteri remittere pœnitentem, vt illi confiteatur, & hoc maximè quando eſt Epiſcopus abſens.

b Cap. 6.

Tertiò quæritur, an illa verbi prædicti Concilij, *c* ſcilicet *eis tantùm, non eorum vicarijs, ſit permiſſum*, intelligantur ſolùm de ordinario Epiſcopi vicario, an verò debeát intelligi de quocumq; alio, cui Epiſcopus in caſu aliquo particulari occurrenti committeret vices ſuas.

c Cap. 6.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM reſpondeo: quod quidam Illuſtriſſimus fecit me certiorem, quod in quibuſdaam Illuſtriſſimorum Cardinalium Congregationibus fuit concluſa pars affirmatiua, ſcilicet, quòd per prædictam bullam abrogata ſit prędicta poteſtas Epiſcopis, cui tamen in hanc, quæ ſequitur, formam ſcripſimus.

Illuſtriſſime & Reuerendiſſime Domine, Gratias ago D.V. Illuſtriſſimę quòd tã benignè ac largè dignatus fuerit facere me certiorem de concluſione, quam ait fuiſſe à Congregatione Illuſtriſſimorum receptam ſuper nõ permittenda Epiſcopis facultate abſoluendi ab hæreſi in foro conſcientiæ, quam eis Concilium Tridentinum fecerat, eamq́; vulgò eſſe receptam. Et quamuis ad perſuadẽdum illam mihi ſufficiat quod illa concluſit, iuxta illud, *Ipſe dixit*; interrogatus tamẽ multas quæſtiones à quibuſdam eruditiſſimis orbis noui confeſſariis, quorum quidã præſupponunt habere illos hanc poteſtatem, vix audebo eis reſpondere. Tum quia difficilè credetur ab eis, quod multis & validiſſimis rationibus concluſum fuerit non cõuenire, vt relinquatur Epiſcopis facultas præfata, cùm nuper Concilio vniuerſali apparuerit id conuenientiſſimum. Tum quia, vt audio, Epiſcopi cœperunt ea vti, & non facilè à ſuo vſu tanti Concilij auctoritate nitente retrahentur. Tũ quia vident apparuiſſe in Vrbe conueniẽs, vt confeſſarij per Cruciatam electi abſoluãt ab omnibus caſibus bullę Cœnæ, quorum vnus eſt hæreſis, quando in Cruciata non excipitur. Tum quia moleſtè ferent omnes Epiſcopi omniũ regnorum Caſtellæ, & ei annexorũ, qui ſunt plurimi, vt eis auferatur præfata poteſtas, & eadẽ cõcedatur omnibus confeſſariis ſubditis eorũ per Cruciatã electis, qui ſunt innumeri. Tum quia, licet Epiſcopi Italiæ, q. proximi ſunt Vrbi, ſatis æquo animo ob præſentiã S.D.N. illã ſint laturi; Epiſcopi tamẽ Germanię, Belgij, Galliæ, & Hiſpaniæ, & orbis noui, quod lõgius à ſua Sanctitate abſunt, non videntur tam facilè laturi. Tum quia audio quoſdam in Hiſpania libris auctoritate Concilij ſupremi Regis typis excuſſis prę́ſupponere illam facultatem Epiſcopis ineſſe. Tum quia, vt audio, ſunt, qui dicãt per bullam Cœnæ non derogari, eo quòd videant nõ derogari poteſtati Inquiſitorum, qui, nõ obſtãte illa, paſſim abſoluunt ab hæreſi, & non excipiuntur in præfata bulla plus quàm Epiſcopi: & conſtat poteſtatẽ illam non fuiſſe datam eis à maiore, quàm Epiſcopis, cùm fuerit data à ſolo Papa, & Epiſcopis à Papa, & toto Concilio. Tum quia, ſicut nõ omnes deciſiones Rotæ, quæ placent Vrbi, placent toti orbi; ita fortè non omnes rationes, quæ videntur validiſſimę aliquot Cõgregationibus Vrbis, videbuntur tales omnibus Academiis, & Regum prætoriis, quæ Parlamenta, vel Cancellarias vocant. Quæ omnia tumultu ariè ſcripta non in hoc mitto V D. Illuſtriſſ. vt velim mihi reſponderi; ſed tantùm vt aliquando, ſi ei videbitur, & occurrerit opportunitas, aliquid horum inſinuetur S. D.N. cuius Sanctitatem ampliſſ. & V.D. Illuſtriſſ. Dominus Ieſus quàm diutiſſimè ſeruet incolumes. Amen.

A Ex hac reſponſione facilè colligi poteſt id, quod ego reſpondere debuerim ad præfatam quæſtionem.

2 AD SECVNDAM reſpondeo primò, quod verba illa, *abſoluere quo ad forum conſcientiæ tãtùm*, & illa, *dare poteſtatem abſoluendi quo ad forum conſcientiæ*, ſignificant, quod abſolutio data, vel facta nihil proſit quo ad forum exterius, in quo perinde iudicabitur de illo, ac ſi non eſſet abſolutus, ſecundùm rigorem iuris, iuxta omnium mẽtem.

Secũdò, quod Epiſcopus habens poteſtatẽ abſoluendi ab excõmunicatione ob hæreſim incurſam poterit abſoluere etiã extra confeſſionẽ ſacramentalem. Tum quia abſolutio ab excommunicatione nõ eſt abſolutio ſacramentalis, ſecundùm omnes. Tum quia ſtylus officij ſacrę B Pœnitẽtiariæ habet, vt aliqui eorum, qui interſunt ei, abſoluant præſentes à cenſuris extra cõf. ſſionem per facultatem eis aliàs quam per literas ſeu bullas ſolitas dicti officij factam à ſummo Pœnitentiario, & ſuis officiarijs ad abſoluendũ eos in foro conſcientiæ. Tum quia vicarius Epiſcopi minorum ordinũ tantum poteſt excõmunicare; & abſoluere, ſecundũ S. Thomã, *a* & eſt gloſſa recepta, *b* licet nõ poſſ.t abſoluere à culpa propter quam illa incurritur, niſi fuerit ſacerdos, & id faciat audita confeſſione ſacramẽtali, vt paulò latiùs diximus in Man. cõfeſ. *c*

a Lib. 4. ſent. d. 18. q. 2. art. 2.
b Cap. canonica de preſbyter. de ſent. excom.

Tertiò, quod hæc conſequitur poſſe Epiſcopum extra confeſſionem abſoluere in caſibus particularibus oc- C currentibus.

c Cap 27. nu. 41. & ſequẽ.

3 AD TERTIAM, quod verba illa Concilij, *Non eorum vicarijs*, intelligũtur de vicariis generalibus, ita quòd ſit ſenſus, quod ſicut vicarius Epiſcopi generalis ratione ſolùm vicariatus non habet poteſtatem cõferendi beneficia, *d* ita non habet poteſtatem vtendi hac facultate. An autem Epiſcopi poſſint cõmittere hanc poteſtatem abſoluendi aliis, maior quæſtio eſt.

d Cap fin. de offic, vic. li. 6.

Pro parte negatiua facit primò, quia videtur ei cõmiſſa huiuſmodi poteſtas propter ſuam induſtriam, quale commiſſum eſt indelegabile. *e* Secũdò, quia pro hac parte videtur caſus expreſſus in d. ca. fin. *f* qua parte habet, D eum, cui commiſſa eſt poteſtas abſoluendi etiam à Papa, non poſſe illam alteri ſubdelegare.

e Ca. fi. §. ceterum de offi. deleg. & c. 2 cui eodem tit. lib 6.
f De offi. dele.

4 Pro parte tamen affirmatiua videtur etiam caſus expreſſus in ca. fin. *g* qua parte habet, eum, cui competit ex officio abſoluere, poſſe id per alium facere; & idẽ, ſi illlud ex priuilegio ſuæ dignitatis ei cõpetit ſecundùm gloſſam illius receptam. At Epiſcopis ex officio & priuilegio ſuæ dignitatis competit abſoluere ab hæreſi virtute canonũ Conc. Triden. tenendo, quòd non derogetur illi per bullam Cœnæ; quod eſt maius, quàm ſi competeret ex priuilegio perſonæ. Et mihi quidem videtur indubiè hæc pars verior, intelligendo de poteſtate abſoluendi nuda, ita ꝙ Epiſcopus informatus rectè de caſu arbitretur modũ, pœ- E nitentiam, & onus imponendũ ei, qui abſoluendus eſt, & committat nudam poteſtatem abſoluendi cum illo modo, nullo arbitrio poſteà remiſſo ei, qui eſt abſoluturus. Satis etiam videtur vera, intelligẽdo de commiſſione abſolutionis cum facultate arbitrandi pœnitentiam, modum, & onus imponendũ à confeſſario abſoluturo: quoniam reſponderi poteſt præf. §. *ceterum*. quod ille procedit in eo, qui ex delegatione & commiſſione habet poteſtatẽ abſoluendi, & non in eo, qui habet illam ex officio & priuilegio ſuæ dignitatis, de quo loquitur præf. cap. fin. *h* Ex qua ſolemni & recepta concordia ſequitur, quod valdè perpendendum eſt, an Epiſcopus poſſit & velit abſoluere ex officio ſuo & priuilegio conceſſo ſuæ dignitati à Con- F cilio Tridentino ex noua commiſſione Papæ, ita quòd fiat delegatus: nam priore caſu poterit committere abſolutionem vtroque modo prædicto, poſteriore verò non poterit, niſi ad ſummum priore, ſcilicet nudum miniſterium ad abſoluendum ſine aliquo arbitrio.

g De offi. ord.
h De offi. ord.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus approbatum cõfeſſorem eligat, ſi per Iobaleum abſolui vult.*

2 *Confeſſarius virtute Iobalei abſoluere poteſt à cenſuris bulla Pij V. de confidentijs, & Gregor. XIII. de datu & promiſſis.*

CON

CONSILIVM XII.

SVPPOSITO, quod Episcopus potest eligere confessorem, quẽ voluerit: est quęstio, vtrum hoc poterit facere, non obstantibus verbis Iobælei, quæ dicunt, *Et eligant confessores approbatos*, si hæc verba eos comprehendant?

Secundò, si possunt cõfessores absoluere virtute Iobęlei in foro animæ ab excommunicationibus incursis propter ea, quę cõtinentur in motibus Pij V. de confidẽtia, & aliis, & in motu Gregorij XIII. de cõuentione, & aliis reb⁹ quæ offerũtur pro habenda gratia, vel iustitia à Papa, &c.

1 RESPONDEO primæ quæstioni, quod Episcopus prædictus virtute Iobælei non potest eligere cõfessarium nisi approbatum, esto iure communi posset quemcumq; prouidum & discretum, *a* tamen forma Iobælei seruanda est, iuxta ca. *cum dilecta*. de rescript. cum annotatis ei maximè à Felino.

2 AD SECVNDAM respondeo, quod confessarius probatus & electus potest absoluere virtute huius à censuris prædictis, videlicet bullæ de confidentia, & extrauag. de dat. & promiss. S.D.N.

Aduerte autem, non inde inferri, quòd Episcopus possit quemcumq; sacerdotem non approbatum sibi in confessarium extra extra casum Iobalei eligere.

SVMMARIVM.

1 *Exorbitans à iure communi dispositio restringẽda est, & hoc si sit odiosa. Item nec taliter restringenda, qui includat omnes casus, ad quos verba secundùm propriam significationem extenduntur. nu. 7.*

2 *Priuilegia, dato aliquo, quòd operentur, in reliquis sunt restringenda, & hoc procedit quo ad priuilegia odiosa, & alijs præiudicantia, ne vltra propriam significationem verborum extendantur ad alia; in quibus non militat ratio extensionis. num. 8.*

3 *Regulares virtute Iobalei possunt sibi eligere in confessarium sacerdotem sæcularem, approbatum tamen.*

4 *Lex, per quam reditur ad ius antiquum, fauorabilis, & amplianda.*

4 *Exemptus, secundùm opinionẽ Federici, non potest se subijcere alteri sine licentia sui superioris; nisi quãdo subijceret se illi prælato, cui de iure, cessante exemptione, subditus esset.*

4 *Cõfiteri antiquitus omnis fidelis omnib. poterat sacerdotib⁹.*

6 *Parochus licentiam confitendi alteri facilè non concedens, peccat.*

CONSILIVM XIII.

AN regulares ex facultate cõcessa instat Iobælei omnibus Christi fidelibus eligendi idoneos presbyteros sæculares, vel cuiusuis ordinis regulares ab ordinario approbatos, quibus peccata sua confiteantur, possint sæcularibus sacerdotibus confiteri?

1 Pro parte negante facit primò, quod dispositio exorbitans à iure cõmuni est restringenda, *b* & concessio prędicta exorbitat ab illo iure communi, ca. *placuit*. de pœn. dist. 6. & cap. *omnis*. *c* quibus cauetur, vt suo quisque proprio parocho sua peccata confiteatur.

2 Secundò, quod priuilegium licet ita sit intelligendũ, vt aliquid operetur contra ius cõmune, *d* dato tamen aliquo effectu, quem operetur, debet restringi quo ad alios, secundùm Panormitanum, *e* quem & alios relatos à se sequitur Decius. *f* At cõcessio prædicta est priuilegiatiua, & derogatiua iuris communis, & potest operari quo ad regulares aliquem effectum, scilicet confitendi quibuscumq; regularibus; ergo non est extendenda quo ad aliũ effectum, scilicet, quòd possint confiteri sæcularibus.

3 Pro affirmante autẽ facit primò, quod concessio prędicta est generalis, & consequẽter generaliter intelligenda, *g* etiam si aliqua maior ratio inueniatur in vna specie, quam in alia, *h* & tradit post alios Decius, *i* & concessio prædicta est generalis confitendi sæcularibus, vel regularibus approbatis, ergo generaliter est intelligenda.

4 Secundò, quod lex, per quam reditur ad ius antiquũ, est fauorabilis, & amplianda: quia res facilè reuertitur ad suã pristinam & antiquam naturam, iuxta c. *ab exordio*. *k* & l. *si vnus*. *a* vbi Iason adducit pulchra exẽpla, quæ desumere potuit à Felino, *b* in quibus est illud Federici Senẽsis, *c* scilicet, quod licet exẽptus regulariter non possit se subdere alteri prelato sine cõsensu sui superioris, fallit tamen, quãdo se subderet prælato, cui secundũ ius antiquũ subest. Cùm ergo secundùm iura antiqua quilibet Christianus cuilibet sacerdoti poterat cõfiteri, argumen. §. *ecce*. *d* Concilij Tridẽtini, *e* & tradimus latè nos in d. c. *placuit*. *f* ad quod prædicta concessio facit redire subditos, censenda est fauorabilis, vt nos vbi suprà, *g* dicimus.

5 Tertiò, quod vtile est populo Christiano, vt aliquoties detur facultas confitendi aliis, quàm ordinariis confessariis. Vnde Concilium Trident. ca. 10. *h* statuit, vt superiores moniliũ, quas exhortatur vt singulis mensibus sacram Eucharistiam assumant, dent bis vel ter in anno confessarios extraordinarios, quibus possint illæ cõfiteri.

6 Quartò, quod D. Thomas, *i* quem referimus post alios vbi suprà, *k* communiter receptus sic ait, *l Peccaret sacerdos, si non esset facilis ad præbendam licentiam confitendi alteri: quia multi sunt adeò infirmi, quod potiùs sine confessione morerentur, quàm tali sacerdoti confiteri: vnde illi, qui sunt nimis soliciti, vt conscientias subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis injiciunt, & consequenter sibi ipsis.* Per quæ posteriora opinor hanc partem affirmantem esse iure veriorem.

7 Non obstant opposita. Ad quorum prius respõdetur primò, quod licet lex à iure cõmuni exorbitãs sit restringenda, ita quod ad alios casus nõ extendatur; includit tamen oẽs, ad quos verba eius secundùm propriam significationem extendũtur, vt habet l. *cum lege*. adiuncta glossa & doctrina Francisci Aretini, *m* quam Decius, Alciatus, & aliis multis in locis sequuntur: & verba prædictæ clausulę secundùm propriã significationem comprehendunt hunc casum, vt palã est. Secundò respondetur, quod illud intelligendũ est de lege exorbitante odiosa, nõ autem de fauorabili, qualis est illa, per quam reuertitur ad pristinũ ius, & talis est concessio contenta in præfata clausula.

8 Ad posterius respondetur primò, intelligendum esse illud de odioso priuilegio, & præiudiciali, quale non est hoc. Secundò, quod id procedit, quando verba eius per proprium significatum non extenderentur ad omnes alios effectus, & esset multo maior ratio, quare non deberent extendi ad eos. At concessio prædicta est fauorabilis, nemini præiudicialis saltem notabiliter: & eadem ratio suadet, vt extendatur ad sæculares approbatos, ac ad regulares approbatos: quia vtriq; iure communi sunt alieni sacerdotes, & vtriq; sunt approbati, & clausula prædicta vtrosque parificat ratione approbationis. Adde, quod tempore iobæleorum occurrit magna multitudo confiteri volentium, cui vix potest satisfacere quamlibet magna multitudo confessorum approbatorum: quod Papa concedens iobælea optimè nouit. & ita vel hoc solo nomine, quod fauet animarum saluti, est fauorabilis cõcessio prædicta, iuxta glossam memorabilem, *n* & consequenter amplianda, & non restringenda. *o*

Et ita refertur, quòd aliàs declarauit sacra Congregatio quo tamen non procedit quo ad illas religiones, quibus priuilegio Apostol. concessum est ne earum religiosi ijs vti possint gratijs sine licentia suorum superiorum.

SVMMARIVM.

1 *Papam priuilegium conferendi sacros sacerdoti dare posse, habet gloss. sed contraria opinio, quæ est S. Thom. num. 2. videtur verior, num. 4. licet sit secus de sacramento confirmationis. num. 2. & 3.*

3 *Ordines minores cum prima tonsura Abbates suis regularibus conferre posse, habet communis opinio.*

4 *Ordinare etiam monachos maioribus ordinibus, Episcopis reseruatum à Trident. Concil.*

4 *Priuilegium sacros conferendi, Abbatibus olim concessum Concilio Trident. refragatur.*

5 *Abbas suis minores ordines sine Episcopi examine conferre potest.*

5 *Intellectus cap. 12. Concil. Trident. sess. 23. de reformat.*

Marginal notes:

a Cap. fin. de pœn. & rem.
b Cap. quæ à iure cum si milib. de reg. iuris lib. 6.
c De pœn. & remissio.
d Cap. in his de priuile. & l. si quãdo. C. de officio. testam.
e In c. certifi cari. col. 3. de sepult.
f In c. 1 col. 5. de rescript.
g L. de pretio ff. de pub. in rẽ act. & c. solita § si de ma. ior. & obed.
h L. 1. §. quod autem ff. de alea lusu & alea.
i In cons. 669. nu. 3.
k 35. dist.

a §. pactus ne peteret. ff. de pactis.
b Cap. cum accessissẽt. & c. cum omnes. n. 7. & seq. de constitut.
c Consil. 14.
d 16. q. 1. & c. 15.
e De reform. sess. 23.
f Num. 2.
g Nu. 37.
h Sess. 25. de reg.
i In 4. lib. sen. k 17. q. 3. ar. 3. quæstiunc. 4.
l Num. 119.
m ff. de testã.
n Cap. sciant cunct. de ele. lib. 6.
o Ca. odia de reg. iur. lib. 6.

CONSILIVM XIV.

ABBAS cuiusdã monasterij Germaniæ ordinis Cistercienſis habet priuilegium conferendi ordinem ſubdiaconatus conceſſum & confirmatum à multis Maximis Pontificibus ante Concilium Tridẽtinum & etiam poſt illud fuerunt confirmata omnia priuilegia generaliter à S.D.N. Gregorio XIII. exceptis his, quæ ſunt contraria Concilio Tridentino. Quæritur, an d. Abbas poſſit nunc vti præfato priuilegio.

1 Pro parte affirmante facit primò, quod videtur Papa potuiſſe concedere prædictum priuilegiũ, iuxta gloſſam ſolemnem: *a* quæ habet poſſe Papam concedere poteſtatem conferendi non ſolùm ordines minores, ſed etiam maiores illi, qui habet illos; & quod prædicti monaſterij Abbates vſi ſunt ſemper prædicto priuilegio; & quod beneficium principis debet ſeruari. *b*

Secundò, quod prædictum priuilegium non videtur eſſe contrarium vlli cap. Concilij Tridentini, quia nullo eorum videtur caueri, ne quis conferat ordines ex commiſſione Papæ.

Pro parte autem negante facit primò, quod multi tenent, & in his Scotus, Durandus, & Hadrianus, quod is, qui non eſt Epiſcopus, non poteſt confirmare, etiam ex commiſſione Papæ, per ca. *c manus.* & cap. *quando. d* ergo à fortiori non poterit ordinem ſacrum conferre.

2 Secundò, quod licet S. Thomas & communis opinio Theologorum, *e* & Canoniſtarum, *f* teneant preſbyteros ex commiſſione Papæ poſſe confirmare, ſiue chriſmate, quos non ſine magno labore defendit Sotus, *g* idem tamen S. Thomas affirmat ibidem, nõ poſſe preſbyterum, etiam ex commiſſione Papæ, conferre vllum ordinem ſacrum, quod etiam prædictus Sotus concedit; & à fortiori omnes alij, qui affirmant illum nõ poſſe etiam de commiſſione Papæ confirmare, debent concedere etiam hoc.

3 Tertiò, quod licet cap. *cùm contingat. h* & communis opinio ibi & vbique teneat, poſſe Abbates conferre primam tonſurã, & minores ordines ſuis monachis, nullo tamen iure probatur, quòd poſſit conferre ſacros, etiã ex commiſſione Papæ: licet gloſſa, *i* contrarium ſenſerit, argumen. illius cap. quod ſecũdùm communem opinionem probat poſſe illum confirmare ex commiſſione Papæ, vt dictum eſt: ſed eius fundamentum tollitur per pulchram differentiam, quam ponit S. Thomas *k* inter collationem ordinis ſacri; & confirmationis.

4 Quartò, quod Concilium Tridentinum videtur ſolis Epiſcopis reſeruare ordinationem ad ſacros ordines, dum *l* ſtatuit vnumquemque à proprio Epiſcopo ordinari debere, & *m* ne Abbates conferant minores aliis, quàm ſuis monachis, ſignificando quòd ſacros non debent cõferre etiam illis, *n* ſtatuit, vt nec regulares ſine diligenti examine Epiſcoporum ordinentur, derogando priuilegiis omnibus cõtrariis: per quod cap. videtur duo ſtatui. Alterum eſt, quòd regulares debent ordinari ab Epiſcopis ad ordines ſacros. Alterum, quod id debent facere præmiſſa diligenti examinatione: quod videtur eſſe cõtrarium priuilegio conceſſo alicui Abbati ad ordinandum aliquẽ ad diaconatum. Et quamuis inductionibus horum capp. Concilij aliqua ex parte diſputando reſpondeti poſſet: quia tamen arbitror eſſe veram opinionem prædictam S. Thomæ cui communis aſſentiri videtur; & quia credo Concilium, ſi fuiſſet interrogatum, reſponſurum fuiſſe nolle tolerare tale priuilegium; & quia derogauit expreſsè priuilegiis contrariis ſuo decreto, quo diſpoſuit, vt regulares ordinarẽtur ordinibus ſacris ab Epiſcopo, & præmiſſo diligenti examine; nõ auderem dicere S.D.N. per ſuam generalem confirmationẽ voluiſſe tam exorbitans priuilegium confirmare, præſertim cùm expreſsè in ea exceperit priuilegia Concilio cõntraria.

5 An autem Abbates ordinare poſſint ſuos regulares ad primam tõſuram, & quatuor minores ſine Epiſcoporum examine, dicitur quod ſic; quia id eis iure communi cõceditur in d. c. *cùm contingat. o* cum adnotatis ei, & quia d. Concilium, *p* nõ derogat illi; quia, ſi ſatis perpendatur de ſolis ordinibus ſacris intelligendum eſt: & quia per ſubauditos intellectus non debent antiqua iura corrigi, iuxta gloſſam ſolemnem, *a* præſertim quando non eſt tanta ratio in caſu legis corrigendæ, quanta in caſu legis nouæ corrigentis, iuxta notata. *b*

a Cap. peruenit. 95. diſt.
b Cap. decet. de reg. iur. lib. 6.
c De conſec. diſt. 5.
d De conſue.
e In 4. d. 7.
f In d. c. peruenit 95 d. & in d. c. quãto. de conſuet.
g In præd. ſta d 7. q. vnica, art. 11.
h De ætate & qualit.
i In d. c. peruenit.
k Vbi ſuprà.
l Seſſ 23 c 8.
m Cap. 10.
n Cap. 12.
o De ætat. & qual.
p Cap. 12. de reſor. ſeſſ 23.
a In c. cupientes. §. quod ſi per viginti de elect lib. 6.
b In aut quas actiones. C. de ſacroſ. eccl.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium dato aliquo quòd operetur, in aliis reſtrigẽdum ne operetur alia, in quibus ſaltem non adſit eadem ratio.*
1 *Miſſam ante aurorã, vel paulò poſt meridiem dicere ſine priuilegio non videtur licere.*
1 *Officium diuinum vnius diei in aliud alterius diei mutare ſine priuilegio non videtur licere.*
1 *Ieiunij tempore ientaculum veſpertinũ ſumere mane, & noctu cœnare, ſine priuilegio licere non videtur.*
2 *Cruciatæ commiſſarios illas tantùm gratias, quæ bullæ acceptionem aliquo reſpectu impedire poſſunt, per ſuam generalem ſuſpenſionem ſuſpendere, probabile eſt.*

CONSILIVM XV.

AN per bullam Cruciatæ ſuſpendantur gratiæ & facultates conceſſæ hoſpitali N. etiam ſi ſint aliarum rerũ, quàm indulgentiarũ, & remiſſionem peccatorum?

1 Pro parte negante facit primò, quod per prædictam bullam non videntur ſuſpendi omnes facultates conceſſæ à Sede Apoſtolica in vniuerſum, ſed tantùm illæ, q̃ videntur eſſe ſimiles gratiis per eam cõceſſis; licet aliquantulum differant ab eis. Tum quia priuilegium licet ita ſit interpretandum, vt operetur aliquid contra ius commune, *c* dato tamen aliquo, in quo id operetur, reſtringendum eſt, ne operetur alia, in quibus ſaltem non eſſet eadem ratio, ſecundùm Panormitanum, *d* & reſoluit Decius poſt alios. *e*

Secundò, quòd ex affirmante ſequeretur, quòd facultas habendi altare portatile conceſſa Epiſcopis, *f* & Miſſam celebrandi ante auroram, vel paulò poſt meridiem Dominicanis, *g* & aliæ facultates conceſſæ Epiſcopis per c. *quia periculoſum. h* & alia capp. citata per gloſſam, *i* eſſent ſuſpenſæ: facultates item mutandi officium diuinum alicuius diei in aliud alterius diei: facultas item audiendi leges facta monacho, vel perſonæ dignitatem habenti: & facultas faciẽdi mane in die ieiunij ientaculum, ſiue collationem, quam licet facere differẽdo cœnam in noctem: facultas item conceſſa Legatis Apoſtolicis, & Comitibus Palatinis conferendi gradus, & faciendi notarios: & omnis facultas diſpenſandi, immò & cõferendi beneficia, & lucrifaciendi indulgentias conceſſas recitantibus roſarium, vel tertiam partem eius: & facultas cõceſſa Academiis cõferendi gradus: & facultates prædicãdi, & audiendi confeſſiones factæ multis religioſis, & aliquot clericis ſæcularibus eruditis, & dignitate ornatis: & facultas ne quis poſſit excommunicari, nec iudicari ab ordinario ſuo, & exemptionis: & deniq; omnia ferè Apoſtolica priuilegia, cùm omnia illa ſint gratiæ, indulgentiæ, vel facultates ſimiles, vel differentes à gratiis, quæ per Cruciatam conceduntur, quod videtur abſurdum, & ita non dicendum. *k*

Pro parte verò affirmante facit, quod contextus bullæ Cruciatæ habet, quòd commiſſarius eius generalis poſſit ſuſpẽdere gratias, indulgẽtias, & facultates à Sede Apoſt. & à quibuſcumq; maximis Pontificibus, vel eorum auctoritate cõceſſas aliis, ſiue ſint ſimiles eis, quę conferuntur per Cruciatam, ſiue differentes ab eis. Et cõſtat prædictum commiſſarium ſuſpendiſſe omnes illas, iuxta formam facultatis ſibi factæ. At omnes indulgentię & facultates conceſſæ à Sede Apoſtol. prædicto hoſpitali N. ſunt ſimiles, vel differentes eis, quæ conceduntur per Cruciatam; ergo omnes illæ ſunt ſuſpenſæ.

2 His pro vtraque parte perpenſis; & multis aliis, quæ in vtramque partem perpendi poſſunt, omiſſis, arbitror omninò huius reſolutionẽ ſpectare ad S.D.N. qui Cruciatam conceſſit: quem tamen non arbitror reſoluturum eam facilè, niſi audita Maieſtate Regia, ad cuius petitionem illa conceſſa eſt.

Secundò, quòd eius reſolutio non pertinet ad ſummũ Pœnitẽtiarium neq; ad eius prætorium, niſi ſpecialiter ei à ſua Sanct. committatur. Cum quia id ex priori dicto ſequitur.

c Cap. in his. de priuile. & l. 1 ff. ad municip.
d Cap. certificari. num. 10. de ſepult.
e Cap. 2. de reſcript.
f In c. vlt. de priuil. lib. 6.
g Cap in his. eod tit.
h De ſent. excom. lib. 6.
i Dict. c. vlt.
k Leg. nam quod abſurdum. ff. de bo. libert.

quitur. Tum quia facultates eius nullatenus ad hoc se extendunt.

Tertiò, quòd interim coloratè posset teneri, quod nõ omnes facultates à Sed. Apostol. quibuscumq; concessæ suspenduntur, sed solùm illæ, quæ sunt similes eis, quas bulla Cruciatæ concedit, & aliæ, quæ licet non sint similes, sed aliqua ex parte sint differentes, non tamen adeò sunt separatæ, vt aliquo respectu propinquo non possint impedire bullæ Cruciatæ acceptionem.

Quartò, ex his inferri, quod ad respõdendum certius huic quęstioni, oporteret exprimere priuilegia & facultates concessas hospitali prædicto, de quibus dubitatur, an per Cruciatam suspendantur, vt responsurus posset arbitrari, quæ illorum comprehendãtur sub clausula suspensionis, & quæ non, &c.

SVMMARIVM.

1 *Tenor priuilegij suspensi, quod per acceptionem bullæ Cruciatæ reualidatur, est attendendus: nam si omninò radicatur in persona confessarij, sufficit quod ipse bullam accipiat: quod si ad illius vsum requiritur etiam aliquod pœnitentis opus, seu actio, tunc eo non possunt vti, nisi cum accipientibus bullam.*

2 *Priuilegium comedendi oua ecclesiasticis personis competens aliunde, quam à præsenti bulla Cruciatæ suspenditur quidem per suspensionem, quæ fit vigore præsentis bullæ, sed non tollitur. Vnde cùm accipientes præsentem bullam, tollãt iam dictam suspensionem, poterunt non quidem ex vi huius bullæ, sed ex vi antiqui priuilegij oua comedere.*

CONSILIVM XVI.

QVÆRITVR primò, quia in bulla Cruciatæ datur facultas commissario, vt possit suspẽdere facultates, & priuilegia concessa monasteriis, & locis piis, &c. an ex hac commissione censeantur suspensa priuilegia dictis locis concessa in ordine ad proximos?

Secundò, quia dictus commissarius bullæ suspenderat dicta priuilegia quo ad illos solùm, qui nõ daret eleemosynam pro dicta bulla; & respectu aliorum, qui darent eleemosynam, illa non suspendebat: quæritur, an sit satis ad dicta priuilegia consequenda, quòd religiosus confessarius det dictam eleemosynã pro bulla, an verò sit opus, quòd pœnitens eleemosynam dictam faciat?

Tertiò, circa dictam bullam Cruciatæ, quæ suspendit omnia priuilegia concessa quibuscumque locis, personis, &c, quo ad illos tantùm, qui non dederint eleemosynam pro dicta bulla: dubitatur, an in India, vbi ex antiquo priuilegio omnes, etiam religiosi, & sacerdotes vtebãtur lacticiniis in quadragesima, vigiliis, &c. modò possint post publicationem dictæ bullæ Cruciatæ vti eodem priuilegio, dando eleemosynam pro dicta bulla?

1 AD PRIMAM & secundam respõdeo primò, quòd omnia priuilegia religiosorum, & aliorum, ad quæ potestas suspendendi extẽditur, erunt suspensa, facta suspensione à commissario; & desinent esse suspensa priuilegia eorum, qui bullas acceperunt: quia id sonant verba bullæ, à quibus non est recedendum. *a*

Secũdò, quod tale potest esse priuilegiũ religiosi, quòd vti posset eo erga pœnitentẽ, & tale, quòd non posset. Si enim religiosus haberet priuilegium audiendi confessionem omnium, qui eum elegissent in confessorẽ, posset accepta bulla omnes audire, qui eum eligerent: si autem haberet priuilegium audiendi omnes, qui eligerent eum de licentia ordinarij, non posset nisi habentes illam, vel accipientes bullam, quæ eam saltem eminenter cõtinet; nam tenor priuilegij est seruandus, & non extendendus. *b*

2 AD TERTIAM respondeo affirmatiuè, & quod rectè intellecta est bulla ab illis, qui dixerunt posse clericos, & religiosos virtute priuilegij antiqui, & generalis, adiuncta reualidatione reualidationis, comedere oua, & lacticinia diebus ieiuniorum. Quia, meo iudicio, nõ fuit intententio concedentis Cruciatam nouè præcipere, ne clerici, & religiosi comedant ea, sed tantùm ne comedant virtute priuilegij huius Cruciatæ, nisi accipiant bullam: & mens disponentis est attendenda. *c*

a L. non aliter. ff. de le 3.

b Cap. ablata. de ver. sig. c. porrò. de priuil.

c Ca. si. de pri. l. in conditio. ff. de cond. & demonst.

SVMMARIVM.

1 *Gratia etiam per Cruciatam semel concessa durat perpetuò, donec reuocetur: at si suspendatur, reuocata suspensione, remanet efficax vt prius.*

CONSILIVM XVII.

SVSCIPIENTES bullam Cruciatæ in isto præsenti anno an gaudeant indulgentiis & gratiis per bullam Cruciatæ in præterito anno concessis?

1 Respõdeo, quòd poterit frui priori bulla quo ad illas clausulas, quæ non sunt sublatæ per bullam posteriorem. Tum quia gratia semel facta durat, donec reuocetur, vel suspendatur. *a* Tum quia si suspendatur, sublata suspensione remanet tam efficax, quã erat ante suspensionẽ, argumen. c. *pastoralis*. *b* & per posita in casu per posteriorem bullam acceptam tollitur suspensio priorum bullarum.

a Ca. si super gratia. de offi. deleg. lib. 6.

b De cau. poss. & propr.

SVMMARIVM.

1 *Ouis & lacticiniis cui ob necessitatem diebus prohibitis per Cruciatam vesci permittitur, licet aliquo die omissis iis vescatur piscibus, non peccat: quia potest fauori sibi per bullam oblato renunciare: dummodò id non cedat in notabile detrimentum sanitatis, quia tunc peccaret contra præceptum naturale. num. 2. & si non tenetur ieiunare, potest eisdem aliquando in prandio, & aliquando in cœna vesci. num. 4. secus esset, si vtrisq; vellet in eodẽ prandio vel cœna vti: quia quando potest abstinere à prohibitis, non licet eis vti: sin minus, quia pisces nocent, peccat illos comedendo. num. 2. & 4. nisi modica piscium quantitas excuset. num. 3.*

CONSILIVM XVIII.

CLERICVS Hispaniæ, qui per bullam Cruciatę nouissimam non potest edere in Quadragesima oua, & lacticinia, nisi ob necessitatem de consilio confessarij, & medici, an possit eodem die. & eodem prandio, vel cœna, vel saltem interpolatis diebus edere aliquid piscium, quòd edenti non noceat?

1 Respõdeo, quòd poterit interpolatis diebus, ita quòd vno die comedat pisces, & alio oua, vel lacticinia: quoniã potest quis renunciare fauori & priuilegio suo, quatenus ius humanum tangit: *c* & priuilegium & licentia huiusmodi datur in fauorem eius.

2 Dixi, *Quatenus tangit ius humanum*: quia si eiusmodi piscium esus esset ei mortifer, vel notabile salutis damnum afferret, peccaret comedendo, nõ quidem eo quòd trãsgrederetur tenorem bullæ continentis humanum præceptum, vel priuilegium, sed quia contraueniret naturali legi diuinæ, qua prohibemur edere mortifera, vel notabiliter valdè læsura potentes edere iustè alia, vt tradimus in Manua. confess. *d* post Innocentium receptum. *e*

3 Secundò respondeo, quod nõ licet ei comedere pisces cum ouis, vel lacticiniis in eodem prandio, vel in eadem cœna: quia vel nõ potest vesci piscibus sine damno notabili, vel potest: si non potest, peccat illos comedẽdo: si verò potest, caret necessitate comedendi oua, & consequenter non potest comedere illa licitè per tenorem bullæ, ergo nullatenus iustè potest comedere illa simul in eodem prandio, vel cœna: quamuis non putarem eum mortiferè peccaturum, si comederet oua, vel lacticinia cum necessitate ea comedendi, & comederet tam parum pisciũ, quod solùm ei parum noceret, & nõ sufficeret ad excusandam necessitatem comedẽdi oua, & lacticinia: peccaret autem venialiter, eo quod superfluè & cum aliquo damno sine necessitate illos edendi comedit, immò cum aliqua necessitate non edendi ob gulam edit illos.

4 Tertiò, quod si excusatur à ieiunio, & licet ei prãdere, & cœnare, posset aliquãdo iustè comedere eodem die in prandio pisces, comedẽdo lacticinia in cœna, vel contra comedendo lacticinia in prandio, & pisces in cœna: quia contingere potest, quod in altera illarum comestionum habeat necessitatem comedẽdi lacticinia, & non in alia: sed qua vice non haberet necessitatem edendi illa, & commodè posset vesci piscibus, non deberet ea comedere; quia cessat causa edendi in bulla expressa. Salua, &c.

c L. quod fauore. C. de legib. c. quæ ob gratiam. de reg. iur. lib. 6.

d Ca. 15. n. 13.

e In c. tua. de homicidio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Minores de Obseruantia incapaces sunt iurium parochialiu: vnde nec possunt illa præscribere; & si ministrent sacramentum Eucharistiæ, extremæ vnctionis, vel benedicant nuptias parochianorum alicuius loci sunt excommunicati. nu. 2. nisi id fecerint ex licentia Episcopi, num. 4. vel allegent se ex priuilegio Papæ habere in dicto loco ius parochiæ: quod probabunt eo ipso, quod probabunt immemorialem possessionem. num. 3.*

CONSILIVM XIX.

DOMINI cuiusdam castelli habent eius iurisdictionem, & territorium, & maiores eorũ à tempore immemorabili semper sumpserunt omnia sacraměta à fratribus Frãciscanis de Obseruantia, cũ non fuerit vllus parochus in vlla parte prædicti tẽporis, qui gereret curam animarum in præfato castello, nec in eius territorio. Nũc verò quidã visitator inueniens per suam inquisitionem præfatos fratres administrasse præfata sacramenta, dixit eos esse excommunicatos. Quæritur, an res ita se habeat.

1 Respondetur primò, quæstionẽ hanc videri nouã, & talẽ, qualis vix reperiatur similis cõtigisse in Italia, nec in Gallia, & Hispania, nostra saltẽ ætate; esse item satis difficilis resolutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initij nõ est memoria, ex vna parte, & ex altera quod ordo Frãciscanus Obseruantiæ nõ est capax iurisdictionis parochialis, nec iuriũ parochialiũ: & ita nõ potest dici conuentum prædictum ea sibi vsucepisse, vel præscripsisse.

2 Secũdò, quod etiam allegari potest pro visitatore vrgere clem. de priuil. quæ excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistię, vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem ministrant.

3 Tertiò, quod pro fratribus contra visitatorem facit primò, quod aliquibus siue clericis siue religiosis absque licentia speciali rectoris Ecclesiæ parochialis licet facere id, quod præfati fratres fecerunt; & quod ordinarij non possunt eos denunciare excommunicatos. Facit & consuetudo immemorabilis, per quam probatur præsumptiuè titulus, quem allegauit is, qui ea vtitur, iuxta cap. *super quibusdam.* a & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æsti. & communem iurisperitorum sententiam. Et ita pręfati fratres possunt allegare se habere priuilegium vel licentiam id faciendi à Papa, & illud probare per prædictam consuetudinem immemorabilem; & sic excusabuntur à præfata excommunicatione; cùm notum sit, Papæ priuilegio & licentia competere posse Franciscanis quantumlibet Obseruantibus facultatem prædictam, argumen. cap. *cuncta per mundum.* b & notatorum in c. 1. c & alibi sæpè.

a De ver. sig. *b 9. q. 3.* *c De consti.*

4 Secundò, quod omissa quæstione ad quem spectet iurisdictio parochiæ, etiam allegare possunt se id fecisse de licentia Episcoporum.

SVMMARIVM.

1 *Regimen monasterij etsi de iure ad solum spectet prælatum, ita vt monachi nullum habeant suffragium, nu. 4. attamen ex particularibus statutis in parte spectat ad conuentum, seu consiliarios, sine quorum consensu & consilio multa fieri non possunt. num. 1. nec sine illis qui habent ius suffragandi. num. 3. & 4.*

2 *Monachorum creatio etsi videatur ad solum spectare prælatum; attamen ex statutis particularibus, & ex consuetudine spectat ad prælatum & conuentum.*

5 *Dispositio tantùm debet extendi, quantum sua principalis ratio nedum expressa, sed & subintellecta patitur.*

6 *Subrogatus sapere debet naturam eius, cui subrogatur, nec debet esse melioris conditionis. Vnde si monachi alicuius monasterij debent esse Galli, non potest loco amoti Galli sufficii non Gallus.*

7 *Prohibito aliquo, & id prohibetur, per quod ad prohibitum peruenitur. Vnde si in aliquo monasterio monachi debent esse Galli, non Gallus, non poterit ibi esse nouitius.*

CONSILIVM XX.

A VNIVERSIS *præsentes literas inspecturis frater Franciscus de Paula ordinis Minimorũ humilis institutor à Sãcta Sede Apostolica gratia & concessione, omnium eremitoriorũ, oratoriorum, & locorum eiusdem ordinis vbicumque constitutorum, nec non congregationis fratrum religiosorum & personarum aliarum sub regulari obseruantia in eisdem degentium superior, licet immeritus, & generalis corrector, salutem in Domino perpetuam. Nos piè considerantes Regiam Maiestatem Frãciæ nobis & ordini nostro prædicto comparasse locũ conuentus nostri Sanctissimæ Trinitatis in monte Pincio in Vrbe Romana; ea propter ad ipsius beneficij per nos recepti memoriam, & quatenus fratres nostri ordinis in dicto conuentu residentes in diuini cultus persolutione reddantur in futurum salutis animarum dictorũ benefactorum memoriores; volumus & ordinamus, quod à modo in posterum dictus*

B *coonuentus Sanctissimæ Trinitatis in monte Pincio in Vrbe Romana regatur per fratres Gallicæ nationis, quamdiu inueniantur, qui inibi residere & cultus diuino insistere voluerint; sin autẽ vbi nulli reperiãtur, qui inibi residere voluerint, quia omnes in Christo vnanimes esse debemus, illud per alios regi & inhabitari volumus: paritérq; vbi locus supportare poterit, vltra quam reperiantur habitantes Gallicæ nationis, alios & aliarum nationum mixtim residere volumus. Datum, &c.*

Circa prædictarum literarum cõtextum quæritur primò, an ex illis colligatur, quod non solùm corrector, qui est prælatus prędicti monasterij, sed etiam omnes alij officiarij, nempè discreti, & consiliarij correctoris, sacrista,

C procurator, custodes chartarum, siue archiuij, debeant esse Gallicæ nationis.

Secundò, an non solùm omnes officiarij debeant esse Gallicæ nationis, sed etiam alij fratres, siue monachi debeant esse eiusdem nationis.

Tertiò, an monachi prędicti monasterij possint aliqua de causa mitti ad alia monasteria, substituẽdo eis, siue loco eorum ponendo monachos aliarum nationum.

Quartò, an possint recipi nouitij ex aliis nationibus ex sensu iuridico.

Quintò, quando licebit fratribus aliarum nationum

D cum fratribus Gallicæ nationis in prædicto monasterio conuiuere, quod aliquando posse & debere significat ipsemet Sanctus Franciscus.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod pro parte negante facit cap. *nullam.* a cum multis aliis, quæ nos ei adiecimus in tertio comm. b super illud confecto, ad probãdum totum monasterij regimen pertinere ad Abbatem, siue prælatum: & quod nullam potestatem habent monachi ad regendum monasterium: & quod consequenter beatissimus Franciscus, statuendo, vt pędictum monasterium regatur à fratribus Gallicæ nationis, videtur intellexisse de correctoribus tantùm, penes quos est de iure totum monasterij regimen. *a 18. q. 2.* *b De reg.*

E Sed pars affirmans est verior. Tum quia quicquid antiqua iura de potestate Abbatum ordinum antiquorum statuerint; iure tamen nouiore, saltem particulari recentiorum ordinum per regulas eorum originarias, vel constitutiones, supradicta potestas pręlatorum, pręsertim inferiorum, & singulorum monasteriorum ita restricta est, vt bonã partem eorum, quæ pertinẽt ad regimen, teneatur facere cum sui conuentus, vel cõsiliariorum, siue discretorum consilio, & assensu, vt palàm est eis, qui eorum regulas & constitutiones perlegerunt: nam & Benedictus in regula sua, c id expressit, vt diximus in comment. super d. c. *nullam.* d Tum quia etiam Episcopi iure communi debẽt regere & gubernare suas Ecclesias cum consensu vel consilio suorum canonicorum. e *c Cap. 5.* *d Nu. 5. & seq.* *e Cap. quanta. c. nouit. de his quæ fiunt à pral.*

F 2 Tum quia, quamuis creatio nouorũ monachorum aliquãdo ad solos Abbates spectat, vt colligitur ex c. fi. f & annotauit Panormitanus, g secundũ tamen glossam, h ad Abbatem & conuentũ pertinet; quod est verũ de consuetudine, secundùm quã ætate nostra in omnibus fermè monasteriis omniũ ordinum, & specialiter Minimorum, quorũ maximus auctor fuit prędictus Patriarcha S. Frãciscus, ad pręlatos & cõuentus simul pertinet, vt constat ex eorũ regulis, & constitutionibus, & consuetudine, quã esse seruandã tradidimus nos in d. c. nullam, i quicquid dicat Panormitanus, k qui melius loquitur in c. *cùm ad* *f De reg. li. 6.* *g In c. cũ ecclesia Vulterana de elect.* *g Prædicti ca. fin de regul. lib 6.* *h Nu. 4 & 5.* *k In d. c. cum ecclesia Vulterana de elec.*

Apostolicam, *a* quem referimus d.c. *nullam*. *b* & magna pars regiminis monasterij consistit in exercitio potestatis eligendi monachos: quia personæ præstant rebus, *c* ergo ad totum conuentum prędicti monasterij, & ad omnes monachos eius pertinet magna pars regiminis eius.

a De reg. b Num 5. c Leg. 2. ff de statu hom & l. si quaram°. ff de testa.

3 Cùm ergo monasterium prædictum regẽdum sit per fratres Gallicæ nationis, si inueniantur qui possint & velint id facere, consequens profectò est, quod non solùm corrector, sed etiam alij officiarij; immò & omnes fratres qui habent ius suffragandi, seu vocem in Capitulo, decẽt esse nationis Gallicæ; quia omnes habẽt aliquam partem in eius regimine, licet alij alijs maiorem. Nam ex eo quòd alij habeant maiorem, non infertur alios nullam habere: quandoquidem quilibet institutus in aliqua quota hæreditatis parte est verus hæres. *d*

d L. Iulianus. & l. 1. ff. de hæredi inst. & l. qui liberis. §. si ff. de vulga. & alibi sæpè.

4 Ad oppositum respõdetur illud ca. procedere secundùm illas regulas antiquas originarias, secundũ quas monachi nullũ suffragium, vel vocem habebãt in Capitulo: non tamen habet locum secundùm regulas recentiores, secundùm quas prælati tenentur regere cum cõsensu vel consilio sui conuentus, vel consiliariorum, vel discretorum, vel aliorum officiariorum, neq; in monasterijs antiquarum regularum, quibus superadditæ sunt cõstitutiones restringentes prælatorum potestatẽ ad gubernãdum cum consensu vel consilio prædictorum, saltẽ quo ad aliquam notabilem gubernationis partem, per supradictas rationes, & alia quæ latiùs adduximus in d.c. *nullam*. *e*

e à num. 11.

Ad Secvndam respondetur affirmatiuè. Primò quidem, quia omnes fratres, qui sunt habituri partem in regimine prædicti monasterij, debent esse Gallicæ nationis, si in numero sufficienti inueniuntur de illa, vt in prima quęstione resolutũ est: at omnes fratres, qui sunt professi, habent aliquam partẽ regiminis illius, cùm habeant suffragium & vocem eligẽdi prælatum, & alios fratres, & ad alia multa tam iure communi, iuxta cap. 1. *f* quàm iure particulari, & praxi, siue consuetudine prædicti ordinis Minimorum: ergo omnes professi debent esse Gallicę nationis, si inueniuntur in sufficienti numero de illa.

f De elect.

5 Secundò, quod ratio principalis & præcipua, quæ B. Franciscum mouit ad constituẽdum hoc speciale in gratiam Regiæ Maiestatis Gallicę, fuit, vt fratres illud colentes essent memoriores, siue magis memores ad orandum pro Regibus Galliarum: & quod putauit fratres Gallicæ nationis magis memores fore, quã alios; quæ ratio æquè comprehendit alios fratres, ac ipsos officiarios: ergo eiusdem iuris debent esse ipsi, atq; alij officiarij: partim quod de similibus idem est iudicandum, *g* partim quod dispositio debet extendi tantum, quantum sua ratio principalis extenditur, vt est c. *meminimus*. adiuncto c. *suggestum*. *h* vbi Panormitanus receptus ab alijs id adnotauit, & ait nõ solùm procedere cùm ratio exprimitur in dispositione, sed etiam cùm subintelligitur: quam extensionem laudat ibi Francus, & latiùs defendit Decius. & in casu proposito, non solùm ratio est subintellecta, sed etiam expressa, ergo non solùm comprehendit officiarios, sed etiam extenditur ad alios omnes fratres.

g Leg. illud. ff. ad L. Aquil. & c. dudum. 2. de elect. h De appell.

Tertiò, quod contextus verborum sanctissimi ipsius, eiusdemq; gratissimi viri S. Francisci palàm significat, se intellexisse de omnibus fratribus, per illa verba, *Qui inibi residere, & cultui diuino insistere voluerint*: per quæ apparet eum non solùm intellexisse de his qui intendunt regimini monasterij in præcipiendo, vel consulendo, sed etiam incumbendo cultui diuino, quod maximè fit missando, canendo, & psallendo, audiendo confessiones, & communicando: quæ omnia in prædicto monasterio magna cum solicitudine fiunt.

i Leg cũ qui. §. iniuriarum ff si quis cautio. & c eccle sia vt lit. pendent.

6 Ad Tertiam respondendum est negatiuè: quoniam subrogatum naturam eius, cui subrogatur, debet sapere, *i* at principales monachi debẽt esse nationis Gallicæ, ergo & qui eis sunt substituendi. Tum quia nõ debet esse melioris conditionis substitutus & locum tenens, quam principalis, *k* immò vt ibi adnotauit Bartholus frequenter non potest substitutus satisfacere obligationi, qua principales tenentur. Tum quia non est danda occasio malignandi, *l* immò malitijs hominũ est obuiandũ. *n*

k L. nemo est. ff de duobus reis. l Ca. ex parte de consuet. & l. cõueniri. ff. de pact. n L. in fund. ff de rei vendic.

At si liceret dimittere, & mutare fratres nationis Gallicanæ, substituẽdo fratres aliarum nationum, daretur occasio, & via fraudandi præfatam gratiam, & ordinationem, vt palàm est: ergo non est id concedendum.

7 Ad Qvartam respondetur, quod non possunt recipi nouitij ex alijs nationibus, si ex natione Gallicana inueniantur qui recipi possent. Tum quia negata re aliqua videntur negari ea, per quæ peruenitur ad illud, *a* & cùm quid prohibetur vna via, prohibetur etiam ne fiat alia. *b* Et per nouitiatum peruenitur ad professionem: ergo si aliarum nationum homines non debent incolere prędictum monasterium, si inueniantur ex natione Gallicana, qui colunt illud, neque debebunt eligi nouitij, qui sint ibidem professuri.

a Leg oratio ff de sponsal. b Cap. cùm quid. de reg. iur. lib. 6. cũ multis ibi per gloss. citatis.

Ad Qvintam respondetur, quod licebit, quando non inuenirentur de illa natione tot, quot prædictum monasterium ad sua ministeria indigeret; quando item reditus & locus monasterij ferre possent vt aliqui aliarũ nationum sustentarentur vnà cum fratribus Gallicæ nationis; sed videtur sentire cõtextus prędictæ gratiæ, quod tunc eiusmodi fratres solummodò possent residere, & non regere, nec per consequutionem habere vocem in Capitulo, aut saltem non possent esse officiarij: quia legẽ & dispositionem ita debemus interpretari, ne legislator aut dispositor sibi sit contrarius, argumento l. *vbi repugnantia*. *c* at in principio dixit, vt prędictum monasterium regeretur per solos fratres Gallicæ nationis, si inuenirẽtur; &, si in fine intelligeretur, quòd quãdo bona possent supportare plures, quàm monasteriũ egeret, possint conuiuere alij fratres aliarum nationum, intromittendo se in regimine; esset sibi contrarius. Salua, &c.

c ff. de reg. iu. & c. solicitu dinem de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Molestari vel capi non debet quis rei nullo iure prohibitæ incumbens, antequàm de negotio seriò cognoscatur.*
2 *Lex antequam promulgetur, seu legitimè publicetur, neminem ligat.*
2 *Priuilegium magis restringendum, quàm lex, & strictiùs interpretandum.*
3 *Priuilegium etsi aliquando prosit ignoranti, numquàm tamẽ illi nocet, nisi quo ad annullationem actus, quæ secundùm aliquos non est propriè pœna, quam operatur, si contineat certum tempus, post quod decernat etiam ignorantes ligari, vel habeat decretum irritans. nu. 4. & 5.*
6 *Ignorantia facti, quod quis non tenetur scire, excusat.*
8 *Dispositio, quæ multipliciter aptè intelligi potest, non obligat contrauenientem secundùm vnum aptum intellectum, modò non contraueniat ei secundùm alium ei aptum lege alia probatum.*
9 *Conditionis natura est, vt ea adueniente valeat quod sub ea fuit promissum, aliàs verò non.*

CONSILIVM XXI.

Qvidam ingeniosus (qui dicitur *Ingegniero*) obtinuit per breue à Sede Apostolica priuilegiũ, vt alteri, quã ei, nõ liceret in statu Ecclesiastico opus quoddã Reip. vtile facere, promittens, quòd intra annũ mõstraretur artificiũ perfectum. Alius verò ingeniosus nihil sciẽs de prędicto priuilegio, idẽ opus & facilius trãsacto anno perfecit. Quæritur nũc, an inciderit in pœnas cõtẽtas in breui, siue priuilegio, scilicet, soluere pœnã ingenioso, vel Cameræ, prout latiùs continetur in breui, siue in priuilegio.

1 Respondeo primò, quod resignatio prædicta nullo iure naturali, diuino, vel humano communi prohibetur, immò est actus omni iure permissus, & dignus gratia & præmio, vt copia ipsa pręfatæ gratiæ continet: ergo faciẽs illum in dubio, & antequàm de re seriò & satis cognoscatur, non debet capi, neque molestari. *d*

2 Secũdò, quòd lex antequàm promulgetur, siue legitimè publicetur, neminem ligat, *e* nec priuilegiũ quod est magis restringendũ quàm lex, & striĉtiùs interpretandũ. *f*

3 Tertiò, quod priuilegium regulariter nõ prodest, cui conceditur, nec nocet ei contra quem cõceditur, donec perueniat ad notitiam eorũ, & licet aliquãdo prosit ei cui conceditur, numquàm tamen nocet ei, contra quẽ conceditur

d Leg. absentem. ff. de pœ. l. absentem. C. de accusa. cum eis adnotatis. e Tex. in c. in istis. § leges. 4. dist. & ca 2. de const. & in Authent. vt fact. no cõstit. collat. 6. f Cap. porrò. de priuil. cap Romũ. bus. de rescript. cũ eis adnot.

cedatur, saltem quo ad incurrendam pœnam, donec legitimè intimetur ei, aut donec saltem notitia eius legitimè perueniat ad illum, vt est in c.1. *a* vbi post Innocentium, Hostiensis, Dominicus & Philippus Francus *b* expresse hoc tenent.

a §. *ex parte. de cõcess. praeben. lib. 6.*
b Super gloss. vim suam.
c Cle. 2. vers. ex nunc. de haeret. lib 6.
d Dict. c. 1. §. parte.

Quartò, quod nõ obstat dicere, quod lex & dispositio pœnalis aliquando etiam comprehendit ignorãtes, cùm exprimitur in ea, vt ex tempore datæ obliget, iuxta glossam celebrem, *c* aut cùm ponitur in ea decretũ irritans, *d* & quod in gratia præfata ponitur tam verbum *ex nunc*, quàm decretum irritans.

5 Non inquam hoc obstat: quia illud procedit quo ad pœnam annihilationis actus, quæ dicitur intrinseca, & à multis defenditur, quod non est verè pœna, vt videre est apud Panormitanum, Felinum, Deci. & alios citatos per eos, *e* non autem quo ad pœnã extrinsecam corporalem, vel temporalẽ aliorum bonorum, vt omnes resoluũt. Et in casu proposito primus ingeniosus non agit ad annullationẽ actus, sed petit pœnam extrinsecam bonorũ temporalium, ad quam nulla ratione debet audiri contra secundum ingeniosum, qui ignorauit suum priuilegium, siue gratiam priuilegiatiuam nullatenus ibi notificatam, nec publicè in locis solitis publicatam & promulgatam.

e Ca. 2 de cõstit.

6 Quintò, quod contra ius naturale, diuinum, canonicum, & ciuile est, vt quis innocens & sine culpa puniatur, vt constat per l. *absentem. f* & c. *iam itaq.* & per alia multa citata per Gratianum. *g* Atqui aliquid iure naturali diuino permissum, sed humano prohibitũ facit per ignorantiam facti, quod ipse non tenetur scire, innocens & sine culpa est, vt est in §. *h notandum.* cum alijs multis citatis à gloss. illius, & est textus expressus in reg. *ignorãtia facti excusat. i* cum alijs citatis ab eius glossa, & id quod præfatus secũdus ingeniosus fecit, est de se permissum, & omni iure permissum: ergo licet per ignorantiam facti contrauenerit præfatæ gratiæ, sine culpa id fecit, & est innocens; & consequenter graue peccatum est eum ob id punire.

f ff. de pœn.
g quaest. 4.
h 1. q. 4.
i De reg. iur. lib. 6.

7 Sextò, quod gratia pręfata nõ fuit absolutè & sine modo & cõditione concessa, sed cũ modificatione, & restrictione, vt infra annũ à die concessionis monstraretur artificium perfectũ; ita quod nisi id fieret, nihil gratia prodesset: quod tamẽ non videtur factum intra annum à die concessionis, cùm ille fuerit finitus 21. die mẽsis Octobris proximè elapsi, & nondum sciatur, saltem publicè, id esse factum. Quod si non est satisfactũ præfato modo & conditioni, planum est præfatum primum ingeniosum malè agere, peccareq; grauiter molestando secundum, esseque dignum vt puniatur, cùm sua ipsa gratia nihil ei prosit.

8 Septimò, quod dispositio, quæ multipliciter aptè intelligi potest, non obligat contrauenientem secundùm vnũm aptum intellectum, modò non contraueniat ei secundùm alium ei aptum lege aliqua approbatum, per l. *in ambiguo, k* vbi hoc adnotauit Bartholus communiter receptus. At præfata gratia *l* videtur intelligi aptè duobus modis, argumen. l. 2. *m* Primò quidem, vt gratiam faciat cõditionalem: secundò, vt faciat modalem, & intelligendo quòd faciat conditionalem, scilicet quòd si intra annũ perfecerit opus, valeat ei gratia, & aliàs non, non videtur antequàm perficiatur exercitium intra annum obligare; quia illa est natura dispositionis conditionalis. *n*

k ff. de reb. dub.
l 1r versi vo lic...
m ff. de in diẽ adiect.
n § ex conditionali. Instit. de verb. obli. tex. c. si pro te de rescri. li. 6.
o § ex conditionali. Instit. de verb. obli. c. verum. de condit. apposi.

9 Octauò, quòd natura conditionis est, quò ea adueniẽte valeat quod sub ea fuit promissum, aliàs verò non. *o* Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Quidquid potest quis per seipsum facere, potest facere per alium.*
2 *Recedendum à verbis non est, nisi aliud aliũde appareat, & num. 2.*
3 *Priuilegia, dato aliquo effectu, quem operentur contra ius commune, non sunt extendẽda ad alios, saltem ad eos, ad quos non mouet eadem ratio.*
4 *Actus agentium non operantur vltra intentionem eorum.*
5 *Coniunctio et, vel ac, significat copulata esse diuersa.*
6 *Verba, quæ in priuilegijs, & quacumque dispositione, etiam odiosa, ponuntur, debent extendi quantum sua propria significatio patitur.*
6 *Exportare rem suam quocumq; voluerit, vnicuiq; iure naturali licet.*
6 *Gratia, vel dispositio facta in materia, per quam res reuertitur ad pristinam naturam iuris naturalis, est fauorabilis.*

CONSILIVM XXII.

CONCESSIT Sanctissimus per motum proprium in forma breuis Legato Bononiensi vt posset extrahere ex quocumq; loco status Ecclesiastici tot mensuras frumenti, & bladorum, non obstante eius constitutione hoc prohibente, & transferre Bononiam absq; datijs & gabellis. Quæritur, an possit illas transferre ad alia loca, verbi gratia Florentiam, cùm iam Bononiæ prouisum fuerit: quia gratia principaliter est concessa ad extrahendum; transferre autem Bononiam videtur esse liberum, ac in eius arbitrio relictum. cuius contemplatione gratia ac priuilegium hoc concessum fuit.

1 Perpensis verbis priuilegij Illustrissimi Cardinalis dico primò, certum esse, quod eius Illustrissimæ D. licet per se vel suos agentes conuenire cum præfato Thesaurario, & præfatis mercatoribus per conuentionem gratuitam accepto, vel non accepto pretio, vt illi extrahant corbes frumenti, & bladorum in priuilegio expressos eo modo, quo posset sua D. Illustrissima per se vel per suos familiares & agentes extrahere: quia id iure nullo ei prohibetur; & regula iuris habet, quod potest quis per alium facere, quod potest per semetipsum. *a* Nec, vt puto, publicani & gabellarij contradicent huic parti.

a Cap. potest. de regul. iur. lib. 6. l. 1. ff. de procurat.

2 Secundò videtur, quod præfatum priuilegium duobus modis potest intelligi quo ad illa verba, *Extrahere, ac ad ciuitatem nostram Bononiam trãsferre*, altero, quòd significent dari duo priuilegia, vnum ad extrahendum simpliciter absque datijs & gabellis, &c. alterum ad transferendum Bononiam absque datijs & gabellis, &c. Secundo modo, vt significent dari vnum priuilegium, scilicet extrahendi Bononiam. Et si dicamus priori modo intelligenda, poterunt extrahere quocumque volent: & si posteriori, non nisi Bononiam.

3 Tertiò, quod videri potest posterior modus intelligẽdi verior alicui. Tum quia illa verba præfati priuilegij, *extrahere, ac ad ciuitatem Bononiã transferre*, id videtur propriè sonare: & à verbis nõ est recedendũ, nisi aliud aliũde appareat. *b* Tum quia priuilegia sunt restringẽda, *c* & licet ita debeant interpretari, vt operẽtur aliquid vltra ius commune, *d* dato tamen aliquo effectu, quẽ contra illud operentur, non debent extendi ad alios, saltem ad illos, ad quos non mouet eadem ratio, secundùm Panormitanũ, *e* declaratũ latiùs per Decium, *f* & per citatos per eum. Et non videtur eadem ratio concedendi extractionem prædictorũ bladorum ad quæcumq; alia loca subiecta, & nõ subiecta illi, ac extrahẽdi à ciuitate Bononia sibi subiecta, & multis nominibus digna, vt sibi faueatur: & est notabilis fauor, vt ad eam possint extrahi præfata blada.

b L. non aliter. ff. de lega. 3.
c Cap. porrò. de priuilegijs.
d Ca. cum in his de priui leg. cu aucto ritate. de ver. signific.
e Ca. certificari §. eos. de sepult.
f Ca 1. de rescrip. nu. 16.

4 Tum quia nemo diceret, quod licẽtia Papæ ad extrahendum aliquod frumentũ in Regnum Neapolis extenderetur ad extrahẽdum in Regnum Franciæ, vel Florentiam, cùm actus agentium non operentur vltra intentionem eorum. *g* Tum deniq; quod videri potest superfluũ fuisse facere facultatẽ transferendi Bononiam, si per verbum *extrahendi* intelligeretur data facultas extrahendi quocumque vellet, cùm tãta ac maior ratio esset transferendi Bononiam, quàm ad alia multa loca, per prædicta.

g Leg. non omnis. ff. de reb. credit. c. si. de prob.

5 Quartò videtur verior prior modus intelligẽdi. Primò, quòd si Papa habuisset intentionem concedẽdi priuilegium ad extrahendum tantùm Bononiam, proprius dixisset se concedere libertatẽ extrahẽndi ad Bononiam, quã extrahendi, ac ad Bononiam transferẽdi, cùm superfluè poneretur illa copulatiua, *ac*, & illud verbũ *transferendi, & conducendi*, vt palã est. Secundò, quod cõiunctio copulatiua, *&*, siue, *ac*, significat copulata esse diuersa iuxta glossam solemnem, *h* & videtur concessisse duas facultates, alteram extrahẽdi, & alteram transferendi Bononiã. Tertiò, quod non fuit superfluum (vt argumentum vltimum pro contraria parte tangebat) addere secundum post

h In rubri ff de iuris & facti ignorã. & c querelam. de simon.

post concessionem primi: quia concessio extrahendi sine datiis, gabellis, &c. solùm cócedit immunitatē à datiis, & gabellis, &c. prouinciarū, vnde erant extrahendæ, & non à datiis, gabellis, &c. soluendis alibi, vt Bononię, & in aliis locis, per quæ ad eam transferrentur. Quartò, quod satis aptus intellectus illorum verborum videtur, quod per ea datur vna facultas extrahendi quocumq; volet absq; datiis, & gabellis, &c. soluēdis in prouinciis, vnde extrahuntur, & altera transferendi & conducēdi Bononiam absq; datiis, gabellis, ac cæteris soluendis etiam extra prouincias, vnde extrahēda sunt, vsquequo importentur, & inducantur Bononiam.

6 Quintò, quod non obstāt supradicta de restringendo priuilegio: quia hoc non est extendere priuilegiū, sed verba illius iuridicè intelligere, & vitare superflua, & propriè intelligere verba, quæ in quacumque dispositione etiam odiosa ponantur, debent extendi quātum sua propria significatio patitur, vt habet l. *cum lege*. iūcta glossa, *a* vbi colligit Aretinus quē sequitur Decius, *b* alibi sæpè, & Alciatus *c* & & propria & apta significatio verborum videtur supradicta: attēto præsertim, quod præfata gratia est concessa motu proprio, & multis aliis clausulis significantibus voluntatem concedentis fuisse facere illā vberrimam, & amplissimam: & quod sit in materia, per quā reuertitur res ad pristinā naturam iuris naturalis, quo licet exportare vnicuiq; rem suā quo voluerit; quę reuersio est fauorabilis. *d* Per quæ, & alia multa, quæ possent afferri, æquior ac iustior videtur hæc pars posterior. Salua, &c.

a De testam. c. Ca. vt debitus honor. de appell. & l factum §. in pœnalibus ff. reg iur.
c In rubr. de ver. si. col. 2.
d L. si vnus § pact. ne peteret. ff. de pactis. & c. ab exord. 35. di.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus exemptus à iurisdictione Episcopi, & Papæ immediatè subiectus habet iurisdictionē quasi episcopalem; & omnia, quæ Episcopus, exercere potest in suos subditos.*

CONSILIVM XXIII.

AN prælatus exēptus ab Episcopi iurisdictione habeat iurisdictionem episcopalem, & an cum suis subditis omnia illa, quæ Episcop' potest, valeat exercere?

1 Respondeo, quod prælatus exemptus, & immediatè Papæ subiectus habet iurisdictionem quasi episcopalem in suos subditos, iuxta glossam receptam, & à quibusdam putatam singularem *e* quam Cardinalis *f* commēdat, dicens eam seruari de consuetudine, & quod ipse fecit eam frequenter obseruare, & per illam glossam putatam singularem dixit, Abb. *g* quod huiusmodi prælati exempti, qui habēt iurisdictionē quasi episcopalem, possunt exercere in suos subditos ea, quæ Episcopi in suos. Salua, &c.

e Cle. 1. verbo proprij. de rebus eccl. non alienan.
f Ibidē. q. 34.
g Ca. 1. de rebus eccle. non alien. col. 1.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium canonis clericis minoribus 14. annorum non tollit Conc. Trid. sed fori, & ne obtineant beneficia.*
1 *Ius antiquum non censetur sublatum, nisi quatenus ius nouum illud expressè tollit.*
2 *Negans alterum de duobus propositis tacitè, vel expressè, alterum concedere videtur.*
2 *Lex debet esse rationabilis.*
3 *Priuilegium fori sublatum est clericis in varijs casib. ad instantiam Regum, ne eorum iurisdictio fraudaretur.*
3 *Consuetudo est optima legum interpres.*
4 *Legis mens est seruanda in omni dispositione.*

CONSILIVM XXIV.

AN clerici in minoribus cōstituti ante decimūquartum annū priuentur priuilegio canonis *si quis suadente*, sicut priuilegio fori, per *h* Concilium Tridētinum.

1 Respondetur, quod non: quia prædictum Concilium *i* nullā de priuilegio canonis *si quis suadēte*. facit mentionē, sed solū meminit de priuilegio fori, & priuilegio obtinēdi beneficia ecclesiastica: ergo non videtur illud tollere quo ad vllū tempus. Tum quia ius antiquū non censetur sublatū, nisi quatenus ius nouū expressè illud tollit. *k* At omnis clericus iure antiquo fruitur canone *si quis suadēte*, ergo non priuatur eius fruitione, nisi iure nouo expressè priuetur. At præfatum Conciliū *l* nullā de ipso mentionē facit, sed omninò omittit: ergo pro omisso debet haberi. *m*

h Ca. 6. de reform. sess. 23.
i Cap. 6.
k Le. præcipimus. C. de appell.
l Cap. 6.
m L. cōmodissimè. ff. de liber. & posth.

A 2 Tum quia qui de duobus tacitè vel expressè propositis alterū negat, alterum concedere videtur. *a* At in præfato Concilio *b* priuilegia clerici tacitè vel expressè proponuntur, & nō tollit nisi priuilegiū fori, & obtinēdi beneficiū ecclesiasticū: ergo reliqua reliquit ei, & consequēter priuilegiū canonis. Tum q.a nulla ratio occurrit, quare clerico minori 14. annis honestè clericatu suo vtēti debuisset tolli præfatum priuilegium canonis: ergo nō est censendum sublatum: quia lex debet esse rationabilis. *c*

3 Tum quod satis notum est priuilegium fori sublatum fuisse ad maximam Regum instantiam, ne iurisdictio eorum fraudaretur: quæ ratio cessat in priuilegio canonis; ergo cessat in eo præfatum Concilium. *d* Tum quia nul- B lius regionis consuetudo suscepit præfatam interpretationem, sed contrariam; & ita illa seruanda est: quia consuetudo est optima legum interpres. *e*

4 Tum deniq; quod phrasis & mens præfati Concilij *f* indicat hanc partem benè sentiēti & olenti; & mens legis est seruāda in omni dispositione, *g* & phrasis ipsius capitis significat noluisse Conciliū parificare illa duo priuilegia, dum diuidit priuilegiū fori à priuilegio obtinēdi beneficia, posteaquàm ad quatuordecim annos peruenerit; definiendo ne altero vmquā vtatur, nisi sit beneficiarius, aut clericalē habitum & tonsuram deferēs alicui ecclesiæ de mandato Episcopi inseruiat; altero verò sic, quo tamē vti non potest, nisi sit clericus, & reputetur talis.

C *Aduertendum non inde tutè inferri clericum si sit minor 14. annis non gaudere priuilegio fori etiam quod in habitu, & censura incedens alicui ecclesiæ de mandato episcopi inseruiret, vel de eiusdem licentia in seminario, vt in schola, aut vniuersitate quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versaretur.*

a Leg. cum prætor ff. de iud. & c. nonne. de præsūp.
b Cap. 6.
c Ca. erit autē lex. 4. dist.
d Ca. 6 c. cū cessante. de appell.
e Ca. cum dilectus. de consuet.
f Cap. 6.
g Le. in cōditionibus. ff. de condit. & demonstrat. & Marchion. 1. q. 1.

SVMMARIVM.

2 *Clericus, si dimisso habitu, rapinis, latrocinijs, & alijs enormibus criminibus se immiscuerit, perdit priuilegium fori & canonis secundùm magis communem, num. 2. qua licet quo ad priuilegium canonis possit teneri. num. 5. & fortè etiam quo ad initiatos minoribus ordinibus; at quo ad insignitos ordine sacro, nisi præcesserit monitio, & degradatio, non est tenenda. num. 6. quia ei contraria fortiori textu & ratione nititur. num. 7.*
1 *Clericus occidens, vel occidi mandans Christianum per assassinum, itemq; goliardi, ioculatores, buffones, artem talem per annum exercentes, ipso iure perdunt priuilegium clericale: & hoc est per specialia iura statutum. nu. 4.*
2 *Religiosus si non sit clericus, etiam si sit Abbas, omni clerico inferior est. ecclesiastica tamē persona est; item & æquè gaudet priuilegio canonis & fori, ac clericus. num. 6. & si sit professus, clerico in sacris; si verò sit nouitius, clerico in minoribus constituto æquiparatur. nu. 7.*
E 4 *Iudex laicus clericū, nisi ter monitus sit incorrigibilis, punire nequit de nullo crimine etiam dimisso habitu perpetrato.*
8 *Opinio communis à contrario textu vel ratione nitente conuincitur.*

CONSILIVM XXV.

AN cōuersus religionis approbatæ nullo ordine insignitus, qui relicto habitu se immiscuit rapinis, & latrocinijs, & alijs enormibus criminibus, perdat priuilegium fori, & subijciatur iudici laico?

1 Pro parte affirmatiua facit primò, quod clericus occidens, vel mandans occidere per assassinos, videtur perdere priuilegium fori. *h*

F Secundò, quod clerici ioculatores, goliardi, & buffones, artem illam exercentes per annum, perdunt ipso iure priuilegium clericale, *i* ergo à fortiori videtur perdere is, de quo loquimur, conuersus latrocinijs & alijs enormitatibus se immiscens.

Tertiò, quod c. *perpendimus*. *k* & ca. *ex parte* 3. *l* probant secundùm intellectum frequentiùs receptum, quod clericus se huiusmodi enormibus immiscens, & in eis inueteratus ipso iure perdit priuilegium clericale.

2 Quartò, quod clericus in minorib. cōstitutus, nisi habeat beneficium, vel seruiat ecclesiæ de mādato Episcopi,

h Ca. 1. de homic. lib. 6.
i Ca. 1. de vit. & hon. cler. lib. 6.
k De sent. ex com.
l De priuil.

non gaudet priuilegio fori post Concilium Tridentinū. *a* Et conuersus, esto sit religiosus, & ecclesiastica persona: si t men non est vllo ordine insignitus, non est clericus; immò si sit abbas, est minor quocunq; clerico. *b*

Quintò, quod opinio doctorum cōmunis & frequentior habet huiusmodi clericum perdere omnia priuilegia clericalia, etiam canonis, & fori, vt patet ex Hostiensi cōmuniter recepto, *c* & hanc opinionem seruari testatur Stephanus Aufrerius. *d*

3 Non obstantibus tamen his, mihi videtur iure verius, & Christianæ pietati aptius contrarium. Primò quidem, quia nulla pœna ipso iure incurritur, nisi cùm id iure exprimitur, iuxta glossam receptam, *e* & nullibi est textus, quòd clericus immiscēs se enormibus, etiam habitu & tonsura clericalibus dimissis, perdat ipso iure priuilegium fori, antequam moneatur desistere; ergo non est dicendum. *f*

4 Secundò, quod pro hac parte videtur casus in cap. *cùm non ab homine.* *g* quatenus habet iudicem laicum non posse punire clericum de vllo crimine, nisi consecuta incorrigibilitate post trinam monitionem, & excommunicationem; cui satis addit c. *si iudex.* *h* hoc esse verum, etiā si habitu clericali & tonsura dimissis id faciat.

Tertiò, quod cap. 1. & aliud *i* nō probant communem sententiam, immò per locum à speciali probant hāc partem. Si enim speciale est in clerico ioculatore, siue buffone, & in occidente, vel mandante occidere per assassinū, in contrarium est regula. *k* Tum quia sunt leges pœnales; & ita non debent excedere proprium casum. *l*

5 Quartò, quod cap. *perpendimus.* quod omnium maximè vrgere videtur, nihil contra partem hanc probat. Tum quia nihil disponit de priuilegio fori. Tum quia ad summū solùm probat perdi priuilegium canonis, *si quis suadente.* *m* Vnde Cardinalis & Panormitanus grauissimi auctores, serio hanc rem expendentes, affirmāt illud cap. nihil probare de priuilegio fori: quos sequuntur Clauasius, *n* & Siluester in verbo clericus, *o* sed & Stephan. Aufrerius, qui pro maximo communis opinionis auctore & defensore citatur, vbi suprà hoc videtur sentire, licèt nō fuerit ausus exprimere, quatenus ait, eis, qui hāc partem tenuerunt in quodam casu criminis læsæ maiestatis, non successisse benè, subdens quod Deus, qui nihil ignorat, sciuit an benè, vel malè fecissent.

6 Quintò, quod vtcumque res habeat quoad clericos minoribus tantùm ordinibus insignitos, quorum bonā partem priuilegio fori exuit Concilium Tridentinum, *p* quoad tamen ordine sacro insignitos constanter profectò videtur tenenda hæc pars, ne sine textu dicamus posse presbyteros enormiter delinquentes ante vllā monitionem, & degradationem, à potestate laica in grande Ecclesiæ dedecus suspendi, contra d. c. *cùm non ab homine.* & c. *nouimus.* *q* & c. *cùm ad falsariorum.* *r* quam opinionem contra communem gaudeo placuisse D. Didaco à Leyua, siue Couarruuiæ. *s*

7 Ad tria argumenta in oppositum formata respondetur per tertium & quartum fundamentum huius partis. Ad quartum respondeo, concedendo religiosum, eo solo quod sit religiosus, non esse clericum, immò esse minorem omni clerico; negando tamen, quod ex hoc sequatur aliquid contra illum: quia iura æquè concedunt priuilegium canonis & fori monachis, ac clericis. *t* Et vt clericus minorum ordinum se habet ad clericum sacri ordinis, quia ille potest retrocedere, hic autem non; ita monachus nouitius se habet ad professum; quia ille potest retrocedere, hic autem non, *v* & ideo idem est iudicandum in hoc de monacho professo, & de clerico sacri ordinis, & in quæstione proposita agitur de conuerso professo.

Ad quintum respondeo, quòd communis opinio nō est tenenda, quando fortiori textu vel ratione nititur contraria, *x* & ex prædictis constat longè fortiores esse rationes huius partis, quàm communis, quæ profectò nullatenus potest satisfacere argumentis contra eam suprà adductis, cùm tamen suis sit plenè satisfactum. Salua, &c.

a Sess. 23. c. 6. de reform.
b Cap. à subdiacono, adiūctā gl. 92. dist.
c In d. c. perpendimus.
d In tract. de potest. secul. super ecclesiasticas personas, fallen. 19.
e In c. vlt. de iure patron.
f Cap. consuluisti. 2. q. 4. c. 2. de transl. prælat.
g De iud.
h De sent. excom. lib. 6.
i De homic. lib. 6. & cap. 1. de vita & honest. cler. eod. lib.
k Arg. c. prædicti. §. locas. de præb. lib. 6. cum concord.
l L. interpretatione, & l. si præses ff. de pœn. c. pœnæ, de pœn. dist. 1.
m 17. q. 1.
n Verbo clericus §. 1.
o 3. §. 9.
p In d. sess. 23. c. de reform.
q De verb. signif.
r De cri. falsi.
s In quæstionib. pract. 32.
t Cap. si quis suadente 17. q. 4. ibi, Clerici, vel monachū, c. nō dubium. c. de monachis. de sen. excom. & c. duo sunt genera. 12. q. 1.
v Cap. 1. & c. cōstitutionē, de reg. lib. 6. & clem. eos. eod. tit.
x Ca. capellanus, de ferijs. & l. 2. § sed neq. C. de vet. iur. enucl.

DE PVRGATIONE CANONICA.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio canonica omnis fit cum iuramento.*

1 *Purgatio canonica cum iuramento tollit infamiam, & suspicionem præcedentem, & purgato debetur bonum testimonium.*

2 *Abiurare, rarò ponitur pro purgare se à suspicione hæresis.*

3 *Purgatio, etiam de vehementi, non appellatur abiuratio, sed purgatoria cautio.*

CONSILIVM I.

PRIMÒ quæritur, an purgatio canonica fiat cum iuramento?

Secundò, an sit idem quod abiuratio?

1 Respondeo. Omnis purgatio canonica fit medio iuramento, *a* & ita qui dicit, ille aut ille se purgauit, æquipollenter dicit, quod medio iuramēto id fecit; cùm omnis purgatio fiat cum iuramento. *b* Tum quia purgatio secundùm formam præscriptam tollit infamiam, & suspicionem præcedentem, & facit vt debeatur bonum testimonium purgato, *c* quod non fit sine iuramento.

2 AD SECVNDAM. Abiurare rarissimè ponitur pro purgare à suspicione: in toto enim titulo de purgatione canonica solùm inuenitur in c. *inter solicitudines.* & ibi significat cum iuramento abscedere ab eo, quod ante faciebat, vel habebat, & nec Angelus nec Siluester posuerunt in summis suis alphabeticis verbum, *abiurare*, vel *abiuratio.* sed verbum, *purgatio.* Tum quia rarò, vel nunquam inuenitur in volumine Gregoriano abiurare; licèt in ca. *accusatus.* *d* verbum abiuratio applicetur etiā ad id, quod fuit in suspicione tantùm, & in cap. *literas.* de præsumptione purgatio etiam de vehementi non appellatur abiuratio, sed iuratoria cautio, & in c. *excommunicamus.* *e* pro abiurare suspicionem, ponitur purgare se à suspicione. Quæ quidem omnia tumultuariè scripta submitto grauissimæ censuræ D. V. Illustrissimæ, quæ vtinam quā diutissima incolumitate fruatur, Amen.

DE PVRGATIONE VVLGARI.

SVMMARIVM.

1 *Purgans, vel volens se purgare purgatione vulgari, mortaliter peccat.*

2 *Duellum solemniter ineuntes à Conc. Trid. ipso iure excommunicantur, & alijs pœnis afficiuntur, quæ per Gregoriū XIII. ad priuatum sine patrinorum solemnitate extensæ fuerūt: non incurruntur tamen dictæ pœnæ, nisi realiter duellum sit subsequutum, nu. 3.*

4 *Purgatio per iuramentum, etiam super brachium S. Antonij, vel alias res sacras, non conceditur nisi ei, de quo iuridicè prius cognitum sit quod tali eget purgatione: quia non est vanè iurandum.*

4 *Diffamatus de aliquo delicto potest vti remedio l. diffamari, & actione iniuriarū; à quibus tamē satius erit vt abstineat tacendo, & huiusmodi verba flocci faciendo, nisi probabiliter & efficaciter credat ex taciturnitate sibi notabile dānum honoris, famæ, rei ve familiaris subsequuturum.*

CONSILIVM I.

QVIDAM de crimine iniustè à quibusdam diffamatus sæpè sæpius deliberauit, pro suæ famæ recuperatione, duello, & iuramento super brachio Sancti Antonij se purgare, idq; à S. D. N. petere. Quæritur, an aliquam pœnā incurrerit, & an aliud sibi aptius remedium supersit?

1 Respondeo, D. consulentem debere in primis pœnitere earū voluntatum, quas habuit inordinatas, & cōtra quintum præceptum Decalogi datū, *f* & relatum à gloss. *g* Quoniam purgare se, vel velle se purgare purgatione vulgari, de qua in tit. de purgat. vulga. qualis est purgatio per duellum, *h* est graue ac mortiferum peccatum, *i* quamuis

a Ca. quoties cum simil. de purg. can.
b Dict. c. quoties. & tot. ti. de purg. can.
c Ca. ex tuarum, de purg. can.
d De hæret. lib. 6.
e §. adijcimus, de hæret.
f Exod. 20.
g Ca. quid in omnibus. 32. quæst. 7.
h Cap. 1. & 2. eod. tit.
i D. toto tit. de purg. vulg.

uis legatur permissa in aliquot casibus, iuxta sacram Scripturam, vt habetur in c. *monomachiam.a* immò sunt hodie tales per Concilium Triden. excommunicati, & alijs pœnis ipso iure impositis grauiter affecti, *b* quod solùm agit de duello solemni, sed extensum fuit postea per fel. rec. Gregorium XIII. ad omnia duella, etiam priuata, & sine vlla solemnitate patrinorum, seu patronorum, & aliarũ monitionum & diffidationum habita.

2 Secundò, quod præfatus D. consulens non incurrit excommunicationem, neque priuationem bonorum suorum ipso iure per præfatam voluntatem committendi duellum: incurrisset tamen, & incurreret, si fecisset, vel faceret illud: quia prę fatum Concilium, & extensio prędicti Gregorij non puniunt mentalia duella, sed tantùm realia: pro quo est aptus textus, *c* sicut nec voluntas occidendi facit irregularem, licet sic ipsa realis occisio, secundùm glossam communiter receptam contra gloss. cap. si aliquis. *d*

4 Tertiò, quod S. D. N. non faciet D. consulenti facultatem iurandi super brachio S. Antonij, vel alijs sacris rebus, aut literis, nisi prius iuridicè nouerit eũ indigere tali purgationis iuramento; quia non est vanè iurandum. *e*

Quartò, quod iustè poterit agere contra eos, qui falsò diffamauerunt ipsum proditionis, furti, vel alterius criminis, per remedium l. diffamari. *f* quod consulerem prę fato D. consulenti, & etiam remedio iniuriarum, iuxta c. vltim. *g*

Quintò, consulendum esse præfato D. consilium super proposito negotio petenti, ne vllo remedio contra præfatos homines iniurios agat, nisi probabiliter & efficaciter credat, quod ex taciturnitate notabile sibi damnum honoris, famæ, vel rei familiaris subsequetur. Tum per ea quæ habet l. vnica. *h* Tum quia viri grauiores parui faciunt huiusmodi verborum leues iniurias, & leuiores reputantur qui super eas mouent lites apud iudices, qui plerumque cum suis Notarijs eos irridere solent, & frequenter per eas augetur infamia, & diminuitur honor & auctoritas, & fit notum quamplurimis, quod solùm sciebatur à paucis.

a 22 quæst. 4.
b Sess. 25 c. 19. de reform.
c In c. fin. de simon. cum e similib.
d De homic
e Ca. animaduertendum, 22. q. 2.
f C. de ingenuis & manumissis.
g De iniur. & toto eod. tit ff. & C.
h C. si quis Imp. maled.

SVMMARIVM.

1 *Constitutionem Pij IV. & aliorum Pontificum subijcientium excommunicationi latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reseruatæ ineuntes duella solemnia, nu. 2. extendit Gregorius XIII. etiam ad exercentes duella priuata priuatis modis inita, num. 1.*

2 *Pœnæ non debent extendi vltra proprium casum, etiamsi in alio eadem omninò ratio inueniatur, & nu. 4. sed quod extendantur, tenuit aliquando glos. nu. 3.*

3 *Æquiparata cùm duo reperiuntur in iure, statutum in vno, & alio statutum censetur.*

5 *Extendit cùm lex noua legem antiquiorẽ, vnum casum subijcientem excommunicationi reseruatæ ad alterum, censetur & hunc alterum casum reseruatæ excommunicationi subijcere.*

5 *Duellum etiam priuatum & priuato modo ineuntes per bullam Gregorij incidunt in excommunicationem, quæ & ipsa est reseruata, sicut & illa, quæ per Pium IV. fuit lata cõtra publica & solemnia ineuntes duella.*

CONSILIVM II.

PIVS IV. sanct. mem. in bulla, quæ incipit, *ea qua*, publicata de anno 1560. Idibus Nouembris, vltra alias pœnas, quas posuit in prohibitione duellorũ, posuit pœnam maioris excommunicationis, & ipsius absolutionẽ reseruauit sibi, & Romano Pontifici pro tempore existẽti. Concilium autem Tridentinum *i* excommunicat, sed nemini reseruat excommunicationis absolutionẽ in casu detestabilis duellorum vsus. Deinde S. D. N. Gregorius XIII. ampliauit, declarando dictum Concilium vt procedat non solùm in publicis duellis, sed etiam in priuatis, vt in bulla, quæ incipit, *ad tollendum*, publicata de anno 1582. in qua inter cætera dicitur: *Constitutionibus tamen, & alijs sanctionibus Apostolicis hac de re disponentibus in suo robore duraturis.* Modò quæritur, an in casu duelli priuati incurratur pœna in Concilio contenta, an imposita in dicta bulla Pij IV. emanata ante Concilium?

i In cap. 19. sess. 25.

Respondeo primò, quod piè, subtiliter, prudenter, & salubriter videtur sensisse, qui mouit hoc dubium, super quo adduci possent multa, quæ, vt puto, sese obtulerunt eius eruditioni.

1 Secundò, videri considerandum, quod Iulius II. Leo X. Clemens II. & Pius IV. videntur damnare duella illa solemnia, quæ publicè fiebant, impetratis campis, & facultatibus, & licentijs duella impunè faciendi ab illis, qui poterant ea concedere, & voluisse punire & castigare facientes illa, & concedentes præfatos campos, & facultates, & alios certos modos participandi cum eis. S. autem D. N. loquitur de illis, & extẽdit ea ad duella priuata priuatis modis eisdemq; diuersis instituta & executa.

2 Tertiò, quod ex hoc potest sumi argumẽtum pro negatiua parte quæstionis, scilicet quod reseruatio excommunicationis à Pio IV. imposita non extendatur ad excommunicationem impositam à S. D. N. cùm pœnæ nõ debeant extra proprium casum, etiam si in alio inueniatur omnino eadẽ ratio, vt in c. pœnæ, *a* vbi nos post alios latissimè tradimus, & palàm sit duella priuata esse alia, & longè diuersa à duellis publicis & solemnibus, & non inueniri eamdem omninò rationem in his, quæ inueniutur in illis.

Quartò, quod etiam ex eodem secundo dicto sumitur argumentum pro parte affirmatiua quæstionis, scilicèt, quod reseruatio Pij IV. habet locum in excommunicatione lata circa duella priuata. Tum quia S. D. N. per suam extrauagentem noluit derogare cõstitutionibus suorum prædecessorum, immò expresè cauit, vt illæ durarent in suis casibus.

3 Tum quia ęquiparare videtur quo ad hoc duella priuata publicis, cum ait per illa verba: *Considerantes duellum priuatum non minus cruentum & animæ & corpori noxium esse, quàm quod publicè perpetratur.* Et statutum in vno, videtur habere locum in alio sibi æquiparato, vt habet cap. *translato. b* & glossa recepta, *c* quę habet alias multas similes: & quod etiam lex pęnalis extẽditur ad alium casum, in quo est omninò similis ratio, vt sentit glossa in vna sui parte, *d* à multis commendata.

Quintò, quod certum videtur esse, nullam pœnam à fatis summis Pontificibus, & Cõcilio Tridentino impositam habere locum in pręfatis duellis priuatis, quatenus sunt impositæ ab illis. Tum quia non loquuntur de priuatis.

4 Tum quia lex pœnalis non extenditur de vno casu ad alium, iuxtà præfatum ca. *pœnæ.* etiamsi omninò sit eadem ratio, quod nos ibidem latè probamus, & præfata glossa, *e* idem tenuit. *f* Ex quo sequitur, quòd licèt cõstitutio Pij IV. non sit sublata per extrauagantem S. D. N. immò sit confirmata, tamen per illam solam non censetur reseruata excommunicatio lata circà duella priuata; quia illa nihil loquitur de illis, iuxtà secundum dictum, & iuxtà hoc quintum non extenditur ad illa per similitudinem, neque per identitatem rationis; quia sunt valde diuersa, iuxtà secundum dictum.

5 Sextò, quod restat dubium, an per extrauagantem S. D. N. illa reseruatio repetatur quo ad duella priuata, & credo quod sic; non quidem ea ratione, quod edicta pręfata prædecessorum eius extendantur per se ad excommunicationem inflictam à D. N. sed quia eius Sanctitas expresè extendit easdem excommunicationes eorum ad excommunicationem circa duella priuata ab ipsomet inflictam: quoniam expresè extendit pœnas illarum constitutionum ad duella priuata, per hæc verba: *Auctoritate Apostolica statuimus, &c. vt omnes qui circa duella priuata peccant modis expressis à sua Sanctitate, eisdem censuris & pœnis subiaceant, quibus per constitutiones prædecessorum subiacere debebant censuris & pœnis peccantes circa duella publica & solemnia.* Per quæ verba constituitur noua lex, cùm contineant verbum, statuimus, quod est signum nouæ legis, iuxta glossam receptam, *g* & palàm est Sanctitatem suam posse ac potuisse per suam nouam legem punire præfatos delinquentes circa duella priuata, & etiã circa alia delicta, remittendo se ad pœnas constitutas in præ-

a De pœn. dist. 1.
b De consti.
c In c. si post quam, de elect. lib. 6.
d In c. 1. de temp. ord. lib. 6 in verbo, Italia.
e In verbo, Italia.
f In fin.
g In cle. fin. in verbo sta tuimus, de reser.

præfatis edictis. Cùm ergo in constitutione Pij IV. imposita fuerit excommunicatio reseruata contra peccãtes in duellis publicis, censetur illa repetita contra peccantes in priuatis: cùm peccantes in eis expresse subdat illis pœnis, dicens, vt easdem pœnas in illis positas incurrant. Ad q̃ facit ca. *eos.* a quatenus eos, qui absoluuntur ab excommunicationibus reseruatis propter iustum impedimentum adeundi superiorem, reducit in easdem excommunicationes præcedentes. Salua, &c.

a *De sent. excom. lib. 6.*

DE INIVRIIS ET DAMNO DATO.

SVMMARIVM.

1 *Stipendij taxatio ad hoc vt sit iusta, debet inter cætera respici valor rerum ad victum necessariarum; qui cum modernis temporibus sit auctus, indicat iniustũ esse vt antiqua taxa etiam nunc seruetur: vnde coram Deo quis posset sibi, ea nõ obstante, iustam accipere mercedem, nu. 2.*

2 *Iniustam mercedis taxationẽ ad iustam etsi iniusto modo reducat quis, restituere non tenetur; quia non censetur dare occasionem iniusti damni: & hoc, etiamsi solùm sub peccato veniali iusta deberetur, nec via iuris illam debens posset cogi ad dandam iustam, nu. 16.*

3 *Clam accipiens ab eo, cui non displiceret, vel non deberet displicere, num. 4. acceptio sibi nota, non tenetur restituere; sicut nec is, qui iusto titulo, attento iure naturali, etiamsi solemnitas positiua non sit seruata, aliquid acquisiuit, num. 6.*

4 *Placere mihi aliquid, vt rationabiliter debere placere, æquari videntur.*

5 *Decori ciuitatis qui consulit, etiam clàm aliquid ei auferendo, non videtur ciuitatem fraudare, nec damnum dare, num. 11.*

7 *Damnum cum alijs non communicato consilio dans, si ipse nõ fuit aliorum dux, nõ tenetur, vltra id quod ad ipsum peruenit, restituere; nisi damnum sine ipso datum non fuisset.*

7 *Credere seu assentiri in rebus, in quibus intellectus ad vnã potius quàm alteram partem nõ est efficaci ratione determinatus, ex humano affectu subsistente aliquo motiuo, possumus illi parti, prout nobis magis placet, immò possumus modò vni, modò alteri parti adhærere.*

8 *Mercedem iustam vt suis officialibus assignet Respub. etsi non videatur posse cogi, cùm eos ad officium accipiendum non cogat: verius tamen videtur, cùm sine dedecore non possint ab eis abstinere, quod per indirectum eos ad id cogit, num. 13. & successiuè iure naturali diuino & humano eis deberi iustum stipendium, num. 12. ad illudq̃; sic assignandum saltem sub pœna peccati venialis teneri, nu. 16. etiamsi adsint aliqui, qui libenter officium cum dicta modica mercede acciperent, nu. 14.*

9 *Debitum clàm sibi accipiens tunc demum à restitutione liber est, si sit legale: secus, si solùm debeatur ex honestate: sufficit tamen quod sit debitum, ad quod quis sub peccato etiã veniali teneatur, nu. 16.*

10 *Officialis tenetur Reipublicæ restituere non solùm damnum quod ipse dedit, sed & quod illa eius culpa & negligentia passa est, vel quod ipse poterat impedire, & nu. 11. & 17. secus si non potuisset impedire, nu. 18.*

13 *Coactus ille etiam dicitur aliquid facere, qui id sine dedecore vel imminutione suæ auctoritatis non potest omittere.*

14 *Iustitia commutatiua requirit æqualitatem dati & accepti operis, & mercedis, nec iustificatur ex eo, quod non deerunt qui dictum opus minoris iusta mercede præstarent.*

19 *Suffragia plura, quàm liceat, clàm immittens, ad hoc vt officiali debitum augeatur stipendium, peccat quidem, sed non videtur ad restitutionem obligatus.*

CONSILIVM I.

CVm statuendum esset aliquid à 130. decurionibus, quorum duarum partium suffragia sufficiebant super augmento salarij eorum, vnus in fauorem augmenti dedit clàm quatuor suffragia, & publicato scrutinio inuenta sunt duarum partium suffragia, & præterea tria. Quæritur, an is, qui dedit prædicta quatuor, teneatur ad restituendum damnum datum Reipub. per augmentum prædicti salarij.

1 Pro parte autem negante facit primò, quod qui non dedit iniustum damnum, nec causam iniustã damni, non tenetur restituere, arg. totius tit. de iniur. & dam. dato. a & quod præfatus decurio non dedit vllum damnum iniustum. Tum quia prudentis arbitrio salarium nouè statutum est iustum. Quod probatur primò ea ratione, quod tale visum est 80. circiter viris iuratis, prudentibus, nobilibus, & amantibus præfatam ciuitatem: Deinde, quod notorium est, in prouincia, in qua est illa ciuitas, & in tota ferè Europa multo cariorem factum fuisse victum, & multo viliorem pecuniam numeratã, quàm erat abhinc 100. 80. 60. & 40. annis: palàm enim est, quòd duplo maiori pretio valent nunc panis, vinum, carnes, & alia obsonia, & vestes non solùm herorum, sed etiam familiæ, cùm ergo salarium præfatorum decurionum antiquum ante 60. 100. & amplius annos fuerit constitutum in pecunia numerata, & vt est verisimile, non fuit superfluum, sed ad summum iustum; consequens est, quod nunc auctũ duabus tertijs partibus vix ascẽdit ad iustum, cùm etiam duplicatum non excederet illud.

a *ff & C. ad leg. Aquil.*

2 Secũdò, quod qui reducit res iniustè dispositas ad earum iustam dispositionem, non pr̨estat damnum, nec tenetur ad restitutionem, etiam si ordine iusto non seruato id faceret: quia non infert damnum iniustum, qui accipit clàm sibi debitum à debitore nolente sibi soluere; nec tenetur restituere, etiam si fortè peccet accipiendo: quia nõ infert ei damnũ iniustum, iuxta glossam celebrem, b declaratam à nobis satis latè in Manu. conf. c & debitor qui soluit creditori sui creditoris, non tenetur ad restitutionem, immò liberatur ipso iure, si ex eadem causa erat creditor, & per exceptionem, si ex alia causa. d & is cui coram Deo verè debetur maius salarium, quàm quod ei datur, posset clàm sine scandalo accipere, per ea quæ nos tradimus in Manual. confes. e & vxor potest soluere debitum mariti nolentis id facere, vt liberetur à peccato, vt etiam tradimus nos vbi suprà. f At præfatis decurioribus debetur nunc longè maius salarium, quàm cum illud assignatum fuit: quia, vt dictum est, erat constitutum in pecunia numerata, & omne genus victus longè pluris valet nunc, quàm tunc.

b *Cap. iustitium 1. dist.*
c *Cap. 17. nu. 112.*
d *L. si liber. ff de neg. gest. adiuncta glo. & dict. Bart. & glos. in §. 1 Inst. quib. modis tol. oblig.*
e *Cap. 17. nu. 108.*
f *Num. 117.*

3 Tertiò, quod non tenetur restituere qui occultè aliquid accipit ab eo, cui non displicet acceptio sibi nota, licèt displiceret occulta, vt etiam tradimus nos vbi suprà, g & si pr̨efata ciuitas esset persona vera, vt est ficta, & sapiẽs, iusta, Christiana, & diues, vti est, non displiceret ei, vt hoc auctarium salarij daretur suis decurionibus: quia videretur ei esse iustum & debitum; quod valde verisimile est, cùm ex 130. decurionibus eius circiter 80. iuratis id visũ fuerit, quòd autem sit diues quo ad hunc effectum constat ex eo, quod facit eleẽmosynas largas, & alias gratias, & opera, quæ iure & præcepto non tenetur facere.

g *Num. 119.*

4 Quartò, quod in hac materia paria videntur esse, q̃ aliquid placeat alicui, & quod placere debet: vnde Scotus receptus, h ait, eum qui tenet alienum inuito domino, non peccare non restituendo statim; si id faceret, cò quod non posset absque sua infamia, vel aliquo maximo damno Reipublicæ, vel suo: quia id placere debet ei, cui restituendum est, licet non placeat. Pro quo facit, paria esse scire, vel scire debere, i & illud Domini, k relatum in principio Decreti, *Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.*

h *In 4. lib. sent. dist. 15. q. 2. art. 4.*
i *L. quod te. ff de reb. cre.*
k *Matth. 5.*

5 Quintò, quod pr̨efatus decurio fecit præfatam fraudẽ vt cõsuleret honori & decori ciuitatis, bona fide credens præfatum salarium debere augeri; quod etiam, vt dictum est, videbatur, vt visum fuit maiori parti, immò & duab⁹ partibus, aut circiter omnium decurionum.

6 Sextò, quod potest quis in foro conscientiæ vti iure quæsito benè attento iure naturali, licèt solemnitas iure humano inducta non fuerit seruata, secundùm Innocẽtium receptum, l quem inter alios sequitur Felinus, m vt electus in prælatum non seruata solemnitate ca. *quia propter.* n potest vti illa electione, si coram Deo maior & sanior pars Capituli consenserit in eum.

l *In c. quod sicut. de el. et*
m *In c. 1. n. 39. de constit.*
n *De el. ẽ.*

7 Septimò, quòd qui damnum dat cum alijs non vti dux eorum, neque communicato consilio cum eis, non tenetur restituere damnum, nisi pro parte quæ ad ipsum peruenit, si non fuit causa, sine qua id non fuisset datum, secundùm Innocentium, *a* quem aliàs sequuti muniuimus magnis argumentis contra Caietanum & Sotum, vt referimus in Manual. confess. *b* & præfatus decurio probabiliter potest credere, quòd non fuit causa sine qua nõ fuisset factum illud augmentum. Tum quia ipse solùm tria suffragia, quæ non habebat, addidit: quoniam quartum iure suo tulit; & sublatis illis tribus reliqua suffragia constituebant numerum duarum partium, quæ sufficiebant, iuxta l. planè. *c* Tum quia ipse non tenetur credere, quòd alia suffragia, quæ inuenta fuerunt supernumeraria, fuerunt lata in fauorem augmenti, licèt posset, si vellet: quia credulitas, siue fides humana ex affectu adiuncto motiuo producitur; & potest quis ex libero arbitrio alteram partem, quam voluerit, immò & vtramque successiuè ex diuerso motiuo credere, secundùm doctrinam posterioristicam Aristotelis receptam, secundùm quam, vt dicit S. Thomas, *d* nemo credit nisi volẽs, & fides causatur à voluntate, quæ determinat intellectum ad assentiendum alicui rei, ad quod non determinatur ratione sufficienti.

8 Pro parte affirmante facit primò, quòd Respub. non videtur teneri ad assignandum officialibus suis iustũ omnino salarium: quia non cogit ad accipiendum illa; & potest dicere illis qui petunt illa officia, vel his quibus committunt: Accipite illa cum salarijs & oneribus eis constitutis, si vultis, alioquin relinquite, quia non deerunt qui accipient illa: vt definit Sotus. *e*

Secundò, quòd qui damnum, vel causam damni dat, illud restituere tenetur. *f*

9 Tertiò, quòd tum demum accipiens clàm debitum sibi, vel alij, excusatur à restituendo, cùm illud debitum est legale, & debitor posset cogi ad soluendum, vel tenetur in conscientia soluere, vt nos monuimus in Manual. confess. *g* & quamuis præfatum augmentum deberetur de honestate præfatis decurionibus, non tamen debebatur de præcepto & necessitate, adeo quod posset cogi ciuitas ad soluẽdum illud, vel teneretur soluere in conscientia, vt palàm est: alioquin enim teneretur soluere omnibus decurionibus, qui præcesserunt, præfati augmenti constitutionem à tempore quo illud debuit assignari eis ob caritatem victus.

10 Quartò, quòd officialis publicus non solùm tenetur ad restituendum damnum à se dolo datum, sed etiam ad datum sola culpa & negligentia, *h* immò damnum datũ, quod ipse prohibere potuisset. *i*

11 Quintò, quòd præfatus decurio curauit, ne fraus facta detegeretur, persuadendo non decere, vt talis fraudis inquisitio fieret; & ita per eadem iura solus tenetur.

12 Ad hæc autem responderi posse videtur. Ad primum primò negando assumptum in eo: quia lege naturali, diuina, & humana dignus est operarius mercede sua. *k*

13 Secundò, quòd licet directè non cogantur acceptare illa officia, coguntur tamẽ indirectè, ne suam auctoritatem perdant, immò ne minoris habeantur, quàm sui cõpares, ne reputentur indigni talibus muneribus.

14 Tertiò negando etiam, quòd iustificatur Respub. dicendo, accipite, si vultis, illa. Tum quia id quod iniustum est iniustitia commutatiua, nõ efficitur iustum, eò quod nõ deerit qui velit sustinere illam iniustitiam. Tum quia requiritur, vt res quæ datur, valeat, tanti, quanti ea qua accipitur, vt cõcludit Aristoteles, *l* & S. Thomas. *m* Tum quod iure naturali & diuino iustitia commutatiua requirit æqualitatem rerum, quæ dantur & accipiuntur, secũdùm omnes, præsertim Scotum, *n* quem ad bonum propositum citauimus in d. Man. *o*

15 Ad secundum respondetur concedendo assumptũ; negando tamen, quòd præfatus decurio damnificauerit præfatam Rempubl. & damnum dederit ei; immò profuit, per contenta in argumento primo pro parte negante adducto.

16 Ad tertium concedo assumptum, scilicet, quòd non

a In c. sicut dignũ, de hom
b Cap. 17. nu. 108.
c ff. quod cuiusq; uniuersit. nom.
d 1 2. q. 36. art. 0.
e De iust. & iur. lib. 3 q. 6. art. 4
f Cap. fin de iniurijs.
g Cap. 17. à num. 112.
h L. magistratus. ff. de administ. rerum ad ciuit. pert. & c. ea quæ, a diur. ct 1 glo. de off archi.
i L fin ff de admin. rerũ.
k Luc. 10 & c. 1. 13. q. 1.
l 5. Ethic.
m 2. q. 77. art 1.
n In 4. li. sent. di 15. q 2 a. 2.
o Cap. 17 nu 283. lit. C.

A potest quis clàm accipere sibi debitum, nisi sit legale, id est, per legem vel per conscientiam debitum: concedendo item, quod pręfata ciuitas non tenebatur soluere pręfatum augmẽtum præfatis decurionibus ante institutionem eius; negando tamen quod non tenebatur in conscientia ad instituendum illud sub pœna peccati mortalis, vel venialis, quod sufficit ad hoc, quod institutio illius clàm fraude aliqua procurata valeat.

17 Ad quartum respondetur, concedendo assumptum, negando tamen subsumptum expressè, vel tacitè, quod præfatus decurio per culpam vel negligentiam damnificauerit ciuitatem: quia, vt prædictum est, negatur cum illi obfuisse, quia potius profuit.

B 18 Ad quintum respondetur, negando quòd fraus pręfata sublata fuisset, si ipse non curasset, ne de illa cognosceretur: quia non poterat id fieri iustè, inuitis eis, qui voluissent defendere augmentum: quoniam non poterat probari, quod absque falsis suffragijs non conuenissent duę partes; quia nullatenus poterat probari, quòd suffragia falsa fuissent pro augmento. Tum quia qui ea dedissent, non fuissent id confessi, ne se infamarent. Tum quia etiam si fuissent confessi, non erat iure credendũ eis: quia erant singulares testes, quibus non creditur. *a*

19 Itaque resoluendo videtur dicendum primò, quòd hæc quæstio est difficilis. Secundò, quod præfatus D. decurio mittendo falsa suffragia peccauit. Tertiò, quod in C foro exteriori non posset cassari institutio prædicti augmenti, nolentibus illis, qui pro eo suffragati fuerunt. Quartò, quod nullum damnum iniustum videtur datũ. Quintò, quod in foro conscientiæ non tenetur præfatus decurio ad restituendum quidquam, mea sententia pręsenti, salua iustiore, & maturiore alterius melius sentientis, immò & mea futura, si quam maturius veriorem cõciperem, gratia Dei optimi maximi, qui nos omnes saluet, Amen.

a Ca. bona, de elect.

SVMMARIVM.

1 *Officialis, seu minister Principis non peccat exequendo mandatum non secundùm verba, sed secundùm mentem Principis.*

D

1 *Iudex accipiens ab eo, qui iniustè coram Deo puniatur, spontè aliquid dat, restituere tenetur.*

CONSILIVM II.

OFFICIALIS seu minister regius missus ad processus formandos contra latrones, & eorum fautores, & receptatores, habens expressum mandatum à superioribus, vt omnes consanguineos prædictorum latronum illicò in exilium eijciat, & de domibus & patria expellat; si à prædictis consanguineis pecuniam sibi oblatam spõte acceptet, & illis parcat misertus eorum ruinæ, sciẽs pro E certo eos non esse in culpa; Quæritur, an peccet, & an ad restitutionem teneatur, & cui restituere teneatur? Videtur autem, quod non peccat: quia non videtur facere cõtra intentionem Regis, cuius mens est, vt parentes non patrocinentur latronibus: ergo si non sunt in culpa, non sunt eijciendi. Nec ad restitutionem videtur teneri: quia non vi, sed spontè & gratiosè datur, nec vlli damnum infertur, nec Rex suo fine frustratur; & parentes modicum pecuniæ dantes, maximum incommodum effugiunt, & maximam vtilitatem consequuntur, cùm non eijciantur propria domo.

1 Respondeo, quòd non peccat parcendo, quo ad forũ F conscientiæ, propter rationem in ipsa quæstione propositam, sed sic accipiendo pecuniam: quia accipit pro eo ꝙ in foro conscientiæ tenetur facere: & tenetur restituere eis qui dederunt, quoniam qui malè accipit à benè dante, peccat & tenetur ei restituere, iuxta l. 2. *b* & per latius tradita in nostro Man. *c*

b 3. & vlt ff. de cond. ob turp.
c Cap. 17. nu. 30.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non potest dare mandatum ad agendum criminaliter, nec ciuiliter contra homicidam, nisi cum protestatione citra pœnam sanguinis.*

2 *Pater agens ad pœnam ciuilem ob mortem illatam filio, illam petit non ob iniuriam illatam filio, sed ob ipsimet patri sic illatam.*

3 *Iniuria filij redundat in patrem.*

CONSILIVM III.

AN pater, qui natiuitatem filij annis ferè decem clericus factus possit cõstituere procuratorem ad petendam & prosequendam iustitiam contra assassinos occisores, & complices in nece filij, absque periculo irregularitatis, & amissionis beneficiorum?

1 Respondeo, quòd nõ potest dare tale mandatum ad agendum criminaliter, neq; ad agendũ ciuiliter sine protestatione, quod iudex non inferat pœnam sanguinis.

2 Neq; cum hac protestatione, nisi ad pœnam ciuilem imponendam illi homicidæ propter iniuriam, quam fecit patri clerico, eò quod occidit filium suum: ita quod ipse non debet velle, vt imponatur ei pœna homicidij, vel alia propter iniuriam, quam fecit filio, eò quod occidit ipsum, sed propter iniuriam, quam sibi patri intulit, ea ratione, qua iniuria filij redundat in patrem, iuxta l. 1. *a* & l. *eum qui*. b

3 Quæ omnia probantur in c. *perlatis*. *c* adiunctis eis, quæ annotat Philippus Francus, *d* adiuncto c. *parochianos*. cum glossa & adnotatis ibi per doctores. *e* Salua, &c.

a *§. iniuria.*
b *§. fin. ff. de iniur.*
c *De homic. lib. 6.*
d *In 1. eius notabili.*
e *De sent. excom.*

SVMMARIVM.

1 *Testis iustè interrogatus, reum nõ detegens, fisco non restituit pœnam, in quam reus ipso iure incidit.*

1 *Fiscus nequaquam ante sententiam acquirit bona committẽtis delictum, pro quo est imposita pœna ipso iure incurrenda; nec pœna etiam ipso iure imposita est per impedientem ei ante sententiam restituenda, & nu. 2. in fin.*

1 *Damni quæ causa proxima est, tantummodò restituere tenetur.*

2 *Pœna in foro conscientiæ ante sententiam non debetur.*

2 *Impediens alium à consequendo aliquid, tunc demum restituit, si impeditus ad id habebat ius quæsitũ in re, vel ad rẽ, per actionem vel officium iudicis.*

3 *Actibus in cunctis attenditur, quod principaliter intenditur.*

3 *Custodes & vigiles delinquentes non deferendo peccant; sed ad pœnam, quam accusati soluerent, non tenentur.*

4 *Leges humanæ, maximè in foro poli, non plus ligant, quam in eo sunt receptæ.*

5 *Interesse & damnum intrinsecum intra rem, non autem remotum extrinsecum extra rem restituendum est.*

CONSILIVM IIII.

POENA quando est posita ipso iure, an testis legitimè interrogatus reum nõ detegens, teneatur fisco damnum restituere?

1 Respondeo, quæstionem hanc esse satis nouam, & multa pro eius vtraque parte adduci posse, & videri tenẽdam partem negatiuam, videlicet, quod non teneatur restituere in foro conscientiæ. Primò, quia non omnis, qui qualemcunque causam & occasionem damni prestat, tenetur restituere, sed tantùm is, qui causam proximam eius præstat. *f*

Secundò, quòd prædictus testis suo falso testimonio nulla bona abstulit fisco, nec fuit causa, vt ille perderet aliqua, quia nulla ratione ante sententiam quæsiuit illa. *g*

2 Tertiò, quia pœna non debetur in foro conscientiæ ante sententiam, iuxta glossam singularem communiter receptam. *h*

Quartò, quòd si qua ratione prædictus testis tenetur ad restitutionem, maximè eo quod fuit fisco impedimẽto acquirendi bona: at, vt nos resoluimus in Manual. *i* non tenetur, nisi qui impedit alium à quærendo, id, in quo iam habebat ius quæsitũ in re, vel ad rem per actionem, vel officium iudicis, quale non videtur habere in nostro casu fiscus.

Quintò facit, quòd in nulla parte iuris videtur exprimi, quod teneatur quis ad restituendum fisco pœnas ei debitas ob aliqua delicta, donec ad eum per sententiam deferantur, vt significat l. 1. & aliæ. *k*

3 Sextò facit, quòd in actibus humanis, id quod principaliter intenditur, est attendendum, & non quod minus principaliter, *l* & testimonium prædicti testis non tendit principaliter ad impeditionem acquisitionis bonorum fisco, sed solùm ad excusandum crimen rei, ergo, &c.

f *Cap. de occidendis. 23. q. 5. & gloss. sing. c. de cætero, de homic.*
g *L. eius, cum seq. de testã.*
h *Ca fraternitas. 12. q. 2.*
i *Cap. 17. nu. 69.*
k *ff. de bo dã.*
l *Leg. si quis nec causam, cum 16. fundamentis Ias ibid. ff. de rebus cred.*

Septimò, quòd D. Bernardinus relatus à Siluestro, *a* & à nobis in Manua. *b* ait, custodes & vigiles ciuitatum non accusantes, quos inueniunt euntes post sonum campanæ, licèt peccent mortaliter, & sint periuri, si accusare iurauerunt, non tamen tenentur soluere pœnam, quã soluissent, si fuissent accusati.

4 Octauò plurimum mouet, quòd leges omnes humanæ, potissimum pœnales, eatenus videntur ligare, præsertim in foro conscientiæ, quatenus in eo sunt receptæ, & non amplius, vt satis profundè tradimus in dicto Manu. *c* At nullibi receptum est, vt vlla lege iubente damnari aliquem priuatione bonorum, teneatur quis, præsertim in foro conscientiæ, ante damnationem bona ad fiscum deferre, ergo.

Nonò, quòd alioquin sequeretur, oẽs custodes confinium regnorum deputatos ad custodiẽdum, ne quis aliqua exportet ex illis, vel importet in illa, vel non saltem nisi soluto vectigali, vel portorio, vel gabella sub pœna priuationis bonorum, teneri restituere non solùm iura, siue vectigalia debita, sed etiam bona, quæ ob id deberẽt fisco applicari: quod nullus, vt arbitror, hactenus dixit.

5 Non obstat, quòd non solùm tenetur quis restituere proximo bona, quæ ei abstulit, sed etiam interesse damni emergentis, & lucri cessantis, per ea quæ tradimus in Manua. *d* Tum quia dicta pœna non est interesse, per definitionem interesse positam in d. Manual. *e* Tum quia illud est verum de interesse intrinseco, & intra rem, nõ autem de interesse adeo extrinseco, & remoto, ac est pœna huiusmodi applicanda fisco, *f* per dicta à nobis vbi suprà, *g* per Bartolum & alios. *h* Salua, &c.

a *Verbo restitutio 3 q. 5. vers 7.*
b *Cap. 25. nu. 34.*
c *Cap. 23 nu. 40 & 62.*
d *Cap. 17. nu. 25.*
e *Cap. 17. nu. 211.*
f *L. si sterilis. §. cum per vẽditorem ff. de act. empt.*
g *In l. 1. C. de sent quæ pro quod int.*

SVMMARIVM.

1 *Pater, qui ad fallendum fiscum falsò negauit se habere bona, ex quibus filio condemnato debeatur legitima, tenetur in cõscientia eidem fisco ad restitutionem, & nu. 2.*

1 *Pœna post condemnationem etiam iure poli debetur.*

2 *Depositum eius, cuius bona postea confiscata fuere, fisco restituendum.*

3 *Pater computare potest filio in legitimam, quæ ipse ei subtraxit, nu. 5. vel pro ipso coactè soluit, & nu. 6.*

4 *Pater, & filius in eius potestate existens etiamsi non habeat peculium castrense, nec quasi, possunt sibi inuicem naturaliter obligari.*

4 *Pater non potest agere furti contra filium: filius tamẽ tenetur in conscientia patri restituere, si potest, & nu. 5.*

5 *Obligatio naturalis iure canonum, naturali, & ciuili, præsertim in foro conscientiæ, æquatur obligationi.*

6 *Pater repetere non valet, quæ sponte pro filijs soluit, nisi protestatio præcedat: at quæ coactè pro eis impendit, repetere potest, & in dubio videtur animo repetendi hæc soluere.*

CONSILIVM V.

STANTE statuto, vt filiusfamilias propter suum delictum condemnari possit in legitima, quę deberetur ei ex bonis patris, si tũc ille moreretur; & aliquis filiusfamilias condemnatus fuerit in illa, & pater mendacijs & periurijs suis & suorum amicorum probet se non habere vlla bona, ex quibus debeatur legitima filio.

An teneatur pater restituere fisco, vel iudici, cui debebatur quarta illius legitimæ?

Secundò, esto quòd teneatur, an possit computare in partem restitutionis ea, quę filius subtraxit antea patri ad lusus, & alia illicita?

Tertiò, an possit etiam computare ea, quæ aliàs soluit propter delictum ab eodem filio perpetratum?

1 AD PRIMAM quæstionem respondeo, quod tenetur restituere. Tum quia licèt quis pœnam non debeat in foro conscientiæ, donec condemnetur, iuxta glossam celebrem, *i* post condemnationem tamen tenetur, iuxta doctrinã S. Thomæ receptam. *k* Tum quia non licet vlli defendere se, & minus sua bona per mẽdacia & periuria, iuxta eundem S. Thom. receptum, *l* quia suapte natura mala sunt, nullatenus fieri debẽt. *m* Tum quia l. *bona fides*. *n* habet, quod etiam depositarius tenetur reddere fisco depositum,

i *In c. fraternitas. 12 q. 2.*
k *In 2. 2. q. 62 art 4.*
l *2. 2. q. 69. art. 2.*
m *Caietano, 32 quæst 5.*
n *ff. deposit.*

situm, quod penes ipsum deposuerat is, cuius bona postea fuerunt confiscata. Tum denique, quòd iustitia & æquitas præcipit, vt vnicuique reddatur suum, vel sibi debitum. a At in casu proposito fisco & iudici per præfatum statutum debent parẽtes soluere, vel tradere tot bona, quot obuenirent filio, si tempore confiscationis ipsi morerentur: ergo pater prædictus tenetur soluere quantum ascenderet legitima.

Ad Secundam respondeo, quod expedisset dicere, an prædictus filius esset in potestate patris, vel emãcipatus: quia statutum solùm includit parentes habentes filios in potestate.

3 Secundò, præsupposito quòd prædictus filius erat in potestate, respondeo, quòd hæc quæstio est magna, & pẽdet multum ab his, quæ leguntur & notantur per glossam, Bartolum & omnes alios in illa re & fama difficili, l. *frater à fratre.* b quæ licèt latè & subtiliter tradãtur ibi per omnes, non tamen facilis est eorum applicatio ad casum propositum.

4 Nam ibi concluditur ab vna parte, quòd filius potest obligari naturaliter patri, & contra pater filio, etiam si nõ habeat peculium castrense, nec quasi castrense, nec aduentitium. Et ab altera parte etiam concluditur patrẽ non pósse agere furti pro furto, quod fecit filius cùm adhuc ei subesset, etiam post emancipationem, per l. *serui & filij.* & per l. *si quis vxori.* c

Sed omissis multis, quæ pro vtraque parte adduci possent, verius videtur, saltem quo ad forum conscientiæ, ꝙ iure naturali & diuino, & etiam canonico filiusfamilias, sicut peccat mortiferè furando patri ad vsus in quæstione nominatos, ita etiã tenetur restituere, si potest. Tum quia lege naturali & diuina videtur contineri illud, *Non dimittitur peccatũ, nisi restituatur malè ablatum,* d & ita nulla humana lege tolli potest. e

5 Tum quia etiã lege ciuili, vt dixi, obligari potest naturaliter filius patri; f & obligatio naturalis iure canonico præsertim quo ad forum conscientię æquatur naturali & ciuili. g Tum quia Baldus hoc tenet, h relatus & probatus à Ioanne Lupo. i Verba Baldi sunt hæc: *Decimum sextum cap. est de profusis ab ipso filio, vt quia lusit ad azardum: & dic quod sibi imputat: quia ludere est lata culpa, & ideo tenetur, licet postea desistit.* k *Idem si meretricando consumpsit: quia meretricari est dolus.* l *Idem de his, quæ viuo vel mortuo patre pro suis culpis & excessibus soluit: nam sibi soli imputat.* m Hæc ille, cuius dictum procedit etiam in his, quæ filius furatus est, secundùm D. Antonium, n Siluestrum. o

6 Ad Tertiam respondeo, quòd etiam sunt cõputanda in restitutione legitimæ illa, quæ pater virtute prædicti statuti soluit pro pœnis, in quibus condemnatus fuit præfatus filius. Nam Baldus id expresse vbi suprà dicit. Tum quia licet ea, quæ parentes sponte impendunt in personas filiorum causa pietatis & charitatis, non possint repetere ab eis, nisi prius facta fuerit protestatio, quod animo repetendi impenderent: ea tamen, quæ coactè impendunt, possunt repetere, & in dubio videntur impendisse animo repetendi, vt ait Baldus, p per illam q & per l. *auia.* r Tum quia regulariter nemo præsumitur donare. s

a L. iustitia, ff. de iust. & iur. §. 1. Inst. eodem.
b ff. de cond. indeb.
c ff. de furtis.
d Ca. si res aliena. 14. q. 6. c. peccatum, de reg. iuris, lib. 6.
e Ca. quo iure. 8 d. c. fin. de consuet.
f Dicta l. frater à fratre.
g Ca. 1. de pactis, cum ei adnot.
h In auth. ex testamento, col. penult. C. de collat.
i In rep. c. per vestras, de donat. inter virum & vxo. in 9. 8. ver. & hinc est.
k Infra eod. auth. quod locum, & l. pactum.
l ff. mand. l. si verò § si non lesens.
m ff. pro soc. l. cum duob. § fin.
n In p. 2. tit. 1. c. 15 § 1.
o Ver. furtũ, quæst. 12.
p In l. Nesennius.
q Leg. ff. de neg. gest.
r Cod. eod.
s L. cum de indebito ff. de probat.

SVMMARIVM.

1 *Restituere non obligat violatio charitatis, secus si violetur virtus specialis iustitiæ.*
2 *Reuelare teneor tibi ignoranti te esse creditorem talis, vt sic damnum tuum repetendo euadere possis.*
3 *Damnum datum restituere teneor, si tibi ignorãti suadeo, vt creditum exigas, quod ego sciebam, vel scire debebam, esse solutum.*

CONSILIVM VI.

NOTARIVS quidam prosequens odio M. & inueniens inter sua protocolla vnum non cassatum instrumentum continens præfatum M. debere Sorti certas pecunias, ob odium monuit & rogauit Sortem pollicendo ei auxilium, vt peteret eas à M. qui tandem probata solutione liberatus fuit, multa tamen impensa. Quæritur, an Notarius præfatus teneatur eam restituere?

1 Respondeo primò, quòd præfatus Notarius peccauit peccatum odij proximi contra caritatem, quæ debetur ei, a sed ob hoc peccatum nõ tenetur restituere damnum: quia peccata contra charitatem, quatenus sunt talia, non obligant ad restitutionẽ, per ea quæ nos citamus in Man. conf. b & in Apol. de redit. c

2 Secundò, quòd præfatus Notarius si bona fide credebat debitum illud nondum fuisse solutum, iustè poterat præfato Sorti reuelare, immò & tenebatur, si credebat eum ideo non petere illud, quod nesciebat sibi esse debitum, vt liberaret eum à damno, quod per ignorantiã eum incurrere putabat, argumento ca. *qui cum fure.* d adiuncta glossa. e

3 Tertiò, quòd si credebat, vel tenebatur credere illud debitum iam fuisse solutum, tenetur restituere: quia peccauit contra iustitiam specialem, procurando vt solutum iterum solueretur, contra tit. de cond. indeb.

a Ca. duo. 23. quæst. 4.
b Ca. 24. nu. 7.
c q 2. mon 7.
d De furtis.
e Ver. indica.

SVMMARIVM.

1 *Famuli videntes à conseruis domino per furtum damnũ dari, tacendo peccant cõtra caritatem eo modo, quo peccant cæteri, qui cùm possint, damnum proximi non impediunt: nec excusantur ob timorem, quod reuelando compararent sibi maleuolos; nisi attenta quantitate rei subtractæ, qualitateq; personarum, sana caritas iudicaret expedire magis vt taceretur furtum, quàm vt incurrantur alia damna, quæ ex reuelatione ineuitabiliter probabiliter incurrerẽtur, nu. 3. at restituere non tenentur, cùm non teneantur dicta bona ex officio eius demandato custodire, nu. 2.*

CONSILIVM VII.

IN domibus magnatum adsunt ministri, & seruientes, qui habent officia distincta. Euenit quod præpositus cellæ vinariæ architriclinus furatur vinum secretè, vidẽte eo, qui præpositus est custodiæ vestium, ac cubiculario: & quia ad istos cura cellæ vinariæ specialiter non spectat, non curant hoc indicare ei, qui posset occurrere, asserẽtes, Nobis sufficit, furto nec consilium, nec auxilium dare, de cætero nolumus nobis parare maleuolos in domo. Dubitatur, an isti tacendo peccent, & teneantur ad restitutionem?

1 Respondeo primò, prædictos ministros, de quibus quæstio proponitur, videri peccare, siue quod non vtuntur correctione fraterna, siue quod non obuiant peccatis committendis, siue quod non impediunt damnum & detrimentum proximi, quod possunt impedire, & non impediunt, credentes quod nemo alius impediet, per ea multa, quæ nos adduximus in commen. ca. *non in inferenda.* f & in locis ibi citatis, quorum summam inseruimus Man. confes. g & in locis ibi citatis. Nec obstat, quod res cellæ vinariæ, vel panariæ non sint eis specialiter deputatæ, & commendatæ: quia quo ad effectum peccandi non est necessarium, quòd custodia rerum proximi sit cõmissa officio negligentis seruare indemnitatem eius, licet sic quo ad effectum restituendi, vt in locis supradictis traditur, & facilius ibi videri potest.

2 Secundò respondeo, quòd non tenentur ad restitutionem: quoniam qui nõ obstat, cùm possit, damno proximi faciendo, nisi ex officio teneatur ad custodiendum illud, non tenetur ad restitutionem damni sequuti, quia non peccat contra leges iustitię specialis, sed contra leges tantùm caritatis, quarum transgressio non ligat ad restitutionem, vt traditur in d. Man. h

3 Tertiò, quòd prudenter perpendenda est in huiusmodi casibus grauitas, siue magnitudo, vel paruitas damni salutis, honoris, vel rei pecuniariæ, quæ posset consequi denunciationem, vel indicationem huiusmodi furũ: quoniam interdum illa excusare posset à peccato, & interdum non: quamuis arbitrer raro contingere posse, ꝙ non se offerat aliquis modus indicandi sine notabili dãno ei, qui ob sanam caritatem, & obsequium Dei, & amorem virtutis, voluerit indicare.

f 23. quæst 5.
g Cap. 24. num. 22.
h Ca. 17 nu. 11. & ca. 24. num. 17.

SVMMARIVM.

1 *Oeconomus seu magister domus nõ potest recepta pecunia cõuenire cum pistore & lanio, quod ab eis etiã currenti pretio pa-*

tio pa-

tio panem & carnes pro vsu domus emet.

2 *Cambio minuto quod lucratur œconomus, dum pecuniam argenteam, quàm à domino expendendam accipit, in aream conuertit, restituere non tenetur domino, qui ex hoc damnum non patitur.*

CONSILIVM. VIII.

PROCVRATOR magnatis conuentionem facit cum pistore & lanio, quod ipse accipiet pretio currenti omnem panem & carnes necessarias pro domo domini sui, si pistor & lanio dederint ei tot aureos singulis mensibus. Quæritur, an conuentio sit iusta. Item quæritur, an retinere possit sibi quod mutando pecuniam argenteam in minutam lucratur.

1 AD PRIMAM respondeo, videri iniustum. Tum quia videtur præstare materiam delinquendi pistori, vt det peiorem panem. Tum quia videtur fraudare dominum tresseno, vt vocant panis. Tum quia nihil industriæ vel laboris in hoc ponit. Tum denique quod domino aliqua via peribit tantùm, quantùm pistor œconomo præstat.

2 AD SECVNDAM dico, quod satis potest teneri, posse œconomum per prædictũ cambium lucrari sibi. Tum quia id nullatenus domino nocet. Tum quia multum laboris & tędij deuorat œconomus soluenda illa, quę emit, pecunijs minutis. Tum quia nonnihil industriæ suæ addit.

SVMMARIVM

1 *Incertum debitum est, quod debetur pauperibus in genere: certum autem est, cuius creditor vel hæredes sciuntur.*

2 *Debitor incertorum si sit pauper, potest illa sibi tamquã pauperi retinere, vel distribuere: at quod debet certis creditoribus, debet illis restituere si etiam ipsi sint pauperes. nu. 3. nisi ab eis obtineat dilationem. nu. 4. quod si habeant vnde viuant, excusatur debitor non habens vltra necessaria sibi & familiæ suæ, donec deueniat ad pinguiorem fortunam, nu. 3. quæ si nunquã veniat, numquam obligabitur. nu. 4.*

CONSILIVM IX.

OMISIT quidam implere legatum, quo tenebatur quotannis dare certum panem pauperibus in genere, & est obligatus ad restituendum damnum quod dedit parti coram se litiganti; à quo tamen nil petitur in foro fori. Quæritur, quid faciet in foro poli propter paupertatem bonorum suorum, ex quibus vix potest granum sufficiens pro se, suisque vxore ac liberis, ad panem conficiendum colligere; & propter ætatem 63. annorum, & conditionem suæ personæ, non potest laborare.

Respondeo primo, quod prędictus D. consulens restituere tenetur omnia, quæ iustè debet coram Deo: quia peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum. *a* nisi excusetur aliquo modo eorum, qui tanguntur in nostro Manual. confess. *b*

a Ca. si res aliena. 14. q. 6. & c. peccatũ. de reg. iu. lib. 6.
b Cap. 17. à nu. 34.

1 Secundo, quod aliud videtur respondendum de ijs quæ debet ratione omissionis adimplendi legatum, quo tenetur quotannis distribuere pauperibus certam quantitatem panis; & aliud de debito restituẽdi damni, quod per iniustitiam dedit: quoniam debitum ratione omissionis implendi legatum, videtur incertum; quia nescit quibus pauperibus nocuit, licet sciat quod pauperibus in genere nocuit: alterum autem debitũ iniustitiæ est certum; quia, vt ait, scit quibus nocuit, & cognoscit hæredes eorum viuentes.

2 Tertio, quod debitum prius omissionis implementi legati potest restituere sibimet, & suæ familiæ, corde puro & vero dicendo Deo, Ego & familia mea sumus de numero pauperum tuorum; & ego teneor restituere illa, quę debeo, pauperibus ex omissione implementi talis legati; & ita totum illud debitum accipio tamquã vnus vel plures mihi, & meis egentibus illis ad nostram sustentationẽ. Quoniam qui debet dare vel distribuere aliqua pauperibus incertis, potest illa accipere tamquam vnus de pauperibus, sibi, vt tradimus nos post alios, quos ibi citamus in Manual. confess. *c* & in Enchir. de orat. *d*

c Cap. 17. nu. 171.
d Cap. 17. nu 34.

3 Quarto, quod posterius debitum ob iustitiam malè administratam debet restituere illis, quæ læsit, vel hæredibus eorum, si egent: sed si creditores habent bona, quibus se sustentent, excusatur à restituendo vsque ad pinguiorem fortunam, per ea quæ nos latius scribimus in d. Manual. confess. *a*

a Cap. 17. nu 14. & 62.

4 Quinto, quod posset D. consulens in proposito casu rogare per confessarium suum creditores, vt cõdonarent cuidam personæ, quæ debet eis damna prædicta vel partem illorum, donec perueniret ad pinguiorẽ fortunam, quia est nunc maxima paupertate oppressa; & postea differre solutionem eius partis, quæ non fuerit ei condonata, vsque ad pinguiorem fortunam, immo & in perpetuum, si illa numquam venerit; argum. eorum, quę vbi supra, & populo ante & post scribuntur. *b*

b Num. 34. & 62.

SVMMARIVM.

1 *Bullas falsas ex vera supplicatione signata conficiens, & parti ignoranti recepta pecunia pro vera expeditione necessaria tradens, debet pecuniam sic acceptam restituere danti. num. 3. & hoc etiam si d. bullæ tantum profuerint, ac si fuissent veræ. nu. 2. Nec satisfaciet restituendo Cancellariæ. nu. 5. nisi forte curaret veram bullam expediri, vt potest: quia sic in expeditione veræ bullæ posset dictas pecunias impendere. num. 4.*

6 *Impediens aliquem iniustè à consequutione alicuius boni, tunc demum tenetur restituere, si impediuit in iure plene quæsito in re, vel ad rem, siue ex officio iudicis debito.*

7 *Cancellariæ Apostolicæ officiales videntur facere vnum corpus, siue collegium, quod est idem semper, licet mutentur aliqui particulares.*

7 *Corpori, seu collegio, quod vno tempore cœptum est deberi, potest tuto alio tempore solui, licet aliqui particulares participantes de commodo collegij sint mutati.*

CONSILIVM X.

CVRIALIS & solicitator impetrarunt pro absente beneficium à Sede Apost. & postquam supplicatio iam fuerat signata, ne soluerent magnam summam pecuniarum pro expeditione literarum, sed sibi illam retinerent, ac lucrarentur, cõfinxerunt literas falsas, per quas absens & ignorans accepit possessionem eius, & soluit curiali & solicitatori impensas literarũ, perinde ac si iustè per Cancellariam fuissent expeditæ. Quæritur modo, an teneantur restituere pecunias pro falsa literarum expeditione acceptas, & cui, an parti absenti ignoranti factum, an verò Cancellariæ, quam fraudauerunt, cum in præsenti nõ extent ijdem officiales saltem omnes, qui tunc extabant.

1 Videtur respondendum primo, quod prædicti falsarij tenentur ad restituendas illas pecunias alicui. Tum quia acceperunt eas ad expediendas literas Apostolicas super obtento beneficio, & eas non expedierunt; & ita tenentur cõdictione ob causam, iuxta totum tit. ff. de condict. caus. data. & C. de condict. ob causam. Tum quia sine vllo titulo iusto mala fide illas tenent, cõtra c. fi. *c* & contra præceptum septimum Decalogi, per quod omnis illicita vsurpatio vetatur. *d*

c De præscri.
d Cap poenale. 14. q. 5.

2 Secundo videtur, quòd dicti falsarij non tenentur ad restituendum ei, à quo pecunias receperunt, ea ratione, quod eum damnificauerint, vel læserint: quia tantum profuerunt ei literæ illæ falsæ, quantum profuissent veræ, cum iam per signaturam fuisset sibi ius quæsitum secundum receptam sententiam fundatam in cle. *dudum.* *e* adiuncta glossa, *f* quod tamen non est verum: quia nihil, vel ipso iure inutile regulariter exæquantur. *g* At si nullas literas, nec veras, nec falsas expediuissent, ei tenerentur restituere; ergo etiam si falsas & inutiles expedierint.

e §. fi. de sepu.
f In ver. [illegible] scripto. & capi. institutionis. 25 q. 2.
g [illegible] ex tenore. in [illegible] gl. de rescript. & c. 2. [illegible] de translat. [illegible]

3 Tertio, quod tenentur eas restituere ratione acceptionis ob causam, ea non sequuta, iuxta totum tit. supradictum *h* quia non videtur consequuta causa, ob quam datæ fuerunt pecuniæ, cum illæ datæ fuerint ad expediendũ literas veras, quæ non fuerunt expeditæ quod maximè procedit coram Deo, cui constat causam non esse sequutam, cùm omnia nuda & aperta sint ei.

h ff. de condi. causa dat. & C. de condict. ob causam.

4 Quarto, quod prædicti falsarij excusarentur à restituendo ei, si veras literas super signatura valida nũc expedire facerent: quia causa, ob quam acceperunt, diceretur esse consequuta. & quidem hæc via esset aptissima ad tollendam

lendam huius quæstionis perplexitatem, si absque vllius infamia & detectione turpitudinis fieri posset.

5 Quinto, quod de rigore iuris non videntur satisfacere obligationi suę dando prędictas pecunias officiarijs Cancellariæ, nullis literis per eam expeditis. Tum quia per huiusmodi dationem non adimplent causam, ob quam pecuniæ illæ fuerunt eis datæ, cum datæ fuerint ad expediendas literas veras, quas certum est non expedire ex eo solo, quod pecuniæ ad eas expediendas necessariæ conferantur ministris Cancellariæ. Tum quia sine iusta causa prædicti ministri viderentur prędictas pecunias accipere, quippe qui nullas literas expediant, ob quas illæ dantur eis. Tum quia nullo iure naturali, nec diuino, neque humano probari posse videtur, quod falsarius teneatur restituere ministris Cancellariæ omnes illas pecunias, quæ fuissent necessariæ ad expediēdas literas veras, super quibus ille dedit falsas; præsertim in foro Dei, & cōscientię: nec vidi, nec audiui vllum falsarium fuisse cōdemnatum ad id: nec canones, qui de cōdemnatione illorum agunt, vllam de tali restitutione mentionem faciunt.

6 Ratio autem, quæ redditur ex eo, quod qui iniustè impedit aliquem à consequutione alicuius boni, teneatur restituere, fragilis est: non enim omnes, qui quoquo modo impediunt lucrum alterius, tenentur ei recompensare illud: alioqui mercatores, artifices, & omnes alij, qui lucrantur aliqua, quæ alij lucrati essent, si illi non lucrarentur, tenerentur ad restitutionem; quod ridiculum est. Solum enim illi, qui impediunt eos in iure plenè quæsito in re, vel saltem in iure quæsito ad rem, siue debito ex officio iudicis, ad id tenentur, vt nos resoluimus in Manu. confess. *a* quale ius non habet Cancellaria contra eos qui conficiunt falsas literas, vel non expediunt veras super pecunijs, quæ deberent dari eis ob literas, quarum expeditio ad eos pertinet.

Sexto, quod per prędicta cessat necessitas respondendi ad aliam quæstionem, qua quæritur quomodo prædictæ pecuniæ deberent restitui, si essent restituendæ officiarijs Cancellariæ, cum per singulos menses mutentur: cessat inquam necessitas respondendi ad eam. Tum quia supra dictum est, non esset restituendas illis, si literæ denuo nō expediantur: & si, vt tangitur in 4. dicto, expedirentur literæ veræ super vera signatura, distribuērentur pecuniæ more solito.

7 Septimo, quod ministri Cancellariæ, vt ego puto, faciunt collegium; & ita potest restitui ei tempore aliquorum, qui non erant de ipso collegio tempore, quo cœpit deberi: quia quod restituendum est collegio, potest restitui ei tempore, quo sunt in eo multi, quorum tempore cœpit illud quod restituendum est, deberi, iuxta ea quæ citat Calderinus, *b* dum concludit, quod debitum Capitulo deuidendum inter canonicos singulis annis, si non diuidatur in aliquo anno, & postea diuidatur in alio, in quo sunt noui canonici, habebunt illi suas partes, sicut & antiqui, cum Capitula non mutentur propter mutationē singulorum. Pro quo faciunt multa, quæ Felinus congerit. *c* Et ita si prædictæ pecuniæ forent restituendæ ministris Cancellariæ, satis rectè dicerentur eis restitui, si restituerentur collegio eorum præsenti, non curando an desint esse in eo alioqui, qui erant tempore, quo cœperunt esse debitæ illi collegio; cum idem sit collegium, quod tunc fuit, argumen. l. *proponebatur. d* & cap. *denique.* iuncti glossa. *e*

a Ca. 17. à n. 69 vsque ad 74.

b Cons. 21. de prab.

c Cap. eam te. à nu. 14. de rescript.

d ff de iud.

e Verbo idem 7. q. 1. &c.

SVMMARIVM.

1 *Canonicatus in cathedrali est beneficium simplex, non autem de numero dignitatum, vel personatum, de quibus in cap. de multa. illum tamen habens æquiparatur constituto in dignitate, quo ad effectum vt possit esse delegatus Papa.*

2 *Pensio, quæ non datur in titulum beneficij, non est beneficium: & ideo nihil prohibet, quin qui habet generaliter facultatem transferendi, possit illam transferre sub conditione.*

3 *Actui gerendo auctoritatem præbens non tenetur parti læsæ, si actus fiat nulliter; immo verius videtur quod teneatur, cum per hanc auctorizationem censeatur asserere actum esse validum. num. 4.*

CONSILIVM XI.

Qvidam facultatem habens transferendi certam pensionem, coram tamen persona in ecclesiastica dignitate constituta, eam coram canonico cathedralis transtulit sub conditione, scilicet si moreretur in illa infirmitate, qua tempore translationis tenebatur, prout paulo post mortuus est. Canonicus autem prædictus nesciebat, an d. translatio esset valida: nec notarium, quomodo, & quid scripturus esset, monuit. Nunc autem de dictæ translationis validitate dubitatur, eo quod sit facta sub conditione.

Quæritur, an dictus canonicus teneatur resarcire damnum, quod ex dictæ translationis inualiditate eueniet.

1 Ad Qvæstionem Propositam respondeo primo, quod translatio præfata pensionis videtur nulla ex alio capite, quod non tangitur in eius propositione, scilicet quod non fuit translata coram persona in dignitate ecclesiastica constituta: quoniam præsupponitur in casu, quod is, coram quo fuit facta, erat tantum canonicus ecclesiæ cathedralis; & constat inter plerosque omnes canonicum Ecclesiæ cathedralis nō habere dignitatem, nec esse constitutum in dignitate ecclesiastica, per textum in cap. *statutum. a* licet quo ad illum casum specialem, de quo ibi agitur, scilicet vt possit esse delegatus Papæ, æquiparetur habenti dignitatem Ecclesiasticam. Vnde secundum receptam sententiam canonicatus est beneficium simplex, & non est de numero dignitatum, personatuum, vel curatorum, de qubus disponit, cap. *de multa. b*

a In princ. de rescript. lib. 6.

b De praben

2 Secundo, quod ratio, quæ videri posset alicui vrgere ad dicendum, quod translatio conditionalis non valet, scilicet, quia beneficium non potest conferri sub conditione, nullius valoris est. quia pensio, quæ non datur in titulum, quales erant illæ de quibus loquimur, nullatenus est beneficium, secundum omnes: & defendi potest, eum qui habet facultatem transferendi generaliter, non addito purè, nec sub conditione, posse transferre sub illa conditione, si moreretur ex infirmitate præsenti, per aliqua, quæ non vacat citare.

3 Tertio, quod is, coram quo agenda est translatio pensionis, non tenetur ad sciendū an translatio rectè nec ne fiat, neque ad docendum notarium verba quę debet scribere, per iura quæ disponunt de tali translatione: sicut neque testes, coram quibus debet fieri, tenentur ad illa, sed tantùm ad exhibendam præsentiam suam, & intelligendum id quod agitur: nam ad partes, quarum interest, pertinet an actus coram eis factus valeat, nec ne. & in casu proposito ad pensionarium, & ad personam, in quam illa transferebatur, spectat scire an illa valuerint, nec ne, & non ad præfatum canonicū, neque ad alium in dignitate constitutum, nec ad testes, coram quibus fuerunt facta: quia non interest eorum id discutere, neque examinare.

4 Quarto, his esse consequens, nec præfatum canonicum neque alium constitutum in dignitate, si tali id contigisset, teneri ad aliquam restitutionem faciendam illi, vel illis, quibus ex præfatæ translationis inualiditate aliquod damnum cōtigisset vel contigerit. Quia tamen negari non potest ad officiū huiusmodi auctoritatem præstantis & subsignantis pertinere intelligentiam rei gestæ; quia videtur testari talem verè esse rem gestam, vt scribitur in scriptura notarij: cōsultius videtur eius indemnitati dicere, quod ex alio capite fuit nulla prędicta translatio, vel quod ita fuisset valida facta sub conditione, ac puro modo facta fuisset: & ita quod nihil refert an fuisset facta sub conditione, vel purè, cum paulo post eam factā obierit mortem transferens. Salua, &c.

Hoc responsum videtur egere maiori discussione. Nam cui per has translationes extinguatur antiqua pensio & noua cōstituatur coram electo, seu per electi auctoritate Apostolica videtur quod dicta facultas transferendi non possit sibi locum vendicare, nisi in absoluta translatione, & quod canonicus cathedralis in hoc casu sit delegatus Apostolicus, & sic quoad eum actum reputetur quidem in dignitate cōstitutus, sed quoad translationem non tenuit; nec tamen ob id canonicus de damno tenetur, quia error non tam credulo canonico, quam parti asserenti prædicta coram ipso fieri potest, est ascribendus.

DE POENIS.

SVMMARIVM.

1 *Pœna perpetui carceris cum taxatione quatuor vnciarum panis, & totidem aquæ, non est pœna mortis, nisi addatur, ne plus edat vel bibat, & iudicio medicorum tale alimentũ non sufficeret illi ad longam vitam viuendam: tuncque sequuta morte iudex esset irregularis. num. 2.*

2 *Carceratus si in carcere moriatur, non imputatur iudici ad irregularitatem: quia ex illo immediate nõ causatur mors, nisi carcer esset adeo arctus, vel malus, quod verisimiliter in illo inclusi intra paucos dies sint morituri.*

3 *Ignorantia eius, quod quis scire debet, non excusat nec à pœna irregularitatis.*

4 *Consuetudo imponendi pœnam limitati alimenti, puta quatuor vnciarum panis & vini, excusare debet ab irregularitatis pœna, sed non à peccato.*

CONSILIVM. I.

AN condemnatio alicuius ad perpetuum carcerem cum assignatione quatuor vnciarum panis pro cibo, & totidem aquæ pro potu singulis diebus, sit condemnatio ad vltimum supplicium; ita vt si sic condemnatus moriatur, censendus sit condemnans irregularis?

Secundo, an excuset ignorantia terminorum?

AD HORVM dubiorum prius respondeo primo, quod non est iurisconsulti, sed medici, vel alicuius alterius experti iudicare, an possit quis viuere diu pane quatuor vnciarum,& aqua totid em,iuxta illud, *Quod medicorum est promittant medici, Tractant fabrilia fabri*, relatum à Hieronymo in prologo bibliorum.

1 Secundo, quod præsupposito quod potest damnatus ad perpetuum carcerem vitam agere longam prædicto solo cibo & potu vtendo, saltem attenta conditione suæ personę, vt Paulus eremita,& alij multi Patres referuntur vixisse; certum est taxationem eius, & damnationem ad talem vitam agendam,non esse vltimum supplicium,nec propriè, nec largè. *a*

Tertio, quod præsupposito contrario, scilicet huiusmodi victum non esse sufficientem ad sustentandum diu damnatum; dicimus taxationem quidem illius non esse propriè vltimũ supplicium; sed damnare aliquem,vt nil plus in die edat & bibat, esse in effectu damnare illum vltimo supplicio, vel ad vltimum supplicium. Tum quia nil refert quid de æquipollentibus fiat. *b* Tum quia Panormitanus communiter receptus, *c* sic ait.

2 *Aduerte tamen, quia vbi quis facit aliqua delicta, ita quod debita pœnitentia sit imponenda; non tamen per hoc tantum vita debet attenuari, quod verisimiliter citius moriatur. Vnde notat Ioannes de Lignano,* d *quod carcer istis deputandus non debet esse nimis arctus,vt certè infra paucos dies verisimiliter moriatur. Vnde tales officiales sic eum includentes efficiuntur irregulares secundum eum quod bene nota in practica; quia multi decipiuntur. & intellige quod efficiuntur irregulares, sequuta morte. & pro hoc vide textum singularem,* e *vbi dicitur, quod est pane doloris, & aqua angustiæ sustentandus, &c. & sic nota verb. sustentandus. non ergo illico consumendus est. Item quod dicit ibi, quod mors debet esse solatium, vita tormentum: & sic vult quod viuant, vel vitam ducant in iugi pœnitentia. Vnde caueant sibi prælati nostri temporis, qui aliquando ponunt in gabia, & necessaria subtrahunt; adeo quod mors verisimiliter est cito consequuta, siue subsequuta.* Hæc ille, cui cõcordat Decius in fine sic scribens: *Postremo notandum est, quod Abb. dicit circa pœnitentiam, qua taliter imponi debet, ne quis verisimiliter breui moriatur, vel quo ad qualitatem carceris, vel quo ad vitæ necessaria; aliàs, sequuta morte, prælatus erit irregularis.* Concordat etiam Alciatus in fin. & ante illos Felinus, *f* in hæc verba: *Circa pœnam eorum qui iniungunt carcerem mortalem, ponit sic Abbas. Ego vero allego Baldum,* g *vbi consuluit, quod si quis moriatur in carcere, Episcopus non, fit irregularis, quia eius actus non est immediate causa mortis, nisi posuisset in loco arcto, qui careret sufficienti aëre, vel ex paucitate cibi consumptus periret: quia tunc est irregularis. allegat l.* necare. h *vbi necare dicitur, qui non alit, & cap.* pasce fame morientem. *86. dist ibi.* si non paueris occidisti. *& allego Ioannem Andream* i *vbi dicit, Caueant prælati, quia carceratis vita relinquitur, licet cum miseria; & ideo si moriuntur ex nimia miseria, incurritur irregularitas. & sequitur ibi Anania.* a

3 AD DVBIVM posterius elicitur responsio ex solutione prioris, hoc addito, quod ignorantia prædictorum terminorum non posset eum excusare; quia est ignorantia eius, quod oportuit per eum sciri, quæ non excusat, *b* quamuis excusare posset iudicium medicorum, qui iudicarent præfatum victum in insula temperata, in qua erat carcer, sufficerere ad sustentandum saltem miserrimè vitam.

4 Consuetudo item, si qua esset in illa regione, imponendi huiusmodi victus pœnam non damnatis ad mortem, posset excusare à pœna, licet non à peccato, iuxta glossam memorabilem & receptam. *c*

a Arg. l. qui vltimo supplicio ff. de pœn.
b L. e. fin. ff. mandat. c. licet ex quadã. de testib.
c In c. cum non ab homine. de iudic. nu. 31.
d In cle. 1. de pœnit.
e In ca. noui mus de verb. signific.
f Num. 13.
g In l. de pecorib. in fi. C. ad l. Aquil.
h ff. de lib. agnos.
i In c. 1. de apost.
a Et in e. qualiter in 3. col de accusat.
b 1. q. 4. §. notãdum. & c ignorantia. de reg. iuris lib. 6.
c In c. deniq. 4. d. & c. cum venera. de consuet. &c.

DE POENITENTIIS ET remissionibus.

SVMMARIVM.

1 *Confessiones bona fide facta non habenti potestatem, cognito defectu, sunt reiterandæ; & si cum eodem sacerdote, potest vnico verbo dicere, Confiteor de omnibus quæ aliàs confessus tibi fui, præterea hæc & hæc, quæ postea commisi: requiritur tamen quod confessarius habeat prædictorum omnium, vel pœnitentiæ iunctæ memoriam, vel saltem quod paulo plus minus meminerit statum vitæ pœnitentis, quem tunc ei in confessione detexit.*

CONSILIVM. I.

A SACERDOS audiebat multorum confessiones. B. persuadens sibi illum habere potestatem audiendi confessiones, eidem sæpius confessus est; inde ad plures dies declarauit A. ipsi B. non habuisse iurisdictionem ad audiendas ipsius cõfessiones. Quæritur, an, postquam hoc resciuit B. teneatur ad reiterandas confessiones factas ipsi A.

1 Respondeo, quod est obligatus ad reiterandas prædictas confessiones, potest autem facile reiterare illas, si ambo sunt in eadem ciuitate, vel possunt conuenire in eodẽ loco, procurando, quod prædicto confessario fiat facultas audiendi confessionem prædicti pœnitentis, quod facillime faciet Vicarius Papæ, vel Pœnitentiarius maior, vel proprius parochus pœnitentis: & facta ista facultate reconfiteatur ei dicendo, Ego confiteor tibi hac vice omnia peccata, quæ confessus sum tibi alijs tribus vicibus, & præterea illa, & illa, quæ postea commisi, &c. Et sufficit quod confessarius prædictus meminerit illa peccata, vel pœnitentiam, quam pro eis imposuit, vel quod paulo plus vel minus recordetur statum vitæ ipsius, quem ei significauit in prædictis confessionibus, per ea quæ habentur in nostro Man. confess. *d*

d Ca. 6 n. 16. & sequent.

SVMMARIVM.

1 *Scrupulosus iudicans se excõmunicatum potest & debet contra proprium iudicium credere suo confessario egregie erudito & insigniter pio contrarium dicenti, nec tenetur nec debet alios consulere; immo attenta sua conditione peccaret saltem venialiter faciendo habitum vitiosum scrupulosum inquietatiumque. num. 4. & non solum tenetur credere in ijs quæ sunt iuris, sed etiam in ijs quæ sunt mixta ex facto & iure, vt est iudicium sufficientis examinis, & explicationis peccatorum: & successiue sic credendo suo confessario potest interesse sacris. nu. 6. Nec id, etiam si coram Deo esse vere excommunicatus, ei imputabitur ad culpam, vel pœnam. nu. 2. & hoc nedum in hoc, sed etiam in alto saeculo. nu. 4. gaudebitq; communibus Ecclesiæ suffragijs, vt facit vere excommunicatus contritus quærens absolutionem; cum hoc consilium confessarij perinde operetur, ac si absolutionem quæreret, nu. 3.*

5 *Pœnitens scrupulosus tam in ijs quæ sunt iuris, quam in ijs quæ mixta ex iure & facto simul sunt, confessario probo & docto se submittat.*

6 *Scrupulosus credendo confessario satisfacit, & sibi medetur.*

CONSILIVM II.

QVIDAM scrupulosus iudicat iuxta suum iudicium, se esse excoõmunicatum,& quampluribus excõmuni-

cationibus innodatum & à iure, & ab homine, &c. & etiam bulla Cœnæ Domini reseruatis. consuluit super his suum confessarium virum habitum pro docto & probo.

Primo quæritur, an iste consulens tuta cõscientia possit & debeat acquiescere ac credere responsis & doctis sui confessarij, etiamsi dictus suus confessarius circa hæc quæsita erraret, eo quod in rei veritate iste consulens, vt ipse iudicat, sit excommunicatus, &c.

Secundo, posito, quod in rei veritate confessarius circa hæc erraret, & esset iste consulens in rei veritate, vt ipse iudicat, excommunicatus, &c. quid dicendum sit.

Tertio, quod si ita sit, vt supra narratur, vtrum iste consulens subijciens se prædicto responso sui confessarij, & faciens quod ei confessarius dixerit, sit in statu salutis, & sit particeps omnium bonorum? &c.

1 Respondeo, quod si confessarius est vir eruditus egregiè, & pius insigniter, quales solent esse magistri, & doctores, & confessarij Illustrissimę Societatis IESV, proculdubio & sine aliquo scrupulo potest immo & debet credere; adeo quidem, vt mea sententia non credendo, & non se eius auctoritate tranquillãdo, peccaret. Ratio est, quia, ibi, quando, & cur oportet, non acquiescit consilijs peritorum, non potest esse immunis ab aliqua culpa, per multa iura naturalia, diuina, & humana, quę in hoc facile adduci possunt. Vnde ad primam quæstionẽ respondeo, quod consulens debet tranquillare conscientiam suam, subijciendo se humiliter iudicio prædicti confessarij.

2 AD SECVNDAM, quod huiusmodi pœnitens esset omnino saluus, & liber ab omni pœna, quam mereretur propter dicta peccata, & censuras, licet in veritate eis irretitus esset; quia probabiliter credit se non esse ijs irretitum: non enim obligat nos Deus ad habendã scientiam, quæ non potest haberi à nobis, nec requirit illam in moralibus, sed est contentus, vt operemur bene secundum probabilem credulitatem, quam habet eiusmodi pœnitens credendo suo confessario, & magistro perdocto, & perbono: & qui credit alij viro bono prudenti bona fide, excusatur ab omni peccato, secundum omnes regulariter.

3 AD TERTIAM dico primo, quod huiusmodi pœnitens est in bono statu salutis & gratiæ, & quod participat in omnibus bonis, quæ fiunt in tota Ecclesia, perinde ac alij, qui non sunt excommunicati: quoniam etiam verè & iustè excommunicatus post habitam contritionẽ gaudet suffragijs generalibus totius Ecclesiæ, & communicat in omnibus bonis spiritualibus bonorum, perinde ac si non esset excommunicatus, vt post D. Thomam dixi in Manual. a nam solum peccatum mortale quem excludit à communicatione illa interna. Nec obstat, quod ibi additur, id esse verum, quando satagit quærere absolutionem: quod hic non fit: non enim aliter facit, quam viri doctissimi consulunt; nec tenetur quærere absolutionẽ, quam ei consulunt non esse quærendam, etsi coram Deo male consulerent: eo quod eorum auctoritas excusat ipsum ab omni culpa negligentiæ.

a Cap. 27. nu. 17. & 18.

4 Secundo, quod erit immunis ab omni culpa, & pœna in hoc sæculo, & altero, credendo & parendo cõsilijs prędictorum confessariorum, etiam si illi errarent.

Tertio, quod non tenetur quærere alios: quia sufficit consilium vnius confessarij talis; immo & mea sententia peccaret, saltem venialiter, quærendo alios. Tum quia eadem ratione teneretur quærere alios & alios in infinitum, quod esset stultitia fere mortifera. Tum quia attenta sua conditione naturali scrupulosa, faceret habitum vitiosum inquietandi se in omnibus, & separandi se ab illa tranquillitate & pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, & quietat spiritum amantem Deum: & generare talem habitum vitiosum, est peccatum, saltem veniale; & contra procurare tranquillare se, subdendo suum iudiciũ humiliter iudicio peritorum & piorum, est quærere habitum quietandi animum, per quem pax prædicta paulatim acquiritur. quod mea sententia is dominus cõsulens tenetur, saltem sub pœna venialis culpæ, procurare, assue faciendo se ad parendum iudicio eorum, quibus ratio recta dictat esse parendum.

A 5 Quarto, quod non solum tenemur acquiescere iudicio eruditorum magistrorum, & doctorum confessariorum in ijs quæ sunt iuris, sed etiam in ijs quæ sunt facti, quando miscetur aliquid iuris super modo faciendi, vel non faciendi ea: & ideo doctoribus & confessarijs iudicantibus satis explicatũ esse hunc vel illum casum, & non esse plus temporis nec diligentiæ adhibendum super eius explicatione, credendum est; & male facit, immo superbè, qui non vult humiliare se ad credendũ medico spirituali, præsertim tali, qui non accipit alia stipendia, quã dirigere animam consulentis in viam pacis: & ideo arbitror illum, sub pœna peccati venialis superbiæ, debere acquiescere prædictis confessarijs cõsulentibus ei, satis esse

B explicata quæ proposuit, & non debere proponere similia, terendo tempus in occupando mentem siliquis & quisquilijs, cùm posset eam occupare in cogitando de Deo, & diuinis, & diuis in amando eum, & eos sedato animo & quieto. quod si cæperit facere, facile cognoscet, quàm puerilia sint quæ tractat, collata dulcibus alloquijs, quæ cum eis tractare deberet.

6 Quinto, quod proculdubio consulens satisfacit conscientiæ credendo prædicto cõfessario, & secundum eius consilium audiendo Missas quolibet die, & credendo humiliter, quod ipse habet animam ægrotam scrupulis agitatam, & quod eius curatio & salus dependet ex imple-

C mento præceptorum medici spiritualis, & non ex implemento sui appetitus, & credendo quod ipse non est tam rectus iudex in sua propria causa, quàm est talis confessarius liber à tali ægritudine; credendo item, quod fallitur credendo, quod confessarius doctus & pius sit iudicaturus aliter, quàm iudicat, si eius scrupulos audiret; cum debeat credere, quòd nullatenus id diceret condemnando animam suam, nisi pro comperto habere cõsulentem decipi, & falli credendo, suadente diabolo, & sua conditione scrupulosa, esse aliquid quod nihil est, & esse grata Deo, quæ displicent ei, saltem venialiter. Equidem ex his propositis clarè colligo eum laborare nimia curiositate, & modo quod aiunt, *nondum in scirpo quærit*. Quare con-

D sulo ei amantissime, vt diffidat suo iudicio & credulitati, & submittat se omnino vt ægrotus medico suo spirituali, tamquã vicario Dei, & ipsius pręcepta & cõsilia seruet, vti præcepta & consilia Dei, qui nos saluet in æternũ. Amen.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam passum etsi videatur decere vt humiliter rogatus consentiat aliquam pœnam, puta exilij, aduersario inflictã, remitti: ad id tamen non tenetur sub pœna peccati mortalis. nu. 2. nisi quando videret inde sibi à diabolo talem odij tentationem inferri, vt probabiliter credat se illi mortiferum præbiturum assensum, & tunc absolutio ei esset à confessario deneganda. nu. 5. & 6.*

E 2 *Odium & rancorem malum, non iniuriarum actionem quis remittere tenetur.*

3 *Inimicum generali, non speciali amore diligere tenemur.*

4 *Iniuriam passo non est deneganda absolutio ob id solum, quod nolit aduersarium alloqui; nisi ex eo scandalum oriretur: quia tunc ad illud euitandum teneretur.*

5 *Odium & rancorem, prout tenemur, ex animo abijcere, & simul nolle remittere iniuriarum actionem, difficile est.*

6 *Ieiunare tenetur qui credit aliàs se à tentatione carnis victum iri.*

CONSILIVM. III.

ANTONIVS noctu occidit filium cuiusdam pauperis mulieris, & cum via iuris ipsa vindictam pro-

F sequeretur, certis pactis & modis remisit accusationem ipsi Antonio, inter quæ illud erat, vt ipse Antonius teneretur exul esse à loco, vbi putauerat homicidium. Adueniente autem quodam die Paschæ, præfatus A. per internuncios cum omni submissione & humilitate petijt veniam à præfata matre offensæ à se illi irrogatæ, & quod paratus erat omnem pœnitentiam subire, vt illi arbitrio boni viri satisfaceret, dum tamen liceret ei domum redire, & inter suos agere: quæ assentiri renuit. vnde causa ad Vicarium Episcopi delata, interdixit ne absolueretur. Quæritur quid iuris.

1 Multa in hoc casu concurrunt, ob quæ præfatam matrem deceret & perdeceret misereri prædicti Antonij, & mollire cor suum ad volendum, & faciendum, quæ ab eo tam submissè, tantaque cum reuerentia petuntur; quale est illud *a Diligite inimicos vestros, & benefacite eis.* & quale illud *b Non diligamus lingua & verbo, sed opere & veritate.* qualia sunt multa quæ adducit Gratianus *c* præsertim in c. *si quis contristatus.* ibi. *Si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciente eo qui contristauit, acerrimis maceretur inedijs, vsque dum gratanti animo satisfactionem recipiat.* Et super omnia illud orationis dominicæ, quod prædicta mater quotidie dicit Deo, *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

a Matth. 5. b Ioan 3. c Per totam 90. dist.

2 Quod autem de necessitate salutis & præcepti, & sub pœna peccati mortiferi non teneatur, & quod possit absolui à confessario, licet nolit facere præfata, quæ ab ipsa petuntur, facit, quod licet iniuriam passus teneatur remittere odium & rancorem, quem concepit in iniuriantem, nō tamen tenetur remittere actionē iniuriarum, vel alia remedia, quę iura ei tribuunt ad quęrendā satisfactionem debitam sibi, iuxta glossam singularē & receptam. *d*

d In d. cap. si quis cōtristatus.

3 Et quod licet iniuriam passus teneatur diligere iniuriantem in genere, ita quod non eximat ab amore generali, quo prosequitur in communi omnes, nec ab oratione generali, qua orat pro omnibus in communi; non tamen tenetur de necessitate salutis amare illum speciali amore, neque orare pro ipso speciali oratione, neq; monstrare illi signa specialis amoris, loquendo, cōuersando, & alia similia exhibēdo extra casum necessitatis extremæ, vt firma ratione cōcludit S. Thomas cōmuniter receptus. *e*

e 2. 2. q. 25. art. 8. & 9.

4 Vbi Caietanus admonet confessarios, ne facile denegent absolutionē iniuriam passis nolentibus alloqui eos, qui sibi fuerunt iniurij; nisi ex eo scandalum aliquod orietur, ob quod euitandum huiusmodi iniuriam passus teneretur de necessitate salutis illa exhibere; quale non videtur occurrere in hoc casu, in quo nulla necessitas extrema id exigit, nec vllum tale scandalum imminere videtur: attento quod prædicta mater remisit accusationē, quam habebat aduersus prędictum Antonium, cum certis pactis & modis, quæ obseruari possunt sine legis diuinæ violatione.

5 Admonenda tamen est prædicta mater, difficile sibi esse, & futurum, eximere se ab omni odio & rancore prędicti Antonij, nolendo annuere petitioni tam honestæ post tantam satisfactionem, & tantorum malorū passionem tam submissè & reuerenter factam: & quod, si experitur tentari se adeo à spiritu maligno ad prędictū odium & rancorem concipiendum, quod probabiliter credit se victum iri à tentatione, nisi huic petitioni annuat, tenetur ad annuendum: & quod nolentem id facere confessarius non debet absoluere, arg. eorum quæ S. Thomas receptus ait in 2. 2. qu. 147. a. 3.

6 Nempe quod iure naturali tenetur ieiunare is, qui probabiliter credit se victum iri à tentatione carnis, nisi se ieiunio præmuniat. An autē tanta tentatione prædicta mater agitetur, an non, conscientiæ ipsius & confessarij eius relinquendum est, argumento glossæ singularis, *f* & c. *significasti. g* Salua, &c.

f In §. sed & alia. Inst. de actionib. g De homici.

SVMMARIVM.

1 *Famulari alicui etiam malo & idololatræ quo ad ea quæ non sunt contraria legi nec diuinæ, nec naturali, nec humanæ obligatoriæ, non est peccatum.*

1 *Seruientes heris concubinarijs in ijs quæ sunt illicita, peccant.*

2 *Famuli consentientes peccato dominorum peccant, & nouem modis consentire possunt.*

3 *Consulens, adiuuans, consentiens peccat, quando est causa sine qua non fieret peccatum.*

4 *Absolui famuli dominorum peccatis consentientes non nisi contriti possunt.*

CONSILIVM IIII.

FAMVLVS alicuius habentis concubinam extra domum suam, an peccet mortaliter deferendo ad illam aliqua nuncia & mandata sui heri, & renunciando hero mandata concubinæ, & inseruiendo vtrique, nunc comitando herum adeuntem illam & illam venientem ad domum heri, & inseruiendo vtrique in mensa, & in alijs rebus.

1 Respondeo primo non esse peccatum seruire alicui quo ad ea, quæ non sunt contraria legi saltem diuinæ, & naturali, esse tamen peccatum seruire illi, contrauenien do legi diuinæ, vel humanæ obligatoriæ, iuxta c. *non semper, a* quatenus probant milites Christianos sub Iuliano sanctè militasse contra inimicos Imperij, noluisse autem obedire illi cōtra Christianos? attamen constat Iulianum Imperatorem, cui seruiebant, malū & idololatram fuisse.

a Cast dominus. 11. q. 3.

Secundo, quod ex hoc sequitur, quod seruire concubinario in ijs quæ sunt licita, non est peccatum: seruire autem illi in ijs quæ sunt illicita, est peccatum, etiam si sit herus & dominus eius.

2 Tertio, quod minister concubinarij consentiens, vel complacens hero, ita quod placeat ei ipsius fornicatio, peccat, iuxta illud Apostoli, *b Digni sunt morte qui talia agunt, & qui consentiunt illis.* c

b Ad Rom. 1. c Et c. 1. de offi. deleg.

Quarto, quod nouem modis dicitur quis consentire peccanti, vt diximus in Man. confess. *d* qui modi continentur in illis duobus senarijs.

d Ca. 11 n. 12. & c. 17. n. 17. & 110.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.
Participans, nutus, non obstans, non manifestans.

3 Quinto, quod consequenter prædictus famulus peccat, si consulit hero concubino concubinatum, vel consentit ita, quod ei placet, & si ei laudat illum, vel si opem fert, seu ad id adiuuat comitando eum nocte, aut die, ita quod herus non iret ad domum concubinæ, nisi & ipse comitaretur? aut defert, aut refert nuncia contingentia concubinatum, puta condicendo quo die, vel qua hora, vel quando, & soli conuenirent, vel ad conueniendum se pararent, & id genus alia.

4 Sexto, quod consulens non potest absolui, nisi deserat herum, vel saltem non placeat ei concubinatus, nec consentiat illi in eo; nec laudet ei concubinatum, nec adiuuet, vel opem ferat illi quo ad vtendum eo comitando illum, vel concubinam ad vsum concubinatus, vel ferendo, aut referendo nuncia cōcubinatus, & eius vsum contingentia. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Locare possum meretrici & vsurario domum, in qua credo conductores peccaturos, modo nec consentiam eorum peccato, nec locem ad meretricandum, vel vsuras exercendum: & hoc, etiam si sciam quod sine domo non meretricaretur nec fœneraretur. num. 3.*

2 *Peccanti qui inseruit aliquo nouem modorum contentorū illis versiculis, Iussio, consilium, &c. consentiendo peccat.*

2 *Iuuans, & ferens opem peccanti peccat etiam si pigeat peccati, & doleat quod is peccet.*

4 *Meretricis famula amasijs ad eam venientibus ostium domus aperiendo, eandem ad domum amasij comitando, lectum sternendo, literas per quas inuitantur, vt apud ipsam cœnaturi veniant, deferendo, nō peccat mortaliter, modo non placeat ei peccatum, dictaq; opera præstet, non ea intentione vt peccet, sed vt inde ex suo labore debitā accipiat mercedem; secus esset, si deferret literas, per quas amasij inuitarentur ad eum ipsa meretrice peccandum.*

CONSILIVM V.

ANCILLA, quæ, cum meliorem non reperiat conditionem, cogitur, conuenta mercede menstrua, tamquam serua meretrici publicę inseruire, an possit sine peccato mortali eidem expositæ peccato præstare infrascripta obsequia: supposito, quod in peccatum dominæ nullo modo consentiat, nec ei placeat, sed maxime displiceat.

Primo, an amasio venienti, quem scit ideo venire, vt cum domina peccet, possit ostium domus aperire?

Secundo, an eamdem ad vineam, vel domum amasij euntem comitari possit, sciens quod ibidē solent peccare?

Tertio, an iubente domina possit lectū sternere, quem scit ideo sterni, vt in eodem cum amasio dormiat?

Quarto, an possit amasio literas deferre, per quas domina eumdem amasium rogat, vt ad se veniat, sciens ideo vocari, vt simul peccent?

Quinto, an iubente domina possit dicere amasio, Domina mea te expectat vt secum hac nocte cœnes, sciens futurum, vt dormiat cum illa. A

Sexto, an idem circa prædicta sit dicendum de illa, quæ dictæ meretrici non locauit absolute operas suas menstruas, sed particulariter rogata præstat modo vnum modo aliud ex supradictis obsequijs?

Septimo, an quæ inseruit in illa domo, in qua dominus domus tenet concubinam publice loco vxoris, possit prædicta seruitia præstare?

1 Respondeo primo, quod hi casus non videntur esse minus graues, quam quotidiani, & quod habent quamdam cognationem cum quibusdam, quæ ipse tango in Man. conf. *a* in quibus est illud, an quis possit iustè locare domum suam ei, quem credit illa male vsurum, puta ad exercendas vsuras ad meretricandum, & ad similia. vbi tandem conclusi, quod quamuis nõ liceat cuipiam locare domum suam vsurario ad exercendas vsuras, nec meretrici ad meretricandũ, nec periuro ad periurandum, neq; alicui peccatori ad peccandum; licet tamen locare ipsis ad viuendum, sine tamen vllo consensu in peccatum. B

a *Cap. 17. nu. 195.*

Secundo, quod huic videtur cõsonans, posse quem in seruire peccatori in alium finem, quàm peccãdi vt vsurario seruit rusticus in colendis agris, medicus in curando eum à morbo, sartor in fingendo ei vestes, alius coquendo panem, vendendo carnes, & id genus alia faciendo. C

2 Tertio, quod nemo potest alteri inseruire consentiendo peccato: & quia sunt nouem modi consentiendi ei, vt diximus in d. Manual. *b* ideo oportet ad hoc vt seruiens peccatori non peccet, caueat ne consentiat vllo illorũ nouem modorum contentorum in illis duobus senarijs.

b *Ca. 11. n. 13. & c. 17. n. 17. & 130.*

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

In quibus includitur qui iuuat & fert opem, vt in d. Man. *c* exprimimus. Et ita omnis qui adiuuat ad peccandum, videtur peccare, etiam si pigeat peccati, & displiceat quod peccet is, quem iuuat. Quod plurimum vrget ad damnandum peccati omnes, de quibus hic quæritur: quia omnes hi videntur consentire iuuando. D

c *Ca. 11. n. 13.*

3 Quarto, quod per supradicta de locante domum meretrici, quæ in dicto Manu. *d* latius traduntur: dicendum videtur nõ omnem qui iuuat eum qui peccat, iuuare peccantem, ita vt peccet, etiam si iuuet in eo, sine quo non peccaret: licet enim meretrix non meretricaretur, si non ederet, biberet, vel haberet habitaculum, vel illas vestes; non tamen per ibi dicta peccat qui locat ei domũ, vel vendit carnes, vel vinum, aut fingit vestes, modo non faciat hæc illi ad finem vt peccet, sed ad alium honestum finem, puta, vt de re & opera & industria sua quærat sibi pretium, vel iustam mercedem, ex qua viuat honestè. E

d *Cap. 17.*

Quinto, quod ex his videtur colligi ratio defendendi omnes prædictos à peccato saltem mortifero; modo, vt in casu proponitur, non placeat ei peccatum, & faciant obsequia prædicta ob aliquem bonum finem, puta, eo quod habent illa causa officij sui, vel ob iustam mercedẽ: licet enim hæc officia & obsequia sint valde coniuncta peccato, non tamen sunt in sese & suapte natura peccata; & ideo seiungi possunt à peccato per finem diuersum & seiunctum. Aperire enim ostium, sternere lectum, deferre literas inuitatorias ad cœnam, non est suapte natura peccatum; licet scribere illas, vt post cœnam peccet sit peccatum ob circumstantiam mali finis. Salua, &c. F

Videnda etiam sunt quæ dicit in consilio præcedenti, & conferenda: maxime quia aliquibus D. Nauar. in hoc responso visus fuit indulgentior.

SVMMARIVM.

1 Inducere etiam rogando, aut iuuare aliquem ad actum, in quo rogatus peccat, an liceat, per multa traditur exempla.

1 Cooperando facto alieno malo tunc verè vel præsumptiuè mortaliter pecco, quando vere vel præsumptiue facto alterius, quatenus est mortale peccatum, consentio, aliàs non: vt patet per omnia exempla, quæ hinc inde afferuntur per totum hoc responsum.

CONSILIVM. VI.

ROGARE, vel alio modo inducere, aut iuuare alium ad actum, in quo ille peccaturus creditur, an liceat?

Pro parte quidem negante facit primo, quod qui consentit in suum vel alterius peccatum peccat, iuxta illud *a facientes, vel consentientes.* relatum in cap. *notum, b* & cap. 1. de offic. deleg.

a *Rom. 1.*
b *2. quæst. 1.*

Secundo quod in Psal. 3. reprobatur currens cum fure, id est comitans furem ad furandum. *c*

c *Cap. qui cũ fure. de furt.*

Tertio, quod qui causam damni dat, damnum dedisse videtur. *d*

d *Cap. fi. de in iurijs.*

Quarto, quod repetens mutuum pro alio sub vsuris peccat, secundum mentem omnium. *e*

e *In c. Michael. de vsur.*

Quinto, quod qui prouocat aduersariũ adiurandum id, quod scit esse falsum, grauissime peccat. *f*

f *Ca. ille. 22 quæst. 5.*

Sexto, quod qui suscipit lusores, & eis aleas & alia necessaria in ludum mortaliter malum ministrat, peccat *g* quod defendimus in Man. nostro conf. *h*

g *Le. 1. 2. & 3. ff. de alea lusu.*
h *Ca. 17 n. 17.*

Septimo, quod iuuans bellantem iniuste, vel vendens arma militi in bellum iniustum, peccat arg. eorum, quæ late citat Gratianus, *i* adiuncto cap. *qui culpatur.* & cap. *militare, k* per quæ probatur, licere quidem arma in bella iusta sumere, non autem in bella iniusta nec pro se, nec pro alio, prout post alios retulimus in d. nostro Man. *l*

i *27. q. 1. in principio.*
k *Rad. causa & quæst.*
l *Ca. 14. n. 36*

Octauo, quod qui facit idola Gentili, vel synagogam Iudæo, vel meschitam Sarraceno, peccat, *m* per tradita ab vtroque Thoma, *n* & etiam non post eos tradimus in nostro Man. *o*

m *Ca. consuluit de Iudæis*
n *2. 2. q. 111. art. 4.*
o *Dict. c. 14. num. 36.*

Pro parte vero affirmante facit primo, quod ipse Deus concurrit, immo iuuat omnes peccantes quo ad actum, vel actionem actus peccati, & substantiam peccati: quia omnia per ipsum facta sunt, *p* vt tradimus nos post alios in d. Manu. *q*

p *Ioan. 1.*
q *Præl. 7. nu 14.*

Secundo, quod gaudent serui Dei de acerbissima Domini nostri Iesu Christi passione, quatenus fuit actus illius patiendi sanctissimus, vt nobis vtilissimus; quamuis quatenus fuit ab infidelibus illata, displiceat vt crudelissima, iuxta illud relatũ, à glo. *r Actio displicuit, passio grata fuit.*

r *Ca. 1. de consecrat. eccles. verb. sanguinis. lib. 6.*

Tertio, quod licet gaudere de occisione tyranni, in quantum est liberatio populi, licet non quatenus est peccatum, vt post alios in præd. Manu. *s* tradidimus.

s *Ca. 15. nu. 3.*

Quarto, quod licet egenti petere mutuum ab vsurario, qui scitur non esse mutuaturus sine vsuris, immo licet accipere mutuum ab eo sub vsuris, vt etiam nos post alios tradidimus in d. nostro Manu. *t* cum tamen actus dandi sit peccatum. *v*

t *Ca. 14. n. 38.*
v *Cle. 1. de vsuris.*

Quinto, quia licet parochiano petere & accipere à suo parocho sacramenta, in quibus dandis ille peccat, & creditur peccare, vt dictum est supra.

Sexto, quia licet locare meretrici domum, in qua creditur meretricatura, sitam in ea parte vrbis, in qua permittitur, vt dictum est vt supra, *x* dicto Manu. ali.

x *In d. c. 17. nu. 195.*

Septimo, quia licet vendere, aut dare peccatoribus nõ excommunicatis necessaria & vtilia ad sustentationem: licet dare ad peccandum, sit peccatum, *y* immo & oportet id facere extremè egentibus, immo & infidelibus volentibus infideliter viuere, secundum omnes.

y *Cap. nolite. & c. ad mensam. 11. q. 3.*

Octauo, quia licet petere à Gentili, Iudæo, vel Sarraceno, vt confirmet iuramento contractum, licet sciatur, vel credatur superstitiose & cum peccato iuraturus, *z* per quod fundatur illud vulgare, *Licet vti peccato alterius ad bonum.*

z *Ca. illomet 22. quæst. 1.*

Nono, quod Caietanus determinat, *a* non peccare qui ex vrbanitate & quadam hospitalitate inuitat ad cœnam vesperi die ieiunij alium, quem scit alibi cœnaturum esse, vt cœnet secum, quatenus cœna est actus de se sustẽdandi, & non peccatum. & *b* ait posse quẽ sine peccato vendere meretrici fucos, licet credatur esse vsura eis ad alliciendos aliquos ad peccandum, quamuis non liceret ei vendere ad alliciendos.

a *2. 2. q. 147. art. 4.*
b *In q. 164. art. 2.*

1 His præmissis, & ponderatis eis, per quæ in præd. nostro Manu. *c* profunde soluimus quis præbendo occasionem peccandi peccet mortaliter, *d* vsque in finem: respondetur ad quæstionem, omnem illum, qui verè con-

c *In d. ca 14.*
d *à Num. 32*

sentit

sentit in peccatum mortale suum; vel alterius, quatenus est tale, peccare mortaliter verè coram Deo, & in foro conscientiæ; qui verò solùm præsumitur consentire, solùm peccare præsumptiuè quo ad forum exterius:& consequenter, eumqui consentit in actum sub genere bonum, vel indifferentem, vel in casu quo est bonus, vel indifferens, quatenus est talis, & nō quatenus est peccatum, non peccare. Per quam resolutionem respōdetur ad omnia opposita pro parte negante, quod loquuntur de consentiente verè, vel præsumptiuè, quos concedit nostra resolutio peccare.

Primum enim loquitur de consentiente expressè vel tacitè in suum vel alterius peccatum, quatenus est tale.

Secundum loquitur de currente cum fure cōsentiendo ei.

Tertium loquitur de consentiente in causam peccati lædendi.

Quartum loquitur de consentiente in actum malum mutuandi sub vsuris.

Quintum loquitur de consentiente in periurio, quatenus vult vt aduersarius mentiens saltem periurij reatū incurrat, vt colligitur ex fine textus.

Sextum loquitur de consentiente in peccatum. Vnde qui locaret cameram lusoribus vna cum instrumentis lusorijs, sine cōnsensu peccandi, sola causa vtendi iure suo locandi, non peccaret plusquam qui locat eadem de causa domum meretrici sine vllo consensu in peccatum, vt dictum est in argumento sexto pro parte affirmante.

Septimum loquitur de consentiente in peccatum iniustitiæ belli, non de alio.

Octauum agit de consentiente in peccata, vel faciente actum in finem malum directum, & non de alio.

Non enim obstant pro parte affirmante adducta, quæ loquuntur de consentientibus in actum suo genere bonum, vel indifferentem, vel malum, sed non quatenus est talis, sed bonus. Nam primum agit de Deo, qui, licet vt causa prima cōcurrat cum omni causa secunda ad faciendum actus, qui sunt peccata, non tamen concurrit quatenus illi sunt peccata mortalia, sed vt sunt quædam entia vel res, quæ in se sunt bona, licet per deformitatem ad rationem sint mala, vt post alios declaramus in dicto nostro Manu. *a* & sicut Deus ipse maximus & optimus consentit in eis, quatenus sunt opera eius quo ad suam essentiam & substantiam naturalem, ita etiam possunt serui eius eadem ratione in eis consentire, iuxta illud Apost. *Imitatores estote Dei.* b

a Pra. 7. n. 14. & seq.

b Ephes. 5.

Et si ad complementum huius responsi aliqui desiderentur non tamen ob id visum fuit illud omittere. Sciat igitur cautus lector non omnia prædicta habenda pro resolutiuè dictis. Quæ autem à deformitate peccati mortaliter non possunt separari à resolutione affirmatiua, excludenda videntur.

SVMMARIVM.

1 *Balneorum magistri, qui nudas mulieres per nudos ministros lauari mandant, non sunt absoluendi, non obstante quacunque consuetudine, quæ corruptela est.*

2 *Maritus, qui antequam naturali in sexu vxoris seminet, prius membrum in vase non naturali ad delectationem citra animum sodomiam complendi immittit, peccat peccatum tactus illiciti.*

3 *Fornicatione completa, qui consequenter ad maiorem delectationem pluries osculatur amasiam, vnum tantum quo ad necessitatem confitendi committit, peccatum.*

CONSILIVM. VII.

QVÆRITVR primo, Magister balnei habet duo hypocausta, seu balnea, in quorum altero admittit mulieres, quas tamen nudas per iuuenes nudos, opertis tantum membris genitalibus, mandat lauari. Dubitatur an sit absoluendus. Nam pœnitens adducit pro se consuetudinē & permissionem, item quod dicti iuuenes eius pueri asserunt ex vsu non solere iam amplius nisi raro eas concupiscere, vel de tactu luxuriose delectari. Et quid de illis, qui vtuntur opera puerorum incipientium, qui in principio solent quasi semper mortaliter peccare, dum dictum exercent ministerium.

Secundo quæritur. Vxoratus, dum vult ab vxore debitum exigere, vt magis delectetur, incipit cum vxore actum sodomiticum citra animū illud perficiendi, prout nec perficit, immo tandem seminat in legitimo vase. Dubitatur, an hæc actio sit peccatum mortale, & an sufficiat, si pœnitens dicat, tetigi meam coniugem tactu illicito, vel teneatur explicare factum clarius.

Tertio quæritur, quidam fornicatur cum amica, & postea delectationis causa multoties eam deosculatur cum intentione iterum nequaquam fornicandi: An vnum dicatur peccatum, vel multiplex.

AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, quod non videntur absoluendi, & quod non est consuetudo, sed corruptela contra legem naturalem & diuinam; & quod ea, quæ allegantur contra hoc, sunt excusationes ad excusandas excusationes in peccatis, per ea quæ insinuantur in Manu. conf. *a*

a Ca 4. n. 31. vsque ad 36.

2 AD SECVNDAM quæstionem respondetur, quod in casu illius videtur tantum esse peccatum tactus illiciti.

3 AD TERTIAM quæstionem respondetur, quod semel tantum videtur peccare quo ad necessitatem confitendi numerum, qui post vnam fornicationem cum amica habitam, eam vigesies osculatur, non ad iterandam fornicationem, sed ad maiorem delectationē: quia illa omnia oscula videntur cōsequentia fornicationis iam habitæ, vt in vltima editione nostri Man. conf. *b* diximus. Salua, &c.

b Ca. 6. n. 18.

SVMMARIVM

1 *Confessarius habentē plura beneficia, nec de hoc se accusantem, tenetur interrogare quomodo illa teneat: eumq; respondentem quod iuste retinet, tenetur absoluere, absque eo quod cogat illum inuitum ad ostendendam dispensationem.*

CONSILIVM VIII.

AN CONFESSARIVS possit absoluere beneficiarium habentem nimiam pluralitatē beneficiorum, & non se accusantem illius pluralitatis, non monendo prius eum illud peccatum, nec inducendo eum ad propositum exeundi ab illo: & quid si dicat quod conscientia non accusat eum illius peccati?

Respondeo primo, quod non debet audire, donec prius interroget eum an licitè retineat illa plura beneficia: cum probabiliter dubitare possit cōfessarius de iusta causa retinendi ea, vti in specie determinat Caietanus in verbo interrogationes confessarij.

Secundo, quod tenetur illum absoluere: quia potest subesse aliqua iusta causa, & dispensatio, quæ illum à peccato saltem mortali excusaret, quā non tenetur cōfessario ostendere, si non vult, per notata in ca. omnis. *c* Salua, &c.

c De pœn. & remiss.

Aduerte, quia resolutio non tam latè patet, vt quæstio restringatur ad illum, qui respondet se ex iusta causa dispensatum ad illa retinendum.

SVMMARIVM.

1 *Confessiones factæ ab eo, qui perseuerauit retinere beneficia male obtenta, reiterandæ, quia factæ sine necessaria attritione.*

2 *Irregularis non est, qui rixis sæpe interfuit, si inde nō est sequuta mors, vel mutilatio; & hoc, etiamsi magnæ interuenerūt percussiones. nu. 3. quod si nesciat, sed dubitet an sit sequuta mors, videtur petenda dispensatio. nu. 4. in fin. & nu. 6.*

4 *Iudex criminalium causarum ex actibus suis non incurrit irregularitatem, etiam iubendo reos torqueri, vel mittendo eos ad triremes, nisi mors vel mutilatio sequatur: qua sequuta, dispensatione eget pro tot actibus, quot fecit inducentes irregularitatem.*

5 *Iobelæa regulariter non concedunt facultatem dispensandi super irregularitate.*

6 *Formula petendi dispensationem in officio sacræ Pœnitentiariæ pro iudice irregulari ex homicidio, qui etiam obtinuit beneficia.*

CONSILIVM IX.

AD QVID teneatur clericus, qui post irregularitatem incursam sine dispensatione accepit ordines, & beneficia, quæ multo tempore retinuit, & interim semper confessus fuit, & virtute Iobelæi absolutus?

1 Respondeo primo, quod prædictus D. consulens est multis modis irregularis, & semper peccauit mortifere, quoties accepit beneficia, quæ ait sibi fuisse collata; & quod nullæ vel paucæ confessionũ sacramentalium, quas fecit posteaquam accepit primum beneficium, fuerunt validæ, & ita multæ illarum sunt reiterandæ, & numquã ei quæsitum est vllum verum ius in beneficijs suis, & tenetur omnes fructus eorum, si quos ex eis percepit, restituere: quare consulendum esse prædicto D. consulenti, & à Deo misericordissimo illuminato, vt eligat aliquem confessarium pium, eruditum, & in audiendis confessionibus exercitatum, & monstret ei hanc informationem, quam tradidit nobis, vt dicat ei quales confessiones à se factas teneatur reiterare, eo quod non fuerunt integræ, neq; cum debita & necessaria contritione, vel attritione sufficienti comitatæ, vt sciat à quo tempore obligetur reuocare ad memoriam peccata mortifera, quæ admisit, vt vnam integram confessionem sacramentalem efficiat.

2 Secundo est etiam consulendum, quod nullam incurrit irregularitatem propter rixas, & percussiones quas fecit, vel quarum causa fuit etiam propinqua, si nullus ob eas mortuus fuit, nec vllo membro mutilatus, etiam si prima tonsura vel quolibet alio ordine erat nunc insignitus, per mea quæ non vacat citare.

3 Tertio, quod ex præfata informatione non colligitur eum incurrisse irregularitatem, quæ nata sit ex homicidio, vel mutilatione iniusta & voluntaria; quamuis de mutilatione nil dicitur in ea: & ideo debet reducere ad memoriam, an vlla mutilatio membri consequuta fuerit præfatas percussiones, quarum aliquas fuisse magnæ importantiæ confitetur: quod diligenter faciendum est, vt nouerit cõfessarius, à quo tempore cœpit esse irregularis.

4 Quarto, quod ex omni actu, quo auctoritate iudiciaria, vel alia priuata sequitur mors, aut mutilatio, incurritur irregularitas. Si ergo ipse rogauit, mandauit, cõsuluit, vel sententiam aliquam dedit, vel confirmauit; vel exequutus est, aut iussit, vt aliquis occideretur, vel mutilaretur etiam iustè, vel cepit, vel iussit capere aliquẽ bannitum, ex omni inquã prædictorũ actuum, ex quo mors vel mutilatio sequuta fuit, factus fuit irregularis, & incapax beneficiorũ ecclesiasticorum, donec iustè dispensaretur cum eo; quamuis non sufficeret, quod deferretur ad triremes, vel torqueretur chorda, vel alio genere tormentorum, nisi mors vel mutilatio cõsequeretur? neq; sufficeret exercuisse iurisdictionẽ criminalem, vel officiũ habens illam, nisi aliquem prædictorum actuum, vel aliorũ similium, exerceret, & consequeretur mors, vel mutilatio. cui consequens, quod satagat reducere ad memoriam numerum verum, vel verisimilem actuum prædictorum, fecit sufficientes ad incurrendam irregularitatem prædictam, vt nouerit dispensationem necessariam petere in sacra Pœnitentiaria, quæ facile dabitur ei.

5 Quinto, quod non sufficit ei absolutio virtute Iobelæi S. D. N. neque alicuius alterius, in quo expresse non concederetur confessario facultas dispensandi super irregularitate, vt regulariter non cõceditur, vt nos alibi scribimus, & sæpe consuluimus, & sacra Pœnitentiaria seruat. Et quamuis grauiter peccauerit D. consulens recipiens ordines, antequam dispensaretur cum eo, tamen ob id nõ incurrit irregularitatem nouam, super quod sit noua dispensatio facienda, vt alibi probamus, si non suscepit sacros ante legitimam ætatem, vel extra tempora iuris ab ordinario, vel sine literis dimissorijs. Et quia, vt dictum est, collationes beneficiorum ei factæ tempore quo erat irregularis, non valuerunt, neque quidquam iuris ob eas ipse quæsiuit; necessarium est, vt dispensatio petatur, & detur ei cum facultate retinendi prædictũ canonicatum, & alia beneficia sibi collata.

Sexto, quod nobilitas, & virtus, amor & timor Dei quibus apud me commendatur D. consulens, mouent me ad scribendum ei memoriale sequens, ex quo conficere possit supplicationẽ petenda ea quæ illi conueniunt petere in sacra Pœnitentiaria, vbi etiam meo suffragio iuuabo, & non oportet exprimere nomen suum, neque sui heri, vt res sit magis secreta.

Beatissime Pater N. familiaris cuiusdam principis ecclesiastici in iuuentute sua prima tonsura donatus, & in studijs literarũ educatus, & nunc quadraginta quinque annos natus exponit Sanctitati vestrę, & Illustrissimo Reuerendissimoque eius summo Pœnitentiario, quod ipse multis rixis interfuit, in quibus percussiones armis ab vtraque parte factæ fuerunt, quamquam non meminit vllum ex illis mortẽ obijsse, neq; membri mutilationem interuenisse: & quod fuit auditor prędicti principis heri sui tot annis gerendo officiũ habens iurisdictionem criminalem, & eam exercendo, vti communiter alij similia officia & iurisdictionem exercent: & quod verisimiliter capiendo & iuuando capi reos, & procedendo contra eos iudicialiter vel extraiudicialiter per se vel per alios, & ferendo, vel confirmando, vel exequendo sententias criminales, & iuuando; mandando, rogando consulendo, vel alia id genus dicẽdo & faciendo ad capiendos bannitos, prædictus N. verisimiliter tot vicibus incurrit irregularitatẽ, & à pauco tempore antequã super ea legitime dispensaretur, obtinuit quemdam canonicatum, & alia duo beneficia simplicia, & postea suscepit ordines omnes, etiam sacros, & presbyteratum, sed aliàs rite, licet nõ fuerit vsus nisi tantum subdiaconatu. Quare supplicat humiliter Sanctitati vestræ, vt dignetur dispensare quo ad forum conscientiæ tantum secum super præfatis irregularitatibus, ita vt liceat ei retinere prædicta beneficia & alia quęcumq; sibi legitime cõferenda recipere cum condonatione fructuum perceptorum, qui sunt pauci, cum orator secundum suam conditionem sit pauper.

Aduerte. quia modo officium Pœnitentiariæ exigere solet, vt exprimatur valor beneficiorum, & summa fructuum perceptorum.

SVMMARIVM.

1 Scire quisque tenetur articulos fidei, præcepta Decalogi, generaliaque præcepta Ecclesiæ: & si habet statum, vel officium necessaria ad aliud administrandum, vel saltem habere aliquem per quem possit illud exercere.

2 Ignorantia communiter excusat coram Deo; nisi fuerit alicuius iuris naturalis, vel humani, quod homines suæ conditionis sciunt, vel scire tenentur.

3 Consulens de aliquo dubio ordinarium parochum, vel etiam suum confessarium, bona fide credens eos ad id habere sufficientem scientiam, excusatur, etiam si non accedat ad doctiores, qui ibi reperiuntur.

3 Doctiores etsi de consilio sit melius adire attamen Deus contentus est, vt etiã omissis nostris superioribus, adeamus eos, quos, cum publica fama reputentur docti, tales bona fide credimus, num. 4. & 5.

5 Duorum, quos bona fide quis reputat doctos, & pro talibus publice reputantur, contrarias audiens sententias potest absq; eo, quod quærat tertium, adhærere vni illorum, modo adhæreat ei, qui sibi videtur ratione magis confirmari dicere.

6 Docto de aliquo dubio interrogato respondente cõmunem quæ est pro vna, & contrariam. quam tenent aliqui docti, posse iuste teneri, possum vtrilibet adhærere: quod si ipse responderet præfatarum alteram tantum esse veram, tunc contrariæ, etiam si esset communis, non possum adhærere, nisi aliunde de illius veritate cognoscam.

7 Dubitans an sit peccatum aliquid agere, non potest nisi deposito dubio illud agere, nec excusatur ex eo quod nõ possit tunc consulere peritiores, & si differat, conturbabit domum, vel aliud temporale damnum subibit.

8 Scrupulus à dubio vt discernatur.

CONSILIVM X.

Primo quæritur, quid generaliter debeat quilibet Christianus scire sub pœna peccati mortalis; maxime vir nobilis, cui familiam & vasallos gubernare incumbit.

Secundo quæritur, dato quod scit omnia requisita etiam ad suum statum, an si faciat aliquem actum, qui est peccatum mortale, tamen ille eum facit ex ignorantia, nesciens esse mortale, an excusetur à mortali.

Tertio quæritur, an subditus, qui dubitat aliquẽ actum esse mortalem, satisfaciat de hoc interrogando aliquem eius superiorem, videlicet Episcopum, eius vicarium, vel parochum: & an si illi cõstaret prædictos suos superiores esse

esse ignorantes & illiteratos, sequendo eorum consilium, eo quod sunt sui superiores, satis faciat, etiam in illa ciuitate sint alij doctiores, quos posset consulere?

Quarto quæritur, an si nollet in præcedenti casu consulere superiores, si satisfaceret suæ conscientiæ sequendo cõsilium alicuius Theologi in dicta ciuitate cõmuniter pro docto reputati, & bonæ famæ, sine eo, quod aliam diligentiam & inquisitionẽ faciat de sua doctrina, vel bonitate, præter vniuersalem de eo opinionem & famam.

Quinto quęritur, an, si interrogando duo ex prędictis Theologis, inter quos, nõ cognoscitur notabilis excessus in doctrina, vel virtute, & illi essent cõtrariæ opinionis, si tenetur alium tertium consulere, an poterit vnam illarũ opinionũ sequi, & an possit sequi illam, quæ minus suo iudicio satisfacit, cuius contraria ei conformior rationi videtur? eo quod ei videtur temeraria arrogantia, cum sit laicus & illiteratus, velle se iudicem constituere inter duas duorum Theologorum literatorum opiniones.

Sexto quæritur, an, si prædictus Theologus, quem de dubio consulit, dicat ei prædictam opinionẽ esse cõmunem Theologorum, quamuis alij viri docti contrarium teneant, possit cõsulens cui maluerit se opinioni conformare, cum doctori illi graui & virtuoso permittitur dictã opinionem scribere, tenere, sustentare, & docere.

Septimo quæritur, an qui vult aliquam actionem facere, & tempus illi deest ad consulendum aliquem Theologum de modo, quo debeat illam sine Dei offensa facere, quem nequit consulere sine iactura aliquorũ bonorum, vel magna suæ domus incommoditate, &c. si potest tuta cõscientia dictam actionẽ exequutioni mandare secundum dictamen suæ rationis post factam orationem, qua Deum deprecetur, ne permittat, vt sua diuina bonitas in ea offendatur; an teneatur prædictã occasionem, in qua suæ familiæ ac statui maximum commodum euenire potest, relinquere potius, quam sine prædicto consilio aliquid facere, in quod dubitat aliud peccatum fore posse.

Octauo quæritur super differentia inter scrupulum, & rationabile dubium, nempe, quod scrupulum potest quis debet à se abijcere, & contra eum facere, dubium autem tenetur consulere: quæritur in quo cognoscetur aliquid esse scrupulum, vel dubium: nam alias idem esset teneri quem consulere, an talis actus sit scrupulus, vel dubium, ac teneri consulere omnes scrupulos, qui se suę conscientiæ obtulerint: & in omnibus prędictis dubijs præsupponitur solum quæri, quid teneatur quilibet facere sub pœna peccati mortalis.

Ad omnes has octo quæstiones in generali respondeo, quod sicut ipsæ sunt generales, ita earum responsa generalia erunt, in quorum applicatione ad casus particulares tanta erit difficultas; quod ex responsione nesciet quilibet decisionem dubij colligere in omni casu particulari.

1 AD PRIMAM respondeo, quod quilibet Christianus vt Christianus, etiam si Papa vel Rex sit, debet, & sufficit ei scire 12. vel 14. articulos nostræ fidei, & 10. Decalogi præcepta, & sancta generalia Ecclesiæ præcepta: quamuis si aliud habeat officium, vel statutum, teneatur ea discere, quæ ad suum prædictum vel officium vel statum necessaria sunt de præcepto sciri, vel secum habere viros doctos, & cõsiliarios literatos quo ad illas res, in quibus alienum consilium sufficit.

2 AD SECVNDAM dico primo, esse vnam ex difficilioribus quæstionibus iuris humani, scripti, & diuini in materia morali; & quod potest super illa bonus aliquis liber componi super eius radicibus, ac ramis non parui valoris & necessitatis, descendendo ad particularia. Secundo, quod communiter ignorantia, de qua loquitur quæstio excusat coram Deo, & in foro conscientiæ, nisi fuerit alicuius iuris naturalis, vel humani, quod omnes suæ conditionis, artis, & status sciunt, vel scire tenentur.

3 AD TERTIAM dico, quod nõ satisfacit suæ conscientiæ, si credit quod suus ordinarius, parochus, vel confessor sunt ita ignorantes, vt dubio eius nesciant satisfacere; sed si ipse bona fide coram Domino crederet, quod ipsi habent sufficientem scientiam, satisfaciet, etsi dubium suum ab alijs peritioribus non interroget, casu etiã quod

A reperiantur: quia nemo tenetur in dubijs suis doctiores consulere; sed sufficit consulere idoneos ad ea dissoluenda, maximè si superiores sint; quia pauci sunt eminentes reperti: & quamuis esset melius istos consulere, sed Deus ex præcepto non obligat ad melius bonum, licet circa illud consilium det; quia ipse contentus est bonitatis præceptæ, etiam si alio maior detur ex consilio ipsius.

4 AD QVARTAM respondeo, quod satisfaciet talem virum consulendo, si ipse bona fide credit esse talem, quem fama publica indicat: quia sufficiẽter satisfacit pręcepto, quod habet circa dubia sua cõsulenda; & multæ circumstantiæ dari possunt, quibus ei non expediat suum ordinarium vel parochum in dubijs suis consulere.

B 5 AD QVINTAM respondeo, quod satisfaciet eligendo vnam ex dictis opinionibus, eam tamen eligendo, non quia gustui suo placet, sed quia ei confirmior rationi videtur, vt in quæstione proponitur, propter rationem ibi allegatam; & quia non tenetur ex præcepto melius consilium mundi inuestigare, nec etiam doctiores illius prouinciæ consulere, sed sufficit consulere idoneum, secundum suum & communiter aliorum iudicium.

6 AD SEXTAM respondeo, quod dupliciter potest respondere doctor consultus dubio alicui, in quo duæ sunt opiniones contrariæ, quarum vna est communis, & altera grauissimorum doctorum. Primo fatendo, quod vtra

C illarum potest iustè teneri. Secundo, quod iudicio suo vna earum est vera, alia vero non, etiam si sit communis. Si respondit primo modo, potest consulens, quam voluerit illarum sequi. Si autem respondit secundo modo, non potest sequi nisi eam, quam doctor consultus definit esse veram, si aliunde ipsi non constat contrarium: quia cum consilium petat ad illud sequendum, si aliud non inuenerit melius, non poterit suo iudicio opinionem, quam ipse iudicat falsam, tenere & sequi.

7 AD SEPTIMAM dico, quod si reuera dubitat talem actum esse mortalem, nec ne, non debet illum facere, donec ab illo dubio exeat: nam aliàs, vt ait S. Thomas anteponeret ac præferret amicitiam creaturæ amicitiæ crea-

D toris. Dixi, *si re vera dubitat*, id est, si non inclinat magis ad credendum vnum, quàm aliud: nam si ex aliquibus rationibus inclinaret magis ad credendum esse bonum, quàm esse malum, poterit per illas scrupulum deponere, & quodlibet aliud dubium, & facere id, quod sibi bonum videbitur sine alia consultatione, defectu commoditatis ad consulendum.

8 AD OCTAVVM dico, quod vni eius parti satis responsum est in quæstione præcedenti. Et ad aliam respondeo, quod regula vera ad discernendum scrupulum à dubio, est, quod dubium est, quando intellectus non magis in vnam, quam in aliam partem inclinat, & scrupulus est ar-

E gumentum, vel apparentia, quæ intellectui repræsentatur contra id quod scit, quod Latine vocatur scientia; vel contra id quod firmiter credit ita esse, quod Latine dicitur fides, aut credulitas: vel contra id quod ipse cogitat verum esse, etiam si id firmiter non credat, quod Latine dicitur opinio, vel contrà id quod intellectus nec tenet pro vero, nec pro falso, quod Latinè dicitur dubietas, vel dubitatio; sicut nos clarius, quàm alij, in multis locis diximus in nostro Man. *a* & in ca. *nouit*. *b* inferendo, quod licet nulli horum quatuor, scilicet scientiæ, fidei, opinioni, & dubio aliæ compatiantur, scrupulus tamen compatitur omnibus & singulis eorum, eo quod non est nisi argumentum vel apparentia, quæ contra illa quatuor po-

F test haberi. Salua, &c.

a *Cap. 27. nu. 279.*
b *De iudicijs in rub. nu. 43. & de pœn. di. 7. c. si quis autem. à nu. 9. vsque ad 25.*

SVMMARIVM.

1 *Confessarius pœnitentem, qui putat se sufficienter in præcedentibus confessionibus confessum, non tenetur interrogare in specie, an confessus sit peccata secundum numerum, etiam si confessarius suspicetur seu putet illum numerum non expressisse; modo pœnitens nec dubitet circa hoc: nec exprimat se aliàs numerum non explicasse.*

CONSILIVM XI.

CONFESSARII audientes rusticorum confessiones an teneantur interrogare eos, an de omnibus suis peccatis in præcedentibus confessionibus accusauerint se se-

cundum

cundum numerum, etiam si credant in alijs suis confessionibus sufficienter fuisse confessos?

Et quid, quando ex probabili coniectura confessarius putat, quod rusticus nec confessus, nec interrogatus secundum numerũ in præcedentibus cõfessionibus fuerit?

Et quid, quando pro certo confessarius ex discursu confessionis tenet dictum rusticum, nec interrogatum, nec confessum fuisse de numero?

1 Ad has tres quæstiones respondeo, quod mea sententia confessarius non tenetur interrogare confitentem, etiam si suspicetur eum non fuisse coufessum numerum, modo putet se satis bene confessum fuisse; nisi confitens interrogaret, an debuisset id facere, vel aliqua de causa diceret se id non fecisse: quia id nõ videtur iure cautum, nec vlla efficaci ratione probari, & quia qui nimis emungit, elicit sanguinem. *a*

a Ca. deniq. d. 4. Prouerbiorum c. 30.

SVMMARIVM

1 Peccatorum mortalium numerum qui ob ignorantiam confessarij omisit rusticus, detecto errore tenetur nõ quidem confessiones reiterare, sed numerũ veresimilem dictorum peccatorum denuo confiteri, & confessarius id ab eo exigere, etsi res sit dura.

CONSILIVM XII.

RVSTICVS, qui inter confitendum asserit se à suo parocho non solere, nec solitum esse interrogari de numero peccatorum, nec etiã de speciebus blasphemiæ, sed parochum ipsum contentum esse, si ipse pœnitens dicat, Ego blasphemaui Deum, & sanctos, omnibus vel pluribus modis ac pluries.

Quæritur primo, an sit cogendus ad reiterandas confessiones, vel non?

Secundo, an casibus prædictis, dato quod non sint pœnitentes cogendi ad reiterandas confessiones, saltem obligatus sit confessarius interrogare dictum pœnitentem, vt explicet quoties toto tempore vitæ suæ sibi videatur blasphemasse Deũ hoc & hoc modo, & quotics Sanctos hoc vel alio modo, & sic de alijs peccatis, quorum numerum ex prænarrata ignorantia numquam expressit. hoc tamen etiam durum admodum esset tam rustico pœnitenti, quàm confessario, qui in effectu congerentur ad repetendas omnes confessiones.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo, non esse obligatum huiusmodi rusticum ad reiterandas huiusmodi confessiones bona fide factas, per ea, quæ tanguntur in propositione quæstionis.

AD SECVNDAM respondeo non solùm huiusmodi pœnitentem obligari ad confitendum, numerum verisimilem peccatorum, quem in alijs confessionibus nõ fuit confessus, sed etiam confessarium obligari ad dicendum ei, vt confiteatur veresimilem numerum peccatorum mortalium à se admissorum, quem antea fuit confessus: quæ res certè dura est & pœnitenti, & confessario; tamen ita scriptum est, non solùm lege humana in c. *omnis. b* sed etiam diuina & Euangelica, ratione naturali confirmata à S. Thoma, & alijs, & etiam à nobis in Man. *c* & in cap. *consideret. d* & satis declaratũ in Concilio Trident. *e* ibi. *Omnia & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur etiam occulta, quæ sunt contra duo vltima Decalogi præcepta, &c.*

b De pœn. & remiss.
c Ca. 6. n. 16.
d De pœn. d. 5. n. 5. & 41.
e Sess. 14. de sacramento pœnitentiæ canone 7.

SVMMARIVM.

1 Absoluendus est ab omnibus, qui vnum vel alterum peccatum tantùm ob ignorantiam linguæ confiteri potest.

2 Confessor periclitantes in naui audiens, nisi integre confessos, non absoluat; nec vt alios possit audire, debet omittere interrogationes, quas facere de præcepto tenetur.

CONSILIVM XIII.

QVÆSITVM fuit primo, an absoluendus sit ab omnibus peccatis Æthiops in Brasilica prouincia seruiens, qui solùm vnum, vel duo confitetur peccata, ita vt à cõfessore intelligatur, & omnia vult & conatur confiteri, licet propter linguæ impedimentum non possit.

Secundo, an cõfessarius, periclitantiũ confessiones in naui audiens, licitè possit eos absoluere, interrogantibus debitis non præmissis, & fortè minus integrè confessos.

2 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondetur affirmatiuè quod Æthiops seruiens in prouincia Brasilica potest absolui sacramentaliter ab omnibus peccatis suis si solùm vnum vel alterum tantum confiteatur, ita vt intelligatur à confessario, & omnia velit confiteri, & conetur id facere, licet non possit proferre propter ignorantiam linguæ, ita vt confessarius alia intelligere nequeat, per ea quæ tradimus de multis & alijs ignorantibus linguam confessariorum terrarum in quibus degunt, in Man. confess. *a*

a Cap. 21. nu. 36.

2 AD SECVNDAM respondetur primo, quod non licet sacerdoti audienti confessiones nautarum & vectorum periclitantium in naui fluctibus iactata, confitentes sibi peccata, priusquã perficiant confessiones, aut saltem confiteantur omnia peccata mortifera sibi tunc occurrentia, absoluere, vt audiant etiam alios periclitantes. Tum quia cõfessarius est iudex, vt definit Concilium, Tridentinũ, *b* & iudex non debet ferre sententiam de rebus, quas minime nouit. *c* Tum quia confessio, quæ non est integra omnium peccatorum, non est legitima, *d* & confessio integra est vna trium partium principalium ad sacramentũ pœnitentiæ requisitarum sine quibus illud subsistere nequit. Tum quia faceret contra monita illius distichi:

Qui binos lepores vna sectabitur hora,
Vno quandoque, & quandoque carebit vtroque.

b Cap. 6. sess. 14.
c Leg. de quare. ff. de iudic.
d Cap. omnis. de pœnit. & remiss.

Secundo, quod neque debet omittere interrogationes, quas de præcepto tenetur facere, vt breuius possit audire confessionem alterius, per easdem rationes supradictas: quamuis sic eas, ad quas faciendas de concilio tantum tenetur.

SVMMARIVM.

1 Peccatum vnum in genere moris constituunt plures actus externi in vnum tendentes finem, sicut & actus peccatum ipsum principale antecedentes & sequentes. num. 3. etiam quod ob aliquam notabilem interruptionem fierent plura peccata in genere moris. num. 5. & hoc quo ad obligationem confitendi numerum. num. 1. quia per confessionem principalis actus confessarius satis potest cognoscere pœnitentis statum. nu. 4. contritio tamen debet se saltem virtualiter extendere ad omnes actus. nu. 4.

2 Vno impetu qui eundem peccati actum reiterat, pluribus puta ictibus sacerdotem percutiendo, vnicam incurrit excommunicationem, & vnicum peccatum committit, sicut & qui pluries idem replicat verbum iniuriosum. Quod si personæ, quibus iniuriatur, vel quas male concupiscit, vel facta ipsa seu verba iniuriosa sint distincta, peccata multiplicantur. num. 6. 7. 8. & 10.

9 Plures personæ consideratæ vt vnum corpus, pro vnica reputantur persona: vnde qui blasphemat sanctum Petrum, & omnes Apostolos, duas solum perpetrat blasphemias; & qui vnam domum vult comburere, vnum peccatum facit, & non tot, quot ibi sunt personæ.

CONSILIVM. XIIII.

AD SOLVENDAS quæstiones, qnas admodum R. in Christo Pater Rector Collegij pœnitentiariorum S. Petri, quod Patribus illustrissimæ Societatis IESV est commendatum proposuit, dicimus primo, quod plures actus exteriores tendentes in vnum peccatum principale, qui sunt diuersi in genere entis, censentur constituere vnum peccatum in genere moris saltem quo ad effectum confitendi numerum peccatorum, non solum quando vnus est ad alium via, sed etiam quando quis vno impetu fertur in illos omnes.

2 Tum argum. cap. *cum pro causa, e* quatenus probat, eum qui vno impetu pluries percutit clericum, semel tantum excommunicari. Tum argum. aliorum iurium, per quæ Ioannes And. *f* concludit, quemdam Anglicum qui tres ictus vno impetu intulit clerico, semel tantũ excommunicatum fuisse. Tum quod ille vnicus impetus videtur inducere quamdam vnitatem in genere moris; & efficere, vt quadamtenus vnus eorum sit ad alium via, vel consequens; licet suapte natura in genere entis per se subsistat. Tum quod qui vnico impetu bis vel ter appellat, semel tantum appellare dicitur, *g* & qui bis vel ter eandem rem in testamento vel codicillis legauit, videtur semel legasse. *h*

e De sent. excom.
f In mercuria. c. de delictum. de
g Ca. Lotharius. iuncta gloss. verb. appellauit 31. q. 2.
h Le. cum q. §. fi. C. de leg.

3 Secundo

3 Secundo addimus, quod sicut actus præambuli ad principalem actum peccati non augent numerum peccatorum necessario confitendum, sic nec eadem ratione actus consequentes, vel subsequentes actum principalem peccati, quales videntur esse actus, quibus qui fecit aliquod peccatum principale, postea gaudet inordinatè, lætatur, tristatur, dolet, vel loquitur de illo, vel accessorijs eius. Tum quod eadem videtur ratio, & sic idem est de vtrisque iudicandum. *a* Tum quod qui furatus est infantem, qui apud eum adoleuit, vnum furtũ fecisse dicitur. *b* Tum quod pauci, collatione aliorum; inueniuntur, qui post vindicatam iniuriam, post fornicationem in domo secura habitam, post furtum & dolum admissum, non velit, dicat, vel faciat aliqua inordinata gaudẽdo, comedendo, bibendo, ridendo, iuxta illud: *Et lætantur, cum male fecerint.* attamen nemo dicat eorum omnium numerum esse nominatim confitendum. Tum quia totius Ecclesiæ Christianæ vsus videtur habere, quod sicut sufficit homicidæ confiteri se occidisse talem hominẽ, non confitendo numerum voluntatum & aliorum actuum inordinatorũ præambulorum illius homicidij, sic sufficit cõfiteri illud, non confitendo numerum actuum consequentium, quibus id ei placuit, & monstrauit alijs verbis, vel factis, placuisse sibi: & quod sicut fornicanti sufficit confiteri principalem actum, non confitendo numerum voluntatum, dictorum, & factorum præambulorum inordinatorum, ita sufficit confiteri principalem actum non confitendo numerum voluntatum, dictorum, & factorum inordinatorum consequentium.

4 Tum quod licet singuli præfatorum actuum sint per se ipsos peccata mortifera quo ad iudicium exactum, & licet oporteat, vt contritio, per quam sunt remittenda, formaliter vel virtualiter perueniat ad omnia illa, quo tamen ad iudicium salutare pœnitentiæ, & vsus vitæ, quod debet facere confessarius, satis est, vt numerus eorum sic patefiat ei, vt status pœnitentis satis pateat confessario ad iudicandum qualem ei debeat exhibere medicinam, vt æquè pulchreq; declarauit Caietanus. *c* Cum ergo communiter post & ante actum principalem multa cogitata, dicta, & facta inordinata soleant haberi, satis cõstat confessario quo ad iudicium suum salutare ferendum status pœnitentis quo ad illam speciem peccati.

5 Ex quibus infertur primo, quod licet quando inter præambula, & cõsequentia, & actum principalem fit aliqua interruptio notabilis, illa sint peccata diuersa, etiam in genere moris, etiam ad effectum vt contritio formaliter vel irregulariter debeat peruenire ad illa, non tamen videtur diuersa quo ad effectum necessario cõfitendi numerum eorum, eo quod sine illa specificatione satis videtur constare status confitentis quo ad iudicium salutare sacerdotis.

6 Secundo infertur decisio primæ quæstionis, scilicet quod qui eodem impetu dicit alteri quatuor vel quinque iniuriosa verba significantia diuersas iniurias, puta quod sit fur falsarius hæreticus, censendus est peccare diuersa peccata. Tum quia non sunt antecedentia neque consequentia ad vnum principale peccatum, neq; sunt vnum, vel vnius speciei peccatum in quod quis vno impetu fertur, sed separata, & diuersæ speciei.

7 Tum quia licet quis vno impetu inferat vni clerico tres ictus, non est nisi semel excõmunicatus: si autẽ vno impetu etiã vnico ictu ferit tres clericos, ter est excõmunicatus, secundũ Ioannem Andream. *d* Tum quia eadem ratione, qui vno impetu ferit, & blasphemat, & hæresim asserit, tria peccata cõmittit cum numero necessario confitendi: *e* qui verò dicit totidem verba iniuriosa significantia tantùm vnam iniuriam, vt quia appellat aliquem quater, vel quinquies furem, vel latronem, vnum tantùm peccatum admittit quo ad necessitatem confitendi numerum, instar bis vel ter vnico contextu appellantis. *f*

8 Tertio infertur decisio secundæ quæstionis, scilicet, q qui dicit alicui vnũ verbum iniuriosum; & ille respõdet, vnde procurator replicat, & successiuè triplicat, eidem dicens tria verba iniuriosa, peccat tria peccata, si tres diuersas iniurias significant, vnum autẽ solum, si tantũ vnam.

a L. illud. ff. ad l. Aquil c. dudum. 2. de elect.
b L. e. inficiando. §. infans. ff. de furtis.
c In to. 1. tra. 5. quæst. 3.
d In d. mercur. col. fin.
e Arg. l. prætor. edixit. §. fin. ff. de iniu
f Ca. Lotharius. iuncta gloss. verb. appellauit. 31. quæst. 2.

9 Quarto, decisio tertiæ quæstionis, scilicet, quod qui imprecatur mortem alicui; & toti familiæ eius, duo tantum peccata committit, non tot, quod sunt personæ familiæ. Tum quod tota familia pro vna persona ficta accipitur. *a* Tum quod familia licet significet multos, eos tamen collectiuè tamquã vnum corpus fictum significat. Tum quod qui vnam domum vult exurere, non videtur peccare tot peccata, quod partes habet, sed vnum: quia vnum corpus compositum ex multis vult exurere, *b* & qui vult furari vnam milliadem ducatorum, vel vnum aceruum tritici, vnum peccatum videtur peccare. *c*

Quinto, decisio quartæ quæstionis, scilicet quod qui blasphemando maledicit Petro, & duodecim Apostolis, duo peccata videtur admittere, eisdem rationibus.

10 Sexto, decisio quintæ quæstionis, scilicet quod sex peccata peccat, qui molliciei peccatum peccans inducit sibi in memoriam, vt magis delectetur, virginẽ, viduam, nuptam, cognatam, & sacram; quia sunt quinque peccata diuersarum specierum, cùm virtualiter quinque illis commisceatur, vel eis mortiferè delectetur, & nulla illorum sint antecedentia, vel consequentia aliorum.

Aduertendum, has quæstiones dedisse occasionem auctori addendi ad Manuale cap. 6. num. 16. & 17. & successiuè si quid in hoc responso desideratur, ad illum locum, vti posterius & magis expensum, recurrendum.

SVMMARIVM.

1 Virgo quæ reputatur cum esset corrupta, confitendo secundum peccatum carnis, non tenetur etiã interrogata fateri primum iam confessum.

1 Peccatum legitime confessum nemo tenetur vllo iure iterum confiteri.

2 Peccatum iam confessum non tantum tacere, sed negare potest pœnitens cõmisisse, intelligendo, ita vt teneatur illud confiteri.

3 Pœnitens confitendo iam confessa & occulta, infamando seipsum, saltem venialiter peccat.

4 Pœnitens non tenetur confiteri circumstantiam extenuantem peccatum.

5 Confiteri sufficit vltimam speciem peccati necessario confitendam, tacendo vltimam peccati necessario non confitendi.

CONSILIVM XV.

AN pœnitens, quæ putatur virgo, & tamen aliàs commisit peccatum molliciei, de quo fuit confessa, si deinde committat aliud peccatum carnis cum viro, teneatur respondere confessario interroganti an esset virgo, se antea fuisse corruptam? Si enim id non confitetur, nesciet confessor vltimam speciem peccati, an scilicet sit stuprum, vel simplex fornicatio; & sic non potest legitimam & conuenientem pœnitentiam imponere.

1 Respondeo, præfatam pœnitentem non teneri ad confitendum confessario interroganti eam, an maneret adhuc virgo, an esset corrupta, si corruptionem illam antea alij confessario legitimè confessa fuit. Tum quia nemo tenetur iure naturali, diuino, nec humano communi ad confitendũ iterum peccatum, quod legitime fuit confessus, vt post alios late tradimus in Manual. confess. *d*

2 Tum quia potest talis pœnitens absque vllo peccato tacere illud stuprum, immo & negare se illud commisisse, intelligendo intra se, quod non fuit corrupta, ita vt teneatur illud confiteri, per ea, quæ nos firmissimis rationibus probamus in comment. cap. *humanæ aures.* e

3 Tum quia confitendo illam corruptionem, si erat secreta, peccaret saltem venialiter infamando seipsam, per cap. *non sunt audiendi.* *f* & tradimus nos latè in d. Manual. confess. *g* Tum quia eiusmodi pœnitens tacendo, vel negando illud stuprum, non efficit, vt confessarius ignoret vltimam speciem peccati necessario cõfitendam, eo quod non fit ei notum an corruptio illius sit virginitatis fractio, an simplex fornicatio.

4 Tum quia pœnitens nõ tenetur circumstantiã confiteri extenuantem peccatũ, vt tradimus in d. Man. *h* immo sunt qui dicant id nõ licere, quamuis falso, vt diximus in ca. *consideret.* *i* Tum quia tacendo illam corruptionem, auget grauitatem aliorum peccatorum carnis: & secundum omnes licet tacere circumstãtias minuentes culpas.

a L. 1. ff si familia furt. fecisse dic.
b Arg. l. eum qui ff. de vsu cap.
c Arg. l vulgaris ff. de fu & ca. vulgaris. de pœnit. dist. 1.
d Capit 9. in principio.
e 22. quæst. 5.
f 11. quæst. 3.
g Cap. 18. nu. 27.
h Ca. 6. nu. 5.
i Nu. 5. de pœnit. dist. 5.

5 Tum deniq; quod sufficit confiteri vltimam speciem peccati necessario confitendam, tacendo speciem vltimam peccati, quod necessario non est confitendum, qualis est corruptio, de qua loquimur. A

SVMMARIVM.

1 Reuelare teneor ad praeceptum superioris concedentis monitorium in forma, id quod aliquis mihi ita serio de se confessus fuit, vt putem ita esse: nisi pro habendo consilio, vel patrocinio, id mihi tamquam medico, aduocato, procuratori, vel patri spirituali detexisset: aliter incido in excommunicationem, à qua alius, nisi is cui fuit reseruata, non potest me absoluere. & num. 5.

1 Aduocati, medici, & quiuis consultores non tenentur ob monitoria publicata reuelare secreta sibi communicata. B

3 Confitens tacendo illud, quod secundum suam conscientiam inducit nullitatem absolutionis, peccat.

3 Confitens, cui conscientia dictat, quod absolutio non valebit, peccat inducendo confessarium, vt eum absoluat.

4 Confessus non integrè tenetur iterare confessionem: & si fiat cum eodem, satis est addere peccatum omissum.

5 Excommunicatus per monitorium generale iudicis, qui absolutionem sibi, vel superiori suo reseruauit, non à confessario, sed ab ipso iudice, vel de eius licentia est absoluendus.

CONSILIVM. XVI.

EXCOMMVNICATVS per monitorium generale Vicarij Papae ob non restitutionem & reuelationem quorumdam bonorum, de quibus dubius erat an essent restituenda, licet potius inclinaret in partem affirmatiuam, in Paschate absolutus est à suo confessario, cui totam rem reuelauit, & alia peccata, excepto eo, quod iudicabat absolutionem sibi non prodesse, stimulante eum conscientia, quòd teneretur restituere. Quaerit vero nunc. C

Primo, an confessarius inciderit in excommunicationem ex eo, quia non paruit monitorio non reuelando.

Secundo, an confessio illa fuerit valida, quia confessus est excommunicato, nec cōfessus est circumstantiam illam stimuli conscientiae.

Tertio, quod remedium superest, vt conscientiae suae satisfaciat bene confitendo. D

Quarto, an iterum cōfitendo possit absolui sine licentia Vicarij, cum iam restituerit.

1 AD QVAESTIONES propositas responsurus laudo primum curam, quam salutis suae animae habet D. consulens, eruditionem non vulgarem in propositione illarum significans. Ad primam autem quaestionem respondeo, quod de materia ipsius nemo, vt opinor, ita late scripsit, ac nos in repet. cap. *inter verba. a* & quod ibidem, *b* & in nostro Manu. confess. *c* determinamus, aduocatos, procuratores, consultores, & medicos non teneri ob similia monitoria ad reuelanda secreta, quae sibi clientuli, aegroti, & alij consulentes reuelant. Et ita si D. consulens reuelauit illud secretum praefato patri spirituali, ad finem vt ei consuleret, quid facere deberet, non tenebatur ratione praefati monitorij ad reuelandū id, quod ab ipso D. consulente didicit, & consequenter non fuit excommunicatus. E

a 11. q. 3. c. ad L o. coroll 65. à num. 775.
b Num. 799.
c Cap. 25. nu. 42.

2 Si autem alia ratione, quam consultationis, ei reuelauit illud serio, ita quod pater illi spiritualis deberet credere id esse verum, videtur incidisse in excommunicationem non reuelando iuxta superioris mandatum, per ea, quae ibidem ipse tracto. *d*

d Num. 777. & seq.

3 AD SECVNDAM respondeo, quod D. consulens perdoctè & subtiliter concludit confessionem illam non fuisse validam, etiam si pater ille spiritualis non incidisset in excommunicationem; quia inducendo illum ad audiendam confessionem, & confitendo illi contra suam conscientiam, peccauit, & aduertit se peccare; & non confessus fuit illud peccatum, quod tunc admittebat, &c. vt ipsemet pulchrè prosequitur. F

4 AD TERTIAM respondeo, quod ipse debet reiterare illam confessionem: quod facile facere posset, si eidem patri spirituali denuo eam faceret, adiecto hoc peccato; praesupposito quod pater ille nō incidisset in excommunicationem ratione praefata, vel certè iam esset absolutus ab ea; & praesupposito quod mediocrem memoriam peccatorum ante sibi confessorum haberet.

5 AD QVARTAM respondeo, quod cum Vicarius Papae reseruauerit sibi & superiori suo absolutionem eius, qui incideret in excommunicationem sui monitorij, cumq; consulens numquam restituerit, neque reuelauerit se tenere bona praefata, non potuit absolui à confessario suo. Tum quia absolutio erat reseruata. Tum quia numquam paruit monitorio, & ita semper mansit excommunicatus, & non potest absolui nisi ab eo, vel de eius facultate.

SVMMARIVM.

1 Papa reuocare potest indulgentias omnes à praecessoribus concessas.

2 Iustum, & decens differunt, nec de vno ad aliud infertur.

3 Papa statim creatus indulgentias, vt putat Viguerius, non reuocat, sed solum quasdam gratias, & indulta ad beneficia.

4 Indulgentias tantum plenarias ante concessas Papa reuocat in indictione Iobelai.

4 Facultas absoluendi ab omnibus peccatis non est indulgentia, nec per bullam Iobelai reuocata. & num. 5.

6 Cautela abundans nemini nocere debet.

7 Indulgentia quaestuaria omnes reuocata.

7 Derogatoria cum clausula, vt contraria habeantur pro expressis de verbo ad verbum, omnibus derogat ex stylo curiae.

CONSILIVM XVII.

LEO X. visitantibus ecclesiam Treuerensem, & peccata sua confitentibus concessit, vt ab omnibus peccatis, etiam reseruatis, absolui possent. Clemens VII. dictam ecclesiam deuotè vsitantibus, & ei aliqua sua bona distribuentibus certorum dierum indulgentiam concessit.

Quaeritur, an gratiae praedictae sint derogatae; vel ex eo, quod, vt Viguerius, *a* dicit, Summus Pontifex à principio suae creationis reuocat indulgentias per praedecessores concessas; vel ex eo, quod Clemens VII. anno Iobelaei reuocauit indulgētias à praedecessoribus concessas.

1 Ad difficultates praefatas respondeo primo, certum esse, quemlibet Pontificem Maximum pro sua summa, quam habet, potestate, posse reuocare omnes indulgentias concessas à suis praedecessoribus. Tum argumen. cap. *cuncta per mundum. b* & cap. *proposuit. c* Tum quia nullus praedecessorum suorum potest imponere ipsi legem, quae suam potestatem tollat, vel minuat. *d*

2 Tum quia licet deceat, vt beneficia principum sint permansura, *e* non tamen est necesse, neque aufert illa decentia potestatem reuocandi ea, nec faceret reuocationem iniustam, licet nonnumquam faceret indecentem; quia iustum, & dicens differunt, iuxta cap. *magna. f* quatenus habet decere Episcopum dicere, vel audire quotidie Missam, quem tamen ad id non teneri diximus post alios in Manual. confess. *g* & decet seruare omnia consilia Christi, non tamen est praeceptum. *h*

Secundo, quod difficultas primo posita nō tangit ius, nec potentiam reuocandi, sed tantum factum, an scilicet quilibet Papa ab initio suae administrationis reuocet indulgentias à suis praedecessoribus concessas, quod dixit vir pius & eruditus vbi supra.

3 Tertiò, quòd praefatus Viguerius videtur dixisse id deceptus ab aliquo, qui putauit per regulas Cancellariae, quas in crastinum suae assumptionis renouat Papa, reuocare omnes gratias, & indulgentias, quas praedecessor fecit. quod tamen non est verum: nam licet regula decima, propterea quod habet verbum, *gratias*, & verbum, *indulta*, videri posset alicui dormitanti reuocare omnes indulgentias nondum lucrifactas, cum sint quaedam gratiae, & quaedam indulta; nullatenus tamen id facit: quandoquidem solum reuocat gratias expectatiuas, & indulta beneficiaria concessa ad quaerenda beneficia ecclesiastica, vel ad nominandum ad ea, vel conferendum illa; sicut & regula 11. reuocat vniones eorumdem beneficiorum nondum sortitas effectum. & nec regula 57. & duae insequentes, quae tractant de indulgentijs, neque glossae illarum vllam de huiusmodi reuocatione mentionem faciunt, immo meminerunt indulgentiam perpetuam.

a De instit. Theologia ca. 16. §. 6.
b 9. quaest. 3.
c De concess. prab.
d Cap. innotuit. de elect. l. penult. ff. de recept. arb.
e Cap decet. cum similib. de reg. iuris. lib. 6.
f De voto. & notat. in c. fin. de priuileg. lib. 6.
g Cap. 21. nu. 2.
h Cap. quisquis. 14. q. 1. §. fi. 4. d. glo. celeb. in ca. quis autem. 20. d.

Quarto,

A Quartò, quod est alia reuocatio, siue suspensio indulgentiarum, quam ille nõ meminit, quæq; fit ante quemlibet annum Iobelæum: quæ an per illius lapsum reuocetur, an post eum Papa illam reuocet, disputaui olim ipse in comment. cap. *quis aliquando*. *a* & postea anno Iobelæi proximo in Vrbe, vbi typis excusus est iterum ille commentarius auctus tribus notabilibus, scilicet 32. 33. & 34. & in 32. continetur bulla indictionis anni Iobelæi facta à S.D.N. Gregorio XIII. cum glossis non omnino pœnitendis: & in 33. inseritur bulla suspensionis indulgentiarum factæ ob annum Iobelæum, cum glossis, in quarũ vltima tractamus de reuocatione illius suspensionis, facta mentione de disputatione facta in d.notat.26. Cuius, B vt copiam legendi habeat D.consulens, idemq; D. meus colendissimus, tradam cum hoc responso vnum exemplar compaginatum, sed nudum tegumento, ne nimis constet portatio.

a §.in Leuit. de pœn.dist 1. notab.28.

4 Quintò, quod suspensiones præfatæ Gregorij XIII. & prædecessorum eius factæ ob Iobelæum, licèt non sint reuocatæ expresè, nec tacitè, nihil tamen obsunt votis D.consulentis: quoniam, vt ego in glossa prædicta monstro, per illas solùm fuerunt suspensæ indulgentiæ plenariæ: & dubium primum particulare, quod proponitur, non est de indulgentia plenaria, nec non plenaria, sed de facultate absoluendi à peccatis reseruatis Papæ alibi, quã in bulla Cœnæ Domini, quæ longè alia res est, quàm in- C dulgentia, vt in prædicto commentario. *b* Et secundum proponitur de reuocatione indulgentiæ non plenariæ, sed tantùm certorum dierum, & annorum, quam non fuisse vnquam per præfatas suspensiones reuocatam, in præfata glossa, & præfata notab.28. sine vllo scrupulo cõclusimus.

b Not.20.

5 Sextò, quod clausula, qua Clemens VII. derogauit eis, quæ poterant suæ concessioni obesse, nihil obesse durationi, & perpetuitati præfatarum gratiarum, & indulgentiarum, immò prodest. Tum quia corroborat illam: & posita ad augendum, non debet operari diuersimodè, neque è contrario. *c* Tum quia abundans cautela nõ nocet, per l.*testamentum*. *d* ex qua id ibi adnotat Baldus, *e* & D concessiones p̨refatæ absq; illa clausula valuissent, & fuissent perpetuæ, ergo à fortiori cum illa.

Septimò, quòd nihil obstat votis D. consulentis *f* Cõcilium Tridentinum, quatenus prohibet, ne occasione indulgentiarum detur facultas colligendi eleëmosynas; si quidem non ob hoc gratias ante concessas derogat.

c Cap.fin.de verb.sign. & l.rem legatã, ff.de opt.leg.
d C.de testã.
e Cum simil.
f Cap.vlt.de refor.sess.21.

6 Octauò, quod licet non sit verum id, quod præfatus vir pius Viguerius dixit ab aliquo deceptus; est tamen verissimum, quòd Pius V. per quandã extrauagantem suam reuocauit omnes indulgentias, & peccatorum remissiones à se, & à suis p̨redecessoribus, & successoribus concessas, & in posterum concedendas quibuscunque personis E & pijs locis, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adiutrices, & quæ quæstuandi facultatem quomodolibet continent; per quam arbitror esse reuocatam indulgentiam præfatam concessam à Clemente VII. visitantibus præfatam ecclesiam Treuerensem certis diebus, & distribuentibus ei aliqua sua bona secundùm deuotionem; quoniam indulgentiam concedere distribuẽti aliqua bona sua pro indulgentia consequenda, est indulgentiam cõcedere manus adiutrices porrigenti, & dare facultatem aliquo modo quæstuandi.

7 Nec obstat clausula derogatoria derogatoriarum apposita concessioni præfati Clementis VII. quia per clau- F sulas derogatorias præfatæ extrauaganti Pij V. latissimè derogatur omnibus clausulis derogatorijs, quæ alicubi possint inueniri, habẽdo illas prout de verbo ad verbum expressas: quæ secundùm stylum curiæ sufficit, non obstante aliquorum doctorum opinione scribentium in c. *accedẽtes*. *g* An autem oẽs gratiæ præfati Clemẽtis sint reuocatæ, an illæ solæ, quæ ad indulgẽtias pertinent, nõ potest satis securè responderi, nisi lecto tenore bull̨e, *h* & q̨a ponderandum est, quæ illarũ principaliter, vel æquè aut minus principaliter concessæ sint.

g ff. de præscr. & in l. quæ. ff.de legib.3.
h Arg.l.inci uile.ff. de leg.

8 Nonò dicendum, gratiam præfatam præfati Leonis X. si non continet alias clausulas, non esse reuocatã; quia per eam non conceditur indulgentia & remissio peccatorum, sed quædam dispensatio longè ab ea distãs, vt palàm in præfato notab.28. traditur,

SVMMARIVM.

1 *Casuum reseruatorum relaxationem etsi concedat* Papa *per bullam* Cruciatæ *certa eleëmosyna iuuantibus bellum, vel aliud iustum & pium opus; at inferiores id nõ possunt: quia hoc concedentes censerentur concedere spiritualia sub modo vel conditione dandi temporale; quod eis non licet, & à positiua simoniaca prauitate vix posset defendi: quæ in Papa cessat, qui potest hæc licitè facere, num.5.*

2 *Legislator etsi non subijciatur suæ legi quo ad vim coactiuam, subijcitur tamen quo ad vim directiuam: vnde si ipse illam non seruet, vel cum alijs sine causa & delectu dispenset, peccat; licèt actus teneat, & nu.4.*

3 *Iure communi quæ subditis competunt, si superior ea illis interdicat, & postea recepta pecunia cõcedat, peccat, vendẽdo quod gratis dandum est, & nu.4.*

5 *Spiritualia sub modo vel conditione etsi iustè possit* Papa *concedere, at secus est in inferioribus, qui id facientes etiam à simonia positiui iuris vix possent defendi.*

5 *Dari posse & debere à prouisis de beneficijs aliquid in adeptione possessionis conuertendum in pios vsus, quod non sapiat auaritiam, etsi ex causis maximis concedere soleat* Papa, *hæc tamen facultas ab* Episcopis *non solet vsurpari.*

6 *Ordinarij locorum, etiam si sint* Cardinales, *dum per suas bullas concedunt aliquas gratias spirituales, debent se restringere ad suos subditos, & nu. 12. cùm non sint vocati nisi in partem solicitudinis, nu.6. & cauere ne superuacaneè concedant, quæ iure sine alia speciali concessione concessa sunt, & licent, num.7. & 15. vel ne per non satis circumscriptas concessiones dent occasionem errandi, nu. 8.10. 11. & 15. vel ne decipiantur subditi, nu.9. vel ne immoderatas concedant indulgentias, num.12. & 14. vel ne concedant quæ non possunt, nu.13. & 16.*

9 *Pœnitentias iniunctas ab vno confessario potest alter iure cõmuni commutare. vnde frustra administrator episcopatus per suas bullas id concedit.*

10 *Votum castitatis ab vno ex coniugibus, altero inuito, emissum non potest ab* Episcopo *omnino relaxari: & quatenus est alteri præiudiciale, non tenet. vnde frustra administratores episcopatuum per suas bullas faciunt facultatem dispensandi super huiusmodi votis.*

13 *Archiepiscopus non potest largientes aliquid suæ ecclesiæ facere participes indulgentiarum concessarum benefacientibus alijs ecclesiis sui archiepiscopatus.*

15 *Matrimonium consummantes ante benedictionem, non incidunt in casum* Episcopo *reseruatum; cùm sit etiã dubium, an sit peccatum saltem mortale.*

16 *Patrinos vltra duos, videlicet vltra vnum & vnam, accedere posse, concedere, est contrauenire canonibus, immò & sacro* Concilio.

16 *Interdictum suum etsi* Episcopus *potest tollere, vel suspendere; at vt eo durante, quis possit etiam ianuis clausis sacro interesse, non potest concedere.*

CONSILIVM XVIII.

CIRCA bullas Hispaniæ quæritur, an aliquis Præsul inferior Papa iustè possit cõcedere gratias, siue bullas, per quas faciat facultatem absoluendi à casibus suis reseruatis eos, qui dederint singulos iulios in aliquod opus pium impendendos, & concedere indulgentias, & alias gratias, vt per bullarum clausulas patet.

1 Pro parte affirmatiua facit primò illud Euangelicum: *Estote & vos perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est.* *a* & illud Apost.ad Ephes. *Imitatores Dei estote, sicut filij charissimi.* adiũcto illo, *A boue maiore discat arare minor.* *b* & quod Papa qui omnium est maximus, & omniũ maximè imitandus, concedit quotidie gratias (quas appellat vulgus Cruciatas) per quas concedit absolutionem casuum sibi reseruatorum, & alia spiritualia, adiuuantibus bella iusta, vel aliqua opera pia, quantitate aliqua pecuniæ.

a Matth 5.
b Ca. ea quæ. de re iud.

2 Sed respondendũ est primò, quod peccat ille, qui absque iusta causa id facit: quia legislator, etiam si sit monarcha, subditur suæ legi quo ad vim directiuam, iuxta illud:

Patere legem quam tuleris. a & rubricam ff. *Quod quisque iuris in alium statuerit, eodem iure vtatur.* translatam in c. *hac verba.* b & tradit vterque Thomas. c Et ideo non solùm dispensando cum alijs absque iusta causa peccat, sed etiam ipsemet eam non seruando. *d*

Secundò, quod licèt qui facit aliquam legem, vel succedit eam facienti, quidquid contra eam fecerit, siue dispensando, siue aliàs, valebit quidem, argum. c. 1. e & c. *venerabilibus.* f quatenus habet, absolutionem ab excõmunicatione, etiam iniustam, si detur ab habẽte potestatem eam dandi, valere; peccat tamen eam non seruando sine causa, vt dictum est.

3 Tertiò, quod peccaret Presul inferior Papa, qui etiam iusta de causa concederet gratiam, vel bullam, seu dispensationem subdito, ad faciendum aliquid, quod iure communi ei competit, pro aliquo adiutorio temporali, iuxta illud Thren. g *Aquam nostram pecunia bibimus.* & iuxta illud: *Non est pecunia dandum, quod iure communi gratis debetur.* h

4 Quartò, quod ex his infertur, quẽdam insignem Archipræsulem peccasse, concedendo contra suas constitutiones synodales peccatorum reseruatrices satis sine iusta causa & delectu facultatem absoluendi à casibus sibi reseruatis omnibus, qui singulos iulios in adiutorium cuiusdam belli iusti darent: peccasse item eundem, concedendo facultatem absoluẽdi parochis in casibus, quibus iure communi ipsi absoluere poterãt: quia non est pecunia dandum, quod iure cõmuni gratis conceditur, vt suprà dictum est, *i* nisi res controuersa esset inter doctores, an casus esset reseruatus, necne: quia tunc gratis, & cum discretione iustè concedi posset ad cautelam. *k*

5 Quintò, quod difficile potest à labe simoniæ saluari concessio facultatis absoluendi, quæ sanè spiritualis est, pro pretio vnius nummi argẽtei, seu regalis, quod est temporale. Tum quia neque beneficium, nec aliquod spirituale potest conferri alicui ea conditione, modo, vel pacto, vt aliquid temporale detur, *l* etiam pauperibus, vel fabricæ. casus est singularis in c. ex multis. *m* quod magni facit Panormitanus, *n* & alij alibi. Tum quia omnis pactio, modus, vel conditio, quæ iure non inest, inducit in spiritualibus simoniam, saltem iuris positiui. *o* At concessio potestatis absoluendi est spiritualis, ergo non potest ea concedi lege, quæ iure non inest: quia illa, quæ tacitè inest, exprimi potest, *p* dummodò exprimatur eo solo modo, quo inest, vt post alios declarat Felinus, *q* & tradimus in nostro Manual. confess. *r* Dixi, *inferior Papa:* quia ipse, suaque sancta Sedes Apostolica id consueuit facere, concedendo bullas Cruciatæ, ac alias similes, quibus solet facere huiusmodi facultatẽ erogantibus ad opus pium Cruciatæ, vel alia similia certam quantitatem pecuniæ; & iure id potest facere. Tum quia Papa non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris, vt est in c. quanto. *s* adeo quod glossa eius ait, *Non potest dici ei, cur ita facis?* Tũ quia est supra omne ius positiuum. *t* Tum quia Papa licèt non possit iustè committere simoniam iure naturali & diuino vetitam, qualis est vera emptio & venditio rei spiritualis, vt post alios tradimus nos in præfato Manual. *v* potest tamen committere iustè simoniam iure tantùm humano inductam, qualis est admissio, vel commissio renunciationis beneficij spiritualis in fauorem cuiuspiam, vt latè post alios per Felinum, *x* vel si reseruetur id sub conditione, vel modo traditionis alius rei spiritualis, puta eleẽmosynæ; quod tamen non potest facere inferior Papa, per notata ab Innocentio, Panormitano, & alijs. *y* Qualis item est illa conuentio electorum, vel collatorũ, qua promittit alter alteri dare suffragium, vel beneficiũ, vt alter alteri det simile; id quod post Raymundum rectè tradit Siluester, *z* quod iustificari non potest auctoritate ordinaria, licet sic Papali, vt etiam nos tradimus in præfato Manual. *a* quod in alio consilio limitatur: & consuetudo laudabilis inducere potest, vt à suscipientibus detur pro administratione sacramentorum aliquod temporale; & quod ad seruandam huiusmodi consuetudinem cõpelli possint ab Episcopo, iuxta c. *ad Apostolicam.* *b* Immò etiam quæ per constitutiones & statuta ante Concilium Tridentinum nuperrimum dabantur ab ecclesiasticis in prouisionibus, & admissionibus ad possessionem rerum prouisarum, possunt etiam iustè nunc accipi, modo conuertantur in vsus pios, & nõ sapiant auaritiam, vel simoniam, vt habet d. *a* Concilium Tridentinum, *b* per quod videtur correctum c. ex multis. *c* disponens, ne darentur, etiam conuertẽdo in vsus pios. Et Papa ex maximis causis consueuit facere eiusmodi facultates; ordinarij verò nunquam id ætate nostra fecerunt.

a Cap. cũ omnes, de const.
b De pœ. d. 1.
c 1. 2. q. 95. art. 4.
d Arg. c. iniustum. 9. dist.
e 11. quæst. 3. §. vbi, de sẽ excom. lib. 6.
g Cap. fin.
h L. 2. & seq. ff. de cond. ob turp. caus.
i 3. dicto.
k Arg. c. solet, de sen. excom. lib. 6. cum ei adnot.
l Ca. Iacobus, de simon.
m 1. quæst. 3.
n In d. c. Iacobus.
o Cap. quam pio. 1. q. 2. c. fi. de pact. c. dudũ. 2. de præb. lib. 6. adiuncta glos. verb. liberè.
p Cap. significasti, de ele. et l. 1. ff. de leg. 1.
q In c. ad audientiam. 2. de rescript.
r Ca. 23. n. 100
s De transla. prælat.
t Cap. proposuit, de cõcess. præbẽ. l. princeps ff. de ll.
v Cap. 23. nu. 108.
x In c. ad audientiam, de rescript.
y In c. significatũ, de præb.
z Ver simonia. q. 13. ar. c. quã pio. 1. q. 2.
a Cap. 23. nu. 101.
b De simon.

6 Sextò, descendendo ad clausulas bullarum administrantium ecclesiam cathedralẽ N. quæ dicuntur casuum reseruatorum. Videtur quod prima clausula concessionis bullæ Cardinalis Archiepiscopi N. nimium latè concipitur, quatenus omnes fideles Christianos comprehẽdit; cùm in partem solicitudinis sit vocatus, & non in plenitudinem potestatis sit vocatus, vt Papa: *d* licèt enim omnibus sui Episcopatus possit Episcopus facere huiusmodi facultatem, iuxta c. 2. adiuncta glos. 1. *e* & glos. clem. 1. *f* quæ ambæ communiter recipiuntur; non tamen eam potest facere alijs, vt ipsæmet glossæ sentiunt.

7 Septimò, quod clausula secũda, quatenus facit facultatem absoluendi eos, qui debent decimas, & alia incerta, præmissis prius his, quę continentur in ea, videtur superflua: quia iure communi competit illa parti, & confessarijs, secundùm communem sententiam, quam Panormitanus & Ioannes ab Annania sequuntur, *g* per illum text. contrà Hostiensem, *h* vbi etiam Felinus, *i* contrà eum tenet, imè & Ioannes Andreas, *k* vbi in glossa illius adhæsit Hostiensis & nos quoque communem tenuimus in Manual. confess. *l*

Octauò, quòd tertia clausula, quæ facit facultatem absoluendi blasphemos & iniurios in Deum & Sanctos, est superflua; nisi constitutiones dictæ Ecclesiæ N. illum casum reseruẽt Episcopo; quod facere facilè credimus: quia est casus solitus per Episcopos sibi reseruari, vt ait gloss. *m* licèt quicquid illa dicat, iure communi nõ reseruatur: quia cap. 2. *n* quod ea in hoc allegat, non agit de pęnitentia fori puri interioris, sed mixti.

Nonò, quòd clausula quinta, quatenùs significat omnia peccata fornicationis & cõtrà naturam (de quorum numero est mollities) est reseruata Episcopo, sicut alia contenta in eadem clausula, non est vera in iure cõmuni, neque hactenùs vidimus eam seruatam iure speciali.

8 Decimò, quòd clausula decima videtur nimiùm generaliter concepta, quatenùs facit facultatem absoluẽdi ab omni defectu in ordine suscipiendo commisso: quia videtur comprẽdendere etiam defectum substantialem, ad quem non extenditur potestas episcopalis, iuxtà cap. *presbyter.* *o* & cap. *diaconus.* & cap. *subdiaconus.* & notata in c. fin. *p*

9 Vndecimò, quod videtur populum fallere clausula duodecima, quæ potestatem commutandi pœnitentias facit; cùm pœnitentiæ solemnes, de quibus in ca. *in capite ieiunij.* *q* non sint in vsu, & aliæ pœnitentiæ iniunctæ ab vno confessario iure communi possint commutari per alium, argum. glossæ receptæ ca. *tempora pœnitudinis.* *r* quã nos quoq; declarauimus in præd. Manua. *s*

Duodecimò, quod idem videtur dicendum de clausula decimatertia, quæ facit facultatem absoluendi percutientes casualiter parentes: quia videtur quod nullibi sit reseruatum.

10 Decimotertiò, quod clausula quartadecima videtur nimium latè concepta: quia concedit facultatem absoluendi coniugatum à voto castitatis inuita coniuge emisso. Episcopus enim non potest absoluere omnino à tali voto, sed solùm quatenus est præiudiciale alteri coniugi; & quantum ad hoc nulla indiget absolutione, secundùm communem sententiam, *t* quod etiam nos sequuti sumus in d. Manual. *v*

11 Decimoquartò, quod clausula quintadecima videtur nimis generaliter concepta, nõ distinguendo simoniam in ordine & beneficio ex vna parte, & simoniam in alijs rebus ex altera; nec distinguendo ignorantiam iuris ab ignorantia facti, nec ignorantiam probabilem ab ignorãtia improbabili, iuxta extrauagantem 2. *x*

a Cap. 4.
b Sess. 24. de reform.
c 1. quæst. 3.
d Ca. ad honorem, de auct. & vsu pal.
e De pœn. & remiss. lib. 6.
f Ver. presbyteri, de priuil.
g In c. sicut dignum, de homic.
h In c. cùm sit, de Iudæis.
i Col fin.
k In ca. 2. de pœn. & rem. lib. 6.
l Cap 17 nu. 92. & seq.
m Ver. reseruatum in d. c. 2. de pœ. & remiss lib 6.
n De maled.
o 23. dist.
p De sacr. nõ iteran.
q 50. dist.
r 26. quæst 7.
s Cap. 26. nu. 22 & 23.
t In 4. dist. 38.
v Ca 12. nu. 59. & 60.
x De simo. & § notandum, 1 q. 4. & c. ignorantia cũ ei adnot. de reg. iur. lib. 6

Decimo-

Decimoquintò, quod videtur etiam superflua clausula sextadecima; cùm peccatum, quo mulier procurat, ne fiat prægnans, nunquam videatur reseruatum.

12 Decimosextò, quod clausula vigesimasecunda videtur continere immoderatam indulgentiam, quatenus concedit centum dies indulgentiæ pro qualibet vice, qua quis dixerit, *Laudata sit Mater Dei*, quod est contra ca. *cùm ex eo.* a quod solum permittit inferioribus indulgentiam quadraginta dierum. Et quamuis Cardinales habeāt priuilegium concedendi cētum; videtur tamen contra mētem Concilij, b quod pro tam parua causa tam facilè iterabili concedatur tanta indulgentia. Offendit item illa clausula eo nomine, quod non se restringit ad subditos, immò generaliter & vniuersaliter eam cōcedit omnibus fidelibus Christianis eius casus recipientibus: quod est contra communem sententiam: c & S. Thomam, & communem, d quatenus docent, neminem posse concedere indulgentiam, nisi subditis suis.

13 Decimoseptimò, quod clausula vigesimaseptima nimis latè concepta est, quatenus accipientes bullas facit participes omnium indulgentiarum concessarum à Romanis Pontificibus, Cardinalibus, Archiepiscopis, & Episcopis, omnibus benefactoribus totius Archiepiscopatus ecclesiæ N. quia non poterat ipse ampliare indulgentias cōcessas benefactoribus omnium locorū illius diœcœsis, ad benefacientes ecclesiæ suæ cathedrali N. cuius vtilitati applicatur præfatus Iulius soluendus per bullam præfatam in pretium, ob quod illa concedebatur. e

14 Decimooctauò, quod clausula vigesimaoctaua nimiam videtur concedere indulgentiam, quatenus concedit centum dies pro quacunque vice, qua rogarit pro anima eius, pro quo bullam, seu gratiam accipit. Peccauit item eisdem rationibus, concedendo indulgentiam centum dierum pro qualibet vice roganti, ac dicenti eadem de causa vnum Aue Maria ante imaginem Virginis Matris.

Decimononò, quod idem dici potest de clausula vigesimanona, & quatenus eandem indulgentiam concedit omnibus dicentibus vnum Aue Maria ante imaginē Virginis Matris.

CIRCA bullam administrationis alterius ecclesiæ: videtur primò, quod clausula prima nimium latè cōcipiatur, quatenus comprehendit omnes fideles Christianos, vt supra dictum est circa bullam Cardinalis ecclesiæ N.

Secundò videtur, quod clausula secunda, q̃ de absoluēdo à peccato esus ouorum diebus pisculentis agit, adiuncto inuolucro verborum quæstoribus solito, multis malè intelligentibus, visa est concedere indulgentiam comedendi oua, & lacticinia præfatis diebus, vt ex illa ecclesia ad nos scribitur; quod facere non poterat.

Tertiò, quod idem est dicendum de clausula tertia, q̃ continet restitutionem incertorum, quod supra est dictū de clausula secunda bullæ Cardinalis.

Quartò, quod clausula quinta, quatenus agit de absoluendis eis, qui cum Sarracenis vel Iudæis comederūt panem eorum, vel interfuerunt eorum nuptijs, vel sepulturis, videtur concedere absolutionem fautorum hæreticorum: quia hodie in Hispania nulli sunt Sarraceni, neq; Iudæi; immò si qui sunt ab illis prognati, & vtuntur ritibus eorum, sunt hæretici; & qui fauent eis in suis cęremonijs, videntur fautores hæreticorum.

Quintò, quod idem est dicendum de clausula sexta, quatenus agit de fornicatione, & peccato contra naturā, quod suprà dictum est de clausula quinta Cardinalis.

Sextò, quod clausula duodecima de absoluendis clericis, qui non recitauerunt ob ægritudinem, necessitatem, vel libri defectum, videtur superflua; quia non tenentur.

15 Septimò, quod etiam est superflua quintadecima de absoluendis eis, qui consummarunt matrimonium antè benedictionem; quia nusquā videtur id reseruatum, immò est controuersia, an sit peccatum, saltem mortale. Caietanus enim tenet nō esse, & S. Thomas, f quem nos sequimur etiam in nostro Manual. g

Octauò, quod idem est dicendum de clausula vigesimatertia, quæ agit de coniuge vouente castitatem, quod diximus suprà de clausula decimatertia Cardinalis.

Nonò, quod magis errat administrator in clausula vigesimaquarta, quatenus permittit absolutionem à simonia simpliciter, quam Cardinalis, qui in clausula decimaquinta facit eandem facultatem absoluendi à simonia ignoranter commissa.

Decimò, quod videtur superflua clausula vigesimaquinta de muliere quærente modum, quo nō concipiat, sicut etiam decimaquinta Cardinalis: quia id nusquā videtur esse reseruatum.

16 Vndecimò, quod clausula trigesimaprima, quæ facit facultatem accipiendi duos patrinos vltra permissos per constitutiones synodales, est contra cap. *non plures.* a quo non permittitur nisi vnus, & contra Concilium Tridentinum, b quod ad summum permittit vnum, vel vnum & vnam.

Duodecimò, quod clausula trigesimatertia continet facultatem, quam non poterat concedere ipse gubernator, videlicet, quòd non obstante interdicto auctoritate ordinaria lato, capiens bullam, & filij famulique eius, ianuis clausis, audire possint diuina certis diebus: quia licèt ipse posset tollere, vel suspendere interdictum in totum ad aliquod tempus: non poterat tamen dare priuilegium vt aliquis, extante interdicto in suo vigore quo ad alios, ipse non seruaret illud: quia non poterat tollere legem superioris, c & lege Papæ, qui est superior lege ordinariorum, iubetur seruari interdictum etiam ab ordinario latum. d

Decimotertiò, quod clausula trigesimasexta videtur nimium lata quo ad indulgentias summorū Pontificum, vt dictum est supra de clausula 37. Cardinalis.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus à reseruatis vigore Iobelæi, quod intendebat faciendo omnia requisita lucrari, licèt postea non omnia adimpleat, remanet validè absolutus: quia absolutio datur simpliciter, & non sub conditione, num. 3. non tamen lucratur ipsam indulgentiam, num. 2. at si confiteretur animo non adimplendi reliqua, nec à non reseruatis esset absolutus, num. 4.*

2 *Absolutus semel validè à peccato, nulla humana potestate cogi potest: vt illud iterum contra eius voluntatem confiteatur.*

3 *Confessarius electus per bullam Iobelæi peccaret absoluendo sub cōditione, si à Iobelæo requisita perfeceris. Vnde & credendum Papam mandare, vt simpliciter, & non vt sub cōditione absoluat.*

CONSILIVM XIX.

AN volens indulgentiam Iobelæam quærere, qui tenebatur ieiunare feria quarta, sexta, & sabbato, & communicare die Dominica, & intra hebdomadam confiteri omnia sua peccata, confessus die Lunæ præcedenti omnia peccata sua confessario electo virtute Iobelæi, qui absoluit eum ab omnibus casibus reseruatis virtute Iobelæi, idque fecit cum proposito firmo faciendi omnia requisita ad quærendam pręfatam indulgentiam, & postea ieiunauit feria quarta, sed non curauit amplius ieiunare, nec orare vt tenebatur, & ita non quæsiuit Iobelæum. Quæritur an absolutio de reseruatis sibi facta valeat quo ad reseruata, ita quod nō teneatur illa iterum confiteri?

1 Respondeo affirmatiuè. Primò quidem, quod qui semel confitetur legitimè peccata sua, & absoluitur, non tenetur illa vnquam iterum confiteri iure naturali, nec diuino, nec canonico communi: immò nulla lege humana potest constitui, vt quis absque consensu suo obligetur ad confitendum bis idem peccatum, vt post D. Thomam, e & post alios, f alibi tradidimus, g & in Manu. confess. h At is, de quo quæritur, legitimè semel fuit confessus peccata reseruata, & legitimè absolutus: ergo non tenetur iterum confiteri.

Secundò, quod si pręfatus pœnitens fecisset omnia ad Iobelæum quærendum requisita, vel obiret mortem ante diem Dominicum, iudicaretur absolutus etiam quo ad reseruata, & non per aliam absolutionem; ergo illa absolutio fuit valida etiam quo ad reseruata.

a De pœn. & remiss.
b In d. c. cùm ex eo.
c In c. quod autem, de pœnit. & remiss.
d In 4. dist. 21.
e Arg. clem. quia contingit, de relig. dom. & l. legatam. ff. de administ. rer. ad ciuit. pert.
f De sacram. matr. q. 4.
g Ca. 16. n. 38.
a De consecr. dist. 4.
b Sess. 24. c. 2. de refor. mat.
c Ca. inferior. 21. dist.
d Ca. quod in te. de pœn. & remiss. ca. alma, de sen. ex com. lib. 6.
e In quodlib. 1. art. 12.
f In 4. dist. 6. & 17.
g Ca. fratres, n. 30. de pœni. dist. 5. & c. fin. nu. 11.
h Ca. 9. nu. 1.

2 Tertiò, quod non obstat primum argumētum in oppositum formatum. Quia respondetur concedendo quidem, nullam indulgentiam quęri ei qui non facit omnia, quæ ad eam quærendam indulgens requirit; negando autem, quod in proposito agatur de quærenda indulgentia, sed solùm de quodam ad eam quærendam requisito, scilicet de confessione, & absolutione, quæ antea fieri debet. A

3 Item nec secundum: quia negamus intentionem fuisse Papæ, concedere confessarijs eligendis potestatem absoluendi sub conditione, si facerent omnia requisita ad quærendum Iobelæum, & non aliàs. Tum quia nihil tale habetur in bulla, immò per eam fit potestas absoluendi absolutè. Tum quia nullum mandatum generale extenditur ad delicta, *a* at confessarius, qui absoluit sacramentaliter sub conditione rei futuræ, delinquit; quia absolutio esset incerta, vt post D. Antoninum tradimus nos pridem, *b* & postea in Manual. *c* ergo non fuit intentio suæ Sanctitatis, vt confessarij absoluerent conditionaliter. B

a L. procuratori. ff. de cōd. indeb. c. 1. de iureiur. lib. 6. b Ca. 1. in princip. nu. 62. de pœn. dist. 6. c Cap. 26. nu. 12.

4 Quartò, quod etiam non obstat, quod daretur occasio delinquendi, & fraudandi fructum Iobelæi illis qui nollent aliud, quam absolutionem à reseruatis: quia nos loquimur de illo, qui verè contritus, & cum proposito firmo quærendi Iobelæum, & facienda omnia in id requisita, legitimè confitetur: & qui tali fraude vteretur, non esset legitimè confessus, nec absolutus à reseruatis, neque à non reseruatis: quia confessio sua non esset integra, eò quod peccatum illud fraudandi admissum taceret: sicut in simili tradimus in Manual. *d* de excommunicato, quod licet confessio ab eo facta, & absolutio ei data, valeat, si ignorat vel non aduertit se esse excommunicatum, vel excommunicato non licere suscipere sacramentum; non tamen valent, si fiant ei hæc scienti, & aduertēti; quia non pœnitet, nec confitetur integrè: non enim pœnitet eum peccati, quod in hoc committit, nec confitetur illud. C

d Ca. 9. nu. 4.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarius cathedralis ex sola vi sui officij non absoluit à casibus Episcopo reseruatis.*

1 *Intellectus Concilij sess. 24. cap. 8. de reformat.*

CONSILIVM XX.

AN Pœnitentiarius electus ad formam sacri Concilij, *e* possit absoluere à casibus reseruatis?

1 Respondeo, quod non, immò per pręfatum canonem ipse Pœnitentiarius non potest absoluere à reseruatis, nisi aliunde ea sibi facultas fiat, cùm ille nihil de hoc nouè statuat; & à iure antiquo non est recedendum, nisi quatenus nouè id statuitur. *f*

e Sess. 24. c. 8. de reform. f L. præcipimus, C. de appellat.

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes non possunt absoluere exterum ad ipsos venientem à casibus, quos Episcopus pœnitentis sibi reseruat, nisi habeant casus Episcopales loci, vbi audiunt confessiones.*

CONSILIVM XXI.

AN mendicantes Romæ commorantes, vbi Pontificis vicarius nullos speciales casus episcopales sibi reseruare solet, possint absoluere extraneum venientē ad ipsos à casibus episcopalibus, quos ordinarius dicti pœnitentis sibi reseruauit, tenendo opinionem D. T. in Manual. conf. *g*

g Cap. 27. nu. 263.

1 Respondeo, quòd mea sententia non possunt. Tum quia secundùm communem, quam contra Siluestrum in quæstione citata sequutus fui, non possunt mendicantes præsentati iuxta Clem. *dudum. h* absoluere à peccatis reseruatis Episcopo, cui sunt præsentati, nisi facultas fiat in id ab eo. ergo à fortiori non poterunt absoluere à peccatis extero Episcopo reseruatis. Tum quia magno labore ibidem sustineo, quod præfati præsentati habentes casus episcopales Episcoporum, quibus præsentantur, possunt absoluere à casibus episcopalibus alijs Episcopis reseruatis. Salua, &c.

h De sepult.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi non sacerdos, habens potestatem super casus reseruatos, potest per se reseruationem remittere, vel alteri sacerdoti, vt absoluat, demandare.*

CONSILIVM XXII.

EPISCOPVS dedit inter alia auctoritatē vicario suo generali absoluendi à casibus reseruatis. Et quia ipse vicarius non potest absoluere, cùm non sit sacerdos; dubitatur, an alij possit eandem delegare?

1 Respondetur, quod dicta facultas siue auctoritas in hoc resoluitur, vt liceat vicario auferre, siue remittere dictas reseruationes: quæ facultas siue reducatur ad similitudinem aliarum facultatum, quæ vicarijs conceduntur, cùm eorum iurisdictio sit ordinaria, *a* siue reducatur ad delegatam, cùm sit factum ad vniuersitatem causarum, non est dubium quod potest subdelegari, iuxta l. more. & ibi glossam, *b* & glossam quæ prima est, *c* & ita sæpè seruatum scio.

a Ca. Romana, in prin & ibi gl. in verbo, generaliter, de appel. lib. 6. b De iurisd. omniū iud. c L. à iudice, C. de iud.

SVMMARIVM.

1 *Mortis in articulo constitutus potest ab omnibus etiam quantumcunque reseruatis peccatis & censuris absolui à quocunque simplici sacerdote, modò non adsit præsens proprius sacerdos: immò post sacrum Concil. Trident. etiam & eo præsente videtur quod possit absolui, num. 2. licèt consultè faciat pœnitens, si proprio confiteatur parocho, qui præsens est, num. 3.*

4 *Obediendum superiori pacificè possidenti, etiā lite super proprietate pendente, eiusq; sententia tenet & ligat.*

4 *Interdictus ab Episcopo non potest eo præsente, etiam in mortis articulo ab alio absolui.*

5 *Interdicto Capitulo, ac etiā denunciato, non ideo singuli censentur nominatim interdicti, vel nominatim denunciati. Vnde poterunt tales ab ijs, ad quos spectat, tradi ecclesiasticæ sepulturæ, & nu. 6. verum tamen est, quòd si post sepulturam denunciaretur interdictus & non absolutus, esset exhumandus, nu. 8.*

7 *Notorium quo ad effectum perdendi beneficium extrauagātis ad euitanda non dicitur illud, quod potest aliqua tergiuersatione celari.*

8 *Interdictus, nisi prius citetur, denunciari nequit aliquis.* D

9 *Interdictus etiam non declaratus, nec denunciatus, mandans sepeliri in ecclesia peccat mortaliter, nisi excusetur ex ignorantia, qua putabat se absolutum.*

CONSILIVM XXIII.

AN possit quis in mortis articulo absolui à quocunque sacerdote, proprio etiam præsente?

1 Communis conclusio est, quòd existens in mortis articulo potest absolui à peccatis, & à censuris, etiam reseruatis, à quocunq; sacerdote simplici, argum. cap. *quem pœnitet. d* cap. *quod in dubijs. e* iuncto cap. *si quis suadente. f* & alijs similibus. sed clariùs, quàm alibi, nouissimè tradit Concilium Tridentinum, *g* declaratum à nobis in Man. *h* vbi tamen insinuamus intelligendum esse, quando nō est pręsens superior, vel proprius sacerdos, secundùm Innocentium, *i* vbi tenet, quòd absoluendus à Papa ob percussionem clerici, possit absolui à quocunque sacerdote, si aliquo impedimento corporali, vel alio impediatur ire ad ipsum, requisito tamen prius Episcopo, si haberi potest. sequitur Siluester, *k* & Sotus. *l* Cessat enim eo casu necessitas recurrendi ad alienum, vel simplicem sacerdotem, dum præsens est proprius sacerdos, vel superior. *m* E

d De pœ. d. 1. e De sentent. excom. f 17. quæst. 4. g Sess. 14. de sacram. pœn. cap. 7. h Cap. 27. nu. 272 & melius in c. 26. n. 26. i In c. 1. de sēt. excom. propè finem. k Verbo, confessor 3. q. 6. l In 4. dist 18. q. 4. art. 4. m Arg. c. cum cessante, de appel.

2 Nunc verò, altiùs re inspecta, videntur contra istam limitationem facere verba præfati Concilij Trident. scilicet, *in articulo mortis nullam esse reseruationem.* & paulo inferiùs, *quòd omnes, &c.* Moueor etiam, quòd nullus classicus auctor posuit hanc limitationem vsq; ad Siluestrum, qui obscurè loquitur; Innocentius verò non loquitur de articulo mortis, sed de alijs impedimentis non tam priuilegiatis: & verba Concilij Tridentini non solùm generalia, sed etiam vniuersalia. ibi, *omnes sacerdotes.* & ibi, *quoscunq; pœnitentes.* & ibi, *quibusuis peccatis.* & ita generaliter & vniuersaliter sunt intelligenda. *n* F

n L. de pretio ff. de publ. in rem actio. cum simili b.

3 Propter quæ puto conclusionem prædictam tenendā esse sine præfata limitatione post Concilium Tridentinum, quod determinat, quod in articulo mortis nulla est reseruatio: quæ conclusio fauorabilis est animarum saluti:

ti: quamuis crederem consultè factum, qui præsente suo parocho, vel superiore, faciat se potiùs ab eo absolui, quã ab alijs.

4 Quid autem, si est in articulo mortis interdictus ab Episcopo, qui prætenditur ab eo esse incompetẽs iudex, & pendet lis super proprietate, & non super possessione? & videtur idem dicendum de tali Episcopo, ac de illo, qui iurisdictionem habet pacificam: quia obediendum est superiori possidenti, donec lis pendet super proprietate, *a* & ideo si moriatur absolutus à simplici sacerdote, non requisito Episcopo, qui præsens erat, non est benè absolutus.

5 An autem interdicto Capitulo potuit in sacro sepeliri canonicus, qui est vnus de Capitulo, ab hæredibus, vel cognatis, vel amicis? arbitror quod sic. Tum quia qui nõ est nominatim interdictus, iustè potest sepeliri, vt habet glossa notabilis, *b* & ibi textus. *c* Tum quia per extrauagantem, *ad euitanda scandala*, Martini V. nemo tenetur euitare excommunicatos, nec interdictos, nisi fuerint denunciati. At hic, super quo consultatio vertitur, nec fuerat denunciatus, nec nominatim interdictus: quia aliud est Capitulum, aliud singuli de Capitulo. *d* Vnde licèt denunciatũ sit Capitulum pro interdicto, non tamen sunt denunciati singuli de Capitulo.

6 Non obstat dicere, quod interdicto Capitulo sunt interdicti singuli de Capitulo, vt in c. Romana. *e* iuncta gl. *f* & interdicto populo, censentur interdicti singuli de populo, & interdicto clero singli de clero, *g* quia non propterea singuli de populo vel clero censentur denunciati, vel nominatim interdicti.

7 Non etiam obstat, quòd aliquando tenuerim in cap. 1. *h* declarando præfatam extrauagantem, quòd exceptio illius in fine posita, qua excipitur excommunicatus ita notoriè, vt nulla tergiuersatione possit celari ob manuũ iniectionem in clericum, extenditur ad omnes alios notoriè excommunicatos, & etiam ad interdictos, & suspensos notoriè, ad hoc, vt antè denunciationem euitari debeant: quoniam iste non erat ita notoriè interdictus, etiamsi notorium esset Capitulum esse interdictum; qa potuit esse absolutus particulariter, & potuit esse priuilegiatus, ne interdici posset ab ordinario, vel ne sub generali personarum vel Capitulorum interdicto comprehẽditur; maximè quia illa qualis qualis absolutio, & illa litis pendentia efficiunt, ne res adeo esset notoria, vt nulla tergiuersatione posset celari, prout requirit finis prædictæ extrauagantis, & adeo notorietas ista tergiuersatione aliqua celari potest, vt cuilibet pretorio negotium faciat.

8 Non etiam obstat, quòd facilè dictus Canonicus potest denunciari interdictus, & minimè absolutus: quoniam hoc non potest fieri sine partis citatione, *i* & nec cum illa, nec sine illa est facilis denunciatio; quod si fieret, postquam facta esset, posset exhumari sepultus, *k* sicut illicitum fuisset eum sepelire, si antea denunciatio facta fuisset.

9 Non etiam obstat dicere, quod præfatus Canonicus peccauit coram Deo, iubendo quod in sacro sepeliretur: quia potuit excusari per ignorantiam inductam ex absolutione præfata, iuncta vulgari conclusione, quæ habet posse simplicem sacerdotem absoluere ab omnibus censuris in articulo mortis, ut tenet glossa, *l* quæ dixit etiam laicum id facere posse: & limitatio supradicta, quod intelligatur in absentia superioris, nunquam, vel raro inuenitur per aliquem textum expressa. Denique licèt ille Canonicus malè iussisset, potuit tamen ab hæredibus, cognatis, & alijs benè sepeliri: quia diuersa est in eis ratio. argumento præfatæ extrauagantis quatenùs habet, per eam multum faueri, consuli, & prouideri communicantibus ijs, qui sunt ligati censuris, nihil autem ipsis ligatis, &c.

Aduertendum, quia refertur, quod Congregatio Concilij censuit, sacerdotem aliequi idoneum, non tamen ad audiendum confessiones approbatum, iuxta cap. 15. sess. 23. non posse validè à peccatis mortalibus absoluere pœnitentem in articulo mortis constitutum, vbi citra moræ periculũ haberi potest copia sacerdotis approbati; & longè id minus, si ipsemet parochus præsens id prohibeat, paratusq; sit infirmi confessionem audire, nec vlla subsit causa parochum ipsum recusandi.

a Ca. 1. vt lite pen. c. cùm non liceat, de præb. c. nõne. 8. q. 4.
b In clem. 1. verbo, nominatim.
c De sepult.
d Ca. eam te. de rescri. vbi latè Feli. col. 11. vers. aliud capitulum c. §. vniuersitatem.
f De sent. excom lib 6.
g Ca si sententia, de sen. ex com. lib. 6.
h § laboret, de pœn dist. 6. nu. 27.
i Gloss. in cle. 1. verbo, constiterit, de cẽsibus.
k Arg. c. sanè 1. & c. sanè 2. 24 q. 2. & c. sacris, de sepult.
l In c. nobis. 2 de sent. excom.

SVMMARIVM.

1 *Casus reseruatos Episcopo non ideo parochus potest absoluere, quod credat fore nociturum pœnitenti, si illum ad Episcopũ remittat; nisi fortè adesset talis circunstantia, quæ præberet potestatem inferiori contra legem superioris eundi.*

1 *Parocho non competit regulariter potestas iudicandi, an hic vel ille casus reseruatus Episcopo, sit, vel non sit ei remittendus.*

CONSILIVM XXIIII.

PAROCHVS potest absoluere parochianum à casu reseruato ab Episcopo sibi, si credit fore malum, & nociuum pœnitenti remittere illum ad superiorem, vt dicit Angelus, *a* allegando Panormitanum, *b* vbi nihil tale dicit.

1 Sed contrarium videtur verum. Tum quod Panormitanus non dicit illud. Tum quod *c* Concilium Tridentinum nihil prodest; nec nocet ei, si satis expendatur. Tum quod nullo id probatur: quia licet parochus habeat iurisdictionem spiritualem in pœnitentem quo ad omnia, non tamen quo ad absoluendum eum à reseruatis, vt præfatum Concilium probat. Tum quod regulariter parochus non est iudex ad cognoscendum de absolutione casus reseruati, an debeat mitti ad Episcopum, an non: quamuis posset occurrere aliquis casus tot circumstantijs vestitus, vt id liceret, iuxta dictũ Innocentij, *d* quatenus ait Episcopos, & alios iudices ex magna causa posse contrauenire constitutioni etiam Papæ; quem refert & sequitur ibidem Felinus. *e*

a In summa, verbo casus, in fi e.
b In c. quod dilectio, de cõsang.
c Cap. 7. de casuum reser ua. sess. 14.
d In c. 1. de cõstit.
e Num. 49.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiam impositam à superiore in absolutione à peccato reseruato; etsi inferior, adueniente necessitate, vel vtilitate ob præsumptam mentem superioris commutare possit; secus tamen est quo ad pœnitentiam impositam in commutatione voti, vel dispensatione, num. 2.*

CONSILIVM XXV.

GLOSSA solemnis *f* habet Episcopum posse iusta de causa mutare pœnitentiam à Papa impositã, quod probat illud cap. quatenus habet posse Episcopũ minuere pœnitentiam per legem Papæ impositam, arbitrando id conuenire pœnitenti. Contra quod facit dictum Cardinalis S. Sixti, *g* quatenus ait inferiorem non posse minuere pœnitentiam impositam à superiore pro peccato sibi reseruato. pro quo facit quod alioqui frustranea esset reseruatio, cùm absolutus post habitam absolutionem posset adire statim aliquẽ inferiorem, qui minueret pœnitentiam, confitendo iterum ei. Fatetur tamẽ ipse Cardinalis quod ob necessitatem, vel vtilitatem posset id facere inferior: quia pium est credere superiorem tacitè voluisse committere absolutionem inferiori, quando talis necessitas, vel vtilitas occurreret.

2 Sed nullo iure hoc ipse probat, & aliud videtur dicendum de pœnitentia imposita à superiore pro absolutione à peccato reseruato, & aliud de onere imposito à superiore per viam commutationis, vel dispensationis voti, in quo procedere videtur dictum Cardinalis, & quod præfata glossa loquitur in pœnitentia iniuncta pro absolutione. pro quo facit quod dicimus in Man. conf. *h* scilicet quod confessio non est iteranda ob defectum implementi pœnitentiæ.

f In c. tempora 26 q 7. super verbo, iudicio.
g In d c. tempora, num. 4.
h Ca 9. n. 17.

SVMMARIVM.

1 *Confessor secundus per Cruciatam electus potest ex causa, quæ iusta videatur, pœnitẽtiam à primo impositam mutare, nõ auditis peccatis, pro quibus imposita est.*

CONSILIVM XXVI.

AN secundus confessarius per bullam Cruciatæ electus possit commutare pœnitentiam impositam à primo, non auditis peccatis, pro quibus imposita fuit?

1 Respondetur, quod sic, iuxta glossam iuris optimam, cui aliquas similes allegat Decius, *k* & hoc tenet simpliciter Ludouicus Romanus per illam gl. & l. si hominem. l. cuius

i In c. tempora. 26 q. 7
k In c. at si clerici § de adulterijs. col 3 ... singul. 400

ius apostillator allegat multos idem tenentes. Quod tamen videtur limitandum, vt procedat concurrente iusta causa id faciendi. & non aliàs, vt satis resoluit præfatus Decius vbi suprà, quem ea ratione sequor, quod minor non potest dispensare super lege maioris, nisi iusta causa interueniat; etiam si Papa concesserit potestatem dispensandi: quia dispensatio legis superioris requirit causam, iuxta textum adiuncta glo. *a* & addita à nobis in Manu. confess. *b* Non autem arbitror cognitionem peccatorum confessorum primo confessario esse necessariam, sed satis est cognitio causæ quæ ad pœnitentiam commutādam iusta videatur; nec requiritur probatio quo ad forum conscientiæ, licet quo ad forū exterius. Salua quæ iustior fuerit sententia.

a In §. nisi rigor. 1 quæst. 7.
b Pra 9. n. 15.

SVMMARIVM.

1 *Confessarius ad impediendum peccatum, quod perpetratur in aliquo monasterio, tacitis nominibus; potest Prælato dicere, Caueas, quia in tuo monasterio sic peccatur.*

CONSILIVM XXVII.

MVLIER tacito nomine monachorum conuentus, in quem veste virili religiosa introducta ad malos fines fuerat, confessa fuit cuidam confessario, qui admonuit prælatum illius conuentus præfatum modum peccandi, vt illi obuiaret, & ille præfata dixit suo conuentui, confitentis & confessarij nomine tacito. Quæritur, an in hoc fuerit peccatum aliquod admissum.

1 Respondetur primò, quod illa mulier discretè tacuit nomina monachorum conuentus, in quem introducta fuit veste religiosa virili obducta & induta.

Secundo, quòd præfatus confessarius non peccauit, immo bonum opus fecit, monendo præfatū prælatum illum peccandi modum in suo monasterio consuetum, vt obuiaret illi: quia, vt diximus, *c* confessarius potest, immo debet impedire, ne peccatum sibi confessum iterum committatur, sine reuelatione tamen confitentis: & præfatus confessor ita fecit: quia non reuelauit personam confitentis, & procurauit ne peccatum sibi confessum iterum vel pluries in illo monasterio committeretur.

c In c. sacerdos. de pœ. di. 5. n. 124.

Tertiò, quòd nec prælatus, qui præfata dixit suo conuentui ad impediendam iterationem tam fœdi peccati, vllatenus peccauit, immò bonum opus operatus fuit dicendo illa secreto sine præfatæ mulieris & præfati confessarij reuelatione, & ita de bono opere non debet lapidari, iuxta illud. *d* Salua, &c.

d Ioan. c. 10.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiarius maior presbytericidæ priuationem feudi, iurisve patronatus, publicamve pœnitētiam imponere nequit nec filijs eius inhabilitatem ad beneficia, nu. 2.*

3 *Confessor pro occulto crimine publicā pœnitentiam imponēs deponendus.*

3 *Confessor sicut de consensu pœnitentis, iusta subsistente causa, potest confessionem reuelare, sic & publicam pœnitentiam imponere; quamuis in peccato occulto vix possit subesse iusta causa id faciendi.*

CONSILIVM XXVIII.

AN clausula, qua Pęnitentiarius maior solebat olim absoluere presbytericidas, videlicet, quod per quinque ecclesias nudus solis femoralibus indutus cum virgis accedat, ipseq; & eius hæredes sint perpetuo priuati feudo, & iure patronatus, si quæ Ecclesia habet, nec non ipse, & eius liberi vsq; ad quartam generationem sint inhabiles, sit iuri consona?

Dico primò, illam secum pugnare quatenus continet, vt presbytericida sic absoluatur, vt crimen eius non detegatur, & postea, vt ipsemet factis & verbis cōfiteatur crimen suum.

Secundò, quòd nullo canone pœnitentiali ponitur huiusmodi pœnitentia presbytericidæ: canon enim pœnitentialis super hoc crimen, qui ponitur in cap. 2. *e* solū habet, vt pœniteat 12. annis, & quod non contrahat matrimonium, & à militia deponatur.

e De pœn. & remiss.

Tertiò, quòd nullo canone imponitur ei pœna ipso iure perditionis iuris patronatus Ecclesiæ, vel feudi, vel aliorum bonorum; & quòd licet summi Pœnitentiarij potestas sit maxima, tamen est ordinaria, & inferior Papali, & ita iure cōmuni non extenditur illa ad imponendam tam grandem pœnam, quæ non potest imponi, nisi expresso iure caueatur, iuxta glossam singularem & receptam. *a*

a Qua penul. est 1. fi. de iur. patr.

2 Quartò, quod longè minus potest summus Pœnitentiarius imponere pœnam inhabilitatis ad beneficia ecclesiastica liberis huiusmodi presbytericidæ, cùm etiam propter crimen hæreseos non imponatur illa pœna nisi filijs, vsque ad secundam generationem per lineam masculinam.

3 Quintò, quòd qui confessarius huiusmodi pœnitentiam imponeret alicui presbytericidæ sibi confesso, dignus esset depositione, & in carcerē perpetuum inclusione, per ca. sacerdos. *b* & ca. omnis. *c*

b De pœ d. 6.
c De pœn. & remiss.

Sextò, quòd confessarius, qui huiusmodi pœnitentiam imponeret, deberet legere dictum cap. omnis. ibi, *caueat autem*: quamuis de consensu eius iusta de causa præstito, sicut posset reuelare confessionem secundùm S. Thomam communiter receptum contra Scotum, Ioannem Maiorem & sequaces eorum, posset etiam pœnitentiam prædictam imponere: quam tamen iustam causam in crimine occulto nunquam aut raro arbitror inuentum iri.

Aduertendum primò, quòd hoc responsum videtur intelligendū de presbytericida omninò occulto. Secundò aduertendum, quod etiam hodie, vt refertur, Pœnitentiariæ officium quādo dat literas pro publico presbytericida, apponit adhuc dictas pœnas, quas tamen ita restringit, videlicet, quod si vbi nunc reperitur delinquēs, eius delictum sit occultum, dicta publica pœnitentia non imponatur, sed ab eo exigatur iuramentum, quod quamprimùm venire poterit ad locum perpetrati delicti, illam exequetur: secūdam autem pœnam de amissione feudi & iuri patronatus restringit ad illa quæ obtinebat in Ecclesia, cui presbyter seruiebat. quo ad tertium de inhabilitate descendentiū ad beneficia, absolutè dicit quod eius liberi sint inhabiles ad beneficia, nisi cum eis per Sedem Apostolicam dispensetur. has autem vltimas duas pœnas non tam per modum pœnæ imponendæ, quam per modum declarationis dictarum pœnarum ipso iure incursarum iniungit. fuitq; hæc formula obseruata post hoc responsum auctoris, qui erat consultor Theologus dicti officij, & potest pro ea adduci cap. in quibusquam. de pœnis, & à simili cap. felicis. de pœnis, in 6.

SVMMARIVM.

1 *Compositio, quæ pro gratia reformatoria in vtroq; foro obtinenda exigeretur, non potest exigi, si eadem gratia in foro tantùm conscientiæ impetretur, num. 3.*

2 *Stultus etsi melioris conditionis esse non debeat, quā sapiens, per accidens tamen & mediatè quandoque aliter se res habet, num. 5.*

3 *Pœnitentiaria omnia gratis sine vlla exactione concedere, & expedire tenetur, & seq.*

6 *Impedito, seu suspenso propter suam culpam non currit præscriptio.*

CONSILIVM XXIX.

AN quando gratia à Papa in vtroque foro obtenta ad contrahendum matrimonium in aliquo gradu prohibito, propter occultam surreptionē efficitur inualida, & impetrantes in Dataria solēt compositionem soluere, Pœnitentiarius maior ad dictam compositionem soluendam cogere, si desuper dispenset, valeat?

1 Pro parte affirmāte facit primò, quòd impetrans aliquod beneficiū, expresso minore valore, si postea impetret aliā gratiam, quæ appellatur, perinde valere expresso vero & maiori pretio, cogetur soluere partem annatæ, quam nō fuit coactus soluere propter expressionem minoris valoris.

2 Secundò facit, quòd non debet esse melioris conditionis stultus, quàm sapiens. *d* At prudens, & verax, qui expressisset huiusmodi copulam, soluisset cōpositionem: ergò & is debet soluere.

d Cape um qui de preb. lib. 6.

3 Pars autem negans est tenenda. Tum quia pęnitentiarius maior tenetur expedire vbiq; gratis vt in eius faculta-

tatibus exprimitur, & non dicitur gratis expediri, cùm aliquid exigitur per viam compositionis, secũdùm vsum loquendi Curiæ, & rectè quidem: quia exigere ab inuito, est extorquere. *a* Tum quia Pœnitentiarius maior non solùm non potest quidquam exigere, sed neque spontè datum etiam pro munere accipere, vt in præscriptis facultatibus habetur. Tum quia ob nullã causam licet, vel licuit vmquàm alicui mentiri, *b* & præfatus Illustrissimus tenetur in literis suis testari, eas gratis vbique esse expeditas: & ita si teneretur cogere ad soluendum compositionem, cogeretur mentiri, quod est absurdũ. Tum quia tam summo Pœnitentiario, quam aliis omnibus sui prætorij officiariis indictum est onus seruandi tantum secretum, quantũ confessarius debet de his, quæ ratione sacræ confessionis nouerit. At imponere onus componẽdi, esset reuelare saltẽ indirectè secreta sui prætorij: ergo non licet. *c* Tum quia nulla est causa, cur præfatã compositionem cogãtur præfati soluere. Non quidẽ prior illa dispẽsatio, quę ad vtrumq; forum fuit data? quia illa fuit nulla, & ex nihilo nihil fit, iuxta Philosophũ. *d* & quod pro nihilo, siue sine causa datur, repetitur. *e* Non etiã posterior ad forũ conscientiæ tantũ data; quia illa debet omninò gratis fieri, & causæ secretum seruari, vt præscriptum est.

4 Non obstat prius oppositũ, quia arguitur à separatis, contra l. *Papinianus*, *f* & in quibus est diuersa ratio: nam in opposito agitur de reformatione gratiæ quo ad vtrumq; forum, cui cõgruit exactio, & solutio; in casu autem nostro de reformatione gratiæ quo ad forum conscientiæ tãtùm, cui repugnat exactio, immò & solutio spontanea.

5 Ad posterius oppositũ respondetur primò; cõcedendo, quod stultus non debet esse melioris conditionis quã sapiens; negando tamen, quod in hoc casu melioris conditionis fuerit stultus, id est surreptitiè impetrans, quàm sapiens, id est absq; surreptione impetrãs: quia immò fuit peioris; quia impetratio stultè, id est surreptitiè facta, nõ valuit; & sapienter, id est, sine surreptione facta valuisset.

6 Secundò respõdeo, quod assumptũ est verum solum quo ad ea, quæ immediatè procedunt ex illis, non autem quo ad ea quæ mediatè: nam semestre ad conferendum currit collatori nòn suspenso: & ita sapienti à die scitæ vacationis, non autem collatori suspenso, & ita stulto, iuxta c. *quia diuersitatem*, *g* per quod maximè commendatum dixit Iason, *h* quod impedito propter culpam suam non currit præscriptio; cuius ratio est, quod illud priuilegium non nascitur immediatè ex culpa, sed mediatè ex suspensionis impedimento, quod nascitur ex culpa: & in casu proposito non agitur de ijs quæ immediatè sequuntur ex eo, quod factum est stultè, vel sapienter, vt palàm est. Salua, &c.

a Le. fideicõmissa §. si rẽ ff. de lega. tertio. & glo. celebris c. exigui de censib. li. 6. ver. exigere.
b *Ca. primũ. c. ne quis. 22. q. 2.*
c *Ar. c. sacerdos de pœ. d. 5. & c. omnis. de pœ & remiss. cum ei adnot.*
d *In 2. Phys.*
e *ff. de condic. sin. cau. l. 1. & vltim.*
f *ff. de mino.*
g *De concess. præben.*
h *In §. cursus. cod. de acti.*

SVMMARIVM.

1 Papa habet super omnes Christianos iurisdictionem immediatam à Deo quo ad omnia spiritualia.

2 Ius reseruandi casus non tollitur ab Episcopis, etiam si Papa concedat aliquibus alijs potestatem absoluendi à sic reseruatis in quibusdam casibus.

3 Presbytèr omnis potest solo iure diuino attento absoluere quemlibet à quolibet peccato, non tamen iure humano.

4 Contrahere, & conuentiones facere iure naturali omnibus licet, & tamen iure Cæsareo multi ad id inhabilitantur.

5 Iure naturali & diuino aliqua competunt multis, quæ tamẽ Pontificio quo ad spiritualia, & Cæsareo quo ad temporalia restringi & limitari possunt.

6 Gloss. cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. error, quod parochiani de iure diuino tenẽtur confiteri proprijs parochis.

7 Ius naturale & diuinum potest per rationem naturalem declarari & limitari, non tantùm per legem à Papa latam quo ad spiritualia sed & Principis quo ad sæcularia, & etiam per consuetudinem rationabilem.

CONSILIVM XXX.

AN Papa possit concedere facultatem absoluendi à casibus reseruatis ab Episcopis, eis inuitis, cùm talis reseruatio videatur de iure diuino?

1 Non videtur satis tuta opinio cuiusdam viri eruditi, quam publicauit in tractatu suo de casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, sub finem; nempè quod confratres sanctissimæ Trinitatis, & alij Christi fideles non possunt absolui à casibus reseruatis Episcopis, eis inconsultis, auctoritate bullę Gregorij XIII. per quam facit eis facultatem in hæc verba. *Et insuper ipsi confratres*, vsque, *iniungere.* Præfatus enim auctor fundat suam opinionẽ in eo quod Papa nõ potest tollere ius diuinum, & quod iure diuino est concessa potestas Episcopis reseruandi sibi aliquos casus; quæ potestas videretur eis auferri, si virtute prædictæ cõcessionis possent pręfatis Christi fideles absolui à peccatis reseruatis Episcopis. Quæ tamen opinio non est vera, nec benè fundata.

Tum quod Papa habet super omnes Christianos iurisdictionem, iuxta extrauag. *vnam sanctam.* *a* & dictũ Innocentij *b* ampliatum per Felinum, *c* & non solùm qualemqualem, sed immediatã quo ad omnia spiritualia, vt colligitur ex S. Thoma recepto. *d* Et sicut habet illã immediatè super omnes, ita eam accepit immediatè à Deo, & ideo nemo alius potest eam illi tollere, vel minuere. *e*

2 Tum quia non satis cautè arguit tolli ab Episcopis ius reseruandi casus, eo quòd Papa conferat facultatem absoluendi ab eis aliquibus aliis in aliquot casibus, vt in casu proposito: quia effectus arguit à sublatione partis ad sublationem totius, & sic à minori ad maius affirmatiuè, contra regulas dialecticorum, & Baldi. *f*

Tum quia etiã omnis presbyter, solo iure diuino attento, potest absoluere quemlibet à quolibet peccato, vt aliàs diximus, & efficaciter probauimus in cap. *placuit.* *g* Attamen plurimis id non licet iure humano Papæ id vetante: nec sequitur ex hoc tolli eis potestatem illam diuinitùs eis datam.

4 Tum quia iure diuino naturali licet pacisci, & contrahere, *h* nihilominùs iure non solum Pontificio, sed etiam Regio vetantur multi ad paciscendum, & cõtrahendum; nec propterea tollitur ius naturale, & diuinum, sed tantùm ex æquo & bono restringitur.

5 Tum quia omnium vna est conclusio, multa iura iure naturali & diuino competentia multis restringi; & limitari posse à summo Ecclesiæ Principe quo ad spiritualia, & à sæculari quo ad temporalia, tam per ca. *cùm secundum.* *i* & iuxta cap. *quod in dubijs*, & c. *pœna*, *k* per interpretationem inter ius, & æquitatem interpositam, iuxta l. 1. *l* quam per pœna impositionem, iuxta l. *quisquis*, *m* & c. *cùm secundum*, *n* quam per iustam dispensationem, c. *ex multa.* & toto tit. *de voto*, & c. *quanto*, cum eis adnotatis, *o* quã per rationem iustam naturalem, iuxta l. *Lucius*, *p* & l. *item si verb.* *q* & in l. *si vẽditor*, *r* & copiosè tradunt Felinus & Decius, & alij moderni. *s* Et palàm est in casu proposito solum ius Episcopi restringi, & limitari ex causa iusta, sancta, & honesta.

6 Tum quia glossa c. *omnis vtriusq;* *t* damnatur ibi communiter, quatenus dicit confessum religiosis habentibus priuilegium audiendi confessiones à Papa, teneri ad confitendum iterum suis parochis, si absq; ipsorum licentia confessi fuerint ipsis.

Tum quia præfata opinio sapit hæresim Ioãnis Poliaci damnatam per extrauagantem. *vas electionis.* *v* quatenus asseruit, quod stante statuto, c. *omnis vtriusq; sexus.* non potest Papa facere, vt parochiani non teneantur confiteri proprio sacerdoti, seu parocho Ecclesię, & quod Papa nõ potest dare licentiam audiendi confessiones, quin confessiones, quin confessus habenti eam teneatur eadẽ peccata iterum proprio parocho fateri.

Tum quod destruit clem. *dudum.* *x* & omnia Iobælea, & Cruciatas, & confessionalia, quibus fit facultas eligendi confessores, & cõsuetudinem generalem totius Ecclesiæ Christianæ, quæ contrariam eius opinionis sententiam vbique terrarum seruat.

Tum denique quod facilè diluitur argumentum eius: concedendo quidem Papam non posse tollere ius diuinũ in totum, *y* concedendo item potestatem reseruandi sibi aliquos casus iure diuino Episcopis conuenire: negando tamen, quòd nõ possit Papa illam ex iusta causa limitare,

a *De maiori. & obed.*
b *In cap. 1. de const.*
c *à num. 4.*
d *In tract. de errorib. Græcorum q. 66. & seq. aliàs cap. 32.*
e *Cap. cuncta per mundum. & c. per principalẽ 9. q. 3.*
f *In l. conuenticulam. C. de Episc. & cler.*
g *De pœn. di. 6. à num. 2.*
h *Le. 1. ff. de pactis.*
i *De hær. li. 6.*
k *De pœnis.*
l *C. de legib.*
m *C. ad l. iuliam maiest.*
n *De hæret. lib. 6.*
o *De iureiuran.*
p *De euictio.*
q *ff. de re iu.*
r *§. constat ff. commu. præd.*
s *In d. c. quia in ecclesiarũ.*
t *De pœnit. & remiss.*
v *De hæreticis.*
x *De sepult.*
y *Ca. sũt qui dam. 25. q. 1.*

& restringere aliquo prædictorum modorum: negando item, quod per limitationem & restrictionem in hoc casu factam tollatur Episcopis potestas reseruandi potestatem absoluendi sibi in aliquot casibus, per supradicta.

7 Quin & Panormitanus dicit, *a* secutus Innocẽtium receptũ ab omnibus, quod per rationem naturalẽ potest declarari, & limitari ius naturale, & diuinum non solùm per datã legem Papæ quo ad spiritualia, sed per legem alterius principis quo ad sæcularia, sed etiã per cõsuetudinem rationabilem, vt passim limitatur præceptum de nõ occidendo, & de stando duorum vel trium testimonio.

a In c. fin. de consuet. nu 3.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus dispensandi facultate à Concilio sibi concessa cum alterius Episc. subditis vti non potest; at sequendo opinionem Federici de Senis, cum monacho exempti monasterij existentis in sua diœcesi potest.*

CONSILIVM XXXI.

AN liceat Episcopo per facultatem à Concilio sibi concessam absoluere, & dispensare cum exemptis suæ diœcesis, & cum extraneis aliarum?

1 Respondeo primò, non posse Episcopum vti illa facultate in subditos alterius Episcopi: quia verba dispositionis non conueniunt eis, ergo nec dispositio, iuxta ca. *indemnitatibus. b* & l. 4. *c* & Felinum. *d*

Secundò, quòd qui tenuerit opinionem Federici Senẽsis *e* scilicet, quòd monachus monasterij exempti existentis in episcopatu alicuius Episcopi, potest subdere se Episcopo illi ordinario quo ad huiusmodi absolutiones, renunciando quo ad illud priuilegio exemptionis, poterit tenere, quòd Episcopus possit in talem monachum volentem vti ea facultate, non autem qui tenuerit contrariam. Salua, &c.

b § penult. de electio lib 6. c §. toties. ff. de dam. infec. d In c. nonnulli. cap. 31. de rescript. e Consil. 14.

SVMMARIVM.

1 *Puniendus propriè pro culpa alterius nemo est: vnde negligentia executoris, vel hæredis non diminuit meritum gratiæ, vel relaxationis pœnæ, quod defunctus viuens acquisiuit; fieri tamen potest, vt à bono consequendo impediatur. & num. 2. 3. 4. 5. 6.*

2 *Meritum, nec pœna post mortem crescit defuncto: nec enim potest tunc amplius benè, vel malè mereri; possunt tamen ei applicari, non applicari suffragia conducentia ad citiorem liberationem. nu. 6.*

2 *Negligentia hæredis causare potest, vt anima testatoris in Purgatorio detineatur non restituendo eius debita; quia creditores fortè non sic pro eo orabunt. & nu. 5. & 6.*

CONSILIVM XXXII.

QVÆSTIO est, an, qui testatus, vt centum, vel mille Missæ celebrarentur pro liberatione animæ suæ à pœnis Purgatorij post mortem suam tardiùs ab eis liberetur propter negligentiam executorum tardè celebrari facere procurantium dictas Missas, quàm si maturiùs statim post mortem fierent.

1 Respondeo, pro parte negante facere primò, quod pro culpa vnius alter nõ est puniendus. *f* Ergo pro culpa & negligentia executorum non est retardanda relaxatio pœnæ, quam anima testatoris patitur in Purgatorio.

Secundò, quod licet remissio aliquorum peccatorum fiat post mortem, meritum tamen & pœna non crescit post illam, iuxta ca. *qualis. g* ibi, *Qualis hinc quisq; egreditur, talis in iudicio apparebit*, & iuxta illud. *h Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunq; loco ceciderit, ibi erit.* Ergo testator prędictus ante mortem suam meruit, quidquid iubẽdo celebrationem prædictarum Missarum meruit; & per diligentiam, vel negligentiam hæredis non crescit, nec decrescit meritum eius: & consequenter remissio pœnæ, quam meruit per prædictum iussum, non debet retardari per negligẽtiam hæredis post ipsius mortem admissam.

2 His tamen non obstantibus, dico partem affirmatiuã esse veram. Primò quidem per c. *in literis. i* in illis verbis, *vt à peccato suo valeat liberari.* per illa enim ibi Papa iussit,

f Ca. quæsiuit de his quæ fiunt mai pa. & l. sãcimus. C. de pœn. g 25. dist. h Ecclesi. 2. i De raptor.

A vt hæredes cuiusdam mortui cogerentur restituere quædam ab eo erepta, vt à peccatis suis ipse valeret liberari; non obscurè significans, quod negligentia hæredis in restituendo debita defuncti potest esse causa longioris detentionis animæ eius in Purgatorio.

Secundò, quia negligẽtia hæredum, vel executorum, licet non possit officere defuncto, diminuendo meritum gratiæ, vel pœnæ, quod ipse meruit iubendo aliqua opera pia, potest tamen officere illi minuendo, vel tardando opem, quæ ei superuentura est ex illorum operum executione, quam missantes, & alias preces per eum ordinatas facientes essent laturi.

3 Tertiò, quod D. Thomas determinat, *a* expresśe,
B quod mortuus aliquod detrimẽtum sentire potest ex eo, quod eleemosynæ, quas mandauit dari, retardãtur; ea ratione, quod propter huiusmodi tardationes retardantur orationes, & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimùm iuuaretur.

a In quodl. 6. artic. 13.

4 Ad primum autem eorum, quæ sunt adducta in cõtrarium, responsurus; pręmitto quod aliud est puniri quẽ pro alterius culpa, & aliud impediri per culpam alterius, ne veniat alteri bonum, quod euenisset ei, si culpa alterius non intercessisset. Filius enim innocens non punitur pœna criminis læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ à parentibus suis commissi, attamen impeditur euentus acquisitionis bonorum eorum, quæ propter illud fuerunt
C publicata, vel confiscata, iuxta l. *quisquis. b* & ca. *cùm secundùm leges. c* Filius item aleatoris non punitur ob culpam patris alea ludentis; sed si pater sua bona sic ludendo perdat, impedietur euẽtus eorum in filium, qui eius erat futurus hęres. Hoc pręmisso, respondeo, cõcedendo, quod nemo est puniẽdus pro culpa alterius vera pœna: sed nego, quod frequenter nõ impediatur euentus aliquorum bonorum in aliquem innocentem propter alterius culpam: & ita concedo, quòd pœna animæ luentis in Purgatorio non possit augeri ob culpam hæredis, vel executorum: sed nego, quòd bonum liberationis eius non possit
D impediri per culpam illorum.

b C. ad l. Iul. maiest. c De hære. lib. 6.

5 Ad secundum verò respondetur, concedendo quidẽ quòd nemo post mortem benè vel malè mereri possit: & consequenter, quod prædicti testatoris anima nõ potest mereri augmẽtum, vel diminutionem meriti, vel pœnæ: sed nego, quòd ex hoc sequatur, quòd non possit applicari, vel impediri remedium suæ liberationis, quod alia via, qua meriti sui ipsi euenire poterat per sacrificia, precès, vel indulgentias, quas alij ei tenebantur, vel poterant applicare. Ex quibus infertur, quod licet verum sit, quod nos dicimus, *d* videlicet, quòd defunctus non detineatur in Purgatorio, donec eius debita soluantur; quia fieri potest, vt moriatur martyr, vel statim post baptismũ, quem
E rectà ire in cœlum docet fides Catholica, *e* vel cum contritione ad omnem pœnam delendam sufficienti, iuxta c. *mensuram*, adiuncta glossa, *f* vel absolutus virtute Iobælei ad id efficacis, *g* potest tamen eius liberatio tardari ex eo, quod hæredes eorum debita, præsertim pia, non soluant.

d In d. c. 12. nu. 68. e Ca. baptis. de conse. d. 4. c. cum Martha de celebr. missar. & c. debitum. de baptis. f De pœ. d. 1. g Extrau 1. de pœn. & remiss.

6 Quoniam fieri potest, vt creditores, quibus soluerentur debita, orarent, vel alia pia opera pro eo facerent, quæ liberationem eius maturarent: & inde sequitur, quod negligentia hæredis, vel executoris in soluendo debita, vel exequẽdo pia opera, nocet quidem defuncto, impediendo remedia prædicta accidentalia, sed multo magis sibimet, incurrendo peccata mortifera. Ex quo subinfertur,
F risu, aut potiùs commiseratione dignos esse filios, & alios hæredes, qui miserentes plurimùm defunctis, quòd propter debita tenerentur in Purgatorio, non miserentur sibi, quod tenentur in statu infernali, notabiliter eorum solutiones differentes, aut negligentes: quod plus satis contingit, vt, vbi suprà memini, &c.

SVMMARIVM.

1 *Intellect. cap. 5. sess. 21. de quæstoribus, vt non procedat in illis, qui cùm egeant, nec possint aliter viuere, per se, vel alios, abstinendo à prædicatione, & publicatione indulgentiarum, mendicant. & nu. 3.*

1 *Lex etiam pœnalis & odiosa generaliter loquens, generaliter est intelligenda, ita vt comprehendat omnia, quæ sub propria significatione verborum comprehenduntur, etiam si in vna maior ratio quàm in alio militet, fallit, quando reperitur alia specialis lex, siue anterior, siue posterior. num. 2. vel aliqua ratio ex lege altera deducta illam limitans. nu. 3. vel sequeretur absurdum. nu. 4.*

3 *Mendicare illi qui non potest aliter viuere, etiam si sit sanus, lex naturalis, & diuina nedum permittit, sed quandoq; præcipit, & hoc non solùm pro se, & per se, sed pro alijs, & per alios. nu. 5. nec credendum in dubio per legem generalem hunc mendicandi & quæstuandi actum prohiberi. nu. 3. & 6.*

CONSILIVM XXXIII.

AN verba *a* Concilij Tridentini de quæstionibus eleemosynarum abolendis, comprehendant fratres S. Antonij pro se & ægrotis mendicantes?

1 Respondetur, quod non: & difficultas tota defendendi prędictam conclusionem, quę mihi videtur verissima, videtur consistere in soluendo vnico argumento, quòd contra eam primo aspectu vrget, videlicet, quod omnis lex generaliter statuta, generaliter est intelligenda, *b* etsi maior ratio in vna specie, quàm in alia inueniatur, *c* vt post & ante alios tradit Decius. *d* Ita quod etiam lex odiosa & pœnalis comprehēdit omnes, & omnia, quæ sub propria verborum legis significatione continentur, iuxta l. *cum lege. e* vbi hoc adnotat Aretinus receptus sæpissimè à recentibus eruditioribus, Decio, Alciato, & aliis, quos refert Decius, *f* & quod d. *g* Concilium Tridentinum *h* tollit generaliter, & vniuersaliter omnes quæstores; & negari nō potest religiosos pdictos S. Antonij quęrentes à piis fidelibus eleemosynas, ex propria significatione vocabuli verè dici quæstores, cùm verè sibi, & pauperibus, & ægrotis ad eos confugientibus quærant mendicando, & petendo eleemosynas.

2 Huic autem argumento responderi potest primò, nō esse locum fundamento assumpto in eo, quando per legem aliā limitatur lex generalis, vel excipitur aliquis casus ab ea, iuxta glossam receptam, *i* siue lex excipiens, & limitans legem generalem præcedat eam, siue sequatur, iuxta l. *sed & posteriores. k* & glossam in l. *secundum. l* iuncta glossa authen. *offeratur. m* At in casu proposito bullę Romanorum Pontificū præsertim illa Pij IV. facta ante publicationem Concilij, & alia facta post publicationē eius quæ vim legis habēt, *n* excipiunt à dispositione prædict. Concilij, *o* quęrentes eleemosynas pro religiosis, & infirmis S. Antonij; & ita non habebit locum in eis.

3 Secundò responderi potest, quod prædictum assumptum prædicti argumenti non habet locum in eo, quod ratione alterius legis excipitur à lege loquente generaliter, & indistinctè, vt adnotauit Baldus receptus. *p* At in casu proposito non solùm vna ratio, sed etiam multæ inueniuntur, per quas prædicti religiosi debent excipi à lege illa generali prædicti Concilij. *q*

Prima quidem, quod inferiór nō potest, nec in dubio intendit tollere legem superioris, *r* & consequenter nec lex humana legem naturalem, & diuinam, *s* & lex naturalis & diuina permittit & interdum præcipit quærere mēdicando egētibus ægrotis, & sanis, qui aliter quàm mendicatione viuere non possunt. *t* At prædicti religiosi, & ægroti ad eos confugientes, & eis inseruientes non habēt vnde se alant, & curent, nisi mendicando à piis fidelibus quærant, ergo non fuit intentio Concilij condētis legem humanam, quæ habetur ibidem, *v* tollere naturalem, & diuinam, quæ est illa superior.

4 Secunda ratio est vitandæ absurditatis, quæ consequeretur illud, nisi sic limitaretur, consequeretur enim, quod nulli religiosi mēdicantes possent mēdicare: quod videtur quoddam absurdum, & quædam in obiecto repugnantia, videlicet, quòd sint mendicantes, & non possint mendicare, contra l. *repugnantia. x* Quòd autem consequeretur, patet ex eo, quod tam verè & propriè ac alij ordines mendicantes dicuntur omnes illi quærere suis monasteriis, aut ordini in communi, aut S. Sedi Apost. quod dico præcipuè propter Franciscanos, qui non possunt habere bona etiam in communi, iuxta *a* Concilium Tridentinum, sed possunt quærere S. Sedi Apost. *b* Tam inquam verè & propriè quærunt prædicti mendicantes prædictis suis monasteriis, aut Sedi Apost. ea quæ quærūt mendicando, quàm religiosi Antoniani quærūt suis monasteriis, vt palàm est: quia cùm sint verè religiosi, vt prædictus Pius IV. summus Pont. declarauit, non possunt quærere, nec habere quidquam, nisi in communi, iuxta c. *non dicatis. c* cum ijs quæ ei nuper latè fuerunt per nos adiecta: ergo si prædicti ordines mendicātes possunt ostiatim mendicare, poterunt etiam idem prædicti Antoniani facere.

5 Tertia ratio, quod lex naturalis & diuina non solùm permittit, vt egentes, & qui nō possunt aliter quærere victum, quærant sibi per semetipsos mendicando ostiatim, sed etiam vt quærant per alios pios ad id substitutos, immò & vt alij sponte sua in id oblati, aut publica auctoritate in id deputati id faciant pro eisdem, qui per seipsos mendicare nequeunt, vt habet praxis, & vsus totius populi Christiani, quatenus multi pauperibus ęgrotantibus in suis priuatis domibus, & multi pro sanis, quibus pudor est egere, & mendicare, *d* & multi pro monialibus, & alijs personis in carceres vel alia loca coniectis & inclusis, & multi pro varij generis hospitalibus passim ostiatim publicè & priuatim mendicant, & nōnunquàm concionatores ex ipsis suggestis, & consequenter prædicti religiosi Antoniani non solùm poterunt per semetipsos pro se ipsis suscipientibus igne sacro ægrotos, & pro ipsis ægrotis & seruientibus eis mendicare, sed etiam substituere, & nominare, & in socios & fratres accipere alios pios, qui id piè & fideliter faciant.

6 Quarta ratio, quæ prouenit ex abusibus, colligiturq; ex legibus canonicis, *e* pro quorum declaratione additū fuit prædictum cap. 9. *f* limitat prohibitionem procedere solùm in quæstoribus, qui quærunt eleemosynas prædicando, vel publicando indulgentias concessas eis, qui manus adiutrices porrexerint piis locis, quorū sunt quęstores, & pro quibus petūt: colligitur inquam dicta ratio ex eo, quòd illæ leges ponuntur in tit. de pœnit. & remiss. & in capitulis, quæ tractant de indulgentiis, & de vsu, vel abusu quæstorum in eis publicandis. Colligitur etiam ex fine prædicti cap. 9. quatenus prohibet publicari indulgentias per quæstores, & permittit earum publicationem per deputatos in id ab ordinarijs.

Cùm ergo solutum sit argumētum prædictum, cumq; sit reddita ratio, qua necessariò limitandū est prædictum capitulum nonum, vt non procedat in eis, quibus lex naturæ & diuina permittit quærere mendicando, etiamsi prædictus Pius IV. non limitasset, cumq; ipse ad redundantiam limitauerit, consequi videtur proculdubio prædicta conclusio. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia nedum orantibus & ieiunātibus, sed etiam eleemosynam porrigentibus à Papa concedi iustè potest, cùm & ipsa sit opus pium, & satisfactorium.*

2 *Eleemosynæ locis religiosis & pauperibus facilius conquiruntur per indulgentias, quæ porrigentibus manus adiutrices conceduntur, quàm per simplices hortatorias, vel alia media.*

CONSILIVM XXXIV.

PAPÆ an liceat concedere indulgētiam aliquam plenariam porrigentibus manus adiutrices in eleemosynam valdè necessariam conuentibus religiosorum Hierosolymis degentium?

Secundò, an sit alius modus colligēdi prædictam eleemosynam expedientior, quàm per concessionem prædictæ indulgentiæ?

1 AD PRIMAM quęstionem respondeo, licere. Tum quia vsus lōgæuus Ecclesiæ Catholicæ id decreuit, & seruat hodie, cùm concedit bullas Cruciatæ. Tum quia sicut oratio & ieiunium, ita & eleemosyna est opus satisfactorium, & pium, secundùm S. Thomam *g* & alios, & Sotum. *h* At ob orationem & ieiuniū concedi potest indulgentia,

a Cap. 9. sess. 21. *b Cap solita. §. fi. de maio. & obedient. l. 1. §. & generaliter ff. de legat. prӕstā.* *c L. 1. §. quod autem. ff. de alea lusu & aleato.* *d Consi. 669. nu 3.* *e ff. de testa.* *f In l factum. §. in pœnalibus. n. 12. ff. de reg. iuris.* *g Cap. 6.* *h Sess 21.* *i In l. de pretio. ff. de publ. in rem act.* *k ff. de legib.* *l ff. qui satis. cog.* *m C. de litis contest.* *n Ca ipsi sūt canones 9. q. 3. & l. 1. ff. de constit. princ.* *o Cap 9.* *p In d. l pretio.* *q Cap 9.* *r Cap. inferior 21. di. & cle. ne Romani. de ele.* *s Ca quo in re. 8 d. & ca. sunt quidam. 25. q. 1.* *t Cap. quiescāt. 42. d. & c. 1. §. 1. de religiosis domib. lib 6.* *v In d. c. 9.* *x ff. de reg. iuris.*

a Ca 3. de re. sess 25. *b Ca exijt §. porrò & §. ad hæc. de verb. sign lib 6.* *c 12. q. 1.* *d Cap exprobranda. & c. considerāda. 86. distinct.* *e Ca. cum ex eo. de pœn. & remiss & cle. abusionibus. eod tit.* *f Sess. 21. de reformat.* *g Lib. 4 sent. dist. 15.* *h Distin. 19.*

gentia, *a* ergo & ob eleẽmosynã: pro quo est illud Danielis ad Nabuchodonosorem, *Peccata tua eleẽmosynis redime.*

> a Cle. 1. de reliquijs & vener. sanctorũ. & ca. cum ex eo. de poen. & remiss.

2 AD SECVNDAM respondeo, vix inuentum iri aliam viam faciliorem & efficaciorem, quàm per indulgentiam prædictam: memini enim tam exiguam pecuniam fuisse coactam in Hispania, cùm illa heros Christianissima Princeps Portugalliæ donna Ioanna Castellæ gubernatrix petiisset subsidium volũtarium, & à toto regno in bello recuperandi Bugiam tunc perditam, vt vix ministris ad id missis sufficeret. Romæ etiam video aliquos mendicantes etiam de licentia Pont. Max. in piissimas causas parum colligere.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia concessa quæri non potest, nisi onus ad eam quærendam impositũ adimpleatur; ita vt nec vnus dies, nec vnus locus possit pro vlio à parte etiam ex causa iusti impedimenti subrogari. nu. 2. cùm sit quadam dispensatio, & sic odiosa, & strictè interpretanda. nu. 3.*

4 *Dominico die cõmunicare melius videtur, quàm die feriato.*

CONSILIVM XXXV.

CONCESSA fuit quibusdam consuetis confiteri, & communicare octauo quoque die indulgentia plenaria communicando die Dominica. Quæritur, an si ob aliquam causam loco diei Dominicæ communicent alio die hebdomadæ, lucrentur indulgentiam.

1 Videtur quod non. Tum quia quæsiturus indulgentiam, debet facere opus, & subire onus, quod ad eã quærendam imponitur ei, arg. extrauagantis *vnigenitus. §. statuentes. b* quem in hoc ponderauimus. *c* Tum quia Paludanus ait. *d Non implenti conditionem, non prosunt indulgentia, etiã quòd impediatur paupertate.* At S.D.N. in casu proposito solùm concedit indulgentiam plenariam consuetis confiteri & communicare singulis octo diebus, communicãdo die Dominico; ergo oportet illo die communicare, vt eam consequantur.

> b De poen. & remiss.
> c In tract. de indulg. super §. in Leuitico. not. 19. nu. 1.
> d In 4. di. 20. q. 4. col. pen.

2 Tum quia valet argumentũ de loco ad tempus, iuxta l. *vinum. e* adiunctis plurimis, quæ ibi citat Iason, *f* in quibus est exemplum glossæ clem. 2. *g* quæ habet ita posse ob necessitatẽ comedi carnes in loco prohibito, sicut in tẽpore prohibito; sed ad quærendam indulgentiam requiritur, vt quis adeat locum, vbi conceditur illa, vt probat præfata extrauagans *vnigenitus.* in quo nos illam *h* ponderamus, quatenus probat etiam carcere, vel alio iusto impedimento detentũ non posse quærere indulgentiã, nisi adeat locum vbi conceditur illa, nisi aliud exprimatur in concessione: ergo neq; indulgentia quærenda per communicantem die Dominico poterit quæri die alia.

> e ff. de re. cre
> f In 1. notat.
> g De censib. ver. regulari.
> h In d. not. 19.

3 Tum quia concessio indulgentiæ est quædam dispensatio, & ita odiosa, & strictè interpretãda, vbi habet glossa antiqua, *i* & etiam Paludanus appellat eam stricti iuris, *k* quorum dicta confirmamus nos vbi suprà. *l*

4 Tum quod maior ratio suadet concessionem indulgentiæ plenariẽ communicanti die Dominico, qui est festum celebre, quã die feriato: vnde & S. Augustinus magis commendare videtur cõmunicationem die Dominico, quàm alio die feriato faciẽdam. *m* Tum deniq; quod à proprio & pleno verborum sensu non est recedendum, nisi aliud de mente disponentis constet, *n* at proprior & planior præfatæ concessionis sensus est is, quẽ nos sequimur: ergo non est ab eo recedendum. Vt parerem autem patribus & dominis meis M. & N. satisfacerem aliquibus aliis suæ Illustriss. Religionis, non parui medicis consulentibus, ne quæstionibus, & decisionibus animum intẽderem, donec morbus meus auricularis recederet, confidens omnipotentis Iesu misericordiæ, quod obsequium hoc eis serius exhibitum non cedet in peius, licet parum necessarium sit viris eruditissimis, quorum ipse cõsilium & desiderare, & exequi libenter soleam.

> i Reg. Cancel. 56.
> k In 4. d. 29. q. 4. col fin.
> l Notab. 9. nu 7.
> m In c. quotidiã. de cõsecr. dist. 2.
> n Le. non aliter ff. de leg. 3.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia magna an paruis de causis acquirantur, & an statim anima à purgatorio liberetur remissiuè.*

2 *Indulgentia concessa mortuo, per existẽtem in peccato quæri potest, & per opus quod solo opere operato prodest.*

3 *Peccans spe veniæ consequenda per bullam concessam, vel concedendam, potest nihilominus per illam absolui, nisi in bulla contrarium statuatur.*

CONSILIVM XXXVI.

QVÆRITVR, an statim atque per viuos factum est quicquid in bulla Papa fieri præcipit pro defunctis, credere possumus, quimmò teneamur, animas illas, pro quibus talia opera facta sunt, liberas prorsus ab omnibus pœnis euadere.

1 Respondeo me hanc quæstionẽ valdè seriò tractasse in com. de indulg. *a* & breuius in Enchiridio de orat. *b* vbi adducuntur, & cõciliantur omnia saltẽ præcipua, quę pro vtraq; parte afferri possunt; concludendo quid credere possimus, quidque teneamur credere circa effectum magnarum indulgentiarum pro paruis causis concessarum.

> a Super §. in Leuitico. ca. si quis. de poen. dist. 1. not. 15.
> b Ca. 19. cõl. 23. nu. 63.

2 AN PER OPVS existentis in malo statu possit quæri indulgentia mortuo? Respondeo, quod sic, ea ratione, & eis testimoniis, quæ tradimus in d. comm. de indulg. *c* & tangimus alibi *d* siue opera, ob quæ conceditur indulgẽtia, sint Missæ, quę ex opere operato prosunt, siue alia, quæ tantùm ex opere operãtis: quoniam ratio prior & efficacior ibi allata ad vtraque extenditur.

> c No. 22. n. 30
> d In nota. 17. nu. 4.

3 AN PECCANS spe veniæ consequendæ per bullam iam concessam, vel posteà concedendam, possit absolui per eam? Respondo quod sic, nisi concedẽs bullam, vel indulgentiam, exciperet etiam eo modo, vt latiùs disputando in vtramque partem tradimus in tracta. de indulg. *e* posteaquàm duas quæstiones præcedentes plurimum contingentes determinauimus, &c.

> e Not. 34. n. 6.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia plenaria concessa per modum suffragij animæ, pro qua super tali dicetur Missa, non requirit potius vnam Missam, quàm alteram.*

2 *Missarum omnium quo ad opus operatũ valor æqualis: & licet ex opere operãtũ Missa de requiem defunctis vno respectu plus prosit, alio tamen respectu alia; quia fortè augetur deuotio, & quia longior potest plus prodesse.*

2 *Missarum valor ex opere operantis procedẽs variatur secundùm maiorem & minorem deuotionem, cum qua dicuntur.*

CONSILIVM XXXVII.

SANCTISSIMVS concessit priuilegium, vt quoties diceretur Missa in tali altari pro defunctis, anima illa per modum suffragij indulgentiam plenariam consequatur.

Quæritur, de qua Missa intelligẽdum sit priuilegium ad effectum prædictum operandum.

1 Ad quęstionem respondeo, quod ad pręfatam indulgentiam quærendam, vel impetrandam pro anima defuncti, sufficit quælibet Missa, tam de sancto, quàm de feria, quàm de defunctis. Tum quia beneficium principis latè interpretandum est, *f* modò non sit ambitiosum. *g* Tum quia bulla D. N. generaliter sine restrictione concedit præfatam indulgentiam pro qualibet Missa sine restrictione ad Missam de defunctis, vel de aliquo sancto, vel feria: & dispositio generaliter loquens, generaliter est intelligenda. *h*

> f Le. 1 ff. de const. prin.
> g Ca. quamuis. de prab. lib. 6.
> h Le. de pretio ff. de publ. in rem actio. c. solita. sub fi. de maior. & obed.

2 Tum quia omnes Missæ sunt æqualis valoris quo ad valorem, quem ex opere operato operantur. *i* Tum quia licet valor Missæ pro defunctis valeat aliquid ampliùs quo ad valorem operis operantis, ea ratione, quod totus ferè tenor eius resonet defunctorum commemorationem: alio tamen respectu valet minus, quia breuior est, & & breuius & minus attentè vt plurimum dicitur, quàm alia; illo itẽ, quod frequenter memoria noua sancti, & nouitas officij auget deuotionẽ missantis, ex qua pendet valor operis operantis. Tum deniq; quod frequentissimè cõtingit aliquem mori vespere, vel mane alicuius magni festi, cuius animæ desiderant propinqui opitulari, & non possent ope huiusmodi Missæ, quæ esset maximũ & præsens remedium. Quo fit, vt ego, qui habeo priuilegium à S. D. N. datum, eo quod non exeo domo, vt Missa,

> l Ca. intra 1. q. 1.

quam domi dixero pro aliquo defuncto, tantùm prosit ei, quantum solebat prodesse illa, quam dicere solebam, cùm exibam domo, in altari priuilegiato Sanctissimæ Trinitatis, interdum soleam dicere Missam de defunctis, & frequentiùs alias, quæ occurrunt de sanctis, & aliquot ferijs.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia strictè est interpretanda.*
1 *Indulgentia trium dierum ieiunium requirente, duorum non sufficit.*
2 *Indulgentia, nisi totum iniunctum fiat, non quæritur, nec in totum, nec in partem.*
3 *Copulatiua vt sit vera, debent omnes eius partes esse vera.*
4 *Dandum, vel faciendum aliquo tempore, potest ante fieri, quando est adiectum in fauorem debitoris.*
4 *Debitum in diem tunc demùm ante diem solui potest, si dies sit apposita in maius commodum debitoris, aliàs non.*

CONSILIVM XXXVII.

INDVLGENTIAM concessam ieiunanti, oranti, & eleemosynam facienti feria quarta, sexta, & sabbato vnius hebdomadæ, an consequatur is, qui vna præfatarum feriarum tantam facit eleemosynam, quantam omnibus tribus erat facturus?

1 Respõdeo, quod pro parte negatiua facit primò, quod concessio indulgentiæ restrictè est intelligenda, arg. cap. *porrò.* a quod in specie dixit quædã glossa recepta b quam ad hoc citamus in com. de indulg. c

Secundò, quòd nón sufficeret vna vel duabus præfatarum feriarum ieiunare, & orare, vt expressè determinauimus in d. com. de indulg. d ergo nec facere eleemosynam pari ratione. e

2 Tertiò, quod indulgẽtia non quæritur alicui, nisi faciat totum illud, quod ad acquirendam illam præstituitur: adeò quod nihil quæritur, etiã si bona pars illius fiat, arg. l. *cui fundus,* f & probat in specie contextus extrauagantis *vnigenitus,* g vt ex ea collegimus. h

3 Quartò, quòd dispositio copulatiua ad sui veritatem requirit, vt omnes eius partes sint veræ, i ergo ad hoc, vt quis verè dicatur largitus esse eleemosynam quarta feria, sexta, & sabbato, non sufficit vt largiatur vna vel duabus illarum.

4 Quintò, quod licet id, quod est dandum, vel faciendum aliquo tempore, posset fieri ante illud, quando tempus est adiectum in fauorẽ debitoris; nõ tamen potest id fieri, quãdo adiectum est in fauorẽ alterius, vt nos tradimus in Enchir. de orat. k asserentes, quod pœnitẽs iussus recitare Psalmos pœnitẽtiales septies septem hebdomadis, non satisfacit dicendo illos septies in vna hebdomada, si tempus nõ fuit adiectum in fauorem eius, vt leuius eos recitare posset, sed ad hoc, vt maiore tempore defleret peccata: & in casu proposito videri potest onus de faciẽdo eleemosynã tribus diebus, adiectum esse, vt diutius & pluries benè operaretur. Per quę oĩa videtur verior hęc pars de rigore iuris; quãuis ex quadam æquitate, & tacita concedẽtis mente dici posset partem affirmatiuã esse veram in eo, qui feria quarta expressa mẽte largiretur eleẽmosynam, quã in illa & in aliis duabus facere intẽdebat, per ea quæ nos tradimus in d. Enchir. cap. 3. à nu. 23. &c.

a De priuile.
b In regula 56. Innoc. Cãcel.
c Super §. in Leuitico. de pœn d. 1. not. 9. nu. 7.
d Notab. 19. nu. 1.
e Arg. l. illud. ff. ad l. Aqui. & c. dudum. 2. de elect.
f ff. de cõdict. & demonstr.
g De pœn. & remiss.
h In d nota. 19. à num. 1.
i Le. si haredi plures ff. de cond. insti. & §. plures. Inst. de hared. inst.
k Ca. 3. à nu. 23.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia pro mortuis concessa ad viuos non extenditur.*
1 *Indulgentia vt quæratur per solum factum alterius viuo, rarò conceditur.*

CONSILIVM XXXIX.

AN indulgentia concessa per Papam capellis N. ad instar concessæ capellæ ad Præsepe, videatur respicere animas viuorum, ita vt qui viuens celebrabit vnam Missam in eis, illam consequatur, sicut eam consequitur anima mortui, si pro ea celebretur?

1 Respondendum videtur non respicere animas viuorum, neque alios viuos in eis celebrantes. Tum quia rarissimè conceditur cuiquam, vt suo solo facto quærat indulgentiam animæ alterius adhuc viuentis, & huiusmodi rara nec lex ipsa respicit, l. 3. & 4. ff. de legib. Tũ quia Pontif. Max. nõ videtur voluisse maiorem gratiam facere celebrantibus in prædictis capellis, quam celebrantibus in capella ad Præsepe Domini: at celebrantes in ea non quęrunt indulgẽtias pro viuis, sed solùm pro defunctis. Nec ad hoc prodest dicere, quod verbum *decesserint,* in concessione prædicta positum, reperitur tam in futuro tempore, quàm in præterito: & ita videtur comprehendere tam animas decessuras, quàm eas quæ decesserunt. Tum quia phrasis ipsa clausulæ videtur se restringere ad eas, quæ decesserunt ante celebrationem pro eis faciẽdam, per clausulam, quæ sequitur, de ijs qui celebrant in dicta capella ad Præsepe, quæ animarum defunctorum tantùm meminit: & vna pars dispositionis per aliam eiusdem declaratur, l. 1. ff. de reb. dub. Tum quia verba dispositionis remittentis, vel condonantis, debent intelligi de præteritis, & non futuris, l. cùm lex. ff. de legib.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiæ sacramentum ad mortem condemnato denegari non potest, & consuetudo contraria est corruptela, cùm sit contraria iuri diuino. & nu. 6.*
1 *Eucharistiæ sacramentum de iure secundùm gloss. receptam denegari nõ potest ad mortem condemnato. & nu. 12. nulloq́; iure cõtrarium reperitur statutum. nu. 11. & hoc, etiamsi esset tradenda per vnam horam ante trucidationem. num. 12. sufficitq́; quòd lapsum sit tantum temporis, quòd species sint transmutatæ. nu. 3. & hoc modo fit ieiunus. nu. 12. valet tamen consuetudo ne eidem eodem die occidendo tradatur. nu. 2. 6. 10. & 13. estq́; rationabilis. nu. 12. quia indecens videtur, vt qui credi potest intra se abditam habere Christi humanitatem diuinitati coniunctam, trucidetur. nu. 3. Vbi autẽ non repugnat dicta consuetudo, videtur esse arbitrarium, an pridie diei trucidationis eidem adhuc ieiuno detur, vel ex reuerentia denegetur. nu. 13.*
2 *Sententiam capitalem reis, non nisi eo die quo exequẽda est, notificare, rationi congruit; ne rei, vel eius propinqui ante præmoniti, ad euitandam infamiam à iustitiæ ministris inferendam, anteuertant mortem. nu. 12.*
3 *Reus confugiens ad Eucharistiæ sacramentum, licet liberetur à potestate ministrorum iustitiæ; secus tamẽ est, si illud communicando assumat. & nu. 11.*
3 *Corpus Christi manere, donec species digerantur, verius contra gloss.*
4 *Communicare semel in vita iure quidem diuino tenemur; at quòd etiam teneamur in articulo mortis, non probatur. & num. 8.*
5 *Damnatorum cadauera non sunt necessariò ad sepeliendum concedenda.*
7 *Consecrare ob necessitatem morientis solum panem absque alijs cærimonijs, secundùm Io. Maio. potest sacerdos non ieiunus: contrarium tamen tenendum. nu. 8.*
7 *Communicare post cibum ægrotus, cuius vita an duratura sit in crastinum dubitatur, potest.*
7 *Præceptis duobus concurrentibus, minus maiori cedere debet.*
8 *Confiteri tenemur in articulo mortis peccatum mortale, si sit admissum post vltimam confessionem: quia iure diuino tenemur semel peccatum non confessum confiteri; at qui semel communicauit in vita, vt tenetur de iure diuino, & qui illo anno satisfecit præcepto Ecclesiæ, in articulo mortis communicare iterum non tenetur.*
9 *Lex negatiua fortior affirmatiua cum illa concurrente.*
10 *Infirmus post cibum communicare potest, sed non damnatus ad mortem.*

CONSILIVM XL.

PETO primò, an damnatis ad mortem sit Eucharistia post latam & intimatam sententiam ministranda.

Secundò, an eisdem ministrari possit vna, duabus, vel tribus horis, antequàm occidantur.

Tertiò, an saltem ministrari possit pridie eius diei, quo occidendi sunt, licet iam cibum sumpserint.

1 Responsurus his aptius præmitto primò, quod iure communi damnato ad mortem, si petat, debet ministrari sacra-

sacramentum pœnitentię, per clem.1.*a* & etiam Eucharistiæ, secundùm eius glossam, *b* & communiter receptā, *c* immò & cadauera suspensa, si petantur, ad sepeliendum debent concedi, *d* adeò quidem, vt Rauennas, *e* concludat iure diuino, canonico, & ciuili hoc deberi, & ita consuetudinem contrariam non valere.

Secundò, quod nos legendo dictam clem.1. Salmanticæ probauimus primò, pœnitētiam quidem esse dandam petenti omni iure, etiam diuino: & consequenter contrariam consuetudinem non valere, per c. *mala.* & c. *frustra.* *f* & per d. clem.1. quæ declarat eam esse abusum; & ideo cōpellendos esse iudices ad concedēdum eam, non obstante consuetudine, vt illa disponit.

2 Tertiò, quod consuetudo Galliarum, & Hispaniarū, vbi sententia vltimi supplicij non datur, vel saltem non notificatur vsque ad diem, quo illud subeundum est, & statim executioni datur, videtur conformis iuris rationi, statuenti, vt exequutio sententiæ in criminalibus fiat statim, iuxta glossam, *g* & ita non videtur contra ius, saltem diuinum, nec consequenter est contra illud consuetudo, Quæ consequitur hanc, de non ministranda Eucharistia post notificatam sententiam, etiam si petatur, valere, iuxta quam negata fuit Ludouico Lucemburgo Connestabili Franciæ anno 1475. Rege Ludouico X. licet eam vehementer petijsset, auctore Roberto Gaguino in vita eius, cuius consuetudinis ratio desumitur ex reuerentia, quæ tanto sacramento debetur.

3 Tum quia nonnulla species irreuerētiæ est, ducere ad mortem eum, qui credi potest habere reuerendissimam Christi humanitatē eius diuinitati vnitam, quæ omnium vita est, intra se latentem, contra glossam, *h* quatenus habet, corpus Christi desinere esse sub speciebus panis, & vini, simulatque ore sumitur: manet enim secundùm veram sententiam, donec species digerantur, quæ non digeruntur citiùs, quàm digererentur, si vera substantia panis eis subesset. vt probat illudmet cap. *tribus.* & D. Thomas, *i* & communis. *k*

4 Tum quia licet sumentes illud nō liberentur à potestate ministrorū iustitiæ, sicut confugiētes ad illud, iuxta glossam memorabilē, *l* receptā ibi à Turrecremata & ab Hostiensi & alijs cōmuniter, *m* decet tamen, ne quis post illius sumptionem statim ab exequutore occidatur; attēto, quod nō videtur iuris diuini præceptum, vt eiusmodi damnatus cōmunicet ante mortem; quoniā, vt rectè ait Sotus, *n* licet teneamus obligari quemlibet de præcepto diuino ad communicandū saltem semel in vita, cuius cōtrarium tamen aliqui tenent, & posse sustentari ait Caietanus, *o* non tamē tenetur ad cōmunicandum semper in articulo mortis iure diuino: quia licitè ob defectū hostiæ cōsecratæ, vomitus, & c. omitti potest, quorum de numero potest esse exequutio mortis illicò facienda: nā nec iure humano tenetur nisi semel in anno, vt Caietanus suprà tradit, & quicquid contendat Rauennas, *p* non est præceptum de iure diuino; vt cadauera damnatorum, si petantur, tradantur ad sepeliendum; quia, vt vbi suprà probauimus, iustè possunt iudices negare aliquorū damnatorum corpora petita ad sepeliendum, quo maneant ad terrorem in aliquibus locis publicis suspensa: quia textus sacræ Scripturæ, quos ad hoc citat, continēt ad summum præcepta iudicialia, quæ à passione Christi expirarunt, & non moralia, siue naturalia, quæ etiā nunc durant, secundùm iura, *q* & per D. Thomam, *r* de cæremonialibus, *s* & de iudicialibus, *t* & de moralibus, & communem. *v*

6 Quartò, quod per prædicta patet consuetudinē prędictam denegandi Eucharistiam damnato mox occidendo non esse contra præceptum iuris diuini: quod etiam colligitur ex d. clem. quatenus solùm damnat consuetudinem denegandi pœnitentiā, & non Eucharistiam, quæ non est sacramentum adeò necessarium, vt D. Thomas tradit, *x* licet iuxta glossam cap. *veniens.* de transact. sit de quinque quodammodò necessarijs.

7 His Præsvppositis, respondeo ad primam quæstionem, quod pro eius parte affirmatiua vrget, quod infirmus, de quo dubitatur an in crastinum sit victurus; potest communicare vesperi post cibum sumptum, se-

a De pœnit. & remiss.
b Verb. pœnitentia.
c Argu. quod inte. de pœnit. & remiss.
d Ca. quæsitū 13. q. 2.
e In tractatu qui incipit valere, adiectiō fini alphabeti sui aurei. 8. dist.
g In ca. cum apud 11. q. 3 & inc qua renti. de offi. deleg.
h Cap. tribus gradibus. de cōsecr. dist. 2.
i 3. p. q. 80. art. 8.
k In 4. dist. 9.
l Ca. quæsitū. 13. q. 2.
m In c. sanè. de celeb. miss. & in summ. de pœnitent. & remiss. §. in tantum. co. 3.
n In 4. d. 12. q. 1. art. 8. col. penul.
o 3. p. q. 80. art. 11.
p In d. tract.
q §. fi. d. 6. & c. 1 de purific. post par. cum eis adnot.
r 1. 2. q. 103. art. 3.
s Q. 104. ar. 3.
t 94. art. 5.
v In 3 senten. 37 dist.
x 3. p. vbi suprà.

A cundùm D. Thomam & communem, *a* pro quo facit c. *presbyter,* *b* & c. *sanè.* *c* & c. *quod in te.* *d*

Secundò, quod Ioannes Maior, *e* tradit posse sacerdotem post prandium consecrare panem sine vino, etiam absque vestibus sacris, & sumptione sacramenti, ne infirmus vesperi (& sic post cibum) sine viatico moriatur.

Tertiò, quod concurrentibus duobus pręceptis incōpatibilibus, minus debet cedere maiori, argu. *sicut de consecr. f* & aptiùs in c. *si dominus.* & c. *Iulianus.* *g* at fortius videtur præceptum de communicando, quàm de nō communicando præsumpto cibo; ergo, &c.

B 8 Pro parte verò negatiua facit primò, quod nullum præceptum Ecclesiæ potissimùm videtur religiosus seruari, quàm præceptum de non celebrando, & non communicando præsumpto cibo, vt experientia, quæ est rerum magistra, *b* docet.

Secundò, quod prædictus Sotus reprehēdit vbi suprà prædictum Ioannem Maiorem qui non esset reprehendendus, nisi lex de non celebrando, vel non communicando post cibum, esset fortior lege de communicando in articulo mortis.

C Tertiò, quod esto lex diuina præcipiat semel communicare in vita, & lex Ecclesiæ communicare semel in anno; neutra tamen videtur obligare eum, qui semel cōmunicauit in illo anno, ad communicandū in articulo mortis. Nec obstat, quod præceptum de confitendo obligat in articulo mortis secundùm omnes: quia id verum est de habente peccatū mortale non confessum; quia cū obligetur ad confitendum illud semel in vita iure diuino, & semel in anno iure humano, & videat sibi tunc finiri vitam, tenetur illud cōfiteri: quæ ratio cessat in cōmunione, & consequenter in tali dānato, qui aliquando communicauit; & ita concurrit effectu lex consultiua de communicando cum lege præceptiua de non communicando præsumpto cibo: ergo illa debet huic cedere. *i*

D 9 Quartò, quod lex negatiua fortior est affirmatiua cū ea concurrēte, *k* vnde hoc ibi colligit Bartholus & glossa singularis secundùm Cardinalem ibi, *l* dum ait, plus tollere negatiuā, quā ponat affirmatiua. Vnde & pręcepta negatiua plus obligant, quia semper, & pro semper, quàm affirmatiua, quæ ligant semper, sed non pro semper, secundùm Archidiaconum & vtrumque Cardinalem in c. si peccauerit. 2. q. 1. quem sequuntur Panor. Felin. Dec. & omnes, *m* & ante illos omnes D. Thomas, *n* & lex prohibitiua fortior est, quàm permissiua, secundùm Panorm. & latiùs Dec. *o* At lex de communicando in articulo mortis, etiam si foret pręceptiua, esset affirmatiua; & lex de nō communicando præsumpto cibo est negatiua, ergo illa debet huic cedere.

E 10 Per hæc videtur tenenda hæc pars. Ad primum in contrariū respondeo primò, quod infirmus excipitur ab illa regula negatiua satis expressè per iura in eo citata, dānatus autem ad mortem nusquàm. Secundò, quod non est eadem ratio: quia damnatus ad mortem poterat præuidere se damnandum, idq; sibi sua culpa euenturum; & ita manere partus ad damnationem subeundam; non autem potest infirmus regulariter id præuidere.

Ad secundū, quod Ioannes Maior ibi multa falsa congerit, vt rectè prædictus Sotus aduertit.

Ad tertium, quod assumptum in eo facit pro hac parte: nam, vt suprà probatum est, lex de communicando in articulo mortis est lex consultiua, & quamuis esset præceptiua, est affirmatiua; lex verò de non communicando

F post cibum est præceptiua, & receptissima, & negatiua, quæ duplici ratione est fortior altera, & ideo illi præferēda, iuxta assumptum argumēti, scilicet, legem fortiorem præferendam infirmiori.

11 Ad Secvndam respondeo, quod pro parte affirmatiua eius facit primò, quod non est discedendum à regula, nisi cum expressè excipitur casus ab illa, vel ratio necessaria concludit esse excipiendum, iuxta glossam solemnem, *p* quæ probatur in l. 1. *q* in ca. *dominus.* *r* & quod regulariter omni fideli discreto potest ministrari Eucharistia, *s* & nulla est lex, quæ vetet eam damnato ad mortem ministrari.

a In 4. d. 9. & 12.
b De consecr. dist. 2.
c De celebr. miss.
d De pœn. & rem. ss.
e In 4. 9. q. 2.
f Dist. 1. l. cōtra pupillum. §. is qui ad maius. ff. de re iudic.
g 11. q. 3.
h Cap. quam sit. de elect. lib. 6.
i Cap. quod præcipitur. 14 q. 1. §. fi 4. di.
k L. 3. §. liberti ff. de suspe. tut.
l In ca. cū dilectus. verbo à suspensis de consuetud.
m In c. nouit. de iudic.
n 2. 2. q. 33. art. 3.
o In ca. nam. de constit.
p In l. omnis definitio ff. de reg. iur. & in rub eo. tit. l. 6.
q ff. eod.
r 32 q 7.
s Cap. omnis vtriusq; de pœn. & rem.

Secun-

Secundò, quod nulla etiam ratio est, quæ id necessariò concludat: si qua esset, maximè foret illa, quod per sumptionem eius liberaretur à potestate iustitiæ; quod nō est verum, iuxta glossam, *a* & alia suprà citata, sed neque illa, quod tam citò morituro non debet ministrari: quia etiam id falsum est, & contra cap. *ii cui. b* & cap. *quod in te. c* per quæ probatur, quod non solùm potest licitè ministrari citò morituris, sed etiam debet, etiam tempore interdicti.

a Ca. quæsitū 13. q. 2.
b 16. q. 6.
c De pœn. & remiss.

Tertiò, quod d. c. *quæsitum*. probat, eis, qui pro suis sceleribus furca suspenduntur, tradendam esse communionem post confessionem suorum peccatorum, esseque orandum pro eis, eorumque cadauera sepelienda: quod etiam intelligendum esse videtur post condemnationem eis notificatam.

12 Pro parte autem negatiua facit cōsuetudo supradicta Hispaniarum, & Galliarum de non cōcedenda communione damnato eadem die occidendo. Iustificādo verò illam consuetudinem facit, quod pœna mortis statim est exequenda regulariter, iuxta supradicta; & lex & consuetudo statim exequendi sententiam mortis, vel aliam valdè indecoram, iustificatur ex eo, quòd per moram daretur occasio damnato consciscendi sibi mortem gladio, vel veneno, & cognatis eius moliēdo mortem eius, antequàm educatur è carcere, & machinādi alia, per quæ prece, pretio, vi, vel amore ab illa infamia publica liberaretur. Quare arbitror licere iure solo scripto attento, damnato adhuc ieiunio ministrare communionē eodem mane, quo occidendus est, ante tres, vel quatuor horas, immò & ante vnam: sed non attenta consuetudine contraria in terris, in quibus illa viget: quia per prædicta nulli iuri diuino est contraria, & est rationabilis, ac cōsequenter seruanda, etiam si sit legi humanæ contraria. *d*

d Ca. fi. de cōsuetud. l. minimè. ff. de leg. & l. 2. C. quæ sit longa consuetudo.

13 AD TERTIAM respondeo, quod ex decisione præcedentium colligitur illius resolutio, videlicet quod pridie eius diei, quo est occidendus, non est tradenda ei communio, si iam pransus est, nec ipso mane diei, quo est occidendus, vbi consuetudo de non dando legitimè viget præscripta. Vbi verò talis consuetudo non est, crederem licere quidem de rigore iuris dare, licere item denegare ex causa reuerentię tanto sacramento debitę, de qua suprà. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Eucharistiam infirmo non ieiuno accipere, quando non potest sequens mane expectare, conceditur quidem, sed non præcipitur: vnde nec potest bis in eadem infirmitate ministrari viaticum, nisi fortè laberetur tempus in quo ex voto teneretur, vel longinquitas temporis, sed alia causa subesset suadens talem ad id saltem ex honesta teneri.*

CONSILIVM XLI.

VTRVM liceat dare sanctissimum Eucharistiæ sacramentum infirmo in eadē infirmitate plus quàm semel post prandium in modum viatici?

1 Respondeo, quod non, regulariter. Tum quia prohibitio de non communicando post cibum eodem die, est præcepti, & accipere viaticum secunda vice in eadem infirmitate, est consilij, propter quod non licet transgredi præceptum. *e* Tum quia vix inuenitur textus, qui probet licere infirmo communicare etiam vna vice post cibum: quia nō est de præcepto communicare regulariter extra tempus Paschale, vt colligitur ex ca. quod in te. adiuncta glossa de pœnit. & remissio. Dixi, *regulariter*: quia falleret hoc in eo, qui diu ægrotaret, & laberetur tempus, intra quod ratione voti, vel pœnitentiæ, vel alicuius legis particularis, quali tenentur monachi, de quibus in clemen. *ne in agro. f* teneretur iterum communicare. Satis etiam posset dici, quòd falleret in casu, quo quis diu ægrotaret, & prudentis viri arbitrio tam ferè teneretur de consilio & honestate communicare secunda vice, ac prima: qua enim ratione communis opinio piè tenet licere prima vice sumere viaticum infirmo non potenti expectare mane sequens post sumptum cibum, eadem ferè tenere debet, quod licet id facere secunda vice, quando multum

e Ar. e. quod præcipitur. 14 q. 1.

f §. sanct. de statu monac.

A temporis ad arbitrium boni viri fluxit à primę vicis sumptione, cùm neutra vice teneretur de præcepto, & vtraq; teneretur de consilio, & honestate. Salua, &c.

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina licet iurisdictionem quamdam ecclesiasticam habere possit, iure tamen communi excommunicare non potest: at ex priuilegio Papæ, videtur verius eam (vt & laicus conceditur) posse.*

B 1 *Excommunicare potest habens iurisdictionem ecclesiasticam, licet non habeat claues ordinum.*

CONSILIVM I.

1 AN fœmina possit excommunicare?

Respondetur, Philippum Decium *a* dixisse, fœminam posse quidem habere iurisdictionem ecclesiasticam, iuxta cap. *dilecta. b* non tamen posse excommunicare, argument. cap. *noua.* & eorum, quæ ibi annotantur à Panormitano, & alijs, *c* idque ipsum videtur sensisse, licet non adeò expresse, Didacus Couarruuias, *d* quæ sententia vera est, attento iure, & vsu communi: non tamen C videtur nobis in præsentia satis tuta. Tum quod fundamentum eorum est, quod potestas excommunicādi pertinet ad claues Ecclesiæ, quæ per presbyterium conferuntur; quæ ratio non videtur concludere: quia habens iurisdictionem ecclesiasticam, etiam si non habeat claues, potest excommunicare, vt colligitur ex S. Thoma, *e* Tum quia etiam laicus ex priuilegio potest excommunicare, iuxta glossam celebrem & receptam. *f* Tum quia S. Thomas vbi suprà dicit, excommunicationem non pertinere directè ad claues. Quare in præsentia raptim & tumultuariè hanc partem perpendenti videtur iure veriùs posse fœminam ex priuilegio Papæ excommunicare, sicut & prædicare, vt & laicus, non tamen iure comD muni.

a In reg. 1. de reg. iur. n. 39.
b De maiori. & obed. & c. dilecta. de excess. prælat.
c De pœn. & remiss.
d In c. alma mater. in 1. p. §. 11. nu. 2. de sent. excom.
e In 4. li. sent. dist. 18 q. 2. art. 2. quæstiunc. 2.
f In c. præter. 32. d. in verb. ducibus.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis pœna in lege, edicto, vel mandato inserta non incurritur ipso iure, ni adsit vel clausula id exprimēs, vel alia verba, quæ declarent intentionem illam proferentis esse, vt ipso iure incurrèretur.*

2 *Euitari debere regulares exemptos, qui in generalem excommunicationis sententiam etiam notoriè incidisse dicuntur, mandare nec Episcopus, nec alius potest, nisi prius citati & auditi à suo iudice in excommunicationem incidisse denunciati fuerint.*

E 2 *Exemptos, vt sunt regulares, in excommunicationem incidisse non potest Episcopus denunciare, etiam si factum sit notorium, cùm non sit illorum iudex competens.*

3 *Pœnitentiarius maior absolui mandat in foro conscientiæ eos, qui in generalem alicuius edicti excommunicationem inciderunt, etiam si factum sit notorium.*

CONSILIVM II.

REGVLARES per edictum sub excommunicationis pœna certum peccatum committere prohibiti, illud publicè perpetrarunt. Dubitatur primò, vtrum sint excommunicati. Secundò, an si Episcopus eos mandet euitare ante aliam declarationem, seu nunciationem, teF neamur euitare. Tertiò, an Pœnitentiarius possit eos in foro conscientiæ absoluere.

1 Subijciam aliqua, ex quibus quæstionis solutio colligi possit. Primum, quod certum est, non incurri excommunicationem ipso iure contraueniendo mandato, vel legi iubenti, vel prohibenti aliquid sub pœna excommunicationis, si non addantur verba illa, *latæ sententiæ*, vel illa, *ipso iure incurrenda*, vel alia similia quę declarent intentionem mandantis, vel legem ferentis fuisse, vt ipso iure, siue ipso facto incurratur, per glossam celebrem, & ab omnibus receptam, *g* & consequenter certum est præfatos Patres non incurrisse excommunicationem per præ-

g Ca. 1. de sagitt.

fatam bullam Alexandri VI. si est verum quod proponitur in casu.

2 Secundò, quòd esto præfati Patres incurrissent excõmunicationem; non tamen ab Episcopo, nec ab alio potest, aut debet mandari, vt euitatur; donec citati & auditi declarêtur esse excommunicati per suum iudicem competentem, iuxta extrauagantem *ad euitanda.* quam etiam nos post alios referimus & declaramus in Manua. cõfess. *a* & manifestum est, Episcopum præfatum nõ esse iudicem competentem ad denunciandos præfatos fratres esse excommunicatos: quia non est iudex eorum, cùm sint notoriè exempti ab huiusmodi iurisdictione.

a Ca. 27. n. 35.

3 Tertiò, quod Illustrissimus Pœnitentiarius potest eos absoluere quo ad forũ conscientiæ tantùm, quo ad quod ipsi non indigent tali absolutione, si vera sunt quæ proponuntur.

Quartò, quod eius D. Illustrissima poterit absoluere, vel mandare absolui eos, si & quatenus opus est, quo ad forum conscientiæ tantùm, non obstante quòd factũ sit publicum; quia id in prima, vel secunda clausula suarum facultatum continetur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Declaratoria excommunicationis eam non continet, sed quod factum est declarat.*
2 *Iudex citatum sub excommunicationis pœna declarans excommunicatum, eum prius tacitè excommunicare videtur, sicut & condemnare eum ad soluendum, cui iubet vt soluat.*
3 *Error, seu ignorantia iuris subtilis excusat saltem à peccato mortali.*
4 *Monitus sub pœna excommunicationis, & postea quia nõ paruit, declaratus excommunicatus, credere potuit, & potest se ante declarationem non fuisse excommunicatum.*

CONSILIVM III.

IVDICES quidam monent debitores ad soluendum sub pœna excommunicationis, & postea non soluentes, neq; comparentes nec allegantes, cur non debeant soluere, iubent decerni declaratoriam, qua iubeatur denunciari, & declarari excommunicati, nullo alio modo sentẽtia excõmunicationis lata. Quæritur, an declaratus debeat se reputare excommunicatum?

1 Respondeo primò, pro parte negante vrgere multũ, quod primum monitorium non continet excommunicationem, sed comminationem eius, iuxta glossam. *b* neque mandatum delaratorium: quia declarãs nil nouè facit, sed quod factum est, denunciat. *c*

b Ca. 1. de sagittar.
c L. haeredes palam. §. 1. ff. de testam.

2 Pro parte autem affirmante facit, quod libellus, quo petitur à iudice, vt cogat debitorem ad soluendum, dicitur aptus, eo quod videtur peti tacitè, vt reus prius condemnetur, & posteà restituere cogatur: & quod iudex iubens expressè alicui per suam sententiam, vt aliquid reddat, videtur tacitè prius condẽnare ipsum, & consequenter iudex, qui declarat excommunicatum aliquem à se vocatum sub pœna excommunicationis, videtur prius eum tacitè excommunicare.

3 Respondeo secundò, quòd qui partem negãtem crederet esse veram, nõ peccaret, saltem mortiferè, per theoriam Innocentij, *d* dum sensit, quod error, & ignorantia iuris humani subtilis excusat à culpa mortali: quem in hoc sequitur Baldus, *e* & vtrumque Felinus, *f* vbi ad hoc cumulat alia.

d In c. p tuas. 2. de simo.
e In l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.
f In c. 1 limitat. 7. de re iu.

4 Respondeo tertiò, quod etiam tenendo partem affirmantem quis satis iustè posset credere se non esse, nec fuisse excommunicatum ante declarationem, per ea, quæ ipse ex Felino & aliis adduco in Manua. confess. *g* quæ ibi possunt videri. Salua, &c.

g Ca. 23. nu. 104. ad fin.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio pro præterita culpa ferri non debet, nisi præcedente monitione, per quam constituatur in contumacia non parendi.*
2 *Excommunicatio etsi ferri non debeat, nisi præcedente monitione, lata tamen tenet: fallit autem in quatuor casibus glossa cap. reprehensibilis, item & quando iudex excommunicat non facientem id quod sine citatione, causæve cognitione, sub præcepto non continente clausulam iustificatiuam, Et si senseris te grauatum, compareas, mandauit vt faceret. num. 3.*
4 *Declaratoria excommunicationis ipso iure incursa facta, parte non citata, est nulla.*

CONSILIVM IV.

VICARIVS generalis Episcopi excõmunicauit quẽdam sibi subditum sine vlla monitione præmissa, eo quod nõ soluit id, quod verè debebat, & terminus soluendi lapsus erat. Quæsitum est, an prædicta excommunicatio non solùm esset iniusta, sed etiã nulla, & inualida.

1 Pro responsione dico primò, quod in Manua. nostro confess. *a* diximus, excommunicationem, saltem maiorem, nõ esse ferendã pro culpa præterita sine monitione, & prius, *b* non debet ferri, nisi propter contumaciã eius, qui est excommunicandus, & consequẽter nisi cum monitus nõ paret monenti. Vnde infertur primò quod Caietanus *c* incautè certè loquitur, dum ait, quod sicut ante factum potest excommunicari quicumq; furtum, vel incendium commiserit, & huiusmodi, ita post factum potest excõmunicari quicumque fecit: id enim non solùm est contra Concilium Tridentinum: *d* sed etiam contra c. omnes, *e* & c. sacro. *e* c. Romana. *f*

a Ca. 27 nu. 11. vers. 4.
b Num. 9.
c 2. 2. q. 69. art. 2.
d Sess. 25. de refor. matr. c. 3.
e 16. q. 7.
f De sent. excom.

Secundò infertur, quod D. Sotus, *g* proculdubio iustè loquitur, quatenus ait, excommunicationem non debere ferri pro culpa præterita sine monitione.

f §. caueant. de sent. excõ. lib. 6.
g In li. 4 sent. dist. 22. q. 1. art. 2.

Tertiò, quod falsum est regulariter id, quod subiicit Sotus, scilicet excommunicationẽ latam ob culpam præteritam sine monitione esse ipso iure nullam: quoniam contrarium tenet glossa. 2. *h* & glossa, *i* & in summa, *k* & in ca. 1. *l* & glossa, *m* de appell. quam allegando alia sequitur ibi Panormitan. & longè latiùs Decius amplians eam ad sententiam excommunicationis etiam à delegato datam, nisi specialis forma excommunicandi in delegatione esset posita, & illa omitteretur, concilians per hoc duas decisiões Rotæ à se ibi citatas, & proculdubio hoc videtur tenendum non tantùm propter auctoritates prædictas, quantum per contextum cap. *si Episcopus. n* & cap. *sacro. o* in quibus ita excommunicatus iubetur absolui: & absolutio præsupponit valorem eius, quod soluit, argum. cap. *ad dissoluendũ. p* & l. *manumissiones. q* & per c. *statuimus. r* quod in id efficaciter inducit Panormitanus. *s*

h Dic c. sacro.
i In sum. 2. q. 1.
k 11. q. 3.
l De except. prælat.
m 2. in c. reprehensibilis.
n I. 11. q. 3.
o De sent. excom.
p De desponsi. impub
q ff de institia & iur.
r De sent. excom lib 6.
s Super prædicta glo. 2. c. reprehensibilis. de appell.

3 Et mirum, quod doctissimus Sotus hæc non aduerterit, cùm pro contraria opinione duas pulchras rationes vltra alios adduxerit; cuius tamen opinio potest procedere in illis quatuor casibus, in quibus glossa prædicti cap. *reprehensibilis.* ait excommunicationem latam sine monitione esse nullam, quibus quintum addimus in d. Manual. *t* scilicet, cùm iudex fert excommunicationem in eum, cui sine causæ cognitione præcepit, vt solueret, vel condemnauit, non præmissa citatione, vel clausula iustificatiua, dando terminum ad allegandum iustas causas, si quas habuerit, per quam præceptum, vel condemnatio resoluitur in vim simplicis citationis, vel monitionis, iuxta glossam solemnem & ab aliquibus putatam singularem, *v* & sicut illa condẽnatio est nulla, ita etiam excommunicatio, tamquàm ei accessoria, est nulla, vt tradunt Innocentius & alij ibi citati.

t Vbi sup. n. 11.
v In c. ex parte. 1. de verb. signific & l. de pupil § minisse ff de non. oper nũ.

4 Procedit etiam eius opinio in declaratione, qua quis declaratur incidisse in excommunicationem ipso iure, vel aliàs sine citatione illius, qui est declarandus: quia etiam illa est ipso iure nulla, iuxta glossam solemnem, *x* & glossam in clemen. 2. *y* & alia, quæ Decius in hoc citat, *z* & Felinus. *a*

x In cle. præsenti verb. c. instituerit de cen.
y In eo. verb. de pœn.
z Sup. gl. d. c. reprehẽsibilis
a In c. Rodulphus nu 41. de rescript.

Quartò dico, ex prędictis inferri solutionem quęstionis, scilicet, excomunicationem prædictam valuisse, nisi lata fuisset in aliquo prædictorum casuum, in quibus lata sine monitione est nulla: & consequenter quod excommunicatus sub prædicta culpa sine monitione regulariter indiget absolutione; & si antequàm absolueretur, celebraret, esset irregularis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis petenti non dedit, est nulla secundùm sententiam Innoc. quæ ex æquitate & vsu potius, quàm iure defendi potest.*

CONSILIVM V.

1 Excommunicatio lata à delegato, qui eo copiam commissionis suæ petenti noluit dare, nõ solùm est iniusta, sed etiam nulla, secundùm Innocentium, *a* quem refert & sequitur Felinus, *b* & ibidem Panormitanus *c* nemine ad hoc citato. Et idem sentit, dubitando tamen, per verbum *forte*, Rota decisio, *d* & meritò dubitauit: quoniam nullus textus neque glossa; hoc exprimit, nec is casus ponitur inter eos, in quibus excõmunicatio est ipso iure nulla, quos retulit glossa, *e* nec Ioannes Andreas, nec Ioannes Monachus nec Probus in additionibus ad eum ponunt hunc casum. Et regula est in contrarium, videlicet, quod sententia excommunicationis siue iustè, siue iniustè lata tenet, *f* & à regula non disceditur, nisi expresè id excipiatur, vt habet glossa, *g* & ipsemet Innocentius fatetur, *h* excommunicationem nõ præcedẽte monitione latam, licet sit iniusta, valere, & Panormitanus, *i* firma ratione tenet, non esse nulla omnia, quæ facit iniustè delegatus, licet sint facta cõtra intentionem delegantis: sed solùm illa, quo ad quæ non extẽditur eius potestas; æqua tamen videtur determinatio Innocentij, quæ potiùs auctoritate eius, & vsu, quàm iure, defendi potest.

a In c. venerabilis.nu.5. de censib.
b In c. cum in iure peritus n 3 de off.del. & in c.sacro. de sen.excom.
c In d.c.cum in iure peritus.col.2.
d 15. de dolo & contum. noua impress.
e In c. præsenti. verbo ad cautelam.de sententia excõ. lib.6.
f Ca.1.11.q.3
g In l omnis definitio de reg.iur. & in rub.eod.tit. lib 6.
h In d c.venerabilis.
i In ca.fin.de prab.num.3.

SVMMARIVM.

1 *Communicans alicui in actu, pro quo controuertitur an sit excommunicatus, non videtur iudicandus incidere in excommunicationem.*

1 *Vicarius generalis Episcopi excommuncati non est excõmunicatus, nec euitandus, licet eius exerceat iurisdictionem.*

2 *Appellatio suspendit declarationem excommunicationis, duranteq; lite non est vitandus. nu.3.*

CONSILIVM VI.

Episcopus ob prætensam innouationem excommunicatus, & nominatim declaratus fuerat, & à tali declaratione appellauerat, & vicarius illius, & alij ministri cum eo communicabant. Quæritur, an vicarius Episcopi ab aliis vitari debeat, & an alios cõmunicantes cum Episcopo euitare vicarius teneatur.

1 Respondeo, præfatum D. consulentem, licet sit vicarius præfati D. Episcopi, & vt talis exerceat vices eius, & communicauerit Episcopo in actis, quæ dominus eius dicitur innouando fecisse, non debere vitari ab aliis, nec teneri ad vitandum alios propter excommunicationem, quam præfatus Episcopus dicitur, & declaratus est incurrisse. Tum quia excommunicato Episcopo, non censetur excommunicatus vicarius eius. *k* Tum quia Episcopus negat innouasse quidquam cõtra inhibitionem Rotæ, allegans, quod non pendebat lis super his, quę dicuntur esse ab ipso innouata: quoniam solùm continuauit possessionem, quã habebat ante litem inchoatam, quod ei licebat. *l*

2 Tum quia præfatus Episcopus appellauit à declaratione, qua fuit declaratus excommunicatus: & ita declaratio fuit suspensa: quia licet excommunicatio non suspendatur per appellationem, *m* declaratio tamẽ, qua declaratur aliquis incidisse in excommunicationem, suspẽditur per appellationem, iuxta glossam singularem & receptam. *n* Et ita præfatus Episcopus nõ debet vitari, nec tenetur vitare, durante lite super declaratione, vt post alios, quos ipse copiosè citat, tenet Decius, *o* & colligitur latè ex Felino. *p* Et si Episcopus non tenetur alios vitare, nec alij eum, durante lite super appellatione, fortiori ratione non tenetur vitare, nec debet ab aliis vitari vicarius eius propter ipsius excommunicationem. *q*

k Ca.1.de off vicar.lib 6.
l Cap.1. & 2 vt lite pendente.
m Cap.pastoralis.§.verũ. de appell.
n In c.cupientes.§.quod si per viginti in verb priuat⁹ de elect lib 6.
o In c. peruenit.de appell.
p In c. Rodulphus. de resc nu.43.
q Cã. cum in cũctis. de electio. & auth multo magis C. de sacrosf. eccles.

SVMMARIVM.

1 *Capitulo absolutè excommunicato, nullus ligatur: quia excommunicatio non tenet, quòd si etiam excommunicentur culpabiles, tunc culpabiles culpa mortali (nam venialis non sufficit) ligatur, nu.2. tenenturq; taliter culpabiles etiam nõ denuncianti se à communione abstinere. nu.3. & si celebrent, erunt irregulares. nu.4. quamuis si non sint denunciati, alij non prohibeantur illos mortuos sepelire. nu.3.*

CONSILIVM VII.

An Collegio vel Capitulo aliquo excommunicato, & denunciato pro tali, canonicus, vel collega illius Capituli, vel collegij mortuus possit iustè in loco sacro sepeliri?

1 Ad quod respondetur primò, quod sic, si excommunicatio fuit absolutè lata contra Capitulum, vel collegiũ, nihil addito de singularibus eorum: quia excommunicatio fuit nulla, secundùm omnes, per ca. *Romana. a* iuncta glossa, *b* & latè probatur ibi per Ioannem Andream, Dominicum & communem.

2 Secundò, quod idem est dicendum, si excommunicatio lata fuisset contra vniuersitatem, & quoslibet singulares eius, qui fuerunt culpabiles in eo, pro quo excommunicatio fertur, & ipse mortuus non inueniatur culpabilis; quia non extenditur ad non culpabiles, secundùm omnes. Quibus addo primò, quod non extenditur etiam ad culpabiles venialiter tantùm: quia nemo incurrit excommunicationem generaliter latam, nisi propter culpam mortalem, *c* & ita excommunicatio lata contra vniuersitatem, & singulares eius culpabiles, debet intelligi de culpabilibus mortaliter. Addo eisdem secundò, quod licet aliqui inuenirẽtur culpabiles mortaliter præsumptiuè quo ad forum exterius, non tamen includerentur quoad forum Dei, & conscientiæ sub tali excommunicatione: quia lex fundata super præsumptione non ligat eum, qui verè non fecit coram Deo id, quod præsumitur fecisse, argumen. cap. *humana aures. d* & c. *is qui.* & ca. *tua. e* cum eis adnotatis quod est quotidianum & memorabile.

3 Tertiò respondetur, quod præfatus mortuus iustè posset sepeliri, etiam si excommunicatio lata fuisset ita, vt comprehenderet singulares, qui essent mortaliter culpabiles, si non fuit denunciatus talis: quia per dicta nemo hodie prohibetur communicare excommunicato viuo, nec mortuo, si non fuit denunciatus talis, per extrauagantem *ad euitanda*, relatam à nobis in nostro Manual. confess. *f*

Quartò, quod idem, quod dictum est de canonico excommunicato sepeliendo, est dicendum de eodem viuo non vitando, propter easdem rationes; quamuis ipse vitare seipsum debet à communione aliorũ, si excommunicatio lata fuit contra Capitulum, & singulares eius culpabiles, & ipse fuit mortaliter culpabilis: quoniam extrauagans prædicta, licet multum prosit communicantibus excommunicato non denunciato, nihil tamen prodest ipsimet excommunicato; & ita licet alij non teneantur eum vitare, ipse tamen tenetur vitare alios, argumen. ca. *illud. g* quia præfata extrauagans id expresè habet. Qua ratione respondemus, huiusmodi canonicum Capituli denunciati excommunicati cum singularibus culpabilibus debuisse abstinere à celebrando, alioquin futurum esse irregularem quo ad forum conscientiæ, iuxta c. *clerici.* & c. *latores.* & c. *si celebrat.* iuncta glossa. *h*

a § in vniuersitate.de sententia excõ. lib.6.
b In verbo penitus.
c Ca. nemo. ca.nullus.11. q 3.
d 22 q.5.
e De sponsa.
f Ca.27.nu. 35.
g De clerico excommunicato minist.
h De clerico excom.minist.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio absolutè lata in Capitulum non ligat singulos; secus, si sit data in Capitulum & singulos de Capitulo culpabiles: quia culpabiles mortaliter ligantur, tenenturq; se à communione aliorum subtrahere. num.4. alij tamen possunt eis viuis & mortuis, etiam sepeliendo, modò non sint nominatim denunciati, communicare. nu.3.*

1 *Suspensio absolutè lata contra Capitulum ligat singulos de Capitulo.*

2 *Præsumptiuè culpabilis mortaliter ligatur in foro exteriori excommunicatione generaliter lata contra culpabiles; licet coram Deo non sit excommunicatus, si non est mortaliter culpabilis.*

CONSILIVM VIII.

QVÆSITVM est de canonico existente Romæ post denunciationem suspensionis sui Capituli ob non solutionem quindennij soluẽdi ab eo propter vnionem alicuius beneficij ei vniti.

11 Ad quod respondeo primò, quod non videtur idem omninò dictũ quo ad hoc de canonico Capituli suspensi denunciati, quod dictum est alibi de Canonico Capituli excommunicati & denunciati: quia licet excommunicatio lata in Capitulum absolutè non valeat, per c. *Romana.* a suspensio tamen contra illud absolutè valet, per ca. *si sententia.* b

a §. *in vniuersitatē. de sententia excō. in 6.*
b *De senten. excom lib. 6.*

SVMMARIVM.

2 *Excommunicatio generaliter lata in Vniuersitatem, seu Capitulum, est nulla, & neminem ligat: quod si feratur in singulos qui fuerunt culpabiles, ligat tantùm culpabiles, nu. 3. culpabiles inquam culpa mortali, nu. 1. & 7.*

4 *Declaratio, quod quis inciderit in excommunicationem generaliter latam, si fiat parte non citata, est nulla ipso iure. & num. 7.*

5 *Appellari etsi non possit à sententia excommunicationis ad effectum eam suspendendi; ab ea tamen qua quis declaratur in excommunicationem incidisse, datur appellatio; qua pendente, suspenditur eiusdem declaratoriæ effectus.*

5 *Appellatio etsi non detur in notorijs, neq; à pœnis quæ incurruntur ipso iure; datur tamen à sententia iudicis aliquid notorium, vel aliquam pœnam incursam esse declarantis.*

6 *Vniuersitas, seu Capitulum, & singuli de illis, sunt diuersa, vnde quod debetur à Capitulo, non debetur à singulis, ipsumque Capitulum est cogendum soluere, Capitulum verò singulos cogat ad soluendum pro rata, & num. 7. illos inquam, qui reperiuntur de Capitulo tempore solutionis debiti, etiam aliàs anteà contracti, sicut & eisdem distribueret antiquum creditum tunc exactum. nu. 6.*

8 *Pœnarum ipso iure incursarum exequutio fieri nō potest, antequàm declaratoria illarum incursionis validè parte citata fiat.*

9 *Reo, à quo fiscus aliquod debitum prætendit, debet saltem officio iudicis dari copia scripturarum, super quibus se fundat fiscus, sicut & actorum copia etiam in criminali causa est danda.*

10 *Suspenso Capitulo ab ingressu Ecclesiæ, soli culpabiles ligantur.*

CONSILIVM IX.

N. HABENS dignitatem, & canonicatum cum prębenda in quadam Ecclesia cathedrali, venit ad Vrbem ad prosequendas quasdam lites Ecclesiæ suæ cum mandato ad id generali à Capitulo dato, & inuenit præfatum Capitulum excommunicatum, id est, denunciatum in loco solito pro excommunicato à iudice, vel subcollectore quindenniorum: qui rogatus ab ipso respondit id fuisse factum, eo quod præfatum Capitulum debebat ratione quindenniorum certam quantitatem scutorum; & illicò scripsit id Capitulo; quod respondit, nolle se vt quidquam innouaret super hoc, donec mandatum speciale acciperet super eo, quod ordinaret esse agẽdum. Intra quod tempus ipse N. missauit, & interfuit diuinis sine vllo scrupulo, putans se ob hoc nullam censuram incurrisse, nec incurrere. Iudex autem prædictus processit ad vlteriora, eo quod non soluebatur præfata quantitas scutorum, & tandem relaxauit literas, siue schedulas, & cedulones contra pręfatos canonicos generaliter, & nominando præfatum N. specialiter, cui simile numquàm videtur fuisse factum: quia præbenda suæ dignitatis non est prima post pōtificalem: idq; fecit iudex, nulla citatione, nec monitione facta specialiter ipsi N. vt vni de Capitulo, nec tamquàm procuratori, nec ipsi Capitulo. Post quæ præfatus N. interfuit diuinis, non tamen missauit, neque ordine sacro alio vsus est.

Quæritur quid oporteat pręfatum N. facere, ne peccet, pręsupposito quod non habet mandatum sui Capituli ad soluendum, & quod non fuit citatus, & quod nul-

A la monitio est facta præfato Capitulo, vt solueret præfata quindennia: & quod omnem curam & diligentiam adhibuit, vt pręfatum Capitulum soluat quę debet; & quod obtulit se soluturum pro rata eam partem, quæ pro sua præbenda ei contingit, quod paratus est facere: & quod non apparet vlla obligatio, qua pręfatum Capitulum teneatur soluere vlla quindennia, præterquàm acceptatio annexionis quorumdam beneficiorum: & quòd pręfatus subcollector prima vice excōmunicauit ob minorem quantitatem, & vltima vice pro maiori, quo videtur non satis constare de debito: & quod magna pars quantitatis expressæ in secunda vice dicitur cœpisse deberi ante 120. annos.

B Huic quęstioni ægro animo respondeo, vt cuidam alij simili respondit Oldradus, a nec vllatenus respondissem, nisi obligatio magna, qua teneor inseruire mittenti illam mihi, ad id me adigeret. Tum quia agimus Romæ, vbi sunt multi harum rerum expertissimi, & ipse nō satis noui leges, nec mores Romanos, ex quibus eius decisio est haurienda, sicut & ille legum Cæsarearum peritissimus in materia censurarum fulminatarum à Papa vix fuit ausus respondere. Attamen submittens omnia censuræ S. D. N. & me peritioris, dicam sequentia.

1 Primum, videri necessarium certa responsuro legisse, aut certè intellexisse primò tenorem scripturę continentem vnionem, C vel annexionem bonorum, ratione quorum huiusmodi quindennia debentur; secundò scripturam, qua procurator Capituli obligauit ipsum ad soluenda quindennia; tertiò tenorem mandatorum, quibus procuratores, qui præfatas vniones, vel annexiones impetrarunt, poterant obligationes facere ad soluenda quindennia; quartò processum, quem fecit iudex, aut subcollector in procedendo ad declarationem, & denunciationem contentorum in ea, præsertim ad declarationem prædicti N. quorum nullius copia, vel summarium datur.

Secundò, certum esse neminem incurrere excommunicationem generaliter latam, nisi ob peccatum mortiD ferum, b & consequenter cùm excommunicatio, de qua agitur, sit generaliter lata, non incurrit eam præfatus N. nisi peccauerit mortaliter circa præfatæ solutionis omissionem.

2 Tertiò, quòd si per bullas præfatarum vnionum fuit lata excommunicatio in Capitulum simpliciter & absolutè, nihil valuit, & nō ligauit Capitulum, per c. *Romana.* c immò neque vllum negotiorum gestorem, neque vllum canonicum: quia quidquid ibi glossa dicat, & inter doctores cōtrouertatur, verior conclusio est, quòd talis excommunicatio est ipso iure nulla propter verbum, *penitus*, in ipso appositum.

E 3 Quartò, quòd si excommunicatio non fuit lata in vniuersum Capitulum simpliciter & absolutè, sed cũ additione, & in singulos eius canonicos, qui forent culpabiles, id est, quorum culpa omitteretur solutio quindenniorum; iudicandi essent excommunicati illi, quorum culpa solutio fuisset omissa: quia licet excommunicatio nō possit in vniuersitatem ferri propter rationes, quas diuersi in diuersis locis tradunt, vt in his Felinus, d potest tamen fieri in singulos vniuersitatis, qui culpabiles forẽt, e per ipsum præfatum §. *in vniuersitatem.* e & argum. ca. *proposuit.* f quod in hoc ante omnes citauit Hostiensis, g qui fuit discipulus & Cardinalis ipsiusmet Innocentij IV. conditoris præfati c. *Romana.* & præfati sui §. *in vniuersitaF tem.* quæ sententia verior nobis videtur, quàm contraria, saltem ad consulendum: quamquàm disputando illa defendi possit: limitando tamen, vt procedat in illis singularibus canonicis, qui non quali quali culpa, sed mortifera forent culpabiles: quādoquidem, vt dictum est, nulla excommunicatio maior generaliter lata includit & ligat aliquem, nisi mortiferè peccantem, vt dictum est.

4 Quintò, quòd nemo debet declarari excommunicatus per excōmunicationem generaliter latam, nisi res esset notoria, antequàm citetur, & audiatur, iuxta glossam celebrem adiuncto textu, h de censibus. cui similis in clemen. 2. i quæ sunt receptæ communiter, & latè tradit

a *Consi. 20.*
b *Cap. nemo. & ca. nullus. 11 q. 3.*
c §. *in vniuersitatem. de sent. excom. lib. 6.*
d *In c. eam te de rescript.*
e *In verb. culpabiles.*
f *De cler. ex com. minist.*
g *In summa. de contumacia § si.*
h *In cl. præsenti. verbo constiterit.*
i *Eod. verb. de pœnis.*

Felinus, *a* ita quod declaratio facta sine citatione est nulla; sicut aliæ sententiæ latæ sine citatione legitima sunt nullæ, quando illa requiritur, *b* quia contra inauditam partẽ etiam Papa non potest quidquam definire, vt ipsemet testatur, *c* & concordat c. *nos in quemquam. d*

5 Sextò, quod licet à sententia excommunicationis non possit appellari ad effectum suspendendi eam, *e* à declaratione tamen, qua quis declaratur eam incurrisse, potest appellari, etiam ad effectum suspendendi eam: ita quod appellatione pendente nihil ei obsit, iuxta glossam receptam, *f* vt latiùs tradit Felinus, *g* vbi adducit illud Panormitani, *h* quod quamuis in facto vero notorio non possit appellari, vt in cap. *cùm sit Romana. i* tamen à sententia iudicis declarantis factum esse notorium posset, appellari, cùm iudex posset iniustè declarasse: sicut in simili dicit glossa, *k* quod licet à sententia iuris non appelletur, vt in cap. *quia nos. l* à sententia tamen iudicis declarantis quam incidisse in pœnam legis benè potest appellari.

6 Septimò, quod debitum à Capitulo nõ censetur debitum à singulis Capituli: quia aliud est vniuersitas, siue collegium, & aliud singuli vniuersitatis, siue collegij, *m* & aliud Capitulum, & aliud singuli de Capitulo, *n* vbi latè Felinus, *o* ex quo & aliis determinat Calderin⁹, *p* quod fructus obuenientes Capitulo debent distribui canonicis viuentibus nouis tempore distributionis faciendæ, licet obuenissent Capitulo, antequàm ipsi fierent noui canonici: quia Capitulum semper est idem; secus de debito à Capitulo, siue debitum fuisset contractum à Capitulo, antequàm illi noui fuissent facti canonici, siue post: quia debitum à Capitulo, non debetur à singulis de Capitulo; & ita præfatus N. nõ videtur debere quidquam ex quindenniis præfatis, sed suum Capitulum, & consequenter illud est cogendum ad soluendum, & non præfatus N. etiam pro parte ad quam soluendam posset cogi à Capitulo ratione suæ præbendæ, quod confirmari potest per alia multa, quæ citat Felinus. *q*

7 Ex prædictis infertur primò solutio quæstionis, scilicet quid possit, vel debeat facere præfatus N. quo vitet offensam humanam, vel diuinam, & sanctitatis S.D.N. & Capituli sui. Infertur enim primò, quòd quia nemo debet alterius causa adeò prægrauari, nec regulariter cogi ad soluendum alterius debita, *r* probabiliter potest allegare nihil se debere ob præfata quindennia, quippe quę licet debeantur à suo Capitulo, non tamen ob id debentur ab ipso: quamuis cogi possit à suo Capitulo ad contribuendam partem, quæ suam præbendam contingeret, si Capitulum deberet illa soluere, per proximè dicta.

Secundò, quòd etiam iustè posset allegare, se non esse excommunicatum, si excommunicatio lata fuit in Capitulum absolutè, per tertium dictum; immò nec si fuit lata in Capitulum cum additione, & in omnes capitulares culpabiles, si ipse non fuit culpabilis culpa mortifera, per 4. dictum.

8 Tertiò infertur, quod etiam potest iustè allegare declarationem, qua est declaratus excommunicatus, non fuisse iuridicam, immò fuisse nullam, si nõ fuit citatus ad vidẽdum se declarari, per quintum dictum, & Oldradũ, *s* vbi concludit exequutionem pœnæ incursæ ipso iure nõ posse fieri antequàm præcedat declaratio valida facta citata parte: pro quo est textus in ca. *cùm secundum. t* quod habet, quod quamuis bona hæreticorum ipso facto fisco acquirantur, non tamen fit exequutio, & occupatio ante sententiam declaratoriam.

Quartò, quod præfatus N. potest agere de nullitate pręfatæ excommunicationis, & præfatę declarationis ob causas suprà tactas. *v*

Quintò, quod præfatus N. potest appellare à præfata declaratione ob causas etiam prædictas.

Sextò, quod potest implorare officiũ iudicis competentis ad cognoscẽdum de causis quindenniorum, & eorum à quibus factæ sunt declarationes prædictæ, iuxta c. 2. *x* & alia plurima, quæ post Panormitanum & Imolensem affert & citat Felinus, *y* & supplicare humiliter, vt iubeat sibi fieri copiam illorum quatuor, quæ in primo dicto desiderãtur. Tum quia necessaria sunt ad hoc, vt ipse noscat, an teneatur soluere, nec nè.

9 Tum quia ipse est reus, & reuer. Camera, siue fiscus tenet vicem actoris, siue accusatoris: & actore non probante, reus absoluitur. *a* Tum quia acta in iudicio, tam ciuilia, quàm criminalia sunt edenda parti, & omnia alia instrumenta, saltem causa cognita officio iudicis. *b* Tum quia vnde iura emanant, iniuria non debet prodire, *c* & iniustum esset damnare præfatum N. non facta sibi copia eorum, in quibus præfata reuer. Camera se fundat ad videndum si sint vera ea, quæ apud ipsam contra eum per subreptionem fortè malè allegantur.

Septimò, quod consulendum videtur præfato N. vt adeat aliquem causidicum satis peritum styli curiæ, & roget eum, vt primò componat ei libellum, siue petitionem secundùm formam, quam illa seruat in implorando officio iudicis: quod non proponitur pro actione, sed humiliter potest peti ante litem contestatam, ad hoc vt concedatur ei copia præfatorum quatuor, quæ diximus in primo dicto esse necessaria ad respondendum cum debita reuerentia. Secundò, vt componat ei alium libellum; vel aliud capitulum eiusdem libelli, in quo reuerenter dicat præfatam excommunicationem, & declarationem, qua ipse declaratur excommunicatus, esse inualidas, & nullas, & ideo reuocandas, vel certè declarandas esse tales ob causas suprà dictas.

Tertiò, quòd componat alium libellum, vel aliud capitulum eiusdem, quòd appellet à declaratione præfata, allegando eam esse nullam, & petendo eam declarari talem ob defectum citationis, & alia supradicta.

Quartò, quòd componat alium libellum, vel aliud capitulum eiusdem libelli, quo reuerenter petat absolutionem ad cautelam ab excommunicatione præfata, quam allegat esse nullam ex causis prædictis, offerendo cautionem, quam in huiusmodi casibus mandat offerri Papa, *d* licet enim etiam absque tali absolutione deberet audiri, vt præfatus Oldradus, *e* post alios consuluit; modestius tamen fuerit illam petere: & si stylus curiæ patitur, præfatus causidicus posset addere præfato suo libello, vel libellis appellationem à præfatorum positorum negatione.

Cæterùm præfatus d.N. non debet se ob ea, quæ fecit, putare irregularem, neque abstinere necessariò à diuinis in foro conscientiæ, neque in foro exteriore, durante lite super pręfatis causis nullitatis, appellationis, & iniustitiæ, per ea quæ poterunt postea scribi.

10 Maius dubium esset de suspensione; quia illa potest ferri absolutè in vniuersitatem, Capitula, & conuentum, vt probatur in cap. *quia sæpè. f* & dicimus in Manual. confess. *g* nihilominùs tamen idem videtur dicendum de illa: quoniam, vt nos diximus post Caietanum, & alios, *h* non potest illa ferri, nisi ob culpam eius, in quem fertur, & consequenter suspenso Capitulo, non censentur suspensi singulares eius, nisi sint culpabiles; at consulens in nulla culpa fuit propter ea, quæ narrantur in casu proposito; ergo neque suspensus. Quæ conclusio iusta, æqua, & sancta videtur nobis per supradicta, omissis aliis, quæ pro & contra adduci possent. Salua, &c.

a In c. Rodulph⁹ de rescrip. à num. 41.
b Cle. pastoralis. §. caterũ. de re iud.
c In cap. 1. de causa possess.
d 2. q. 1.
e Cap. is qui § fin. de sent. excommun. lib. 6.
f In c. cupientes. §. quod si per viginti. ver. priuatos. de elect. lib. 6.
g In d. c Rodulphus n. 43
h In cons. 100.
i De appell.
k In d. § quod si per viginti. de elect.
l De appella.
m L. sed si hac §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. 9 qui manumittitur. 12. q. 2.
n Ca. eam te. de rescript.
o Num. 13.
p In ti de præ. cons. 21.
q In d. c. eã te.
r Ca. non debet. de re. iur. lib. 6.
s Cons. 20. nu. 58.
t De hær. li. 6.
v In præf. 2 3. & 4. dictis.
x De offi iudicis.
y Ibidem.

a L. e. qui accusat. C. de edendo. cum simil.
b L. e. 1 & 2. C. de edendo.
c L. meminerit. C. vnde vi.
d In c. solet. de sentent. ex commu lib. 6.
e In præf. con. 20. & 105.
f De ele. li. 6
c si sententia. de sen. excom.
g Ca. 27. nu. 165.
h In d. c. 27. nu. 152.

SVMMARIVM.

1 *Promittens dare tot curiali apud Sedem Apostolicã gratiam impetranti, nolenti promissionem acceptare, nisi pecunia deponeretur, non ligatur quidem ratione pacti, quod parte recusante non intercessit, ligatur tamen ratione promissionis etiam non acceptatæ. & nu. 6.*

2 *Ignorans probabiliter quid omninò esse peccatum, à toto excusatur: at qui ignorat solam circumstantiam aggrauantem, pro dicta circumstantia tantùm excusatur, at qui solùm ignorat pœnam, ab ea non excusatur. nume. 3. nisi sit pœna excommunicationis, vel alia admodum extraordinaria, quæ iustè potuit ignorari tali delicto imposita. num. 4.*

3 *Extrauagans Bonifacij VIII. innouata per Gregorium quo ad ob-*

ad obligationem denunciandi delinquentes non est vsu recepta.

CONSILIVM X.

PRo gratia apud Sedem Apostolicam obtinenda quidam constitutionis Gregorij XIII. ignarus curiali promittebat ducatos duodecim dare, si gratiam impetrasset: curialis noluit, nisi dictos d eponeret ducatos, acceptare, nec promittens voluit depositum facere. Quaeritur, an poenas incurrerit, maximè etiam quia nō denunciauit intra triduum.

1 Respondeo primò, quod pro parte affirmante, quòd praedictus dominus consulens incurrerit praedictas censuras, facit primò, quod videtur fecisse pactum de dandis duodecim scutis. Secundò, quod promisit dare illa. Tertiò, quod non denunciauit intra triduum eos, quos nouit pactos fuisse de dando certo pretio.

Secundò respondeo, quòd praedictus dominus consulens non incurrit praedictas censuras bullae, eo quòd fecerit pactum de dando aliquid pro gratia obtinēda: quia non fuit pactum, licet voluisset is facere: is enim, cum quo voluit pacisci, noluit facere quod ipse petebat, nisi depositis in primis duodecim scutis, & illa non fuerunt deposita.

Tertiò, quod maius dubium est, an incurrerit propter promissionem: quia licet non peruenerit ad pactum, eo quod promissarius non consensit absolutè, nec acceptauit illam, sed solùm sub conditione, quae non fuit adimpleta, tamen facta fuit promissio: & ad incurrendas poenas illius extrauagantis sufficit promissio etiam sine pactione, vt colligitur ex praedicta extrauagante, vt diximus in comm. *a*

Quartò, quod non est minus dubium, an praedictus dominus consulens possit excusari per ignorātiam. Nam pro parte negāte facit primò, quod licet ille probabiliter ignorasset praedictam extrauagantem & eius poenas, non tamen probabiliter ignorabat esse peccatū obtinere huiusmodi gratiā per pecunias, vel per pactum, vel promissionem dādi eas: quia hoc iure naturali, diuino, & humano antiquiore, & praecedenti illam extrauagantem erat peccatum, probatur enim in praedicto com. *b* quod omnia illa, quae prohibentur in hac extrauagante, sunt prohibita iure naturali, diuino & humano antiquiore illa.

2 Secundò, quod licet qui facit aliquid, quod omninò probabiliter ignorat esse peccatum, excusetur omninò à poena peccati, vt tenet D. Thomas receptus, *c* qui tamen scit, vel scire debet aliquid esse peccatum, sed ignorat aliquam circumstantiam, propter quam est maius peccatum, quàm ipse putat, licet excusetur à tanto, non tamen à toto, id est, licet non peccet tantum, quantum peccaret, si non ignorasset illam circumstanntiam, peccat tamen tantum, quantum peccaret, si non ignorasset illam circumstantiam, peccat tamen tantum ad quātum sufficit scientia, quam habebat, vel debebat habere; verbi gratia, si putans probabiliter hominem dormientem sub rupe alicuius montis esse ceruum vel hinnulum eius, occideret sagitta, nullatenus peccaret: quia ignorat omninò id esse peccatum: si tamē sciret, vel deberet scire eum esse hominem, ignoraret tamen probabiliter & inuincibiliter eum esse suum patrem, excusaretur quidē à peccato parricidij, quod est maius, quàm homicidium simplex; non tamē à peccato homicidij simplicis; & ita licet excusaretur à tanto, non tamen à to, vt ex eodem D. Thoma recepto, *d* colligitur. At praedictus dominus cōsulens sciebat, vel debebat scire, vt praeditum est, promissionem illam esse peccatum, licet nesciret esse adeò graue, adeoq; Apost. Sedi exosum, & adeò grauiter ab ea puniendum; ergo licet non peccauerit tantum, quantum peccasset, si sciuisset eam esse tam grande peccatum; peccauit tamen tantum, ad quantum scientia sua sufficiebat.

3 Tertiò, quod nō requiritur, ad hoc, vt aliquis incurrat poenam alicuius legis, vt sciat talem poenam ab ea lege impositam, alioqui rustici, mulieres, monachi, praesertim inclusi, iniustè castigarentur poenis canonum, & legum, quas nesciunt esse per illas statutas; cuius contrariū seruat totus mundus, & tota Ecclesia Christiana, & probatur per regulam iur. *ignorantia facti, non iuris excusat. a*

Contrarium tamen arbitror esse verum, per ea, quae breuiter tradimus in Manu. confess. *b* vbi post alia, quae *c* scribuntur, tradimus, quod licet ignorātia, etiam qui est causa peccati, non excuset à peccato transgressionis legis naturalis, vel diuinae, excusat tamen à poena excommunicationis latae contra transgressores eius, & etiam ab alia extraordinaria, secundùm Antonium, *d* & D. Antoninū & alios ibidem citatos, pro quibus est textus, *e* & ex his, quae illis addimus in Manu. *f* vbi tanguntur paulò altiùs rationes huius conclusionis. Et ita licet praedictus dominus consulens nō excusetur à peccato transgressionis legis naturalis diuinae, qua prohibetur talis promissio, excusatur tamen à poena excommunicationis, & aliis poenis valdè extraordinariis praefatae extrauaganti adiectis.

Non obstāt opposita: quia respondetur, concedendo quidem praedictum dominum consulentem nō excusari omninò à toto peccato, sed sic à tanto, id est, quod peccauit promittendo, sed non tantum, quantum peccasset, si sciuisset promissionē illā esse adeò grauem, & sub tā grauibus poenis vetitā: & quod licet sciret, vel debuisset scire promissionem illam esse peccatum, quia iure naturali, diuino, & humano antiquiore illa extrauagante vetabatur; non tamen sciebat, nec tenebatur scire coram Deo, saltem quo ad forum conscientiae, tam grandes, & extraordinarias poenas esse adiectas contra illam promissionē; quoniam illae iure humano tantum infliguntur; & ideo licet incurrerit peccatum, & possit ob id iustè puniri, nō tamen est puniendus illis poenis grauibus, & extraordinariis, & adiectis illi extrauaganti quas in foro Dei & cōscientiae iustè potuit ignorere, vt bona pars hominum ignorat, licet in foro exteriori praesumeretur scire, quia fuit solemniter publicata in locis ad id deputatis.

5 Quintò, quod praedicta extrauagans post innouationem suam non videtur esse recepta quo ad obligationem denunciandi transgressores eius, sicut etiā condita à Bonifacio VIII. non videtur fuisse vmquàm recepta; cuius rei rationes aliàs in sacro Poenitentiariae praetorio reddidimus, & ita quo ad illam partem iam non obligat, iuxta notata, *g* glossam celebrem & receptam, *h* & ea, quae latiùs adducimus in Man. confess. *i* & Miscel. 47. *k*

6 Itaq; resoluēdo dubium, dicimus praefatum dominū consulentem peccasse quidem volēdo pacisci, & promittendo, sed non incidisse in poenas extrauagantis. Tū quia licet voluisset pacisci, non tamen fuit pactus. Tum quia licet promisisset, & debuisset scire promissionē illam esse peccatum, nesciebat tamen, nec tenebatur scire in foro conscientiae tam graues poenas contra eam facientes esse impositas; & ita quo ad forum Dei & conscientiae nō incurrit illas, licet quo ad forū exterius praesumeretur scientia, & consequenter incursio poenarum. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Promissio de dando pro gratia obtinenda apud Sedem Apostolicam est subiecta poenis, etiam gratia non obtenta, secus quo ad mediatores, qui non promiserunt, licet auxilium, consiliū, & fauorem praestiterint. nu. 4.*

2 *Promissio illa est, qua quis se ipsum saltē naturaliter obligat, vel intentionem habet se obligandi: qualis non est, si dicam, Talis tibi daret, vel scripsit mihi quod tibi daret, tot, si hoc faceres, vnde non subijcitur poenis, sicut nec illa, quae facta etiam in materia licita non obligaret. & nu. 4.*

3 *Ignorantia poenae excommunicationis, vel alterius exorbitantis annexae rei iure naturali vel diuino prohibita, potest esse etiam ipsa causa peccandi, quando scilicet si illam scirem, non peccarem, & ita excusat à poena, licet non excuset à peccato.*

3 *Ignorantiam excusantem à poena habet ille, qui licet haberet notitiam constitutionis prohibentis, ignorabat tamen specialiter in ea contenta, ac poenas, iuncta figuratione quaestionis.*

CONSILIVM XI.

TITIVS dixit Sēpronio: Ego donarem cētū ei, qui mihi impetraret dispensationem matrimonialem, quam

---

a De dat. & promiss. not. 8. nu. 11.

b Not. 3. nu. 5.

c 1. 2. q. 76. art. 3.

d In d art. 3. & ead. quaest.

a Lib. 6. cum similibus.

b Cap. 23. nu 47.

c à num. 45.

d Ca à nobis. t. de sēt excō.

e In c 2. de cō. lib. 6.

f Cap. 27. nu. 174.

g In c. leges. 4 dist.

h In cap. 1. de treug. & pace

i Ca. 23. n 62.

k Num. 1.

quã habeo in supplicatione expressam. Sempronius accepit dictam supplicationem,& adiuuit Seium,dicens ei: Est data mihi hæc supplicatio; si amicus tuus obtinebit hanc gratiam,lucrabitur 100. scuta. Seius tradidit illam supplicationẽ Meuio,cui dixit eadem verba. Meuius tandem,accepta dicta supplicatione, alloquutus est seruitorem alicuius Illustrissimi pro dicta obtentione, à quo accepit responsum,quòd ipse aliàs habuit pro manibus dictam supplicationem,& quod summus Pontifex nolebat gratiam facere.

Quæritur, an dicti mediatores incurrerint censuras extrauagantis Gregorij XIII.*ab ipso.* attento maximè, ꝙ ipsi mediatores,licèt diu Romæ permãserint,& olim audiuerint in generali,existere quandam bullam de datis & promissis pro gratia & iustitia, ignorabant tamen contẽta specialiter in ea,& etiam pœnas.

1 Ad hanc quæstionem respondeo multa posse pro vtraque parte adduci. Quandoquidem pro parte affirmãte facit, quod ad incurrendas censuras præfatæ extrauagantis,non requiritur quod obtineatur gratia, vel iustitia:sed sufficit promittere, pacisci, vel dare aliquid pro ea obtinenda, vt nos probamus in comment. de datis & promissis. *a* Neque requiritur, quòd promissio fiat pro iustitia,vel gratia obtinenda in vtilitatem promittentis, sed sufficit quod fiat in vtilitatem tertij, vt adnotamus in dicto comment. *b* Facit etiam pro hac parte, quod ad incurrendas censuras præfatas sufficit dare auxilium, consilium,vel fauorem.

a Notab.8. num.11.

b Notab.12. num.27.

2 His tamen non obstantibus, pars negans est verior. Primò quidem, quòd nullus horum quidquam promisit: aliud enim est promittere aliquid alicui, & aliud est dicere illi. Ille vel ille daret tibi centum, si faceres illud, aut illud. Qui enim promittit,obligat seipsum, vel habet animum se obligandi saltem naturali obligatione, iuxta leg.1. *c* & §. *si scriptum. d* & proprius in leg. 2. *e* quæ habet, proxenetam,& mediatorem,siue consiliatorem, non teneri mandato, vel obligatione descendenti ex illo contractu, qui fit inter alias partes, eo mediante, vel consulente.

c ff. de pollicitat.

d Inst. de inutil stipul.

e ff. de proxenet.

Secundò, quòd præfata extrauagans nõ includit promissiones,quæ sunt ipso iure nullæ, licèt enim in materia minimè vetita fierent, qualis est promissio iocosa, vel ab infante,vel furioso facta;& talis videtur esse illa,qua quis dixerit alicui,Petrus mihi scripsit,quod daret 100. ei, qui sibi impetraret illam,vel illam gratiam.

3 Tertiò, quòd ignorantia præfatorum mediatorum videtur excusare illos à pœnis præfatæ extrauagantis per ea quæ breuiter tradimus in Manual. confess. *f* vbi post alia,quæ *g* scribuntur,tradimus, quod,licèt ignorantia etiam quæ est causa peccati, non excuset à peccato transgressionis legis naturalis,vel diuinæ: excusat tamen à pęna excommunicationis latæ contra transgressores eius, & etiam ab alia valdè extraordinaria, secundùm Antonium, *h* & D. Antoninum,& alios citatos: pro quibus est textus in cap.2. *i* si illa ignorantia fuit causa peccandi, ita quòd si sciuissent tales pœnas fuisse impositas, non fuissent transgressi illam, & ex his quæ illis addimus in eodem Manuali, *k* vbi paulò altius tanguntur seminaria rationum huius conclusionis. Et ita, licèt præfati non excusentur à peccato transgressionis legis naturalis, & diuinæ,qua prohibetur talis promissio, excusantur tamen à pœna excommunicationis, & alijs pœnis valdè extraordinarijs præfatæ extrauaganti adiectis.

f Cap.23. nu. 47.

g In nu.45.

h Ca. à nobis il primo, de sent. excom.

i De constit. lib 6.

k Ca.27. nu. 172.

4 Ad primum oppositum respondetur, concedendo assumptum; negando tamen, quòd prædicti mediatores fecerint vllam promissionem, præsertim talem, quæ obligasset eos, etiam si fuisset facta in materia debita & iusta.

Ad secundum respondetur,concedendo assumptum, quando peruentum est ad obtentionem gratiæ;secùs autem est,quando non est ad id peruentum,propter rationem neruosam,quam posuimus in d. comment. *l* Salua,&c.

l Notab.3.

SVMMARIVM.

1 *Promissio generalis sola intentione mortifera, & talis, quæ nec in materia licita induceret obligationem non videtur subijci pœnis extrauag. Greg. XIII. vt etiam dicitur de simonia mentali, secùs est de promissione tacita, & virtuali.*

CONSILIVM XII.

An promissio facta ab aliquo pro iustitia,vel gratia, per verba generalia, per quæ in foro exteriori non obligaretur ad licita, sit mortalis, & incurrat pœnas impositas à Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. in extrauagante *Ab ipso. a*

a De rebus dat. & prom.

Pro parte negante huius quæstionis, quæ videtur omissa in nostro commentario super eadem extrauagante, *b* facit, quòd vt vbi suprà determinatur, promissio, quę sola intentione est illicita, non includitur sub illa extrauagante,& quod ad incurrendam pœnã illam non sufficit intentio,siue voluntas dandi,paciscendi, vel promittendi,etiam illicitè,sed oportet,quòd sequatur datio,pactio,vel promissio illicita;qualis nõ videtur esse illa, quæ sola voluntate & intentione est illicita.

b Num. 21 & duobus seq.

Pro parte verò affirmãte facit, quod ibidem determinatur,promissionem, & pactionem non solùm expressã, sed etiam tacitam contineri sub eadem, & quod voluntas faciendi id quod est mortiferum peccatum, est mortale, *c* & quod voluntas profectò reputatur. *d*

Facit etiam pro negatiua,quòd simonia mentalis licèt sit mortifera, non tamen sufficit ad incurrendas pœnas impositas. *e*

c Cap. si cui, de pœ. dist. 1.

d Ca. dixit & ca. magnam, ead dist.

e Cap. fin de simon.

SVMMARIVM.

1 *Dans, vel promittens, etiam absens, solicitatori Romæ moranti pro strena bonæ expeditionis beneficij in curia obtinendi, incidit in extrauag. de datis. absens autem durante ignorantia bullæ excusatur, sed præsens illam sciens non nisi à pœnis additis per Gregorium XIII. consultèq; faciet, si ipse condonationem pœnarum, & reualidationem gratiæ in foro conscientiæ petat.*

CONSILIVM XIII.

Quidam N. residens in Hispania, & ignorans extrauagantem, *Ab ipso*, Gregorij XIII. *f* scripsit Romam ad Cæsarem, rogans, vt expediret quandam prouisionem cuiusdam beneficij, ad quod erat nominatus à Rege, promissis 40. vel 20. pro strena, vel mancia bonæ expeditionis qui Cæsar benè expediuit literas, & ex pecunijs,quas per literas cambij misit, accepit sibi pro strena 25.

f De datis & promissis.

Quæritur, vter eorum,an vterque,an neuter incurrerit pœnas extrauag. præfatæ?

1 Respondeo primò, pręfatum N. satis excusari posse à pœnis præfatæ extrauagantis saltem quo ad forum conscientiæ,ob ignorantiam,donec sciuerit pręfatam extrauagantem,& quod contra eiusdem extrauagantis prohibitionem promissi & accepti illi 25. ducati fuerunt, per quædam, quæ de ignorantia scripsimus ipsi *g* in Manual. confess. *h*

g Cap. 27.

h Num. 274.

Secundò,quod non sunt mihi vires, quas multùm desiderabam adesse ad defendendum Cæsarem, & liberandum ab incursione trium pœnarũ de octo, quas ipse colligo in commentario prædictæ extrauagantis, *i* quamuis quo ad primã,& alias quatuor postremas arbitror ipsum liberum esse quo ad forum conscientiæ,ad finem,vt non teneatur ipse illas per se absq; iudicis sententia subire.

i Notab. 31.

Tertiò, quod D. consulens consultè facit seruando hanc rem secretam,& petendo in sacra Pœnitentiaria cõdonationem harum pœnarum,& reualidationem pręfatæ prouisionis,nullius expresso nomine, & quatenus licuerit,nos quoq; fauebimus ei, ad gloriam Dei, qui nos omnes saluet, Amen.

SVMMARIVM.

1 *Promissio conditionalis dandi, si intra tale tempus ei obtinebit gratiam, etsi deficiente conditione euanescat, & sit nulla, non tamen desinit comprehendi sub extrauag. ab ipso. gratiaq; etiam postea illius occasione procurata & obtẽta, & sine qua procurata non fuisset, etiam nulla est. Item*

que dicta promissio etsi nulla sit, pœna tamen digna esse potest, num. 3.

2 *Gratia illa videtur posse dici subreptitia, quæ fuit obtenta per promissionem, seu donationem adeo malam, factam mediatori, quam si concedens sciuisset, gratiam nequaquam concessisset.*

CONSILIVM VIII.

GERMANVS ignorans extrauagantem Gregorij XIII. cuidam curiali, & secretario cuiusdam magnatis promisit 500. aureos, si infrà annum 1580. à summo Pontifice impetraret dispensationem. Is à mercatore creditum, seu literas obtinuit, & misit, vt ille posset dictã summã accipere. Secretarius solicitauit dictam gratiam, & post annum 1581. eam tandem obtinuit, & literas expediuit. Dubitatur, an promittens incurrerit pœnas per Gregorium XIII. positas?

1 Perpensis responsis ad quæstiones prædictas redditis à viro pio, eodemque erudito, vt ipsa indicant, videtur primò, quod præfatus A. non incurrit excommunicationẽ inflictam per extrauagantem, *ab ipso.* in foro conscientiæ, si verè coram Deo eius pœnas ignorabat, per ea, quæ ipse citat, & per ea, quæ nos addimus in Manu. conf. *a* Secunda verò responsio: qua concludit præfatam dispositionẽ valere ea ratione, quod non videtur impetrata per sordes, quia non fuit impetrata per promissionem validam, eò quod promissio fuit conditionalis, si intra annum 1580. impetraret, & non fuit impetrata intra illum, sed postea, vt in facto proponitur, non videtur firma. Tum quia præfata extrauagans non requirit promissionem validam ad incurrendas pœnas eius, immò præsupponit sufficere inualidam. præsupponit enim pacta, promissiones, & alia, quæ vetat, esse quidem actiones malas, & ipso iure nullas, attamen eas sufficere ad incurrendas pœnas prædictas. Tum quia præfata extrauagans non requirit promissionem, vel pactionem puram, nec conditionalẽ, sed solùm in genere pactionem, vel promissionem, quæ in casu proposito contigit. Tum quod ex prædicta responsione sequeretur, quòd valeret omnis iustitia, vel gratia impetrata per promissionem conditionalem, si post lapsum temporis ad impetrandum præstituti impetraretur: quod videtur inconueniens: quoniam aperiretur via fraudandi prædictam extrauagantem: siquidem omnis, qui vellet impetrare huiusmodi iustitias, vel gratias; posset promittere magnam summam alicui, si intra 20. dies impetraret eas illi, & ille impetraret post 20. dies intra 30. vel 40. quia valeret impetratio, & non esset locus pœnis illius. Tum quod in casu proposito concurrunt omnia necessaria ad hoc, vt habeant locum pœnæ præfatæ extrauagantis, quoniam interuenit in eo pactum, & promissio dandæ pecuniæ, immò & datio, & receptio illius, quin etiam obtentio gratiæ: ergo etiã censendæ sunt pœnæ incursæ, per ea quæ nos in d. extrauag. *b* diximus.

a Ca. 27. nu. 274.

b Not. 20.

2 Tum denique quod prædicta pactio, promissio, pecuniæ missio, & eius receptio fuerunt causa, sine qua dispositio non fuisset obtenta: & causa obtentionis fuit illicita, saltem ex parte secretarij, qui sciens non licere impetrationem gratiæ, vel iustitiæ factam ob pactum, vel promissionem, dationem, vel receptionem pecuniæ, eam fecit: & quod dici potest subreptitia, eo quod non expressit præfata intercessisse: quia clarum est difficilius Papam cõcessurum fuisse, si ea ipsi expressa fuissent. *c*

c Arg. c. postulasti, & c. super literis, de rescript.

3 Non obstat, quòd promissio conditionalis neminem obligat ante conditionis aduentum. quia ex hoc non sequitur, quod promissio conditionalis ante impletam cõditionem non possit esse mala, & delictum dignum pœnæ & castigatione. Si quis enim promitteret alteri centũ, si intra annum occideret aliquem, promissio quidem esset nulla ante & post impletam cõditionem, & non posset agi ex illa, *d* attamen ante & post impletam conditionem esset promissio mala, & digna pœna, vt palam est.

d L. generaliter. ff. de ver. obl. & l. iuris gentium. § generaliter ff. de pact. & c. 1. de hom. l. 6.

Non obstant etiam ea, quæ citantur ex Panormitano, *e* quoniam nec illud cap. nec aliud ex elicitum ab eo, & à Præposito, & alijs probat non posse dari promissionem ipso iure nullam, quæ sit delictum, & dignum pœna, & castigatione.

e In c. per tuas, de condit. appos.

SVMMARIVM.

1 *Promittens in partibus certam pecuniarum quantitatem ei, qui dispensationem Apostolicam expeditam tradet, comprehenditur sub extrauagante Gregorij, & gratia est nulla, etiam si tertius, qui illum impetrauit, huius esset promissionis ignarus.*

2 *Gratiæ reualidatio per sordes promissas obtenta, ita videtur danda, vt non quod promissum, sed quod labor iustè meretur, soluatur.*

CONSILIVM XV.

HISPANVS quidam in Hispania promisit 600. scuta N. pro dispensatione ad contrahendum matrimonium super impedimento primi & secundi gradus, soluenda intra triginta dies, posteaquam tradita fuisset dispensatio expedita in manibus eiusdem illam quærentis; & prædictus N. rogauit quendã amicum Romæ morãtem, vt procuraret illam, qui circiter tres annis procurauit illam habere, mediante fauore cuiusdam magnatis, qui obtinuit eam, sed nondum est expedita, metu pœnarum extrauagantis *ab ipso*, Gregorij XIII.

1 Respondeo primò, indolere me longè plus quàm explicare possim, quòd considerationes, quæ mihi subitò occurrerunt, cùm hanc quæstionem verbo interrogatus fui, ad saluandam dispensationem prædictam, non sunt postea visæ ad id sufficientes.

Secundò, quod non occurrit aliud remedium ad id sufficiens, nisi porrectio supplicationis ad magnatem illum, qui impetrauit illam, vt dignetur supplicare S. D. N. vt eam validam faciat, saltem quo ad forum conscientiæ: attento quod nihil de prædicta promissione sua dominatio reuerendissima sciuit, & quod aliquod confessarij persuaserunt solicitatori præfatæ dispẽsationis, posse illam procurare, non obstante scientia de promissione prædictorum 600. ducatorum, eò quod ex illis erat soluenda compositio, quæ nesciebatur ad quam vsq; summam ascenderet, &c.

Tertiò, quòd sua Sanctitas dignetur eam validare, adiecta saltem clausula in honorem legis hoc vetantis, ne quicquam soluatur alicui vltra summam compositionis, & cambiorum iustè debitorum, & vltra stipẽdium, quod iustè debetur ei, qui tanto tempore impetrationem prædictæ dispensationis solicitauit. quę omnia cedant ad gloriam Dei, qui nos omnes saluet, Amen.

SVMMARIVM.

1 *Promittens certum quid ei qui gratiam à sede Apostolica impetrandam daret expeditam, incidit in extrauagantem de datis & promissis.*

1 *Extrauagans de datis & promissis, ad hoc vt locum sibi vendicet, duo requirit, & sufficiunt, videlicet, quod vbicunq; detur, vel promittatur pro gratia in Curia Papæ obtinenda, & quod illa spectet ad Papam ratione Papatus, & potestatis ecclesiasticæ.*

2 *Ignorãtia bullæ de datis, facilius admitti potest ex eo quod altera Bonifacij erat reuocata, excusatq; à pœnis additis per Gregorium, itemq; à pœnis positis per Bonifacium, excepta excommunicatione, & nullitate, an autem & ab istis, nec affirmatur, nec negatur, num. 3.*

CONSILIVM XVI.

M. PROMISIT 20. scuta cuidam familiari cuiusdam magnatis, si ei protonotariatum impetratum traderet: ille impetrauit, & tradidit; & M. soluit illa, & aliquid amplius, ignorando penitus extrauagantem Gregorij XIII. *a* Quæritur, an inciderit in pœnas illius extrauagantis.

a De datis & promissis.

1 Respondetur primò, quod D. orator & consulens nõ potest excusari, eo quod pręfata consequutio gratię protonotariatus non sit facta apud Sedem Apostolicã, propter ea quæ nos scripsimus in commen. præfatæ extrauagantis, *b* quoniam assequutio præfatæ gratiæ fuit facta in ipsamet curia, & illa est gratia pertinens ad Sedem Apost. siue Papam ratione Papatus, & potestatis ecclesiasticæ;

b Notab. 17.

quæ duo sufficiunt ad hoc, vt iustitia, vel gratia dicatur facta apud Sedem Apost. per iura, & rationes latè adductas ibidem.

2 Secundò, quod probabiliter responderi potest, præfatum D. consulentem excusari posse, saltem quo ad forum conscientiæ, saltem à pœnis extrauagantis præfatæ Gregorij Decimitertij, quas ipse addidit pœnis impositis à Bonifacio Octauo, *a* per rationes, quas nos adducimus in dicto commentario eiusdem extrauagantis, *b* & neruosius per iura, & rationes adductas in nostro Manu. confess. *c* quoniam præsupponitur in casu proposito consulentem ignorasse penitus extrauagantem prædictam & in præfatis locis probatur, quòd ignorantia talis excusat, saltem quo ad forum conscientiæ, à pœnis valdè grauibus, & extraordinarijs, excedentibus naturā delicti; quales sunt profectò pœnæ, quas præfatus Sanctiss. Gregorius addidit extrauaganti Bonifacij VIII. inductæ ad fugandam venalitatem gratiarum, & iustitiæ, quæ non solùm in curia, sed etiam in toto orbe Christiano grassabatur. Pro quo vltra ibi scripta facit, quòd extrauagans Bonifacij VIII. fuerat olim reuocata, & non ligabat, donec fuisset à Gregorio innouata, vt in d. commen. *d* dicimus; & ideo faciliùs potuit ignorari.

a In extraua. 2. de sent. excom. inter cõmunes.
b Notab. 23.
c Cap 27. nu. 274.
d Prænot. 2. num. 1.

3 Tertiò, quod etiam probabiliter dici posset præfatum D. consulentem excusari à pœnis contentis in prædicta extrauagante Gregorij XIII. quas imposuerat Bonifacius VIII. excepta pœna excommunicationis, & annullationis gratiæ protonotariatus. An autem etiam ab ipsis excusetur, in præsentia nec affirmo, neq; nego.

Aduertendum referri prætorium sacræ Pœnitentiariæ non admittere illam restrictionem, de qua hic num. 1. videlicet requiri, vt facultas gratiam concedendi spectet ad Papam ratione potestatis ecclesiasticæ, siue spiritualis: quia immò sufficit quod ad ipsum spectet ratione temporalis iurisdictionis. Vide item consilium sequens.

SVMMARIVM.

1 *Procurari licitè potest, quidquid licitè potest desiderari, immò opus externum videtur esse eiusdem bonitatis, & malitiæ cum actu voluntatis, immò & cum eo vnum solum constituere peccatum.*

2 *Disponere & contrahere de hæreditate viuentis, est quidē prohibitum, tractare autem solùm non.*

2 *Tractare super prouisione beneficiorum nondum vacantium, vt prohibitum quidem supponit Paulus IV. sed intelligitur de tractatu illicito; & cõtinente notabile præiudicium notabiliter detrahendo, vel alium nimium falsè laudando, vel dando aliquid temporale, vel spirituale pro ecclesiastico obtinendo beneficio. & seq.*

3 *Tractatus præsens, qui fit in finem, vt eueniēte vacatione Papatus beneficij simoniacus ingressus, vel intronizatio indigni impediatur, non videtur de se illicitus.*

4 *Intellectus c. si quis Papa. dist. 79. & in vltima eius parte videtur solū prohibere ne quid tractetur, aut deliberetur de Papatu pro tempore, quo adhuc viuit Papa: licèt ex similitudine rationis videatur etiam extendi ad tractatus, qui nunc sede plena fiunt, exequendos autem pro tempore, quo vacabit, nu. 6.*

5 *Intellectus c. in nomine domini. 23. dist. & videntur per illud solùm prohiberi venalitates, quæ circa pontificatum, dum vacat, fiunt.*

6 *Donans Cardinali aliquid, vt eueniente sede vacante, suo, & aliorū voto suffragetur tertio, ligatur pœna extrauag. Pauli IV. & est simonia; quæ, si postea Cardinalis dicto tertio det aut procuret votum, erat realis subiecta pœnis, nu. 8.*

7 *Episcopatum appetere, etsi reprobatum videatur; attamen si à digno appetatur principaliter vt prosit, nec veniale erit peccatum; immò etiam si appetatur secundariò ob honores & diuitias, non erit ob hoc mortale, licèt Caietanus aliter senserit.*

8 *Simonia conuentionalis est, si do tibi, vt in electione ad beneficium pro tertio suffrageris; quæ eo ipso, quod suffragium das, efficitur realis supposita pœnis.*

9 *Intellectus extrauag. Bonif. VIII. innouatæ à Greg. XIII. est, vt comprehendat etiam Cardinales, & promissiones, donationesq;, quæ etiam sede plena fiunt ad obtinenda suffragia sede vacante pro Pontificatu.*

9 *Sedis Apostolicæ appellatione etiam in materia odiosa venit tempus, quo ipsa sedes Apostolica vacat.*

CONSILIVM XVII.

PROMISIT quidam, & dedit alteri quædam bona, vt qua parte posset, inclinaret quēdam alium se maiorem ad fauendum cuidam Cardinali suo suffragio, vel alieno in conclaui primò venturo, quod sede Apost. vacante contingeret fieri, vt ad Papatum perueniret; & postea nulla super hoc dispensatione habita, Missam celebrauit. Quæritur, an inciderit in pœnas latas in extrauag. Pauli IV. edita aduersus ambientes Papatum?

1 Pro huius quæstionis parte negante facit primò, quod lex Iulia de ambitu non habet locum in vrbe Roma, *a* & is, de quo quæritur, fecit id, quod suprà dicitur, in Vrbe. Secundò, quod quidquid potest cupi licitè, videtur posse procurari licitè: quoniam actus voluntatis, & opus ei respondens videntur eiusdem esse bonitatis, & malitiæ, immò & secundùm aliquam rationem vnum peccatum, vt tradit vterq; Thomas. *b*

2 Tum quia licet contrahere, vel disponere aliquid de hæreditate viuentis, sit peccatum, iuxta c. 2. *c* tractare tamen non disponendo, sed deliberando tantùm, an esset bonum, vel malum, vt sic vel sic de tali hæreditate viuentis disponeretur, non est peccatum. Tum quia nihil obstat, quod damnetur Absalon, vt habetur Reg. 2. *d* quia ille voluit inuadere regnum patris viuentis: at D. consulens nihil voluit, neque tentauit, quo S.D.N. suo Papatu, vel aliquo alio iure ipsius priuaretur; sed vt Papatus, cùm vacaret, cuidam personæ alioqui dignæ cõferretur. Tum quia nihil obstat etiam illud horrendum factum Datan, & Abiron, narratum in *e* Num. quia absque vlla potestate diuinitùs ei data voluerunt vsurpare, quæ absque illa non valebant exerceri, & quod viuentibus Moyse & Aarone, vsurpabant eorum officium, & exercitium diuinitùs eis tributum. & præfatus consulens non concupiuit, neq; tentauit aliquid contra S. D.N. viuentem, vti prædictum est, neq; vt post eius obitum exerceat quisquam absq; legitima potestate Papatum. Tum quia nihil etiam obstare videtur illud Apost. *f* *Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, vt Aaron.* quoniam consulens volebat, vt is, cui desiderabat Papatum, assumeretur per electionem, sicut fuit vocatus Aaron.

3 Tertiò, quia extrauagans Pauli IV, nihil videtur obstare præfato consulenti. Tum quia fundatur in eo quod conuenticula & tractatus non debent fieri super prouisione beneficiorum, & aliorum iurium nondum vacantium, pro tempore, quo vacauerint, quod verum est de conuenticulis, & tractatibus illicitis; at non sunt omnia illicita, qualis est conuenientium in aliquo loco ad id apto, ad orandum Deum, vt D.N. Iesus Christus dignetur, quando præsentem suum vicarium ad se vocabit seraphicam gloriam donaturus, inspirat animis suffragaturorū, vt eligant ei similem. Qualis est etiam tractatus, quo impediant, ne quis per simoniacā labem, vel alium nouum modum Deo ingratum intrudatur in thronum, quo minimè dignus est; & alij multi similes. Tum quia vix fieri potest moraliter, vt nulli colloquantur, vel tractent inter se aliquando, qui essent inter Cardinales tam sublimi & diuino munere digni, & quis dignior altero. Tum deniq; quod finis eius videtur se restringere ad tractatus illicitos factos contra ipsum Papam viuentē: & præfatus consulens nihil tale fecit.

4 Per quæ omnia concluditur, quod extrauagans prædicta non includit omnes quomodolibet tractantes de successione futuri summi Pontificis, sed tantùm de illicitis, & præiudicium notabile facientibus aliquibus, detrahendo alicui notabiliter, vel nimium, vel falsè laudando alium, vel promittendo dando aliquid temporale, vel etiam spirituale, præter sanctas orationes, & rogationes ad Deum & sanctos eius.

5 Tum quia etiam Symmachus Papa, *g* ad quod videtur se referre præd. Paulus IV. *h* non videtur necessariò cõclu-

a L. 1. C. de ambitu.
b In 1.2 q 71. art. 1.
c De concess. preb. & l. vlt. C. de pact.
d Cap. 17.
e Cap 16.
f Ad Hebr. 5.
g In c. si quis Papa. 79. di.
h In d. extra.

dere

dere contra prædictum consulentē: quia tertia eius pars, quæ magis videtur vrgere, loquitur de illis, qui Papa superstite, & incolumi, deliberant & decernunt aliquid de pōtificatu, pro tempore quo Papa viuit, & est incolumis: quod præfatus consulens non fecit, & quod ca. *in nomine domini.* *a* ad quod etiam se videtur habere Paulus, solùm reprobat venalitates, & alia acta illicita, quæ vacāte summo pontificatu fiunt, & non alia. (a 23. distinct.)

6 Quibus tamen non obstantibus, contraria pars affirmans videtur verior. Primò per prædictam extrauagantē Pauli IV. quæ nō solùm fundatur in locis sacræ Scripturæ suprà citatis, sed etiam in d.c. *si quis Papa.* & in d.c. *in nomine domini.* quæ satis videntur extendi posse ad conuenticula, & tractatus summi Pontificis, qui fiunt tempore sedis plenæ pro tempore sedis vacantis, licèt (vt prædictū est) c. *si quis.* etiam possit restringi ad ea quæ fiunt tempore sedis plenæ, pro tempore quo est plena, & ca. *in nomine.* loquatur de faciendis tempore sedis vacantis: possent inquam extendi, licèt ęgrè, per identitatem, vel certè per similitudinem rationis, argum. iurium vulgatorum.

7 Secundò facit communis illa opinio, quæ habet, omnem appetitionem & petitionē episcopatus esse reprobatam per illud D. Augustini, *b* *Locus superior licet, &c.* ꝙ corroborat S. Thomas, *c* quibus verbis S. Thomæ addimus nos *d* quædam, quibus confutauimus opinionem Caietani colligentis ex verbis prædicti S. Thomæ peccatum mortiferum esse appetere episcopatum ob honorem, & temporaria bona ipsius: monstrando primò, non sensisse illud S. Thomam, & mox probando, quod absque peccato etiam veniali potest appeti episcopatus ab illo, qui est eo dignus, dummodò principaliter appetatur vt prosit, licèt minus principaliter appeteretur ob honorem, & fructus eius. (b 19. de ciuit. c 2. 2. q. 135. art. 1. d In Misc. 42.)

Tum quia talis appetentia sola nullā iniustitiam, neq; irreuerentiam Dei continet. Tum quia sanctè possumus appetere, & petere minus principaliter honorem, & bona spiritualia, & temporalia à Deo ipso. Ex quibus respōdimus nouissimè, & (vt puto) verissimè, *e* argumento ex S. Thoma, vbi suprà excerpto. (e In d. Misc.)

8 Tertiò principaliter probatur prædicta nostra respōsio irrefragabiliter: eò quod nulli vtriusque sexus homini licet committere simoniam in ordine, vel beneficio, sub pœna incurrendi ipso iure excommunicationem, iuxta extrauagātem 2. *f* & promittere, vel dare aliquod donum pro Papatu sibi vel alij quærendo, est simoniam cōmittere in beneficio: quia Papatus est beneficium, *g* ergo nō licet id facere; & si facit, incurrit ipso iure excommunicationem Papæ reseruatam per extrauagantem Pauli II. & quamuis omnis simonia, tam mentalis, quàm conuentionalis, sit peccatum mortale; sola tamen realis ex vtraque parte completa inducit prædictam excommunicationem, vt etiam nos post alios tradimus in nostro Manual. confes. *h* & consequenter prædictus consulens licèt promiserit, vel dederit, non est ipso iure excommunicatus, nisi suffragium, pro quo domus promissa est, fuerit datum ei pro quo fuit promissum. (f De simon. g Cap. 1. de maledic. h Ca. 23. nu. 105.)

9 Quartò probatur hæc pars irrefragabiliter per extrauagantem Greg. XIII. quæ incipit, *Ab ipso.* per quem innouauit extrauagantem Bonifacij VIII. quæ ipso iure excommunicauit, & anathematizauit omnes vtriusque sexus, qui dant, vel accipiunt, promittunt, vel paciscuntur facere aliquid ad quęrendam gratiam aliquam, vel iustitiam apud sanctam sedem Apost. & sua Sanctitas extēdit illam ad auxiliatores, consultores, & fautores, simul addidit alias pœnas longè grauiores illis, quas adiecerat præfatus Bonifacius. & qui nos consulit, quærit de illo qui promitteret, aut daret aliquid pro ferendo suffragio Cardinalis, quo iuuaretur, vt quidam alius fieret Papa, & per consequutionem pro quærenda gratia, vel iustitia apud sanctam Sedem Apost. apud eam enim est electio facienda, iuxta c. *vbi periculum.* *i* Et hoc quidem fundamentum est firmissimum omnium, quæ pro responsione nostra citari possunt. Tum quia ad includēdum aliquid sub pœnas à se latas non requirit realem dationem, nec realem acceptionem, neque tale complementum vtriusque partis, neque alterius tantùm, sed satis est, vt fiat, vel accipiatur, vel detur promissio, vel pactio, vel auxilium, cōsilium, vel fauor earum. Solum enim relinquit dubium, an includat Cardinales: super quo pro vtraque parte latè disputato nos diximus in commen. extrauag. prædictæ, *a* Cardinalem Ioannem Monachum videri super hoc sibimet contrarium, & videri nobis irrefragabiliter probasse ibidem, eos contineri quo ad pœnam excommunicationis, & alias duas: quamuis possit defendi eos non contineri quo ad alias valdè exorbitantes & durissimas, per rationes ibi tactas. quod ipsum videri seruandum ex æquo & bono in Episcopis, fuit ibidem visum. Salua emunctissima S.D.N. quem D. Iesus quam diutissimè seruet incolumem, & cuiuslibet alius satius sentientis cēsura, in gloriam eiusdem D. N. Iesu Christi, cuius iucundissimum priorem aduentum celebramus, orātes eum humillimè, vt iucundius secundum videamus, Amen. (i De elect. lib. 6. a Notab. 6. num. 11.)

SVMMARIVM.

2 *Pœna excōmunicationis imposita, si aliud non addatur, intelligitur de imponenda, non autem de ipso iure incurrenda.*

3 *Extraxisse non dicitur qui extrahere tentauit, etiam si rem à loco cœpisset auferre, modò nondum exiuerit territorium. num. 1.*

3 *Facienti pœna imposita nō ligat conantem facere, si ad factū non est peruentum, nec etiam ligat mandantem, consulentem, auxiliantemve.*

4 *Mandans solui mercedem extracturis frumentum, censetur mandasse extrahi, sed ob hoc non incidit in pœnam contra extrahentem latam.*

5 *Extrauagans Greg. XIII. lata contra extrahentes vel ementes granum vltra proprium vsum, non habet excommunicationis latæ sententiæ pœnam, nisi eius officiales ipsi illam in suis proclamatis addiderint, nu. 2.*

CONSILIVM XVIII.

1 SANCTISSIMVS D.N. Gregorius XIII. prohibuit, ne frumentum ex suo statu ecclesiastico extraheret, vel emeret ad alium vsum, quàm suæ familiæ sustētandæ, sub pœna excommunicationis. M. autem non extraxit, sed emit extrahendum, & negotiandum, soluitq; stipendia extracturis: qui tamen non extraxerunt, licèt per aliquot milliaria versus extremum status, per quod extrahēdum erat, adduxerint. Quæritur, an præfatus M. sit excommunicatus?

Respondeo primò, quod præfatus M. non videtur excommunicatus per solam virtutem bullæ S. D. N. super hac re motu proprio latæ. Quoniam solùm prohibet simpliciter sub pœna excommunicationis maioris, non addita clausula, *ipso iure*, nec, *latæ sententiæ.* & prohibitio eo modo facta nō excommunicat transgressorem eius ipso iure, sed solùm efficit dignum excommunicatione, iuxta glossam celebrem & receptam, *b* quia in pęnis benignior & mitior interpretatio est facienda, *c* cuius benignitatis exemplum vnum ponit glossa illius recepta per omnes, quod in dubio pœna non est censenda ipso iure imposita, sed per iudicem imponenda. (b Cap. 1. de sagittarijs. c Cap. in pœnis, de reg. iuris, lib. 6.)

Secundò, quod non otiosè dixi, *per solam virtutē bullæ:* quia si per alia edicta publica vel proclamata præfectorū annonę fuisset imposita ipso iure, vel ipso facto incurrenda, aliud esset dicendum; quia virtute huius bullæ confirmantur expressè, vt patet in ea.

Tertiò, quod si hæc bulla inflixisset pœnam ipso iure incurrendam, vel si alia edicta præfectorum annonę eam ipso iure incurrendam intulerunt, prefatus M. censendus esset excommunicatus primò certissimè ratione illa, ꝙ emit quadraginta vehes, siue somas grani ad negotiandū, siue ad mercaturā, & ita transgressus esset prohibitionem secundam huius bullæ: quia emit ad alium vsum, quàm suum & suæ familiæ sustentandæ.

3 Quartò, quod dubitari potest, an etiā incurrisset propter extractionem. & responderi potest, quod nō incurrisset ob solam emptionem etiam animo extrahendi factam, si non fuit extractum. Tum quia votum, siue voluntas, & conatus faciēdi, si non est peruentū ad factum, nō habetur pro facto quo ad incurrendam excōmunicationem

tionem etiam ipso iure latam, vt profundius omnibus tradidimus nos nuper in ca. *si quis non dicam.* *a* Tum quod lex vel canon excommunicans facientem aliquid, nō includit regulariter solùm consentientem etiam mandando, cōsulendo, faciendo, vel auxiliando, vt latius probamus in nostro Manu. conf. *b*

a De pœn. di. 1. nu. 2. & se.

b Ca. 27. nu. 51.

4 Quintò, ex hoc dicto infertur, quod etiam nō incurrit eam eo solo quod dedit pecunias ad soluendam mercedem extracturis: non enim potest dici verè extraxisse; eò quod id fecerit, & censeatur tacitè mandasse, vel rogasse illam extractionem, vel causam ei dedisse: quia nihil eorum sufficit, vt verè dicatur extraxisse; & incidisse excommunicationem latam contra extrahentem, per citata vbi suprà.

5 Sextò, quod gratias ago Deo optimo maximo, quod S.D.N. Gregorius XIII. mediocritatis & moderationis amicissimus præfatam bullam muniuit pęna excommunicationis simpliciter, & non adiecta clausula, *ipso iure, iure*, nec illa, *latæ sententiæ*, nec alia simili, quæ fecisset pœnam ipso iure incurrendam, contra morem aliquorum, qui facilè excommunicationes ipso iure incurrēdas imponunt, non expendentes, quod nulla in Ecclesia maior est pœna. *c*

c Ca. corripiantur. 24. q. 3. c. quamuis sit medicinalis. c. 1 de sent. excom. lib. 6.

Aduertendum, referri prætoriū sacræ Pœnitētiariæ tenere, tales incidere in excommunicationem latæ sentētiæ: & quod quando cōcedit vt absoluantur, mandat vt lucrum sic malè factū dent pauperibus ij, qui plus necessariò sibi emerunt, & qui extraxerūt soluant deputatis id, quod soluissent, si licitè extraxissent.

SVMMARIVM.

1 *Scribens vel mittens literas moniali, si ad eam non peruenerunt, etsi ex vi verborum videatur ligatus excommunicatione lata contra eisdem scribentes literasve mittentes, ex mente tamen legislatoris secus est, nu. 2.*

1 *Verba intelligenda sunt nō quidem cum omni effectu extrinseco subsequuto, sed cum eo, quem verba propriè significat, nisi aliud saltem tacitè ex mente disponentis colligatur, num. 2.*

CONSILIVM XIX.

PROHIBVIT Gregorius XIII. sub pœna excōmunicationis latæ sententiæ, ne cuiusdam ordinis fratres scriberent ad aliquas moniales sui ordinis. Quidam frater eius scripsit ad quādam, sed epistola non peruenit ad illam. Quæritur, an sit excommunicatus?

1 Pro parte negante facit, quod verba cum effectu sunt intelligenda, l. 1. §. *hac autem verba.* *d* translatus in cap. *hæc verba.* *e*

d ff. quod quisq; iur.

e De pœnit. dist. 1.

Pro parte autem affirmante facit primò, quod verba Gregorij prohibēt scripta mittere: & præfatus frater scripta misit. Secundò, quod illud elogium: *Verba cum effectu sunt intelligenda*, non debet intelligi de quocunq; effectu extrinseco, sed solùm de illo, quem verba propriè significant, vt nos nuper probauimus per multa in d. cap. inter hæc verba. *f* & verba præfatæ prohibitionis habent, vt nullus frater scripta mittat; & ita solùm requirit missionē scripturæ, quæ est effectus intrinsecus, quem significant illa verba.

f Num. 10.

2 Nihilominus prior pars negatiua videtur verior, non per illam rationem solam, quod verba sunt intelligenda cum effectu, sed per illam, quod verba sunt intelligenda cum effectu etiam extrinseco, quem intendit legislator, vel alius disponens, de cuius mente vel intentione cōstat expressè, vel tacitè, quod etiam vbi suprà probamus per l. *si Balsatoram.* *g* quę habet, promittentem inuenire latronem, non satisfacere nisi eum capiat, & iudici exhibeat; & per duo dicta Bartoli de inueniente bannitos, & de inueniente aliquē cum armis: qui nō dicuntur satisfacere, nisi capiant. licèt enim verbum, *inuenire*, propriè non significet capere inuentum. ex mente tamen & intentione statuentium præsumitur id voluisse significare. Licèt ergo illa verba Gregorij, *nemo fratrum scripta mittere audeat*, propriè non requirant, vt scriptum perueniat; præsumitur tamen id voluisse: quia non noceret missio scripturæ, nisi perueniret ad quam mitteretur. Itaque arbitror prędictum fratrē peccasse quidem, sed in excommunicationem non incidisse, nisi præfata scripta peruenissent, ad quam mittebātur, saltem per relationem fide dignarum personarum, &c.

g C. de fideiuss or

SVMMARIVM.

1 *Extrauagantis Pij V. de electione superiorum Minorum pœna.*

2 *Fauorem procurantem cùm lex punit, non includit impetrātem ad id literas, si eu non sit vsus, &c. num. 5.*

2 *Lex non ligat vltra finem à legislatore intentum.*

3 *Legis verba cum effectu sunt intelligenda.*

3 *Facientem aliquid lex cùm punit, intelligitur si id perfecerit.*

3 *Fauoris literas qui mihi ad alterum dat, propriè non dicitur fauisse, si illas non præsentaui, nu. 3. Sed quid si literas fauoris non præsentaui, sed non faui? vide nu. 4. & 5.*

4 *Lex valdè pœnalis valdè restringenda est, num. 9.*

5 *Lex non includit, quem eius ratio & causa finalis non includit.*

6 *Subornatio, quæ idē est, quod clam ornare & instruere, si fiat secundùm veritatem in bonum finem, est bona; si in malum finem, seu per mendacia, est mala, num. 8.*

6 *Lex generaliter loquens, etsi generaliter sit intelligenda, tamen per specialem limitatur, & nu. 9.*

7 *Subornatio mala, seu in malum finem, continetur sub lege prohibente subornationem: bona verò, seu in bonum finem, non.*

9 *Eligantur vt digniores ad publica officia, Reipublicæ expedit.*

10 *Prohibet cùm lex aliquid generaliter, immò & vniuersaliter, restringitur tantùm ad ea quæ sunt mala.*

CONSILIVM XX.

1 EXTRAVAGANS Pij V. *Pastoralis officij nobis.* de electione superiorum ordinis Minorum sic habet: *Qui autem ad officium obtinendum, quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra pœnas excommunicationis, & suspensionis, per mensem carceri mancipetur.* Quidam frater Minor impetrauit literas cuiusdam domini ad quosdam electores, vt ei fauerent; & postea ductus pœnitentia non est vsus literis. Quæritur, an inciderit in prædictas censuras?

Pro parte affirmante, scilicet incurrisse prædictum D. consulentem censuras prædictas, facit, quòd verba prædictæ extrauagantis videntur eum includere; & quod nō videtur obstare resolutio, quam posuimus in c. *si quis non dicam.* *a* scilicet, quòd lex puniens facientem aliquid, non includat conantem facere illud: quia lex hæc non punit vtentem fauore, nec subornantem, sed procurantem fauorem, & negari non potest prædictum D. consulentem procurasse fauorem.

a de pœn. dist. 1.

2 Sed contrarium videtur verius. Tum quia legislator non intendit ligare per suam legem aliquem vltra finem, quem intendit: quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, *b* at intentio, & finis, in quē Pius V. prædictam legem tulit, fuit, ne electores, & prouisores officiorum corrumperētur, & propter fauores indignus digno, vel minus dignus digniori præferretur. At finis hic, seu causa finalis, ob quam lata fuit prędicta lex, cessat penitùs in nostro casu: ergo lex quo ad illum cessabit, cū cessante causa cesset effectus. *c*

b L. in agris, ff. de acquir. rer. dom. & c. fin. de præb.

c L. adigere. § quamuis. ff. de iure patr.

3 Tum quia, vt habetur in cap. *Marcion.* d *Nec putemus in verbis Scripturarum esse Euangelium, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis.* & cap. penultim. *e* habet: *Certum est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.* At voluntas: vt ibi capitur, significat actum voluntatis, & non potentiam volendi, & sic accepta est finis, vt declarat S. Thom. *f* ergo verba legis secundùm finē illius sunt interpretāda & temperāda. Tum quia verba cū effectu sūt intelligēda, vt habetur l. 1. §. *hac verba.* *g* qui trāsfertur in c. *hæc verba.* *h* & ita verba, *procurauerit fauorē*, intelligenda vidētur de procurante fauorē cum effectu: q non fecit præd. D. consulens, qui non fuit vsus literis in sui fauorē obtentis. Tum quia videtur esse casus de hoc in d. §. *hac verba.* ibi, *Qui voluit statuere, & statuit, sed statutū non habuit effectū, non incidit in pœnā edicti.* Ergo nec D. consulens volēs sibi fauere, & impetrās literas, q sibi fauerent; si nullum effectum illę habuerunt, non incidit in pœnā legis: quia

d 1. quæst. 1.

e De reg. iur. lib. 6.

f 1. 2. q. 8. art. 2. in corp. q.

g ff. quod quisq; iur.

h De pœ. di. 1.

quia pœna legis humanæ posita cõtra facientem aliquid, non habet locum, nisi perficiatur illud, vt irrefragabiliter probat c.*cùm in cunctis.* *a* adiuncto c.*perpetuò.* *b*

a § fi. de el. ct.
b Eo tit. li. 6.

4 Tum quia prædicta lex est valdè pœnalis, & ideo valdè restringenda. *c* At de stricta significatione non dicitur quis fauisse, nec fauorem dedisse, eo solo quod voluerit fauere, neque eo quòd procurauerit vt alius faueret, si ille non fauit, nec fauet: sicut non dicitur percutere clericum, qui procurauit vt alius percuteret, si ille non percussit, iuxta glossam & ea quæ ei adiecimus in c. *si quis tam masculum.* *d* Tum quia promittens inuenire latronẽ, non satisfacit, nisi eum inuentum capiat, l. *si Barsatoram.* *e* per quam Bartolus *f* ait, quòd stante statuto, vt inuẽtus cum armis puniatur certa pœna; non punitur, si non fuerit captus: quia mens coniecta, siue coniecturata & præsumpta statuti est, vt inuentio habeat effectum: & ita coniecturata & præsumpta mens Pij V. videtur solùm comprehendere illum, qui fauore vsus est, qualis non fuit dominus consulens.

c Cap. pœna, cũ sibi cõcor. de pœn. dist. 1.
d De pœ. d. 1.
e C. de fideiuss.
f In l. 1. ff. de acquir. poss.

5 Non obstat oppositum. Quia respõdetur primò negando, quòd verba prædictæ extrauagantis includant D. consulentem: quia licèt procurasset literas, non tamen procurauit fauorem: quia literæ factæ non fuerunt ei fauori. Secundò, quòd etiam si verba legis includerent eũ; mens tamen, & ratio, & causa finalis legis non includit eum, & consequenter nec ipsa lex, per supradicta. Tum quia negari potest dominum consulẽtem procurasse fauorem: quia, vt dixi, licèt procurasset literas, non tamen tales, quæ fuerint ei fauori, quia non fauerunt. Tum quia intentio legislatoris non fuit imponere pœnam solùm roganti aliquem, vt faueret: nisi rogatus fauorem daret: & qui dat illum per literas, vult quidem fauere, sed non fauet, donec literæ peruenerint ad eum, ad quem dantur. Tum denique, quòd cessante causa finali, cessat effectus. *g* At finis principalis huius legis est, ne iudicium electoris corrumpatur per preces alterius: & hæc causa cessat in precibus, quæ non perueniunt ad eum, qui desideratur, vt maneat incorruptus, vt palam est. Per quæ puto prædictum D. consulentem non incidisse in vllas pœnas prædictæ extrauagantis, præsertim quo ad forum cõscientiæ.

g Ca. cũ cessãte, de appel. & l. adigere, § quamuis, de iure patr.

6 An vetita subornatione per dictam extrauagantem vetetur instructio vera, & iusta, & vtilis rei, quam prætẽdit prædictus Pius V. Et pro parte affirmante facit quòd subornare est clàm ornare, & instruere; & ita comprehẽdere videtur bonum, & malum ornatum, & instructionem: & ita qui vetat subornationem, videtur vetare tam bonam, quàm malam: quia lex generaliter loquens, est generaliter intelligenda. *h*

h L. de pretio. ff. de publ. in rem act. & c. solitæ, de maior. & obed.

7 Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia sicut in Manual. conf. *i* diximus, quòd duplex est confidentia, bona, & mala, & quòd extrauagans Pij V. puniens confidentiam, debet intelligi de mala & illicita tantùm, & non de bona, & virtuosa; ita subornatio est duplex, licita, & illicita, vt mox dicemus: ergo hæc extrauagans puniens subornationem in genere, debet intelligi de mala, & non de bona: quia de similibus idem est iudicium, *k* & non potest negari has leges in hoc esse similes, cùm vtraque sit prohibitiua, & pœnalis, & vtraque puniat aliquid in genere, illa quidem confidentiam, hæc subornationem, quæ sunt duo genera cõtinentia sub se duas species, malam, & bonam.

i Cap. 23. nu. 109.
k L. illud ff. ad leg. Aq. & c. dudum. 2. de elect.

8 De confidentia quidem, vbi suprà probatur. De subornatione autem sic probari potest, quòd subornatio est suasio, qua suadetur verum, vel falsum in bonum, vel malum finem, vt colligitur ex Cardinale, *l* & ex propria significatione verbi, & ea firma ratione, quod illa, qua suadetur verum in bonum finem, est bona: illa verò, qua suadetur falsum, vel verum in malum finem, mala: siquidem admonere testes, vt reminiscantur quid, & quomodo illa, aut illa facta, vel dicta fuerunt, vt vera testentur, & falsa taceant, vel dicant esse falsa, bonum est, & quotidie à viris iustis iustè litigãtibus fieri consueuit; admonere autem contrarium, est malum. *m* Suadere item electoribus virtutes veras, quibus eligendi ornantur, & vitia vera & nota, quibus notantur, vt dignus indigno, & dignior minus digno præferatur, est sanctum; & contra suadere virtutes falsas, & dissuadere vitia nota, qua indignus digno, & minus dignus digniori præferatur, est malum. *a*

l In cle. 2. de testib. not. 2.
m Ca. 1. & c. homines. & per tot. causã 22. & omnes quæst. eius.
a Ar. c. nihil, de elect. cum multis similibus.

9 Tum quia interest reipub. vt digniores ad publica munera eligantur, *b* & consequenter vt electores & prouisores nouerint virtutes veras, & vitia vera, & nota eligendorum, vt possint eligere dignos, & omittere indignos. Tum quia non obstat oppositum: quia potest ei responderi, concedendo legem generalem regulariter intelligẽdam esse generaliter, quo ad omnes species significatas propriè per eius verba generalia, sed limitandam esse per leges speciales disponentes contrarium de aliqua specie ipsius; vt lex de non occidendo, quæ est generalis ad omne animal, intelligenda est tantùm de animali rationali, & non de irrationali, vt ait Augustinus, *c* & S. Thom. *d* & lex stricta de non occidendo homine, iterum restringenda est ad occisionẽ hominis auctoritate priuata sine necessitate iusta, vel iusto mandato id faciendi. *e*

b D. c. nihil. & c. fin. eod. tit. lib. 6. cũ similibus.

10 Tum quia decimum præceptum generaliter prohibens concupiscentiam rei alienæ per illam negatiuã, *Non concupisces rem alienam*, quæ in effectu est prohibitio non solùm generalis, sed vniuersalis, qualẽ facit negatio præposita verbo affirmandi, *f* intelligendum est de concupiscentia inordinata & mala, & non de ordinata & bona, vt nos post alios declaramus in Man. conf.

c Lib. 1. c. 20. de ciuit. Dei.
d 2. 2. q. 64. art. 1.
e Ca. cùm minister 23 q. 5. & c. 1. de homic. lib. 6. & cle. 1. eod. tit.
f Arg. gl. ff. magn. c. cùm dilectus, de cõsuet.
g Ca. 19. &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio generaliter lata contra facientes aliquid, non censetur includere nisi illos, qui id faciendo peccãt mortaliter.*

2 *Excommunicatio lata contra quomodolibet fauentes bannitis, videtur posse intelligi de ijs, qui eisdem ad maleficium faciendum, vel ad in eo perseuerandum fauent.*

2 *Excommunicatio lata contra iuuantes bannitos ad euadendum, videtur posse restringi, vt non liget eum, qui sine scandalo iuuat ad eum finem, vt melius conuertatur, & pœniteat.*

CONSILIVM XXI.

AN excommunicatio bullæ S. D. N. Gregorij XIII. contra bãnitos, afficiat patres, filios, vxores, fratres & huiusmodi alios consanguineos, qui occultauerint bãnitos, aut eis consilium, auxilium, seu alias pecunias dederint ad aufugiendum, & discedendum è territorio?

An vxores, aut alij propinqui debeant denegare cibaria, & alia quæ petuntur ab illis bannitis ingredientibus domos eorum?

Quid in euentu, quod isti banniti laborarent morbo, & esset periculum de vita illorum, & peterent ab vxoribus, aut propinquis auxilium, & alimenta?

An parochi debeant tunc eos visitare, siue requisiti, siue non requisiti, quando sciunt eos ægrotare?

Quid, an qui inueniunt bannitos in via, & salutantur ab illis, & interrogantur de aliquibus rebus eorum, debeant illos resalutare, & respondere ad eorum interrogata; & an literæ, quæ mittuntur à bannitis, possint acceptari à propinquis, siue etiam ab extraneis, & aperiri, & legi, & illis responsum dari?

Quia morbo castronico affectus firmiter deliberaui non respondere ad alia dubia, quàm quæ D. N. & summus eius Pœnitentiarius iuberent, donec operum meorum recognitionem, & impressionem, quas frequenter promisi, Deo dante, finirem, eò quod vitæ meæ finem iã appropinquare à præfato morbo sim præmonitus; non decet, nec possum satis ad hæc dubia in presentia respondere. Sed quia maximè cupio inseruire mittenti ea, dico sequentia.

1 Primum, quod cum interpretatio mentis legislatoris à nemine possit tam aptè fieri, ac ab ipsomet, si est psens, vt est S. D. N. qui præfatam bullam tulit, videtur eorum declaratio ab eodem petenda.

Secundò, quod cuperem, vt sua Sanctitas declararet solùm fuisse sibi mentem quo ad forũ conscientiæ includere illos tantùm, qui edicto suo circumscripto, & sublato, mortiferè peccarent, faciendo ea erga bannitos, quæ

sub

sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibet. Tum quia excommunicatio generaliter lata contra facientes aliquid, nõ videtur includere nisi peccantes mortaliter faciendo illud, vt habet communis opinio per cap. *nemo.* & cap. *nullus.* *a* Tum quia olim alius Pontif. Maximus qui (vt S. D. N.) appellabatur Gregorius declarauit edictum de vitandis excommunicatis, non includere multos, qui piè sine peccato eis communicant, *b* & Innocentius III. declarauit, *c* quod non obstante præfato edicto de vitandis excommunicatis, possunt communicare illis alij, faciendo eis ea, quæ debent per obligationẽ contractam, antequam excommunicarentur.

a 11. quæst. 3.

b In ca. quoniam multos. 11. q. 3.

c In c. inter alia. de sen. excomm.

2 Tum quia excommunicatio, quæ continet errorem intolerabilem, non valet, *d* & illa dicitur talem errorem continere, quę fertur contra facientem eleẽmosynam, vel aliud opus genere suo bonum, vt singulariter ibi dicitur. Tum quia ex procemio bullæ præfatæ videtur colligi, quod solos illos voluit excommunicare, qui vel præsumptiuè receptarent, vel iuuarent bannitos ad malefaciendum, vel in maleficio perseuerandum; & non eos, qui iuuarent ad saluandum eorum animas, vel vitas extrema necessitate pressas, ad finem se salubrius conuertendi, & pœnitendi, *e* & per alia iura, quæ allegat Speculator, *f* ad asserendum, quod vxor banniti potest ei communicare. Tum quia legum Cæsarearum latores, decernendo minori pœna esse afficiendos consanguineos receptantes, quam extraneos, eo quod præsumitur minus peccare; significant, eos, qui absque vllo peccato receptarent illos, nulla pœna puniendos, si eorum innocẽtia nota esset coram Deo; & consequenter qui in foro cõscientiæ, in quo nota sunt omnia, nihil peccauerunt, nihil pœnæ mereri. Tum quia particula illa bullæ, quæ excommunicat eos, qui cibis, commeatu, auxilio, consilio, vel fauore, vel quocumq; alio modo, etiam vt euadant, &c. posset quo ad forum conscientiæ restringi, vt non comprehendat eos, qui iuuarent bannitos ad euadendum manus iustitiæ sine scandalo, & violentia, ad finem se melius conuertendi, & pœnitendi. Tum quia, vt alibi post Caietanum diximus, licet in foro conscientiæ capto fugere de carcere sine violentia, & fractione.

d Ca. venerabilibus. § porro de sen. excom. lib. 6.

e Ar. ca. cum voluntate de sent. excom. & cap pasto. 86 d.

f In tit. de dote post diuort. restitu. § formatis. ver. quid si.

Tertio, quod si sua Sanctitas declararet præfatã mentem sibi fuisse, omnia supradicta dubia remanerent soluta in magnam tam pœnitentium, quàm confessariorum consolationem. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est receptans, quem dubitat esse bannitum famosum, & seq.*

2 *Banniti tantum famosi per bullam Greg. XIII. vitandi.*

CONSILIVM. XXII.

1 QVidam iuuenis explosit archibusium in quemdam inimicum suum, quem tamen nõ percussit, & post aliquot dies adiuit quoddam monasteriũ, cui erat maximè amicus, & rogauit Prælatum, vt eum hospitio susciperet: qui respondit, videri sibi non posse id facere propter bullam Gregorij XIII. cõtra bannitos, sed à quodam presbytero sæculari persuasus contrarium, suscepit eum. Quæritur, an inciderit in censuras bullæ.

1 Respondeo, verba quidem facere pro parte affirmante, quatenus lata est contra recipientes bannitos, & capitali crimine diffamatos. Sed contrarium videtur tenendum. Tum quia præfatus iuuenis non fecit id notoriè. Tum quia præfatus D. consulens, licet audiuisset eum id fecisse, nesciebat tamen, an esset manifestum per famam: quia non quęlibet auditio, & informatio facit aliquid esse famosum, sed illa tantùm, quæ nascitur ex dicto alicuius, qui vidit rem fieri, & creditur à toto populo, vel collegio, vel maiore partis illius. Tum quia, licet rumor ille esset comitatus omnibus, quæ requiruntur ad conficiendam infamiam, vel diffamationem: D. tamen consulens nesciebat illud: & ita ignorabat illum esse diffamatum ea infamia, quæ iure ad id requiritur.

2 Tum quia mens conditoris extrauagantis non fuit includendi omnes capitaliter delinquentes palam, vel occultè, sed eos tantùm, qui ex professo exercẽt huiusmod delicta. Tum quia vsus, & consuetudo intelligendi eam, id habet: alioquin sequeretur, quod nullus delinquens Romæ publicè, vel occultè crimen capitale; contra quem esset fama, posset recipi ab aliquo in domum suam. cuius contrarium notoriè seruatur in ea, in qua quotidie parentes, cognati, chirurgi, & nobiles recipiunt, & alunt, donec à iudice iubeantur comprehendi: immo & publicè manent in asylis, siue franchisijs Cardinalium, & Legatorum, licet non solùm diffamati sint de illo delicto, sed etiam sciatur ipsos id fecisse. Tum quia alioquin sequeretur, quod includeret omnes delinquentes capitaliter in toto statu Ecclesiæ: quod est absurdum. Itaque D. Consulens securus potest agere diuina: eo quod nesciebat crimen eius esse iure famosum, licet aliquam de illo informationem haberet: & quod crimen iuuenis non includebatur in præfata bulla secundum mentem eius, & vsum intelligendi eam, &c.

CONSILIVM XXIII.

2 QVidam ob homicidium, & alia delicta, fuit bannitus cum omnibus complicibus suis: quorum tamen nullus fuit nominatus in sententia, neque processu.

Quæritur, an bulla Sanctissimi D. N. *a* excommunicans receptatores bannitorum, & illis consilium, auxilium, & fauorem quomodolibet pręstantes, includat eos, qui sciunt aliquos sibi notos fuisse complices illius, sed manent, & manserunt in suis domibus cum sua familia, & non fugerunt, sed communicant cum suis vicinis perinde, ac si non fuissent banniti.

a Est bulla 66 Gregorij XIII. quæ incipit tanta tamque.

1 Respondetur, quod pro parte affirmante facit primo, quod bulla excommunicat omnes receptantes bannitos, & quomodolibet eos iuuantes: & D. consulentes aliquo modo iuuant præfatos genaraliter bannitos, qui verè sunt banniti, licet vulgus nesciat eos esse tales.

2 Secundo, quod ante extrauagantem *ad euitanda.* Martini V. cuius verum tenorem nos tradimus in Manual. confess. *b* excommunicantes participantes cum excommunicatis, includebant participantes scienter cum excommunicatis generaliter, licet non essent nominati, neque denunciati, *c* ergo & hæc bulla excommunicans generaliter iuuantes bannitos, includet iuuantes bannitos generaliter, etiam si non sint nominatim banniti.

b Ca. 27. n. 35

c Quoniam. 11 q. 3. c. cum desideres. de sen. excom. cũ eis adnot.

3 Pro parte autem negante facit primo, quod excommunicatio maior non debet ferri, nisi contra peccantem mortaliter, *d* & quod dicti consulentes non videntur etiam venialiter peccasse communicando cum eis, non mutando post illud bannum generale cõmunicationem, quam ante illud habebant ad illos, qui nullam mutationem ob illud bannum fecerunt.

d Cap nemo, & ca. nullus. 11. q. 3.

4 Secundo, quod S. D. N. qui intendit per bullam præfatam vitare peccata, non intendit inducere illa: cum intendens aliquid, non intendat contrariũ eius. *e* At si includeret dictos consulentes sua bullá, videretur inducere ad peccandum peccatum detractionis: quia, qui detegit peccatum alterius præter ordinem iuris, peccat infamando, *f* & si præfati consulentes non cõmunicarent, vt antea, præfatis bannitis, etsi non verbis, saltem factis detegerent peccatum illorum, & infamarent. ergo non est intentio Sanctiss. vt se à consueta communione innominatorum, & secretorum, siue ignotorum separent.

e L. rem legatam. ff. de adimen. lega. c. fi. de ver. signif.

f Capit. inter verba. 11. q. 3. & c. quis aliquando. § secreta. de pœnit. d. 1. cum eis adnot.

5 Tertio, quod qui vitabat in pręsentia aliorum occultum excõmunicatum, etiam ante præfatam extrauagantem *ad euitanda.* peccabat: quia faciebat iniuriam ei, vt post Ioann. Maiorem, *g* dicimus nos in Manual. Confess. *h* ergo à fortiori peccarent consulentes, significantes eos esse bannitos, separando se à communicatione illorum: quod sua Sanctitas nullatenus videtur intendisse.

g In 4. dist. 18 quæst. 2 col. 8.

h Ca. 27. nu. 27.

6 Quarto, quod cessante ratione legis, & mente legislatoris, cessat dispositio legis. *i* At in casu proposito ratio, & mens præfatę bullæ videtur cessare: quia ratio, & mens fuit necessitas arcendi homines in delinquendo contumaces: quales non fuerunt, nec sunt pręfati banniti, cùm non exerceant sic contumaciter delicta, nec à tempore banni reliquerunt suas domos, & familias, nec habitationem pristinam.

i L. fin. ff. de hæred. i. fi. & l. quod dictũ ff. de pact. ar. Marchion. q. 1 c. fin. de reg. iuris. li. 6.

A 7 Quinto, quod probabiliter dici potest, quod illa verba bullæ, *Receptatores, & quomodolibet auxilium, consilium, vel fauorem præstantes*, sunt intelligenda de his quis receptant, vel iuuant, directè, vel indirectè bannitos quo ad delicta, quæ exercent, & non de alijs, qui neque directè, neque indirectè iuuant ad exercendum ea. Tum quia quadamtenus impium esse dicere, per præfatam bullam excommunicari confessarium, qui piè audiret bannitum pœnitentem, præsertim in articulo mortis, & qui cibaret, potaret, & hospitio susciperet eum egentem extremè, & qui oraret, immo & missaret pro eo, vt conuerteretur, & qui consuleret ei, vt cessaret à grassatura, & alijs malis: eo quòd nec directè, nec indirectè iuuaret eum ad id, à quo intendit bulla arcere.

B 8 Tum quia, vt ait Caietanus, *a* quem sequuti fuimus in dict. Manual. *b* propriè loquendo, fautor hæretici solus est, qui fauet hæretico vt hæretico: & similiter defensor hæretici solus est, qui defendit hæreticum, quatenus hæreticum. similiter receptator hæretici solus est, qui recipit hæreticum, quatenus hæreticum, quoniam ex intentione, & proposito maleficia distinguuntur; iuxta ca. *cùm voluntate. c* quod ipse non citat.

a In sum. ver. excomm. c. 1.
b Ca. 27. n. 35.
c De sent. excomm.

9 Et quòd, vt ipse, ait, termini formaliter sunt intelligendi apud sapientes in qualibet facultate: pro quo aptus textus in l. *in delictis. d* & vltra ipsum facit, quod tenetur quis hæretico extremè egenti subuenire. *e*

d §. 1. ff. de noxal.
e Ar c. pasce. 86. distinct.

C 10 Et quòd potest quis, licet non teneatur, eidem etiam non extremè egenti subueuire, quatenus est homo, arg. ca. *duo ista nomina. f* ibi, *Quia peccator est, corripe: quia homo, miserere, &* ibi: *Nulli homini claudenda est misericordia, sicut nulli peccatori impunitas relaxanda est.* Tum quia alioquin ferè Catholici, etiam religiosi, Germaniæ, Angliæ, Scotiæ, & bonæ partis Galliarum inciderent in censuras bullæ cœnæ, quippe qui habent commercium cum hæreticis, quatenus sunt homines, quod sine aliquo fauore, vel auxilio eis præstando, haberi nequit. Quare videtur concludendum, præfatos consulentes non incidisse in præfatam bullam quo ad forum conscientiæ, & verum Dei iudicium, neque quo ad forum hominū exterius, si probauerint ea, quæ proponunt.

f 23. quæst. 4.

D 11 Ad primum oppositum responderi potest primò, negando, quod verba præfatæ bullæ includant consulentes: quia licet communicent, & iuuent aliquo modo, non tamen cōmunicant. nec opitulantur eis, tamquā bannitis, sed tamquā Christianis vicinis in suis domibus manentibus vti nō bannitis: & ita nō dicuntur adiutores bānitorum, cùm non iuuent eos tamquam bannitos per præfatam determinationem Caietani, *g* multis confirmatam.

g Vbi supra.

E 12 Secundo, quòd verba bullæ accepta secundum rigorem logicum includerent consulentes: quia communicant eis, qui verè sunt banniti: sed non tamen, quod includant intellecta secundum rationem bullæ, & mentem eam ferentis, per prædicta, secundum quas intelligenda sunt iuridicè, iuxta cap. *intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res, sed sermo rei debet esse subiectus.* h

h De ver. sig.

13 Ad secundum responderi potest primò, quòd nimiū rigorosi visi fuerunt canones illi antiqui, iubentes vitare excommunicatos generaliter, Martino V. & Concilio Constantiensi: & ideo per præfatam extrauagantem, *ad euitanda*, fuerunt tempera. & credendum est Sanctiss. D. N. qui temperantium, & mediocritatem maximè colit, maluisse sequi mediocritatem Martini V. quàm extremitatem, & rigorem canonum antiquorum. Secundo

F responderi potest, multò maiorem rationem dictare, vt vitetur excōmunicatus generaliter, quàm vt vitetur bannitus generaliter: siquidem excommunicatio iure diuino dictat, & habet executionem suo iure innatam: ita quod nec appellatio iusta eam suspendit, *i* bannitio autem iudicis humano iure dictat, & non habet executionem innatam, & palam est.

i Ca. pastoralis. §. verum de appellat.

SVMMARIVM.

1 Excommunicatus publicus censendus est, qui coram maiori parte conuentus clericum à sede expulit, vel brachio violenter traxit.

CONSILIVM XXIIII.

QVæsitum est, an monachus ante legitimam ætatem ordinatus presbyter, & solitus sedere vltimus presbyterorum, donec celebraret, & adeptus legitimam ætatem iussus celebrare, vel vltimus presbyterorum sedere, & parens alteri parti præcepti disiuncti sedendo in vltimo loco, cùm post aliquot dies gratiæ agerentur in mensa, surrexit, & vt caperet locum inter sacerdotes sibi competentem iuxta tempus suæ professionis, manus intulit violentas in duos presbyteros superius sedentes, alterum brachio trahens, alterum à pectore excutiens, inciderit in canonem *si quis suadente.*

1 Respondeo primo, multis modis ipsum lætaliter peccasse. Primum, volendo auctoritate priuata proximum à loco quem possidebat, expellere in præsentia iudicis superioris vtriusque, à quo poterat petere restitui sibi eum, si ad se pertineret. Secundo, contraueniendo præcepto superioris à se acceptato. Tertio, gratias, quæ Deo pacificè agi cœperant, interturbando. Quarto, totum conuentum scandalizando. Quinto, manus iniuriosas in duos presbyteros injiciendo: & proculdubio ipsum incurrisse, & grauissimè in præfatum canonem. Tum quia iniecit manus iniuriosas in presbyteros auctoritate priuata. Tum quia voluit possessionem sui loci contra superioris præceptum.

Secundo, quod non solum peccauit mortaliter omnibus modis supradictis, sed etiam incurrit excommunicationem maiorem per præfatum canonem fulminatam: & adeo quidem, quod sine alia iudicis auctoritate debuit ab omnibus euitari: quia licet excōmunicatus à iure regulariter nō debeat vitari, donec denuncietur, per extrauagantem *ad euitanda*. Martini V. cuius tenorē referimus nos in Man. conf. *a* fallit tamen in inijciente manus violentas notoriè in clericum, vt ipse iniecit, cum id maior pars conuentus viderit: præsertim quòd clerici, in quos iniecit, erant presbyteri: quod plurimū auget peccatum: quod vtinam ei, & mea mihi condonet Dominus noster Iesus Christus, qui peccantium miseretur, &c.

a Ca. 27 n. 35.

SVMMARIVM.

1 Clericus casu cum vxore inuentum occidens non est excommunicatus: secus, si ex præcedente maturo iudicio id faciat.

CONSILIVM XXV.

AN cap. *si verò. b* habeat locum in eo, qui occidit presbyterum inuentum cum vxore sua?

b 1. de sen. excom.

1 Respondeo, quod sic, si casu inuenisset, & ex continenti occideret illum, non autem qui postea, & remisso dolore, id facit, secundum Angelum. *c* Sed quid de marito, qui se abscondit domi, vt presbyter id ignorans veniret ad domum, & inuentū cum vxore occideret eum? Et videtur idem, cum contextus illius ca. generaliter loquatur, argument. l. de pretio, *d* & quia intentio Papæ videtur fuisse, quod maritus non incideret in excommunicationem ob percussionem clerici in casibus, in quibus liceret lege sæculari eum percutere.

c Ver. excommunicatio 7. §. 9.
d ff. de public. in rem. act.

Quare quicquid sentiat Fortunius, *e* infero quòd si in casu proposito, non occidit impetu subito doloris, sed præcedente maturo iudicio, tutius dicitur, quod sic, secundum mentem Angeli. *f*

e In tractatu de vltimo fine, illatione 11. vers
f Ver. excommunicatio. §. 19.

SVMMARIVM.

1 Excommunicationem nō incurrit, qui legendo schedulam, iratus, clericum, qui eam legere volebat, tangendo repulit.

CONSILIVM. XXVI.

AN canonicus, qui subiratus ob quædam contenta in quadam schedula, quā legebat, concanonicum petentem, vt sibi faceret copiam eam legendi, repulit à se, tangendo eum manu, qui non accepit illud in iniuriam, incidat in canonem, *si quis suadente.*

1 Respondetur, quod non: quoniam nemo incurrit excommunicationē maiorem generaliter latam, nisi ob peccatum mortiferum, *g* & prædicta repulsio facta inter amicos concanonicos, & familialiter cōuersare solentes, non videtur culpa mortifera: quia in omni materia paruitas rei excusat à culpa mortifera, per ea, quæ tradimus in Manual.

g Cap. nullus. & c. nemo. 11 quæst. 3.

in Manual. confess. *a* post S. Thomam, & alios in multis locis: & magis excusat inter amicos, & socios, & inter se conuersare solentes, quàm inter alios. *b*

a Pra. 9. n. 12.

b Ar. c. quoniam de vita & hon. cleri.

SVMMARIVM.

1 *Clericum arma portantem in Gallia iudex sæcularis punire virtute consuetudinis potest.*
2 *Clerici noctu arma portantes capi solent.*
2 *Clericos arma portantes in Hispania sæcularis iudex non punit.*
3 *Clericos arma portantes si apparitores capiant, non peccant, nec incurrunt excommunicationem. & seq.*
4 *Clericos arma portantes velle delinquere præsumitur.*
5 *Apparitores clericos capientes, vt eos armis spolient, peccant.*
5 *Apparitores arma à clericis capta ante condemnationem restituere non tenentur.*
6 *Prætor est Iudex competens ad armorum restitutionem clericis faciendam, & an sit Episcopus dubium.*

CONSILIVM XXVII.

PRæfectus vigilum Sæcularis, agens noctu excubias, inuenit clericum ordine sacro insignitum armatum, quem iustè potuisset capere, & deducere ad Episcopum, vel Proepiscopum. clericus autem tradidit ei sponte arma, ne deduceretur ad Episcopum. Quæritur primo, an præfatus Præfectus vigilum inciderit in excommunicationem cap. *si quis suadente.* *c* Secundo, an saltem male fecerit, & peccauerit. Tertio, an puniri possit ab Episcopo?

c 17. quæst. 4.

1 Ad supradicta respondeo primo, quod in Gallia ob crimen, quod appellatur in ea portus armorum vetitus, iudex sæcularis potest punire clericũ arma indebitè portantem pœna ciuili, virtute consuetudinis immemorabilis, quæ habet vim priuilegij, *d* vt latè refert Stephanus Aufredus *e* & consequenter posset in illo regno Præfectus vigilum, vel is, ad quem ea de re notio pertinet, punire eum pœna perditionis armorum, vel alia maiori, pro excessus qualitate.

d Iuxta l. hoc iure §. aqua ductus. ff. de aqua quotidiana: & æstiua, &c. super quibusdam §. præterea. de verb. sign.

e In repetiti. cle. 1. de offi. ordinarij, regul. 1. fallentia 10.

2 Secundo, quod certum est apparitores, siue Algoziles iudicum sæcularium Hispaniæ frequẽter capere clericos, etiam ordinum sacrorum, & scholasticos à iurisdictione sæculari omnino exemptos, portantes arma noctu: & quod rogati ab eis, ne ducant eos ad manus Episcopi, vel ad magistros scholarum, dimittunt illos, armis tamen sibi sponte dimissis, quod in vtrumque vtilitatem cedit. Nam clerici, & scholastici non deducuntur ad iudices suos, & sequenti die pauca pecunia redimunt arma, & mox etiam aliquando nocte sequenti deferunt illa, & inuenti cum eis, iterum traditis illis apparitoribus, soluuntur, & sequenti mane iterum redimunt ea: ita, quod illa gestatio armorum sit quædam vindemia, & messis apparitorum.

Tertio, quod nusquam legi, nec audiui, quod iudices sæculares, nec apparitores Hispaniæ allegarent pro se cõsuetudinem similem illi Gallicanæ immemorabili, quæ priuilegium generaret in Hispania sæcularibus castigandi clericos super crimine portus armorum.

4 Quarto, quod credo apparitores huiusmodi non incidere in excommunicationem pręfati canonis *si quis suadente.* non quidem eo quòd capiunt eos portantes arma: quia licet eis id facere ob rationem infra in 5. fund. scriptam: & ita non peccant in eo mortiferè, quod requiritur ad incurrendam excõmunicationem maiorem, *f* non etiam eo quòd capiunt arma: quia non tollunt illa violenter, quod canon requirit, sed sponte data recipiunt. Nec obstat, quòd metu deductionis ad competentes iudices illa tradunt. Tum quia ad incurrendam excommunicationem illius canonis non sufficit metum inijcere, neq; metu iniecto bona capere, sed requiritur, vt violentia fiat personæ gaudenti priuilegio illius canonis: verba enim eius sic habent, *Si quis suadente Diabolo manus violentas, &c.* Tum quia apparitores nõ inferunt illum metum iniustè, sed iustissimè: quia iustè possunt eos ducere, ad suos iudices, & huiusmodi metus nõ inducit violentiam, immo neque metum, ex quo nascatur actio, quod metus causa, vt est casus singularis in l. *si mulier.* *g*

f c. nemo, & c. nullus. 11. q. 3.

g ff. quod metus causa, iũcta sua glo. in hoc apta.

Quinto, quod præfati apparitores non peccant eo capiendo: quia licet neque iudex sæcularis, neque apparitores eius possint regulariter auctoritate propria clericos capere, fallit tamen quando id faciunt ad obuiandum delicto cõmittendo, siue constet, quod volunt committere delictum, siue præsumatur, iuxta glossam adiuncto textu, *a* quam in hoc commendat Decius, *b* vbi *c* dicit Panormitanus, quod familia potestatis sæcularis potest capere clericum incedentem noctu cum armis, quia præsumitur ire ad delinquendum.

a In c. 2. de hæreticis.

b In cap. cum non ab homine de iudicijs nu. 10.

c Et in ca. vt famæ. de sententia. excom.

4 Sexto, quòd arbitror præfatos apparitores peccare grauiter corã Deo, capiendo eos principaliter vt quærant arma eorũ, & eis acceptis eos dimittant. Tum quòd sine iusto titulo videntur ea capere, cùm non deducant eos ad iudices competentes: quia non faciunt id, ob quod accipiunt illam potestatem capiendi, quæ est causa capturæ, scilicet, deductionem ad iudices competentes. Hoc tamẽ peccatum, quia non est peccatum violentiæ illatæ personæ clerici, vel scholastici, non videtur sufficiens ad incurrendam præfati canonis censuram per prædicta.

5 Septimo, quòd præfati apparitores possunt per iudices competentes ob hoc peccatum, vel delictum puniri: quia interest reipublic. delicta puniri. *d* Arbitror tamen non teneri eos ad restitutionem de præcepto in foro animæ, donec condemnentur: quia arma prædicta videntur dari ob turpem causam, ne scilicet iustè capti deducantur ad iudices competentes, & ob turpem causam sunt accepta, nempe ne deferant captos ad præfatos iudices, ob quam deductionem data est illis potestas illa capiendi: & nos probamus efficaciter in Manual. confessariorum, *e* turpiter datum, turpiter acceptum non esse de præcepto restituendum.

d L. ita vulneratus ff. ad l. Aqui. ca. vt famæ de sententia excom.

e Ca. 17. n. 30.

Octauo, quod puto præfatos clericos non posse arma illa repetere, etiam in foro exteriori, per l. *vbi.* & seq. *f* quæ habent expressè non posse repetere eum, qui turpiter dat, ab eo qui turpiter accipit.

f ff. de cõdic. ob tur. caus.

6 Nono, quod certum est iudicem sæcularem, cuius est apparitor, esse iudicem in hoc competentem. An autem idem dici possit de Episcopo, vtrum sit iudex competens, videtur dubium. Nam pro parte affirmante facit, quod capiendo arma clericorum videantur capere res ecclesiasticas, & ita sacrilegium committere, *g* ratione cuius possunt conueniri coram vtroque iudice, tam ecclesiastico, quam sæculari. *h* Sed pars negans videtur verior. Tum quod nec Rex Hispaniæ, nec iudices eius id paterentur. Tum quod, licet clerici sint ecclesiastici, arma tamen eorum non sunt res Ecclesiæ, nisi essent monachi, quorum omnia bona sunt ecclesiastica, *i* quo casu de rigore iuris posset pars affirmans teneri. Salua, &c.

g Arg. ca. quisquis prædia. 12. q. 2.

h Ca. cum sit de foro comp.

i Cap. non dicatis. 12. q. 1.

SVMMARIVM.

1 *Prælati correctionis causa verberare subditos possunt, per se, vel alios, etiam laicos ex consuetudine. num. 4. & 6.*
2 *Ignorantia facti, & non iuris excusat, nisi sit obscurum seu parum frequentatum. num. 2. 5. & 7.*
3 *Error malè intelligendi priuilegia, seu leges, excusat. num. 7. & vltim.*
8 *Ignorantia iuris probabilis æquiparatur ignorantiæ facti, & excusat à culpa & à pœna pro ea posita. num. 8. & 9.*
9 *Ignorantia iuris excusat religiosos, qui illud scire non tenentur.*
10 *Consuetudo à culpa & à pœna excusat, & humanæ legi derogat. num. 10. & 11.*
11 *Consuetudo est rationabilis, quando non est contra ius diuinum, & decentiæ fauet.*
12 *Consuetudo etiam irrationabilis ab excommunicationis pœna excusat, licet non à peccato.*

CONSILIVM. XXVIII.

QVidam Prælatus ordinis Minorum, bona fide credens id sibi licere, fecit causa iustæ correctionis verberare quendam religiosum sibi subditum per laicum familiarem monasterij deferentem habitum tertij ordinis Minorum. Quæritur, an sit excommunicatus.

1 Respondeo primo, pro parte negante facere duo priuilegia Alexandri VI. & Leonis X. quibus facta est Prælatis fratrum Minorum facultas castigandi subditos suos per alios, non obstante cap. *vniuersitatis.* *k*

k De sen. excom.

2 Secundo, quod ignorantia excusat quem à pœna, etiam in hac ipsa materia, *a* & aliquando etiam à culpa, *b* & specialius quo ad materiam nostram in cap. 2. *c*

3 Tertio, quod nemo incurrit excommunicationem ipso iure ob aliquam dispositionem generaliter excommunicantem, nisi propter peccatum mortale. *d* At præfatus non videtur peccasse mortaliter.

4 Pro parte autem affirmante facit primo præfatum cap. *vniuersitatis*, quod habet in summa Abbates, & alios Prælatos inferiores Episcopis, posse quidem causa correctionis verberare suos subditos per alium, modo ille sit clericus vel monachus: & in casu nostro verberatio fuit facta per alium, qui non erat clericus, nec monachus.

5 Secundo, quod ignorantia iuris regulariter non excusat, cap. *ignorantia facti, non iuris, excusat. e* & constat, hanc, quæ prætenditur, ignorantiã esse iuris, & non facti.

6 Quibus præmissis, respondeo primo præfata priuilegia Alexandri, & Leonis nihil prodesse præfato D. Consulenti: quoniam intentio eorum solùm fuit statuere, quod correctio posset fieri à Prælatis per alium absolutè, etiã si non vrgeret aliqua necessitas, id faciendi per alium: modo ipse esset frater sibi subditus, vt exprimit Leo, cuius priuilegium videtur aliqua ex parte maius priuilegio Alexandri, ita quod solùm amplict illud cap. ad hoc, vt corrigere possit per alium, etiamsi necessitas non vrgeat: non tamen ampliauit ad hoc, vt possent id facere per laicum, etiam si necessitas vrgeret.

7 Secundo quod error malè intelligendi priuilegia illa posset excusare D. Consulentem, si ex illorum malo intellectu bona fide credidisset præfatum cap. ampliatum esse per illa, etiam ad id, quod proximè diximus non esse: scilicet, quod non est contra ius naturale, neque diuinũ: & quod decens est, & honestum, ne clerici, &c. & illud est decens, & honestum, quod non est contra ius naturale, neque diuinum: & viris prudentibus, & bene moratis videtur tale, *f* quod posset muniri multis, quæ traduntur per omnes, & præsertim Rochum. *g*

12 Septimo, quod consuetudo prædicta, etiamsi esset irrationabilis, excusasset D. Consulentem ab excommunicatione, licet nõ à peccato: quoniam consuetudo, etiam irrationabilis, & quæ est contra ius naturale diuinum, excusat transgressorem legis à pœna humanitùs posita, licet non ab æterna diuinitùs constituta, iuxta glossam celebrem, & receptam, *h* cui est satis similis à multis putata singularis in cap. *cum venerabilis*. i

13 Itaque resoluendo respondetur primo, quòd, licèt præfatus D. Consulens non fuisset excusatus per præfata priuilegia Alexandri & Leonis rectè intellecta, tamen potuisset excusari per errorem intelligendi ea malè, bona tamen fide. Secundo, quod ignorantia præfati cap. *vniuersitatis*, si sincera fuit, & causa præfati modi verberandi, excusauit eum, etiamsi nulla esset consuetudo illi contraria. Tertio, quod excusauit eum consuetudo contraria, siqua est in Italia similis illi, quæ est in Gallia, qualem credimus esse, siue dicatur rationabilis. Et quia per hæc dicta colligitur responsio clara oppositorum, non respondetur ad ea.

a Cap si vera de sen. excom.
b Capit. 2. de const.
c Eod. titul. lib. 6.
d Cap. nemo. & ca. nullus. 11. quæst. 3.
e De reg. iur. lib. 6.
f Ar. ca quo iure. 8. dist. & cap. quisquis. 41. dist.
g In d. cap. si.
h Ca. deniquè 4. dist.
i De consuet. ver. migrasse.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est tangens Episcopum absque intentione mala.*

2 *Excommunicatio non incurritur sine peccato mortali, nec sine dolo.*

3 *Clericum retrahere & impedire potest laicus, vt futurum scandalum, seu peccatum impediat.*

4 *Excommunicatus qui cum non esset, fuit absolutus cum iuramento Romam veniendi, declarationem petet prudenter.*

CONSILIVM XXIX.

QVidam miles Hierosolymitanus bono zelo volens vitare scandalum, quod videbatur consequuturum verba cuiusdam Episcopi alloquentis arroganter Magistrum magnum ordinis, comprehendit eum iuxta extremitatem almuciæ partis posterioris, vt cõuerteret faciem retro, & suaderet silentium, & discessum. Quæritur, an inciderit in excommunicationem.

1 Arbitror, prædictum militem non incidisse in pœnam canonis *si quis suadente. a* Tum quia illa non incurritur, nisi manus iniectio sit peccatum mortale, per ea, quæ nos citamus in Manual. confess. *b* & prędicto apprehensio, & tractio non fuit peccatum mortale, immo neque veniale, sed potius meritum.

2 Tum quia prædicta pœna non incurritur sine dolo, vt tradunt Panormitanus & Decius, *c* & probatur per illa verba prædicti canonis, *Suadente diabolo*, & prædictus miles nihil fecit dolo, sed bono fine: & à dolo excusat quælibet alia causa etiam iniusta, vt in hac ipsa specie dixit Decius. *d*

3 Tum quia potest etiam laicus retrahere, capere, & retinere clericum ad impediendũ delictum, & scandalum futurum, vt ibidem Panormitanus & Decius cum communi affirmant per multa ibi per ipsos citata & prędictus miles prehensionem prædictæ alamuciæ fecit ad impediendum delictum & scandalum, quod ex prædicta alloquutione parum modesta probabiliter timebatur oriendum, & consequendum. At quoniam præfatus miles fuit ad cautelam absolutus propter impedimẽta veniendi ad Papam, & iurauit venire ad ipsum, cessantibus impedimentis, prudentiæ fuerit petere à sua Sanctitate absolutionem ad cautelam, vel declarationem, quod non inciderit in prędicti canonis pœnam: quod facilè sua Sanctitas faciet, attentis prædictis, & quod prædicta prehensio, etiam si fuisset iniuriosa, erat leuis, & consequenter excommunicatio non erat reseruata Papæ, per textum singularem, *e* quod nos declaramus in dicto Manu. *f*

a 17. quæst. 4
b Ca. 27. nu. 78.
c In c. cum nõ ab homine de iudic.
d Vbi supra, n. 10. per iura ibi citata.
e Ca. peruenit de sen excommunicationis.
f Ca. 27. nu 89.

SVMMARIVM.

1 *Fructus beneficij tamquam creditor capiens non est excommunicatus.*

2 *Fructus beneficiorum capientes vt sint excommunicati, quinque requiruntur.*

3 *Excommunicationis declaratio sine citatione est nulla.*

CONSILIVM. XXX.

QVidam Episcopus cuidam nepoti suo ex fratre debebat 80. scuta, quæ multis vicibus rogatus noluit soluere Nepos eius, qui extra suum Episcopatum degebat cum quibusdam alijs, adiuit quoddam oppidum Episcopatus prædicti sui patrui nocte, & accepit ex granario Episcopi granũ pro scutis sibi debitis: quod cum rescisset Episcopus, declarauit nepotem incidisse in bullam Cœnæ Domini, & denunciauit eum excommunicatum. Quæritur, quid iuris?

1 Respondeo primo, quod præfatus nepos videtur malè fecisse, accipiendo illud granum auctoritate propria, contra l. *extat. g* Secundo, quod tamen non incidit in excommunicationem bullæ Cœnæ contentam in 14. ca. eius, vt annotauimus super eadem inserta in Man. *h* post Caietanum, *i* de quinque requisitis ad hoc, vt capiens fructus Episcopatuum, vel aliorum beneficiorum, incurrat illam excommunicationem.

2 Tum quod vnum de quinque illis requisitis est, vt capiat eos auctoritatiuè, vsurpando auctoritatem capiendi eos tamquam dominus, vel publica persona. At præfatus nepos non cepit illud vsurpando sibi vllam auctoritatem publicam ordinariam, vel delegatam accipiendi illud, sed tamquam creditor, qui putabat sibi licere capere de bonis sui debitoris tantùm; quantum sibi debebatur, vti multi putant, & aliquando licet, cõcurrentibus circumstantijs, quas nos ponimus in d. Manual. Confess. *k* Alterum, vt capiat eos, vt fructus, & reditus ecclesiasticos. At præfatus non cepit illud tamquam res ecclesiasticas, sed tamquam particulares sui debitoris, qui nullatenus illi soluere volebat. Tum quia, etiam si cepisset eos fructus tamquam fur, & latro, non incurrisset illam excommunicationem, vt Caietanus vbi supra rectè determinat.

3 Tertio, quod declaratio, qua præfatus Episcopus declarauit excommunicatum præfatum suum nepotem, fuit iniusta, & ipso iure nulla: quia fuit lata sine citatione legitima. Nam licet excommunicatio lata sine monitione regulariter valeat, *l* & appellatio non suspendat eam,

g ff. quod met. causa, & l. si quis in tantam C. vnde vi.
h Ca. 27. nu. 69.
i In summa verb. excommunicatio. c. 27.
k Ca. 27. nu. 114.
l Iuxta c. sacro. de senten. excommu.

a declaratio

a declaratio tamen, quod quis est excommunicatus, non valet sine citatione, iuxta gloss. clemen. 1. *b* & appellari potest ab ea, & suspendit eam, iuxta gloss. solemnem, *c* & declarat latius Felin. *d*

a Cap. is qui de sent. excō mu. lib. 6.
b De censib. in verb. si constiterit.
c In cap. cupientes. in §. quod si per 2. de elect. lib. 6. Ver. priuatos.
d In c. Rodulphus de rescr. num. 41.

SVMMARIVM.

1 *Episcopo verba iniuriosa dicens, & conatus percutere, non incurrit excommunicationem.*
2 *Conatus debet puniri, etiam non secuto effectu, fallit in censuris.*
3 *Excommunicationem, qui hostiliter insequitur Episcopum, modo incurrit.*
4 *Insequitur, quando vnus priuatus post alium animo eum iniuriandi vadit, & num. vltimo.*
5 *Excommunicationem non incidit Episcopi domum adiens postquam ille iam non fugit.*
6 *Excommunicationem non incurrit vadens ad domum Cardinalis ad dandum domui insultum.*

CONSILIVM XXXI.

QVidam homines transeuntem Episcopum per ciuitatis plateam offendere volebant, quos cùm Episcopus ita animatos vidisset, per aliam viam declinare cœpit. Tunc homines illi, & cum eis turba de vniuersitate multa, cum armis, clamoribus iniuriosis, varijsque contumelijs insecuti sunt ipsum Episcopum, alij, dum fugeret, alij, postquam se in locum receperat munitum, & quidem animo offendendi, ac per insultū locum munitum, & ipsum Episcopum capiendi. Dubitatur, an omnes illi de vniuersitate homines excommunicationem incurrerint.

1 Respondeo, primo certum esse, neminem prædictæ vniuersitatis incidisse in excommunicationem ca. *si quis suadente. e* propter iniurias, quas in Episcopum dixit, vel fecit: quia nemo eum percussit: & ad incurrendam illam non sufficit voluntas percutiendi, neque conatus ad percutiendum, quantumlibet fuerit percussioni proximus, secundum omnes, quos etiam nos sequimur in Manual. *f*

e 17. quæst. 4.
f Cap. 17. nu. 50. & 51.

2 Tum quia licet regulariter conatus ad delinquendū debeat puniri, iuxta cap. *si fortè*, & alia multa, *g* & alia, quæ tradit Felinus, *h* fallit tamen quo ad censuras: nam impositas contra facientem, non incurrit qui tantum conatur facere, per ea, quæ ipse Felinus citat. *i* Secundo, quod iuxta sola iura Decretalium Sexti, & Clementinarum, & Extrauagantium impressarum, nemo prædictæ vniuersitatis incurrit excommunicationem propter insecutionem Episcopi: quia licet per illa iura incurrat excommunicationem, qui hostiliter insequitur Cardinalem, vt habet cap. *felicis. k* non tamen incurrit eam per solam insequutionem Episcopi, nisi percutiat, capiat, vel banniat eum, iuxta clement. *si quis suadente.* l

g De pœnit. dist. 1.
h In tract. an conatus debeat puniri, non sequuto effectu, in principio
i Ibid fallentia 6.
k De pœn. lib. 6.
l De pœnis.

3 Tertio, quod per Bullas Cœnæ Domini, quas protulerunt Gregorius XIII. & Pius V. prædictum cap. *felicis.* fuit extensum ad omnes Episcopos: ita quod, vt nos in d. Manual. *m* declarauimus, Episcopi quo ad hoc sunt effectu pares Cardinalibus; eo quòd, vt qui Cardinalem hostiliter insequitur, incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ita etiam qui sic insequitur Episcopum quemlibet.

m Ca. 17. nu. 67. & 97.

4 Quarto, quòd duo videntur debere concurrere ad hoc, vt per insequutionem incurratur prædicta excommunicatio. Vnum, quod sit insequutio, siue sequutio: qua vnus post alium priuatim vadit. verbum enim *insequi*, componitur ab in, & sequi, vt Archidiaconus relatus ab Ancharano, & Dominico ait, *n* & ita nō dicetur insequi, nisi qui sequitur. vnde Francus ait, illum dici insequi, qui sequitur alterum, & qui hostili, & malo animo iniuriandi sequitur.

n In d. ca. felicis.

5 Quinto, quod ex præcedenti dicto sequitur, quod illi soli prædictæ vniuersitatis videntur incidisse in excommunicationem, qui Episcopum præeuntem, & fugientem in domum suam, vel in partem tutiorem eius. vel in domum protectoris, à dorso sequuti fuerint, animo iniuriam ei inferendi: & consequenter non illi, qui adierunt domum Episcopi, posteaquam ille non fugiebat, sed postquam se recepit ad eam, & in ea manebat, ad defensionem fortè se præparans: neque qui adiuerunt domum protectoris, posteaquam se in eam recepit Episcopus.

6 Nam & secundum Ancharanum & Dominicum, nō videtur insequi Cardinalem ille, qui vadit etiam malo animo ad dandum insultum domui Cardinalis. quamuis meo iudicio Archidiaconus non loquitur ibi de excommunicatione, quæ incurritur per insequutionem, sed per capturam: quia fundat se super dicto Innocentij *a* qui non loquitur, nec potuit loqui de insequutione illius decretalis longè post eum factæ, attamen ipsi videtur sic sensisse, & quidem rectè: quandoquidem pœnæ sunt restringendæ, & nullatenus vltra propriam significationē verborum ampliandæ, *b* & verbum insequi, secundum originariam & primam significationem, vt dictum est, sequutionem, & motum vnius post alium significat, licet per translationem, & alias figuras, aliquando aliud significet. Salua, &c.

a In ca. nuper de senten. excommu.
b Dap. pœna. de pœn. dist. 1.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconum incarcerans, & tamquam testem, & principalem examinans, in excōmunicationem bullæ Cœnæ incidit.*

CONSILIVM. XXXII.

PRætor ad se accersiri fecit N. notoriè subdiaconum, illique præcipit, vt ex quadam parte superiori palatij dicti Prætoris, sub pœna pecuniaria, non discederet, assignando illam partem pro carcere. Præterea prætor etiam dictum subdiaconum examinauit tamquam principalem quo ad se, & testem quo ad alios: & sic illum constituit tamquam reum: & facto dicto constituto, vlterius stetit in decretis, & illum retinuit per triduum, post quod tempus dictus subdiaconus ordinario ecclesiastico repetenti, ad cuius notitiam prius dicta detentio non venit, fuit, licet inuitè, restitutus. Dubitatur, an dictus prætor ob prædicta, vltra excommunicationem ca. *si quis suadente.* in quam illum incurrisse dubium non est, etiam in bullam Cœnæ inciderit.

1 Respondeo, quod videtur is prætor incidisse in censuram bullæ Cœnæ, per xj. vel xij. vel vtramque clausulam, vel excommunicationem illius: quamuis ego nullam videar declarationem specialem facere super hoc in illa bulla. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Promittens, & promissionem acceptans pro gratia temporaria à Papa obtinenda sunt excommunicati.*

CONSILIVM XXXIII.

PEtrus notam fecit Ioanni quamdam gratiam cuiusdam rei temporalis, eo pacto, vt dimidium vtilitatis illius perueniret ad Petrum: quam gratiam Ioannes obtinuit, & dimidium vtilitatis dedit Petro. Quæritur, an inciderit in pœnas extrauag. Gregorianæ, *c* per quam Gregorius innouauit extrauagantem Bonfac. VIII. *d* & quam nos iusto commentario donauimus sub tit. de rebus datis, & promissis.

1 Respondemus, præfatos Petrum & Ioannem ambos incurrisse in pœnas præfatæ extrauagantis vt latius colligi potest ex commentario, quo nos illam ornauimus sub tit. de datis, & promiss.

c Quæ incipit ab ipso & est 28. inter ipsius constit.
d Quæ est 1. de senten. excommunicationis inter communes.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est per monitorum, qui non reuelat, quando scit petentem non habere ius.*
2 *Fructus beneficij non debentur ei, qui ius non habet.*
3 *Excommunicatio non obligat ad soluendum non domino, nec solutio ei facta liberat.*
3 *Scire, & probabiliter credere, paria sunt.*
5 *Scientia sicut excusat, ita & iusta credulitas, & secus si ex leui causa dubitat. num. 6.*
7 *Absolui virtute cruciatæ potest excommunicatus, quando res est dubia, etiam parte non satisfacta.*
8 *Absolutio ab excommunicatione, etiamsi sit iniusta, tenet.*
9 *Excommunicatus, collectam in choro, vel hebdomadarius cantans efficitur irregularis, non alias.*

10 *Excommunicatus, vbi absolutio non tenuit, fructus beneficiorum non facit suos.*

11 *Excommunicatus, qui ob inaduertentiam non petit absolutionem, sicut suspensus, depositus, de victu prouidetur.*

CONSILIVM XXXIV.

AN si alter ex collitigantibus super beneficio possideat, & alter sciat, vel credat eum non habere ius, & non reddat, vel non reuelet fructus ad illud beneficium pertinentes, sciens ad instantiam possessoris publicatas esse literas monitorias, vt sub pœna excommunicationis latæ sententiæ reddat, vel reuelet quicumque tenet, vel scit res ad illud beneficium pertinentes intra certum terminum, in currat excommunicationem?

1 Quæstio hæc rem quotidianam, sed parum explicatam, & explicatu difficilem continet. Respondeo tamen ad eam primò, quòd videtur consulentem non incidisse in excommunicationem, licet habuisset notitiam sufficientem prædictarum litterarum monitorialium, si sciebat aduersarium non habere canonicum titulum: quia nemo tenetur reuelare ob literas eiusmodi monitorias ea, quæ iustè credit esse sua, vel pertinere ad se, vel ad alterum, & non ad eum, ad cuius instantiam illæ sunt datæ: quod in repetit. cap. *inter verba*, *a* neruosè probauimus post Franciscum de Ripa, & alios, quos ipse citat, licet debiliter probando. *b*

2 At ei, qui caret titulo canonico beneficij ecclesiastici non debentur fructus eius. Tum argument. cap. 1. *c* ergo neque qui tenet eos, reddere tenetur illi, neque qui nouit illos ab alio teneri, reuelare ei. Tum quod D. Antoninus, *d* quem sequitur Siluester, *e* ait, quod, qui scit possessorem Ecclesiæ, vel dignitatis non esse verum prælatum, eo quod aliquem defectum tituli patitur, licet subijciatur illi Ecclesiæ, vel dignitati, tamen in foro conscientiæ non tenetur ei obedire, nec ei soluere debet, quod Ecclesiæ, vel dignitati debet, nec soluendo liberatur, argumen. cap. *inquisitioni*, *f* quatenus loquitur de sciente impedimentum.

3 Secundo, quod idem videtur dicendum, si consulens firmiter credebat probabili ratione, vel auctoritate, quod aduersarius non habebat ius: quia quoad hoc paria videntur esse, scire aliquem non habere ius in beneficio, quod possidet, vel credere probabiliter ratione probabili, eum illud non habere, argumen. l. *illud*. *g* quatenus probat eum, qui credit ius aliquod esse suum, non debere illud relinquere indiscussum. sed quia illa lex habet locum etiam in dubitante, melius facit, quod nos declarando quædam dicta Sancti Thomæ, & Caietani diximus nuper, *h* parificando iudicium conceptum per scientiam, & conceptum per iustam causam credendi. Secundo, quod sicut sciens, quod res est sua, ita credens iustè, quod est sua, excusatur à restituendo per ea, quæ tradimus in Manual. confessar. *i* Tertio, quod post præfatum Ripam in dicta repetitione cap. *inter verba*, *k* diximus, cum, qui scit aliqua bona eius, ad cuius instantiam talis monitio est publicata, esse penes aliquem, qui tamen monstrat apocham, per quam ille donauit ei, non teneri ad reuelandum ea, qui tamen verè nescit ea fuisse sibi donata, sed solùm credit: & ita sicut scientia, quod res non est impetrantis talem monitionem excusat, ita fides, & credulitas probabiliter, & iustè concepta, argument. glossæ singularis, quæ secunda est, cap. *capellanus*. *l* adiuncta doctrina Panormitani allegantis, *m* alias, & S. Antonini. *n*

4 Quarto, quod sicut paria sunt scire, & debere scire ad obligandum, *o* sic paria dicuntur esse ad excusandum, ignorare, & non debere scire, *p* & qui iustè credit aliquid non debet contrarium scire.

5 Quinto, quod sicut scientia mortis coniugis excusat secundo nubentem, ita etiam fides, siue credulitas iusta qua creditur mors illa, excusat. *q*

6 Sexto, quod fides, & credulitas iustitiæ causæ appellationis excusat ab excommunicatione, sicut scientia iustitiæ. *r*

a 11. q. 3. conc. 6. coroll. 65.
b In tract. de peste, fol. 81. maioris formæ. 4. coll. in princ. §. insuper.
c De reg. iur. lib. 6. & cap. grauius. de restit. spoliat. cum eis adnota.
d In 3. parte titulo 15. cap. 1 § 2.
e Verb. beneficium. 3.
f De senten. excommunic.
g ff. de petit. hæred.
h In rubr. de iudic. nu. 47.
i Cap. 17. nu. 82. cum duobus seq.
k Vbi supra.
l De fruct.
m Ibidem.
n 2. p. titulo. 3. cap. 10 §. 10. ... 6.
o L. quod te. ff. de rebus cred.
p Argu. cap. scienaum 8. q. 1 & leg. si contra ... ff. de vulg.
q Ca. in præsentia. de spon sal. & ca. dominus. de secundis nupt. cum eis adnot.
r Ca solet, iuncta glo. penul. de senten. excomm. lib. 6

Tertio, principaliter dico, quod si consulens non credebat principaliter ex auctoritate alicuius doctoris iusta scientia, & conscientia præditi, sed leui ratione, vel auctoritate, aut dubitabat, an sibi, vel alij esset ius, incidit in excommunicationem: quia in dubio credendum est fructus pertinere ad possessorem bonæ fidei. *a*

Quarto, quod perpensis his tribus dictis, consulat seipsum consulens, an tempore prædictæ monitionis sciret, vel probabili ratione, vel auctoritate firmiter crederet non fuisse ius aduersario, an dubitaret, vel leuiter crederet deesse id ius: primis duobus casibus credat se non fuisse excommunicatum, & communiter non esse locum quæstionibus sequentibus: in tertio verò casu credat se fuisse excommunicatum, & consequenter esse locum quæstionibus sequentibus.

7 AD SECVNDAM, quæ habet locum præsupposito, quod incurrisset excommunicationem, an scilicet potuit absolui à Pœnitentiarijs Iobelæi. Respondeo, quod sic, præmissa satisfactione, & etiam non præmissa, attento, quod erat dubia, & non manifesta offensa. *b*

8 Facit, quod etiam absolutio iniusta excommunicati, facta ab habente potestatem absoluendi, valet, *c* & ita consulens non fuit absolutus à Pœnitentiario cum proposito faciendi, quæ debebat: fuisset verò absolutus, etiam si de hoc expressè non fuisset confessus, iuxta ea, quę nos tradimus in Manual. *d*

9 AD TERTIAM Respondeo primo, quod non incurrit irregularitatem, propterea quod se ingesserit diuinis, etiam psallendo in choro, si tanquam presbyter hebdomadarius non dixit capitulum, & collectam.

10 Secundo, quod si non valuit absolutio, non quæsiuit fructus aliorum beneficiorum, secundum glossam celebrem quam Panormitanus, *e* & communis sequuntur, *f* nisi fortè quoad sustentationem suam secundum vnam opinionem, quam tetigit glossa, *g* quæ communiter reprobatur: sed procedere posse videtur pro tempore, quo excommunicatus non posset habere absolutionem, secundum Cardinalem, *h* quem sequitur Decius, *i* & merito.

11 Quia ratio, quare secundum omnes non debeat prouideri de victu excommunicato per prædictam glossam & deposito, & suspenso sic per eandem glossam & meliorem in cap. *studeat*, *k* illa est; quod excommunicatus potest petere absolutionem, depositus autem, & suspensus ob crimen, non. At excommunicatus, qui ignorat, vel non aduertit se excommunicatum, non potest moraliter petere absolutionem: & licet fortè peccet ignorando, vel non aduertendo, non tamen peccat non petendo absolutionem, argument. glossæ notabilis in caput *quia diuersitatem*. *l* adiuncto textu ibi, *à qua & si sua culpa fuerit suspensus, &c.* Salua, &c.

Celsitudo, nec id tentet facere, nisi de consensu eorum, quos res tangit, quo sit gratior suis subditis, & D. N. Iesu Christo, qui suam Excellentiam semper & vbiq; conseruet sibi gratiosam. Salua, &c.

a Argu. text singularis in d. l. illud.
b Per cap. vt nerabilibus. § porro de senten. excom. lib. 6.
c § sane eiusdem cap.
d Cap 26. nu. 12. & seq.
e Dict. cap.
f In c. pastoralis. §. verù, de appell.
g Ibidem.
h In Clem. vt hi qui §. 1. q 20. de ata. & qualit.
i In d. §. verum.
k 50. dist.
l De concess. præb. ver suspensionis.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia petere potest bona emphyteutica sine eius consensu alienata.*

1 *Edictum monitorium vbi deficit, probatio iustè peti potest.*

1 *Damnum proximi tenetur quis impedire, si alius non sit, qui impediat.*

2 *Edictum monitorium, sicut censura per præcepta lata, causam iustificatiuam continere debet.*

3 *Monitoria de aliquid edendo non ligant partem aduersam, nec eius patronos.*

4 *Edere qui non tenetur, nec ad testificandum cogi potest.*

5 *Ecclesiam lucrum pœnalem captantem nemo iuuare tenetur.*

6 *Reuelare non tenetur quis, quod iustè se possidere credit.*

7 *Actus solemnitatis per lapsum 30. annorum præsumitur, licet in instrumento id non appareat.*

8 *Edictum monitorium non ligat possidentem rem præscriptam.*

CONSILIVM. XXXV.

INter Seium, & Caium facta est permutatio quorundam bonorum. Seius dedit bona Emphyteutica, Caius alodialia, & nescitur de huiusmodi contractus solennitate aliud, quàm quòd inuenitur quædam nota in libris priuatis ipsius Caij, quòd prædicta permutatio fuit facta. Multis post annis Ecclesia domina directa bonorum à Seio in permutationem datorum intentauit iudicium caducitatis contra hæredes Seij ob alienationem sine Domini consensu factam: & cum de hoc contractu aliter non constet, quàm per dictam scripturam priuatam, Ecclesia petijt, etiam per viam monitorij, librum rationum ab hæredibus Caij. Quæritur an teneantur edere, vel in foro fori, vel in foro poli. Additur prædictis, mutationem præfatam fuisse factam anno 1515. & petitionem fieri anno circiter 1580. & quòd Seius, & hæredes eius semper soluerunt annuum censum, qui debebatur ex bonis emphyteuticis tanquam impositum in bonis alodialibus propter quæ fuerunt permutata emphyteutica.

1 Pro parte affirmante facit primò, quòd Ecclesia iustè videtur petere à Seio bona illa emphyteutica, quæ in emphyteusim ei dedit, cùm alienando ea sine consensu ipsius perdiderit, *a* & Ecclesia potest iustè petere pœnam, *b* quòd deficiens in probatione iuris sui potest iustè petere edictum monitorium ab Ecclesiastico Iudice, & ipse iustè potest concedere edictum monitorium, quo sub pœna censurarum moneantur, qui sciunt ad deponendum, & testificandum, de his, quæ pertinent ad probationem sui iuris, *c* iuxta cap. *ad nostram*, vbi hoc notat Panormitanus receptus, & superiori iustè iubenti tenetur subditus obedire. *d* Tertio, quod videtur quis teneri ad indicandum furtum, *e* & eadem ratione illud, per cuius ignorantiam proximus perdit aliquod bonum notabile sine culpa, vel ius, quod habet ad illud vendicandum. Quarto, quod tenetur quis impedire damnum quod proximo imminet, saltem quando probabiliter creditur nullum alium illud impedire posse, vt nos tradimus profundius alijs omnibus in Manual. Confess. *f*

2 His tamen non obstantibus, pars negans videtur tenenda: primo quidem, quòd monitorium præfatum non continet clausulam iustificatiuam: nempe, quod si quis aliquam iustam causam habuerit non parendi mandato in eo contento, & eam voluerit allegare, audietur intra tempus in eo præfixum: quam debere continere huiusmodi monitorium tenet post alios à se citatos Probus, *g* & nos iam pridem probauimus, *h* censuras latas à Iudicibus per præcepta de aliqua re facienda, vel danda esse ipso iure nullas, nisi temperentur per clausulam iustificatiuam, quæ habet vim citationis, iuxta illas duas glossas quarum vnam alij, & alij alteram appellant singularem. *i*

3 Secundo, quòd huiusmodi monitoria, quamlibet iusta, non videntur ligare partem aduersam, cum qua est lis: quod adeo est verum, vt præfatus Philippus probus, *k* dicat esse in monitorio exprimendum, quòd non intendit monens includere partem aduersam, neque illos, qui per viam petitionis consilij sciunt id, quod ad manifestandum monent: quia non tenentur iuuare aduersarium contra se, per ea quæ Felinus & ab eo citati, *l* dicunt: & hæredes Caij in effectu propter euictionem sunt pares. *m*

4 Tertio, quòd huiusmodi monitoria non comprehendunt, nisi eos, qui iniustè detinent bona vel iura impetrantis ea, & scientes, quod illa iniustè detinentur, vt nuper nos tradimus in comment. cap. *inter verba*. *n* At præfati hæredes non tenent præfatam scripturam priuatam iniustè, nec sciunt aliquem, qui teneat illam iniustè: ergo non comprehenduntur. Quarto quod, qui non potest ad exhibendum aliquam scripturam, non videtur posse cogi ad testificandum de illa. At præfati hæredes non possunt cogi ad edendam præfatam scripturam priuatam: quoniam regulariter nullus tertius cogi potest ad edendas suas proprias rationes priuatas non scri-

a Iuxta not. in c potuit. de locato. & l. 2. C. de iure emphyteut.
b Ca. si saeculi leges, & ca. in legibus. 12. q. 2. & c. suã. de pœne.
c ll. 2. d iure iurum.
d Cap. 2. de maiori. & obed.
e Ca qui cum fure. secundũ vnũ intellectum, de furtis.
f Ca. 24. nu. 22.
g In ca. 2. nu. 27. de consti. lib 6. in additio. ad Ioan. Monach.
h In prælect. ca. 1 cũ cõtingat. de rescript.
i In c. ex parte, de ver. signif & l de pupill §. meminisse. ff de operis noui nunt.
k Vbi sup. nu. 19.
l In c. si duobus col. fin. de appell.
n Arg. ca. final. & ei an not. de empt. & vendi.
n 11. q. 3 concl. 6. corolla. 65

A ptas mandato, vel salario eius, qui petit eas sibi edi, iuxta glossam *a* communiter receptam, vt post Panormitanum & alios à se citatos tradit Decius. *b*

5 Quinto, quod Ecclesia non agit in proposito casu de damno tractando, sed de lucro captando, & non de quolibet lucro, sed de odioso, & pœnali, & ita nemo tenetur eam in foro conscientiæ iuuare, quia pœna non debetur in illo foro, iuxta glossam celebrem & receptam. *c* Sexto, quod præfati hæredes magis tenerentur ad manifestandum, & propalandum ea, quæ ipsi sciunt de prædicta permutatione, quàm ad exhibendam præfatam scripturam priuatam. Tum quia magis importaret illa manifestatio ad satisfaciendum intentioni monentis, &
B petentis monitorium, quàm manifestatio præfatæ scripturæ. Tum quia tantùm, immo magis monentur ipsi ad propalanda quæ sciunt de præfata permutatione, quàm ad propalandam præfatam scripturam. At ipsi reputant se excusatos ab hoc: ergo debet se reputare ab illo.

6 Septimo, neruosissimè facit, quòd ipsi nec tenentur propalare, quæ sciunt, nec præfatam scripturam exhibere: nam nemo tenetur virtute monitorij præfati ad manifestandum illa, quæ iustè tenet, vel probabiliter credit esse sua, & iustè tenere, neque illa, quæ scit, vel credit probabiliter esse alterius, vel ab eo iustè teneri, vt nos
C tradimus latius, *d* illa firma ratione, quod monitorium datur contra solos iniquè & iniustè detinentes illa bona, & contra scientes, qui sunt, qui teneant iniustè illa: vnde, & qui teneret aliquid clam acceptum pro eo, quod sibi verè debebatur, non teneretur ad manifestare, vt ibidem probamus. At præfati hæredes Caij non sciunt, nec iustè credunt illa bona, nec illam scripturam esse ecclesiæ petentis: immò iustè sciunt, vel iustè possunt credere esse sua: ergo non tenentur ad illa manifestanda. Quod autem præfati hæredes sciant bona illa, quæ olim erant emphyteutica, nunc esse sua, aut certè iustè id credere possint, probatur, quia sciunt, vel certè iustè credere possunt permutationem præfatam fuisse factam anno 1515.
D quando monitorium id continet: & quod legitimè fuit illa facta interueniente omni solemnitate requisita: quia licet non extet aliquod instrumentum, neque sint aliqui testes, quibus id probari possit: præsumitur tamen iure ita esse.

7 Tum quia solemnitas non solum intrinseca, sed etiam extrinseca præsumitur longo tempore, *e* præsertim si fuerit lapsum tempus 30. annorum, iuxta textum, & glossam solemnem & receptam ibi per omnes, *f* & Felinum. *g* Tum quia in specie, quòd solemnitas extrinsecus requisita in alienatione rerum Ecclesiæ præsumatur interuenisse per tempus 40. annorum, consuluit Ale-
E xander, *h* vbi ex pluribus concludit, quod solemnitas consensus capituli, & tractatus, & aliæ solemnitates requisitæ in alienatione bonorum Ecclesiæ propter diuturnitatem temporis præsumuntur interuenisse. Petrus item ab Ancharano, *i* ex consilijs excellentium Doctorum consuluit, quod ex cursu 30. annorum purgatur omne vitium, quod in quadam transactione monialium interuenisset: quia præsumitur auctoritas decreti superioris interuenisse: & Aretinus, *k* quem refert Felinus, *l* tenet quod testamentum Cardinalis, in quo licentia Papæ requirebatur, ex diuturnitate præsumitur interuenisse. Quin ex Alexandro *m* concludit, quòd diuturnitate temporis præsumitur, quod dominus di-
F rectus consensit in alienatione emphyteusis, quam fecit emphyteuta, & eum sequitur Decius, *n* vbi etiam alia multa in hoc adducit, & *o* concludit, quod præd. præsumptio interuentionis solemnitatis legitimæ haberet locum: etiamsi monstraretur instrumentum alienationis, in quo nulla fieret de solemnitate mentio: quia per diuturnitatem temporis præsumeretur interuenisse ante, vel post illud instrumentum: quod multum facit ad nostrum casum, in quo inuenitur præfata nota continens permutationem præfatam, sine mentione interuentionis consensus domini, vel alius legitimæ solemnitatis.

a l. in fraudẽ. §. instrumenta verb. edi. ff de iure fisci.
b Ca. 1. n. 59. de probatio.
c In c. fraternitas. 12 q. 2.
d In dicto c. coll. 65.
e Leg si filius C. de petitio hered. & leg. qui in alien. § sed si non acqui. hered
f In c. peruenit. de empt. & vend.
g In c. Albericus de testibus & in c. sicut. de re iud.
h Consil. 79. Circa primũ: de quo quaritur in 2. dubio lib 1.
i In cons. 136.
k In cons. 36. Casus talis est.
l In d ca. Albericus.
m Consil. 155. num. 9.
n Consil. 409. num 12.
o In num. 12.

8 Octauo,

8 Octauo, quod, qui vsucepit, vel præscripsit rem aliquam, non tenetur post præscriptionem completam ad manifestationem talis retentionis, propter monitorium, quod fieret ad instantiam eius, cuius olim illa fuit secundum omnes per prædicta. At hæredes præfati præscripserunt bona prǣfata. Ergo non tenentur ad manifestandam retentionem illorum, nec aliquorum aliorum, quæ contra illam retentionem faciunt. Quod autem præscripserint. patet ex eo, quod circiter 65. annis possederunt ea, vt sua: & in longè maiore tempore, quàm requiratur ad præscriptionem etiam rerum ecclesiasticarum, cum ad eas sufficiant 40. anni, vt habetur in cap. *de quarta*. *a* Nec obstat regula, *possessor malæ fidei nullo tempore præscribit*. *b* cum similibus, quia immo per prædicta præsumitur bona fides, cùm præfata permutatio præsumatur fuisse rectè, & ritè facta. Et præfati hæredes iustè, & bona fide possunt credere bona ille esse sua. Tum ratione permutationis præfatæ, quæ per diuturnitatem tanti temporis præsumitur legitimè fuisse facta. Tum ratione præscriptionis longè maioris temporis, quàm requiratur ad præscriptionem rerum Ecclesiæ. Ergo nec iure fori, nec iure poli tenentur ad manifestanda illa bona, nec illam permutationem, nec aliquid aliud, quod iuuet Ecclesiam ad molestandum eos.

a *Cum multis alijs. de præsc. & 6. q. 3. §. potest.*
b *De re. iur. lib. 6.*

9 Non obstant opposita: ad primum enim respondetur negando, quod prædicta Ecclesia iustè petat, eum per prædicta constet malè petere. Ad secundum, concedendo, quod deficiens probatione iuris sui veri, & boni possit petere huiusmodi monitorium, negãdo tamen, quod præfata Ecclesia vllum ius verum & bonum habeat in casu proposito.

Ad tertium negando, quod in nostro casu habeat locum lex vlla de indicando furem, siue iniustum vsurpatorem: quia per prædicta, præfati hæredes non sunt iniusti vsurpatores prædictorum bonorum, nec vllarum scripturarum: neque præfatæ notæ, quæ fortè posset dare aliquam occasionem molestandi eos. Ad quartum respondetur negando quòd vllum damnum immineat Ecclesiæ prædictæ: quandoquidem soluitur ei canon, siue census, qui debebatur ex prædictis bonis emphyteuticis: & sunt loco illorum surrogata alia bona, quæ pro eis fuerunt data: & licet fortè aliquod tale eueniret, non tamen esset damnum iniustè illatum, quia eueniret per contractum, qui ob tantam temporis diuturnitatem præsumitur fuisse legitimus per supradicta, præter quam quod etiam negari potest quod prǣfata nota posset quidquam prodesse ad probationem iuris alicuius sui: quia, vt Decius supra citatus concludit, etiam instrumentum publicum continens sine vlla mentione interuentionis solemnitatis requisitæ, non probat eam nõ interuenisse, ante, vel post tempus, quo contractus factus fuit. Ex quo solo capite non esset necessarium illam notam manifestare. Quamuis etiam per multa alia prædicta idem concludatur. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius foraneus approbatum audire ex causa confessiones prohibens non peccat.*
1 *Vicarius foraneus animarum periculis occurrere tenetur.*
1 *Procurator generalis contrauenire mandato Domini speciali ex iusta causa potest.*
2 *Excommunicantur impedientes executionem literarum Apostolicarum, non quoquo modo contrauenientes.*
2 *Literis Apostolicis contrauenire, & earum executionem impedire, diuersa; & qui non dicuntur impedire.*
3 *Executionem literarum Apostolicarum auctoritatiue impedientes excommunicatur, & qui sic impediant.*

CONSILIVM. XXXVI.

CVm in plebe de Viui esset quidam presbyter Caius ab ordinario per modum prouisionis in administratione curǣ animarum loci N. toleratus, sed omninò ignarus, absoluens quouis tempore omnes ad se venientes, quantumuis scandalosos, grauibus delictis obstrictos, ad pia legata obligatos, & qualibet censura innodatos, nulla eis pro modo culpæ imposita satisfactione, vt publicè constat, multi ex loco de Viui, prædictis peccatis, & scandalis implicati, ad eum pro facili absolutione, quam à præposito de Viui iure obtinere non poterant, recurrebant: quod cùm prǣfato proposito, qui etiam illius plebs est Vicarius foraneus, fuisset renunciatum, præcipit præfato Caio, ne in posterum confessionem alicuius horum de Viui audiret. Accidit, quod anno 1578. fuerunt publicatæ literæ Sanctiss. D. N. Gregorij XIII. instar Iobelæi, quo ampla facultas dabatur confessario ab ordinario approbato absoluendi quoscunque à quibuscunque casibus, censuris, & pijs legatis obnoxijs. Propter quod multi loci de Viui facinorosi publicè delinquentes ad præfatum Caium pro facili, & impuni absolutione properabant. Quare idem propositus non intendens perstringere auctoritatem Summi Pontificis, neque impedire dictarum literarum Apostolicarum executionem, sed potius, attenta eiusdem presbyteri notabili, atque manifesta ignorantia, volens prouidere saluti animarum suarum, scripsit eidem presbytero literas huius tenoris. *Non confessare te niuno delle mie anime de Deuuione, etiam in virtu del giubileo di nuouo publicato*, quibus habitis, nullos de Viui in confessione audiuit.

Quæritur, an præpositus, pro eo quod literas suprascripti tenoris scripserit, iubendo, ne virtute Iobelæi audiret confessiones hominum de Viui, excommunicationem in bullæ Cœnæ Domini positam quo ad vtrumque forum incurrerit?

1 Respondeo quòd non. Primo quòd nulla excõmunicatio maior generaliter à iure, vel ab homine lata incurritur sine peccato mortifero. *a* At præfatus Præpositus non peccauit morifere, faciendo, quod fecit. Tum per illam regulam topicam: *Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est*: declaratam post alios etiam à nobis in commentar. cap. *cum minister*, *b* & illud Augustini: *c Linguam ream non facit, nisi rea mens*. Tum quia etiam opus, quod operatus fuit erat bonum: cum impedire proximum, ne peccet, sit bonum, & aliquando præceptum. *d* Et qui exercet officium, quod nescit exercere, in probabile damnum proximi peccat, *e* iuxta cap. *qui potest*. iuncta glossa, *in verb vires*: quæ citat illud Horatij. *f Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus*. & præfatus Caius erat ignarus, & ineptus ad sacras confessiones audiendas, vt præsupponitur in facto. Tum quia glossa cap. *placuit*, *g* tenuit per illud cap. posse parochianum parochi nescij, & ignari, confiteri alieno parocho ob ignorantiam parochi proprij: quod quemadmodum sit intelligendum, ibidem tradimus. Tum quia non solum licitè potuit, sed etiam debuit, eo quod erat Vicarius foraneus, occurrere periculis animarum, præsertim sibi subiectorum. *h* Tum quia procurator generalis potest contrauenire mandato speciali domini ex iusta causa, per textum singularem in l. si hominem, *i* & propterea præfatus præpositus Vicarius foraneus, licet esset quidam generalis procurator, vel delegatus ordinarij, potuit ex causis supra narratis prohibere Caio sacras confessiones, saltem pro aliquo loco, & tempore, saltem paruo, licet esset approbatus ad audienda, specialiter ab ipso.

a *Ca. nemo. c. nullus 11 q. 3.*
b *23. quæst. 5.*
c *Serm. 28. de Verbis Apost.*
d *Ca. qui potest. 23. q. 3. c. quanta, de senten. excõ.*
e *l ibidem iuris. ff. ad l. Aquil. c. non est putandũ. 1. quæst. 1.*
f *In arte poet.*
g *De pœn. dist. 6.*
h *Arg. c. irrefragabili, de offic. ord. & § 183. d. & c. ipsa pietas. 23 quæst. 4.*
i *ff. mandati.*

1 Secundo specialiter facit, quod licet præfatus Præpositus peccasset mortaliter, prohibendo, vt prohibuit, qui tamen profecto, nec venialiter peccauit, immo de Deo, deque suo Archiepiscopo, ac omnibus fuit benemeritus, non tamen incurrisset præfatam excommunicationem Bullæ Cœnæ domini. Tum quia illa non fertur contra omnes, qui quoquo modo non parent, vel contraueniuit literis vel mandatis Papæ, &c. sed solùm contra illos, qui impediunt executionem earum. At prǣfatus Prǣpositus, esto quod contrauenisset literis Iobelæi, non tamen impediuit executionem eius, puta publicationem eius: ergo non incidit in illam: quia aliud est nõ parere, vel contrauenire literis, aut mandatis Papæ, vel aliorum: & aliud impedire exequutionẽ earum

non

non permittendo intimare, vel vetando dare fidem de intimatione: & à diuersis & separatis non fit illatio. *a* Tum quia possessor beneficij non obediens literis Papę, vel eorum, quibus iubetur relinquere possessionem illius, non incurrit illam, etiam si incurrat aliam, sub cuius pœna iubetur relinquere illam, dummodo non impediat executionem earum. Tum quia non incurreret illam, qui contenderet non posse per Iobelæum absolui ab aliquo peccato, voto, vel irregularitate: cùm id non sit impedire executionem, sed solùm impedire vnum intelligēdi modum per aliud: quod non vetat pręfata Bulla Cœnę Domini. Alioquin omnes, tam Procuratores, & Aduocati, quàm principales partes, qui literas Papæ, & suorum legatorum, vel delegatorum aliter intelligunt, quàm vero iure intelligi debeant, inciderent in illam excommunicationem: quod est absurdum, & à nemine dictum, & ita nullatenus dicēdum. *b* Tum qui appellantes à iudicibus Sed. Apost. & supplicantes à prouisionibus ipsiusmet Papæ, non incidunt in eam, modo supplicationes legitimè persequantur, si bona fide putant legitimè appellasse, & supplicasse, iuxta glossam celebrem & receptam, quæ penultima est in cap. *solet.* *c* Tum quia etiam literis Papæ munitis clausula illa solenni, *contradicentes ecclesiæ censura compescendo* potest iustè contradici de iure, iuxta glossam solennem, *d* receptam ibi per omnes, & Felinum & alios citatos ab eo. *e* Immo & qui contradiceret iniustè, licet malè faceret, & incurreret forte aliam excommunicationem, non incurreret illam bullæ Cœnæ, si non impediret executionem literarum.

a L. e. Papinianus. ff. de minoribus.
b L. e. ad quod absurdum. ff. de bonis.
c De sen. ex c. lib. 6.
d In c. pro illorum. de præbend. in ver. contradictores.
e In ca. causam. nu. 10. de resc.

Tertio principaliter facit, quòd clausula præfatæ bullæ Cœnæ, non excommunicat omnes impedientes quomodocunque executionem, sed solùm eos qui auctoritatiuè impediunt, vsurpare volentes auctoritatem contra Sedis Apostolicæ auctoritatem: quia fertur per illa verba, *eos qui simpliciter vel sine eorum beneplacito, consensu, vel examine, & fortè asserto pretio soluto executionem demandare inhibent, &c.* Per quæ verba significantur hi, qui auctoritatiuè id faciunt volentes quærere, vel cōseruare aliquam auctoritatem super literis Apostolicis & earum executione. At præfatus Præpositus non prohibuit præfato Caio, intendendo quærere, vel conseruare aliquam auctoritatem super literis præfatis Iobelæi, sed solùm intendendo declarare, quod mens Papæ non erat, vt præsbyter adeo ignarus, & adeo male vtens officio confessarij, vteretur potestate illa grandi, quæ per illud Iobelæū dabatur confessarijs: quod certè fuit actio sancta, vt probatum est in primo argumento, & quando non fuisset omnino sancta, probabiliter, aut bona fide credebatur ea esse talis: & satis est, quod non prohibuit cum intentione quærendi, vel conseruandi auctoritatem super publicatione, prædicatione, & alijs, quæ diminuebant auctoritatem Papæ, vt palam est. Quare procul dubio prædictum Præpositum non incurrisse vllam censuram bullę Cœnæ Dominī, neque impediuisse vllam literarum Sedis Apost. executionem vetitam in illa quo ad forum conscientiæ, neque quo ad forum exterius, concludendum est. Salua, &c.

SVMMARIVM

1 *Excommunicatus est, per se, vel alium literarum executionem impediens, seu ratam habens.*
2 *Præsumptio ex delicto fratris non oritur contra fratrem.*
3 *Declaratio excommunicationis parte citata facta, est valida, nisi per viam attentatorum annihiletur.*

CONSILIVM XXXVII.

FVerunt relaxatæ literæ executoriales contra Titium, quarum executionem per iudices sæculares impediuit ipsius Titij frater Sempronius, promittens de rato. Quæritur ab Excellentia vestra, cum nō constet de mandato Titij id factum fuisse, an ipse Titius dici possit incurrisse excommunicationem, videlicet bullæ Cœnæ quo ad vtrumque forum: an vero illa verba, *per se vel alium, seu alios,* posita in principio dictæ excommunicationis habeant tantum locum in foro interiori, si non probetur mandatum, ita vt etiam si contraueniant illi coniunctæ personæ, præcipuè frater, non præsumatur id mandato, consilio, instigatione principalis fieri, ad hoc vt castigari possit ipse principalis, contra quem facienda extat executio literarum Apostolicarum: & an ipse, & alij impedientes possint ab ordinario declarari.

1 Respondetur primo; non esse necessarium mandatum fratris Titij ad hoc, vt incurreret excommunicationem præfatam ob præfatum factum Sempronij: quia sufficit quod nomine ipsius factum fuerit, & postea ipse ratificauerit, seu ratum habuerit, *a* & præfatus Sempronius promisit fratrem suum ratum habiturum. Quare si ratum habuit, certum est eum censuram præfatam incurrisse.

a Ar. ca. cum quis. de sent. excom. lib 6. & reg. ratihabitionē. de reg. iur. lib. 6.

Secundo, quod illa verba *per se, vel per alium* in vtroque foro habent locum, si mandatum, vel ratificatio prædicta interuenerit, & interuenisse probatum fuerit: si autem non fuerit probatum mandatum, nec ratificatio, non habebunt locum in foro exteriori: habebunt tamen locum in interiori, si verum est, interuenisse mandatum, vel saltem ratificationem eius.

2 Tertio, quod non præsumetur interuenisse mandatum, neque ratificationem eius ex eo solo, quod fuerit fratris is, qui contrauenerit præfatæ bullæ: quia nemo præsumitur delinquere in dubio, neque approbare delictum alterius propter solam cognationem, *b* nisi approbauerit saltem tacitè id quod fecerit cognatus, vtendo facto eius, vel defendendo illud, licet expressè non dicat se id approbare.

b L merito ff. pro socio. c. 2. de reg iur.

3 Quarto, quod crederem, me colligere posse ex tenore executorialium, vel ex titulo, & materia tituli, *vt lite pendente,* vel ex reseruatione absolutionis, quam solent aliquando saltem D. Auditores facere, vel ex aliquo alio capite, exceptionem declinatoriam fori contra ordinarium citantem, vt compareat coram ipso ad videndum se declarari. Sed, si ordinarius, nulla exceptione contra eum proposita, declarauerit legitima citatione præmissa, arbitror valituram declarationem, nisi per viam aliquo modo attentatorum annihiletur, quod tamen remitto ad tenorem executorialium, quas non vidi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem bullæ Cœnæ non incurrit, qui fructus clerici debitoris sui stantes penes laicum per iudicem laicum sequestrari facit.*
1 *Bulla Cœnæ, dispositio pœnalis, non extendenda.*
2 *Excommunicatio contra facientem non includit mandantem, nisi, &c.*

CONSILIVM. XXXVIII.

AN incidat in bullam Cœnæ Domini, & cap. eius 17. qui laicus facit per laicum Iudicem sequestrare fructus clerici debitoris sui existentes apud laicum, sed pertinentes ad clericum ratione sui beneficij.

1 Respondeo, quod non. Tum quia bulla præfata est dispositio pœnalis, & non debet extendi ad alium casum, *c* & solum excommunicat vsurpantem, & sequestrantem fructus ecclesiasticos sine licentia Papę, vel alius, ad quem pertinet dare talem licentiam. & D. consulens non vsurpauit eos, neque sequestrauit.

c Ca pœna de pœn. dist. 1.

2 Tum quia in Manual. Confess. *d* posuimus pro regula bene probata, quod excommunicatio lata contra facientes aliquid, non includit consentientes in illo, nec procurantes illud, immo nec consulentes & mandantes: nisi per alia iura id declaretur, quod non fit in hoc casu. Salua, &c.

d Ca 27 n. 51

IN TITVLVM XXXVIII. DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio rapientium naufragorum res non erat reseruata.*
2 *Naufragorum res, vt eas dominis restituant, vel ignoranter capientes licet non restituant, Bullæ Cœnæ non excommunicantur.*

2 *Excommunicatio bullæ in naufragorum res rapientes cur non relaxanda.* A

4 *Absolui magis merentur actu restituentes, quam restituere promittentes.*

CONSILIVM. XXXIX.

EPiscopus cuiusdam insulæ miseratus animabus suorum subditorum rapientium naufragorum bona, supplicabat, vt quod quo ad illam insulam excommunicatio prædicta relaxaretur, vel quod in articulo mortis sibi dicta excommunicatio esset reseruata, vel saltem quod sibi daretur facultas absoluendi eos, qui restituere non poterant. Quæritur an prædicta, seu aliquã partem concedere dicta Episcopo expediat. B

1 Quod annuendum sit oratori, facit quod Concil. Lateranense, *a* quod hanc excõmunicationem induxit, nemini reseruabit absolutionem: & in tempore Caietani casus episcopalis erat, ipso testante, *b* quinetiam hodie videtur episcopalis, nisi quod ad eos, qui rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab alijs rapta, aut accepta similiter sciente receperint: horum enim solam excommunicationem reseruat bulla.

a In c. excom. de raptor.
b Verbo excõmunic. ca. 23. in fine.

2 Et consequenter, qui acceperunt bono animo seruandi ea quibus oporteret restitui, aut ignorantes ea esse rapta, aut ex naufragio accepta, aut fuisse naufragorum, licet nolint restituere, & sint in mora restituendi, & ob hoc sint excommunicati per Concilium Lateranense, nõ tamen excõmunicantur per bullam Cœnæ: & fauorabile est rem redire ad suam pristinam naturam. *c* C

c L. si vnus §. pactus, ne peteret. ff. de pa. c. ab exordio. 35. dist.

3 Quod autem non sit annuendum, facit primo, quod hæc reseruatio fuit facta ad reprimendam procacitatem, & crudelissimam cupiditatem habendi bona naufragorũ valde miserandorum, & ad deterrendum omnes à tanta crudelitate: quæ deterritio, siue timoris incussio magis necessaria est quo ad inhabitantes littora marium, & insulas, quàm quo ad inhabitantes cõtinentem, & loca mediterranea, quod hęc frequẽtius in illis, quàm in his contingunt: & ita aut quo ad omnes videretur relaxandus hic rigor, aut non quo ad illos, pro quibus petitur. D

Secundo, quod eadem ratione, qua esset relaxanda prædicta bulla Cœnæ quo ad regiones in petitione contentas: esset relaxanda quod ad omnes alias similes terras Italiæ, Germaniæ, Belgiæ, Galliæ, & Hispaniæ, quod nõ videtur decere, stante prædicta bulla, quæ satis strictè, vt prædictum est, loquitur.

4 Tertio, quod orator non videtur petere potestatem absoluendi, nisi pro ijs, quibus non suppetit facultas restituendi: & non minor, immo maior ratio suadere videtur, vt qui possent soluere, & actu soluerent, absoluerentur, cùm penitus tollant culpam, quam qui solum promittunt, arg. l. *minus est habere actionem quàm rem.* d E

d ff. de reg. iur.

Quarto quod parum videtur decere, vt Sanctitas sua in sua solenni bulla decernat, ne incidentes in eam, absoluantur ab illo, quàm ipso, & in articulo mortis, nisi sufficienter cautione præstita: & quod nunc permitteret absolui extra mortis articulum cum sola promissione de restituendo, cùm suppeteret facultas, quod raro habebit effectum saltem in foro exteriori.

Quinto, quod fortè longe magis cõueniret saluti animarum eorum, pro quorũ fauore petitur hæc indulgentia, quod Sanctitas eius admoneret oratorem, & suos suffraganeos, vt preceptum illud grauissimum de publicanda sua bulla in omnibus ecclesijs, saltem semel in anno, sine vlla negligentia, & cura maiore obirent, & exequerentur, quo ad hanc clausulam, in locis maritimis, quàm in alijs, & quod curiones, & curati sæpe declararent in suis parochijs vim huius clausulæ. F

Quare iustè, & æquè responderi posse videtur, vt ordinarius absoluat prædictos in omnibus casibus, in quibus per prædictum Concil. Lateran. incurritur, exceptis his paucis, quas prædicta bulla reseruauit Sedi Apostolicæ ob prædictam, crudelem, immanem auaritiam ipsis Antropophagis horrendam, quod Deo, iuri, auctoritati bullæ cœnæ, & tam horrendis criminibus arcendis conuenire videtur mea sententia. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Denunciandi sunt complices ex vi verborum extrauag. Greg. XII. principaliores verò tantùm ex mente legislatoris.*

2 *Denunciandi tantùm complices in culpa existentes, obligatio remissiuè.*

3 *Denunciandi non sunt complices absque fraterna correptione.*

3 *Principales rarò, vel nunquam tenentur alios denunciare.*

4 *Complices dantes pro gratia, non denunciantes, pœnam non incurrunt, quia non est extrauag. quo ad hoc recepta.*

4 *Lex noua per desuetudinem minorem decem annorum derogatur, quando legislator scit, & tolerat.*

CONSILIVM XL.

QVidam petijt absolutionem à summo Pœnitentiario ab excõmunicatione incursa ob transgressionẽ extrauagantis bo. me. Gregorij XIII. quæ incipit, *ab ipso.* & fit ei difficultas, eo quod non reuelat complices.

Primo quæritur, an teneatur reuelare illos.

Secundo, an esto ipse teneatur reuelare, etiam omnes scientes id facere teneantur.

Tertio, an, qui tenetur id facere, teneatur statim, atq; interrogabitur, reuelare.

Pro parte negante primæ quęstionis facit primo, quod regulariter nemo est interrogandus de crimine aliorum, nec interrogato, & confesso est credendum, exceptis crimine læsæ maiestatis, & quibusdam alijs. *a* Secundo, quod pœnæ sunt restringẽdæ, *b* ergo & pręd icta extrauagans est restringenda, quæ non continet qualem qualem, sed maximam pœnam: at illa non videtur præcipere, vt quis denunciet complices: quia ibi solum statuitur impunitas reuelanti, ergo per illam nemo tenetur ad denunciandos illos. Tertio, quod non obstat finis eius, quatenus loquitur de denunciante complices: quia ibi solum statuitur impunitas reuelanti complices & non imponitur necessitas reuelandi eos, quod longè est diuersum, & à diuersis non fit illatio. *c*

a Ca. 1. de confess. & c. nemini. 15 q. 3.
b Ca. pœna de pœn. dist. 1.

c L. Papinianus ff de minorib.

2 Pro parte verò affirmante facit primò, quòd contextus extrauagantis præfate obligat ad denunciandũ omnes, qui sciunt aliquem esse in culpa transgressionis illius. At petens pręfatam absolutionẽ scit complices suos esse in culpa. ergo, &c. Secundo, quod præd icta extrauagans obligat innocentes ad denunciandos illos, qui peccauerunt: & qui peccauit, non debet esse melioris conditionis, quàm innocens, *d* ergo qui petit absolutionem, eo quod peccauerit, tenetur ad denunciandos participes sui peccati. Tertio, quod ad opposita responderi potest, concedendo quidem, quod regulariter non est interrogandus de se confessus, sed quod fallit in casibus expressis, de quibus vnus est in prædicta extrauagante: concedendo item, quod illa nullam de complicibus formaliter facit quod ad hoc mentionẽ, sed satis esse, quod faciat virtualiter, quatenus generaliter obligat ad denunciandum eum, qui scit aliquem esse in culpa transgressionis eius.

d Cap. 1. de postulat. pralato.

Per quæ omnia perpensa arbitror primo partem affirmatiuam esse de rigore iuris verbi extrauagantis conformiorem. Secundo, partem negatiuam videri conformiorem intentioni, & menti auctoris, quatenus videtur voluisse esse contentus notitia principalis transgressoris, eo quod nõ est vsus verbis obligantibus expresè ad denunciandum omnes, qui aliquo modo essent culpæ participes, sed solum indefinitè, & in singulari numero eum, quem in culpa esse scirent, significando se contentum iri notitia principalis auctoris: & quoniam mens & intentio auctoris magis est attendenda, quam verba, per cap. marcion *e* ibi, *Nec putemus euangelium esse in verbis scripturarum, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermonum folijs, sed in radice rationis.* & quia, cùm lex dupliciter aptè intelligi potest, benignior sensus est amplectendus, *f* & quia præfata extrauagans est maximè pœnalis, & ideo maximè restringenda: pars negatiua videtur magis amplectenda, scilicet, quod præfatus petens absolutionẽ, si est principalis auctor transgressionis, eo quod promisit, dedit, vel accepit pecuniã, vel donum, nõ tenetur omnes participes, & scientes denũciare, sed ad summũ solos alios, qui fuerunt principales actores in dando, vel accipiendo.

e 1. q. 1. quod sumptum est ex D. Hiero. in ep. ad Gal.
f L. benignitas ff. de legi.

AD

AD SECVNDVM dubium respondeo id, quod scripsi in Commentario prædictæ extrauagantis *a* in illa verba, *Addo primo*, quæ ibi possunt videri.

3 AD TERTIVM dubium respondeo, quòd non tenetur indicare ante fraternam correptionem, vt, *b* scripsimus in illa verba. *Secundo quod dubitari potest*, vsq; in finem illius numeri.

4 Ex qua responsione inferri potest, raro, vel numquam illum, qui fuerit principalis transgressor, obligatum iri ad denunciandos complices: rarò enim, vel numquam contingit, quod principales, & adiutores transgressoris principalis nón pœniteat adiuuisse illum, si moniti fuerint tam graue peccatum, & tam graues pœnas incurrisse, & B quod oportet eos denunciari Papæ, si nõ pœnituerit tanti peccati, quando saltem sola contritione, & confessione, nulla facta restitutione, deleri posset eorum peccatum, & nulla ex eo vtilitas eis proueniet, quod ferè semper contingit in alijs omnibus, qui nihil ex participatione eius criminis acceperant.

Addi posset & quarta quæstio, an præfata extrauagans desiuerit iam obligare quemquam ad denunciandum: & videtur, quod sic. Tum quia lex non recepta moribus desinit obligare, *c* iuxta §. leges, & glossa recepta per omnes. *d* Tum quia nullibi, vt puto, legitur, quod extrauagans Bonifacij VIII. per hanc innouata fuerit vnquam recepta C quo ad hoc, vt scientes denunciarent. Tum quia etiam iam sextus annus agitur, posteaquam illa edita fuit, & nemo hactenus videtur fuisse, qui denunciauerit vllũ transgressorem eius. Tum quia extrauagans 2. *e* qua parte iussum fuit, vt scientes aliquem admisisse simoniam in ordine, vel beneficio denunciarent illum, & antea nõ possent absolui, nusquam fuit quo ad hoc recepta, neque hodie ligat, vt nos diximus in Manua. Confess. *f* post D. Antoninum, Caietanum & Siluestrum ibidem citatos. Tum quia præceptum huiusmodi denunciandi peccatum iam præteritum, quod non vergit in læsionem diuinæ, vel humanæ maiestatis, vel Reipub. vel proximi, videtur durũ, & parui effectus. Durum quidem, quia nouum & parum D iure naturali, diuino, vel humano antiquo fulcitum, & quia est grande seminariũ inimicitiarum inter huiusmodi denunciantes, & denunciatos. parui effectus autem: quia cùm, vt prædictum est, per illud præceptum humanum non possit tolli præceptum diuinum de correptione fraterna, & habente illa effectum, hoc non potest prosequi: quia, cùm sit humanum, cedit diuino maiori. Tum quia hoc certum esset, si iam essent elapsi decem anni ab eius editione secundũ Antoninum, Cardinalem, & Imolam, *g* quos firma ratione corroborat Felinus: *h* considerando, quod aliud est dicendũ de sublatione legis iam receptæ consuetudinis, quæ requirit 40. annos. *i* & aliud E de impeditione obligationis legis nouæ nondũ receptæ, *k* iuxta §. *leges*, quia tria requirit ad hoc, vt lex noua obliget, scilicet: quod sit constituta, promulgata, & recepta. Tum quia desuetudo minoris temporis, quàm decem annorum, sufficit ad impediendum obligationem nouæ legis, si legislator scit eam non seruari, & tolerat, vt clarè colligitur ex citatis ibidem per Felinum, & arbitror scire S. D. N. quod prædicta extrauagans non est quo ad hanc denunciationem seruata post eius editionẽ in his sex annis. Tum quia aut negandus est textus receptus ab omnibus Canonistis, *l* aut concedendum, quod lex, quæ à principio à nullis est recepta, non ligat, etiam si legislator id ignoret, quomodo §. ille expresè habet, non ligare legem, etiã constitutam, & publicatam, nisi fuerit recepta. F Vnde Dominicus singulariter dicit ibi, quod omnis lex noua videtur quo ad effectum obligandi lata sub conditione, si moribus vtentium approbata fuerit: & compertum est, dispositionem conditionalem non sortiri effectum, deficiente conditione. *m* Salua, &c.

a *Num. 37.*
b *Vbi supra.*
c §. *leges. 4. d.*
d *In cap. 1. de treu. & pace.*
e *De simo.*
f *Cap. 27. nu. 106.*
g *In cap. 1. de treug. & pace.*
h *Ibid. nu. 13.*
i *Iuxta c. fin de consuetu.*
k *Dist. 4.*
[...]25. [...]nr
l [...] *d. 4. leges distinct.*
m §. *omnis &* §. *ex conditionali, Inst. de verb. obl. &c. si pro te de resc. lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Absoluere ab excommunicatione Papæ reseruata potest Episcopus pauperes mendicare non assuetos. & num. 2.*

3 *Absolui qui propter impedimentum veniendi Romam potest à percussione clerici, poterit à quacumque alia excommunicatione reseruata.*

A 4 *Absolutus ab Episcopo propter impedimentũ veniendi Romam, non manet obligatus ad veniendum Romam.*

CONSILIVM XLI.

QVędam mulier astu cuiusdam monachi introducta, ducta fuit in cellam ejus: vterque incurrit in excommunicationem extrauagantis Pij V. *a* & illa est castigata per Episcopum, & est pauper: quæritur, an possit absolui ab Episcopo?

1 Pro parte affirmante facit, quod mulieres percutientes clericum, *b* possunt absolui ab hac excommunicatione, quæ est reseruata Papæ, ab Episcopo propter fragilitatem: eadem autem ratio videtur suadere absolutionem B etiam in hoc casu, quia mulier, *c* quod nullæ mulieres cogi videntur per Sedem Apostolicam ad veniendum personaliter ad eum, nempe ad absolutionem quærendam, licet viros percussores clericorum quotidie ad id cogat.

2 Pro negante facit, quod concessa affirmatiua parte, consequeretur, nullam excommunicationem Papæ esse reseruatam quo ad mulieres, quod apud neminem legi: deinde, quod quotidie videmus eas mitti Romam pro absolutione excommunicationum Papæ reseruatarum, etiam in casu proposito.

3 Rationibus vtriusq; partis perpensis, respondeo primo, prędictam mulierem posse absolui ab Episcopo propter impedimentũ paupertatis, quo impeditur venire ad C vrbem. *d* Nec obstat c. *ea noscitur*, *e* quia illud habet locũ in paupere mendicare assueto, qui potest prouidere sibi mendicando alibi per viam, sicut vbi degit, & nõ de paupere, qui viuit ex suo artificio, vel opera sine mendicatione, qualis hæc est. Secundo, quod longè maior est difficultas, an, sicut mulier percutiens clericũ propter sexus fragilitatem potest absolui ab excommunicatione, *f* non imposito ei onere veniendi ad Sedem Apostolicam, possit absolui ab excommunicatione ita simpliciter, vt non teneatur venire per se, vel saltem per alium ad Sedem Apostolicam pro mandato eius suscipiendo. Nam pro negante facit, quod alioqui nulla erit excommunicatio Papalis D mulieribus, quod videtur iuxta ca. *mulieres*, *g* & sicut impubes percutiens clericum simili modo potest absolui. *h* Salua, &c.

a *Qua incipit regularium, & est 22 inter ipsius const.*
b *Per c. si quis suadente. 16 quæst. 4.*
c *Ar. l. illud. ff. ad l. Aquil & c. dudum 2. de elect.*
d *Arg. c. quod de his, & ca. quamuis de sententia excom. & c. eos. eod. tit lib. 6.*
e *Eod. tit.*
f *Cap. si quis suadente.*
g *De sen. exc.*
h *Iuxt. c. 1. eo tit & ca. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus excommunicatis declaratis, quando excommunicatio est reseruata, facultatem diuinis interessendi dare nulla via potest.*

CONSILIVM XLII.

VTrum Episcopus, vel Vicarius generalis, qui declarauit aliquas mulieres incurrisse excommunicationem latam à Pio V. *i* ob ingressum monasteriorum regu- E larium, possit facere illis facultatẽ audiendi missas & alia diuina officia, & communicandi cum alijs.

1 Respondetur partem negantem esse veram. Tum quia absolutio excommunicationis prædictæ est reseruata soli Papæ, vt habet prefata extrauagantis Pij V. *k* cuius tenorem referimus nos incomment. 4. de regul. *l* & ita non potest ordinarius facere illis facultatem prædictam per viam absolutionis. Tum quia non potest etiam facere per viam suspensionis: quia licet aliæ censuræ, scilicet suspensionis, & interdicti, suspendi possint, etiam sine absolutione formali, excõmunicatio tamen non potest suspendi: sed oportet, vt absolutio interueniat, *m* vt Ioannes Andreas, Panormitanus & alij, quos refert, & sequitur F Decius, tenent. Tum quia sunt, qui dubitauerint, an etiam ipsemet Papa possit dispensare cum excõmunicato, vt manens excommunicatus licitè communicare possit: tantùm abest, vt ordinario id concedatur. Tum quia ratio supra pro cõtraria parte adducta nihil valet: quoniam extrauagans *ad euitanda* Martini V. confirmata à Concilio Lateranensi sub Leone X finito, cuius tenorem referimus in *n* Manual. Confess. per quam conceditur facultas communicandi excommunicato, donec denunciatur, nihil prodest ipsi excommunicato: quia ille tenetur euitare cõmunionem aliorum, etiam ante denunciationem, *o* per quod declaratur maius peccatum committere

i *In bulla qua incipit regulariũ, estque 22 inter ipsius const.*
k *Qua incipit regularium. sub finem.*
l *Super c. statuimus. 19. q. 3. num. 62.*
m *Iuxt. ca. ad hæc quoniam de appell.*
n *Ca. 27. n. 35.*
o *Iux. c. illud de cleri. excõ. minist.*

excommuni-

excommunicatum non vitando alios, quàm alios non vitando eum. Tum quia non obstat, ordinarios aliquos contrarium fecisse: quia id fecerunt per ignorantiã crassam veri intellectus prędictæ extrauagantis quæ habet expresse illam nihil prodesse excommunicatis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est percutiens clericum aliter, quam pro defensione propria, vel proximi, cum moderamine, &c.*

2 *Clerici percussio lapide, & magna sanguinis effusione, est enormis, & Papa reseruata.*

3 *Impeditus venire Romam, vt ab ordinario absolui possit, quando sit minor ætas, patria potestas, vel paupertas.*

CONSILIVM. XLIII.

SVb patria potestate constitutus, ætatis sexdecim annorum, & pauper, proximum suum defendere cupiens, clericum cum armis venientem lapide in capite percussit, & ex percussione magna sanguinis copia exiuit. Quæritur primo, an in excõmunicationem reseruatam inciderit. Secundo, an minor ætas, patria potestas, seu paupertas sit impedimentum iustum, vt possit ab ordinario in vtroque foro absolui.

1 Ad multa, quæ hic cumulatè quæruntur ex parte A. clerici, qui alterum clericum percussit lapide cum magna sanguinis effusione, respondetur primo, quod, si præfatus A. percussit aliter, quàm pro defensione propria, vel proximi, cum moderamine inculpatæ tutelæ, incidit in excommunicationem cap. *si quis suadente.* a

a 17. *quæst.* 4.

2 Secundo, quod videtur percussio prædicta grauis, & enormis: ita quod non pertinet absolutio excommunicationis inde exortæ ad Episcopum, per cap. *peruenit*, *b* & per extrauagantem, quæ Pio II. ab aliquibus tribuitur, quam nos citamus in Manu. confess. *c* propter magnam effusionem sanguinis, & propter liuorem & maculam, quæ illa efficit.

b *De sen. excomm.*
c *Cap. 27. nu. 90.*

3 Tertio, quod præfatus A. non excusatur à veniendo ad Papam pro absolutione propter ætatem: quia licet nõ sit maior 25. annis, est tamen maior impubere, qui solus videtur excusari. *d*

d *Per ca. vlt. de senten. excommunicat.*

Quarto, quod ratione paupertatis videtur posse excusari: quia nihil videtur habere, quod sufficiat ei ad accedendum ad Sedem Apostolicam, & non tenetur mendicare: quia non est solitus id facere, vt diximus, *e* post Panormitanum. *f* Sed, si absoluatur ab episcopo propter hoc impedimentum temporarium, tenebitur præsentare se illi, cessante impedimento. *g*

e *Vbi su. n. 88*
f *In c. ea noscitur. de sent. excomm.*
g *Per c. quamuis. de sent. excomm. & ca. eos eo. tit. lib. 6.*

Quinto, quod etiam excusari posset ratione patriæ potestatis, si absque præiudicio patris venire non posset: quod an facere possit, nec ne, quæstio est facti, quæ per narrata decidi non potest: & cessante præiudicio, oportebit eum venire, nisi aliud eum excuset per prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Licentia suscipiendi ordines per subsecutam excommunicationem non cessat.*

2 *Licentia excommunicato ab ordinario concessa, valida est. nu. 2. cum seq.*

5 *Surreptio vitiat gratiam concessam à Papa, non verò ab ordinario.*

6 *Rescripti appellatione regulariter venit rescriptum à Principe concessum.*

7 *Rescripta principum etiam quod ad alios faciunt ius, secus inferiorum.*

8 *Intellectus c. 1. de rescript. in 6. nu. 2. vsque ad 9.*

10 *Interdictus ab officio, suspensus, & excommunicatus, minores ordines exercendo, an sit irregularis. nu. 10. cum seq.*

13 *Pœna posita in assumente, seu vtente ordine sacro, non semper ad minores ordines assumentem extenditur. nu. 12. cum seq.*

14 *Ordines minores sacramentalia, & non sacramenta sunt.*

15 *Minores ordines ante ætatem assumentes non sunt suspensi. nu. 15. & 17.*

16 *Excommunicatus ingerens se diuinis est irregularis, sed non omnibus diuinis.*

16 *Excommunicatus minores ordines suscipiens non efficitur irregularis. nu. 2. & vsque ad 16.*

18 *Collatio benefi. ij à Papa facta ei, qui in excommunicatione primam tonsuram accepit, valida est.*

19 *Confessarius à censuris extra confessionis Sacramentum absoluere non valet.*

20 *Absolutio ad cautelam à vicario Vrbis facta ei, qui domicilium non habet, valida.*

21 *Clausula, Teque absoluentes ad effectum, & c. tollit tantum impedimenta ex censuris ecclesiasticis prouenientia.*

CONSILIVM XLIIII.

N. Dum Romæ moraretur, nec tamen domicilium ibidem constituisset, innodatus censura ob clerici percussionem in patria contracta, à suo ordinario obtinuit licentiam. primam tonsurã, & ordines à quocunq; antistite recipiendi, sicque innodatus Romæ primam accepit tonsuram, & à Pontifice beneficium obtinuit cum clausula, *Téque absoluentes.* Postea in patria ingressus infraternitatem Sanctissimi nominis Iesu, cuius priuilegijs confratres possunt à confessarijs certis diebus absolui ab omnibus censuris, fuit à quodam Sacerdote, cui confessus est solummodo dictam percussionẽ, absolutus à dicta censura, & Romam rediens ab Episcopo ad id à Cardinali Sabello deputato accepit minores ordines in quibus assumendis hoc accedit, videlicet, quia ordinãdi prius fuerunt moniti, ne excommunicati accederent ad illorum assumptionem. Postea verò idem Episcopus ordinans ad cautelam de more absoluit omnes ordinandos ab omni vinculo excõmunicationis. Dictus vero N. hæc audiens, credens se adhuc excommunicatum, ex quo inclinabat dictam absolutionem ei nõ prodesse, libenter recessisset, sed verecũdia ductus perstitit in suo loco, & ordines minores accepit, & demum aliud beneficium à Pontifice obtinuit cum dicta clausula, *Absoluentes*, &c.

Dubitatur primo, an excommunicatio vitiet dictam licentiam obtentam ab Episcopo, vt possit à quocunque ordinari, & tonsuram accipere.

Dubitatur secundo, an excommunicatus accipiens primam tonsuram cõtrahat aliquam irregularitatem, vel saltem aliquam inhabilitatem ad obtinenda beneficia, quæ ei obstet etiam post obtentam absolutionem à dicta excommunicatione.

Tertio, an impetratio à Pontifice de primo beneficio, vt præmittitur, obtenta, sit valida.

Quarto, an dicta absolutio obtenta virtute priuilegiorum dictæ confraternitatis sit valida, ex quo licet bona fide, & sciente ipso confessario, integram non fecit confessionem.

Quinto an dictus Episcopus pro Cardinali Sabello hic Romæ ordines conferens validè absoluerit ipsum N. qui licet Romæ commoraretur, tamen domicilium ibi non contraxerat, à dicta excommunicatione, maximè cum dicta absolutio non fuerit in sacramentali pœnitentiæ foro facta, sed extra Sacramentum.

Sexto, an d. N. accipiẽdo minores ordines in excommunicatione excusetur ab irregularitate, ex eo quod, quando accessit ad accipiendos minores ordines, nullam fecit reflexionem super dicta excommunicatione nisi postquam ante ordinantem cum cęteris ordinandis cõstitutus fuit, vt præmittitur, monitus.

Septimo, an dicta clausula Pontificis, *Téque absoluentes, &c.* licet non remoueat impedimentum procedens ab irregularitate, remouet tamen aliud impedimentum procedens ex eo, quod quis malè ordinatus reperitur.

1 AD PRIMAM QVÆSTIONEM respondeo primò, quod licentia assumendi ordines à quocunq; voluerit, ab Episcopo concessa ante excommunicationem, non perimitur, nec perit per solam excommunicationem superuenientem ipso iure. Tum per c. *pia*, *a* & per glo. eius & per glossam capitis. 1. *b* Tum quod nulla pœna ipso iure incurritur, nisi aliquo iure id statuatur, iuxta glossam solemnem & receptam, *c* pro qua est aptus textus in capite *consuluisti.* *d* Cui consequens est, eum posse absolutione ab excommunicatione obtenta, vti licentia præfata Episcopi, licet non posset antea iustè id facere: quia, quamuis licentia præfata non pereat per excõmunicationem, tamen vsus eius impeditur, sicut & vsus alius cuiusque communicationis. *e*

a *De exceptio lib. 6.*
b *De resc. li. 6.*
c *In c. fi. de iure patronatus.*
d 2. *q.* 4. *vel* 5.
e *Ca. cum excom. 11. q. 3. cum simul.*

2 Secundo,

2 Secundo, quod non memini vllam quæstionem fuisse mihi propositam tota ætate mea, neque quo ad scholas, neque quo ad palatia, quæ præsupponeret quæstionem illam à paucis vel nullis tractatum, an prædictum cap. I. *a* habeat locum in rescriptis & gratijs ab Episcopis, & alijs ordinarijs concessis: à qua pendet decisio huius quæstionis. Si enim cap. illud non habet locum in eis, respondendum esset idem, quod responsum est de concessione præueniente excommunicationem superuenientem. Si autem dixerimus illud cap. I. habere locum in gratijs ordinariorum, sicut habet in gratijs Pontificum, & Imperatorum, videri respondendum affirmatiuè, scilicet præfatam licentiam impetratam per excommunicatum ab Episcopo, tempore quo erat excommunicatus, non valuisse ipso iure.

3 Pro qua parte primò faciunt verba ipsius cap. quæ generaliter disponunt de rescriptis, nulla distinctione facta inter rescripta Principum, & inferiorum: & verbum *rescriptum.* videtur genus ad vtrumque. vt sentit Felinus, *b* quatenus distinguit rescripta inferiorũ à rescriptis Principum. Facit etiam glossa eiusdem cap. I. *c* quatenus ait, processum excommunicati coram ordinario valere, & coram delegato ab eo non valere, sentiens delegatum impetratum per excommunicatum ab ordinario ipso iure non valere.

4 In contrariam autem partem inclino, scilicet, prædictum cap. I. numquam habuisse locum in rescriptis ordinariorum, vel certè desijsse habere locum in illis per desuetudinem. Tum per clement. 2. *d* quatenus habet, impetrationem beneficij factam à Papa, vel legato eius, sine mentione beneficij prius obtenti, esse subreptitiam, & ipso iure nullam, non autem collationem ab ordinario factam.

5 Tum quia non videtur eadem ratio de impetratione rescripti à Papa facta, & de impetratione facta ab ordinario: quia facilius subripitur Papæ, & principi plurimis intentis, quàm ordinario paucioribus occupato. *e* Tum quia nec Ioannes Monachus, neque alij commentantes illud cap. I. *f* faciunt mentionem vllam de nullitate gratiæ, vel rescripti impetrati ab ordinario propter excommunicationem. Tum quia stylo Curiæ infertur literis Apostolicis clausula illa, per quam absoluitur impetrans ab omnibus censuris ad effectum præsentium assequendum, per quam tollitur is effectus excommunicationis: & adeo quidem, quòd si non ponatur illa clausula, est subintelligenda, aut certè reformari possunt literæ cum illa inserta, vt tradit Petrus Rebuffus. *g*

6 Tum quod appellatione verbi rescripti generaliter in iure prolati solum Apostolicum, imperiale, siue regium includitur, vt colligere est ex tit. *de rescript.* tam Decretalium, quam Sexti, & Clementinarum & ex l. *rescripta.* & l. *quoties. h* cum alijs multis eorundem titulorum & aliorum multorum, præsertim cap. *nec damnosa,* & cap. *rescripta.* i

7 Tum quia rescripta Principum faciunt ius, etiam quo ad alios, quàm nominatos in rescriptis pro similibus casibus, non autem rescripta inferiorum, vt post Ioannem Andream tradit Felinus. *k* Tum quia saltem quo ad forum conscientiæ defendi potest prædictum cap. fin. non obstare. Tum per prædicta. Tum quia est pœnale: & lex pœnalis, etiam si ipso iure inducat pœnam, non tamen regulariter ligat quo ad forum conscientiæ, vt sæpe diximus, præsertim in Manual. confessarior. *l* sicut glossam solemnem in cap. *fraternitas. m* & Sanctum Thomam, *n* & alios recentiores, quos ibidem citamus.

8 Tum denique, quod Archidiaconus, *o* tenet valde serio, quod illud cap. non comprehendit excommunicatum occultum, sed solùm publicum: quamuis contrarium ibidem teneat communis. Sed grandis eius auctoritas, *p* adiunctis prædictis rationibus, multum me mouet in contrariam partem.

9 Præsertim quod prædis addi potest id, quod addimus in Manu. confess. *q* posse vnam legem obligare quo ad vnam suam partem, & non quo ad aliam: eo quod sit recepta quo ad vnam, & non quo ad alteram: & quod

a De rescri. lib. 6
b In rubr. de rescrip.
c De rescript. lib. 6. in verb. processus.
d De offi. ord.
e Arg. c. quod dicitur. 16. dis. & c. quosda. de præsumpt. Cardinalis in clemen. 2. de offi. ord. q. 17.
f De rescript. lib. 6.
g In praxi bene. 1 parte, de declarat. bulla noua prouisionis §. teque absoluentes.
h Et l. vlt. C. de precib. Imper. offer. & l. fin. Co. si contra ius vel vtil. pub.
i 25. quæst. 2.
k In rubr. de rescrip. nu. 11.
l ca. 25. n 66.
m 12 q. 2.
n 2. 2. qu. 62. art 3.
o In cap. 1.
p Super lib. 6.
q Cap. 23. nu. 59. & seq.

prædictum caput I. etiam si à principio inclusisset rescripta, & gratias inferiorum, postea tamen desiuit includere rescripta, & gratias inferiorum, de quibus nulli fere auctores meminerunt in illo capite, neq; in alijs: & consequenter quòd illud c. non annihilat nunc gratias inferiorum, saltem quo ad forum conscientiæ, & quo ad pœnæ executionem, saltem si excommunicatio est occulta.

10 Ad Secundam respondetur, quod pro parte illius affirmante, scilicet, quod excommunicatus suscipiens ordines minores fiat irregularis, facit, quod suspensus, & interdictus simpliciter ab officio, non solùm celebrando missam, sed etiam vtendo alijs minoribus ordinibus quo ad actus eis propriè deputatos, incurrit irregularitatem, vt notat Panormitanus per illum textum, *a* & latius in cap. fin. *b* & Archidiaconus *c* quod communiter teneri ait Angelus à Clauasio. *d* Siluester & Tabienna, *e* & multi alij, quos refert, & sequitur Francus, *f* & constat excommunicationem esse tam grandem, immo fortiorem, quàm sit interdictum, vel suspensio. ergo & excommunicatus vtens ordine minore ad actum propriè illi deputatum incurrit irregularitatem.

In partem verò contrariam cogunt me inclinare sequentia. Primùm, quod nullo corporis iuris loco inuenitur pœna irregularitatis huiusmodi culpæ imposita: & pœna irregularitatis in solis casibus expressis à iure imponitur. *g*

11 Secundo, quod iura, quibus mouetur communis opinio, id non probant efficaciter: nam caput 2. *h* ex quo Panormitanus sequutus alios, & receptus communiter colligit omnem interdictum, qui celebrat, vel vtitur alijs ordinibus, etiam minoribus quo ad actus propriè deputatos eis, esse irregularem: quod ipsum latius annotauit in capite vltimo, *i* non probat: quia contextus illius cap. nullam mentionẽ facit de assumptione minorum ordinũ, neq; de vsu eorum. Neq; etiam caput vltimũ *k* supra citatum eadem ratione id probat: quia nullam de assumptione, aut vsu minorum ordinum mentionem facit, licet Innocen. aliquantulam faciat. Nec capitulum primum, *l* nec aliud capitulum primum *de sententia excommunic.* m eadem ratione id probant: quia de assumptione, vel vsu ordinum minorum nulla in eis fit mentio. Nec cap. I. *n* neque tria capitula *o* id probant: quia loquuntur de male promotis ad ordines sacros, & non de male promotis ad ordines minores. Et iura punietia illos nõ sunt extendẽda ad hos. Tum quia longè minus peccant. Tum quia sunt longè alia ab ordinibus sacris, eo quod nõ sunt verè sacramenta, vt mox dicam, sed sacramentalia: & pœnæ non sunt extendendæ ad alium casum, præsertim in quo est minor ratio puniendi. *p*

12 Tertio facit, quòd non omnis pœna, etiam censuræ, posita in male assumentem, vel vtentem ordine sacro extenditur ad male assumentem, & vtentem minoribus: quia, licet suscipiens ordines sacros ante legitimam ætatem, vel sine literis dimissorijs, vel extra tempora iuris, incurrat suspensionem, & si vtatur ordine, irregularitatem per extrauagantem Pij II. *q* quam referimus nos in Manual. Confess. *r* non tamen eas pœnas incurrit, qui minores sic male suscipit, secundum communem sententiam, quam sequimur. *s*

13 Quarto, quod communis opinio supradicta loquitur de vtente ordine minore, & non de assumente illum: & ideo non videtur extendenda quo ad assumentem: quia aliud est assumere ordinem, & aliud est male vti ordine assumpto: ergo opinio loquens de male vtente non debet extendi ad male assumentem. *t*

14 Quinto, quod nobis nobis semper visa est verior opinio Theologorum, quam Canonistarum, quæ habet, quatuor minores ordines non esse verè sacramenta, sed tantùm sacramentalia, vt tradimus in Manual. confess. *v* & ita non est tanta ratio, cur incurrat suspensionem, vel irregularitatem excommunitatus assumens ordines minores, ac assumens ordines sacros: & cõsequenter iura, quæ faciunt irregularem assumentem, vel vtentem ordine sacro, male extenduntur ad assumentem ordines minores.

a In cap. 2. de cler. excom. minist. nu. 3.
b De excess. prælat. nu 5.
c In ca. si quis presbyter. 11. quæst. 3.
d In verbo irregularitas. §. 13.
e In eo. verb.
f In c. 1. §. cantant. nu. 3. vsque ad finem, de sent. excõ. lib. 6.
g Cap. is qui. de sen. excom. lib. 6.
h De cleri. ex com. minist.
i De excess. prælat. nu 5.
k De excess. prælat.
l De re iudic. lib. 6.
m Eodem lib.
n De cler. per saltum prom.
o De eo, qui ord. fur. susc.
p Ar. c. pœna de pœn. dist. 1.
q Quæ incipit cum ex sacrorum.
r Ca. 25. n. 70.
s Vbi supr. & c. 17. nu. 155.
t Arg. c. pœna de pœn. dist. 1.
v Ca. 22. nu. 18.

15 Sexto, quod assumens ordines minores ante legitimam ætatem, non est ipso iure suspensus, sed suspendendus per sententiam, *a* per quod communis opinio Doctorum obtinuit in tota Hispania, & Gallia, ordinatos ante legitimam ætatem, etiam ad sacros ordines, non esse ipso iure suspensos, antequam nos Salmanticæ ante sexaginta annos publicaremus extrauagantem Pij II. supradictam: quæ tamen non includit assumentes minores, vt tradimus in dicto nostro Manual. *b*

a Ca. vel non est compos. de temper. ord.

b Ca. 27. nu. 155.

16 Septimo, quod non obstant prædicta capitula prima, *c* quatenus generaliter disponunt suspensum incurrere irregularitatem, si diuinis se ingerat. At constat ordines minores esse res diuinas, & spirituales potestate diuinitus data constitutas, vt in definitione rei spiritualis data in nostro Manual. confessar. *d* Non, inquam, hoc obstat: quia communis, & recepta omnium fere sententia fatetur, non esse intelligenda de ingerente se omnibus diuinis: nam omnium fere vna est opinio, quod non habeat locum in ingerentibus se diuinis extra diuina officia: qualis est benedictio mensæ, auditio missæ, concionis sacræ, & communicatio in orationibus priuatis: immo neq; in ingerentibus se diuinis officijs, etiam in choro, cantando Psalmos, vel faciendo alia, quæ etiam laici solent facere. Vnde illa eadem ratione, qua communis opinio eximit ab irregularitate suspensos, qui ingerunt se canendis Psalmis, etiam in choro & diuinis officijs, quod videtur esse officium primæ tonsuræ, possunt etiam saluari qui primam tonsuram assumunt, vel ca vtuntur.

c De sent. & re iud. ad sententia excõ.

d Cap. 23. nu. 99.

17 Octauo, quod qui contrariam sententiam tenuerint, obligantur ad fatendum innumeros esse irregulares in Ecclesia Christiana, etiam Romana: nam innumeri sunt, qui in pueritia, & adolescentia accipiunt ordines minores, præsertim primam tonsuram, cum parua cura faciendi cõfessionem sacramentalem cum legitima contritione, & omnium peccatorum ad memoriam reuocatione, ad hoc, vt absoluti ab excommunicationibus, suspensionibus, & interdictis, assumant primam tonsuram, & ordines minores & ideo credendum est, Pontifices Maximos & Concilia, præsertim œcumenica ideo nusquam expressisse, vt excommuuicato, suspensi, & interdicti incurrerent ipso iure irregularitatem assumendo primam tonsuram, & alios ordines minores: & consequenter noluisse illos eam incurrere, cum expressum sit in dict. cap. *is qui*, *e* quod per nullum crimen incurratur irregularitas ipso iure, nisi per aliquod ius id fuierit expressum.

e De sen. excomm. lib. 6.

18 Ad Tertiam respondeo primo, collationem priorem, de qua loquitur, à Papa factam valuisse, etiam si facta fuisset absque illa clausula, *Téque absoluentes, &c. ad effectum præsentium assequendum.* tenendo opinionem, in qua me inclinare supradixi contra communem sententiam, scilicet, excommunicatum, accipiendo primam tonsuram, vel quatuor minores ordines, non fieri irregularem, neque inhabilem ipso iure ad assumendum beneficium. Secundo, quod etiam tenendo communem opinionem est respondendum, collationem prædictam cum prædicta clausula facta iudicandam validam, per ea, quæ tradit Rebuffus, *f* ita quod absolutus postea licitè poterit illa vti, & beneficio per eam obtento potiri tamquam suo.

f In praxi benefic. 1. parte in rub. de declarat. bullæ non. prou. §. teque absoluentes per totum.

19 Ad Qvartam respondeo, absolutionem prædictam à Confessario electo virtute prædictæ bullæ nihil profuisse D. Consulenti. Tum quia non fuit facta ei virtute confessionis sacramentalis: quia, vt præsupponitur in facto, non fuit confessus sacramentaliter: & per prædictam, & similes bullas datur potestas absoluendi ei, qui electus audit bona fide sacramentaliter, vt aliàs respondimus.

20 Ad Qvintam respondetur, absolutionem illam à Vicario Sabelli datam ad cautelam æquè valuisse D. Consulenti, ac alijs coordinatis: quia per habitationem, quam habuit & habebat Romæ, licet in ea domicilium non cõtraxisset, tamen submissionem, qua se iurisdictioni Romanæ subiecerat, quæsiuit: attento quod non habebat domicilium propinquum, cuius iudici commodè subijceretur, & quod cõsuetudo generalis orbis Christiani seruat, vt, qui causa studiorum, vel aliorum negotiorum, habitat in aliqua ciuitate à suo domicilio distante, possit agere, & conueniri sub iudice illius loci, tam circa spiritualia, quam temporalia, iuxta ea multa, quæ nos collegimus in cap. *placuit*, *a* quæ ibi possunt videri.

a Nu. 96. & seq. de pœnit. distinct. 6.

Ad Sextam colligitur responsio ex responso ad secundam.

21 Ad Septimam quæstionem respondetur, quod prædicta clausula, *Téque absoluentes*, nullum aliud impedimentum, quod obstet collationi, aufert, nisi solum id, quod producunt solæ censuræ, scilicet excommunicatio, suspensio, & interdictum, vt satis colligitur ex eodem Rebuffo, *b* & probatur irrefragabiliter per illa verba, *ad effectum præsentium tantum.*

b Vbi supra num. 15.

SVMMARIVM.

1 *Legatorum Apostolicorum facultas excommunicatos absoluendi qualis, de qua est eis credendum.*

2 *Episcopus iustè impeditos absoluere potest ab excommunicatione à iure, vel ab homine reseruata.*

3 *Celebratio excommunicati, nisi sit mortifera, non inducit irregularitatem, quæ sine dolo, & contemptu non incurritur.*

CONSILIVM XLV.

Qvidam ab auditore Rotæ declaratus excommunicatus de consensu procuratoris aduersarij fuit absolutus à Nuncio Sedis Apostolicæ ad quatuor menses, deposita pecunia debita apud bancarium, eo quod creditor erat Romæ, ne tamdiu maneret excõmunicatus, faciendo quod in ipso erat, & soluit intra tempus à nuncio præfixum, & Nuncius testatus fuit se habere potestatem ad illum absoluendum auctoritate Apostolica, & absolutus celebrauit.

Quæritur, an inciderit in irregularitatem, & fecerit fructus beneficij suos?

1 Respondeo, quòd non. Tum quia legati solent habere potestatem absoluendi, saltem ad tempus, in huiusmodi casibus, propter absentiam eius, ad quem pertinet absolutio, vt colligitur ex cap. *eos*, *c* quod etiam nos referimus in Manual. confess. *d* Tum quia legatus præfatus asseruit in literis, se habere facultatem id faciendi, cui quo ad id credendum est: quoniam communiter habent ad id specialem facultatem ad ponendam illam clausulam, ne cogantur inserere facultates suas: & ideo creditur eis, donec contrarium probetur, iuxta notata in cap. *sicut.* e

c §. idem statuimus. de sent. excom. lib. 6.

d Ca. 27. nu. 46.

e De sen. excom. & c. nobilissimus 97. dist.

2 Tum quia etiam Episcopi possunt absoluere excommunicatum à iure, vel ab homine alij reseruata, propter morbum, vel impedimentum eundi ad quærendam absolutionem, vt colligitur ex principio d. cap. *eos*, & existens in Hispania habet impedimentum satis iustum maximi & periculosi itineris ad eundum Romam ad hoc, vt faciendo quod potest ad parendum, absoluatur ad tempus, quo eget tanto itinere faciendo, ne moriatur excommunicatus, quod iura horrent. *f*

f Ca. quia frõte. de appell.

3 Tum quia auctoritas Legati dicentis se habere illam potestatem, & facientis facultatem celebrandi per tempus ab eo præfixum, dedit iustam causam credendi se benè absolutum, & vt bona fide celebraret, & excusauit ab omni malo dolo, & contemptu, sine quo non incurritur irregularitas, vt definit Panormitanus à quo ibi nemo recedit, *g* & Dominicus, *h* pro quibus est ibi glossa memorabilis penult. Facit quod contraueniens Canoni, & legi dubiæ, & errans circa iuris subtilitates non peccat mortiferè, secundum Innocentium *i* per alia multa, quæ adducit Felinus, *k* & celebratio excõmunicati, nisi sit mortifera, non inducit irregularitatem, sicut nec absq; mortifero peccato non incurritur excommunicatio maior, *l* nec consequenter consulens incurrit illam: quandoquidem non peccasset mortiferè, credendo id sibi licere, etiam

g Cpa. pastoralis. §. verũ. de appell

h In ca. solet. de sententia xcom. lib. 6.

i Ca. per tuas il 2 de simon.

k Ca. 1. de re. iur fallentia septim a

l Ca. nemo. c. nullus. 11. q. 3.

etiam si Legatus errasset, qui tamen non errauit, immo piè, & eruditè in absoluendo se gessit, &c.

SVMMARIVM.

1 Dispositio conditionalis ante impletam conditionem inefficax.
2 Paria sunt, duo fieri simul, vel per viam adiectionis.
3 Reintrusio est interlocutoria, quæ non appellando transit in iudicatum.
4 Fraus sua, & in turpitudo nemini commodare debent.
5 Absolui ab excommunicatione, antequam satisfaciat, nequit, qui ob manifestam offensam incurrit irregularitatem.

CONSILIVM XLVI.

IVssus absolui data prius cautione de parendo iuri: & post moram in cauendo factam monitus, vt intra certum terminum præsentaret cautionem, non præsentauit eam intra illum, & accusata contumacia Iudex reintrusit in excommunicationem, qui postea data cautione absolutus fuit. Quæritur an absolutio valeat.

1 Videtur, quod non. primò quòd dispositio conditionalis non est efficax, donec adimpleatur conditio, *a* & cautio non fuit præstita intra terminum, intra quem erat præstanda. Nec obstat dicendo, quod paruit conditioni, quia prius cauit, quàm absolueretur: quoniam non cauit intra terminum ad cauendum ei præfixum: nam per absolutionem datam sub conditione, si prius cauerit, adiuncta monitione, & citatione, vt intra certum terminũ præsentaret cautionem, vel videtur iudex absolutionem dedisse, si intra terminum ad præsentandam cautionem præfixum eam daret: alioquin enim fuisset elusoria huiusmodi conditio, cuius implementum potuisset differri vsque in infinitum. Tum quod prædicta monitio, & citatio tantùm operabantur, ex interuallo datæ, quantùm operatæ fuissent, si simul cum absolutione factæ fuissent: quia nihil mediauit inter illa, ꝙ debilitaret earũ, virtutẽ vt palam est: & regulariter paria sunt duo fieri eodem die, vel duobus interpellatis per viam adiectionis, & accessionis. *b* Tum quia regulariter eadem ratio suadet in vtrisque, & ita eodem iure sunt censenda, & lex ad omnia superiora refertur, cùm eadem ratio idem iuris suadeat in omnibus. *c* At absolutio prædicta conditionalis, & præfixio termini ad præsentandam cautionem sunt duo posita in duobus folijs papyri per viam adiectionis, & accessionis, in quibus eadem ratio militat, immo secundum est declaratio & limitatio absolutionis, quæ sine termino expresso lata fuit.

a § omnis & §. ex conditionali. inst. de verb. obl. ca. si pro te. de rescript lib. 6. cum iurib. ibi per gloss. citatis.

b Arg regula accessoriorum. de regulis iuris lib. 6. & ca. de multa. sub finem de pra.

c Ca. secundo requiris. de appellatio. vbi gloss. & Doctores maximè Panor. & Decius resoluunt.

3 Secundo, quòd iudex post terminum præfixum ad præsentandum cautionem, & accusata contumacia non præsentantis eam, in illo reintrusit præfatum aduersariũ, & ita cùm res non sit integra, non profuit ei præstatio cautionis post illam reintrusionem. Tum quia illa reintrusio fuit interlocutoria, quæ transiuit in rem iudicatam non appellando ab ea intra decendium, *d* tum quia per illam reintrusionem additum fuit nouum vinculum priori excommunicationi, & concedendo, vt absolueretur data prius cautione, non poterat intelligi à reintrusione, quæ nondum erat facta, vt palam est.

d Iuxta ca 1. de appell. l. 6.

4 Tertio, quod nemini debent commodare sua fraus, & turpitudo. *e* At prædictus per fraudem, & turpitudinem se gessit pro absoluto, cùm nec absolutus esset nec cautionem dedisset, vt patet ex actis, & non solùm gessit se publicè pro absoluto, cùm nõ absolutus esset, sed etiam auctorizando tamquam Prior & Rector Ecclesiæ parochialis insignis interfuit diuinis officijs, & fecit celebrare coram se, & toto populo Missas, & alia diuina officia, ob quod factum est irregularis.

e Cap. sedes Apost. de rescri. l. itaque fullo de furtis.

5 Quarto, quod licet excommunicatus absolui possit ab excommunicatione manente ipso irregularitate prius contracta, cùm sint diuersa: si tamen offensa, ob quam incurrit irregularitatem, esset manifesta, vt in hoc casu, non posset absolui regulariter ab excommunicatione etiam data cautione de parendo iuri, antequam satisfaceret pro illa offensa notoria, vel manifesta, iuxta cap. ex parte 1. *f* & tradunt Decius, & alij *g*

f De verborũ significatione, & c. venerabilibus. § porro, de sent. excom. lib. 6.

g In cap. quafronte, de appell.

Quare petitur, non solum illum non iudicari absolutum, sed esse irregularem, & priuatum, vel certè priuandum suis beneficijs, si quæ habet, & iure, quod malè prętendit se habere in prædicta Ecclesia parochiali. *a*

a Iuxta c clerici, & c fraternitati. de cle excom. minist.

SVMMARIVM.

1 Excommunicatus generaliter ab homine non denunciatus, sicut si à iure absolui potest.
2 Excommunicatus ab homine, & denunciatus, parte satisfacta, per priuilegium absolui potest.
3 Absolutio per Cruciatam in foro conscientiæ tantum consulit, nisi, &c.
3 Absolutio ab excommunicatione quo ad forum Dei quid operetur.
4 Absolutus, quo ad Deum ab excommunicatione, etiam in iudicio vitiari non debet, nisi id aduersarius petat.
5 Boni viri est nulli nocendo, alicui prodesse, vel certè velle.

CONSILIVM XLVII.

AN mendicantes Religiosi ex priuilegijs suis. vel cõfessarij ordinarij ex priuilegio bullæ cruciatæ, possint absoluere ab excommunicatione imposita ab homine? Et quid possint cum pœnitente, qui esset denunciatus, vel notorius percussor clerici? Et si aliquis dictorum confessorum huiusmodi excommunicatos absolueret, quid operaretur talis absolutio, saltem in foro conscientiæ?

Secundo quæritur, cum quis incidit publicè in censuram aliquam Pontifici reseruatam, & satisfacit etiam publicè, an sufficiat tunc absolutio confessarij. qui aliàs habet facultatem absoluendi à tali censura: cum declaratione, quod talis pœnitens iam satisfecit, & absolutus est?

1 Respondeo primò, quòd excommunicatus generaliter ab homine, & nondum denunciatus, perinde potest absolui, ac excommunicatus à iure, per ea, quæ in hoc ipse cito in Manual. confess. *b*

b Ca. 27. nu. 44.

2 Secundo, quod etiam excommunicatus specialiter ab homine, etiã denunciatus, & percussor notorius clerici, post iustam satisfactionem potest absolui per præfata priuilegia, & bullas quo ad forum conscientiæ tantùm: quia per præfatas bullas, & etiam, vt credo, per præfata priuilegia datur potestas generalis indefinita absoluendi excommunicatos à iure, vel ab homine, præuia satisfactione, absque vlla exceptione: & ita æquipollet vniuersali, iuxta glossam solennem, *c* & ita comprehendit omnes, *d* quia & nos credimus sufficere veram impotentiam satisfaciendi, præstita cautione sibi possibili, saltem iuratoria, iuxta ea quæ diximus in præfato cap. *e* quamuis Sotus contra teneat.

c Ca. vt circa de elect. lib. 6.
d Cap. solita. sub. fi. de maior & obed cum concord.
e 27. nu. 48.

3 AD SECVNDAM respondeo, quod absolutio pręfata non videtur prodesse, nisi quo ad forum conscientiæ tantùm, nisi cruciata, vel priuilegium expresse daret facultatem absoluẽdi quo ad vtrumque forum, per ea quæ diximus in dicto Manual. *f* Operabitur autem illa absolutio, vt possit diuina recipere Sacramenta, & beneficia sibi canonicè collata: & poterunt omnes, qui sunt certi de illa absolutione, licitè ei communicare quo ad forum conscientiæ.

f Ca. 26. n. 3? & c. 27. n. 150

4 Quin etiam, quod maius est, nec ab alio, quod sciam, satis proditum, Episcopus, & alij iudices fori exterioris possunt etiam quo ad forum exterius communicare eius factis, dictis, & conuersationi publicæ, & tractare ipsum quasi absolutum, & dissimulare eius excõmunicationem, nisi aliquis aduersarius peteret eum arceri, & castigari tamquam peccantem in leges prohibentes excommunicatis illos actus exteriores. Tum quia hoc modo absolutus, non est verè excommunicatus: nec consequenter communicatur excommunicato. *g*

5 Tum quia boni viri est nemini nocendo, alicui prodesse, vel velle prodesse. *h* Tum quia hæc faciunt, vt priuatæ personæ, & vt tales sciunt ipsum esse absolutum: & ita nihil contra conscientiam faciunt, nec consequenter obuiant capiti si. *i* Tum quia non tenentur ad arcendum

g Arg. l. in de... [illegible]
h Arg. c. 2. de ... [illegible]
... De rescri.

eum tamquam Iudices, & ex officio Iudicis nobilis, nulla Parte petente: quia non interest Reip. vt id faciant, cùm verè tales absoluti non delinquant, eo quod iudices non tenentur ad vtilitatē priuatam, nisi parte petente, procedere. *a* Tum quia frequenter sacra Pœnitentiaria committit absolutiones, & dispensationes in foro conscientiæ tantùm Episcopis, vt ipsimet absoluant, & dispensent: & ita scientes sciētia priuata tales esse absolutos, vel dispensatos, non inquietent, neq; castigent vt Iudices, ignorantes id scientia publica, quæ habetur per allegata, & probata, qua debent duci, quatenus sunt tales. *b* Salua, &c.

a Leg 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infec.

b Le. illicitas §. veritas. ff. de officio praesid. c. pastoralis § quia vero. de offi. deleg.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio virtute Cruciatæ iuuat in foro interiori, non in exteriori.*

2 *Absolui nominatim excommunicatus virtute Cruciatæ sine præcedente satisfactione non potest.*

CONSILIVM XLVIII.

Lata sententia prima in Rotæ Auditorio in fauorem B. odium A. super quodam beneficio litigantium, fuit appositum sequestrū super possessione, & fructibus illius, quod per quosdam annos sæpius violauit A. & percepit fructus: vnde incurrit excommunicationem, à qua nulla facta restitutione, fuit virtute bullæ Cruciatæ absolutus. Quæritur, an absolutio valeat, & quid ei faciendum sit.

1 Respondeo primò, quòd circa quæstionem hanc multa dicere posset is, cui satis temporis ad id faciendū esset. Secundo, quod præfatus D. Consulens nō est censendus absolutus quo ad forum exterius: quoniam absolutio, quam habuit per bullam Cruciatæ sacramentalem, non potest probari, nec facit fidē quo ad forum exterius, cùm etiam absolutio data in foro sacræ Pœnitentiariæ non prosit quo ad forum exterius. Tertio, quod non est absolutus etiam quo ad forum interius. Tum quia non præcessit satisfactio, quam bulla cruciatæ requirit. Tum quia excommunicatio præfata nō potest dici tam posita à iure, quàm ab homine, cùm sit posita, & declarata ab auditore Rotæ, à quo debebant absolui. Tum quia insorduit in excōmunicatione, & quotannis incurrebat illam, etiā si absolutus fuisset absolutione valida semel. Quarto, quod qui absolutus est bene ab excommunicatione, debet absolui prius à peccato mortali, propter quod est excommunicatus: quamuis frequenter ipso iure valeat absolutio ab excommunicatione, licet absolutio à peccato non valeat.

2 Quinto, quod. D. Consulens (quod dolenter dico) multa debet facere, vt sit tutus quo ad vtrumque forum. Primo quidem, quod eum pœniteat tot transgressionum sequestri, & tot retentionum fructuum sequestrorum. Deinde, quod restituat fructus male perceptos, qui sunt restituendi, vel obtineat remissionē, siue cōdonationem, aut legitimam compositionem, aut concordiam faciat cum eo, quem res tangit. Tertio. quod impetret absolutionem à præfato D. Auditore, aut ab eius successore. Quarto, quod obtineat dispensationē ab irregularitate, si manens in excōmunicatione celebrauit, dolens plurimū de suo malo statu tanto tempore continuato, &c.

SVMMARIVM.

3 *Excommunicatus ab homine nominatim per cruciatam, parte non satisfacta, non potest absolui.*

4 *Excommunicatus beneficium, antequam absoluatur, acceptare non debet.*

5 *Excommunicatus ab homine à quo absolui possit.*

6 *Absolui à Legato Papæ vt possit excommunicatus, quando longè à Iudice competente distat.*

7 *Beneficium impetrare valet ab excommunicatione ad reincidentiam absolutus, saltem antequam reincidat.*

CONSILIVM. XI.

Quidam in loco longissimo ab eo, in quo moratur, citatus à Sholastico iudice competenti non comparuit, & fuit excommunicatus, & absolutus à confessario virtute bullæ Cruciatæ absque solutione debiti, & comparatione coram iudice.

Quæritur primo, an præfata excommunicatio teneat. Secundo, an absolutio fuerit iuridica, & valida.

1 Respondetur primò, quod ad certam determinationem eorum, quæ quæruntur, oportebat scire formam citationis, & etiam excommunicationis late ob contumaciam, & circa etiam clausulam bullæ Cruciatæ huc pertinentem.

Secundo, quòd præfatus Magister Scholasticus solet frequentissimè incipere iudicium ab executione cum dicta iustificatiua, præcipiendo citato, vt soluat sub excommunicatione latæ sententiæ, aut intra certum tempus compareat allegaturus causam, quare non debeat id facere: & interdum citat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vel ferendæ, vt compareat responsurus petenti eum citari: & postea contumacem declarat incurrisse excommunicationem, vel excommunicat, prout requirit citatio præcedens: & quocunque horum modorum citatus fuerit D. Consulens, iuste fuit excommunicatus, quia non soluit, nec comparuit intra terminum ei præfixum.

3 Tertiò, quod clausula bullæ cruciatæ, de qua nos alibi meminimus, & etiam Sotus meminit, facit confessario facultatem absoluendi, præmissa satisfactione, & ideo præfatus D. Consulens non potuit absolui virtute illius bullæ, quia non satisfecit parti aduersæ, nec soluendo debitum, nec comparendo coram iudice: cui consequens est eum indigere noua absolutione. Quandoquidem excommunicatio non tollitur, nisi per absolutionem à potente absoluere factam.

4 Quartò, quòd piè, prudenterque facit D. Consulens differendo acceptationem beneficij, donec absoluatur.

5 Quintò, quòd cùm ab excommunicatione specialiter ab homine lata non possit absoluere, nisi lator eius vel successor, vel superior, neque illi possunt id facere, nisi satisfacta, vel consentiente parte aduersa: nam neque Papa id facit, neque est facilè illam habere, siue impetrare ab alio, satisfactione non præmissa.

6 Sextò, quòd remedium facilius mihi nunc occurrens est, quòd D. Consulens longissimè absens à loco, in quo fuit excommunicatus, adeat Episcopum, vel Legatum, & ob absentiam, & impedimentum adeundi excommunicatorem, vel successorem eius, petat absolutionem, ne moriatur in excōmunicatione, *a* promittendo se, quàm citò commodè poterit per se, vel per alium petiturum ab excommunicatore absolutionem, & eius mandatis pariturum, iuxta ea, quæ nos scribimus in Manu. Confess. *b* & accepta absolutione huiusmodi illico, quam optimo modo poterit, mittat, vel ratificet eam, quam obtinuit in Italia ob impedimentum comparendi coram illo, & hoc facto potest optimè acceptare beneficium, antequam nuncius, vel epistola perueniat Salmanticam: sed diligenter procurare debet, vt pareatur Iudici Salmanticensi.

7 Quia, nisi faciat id, quàm citò commodè poterit, reincidet in eandem excommunicationem, iuxta cap. eos, *c* & ea quæ diximus, *d* quamuis collatio beneficij, & acceptio facta post prædictam absolutionem, antequam reincidat, non desinent esse validæ propter reincidentiam subsequentem.

a Iuxta cap. quæ fronte. de appellat.

b Cap. 27. nu. 46.

c De sen. excom.

d Vbi supra.

Ad Secundam quæstionem respondetur, confessarium illum malè absoluisse præfatum D. Consulentem ideoque debere ipsum curare, vt absoluatur ab ordinario, vel delegato modo supra dicto, & adhibere diligentiam supradictam, ne reincidat in illam.

SVMMARIVM.

1 *Confessarium monere tenetur beneficiarium excommunicatum occultè, quod restituat distributiones.*

2 *Fructus ex beneficio in excommunicatione occulta perceptos beneficiarius absolutus restituere non tenetur.*

CONSILIVM L.

AD quæstionem propositam respondeo quòd confessarius debet monere beneficiarium excommunicatum occultè, qui ob excommunicationem non quęsiuit sibi distributiones quotidianas, vt restituat eas eis, quibus accreuerunt.

1 Tum quia certum est, eas acquiri aliis interessentibus, dum ipsi excommunicati negligūt petere absolutionem, vt Cardinalis & Decius determinant, *a* super glossa, quæ ibi determinat beneficiarium excommunicatū non quęrere sibi etiam alios fructus beneficij. Tum quia confessarius debet admonere confitentem ea, quæ sunt necessaria ad remissionem peccati sibi confessi, *b* & obligatio restituendi, quàm scire debet pœnitens, est de his, quæ sunt ad salutem ei necessaria, vt palam est.

a In c. pastoralis §. verū. de appell.

b Arg. c. pen. §. sacerdos. de pœn. dis. 6. & eorum, quæ ibi aliàs scripta sunt.

2 Quod autem excommunicatus, satis iustè possit retinere fructus alios à distributionibus quotidianis sui beneficij receptos tempore excommunicationis, postquā fuerit absolutus ab ea, satis patet, argum. eorum, quæ præ omnibus aliis adducuntur à nobis in cap. *non liceat Papæ*, *c* tractando intellectum cap. *quia sæpe*. *d*

c 12. q. 2. §. 10. num. 12.

d De elect. li. 6. & c. præsenti, de offic. ord. eod. lib. & c. cum vos eod. tit.

DE SENTENTIA EXCOMMVNICATIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari à solo notario, etiam ecclesiastico, quamuis ex pacto processerit, nemo potest.*

2 *Laici coram Iudice ecclesiastico competente cōueniri possunt. vbi per legem non prohibentur renunciare suo foro. num. 2. & 3.*

4 *Hispani laici non possunt suo foro renunciare, nec iurare contractus, qui ad suum valorem iuramentum non requirunt.*

5 *Lex prohibens laicos foro suo renunciare est iusta, & libertati ecclesiasticæ non contraria.*

6 *Reges iustè laicos defendent, ne per tales contractus excommunicari possint.*

CONSILIVM LI.

QVÆRITVR, an laici in regnis Lusitaniæ, Castellæ, Nauarræ, præsertim in Ciuitate Dolæ, possint suos contractus inire, adiecta clausula, vt, nisi contenta intra constitutum diem adimpleuerint, excommunicari possint.

1 Respondeo primò, quòd non, etiam inter clericos coram solo tabellione, siue notario etiam ecclesiastico: quia excommunicatio ferri non potest in aliquem sine iurisdictione ecclesiastica secundum omnes, *e* & notarius etiam ecclesiasticus, quatenus est talis, non est iudex; nec vllam habet iurisdictionem, argumento legis *priuatorum*, *f* & ita nec absolutè, nec sub conditione, si vsque ad talem diem non soluerit, potest debitorem excommunicare: quo fit, vt obligatio in forma Cameræ cum huiusmodi excommunicatione conditionali, etiam in vrbe fieri non possit coram solo notario, vt Antonius Massæus Gallesius in libello formulæ cameralis, *g* tradit.

e Ca. L. & G. de officio delegati.

f C. de iurisd. omnium iud.

g Obl. 2. p. ad 3 particulam. q. 3.

2 Secundò, quod fieri potest etiam inter laicos coram iudice ecclesiastico competenti iure communi, vel per iustam renunciationem proprij fori, & iustam submissionem, qua se debitores submittunt illi, quod passim fit in vrbe, partibus renunciantibus suis foris, & submittentibus se quibuscunque iudicibus ecclesiasticis, & confitentibus debitum, & obligantibus se ad soluendum in certum diem, suscipiendo sponte præceptum iudicis iubentis, vt impleant promissionem sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt concludit Panormitanus contra communem. *h*

h In c. P. & G. n. 6. de offic. deleg.

3 Tertiò, quod hoc fieri non potest inter laicos in regnis, in quibus non permittuntur laici renunciare foro sæculari, nec submittere se ecclesiastico. Quoniam non potest fieri nisi coram iudice ecclesiastico competenti, vt dictum est, *a* & iudex ecclesiasticus non est competens super contractibus eorum iure communi, & in illis regnis non potest fieri per renunciationem fori sæcularis, nec per submissionem, qua se debitores submittunt ecclesiastico, cùm nullatenus illa in præfatis regnis permittantur laicis.

a In 2. dicto.

4 Quarto huic esse consequens, non posse hoc fieri in Regnis Castellæ, Lusitaniæ, & Nauarræ à 60. circiter annis: quoniam lege Regia cautum est, ne quis laicus possit renunciare foro suo sæculari, nec submittere se ecclesiastico, immò nec iurare contractum, qui ad sui valorem vtroque iure non requirit iuramentum: quæ lex, vt puto constituta fuit primum in Castella, deinde in Lusitania ex aliqua lege, vel consuetudine, quæ visa est in eis iustificari à necessitate tollendi fraudem, quia iurisdictio sæcularis fraudabatur ex eo, quòd ratione renunciationis, & submissionis, omnes fere caussæ contractum laicorum deferebantur ad curias ecclesiasticas, quibus renunciato foro suo debitores se submittebant, immò & iurabant, vt ratione iuramenti, de quo vti de re spirituali iudex ecclesiasticus debet cognoscere, *b* conuenirentur coram ecclesiastico, vt conueniebantur, adeo quidem, quod ab hinc 70. annis frequentior erat litigatoribus curia Episcopalis Pampilonensis, quàm tota curia regia: nunc autem, prohibitis renunciatione, & submissione prædictis, & iuramenti adiectione, cùm vix vlla caussa laicorum ad eam deferatur, quod adeo rigidè seruatur, vt nullum instrumentum à notario ecclesiastico inter laicos factum, quidquam fidei faciat in foro sæculari, & qui notarius regius addiderit contractui laicorum iuramentum, vel submissionem partium ad forum ecclesiasticum, castigetur, & deponatur ab officio: quamuis in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ mos ille antiquus etiam nunc, vt audio, seruetur, & ita in illis possint fieri contractus propositi: quin, vt audio, fiunt aliqui fere similes illis, per quos ecclesiastici iudices laicos non soluentes ad statutum diem, excommunicant, monitione tamen præmissa.

b Iuxt. c. cum C. de foro compet.

5 Quinto, quòd si lege regia statutum est in Comitatu Burgundiæ, in quo videtur esse Dola, quòd laici non possint renunciare suo foro sæculari, & se submittere ecclesiastico: quod esse statutum suspicor, eo quod subiacet Regi Catholico, in cuius Regnorum bona parte, vt dictum est, id seruatur: si inquam, id statutum est, non poterunt huiusmodi contractus fieri inter laicos: quia non poterunt se submittere ecclesiastico, sine qua submissione huiusmodi excommunicatio fieri non potest, vt prædictum est.

Sexto, quod maioris quæstionis est, an iustæ sint huiusmodi leges sæculares vetantes huiusmodi renunciationes, submissiones, & iuramenti adiectiones.

Ad quod respondetur, eas videri iustas in prædictis Regnis Castellæ, Lusitaniæ, & Nauarræ, ratione fraudis præfatæ vitandæ regibus, & consiliis regiis eorum, & difficile eas sublatum iri: quin, licèt pro contraria parte faciat, quod libertati Ecclesiasticæ videantur obuiare, pro eis tamen facit, quod Ecclesia est cultrix iustitiæ, & non debet aliena iactura locupletari, nec velle, vt iurisdictio sæcularis defraudetur, *c* & quod Papa non intendit iurisdictioni Regum præiudicare, *d* & quod fraus sua nemini debet prodesse. *e*

6 Septimo, quod qui reges, vel populi tenuerint præfatas leges esse iustas, à fortiori defendent non posse laicos in suis terris contractus præfatos excommunicationis vallo munitos efficere: & quod Concilium Tridentinum, *f* & ratio eius neruosè in suam partem induci posset: sed quia non proponitur in quæstione de huiusmodi legibus, an sint, vel non sint, neque si sint, quales sint, sufficiat præfata dixisse latius, quàm putatam, sed tumultuario studio. Salua Domini mei iubentis censura.

c Arg. c. licet cum gl. de foro compet.

d Cap. nouit. de iudiciis.

e Ca. sedis. de resc. cum aliis similibus.

f De quo in c. 3 de refor. sess. 25.

SVMMARIVM.

1 *In ius vocare, vel excommunicare animalia irrationalia, vanum. & num. 2. & 3.*
3. *Excommunicatio in solos fertur Christianos. & numero 5.*
4 *In veteri testamento per anathema non intelligitur excommunicatio.*
5 *Anathema duo significat, actum, scilicet faciedi, & rem iam factam.*
6 *Maledici, & anathematizari an differant.*
7 *Sententia lata à quibusdam contra animalia irrationalia principia habuerunt laude digna, fines tamen superstitiosos.*
8 *Superstitionis species quatuor, & quæ illæ sint.*
9 *Adiurare Deum, Diabolũ vt inimicum, homines vt amicos, licet, non tamen irrationalem creaturam.*
10 *Adiuratio, vel incantatio irrationalis creaturæ, cui admiscetur aliquid falsum, est tacita dæmonis inuocatio.*
11 *Modus exercẽdi exorcismos contra irrationalem creaturam qualis. & num. 13.*
12 *Sententia contra animalia liberant potius virtute malorum Angelorum, quàm bonorum.*
14 *Sacerdos adiuraturus animalia irrationalia, quid faciat, & num. 15. & 16.*
15 *Orationis magna vis, & quatuor cum comitibus sæpe impetrat. & num. 16.*

CONSILIVM LII.

QVID iure fieri potest aduersus pisces grandes, quos Terones vocant Surrentini, & à paucis annis in eorum maris Hadriatici districtu inferentes multa damna retibus, & aliis rebus piscatorum, &, vt aiunt, in personas eorum.

1 Ad quæstiones ex hoc facto resultantes dico primo, legisse me, vel certe audiuisse alio legente omnia, quæ Bartholomæus Cassaneus, vir quidem eruditus, scripsit, *a* quo integrius, & aptius parerem iubenti mihi iure suo respondere.

a In quindecim foliis magni marginis. in cõs. 1.

Secũdo, inuenisse me in eis multa laboriosè quidem, & prolixè exarata, sed parum mea sententia rei, quæ quærebatur, necessaria, sed digna, quæ confutarentur, ne male decipiant, & in superstitiones ducant ea legentes. Primo enim disputat de nomine, quo vocabantur animalia illa nocentia, contra quæ remedium petebatur. Secundo, an deberent in ius vocari, siue citari. Tertio, an sufficeret citare procuratores eorum, & possent procuratores comparere.

2 Quarto, quis esset Iudex ad id competens. Quæ omnia potuerant omitti, considerando vanum esse in ius vocare vel citare, excommunicare, vel anathematizare animalia irrationalia propter proprium actum. Tum quod, vt ait S. Thom. *b* praua res est etiam adiurare creaturam irrationalem ad agendum proprium actum: quia, cùm illa non moueatur à se ipsa, sed à Deo, vel permissu eius à diabolo ad nocendum homini, adiurandus est diabolus, iuxta illud. *c* *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.*

b 2. 2. q. 90. art. 3.

c Luc. 10.

3 Tum quod, vt nos post alios resoluimus paucis in Manual. nostro Confessar. *d* nemo excommunicari potest, nisi homo baptizatus, mortalis, habens superiorem. Itaque vanum erat quærere, quo nomine vocarentur animalia præfata, de quibus rogatus fuit Cassaneus, & an citari poterant, & tenerentur personaliter citari, vel comparere, & quis esset Iudex competens, vel incompetens, quia quocumque nomine vocarentur, & siue citarentur, vel non citarentur, siue personaliter, siue verbaliter, siue à Iudice competente, siue ab incompetente, nullatenus poterant excommunicari, vel anathematizari, vt prædictũ est: & probatur irrefragabiliter, eo quod solus Christianus est capax excommunicationis passiuæ, *e* omissis, quod excommunicatio in hac materia est eiectio alicuius ab Ecclesia Christiana, & eius communione, vt patet ex definitione excommunicationis data ab omnibus, *a* & à nostris, *b* & quod nulla irrationabilia animalia, nec rationalia, præter baptizata, sunt intra Ecclesiam Christi, nec participant communionem illius præsertim sacramentalem.

d ca. 27. n. 13.

e Cap. omnis Christianus. 11. q. 3.

a Lib. 4. sent. dist. 18.

b In rubr. de sent. excom.

4 Nec obstat, quod legamus in libro Iosue, *c* multa irrationabilia fuisse anathemata, siue anathematizata: quia non est intelligendum illud de anathemate, prout accipitur à iuribus Canonicis, & ab eorum peritis, sed pro rebus separatis à communi consortio aliarum similium, vt palam dicit S. Thomas receptus, *d* vt etiam accipitur in omnibus locis veteris Testamenti, in cuius tempore nondum erant inuentæ tres illæ censuræ, de quibus in c. *quærenti*, *e* quarum maxima est excommunicatio, præsertim maior, quæ vocatur anathematizatio, de qua in hac quæstione agitur. Et ita nullatenus est dicendum montes Gelboë à Dauid fuisse excommunicatos: licet potuissent dici separati à dono diuino aliis montibus coniunctis donato.

c Cap. 6.

d In c. 2. ad Galat.

e De ver. sig.

5 Tertio principaliter dico, quod etiam illa, quæ ad probãdum irrationabilia non posse anathematizari latè adducit, satius fuisset omittere: quoniam etiam ipse cum communi præsupponit, anathematizationem esse excõmunicationem: &, cùm nemo possit excommunicari, nisi homo baptizatus, &c. vt prædictum est, consequenter palam erat non posse irrationabilia anathematizari, cùm nõ possint excommunicari, iuxta supradicta, & alia, quæ nos partitius, & resolutius scripsimus in commentario Extrauagantis *ab ipso* S. D. N. *f* scilicet, quod verbum, *Anathema*, Canonum peritis duo significat. Alterum est actus faciendi, siue separandi Christianum à Christianorum communione, vt probatur efficaciter in cap. nemo, *g* ibi, *Anathema est mortis æternæ damnatio, &c.* Alterum, quod significat, est Christianus sic separatus: quod efficaciter probatur per sexdecim cap. Concilij Gangrensis, *h* qua parte habent, vt, qui illud, aut illud fecerit, sit anathema: in qua significatione etiam accipitur Iosue, *i* ad Romanos, *k* ad Galatas, *l* & alibi sæpe.

f Greg. XIII. & illa est 28. inter ipsius const. not. 4. num. 10.

g 11. q. 3.

h Posita in dist. 30.

i Cap. 6.

k Cap 9.

l Cap. 1.

6 Quarto, quod etiam poterat Cassaneus omittere illa, quæ multiplicauit de dictione *Maledicere*: quia ipse asserit in sua materia, & quæstione, *Maledicere*, accipi pro anathematizare: &, cùm ipse magis concludat irrationabilia nõ posse anathematizari, quam quòd possint, licet aliquot rationes adducat in contrariam partem parum neruosas, absque alia frustranea probatione poterat concludere, *Ergo neque maledici, & anathematizari*, adducendo in hoc textus, & iura Bibliorum, & aliorum librorum, quæ non loquuntur de anathemate, de quo iura Pontificia loquũtur, sed de rebus separatis à quibusdam commerciis, honoribus, & priuilegiis, quibus communiter alia similia gaudent, vt dictum est.

7 Quinto, quod quatuor exempla, quæ Cassaneus refert, sententiarum latarum solemniter à Vicariis, & prouisoribus quarundam diœcesum Gallicanarum contra quædam animalia irrationalia, licet habeant exordia laude digna, fines tamen habent superstitiosos, quibus excommunicant, & anathematizant ea. Quarum similes audiuimus fuisse latas etiam in Hispaniis contra mures, sorices, & locustas, & quædam alia animalia destruentia segetes, & alia virentia: præsertim illam, quam tulit quidam episcopus ex quodam summo promontorio, per quam iussit muribus exire terras, quas habitabant, intra tres horas, intra quas maximus eorum numerus exiuit natando per mare Oceanum in quandam insulam sterilem, quo per excommunicationem & anathematizationem iussi fuerant exire.

8 Cùm etiam omnes prædicti intenderent verè excommunicare, & anathematizare animalia irrationalia, quæ incapacia erant talium pœnarum, certum est eos ad expulsionem eorum accepisse media, & remedia, quæ nec naturaliter, siue naturali ratione, nec supernaturaliter, siue supernaturali reuelatione, neque vlla Ecclesiæ Christianæ Romanæ institutione habebant vir-

tutem

tutem expellendi ea eo modo: & ita censenda sunt superstitiosa aliqua specie superstitionis illarum quatuor, quas post alios referimus nos in nostro Manuali cōfessariorum, *a* vel inuocationis tacitæ Dæmonum: quæ vt referimus ibidē, *b* toties fiunt, quoties aliquis enititur efficere aliquid per causas, quæ nec virtute sua naturali, nec ex diuina, aut ecclesiastica dispositione possunt illud efficere, aut sunt ad illud ordinatæ, vel quando huiusmodi causæ tamquam necessariæ adiunguntur alijs, quæ possunt talem effectum producere, iuxta mentem S. Thomæ, *c* cuius definitionis exempla possunt esse quidam rami, quos posuit Caietanus, *d* præsertim vsus causæ naturalis ad effectum supernaturalem, vel miscere falsa veris, veluti dicendo Christum habuisse febres: in prædictis enim exemplis assumuntur excommunicatio, & anathematizatio, quæ nulla dispositione supernaturali, nec Ecclesiastica Christiana Romana possunt operari effectus illos supernaturales expellendi, vel occidendi subito prædicta irrationalia, & miscent veris, & sanctis institutis ecclesiæ exorcismis, adiurationibus & coniurationibus aliqua falsa, & vana, scilicet citationes, responsiones, & allegationes eorum fictas, & monitiones, excommunicationes, & anathematizationes factas contra ea illarum incapacia.

a Cap. 11. n. 23.
b Num. 25.
c 2. 2. q. 96. art. 1. & in multis art. q. 95.
d In summa ver. incantatio.

9 Quæ infirmantur ex eo, quod S. Thomas posteaquam, *e* concludit licere adiurare Deum, & hominem, & amicos, & *f* licere etiam Dæmonem adiurare tamquam hostem ad compellendum, vel expellendum, iuxta illud iam dictum. *g* *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* non tamen vt amicum, vel socium ad habendum ab eo aliquod adiutorium, vel bonum postea, *h* determinat vanum esse adiurare irrationalem creaturam ad aliquem actum, tanquam procedentem ab ipsa: quia non est eius domina, sed eius, qui mouet eam, scilicet Dei, cuius dispositione omnia reguntur, & mouentur, vel Dæmonis, quatenus permissu eius vtitur ea ad nocendum nobis.

e In 2. 2. q. 3 art. 1.
f In 2. art.
g Lucæ 10.
h In art. 3.

10 Et cum omnis adiuratio & incantatio irrationalis creaturæ, cui miscetur aliquid vanum, falsum, vel apocryphum, censeatur tacita inuocatio Dæmonis, vti amici, & socijs: consequitur, omnem adiurationem, vel coniurationem, per quam adiuratur, vel coniuratur creatura irrationalis, esse superstitionem, & vanitatem, & consequenter peccatum etiam mortale, si fiat scienter: quod vitandum est omnino ab exorcismis, adiurationibus, & coniurationibus Christianorum.

11 Sexto, quod ex prædictis infertur, S. D. N. nec vllum alium Pontificem, vel sacerdotem debere consulere, vel mandare, vel vti processibus, & finibus sententiarum relatarum à præfato Cassaneo, nec aliarum similium latarum in Hispanijs, sed sic coniurationibus, & adiurationibus, & alijs remedijs ecclesiasticis ab omni sorde superstitionis, & inuocationis Dæmonum, & falsitate mundis, & alienis, iuxta S. Thomam, *i* dicentem, coniurationem, vel adiurationem huiusmodi non esse faciendam, referendo illam ad irrationalia nocentia, sed ad ipsum Deum, qui ea mouet, humillimè obsecrando eum, vt dignetur ea compescere aliquo modo suæ diuinæ Maiestati grato, vel referendo ad diabolum, & præcipiendo ei potestate præfata à Deo tradita Ecclesiæ, vt cesset à mouendo, & ducendo, & dirigendo illa contra nos: nihil tamen amicè, vel socialiter petendo, vel accipiendo ab eo, etiam si ipse, vel alius spiritu eius afflatus promitteret certo liberationem, quæ percupitur.

i In d. art. 3. in corp.

12 Nec obstat, quod præfatæ sententiæ operatæ fuerint liberationem à vexatione prædictorum animalium: quia illa non prouenit ex bonitate, & virtute sententiarum, sed ex potestate Diaboli, qui abstulit illa animalia de terris, quibus nocebant, vel occidit ea etiam subito in eis ad persuadendum cupientibus illam liberationem prouenire ex bonitate præfatorum processuum, & sententiarum, & sic continere & manu tenere confitentes in eis in peruersis superstitionibus, & inuocationibus, & amicitia Dæmonum, qui plurimum cupiunt haberi, & adorari pro dijs, & benefactoribus, cùm tamen sint malefactores maximi, pro quo facit, quod plures incantationes superstitiosæ sortiuntur effectum, quàm bonæ, procurante Diabolo magis vt malæ sortiantur effectum ad nos decipiendum, quàm Angelo bono ad nos adiuuandum, eo quod aliqua de causa occulta non conuenit nobis earum effectus.

Septimo, quod sancta, & bona coniuratio contra præfatos pisces posset confici. Primo quidem consulendo, & iubendo, vt fiat aliquod ieiunium vnius, vel plurium dierum à prædicto populo Surrentino, & vicis seu pagis eius. Deinde consulendo, vt pœniteat eos verè peccatorum omnium suorum saltem mortalium & cōfiteantur illa sacerdotibus idoneis & approbatis. Tertio etiam consulendo, vt satagant precibus, & supplicationibus humillimis augere suam fidem Catholicam, & spem sanctam perueniendi ad gloriam æternam, & caritatem in Deum, & proximos necessariam.

14 Quarto, quod coniurator, vel adiurator, qui coniuraturus est præfatos pisces, siue cacodæmones eis in nocumentum præfatæ ciuitatis, & pagorum eius vtentes, faciat id vestitus sacris, & præ cæteris mundet fidem suam ab omni sorde superstitionum, credendo actu, & recitando firmiter, & deuotè symbolum Athanasij, & præmissa oratione Dominica, & salutatione Angelica, obsecret ex anima Deum omnipotentem, vt propter semetipsum, & infinitam bonitatem suam, & per sanctissimam incarnationem, natiuitatem, passionem, mortem, & resurrectionem suam dignetur concedere sibi, & præfatis populis id, quod postulant, & iuuet eum ad præcipiendum, vt præcipit, durè, ac rigidè, virtute potestatis præfatæ à Domino nostro IESV CHRISTO accepta, præfatis cacodæmonibus piscibus prædictis in præfatum nocumentum vtentibus, vt abstineant à tali vsu damnoso, & permittant pisces illos redire in loca, vnde venerunt, & fugiant a facie sacrosanctæ Crucis, quæ ostendatur eis, & virtute eius iubeantur fugere, & relinquere sua maleficia ad gloriam eiusdem Domini nostri IESV CHRISTI, &c. quæ desumi possunt ex præfatarum sententiarum exordijs, & alijs partibus earum, omissa tamen mentione excommunicationis, & anathematizationis, quarum nec pisces, nec ipsi Dæmones capaces sunt, vt prædictum est in secundo principali dicto.

15 Quinto, quod, si primæ coniurationi non paruerint, repetatur, donec paruerint, cum firma fide, quod oratio est magnæ virtutis, magnarumque virium, vt probauimus in Enchirid. de oratio. *a* vbi citamus B. Hieronymum, *b* asserentem, Deum ipsum per eam quadamtenus cogi, & vinci, & D. Bernard. *c* affirmantem ex duobus vnum orantem indubitanter sperare debere, scilicet quod obtinebit quod petit, aut quod ei fuerit vtilius.

a Cap. 1. nu. 5
b In epist. 55. ad Damas. & habetur de pœnit. d. 1. cap. importuna.
c Meditatio ca. 6 & habetur loss. sing. cle. 1. ge re liquijs & venera.

16 Quin etiam in cap. 19. eiusdem Enchirid. *d* dicimus post S. Thomam, *e* orationem etiam peccatoris semper impetrare, quoties eam quatuor comitantur, scilicet, vt orans petat pro se bono fine necessaria ad suam salutem, & cùm perseuerantia debita, ponendo fiduciam in illo Euangelij, *f* *quæcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.* & illo. *g* *Quodcumque petieritis patrem.* Quæ omnia, & singula supradicta, quæ multis prolixa videri possunt, sed reuera pro dignitate materiæ sunt pauca, subijcimus in primis emunctissimæ S. D. N. censuræ, & deinde cuiuslibet alius melius sentientis iudicio, In gloriam D. N. IESV Christi, qui nos omnes saluet. Amen.

d Num. 52.
e 2. 2. q. 83 art. 15. ad 2.
f Ioan. 10.
g Ioan. 14.

SVMMARIVM.

1. *Prædicare possunt suspensi, & interdicti.*
6 *Suspensi, & interdicti simpliciter, non sunt prohibiti prædicare.*
6 *Missam audientes à suspenso vel interdicto denunciato peccant.*

CONSILIVM LIII.

CVm teneamur vitare suspensum nominatim denunciatum, & pariter interdictum personaliter, dubium occurrit, in quibus tales sint euitandi: & in particulari est quæstio, an peccatum sit interesse concioni illius, qui cum suspensus sit à prædicando, concionatur, & ita an præcisè ex vi interessentiæ peccatum detur, quod scilicet talis suspensus non vitetur: & pariter an peccatum sit audire sacrum eius, qui postquam personaliter interdictus, ac nominatim denunciatus est, illud facit.

[B] 5 AD HANC quæstionem respondetur primò, quod interdicti & suspensi sunt vitandi in illis actionibus, à quibus eis interdicitur, vel à quibus suspenduntur, & non in alijs: quia pœnæ non debent extendi extra casus proprios. *a* Secundo, quod non sunt vitandi, nisi fuerint nominatim denunciati pro interdictis, & suspensis ab illis actionibus eis interdictis, vel ab eis suspensis, sed sic, si sint denunciati, vt habet extrauagans *ad euitanda.* relata à nobis post alios in nostro Manuali. *b*

a C. pœna de pœnit. distin. 1. & reg. odia de reg. iur. lib. 6.
b Ca. 29. nu. 35.

6 Tertio, quod interdicti, & suspensi simpliciter non sunt prohibiti prædicare, vt nos tradidimus in dict. Manual. *c* saltem si expresè non interdicendi, vel suspendantur ab officio prædicandi: & ideo possunt audiri prædicantes: quia prædicatio non est de numero officiorum diuinorum, quæ interdicuntur interdicto personali, vel suspenso ab officio diuino, vt nos tradimus. *d* Quarto quòd, quæ dicantur officia diuina, à quibus interdicti simpliciter debent abstinere, & quæ illa, à quibus suspensus à diuinis debet abstinere, declaratur in prædicto Manual. *e* per eorum definitiones. Quinto quod non potest quis audire missam interdicti denunciati plusquam denunciati, & suspensi à missando, vel diuinis officijs excommunicati, per prædictam extrauagantem, *ad euitanda.*

c Cap. 27. nu. 176. & seq.
d In d. ca. 27. nu. 176. & sequen.
e Ca. 27. nu. 172. & num. 151.

SVMMARIVM.

1 Missam simoniaci non denunciati audiens non peccat.
1 Communicans cum excommunicato, specialiter, seu nominatim non denunciato, non peccat.
2 Accusatus de simonia, ac de excommunicatione diffamatus olim erat vitandus, modo non.
3 Fama excommunicationis cum denunciatione sufficit ad hoc, quod denunciatos excommunicatos euitare teneamur.

CONSILIVM LIIII.

AN peccet mortaliter audiens Missam eius, quem scit esse simoniacum, & per consequens excommunicatum? *f*

f Per extrau. 2. de simon.

1 Respondetur, quod non, si nondum erat denunciatus excommunicatus. nam, licèt iure antiquo sciens aliquem esse excommunicatum tenebatur illum vitare etiam ante denunciationem, *g* etiam si sciret excommunicatum per solam famam, *h* iure tamen nouo per extrauagantem *ad euitanda scandala.* Martini V. renouatam in Concilio Lateranensi sub Leone X. nemo tenetur vitare excõmunicatum generaliter ante denunciationem, nec etiam excommunicatum specialiter ab homine nondum denunciatum: quod nos confirmamus in cap. 1. *i* vbi inferimus tenorem illius extrauagantis quem Butrius, & Felinus non habuerunt, vt etiam retulimus in Manual. *k*

g Ca. cum nõ ab homine de sentent. & excommun.
h Ca. illud de cleric. excom. minist.
i §. Lib. rat. de pœni. d. 6. ni 2.
k Cap. 27. nu. 35

2 Non obstat cap. *accusatum, l* vbi habetur, accusatum de simonia prohibendum esse à celebrando: quia procedit secundum iura antiqua, secundum quæ etiam infamatus de excommunicatione erat vitandus, vt prædictum est.

l De simon.

3 Addo tamen, quod, sicut olim fama sufficiebat de iure antiquo ad euitandum excommunicatum, *m* item nunc de iure nouo videtur sufficere fama de excommunicatione cum denunciatione: quia eadem ratio, & æquitas in vtroque casu mouere videtur, & ideo idem ius, *a* &c.

m Dist. ca. illud de cleric. excommun.
a L. illud, ff. ad l. Aquil. ca. dudum. 2. de electione.

SVMMARIVM.

1 Communicans cum suspenso ab oratione nullam incurrit, excommunicationem.
2 Suspensus ab officio est suspensus ab oratione.
3 Suspendi ab oratione potest homo ob peccatum veniale.
4 Suspensus à Confessore ministrando non efficitur irregularis.

CONSILIVM LV.

[B] 1 DVbitatum est à quibusdam eruditis, an sit verum id, quod sentire videtur Ioannes Cassianus, *b* nempe communicantem suspenso ab oratione propter delictum incurrere excommunicationem, saltem minorem, ait enim per eiusmodi communionem videri communicare cum tradito Sathanæ, quo nomine Apostolus vocat excommunicatum maiore excommunicatione, *c* & constat communicantem excommunicato excommunicatione maiore regulariter incurrere minorem, & frequenter maiorem. *d* Sed contrarium est tenendum, quia nemo vllam pœnam incurrit ipso iure, nisi expresso iure id caueatur, iuxta glossam solennem receptam, *e* & [C] nullo iure talis excommunicatio fertur.

b Lib. 2. c. 16. de canonica. nocturnarum oratio. & psalmod.
c Ad Corint. 5.
d Cap. nuper & ca. concubina. de sent. excommu. & cap. cum excommunicatò, & ca. quoniam multos 11. quæst. 3.
e In ea fin. de iur. patro.

2 Tum quod omnis ecclesiasticus suspensus ab officio, est suspensus ab oratione per definitionem suspensionis à nobis post alios traditam in Manual. Confess. *f* at nemo hactenus dixit communicantem suspenso ab officio excommunicari. Ergo non est dicendum. *g*

f Cap. 27. nu. 151.
g 2. q. 4. cap. cõsuluisti, & §. consideremus Auth. de trien. & semiss. col. 3.

3 Tum denique quod suspendi potest quis ab oratione ob peccatum, quod tantùm est veniale, vt tradimus nos, *h* & per tale peccatum veniale non traditur quis Sathanæ, nec perdit caritatem, siue gratiam gratum facientem. *i*

h In d. ca 27. num. 159.
i Cap. vnum. §. criminis. 25. dist.

[D] 4 Addo, quod suspensus ab oratione per confessarium non incurrit irregularitatem. Quibus est consequens regulariter communicantem eiusmodi suspenso, cum nullo iure id caueatur, non incurrere irregularitatem: & irgularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis, iuxta caput *is qui. k* per cuius textum, & rationem glossa memorabilis *l* ait suspensum ab officio, vel communione à confessario, contraueniendo ei, non incurrere irregularitatem.

k De sent. excommu lib 6.
l In verb. iure.

SVMMARIVM.

1 Suspensio vt valida, vel inualida declaretur, qua explicanda.
[E]
2 Sententia excommunicationis, vel suspensionis iniusta, lata à iudice competente, valida est.
3 Suspensio sine præcedente correctione lata, est valida, nisi procedatur per viam denunciationis.
4 Excommunicati, suspensi, vel interdicti, ante denunciationem non sunt euitandi, & gesta per eos valida sunt.
5 Appellatio, licet non suspendat excommunicationem latam, suspendit tamen declarationem.

CONSILIVM LVI.

[F] IN quodam ordine regulari est constitutio, vt, si Prælatus deliquerit, possit, correctione fraterna præuia, suspendi: fuit suspensus Prælatus.

Quæritur primo, an huiusmodi suspensio teneat.

Secundo, an acta per Prælatum sic suspensum valeant.

1 AD QVÆSTIONEM primam vix responderi potest, nisi declaretur, quis suspendit, qua auctoritate fungebatur, & quomodo sciebat defectus, ob quos suspendit, an cognitione priuata, an publica, & an notorietate, vel infamia, vel denunciatiaone, & an procederet per viam accusationis, denunciationis, vel inquisitionis: & qualis est tenor constitutionis, quæ iubet suspendere Prælatum post correctionem, an habeat clausulam irritantem.

2 Secundo,

2 Secundò, quòd iure communi excommunicatio, & suspensio à iudice competente lata, etiamsi sit iniusta regulariter valet, & est seruanda saltem in foro exteriori: nisi in quinque, vel sex casibus, quos nos summatim referimus in Man. Confess. *a* Et in propositione casus præsentis non narratur aliquid, ob quod suspensio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla, quamuis esset iniusta: & ita habet locum ca. primum, *b* quod iuncta glossa probat censuram timendam esse, ac seruandam, etiamsi sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida.

3 Et nullo iure cauetur, quod cēsura lata à iudice sit nulla ipso iure propter omissam correctionē fraternam, nisi cùm proceditur per viam denunciationis Euangelicæ, *c* &, vt prædictum est, non narratur in casu, qualis esset iudex suspendens, nec quali via procederet, neq; quis defectus fuit factus in processu, neq; quales clausulæ irritantes habeantur in constitutione ordinis, quæ hac de re disponit.

4 AD SECVNDAM respondetur, quod nō solùm suspensus, sed etiam excommunicatus, & interdictus potest exercere iurisdictionē, quam habet publicam: & valent ea, quę facit vt iudex, donec denuncietur, & declaretur excommunicatus, suspensus, vel interdictus: & non potest, nec debet euitari, donec fuerit declaratus: & denunciatus per extrauagantem cuius initium est, *ad euitanda*, relatam à nobis plenius, quàm ab alijs, *d* per quam limitantur omnia iura antiqua, tam Decreti, quàm Decretalium, Sexti, & Clementinarum: & omnium extrauagantium impressarum, & non impressarum: adeo ꝙ Illustrissimum prętorium Rotæ ita hoc seruat, quod nunquā pronunciat acta, quæ fiunt per Episcopos, & alios Prælatos, & iudices, esse inualida, & nulla, propterea quod fuerunt facta ab excommunicato etiam per Auditorem Rotæ, si fuerint facta, antequam per Rotam fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, vt etiam Felinus qui fuit Auditor Rotæ, expressit, *e* cuius verba aptissima huic negotio non transferimus hic ob festinantiam interrogantis, & quia videri possunt apud eum ibi.

5 Cui addo id, quod proposito plurimum seruit, quod licet excommunicatio, & aliæ censurę latæ sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorem opinionē, & appellatio, quę ab eis fit, non suspendat eas, nec earū effectum, licet deuoluat iurisdictionem ad superiorē, per ea, quæ habentur in c. *pastoralis*, *f* declaratio tamen, quod aliquis incurrit in illas, non potest fieri absq; citatione eius, & antequam audiatur, vel contumax iudicetur: & si fiat declaratio absq; illa citatione, & auditione, est ipso iure nulla, & nullum impedimentum facit, quo minus facta per ligatum censuris valeant, per glossam, *g* & multa, quæ ipsemet Felinus cumulat, & congerit, *h* &c.

a Ca. 27. n. 4.
b 11. quæst. 3.
c Iuxt. c. super his, de accus.
d Dict. ca. 27. num. 35.
e In c. ad probandum de re iud. n. 6.
f §. verum de appell. & in c. ad reprimēdum. de offic. ord.
g In c. cupientes § quod si per de electio lib. 6.
h In c Rodulphus. nu. 9 de rescript.

SVMMARIVM.

1 *Collationes beneficiorum facta à Capitulo suspenso & non declarato valida sunt.*
1 *Declaratio legitima requiritur ad incurrendum pœnas ipso iure positas.*
2 *Citatio legitima est parti ante declarationem intimanda.*
3 *Gesta à Capitulo suspenso, vt à persona publica valent.*

CONSILIVM LVII.

AN stante suspensione, Capitulum possit conferre beneficia suæ præbendæ in tali Ecclesia?

1 Quæstio hæc est nimis generaliter proposita, vt categorica responsio ei aptetur: sed credo, quod collationes beneficiorum factæ à capitulo non iudicabuntur inualidæ siue nullæ: attento quod requiritur legitima declaratio ad incurrendas pœnas, etiam ipso iure incursas, iuxta glossam singularem & receptam, *i* quam, & alia plurima citat in hoc Felinus. *k*

2 Attēto item, quod citatio debet legitimè intimari parti, & quod contra hanc declarationem poterunt allegari aliqua notata in clem. 1. *l* & adducta per Felinum, *m* & per eundem in cap. *ad probandum*. *n*

4 Attento item quòd cùm sit vniuersitas, & non singularis persona: vna, vel alia de causa excusabitur collatio ab eo facta, eo quòd illam fecit, vt publica persona, cuius gesta valent, donec toleratur. *a* & difficile prętorium celeberrimum Rotæ iudicabit illud Capitulum nō esse tolerandum propter hanc solam intimationem suspensionis, si eruditissimi causarum Patroni Romanę curię suscipiant defensionem eius, & illius, cui beneficium fuit collatum. Quare consulo, ne quis facile moueat litem aduersus eum, qui possederit beneficium collatum à prædicto Capitulo, fundando se solum super præfata suspensione, Salua, &c.

i Clem. 1. de cele. miss.
k In c. Rodulphus. n. 41. de rescrip.
l De iud. & ele causam § verū de elect.
m Ca. quoniā §. porro. n. 13. vt lit. non contest.
n Num. 6. de re. iud.
a Leg. Barbarius ff. de officio præt. & c ad probandū de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Suspensio ab officio generalior est, quàm suspensio à diuinis.*

CONSILIVM LVIII.

AN suspensio à diuinis æquipolleat suspensioni ab officio.

1 Respondeo primò, de suspensione à diuinis agere textum cap. 1. *b* Secundò, quod Innocentius, glossa, & alij omnes senserunt hanc difficultatem, quæ certè non est parua: & communiter videtur recepta opinio Innocentij, *c* vt latè refert Francus, *d* & sequimur nos in Manual. Confessar. *e* Tertiò, quod omnibus his perpensis, potest categoricè huic quæstioni responderi, quòd suspensio ab officio est generalior, quàm suspensio à diuinis: & consequenter quod suspensus à diuinis, interessendo diuinis, non incurrit irregularitatem plus quàm suspensus ab officio.

b De sent. excom. lib. 6.
c In c. fin. de excess. prælat.
d In d. c. 1. §. caueat. n. 3.
e Cap 27. nu. 163.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

SVMMARIVM.

1 *Insigne dicitur, quod præ alijs sui ordinis aliquid habet præcipuum.*
2 *Locus insignis dicitur, qui in ordine locorum quiddam habet præcipuum*
3 *Locus insignis etiam dicitur locus non mutatus.*
4 *Locus insignis dicitur, quando vulgo pro tali habetur.*

CONSILIVM I.

VTrum Fonseca diœcesis Toletanæ possit appellari locus insignis, ad hoc, vt non vitietur dispensatio matrimonialis, in qua sic appellata fuit.

1 Respondeo, quod sic. Tū quia insigne dicitur id, quod præ alijs sui ordinis habet aliquid præcipuum, iuxta illud. *f* *Ostroque insignis & auro Stat sonipes*, & alia multa, quæ in hoc citant eruditi latini: & Fonseca licet non sit locus cinctus muris, habet tamen 800. municipes, quod est quiddam præcipuum in ordine locorum Hispaniæ non muratorum siue muris non cinctorum. Tum quia habet iurisdictionem magnam, etiam mero & mixto imperio insignitam.

2 Tum quia non requiritur, quod sit muris cinctus, vel muratus locus, ad hoc, vt dicatur insignis, vt probatur in c. *statutum*, adiuncta glossa. *g* Nam textus habet, delegatū Sedis Apostolicæ posse cognoscere de causa sibi delegata in ciuitate, vel loco insigni: & glossa recepta intelligit per ciuitatem locum muris cinctum, & cōsequenter probat, locum insignem posse esse etiam non muratum, & muris cinctum.

3 Tum quia is, cui committebatur potestas dispensandi, accepit informationem de contentis in commissione: & consequenter de loco illo, an esset insignis: & testes, qui, vt par est credere, fuerunt Hispani, & potuerūt testari verbis Hispanis, dicendo, *que era lugar signalado*: quod Hispanis significat idem, quod Latinis verbum insignis, vt palam est.

4 Tum denique, quod, vt ait Ioannes Monachus, *h* locus insignis dicitur, qui vulgo habetur pro tali, *i* & con-

f Virg 4. Æn.
g In verb. ciuitas. de rescript. lib. 6.
h In d. c statutum in princ
i Arg. l. Labeo ff de appel re. & C. ex literis. de sponsalib.

ſtat præfatum locum de Fonſeca haberi à vulgo pro *ſignalado*, & conſequenter pro inſigni, cùm idem ſignificent inſignis, & *ſignalado*. &c.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum Papæ in dubio, vt verba ſonant, interpretandum.*
2 *Fortunam pinguiorem ſortitur, qui deducto ne egeat, ſoluere poteſt.*
2 *Fortunam ad pinguiorem veniſſe, & poſſe ſoluere, deducto ne egeat, paria.*
3 *Suſtentatio honeſta ex perſonæ qualitate conſideranda.*

CONSILIVM II.

PAPA ſub pœna ſuſpenſionis præcepit quibuſdam fratribus, vt cùm peruenirent ad pinguiorem fortunam, tenerentur dimidium redituum, ſiue fructuũ conuertere in ædificationem, vel immobilium emptionem.

Quæritur, ad quid obligentur.

Secundò, quando ipſi fratres iudicandi ſint perueniſſe ad pinguiorem fortunam.

1 AD PRIOREM QVÆSTIONEM reſpondeo, quod cenſura ſiue præceptum illud Papæ ponit prædictis fratribus obligationem illam, quam verba ſonant, nempe, quod cùm venerint ad pinguiorem fortunam, dimidium fructuum impendant ædificationi, vel immobilium emptioni: quia in dubio non eſt recedendum à verbis diſpoſitionis. *a*

a *Leg. non aliter. ff. de leg. 3. cap. tua. de ſponſ.*

2 AD POSTERIOREM quæſtionem reſpondeo, tunc prædictos fratres iudicandos eſſe perueniſſe ad pinguiorem fortunam, quando peruenient ad eum ſtatum, in quo poterunt ſe honeſtè ſuſtentare de bonis ſuis: quia debitorem peruenire ad pinguiorem fortunam idem eſt, quod peruenire ad ſtatum, in quo, deducto eo quo indiget ad ſe decenter ſuſtentandum, poteſt ſoluere, vt colligitur ex l. inter eos, & l. miles, *b* vbi Iaſon bis, vel ter æquiparat, venire quem ad pinguiorem fortunam, & poſſe ſoluere, deducto ne egeat. Tunc autem dicitur quis habere tantùm, vt poſſit ſoluere deducto ne egeat, quando habet tantum, quod poſſit ſoluere retento eo, quod ſufficiat ei ad commodè, & honeſtè viuendum, vt dicit gloſſa memorabilis, *c* quam ſequitur Philippus Decius. *d*

3 Honeſta verò & commoda ſuſtentatio debet conſiderari ſecundum qualitatem perſonæ, ſecundum Bald. *e* & tradit Alexander. *f* Porro non ſunt hæc intelligenda, vt quidam dicebat, vt qui peruenit ad pinguiorẽ fortunam, debeat ſoluere debitum de omnibus, quæ habet, ſed tantùm de his, quæ ſuperſunt ei, retenta ſibi commoda, & honeſta ſuſtentatione, vt ex prędictis ll. & eis adnotat. facile colligas. &c.

b *ff. de re iud. in l. diuus, & l. in condemnatione. ff. de reg. iur. §. ſed et ſi quis. Inſt. de act.*
c *In d. l. in cõdemnatione.*
d *In d. l. diuus num. 7.*
e *In l. g. 2. in princ. ff. quod met. cauſ.*
f *In l. ſi maritus. in fi. ff. ſol. matr.*

SVMMARIVM.

1 *Verbum, non ſuffragetur, poſitum in Concil. Trid. cap. 12. ſeſſ. 24. cum ſit negatiuum, & deſtruat quidquid poſt ſe inuenit, recipit exceptionem.*
2 *Beneficiatus, fidem profiteri recuſans, an præſumatur hæreticus, & vt talis priuandus.*
2 *Concil. nõ præſumit hæreticos profeſſionem fidei non emittentes, ſed punit pœna debita inobedientiæ.*
3 *Pœnæ ſunt reſtringendæ, & legum correctio vitanda.*
3 *Verbum, non ſuffragetur, ſi extendatur ad titulum, corrigitur regula de trien. poſſeſſ. & num. 4.*
4 *Verbum, non ſuffragetur, intelligendum de adiutorio, quod dat poſſeſſio ad quærendos, vel non perdendos fructus, & non quo ad titulum.*
5 *Pœnæ canonum, præſertim Conciliorum, ſolent eſſe moderatæ, ita quod non excedant pœnam delicti.*

CONSILIVM III.

AN illa verba, *g* Concilij Trident. *Nec illis poſſeſſio ſuffragetur*, excludant prouiſum, etiam quo ad titulum, ita quod neq; quoad fructuum perceptionem, neq; quoad proprietatem ſuffragetur.

g *In cap. 12. ſeſſio 24.*

1 Pro parte affirmante facit, quod negatio totum, quod poſt ſe inuenit, deſtruit, & contrarium eius ponit, vt ait gloſſa ſingularis & recepta, *a* ad quod facit illud Dialecticorum, *Nullus eſt aptior modus contradicendi, quàm præponendo negatiuam.* at clauſulæ prædictæ præponitur negatiua verbo *ſuffragetur*, ergo tollit omne ſuffragium, & conſequenter tam illud, quod eſt datum ad legitimandum, ſiue canonizandum titulum, quam ad quærendos fructus.

a *In c. cũ dilectus de cõſuet.*

2 Secundò, quod hæreticus perdit omnia iura ſibi competentia. *b* At qui prouiſus de beneficio reſpuit profiteri fidem, videtur hæreticus: ergo perdit omnia iura, & conſequenter ipſammet poſſeſſionem, iuxta gloſſam ſingularem: & ita ad nihilum poteſt illa ſibi prodeſſe.

3 Pro parte autem negante facit primò, quod pœnæ ſunt reſtringendæ. *c* Secundò, quod correctio iurium vitanda eſt. *d* At intelligendo prædicta verba de ſuffragio quo ad titulum, corrigitur lex illa vtiliſſima de triennali poſſeſſione, & intelligendo de ſuffragio quo ad fructus, conciliantur cum illa: ergo ſunt intelligenda, quo ad fructus tantùm. Tertiò, quod intelligentia dictorum ex cauſis eſt ſumenda dicendi, *e* & verba ſecundum materiam ſubiectam ſunt intelligenda, etiam impropriando ea, *f* at materia, in qua proferuntur prædicta verba, eſt materia acquiſitionis, vel amiſſionis fructuum beneficij, & non tituli eius: ergo intelligenda ſunt de ſuffragio, & adiutorio, quod dat poſſeſſio ad quærendum, vel ad non perdendum fructus, & non quod conuenit ad quærendum, vel non perdendum titulum.

b *Ca. cum ſecũdum leges, cum ſimilib. de hæret. li. 6.*
c *In c. quo iure. 8. diſt.*
d *Cap. pœna de pœn. diſt. 1. cum ſimilib.*
e *Ca. cũ expediat. de elect. li. 6. & l. 1. C. de inoff. teſta.*
f *Ca. intelligẽtia. de ver. ſignif.*
g *Leg. ſi vna. ff. locati.*

4 Quartò, quod pœna priuationis alicuius iuris nõn eſt dicenda cuipiam impoſita, niſi eam lex expreſsè ponat, iuxta gloſſam ſolennem & receptam, quæ vltima eſt. *g* At prouiſus, ſimul ac poſſeſſionem cum titulo colorato accepit, quæſiuit ius fruendi fructu prædictæ regulæ de triennal. ergo non debet cenſeri priuatus illo, niſi per legem, quæ id exprimat, vel niſi aliter non poſſet eſſe fructuoſa, at prædicta verba prædicti canonis poſſunt eſſe valde fructuoſa, intelligendo ea quo ad perditionem fructuum tantum: ergo quo ad eam tantùm ſunt intelligenda.

h *Cap. vlt. de iure patron.*

5 Quintò, quod pœnæ canonum, præſertim Conciliorum œcumenicorum, ſolent eſſe temperatæ, & moderatæ, ita quod non excedant menſuram delicti, iuxta illud, h *iuxta menſuram delicti ſit & plagarum modus.* i At culpa non faciendi prædictam profeſſionem, vt plurimum prouenit ex ignorantia, inaduertentia, & negligentia, & eſt quædam omiſſio facile ſupplebilis: ergo pro ea non eſt imponenda eam omittenti pœna perditionis beneficij, vel iuris, quo illud ſibi defendere poteſt: immo ſatis ſuperque fuit priuare eum iure quærendi fructus, & ita credendum eſt, ſacrum Concilium voluiſſe quidem illum priuare iure fructuum, non autem iure tangente titulum.

i *Deuter. 16.*
k *Ca. nõ offeramus. 4. q. 2.*

Non obſtant oppoſita: ad prius enim reſpondetur, quod tum demum negatiua vniuerſalis eſt vniuerſaliter intelligenda, quando nulla lege ſpeciali, vel efficaci ratione eſſet limitanda in aliqua ſpecie: nulla enim eſt regula tam generalis, quæ aliquam non patiatur exceptionem, præter illam, quæ ponitur, cap. licet, *k* at plurimæ ſunt regulæ vtriuſque iuris vniuerſaliter, & negatiuè conceptæ, per verba *nullus*, *nemo*, *non præſtat*, *nihil*, & id genus alia, quæ tamen multas habent limitationes, & ita regula illa negatiua, quæ tacitè colligitur ex prædictis verbis, ſcilicet, *non ſuffragetur poſſeſſio prouiſo, qui intra duos menſes non fecerit profeſſionem fidei*, iure limitatur, vt ſolùm procedat quo ad ſuffragium acquirendorum fructuum, & non quo ad id, quod pertinet ad titulum, de quo per dictam regulam de triennali ſtatuitur contrarium.

l *De regul.*

Ad poſterius reſpondetur, concedendo, hæreticum priuari omnibus iuribus ipſo iure, negando tamen, quod

ex eo

ex eo solo, quòd prouisus omittat prouideri fidem intra duos menses, præsumatur hæreticus, nec suspectus de hæresi, & quod Concilium non intendebat ponere pœnam debitam hæresi, sed debitam inobedientiæ: si enim id intendisset, apposuisset pœnam priuationis beneficij, vt palam est.

SVMMARIVM.

1 Parochus pensione constituta super sua parochiali ea lege, vt 50. sibi libera remaneant, ordinaria onera subire debet.

CONSILIVM IIII.

B Constituta certa pensione vni super fructibus parochiæ alteri collatæ ea lege, vt 50. scuta libera remaneant parocho. Quæritur an debeant illa remanere libera ei ab onere habendi clericum, qui eum iuuet in diuinis faciendis, & ab impensa candelarum, quæ sunt necessariæ ad Missarum parochialium celebrationem, & cereorum, qui sunt necessarij ad portandum sacramentum infirmis, & ab impēsa olei necessarij ad sustentandā lampadem ardentem coram sanctissimo Sacramento, & cereorum, qui de Ecclesiæ more debent distribui aliquibus personis, & ramorum palmarum, oliuarum, & aliarum arborum, quæ necessario benedici debent in dominica Palmarum?

C 1 Respondeo multa posse pro vtraque parte adduci, sed contendentibus super his consulendum videri, vt conuenirent, ita quòd onus habendi clericum adiutorem, & candelas necessarias ad celebrationem, & cereos ad portandum Sacramentum, debeat subire parochus. Impensam autem olei necessarij ad sustentandam prædictam lampadem, & cereorum, qui de more debent distribui, vltra necessarias candelas ad ordinarium cultum, subeat pensionarius: ea ratione diuersitatis, quòd hæc non videtur accessoria necessaria officio parochi, illa verò sic: & quòd pro his nihil de consuetudine rependitur communiter parocho, pro illis autem sic, etiam si parocho accessisset aliquis reditus ex aliqua Capellania, cui ipse deberet inseruire: attento quòd pensio prædicta non creuit propter eam Capellaniam, cuius reditus non augent valorem fructuum plusquam oblationes, distributiones, & alia mortuaria, & anniuersaria, iuxta latè adducta per Felinum. *a* Salua, &c.

a In c. ad aures de rescri.

SVMMARIVM.

1 Canonici regulares separatas domus habere possunt.
2 Canonici regulares mulieres honestis de causis domos suas separatas ingredi permittentes pœnam nullam incurrunt.
3 Mulieres non prohibentur ingredi regularium alias domos quàm monasteria.
4 Copulatiuè, ac, &, sumuntur, impropriè inter verba diuersa idem signantia.
5 Dictio, seu, vel, siue, accipitur expositiuè, ita vt verba, & non sensum disiungat.

CONSILIVM V.

Capitulum, & Canonici regulares Ecclesiæ Pampilonensis habent singuli quasdam domunculas extra claustrum positas, in quibus solet morari ancilla, & recipi cognati, amici, & alij hospites vtriusque sexus, qui prędictos Canonicos visunt, vel caritatis officiū eisdem impendunt.

Quæritur, an præfati Canonici excōmunicationem, vel aliam pœnam incurrant, propter aduentum, vel ingressum mulierum in præfatas domos, propter extrauagantem Pij V.

1 Præsuppono primo decisionem alterius quæstionis, quàm præsupponit hæc proposita, scilicet quod prædictis Canonicis regularibus licet habere prędictas domos, seu domunculas, quam in specie esse iuridicam, nos tradimus in Comment. 3. *b* quæ probatur ibidem, *c* per irrefragabilia fundamenta, quæ prius adducuntur in quęst. 4. & sequentibus vsque ad nonam, & in ipsa nona.

b De re super c. nullā. n. 35.
c Sup. q. 9.

2 Ad hanc autem quæstionem hic propositam respondeo, quòd nullam censuram, neque aliam pœnam, neque vllum peccatum incurrunt prædicti Canonici, eo quòd consentiant ingredi in prędictas domos aliquas mulieres honestas, ob causas honestas: quoniam nullo iure naturali, nec diuino nec humano Canonico id prohibetur, vt defensum, & monstratum est in prædictis quæstionibus, ex quarum decisionibus fluit, & infertur decisio præfata.

3 Secundo, quòd non obstat extrauagans prædicta Pij V. quæ incipit *Regularium*: relata à nobis in commentar. 4. *a* quatenus prohibet, ne mulieres vllæ ingrediantur monasteria, & domos vllorum Regularium: quia vt ibidem declarauimus verbum *domos*, in ea positum, non accipitur pro quacumque domo regularium, sed pro monasterijs clausis eorundem in hæc verba. *Coniunctiones illæ copulatiuæ, ac, &, &, positiuæ inter illa verba monasteria, & domos non sumuntur in significatu proprio, secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa, iuxta glossam memorabilem,* b *sed accipiuntur impropriè pro seu, vel siue, quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia, iuxta Panormitanum receptum.* c *Tum per prædictam extrauagantem circa. ibi, monasteria, siue domos, vt ibi annotauimus.*

a Super c. statuimus n. 62.
b In rub. ff de iuris. & facti ignorā. & gl. c. querelam, de simo.
c In cap. inter cateras de rescri.

4 Quod autem sic propriè debeant capi in hac extrauagante probatur primo per aliam extrauagantem eiusdem Pij V. quæ incipit circa: cuius tenorem retulimus in eodem Comment. *d* vbi *e* sic scripsimus. *Dictio, seu, capitur hic expositiuè secundum propriam significationem qua sicut & dictio, siue, verba, & non sensum disiungit secundum Panormitanum receptum,* f *quamuis & aliquando secundum subiectam materiam, vtraque earum vel alternet, vel copulet, per latius ibi allegata,* g *per Felinum. Verbum enim domibus, inter quod, & verbum, monasterijs hic ponitur, idem significant, scilicet ædificium monachis dicatum, & septum, vel necessario sepiendum, &c.*

d Super c. statuimus. n 39.
e Num. 44.
f In d. c. inter cateras. de rescripto nu 4.
g Numer. 3.

D Tertio, quòd absurdum esset dicere per prædictam extrauagantem ab omnibus domibus vrbanis, & rusticis, & villis omnium monasteriorum omnes mulieres arceri, & ita non dicendum. *h* Quarto, quòd eædem rationes, quę concludunt verbum *siue*, positum in prædicta extrauagante circa poni propriè pro seu, siue, coniunctione expositum, illæ eædem cōcludunt, quod in prædicta extrauagante *regularium* copulatiuæ, ac, & ante exponuntur è contrario pro exposita. Salua, &c.

h Ca. dudum 2. de prab lib. 6. l. nā quod absurdum. ff. de bo. lib.

SVMMARIVM.

1 Priuatus voce actiua, & passiua, quibus priuatus censeatur.

CONSILIVM VI.

E Priuatus voce actiuā & passiua iuxta *i* Concilium Tridentinum an censeatur priuatus voce capitulari, an voce electiua ad officia.

1 Respondetur, quòd censetur priuatus iure dandi vocem capitulariter, vel vt alij habent in negotijs occurrentibus expediendis per voces capitularium colligialiter, vt satis colligitur ex glossa, *k* & ex eis, quæ addunt ei Cardinalis & Bonifacius, & ex eisdem in clementi. *vt ij qui.* *l* & ex eo quod lex generaliter, loquens, generaliter intelligenda est, *m* & præfatum caput generaliter priuat præfatum religiosum voce actiua, & passiua, & ita generaliter debet intelligi de omni iure dandi vocem ad aliquem actum faciendum in Capitulo, & iure patiendi vocem datam de ipso à Capitulo, conuentu, vel collegio F quoad ea; quæ sunt ipsi honori & præeminentiæ: quamuis nō iure patiendi ea, quæ sibi sunt oneri, & pœnę, vt satis exprimūt pręfatus Cardinalis & Bonifacius. Salua, &c.

i Ca. 2. de regular. sess. 25.
k Verb. ita ibi. cle. 1 de regu.
l De atat. & qualit.
m Le 1. § cante. ff. de alea lus. & alent.

SVMMARIVM.

1 Socius capitale restituere tenetur: si equus punctum, calce socium necauit.

CONSILIVM. VII.

Titius, qui dederat pecuniā alteri, ea lege, vt quotannis certum quid solueretur ei, & si durante societate moreretur

moreretur morte naturali, pecunia esset accipientis, & postea obijt mortem percussus calce cuiusdam equi, ad cuius clunes ascendere volebat, eo quod is, qui sellæ insidebat, calcaribus punxit equum. Quæritur, an mortuus fuerit morte naturali.

1 Videtur dicendum non fuisse mortuum morte naturali, sed violenta, & consequenter hæredem eius posse illam pecuniam repetere vel iam repetitam retinere. Tum quia cōmuniter, & vulgariter non reputatur naturalis. Tum quia instrumētum societatis inter exempla mortis violentæ, & ab alio illatæ, ponit mortem obuenientem prægnanti ex partu vel prægnatione, quæ magis videtur accedere ad mortem naturalem, quàm mors de qua proponitur quæstio: & consequenter posse hæredem Titij iustè in foro Dei repetere pecuniam prædictam, vel repetitam retinere. Salua, &c.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Prouinciale qui congregare possit.*
2 *Concilium Prouinciale quando congregari possit.*
3 *Concilium Prouinciale est conuentus Episcoporum coactus ab habente potestatem congregandi, vocatis vocandis.*

CONSILIVM VIII.

AN conuentus, vel congregatio Episcoporum Prouinciæ, facta per visitatorum auctoritatem, dicatur Concilium prouinciale?

Respondeo primo, quod ad soluendam clarè hanc quæstionē expediebat declarare, cuius est, vel à quo missus visitator præfatus: & an esset amissus ad casum particularem, vel aliquos casus particulares tractandos cum Episcopis, an vt faceret Concilium Prouinciale cum eis.

1 Secundo, quod Concilium prouinciale congregari potest à Papa, & Patriarcha, qui superior esset Archiepiscopi totius Prouinciæ, vel ab ipsomet Archiepiscopo, & Metropolitano, vt docet Cardinalis, *a* & est textus Isidori. *b*

2 Tertio, quod si visitator non est missus ab aliquo prędictorum trium, conuentus Episcoporum coadunatus ab illo visitatore non est Concilium Prouinciale: neque si ab eis, vel aliquo illorum sit missus absque speciali facultate congregandi Concilium Prouinciale: neq; si est tantum missus ad aliquem, vel aliquos actus particulares: quia, vt aliquis conuentus Episcoporum sit Concilium Prouinciale, oportet, vt congregetur ab eo, qui habet auctoritatem congregandi illud. *c* Quamuis Concilium Prouinciale congregari possit ad aliquas particulares causas in congregatione ipsius expressas, ex mente Innocentij. *d*

3 Quarto, quod conuentus Episcoporum Prouinciæ coactus à visitatore, vocatis vocandis de iure, vel consuetudine habente potestatem cogendi Concilium prouinciale ad celebrandum Concilium, edit Concilium Prouinciale: quia omnia, quæ sunt necessaria ad substantiam Concilij Prouincialis, habebat in numero vocandorum, porro etiam ipsummet Metropolitanum, qui per se, vel per alium debet interesse ipsi Concilio per iura præcitata, etiamsi visitator esset deputatus à Papa, esto quod visitator primum locum teneret propter repræsentationem Papæ: quia in dubio Papa nemini præiudicat. *e*

a In cle. prima § quou & interdictu, de sent. excom.
b Isid. li. 6. etymol. ca. 16. in can. regula § porro. 3. dist.
c Arg. c. quoniam quidē, & c. placuit. 18. dist.
d In c. graue. nu. 7. de prab.
e Cap super eos de offic. de leg. l 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco pub.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio ab ingressu Ecclesiæ, interdictum, & suspensio diuersis respectibus appellatur.*
2 *Res eadem diuersis nominibus ex diuerso respectu appellatur.*
3 *Censura ecclesiastica in multis conueniunt, & in multis differunt.*

CONSILIVM. IX.

AN casus, in quibus quis in iure suspenditur ab ingressu Ecclesię, potius reducendi sint ad interdictū personale speciale, vt significat Manuale confessariorum, *a* quàm ad propriam suspensionem, ad quam tamen esse reducendos significat cap. 27. *b*

1 AD Antinomiam respondetur primo, quod prohibitio ab ingressu Ecclesiæ dicitur interdictū in capit. *sacro. c* ibi, *ingressum Ecclesiæ per mensem vnum nouerit sibi interdictum*, & in cap. 1. *d* appellatur suspensio ibi, *Per mensem vnum ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officijs nouerit se suspensum.* & vtrobique Secundo, quod ex hoc infertur, eandem prohibitionem ab ingressu Ecclesiæ posse appellari suspensionem, & interdictum, cum Summus Pontifex eam in vno loco appellet interdictū, & in alio suspensionem: cui consequens est, eodem modo posse defendi nostrum Manuale, quatenus in vno loco significat prohibitionem ab ingressu Ecclesiæ appellari posse interdictum, & in altero appellat suspensionem, allegando in id textus expressos summi Pontificis.

2 Tertio, ex his resultare dubiū notabile, scilicet qua ratione potest defendi Papa appellando in vno interdictum, & in altero suspensionem, vt eadem ratione defendi possit etiam Manuale. Ad quod respondetur, quod eadem res vno respectu proprie potest appellari vno modo, & alio respectu altero: exemplum est in lege *si quando. e* per quam ibi Bartholus receptus ab omnibus dicit posse appellari à Rege, quatenus est Dux, ad Superiorem, licet non quatenus est Rex: & quotidie appellatur ab Episcopo, quatenus est Episcopus, ad Archiepiscopum, & quatenus est delegatus Papæ, ad Papam: & ab vno & eodem iudice, quatenus est ordinarius ecclesiasticus, appellatur ad Papam, & quatenus est iudex sæcularis, appellatur ad Regem. *f*

3 Et ita eadem censura potest vna ratione appellari suspensio, & altera interdictum speciale: eo quod omnes censuræ conueniunt in multis, & differunt in multis, quę ponuntur in prædicto Manuali. *g* Ex quo sequitur, quod nulla prohibitio ab ingressu Ecclesiæ potest appellari suspensio, si ob culpam alienam fiat, interdictum autem sic, siue fiat ob culpam propriam, siue alienam.

a cap. 27. nu. 170.
b Nu. 156.
c De sen. excom.
d Eod. tit. l. 6. ca. si quis autem.
e Co. de appellati.
f Cap. si duobus. §. denique, de appellatio.
g Ca. 27. nu. 164.

SVMMAAIVM.

1 *Episcopi procedere non possunt contra Officiales, vel Nuncios Papæ.*
1 *Officiales Papæ appellantur rectores ciuitatum in terris Ecclesiæ sed non sunt. num. 2. & 9.*
3 *Officialis vnde dicitur, & quid significet.*
4 *Officialis verbum generale, & restringitur per adiectionem genitiuorum, & aliorum æquipollentium.*
5 *Officialis est, qui immediatè alicui in officio seruit.*
6 *Officialis Papæ non est institutus ab eo Potestas, seu Gubernator, etiam si sit perpetuò institutus.*
8 *Officiales Papæ non sunt legati, seu subdelegati ad cognoscendum de causis instituti.*
9 *Rectores seu potestates à ciuitatibus dicti, & à Papa confirmati, non sunt Officiales Papæ,*
10 *Officialis Papæ est, qui ei immediatè seruit, non qui à Papa instituitur, vt alijs præsit.*
11 *Officiale Papæ non sunt, qui à Papa in ministerio Cardinalis, vel Principis ponuntur.*

CONSILIVM X.

AN Episcopus possit ferre sententiam excōmunicationis aliqua iusta de causa, seruatis seruandis, in Potestatatem, siue Rectorem positum in sua ciuitate à Sede Apostolica.

1 Pro parte negante facit extrauagans. *cum Matthæus, h* qua vetatur omnibus ordinarijs, ne procedant contra Officiales, & Nuncios Sedis Apost. sine illius licentia, nec vllam in eos ferant censuram: & huiusmodi Potestates videntur esse officiales Sedis Apostolicæ.

2 Secundò facit extrauagans *ad regimen i* quę inter officiales Sedis Apostolicæ connumerat Rectores ciuitatum, & locorum; & potestates prædicti appellantur rectores. *k*

h De hæred. inter communes.
i De præb. inter cōmunes.
k In l. 1. C. si rector prouinciæ, & multis alijs locis.

3 Tertio, quod verbum Officialis, est latum, descendens à verbo Officium, & significat omnes, qui seruiunt alicui in aliquo officio tamquam iudices, vel executores vel ministri alius generis ministerij. *a*

4 Pro parte vero affirmante facit primo, quod verbum *Officialis* quamuis latè pateat, vt prædictum est, & sit genus habens sub se multas species restringitur tamen per additionem genitiuorum; vel aliorum nominum æquipollentium vt cùm dicimus Officialis Papæ, Cardinalis, Cancellarij, vel Vicecancellarij, Datarij, Magistri, vel cum dicimus Officialis Regis, Ducis, Comitis, Prætoris.

5 Et videtur definiri posse, quod Officialis alicuius dicatur esse; qui seruit ei immediatè in aliquo officio: & quod Potestates prædicti nō videntur seruire immediatè Papæ, sed ciuitatibus, vel locis, vel Reipub. quibus præficiuntur.

6 Secundo, quòd hę potestates habent iurisdictionem ordinariam à lege. *b* Tertio, quòd ad hoc, vt dicatur officialis Papæ, non videtur sufficere, quod instituatur ab ipso: alioquin omnes Episcopi, & Archiepiscopi appellarentur eius officiales, immo & omnes, quibus ipse confert beneficia Ecclesiastica; quod videtur absurdum, & ita non dicendum, *c* quin etiam omnes confessarij, & prædicatores, quibus ille facit facultatem audiendi confessiones, & prædicandi vbique terrarum, vel in illo aut illo Episcopatu: quod videtur absurdum.

7 Quarto, quòd delegati, & subdelegati Papæ dati ad cognoscendum de causis, non dicuntur officiales eius: nam omnia beneficia illorum essent reseruata ei, *d* quod tamen non est verum, nec reseruatur. At non potest negari, eos seruire Papæ in aliquo officio: qui dicuntur habere officium per rubri. de officio delegati, & digestis de officio eius cui mandata est iurisdictio.

a Arg. clemē. 2. de rescr & c. 2. de off. vicarij ca. 3. de sen. excomm. & c. cum parati, de appel.

b Iuxta l. fin. de iurisd. omnium iudicū. c. cum ad ecclesiam. de offic. ord.

c Le. nā quod absurdum. ff. de bonis libe.

d Per dic. extraua. ad regimen.

Sed quia non seruiunt immediatè suæ Sanctitati, sed causis partium, quibus dantur iudices, non dicuntur officiales Papæ.

Ergo neque potestates terrarum, qui non seruiunt immediatè Papæ, sed rebuspub. ad quarum gubernationem præficiuntur, non videntur dici officiales eius.

8 His pro vtraque parte cōsideratis videtur dicendum primò, quòd si potestates eligerentur ab ipsis ciuitatibus, & confirmarentur à Papa, nō censerentur officiales eius: & minus si per solam electionem sine alia confirmatione possent administrare. Secundo, quòd etiam Potestates, qui instituuntur perpetui, quemadmodum regulariter instituuntur beneficiarij ecclesiasticorum beneficiorum, non viderentur dici officiales.

9 Tertio, quòd etiam, qui à solo Papa ponuntur, & reuocantur pro sua sola voluntate, & arbitrio, ea ratione videri possunt non esse Officiales Papæ, quòd non videntur ei seruire immediatè, & quod non facit eos Potestates principaliter propter seruitium suum, sed propter seruitium, quod præstaturi sunt illis Rebuspublicis, quibus eos præfecit: & finis principalis & primarius est attendendus. *e*

10 Et quod hac ratione delegati Papæ non videntur dici officiales eius, vt suprà tactum est: & quod is, quem Papa daret alicui Cardinali, vel alteri nobili sæculari, vel ecclesiastico, vt seruiret ei, non diceretur officialis Papæ, si aliàs non seruiret ipsi, quamuis aliquod seruitium per quamdam rei cōsequentiam ad S. Sanctitatem inde perueniret, &c.

e Leg. etsi non sint. § perueniamus. ff. de iure. & arg. leg.

SVMMARIVM.

1 *Accessus, & regressus differunt & de vno ad alium non infertur.*

1 *Accessus de iure quærendo, regressus de antiquo seruando agit.*

1 *Regressus ad pristinum ius valde fauorabilis.*

CONSILIVM. XI.

1 QVæritur in quo accessus, & regressus non æquentur? Nouum est, & maximum dubium, quod posteaquam ipse appuli Romam, controuersum fuit su per quodam regressu omnino, & integraliter expedito concesso cuidam illegitimo: & audiui, quòd licet illa omnia, quæ nos de accessu prædicto scripsimus Pontifici Maximo placuissent: visum tamen ei fuisse, non esse illa ad regressus aliàs iuridicos extendenda, ea ratione diuersitatis, quòd habens accessum agit de iure omnino nouo quærendo, habens autem regressum iuridicum de iure ante habito recuperando: & quòd per renunciationē reseruato regressu factam videntur reliquiæ iuris antiqui manere, & quadamtenus magis suspendi, quàm omnino extingui, & quod regressus in pristinum ius sit valde fauorabilis. *a* Quamuis hodie per Concilium Tridentinum, *b* parificari videantur. Salua, &c.

a Cap. ab exordio. 35 dis. & le. si vnus §. pacius ne peteret. ff. de pactis, vbi Iason. num. 5. & ante illum Felin. in ca. cum omnes, nu. 8. de constitut. plurib. illud ornant.

b Sess. 25. cap. 7. de reform.

Hoc consilium & hæc sequentia, quia in præcedentibus omissa, suis sunt inserenda locis.

DE SIMONIA.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacè ignoranter de beneficio prouisus, habita illius notitia tenetur dimittere, non obstante quòd Papa illum ad compositionem fructuum male perceptorum admiserit cum clausula. (ius eidem competens in eo non auferendo, nec confirmando.)*

2 *Expreßio fructuum facta non secundum verum valorem, sed secundum taxam Cancellariæ sufficit quoad validitatem tituli, sed non quo ad compositionem fructuum ex eo male perceptorum.*

CONSILIVM XCVI.

CLericus qui bona fide, ignarus de simonia per mediatorem commissa beneficiū impetrauerat, & post habitam notitiam de simonia illud per 10. annos retinuerat, fructusque ex eo perceperat à Sanctiss. Pio V. petijt condonationē dictorum fructuum, quam idem Sanctis soluta certa compositione, & nec ius auferendo, nec concedendo in dicto beneficio concessit. Sed quia valorē beneficij iuxta taxā in Cancellaria exposuit, cum plures percepisset fructus, dubitauit verū in cōscientia esset tutus.

1 Respondeo primo, quod D. Consulens præsupponit se iuste potuisse detinere beneficium præfatum, non obstante simonia contracta per tertium se ignorante; eo quod Pius V. respondisset se non auferre neque conferre beneficium pręfatum ipsi: quod tamen non est verum, quia eguit noua collatione. *c*

2 Secundo respondetur, quod expressio valoris secundum taxam Cancellarię sufficit ad hoc, vt prouisio valuisset: vt tradit Felinus. *d* Tertio, quod non videtur satis fecisse compositioni per expressionem valoris taxati: quia ipse tenebatur restituere fructus perceptos verè coram Deo, qui erant maiores, quam taxati, &c.

c Cap. quicūque & c praesertim 1. q. 3. & c. de simonia. & c. de regularibus. de simon.

d In c. ad aures in conclus. 11. & 16. de rescript.

Prima pars lib. 1. de tempor. ordin. consil. 29. in fine addatur sequens annot.

Loquitur auctor de vltramontanis secundum opinionem glossæ & aliorum, nam text. habet de facris enim, vt sit suspensus, & non de minoribus ordinibus, vt infra consil. 1.

Secunda parte lib. 4. Tit. de cogna. spirit. consil. 6. in fine addatur sequens annotat.

Aduertatur quod Congregatio sacri Concilij tenuit cōtrarium, videlicet cognationem spiritualem contrahi per procuratorem & ipsum procuratorem eam non contrahere, sed mandantem.

CONSILIORVM ET RESPONSORVM D. Nauarri Finis.

DEO IESV CHRISTO ET SAPIENTISSMO CONSVLTORI, vnde ab Isaia Consiliarius nominatus, & fidelissimo legum auctori, & propterea legifero ab eodem nuncupato gloria & honor in perpetuum.

INDEX
RERVM OMNIVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR, COPIOSISSIMVS, GENERALIA, MAXIME VTRIVSQVE IVRIS QVASI AXIOMATA, ET communes tum Theologorum, tum Iuriſconſultorum ſententias complectens.

*IN QVO ILLVD OBSERVANDVM, EAS, QVAE HAC NOTA * SEV ASTERISCO notantur ſententias, cum ijs quæ ſequuntur, vſq; ad initialem ſeu capitalem literam, ad ſecundum huius operis tomum pertinere, quæ vero nullam notam habent, eas ad primum tomum ſpectare.*

IVRIS PORRO VTRIVSQVE REGVLAS, ET DEFINITIONES LITTERA ITALICA notauimus, quia ea præcipue memoriæ commendanda arbitramur: Numerum autem primum paginam, alterum columnam, & litteram paruulam columnæ partem denotare notum eſt. Quando vero litteræ paruæ A maiuſculum adiungitur, hoc eſt, ex Annotationibus Conſiliis additis deſumptum.

A.

BIGAMVS, BIGAMIA.

BLASPHEMARE, BLASPHEMIA.

BONIFACIVS.

BONVM, BONVS VIR.

BREVIARIVM.

BVLLÆ ROMANORVM PONTIficum, Bulla cœnæ.

C.

CADAVER.

CADVCITAS.

CAMBIVM.

Cambi-

Cenfus

Consue-

Dona-

 religiosis

Filia

Homi-

Iudæus

IVDEX SÆCVLARIS, ET Ecclesiasticus.

IVDICANDI OFFICIVM, Iudicium.

IVRAMENTVM.

IVS, IVS PATRONATVS, Ius ciuile.

Iuris

LIBRI HÆRETICORVM & mercatorum.

LIBERTAS.

LIBIDO.

LICENTIA.

LIS.

LITTERÆ TESTIMONIALES & aliæ.

LOCANS, LOCATIO, Locare.

LOCVPLETARI.

LVCRVM.

LVDVS.

LVTHERANI.

M.

MAGISTRATVS.

MAGNVM.

MAIORATVS.

MALEFICIVM.

MALVM.

Monito-

Ordina-

Pensio

Professio

Religio-

STAN-

Vicaria-

VSVRA.

VSVRPATIO.

VT DICTIO.

VTILITAS, VTILE.

VXOR, VXORICIDIVM.

FINIS.

Deo Iesu Christo æterni Dei æterno filio laus & gloria.